

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

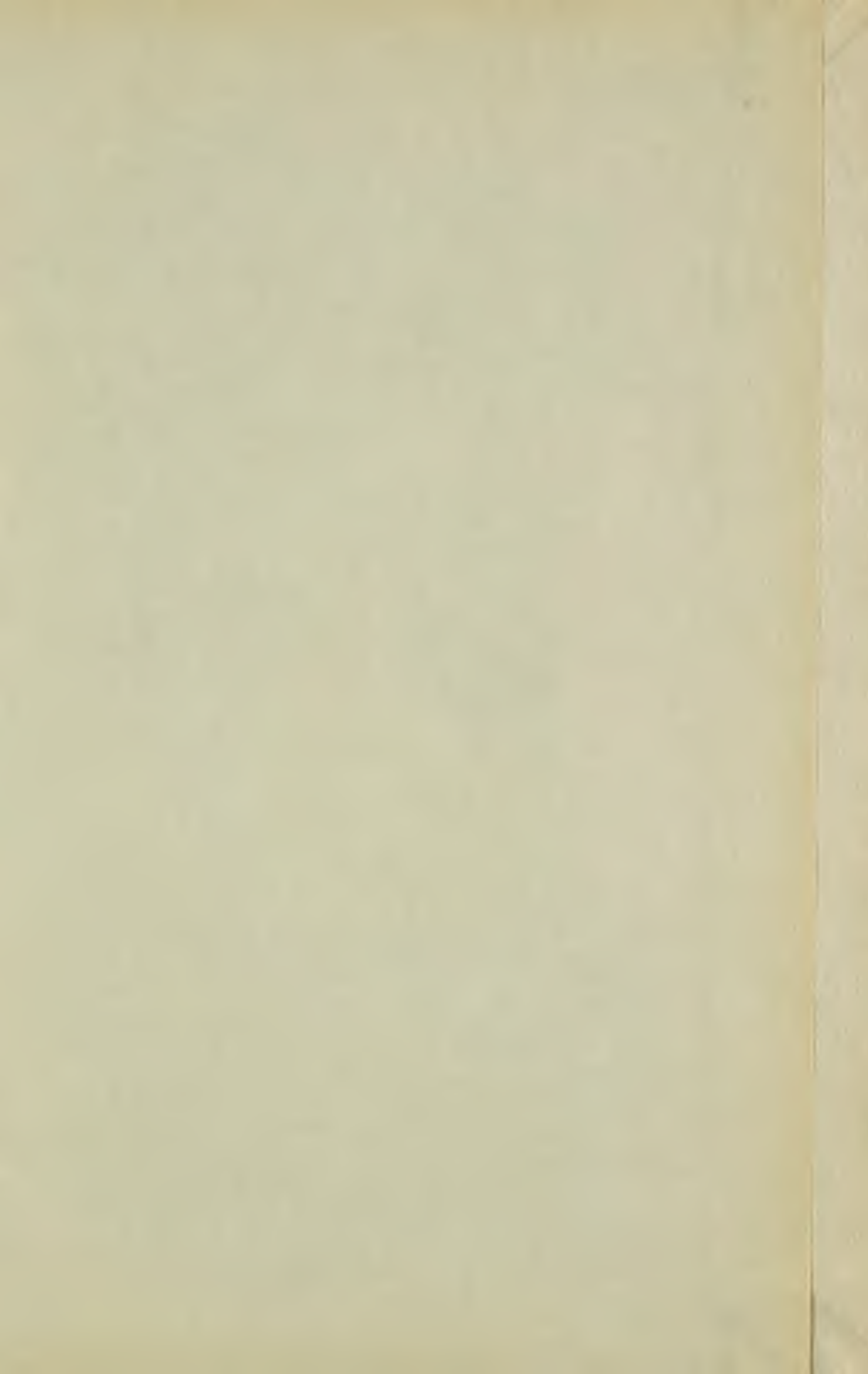
0051710900

Columbia University
in the City of New York

THE LIBRARIES

انتشارات دانشگاه تهران

۳۷۵

جواهر الآثار

فی ترجمه مشنوی مولانا حسد اوندگار

محمد جلال الدین البخی الرومی

شعراً
الترجمة

والتحقيق والتلخيص للحواشي الفارسية

بقلم
عبد الغني رضا صاحب الجواهر

الذكر الاول

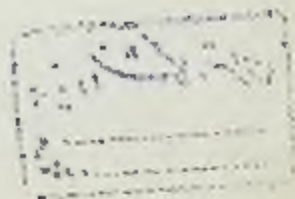
210-1
200

من سنة ١٣٢٩

چاپخانه دانشگاه

01200
P23
375

٢٦٠ ٢٦١

دانشمندانی که در بررسی همگی ترجمه ایات این نسخه از اصل بتوانند يك خطا در درك و تأمین معنی بیابند باز هم آنرا خدمتی صترك بکتاب پر اعجاز مولانا بندارند و پاداش آن همان توفیق ایزدی است و بس زیرا که یافتن همین يك خطا در این ترجمه بی عائد بسا شگفت بدید می آید.

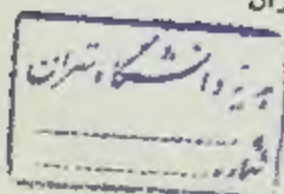
پذیرفتن انتقاد مدلل و انتشار آن در پایان ترجمه دفتر دوم

دشواری و آداب خاص ترجمه متنی وحی آسای مولانا خود نشان میدهد با ارقام ریاضی و تابلوی تمام نمای که هر آینه قرصاً در همگی این نه هزار بیت ترجمه دفتر نخست اگر صد لغزش اساسی در بیان معنی آفاقی یا انفسی از ایات آن پدیدار شود باز هم در میدان مبارزه با نیازان خود کوی سبقت را ربوده است چه برسد که در نتیجه کنجکاو و موشکافی از معنی ظاهری و باطنی هر بیت به كيك سودمند ترین شروع و تعالین صد درصد درست و بی هیچ گونه خطا و لغزش آمده است چه از لحاظ تأمین معنی و چه از لحاظ برگزیدن الفاظ نازی و انسجام و زیبایی نظم و تراوش ذوق شاعرانه و برای اینکه نوعاً هر مصراع بدو مصراع ترجمه شده است پس معنی روشنتر و لفظ جذابتر نمایان شده است و توانائی در آن چنانست که از ترجمه مطلق قافیه اول (بشتو از نی) که به يك بیت هم ترجمه شده هویداست با این وصف چون منظور اصلی صحت ترجمه است و بس هر گونه انتقادات مدلل که خطارا در درك و تأمین معنی ثابت میکنند (نه بر نادوستی حروف چایی اعراب و املا) از هر دانشمندی پذیرفته میشود و با سپاسگذاری در ملحقات ترجمه مجله دوم منتشر میگردد اما انتقادات کتبی یا شفاهی بی مدرک مانند پاره گوئی بشمار خواهد رفت و پاسخ آنها همانست که خود مولانا در چندین مورد در کتاب ارجسته خویش ثبت به طعنه زدگان بر متنی فرموده اند

نشانی - تهران صندوق شماره ۱۸۹

فهرست جداگانه ترجمه مشکلاتین اشعار مثنوی از دفتر اول

شماره صفحه	موضوع	شماره صفحه	موضوع
۱۲-۱	قافیه (بشتو از نی)	۱۲۵-۱۲۳	
۲۱-۱۹	قصه کنیزك	۱۳۸-۱۳۰	
۳۲-۲۹		۱۴۸-۱۴۳	
۳۲-۳۹		۱۵۴-۱۵۰	
۵۰-		۱۷۰-۱۵۶	قصه پادشاه دیگر یهود
۷۰-۵۷	قصه طوطی و بقال	۱۷۷-۱۷۴	
۸۹-۸۱	قصه پادشاه یهود	۱۸۴-۱۸۲	
۹۲-		۱۹۴-۱۹۱	قصه نجیران
۱۰۸-۱۰۱	تخلیط وزیر در احکام در این قصه	۲۰۳-۲۰۲	
۱۲۰-۱۱۵		۲۱۰-۲۰۶	

فهرست جداگانه ترجمه مشکلاتین اشعار مثنوی در دفتر اول

شماره صفحه	موضوع	شماره صفحه	موضوع
۲۱۶-۲۱۴		۵۶۴-۵۵۵	از قصه اعرابی درویش
۲۱۷-۲۱۳		۵۸۰-۵۷۳	
۲۲۶-۲۳۵	قصه نجبران	۵۸۸-۵۸۶	در بیان آنکه عاشق دنیا بر مثال عاشق دیوار است الخ از این قصه
۲۴۴-۲۵۲		۶۱۵-۶۰۳	
۲۷۰-۲۷۶		۶۳۲-۶۲۸	قصه کیودی زدن قزوینی
۲۹۲-۳۰۸	قصه آمدن رسول روم نزد عمر	۶۵۳-۶۴۲	در قصه کسیکه دریاری بکوفت و بیان روی در کشیدن سخن جهت ملالت مستمعان
۳۱۱-۳۱۴		۶۸۰-۶۶۷	قصه آمدن میهمان از سفر برای دیدن یوسف (ع)
۳۲۴-۳۲۶	صفا اولی آنچه طيور الهی از این قصه	۶۹۶-۶۸۲	در قصه مرشد شدن کاتب و حی
۳۳۸-۳۳۹	از این قصه	۷۰۶-۷۰۲	قصه اعتماد هاروت و ماروت
۳۴۰-۳۴۶		۷۱۶-۷۱۰	قصه رفتن کر به خانه همسایه
۳۵۲-۳۷۳		۷۲۱-۷۲۴	در بیان آنکه حال خود و مثنوی خود باید پنهان داشت
۳۸۱-۳۸۶		۷۴۴-۷۳۹	پرسیدن پیغمبر (ص) زید را
۳۹۵-۴۰۰	قصه پیر چنگی	۷۸۱-۷۷۱	گفتن پیغمبر (ص) مر زید را
۴۰۱-۴۱۴		۷۹۳-۷۹۰	در قصه غدو انداختن خصم پسر روی علی (ع)
۴۳۶-۴۴۰		۷۹۹-۷۹۶	
۴۴۲-۴۴۸	نابین شدن خانه از تراف پیغمبر (ص)	۸۱۸-۸۱۳	گفتن پیغمبر بگوش رکابدار علی (ع)
۴۵۷-۴۶۴	از قصه پیر چنگی	۸۲۷-۸۲۵	باز گفتن بحکایت علی (ع)
۴۸۱-۴۸۴	قصه اعرابی درویش	۸۴۲-۸۴۰	خانه دفتر اول -
۴۹۰-۴۹۹			
۵۰۵-۵۰۸			
۵۱۱-۵۱۶	متاجره موسی و فرعون از این قصه		
۵۲۰-۵۲۳			
۵۳۷-۵۳۹	قصه صالح (ع) در این قصه		

رسم مولانا عن تصوير مخطوط في دار الآثار في حوكة

مولانا ناظم المشوى

جلال الدين غداوند گار

مولانا ناظم المشوى مولانا وسى جلاله لدرسيه وافرسيه و اضطراباته الروحيه موقوفه على معرفه ايه بهاء الدين ولد و فطرتا اثره اجداد شمس الدين التبريزى ومراده اوحده فى حياته فى الرباط حمام الدين و لعرف صلاح الدين در كوت ناسب أن ذكره فلا كلمة تعرف القراء اجمالاً عن هؤلاء :-

(١) ابوه بهاء الدين ولد و ربما لقب سلطان العلماء و المعروف (١) محمد بن حسين بن أحمد الحصري الملقب بهاء الدين ولد كما ذكره الادلاكي في مهابد لغيره وغيره وكان حسين بن أحمد كور أحد من معروف عصره ومن به معروف برعمه و عماء لخدمية و سطر مولانا حامى أن أم بهاء الدين ست علاء الدين محمد بن خوردمشه و دل أمن أحمد ار دى ابها به علاء الدين محمد عم سبضان محمود حواردمشه و لم تحقق هذه السلسلة الى الخوارزمية عند غيرهما - وصاق ابن أحمد الحصري الشج و سف لمولوى لكتاشى في السج و عوى بهاء أحمد بن محمد و د بن مودود بن - و بن مسيب بن مطهر بن حماد بن عبد الرحمن بن أبى بكر - وله سلسلة اخرى من دى شمس الدائم و علواى تنتهى الى سلطان ابراهيم بن ألهم متحقق مما ذكر أن بهاء الدين ولد كان دا شخصه و زعامه باذرة لصفوف كك بقى لافلاكي و عمره به سهى في رشاده بنى لعرالى و من صفاته الاولية بنتى بقت و بهاموس الورنه الى روح ولده جلال الدين انه كان شاعر كثيراً من آراء بحكماء و استدلالهم بالعمل و الاسباب كما هو مفسطور في صفحه (٤٤٣-٤٤٨) من هذا الكتاب ولا عرانة في ذلك هي حرب عالمية مشبعة بين علماء السطن و الصاهر في جميع الملل و الاديان

(١) قد في السج القوى ان تنفيه سلسلى لعماء كان من قبل ارسون (ص) لاصح حوشى لمتوى من هذا الكتاب صفحه (٣)

ومنها في الاسلام وقد سبى الفتح بها علماء اظهر اولاً بالعلم واللسان وهذا بالسبب
والشق والتفسير.

عرفتنا الكتب الفارسية لقيمة العزلة جمالاً عن حالات بها، اندس ولد ومهساند كره
دولتشاه السمرقندي وبعثت الاس لمولانا جامي وبعثت اديلم لامين أحمد الراري وروضات
الاحداث للخوساري ورياض المارفين لهدايت ورحله اس سطوطة والخواهر لمصيبة
في طبقات الحنفية ومناقب العارفين وغيرها عن سر هجرة بهاء الدس من موضعه خارج دس
الشام واررجان ومنها الى لارنده ثم دس في قونية وعن فيه ما جرباته فيها حتى لوفاته
بمقولات محذرة عند مؤلفيها على نحو لا يسمع لمدقق متجنبهم ومجملها .

ان بهاء الدس في دهاء سنة ٦٠٩ خرج بعائته وحاشته من دس قاصداً لفتح ام القائر
خاطره من خوازمشاه او لحدوه من حملات تار دور دس ولقي دس دس
لمطار اذ كان معاً على صرمة جم دس الكسرى ومحمد دس سمداني ودس الهد الاسماء
اهمى المطار كانه سرار دس الى ولده خليل ابن محمد مولانا طهم لمشهور وكان عمره
اذ ذلك ١٤ عاماً (١) - اقام بهاء والد في سدار نشه ايام وفي رابعها خرج الى مكة ومن مكة
اثنى الشام ومكث فيها مدة ثم تبعه وفد جامي دس اثنى من مكة الى اورجس وأقام فيها اربع
سنوات واحتمى به سلطانها بدر الدين بهرامشاه المكوچي له وفي سنة ٦٢١ وقال الا فلا كي
ان بهاء الدين ولد اثنى من مكة الى ملاطيه ومكث فيها اربعة أعوام ثم مضى الى لارنده
وأقام فيها سبعة أعوام وبنى له امير موسى مدرسة خاصة - وكان قدومه الى قونية بطلب
من سلطانها علاء الدين كيقباد السلجوقي (٢) وبنى له فيها بدم كيقباد الدين كهره شامروفي
برودار (واجد الذهب) مدرسة ومدة اقامه في قونية عشر سنوات وكانت وفاته صبح الجمعة
١٨ ربيع الثاني ٦٢٨ هـ لاهلا كي او ٥٣١ كما ذكره السمرقندي ومن آخره القيمة
كما المعروف سعارف بهاء ولد بالفارسية حافل بمجالس ومواظب مبسوطة مفيدة على طريقة
المتصوفة وطبع أخيراً في طهران

(١) خليل المصدر مبسوطة بدم العالم محمد لغزوبي في مقدمته بذكره انطبعة

(٢) لاحظ حالات الملوك السلجوقيه في اروم في مختصر تاريخ السلاجقة لابن يسي -

(٣) مراده شمس الدين التبريزي - (١) او بركان العشق الهائج و النور المطلق
 الجذاب الذي وصفه مولانا في صفحة (٣٢) من هذا الكتاب بقوله

شمس بر روی که نور مصق است   آفتاب استوار و نور حق است
 لمرجه شمس سر بر و من لا یحق   مشه و هو لصیاء المطلق
 شمس النور له الشمس سمي   اذ هو من نور خلاق السما

و ذكر لافلاكي في مقاب اعاده من ايه شمس الدين محمد بن علي بن طائفة د من بيت شهر
 في سر بر و من مریخی اشج أي نكر المعروف برسل ناف او سله و ف أي ساح المکتل
 او لسه و قال غزالي من مریخی د لى دين استغنى (مستوف الى سچاس من و اسع زاج)

المسود - مسوده شمس الدين التبريزي مذكورة في دار الآثار في قوسه

و انتهى في اعقاره مدائه الى حمة بلاد في الشرق لادى مشايخ حمة و منهم في دمشق اوحد
 الدين لكرما في المدي ذكره محي الدين بن عربي في الباب الثاني من فتوحاته و كان شيخ
 رباط المردانية في سنة ٦٣٢ هجر المسبصر العباسي (٢) وقال الخوارزمي في مقدمة كتابه

(١) لم يثر حتى الان علم مصدر ربحي موتى يعرف عن حمة امر شمس الدين التبريزي
 ايضا اكثر مما عرف عن سماء الدين و ساء (٢) حالات و حد لى و آندره مذكورة في اكثر الكتب
 الرجالية لسوكة و منها مذكورة مع انيم لامين احمد ارارى و مجمع المصنفه و رضى العارف لى ي
 و تذكرة السرقندى وغيرها

جواهر الأسرار الموضوع لشرح عوامص أدب الشوي الى نهاية دفتر الثالث وهو المطلوب
في لهند ان شمس الدين كان من مردي به كمال وبها كمال انتهى في ارشاده الى نجم الدين
الكبرى - وبصهر من مناقب العارفين انه كان يتحرف بالأدب في المخطب كما هو كان
دأبه في مكتب أدروم -

[illegible]

(سافر لمولى لاعز داعى الى البحر خلاصة لارواح سر المشكوة وانرجاجة والمصحح
شمس نعى ودين نور الله في الاوس والاحرس اطاب الله عمره ولقد مات نعيه لعنه يوم
الخميس ٢٦ من شوال سنة ١٢٤٣) ثم احب مولانا في طلبه وارسل لخدمته عشرين نفراً من خاصته
انى دمشق وصم ايهم الايام لانه يستدعيه بها العود الى قونية

أَيُّهَا التَّوَدُّ فِي الْعَوَادِ تَعَالَى
 أَنْتَ تَدْرِي حَيَاتِ بَيْدَتِكَ
 أَنَا الْعَشَقُ أَيُّهَا الْمُعَشَّقُونَ
 اسْتَبْرَأْنِي وَأَنْتَ الْمَعْرِفُوفُ
 جِهْ وَذُرْ دَرْسِي تَعَالَى يَا
 جُونِ يَا زَهِي كَشْدُ مَرْدِ
 لِي دَرْسِي تَعَالَى كَوَيْدِ شَوْ
 طَلْعَتِ فَيْتِكَ الْبِلَادُ يَا فَعْرُ
 عَايَةَ الْوَحْدِ وَالْعَرَادِ تَعَالَى
 لَا تُصَيِّقْ عَلَى الْعَمَادِ تَعَالَى
 سِرْعَى الْأَصْدِ وَالْعَمَادِ تَعَالَى
 هَكَذَا عَادَةُ الْجَوَادِ تَعَالَى
 يَا أَيُّهَا يَا بَدْمِ تَوْدَادِ تَعَالَى
 جُونِ نِيَايِ زَهِي كَشَادِ تَعَالَى
 وَيْ بُوْدِ تَوْدَادِ تَعَالَى
 بِي مَحْبُوطِ وَالْبِلَادِ تَعَالَى

هجاء شمس الدين طاهر وسار سلطان ولد في ركة شهرأ حتى دحل قونية سنة ٦٤٤ هـ
 وحظي بلغائه مولانا وحواصه رماهم تأبوا عنه أفعالي قونية ويندروا منه ورماوا مولانا
 «جئون وشمس» لستحر ولاهجت هما العنسة والعامه رمى أساء هذه امده ترك مولانا للتدريس
 وحلح الناس اعقهاء وأدس على السماع والرقص وزيا برى خاص كما تذكره في حالاته
 عيبة شمس الدين وقيله وعدقه وكنت سبعة من الشعب والادراء من العامة تكدر
 حاضر شمس الدين وعمره سبعة على مغارته قونية وحفبه الى غابة لا تقف عليه أحد كسر اجامي
 والسمرقندي انه في أساء هذه الانقلاب كس له سعة أفعار وجرحوه في موس كان بايديهم
 عدة جراحات ثم صرحوا جميعهم صرخة واحدة واعمى عنهم وبعد أن افقوا ما رأوا سوى
 فطرات معدودة من الدم وذكر لـسمرقندي أن عرس منهم رميا جسد شمس الدين في شر ثم
 رأى سلطان ولد رؤيا فيه فخرج جسده من الشر ودفنه في مدرسة مولانا جسد قرياني المدرسة
 أمر بعد الدين كهر تشر المعروف برذر وقل مؤلف الحواضر البصنة عن حادثة شمس الدين
 (وعدم التدريس) ولم يعرف له موضع دمه ان حاشة مولانا جلال الدين قصده واعتالوه
 والله أعلم (و كانت شهادة شمس سنة ٦٤٧ هـ)

البقرة المنسوبة لشمس الدين . . . في دحل بره مولا

حزن مولانا عليه ورثته له لعل لم يبع مولا ، فبها لم يصدق دشت غدا ومعه مصبر ، . . . على
سطح ال مدرسة منجس ، . . . وشدت له . . .
الترجمة

كـه كـف كـه قـف اميد مرد	كـه كـف كـه ان ربه حاوید مرد
دو چشمه ست و گفت حورشید مرد	ان دشمن حورشید بر آمد مردم
دك و الحی لاجل لاسی	عجبا من قال ان السرمیدی
وارحاء عبت قد لاجل	مات من قال بان شمس الام
فوق سطح و الكذب عمدا	فعدو الشمس دشت سعد
كسب و هي لها لئود اتقد	عمص عتبه من شمس قد

وحزن عليه حزن مولانا ومندار بهن بهاراً اعتم نعمة سوداء حتى الممات وصنع من البرد
البماي والهندي لئلا له وسافر في طلبه الى دمشق فلم يثر عليه كما ذكر في ترجمه .

آثار شمس الدين - كان شمس الدين عالما سالكا مجربا يفتي العنوم الظاهرية و لدا
 يم يدور كالماء ولم يوجد له سوى مجموع يعرف بالمفصلات ضم جميع ما القاه في النوادي
 و مشوالائه و جواباته مع مولانا و مردييه او منكره منه نسخة خطية في مكتبة قونية في ١١٩
 صفحة و عرض ١٥ سانشية نرا -

(٣) حسام الدين چيسي - هو حمد الدين حسن بن محمد بن حسن الدين ابي عبد الله مولانا
 في مقدمة الائمة و في اللامى و صبح المشوى حاشاه و وصفه في سائر رسالهها في صفحة ١٦٦ - ٦٢٠
 من هذه الترجمة للدفترا الاول منه و لعله في المقدمة - ارموى لاصل هاجر آتاه من ارموية
 في قونية و ولد فيها سنة ٦٢٢ و كان يلقب بالمعجلى ابي السيد و ربما لقب بان ابي تركلان
 آتاه من رعاء و اشياخ درة من السصونه عرفت (به و ت او فسان) و كانت هذه الدرفة
 بخاصة شيخها بكلمة (أخي) مات والد حسام الدين حسن بن محمد و حسام الدين بعد لم يراحق
 في جمع موجوده و جرد لخدمة مولانا و عرف منه حتى قدمه على غيره و صار حديقه
 حائقاء ضياء الدين الوزير بعد مراده كثره من المخالفين كما ذكره الافلاكي في مناقب
 لعاردين و علم من ترجمة البيت المذكور صحيفة (٣٧٢) من هذا الكتاب

{ صبح شدي صبح را يشت و بهاء } عدم محدودى حسام الدين بجواه

١ حسام الدين كان ملازما لمولانا مدة تضم مشوى و هو اللدى كان يكتب لمولانا
 ما يشاء منه و هذه صحفته لمولانا سنة ١٥ عاما و عشرين بعد وفات مولانا متويا بخلافه ١١ عاما
 الى آل تومى بهار لار ٢٢٤ - او ١٢ شعبان سنة ٦٨٣ - و بعد و د به قام مقامه في الخدمة
 سلطان ولدان مولانا كما ذكره في ترجمته - (و صبح المشوى بطله مسدكور في شرح
 حياة مولانا) -

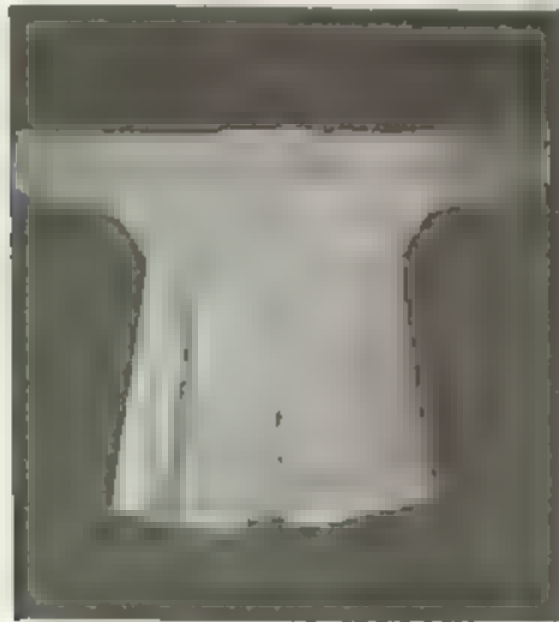
(٤) صلاح الدين رركوب - كان صامعا متصوفا في قونية يصرى من و د ساعة و حدة
 في تحصيل العلوم الصاهريه كى لا يكون له حداث الوصول على طريقة الصوفية و كانت
 لمولانا فيه عقيدة راسخة و احضنه بعد و د استاذ بهن الدين الرمدى لمحقق و فوس
 ابيه مقام الارشاد من و د و د شمس الدين سنة ٦٤٧ اى سنة و د ٦٥٧ و عرفه جميع
 و شيعى و قائد جود الله و لدلت انكر الناس على صلاح الدين و هو باقبله ولكن مولانا كان

- مولانا -

(٩) مولده ونسبه ولقبه - ولد مولانا محمد الملقب بجلال الدين في بلدة بلخ ٦٠٤ ربيع
 لأول سنة ٦٠٤ هجرية وساء على ما ذكره جامي في نفحات الاس وما قاله ابنه سلطان ولد
 في الشويخ ٩٠١ انتهى نسبه من طرف الاب الى ابي بكر الصديق وساقه مؤلف كتاب الحواهر
 المصينة وانهاه الى ابي بكر الصديق على هذا النحو (محمد بن محمد بن أحمد بن قاسم
 بن مسيب بن عبد الله بن عبد الرحمن بن أبي بكر الصديق بن أبي قحافة وعنه معروفية الرومي
 ومولانا روم لطور اقامته في سنة مائة وظهر من كتاب مساف لعارفين ان نسبه بالمولوي

لباد مولانا محفوظ في دار الآثار في موناكو

له يكتمعروا لعهد مولانا وعنده يرون اكثر وروى عنده في شعره بكلمة (حاشوش و حمش كن)
 بمعنى ساكت ورسا لقب ايضا بعد وندگار و كثيرا ما لقب مولانا -

تحصيله - كان اكثر بلده الى سنة ٦٣٨ في محضر برهان الدين المحقق لقرماني
 من لسان الحسينية في برمد وكان من اخفاء ابنه ولحقه الى بلخ ثم بعد وفات ابنه بسنتين
 وقيامه مقامه بالوعظ والتدبير ذهب بأشدة من استراره برهان الدين الى لسان وسار معه
 برهان الدين الى قيصرية ومكث فيها ولكن مولانا مضى الى حلب كما هو مشهور لاهل سد

باريحي مونتق وبرل مع حاصنه في المدرسة الحلاوية وكان مدرسه، اذ ذاك كمال الدين ابوالقاسم
 عمر بن احمد المعروف بابن لعديم ثم اتى من حلب الى دمشق واقام فيها رهاء اربع سنوات
 وفي رواية سبع سنوات وكانت اذ ذاك مدينة العم وماوى المسهرمين من حملة التانار ومحل
 اقامة الشيخ محي الدين بن العربي ثم آت الى قونية ولتقى به برهان الدين لمحقق في قيصريه
 ثم مات برهان الدين في قيصريه في حدود سنة ٦٣٨ وبلغ مولانا ذلك رجاء الى قيصريه
 وأخذ كتب برهان الدين ومؤلفاته ورجع الى قونية

مخطوطات مكتبة جامعة القاهرة - مكتبة جامعة القاهرة - مكتبة جامعة القاهرة

(٣) وعظه وإرشاده وملاقات شمس الدين له - هبت كتب لعرية و لفارسية الصغرى
 عن حالات مولانا بعد وفاته سنة ٦٢٨ أو ٦٣١ مده سبعين واعظ ومدكر ثم ذهب
 بإشاره من استاده برهان الدين الى دمشق وحلب كما ذكر فلا واستمر جلوسه في مسند الارشاد
 بعد وفاة استاده المذكور مدة خمس سنوات ٦٣٨ - ٦٤٢ ودرس الفقه والعلوم الدينية وفي
 هذه السنة صادفته الخدمة من شمس الدين لبربري فيها، ورد الى قونية وكان من ملاقاته

لمولانا واقفاته ما ذكرناه (احتمالاً في «لأشمس الدين» -

(٣) تركه الوعظ والتذكير واضطراً في عشق شمس الدين - في سنة ٦٤٢ ترك مولانا التنوير وجمع لباس العباء وأدمن على السماع والرقص و أمر أن يحيطوا له لناداً من الرديهي و منسوبة من الصوف لأصغر و أن يصعوا الرسات في ستة طرق وكانت تسعة العرب في أربعة طرق وكان من حدثه في عشق شمس الدين وتألب العامة والخاصة على شمس الدين ورجوع شمس الدين إلى دمشق و عوده نائباً بطلب مولانا إلى قونية وقتل شمس الدين وحرر مولانا عنه ما هو مذكور احتمالاً في حالات شمس الدين -

ب. ك. النساء والرجال بصورة

(٥) تركه مسدداً لارشاد وتمويته إلى حكام الدين وصالح الدين زر كوب - اماذا المصادر المعروفة عن حالات مولانا أنه من سنة ٦٤٧ وبعد فقد شمس الدين إلى سنة وفاته ٦٧٢ ما جلس ولا رماً أصلاً في منصب لارشاد السداون لاستمرقه في جدة شمس الدين بل موصاه إلى صلاح الدين زر كوب وحكام الدين چمسي كما نشر إليه في حولهما -

صورة مولانا وسيرته - استفاد من نقل الاملاكي في مفاقه أن مولانا كان أصغر السحنة نحيف اعماه حتى قال ذلك يوم في الحمام إلى ما حجت مدده عمرى من أحدو لكنى تحلل اليوم من بطرى لحسمي في الحمام وكان بعظمه أمره بالعملة الروحانية ويربى بالرداء الوسيط الردين وهدتعيين

نسيق أن لشروع في دفتر لأول كان بين سنة ٦٥٧ و٦٦٠ ومن هذا التاريخ الى انتهاء حياته كان مشغولا سظم للدفتر الارسة لاخر منه و حسام الدين وعيره يكتبونه ويقرؤنه في النوادي ومده صحبة حسام الدين لمولانا ١٥٥ سنة - حق احمد دده ان تلويح شروع المشوى سنة ٦٥٩ - وتاريخ ختامه سنة ٦٦٩ و دفتر السادس منه من جهة ارتباط المطالب و الحكايات منثور و حكاية الشاهرادگان (اباء السلاطين) في آخره مقطوعة

عدة ابيات الدفاتر الستة للمثنوى - حق المستشرقين لاكليسى بيكس الذي طبعه في ثلاثة مجلدات وترجمه شراً الى لاكيسيه في مجلس ان

الدفتر الاول منه -	٤٠٠٣	بيتاً
الدفتر الثاني -	٣٨١٠	•
الدفتر الثالث -	٤٨١٠	▪
الدفتر الرابع -	٣٨٥٥	▪
الدفتر الخامس -	٤٢٣٨	▪
الدفتر السادس -	٤٩١٦	•

و بناء على ذلك مجموع ابياته ٢٥٦٣٢ - و مرص لاحقا ابياته الجلي في كشف لسون
ام دفتر السام فعلى التحقيق هو ليس من كلام مولانا -

الملحقات للمثنوى واختلاف النسخ - مسد عبد كل من حق عن المشوى او عن على
سنة انه قدمت الى لاهن منه اسات لحنه به صفحات دقاره السنة وطهر هذا لكل
من لاحظ السجحة المختعة المسمجة في السجح القوي العربي او شرح بحر لغوم الفارسي او
النسخة المطبوعة في لكاهورا والسجحة لمصوغه في صهران المعروفه بطبع علاء لدوة
او غيرها فهي سجدة لكاهورابات معدودة منفردة لا توجد في السجح الذي هو سابق عليها تقرر
من اكثر وفس على ذلك ثمانية السجح المطبوعة و لمخطوطة ما اختلاف السجح جميعها بالكميات
و عنوان السجدة لثانيه فمن لسقر انه لانضم لمكتبات امسخة كذا مثل المشوى متعسف
بهذا و وصف المعجز و قد راينا سنة ١٣٢٦ شمسية عند الذهاب الى الهد للوقوف على عائن
لكتب الخطبة لاسلاميه في مكتبات القيمة سبعة من المشوى في مكتبة سلاط في ر مقور يتصحح
عند المطبع سحر ابي و يدعى نفسه في المقدمة انه من شرح المشوى و أن النسخة المذكورة عند

التصحيح فأنها مع ثلثين نسخة مختلفة من المشوى أحصرها عنه جميعها (صفحة ١٣) من رسالة يارديد كتابخانه هاي هندوستان طبع طهران سنة ١٣٢٦ شمسية) اما النسخة المطبوعة في ثلاث مجلدات باهتمام المستشرق بيكس فقد ذكر في مقدمتها أنه فأنها مع خمس نسخ وهي وملحقاتها لا تخلو من أخطاء هامة ومروء عن الورق لشعرى ولهذا اسوجر المهم اقتصرنا في الترجمة على النسخة الصدمحة في السبع القوي بعد مقابلة مع نسخة لكاهور كما أشرنا اليه في المقدمة - والسبب اوحيد لهذا الاختلاف والبعير انه لم توجد نسخة بامة مدونة بل ولا بعض النماذج منها بقلم مولانا نفسه بل المشهور ان مولانا كان يملئ الايات على حاتم الدين و حاتم الدين يكتب ما يملئ عليه ثم يعطيه متدرجاً الى ائمة المهرين المعروفين لعصره (بمشوى خوان) اي فراء المشوى وفي حاشية مولانا وبعد وفاته نسخة المشوى الوف من العلماء ولحقنا من ومن ذلك لا عذر نتج هذا لاختلاف المهر -

الشروح والتعليق على المشوى - ومن عرب الاصلق انه منه عصر مولانا باطمة لمتوى حتى اليوم مع امرار علماء العرب بنانه لمعجز مستكر به وعالمه و جميع أفاضه لعلمة والادبية والعرفسة واعلميه وعمره و به نامى الكتاب المرر بالاشتار والتلاوه لم سون له شرح حافل ، البعث اعرسه والعرفسة جمع و سم من الشرح لعرسى الموسوم بالسبع القوي واشرح الفارسي المعروف شرح بحر علوم والاوب و ان كان آدمى اشروح توجد فيه اشباهات في ترجمه بعض الايات كما أشرنا الى قبين منها في المهرس و ثلثي عباراته بسبب باللغة الفارسية الطنفة ان عني سبق عبارات الكتب لاسلامية المدونة لعلماء بهند باللغة الفارسية اما الشروح والتعليق الاخر النافسة بالعربية والفارسية لمطبوعة منها شرح الحكيم المعروف ملاهادى السزواى من علماء لقرن الثالث عشر عني بعض آياته العامة - والشرح المعروف بحواهر الاسرار وذواهر الانوار لكمال الدين حسين بن حسن من علماء اوائل القرن التاسع انتهى به الى اواخر القرن الثالث من المشوى وقد طبع في مجلد واحد في الهند وهو حلو من كل فائدة تعمون لشرح بيت من آيات المشوى لانه حافل بمقدمات معيذه عن حالات بعض أكابر المتصوفة وتفسير مصطلحاتهم ومعانيهم وكشعهم وغيرها مما ذكره في مقدمة كتابه في عشر مقالات خاصة - ومن شروحه المخطوطة القيمة الشرح المعروف بامرار العيوب لحواحه أيوب من علماء القرن الثاني عشر كانت منه نسخة شاربح ١٢٠٠ عدد

امرحوم محمد هاشم ميرزا أمير الشاعر لسمي في طهران وتوجد ايضاً المشوى تعاليق متفرقة
بإصدار الدين الشيرازي الحكيم والعارف مولانا جامي و تعاليق حمة لعدة مؤلفين عني
هو امش السج المطبوعة في الهند و ايران وله باللغة التركية أيضاً شروح و حواشي
لم تقف على شيئ منها وترجم المستشرق لاجيرى (بيكس) المشوى الى اللغة لاجيرية في
مجلدين مصبوعين وطبعت أخيراً نسخة من المشوى مع رسالة خاصة في شرح لعرب من لغته العربية
والعارسية وفارس متنوعة لكشف آياته و الايات و لاجداث التي فيه واصح نسخة في نظرنا
نسخة السج لقوى التي عولنا عليها بالدرجة -

قراء المشوى - المشوى بمرأ نسخة خاصة في الرماط و دوى التعصوف وغيرها ولا
يحتسبها الا حصص للمرس عنها ومن مشاهير قراء المشوى لعصر مولانا محمود امروف
مشوى حوا - مؤلف كتاب انواع - ومنهم شمس - من الاقلاكي مؤلف مساهم العارفين وغيره -
و من آثار مولانا - (٤) كليات او ديوان ضمني وهي اشعار واري ثلاث لاف او اربعين
آب او خمس آف ب حسب اختلاف نسخ منها ما ست باسم صلاح الدين زر كوب و حسام
الدين جلبي تدعى في حاشيا عني خلاف نسخة المدولة بين شعراء الفرس باسم شمس
الدين اميرى و رساد ذكر في مصعب و نسخها كمنه (حاموش) و (حامش كن) والمطبوع
منها اليوم و دى حصص ألف س -

(٤) رابعيات طبعت سنة ١٣١٢ هجرية في مصبعة اختر في اسلامبول حوت ١٨٥٩ م
وفي نسخة بسنها ترديدات مدللة -

(٤) مجموعة تقريرات في الوادي وهي في المسائل لاجلبيه و اعرفانية و بعض
الايات القرآنية و لاجايت و ما ذكر أحد المؤرخين سنة هذا الكتاب سوى رين اماندين
لشروبي في كتابه المطبوع بستان الصحابة الفارسية فلاحظ بمواضع فيه ما فيه - و طبع
كتاب فيه ما فيه لمدكور في طهران سنة ١٣٣٣ -

(٥) مكاتيب امعاصريه منها مكتوب لصلاح الدين زر كوب ومنها مكتوب لاسم سلطان
وند و مكتوب لروجه فاطمة نف صلاح الدين زر كوب لما حصلت لهما المراسه بين ابرو جين
منها نسخة في مكتبة دار الفنون في اسلامبول اول المكتوب اني انه سلطان ولد (وصيت

ميكتم حيات شاعراده ما وروشامي دل نو ديدنه ما و همه عالم الح -

(٦) مجالس سبعة - في المواعظ طبعت سنة ١٣١٥ شمسة باهتمام محمد مريد في ثلاثة اجراء -
وفات مولانا وهدفه - توفي غروب الشمس خامس جمادى الثانية سنة ٦٧٢ هجرية
بعد مرضه أياماً معدودة بالحصى المعرقة كما ذكره جامي في السمعات وأنه الكبير والصغير
سكاه و عول وصلی عنه صدر الدين لقوتوی كما في سمعات الاس ومن شدة اضطرابه
شبه شوقه أغنى عليه فيها وعل محمود المعروف بشوی حوس في كتابه انشوف اليهود
والصباری اشترکت مع المسلمين في تشييعه وأبيه و لسكاه عنه ودون حسابيه سلطان الملباع

الغصه الحضره مقبرة مولانا و آما

مقبرته والقبه الحضره - بعد وفاته صرف علم لدين مصر من أكار قونية عني ساء
مصطبة وفية على قبره سموها بالقبة الحضره ثلاثين ألف درهم ثم أصاف ليها معين الدين
بروانه ثمانين ألف درهم وعمره خمسين ألف درهم وأهوا حوايها سدة والقراء للمشوى منهم
شمس لدين الادلاكي مؤلف مناصب العارفين وغيره -

سلطان ولد بن مولانا - محمد مهدي الدين معروف بسلطان ولد ولد في بلدة لاربدة سنة ٩٦٣ وسماه مولانا باسم أبيه وتصدر في مسند الخلافة بعد وفاة حسام الدين چلبی سنة ٦٨٣ ومدة خلافته ثلاثون عاماً توفي ١٠ رجب سنة ٧١٢ . وله ديوان وقصائد وغزليات و ولد ثمانية في ثلاثة أجزاء لأول مضومة علي بن حديفة ساني وموضوعها ذكر حالات ومقامات مولانا وخاصة - والثاني والثالث مشوي

الدير المسمى حنبلان ولد محفوظ في دار الانار في موزة

ومضومة علي ورن بحر الرمل لمهندس في مسائل متقدمة في التصوف وشرح كدمات مولانا ورسالة في العرفان طبع مع فيه ما فيه أي طهران وعرفت باسم فيه ما فيه -

انشاء سلطان ولد - (١) عارف چلبی - تصدر في مسند الخلافة بعد وفاة أبيه سنة ٧١٢ وتوفي سنة ٧١٩

(٢) عابد چلبی - وهو رابع خلفاء مولانا وأعقب ولده أمير عالم علي و چلبی أمير عادل وقد جلسا في مسند الخلافة بعده -

(٣) واجد چلبی - وهو خامس خلفاء مولانا

(٤) زاهد چلبی -

وكانت لسلطان ولد بنت اسمها مصهره سلطان أعفت ولاداً قاموا بالخلافة لمولانا
 وعدة خلفاء مولانا كما حققه المؤرخون ثلاثون خليفة من أواخرهم مولانا شيع محمد بهاء
 الدين ولد چلبى أمدى وبه حتمت الخلافة الموبوءة من بيت مولانا نفسه (١)

١٠٠ الدين ولد چلبى من خلفاء بيت مولانا نفسه

(١) لم يحقق حتى الخلافة المذكورة عن كتاب بعيد عنه واسم مصهره والجد مصهره وسبق
 سيد الله في ذلك -

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة تشرحه

صدمت كلمة نسويه المحمدية (س) معدن كمعادن ذهب وفضة) فيها هو المسمى حلال الدين نسوي قدس الله روحه (الذي معدن ذهب لأمرير) نسوي وه هو المسمى كنهه عنه مسكه ديت لمعدن نسوي تحوت ناسل و أسود و أقرط و حيا مسوعة ردات به حراة معرفة ارتبة لا تفرق و وصف المسمى بوصف و ت و عرس عنه قرآن لعرف او دائره معرفه الا فاقية و الا نسويه ففدضه بين دفتيه أصول علوم الروحانية السموكية و أسرارها لسمويه حكاوتيه و شجر سفاهه و منكراته العكره و تعبراته لأدنه و غرب نساليه قصصيه و مدرسه نسوي وحب وضمها جميعاً عند السباق في غرة صرار لأول وطبعة القسح المعنى

و من احسن شوقي آتي منذ عنموالي في العراق و قبل رهاء دعين سبه كتب معرمة شرحه المسمى كقرام الهزار بالحنار أدور حوله و أرحم به امين و شينين (م) جميع عربي طلق و وصولاً لاصلي المشودة و هي شرحه مرتب على استند و رسي سداس شرح احكامه ملاهدي السراواري على بعض عومض أساته و ترجمت آياتاً معدودة منه في لفظ العربي ثم رجب من العرف

كما في الظاهر وفي الأنفس أود بالمرأة النفس الأمانة وبالرجل عقل المعاد -
 وقس على هذا غالب تعبيراته كما حققه العلماء السابغون بالشروح والتعليق عليه -
 ولذا كان دأبي في ترجمة كل بيت منه تجميع المرام الواقعي منه بعد مطالعة
 أدق الشروح والحوشي عليه ثم ترجمته مع رعاية لفظه المدرسي كما هو إتي -
 لغريبه وكثيراً ما ترجمت البصائر الواجد منه بمصراعين أو قليلاً ما اتفق بثلاث
 حرصاً على أداء المعنى بالنسبة الموحدة المثل " ودهيت بما رأيت من السكر
 وأطرب من هد لحمر لتعيق لبدى المطاف يا كوا و أدريق عسجدي مولوية
 مسوكة من ديك المعبد الذهبي الأندلسي ساطع وكثير ما سجت لي امرئدة
 وأهيجاب الحفري من هد المسيل المروق و صرت بحاله بايزديه لا أرى
 فيها غير الله وجنى و بسمل دت حرراً و مدا قصيبها سباً ممدادية في أحم ثل
 و عبي ضفاف احداول أو في قمر الغري و الروايا دائماً على المرحمة حتى نجم
 منها بعون الله جل و علامايوادي الصف أو نهاية الدفتر الثالث منه و قرأت منها
 مدأ على شيوخ الأدباء المحسين لغريبه و المدرسية و نسخوها و قرظوا عليها
 و أقرؤا بأنها في العاية القصوى بانحسبات لترجمة هذا الكتاب المعجز و لا
 حسب هذا التوفيق السهر الأمن ترشح حاصي لروح لمولوي قدس سره المجلية
 لمولعين بتلاوة كتابه العزيز المدي هو صيقل الأرواح و ميراث الفلاح و به اتشفع
 و أرحو المصحح عن الرل و الأرشد إلى صليح العمل -
 ايضاحات لازمة:

(١) المسحة الممول عنها بالترجمة المسحة المشروحة مزحاً

هي كتب المنهج القوي في شرح المنوى والمنطوعة في مصر في سنة محدثات
العلامة الشيخ يوسف المولوي السكطاشي بعد وفاته مع النسخة المنطوعة
في كاهور نعتق عنها بقلم العالمين - محمد دة ومحمد ولي وكبير أم
نعت عنها الأئمة السادة من سعة المنهج القوي -

(ب) الشرح القوي أب باب شرح المعروف بالمنهج القوي المذكور ورتب
أصنافه فوائده وتحقيقات من شرح المدرسي جامع بمنوى المنوى
شرح نحر القوم والمنطوعة في ثلث محدثات في كاهور أو من تدقيقات
خطرت في خاطري القاصر -

(ج) شرح أبو حنيفة المدرسي هو مختصر العالي مدونة على هاشم النسخة
المنطوعة في كاهور مع تصرف ويبين بالأحمر -

(د) كل مضارع من الشرحه يوضع من القطبين من أوله و نقطتين من
آخر هو ليس ترجمه للأصل بل تنمية له و ليس من كلام الساطم قدس سره -

الظاهر والباطن

هو الهوى على الأدم قد ضاعت
 ولا في نيل أثرت داوود
 تركت الخوذة لفرار في الزهر
 وعقت النحر بأمر حان ممدوا
 زمان كان مبني البيت ممدور
 يبي بالصاريان قفاح
 بهار الشباب أخصب شجر
 وهني جرب محمود وورهاد
 من أوصل من سبي و شير
 حكيت الطائر أمقطد وثاد
 أين الفرس من أماره نعى
 محبور لها حواء قد وست
 لا تسقى الخمرين من ربيع
 ولكن من دمي أسقي فدا حتى

صاع الریح في البداء من عري
 ولا عن يوسف حدث في مصر
 لصيد الحب المكار في القفر
 احصد الشوك والطرف في السبي
 ومعموداً على السعدين والنسب
 عني بالسنا والآهل والوفر
 كما بالفضل خضت ليلة القدر
 حوب لفر و آوي إلى القصر
 هما قد احكما جسد في هجري
 برحمه على الصيد لفر
 ما حور الهوى و الحرس والتعد
 به آدم طوع الكفر
 وأسقط على الأثخان والزهر
 ولا روحى سوى نحر والشر

ناس من الشروع بترجمة المستوى ذكر الايات التالية الذي اشده مترجم من مائة
 مسهة بعد و اوعه بالترجمة مناسباً بها على بصيغ ايام شبيهة في كسب العيوم الطاهره و عدم
 ادابه من الشباب حتى الشيوخه على العود و التحصن عن لحنائى العرافية العامة لمدمحة
 في كلمات المشوى و مومياً ان العهد والتنقيب عنه اليوم لا يلمح الى ما فات من ذلك في امس

المثنوى ومولانا قدس روحه

سَخَّرَ مِنْ حَصِّهِ بِأُتُوحٍ وَأَقْبَلَهُ	عَظَّمَ الْوَحْيَ آيَاتٍ مِنَ الْكَلِمِ
أَحْيَى الْمَسِيحَ عَطَاهُ الدَّعَاءُ وَد	حَى أَعْوَسَ مَدَامَهُ أَرْفَعِ
مَهُ الْخَيَاتِ رَهْ أَحْضَرُ فِي أَصْبَحِ	وَذَارَاهُ يُنَوِّرُ شَعْ فِي الْقَدَمِ
يُمْسِرْ رَأَى رُوحَ رَبِّهِ عَمَّ مِنْ أَدْنِ	وَسَرَّ جَمْرَ عِلَامَتِهِ فِي الْحَرَمِ
يَمْلِي عَنْ الْحَقِّ مَا الْحَقِّ مَنْ عَظَّمَ	وَمَنْ مَنَى أَرْوَحَ مِنْ حَلْفٍ وَمَنْ كَرَّمَ
مَدَّ الْخَوَانَ مَلِيًّا فَأَشْرَبِي وَكَتَلِي	مَنْ حَبِيرَ مَدَامَهُ مِنْ أَحْيَبِ الْمَعَمِ
وَخَبَرِي سَدَّ ذِي الْقَرْفَيْنِ بِأَلْهَمِ	وَشَرَّ دُنَى الْأَسَدِ فِي الْأَحْزَامِ
وَشَيْدِي إِلَيْكَ حَوْلَ الْعَرْشِ سَلْطَنَةِ	أُفَّ عَلَى الْعَرْشِ وَالسُّلْطَانِ لِأَمَةِ

للمترجم

للعالم الشريف الدكتور اقبال زعيم الكلية
وعونه المهدى العاضل الدكتور اعتماديان
دام توفيقهما يد يضاء مشكورة للارباب
العربية بنشرهما ترجمه هذا الكتاب المعجز

من نمیگویم که این هالجناب
مثنوی مولوی مثنوی
مثنوی را هم به قرآن مدل

لَا أَقُولُ أَنَا دَالِشَامِي الْمَقَامِ
بَلْ أَقُولُ عَنْهُ كَارِ الْكِتَابِ
صَحَّ أَنْ الْمُتَوَلِّيَ الْمُتَوَلِّيَ
أَشَبَّ الْقُرْآنَ تَعْمُلاً لِلْكَمَالِ

هست بیضمیر وای دارد کتاب^(۱)
هست قرآنی بلفظ پهلوی
هادی بعضی و بعضی را عقل

نَهْ كَارِ النَّسِي وَ لَا تَأْتِ
أَسْمَاوِيَّ الْمَدِي ثُمَّ صَوَابِ
حَاءِ قُرْآنَ بِلَفْظِ قَهْلَوِي
و الْهَدَى سَاقٍ وَ نَقْضًا لِلضَّلَالِ

نردبان آسمان است این کلام
نی بیاض پیرغ کر اخضر بود

سَلَّمَ هَذَا الْكَلَامَ بِنَا
لَا لِسَطْحٍ فَلَيْتَ بِالْأَخْضَرِ
بَلْ لِسَطْحٍ هُوَ قَوْقُ الْمَثَلِ

هر که ذین بر میرود آید بیاض
بل بیاضی سکن فلک برتر بود

كُنْ مَنْ مَتَى أَقِ السَّطْحَ سَمِي
بَاهِرِ الصَّنْعِ لَدِيرِ بِعِ الْمَطَرِ
دُونَ سَطْحِ الْعَرْشِ مَأْوَى الْمَلِكِ

آب حیران خوان مغوان ابن راسخن

جوان نو بین دو تن حرف کهن

د کلاماً لا تُقْنُ مَاءَ الْحَيَاتِ
وَ انْظُرْ اِرْزُوحَ الْخُلَيْدِ فِي تَدْنِ

قُلْ وَ آهَ الْخَيْضَرُ بَيْنَ الطَّلَاحَاتِ
خَرْقِ أَسْنَتَهُ الْعُصُورُ وَالْحَيَّحْنَ

(۱) البیاب الاول و الذي سجد شيخنا الدين النعماني المعروف و الت اثنان للمولوي عنه و ربما قرأ
مثنوي من جو قرآن مدل و الايات التي بعده للمولوي حتى مره .

بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة مولانا محمد باقر

و هو كتاب في شرح اصول الدين (١) وهو صول في اصول الدين (٢) في كشف أسرار
 أولاد الوهابين و هو مقسم (٣) إلى ثلاثة أجزاء و هي: الأول في الأصول و الثاني في الفروع و الثالث في
 الأقطار يشترك فيها (٤) ما ورد من الأصول و الفروع و الأقطار و هو مقسم
 و هو كتاب (٥) الحديث ذو عيون و الأقطار و عند أصحاب الغفلة و هو مقسم
 (١) لأن كل بيت فيه مشتمل على ما في شجرة و الأغصان و الأغصان و الأغصان
 و الفروع و كل شيء له ظاهر و باطن و باطن و باطن و باطن و باطن و باطن
 و كل شيء شمس و جمع النور و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله
 (٢) و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله
 قواعد عقائد الدين الحنيف المحدث (٣) فإن الله الرجل مكسر لغاف أي مهم و مهم
 أي صار مهم و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله و هو في أصله
 علم الإله و آيات الله في نفسه و لا أول أصغر و لا ثاني أكبر و لهذا يسمى أبو حبه
 كنه المعروف استعق بشاره القلوب بعه لا كبر (٤) أي بأن الله تعالى لا يسر نفس
 (٥) المثل معنى المثال و الصورة ثم استعمل في المعنى و الغلبة و الصفة و ضرب المثل
 لا يزال خفيات الغفلة (٦) لأن الأضلاع مرقب لصحة السبل و نور المشوي مرقب
 ظلمة الكفر و المعصية و الفعلة و غيرها من معشى الروح و يعطى لصر و المصيرة

خير مقاماً وأحسن مقيلاً (١) الأبرار فيه يأكلون (٢) و يشربون ولا حراد منه يفرحون
و بطربون (٣) وهو كميل مصر (٤) شراب أنصافين و حسرده على آل فرعون (٥)
و كافر من كما قال الله تعالى يحسن به كبير و يهدي به كبيراً وأنه شفاء الصدور
و حاله الآخر و كشف الغراب وسعة (٦) الأرض و مضيق الأخلاق بإيدي سفرة (٧)
كريم ربه يجمعون (٨) لا يسهه لا مضهر (٩) من من ربهم لا تأخيه
حظن (١٠) من من يديه و لا من حننه و لا يرحمه و يرفقه و هو خير

(١) أي المشوي عند أصحاب الخلال و ارباب الكرامات الصف معوم و أرفع متراحة
أمن الإنسان فيه من ماضي شره القاسية (٢) أي ياكلون و ارباب سعدى الحسنة و شربون
اسرار الحقائق ابرو حانية أي منه يستعملون و يستعملون و سمعون (٣) أي الذين يحو
من فود العيس يحصل لهم من كسب المشوي لوحده و احصر بسو فة و كشف و لمرافقه
في لرشف الاندي (٤) أي من حبة حياه بلا روح و من حبة نعم للانشاح (٥) أي-
على ساع من يدعى نفسه الربوبية من اهل العفة بحيث يقول في سرده لنفسه و جوارحه أنا
ربكم الاعلى و ما علمت لكم من انه غيري فاعندوني (٦) أي الارزاق الصورية و المعوية
(٧) أي المشوي مكتوب بدي سعة جمع سائر اى كاس و هم المشايخ العرفون للدين
يؤدون الفوحات اى عليها من لم يدين كما ان سعة لملأته مسجون لقرآن أى معادلات
حسنة رحمة الله يقول لمرآن صرف المعنى فاليهم منطوق الاول، فاده بكتابات منصومة
حيدة و كتبه يحصره (٨) ي سمعون بذلك السعة لمررد (٩) أي الخالصون من اوصاف بشرية
و لا احلاق بردية اصحاب لعابد الصاهرة في الظاهر و لاص و السرو لجر (١٠) أي لا يستر كنه
خلاف لحوال متدقيقه ناس على فده الاستقامة فان كلامه بالله لا يساه و يطشه بالله لا يساه
منه ما لا يرحمها

(٧) أي هو حبة القلوب لمار من والحة عبد العرفاء آخلة و عذلة فالأجله نسخة لأعصاب
التي تليها في الاحرة و العاحلة الاثوان ابرو حانه و العلوه و المعارف الياسة كما قال (٨) (أرعو
في رياس الحق) قتلوا و ارباب الحق ارسول الله فان محال العسم و قال (أد فسم شجرة من
شجر الجنة فاقعدوا في ظلها و كلوا من ثمارها) و ردت تحت محلة العلم

حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ^(١) وَ أَقْتَصَرْنَا عَلَى هَذَا الْقَلِيلِ
وَالْقَلِيلِ يَدُلُّ عَلَى الْكَثِيرِ وَالْحُرْعَةُ تَدُلُّ عَلَى الْقَدِيرِ وَالْحَمَّةُ تَدُلُّ عَلَى الْمَيَّدَرِ
الْكَبِيرِ يَقُولُ الْعَدُوُّ الضَّعِيفُ الْمُحْتَدِحُ إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى مُحَمَّدٌ^(٢) أَسْ مُحَمَّدٌ
حُسَيْنُ السَّلْحِيِّ تَقَلُّبَ اللَّهِ مَعَهُ أُحْتَمِدَتْ فِي تَطْوِيلِ الْمَطْوُومِ اسْتَوَى الْمُشْتَمَلِ
عَلَى الْعَرَائِبِ وَالْأَوَادِرِ وَ عَرَبِ الْمُقَالَاتِ وَ دَرَرِ الدَّلَالَاتِ طَرِيقَةُ الزَّهَادِ وَ حَذِيقَةُ
الْعِبَادِ قَصِيرَةٌ^(٣) لَمْ يَكُنْ لِي إِسْتِدْعَاءُ سَيِّدِي وَ سَيِّدِي وَ مُعْتَمِدِي^(٤)
وَ مَكَانُ الرُّوحِ مِنْ حُسْبِي وَ ذَخِيرَتِي فِي يَوْمِي وَ عَدِي وَ هُوَ الشَّيْخُ قُدْوَةُ الْعَرَفِيِّ
أَمَامَ الْهَدَى وَ لَمَقْنِ مَعِشَتِ أَوْ رَى أَمِنْ قُدْوَةٍ وَ أَمْنِي وَ دَرِيعَةِ اللَّهِ بَيْنَ حَلِيقَتِهِ وَ ضَعْفَتِهِ
فِي بَرِيَّةٍ وَ وَصَايِهِ أَمْسِيهِ عِنْدَ ضَمِيمِهِ^(٥) مِمَّا حِزَّائِنِ لَعَرْشِ^(٦) أَمِينِ كُنُوزِ الْعَرْشِ^(٧)

(١) وَلَهُ الْقَابِ أَحْمَرٌ مِثْلُ سَامِي بِأَمِهِ وَ حَسَامُ بِأَمِهِ مَشْهُورَةٌ بَيْنَ السَّلَاكِ وَ لَا سِيَّامًا لِمَوْلَانِهِ مِنْهُمْ
(٢) حَلَالُ الدِّينِ الْمَلْعَبُ بِعَدَاوَةِ كَارُو مَلَا خُشَكَارٍ وَ غَيْرِ ذَلِكَ أَسْ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مَوْدُودِ بْنِ
نَاسِ بْنِ مَسِيْبِ بْنِ مَطْلُوحِ بْنِ حَمَادِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (رَسٍّ) وَ لَهُ سُلْسَلَةٌ أُخْرَى مِنْ
قَبْلِ شَمْسِ الْأَلَمَةِ الْحَلَوِيِّ تَنْتَهَى إِلَى سُلْطَانِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدَهْمٍ وَ كَانَ أَبُوهُ مُحَمَّدًا مُلْقًى بِسَاءِ
الدِّينِ وَ لَعَبَاصُ أَمْسِ قَبْلِ الرُّسُولِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) سُلْطَانِ الْعُلَمَاءِ وَ الْعُرَمَاءِ (٣) أَيْ الْحُرُوفِ وَ الْكَلِمَاتِ
(٤) رَوَى أَنَّ حَسَامَ الدِّينَ لَمَّا رَأَى رِجْعَةَ نَاسِ سُلْطَانَةِ مَعْرِفَتِ تَامِهِ وَ مَطْلُوقِ الصَّيْرِ
حَظَرَ مَالَهُ أَنْ سَدَّهَا وَ مَوْلَانَا لَوَالِفُ كُنَانًا مُعَلَّقًا بِالْحَقَائِقِ الرَّبَّانِيَةِ وَ اشْتَمَلَ بِهِ فَقَرَنَهُ وَ أَحْبَبَهُ
وَ تَمَادَى بِهِدَ الْخَاطِرِ يَوْمًا أَحْرَجَ لَهُ مِنْ عِمَامَتِهِ قُرْطَاسًا مَكْتُوبًا فِيهِ الثَّمَانِيَةُ عَشْرَ رِيشَاتٍ أَلَانِيَةٍ مِنْ
أَوَّلِ الْمَشْوِيِّ فَإِنَّمَا لَهُ هَذِهِ مَالَا حِ فِي حَاطَرِكَ الشَّرِيفِ أَهْمًا إِيَّاهُ وَ عَنَى مَسْأَلَهُ أَنْ شَاءَ اللَّهُ
شَدَّ كُنَانًا (٥) أَيْ مِنْ وَصَايَاهُ لِنَسَبِهِ رَوَى أَنَّ صَادِقَ قَرِيشٍ حَصَلَ لَهُمْ عَارِضٌ مِنْ فَقَرَاءِ الصَّحَابَةِ وَ قَالُوا
لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آَلِهِ وَسَلَّمَ) أَنْ طَرَدْنَاهُمْ أَمَا نَكُ مَا نَزَلَ اللَّهُ تَعَالَى وَ لَا نَنْظُرُ إِلَى الدِّينِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعُدَاةِ وَ لَعْنَى
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ قَائِي فَقَالُوا لَهُ اجْعَلْ لَنَا يَوْمًا وَلَهُمْ يَوْمًا فَإِنِّي فَقَالُوا اجْعَلْ وَجْهَكَ لَنَا وَ طَهِّرْكَ
لَهُمْ فَسَرَلِ (وَ اصْبِرْ مَعَكَ مَعَ الدِّينِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ) قَالَهُ تَعَالَى أَوْصَى بِهِمْ وَ سَيِّدًا حَسَامَ الدِّينِ لِكُونِهِ

وَالْفَصِيلِ حَسَامُ الْحَقِّ وَأَتَدِينُ حَسَنَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ حَسَنِ الْمَعْرُوفِ بِأَبْنِ أَحْمَدَ
 رَكَتْ (١) أَبُو يُرَيْدَ لَوْفَ حَسَنُ بْنُ صَدِيقِ بْنِ صَدِيقِ (٢) بْنِ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُ وَغَمَّهُ الْأَرْمَوِيُّ (٣) الْأَصْلُ مَسُوبُ بْنُ الشَّيْخِ مُكَرَّمٌ (٤) مَا قَالَ أَمْسَيْتُ
 كَرْدِيًّا وَصَحْتُ عَرَبِيًّا فَدَسَ اللَّهُ رُوحَهُ وَرُوحَ خَلِيفَتِهِ فِيمَا سَبَقَ وَبَعَثَ
 فِي سَبَقِ قَتَّ عَيْنَهُ شَمْسُ رَدَّاهُ وَحَسَنُ رَحِبَ مَجُودٌ بِدِينِهِ نُصُورُهُ بِمِيزَانِ
 مِثْقَالِهِمْ قَبْلَهُ الْأَفْصَالُ بِرُوحِهِ بِهِ مَوْلَاهُ وَكَعْبَةُ الْأَمْرِ يَطُوفُونَ بِهِ وَفَوْذُ عَمَلَاتِهِ
 وَدَارُ الْكَدِّ مَطْمَعٌ لَهُ وَدَرْشُ الْقِيَامِ مَقْصِدٌ لَدَيْهِ الْقَضَائِرُ نِيْسُ
 وَجَدَانِ سَمَوِيَّيْنِ الْعَرْشِيَّيْنِ مَوْجِدِ سَكُونِ (٥) مَا قَالَ مَتَوَكُّفٌ تَحْتَ
 لَانِمْ أَشْرَفُ أَعْمَالِ صَحَابِ مَعْدِنِ بَوْدِ دَلَالِ مَعْنِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 وَهُدًى لَا يَرُدُّهُ - لَا بَوْدَ عَصَبِ مَرْبُوعَةٍ - وَحَمْدُهُ - الْعَالَمِينَ وَصَلَى
 عَلَيْهِ سَيِّدُ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَغَيْرُهُ طَيِّبِ خَيْرِيْنَ جَمْعِيْنَ وَحَسَنُ اللَّهِ وَهُوَ وَكَفَى

(١) بضم التاء المثناة العوفا (٢) أي مصدق قوله عنه و كذا ث بوه وجده (٣) مسوب
 نسبة أرمي (٤) هو أبو لوفد القنّادي موطناً ثم الكردي مولداً وسبوكة متصل لداود
 الصغاني ما قال أمسيت كَرْدِيًّا وَصَحْتُ عَرَبِيًّا (٥) أي من لا يصفون بأنفسهم بل ارب متكنم
 على ألسنتهم

وإنما لعمومهم كان من مص الموصي بهم (٦) وهو عالم لأرواح للحدث لشرف الأرواح
 من حرارة تحت العرش (٧) أي حاصصة سجعاتي لسعيه والامتنان لارسية يعدها لمن
 كان هو محب

بسم الله الرحمن الرحيم

ترجمة الدفتر الأول من المتنوي المولوي

(۱) سادیر (۱) انسانی استمع کیف حکمی قصص العشق من التهجیر شکلی

(۱) للثکات القديمة فی شعر مولانا قدس سره وجب ان سده المصراع الاول من الترجمة بعرف
 فعل (بادر الای) او (بهر الای) او (سم الای) کما سده ب مولانا بقوله (بشنوائی)
 ان انباء لها منزلة سامية فی علم الحروف وعد الاولیا، واعرفاء و هی مصداق الظیر البروی
 عن صی (ع) (کل ما فی البوابة ولا یجیل والرموز موجود فی القرآن و کل ما فی القرآن فی الای)
 فب لعمري انباء اول موجود و هو فی المرتبة الثالثة من الموجود - وقالوا لنا اراد الله ان یترک
 صورة لبوابة بعمر سبعة بر لها مدونة بالای - قبل المراد من لای الایس الكامل لایه مشابه لصورة
 من لایس الكامل احمر و فیه معروض مغروق بعبارة و مشابه له لفظاً لان لفظه مستعمل عند العرس
 کسر (س) بمعنی الای و کذا الایس الكامل فی وجوده المرصی و مشابهه دناً لان جوف الای
 فی وصفه شعب العمات و کذا الایس الكامل فی عی سوا الله حال وصلو بالعمات الرماية وقيل
 مراد من الای الای الای من به و معناه انباء الطائفة حد الای لایلث وحس و شکلی الی عالم
 بدیس الای فصلت عنه کما لای کما فصم من مسه حس و شکلی لایه و قبل المراد من الای القلم
 و هو لا یناسب ما بعده .

(۱) بشو (۱) اری چون حکایت میکند از جداییها شکایت می کند

(۱) برحق گویند مرد از ای هیهی می که میبازند یعنی ای طالب از دایمن فی صورت گیر
 و بر دوری خود از عالم قدس فریاد کن چنانکه می هرگاه مرید میکند فریادش جز شکایت جدایی از
 بسان سماعه و نیز می توان گفت که چون سنی چکوه و برای چه سوال است و جوابش در مصراع دوم
 بیان شکایت است مولانا جامی در شرح این بیت گفته مراد از ای انسان کامل است برای جهاتی که در
 صفحه ۱۲ شرح عربی ذکر شده است و مراد از جدایی که در مصراع ثانی است دوری از مرتبه عیب
 و غلب احکام ما به الامتیاز است .

.. وَأُصِيبْتُ بِفِرَاقِ حِلَّتِي ..
 .. رَحْمَةً ضَجَّ دَهَاهَا الْوَحْلُ ..
 لَا بُدَّ شَرْحِ الْأَمْرِ الْهَوَى
 طَالِبٌ أَيْضاً زَمَانٍ وَصَلِهِ
 .. وَحَسْتُ بِيَّ حُصْمٍ وَرَقِيقٍ ..
 حَالَةٌ جَرَّيْتُ أَيْتَاءَ الزَّمَنِ

(١) ثالث حرفه امر من النكته منه (١) عين الجوز وابعاد الاول ويقال لها العشرة المقدسة
او العشرة لاحدة لها هذه اشعار (٢) الحب نبي ويقال لها العشرة العظيمة الالهية التي
هي من لا عين رأت ولا سمع سمع ولا خطر على قلب بشر (٣) دقة الزواج ويقال لها عذب الحوروت التي هي فرار الاوواح المجردة
(٤) عالم المثال، حالها عدم الكبر، ليس معنى من راسها كونه اضعف وجوداً ولكن ليست
جسمانية (٥) عالم الاحياء والوجود، رتبه مبركة تسميه وهن شعشع و سحره والخرق
والالام، تسمى هذه الرتبة عجب العجائب (٦) مرتبة العدمه ويقال لها انجبه
العدمه وهي عظمه راسها عالم لا يدرك من رتبهها حدها لجميع المراتب. فادراك من
قوله (يستل) مبرحم (١) (٢) وهذه سحر من العجب والاد من مرد ووزن { امجاد
والعالم المجدلي ويعتدل ان كماله من ادمن (١) هو الركن العقل ومن (٢) وهي لمراد
النفس وكما مرر دحضه من عند العبد منه الاحده ان وصل الى عالم الالهية وهذه
من الكمال، وانما في كل عالم (٢) عظمه الروح من رتبهها في العالم الالهية والاله
والنفس هم مشهور ان رتبهها لا تدرك من رتبهها (٣) اشارة الى ما
انفس من رتبهها في العالم (٤) في رتبهها من النور وهو يعواين كل امر
يصفه روح والروح وقد رتبهها في رتبهها لا يدرك من رتبهها في رتبهها ان ليس
بالقوى النفس والمشيح ويتكلمون مع السكر والسكر

در مردم مرد و زن نالیده شد
ن گویم شرح درد اشتیاق
در حوید دورگار وصل خویش
حس بدحالت و خوش حالان شدم

(۱) مرد از میان نظر حامی عیب و زشتی و مناسبت از ذات جامعه و عیب و
نویساف و نامیده شده به نام اسماء و حقیقه و بعد از آن به کثرت حقیقی و اعتباری
یافت میشود و بر مریه و حقیقت، مرد و زن اسماء نصبت و اعیان ممکنست و در
شرح اسفار انبوی گفته مرد از زن بعضی اماوه و از مرد عقل معاد است (برای تفصیل بشرح بعد
لمیوم و بعد از آن حامی و غیره ملاهیاتی سرور رجوع شود)

(١) كُلُّ شَخْصٍ صَارَ (١) بِالطَّبِّ الْحَمِيمِ

وَهُوَ مَا تَقْبُ فِي حُكْمِي

(٢) إِنْ سَرَى (٢) مِنْ أَيْمَى وَالتَّحِينُ

کے سامنے آئے۔

(۳) . خشی (۳) ۲۴ ا ۲۵۳۳

1. $\frac{1}{2}$ 2. $\frac{1}{3}$ 3. $\frac{1}{4}$ 4. $\frac{1}{5}$ 5. $\frac{1}{6}$

— 4 — (19)

مَنْ دُمِ الْمَاءُ فِي الْقَلْبِ قَدْ

نبي و احسان و رومي و شمس

م. رای سرای قی. طوسی

١٠٠٠

$$u^1, \quad u^2, \quad u^3, \quad u^4$$

لا يذوق حلاوة حبه

4 7 6
 1-2 3 4 5 6 7 8

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$

— 2 —

(۱) اچھ مہدی الایہ (م) کہ لا سرعۃ ، و سئلوا علی سر { یوحی } (ی) ولم یفہموا

حکومت انجمنہ الاسلامیہ کے مالی (ان بھون) حصوں اور حصوں میں سے ایک شے)

(٢) احزاب سیدالاعتدال من ادب معتقد ب ر لکون عمر بغداد عن کلامهم و سرهم تحقیقهم

فإنهم أهدى في فهمهم من اللامعهم هذه الزمر قدسوا ربهم في حياتهم وسمعوا حكمة

وہ مصلحت الہیہ (ع) (جس کی مختلف صورتیں کلام و اکرام و معصروں) وہی ہے تعالیٰ کی مصلحت الہیہ

لَمْ يَكُنْ لِقَلْبٍ أَوْ أُنْفَى السَّمْعِ وَ هُوَ شَهِيدٌ

(۳) لکھتے ہیں کہ روح من عالم الامر میں رجعت اٹھے جس باعث حیران بری الروح و دلالت

١٠٠٠ ق. م. قبل الميلاد (١٠٠٠ ق. م.) عصر البرونز في مصر و عنت في ليبيا و في ليبيا لكان في جا. م.

[illegible]

١٠) البهيمة اليهودية الروح لا يكون لها روح في نفسها بل روح الله فيهم

بجہم بقولہ تعالیٰ (قل الروح من امر ربي)

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{r^2} \right) = -\frac{2}{r^3} \frac{dr}{dt}$

است. کسی از سبب خود ستم نازم و از آن بزرگوں میں سے کسی سے ستم نازم

(۲) سر میں ر ۵۰۰ من دور بمب لیک چشم و گوشت ر آن نور بمب

(۴) احوال و حال و تفسیر و تفسیر

پہلے سے اس طرح کے کاموں میں مشغول رہا ہے۔

۴) تشنه است اس، یک پای و دست .. هر که این آتش ندارد نیست باد

(۱) نَارُ عِشْقِ مَا عَلٰی (۱) الْاٰی وَقَعْ

عَدَى عَشِيرَةً عَلَى الْحَمْرِ وَقَع

(٢) كُلُّ مَنْ قَدْ قَطَعَ وَصَلَ الْخَلِيلَ

لَحْمِهِ الْجَدَابِ دُونَ الْبَطْفِ الْمَحْبَبِ

(۳) من دای کامی (۴) تر و سه

من دنی کامی بود صبح

(۴) حق (۵) ایسی احادیث طریقی

قصص عن اجدادنا

شکلی وحدانی است و حیرت

قصری حب وود من وابع .

۹. هدایتی (۲) کوه و دریا

شماره پنجم - آذر ۱۳۳۵

میں نے کئی کئی بار فریاد کی

وَهُوَ جَدُّكَ

دینی فی البدہہ ممدو عرف

فصل اول در بیان احوال و عیال

(١) ان يمشق وقع في قفد و في حاتم مصمروت من حلال عجمه و قفد عربيه و عجمه اشقي
 و امطرانه وقع في البحر و ريد و در (٢) ان هوا جرحه حريم كل من يمشق عن معويه لا يمشق
 اشركا ان لم اشق و ثلثه التي هي بحسب حريم واجمعات بحارمه ان حريمه و ان يمشق دار الال
 بحسب بحارمه و بحسبه و يمشق في يمشق

(٣) ليرد في لاص مع حال، الفاعل واحد وأسماء المفعول الواسعة وهو البراد هي كناية عن الكلمات المرفوعة بنى هو به الممد والوني

(٤) من رأى كالبى سما لاجل الهوى وثريفا وشده لاهل لولاية واسراده الشيخ الربى مرسله بعضا بالقهر و بعضا باللطف . (٥) اى ان الرشيد يجبر المريد على حالات الماشق وطريقه المملو سم لبعده والاشتيان.

(۱) شش عشق است کایدر می فساد
خوشش عشق است کایدر می فساد

(۲) سی حرم هر که از پادشاهی مرشد
 :- رده هانش پادشاهی ما درسد

(۳) همچو بی زهری و برافروزی که دسد

(۴) یہی حدیث راہ پر حوں می کہ

مِثْلَمَا النَّايَ الْإِلَهَ خَلَقَا
وَقَمَّ تَحَوُّكَ أَنْ حَزْنَا
وَلَهَا الْعَوْدَ وَالْأَصْوَابَ
قَدْ دَرَى لَوْ دَقَّقَ فِيهِ نَظْرُ
كَانَتْ مِنْ مَالِهِ عَنْهُ امْكَاكُ
كَانَ مِنْ أَقْلَابِهِ حَيْثُ يَنْبِي
مِنْ هِيَاجٍ لَهُ مِرْ وَعَابُ
لَا يَسَوَاهُمْ وَ اللِّسَانُ وَالْخَطَابُ
أَحَدٌ كَلَّا وَ يَرَعَى سِرَّهُ
مَا قَلَا النَّايَ الدُّنَا بِالسَّكْرِ

(۱) قُلْنَا نَحْنُ فَمَا بَطَلَا
(۲) قَمَّ فِي شَفْتَيْهِ كَمَّ
فِي السَّمَاءِ قَدْ رَمَى مِنْهُ الصَّحْبُ
(۳) غَيْرَ أَنْ مِنْ لَهُ كَابُ بَطَرُ
أَنْ بِيَاضِ الرَّأْسِ ذَا الرَّأْسِ ذَاكَ
(۴) فَصْرَاخُ النَّايِ هَذَا وَالْأَتَيْنِ
وَهِيَاجُ الرُّوحِ فِي كُلِّ مَكَانٍ
(۵) أَهْلُ هَذَا اللَّبِّ (۱) مَسْلُوبُوا اللَّبَابُ
لَيْسَ غَيْرُ السَّمْعِ يَنْدِرِي قَدَرَهُ
(۶) هَيْبُ الْمَدَى لَوْ لَمْ يَمُ

(۱) قُلْ اأَوْ رَبِّدْ اسْتَعْدَامِي عِلْمُ اللَّهِ اسْتَعْدَادُ عَدَاوَةِ نَفْسِهِمْ مِنْ مَدْحِ نَفْسِهِمْ فَمَعْنَاهُمْ فِي تَعْدِيمِهِ
بِهِمُ الْمَدْحُورُ وَ الرَّاهِدُونَ وَ مِنْهُمْ مَنْ مَدَحَ لِمَعْنَاهُ فِيهِ الْعَدُوُّونَ الْوَلِيُّونَ - وَ مَعْنَى نَفْسٍ مَحْرُومٍ
هَذَا عَقْلٌ إِلَّا عَدَمُ الْعَمَلِ أَيْ عَمَلُ الْبَدَنِ وَ لَيْسَ مَشْتَرِكُ اللَّسَانِ عَنِ الْأَمْرِ يَمْنَى لَيْسَ مَحْرُومُ الْأَسْرَارِ
لَا لَدَيْنَ هُمْ يَشْهَدُونَ بِمَعْنَاهُمْ الْأَسْرَارُ وَ بَوَارِدُ بِهِ الْعَدَاوَةِ مَعْدَمُ مِنَ الْخَطَائِقِ لِمَعْنَاهُ وَاسْتَدْقَاقِ
لِغَيْبَةِ الْمَدْحُوشِينَ بِرَحِيقِ الْعَشْقِ -

بَك دِهَانِ پَنَهَانِ دُرُ لَبْ هَايِ وَی
هَایِ هَوِیِ دُرُ فَنَکَنَدِه دُرُ سَمَا
کَانَ قَضَانَ اَیْنِ سَرِی هَم زَانِ سَرَا سَتِ
هَایِ هَوِیِ رُوحِ اَزْ هِیْهَایِ اَوَسْتِ
مَرْدِلِ رَا مَشْرِی چُونِ کُوشِ بَیْسَتِ
نِی جِهَانِ رَا پَر نَکَرْدِی اَر شَکَرِ

(۱) دُو دِهَانِ (۱) دَارَمِ کُوبِ هَم چُونِ
(۲) بَک دِهَانِ نَالَانِ شَدِه سَوِی شَمَا
(۳) لَیْکِ دَانِدِ هَر کِه اَو رَا مَنظَرِ اسْتِ
(۴) دَمَدَمِه اَیْنِ نَدِ اَر دَمَایِ اَوَسْتِ
(۵) مَحْرَمِ اَیْنِ هُوشِ چَرِی هُوشِ نِیْسَتِ
(۶) کَر نَبُودِی نَالَه نِی رَا نَمَرِ

(۱) لَمْ تَذْکُرْ هَذِهِ لَا بِسَبَبِ لَا رَمَاهُ مِنَ السَّوْیِ مِنْ کِبَالِ الْهَوَى الثَّارِخِ لَهُ دَعْرَمَةُ وَ نَدَى
عَوْلَانَا عَنِ الْاِئْتِظَابِ مِنْهُ فِی هَذَا الْکِتَابِ .

4

عن زيات ومع أخرايا

و الرزایا عقدت عهد الوداد

و رَمَتَا بِالْعِراقِ وَ الْبِعَادِ .

(۲) اِسْأَلْتُ (۲) لَایْمَ مُنْصِفِ قُلُوبِ

٥٠٠

أَنْتَ يَا مَنْ أَنْتَ بِالطَّهْرِ الْمُمِيلِ

١
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۳) کل سے جس قدر (۳) حصہ دے دو سو

وَيُؤَيِّدُ مَنْ فِيهِ غَيْرُ السَّمَكِ

کے لئے دیکھو

کاف و فید ح م و و

(٤) حالة المَطْهُيِّ لِلنَّيِّ (٤) أَيْدُ

لَا تَكُونُ وَتَوَالُونَ وَجَدَ

فَإِذَا قَوْلُكَ قَصْرٌ وَأَخْتَمَ

وَعَنِ التَّمِيلِ كَفَّ وَأُحْجِرَ

(۱) کی مئی عہد مبارک الایام الاولیٰ و بعد السبب یصعب لایام مع نعم والاحراق

(۲) التخصیص للمرشد وسكان ابن بکون مع الحق بکالی .

(۳) ای کل میں شان عام سمک نصفہ سم سے زیادہ بعض ذلہبی و مکہ سمک النصفہ ہے۔

لا يشع و يقول هل من مزيد كما قال :

هنا نعد الشراب و لا اوتويت

شریت (العقب کا) بعد کا

(۴) ای دی نی لا محمد حد = توری م عبد = یحییٰ ع ل = عبد ا و عدم م تعصیر کز

مقصود و اداله نفهم الشخص كذاه بحكمه وقدره به الام و لا يفهم به مثالا نفهم

روز ها با سوز ها همراه شد

(۱) در غم ما روز ها ییگانه شد

نو بمان ای آنکه جز تو پاک نیست

(۲) روزهاگر رمت گورو باک نیست

هر که بی دوریست روزش دیر شد

(۳) هر که (۱) جز ماهی ز آتش میر شد

پس سخن کوتاه باید و السلام

(۴) در نیابد حال پخته هیچ خام

(۱) اشاره به آنکه حلاق سگواره یکی است که عجمی سواران بدک وجه دارد

آب شمرده شده و از آب سیری پیدا کرد که هر مس بیش از این نداشت و یکی چون ماهی که آب

عارف کامل باشد که ربح و صاب حق سیری ندارد و یکی بکلی بی روزی و بی بهره که روزش دیر

شده و عمرش صدایم شده (چشم صافه بفا و همه مفصل و همه سابق و بحارات)

(۱) فَمِيقُ الْحَمْرِ حِينَ (۱) الْغَدَاةِ
وَكَذَلِكَ أَفْلَكَ فِي الدُّوَانِ
نَحْنُ (۲) لَمْ نَسْكُرْ حَمْرًا نَبَا
هَكَذَا الْقَائِلُ مِمَّا كَوْنًا
(۳) لِسَمَاعٍ (۳) الْعُودِ أَوْ عَزْفِ الْوَتْرِ
وَالْكَرَّ طَيْرٍ لَشَبَهِهِ
(۴) كَسْرُ لَفْظٍ (۴) وَحَرَاءُ وَادٍ
وَأَنْتَ قَدْ لَفَضْتَهُ بِرَبِّهِ

عَلَيْهَا يَسْتَلِ قَفَرٌ بِالْمَنْفَرَةِ
كَانَ أَسْرَاسًا قَيْدَ أَحْسَنَ
سَكْرَ حَمْرٍ وَهَاجَ مِنْهُ
عَنْ مِنْهُ لَمْ يَكُونِ رَمْدًا
كَرَّ سَمْعٌ لَا يَسْمَعُ هَذَا صَرْ
تَكُنْ لَمَعَهُ نَبَا دَابَّ بِصَفَتِهِ
كَزْنَ إِلَى كَتَمٍ قَيْدَ مَالٍ وَوَلَدَ
كَهْ تَكُونُ خَرَضَ دَعْوَى عَطَلٍ

(۱) ای من الشراب الصوری بكون عند الغدایة من عند ان غدا لعل الا هو لا شراب
حق سبب للتوصل والشراب الصوری سبب لكونه عند و الغدایة و كذلك دوران الغدایة الصوری
مصدر للسعادة و سحوسه و دوران لعل مع سعادة دوران الغدایة من ان دوران

(۲) ی الشراب الصوری صار ما سكران و اسما منه سكران و اسما منه سكران و اسما منه سكران و اسما منه سكران
م يوجد منه خلاف بغيره فاسم فلولوا النفس لاصفة موجودة بالبدن كالقيد الذي بعد من الدار
وعد من لان الارواح سمعت من الانفس فحق عن مسهبة الغدایة الصوری و اسما موجودین

(۳) ظنة راسخ فی الاصل هذا بمعنى الالة موسیقی و لموسیقی معوم معروف فی کتاب العرفه
لاحد کتاب الذمغ تأليف ابو نصر عبد الله بن غفران سراج من ۲۶۸ ضلع من و احاء العلوم لعربی
۲۳ صغ مصر من ۱۸۲ ۱۱۰ و كتف ليعقوب تأليف ابو الحسن علي بن عثمان الجلابي صغ لبيك اد
من ۵۰۸ - ۵۴۶ و عورف المعروف تأليف سهار بن محمد اسلم وردی المومنی ۵۳۰ - من ۱۳ ج ۲
حد المعلوم فی الحاشیه من ۱۰۰ - ۱۶۵ و نقدا لعماد بن انجوری صغ مصر من ۲۲۲

(۴) ی ازل اولاً قید اليه و بعضه لان اصحابه الزاب و هو معه احد من

(۱) ناده در خوشش گدی خوش ماست
(۲) ناده از ما مست شدی ما از و
(۳) بر سماع راست هر تن چیر بیست
(۴) بند نگسل باش آرد ای پر

چرخ در گردش اسیر هوش ماست
فالت از ما هست شدی ما از او
طعمه هر مرغی انحر بیست
ن بکی در مد سم و بندور

(۱) وَ تَصَبَّ النُّحْرُ فِي أَقْمَةٍ كَمْ

(۲) كَأْسٍ عَنْ مَنْ يَحْرُسُ وَ لَعُو

وَ ادَّالْضِدَّافُ لَمْ تَقْنَعْ مِنْ

(۳) كُلِّ مَنْ خَرَّقَ لِلْعَشْقِ الشِّبَابَ

فَهَوَّ مِنْ يَحْرُسُ وَ غَيْبَ مَا كَثُرَ

(۴) إِهْنَانُ يَا عِشْقًا السَّامِي بِنَا

طَيْبِ كُلِّ دَاءٍ وَ سَاءِ

(۵) يَا شِمَا نَامُوسِنَا فِي السَّقَمِ

أَنْتَ أَفْلَاطُونَا الرَّاقِي نَظَرُ

تَحْوِي رِزْقَ الْيَوْمِ مَرَادَتْ بِكُمْ

مَا أَمْتَلَتْ غَشْيَ عَلَيْهَا الطَّمَعِ

مَا أَمْتَلَتْ دَرَأَ يَتِيمًا بِالثَّمَنِ

و بِهِ يَسْتَلِ الْوُجُوحُ الْعَذَابَ ..

بَتَّةً بِالذَّاتِ وَ الْوَصْفِ طَهَّرَ

مِنْ هَاطِلِ السَّقَمِ وَاعْبَدَ ..

قَدْ دَهَانَا وَ ضِيَانَا فِي الظُّلَامِ

يَا دَوَا حَوْتِ فِي الْآلَمِ

أَنْتَ جَالِينُوسَا السَّامِي أَثَرُ

۱. ای تو صیب لحر می کوزه وجودی را صیب از بسج البحر می صسک صحر کم
بسج مقدار مایکمی یوما .

(۲) ای ن عین اهل الحرم له سلابه لاموا لای لم تک فدمه بالورد الیسیر منها و دل
علی ان مدحه شریه بعد و از راه ان الضد به له صبح القطرات العذبة من ماء المسن و یعقب
علیها لیا مرغ من ماء البحر البالح و لیا امثلا بالمراری

(۳) ای د ا حرق رجود العشی بالعتیق و اسی حسن الوحد بعد مدی و طهر من
بدون و اجوب فار اسقاء حنة بعدی اثناء لیه بول و اسحاب حد صریق لشهدر و سیم بقواد
(امنان یا عشقنا السامی به)

(۱) گر بریزی (۱) حر را در کوزه

(۲) کاسه چشم حر صان پر نشد

(۳) هر که را (۲) جامه ز عشقی چاک شد

(۴) شادناش ای عشق خوش سودای ما

(۵) ای دواى نخوت و ناموس ما

چند گنجد قسمت يك روره

تا صدف مانع شد بر در شد

او ز حرص و عیب کلی پاک شد

ای طیب جمله هلت های ما

ای تو افلاطون و جالینوس ما

(۱) سبی اسعدده وجود ساسی را در هر مدنه ای هم بریزند قاس کرد

(۲) گفته اند که نزدیکترین راه خداوسی عشق است .

- (۱) فَأَلْشَرَى^(۱) بِالْعِشْقِ مَا فَوْقَ الْمَلَكِ
صَارَ وَ الطُّورُ سروراً وَ هُنَا
(۲) هُنَا عِشْقٌ^(۲) فِی لَطُورِ بَرٍّ
سَكَّرَ الطُّورُ فَخْزٌ لَا یَجِیبُ
(۳) خَفَّتِ الْأَسْرَارُ فِی بُهْ وَ رِیَ
(۴) وَأَنَا مَعَ شَعْنِی مَنْ قَدْ غَدَّتْ
لَوْ نَحْنُ كُنَّا كَأَسَايَ أَبْ
(۵) كَلِّ^(۳) مَنْ كَانَ الزَّمِيلَ بِاللِّسَانِ
أَنْكَمَا صَارَ الْغَسَاءُ قَدْ دَا
- حَلَّ كَالرُّوحِ الْأَمِينِ وَالْمَلَكِ
رَفِصَ وَالشَّاطِرُ سَابِ هُنَا
رُوحاً الْعِشْقُ قَهَامٌ وَ ابْتَمَلُ
مَنْهُ مُوسَى صَعْدَ مَعَهُ أَصِيبُ
نَحْوَهُ بَ قَدْ لَكُنَّ الْخَطِيرُ
لِي بِالصَّاحِبَةِ الْوَدِّ بَدَتْ
مَنْ قَوْلَا تَرَوْنَ بِمَنْ
فَقَدْ أَلَمْ يَلْقَ خِلَا لِّلْبَيَانِ
هَبْ هَبْ هَبْ هَبْ وَحْدَا

(۱) ای آن جسم شراب من العشق صدر علی الافلاک او بعد فوق الافلاک کادم وادریس و عسی
و جبل الطور رقص و بشوق سه و هم و هم و بانه بالیده و بانه سکه - م بادی العاشق بقدر (ایها العاشق می
احسب بزل) . (۲) نوحه بانه سرور و عیش و عرس العشق و بالنور انقد
(۳) کل من من یاقیه بأی کانت مغلا و لو زاد غنی
عده ترجمه سه علی آن کلمه (بوا) فی المصراعین سَمِی و عَمِ و عدم لاحد و اصحیح بها
بسمی الفناء والصوت الحسن .

- (۱) جسم خاک از عشق بر افلاک شد
(۲) عشق جان طور آمد عاشقا
(۳) سر پنهان است اندر زیر و بم
(۴) بالب دمساز من گر جفت می
(۵) هر که او از همزبانی شد جدا
- کوه در رقص آمد و چالاک شد
طور مست^(۱) و خر موسی صعقا
نلش اگر گویم جهان بر هم زنم
همچو نی من گفتنیها گفتمی
بی نوا هست گرچه دارد صد نوا

(۱) اشاره بآنه و امه در سوره اعرافه و لیل و یحیی و نه لم یحس جمعه و دکا و خر موسی صعقا

(۱) فإداما لورد حف و عدد

تعدّذا التليل لم تسمعه حين

(۲) حيث جف الوردو الروض ذوى

أين ريح الورد مع أندائه

(۳) هو (۱) اكل عشيق و حبس

و العشيق الحى دوما خالد

(۴) هو له يك امسك ع

ويته كالطير محضوض الجناح

(۵) فصاحا و اريش

و نى زرع الحبيب حده

و به لرؤص نوى و الزهر

ايت شرح حاليه لمشحي يمين

و له السستان و الحقل النوى

استل يا ربه من مائه

و به ع شقه شش شش

و به عاشق ميب سائد

و به مداهن من عده زعب

عادو العوز عداه و المباح

شطن عشق له هاج بنا

من نهر عشق حرو شعره

۱. زادرب امره سخته معشوق و عاشق حجاب و حى دستى لا يموت معشوق و عاشق
مست و حال فان حيك اذ بعدد من مد لخرنه و عرج و عدس الترمي و چه مر مر ماء
بالقاء لله بصور سخبات الابه و كان تعالى معشوقه معشوقه و عاشق حجاب و المعشوق حى
و عاشق ميت و فان .

شوى رس رس رسل سر گشت

بوى گل را از چه جويم از گلاب

ريده معشوقست و عاشق مرده

او چو مرغى مانند بى پرواى او

موكشاش مى كشتند تا كوى دوست

(۱) چونكه گل رفتو گلستان در گشت

(۲) چونكه گل رمت و گلستان شد خراب

(۳) جمله معشوقست و عاشق پرده

(۴) چون ناشد عشق را پرواى او

(۵) پر و بال ما كند عشق اوست

(۱) كَيْفَ لِي بِالْقَوْلِ أَنْ لِي ذُكَاةٌ

حَيْثُ لَا وَحَهُ حَسْبِي وَالصَّبِيَّةُ

(۲) بَوْرُهُ قَوْفِي وَتَحْتِي وَبَيْنَ

وَعَيْنِي رَسِي وَأَحْمَدُ امْرِي

(۳) قَسَبَ عَشَى رَوْرَدِ الْكَلَامِ

تَقْصِيهِ لَمْ تَكِ الْقَرَاتُ لَكَ

(۴) لَمْ مَرَّاتُ أَوْ تَرَى عَدَدَ

حَيْثُ أَنْ التَّوَجَّهِ مِنْهَا وَالذَّوْنِ

(۵) هِيَ رَأَيْتُ صَدْعًا وَرَأَيْتُ

شِعَاعَ سَوْرٍ حَلَا نَسَبِي

(۶) سَرَعِي سَمِ اللَّهَ وَأَتَسَحَّ أَوَّلًا

بَعْدَ هَذَا ذَلِكَ النُّورَ لَهَا

أَهْدِي فِيهِ أُمَامِي وَوَرَاءُ

مِي أُمَامِي وَوَرَائِي وَالسَّاءُ

وَيَسَارِي وَالْمَحْبَا وَالْحَجِينُ

طُوقُ تَمْرِ بِاسْمِهِ طُوقُ الْهَوَى

اسْقَا فَالرَّسْمُ مِثْلُ مَا الْقَمَرُ

تَظْهَرُ أَوْ تُسْفَرُ مِنْهُ الْحَلَا

لَا تَنْبَغُ الرَّسْمُ بِالضَّعْفِ بَدَتْ

وَحَدَّ مِي لَعْنُ سَرَا وَعَيْنُ

مَدُورٍ بِرَحْرِفٍ وَالْمَقْشَرُ مَدُورُ

نُورِ شَمْسِ اللَّهِ فِي التَّوَجَّهِ الْجَبَلِي

صَدْعًا فِي وَجْهِهَا غَطَّى الْجَلَا

أَدْرَكَ أَعْرَفَ سَرَّهُ الْمَحْبِي بِهِ

چون نباشد نور یارم پیش و پس

بر سر و بر گردنم مانند طوق

آینه ات غماز نمود چون بود

چونکه زنگار از رخ ممتاز نیست

بر شعاع نور خورشید خداست

سد از آن آن نور را ادراک کن

(۱) من چگویم هوش دارم پیش و پس

(۲) نور او بر من و بر و تحت و فوق

(۳) عشی خواهد کاین سخن بیرون بود

(۴) آیینه ات دانی چرا غماز نیست

(۵) آینه ات کز زنگ و آرایش جداست

(۶) رو تو زنگار از رخ او پاک کن

(۱) من صميم القلب واسمع اسمع

کی بدا کنش من ماء و طین

(۲) ان کونوا بدس و ریح

بعث من شوقی دشت اصراف

ذی المعانی ولها اذهب وانزع

خرج تطهر فی عقل و دین

حدوا لروح طریقاً تولع

رحمتک حدوا لکواله مع اعظم

حدیث (۱) عشق السلطان الامة واتباعه له و مرصده و علاجه

(۳) اسمعوا القصة هذي و المقال

هي محدولت فی اوجع

ایها الاحباب وادروا حال

عزت خدیده اسامع

۱. جاء فی الشرح، بعد فی جرایعهم ان السراج اجمعوا فی طریق و بعد هذه القصة بما قسم
وقال بعضهم لا یبرم ان یطالان بقصة هذه بعد مصمم بکتاب و ان معینونی منهم بها مرطلة بقصة
(دوبو ریکر روح و پاش کن) السرحم له سستی سستی سستی الح که ان سستل مسخ حده
الامة و بعضها من محبة الصائم - و حل هذه القصة مسطور فی کتاب فردوس بعکماء علی بن ریس
الدين الطبری من اطباء و ائمة انفرن ثالث سحره و رکر ان سستل بقصة هذه القصة فی کتابه لعدون
ونقلت ایضا فی کتب عديدة بصور متنوعة نظماً و کتاباً .

(۱) این حقیقت را شو از گوش و دل

(۲) مهم گردد درد جان را ره دهند

تا برون آئی بکل از آب و گل

بعد از آن از شوق پا در ره بپید

حدیث عشق شدن پادشاه گنیزک و خریدن گنیزک را و پیه

شدن گنیزک و درمان بیماری او

(۳) بشوید ای دوستان من داسان

حدود حقیقت بعد جان ماست آن

- (۱) تُو يَنْقُدْ حَالِيَا تَدْرِي الدُّنَا
 (۲) كَانَ سُلْطَانٌ ^(۱) قَوِي فِي الْقِدَمِ
 (۳) صِدْقَةٌ لِلصَّيْدِ يَوْمًا رَكْبًا
 (۴) نَسِمَ لِلصَّيْدِ بِسْتَقْصَى التَّلَالِ
 قَمَّةً فِي وَجْهِ عَشْفَرٍ ^(۲) لَهُ وَدَا
 (۵) ظَرَّ السُّلْطَانُ مَعْدَانَ ^(۳) الْفَرِيقِ
 فَلَيْتَكَ أَلَا مَهْجُورٌ لَمْ
 (۶) حَيْثُ وَرَقَ فِيهِ فَنَدَا تَقْصَصُ ^(۴)
 وَهَبَ السُّلْطَانُ مَالًا وَاشْتَرَى
- عَرَفَ الْعَقْسَى بَدَأَ أَيْضًا لَهَا
 لَهُ مَدَّةٌ لَدَيْهِ وَالذَّاءُ أَنْظَمَ
 وَالْحَوَاصِ لَهُ أَتَمَّ صَحَا
 وَخُطُوفٌ فِي السَّهُولِ وَالْجَبَالِ
 وَقَعَ صَيْدًا بِهِ الْعَشَقُ اتَّقَدَّ
 أُمَّةٌ كَانَتْ عَلَى رَأْسِ الطَّرِيقِ
 صَارَتْ أَعْيُنُهَا لَوْنَهُ
 رَحِمَتْ دَوْمًا وَدَانَتْ بِالْعَصَصِ
 تَبَّتْ أَلَا مَهْجُورٌ لَمْ يَدْرِ

(۱) المراد من السلطان الروح الانساني فهو مصدر بقوة العزيمة والعزيمة (۲) جاء في
 لامي ن روح لاسية من عروجه من ان وجود الانساني ما كان بعبادة الدارين وانما لها
 ركن مع حوصه وهي اقوة العزيمة و سمية السلطان من الحواس بصفه و الناطقه على عرس
 امره و به الى تحصيل مراتب المعارف لوجودية وهي هذا السر اذ وجدت انجارية صبدأ كما
 قال في بيت الدي (۳) رأى سلطان في الحادة حصه لخرارية وهي النفس الانسية فصارت
 روح السلطان لها علاماً (۴) اراد بقوله هذا القصد انما هو الروح فانفس في العبد و بالمال يهدو
 انما في عام الارواح و كانه بقوله ضم سلطان الروح من الوجود الانساني ان اضطرب في محبة
 النفس ادى مال محبته و اخذها تحت تصرفه .

- (۱) نفد حال حوش را گریزی بریم
 (۲) پادشاهی در رمایی پیش از پس
 ۳ اتفاقاً شاه روزی شد سوار
 (۴) بهر صیدی میشد اسر کوه و دشت
 (۵) یک یکیرک دید شه در شاهراه
 (۶) مرغ جاش در قفس چون می طپید
- هم زدسا هم رعشی مر حوریم
 ملک دنیا بودش و هم ملک دین
 حواس حوش را بهر شکار
 ناگهان در دام عشق او صید گشت
 شد علام آن کبیرک حاش شاه
 داد مال و آن کبیرک را خرید

- (۱) أَتَاهَا مُلْكُهُ جَدَلَاتٍ رَضَى
 (۲) وَحَدَّ هَدَّ حِمَارًا وَحَدَّ
 وَ مَدَّ الرُّدْعَةَ هَدَّ وَحَدَّ
 (۳) وَحَدَّ نَقْمَةً فِي الْحَرِّ وَ مَدَّ
 وَ إِنَّا مَا فَازَ فِي مَاءِ السَّمَاءِ
 (۴) جَمَعَ السُّلْطَانُ يَسْرَى وَ يَمِينُ
 لَهُمُ الرُّوحَانِ مِنَّا فِي الدُّنْيَا
 (۵) لَا تَأْتِي أَلَهُ الرُّوحِ
 قَدْ أَلَحَّ وَ بِهَا أَرْجُوا السَّمَاءَ
 بِذَلِكَ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ قَصَى (۱)
 هُ مِنْ رُدْعَةٍ الْقَصْدُ قَدْ (۲)
 قَطَعَ السُّلْبَ الْجَمَارِ قَدْ (۳)
 كَابَ فِي الْعَمَةِ أَنْطَمَانِ مَا
 كَسَرَتْ عَقْوًا وَ مَدَّ لِي (۴)
 لَطِئَ وَ قَالَ بِحَمِيمٍ
 طَوَّعَ بِيَدِكُمُ اللَّهُ مَا
 هِيَ رُوحٌ رُوحِي اسْقُرِيَا
 هِيَ دَائِي وَ بِهَا أَتَفَى الدُّوَاءَ

(۱) اراد ان صلوات الروح بهی من حرم العزوت الی منزل سلکون مع خواصه علی حد
 جاریة النفس ذهب احتیاره من یدہ فاعطی مافی حرمه و ملک النفس و انتفع بها و ظهر له بعداً ابتلاء
 النفس لاطلعه و عصمت لها کتفه و الی سلطان الروح تغییر فعلم ان صورة الدنیا سراب و معصومه
 حراب و انسها هاء و حمتها نوم (۲) اراد ان الروح لعب مرکب الحسن و لم یکن فی طهر عریضه
 کاف الاضاعة علیا و حده و صعباً الاصل (۳) اراد ان الروح حبس کور الوجود و لکن کان فارغاً من
 ماء المعده و شرب معرفة فیه و حده و المعرفة کسر معجز لاجل

- (۱) چون خرید او را و بر خوردار شد
 (۲) آن یکی خر داشت بالانش نبود
 (۳) کوزه بودش آب می نباید بنست
 (۴) شاه طیبیان جمع کرد از چپورا است
 (۵) جان من سهل است جان جافم اوست
 آن کنیزک از قضا بیمار شد
 یافت پالان گرک خر را در دود
 آب را چون یافت کوره خود شکست
 گفت جان هر دو در دست شهادت
 در دمد و خسته ام درمانم اوست

- (۱) کل من (۱) روحی داوی و طفر
 (۲) منه قانوا جمعا بالحوث
 تجمیع یعنی ، لاء الطفر
 (۳) کل فرد کالمسح فی اسما
 (۴) اظرفی انما کبر سکوا
 همه الله بهذا النص
 (۵) ترک (شاء الاله) فی کلام
 لا یخص اسقون کا حال عرض
 دل کتر می سر و اندر
 انک قدی ، روح میا و اسما
 سر الصفت به بالخط
 کبر مسما و الشفاخصی بها
 لو شاء الله جهلا ترکو (۲)
 رده آیه عجز البشر
 قصدی عسود مد فی لمقام
 و عسود ، کات عرض (۳)

(۱) اراد که بروحت اروح بالعرض حصل نفس ملان و علی روح ایه ادم بمائع نفس من
 انکدار مردهم تخرج من طلب حواسه ولا من الروح علی اروح بی وح الروحانیة اذالم
 بحس علی عیبت فضررت الی اصداء رماها و حتمهم و عدو ساء کره فی الایات اساله (۲) اراد
 من روح الاطباء نفس التفت استعان اعترا و ام یعو و (لوار الله) بالحوث و لا فروا الایه و لا
 نفوس شتی ای قاع لداک عند (الا ان شاء الله) (۳) ای ان المقصود من ترک الاشياء ترک
 عسود القلب او بقول ترک الاستبداء لسی دم عسود نفس الاشياء مجرد القوی لانه حاده عارضه علی
 موجب ان الله لا یطر الی صورکم و عیالکم بل یضر الی قلوبکم و بانکم .

- (۱) هر که نودمان کرد مر جان مرا
 (۲) جمله گفتمش که جان باری کیم
 (۳) هر یکی از ما مسیح عالمی است
 (۴) گر چند خواهد بگفتند از نظر
 (۵) ترک استنسا مرادم (۱) مسونی
 مرد گنج در و مر جان مرا
 مهم کرد آرم و اساری که بیم
 هر لم را در کف ما مرهمی است
 پس جدا نمودش عجز شر
 بی همین گفتی که عارض حالی

(۱) یعنی مراد از ترک استنسا که ظنه است به هم باشد بر کی است که از سگمی دل باشی
 گردد و غفلت از حق آورده باشد به آن ترک استنایی که تنها از زبان می آید و عارض و
 زایل می شود .

(۱) كَمْ تَرَى بِالْقَوْلِ مِمَّنْ هَاجَرُوا

رُوحَهُ مَعَ رُوحِ امِّهِ أَوْ يَشَاءُ

(۲) هُمْ مَا أُتُوا بِعِلَاقٍ وَ دَوَاءِ

(۳) وَ إِذَا جَاءَ الْقَضَاءُ لَنْ تَرَى

لَا وَ لَا حُدَى لِدَوِّ مَعَهُ وَلَا

(۴) حَيْثُ بَلَغَتْ لَامَةُ لَا

مَعَهُ لِيَطْلُبَ دَمَهُ كَالدَّمِ

(۵) أَمَّا جَلُّهُ وَ لَا كَيْسَ

وَيَدُهِنَّ لِيُورِدَنَّ سَهْمَهُ

(۶) حُدُّهُ «لَا هَبِيبُ» سَهْمَهُ

رُدُّ لِمَاءِ حَبِيرٍ وَ مَدُّ

أَوْ يَشَاءُ اللَّهُ عَنْهَا عَدُّوا

وَاحِدٌ كَانَ وَ لِحَقِّ سَوَاءِ

ضَوْعُ لِمَاءِ يَهْدِيهِ ارْدَادُ عَمَاءِ

لِلطَّيِّبِ الْحَاقِقِ الْمَدَى يَهْدِي

بُصْرُفُ مَوْتِ عَشِيرٍ وَ حُمَى

شُعْرَى عَادَتِ وَ لُبُّ أَيْهَمِ

فَدَّ حَرْبُ بَهْرٍ أَوْ رِيٍّ مَصْرَمِ

صَاعِقُ لَصْفَرٍ أَرَى بِاللَّانِي

أَوْ مَنِ الْمَدَى وَ نَابُ بَكْسِهِ

وَ نَبَى الْقَمْعِ وَ هَبِ (۱) حَوَى

مَدَّ سَمَرٍ وَ كَا سَعَطُ مَدَّ

(۱) می هد شریکی بطلان مذهب الحکماء و کلام را بر طعنه و عیب و عنایه عن سوره العنقی فی کل شئی.

حسن و نا جان استثناء جهت

گشت ریح افزون و حاجت فاروا

و ان دوا در نفع خود گمره شود

چشم شاد در شک خون چون حوی شد

روغن بدام خشکی می سود

آب آتش را مدد شد همچو نعت

(۱) ای مسا باورده استثنای مکت

(۲) هر چه گشتد از علاج و از دوا

(۳) چون قصه آید طلب اسه شود

(۴) آن کیرک از مرس چون موی شد

(۵) رهسار سرگسی صغرا فرود

(۶) از هلبه قفس شد اطلاق روم

- (۱) زَادَ صَعْفُ الْقَلْبِ وَ الْوَمُ نَقَصٌ
وَمَدَّ الْطَرْفُ فَاَتَمَّتْ لِي الْقَلْبُ غُصَصٌ
(۲) فَقَدِيرٌ وَ حُلَابٌ وَ مَا
دَهَبَ كَالرَّيْحِ وَ شَبَّ افْتَصَحَ
لِلْأَطْيَاءِ وَ اِيْمَنَتْ اَتَصَحَّ

عجز الاطباء عن معالجة الامة ووقوف السلطان على ذلك
و توسله بسدة السلطان الحقيقي

- (۳) اِذْ رَأَى سُلْطَانَ عَجْرًا نَهَضَ
يَاكِيًا مِعْرَابَةً الزَّاكِي قَصَدَ
بِهِ وَالسُّلْطَانُ مَلَقَى مَا دَرَى
اِذْ صَحَى مِنْ بَعْدِ غَرَقٍ فِي النَّاسِ
(۴) فَاَتَمَّتْ لِي الْمِعْرَابُ مِنْ دَمْعٍ جَرَى
اَنْتَ يَا مَنْ جُودُهُ الْمَخْفِي لَنَا
بِالْخَفَا تُدْرِي قَمَا اُبْدِي اَنَا
يَا لَطْفًا يَدْرِي قَمَا اُبْدِي اَنَا

- (۱) سستی دل شد فروزون و خواب کم
(۲) شربت و ادویه و اسباب او
سوزش چشم و دل پر درد و غم
از طایمان ریخت بکسر آبرو

عجز شدن طبیبان از معالجه کنیزك و طاهر شدن بر پادشاه و روی آوردن او
به پادشاه مخفی

- (۳) شاه چو عجز آن طایمان را بدید
(۴) رفت در مسجد سوی معراب شد
(۵) چون بغوش آمد و غرقاب فنا
(۶) کای کینه بخششت ملک جهان
با برهنه جانب مسجد دوید
سجده گاه از اشک شاه پر آب شد
حوش رمان بکشد در مدح و ثنا
من چه گویم چونکه میدانی نهان

(۱) حَالُنَا مَعَ ذِي الْأَيْطَاءِ جَمِيعُ

هَذَا ضَاعَ وَمَنْ أَنْتَ أَبَدُ

(۲) نَحْنُ أَيْضًا قَدْ عَطَفْنَا فِي الطَّرِيقِ

(۳) قُلْتَ يَا هَذَا وَإِنْ كُنْتَ أَسَا

مَعَ دِ بَطْهَرِ عَنِّي طَهْرُكَ

(۴) مِنْ سُوءِ الْقَلْبِ إِذْ كَانَ سَمِي

لَهُ بَحْرُ الْيُحُودِ جَاشَ مَدَدَا

(۵) فَرَأَى شَيْخًا عَنِّي فَرَسٍ وَقَفَ

(۶) قَالَ يَا سُلْطَانُ بَشْرَاكَ الْمَرَامُ

فَقَرِيبٌ لَوْ عَلَيْكَ وَرَدَا

عِنْدَ لَطْفِكَ مَا لَطَفَ الرَّبِيعُ

مَلْجَأُ الْمُحْتَاجِ لِلْعَانِي مَدَدُ

فَاعِثْنَا لَكِنِ الْقَوْلُ الْحَقِيقُ (۱)

أَعْلَمُ بِرُكِّكَ فِي هَذِهِ الدُّنَا

بِرُكِّكَ وَاعْمَلْ بِمَا أَمَرَكَ

لَهُ نُوحٌ عَمَّ أَرْضًا وَسَمَا

وَبِأَنْسَاءِ الْيَكَاةِ رَقْدَا

مِثْلَهُ وَالْحَالُ لَهُ كَلَّا عَرَفَ

لَكَ مَقْضَى بَطْشِكَ وَسَلَامُ

فِي عَدْرِكَ بِمَا أَتَاكَ مَدَدَا

(۱) کانه بگوید الا ان بر منط می حمل معنت مسهورا و عطف جاریه انصافا السریعة الروال و

من خطائنا و صجراتنا طلب البدن من هاجر منها

پیش لطیف تمام تو باشد هدو

بار دیگر (۱) ما غلط کردیم راه

باز هم پیدا کنش بر ظاهرت

ندر آمد بحر خشایش بحوش

دید در خواب او که پیری رونمود

گر عرسی آیت فرماں دماست

(۱) حال ما و این طیبیان سر بسر

(۲) ای همیشه حاجت ما ر بنده

(۳) لبیک گفتی گرچه میدانم سرت

(۴) چون بر آورد از میان جان خروش

(۵) در میان گریه خوابش در رسود

(۶) گفت ای شه مژده حاجات رواست

(۱) بار دیگر یعنی باز است به یعنی بار دوم .

- (۱) نَوَاتْنِي فَهَوَ الْحَكِيمُ الْحَادِقُ
 صِدْقَهُ أَعْلَمَ ذَا الْأَمِينِ الصَّادِقُ
 (۲) مُطْلَقَ السَّحْرِ لَهُ أَذْرُ بِالْعِلَاحِ
 قُدْرَةُ الْحَقِّ لَهُ أَطْرُ بِالْمِرَاحِ (۱)
 (۳) نَائِمًا كَانَ يَنْدِي الرَّوْيَا الْعَنَامُ
 هَجَرَ لِلْأَمَةِ الْعَدَّةَ مُدَامُ
 صَارَ وَهِيَ لَهُ سُلْطَانٌ يَذَا
 (۴) حَيْثُ قَرَأَ الْوَعْدَ وَالصَّحَائِقُ
 حَكَمَ الْعِشْقُ لَهُ طَابَ الْأَدَى
 (۵) وَقَفَ السُّلْطَانُ فِي الْبَابِ أَنْتَظِرْ
 وَيَشْمُسُ الْمَشْرِقُ النَّجْمَ احْتَرَقُ
 (۶) فَرَأَى شَخْصًا كَبِيرًا ذَا حَلَالٍ
 كَشَفَهُ الْيَسْرَ وَمَا فِيهِ افْتَكُرُ
 (۷) يَأْتِي مِنْ بَعْدٍ عَلَى شَكْلِ الْهِلَالِ
 قَلْبُهُ الشَّمْسُ تَحَنَّتْ فِي الْطَلَالِ (۲)
 لَمْ يَكُنْ شَيْئًا وَكَانَ كَالْجِبَالِ (۳)

(۱) لم یرد مولانا قدس سره من البحر شعر لسحرة النہی عنہ بل قال انظر للسر المطلق وهو سحر اطلاق الظاهر من تأثرات الاسماء الالهية و الادعية و انظر فی معالجه مدرة الحق و هو لالہام ارسائی الہدی صار مصہر احسان ماورد علی العدید القدسی لا یرل عدی مقرب لی بالواصل حتی احبہ فاداحة کنت سمعہ وصرہ ویدہ ولسانہ علی یسمع و یی یصر و یی یعطش و می ینظر . (۲) ای رأى السطون شخصاً معلوماً بالحقبة الالهية شيئاً فی وسط ظل شبه قلب الربی بالشس و وجودہ باللیل . (۳) اراد انہ وصل من بعد کالہلال حال کونہ بیافى الله تعالی لم یبق مہ اثر من الوجود و لکن وجودہ نعت ظل الشریة راء لسلطان علی شکل الجبال موجوداً غیر موجود - قال فی التہج - یکسر ان یقلن شمس بدین اسی مادوناً من العوث الاعظم وشر المولوی بی افتہ ولم یکسر عوثاً و لکن من البرقة العریة الی مرتہ العوث کفرب الہلال من الشس وبقن للبرقة امرورة الفقر الدای و الفناء الحقیقی مہی در معنہ السالک تمنی رسوم بشریہ میكون فی ذلک الفناء بقاء بین وجودہ الموهومی کالنیال مفقوداً و معدوماً .

- (۱) چونکہ آید او حکیم حاذق است
 صادقش دان کو اُمین صادق است
 (۲) در علاجش سحر مطلق را بین
 در مزاجش قدرت حق را بین
 (۳) خفته بود این خواب دید آگاہ شد
 گشت مملوک و کنیزک شاء شد
 (۴) چون رسید آن وعده گاہ و روز شد
 آفتاب از مشرق اختر سوز شد
 (۵) بود اندر منظرہ شہ منتظر
 تا بیند آنچہ بنمودند سر
 (۶) دید شخصی کاملی پر مایہ ای
 آفتابی در میان سایہ ای
 (۷) می رسد از دور مانند ہلال
 نیست بود و هست بر شکل ہلال

- (۱) لَا حَيَالُ كَانَتْ فِي الرُّوحِ الْمَدَى
أَتَ أَظْهَرَ الْخَيَالَ وَ انْفَعَالاً (۱)
- (۲) مِنْ حَيَالٍ صَلَاحُهُمْ أَوْ حَرَبُهُمْ
مِنْ حَيَالٍ حَسَمُهُمْ أَوْ عَيْبُهُمْ
- (۳) دِي الْحَيَالَاتِ النَّبِيِّ كَانَتْ شَرَاءُ
إِبُولِيهِ وَ مِنْ فُؤَادٍ لَمُنَتْ (۲)
- عَكْسٌ مِنْ وَجْهِهِ كَانَتْ عَمْرُ
شَعْرُ نَسْتَانِ إِلَهٍ الشَّرِ

(۱) بعدالبدی هو فی العین ان طلع فالعلم یعنی تجلیات من الوجودات و هو کان کالعلوم
ولکن لا وجود له فی الخارج فهو فی حکم المعلوم و لهذا قال فی الروح انفعال کالمعد لانه لا ینکون
معدوم فی نفس حسیة بکونه موجود فی نفس سرمد انظر أیت بدیا سمعها و الاحوال بمعونه
الها حارثة علی احداث معادته بحکم الدائم و الحیا مضمون فی جميع النحیة و الکمل یشتمل علی عام
الارواح و عالم الاحیاء عالم المثال و یعنون کل ما کان فی هذا العالم مثله موجود فی عالم المثال
فالماء فی عالم المثال لیس و لاجلای سرمد و الاعمال لیس لیس و ریح و نار و بهار و اده
لشاریف و لاجلای الرشد فی عالم المثال صمد و وحدت و عبادت فکون الموسی فی قسمی
جهة نفعه بعام الارواح حاء مصدق و عاده مثال و من جهة نفعه لاجسام حال معبد
(۲) کانه مثل و هن الاء ساء علی سبی اهن بدت بدت ملتحهم و حرهم و حسمهم و عیبهم عیبی احداث
کد و صفت و جاب بقوله (دی الحیالات اللی کانت شریک) الخ و راد بقوله (من اوجهم مثل نقم
(مهرودن) الاسماء و الصفات الالهیة من جميع الاشیاء لکونة مظاهر دله بعلیه و اراد بقوله (سب
الاله) (سبنا حداست) دانه القدسة و البقی هذه بخیالات هی فتح الاولیاء و رمد فی یدهم بهایرون
صمد الصریقة فی بدایة سلوکهم لبعطل لهم شوق و عکس بدت و جوههم سبنا الله من معصم
لستان الابدیة یقومون بظهور الاسماء و الصفات لهم و من عکسهم تحصل لهم التخیلات لصفایة
لکون مرید سوب لاسب و اولیاء مظاهر الاسماء و الصفات الالهیة الککلة و الصفات الرادیه سبنا
لهلال وجوههم و لخیالات لنتی هی فتح لهم فی مراسهم المحلاة عکس الاسماء و الصفات الخ
— کما ذکره فی النهیج —

(التیة فی الصفحة التالية)

- (۱) بیست و ش شد خیال اندروان
نو جهانی بر خیالی بین روان
- (۲) بر خیالی صلحشان و حگشان
بر خیالی نعلشان و سگشان
- (۳) آن خیالاتی که دام و لسانست
عکس مهرودن سستان خدست

- (١) فالخيال من له السلطان كأن
 في حين الضعف والسور الجلي
 (٢) حسن الظن حديراً نوفاء
 (٣) هو لي الحق ذلك من بعد
 لاح منه السور رأسه وقدم
 (٤) في محل الخدم السلطان سار
 (٥) قد عدى مستقبلاً قد وقر
 نظر في السوم قد لاح ومان
 لئلا له مان في وجه الولي (١)
 صر إذا ما كنت من أهل لصفاء
 حمت من وله الوحة السعيد
 عمر يهمل مداماً كل لديهم
 صيفه اعيشي يماناً ويسر
 قل به اسكر معروحة بورد

(١) اراد ذلك لجمال الذي رآه السلطان في منامه صهر في وجه اسماها العبي وعلمه ان -
 لصورات الخيالية ان لاتصاق لصورات لغارسة محتاج في العير او صادق صمرون عيب
 بالكشف فلا يحتاج الى العير من على لقد صنف الله ورسوله ارؤيا من حق (لدخل السعد العرم
 اشاء الله من معلمين رؤسكم ومفسرين) وكان الرسول رى هذا مثل منة شهر وصهرت رؤياه صعب
 كذا السلطان به صهرت رؤياه فيها شرع بمراسم الاعظم والكبرية فقال بده (نه بجاي) رخ

- (٢) آن حيلتي راكه شه در جواب ديد
 (٢) نور حق ظاهر بود اندر ولي
 (٣) آن ولي حق جو پيدا شد در دور
 (٤) شه بجاي حاجان خوش رفت
 (٥) صيف عبي ر جو استغفار كرد
 در رح مهمان همي آيد پديد
 يك بين باشي اگر اهل دلي
 از سر و پايش همي مريخت نور
 يش آن مهمان عيب خویش رفت
 چون شکر گویی که پیوسته ورد

و للذي يرتأه راي القاصر ان الاسب في ترجمه اليه المذكور ان يكون

عكس من اوجههم مثل القمر

شع في بستان خلاق الشر

ونكون المعنى ذي الخيالات التي هي مع الاولاء عكس لاسماء والصعاب الالهية التي شمت وجوههم
 مثل القمر في ذات الاحدة العاكية لستار والحديفة ونكون كلمة (عكس) حرا الكلمة (ذي الخيالات)
 ومضافة في جملة (من اوجههم مثل القمر) وجملة (شع) حالة وعلى التفسير المذكور نكون كلمة (عكس)
 حرم مقدم و(بسن) مبتدا موح

(۱) قَهْمًا بَحْرَانِ عَلَمًا رَخْرَا

وَمَعًا رُوحَانِ قَدْ يَخِيطُ هُمَا

(۲) ذَاكَ كَالطَّمَانِ دَامِثِلِ السَّحَابِ

(۳) أَنْتَ مَعشُوقِي لَا ذَاكَ وَلَا

لَكِنَّ اشْعَلُ مِنَ الشَّغْلِ نَهْضُ

(۴) أَنْتَ مِثْلُ الْمُصْطَفَى مِثْلُ عَمْرِ

لَكَ بِالْحَدَمَةِ يَا خَيْرَ الرُّفُقِ

عَرَفَا السَّحَّحَ وَحَاوَا الدُّرَّاءَ (۱)

لَا يَتَحَيَّطُ بِأَمْرِ اللَّسَاءِ

ذَلِكَ كَالسُّكْرَانِ دَامِثِلِ الشَّرَابِ

مَا سِوَاهُ قَالَ مَنْ هَذَا الْمَلَأَ (۲)

فِي الدُّنَا وَالشَّيْءُ مِنْ شَيْءٍ عَرَضَ

أَنَا مِنْ سَوْدَا قَوَاصِي وَالبَصْرِ

أَعْقَدَ الزَّنَارَ حَبًّا وَالنِّطَاقَ

(۱) اراد كل منهما ای السلطان و المسافر المسی بحر العلوم الظاهرية و بلاقدم بحر العلوم العينية تعارفا فی عالم الارواح و روحهما تحیطا بلا حیط و لا حیاطة ولا حاط ای احدهما فی الاول کنفس واحدة لا باعتبار التعاق و الصاق من هما من نور البؤة شمعان قال (س) (الارواح جود مجسدة ما تعارف بها اتحد و ما تماكرها احسب) و بهذا اشارة الى ملاقاته مع شمس الدین الشیرازی بقوله (گفت معشوقی) الح . (۲) اراد است محبوی و معشوقی لیست لحدرة سرادبهما هما العیة الماریة لكن من العکة الالهية يظهر الشی من الشی و فی الحقیقة تولد بعشقه لم یطلب الاطباء و یعمرون و یطلب الطیب العاق و لم یجد .

هر دو جان بی دوحتن بر دوخته

و ان یکی مخمور و آن دیگر شراب

لیک کار از کار خیرد در جهان

از برای خدمت بدم کمر

(۱) هر دو بحری آشنا آموخته

(۲) آن یکی چون تشنه و آن دیگر چو آب

(۳) گفت معشوقم تو بودستی نه آن

(۴) ای مرا تو مصطفی من چون عمر

طلب التوفيق للادب و رعایته و مساوی ترکیه

- (۱) تَسْتَلُّ التَّوْفِيقَ مِنْهُ لِلْأَدَبِ   مِنْهُ رَحْوُ صَفْحَةٍ عِنْدَ الْعَصَبِ
كُلٌّ مَنْ يَحْرَمُ مِنْ نُورِ الْأَدَبِ   عَنْهُ نَوْرُ الْحَقِّ وَالنَّظْفُ احْتِجَابُ
- (۲) قَدِيمُ الْأَدَبِ مَا قَسَحَا   نَفْسَهُ وَخَدَهُ فِي ذَا صَرَحَا
بَلْ هُوَ النَّارُ يَكُلُ الْكَوْنِ قَدْ   أَجَجَ وَالْعَالَمُ مِنْهُ اتَّقَدَ
- (۳) مِنْ سَمَاءِ الْجُودِ قَبْلَ الْمَائِدَةِ   وَصَلَتْ أَقْوَامَ مُوسَى الْبَائِدَةِ
وَصَلَتْ لَطْفًا بِجُودِ فِي الْجَلَالِ   لَا يَشْرَى لَا يَبِيعُ أَوْ قَبْلَ وَ قَالَ
- (۴) نَقَرِ مِنْ قَوْمِ مُوسَى الْأَدَبِ   تَرَكَ وَالتَّعَبَ كَمْ طَلِبَا (۱)
تَرَكَ الْآخِرَ مَالٍ لِلْأَخْسَرِ   قَالَ أَيْنَ النَّوْمُ أَمْ أَيْنَ الْعَدَسُ

(۱) اشاره الى الاية في سورة الفجره اذ قلته يا موسى لن يصبر على طعام واحد) و هو ليس و لسوى و دع له ريك يخرج لما ماتت الارض من ثقبها و قناتها و مومها (حطنتها) و عصبها و بصلها (قد موسى استبدلوا الذي هو ادبي) احسن (بالذي هو خير)

درخواستن توفیق رهايت ادب و وظائف بی ادبی

- (۱) از خدا جویم توفیق ادب   بی ادب محروم مدار لطف رب
(۲) بی ادب تنها نه خود را داشت بد   بلکه آتش در همه آفاق زد
(۳) مائده از آسمان در می رسید   بی شری بی سم بی گشت و شمشید
(۴) در میان قوم موسی چند کس   بی ادب گفتند کسو سیر و عدس

(۱) قَالُوا نَافِلٌ لِلرَّغِيفِ انْقَطَعَا

نصب زرع و مسجاة و دامن

(۲) وَلَدَى الْحَقِّ اِدْعَى عِيسَى شَمِيعٌ

فانخوان الحق من ماسق

(۳) قَالَ رَبِّ اَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً

(۴) ثُمَّ اَيْضاً مِّنْ اَسَاثِ الْاَدْبَا

وَ عَذُو كَالسَّائِلِينَ السُّقْرَا

(۵) نَصَحَ عِيسَى لَهُمْ اَنْ دِي لَمْ يَ

(۶) اِنْ سَوَّاهُ الطَّنَّ وَالْجَرَضَ الْكَبِيرَ

مِنْ سَمَاءِ الْجُودِ عَنْهَا ارْتَفَعَا

بَقِيَ دَامُوا بِجَهْدٍ وَ مِرَاسَ

لَهُمْ اَيْضاً مِّنَ الْجَهْلِ الشُّبْعِ (۱)

اَرْسَلْ وَ النِّعْمَةُ قَوْقُ الطُّنْقِ

وَبَدَا كَانَتْ اِلَيْهِمْ عَائِدَةً

رَكَوْا الرِّاحَةَ حَمَوَا الْمَصْ

رَفَعُوا ذُلًّا وَ سَارُوا عِزًّا

مَالَهَا قَصٌّ وَ لَمْ تَذْهَبْ زَمَنٌ

مِنْ حَوَانِ السَّيِّدِ الْكَفَرِ يَصِيرُ

(۱) كما حكى الله تعالى بقوله (سهم رسا) بر علی مائده من السماء يكون لك عبداً لاولا و
آخرنا وآية منك وارزقنا وانت خير الرازقين).

ماند رنج زرع و یل و دامن

خوان فرستاد و غیبت بر طلق

چونکه گفت انزل علینا مائده

چون گدایان زله ها برداشتند

دائم است و کم نگردد از زمین

کفر باشد نزد خوان مهتری

(۱) منقطع شد خوان نان از آسمان

(۲) بار عیسی چون شفاعت کرد حق

(۳) مائده از آسمان شد عائده

(۴) بار گستاخان دب بگدا شدند

(۵) کرد عیسی لایه ایشان را که بی

(۶) بدگمائی کردن و حرص آوری

- (۱) مِنْ وَجْهِ السَّائِلِينَ ذِي وَ مَنْ
 سُدَّ بَابُ الرَّحْمَةِ ذَاتِ لَدَى
 (۲) فَخَوَانُ الْجُودِ وَالْخَزْ أَنْقَطِعَ
 بَعْدَ ذَا مِنْ ذَا الْخَوَانِ لِلْأَبَدِ
 (۳) تُحَسِّنُ الْأَمْطَارُ مِنْ مَعَ الزَّكَاءِ
 ۴ كُلُّ مَا يَدْعِيهِ مِنْ أَيْلِ الْكَرْبِ
 (۵) فِي سَبِيلِ الْعَبِّ مَنْ خَلَّى الْأَدَبِ
 هُوَ لَيْسَ الرَّجُلُ لَيْسَ الطَّرِيقُ
 (۶) مَا تَرَى بِالْأَدَبِ ذَا الْمَلِكِ
 طَاهِرُ الْخَلْقِ وَ مَعْصُومُ الْإِيْمَا
 كَسِفَتْ وَجْهَهُ وَ إِيْمِسْ عَدَى
- هِيَ لَمْ تَنْظُرْ إِيْرَصٍ وَ أَفْنُ
 وَجْهِهِمْ وَ الْمَقَرِّ فِيهِمْ كَمْ نَدَى
 مِنْ سَمَاءِ لِفْصِلِ وَ اللَّطَفِ أَمْتَمِعْ
 أَحَدٌ مَا اسْتَمَعَ الْعَمَى فَقَدْ
 يَأْرِبُ بِالطَّيْمِ مِنْ بَاقِي الْإِيْجَهَاتِ
 مِنْ يَدِ الْأَهْمَالِ مِنْ سُوءِ الْأَدَبِ
 .. وَ لَهُ الطَّاعَةُ جَهْلًا مَا أَحَبَّ ..
 لِلرَّجَالِ وَ لَهُ الذَّمُّ يَلِيْقُ
 مِلًّا نُورًا (۱) وَ صَارَ الْمَلِكُ
 وَ لِسُوءِ الْأَدَبِ شَمْسُ السَّمَاءِ
 نَمَ مَطْرُودًا لِمَا مِنْهُ نَدَى

(۱) از دگر داری الله بهک تصویر می آید به الشمس و القمر کذلک در اسمک المعنوی نَدَى
 در اغلب مطلق نوراً شمس (المعجده به سعادت (ان الله عداداً صوبهم انور من الشمس)

- (۱) زان گدا رویان مادیده ز آرز
 (۲) لان و خوان از آسمان شد منقطع
 (۳) ابر بر ناید بی منع ز کاه
 ۴ هر چه بر تو آید از ظلمات غم
 (۵) هر که بیاساکی کند در راه دوست
 (۶) از ادب پر نور گشته این فلک
 بنور گستاخی کسوف آفتاب
- آن در رحمت بر ایشان شد غراز
 بعد از آن زن خوان شد کس متع
 و ز مافتد و با اندر جهات
 آن ز بی باکی و گستاخی است هم
 ره زن مردان شده و نامرداوست
 و ز ادب معصوم و پاک آمد ملک
 شد هزاریلی ز جرات رد باب

(۱) مَنْ أَسَاءَ الْأَدَبَ فِي ذَا الطَّرِيقِ عَادَ فِي وَادِي الضَّلَالَاتِ غَرِيقٌ

(۲) قِصَّةُ السُّلْطَانِ وَالضَّيْفِ تَمَامٌ قُلْ فَلَا حُدُودَ لَهُ هَذَا كَلَامٌ

ملاقات السلطان للطبيب الغیبی اللذی راه فی مندمه و بشر
نقدومه علیه

(۳) ضَيْفَةُ السُّلْطَانِ لَمْ قَصْدًا كَانِ سُلْطَانًا وَ لَكِنْ كَمْ عَنِي

لَهُ دُرُوشًا وَ عِشْقًا وَ فَرَحٌ هَتَلِ شَرًّا وَ كَفَيْهِ فَتَحَ

(۴) فَتَحَ كَفَيْهِ وَ الْحَمِيرِ صَمٌّ مَنَّهُ رَأَى مَا بِهِ هَمٌّ وَ عَمٌّ

صَمٌّ كَالْعِشْقِ رُوحًا وَ جَنَانٌ بِهِ صَمٌّ وَ لَحَبٌ وَ خُصَانٌ

(۵) يَدُهُ قُلْ وَ الْوَحْهَ سَمْلٌ حَالَهُ وَ السَّفَرُ كَيْفَ وَ صَمْلٌ

(۶) فَلَهُ قَالَ سَمُوَالَا سَمُولُ وَ لَصَدْرُ النَّاسِ عِزًّا وَ جَلَالٌ

أَنْتَ لَكِنْ كَانِ بِالْصَّرِّ الرِّزِينُ خَرَهُ قُلْ الْكَمَرُ السَّيْبُ

(۷) مَرُّ الصَّرِّ وَ لَكِنْ بِالْمَالِ وَهَبَ الرَّاحَةَ وَ الْقَمَّ أَزَالَ

لَنْتَ أَعْطَى الثَّمَرَ الْعُلُوَّ الْكَثِيرُ نَفَقَةُ مَرْءٍ كَالشَّهْدِ يَصِيرُ

(۱) هر که گستاخی کند اندر طریق گردد اندر وادی حیرت غریق

(۲) حال شاه و میهمان برگو تمام زانکه پایانی ندادد این کلام

ملاقات پادشاه با طیب الهی که در خواش دیده بود و بشارت

بقدوم او داده بود

(۳) شاه چو پیش میهمان خویش رفت شاه بود و لیک سر درویش رفت

(۴) دست بگشاد و کارانش گروید همچو عشق اندر دل و جانش گرفت

(۵) دست و پیشانیش بوسیدن گرفت وز مقام و راه پرسیدن گرفت

(۶) پرس پرسان میکشیدش تا بصدر گفت گنجی یافتم اما بصدر

(۷) صبر تلخ آمد ولیکن عاقبت میوه شیرین دهد پر منفعت

- (۱) أَنْتَ يَا مَنْ بَلَّغَهُ وَالْوَصَالُ
بث حل المشكل الوافي العقد
- (۲) تَرْجَمَانُ كُلِّ مَا مِمَّا الْحِصَانُ
احد في يد كل من دحل
- أَلْ يَعْبُدُ (۱) الْفَصَاحِقُ الْعَصَا
قد روی کلا اثنی لم یسته

احضِر السلطان الطیب الغیبی علی رأس المریض (۲)

- (۳) حَيْثُ دَاثَ الْكَادِي لُبْعُهُ نَطَوَى
و حَوَى اجود و افضل التوى
- بده حر و بست وصل
و له می اجرر لما دحل

(۱) هذا الشئ لدولان بعه (۲) مراد من استعاض الروح و من الطيب
مرشد من اسریر العدرية وهي العس الامر واداعو بعت بالارشاد صادر راسية مرصيه فان تعالی می
سورة العجر (یا ایها العس لمطمنة رجعی الی ربک رصة مرصیه فدحی فی عادی وادحی جی)

- (۱) ای لقای تو جواب هر ستوال
مشکل از تو حل شود بی قیل و قال
- (۲) ترجمان هر چه مار در دل است
دستگیر هر چه پاش در گل است

بردن پادشاه طیب غیبی را بر سر بیمار

- (۳) چون گذشت آن مجلس و خوان کرم دست او گرفت و برد اسر حرم

نه آنکه عن الخطب الحلیل
 فی الامام یسئل الرأی السیل
 لونها و الوجه نبضاً و نفس
 ایضاً الاسباب بالامر اطلع
 من دواء نفعه إذ جهلوا
 کل عمران الیه نهضوا
 استعید الله بما یفترون
 له للسلطان منه ما ذکر
 قد عراه مثل ما یرى الانام
 بالدخان القلب یدری بالسکرب

بعد از آن در پیش رنجورش بشاند
 هم علامتش هم اسبابش شنید
 آن عمارت نیست ویران کرده اند
 استعید الله عما یفترون
 لبک پنهان کرد و با سلطان گفت
 بوی هر هیزم پدید آید و دود

(۱) قصّة الیلّة قال و العلیل
 بعد ذّا اجلسه عند العلیل
 (۲) نظر القارورة السّض لمس
 حَقّق فیها العلامات استمع
 (۳) قال کلّ ما هم قد عیلوا
 لیس یا عمران بل هم نهضوا
 (۴) هم فی باطنها لا یعلمون
 (۵) عرف اینه و المحنی ظهر
 (۶) لایمن اصمراء و اسودا سقام
 تظهر رائحة کلّ خطیب

(۱) قصه رنجور و رنجوری بخواند
 (۲) رنگ و روی و نبض و قاروره بدید
 (۳) گفت هرداروی که ایشان داده اند
 (۴) بی خبر بودن از حال درون
 (۵) دید ربیع و کشف شد بر او نهفت
 (۶) رنجش از صفرا و از سودا نبود

- (۱) مِنْ أَنْفِ بَانٍ مِنْهَا عَلِمَا
 أَنْ لَهَا الْقَلْبَ الْأَنِينُ لِرِمَا
 جَسَمُهَا صَحَّ لَهَا الْقَلْبُ سَقِيمُ
 مَا بِهَذَا يَسْوَى الْعِشْقِ الصَّمِيمُ
 (۲) قَبَسُوحُ الْقَلْبِ لَا سَقِيمَ الْبَدَنِ
 عَرِفَ الْعِشْقُ الْعَلَى بِالْمَحَنِ
 أَبَدًا مَا وَجَدَ قَطُّ سَقَامَ
 كَسَقَامِ الْقَسَمِ (۱) قَلْبُ الْمُسْتَهَامِ
 (۳) عِلَّةُ الْعَاشِقِ لَيْسَتْ كَالْعِلَلِ
 أَعْجَزَتْ حَتَّى الْأَطِبَّاءَ الْأَوَّلِ
 قَدَسِ الْعِشْقُ وَلَا تَطْلُبُ سِوَاهُ
 إِنَّهُ اسْطِرْلَابُ أَسْرَارِ (۲) الْأَلَةِ
 (۴) أَيْنَمَا الْعِشْقُ أَتَى مِنْ ذَا الْمَحَلِّ
 أَوْ مَحَلِّ (۳) آخِرَ فِيهِ اتَّصَلَ
 فَهُوَ بِالْعَقْصَى لَنَا كَانَ الدَّلِيلُ
 مَحَلِّ نَقْدَسِ وَالْمَأْوَى الْحَلِيلُ

(۱) لان البدن محسوس و القلب معقول و معالجة المحسوس أعون من معالجة المعقول و .
 تقدم صوب الناطق (۲) اراد ان العالم العلوي كما يعمون حركات صعود و السمع و الفهم
 و اسطرلاب كما يعلم هذه احوال النعميات الدنية و الصغرية و الاسرار الالهية و يعلم ارتفاع و
 انخفاض شمس الحقيقة و سر و ترف و مسالك الصاعدة و اسطرلاب العشق قدس العشق اسطرلاب
 الله تعالى به تنجلي المحل و هو مراد الحق (۳) اي ان العشق كان معارياً او حقيقياً او ان
 به العشق كان من العاشق او من المستوف فهو بالعقوى له كان الدليل الخ.

- (۱) دید از زاریش کو در دل است
 تن خوش است و او گرفتار دل است
 (۲) عاشقی پیدا است از زاری دل
 نیست بیماری چو بیماری دل
 (۳) علت عاشق ز علت ها جداست
 عشق اسطرلاب اسرار خداست
 (۴) عاشقی گرزین سر و گرزین سر است
 عاقبت ما را بدان سر رهبر است

- (۱) مَا وَصَفَتَ الْعِشْقَ شَرَحًا وَ نَادَ
وَ الْيَرَاعَ اتَمَّتْ فِيهِ وَ الْلِسَانَ
إِذْ أَتَى الْعِشْقَ أَدْوَسَ مِنْ حَجَلٍ
فَكَرِيَ حَارَلِي اللَّبَّ ذَهَلُ
(۲) هُمَا تَفْسِيرُ الْبَلْسَانِ يُوضَحُ
لَطْفُهُ السَّرُّ (۱) الْمُعْمَى يَشْرَحُ
لَكِنَّ الْعِشْقَ الَّذِي مَنَّهُ الْبَلْسَانُ
حَرَسَ أَسْمَى وَ صُوحَا وَ بَيَانُ
(۳) وَإِذَا مَا حَاصَ فِي الْكُتُبِ الْقَلَمُ
إِذَا تَى (۲) الْعِشْقَ تَشْطَى وَ انْتَلَمَ
(۴) مَذْجَرِي الْقَوْلُ بِهَذَا وَ تَسْقُ
كَسِرَ الْيَزِيرُ وَ الطَّرِسُ انْفَرَقَ
(۵) ضَلَّ فِي تَفْسِيرِهِ اللَّبَّ وَ حَارَ
مِثْلَمَا هُوَ (۳) فِي الطَّيْنِ الْجَمَارُ
إِنْ شَرَحَ الْعِشْقَ وَ الْعَاشِقَ لَمْ
يَرَوْهُ إِلَّا الْعِشْقُ فِي الْعِشْقِ أَلَمْ

(۱) ای و لو کان اللسان آله لشرح و اشعرر بکن لسان بعدل اصدی من لسان المقال .
(۲) المراد من القلم العقل ادرك جميع الاشياء باسماءه سرجة الالفاظ و العبارات سريعا فلما أتى
لعشق حرس و اندك . (۳) اراد عقل العاشق في شرح العشق الالهي مثل العمار في الوحل و كذا
لا يمدد «عمار على العشي لا يمدد» عشق على شرح العشق الالهي ،

- (۱) هر چه گویم عشق را شرح و بیان
چونکه عشق آید حجل باشم ز آن
(۲) گرچه تفسیر زبان روشکر است
لیک عشق بی زبان روشتر است
(۳) چون قلم آنر نوشتن می شتافت
چون بعشق آید قلم بر خود شکافت
(۴) چون سخن در وصف اینحال رسید
هم قلم بشکست و هم کاغذ درید
(۵) عقل در شرحش چو خردو گل بخت
شرح عشق و عاشقی هم عشق گفت

(۱) هَهُنَّ فِي الْحَارِجِ مِنْ غَيْرِ مِثْلٍ

مِثْلُهَا تُقَدَّرُ فِي الْمَصْوَرِ حِينَ

(۲) لَكِنْ لَشَمْسٍ أَسِيٍّ مِمَّا الْاَنْبَرُ

وَلِهَا التَّصَوُّرُ وَالْحَارِجُ لَمْ

(۳) اَوْ اَمَّا التَّصَوُّرُ تَدُو دَائِهِ

تَحْصِرُ حَتَّى اِلَّا اِمْلُ الْحَسَنِ

(۴) شَمْسٍ تَبْرِيرُ مِنْ لَا يَحْصِفُ

شَمْسٍ الْمَوَدَّ اَلْشَّمْسُ سَمِي

(۵) يَدُ حَدِيثٍ وَجْهَ شَمْسٍ الدِّينِ وَد

حِجْلًا شَمْسٍ اَسْمَاءُ بَرِّعَهُ

بَدَتْ الشَّمْسُ وَمِنْ (۱) دُونَ بَدِيلٍ

اَسْمَاءُ كَالشَّمْسِ فِي الْفِكَرِ يَبِينُ

سَكْرَ عِشْقٍ (۲) لَهَا عَرَّ اَنْطِيرُ

اَبْدَ حَيْثُ لَا وِلَا فِي الْفِكَرِ لَمْ

اَبْدَ دَلْوَسَعِ وَ هُنَّ آيَاتُهُ

اَبْدَ اَبْوَصِيفِ وَالْفِكَرِ رَمَنْ

مِنْهُ وَ هُوَ الْبَصِيَّةُ اَبْطَلَقُ

اَبْدَ هُوَ مِنْ وَرْدِ خَلْقِ السَّمَاءِ

وَصَلَّى وَ لَقَبَ بِالْمَوَدَّ اَبْدَ

رَأْسَهُ حَرَّتْ لَدَيْهِ حَاصِفَةُ (۳)

(۱) اشاره الى ما قاله المصعبون من ان شمس كالى محسوسه في ورد لا من مفهوم لا من انحصار
في ورد و منه على ذلك هو كبر و سكر تصور منه بدف شمس اروح و نه كنى حق و في ادم
و الحارج لا يصرفه (۲) في ابع (شمس حركه حارج ادم ابع) و سمى ان شمس اروح
اب حارجه عن الفلك و ليس لها في ادم و لا في حارج صمد و حارجه دكر شمس اروح در
شمس الدن المربري و شرع شمس عنه (۳) شمس بدين قدس كلام و نه طاب الشروع و
انضم له شمس الفلك ارمع و دكف و حركه لها الفب و د اسعه الدية

مثل و هم متون تصوير که رد

بودش در ده و در خارج بصیر

ن در اند در تصور مثل او

عقاب است و ز انوار حق ست

شمس چاره سمن سر در کشید

(۱) شمس در خارج اگر چه هست مرد

(۲) لیک آن شمس که شد مستش اثر

(۳) در تصورات او را گنج کمو

(۴) شمس تبریری که در مطلق است

(۵) چون حدش روی شمس الدین رسد

- (۱) قَهْوَانُ الْوَقْتِ وَأَسُّ الْحَالِ كَالْ
سَنَةِ أَوْ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا هُمَا
(۲) وَسَبَّاحُ رَحْلِ الصُّوفِيِّ نَت
فَوْحُودُ الشَّيْءِ بِمَعْنَى
شَهْهٍ مِنْهُ يَقُومُ وَاعْرَضُ
(۳) قُلْتُ سِرَّ الْعَبِّ أَوَّلِي بِالْبَحَابِ
(۴) مَا لَا أَوَّلِي سِرَّ لَا يَمُودُ
(۵) قَالَ يَا ذَا الْفَضْلِ يَا رَبَّ الْأَدَبِ
سِرَّ مَوْحَرِّقٍ فِي وَدَعِ
(۶) كَرَّرَ الْقُرْلُ بَأَيَّازٍ مُنْجِسٍ
فَلَسَرَ الدُّنْيَا فَاقِ الْوُضُوحِ

(۱) قَهْوَانُ فِي سَبَّحٍ وَتَمَرٍ وَذَلِكَ سِرُّهُ الْمَوَدَّةُ بِمَعْنَى حُرُوفِهِ وَتَمَرٍ وَذَلِكَ الْوُجُودُ
بِمَعْنَى مَعْدُومٍ وَغُورٍ بِمَعْنَى دَاخِلٍ وَغُورٍ بِمَعْنَى غُورٍ وَغُورٍ بِمَعْنَى غُورٍ وَغُورٍ بِمَعْنَى غُورٍ
التَّيْسَةُ فِي الصَّفْحَةِ الثَّالِيَةِ

- (۱) صوفی این الحال باشد در مثال
(۲) تو مگر خودمرد صوفی بیستی
۳ که پیش پوشیده خوشتر سر سر
(۴) خوشتر آن باشد که سر دلبران
۵ کعب مشکوف و برهه بی غنول
(۶) بازگو اسرار سر مرسلین
- گرچه هردو فارغند از ماء و سال
هست راز نسیه خیزد بیستی
خود تو دوزخمن حکایت گوش دالر
گفته آید در حدیث دیگران
ناز گورجهم مده ای بو الفضول
آشکارا به که پنهان سر دین

سَمَتِ الْأَطْيَابَ مِنْ عِدَّتِهَا
ذَكَرْتُ ثُمَّ الطَّيِّبَ بِالسَّوَالِ
لَكَ يَغْفِي وَ تَرَكْتَ الْعِدَا
أَنْ كَانَ مَعَكَ مِنْ وَجْهِهِ
وَجْهٌ مِنْ وَجْهِهِ مَا يَحِلُّهُ
وَبِذَا الْحَالِ لَهَا مَا عَرَفَا
عَدَدَ الْأَبْيَاتِ طَرَا لِلْوَرَى
مَا عَرَى النَّصْرَ أَرْسَالُكَ وَأَضْطَرَابُ
مَضْرَبٍ وَجْهٌ مَا يَحْتَفَا
وَحَلَى كَالسُّكْرِ أَوْ كَالْمَسَلِ
بَرْدٌ مِنْ شَيْءٍ شَبَّ فَمَسَا
وَجْهٌ مِنْ شَيْءٍ كَمِثْرِ الْبَالِ
تَجَرُّ مِنْ أَبِي قَدْ حَرَّ أَعْبَا
شَرَامِي أَوْخَذَ وَرَى كَمَدَى

بعد از آن شهر دگر را نام برد
در کدامین شهر بودستی تو بیش
رنگ و روی و نبض او دیگر نکشت
نی رگش جیبید و نی رخ گشت زرد
ببرسید از سرمه چو قد
آب از چشمش روان شد همچو جوی
خواجۀ زرگر در آن شهرم خرید

(۱) عَدَّتِ الْأَحْصَابَ فِي تَلَدَّتِهَا
بَلَدًا آخَرَ مِنْ بَعْدِ الْقَتْلِ
أَمَّا يَا حَسْبَ كَيْفَ لَمَدَا
قَتَلَ هَذَا الْبَلَدَ آيْنَ الْمَحَلِّ
(۳) بَلَدًا أَسْمَى وَ عَنْهُ أَنْصَرَفَا
لَا وَلَا السَّطْرَ لَهَا قَدْ وَقَفَا
(۴) سَثَلَ الْمَلْدَانَ وَ اسْتَقْصَى الْقِرَى
مَا طَرَى الْوَجْهَ أَصْفَرَارَ وَ التَّنَهَا
(۵) سَضَّهَا فِي حَالِهِ مَا اخْتَلَفَا
وَ إِذَا مَا عَنْ سَمَرَقَنْدٍ سَثَلَ
(۶) أَوْهَتْ وَجْدًا وَ جَرَتْ أَنْفَسَا
وَ حَرَى مِنْ عَيْنٍ مِنْ هَيْ غَمَرِ
أَمَّا لِحَسْبِ حَالِي هَبْ
صَاعٍ وَ بَهْدٍ سَدَا

(۱) دوستان شهر او را می شمرد
(۲) گفت چون بیرون شدی از شهر خویش
۳ نام شهری گفت و ران هم در گذشت
(۴) شهر شهر و خانه خانه قصه کرد
(۵) نبض او بر حال خود بودی گزند
(۶) آه سردی بر کشید آن ماه روی
(۷) گفت باز در کدام انجام آورید

(۱) سینه من را بگریز مدتی

مدهدایم می من دای کلام

(۲) بالمقال ذالها التبص ارجف

صفا عد عد صاع

(۳) ولطيف دهری

(۴) ول من سینه من سر

له سم و رفوف و لغر

(۵) ول ادراك حكيم جادو

عك ن . جوب ه

(۶) ول من حشر

(۷) اب ن من حسه و ق لغر

معك عمل من ه سر

(۸) لا بهمي ه ه ب

ن من ه ه م و اب

عنده می حیر طیب و سلام

بهیب العشق شب و بهام

و حهها الاصر من هدا نخطف

و لسرفندی الهلال النارع

ن ل و و قد بهن

ه رأس الحیر و ت (۱) ه

دکرت و لغر مبه طهر

نشری ه ه و الطارق

فا لغذاب عنك الوي والعا

ایشری أشعث بالسحر الجلال

نشری حد لا فی صد لغظار

عمل بالروض لطفاً والزهر

مس مسی اب و الام لك

شعق فیه عشت بی حسبی

(۱) وریا عرف بالعرفه براس لمطره البدی عده یا فوت من تو بع سرهه لاطس ۷۳
معهم البلدان طبع مصر ج ۷

(۱) دربر خود داشت شش ماه و فروخت

(۲) من حسرت و روی سرشش ورد شد

(۳) چون در وجود آن حکیم این دار یافت

(۴) گفت کوی و کدامست و گذر

(۵) گفت آنگاه حکم با صوب

(۶) گفت دسم که رجب چیست بود

(۷) شاد باش و ایمن شو که من

(۸) من عم تو میخورم تو عم محود

چون گف این را آتش عم بر فروخت

گر سر قندی زرگر فرد شد

صل آن درد و ملا را در یافت

ر سر من گفت و کوی غاهر

کسرت را که رسی در عذاب

در علاج سحره خواهم بود

آن کنم با تو که ناراض با چمن

بر تو من مشفق نرم و صد پند

(۱) فَبَاؤُوا عَاقِبَةَ لَكُمْ الَّذِينَ كَانُوا
 مِنْ دُونِ الْعَمَلِ مِنْ حُطْرٍ
 (۲) صَادِقِ الْأَوْعَادِ حِينَ وَحْيِ
 (۳) وَتَعْدِ أَهْلَ الْجُودِ كَمَا مَدَّ حَرْبُ
 وَتَعْدِ أَهْلَ الْمَوْتِ بِالرُّوحِ الْمَعْبُودِ
 (۴) ثُمَّ الْوَعْدِ بِصَدَقِ وَوَقْدِ

و بِالْطَّافَةِ وَ الْيَمِينِ لِحَسَمِ
 لَهُ بِهِ وَ لَهُ أَقْدَبُ اسْقَرِ
 كَادَ لَاؤُءِدِ صَدِ وَرُءِبِ
 فَاقْصُ وَ لِرُوحِ تَابْطَفِ عَمِ
 هَهُ نَعْمِدِ دِ وَ لِدَهَبِ
 وَ دِ نَهْمَتِ مَدَهَبِ حَدِ

وقوف ذلك الولي وهو الطبيب الالهى على مرض الجارية
 به قلبى وعرضه على السلطان

(۵) والطبيب المشهور به عبد
 عرف بآية الله ترى
 (۶) عَدَدَ دَاوُومٍ وَ يَسْطَانِ أُولِ
 (۷) فَلَهُ يَسْطَانِ أُولِ مَا مَضَى
 المثل أمية هُدِ وَ لَأَمِ

دست آية الله اجمى و فهم
 جو صَدِ وَ حَمِي مَدِ حَرِي
 مَدِ مَدِ حَرِي حَدِ لَا مَحْدَلِ
 مَدِ مَدِ مَدِ مَدِ مَدِ مَدِ
 صَدِ مَدِ مَدِ مَدِ مَدِ مَدِ

(۱) وعده ها و لطیفای آن حکم
 (۲) وعده ها باشد حقیقی دلپذیر
 (۳) وعده اهل کرم گنج روان
 (۴) وعده ها باد وف کردن نام

کرد آن رجوع را ایس رسم
 وعده ها باشد مجاری تا سه گمر
 وعده ها اهل شد ریح روان
 ورنه جو می کرده باشی سرد و دمه

در یافتن طیب الیه رفیع گزیرا و ا و پشاه و امیر دن

(۵) آن حکم مهربان چون راز یافت
 (۶) مدار آن برخاست عزم شاه لرد
 (۷) شاه گفت اکنون بگو تدبیر چیست

صورت ریح کبیرک بار یاب
 شاه را زان شمه آگاه کرد
 دو چنین غم موجب تأخیر چیست

تَحْصِرُ الدَّاءَ لَهَا مِنْهُ أَتَى
بِالْمَجِيدِ بِالْعَطَا يُؤَثِّرُهُ
حَصْرٌ وَعَدَهُ بَطْلٌ وَ مَدَدٌ
إِبْعَثْ اخْذَعَهُ بِمَالٍ وَطَمَعَ
نَتَّ يَحْدُو مِنْ أَسَى أَوْ شَحَى
سَهْلُ الصَّبْرِ يَهْوَنُ حَالُهُ
وَاللَّجِينَ اللَّبُّ مِنْهُ سُلَيْمًا
تَرَكَ وَالْمَالُ خَلَى وَالْوَلَدُ
وَلَهُ يُوَالِي الْجُنُونَ وَالْمَغْطَبُ
حَالُهُ يَحْمَقُ عَمَّا شَرَحَ
لَيْكِنَ الْمَرْءَ اللَّيْبُ ذُو الْأَدَبِ
كَانَ مِنْهُ حَسَنًا أَيْ حَسَنَ

(۱) قَالَ قَالَتُدِيرُ أَنْ ذَلِكَ الْفَتَى
(۲) قَاصِدًا أَرْسَلُ لَهُ يُخْصِرُهُ
(۳) قَاصِدِي لَصَائِعٍ مِنْ قَاصِي لَمَدٍ
وَلَهُ أَحْسَرُ لِكَمَرٍ وَ لِجَمْعٍ
(۴) فَبَدَا فَنَبَّ حَبِيبُ احْسَرِ
وَبَدَا لِشَكْلِ هَدَا كَنَاهُ
(۵) دُيِرِي هَدَا لَمَقْبَرِ الدَّهَبِ
وَلَا حَرَّ دَهَبٍ كُلِّ حَدَدٍ
(۶) بِسَبَبِ الْعَقْلِ وَ دَحْنِ الدَّهَبِ
سَبَبًا الْمَقْلِسَ دَوْمًا قَضَعَا
(۷) هُنَاكَ أَنَّ الدَّهْبَ الْعَقْلَ وَهَبَ
وَجِبَ يَرَعَى لَهُ الْحَقُّ نَ

حاصر آرم از پی این درد را
طالب این فصل و اشارش کند
درد و خلعت بد او را درود
کرد آسان این همه مشکل بدو
بهر زر گردد ز خانه و مان جدا
خاصه مقلس را که خوش رسوا کند
مرد عاقل باید او را نیک نیک

(۱) گفت تدبیران بود کان مرد را
(۲) قاصدی بفرست کاخبارش کنند
(۳) مرد زرگر را بتوان از شمع دور
(۴) تا شود محبوب تو خوش دل بدو
(۵) چون ببیند سیم و زر این بینوا
(۶) زر خرد را واله و شیدا کند
(۷) زر اگر چه عقل می آرد و لیک

ارسال السلطان الرسل الى سمرقند لاحضار الصائغ

- (۱) وَمَدَّ السُّلْطَانُ ذَا الصُّبْحِ سَمْعَ
لَطِيفٍ بِهِ مِنْ وَحْدٍ وَلِمَ
بِهِ وَالْأَمْرُ لَهُ حَقًّا رَعَى
مَا يَقُولُ أَعْمَلُ عَمِلْتُ بِهِمَا
أَرْسَلُ نَحْوَهُ فِي دَائِهِ الطَّرْفُ
وَهُنَّ مَا الْمَثُ مَقْدُومُ الطَّيْرِ
بِسْمَرْقَنْدٍ وَ فِيهَا رَأَى
بِقَسَمِي الصَّائِغِ قَدْ كَانَا التَّشِيرُ
يَا حَمِيلُ اصْنَعْهُ اسْمِي الرَّتْبُ
فِي أَيْلَادٍ مَعَهُ مَ دَكْرًا
صَائِغًا قَدْ أَعْلَى وَ رَتْبُ
فِي الْمِلَادِ صَبْنِكَ فِيهَا سَمِعُ
وَالْحَمْدُ الْحَمْدُ لِي الْمَطْلُ
لَهُ كَمْتُ وَ لَكَ الْأَمْرُ يَصِيرُ
- (۲) قَالَ مَرَّ أَمْرًا أُخْرِيَهُ أَنْ
قَرَسُوهُنَّ أَوْ رَسُولًا طَرَفُ
كُلُّ فَرْدٍ مِنْهُمَا الْحَزْرُ الْمَصِيرُ
ذَا الْأَمِيرَانِ شَرِيعًا وَصَلًا
وَمِنَ السُّلْطَانِ دَى الْمَثُ كَمُ
قُلُهُ قَالَا نَطْفِ وَ دَب
لَتُ وَ الصُّغْفُ صَبْنَتْ شَهْرًا
فَبَكَ السُّلْطَانُ دَ لَعْنُ حَب
إِذْ بِهَا الْكَامِنُ بَ الْعَطْمُ
لَتُ أَهْدَى التَّحْبُ وَ ائْتَدَى
فَإِذَا جَعَلَتْ سَيْمَ وَ سَمَرُ

فرستادن شاه و رسولان بسمرقند دو طالب آن زرگر

- (۱) چو که سبزان رحکیم آن رشید
گفت فرمان بر فرمان کم
(۲) پس فرستد آن طرف یک دور رسول
(۳) تا سمرقند آمدند آن دو امیر
(۴) کای لطیف استاد کامل معرفت
(۵) یک فلان شه در رای زرگری
(۶) ای که اس حجت بگیر و زر و سیم
- بد او را از دس و حاش گرید
هر چه گوئی همچنان کن آن کم
حادثان و کامان و سن عدول
پیش آن زرگر در شاهشه شهر
باش بدر شهرها از تو صفت
احتیارت کرد دیرا مهتری
چون بمالی خاص ناشی و سیم

- (۱) إِذْ رَأَى الْمَالَ الْغَزِيرَ وَ الْخَلْعَ
 (۲) فِي الطَّرِيقِ الرَّحْلُ الْغُرْسِيُّ
 تَيْسَ لِلْسلْطَانِ فِيهِ مِنْ مَرَامِ
 (۳) فَرِحًا ظَهَرَ الْجَوَادِ رَكْبًا
 دِيَّةً عَنْ دَمِهِ تِلْكَ الْخَلْعُ
 (۴) كَمْ تَرَى يَمَنْ لَهُ آتَفَ رِضًا
 جَاءَ بِا الرَّجُلِ لِسُوءِ الْقَدْرِ
 (۵) مِنْ مَلِكًا وَ عَمُو وَ مَوِ
 عَزْرَاتِيْنِ قَالَ رَحْ نَعَمْ
 (۶) وَ دَمًا حَصْرَ هَذَا لَعْرِبِ
 (۷) بِهِ لِلْسلْطَانِ قَدْ جَاءَ الطَّيِّبُ
 نَاعِمَ النَّالِ
 يَحْرِقُ غَمًا وَ لَمْ يَلْفَ احْتِرَارًا (۸)

(۱) العزاز اسم بلدة رحالها و مسائب بلعو العامة من العس و المراد به هم الحدیة -
 (۲) من الجح اموی - سعید - یحرق غم و ابراز) .

- (۱) مرد مال و خلعت بسیار دید
 (۲) اندر آمد شادمان در راه مرد
 (۳) اسب تازی بر نشست دلشاد تاحت
 (۴) ای سا اندر سفرها صد رضا
 (۵) در خیالش ملک و عز و سروری
 (۶) چون رسید از راه آن مرد غریب
 (۷) بیش شاهشاه بردش خوش نیاز
- غره شد از شهر و مرزبان برید
 بحر کان شاه قصد جان کرد
 خوبهای خویش را خلعت شاحت
 خود بیای خوش تا سوء القضا
 گفت عزرائیل روی آری بری
 اندر آوردش به پیش شه طیب
 تا بسوزد بر سر شمع طرار

قَبِيلَ تَوَجَّهَ لَهُ وَاصْذَرَصِه
وَصَعَّ حَصًّا كَنُوزَ يَسْرَه
صَعَّ لَمَّا طَلَوْفًا وَقَرَطَاوِ سَوَارِ
وَلَاوِي وَ لَاوِي اِرْقَافِ
مَادِي لَأَسْ سَطَطَ رَاوِ
مَادِي الْحَرْبِ وَمَا مِمَّا اشْتَعَلِ
سَابَّ مَكْرَهَ وَرَايَ احْسَ
مِنْ اِدَاءِ يَهْدِيهِ
لَمَّا بِي النَّارِ سَاءَ وَصَدِ
وَبَنَى الصَّائِغَ فِيهَا وَاقْتَرَنُ
بِكَلَامِ وَ وَصَالِ قَرْنَا
سَقَمَهَا الْحَسَاءُ بِأَلَّتْ نَضَّتْ
وَحَسَاءُ وَآمَامَ أَلَيْتْ ذَابَّ

(۱) و له إذ طهر السططن كنه
اکثر شانه طوع مره
(۲) ثم قال له من هذا النصار
صع لدا احدث حال منه و سطاو
(۳) صنع بلا عده كنوسا للرفاق
(۴) احد المرعى عني فيه اش من
(۵) و احكم من سطاو و من
تقرن حسد عني هدا عني
يحدث سقمها من ضمه
(۶) و هب السططن حسد ارم
في الاثمين ممن و هب
(۷) سته اشهر و عذاب مصيب
(۸) بعد ذاهب به حنو شرب

(۱) (صع بلا عده الاووی سردی) سقمه

مخزن زر را بدو تسلیم کرد
از سوار و طوق و خلخال و کمر
که چنان در بزم شاهنشاهی سزد
بحر از حالت این کارزار
ن کسرتک را بآن حواحه ده
جهت کرد این مرد و صحبت جوی را
تا بصحت آمد آن دختر تمام
تا بخورد و پیش دختر میگذاحت

(۱) شاه دبد و ر و س تعصم کرد
(۲) پس فرمودش که بر سلزد زرو
(۳) هم از انواع از آن سعدد
(۴) زر گرفت آن مرد شد مشغول کار
(۵) پس حکمش گفت کای سصل مه
(۶) شه بدو بخشید آن مه روی را
(۷) مدت شش ماه میبردند کام
(۸) بعد از آن از بهر او شربت ساخت

تَجَتِ الْقَاةَ مِنْ وَزْرِ الْقَرَامِ
حُبِّهِ انْسَلَّ قَلِيلاً قَقْدِيلُ
لَمْ يَكِ الْعُشْقُ وَ عَقْدَهُ الْوَدَلُ
وَدَهَى الصَّائِغَ رَأْسًا لِقَدَمِ
مَا حَرَى حَبِيبًا وَلَا الْقَلْبُ انْجَمِ
كَانَ حَتَمَ رُوحِهِ نُوحَهُ الْحَسَنُ
وَشَهَ الْفَسَادُ دُونَ الْحُسْنِ الْعَجِيبِ
لَهُ قَدْ حَرَّ لِدَمَارِ الْوَدَلِ
وَحَكَى فِي دُورِهِ بِلِ الْقَدَمِ
مَنْ عَنَى سِرِّي سَلَّ لِيَصْلُ
دَمِي لِحَدَفِي مَنْ لِيَصْلُ رَاقِ

حَسَنَهُ اَبْ اُبَيْدَ هَلْ سَقَمَ
(۱) دَعْدَى اَصْفَر مَكْرُوهُ عَيْنِ
(۲) بَت مَشَقْ اَبَوْنَ وَ حَمَلِ
(۳) بَت هَدِ قَدَرِ مِنْ بَدَا
وَعَايَهُ ذَلِكَ الْحَكْمُ الشَّيْعِ
دَمِ عَيْيَهُ حَرَى بَهْرَا
(۴) جَا لَطَاوِسٍ خُصْصًا وَ رَقِيبِ
اَكْبَرِ مِنْ بَرْتِ سَمِي الْجَلَالِ
وَمِنْ مَسْمُوعِ صَدَدِ لَاحِ
مَنْ آهَ سَمِي دُورِ
دَلَّتْ صَيْدِ حَبِيبِ وَ رَقِ

(۱) اذ غدى اصفر وجهاً و عليل - و م م قلیل - حبه من نفسها انسل ذهب -
ما بها عرس و جداً و نصب - نسخة ثانية (۲) سجد به ان يك العشق للون مستعار لم يك العشق
و عباده الشنار .

جان دختر در وصال او ساند
اندک اندک در دل او سرد شد
عشق بود عاقبت سگی بود
با بروی بروی اس بد داوری
دشمن جان وی آمد روی او
ای مساشه در نگشته در و
در گذارش شخص او چون بد شد
رحمت آن صیاد خون صاف من

۱) چون در رخساری جمال او تمام
۲) جو که مرشد و ماحوش و در درگ شد
۳) عشقهائی که بی رنگی بود
۴) کاشکی آن سگ و دی یکسری
۵) شد از چشمش روان شد همچو جو
۶) سمن طباوس آمد بر او
۷) چونکه در گهر از مرض بد جان شد
۸) گفت من آن آهوم کز ناف من

- (۱) آه إني أنا ذاك الثعلب
 يَكِينِي لِي يَغِيثُ وَ عَدُوِّ
 (۲) آه إني ذاك العيل أنا
 حبل طم و اولاسي احمه
 (۳) قاتلي عشقا نمر عسى سهل
 (۴) مدهاني اليوم يذهب غدا
 (۵) فالجيد ان رمي الظن المديد
 (۶) في الدنيا كالحبل الفحل لنا
 فالتدائم كلما منا غدي
 (۷) قال هذا واطوى تحت الثرى
 ظهرت والسقم منها والوجع

- عقب لصحراء من لا يغلب
 قطعوا رسي عبا لفرار
 من لي الصدا ما يخرج الفدا
 ابصدي في د رني العظم
 ليس بدي ادم رمي لا بطل
 دم مني لا بطل اند
 رجع بطل ليه من حديد^(۱)
 كالمد اصم ما رمي^(۲)
 من حديد عدو اسمع صد
 . . . لأمه ما حري
 دها في موته زادت ولع

(۱) ای و لو كان الجدار رمي منه طويلا دون السور لك . بطل رجع عنه و توسط و
 و وصف اشمس بی حد لا تنواه و آورد مثلا علی سرور شمس فی باب التالي (بین جهان الخ)
 ای ان همه الدب كالجبل و مثل كالبده رتی ص ما عكس الاصوات فار سم سوم بحری
 پس بیاكست

- (۱) ای من آن روباه صحرا کز کمین
 (۲) ای من آن پیلانی که زخم پیلان
 (۳) آنکه کشتسم بی مانون من
 (۴) بر من است امروز فردا روی است
 (۵) گرچه دیوار افکند سایه دراز
 (۶) این جهان کوه است و فعل ما ندا
 (۷) این بگفت و رفت یکدم زیر خاک
- سر بریدنم برای پوستین
 ریخت خونم از برای استخوان
 می نداند که فحشید خون من
 خون چون من کس چنین صایع کیست
 باز گردد سوی او سایه باز
 سوی ما آید نداها را صدا
 آن کنیزك شد ز رنج و درد پاك

۱. بَ عَشَقَ الْمَيِّتَ مَا حَتَدَ
 لا يعود نخوف من قد مضى
 ۲. ا عَشَقَ الْحَيَّ فِي عَيْنِ وَرُوحِ
 و من الارز در هر هر صبر
 ۳. عَشَقَ ذَاكَ الْغَالِدَ الْحَيَّ اتَّخَفَ
 عشق ذاك الغالد الحي اتخف
 ۴. مِنْ شَرَابِ طَاهِرٍ عَذِيبٍ مُدَامَ
 من شراب طاهر عذیب مدام
 ۵. لَا يَتَجَبَّ عَشَقَهُ جَمِيعُ الْإِنْسَانِ
 لا تقل للملك الحي القدير
 ۶. قَتَلِي أَهْلِي التَّدَى صَغَبَ الطَّرْقِ
 قتل ان قتل الرجل الصانع كن
 ۷. بَيَانُ أَنْ قَتَلَ الرَّجُلُ الصَّانِعَ كُنْ
 بید السلطان فی امر الطیب
 ۸. لَا يَشْبِي كَأَنَّ فِي هَدْيِ
 لا يشبي كان فی هدی

(۱) اشار بدست الی الحديث القدسی من عرف الی شرف عرف الیه درء و من عرف لی درءا تقربت الیه ناعاً و من انانی مشأاً اتیته هرولة .

(۱) ذاكه عشق مردگان پایده سب
 (۲) عشق زنده در روان و در صبر
 (۳) عشق آن زنده گزین کو باقی است
 (۴) عشق او بگزین که جمله آنیا
 (۵) تو مگو مارا بدان شه راه نیست
 چو سکه مرده سوی ما آید سست
 هر دمی باشد و شنبه تازه تر
 و ذ شراب جاغزایت ساقی است
 یافتند از عشق او کار و کیا
 بر کرمش راهها دشوار نیست

در بیان آنکه کشتن مرد زو گر با اشاره الی بوده نه بخیال باطل
 کشتن آن مرد بر دست حکیم
 فی بی امید بود و فی ز بیم

(١) تَوْرَةُ الْوَحْيِ وَالْإِهَامُ الْإِلَهِ

وَيَطْعَمُ أَهْلَهُ مِنْ قَتَلِهِ

(٢) وَاللّٰتِي مِنْ حَقِّقَةِ الْحَصْرِ قَطْعُ

(٣) من رَحَى الْحَقِّ أَهْلُ وَالِدَتِهِ

(٤) قَالَ لِي لِرُوحِ اِي الْجِسْمِ وَهَبْ

مَائِدٌ وَالْيَدُ مِنْهُ أَوْ قَبْلُ

(۵) جس کا تمام عیال مرده و اخصیہ

ص. حكا حذلان بالطوع صدق

مَا أَتَى مَا ظَلَمَ لَا رِضَاءَ

لَهُ كَلَامٌ أَمْرُهُ مَا أُمْتِثِلَا (١)

مَا عَلَى سِرِّهِ مَخْلُوقٌ وَقَمِ (٦)

کل ما ذوال عدی علی قسور

کو رد زشتی سے ملے ہوئے

1) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \int_{\mathbb{R}^n} |u|^2 dx = \int_{\mathbb{R}^n} u \Delta u dx$

له رأساً في الأنعام وأخضع

فِي أَزَاكُ سَمِعَهُ الرُّوحُ أَزْهَقُ^(٤)

(١) نسخة منة لرم النصارى ما جرت له - (٢) نسخة منة لرم النصارى ما جرت له

السلام قطع الحصر حقيقه و قال عصمهم سرور تاجه و عدل در سريره مالحه و فرينه و دال .

دفعه اول این سیکشن به لای سیاهه سبب تشویر و مساز لندی و بند (الدومجی) فکان وینه د

له ولواته و سر دت لایسره که عوام بحقیق و کدلیت از او بگریزید و از او بگریزید

اوقت مہدی حارثہ اعلیٰ و مکمل عوام الناس کی خدمت میں (نیکو ارجمت) ہوا و وحی و جبر

(۳) یہی بات منقولہ اس طرح لایا ہے: الانہ مبعول کہ حضرت مولانا دیکھ اسکی یہ بات

الاسامي من لاسه و الاله ليه، سكونهم اقواما بشر شبيه وحشاه، ا حلفاء و رده على سدوى (الاله

[illegible]

(٤) اذى من سميت اسماء الكواكب اذ كانوا يسمونها

[illegible]

در ساحتیست کدام، نور شد بدی، بپروخ و سم لرصاه و اعط روحک لب لب مره جان گوک

فرحاً مبعوثاً (نأيماناً جانت الح)

(۱) و کشش در برابر طعم

(۱) و کشش ر برای طمع شاه

(۲) آن پسر را کیش جیسر سرور حلق

(۳) آنگاه از حق ماند او وحی و خطاب

(۴) آنکه جان جسد را گریزند و رو بسبب

D, همچو اسماعیل پیش سر سه

تا سید وخی و الهام الہ

سر آن ر در بیاد عام جدی

هر چه فرماید بود عین صواب

بائب است و دست او دست خداست

شاد و خندان پیش تیرش جان بدد

تَضَعُكَ بُشْرَى بَيْشِرٍ وَعَدِ
 مَعَ دَاتٍ حَيْسَ لِّلْأَحَدِ
 شَرِبُوهُمْ قَدَحًا بَعْدَ قَدَحٍ
 أَلْبَدُ مِنْ فَعْلِهِمْ مَا وَحَدُوا
 مَا ظَلَّ لَسَ فَيْدَ الْعُقْلَةِ
 دَعٍ وَصَدُو كُلِّ مَا كَانَ مَعَهُ
 وَ بِي دَلْعِدٍ فِي اسْمِهِ لَوْفُ
 فِي الصَّفَاءِ الْعَشِ فَمَا أَسْدَحُ
 وَ عَمِي حَصِيحَةٍ مَعَهُ خَدَوَصِعِ
 فَبَيْعُصَ الظَّنِّ أَثْمًا قَرْنَا
 + بِاثِ مَسْجِدِ لَا مَدَا
 فِي مَحَلٍّ مِنْ تَوْسِعٍ وَ وَصِيحِ

(۱) سِطَانِ نَفْسَتِ ثَلَاثِد
 مِنْ نَفْسِ طَهْرَتِ مِنْ أَحْمَدِ
 (۲) مَدِ الْعَاشِقِ مِنْ حَمَرِ الْفَرَحِ
 مَدُّ لَهُمْ كَانُوا الْحَسَانَ قَتَلُوا
 (۳) وَأَثْمِيَاتِ نَسَمِ د (۴) لِّلشَّهْوَةِ
 حَلَّ عَثَ سَبِي الطَّرِ نَحَسِ
 (۵) بِدَمِهِ أَنْ لَوْثَ مِمَّهِ الْعَصَا
 مَسِي الْقَصَبَةِ عَشِ مَصْعِ
 (۶) يَا مَسِي الظَّنِّ سَوْءَ الظَّنِّ دَعٍ
 أَقْرَأُ الذِّكْرَ الْمَجِيدَ الْحَسَنُ
 (۷) إِنْ هَذَا الْأَرْتِيَاضَ وَ الْأَذَى
 جَرَحَ الْكَابُورِ كُلِّ مَا دَسَجِ

(۱) نسخه نایب - دالدم السلطان عهداً ما اطل - لا ولاعن طاعة الله عمل -

همچو جان پاک احمد با احد
 که بلمست خویش خوبان نشان کشند
 تو رها کن بدگمانی و نبرد
 در صفاغش کی بود پالودگی
 ان بعض الظن انم را بخوان
 تا برآرد کوره از نقره جفا

(۱) تا بهاند جانن خندان تا اند
 (۲) عاشقان جام فرح آنکه کشند
 (۳) شاه آن خون از بی شهوت نکرد
 (۴) توگمان کردی که کرد آلودگی
 (۵) نکند از طن خطای بدگمان
 (۶) بهر آنست این ریاضت وین جفا

(۱) إِنْ هَذَا إِلَّا مِثْلُ الْيَحْيَىٰ

يُخْرِجُ الْكَائِنُونَ كُلًّا وَحْدَهُ

(۲) عَمَلُ السُّلْطَانِ الْهَامِ الْإِلَهِ

هُوَ كَأَنَّ كَأَنَّ سَمِي

(۳) طَاهِرٌ مِنْ كُلِّ حَرَصٍ وَهَوًى

حَسَنٌ مِمَّنْ هُوَ حَارٌّ

(۴) وَالسَّمْعُ الْيَحْيَىٰ فِي سَحَابٍ كَسْرٍ

(۵) وَهُمْ مُوسَىٰ مَعَ عَزِيزٍ عَمَهُ

مَنْهُ مَحْجُونًا عَدَى نَحْوِ مَحْجَرٍ

(۶) وَرَدَّهُ حَمْرًا دُونَ دُونَ

ثَمِيلٌ بِأَعْيُنٍ دَانٍ مِنْ وَهْمٍ

وَالْقَيْحُ مَا أَتَى إِلَّا لَانٍ

فِي الْمَحْبَرِّ مِنْ عَدْرِ وَرْدٍ (۱)

إِنْ تَعْدَى وَغَدَى شَيْئًا سِوَاهُ

مَلِكٌ حُكْمُهُ سَارَفِي الْقَلَا

طَبِّبَ صَفْوُ حَمِيعٍ وَهَوًى

حَسَنٌ لَكِنْ قَبِيحًا ظَهَرَا

مَنْهُ حَرٌّ بِدَا الْكَسْرِ أَسْرَ (۲)

وَالضِّيَاءُ السَّاطِعُ مِنْ قَهْمِهِ

لَا تَخْلُقُ أَنْتَ مِنْ دُونِ حِمَاخٍ

لَا تَخْلُقُهُ غَلْطًا سُدَّ الْقَمْسَا

لَا تَقُلْ مِنْ عَدُوٍّ مَحْجُونٍ هُ

(۱) فی لسیح (بهر آنست امتحان نیک و بد تا بپوشد بر سر آرد زور و بد) ای و لاجل
دالک اعطاء امتحان و بحره تلحیح و المسح حتی طار لیس و تانی ، رد احوارحه و بعد
فاذا سلک عد علی وفق الشریعة ، در به بعد صفا الصفاة الغضة الوریة بالسر ، بشر
علی قدر العمل قال تعالی (الله ولی لیس آموخ بخرجه من الصیبات بی اسور) (۲) ه
عالی (أما السعة فکانت لیس کمن حی العر ادب ان اعب و کان وراهم ملک
کل سفیة غم

(۱) بهر آنست امتحان نیک و بد

(۲) لر نبودی کارش الهام اله

(۳) پاک بود از شهوت و حرص و هوی

(۴) گر خضر دو بحر کشتی را شکست

(۵) وهم موسی با همه نور و هنر

(۶) آن گل سرخ است توخونش محوان

تا بر آرد کوره از تفره زبد

او سگی بودی درنده نی ز شاه

بیک کردی او لیک نیکی بد نما

صد درسی و شکست حصر هست

شد از آن محبوب بی پرتو میر

مست عقل است او تو مجبوش مغوان

- ۱۰ قدم المسمیوم و کان المسمی
 کافر لو انه سمیت اتا
 ۱۱ برحق العرش مدح من شقی
 ۱۲ امک کان و کم ذق طر
 ۱۳ حصه کان و حصه الاله
 ۱۴ من له من مثل السلطان کان
 حره بالفوز عاد و الظفره
 ۱۵ سع مهر حقن فی شرع لأجل
 ۱۶ نصف عس احد لأف مسح
- له ثوبه دلعزین رآه الهنا
 ۱۷ تقيت العز في هدي الدنيا
 ۱۸ شانه ناه حنق امنقى (۱)
 ۱۹ لعمرك في الامور نو نظر
 ۲۰ من يرى حصة إلا برضاة
 ۲۱ قل لندش من اي مكان
 ۲۲ و له امس عدی حبر اثر
 ۲۳ اتصاله مع دغ ميثك جدول
 ۲۴ موهبه ثا له ثا مسح

(۱) ای من مدح الشقی بهتر عرش و يكون سوء حق لمعنى فان رسول الله (ص) اذا مدح الله من غضب رب واهتد كذالك العرش ، كذب مدح المسمى و بهر عبد الله و الله ان سلطان شاه بود و بهر پس آگاه بود)

(۳) نسخة ثانية وردت حرة ، ب فله ، ب حبه لا من سره امه ، ب بقل دك س لا سمعه محزون سهوتم الملا ان دم دك المباح (الزرگر) دم حمره لاهن ادم مضروب لان سدى جرى عليه دمهم الهى بخته هو تدخيه ان السلطان سكرن عقل ات لاهل ب محزون و لا تكلم فى حقه شى

- گر مى چون مسلمان نام او
 ۱۲ مى سرود عرش او مدح شقی
 (۳) شاه بود و شاه پس آگاه بود
 ۱۳ آن کسی را که چنین شاهی کند
 (۵۱) مهر خاص از بری لطف عام
 (۶) بیم جان مستد و صد جان میدهد
- کفرم من گر سردی نام و
 ۱۷ بد گمان گردی و مدحش متهی
 ۱۸ خاصه بود و خاصه الله بود
 ۱۹ سوی نعت و هر حامی کشته
 ۲۰ سرع میدارد روا بگزار کام
 ۲۱ آنچه در وهمت بیاید ان دهد

(۱) ثَقَّةٌ فِي قَهْرِهِ لَوْ لَمْ يَنْ

ذَلِكَ اللَّطْفُ الْعَمِيمُ قُلْ مَتَى

(۲) يَرْجِعُ الْبَطْلُ بَوْحًا لِاحِبِّهِ

أُمِّهِ لِمَشْفَعِهِ تَنْدِي لَمَرْح

(۳) أَتَى فِي أَتَى فَمَنْ عَطَا

فَعِيدٌ وَ عِيدٌ وَ عِيدٌ

(۴) مَهْمَا يَكُنْ كَرِيمٌ

وَأَقْبَلُ حَصْبَهُ

وَرَنْدَهُ مِنْ حَمْدِهِ نَبِيٍّ

كَانَ مَهْرٌ لَهُ الْقَهْرُ أَتَى

أُمِّهِ فِي عَمِّهِ تَنْدِي لَمَرْح

لَهُ فِي الْقَمِّ لَهَا النَّمْعُ اتَّضَحَ

لَكِنْ إِنْ تَنْصَفُ حَرِيَّتَ شَطَطِ

حَسْبُ بَطْلٍ عَسَى عَنِ دَارِ حَمْبِ

لَكَ شَرْحًا ذَامْتُونَ وَ ذِيُولُ

مِهْ فَالْوَقْتُ عَتِيمٌ لِلْفَرَصَةِ

کی شدی آن نصف مطلق مهر دو

مادر مشفق در آن غم شاد و کام

دور افتاده بنگر تو بیکه

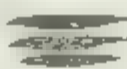
بو که پای از پیام حصة

(۲) گر نمودی سود او در قهر او

(۳) طفل میلرزد ز نیش احتجام

(۴) تو قیاس از خود میکبری ولیک

(۵) سشتر آ ... گویم حصه

حکایت الرجل البقال و أراقه البيغاء الدهن في الدكان

- (۱) كَانَ يَقَالَ لَدَيْهِ الْبَغَاءُ
تَحْسِنُ الْأَلْعَانَ خَضِرَاءَ الْقَاءِ
- (۲) تَحْرُسُ الدُّكَّانَ إِنْ عَنْهُ نَزَلَ
تَكْثُرُ الْهَرَلُ كُلُّ مَنْ هَرَلَ
- نَكْتًا لِلْبَائِعِ وَالْعَشْتَرِي
كَلِيمًا قَالَتْ بَلْعَنَ جَهْوَرِي
- (۳) فَبَسَرَدِ الْخَبَرِ وَالْقَيْصِ
أَدَمِيًّا نَاطِقًا فِي الْقَفْصِ
- و نَدَحَ الْبَغَوَاتِ حَذِيقَتْ
وَعَلَى الْأَطْيَارِ فِي ذَا^(۱) سَقَتْ
- (۴) دَهَبَ سَيْدِ هَذَا يَوْمًا أَيْ
بَيْنَهُ كَأَجْدَسِ طَلَبَ عَمِي
- ذَلِكَ الدُّكَّانَ بِمِثْلِ مَا تَسْقُ
تَحْرُسُ نَدَحَ صَيْدٍ وَ بَرَقَ
- (۵) وَ عَلَى الْفَارَةِ حِينًا طَفَرَتْ
فَقَطَّ سَعْدٌ مِنْ دَا هَرَبَ
- مَرَّتْ ذَهْرًا إِلَى صَدْرِ الدُّكَّانِ
مِنْ ذِي مَقْطَعِ دَابَّ دَلَامَ

(۱) رت لاسان می کل اللغات سفت باللحن لحن البعوات - نسخة ثانية -

حکایت مرد بقال و دوختن و بیختن طوطی

- (۱) بود بقالی مر او را طوطی
خوش نوا و سبز گویا طوطی
- (۲) بر دکان بودی نکهبان دکان
بکبه کعبی « همه سوداگران
- (۳) در حکایت آدمی ناطق بدی
در نوای طوطیان حادق بدی
- (۴) حواجه روزی سوی خانه رفته بود
بر دکان طوطی نکهبانی نمود
- (۵) کربۀ بر جست ناگه از دکان
هر موشی طوطیک از بیم جان

- (۱) فَقَوَّارِبْرًا لِدَهْنِ اللُّوزِ قَدْ
 أَهْرَقَتْ وَالْوَجْدُ (۱) فِي السَّفَاثَقْدِ
 (۲) وَالْيُ دُكَانِهِ الْبَقَالُ قَدْ
 رَاحَ مِنْ بَيْتِهِ (۲) دِيهِ قَعْدُ
 نَاعِمَ الْبَالِ يَطِيبُ الْخَاطِرِ
 نَظَرَ أَمَا فِيهِ مِثْلَ النَّاجِرِ
 (۳) فَرَأَى الدَّهْنَ مُرَاقًا وَالدَّسَمَ
 غَرَّ الثَّوْبَ لَهُ أَزُودَ ضَرَمَ
 أَوْجَعَ الْبَيْتَاءَ ضَرْبًا وَصَمَعَ
 رَأْسَهَا حَتَّى تَوَلَّاهُ الْقَرَعُ
 (۴) فَمِ السَّعَاءُ أَيَّامًا وَحِمَ
 نَفَّ الذَّقْنِ وَفَالِ سَفَ
 يَتَ كَمَى قُطْعَمَ دَاكِ أَرَمَ
 (۵) فَانَا كَيْفَ وَ لَوْ زِدْتُ أَقْنُ
 شمس بعمای عدت تحت السدف
 وَ بَلَيْتُ بِرِزَايَا وَ مَحَنُ
 وَ صَمَعْتُ رَأْسَ دِي اللَّحْنِ الْحَسَنُ

(۱) ای دست من الدکان طلبت المزار طایفه و لعلته قدس و اوراق صرف دهن انور و ...
 صفا باعاسد عاتد حصصها للضرر و کذا البعد لاهل الله مجرد دفعه نفس الکلمات و صدره الارشاد و مکانه
 و سکاات من الصوطلی مجرد محوم و صفة و هه بعض الخط بکتابه مهرب بعض ال و ملات طریق دهن الشره
 فادا وقع عنه ضرب صدر کلل الدسان کالحيوان و سعة مخرج جب از سوي دکان سوي کر
 ششهای روع کلر بر صحت (۲) کلمه حواجه الاوسی معنی بقال والسيد والثانية معنی الناجر و ...
 اداة التشبيه ای ان (البقال) کالتاجر

- (۱) جست از صندوق دکان سوي گریخت
 (۲) ر سوي حانه ییامد حواجه اش
 (۳) دید پر روغن دکان و جمله چرب
 (۴) روزکی چندی سخن کوتاه کرد
 (۵) ریش برمی کند و می گفت ای دروغ
 (۶) دست من بشکسته بودی آن زمان
 ششهای روع ادم ریح
 بر دکان بنشست فارغ حواجه اش
 بر سرش زد گشت طوطی کل در صرب
 مرد بقال از ندامت آه کرد
 کافتاب بستم شد زیر میغ
 چون زدم من بر سر آن حوش زبان

ففسى حياً كمثل ما سلف
 «من بما حرى من أمره» (۱)
 لزم الدكان ما يوس الخيال
 و مات من رزايًا و يحن
 عجباً هن تفتح السقا فما
 وليهت عض فوق الشقة (۲)
 علها ما ان عدت تدي كلام
 الصق انمين منها باصو
 راسه محذوق من فقد الشعر
 احمر الجنده حنقا وصنع (۳)
 جهوري بصوت مطووع الميان

(۱) وَلَكُمْ أَهْدَى الدَّرَوِشِ النُّحَفَ
 يَحْدُ الطُّلُوعِ وَلَحْنِ طَيْرِهِ
 (۲) ثُمَّ أَمَاماً قَلَالاً وَ لِيَالِ
 (۳) مَعَ أَلْفِ عَصَةِ أَلْفِ شَحْنِ
 أَوْهَ وَحْدًا وَقَالَ صَرْمًا
 (۴) وَبِمِثْلِهَا بِكَلِّ تَحْقِقِ
 (۵) وَ كَلِّ نَابِ الْقَوْلِ أَدَامِ
 (۶) يَرْجَاءِ النُّطْقِ حِينًا وَالطَّعْرِ
 (۷) حَوْلَقِي عَارِي أُرْسِ عَرِ
 مَثَلِ خَلْفِ الطَّاسِ وَالْقُسْتِ لَمَعِ
 (۸) فَهَ لَمَعًا قُلْتُ لَدَانِ

(۱) - من شره - نسخه ثابته (۲) مبداه و لوفى معنیه و من بهت من شعره - نسخه ثابته

(۳) و مدالدرویش قسم بر اس - اقترع كالطاس ص من محاسن - نسخه ثابته

تا بیاند نطق مرغ خویش را
 بر دکان بنشسته بود نو میدوار
 کای هجب این مرغ کای آید بگفت
 وز تعجب لب بدندان میگرفت
 تا که شاید کانتور آید در سخن
 چشم او را باصو میگرد جفت
 با سری مو بسان طاس و طشت
 بانگ بروی زد گفتش در میان

(۱) هدیه ها می داد هر درویش را
 (۲) مدسه روز و سه شب حیران و زار
 (۳) تا هر ران عصه و عم گشت جفت
 (۴) می نمود آن مرغ در هر کوشگفت
 (۵) دمدم میگفت از هر در سخن
 (۶) بر امید آنکه مرغ آید بگفت
 (۷) جولقی سر برهه میگذاشت
 (۸) طوطی بدر گفت آمد در زمان

- (۱) بِمِمْ يَا اقْرَعْ وَ اَوْفِ الْقُرْعَ
اقْوَادِيراً مِنْ الدَّهْنِ كَسَرَتْ
(۲) ضَبَحْتَ النَّاسَ لِمَا قَدَّمَسَهَا
(۳) لَا تَرَفْ فِعْلَ الْوَلِيِّنَ قِيَاسٌ
هَبْ عَجَوّاً لِعَجْوَرٍ قَدْ تَكُونُ
(۴) صَلِّ مِنْ دُلْعَاهِ طَرّاً وَ تَدَاهِ
(۵) عَمِيصَةً الْحَجَلُ عَيْنُ الْأَشْمَاءِ
(۶) قَرَّتْ أَعْيُنُهَا بِأَلْسِنَةٍ
(۷) قَرَّتْ (مَا شَبَّهَ) الْأَشْرَ
(۸) مَادَرَتْ حَمَلًا وَ صَدَّتْ مِنْ عَمَى
- صَعَّ رَأْسُكَ مِنْ رَأْسِي صَعَّ (۱)
إِذْ مِنْ لَقَطَةٍ دَعْرَافَةٍ قَرَّتْ
حَيْثُ بِالْذَّرْوِيشِ قَاسَتْ نَفْسَهَا (۲)
لَنْتَ تَهْوِي أَرْبَابَكَ وَالنَّاسَ
مِثْلَهَا فِي الْكَتَبِ آوْتُونَا لِنُونِ (۳)
وَمِنْ يَعْرِفُ أَدَالَ بِالْأَلَةِ
وَرَأَتْ لِحْسٌ وَالْفَحْجُ سَوَاءٌ
حَسِبْتَ بِالْجُنْسِ تَعَكَّى الْأَوْلِيَاءُ
مِثْلًا) أَكَلًا وَ بَوْنًا وَ فِكْرًا
شَبَّاهُ فَرَّقَ عَدِيمَ الْمُتَهَيِّ

۱. العولقي هو الكتشي والعدري و العدريون يقولون هب من يعقب لحيته و حواجه
لبدل فرع خلتف و امرع لك و امرع ماء والصم - سبعة نسة (۲) سبعة نسة -
اد رب لندق دست نسا (۳) العجور الاولی البراءة اسم من راحة عشر اس
لبحره و سور الاولی الحرف البعائي و النایه العوت لبحري و كلمتا شرشیر فی الاصل الاولی
یعنی المی و نسة یعنی لاسد و لست لها كلمة واحدة بالمره

- (۱) کر چه ی کل ماکلان آمیخی
(۲) ار قماش خنده آمد حق را
(۳) کار پاکن را میاس ارجود مگیر
(۴) جیمه عالم رس سب گمراه شد
(۵) اشعیا و دیمه یب بود
(۶) همسری نا ایسا برداشته
(۷) گفت سبک ما شر ایشان شر (۱)
(۸) این بداشتند ایشان ر عمی
- و مگر در شیشه روغن ریختی
کو چو خود پنداشت صاحب دلقر را
گرچه باشد در نوشتن شیر شیر
کم کسی ز ادال حق آگاه شد
یک و بد در دیده شان یکسان بود
ولیا را همچو خود پنداشتند
ما و ایشان بسته حوایم و خود
هست فرقی دو میان بی منتهی

(۱) اشاره بیه واقعه در سوره ناسین (اولا و ما اتمم الاشر مشا)

- (١) أَكَلَا الصَّفَانِ لِلزُّسُورِ وَرَدَّ
(٢) رَتَعَا الطِّيَابَ مِنْ مَرَجٍ كَمْ
فَهَذَا صَارَ رَوَاتًا قَدَرًا
(٣) مَا تَرَى كَلًّا لِرِيَانِ الْقَصَبِ
مَلَادًا سَكْرًا هَذَا حَلِي
(٤) نَسْ يَحْصِي الْعَدَمُ هَذَا الْقَبِيلَ
(٥) أَكَلْ ذَا الْغَائِطِ عَنْهُ أَفْضَلُ
(٦) أَكَلْ ذَا وَلَدِ الْكَلِّ حَسَدُ
(٧) إِنْ هَذِي الْأَرْضُ رَطْبٌ طَاهِرَةٌ
هَذَا الْمَلِكُ صَفْوَةٌ أَمِينٌ
- كَانَ فِي ذَا أَمْرَةٍ فِي ذَلِكَ شَهْدٌ (١)
شَرِبْنَا بِالْوَفْقِ مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ (٢)
وَبِهَذَا صَارَ مَسْكَاً عِطْرًا
مِنْ غَدِيرٍ وَاحِدٍ مَاءً شَرِبَ (٣)
فَسْ عَالِي حَالِهِمَا حَالٌ لَمَلَا
فَرَقَهُمَا سَمْعُونَ عَامًا لِلْسَّيْلِ (٤)
أَكَلْ دَالْمُورِ بِالْحَقِّ اتَّصَلَ
أَكَلْ ذَا وَلَدِ نَوْرِ الْأَحَدِ (٥)
تَدَكُّ مِلْحٌ وَ يَسَابُ بِأَثَرِهِ
كَانَ دَلُوحُشِي شَيْطَانًا لَعِينٌ

(١) نسخه مایه مکیلا لصفین الزسور من موضع قد اکلا غیر درون - لکن لا بره می داک بدی و پدات العمل الشهد غدی (٢) نسخه نایه رتعا الطیبین می لمرج الضعیف کان سر جیدند می داک طیب نسخه نایه (٣) شرنا انما یان من ماء جرى ملا داسکراداک غری (٤) نسخه نایه مائة آلاف الفاضل لیدیر دالها لم تعصر مرقب سمعون عام فی الطريق هل کما کدر معوال الحقیق (٥) نسخه نایه ان لکن یخلاو حسد و صبح و اعرجس و الکسر ولد اکل ذا غیر نور الاحد و سناء ایدأ لم یلد

لیک شد زآن یش و آن دیگر غسل
زین یکی سر گین شد وزان مشک باب
آن یکی خالی و آن پر از شکر
فرقشان هفتاد ساله راه بین
وان خورد گردد همه نور خدا
وان خورد زاید همه نور احد
و این فرشته پاک و لن دیوست و دد

(١) هر دو گون زنبور خوردند از محل
(٢) هر دو گون آهو گیا خوردند و آب
(٣) هر دو نی خوردند از یک آبخور
(٤) صد هزاران اینچنین اشیاء بین
(٥) آن خورد کرد پلیدی زو جدا
(٦) آن خورد زاید همه فضل و حسد
(٧) این زمین پاک است و آن شورست و بد

إِتِّحَادَ لَهْمَا لَوْ يَحْصُلُ

عرض بالطبع با و المراح

ذلك الفرق اصطفيه في الوردى

يدري والسر اليميم والزحاح

فارق الصاب لحنو عملا

له فرق الشهد والشحم اثنى

لهما المكر اساسا و ما

قام فيها الساحرون من عناد

جاء بالؤلؤ جائوا بالحصى

فارق جل دنت ميه المكر

البعيد الصعب والمج العميق

رحمة الله ليداك من وفا

كان من طبع القروى والخصال

طبعها كان بدت فيما بها

(١) فلكل صودتين يعقل

فالصماء الماء حلوا و اجاج

(٢) غير ذى الدوق السليم من ذرى

هو عذب الماء والملح الا جاج

(٣) غير ذى الدوق الطوم جهلا

من با كل الشهد ما لم منى

(٤) قاس بالمعزة لسحر بسى

(٥) لعروب مع موسى وحلاد

لعضاء اتحدوا ندا عصا

(٦) للعصا هدى وتلك في النظر

ولهذا العمل من الطريق

(٧) لعنة الله لهذا فى القفا

(٨) فعياد الكافرين والحدل

مرضا في باطن القلب لها

آب تلخ و آب شیرین را صفاست

او شناسد آب خوش از شوره آب

شهد را نا خورده کی داند زموم

هر دو را بر مکر بنهاده اساس

بر گرفته چون عصای او عصا

زین عمل تا ان عمل واهی شگرف

رحمة الله ان عمل را در وفا

آفسی آمد درون سیه طبع

(١) هر دو صورت گر بهم مانده رواست

(٢) جز که صاحب ذوق که شناسد بیاب

(٣) جز که صاحب ذوق نشناسد طوم

(٤) سحر را با معجزه کرده قیاس

(٥) ساحران ما موسی از استیزها

(٦) زین عصا تا ان عصا فرقی است زوف

(٧) لعنة الله این عمل را در قفا

(٨) کافران اندر مری بوزینه طبع

- (۱) کُلِّ مَا تَعْمَلُهُ الْخَلْقُ فَعَلْ
مثل ما کان من العراء أحسن
(۲) طَى فَلَدَتْ كَمَا كَانَ فَعَلْ
و متى من طيب الحرب بظار
۳ فعل هنا لأمر ربه
فالتراب در من تغصير على
(۴) دَنْ مِنْ سِرِّ الْعِاقِ فِي الصَّوْتِ
المصلا ما أتى بال المجدال
۵ في الصنوة و أثر كوه و صياحه
كل من امن مع أهل المديق
- مثلها القِرْدُ بِحِدٍ و هِرْلٌ (۱)
له أَيْدَى نَفْسًا نَعْدَ نَفْسٍ
قَدْ فَعَلْتُ و لَهُ احْتَرَّتِ الْعَمَلُ
فوق مدق فِكْرًا و طَرَّ
فَعَلْ ذَاكَ لِأَجْلِ حَرْبِهِ (۲)
رأس من بالحرب قاموا في الملا
مع مَنْ و أَفَقَ لِلصَّحْبِ الشُّقَاةَ (۳)
قد أتى الحرب صلي لا الموال
و فروع اجمع أحكام الأمان (۴)
كان من ربح و خسر في سباق

(۱) ازاد كل ما يفعله الانسان ايضاً معه اعدا لا عدده انقلد لكن الانسان بعدد شئ بخلاف
المرء و كذلك ارباب التقيد يصون ما سمعوه و لا راوه من الاسباء و الاولياء و ليس لهم حرم من
شعبه ولا اعتماد بل على وجه الاسراء و اسير حيث اسيرة عصا بل عصا موسى (۲) اي عمل هذا
الاسير اجمع من امرئته و مع ذلك اورد لاحق العدد (۳) سجده سبح (بني هار) و في بعض نسخ
بني هار) فالباء المنة (۴) برد و مات ضرب مثلا لرحلت بستان ا واحد واحد اسباب الغمر لكونه
عبد و بني على معبود و بمعنى من المؤمن مع المصدق في الصلوة و الصوم غالب و معبود اي المؤمن
أحد بسبب اخلاصه مع الله في الدين لخصب و في الاخره الدرجات و المصالح بسبب صداقه بني الدنيا
بحرم في الدنيا من الفضائل و احسان و في الاخره من ارحمة و العباد السج

- (۱) هر چه مردم می‌کند بوریه هم
(۲) دو گمان برده که من کردم چو او
(۳) این کند از امر و آن بهر ستیز
(۴) آن منافق با موافق در نماز
(۵) در نماز و روزه و حج و زکوة
- ان کنند کر مرد بیند دم بدم
مروق را کنی بیند ان اسیره جو
بر سر استیره روان حاکم دیر
از بی ستیره آید بی نیاز
و منافق مؤمنان در بردن مات

- (۱) وَ لِمَنْ آمَنَ بِالْعَمْسَى الطَّعْمَ
لِلْبَعِاقِ كَانَ فِي الْأُخْرَى الضَّرَرُ
(۲) هَبْ كَلَا الْأَثْنَيْنِ كُنَا بَلَعِبْ
لَكِنِ الْوَاحِدُ كَانَ مِرْوَزِي
(۳) كُلُّ قَرْدٍ مِنْهُمَا يَأْتِي الْمَحَلَّ
كُلُّ قَرْدٍ مِنْهُمَا وَفْقَ اسْمِهِ
(۴) لَوْ لَهُ يَأْمُؤُ مِنْ قَالُوا الْفَرَحُ
وَ إِذَا مَا لَهُ قَالُوا يَأْمُنَا
(۵) اِسْمُ هَذِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ ذَاتِهِ
اِسْمُ هَذَا مَنْ لَهُ طَبَابُ النِّعَاقِ
(۶) لَمْ تَكْ مِيمٌ وَ وَاوٌ لَمْ يَمِمْ
لَعَطَةُ الْمُؤْمِنِ بِتَعْرِيفِ لَا
- كَانَ وَالرَّيْحُ وَلَكِنْ مَنْ أَسْرَ
لَهُ وَالْخُسْرُ كَمَا الْحَقُّ أَمْرٌ
وَاحِدٌ (۱) الْأَثْنَانِ السَّقَى رِيعٌ
بِمِيمٍ الْآخَرُ الْبَرِي (۲) عَزِي
لَهُ بَطَقَ الْعَمَلُ مِنْهُ وَالْعَمَلُ
يَأْتِي لَا يَأْخُذُ غَيْرَ سَهْمِهِ
رَوْحُهُ نَالٌ وَمَنْ مِمْ مِنْ مَرَحٍ
فَقِ شَبَّ السَّارِ هَاجَ مِنْ عَمَّا
كَانَ مَحْضُومًا وَ مِنْ أَفَاتِهِ
كَانَ مَسْفُوحًا لَهَا دِرْ الْأَفْتَرِاقُ
ثُمَّ نُونٌ تَأْتِي لِلْوَصْفِ الْعَظِيمِ
لِسَوَاهُ وَرَدَتْ فِي (۳) دَامِلًا

(۱) مرد - سبعة نابة (۲) راز - عری سعة نابة (۳) ای ان لعطة مؤمن ارسه حروف ولا اعظم لعرونها و لعطه منافق حسه حروف و - لعطه الحروف لا تعطى المؤمن شرأ ولا المنافق شبدس لعطة مؤمن لتعريف ولعطة منافق للتوصيف فدا من المؤمن بامدق لا یأبی لعطه ام لا له بعد ان منه بری و عظیم و مجرد لعروف والا لعطه لا توره عسا بل عدل للعامل للمؤمن بامدق من الكلام منه المتكلم و فی نفس الامر اذا قيل للمنافق بامدق اضطرب ولهذا دل ذکر مدق حواش ان نام دور

- (۱) مؤمنان را برد باشد هاقست
(۲) گرچه هر دو بر سر يك بازیند
(۳) هر یکی سوی مقام خود رود
(۴) مؤمنش حواش جاش خوش شود
(۵) نام ان معبود از دات ویست
(۶) ميم واو و ميم نون تشریف بیست
- بر منافق مات اندر آخرت
ليك با هم مروزی و واژیند
هر یکی بر وفق نام خود رود
ور منافق تند و پر آتش شود
نام این مبعوض ز آفات ویست
لعط مؤمن جز بی تعریف نیست

- (١) وَلَمْ يَسِرِ الْمِيقَاقُ يَا مُنَا
لَهُ كَالْعَقْرِيبِ دَالِاسُهُ الْحَقِيرِ
(٢) يَوْمَ لَدَا لَاسُهُ اشْتِيقُ مِنْ سَقَرِ
لَمْ فِيهِ كَانَ ذَوْقُ سَقَرِ
(٣) فَسَحَّ دَالِاسُهُ الْقَبِيحُ مَا أَتَى
مُرُّ طَعْمِ الْمَاءِ لِلْمَحْرِ وَرَدِ
(٤) صَرْفًا الْحَرْفُ أَتَى الْمَعْنَى كَمَا
كَانَ عَمْدَ الْخَالِقِ أَمَّ الْكِتَابِ
(٥) فِي الدُّنْيَا بَعْرَانِ عَذْبٌ وَأَجَاجٌ
بَيْنَ ذَيْنِ مِثْلَمَا الذِّكْرُ ذَكَرُ
- فَقَوْا إِنَّ قُلْتَ وَ لَمْ تَنْعِ الْعَمَا
تَسْمَعُ بِأَطْلَحَ شَبَّ سَعِيرِ
مَا أَتَى كَالنَّارِ (١) طَعْمًا اسْتَعْرِ
قَدَفَ دَوْمًا عَظُمَ الشَّرُّ
لَهُ مِنْ حَرْفٍ وَ لَمْ يَزِدْ وَمَعْنَى
لَهُ مِنْ ظَرْفِهِ بِالطَّعْنِ اسْتَعْمَدَ
وَ كَمَى بِالْمَحْرِ لِلْمَعْنَى الشَّيْءُ (٢)
مِنْ بِهَا يَشْتَبُ أَوْ يَمَعَى الثَّوَابُ
وَاحِدًا (٣) لَحْرِي كَالْأَلْمَازَجِ
(بَرْزَخٍ لَا يَبْقِيَانِ) مُسْتَقَرٌّ

(١) ی یوم بکن هر دسم (مذاق) اشتغافه من جهه مکلف بكون في مذاق ذلك المذاق
درا داخل له انت مذاق دوت و به لم یعنی لفظه الشائق مشتقة من مذاق و اذا تلفظ بالمعاق تحرکت
حرفه من ی بک لاسم و ومع ی حوفا مضربا فی لبت (٢) ی ی الحرف طروفا و المعنی می۔
اعرف من الماء و بحر المعنی عنده معالی ام الكتاب فان تعالی فی سورة الرعد (بحواله ما یشاء
و شمس و عنده ام بکسب) اللدی مغدو من حاصل امرکن و حد من المرینین و حاصلهم لا یزید ولا ینقص
(٣) زاد البحر المر و هو روح الساقی و البحر العلوی و هو روح المؤمن و فیما بینها برزخ حاجز
و هو اختلاف صوری بحسب الصاهر بعضهم و بحسب المعنی معادرة البیرة و البین تدرهم لا یبقیان ای
لا یختلجان۔

همچو کژدم می خلد دو اندرون
بس چرا در وی مذاق دوزخ است
تلفی ان آب بحر از ظرف نیست
بحر معنی عنده ام الكتاب
دو میانشان برزخ لا یبقیان

(١) گر مذاق حوایش ان نام دون
(٢) گره این ی شتقاق دوزخ است
(٣) زشتی آن نام بد از حرف نیست
(٤) حرف ظرف آمد دواو معنی جواب
(٥) بحر تلخ و بحر شیرین دو جهان

- (۱) فِكْلًا الْأَشْيَيْنِ مِنْ أَصْلِ حَرَى
عَنْ كَلَا الْأَشْيَيْنِ (۱) حَلَّ وَاسْتَهْلَ
(۲) دَهَبٌ خَلِصٌ يُلَوِّدُ (۳) الْمَلِيحُ
لَا مَحَكَّ سَهْمًا لَوْ فِي عِيَارِ
(۳) كُلُّ مَنْ فِي رَوْحِهِ اللَّهُ مَحَكُّ
مِنْهُمَا مَيِّزٌ وَ الْعَمَلُ الْحَسَنُ
(۴) قَلْبَكَ أَسْتَفْتِ بِقَوْلِ الْمُصْطَفَى
(۵) فِي قَمَرِ الْحَيِّ إِذَا مَا دَخَلَتْ
مَسَارَايَ الرَّاحَةِ إِلَّا بَوَّاهَا
(۶) فَصَغِيرُ الْمَدْرَةِ لَوْ وَقَعَتْ
يَذْرُكُ الْحَيْسَ الَّذِي بِالْحَيِّ فَيَذْ
- قَرَدٍ أَدْرٍ وَالصَّلَاحُ يَا تَرَى
يَسْرَ إِلَى أَصْلِهِمَا (۲) حَتَّى تَصِلَ
وَكَذَاكَ الدَّهَبُ الرِّيفُ الْقَصِيحُ
وَضَعَامًا وَجَدًا قَطُّ اعْتَادُوا
وَصَعَّ كُلُّ يَقِينٍ كُلُّ شَكٍّ
وَالْقَصِيحُ عَرِيفٌ مَرُّ الرَّمَنِ
يَعْرِفُ لَمْ الدَّبُّ مِنْ أَهْلِ الْوَفَا
مَدْرَةُ وَ السَّالَ بِمَةِ شَعَلَتْ
أُخْرِجَ حِينًا نَحْيَ مِمَّا بِهَا
يَتَنَ الْفِ لُقْمَةٍ مُدْطَلَعَتْ
عُرِفَ ذَلِكَ وَ الْفَنَظُّ فَقَدْ

(۱) دِهَنه به وکلا اشهرین جن و غزال (۲) ای کن و حد من حدی البحر من بحر من اصل واحد و هو حصره الله تعالى (۳) ای کدک اسبوس و کافر و البعد و الباقی بصر حالهم به العش - سعة دانه - دهب امر بر الشر الملیح -

- (۱) دان که این هر دو ذریک اصلی روان
(۲) ذر قلب و ذر بیکو در عیار
(۳) هر که را در جان خدا بسند معک
(۴) آنچه گفتم (استفت قلبک مصطفی)
(۵) در دهان زننده خاشاک از جهد
(۶) در هزاران لقمه یک خاشاک خورد
- بگر از هر دو رو ت اصل آن
بی معک هر گر ندارد اعتبار
مر یقین را بلز داد او ز شک
ان کسی داند که پر بود از وفا
ان که آرامد که بیرونش نهد
چون در آمد حس رنده بی برد

- (۱) جس دی دنیا الی الدیبا عدی
 حس د الدین الحصف لیسما
 (۲) صحتہ دالجس من غمہ الطیب
 (۳) صحتہ دالجس عمر من التدن
 (۴) مذک النفس المدی الجسم هدم
 (۵) یا صمی نفساً و عااش فی رعد
 شغفا قدی و باألمک سمح
 (۶) فلیکنز الذهب البیت هدم
 سلماً یصعد (۱) فیه من بدی
 سلماً کان یه العقل سمی
 صحتہ دالجس سل غمہ الحصف
 صحتہ دالجس تحریر الدن
 نه یسینه أحد و أشم
 من لعشق حال مالا و ولد
 کل ما قد وجد عفواً سمح
 و به یسینه (۳) اسمی و أشم

(۱) اراد جس دنیا و هو الحواس الصاهره و الناطقه سلم هدا اسام اموری یوسل به ی
 انصرف فی هدا العالم فادا امرت مع عقل المماش فی صاحبها بلا حصة من ادراك الحق و اما
 جس المبوب و الدین صدم النساء اموری یحصل له به لغرض و الاصل لكن علی کل حال
 صاحبه محتاج لره فة اسر شد و لهذا قل (صحت آن جس بخوید از صحت لعل) (۲) ای صلوه من
 الصبب المعنوی کما تصدون صحت الانسان من الطیب الصوری و صحت هدا الجس منسوب الی الدن
 منسوب من الحصف فانه لا یصح الاسماة و به تعالی فان صحت لعل علاحیه یقول (صحت آن جس معنوی از لعل)
 (۳) صحت مایه فلیکنز لذهب لست نفس و بدک الکرام م عرس
 به یسینه احد و اجل ... دونه النجم منالا و محل ...

- (۱) جس دنیا بردیاں این جهان
 (۲) صحت این جس بخوید از طیب
 (۳) صحت این جس و معنوی تن
 (۴) شاه جان مر جسم را ویران کند
 (۵) ای خشک حابی که بهر عشق حال
 (۶) کرد ویران حابه بهر کج زر
 جس دینی نردیاں آسمان
 صحت آن جس بخوید از حسب
 صحت آن جس و تحریر بدن
 بعد و برایش آبادان کند
 بدل کرد او خاسان و منک و مال
 و در همان گعش کند معنوی تر

- (۱) نَطَفُ الْجَدْوَلِ وَالْمَاءُ قَطْعٌ
 (۲) حَرَقَ انْحَلَدَ لَهُ الْاِتِّصَالُ سَلَّ
 (۳) حَرَبَ الْقَلْعَةَ وَ الْيَحْضَنَ اسْتَلَمَ
 نَعْدَ هَذَا شَاهِدًا فِيهَا اَعْدُ
 (۴) مَنْ لِيَعْمَلُ مَالَهُ مِثْلُ اَبَدٍ
 وَ الَّذِي قُلْتَ ضَرُورِيًّا لَزِمَ
 (۵) نَارَةٌ هَذَا وَ اُخْرَى ضِدَّهُ
 لَيْسَ شَغْلُ الدِّينِ فِي هَذِي الدُّنَا
 (۶) عَارِفُوا التَّحْقِيقِي وَ السِّرِّيَّةَ
 سَكَرُوا صَرَعُوا حَيَارَى بِالْفَرَامِ
- تَمِ اُخْرَى الْمَاءِ فِيهِ وَ كَرَعَ
 وَ اِكْتَسَى حَتَّى اصْحَ وَ اَحَلَّ
 مِنْ يَدِ الْكَافِرِ قَهَرًا فَانْهَزَمَ
 لِلْعَدُوِّ اَلْفَ رَجُلًا اَلْفَ سِدَّ
 وَصَعَ الْكَيْفِيَّةَ الْاَحَدَ اَمْدَ
 شَرْحَهُ كَتَبَ يَسْدُو (۱) مَضْمَنًا عَلَيْهِ
 يَطْهَرُ وَ الْبَرَّ حَافِي عِنْدَهُ
 عَمْرٍ تَحْيِيرٌ وَ شَكِيثٌ (۲) لَمَّا
 مِنْ لَهَا الْعَشَقُ دَهْنِي وَ تَوَلَّاهُ
 شَرُّ وَ الْحُبُّ رَحِيْقًا وَ مَدَامَ

(۱) ی دل من لیس کشته شنی من بعد از آن صبح له کعبه او بعده بعد فعال اما بريد و هدا-
 املدی منه تعصه الضرورة لعمول لعدبة بعد السلوك و هذا ادون حالا من المجدوب السالك و لا
 قياس لا فعال الله تعالى لانه (که چنين سايد و گه صد دين) (۲) ای افع ال الله تعصه بريد مريد
 هدا و تعصه بعد فلا يكون لعمول لديني غير الحره لان اتصاله لست عني وتيرة واحدة مما اما لا .
 الدعويين بعد السلوك عني بهج الشرع و اساع السة و لما كانت الحره عمدة من اسبقوله و المر وده
 شرع بيني بقوله (بی چنين حيران که بخشش سوي دوست)

- (۱) آب را سريده و جورا پاك كرد
 (۲) پوست را بشكافت و پيكارا كشيده
 (۳) قلعه ويران كرد و از كافر سته
 (۴) كار بچون را كه كيفيت بهد
 (۵) كه چنين سايد و گه صد دين
 (۶) عارفان كر سر تحقيق آگهيد
- عداد آن در جوروان كرد آب حورود
 پوست نازده بعد از آتش در دميد
 بعد از آن بر ساختن صدر برج وسد
 اينكه گفتم هم ضرورت مي دهد
 جز كه حيراني نباشد كار دين
 بي خود و حيران و مست و والهند

- (۱) لَا كَجَبْرَابٍ تَرَاهُ تَحْوَهُ
بَلْ هُوَ الْجَبْرَانُ فِي عَشْقِ الْحَبِيبِ
(۲) كَانَ هَذَا وَجْهَهُ تَحْوُ (۱) الْحَبِيبِ
(۳) وَجْهَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهَا (۲) أَنْظِرْ
وَلَهُ أَخِذِمُ قَسَاكَ تَفْلَحْ
وَبِهَا الْمَعْلُومُ صِرْتُ فِي الدُّنَا
نَظَرُ الْعَالِمِ تَقْوَى بِالْأَثَرِ
هَكَذَا تَفْتَحُ أَبْوَابَ الطَّعْرِ
- خَلَقَهُ خُلَى وَ صَدَّ وَجْهَهُ
عَرَقَ سَكَرَانِ لَمْ نَحْشِرِ الرَّقِيبَ
كَانَ هَذَا وَجْهَهُ وَجْهَ الْحَبِيبِ
وَلَهُ أَمْسَتْ وَ يَقْبُضُ أَحْصِرُ
وَمِنْ الْخِدْمَةِ هَذِهِ تَنْصَحُ
وَالْقَاءَ احْتَرَفَ فِي إِسْمِ الْعَمَاءِ
هَكَذَا مَعْنَاهُ عِنْدَ مَنْ نَظَرَ
هَكَذَا يَأْتِي الْمَفْحُوحُ لِلْمَشْرِ

(۱) ای آن لذت الواحد العریق بحقه الله تعالی وجهه صادر صرف الحبيب و لذت الاخر وجهه
ی وجهه غلبه جاب وجهه دانه ای شریبه لانه معجبه طبعه علی طریق القلب و الشر و الملازمة ان بقور
استحیر بقبول فسان الاول و هو الذی صار وجهه حاس وجه حسیه فهو صاحب طریق متوجه و معرس
عنه سواء و الثاني وجهه قلبه وجهه معصومه و الاول هو مسروق بالهاء و الثاني الواصل للهاء بعد الهمزة
باقی بالوجود الحقیقی فهدان یصلحان للارشاد مداوم علی الشریعه و السنة لك تعظی بوحده صمیم
استمد و لهد بقول (روی هر يك می سگری می دار پاس ایج) (۲) ای انظر لوجه كل واحد من اصحاب
انطریقه السویدی و الذی استغرق فی انشاء المتوسط و الذی فی بناء العناء و احفظ فی قلبك خاصیه
هدایه املك تدرس عن الاول و تعمل الخدمه للموسط و انتهى فسمیع و تعلم لان من خدم حدم او سرفه
من ممدی - المبحر القوی - و می نسخه ثانیة للشوی (روی هر يك سگری می دار پاس
بو که گردی تو خدمت روشناس) وجه کل منهم لو تنصر فالعراء لك شوق تدکر
ت باخدمه هندی و المصر عملاً املك عدت بالانتر - نسخه ثانیة -

- (۱) بی چان حیران که بشتش سوی اوست
(۲) آن یکی را روی او شد سوی دوست
(۳) روی هر يك می سگری می دار پاس
(۴) دین دانا عبادت این بود
- بل چین حیران که عرق و مست دوست
وان یکی را روی او خود روی دوست
بو که گردی تو خدمت روشناس
فتح ابواب سعادت این بود

فی بیان الفرق بین المحقق والمدعی والمحقق والمبطل

- (۱) حَيْثُ نَظَرْتُ شَكَلَ الشَّرَّ كَثْرَةً أَنْ صَامِي الْمَطَرِ
لا تَخْفَى نَدَا فِي كُلِّ نَدَا . تَعْقِدُ الْبَيْعَةَ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ .
- (۲) مَا أَرَى الضَّادَ يَأْتِي بِالضَّغِيرِ كَيْ يَهْ يَجِدُ الطَّيْرَ الْفَقِيرَ
(۳) يَسْمَعُ الطَّيْرُ صَغِيرَ حَسَنِهِ نَقِي فِي الْفَجْرِ عَرِيرَ نَفْسِهِ
- (۴) لِلدَّرَاوِشِ الْكَلَامُ الْحَسَنُ يَجِدُ الْفَجْرَ كَمِيَا فِي الْأَمَامِ
كَيْ يَهْ قَرَأَ نَسْرَةَ السَّلَامِ يَسْرِقُ الرَّافِي الْكَدُوبَ زَمَانًا
- (۵) عَمِلَ مِنْ شَمْعُوا نَارَ وَرَ حَمَلًا وَاهِيَةً هَذَا الرِّيمُ
عَمِلَ مِنْ سَمْعُوا حَذَعُ وَغَيْبُ مَا عِنْدَهُ فُلْتُ الْعَشَقِ بِسُورَ
- (۶) هُمْ مِنْ حَقِّهِمْ مِنْ نَصُوفِ الْأَسَدِ لَسْتُ بِدُرُوحِ سَوَى شَكِّ وَرَيْثُ
لَا أُنَى مَسْمُومٍ هُمْ وَهْمُ عَمِلُوا السَّائِلَ عُدُوهُ (۱) يَحْذَرُ

(۱) اگر در کتاب الفارسی همی السائل و کان من عاده الفرس انهم یسألون بالاسماء المصنوع

در فرق میان محقق و مدعی و مدعی و مبطل

- (۱) چون سی ایلیس آدم روی هست پس بپردستی شاید داد دست
(۲) را که صیاد آورد بیاگ صغیر تا فرید مرغ را آن مرغ گیر
(۳) بشود آن مرغ باگ جس خویش از هوا آید ساید دام یش
(۴) حرف درویشان بدرد مرد دون ما ضواید بر سلیمی ران هون
(۵) کاد مردار روشی و گرمی ست کار دیوان حیل و بی شرمی است
(۶) شیر پشین از برای گد کند بومسيلم را لقب احمد کند

(۷) لا یبى مسلمة (۱) الکذاب ظن
 و أولو الألباب قد کان لقب
 (۲) ویتلهم هه الشراب ثلاثة
 و الشراب حتمه الشى عدى
 لقب ثلاثه هان و ظل
 احمد و العز و المجد صاحب
 حتمه البک يكون لا سواة
 طعمه صاب به انكره ندى

قصه سلطان اليهود الذى كان يقتل الصارى تعصبا لليهودية (۷)
 و حديث ذلك الاستاذ و التلميذ

(۳) فى اليهود كان سلطان شمل
 بتسميحه الصيد و الخضم الآله
 (۴) ملك بالظنم فى عهد المسيح
 فالمسيح الروح من موسى عدى
 ظلمة الناس بسهل و جبل
 للتصارى السقق و الفتك أعد
 من انه قد خضع (۳) الملك المسيح ..
 فى المسيح هكذا موسى ندى

(۱) ارتد من العرب لان فرق منهم صاحب مسيحه ساوكت اى نبي من من مسيحه
 رسول الله الى محمد رسول الله اما بعد فان الارض صعب اى وصعب لث فاعاد من محمد رسول الله الى مسيحه
 كذاب اما بعد فان الارض لله بورج من شاء من عباده و العاقبه له بقى عذابه و بكر و فقه
 (۲) زاد عدس ربه سلطان اليهود الشيخان و بورجهم الاى نفس الامر من الله بعد حصول
 امر الشيطان (۳) دل فى اسبح (سمى) و كان فى عهد سيد عيسى و بوه سواه (آ) وى
 وقت سوته و لمعير لارمان انصت لحكمة الالهيه غير من الاحكام و ثاب غيرها و ما هذا الا تعير
 صورى و الا فى الحقيقة هو روح سيد موسى و موسى روحه و كلامه اى الاتحاد لاسى لفصله قال تعالى
 انك الرسل فصلت عنهم على منى و المعينه لا سامى الاتحاد لكن (شاه اجون كرد در ره خدا
 آن خود دعا از خدا اميراجنا)

(۱) بومسلم را لقب کذاب مباد
 (۲) آن شراب حق خنامش مشکاب
 مر محمد را اولو الالباب مباد
 ماده ر خمش و دگند و عدب

داستان پادشاه «بودان که نصرانیان را هیکشت بهر نصیر» ذات غورد

و حکایات آن استاد و شاگرد

(۳) بود شاهى در جهودان ظلم سار
 (۴) عهد عيسى بود و نبوت آن او
 دشمن عيسى و نصرانی گذار
 جان موسى او و موسى جان و

(۱) فَاَمْلِكُ الْاُحْوَلَ قَدْ نَصَا

فِي طَرُقِ اللَّهِ سِرًّا فَفَصَّلْ

(۲) قُلْ اُسَادُ لِشَخْصِ اُحْوَلِ

ذَالْزَجَاحِ اخْرِجْنِ الْقَيْدَ سَرِيعَ

(۳) وَمُدَّ الْاُحْوَلَ لِمَتَيْتَ دَهَبَ

لِلزَجَاحِ الْمَفْرَدِ مَا اَنْ دَنَى

(۴) فَلَهُ الْاُحْوَلَ قَالَ اَنْتَ مَا

بِالسَّوَاءِ اَنْتَ يَ لِهَمَّا

لِي عِنَّمْ فَبِي اَشْرَحْ ذَا اَنْكَلَامَ

(۵) فَلَهُ الْاُسْتَاذُ قَالَ مَا هُمَا

رُحَّ وَحَلَى الْيَحْوَلِ الْجَمُّ الْكَبِيرَ

(۶) قُلْ اِسَادُ لَا تَهْرَا .

فَلَهُ اُسْتَاذُهُ قُلْ الْكَبِيرَ

(۱) شاه احوول کرد در راه خدا

(۲) گفت استاد احولی را کاندرا

(۳) چون درون خانه احوول رفت دود

(۴) گفت احوول زان دو شیشه تا کدام

(۵) گفت استاد آن دو شیشه بیست رو

(۶) گفت ای استاد مرا طعمه مرغ

لِلرَّسُولَيْنِ الْكُدَيْنِ اصْطَحَا

لَهُمَا هَبْ بِهِمَا الْحَقُّ اتَّضَلَّ

قَمَّ وَسِرَّ لِمَتَيْتَ مَا اَنْدَى اَعْمَلْ

وَهْ اَنْتَ وَكُنِ الْبَحْلُ الْمَطِيعَ

مُسْرِعًا لِلْأَمْرِ قَدْ لَسَى الْطَلَبَ

بَانَ فِي عَيْنَيْهِ دَالْفَرْدُ اَنَا

رَمْتُ مِنْ دَيْنِ الرُّحَاحَيْنِ هُمَا

رَمْتُ حَتَّى يَهْ آتِيكَ فَمَا

رَدَى تَوْصِحَافًا اِدْرِي الْمَرَامَ

بِرُحَاحَيْنِ لِمَا تَيَّ بِهِمَا

وَيْكَ لَا تَنْطَرُ حُدَّ النُّورَ الْيَسِيرَ

كَيْتَ تَرْضَى الْحَقُّ وَالْجَهْلُ بِهِ

مَمْنَعُ الْوَاحِدِ عَدَا وَأَحْصَرَ

آن دو دمساز خدائی را حد

رو برون آر او و نالو آن شیشه را

شیشه پیش چشم او دو میمود

پیش تو آرم بگو شرحی تمام

حولی بگذار و فزون بین مشو

گف استاران دو نیک را بر شکر

فَبَعِثْنِيهِ اَنْتَنِي طَهْرًا
 اَحْوَالًا وَ الْوَرَعَ مِنْهُ ذَهَبُ
 اَنْ فِي عَيْنِيهِ اِذَا مِنْهُ دَنَى
 يَزْجَاجُ آخِرِ مَا عَثَرَا
 حَوْلًا لِلرَّجُلِ الْعَرِ جَلَبُ
 كَدْرًا حَرًّا مَا تَعَدُّ اَصْفَاءُ
 وَ اَيُّ الْعَيْنِ مِنَ الْعَيْنِ يَهْضُ
 حَسَنُهُ وَ الْفُجْجُ بِهِ حَسَا
 فِي سَوِيدَا فِيهِ سَامِي حَجَلُ
 مِيرِ اَمْطُوهُ سَعْدًا نَعْبُ
 حَوْلُ يَمَلُّ لَهْ عَرِ وَ حُودُ
 فَاَعْبُ وَ لَا اَمَلُ اَعْطُ الْاَمَلُ
 اِنْ يَذَّالِدِينَ لِمُوسَى مِنْ حَلَلُ
 اُحْرُسُ قَدِيهِ مَالِي وَ بُولَدُ

(۱) مِنْهُمْ اَوْ اَوَّجِدُهُ اِذَا كَسْرًا
 كَمْ عَدَى الْمَرْءُ لِكَبَرٍ وَ عَصَبُ
 (۲) وَ الرَّحَاحُ الْفَرْدُ كَبُ وَ ثَنَا
 فَالْرَحَاحُ الْفَرْدُ لَمْ كَسْرًا
 (۳) يَاطْمَعُ اَشْهُوهُ حَقُّ الْعَصَبُ
 وَ اَمَلُ رُوحُهُ نَعْدُ اَسْتَوَاءُ
 (۴) حَقْمِي اللَّبُّ اِذَا جَاءَ الْقَرْضُ
 اَلْفُ يَمْتَرُ وَ حِجَابٍ حَجَبَا
 (۵) اِذَا لِرِشْوَةِ لِقَاصِي حَمَلُ
 فَمَتَى الطَّبَعُ مِنْ طَلَبُ
 (۶) وَ اَلْمَدَامُ عَادُ مِنْ حَقْدِ اَيُّهُدُ
 رَحْمَةُ رِبِّ مَمَكُ وَ حَسَنُ
 ۷ اَلْفُ ثَلَاثُ مُؤْمِنٍ حَلَمًا وَ ثَلَاثُ
 حَقْمُ الشَّرْعِ لَهُ حَتَّى لَا تَذُ

مرد احوال گردد از میلان و خشم
 چون شکست آن شیشه را دیگر نبود
 ز استقامت روح را مسدل کند
 صد حجاب از دل سوی دیده شد
 کی شناسد طالب از مظلوم را
 گشت احوال کالامان یارب امان
 که بپاهم دین موسی را و پشت

(۱) چون یکی شکست هر دو شد در چشم
 (۲) شیشه یک بود و پنجمش دو نبود
 (۳) حشم و شهوت مرد را احوال کند
 (۴) چون عرص آمد هر پوشده شد
 (۵) چون دهد قاصی بدل رشوه فرار
 (۶) شاه از حقد جهودانه چنان
 (۷) صد هزار مؤمن مظلوم گشت

حکایت وزیر السلطان و مکره فی تشتت النصاری

- (۱) لَهُ قَدْ كَانَ وَزِيرٌ دَكْرَهُ
لَوْ يُعَادِي الْمَاءَ آثًا لَعَقَدَ
- (۲) فَلِسُلْطَانِ الْيَهُودِ قُلُوبُ مِنْ
ذِي النَّصَارِيِّ رُوحَهَا تَحْطُ لَا
- (۳) قَالَ سِرًّا لَهُ سَلْطَابُ الْأَنَامِ
فَالْقَبِيلِ مِنْهُمْ أَقْبَلُ وَالْمَاءِ
- (۴) فَالْقَبِيلِ مِنْهُمْ أَقْبَلُ فَمَدَّ
لَمْ يَكْ فِي الدِّينِ مِنْ تَشْرِيسِ
- (۵) فَبِالْقَبِيلِ يَسْتَرُ السَّرَّ السَّرَّ
مَعَتْ طَاهِرُهُ وَفَقْدَ عَدُوِّ
- بِالدُّهْنِ شَعْرٌ وَدَاعٌ مَكْرَهُ
مَكْرَهُ الْمَاءِ إِلْمَاءٌ عَقْدُ
- خَدَعُ أَوْ مَكْرُ لِمَسِيٍّ فِدْ كَيْسُ (۱)
تَبْدُ مِسْكٌ دَيْتَهَا مِثْلُ الْمَلَأِ
- طَابَ لَا سِرِّ عَيْبِي لِمَرَامِ (۲)
مِنْ يَدَيْتِ أَغْبِلَ لَهُمْ حُلَّ الدَّمِ
- مَنْ تَبْدُ سَلْطَابُ لَا تَقْعُ بَدَلَهُ
هُوَ يَسُ حُودُ وَابْسُكُ الْعَبْرِ (۳)
- لَنْ تَرَى مِنْ يَمِ وَحُسْرُ
وَلَتْ دَلْمَةُ حِدَا دِي

(۱) ترجمه شد است و السب الذي بعده كما هو مشروح في لفتح قوف و معجس ن يكون رحمتهم
كذا (النصاري صح النفس امسروا لليلك ديتكم لا تظهروا) بمليك فان سلطان الامام
الح (۲) المقصود من قوله (كم كش اشار الح) و مرجعته المذكورة كدنه عن عدم دعهم من
العمل لا كدنه به (۳) ك ان اسين امر باطلي لا يستدراجه .

حکایت وزیر پادشاه و مکر او در تخوین ترسایان

- (۱) او وزیری داشت رهزن عسوه
(۲) گفت ترسایان پناه جان کنند
- (۳) با ملک گفت ای شه اسرار جو
(۴) کم کش اشار و که کش سود بیست
- (۵) سر پنهان است انسر حد غلاف
- که بر آب از مکر می ستی گره
دین خود را از منک پنهان کنند
- کم کش ایشان را دوست از خون بشو
دین ندارد بوی مشک و عود نیست
- ظاهرش با توسل باطن بر خلاف

- (۱) وَفَهُ السُّلْطَانُ قَالَ قُلْ لَنَا
صَدَقَ لِسْرُو يَرِدُ كَيْفَ الطَّرِيقُ
(۲) كَيْفَ يَهْدِي لِبِصَارِي أَنْدَا
لَأَمِنْ لَدَيْهِ إِنْ لَا بِلَا
- مَا هُوَ التَّدْيِيرُ فَالْأَمْرُ بِمَا
كَيْفَ تُلْقَى الْمَكْرُفِي هَذَا الْفَرِيقُ
لَنْ يَرَى فِي الْأَرْضِ نَعْدًا أَحَدًا
مَنْ لَهُ أَصْبَرُ مَا بَيْنَ الْمَلَا

تدبير التلييس له مع النصاري و مكره لهم

- (۳) قَالَ: سُلْطَانُ لِي لَكَ أَنْفَطَعَ
أَمْرِي فِي حَكْمَتِكَ خَرَّ أَمْرُ
(۴) نَعْدٌ دَاخِلِي بَحْبِ الْمَشَقَّةِ
كَيْفَ يَشْفَعُ ذَاكَ مِنْ حُضُنْ
(۵) قَعْلِي رَأْسِ الشُّهُودِ وَ الْفَرِيقُ
وَاللَّذِي تَفْتَرِقُ بَيْنَهُ طَرِيقُ
(۶) ثُمَّ أَعْدَى عَيْتُ مَعْدُ
كَيْفَ يَهْدِي سَهْمُ فِ بِي
- أَذَى أَصْبَحْتُ شَعْنِي عَيْتُ وَ جَدْعُ
وَأَمْرِي فِي مَحْمَدِ الْحَقِّ أَحْصِرُ
فِي يَدِ غَاثٍ وَ رِجْلٍ مُوثِقَةٍ
يَطْلُبُ لِي مِنْكَ عَقْوًا وَ أَمَانًا
د بِي فَتَوَعَّى رَسَ طَرِيقُ
كَبْرَهُ وَ لِي سَوْدٌ لَمْ يَرْقُ
عَدُ مِنْ عَرِّ هَلِي وَ وَادِ
أَمْرِي أُولِيهِمْ رَأَى وَ مَحْجُورُ
- ۱ شاه گمشد پس بگو بدست چیست
۲ تا مانند در جهان نصراست
- چلوه این مکر و این تزویر چیست
بی هویدا دس و بی پنهانی

تلییس اندیشیدن با نصاری و مکر او

- (۳) گف گوش و دستم را بر
(۴) معد و آن در بر دار آور مرا
(۵) بر مادی گاه کن این کلو نو
(۶) آنگه ر خود برون تا شهر دور
- بیم شکاف و لب از حکم مر
تا بخواند یک شفاعت گرم را
بر سر راهی که باشد چار سو
تا در اندام دو اشان صد ضرر

(۱) وَإِذَا مَا دِينَهُمْ قَدْ قُلُوا

شَمَلَهُمْ بِالْمَرْقَةِ أَيْدِي سَا

(۲) بَيْنَهُمْ أَنْتَقَى دِرَاقًا وَفَسَّ

فَمَا فِي لَعْنٍ هَدَى ثَرَّ

(۳) مَعَهُمْ أَفْعَلُ مِنْهُ الْإِسْلَامُ

(۴) وَإِذَا مَا هُمْ مَبْرُورُهُ

بَيْنَهُمْ نَصَبٌ وَحَدٌّ مِنْ حَدِيدٍ

(۵) كَانَهُمْ خَدْعٌ غَيٌّ وَحَدٌّ

(۶) بِرَبِّهِمْ عَمَى لَارِضٌ مُدَّةٌ

(۷) فَأَقُولُ أَنَا سِرًا وَحَمَاءُ

يَا إِلَهِي الْعَالَمِ سِرِّ الدَّ

(۸) عَيْنِ السُّلْطَانِ مَا يَ قَصْدُ

(۱) نسخه دسه لليهوده دبی من حسد

(۱) چون شوند آتقوم از مردس بر

(۲) در میانشان فتنه و شور افکند

(۳) آنچه خواهم کرد یا نصرانیان

(۴) چون شمارندم امین راز دان

(۵) واز حیل بفریم ایشان را همه

(۶) تا بدست خویش خون خویشان

(۷) پس بگویم من بسر نصرانیم

(۸) شاه واقف گشت از ایمان من

مَنْ فِي رَأْيِي السَّيِّدِ عَمَلُوا

صَارُوا الْفَعْلَ لَهُمْ طَارَ هَا

تَذْهَلُ مِنْ حَبِثٍ أَوْ مِنْ كَمَنْ

حَيَّرَتْ كُلَّ خَيْرٍ وَ بَصِيرٍ

قَصَرَ بِالْحَالِ أَعْيَاءُ الْمَيَاتِ

يَ عَدُوَّ وَ كَمِيلَ امْرِئِهِمْ

مِنْهُمْ الْقَاصِي وَالْدَّائِي يُصِيدُ

بَيْنَهُمْ أَلْفَ نِقَاقٍ وَ حَصْدَلٍ

دَمَهُمْ بِالْيَدِ قَصَرَ ذَا الْكَلَامِ

أَحْسِبُحِي الدَّيْرَ دَ صَعَاءُ

صِدْقِي تَذْهَلُ كَمَا أَبْذِي أَنَا

وَمِلِّي طَائِفًا لِحَقْدٍ وَ حَسَدٍ (۱)

کار بشار سر سر شوریده گز

کاهنان خیره شوند انسر فتم

آن بی آندکون سر میان

دام دیگرگون نهم در پیششان

وانسر ایشان امکنم صد دعدمه

بر زمین و برسد کوه کس سخن

ای خدای راز دان می داسیم

وز تمصب کرد قصد جان من

- (۱) زمت سرالدين عه ظهير
 (۲) فاسراوى حسن و حصل
 (۳) قال مثل الايرة و احضر
 ولى انقب لك من قسيب
 (۴) من دى اكوه لحر كا
 فذ عيب حالت هات لا
 (۵) اوله يك من عيسى سوس
 هو من حقد اليهود و الغصب
 (۶) فله عيسى الروح منسى و الجسد
 دى آلاى عيسى
 (۷) سب و روح عيسى شقيق
 عبر آى مى من يرى
 ديه حرياً على ما يامر
 له شك مقالى و حلق
 فولك و الموت فى الناطق كاه
 كوة تدي لك السر ليا
 قد نظرت و عرفت ما بك
 اصطفيه (۱) ما بقيت فى الملا
 محبب اى و دليبي فى العلى
 قطع لحمي و العظم ارب
 قد قديب لمال كلاً و الوند
 له فوق رايسى مر الرمن
 لا و لا من سكرتي فيه معيق
 فى علوم ديه بين الورى

(۱) اى صهرت الى حقيقة حديث من هذا كوة و رايدك اى عسته تمام و قالك مى اعتمد عليه او اسمه
 عيسى عطفه (نيوشم) بكسر نون و صم صاد من مطرع بمعنى اسمه كدهى الرهان القاطع الدرسي

- (۱) حواستم نادى رشه بهان كسم
 (۲) شاه بوئى مرد و اسان من
 (۳) گفت گفت بوچوان و سوزن ست
 (۴) من اران دورن بدبدم حال بو
 (۵) گر سودى جان عيسى چاره ام
 (۶) بهر عيسى جان سپارم سر دهم
 (۷) جان دريغم نيست از عيسى وليك
 آنچه دين اوست ظاهر آن كسم
 منهم شد پيش شه گفتار من
 ز دل من ما دل تو دورن است
 حال ديدم كى نيوشم حال تو
 او جهودانه (۱) بكردى پاره ام
 صد هزاران مشت بر سر بهم
 واقعم بر علم دبش شك بيك

(۱) لفظه نه فى كلمة (جهودانه) اداة الياة

(۱) اَنَا آمَسْتُ وَحْدَ وَ حَزَنَ

بِئْسَ مَنْ فِي عَالَمِهِ فَدَ حَبَلُوا

(۲) نَشْكُرُ اللَّهَ وَ عِيسَى

(۳) وَ الْيَهُودِيَّةَ طَرَا وَ الْيَهُودَ

... وَ الْمَسِيحَ فَدَ نَسَا هُمَا

مَقْدَارِ بَرِّ حَسَبَ فِي الْوَسْطِ

(۴) زَمَنُ عِيسَى قَدَى هَذَا الزَّمَنَ

مِنْ صَمَمَةِ أَقْلَبَ وَ مَسَّ سَمْعُو

(۵) ذَا الْعَالَمِيكَ الطَّالِمَ مَنْ نَصَبَ

كَمْ عَدَى لِحَصْمِ الْأَلْدَوَارِ وَ بَسَّ

(۶) أَسْصَارِي مَنْ هَدَى أَظْهَرَ

وَأَهَ يَلْقَبُ وَ رُوحَ سَمَى

(۷) لِلْعَالَمِيكَ قَالَ صَرًّا هَا أَنَا

(۱) حیف می آید مرا کاین دین پاک

(۲) شکر ایزد را و عیسی را که ما

(۳) از جهود و از جهودی دسته ایم

(۴) دور دور عیسی است ای مردمان

(۵) این شه بد دین و طالم بس عبوست

(۶) این نسق می گفت با همرایان

(۷) گفت شه را کای شهشه صبر کن

أَنْ ضِيَاعًا يَغْدُو ذَا الدِّينِ الْحَسَنَ

عَنْ فُرُوعٍ لَهَا رَأَقَتْ غَقْلُوا ...

لَهُ قَدْ صِرْنَا دَلِيلًا وَ سَا

قَدْ هَجَرْنَا وَ إِلَى اللَّهِ الْوُدُودُ

نَعْقِدُ الرُّرْدَ وَ الْحَقُّ هُمَا

فَمَهْ الْأَحْيَالُ وَالشَّرْعُ ارْتَسَطَ

بِأَحَالِ الْحَقِّ بِرَأَوْ عُلْفَ ...

سِرْدَالِدَ وَ أَمُورَ وَ أَهْرَعُو

عَنْ طَرِيقِ الْحَقِّ عَمْدًا نَكْبًا

لَهُ لَمْ يَتَدَّرْ مِنَ الْخَلِّ الْعَصِيبُ

لِلْعَالَمِيكَ الْبُضْدَ مِنْهُ أَضْمَرَا

وَ إِلَى مَا رَامَ أَسَى وَ دَعَى ...

مِنْهُمْ الْأَصْلَ أَجْدُ فِي الدُّنَا

در میان جاعلان گردد هلاک

گشته ایم این دین حق را رهنما

تا بر ناری میان را بسته ایم

بشنوید اسرار کیش او عیان

می نداند هیچ دشمن را دوست

لیک بودش در سوی شه کشان

تا هن ایشان را کنم از بیخ و بن

- (۱) فالوزير المكر دأ إذ قرراً
 من صميم قلبه اللال قرغ
 (۲) معه السلطان ما شاء فعل
 سره المعظمي كلاً خيراً
 (۳) جره حول النوادي و مضج
 (۴) لديصري رقة ثم شرح
 (۵) حاله الدنيا كذا عرفنا و ند
- إمليت المكر منه سير
 و هم في ادم قد ما وقع
 و عن اسره الخلق عقل
 بهوى و لطن ضراً و سرأ
 حاله لما لدى الخلق اتضح
 داعياً فيهم برهيد و ورع
 حمت هدى جميع من حسد

تجمع النصارى حول الوزير و مفاوضتهم معه بالسر

- (۶) فالنصارى إذ رأيت منه الحرج
 (۷) ألف ألف منهم قد هرعوا
 عنده في أرضه دين المسيح
 (۸) به سر تصوره في الحرف
 ذكر بعض منها و سر
- حرب ادمع حرب و و لغ
 و و بلا قتيلا جمعوا
 حذون منه بالحق الفصيح
 و لا حين و احكام السماء
 و من سر شرحه سر

- (۱) چون دربر این مکر را بر شه شمر
 (۲) کرد باوی شاه آنکاری که گفت
 (۳) کرد رسوایش میان انجمن
 (۴) راند او را جاب نصرايين
 (۵) حال عالم این چنین است ای سر
- اردش بدشه را کنی سر
 خلق حیران ماند زان راز نهفت
 تا که واقف شد ز حالش مردوزن
 کرد در دعوت شروع او بد رآن
 از حسد می حیرد آنها سر سر

جمع آمدن نصاری و راز افشای ایشان با او

- (۶) چون چنان دیدند ترسایش زار
 (۷) صد هزاران مرد ترسا سوی او
 (۸) او بیان می کرد با ایشان براز
- می شدند اندر غم او اشکیار
 اندک اندک جمع شد در کوی او
 سر نگلیون و رسا و ساز

- (۱) اِهْمَ قَرَرَهْ نَقُولُ الْمَصِيحَ
 (۲) وَاعْظُ الْأَحْكَامَ فِي الظَّاهِرِ نَنْ
 (۳) وَلِبَاسَتَلَيْسَ أَصْحَابُ الرِّسُولِ
 مَكْرَعُولٍ لِنَفْسٍ مِمَّنْ أَلْمَسُوا
 (۴) يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْ مَا يَخْصُصُ
 فِي الْعِبَادَاتِ مُدَامًا وَاقْرَبَ
 (۵) هُمْ فَضْلُ الطَّاعَةِ مَا سَمِعُوا
 هُمُ غَيْبُ الْبَاطِنِ لَا عَرَفَهُ
- سَمْعِ عَيْسَى وَ أَقْوَالِ الْمَسِيحِ
 وَ صَفِيرَ الشَّرِكِ فِي الْيَسْرِ كَانَ (۱)
 إِذْ لَهُمْ عَرَفَى الْيَسْرِ أَحْضَاوُل (۲)
 اِهْمَ مَدَى لَكِي حَسْرَتُوا
 مَن دَعَى عَرَفَ مَا تَرَبُّطُ
 فِي حَسْرَتِ رُوحِ فِي سَمْعِ اِرْتَب (۳)
 مَتَّعْنِ حَسَنٍ بِهَا مَا غَفَلُوا
 سَمْعُ وَ يَنْ هُوَ اَوْضَحَ ذِكْرَهُ (۴)

- (۱) ای دلت او بر پر بال صاهر و عطا احکام دس عیس و دس عیس با عباد و عطا مضر و ش...
 (۲) ای لاجل هدا و هو عبر الاطلاع علی تمویلات النفس کان من جملة ملتمسین منه من...
 عور احسن ثمار وی عن حقیقة کل الناس مسئولون عن... و کتاب الله عن الشر مع...
 (۳) ای یا رسول الله قل عن النفس البهیمة ای شئی تجد منه من... و ای مکر سیدیه ای شئی...
 الخواطر و برعها فی العبادات و می احلاس الروح لله ماء و کان...
 و یو قل احسن من العمل اکثر المشور سؤالات النفس و...
 هذه ترجمة ما عني ن كلمة (گو) بالكاف بدارصیه و او...
 هو وضح له ما يغفل (الح) (۴) المصداق لم يصدق منه (من) ردة نفس الطاعة و المائدة...
 قل يا العيب الباطن او ابن لنا العيب الباطن فكان يقول اِهْمَ عن لود و مکر...
 و العی و قول الاستعداد و تکرار صوت و الاستعداد...
 و الشطط

- (۱) او بیان می کرد ما ایشان نصیح
 (۲) و بظاهر و عطا احکام بود
 (۳) بهر این معنی صحابه از رسول
 (۴) گوچه آمیزد را غراض...
 (۵) فصل طاعت را بجهتدی از او
- دواماً افعس و اقوال مسیح
 لیک بر بطن صفا دام بود
 مسمس بودند مکر نفس عول
 در عبادت و در احلاس جان
 عیب بطن را بجهتدی که کو

(١) قَدْ المُوا شَعْرَةً فِي شَعْرَةٍ

و خطو دره فی دره

(۲) هومك . عفسو . نون . احس

میں نے بدھ سے کہا کہ "تو نے انکار کیا ہے"

قَالَ فِي ذَا أَنَّ الْيَمَامِي الْحَسَنَ

جمال حریف و بیگم

(۲) کا کہنا ہے کہ اس میں اضافہ

حقائق و سر و نام

يَهْتَوِيَنَّ دَالِكِ الْوَعْظِ الْجَمِيلِ

وَالَّذِي مَأْتَهُ بِاللَّطْفِ أَلَمِيلٌ.

مباحثه المصارى للوزير

(٤) وَلَهُ كُلُّ الْمَصَارِيءِ نَهَرَعُوا

مِنْ ضَمِيمِ الْقَلْبِ كَلَّا ضَرَعُوا

لَهُ بِالتَّقْلِيدِ مَا لَوْ لَا يَذُوقُ

هو كى عسى ايقيد حلق

A. 22   1. 2   5. 4   6. 2

شعبه ریاضی و آمار

(5)

$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$

— 100 — (7)

وہیں : سودا گری

$\frac{1}{2} \times 100 = 50$

A - A' = 2x کم

(اردو میں سے ترجمہ کیا گیا) اور جو اس سے پہلے عالم میں
لامر فقیق والفس شریعہ کا پوچھنے والا تھا وہ اب اس کے

(۱) مو بهو و ذره ذره مگر نفس

می شناسیدند چون گل از کرفس

۱۲) گیسو و دھاتی جڑواں (۱) حصہ

تا بدان شد وعط و تذکیرش حس

(۳) موشکافان صحابه جملہ شای

حجره گشتمی در آن و عطف و ساق

منابع گردن فکاري وزير وا

(۴) دل بدو دادند ترسیان تمام

خود چه باشد فوت بقید عام

(۵) دو درون سینه مهرش کاشفد

۱۰۴

(٦) او بېر دجال يك چشم لعين

ای خدا فریاد رس نعم المعین

(۱) چند ماه بعد از آنکه در محله‌های مختلف روستاها و در بعضی از شهرها که از آن خبر شنیده بود با حسن بصری بیان کرد و وعظ و تدبیر برای او شد.

(۱) اَفْ حَسْبِيَ لَفُ شَرِكْ
لَا تَرَى حِرْصاً لِيْجُوعَ وَتَغْبِ
(۲) هُ قَمَحْنُ تَقْدَ تَقْدَ تَقْسِ
تَرْبَطْ هَبْ كُلَّ فَرْدٍ فِي الدُّنَا
طَارَ كَانْتَقَدَ سُدُورُهُ لَا
(۳) وَلَمْ تَطْلُقْ مِنْ قَيْدِ الْمَكِ
تَحْنُ اَيْحَ رَحِمْتَ يَا مَنْ عَسَى
(۴) وَدَا اَلْاَتَارَ حَسْبُ دَا
لَكَ لَمْرُ اَمْدِي فِيهِ اَجْمَعُ
(۵) اَحْرَا لِمَرِّ مَكْرٍ حَسْبُ لَمْ
مَنْ اَذَى هُوَ وَاَوَّلَاةُ هُوَ

حَسْبُ كَاطِيرٍ مَقِيرٍ (۱) اِشْكُ
قَبِيلِ اَلْمَعِ حَسْبُ اَنْعَطُ
لَتُ فِي الْفَجِّ صَبَاحُ وَغَسَّ
كَانَ صَقْرًا السُّرُورُ وَانْهَبُ
يَجِدُ الْيَدَ لَهُ كُلَّ الْعَلَا
كُلَّ آرْتَمِ (۲) عَقُوْا اِشْرَكْ
عَنْ عِدَدِ لَهُ حَمْدُ وَشَا
جَمْعُ اَسْرِ اَمْدُ مَدَا
مَدِ اَمْعَدُ اِحْرَاصُ وَطَمَحُ
مَكْرٍ دَا اَحْمَلُ فِي اَسْرِ (۳) اَمْ
مَكْرٍ حَسْبُ فِي مَرِّ رَمْسِ

(۱) و در هر صدمه از درد دانه من ای خدا) و در همه فج که از من می گذرد چه صدمه چه سعادت و منی از دانه
چه شغی بهای من در دانه من ای خدا و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا)
هر کس که در دانه من ای خدا و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا)
(۲) ای دانه از شصت و منی کل من بعضا و منی دانه من بعضا و منی دانه من بعضا و منی دانه من بعضا
شکست منجه لامل (۳) ای آخر الامر لم بفکر دانه من دانه من ای خدا و (دانه لایف ای خدا)
مبادله من منی دانه من ای خدا و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا) و (دانه لایف ای خدا)
مکر من الواجد ان بفکر من ای شی لا یسه باعبارا فان دانه من ای خدا و (دانه لایف ای خدا)

(۱) صد هزار تن دم و دانه اسب ای خدا
(۲) دم دانه پسا منته دم دانه
(۳) مدهدی هر دمی ما را و مار
(۴) ما در من سارگندم می کیم
(۵) می به سدهشیم آخر ما بهوش

ما چو مرغان حرص بی تو
هر یکی گریه و سمرعی شوم
سوی دانی مریوم ی بی یار
گندم جمع آمده گم می کیم
کس حس از گندم است از مکر موش

- (۱) فَاِلٰى سَارِهٍ اَعَارَ حَمْرٌ
وَلِحَدِيقٍ ضَمِعَهُ تَارِدٌ
(۲) اَوَّلًا يَا رُوْحَ شَرِّ اَعَارِ دَدَ
وَرِجْمَعِ السَّرِّ مِنْ قَدَاحَتِهِمْ
(۳) اِسْمِعْ اِسْرُوِيْ عَنْ صَدْرِ لَصَدُوْرٍ
لَا صَلُوْهُ تَامَهُ لَا يَمَسُ
(۴) نَ حَتَّى اُنْشَرَّ مِنْ نَمِيهِ
اِنْ صَدْرُ اِسْرُوِيْ تَتَّ حَمِيْنِ
(۵) حَمَهُ اِصْبَقَ عَدَّ حَمِهِ
لَهُمْ لَا تَجْمَعُ فِي اَنْشَارِنَا
(۶) لَكَثِيْرٍ مَا مِنْ الزَّيْدِ اِنْقَدَحَ
وَلَهُ الْقَلْبُ الَّذِي هَاجَ حَرُوْ
- حَمْرًا بِالْقَطْعِ (۱) حَائَتْ وَالْحَطَرُ
يُقْصَرُ رَكْعًا حَوْتَ اَنْتَارَهُ
وَلَهُ مَا تَقْدَرُ صَدْرُ وَرَدَ
وَلَهُ اَلْاَسَارُ حَصْرُ وَاسْتَعْمَدَ
اَنْحَدَ تَحْتَرِ سَطَارِ الْعَصُوْرُ
حَصْرُ قَسْبَ لَهُ وَفَى (۲) السَّنَ
وَالصَّوْصُ اَمْرًا اَوْ اَمَّ تَحْتَهُ (۳)
رُ اَعْمَلْ سَبَبَ اَلْاَرْمَنِ
كُلُّ يَوْمٍ فَرِيَتْ كَا حِصْنِهِ
دَاوُلَا رَسْمًا فِي اَنْتَارِهِ
شَرِّ كَا حَمَهُ وَتَمْدَرُ تَشْرِخُ
حَمَتِ شَرِّ سَرُوِيْ وَ تَرْفُ

(۱) (المراد من الامور الغلب، الحصة، نور جلاله وانه يسهو به الاشخاص
ومما يفسد (۲) فان (س) لا صومه لا يحضور الغلب بغيره بوجه لا صومه بوجه من غلبه قولها
ك ارباء والسمة على موجب (ولا يشركه بمدة وبه احداً) . (۳) المراد من اللسان الوسواس
سطاسة و (ع) لولا ان الشياطين يحومون عمن قلب اس دم لمصر لم يكن السوا.

ورفتن اسرار ما ویران شده است
واسگه انحر جمع گندم کوش کن
لا صلوة تم الا بالحضور
گندم اعمال چل ساله کجاست
جمع می نباید در این انبار ما
وین دل شوریده پشرفت و کشید

(۱) موش تا انبار ما حصره رده است
(۲) اول ای جان دفع شر موش کن
(۳) بشو از اخبار آن صدر صدور
(۴) گر نه موشی دزد در انبار ما است
(۵) روزه روزه صدق هر روزه چرا
(۶) من ستاره آتش از آمن جهند

امامی و فکری و علمی و سیاسی و ادبی (۱) و ادبی و فکری

لا، لا فيہ "جاءت" کہ

ک۔ یٰۤاَیُّهَا کَاۡفِرُوۡنَ عَمِلَہُکُمْ

(۲) حاشیہ العارف حاشیہ سہرہ مسودہ ۲۱ کتاب کے الحقد کر

هل فمهم هم، فود + -
فمهم هم، فود + -

(۳) اے رومہ یلا فی ۴۰ مادی فی کل حالات المدہ

و عدی فی طایفه من بندہ ششہ کف من بندہ ایضاً (۲)

وہاں سے (۱) میں نے

کا۔ پکا۔ کا۔ عمر۔ ہکا۔

۲۱ کتاب کے الحق و کفر

من هو الكهف المرقوم؟

ما ہدی فی کل حالات المدہ

شیشہ کھمبے میں بندھی اس سے

(۱) دَاكُ مَنْ لَا يَضُرُّكَ كَفَّ اِرْفَهُ   قَسَبْتُ نَافِثَ حَسَبٍ مِثْلَهُ
حال آن که آن نفس لتفتیب نه   بت تکف و کان لتقسم (۱)

تمثیل الرجل العارف و تفسیر آیه ان الله

یتوفی الانس حین موتها

(۲) شَمَةُ مِنْ حَرِّ هَذَا الْعَرِيفِ   مَنْ تَوَفَّى طَيْمِيْ اَوْاصِفِ (۲)
اظهرت نه و ایضا نوری   حد القهی بحسی تکرری
۳ و ای سحره لا کیف عدت   روحهم بطف و الصمودت
و ای لا روح و الابد نه   رت اراحه طیمه و رعد
(۴) مِثْلُ حَرِّ حَرِّ وَ حَرِّ حَرِّ حَرِّ   کما انطیور بطرس من فید الفقص
(۵) و د عدت ای فید شره   تطلب عدلا بحکم للفتک
تطلب اعدل و بحکم نه   تدهب قهره فی و نه

(۱) ی ای لا یضره کف اب و بعض العرف (۲) ی ای توفی نه من حد نه العارف شبه لتعلی
احدهم انوم بحسی ای تدهب فی نه عواء ای حیوان العارف فی انفسه ای ان الله حد
راحه لا ان لری شبه نه حد و بعض العرف و سدل نه اراحه اجره عفی راحه اظه و نه
عفی قلبه من حب الدنيا

(۱) آنکه او پنجه نیند در رقم   فعل ندارد بجنش از قلم

تمثیل مرد دار و تفسیر آیه ان الله یتوفی الانس حین موتها

(۲) شمه ای زین حال عارف و انمود   خلق راهم خواب حسی در و بود
(۳) رفت در صحرای سچون جاشان   روحشان آسوده و اندیشان
(۴) مارغان از حرص و اکسار و حصص   مرغ وادار دام جسته و رقص
(۵) چون سبوی دم بار اندر شود   داد حویان در بی داور روید

- (۱) کي من الطوفان طوفان السهر
 يحوم من السمع والعين الصير
 (۲) يا فقيد اللب في هدي الدنيا
 هم في هذا الزمان عندك
 (۳) مع العار حليل (۲) وصديق
 فعلى غمست والسمع حتم
 وكذا طوفان حرئي (۱) الطر
 يحلص فكل مغلول سير
 مثل صعب الكعب كم كانوا
 والامم بك قد حموا
 مع في النحس حل وزفوق
 ماضي العائدة بذ لا تلم

سؤال الخليفة من ليلي و جوابها له

- (۴) سئل السلطان ليلي أنت من
 (۵) لست أحلى أنت من باقي الحسان
 قلت أمتك حد خور
 حصه محزون حر و قس
 قصي عن سر هدا ليمحت (۳)
 سب محزون يدري من نا

(۱) المراد من النظر هنا العقل الجزئي كانه اراد قدس سره يارب دالك الذي انمي في حبك
 به كاهن الكهف لا يرده السرقة واحظه واسح القدم باحيا من العربي و مع صفيه وجوده من صوفان لسوي
 دن من من بوجه اصحاب الكهف الان هاهنا (ان بسا اصحاب كهف اس رمن) (۲) اي اله رمع
 دي في مثله اصحاب الكهف صديق و مع في النحس روي لكن اساعني عيبك و أدت حم ما العائدة
 التمة في الصفحة التالية

- (۱) تا اراس طوفان بيداري و هوش
 (۲) اي سا اصحاب كهف اندر جهان
 (۳) عار نا او يار نا او در سرود
 وار هیدی اس صمرو چشم و گوش
 بهلوی نو پیش تو هست این رمن
 مهر بر چشم ست و بر گوشت چه سود

سؤال کردن خلیفه از لیلی و جواب او

- (۴) گف لیلی را خلیفه کان توئی
 (۵) او دگر حواں مو افزون یسی
 کرمو محزون شد در آشوب و عوی
 گف خاموش چون تو محزون نیستی

- (۱) مقلة مجنون لو كانت لك
في كلال الدارين كنت احظرا
(۲) فميق انت مجنون سكر
كل من قد يقط كان يوم
(۳) احبه اليقظة منه و السهاد
كل من ام له فوق السهر
(۴) فله الصحو الكثير و السهاد
(۵) يسوى الحق يدعى روح
مثل ما في قيده نحن نرى
(۶) كل يوم كان الروح
احياء و ليع و ضرر

- و به ما كان من عميكا
جرت سرعان و حدث الظفرا
في طريق العشق قدساء السهر
اكثر في عمله دياه دوم (۱)
اسوء منه يوم و زواد
هو اذ بالعلقة دوما سكر
فاق ذلك اسكر به و الرفاد
يقط فاليقظة كانت ينسا
اهدد لعمه من رب الوري
تحت ضرب موجع جر العنا
و لا مال اسب و خطر ..

(۱) عطشه اسوء از من بوملايه و اوجره في بومه من حساب كنهه قد حرمه بعضه مع ارتكاب همه سيئات و هدا بدل و غول (چون بحق بيدار شود جان ما) -
لا ترى اهل الله الثاني في دار اخفاء من يكون ذا عقل و من و عيون - اهد بحق في الحق و الحق في الخلق و لم تصعب احدما عن الآخر و لوصح بعضه رؤيه اسطقس لبي (۳) و في الحقيقة هذا جواب لمن اسكر الاوليه الدرس هم سادة اصحاب الكهف و انهم بين اصبرها و لهداقت بعده (ديدنه مجنون اگر بودی ترا) و قوله (هر که بيدار است الخ) -

- (۱) ديدنه مجنون اگر بودی ترا
(۲) با خودی تو ليک مجنون بيخود است
(۳) هر که بيدار است او در خواب تر
(۴) هر که در خواب است بيدارش به
(۵) چون بحق بيدار نبود جان ما
(۶) جان همه روز از لگد کوب خيال
- هر دو عالم بي خطر بودی ترا
در طريق عشق بيداری بداست
هست بيدارش از حواش سر
مست غفلت عين هشیارش به
هست بيداری چو در بند آن ما
در زبان و سود و از خوف زوال

- (۱) ما بقي فيها صفاء و بهاء
 (۲) نائم من كان من كل خيال
 (۳) لا بان من دال خيال له حال
 مئة و رر و عم و بكد
 (۴) دالک اسمائے نو حیات نظر
 مع شیطانی شهوة صب
 (۵) حيث تدبر السنين في رص يصاب
 فادق من اليوم الحين
 (۶) ويرى الصنف به ارس السنين
 حر دلفش جهمي صاهر
- لا و لا اي غروب للسماء
 راجيا شيئا له معه مهال (۱)
 يأتي عاد له من دال الخيال (۲)
 فقد راحته صب و بكد
 في الكرى الشيطان كالنحور ظهر
 له ماء اذ له في اليوم صب
 ملعت صب وفي اصل خراب
 منه در و د حل لول (۳)
 القمي الحزن اي حزن
 ساءمه لول و لآخر (۴).

(۱) عدد صحف لغوب اسماء هو الذي يسلك من كل حال راحة و حكمه مع العبد ان يظن
 له هو حسن اعمس وجود و بسرف عمه في التصورات الناعقة. (۲) مهال في الشرح الفارسي لا
 يوجد هذا لست في نسخ قديمة و هل عن اصح - اصل مهال على عدم وجوده الذي يكون معنى البيت
 الذي منه و يدور معه من عسى الحق مهال و من تصور الجنة تأتي الى بصره
 و براه حسنة كد برده و به عبي وجوده يكون معنى بيت الذي قبله بان حاد به شق لله تعالى
 شبه في الصفحة التالية

- ی صفا مبادش بی لطف و مر
 (۲) حفته آں باشد که او از هر حال
 (۳) بی چنانچه از خیال آید بحال
 (۴) دیور چون حور یسد او بخواب
 (۵) چونکه تخم نسل را در شور و ریخت
 (۶) صنف سر یسد از آن و تن یسد
- ی سوی آسمان راه سحر
 داور صید و کند ما او مهال
 آن خیالش گردد او ر صد و بال
 پس در شهوت ربرد او نادیو آب
 او جوش آمد خیال از وی گریخت
 ده از آن نقش پدید ناپدید

(۱) حَقَّ الطَّيْرُ إِلَى الْمَجْمِ الظَّلَالِ
يَرْكُضُ فَوْقَ التُّرَابِ مِثْلَمَا
(۲) أَبْلَهَ مَنْ كَانَ صَيَّادًا إِلَى
رَكْضٍ جَدًّا إِلَى صَيْدِ الظَّلَالِ
(۳) مَا دَرَى نَعْكَسُ طَيْرٍ فِي الْهَوَاءِ
أَبْنُ لَا أَسْ لَهُ كَانَتْ الْمَحَلُ
(۴) كَيْفَ دُمِيَ سَلًا لَصْدَ ظَنِّهِ
حَيْثُ حَقَّقَهُ دَفْخُ خَرِّ
(۵) حَيْثُ حَقَّقَهُ حَصَّةٌ نَلَّ عَمْرَهُ
دَهَبَ أَمْرٌ مِنَ الرِّكْضِ شَدِيدِ

لَهُ مَنْ لِلطَّيْرِ بِالْوَصْفِ الْإِثَالِ
بِجَنَاحِيهِ يَطِيرُ فِي السَّمَاءِ
دَانَتْ لَطْلُ لَهُ مَنْ دَالِمًا
لَهُ إِذْ أَتَى اسْتَمَدَّ بِالْغِيَالِ
مَا دَرَى أَصْلَ الظَّلَالِ مِمَّا جَاءَ
كَيْفَ عَنِ أَصْبِهِ عَرَّ وَ انْصَدَّ
حَيْثُ حَقَّقَهُ مِنْ سَلِّهِ
يَصْدِ الظَّلَّ وَ لَا بِالطَّيْرِ لَمْ
دَهَبَ أَمْرٌ سُدِّي فِي أَسْرِهِ
لِأَصْطِيَادِ الْعَكْسِ وَالظَّلِّ الْعَدِيدِ^(۱)

(۱) «من قبل کف لای الغلام و طریق الغلام قدس (سایه بردار خو باشد نه اش)»

لایه فی الایات املی فیه من حال العیة العبد من اشتق و دهم (۳) ی هرب و نه انضبال سدی
هو اشیطان و صاحبه فی النور و من العقیقه النور هو لیدی صرف و فیه فی الهوی و بهوس و دما
انته من دم العیة فیه مع لوت لعمامة (۴) ی دالت اعس یی هو عسار اجدال طاهر و عشر
العقیقة غیر صاهر ی معصوم و من عسیر حال حال اندر من امد و لدوله بدون بالموت فاد و
دالت بصورة مسحه مسوت به فی عشر و کذا المرور بکلمات شایع المرور بین حالهم بصا کف
معصوم ادا فای دهم است و عیب عسیر و سار عساده فاده غیر سمد

(۱) مرغ بر بالا پران و سایه اش
(۲) املی صیاد آن سایه شود
(۳) یی خبر کان عکس آن مرغ هواست
(۴) تیر اندازد بسوی سایه او
(۵) برکش عمرش تهی شد عمر رفت
می دود بر خاک بران مرغ و ش
مسعود چندان که یمایه شود
یی خبر که اصل آن سایه کجاست
ترکشش حالی شود در جستجو
از نوین در شکار سایه تفت

- (۱) ان ظل الله نورا كانت له
 قلص عنه الحيال و الظلال
 (۲) ظل الخالق جل عن ظلال
 من دالعة فاب اند
 ظنرا انصب عنه النور (۱)
 له والعر حسه و الحلال
 بطله عنده كان بالمال
 حتى الواحد والفراد الاحد (۲)

فی التحریر علی متابعت الولی المرشد

- (۳) لذل بتدل ذلك الظل الولی
 کفی به فی آخر عمر الزمان
 (۴) کف مد ظل فی اند کر د
 مدیل نور شمس لله جل
 و تبقه دلیلاً و اعجبی (۳)
 تسخو من فتیه تنفی الامان
 به نفس الاولیاء فی حیات (۴)
 هم و لکل علی داته دل

۱- ان نور من هو فان (سایه) بودن و دهنده خدا (۲) تا، فی لبح اراد هدایت ن و هفت
 به بی و سادته (دام او را بگراخ) . (۳) ای ادخل تحت اراده حتی فی بهانه الزمان بخدم
 من به و شروبه و المراد من بهانه الزمان و آخر عمره و حده المراد، التقی لاصباح و لامه کما قال
 من و مع الله فی وقت لا یسمی به مد معرف و لا فی مرسل (و فان لیس عنده شصاح و لا مضاء
 و المراد ملکوت هو البهر و فان (من) لا یسور بهر فان البهر ه وائیه و یصل حد الزمان
 و به فی صفحه ۱۷۱ من سنج القوی فی شرح هدایت و اراد هدایت کن کاملاً و شش ارباب
 من به لثوب جهه بحر که و استر و کاه من عن غدر لصل و معده فی بولی فاح و عوله (کیف
 به نفس اولیاست) (۴) اشارت به لایة الکرمه فی سورة الفرقان (الم نور الی رب
 سیه التعلیمات فی الصفحة الثالثة

- (۱) سایه بودن چو باشد دانه اش
 (۲) سایه بودن بود سده خد
 و ارهاند از خیال و سده اش
 مرده این عالم و رنده خدا

در تحریر بر متابعت ولی مرشد

- (۳) دمن او گیر دو تر بی گمان
 (۴) کف مد الظل نفس اولیاست
 تا رهی از فتنه آخر زمان
 کو دلیل نور خورشید خداست

(۱) أنت في ذالوادی و لعل لعریق
 یسر و قل مله رمه همدیل
 (۲) سر من اجل عی شمس قف
 لذبدیل المذک اسمی جلال
 (۳) و طریق لمرس همد و لفرح
 سل صاء حق و صاء صاء
 (۴) و دام جسد مذک عرس
 فلا یس اعنو می جسد

لا تیر و حدک دعه لا تطیق (۱)
 لا احب الا فیس کاللیل
 و ه جلا سمی لشمس صیف
 شمس تیر یرله شمس الطلال (۲)
 ان حیل و انت اصدر شرح (۳)
 و حسه بدین صباء لمرار
 فی طریق انت حلقوما قص
 کاب و شرک سواه عمد

(۱) اشاره الى لایة فی سورة الاحقاف (و کذ لک بری یرهم منکوب السموات و الارض و انکون من الموقن صباء عنده من ذی کبر (فان هو الهرة) صباء من ذل لا احب الا فیس) ای و صباء طالب کن کاللیل و لا صباء فی طریق الوحده و حد و قل لقوش الکائنات لا احب الا فیس فان مولانا بول (رور سابه و ی و صباء (۲) ای اهد و ی من لعل شمس ای من طریقه الیه هو شمس انصافه و ان لعل من ذل (دامن شه سب سریری صباء (۳) ار د المرس لمرس الیه و یه استمرها الشمس لعل عی موجب الاول و عرس و لا یطالع عرس الا المجدد و کان یتم تجد صریح و فرح و عرس و صاء المجدد و جسد بدین و ه مخرج الاویه

و کذ کف مد الطل و حد سب عی سبلا م صباء صباء یسر و لا و صباء و هشتم الجدی دیل نور الدان لایه صباء صباء صباء لایه و ه سب و الدات بوجه و احواله صور نقش الجسد صباء لایه مد و احوال و ه صباء و ه لایة المطلقه کان السکمل و دغ الله و و صباء صباء سوله علی جمیع صباء و صباء کان مجموع عالمه کشفه و طه و صراف صباء و ه و احوال و احوال و الدان علی نور شمس الله و کان و انت ی طالب (انقرین وادی مرو یی این دلیل) -

(۱) سب وادی مرو یی اس دلیل
 (۲) رور سایه آسمانی و صباء
 (۳) ره مدی حاب اس سور و عرس
 (۴) و جسد کرد تو را در ره گلو

لا حب الا من گو چون حلیل
 دامن شه شمس سریری صباء
 ارحباء الحق حسام لیدین پیرس
 در جسد بلس را باشد علو

(۱) هُوَ مِنْ آدَمَ كَانَ بِالْحَسَدِ

وَمَعَ السَّعْدِ يَحْرَبُ الْحَسَدُ

(۲) لَيْسَ فِي هَذَا الطَّرِيقِ عَقِبُهُ

وَلَسَعِيدٌ ذَلِكَ مَنْ يُفْنِ الْحَسَدَ

(۳) كَانَ هَذَا حَسَدُ نَسْتِ حَسَدِ

وَلَا هُنَّ سَبَبٌ مِنْ هَذَا الْحَسَدِ

(۴) هُنَاكَ كَانَ حَسَدُ سَبَبِ حَسَدِ

طَهَرَ كَثْرَ وَ هَلْ دَهَرَ

(۵) كَثْرَ وَ هُوَ هَبْ مِنْهُ حَسَدِ

نَبْ وَ تَحَسَدُ مِنْهُ حَسَدِ

(۶) فَيَذَاكَ الْحَسَدِ الْقَلْبَ الْفَسَقِ

كُنْ تَرَا بَاتَحْتَ أَقْدَامَ ذَوِي الِ

و هَلْ حَسَدِ حَسَدِ

لَهُ عَدُوٌّ وَ نَدِيَّةٌ مِ سَجْدِ

دَلِ مِ رَهْ سَجْدِ نَقْدِ

صَفِ مِ مِ وَ ادْثِي مَرْتَبِ

مَعَهُ مِ حَمَلِ صَعُوْ عَدِ

رَلِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ (۱)

وَعَلِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ M

كُنْ اَللهُ الْعَظِيمُ ذَا الْحَسَدِ

بِئْسَ التَّنْزِيهِ لَطْفًا قَرَأَ

كَاسِ مِ مِ مِ M

رَهْ مِ مِ M وَ مِ M

مِ M مِ M وَ مِ M

مِ M مِ M مِ M

مِ M مِ M مِ M

(۱) سَكَانِ بَيْتِ الْعَسَدِ وَاعْلَمْ الْعَقْلُ وَالْعَوَاسِ

(۱) كَوْزِ آدَمِ نَسْكَ دَارِدِ از حَسَدِ

(۲) عَقِبَةُ ذِينَ صَعْبَتِ نُو رَاهِ نِيسَتِ

(۳) اَيْنِ حَسَدِ خَانَه حَسَدِ آهَدِ بَدَانِ

(۴) طَهْرَا بَيْتِي بِيَدِشِ بَاكِي اسَبِ

(۵) چُونِ كَتْمِي بَايِي حَسَدِ مَكْرُ وَ حَسَدِ

(۶) حَاكِ شُو مَرْدَانِ حَوِ رَا دِرِ بَا

ناسعادت جنگ دارد از حسد

ای خنك آن را حسد همراه نیست

از حسد آلوده باشد خاندان

گنج بورااست رحمتش حاکی سب

زان حسد دل را میاهی ها رسد

خاک بر سر کن حسد را همچوما

فی بیان حسد الوزیر الیهودی

(۱) د الوزیر المدل اصل بلحسد

یهوی الترویر عطارها

(۲) یرجاء أن یأسم الحید

لنمساکی ینس اسم

(۳) کل من قد جدع آلاف حسد

احدع انهم ما یمه اراد

(۴) آلاف آلاف اللذی شم النسم

دیح الریح اندی للذین کان

(۵) حنث شم الریح جهلا ما شکر

(۶) اشکر ان شکرین کن علا

له کان و ه الحث و حد

انعه و لعین عموها و حد

سمه فی روح کل احد

رفع الاصل و یرری به

سمه فی داء سوی و وحد

سوانه له لرو و حد

شقریح هر و الشمیم

میه طیب اعسر و حسد ان

حدع آلاف و بالنعی کفر

مت حیاء عندهم تحیی مدام

در بیان حسد کردن و ذیر جهود

(۱) آن و ذیرك از حسد بودش نواز

(۲) بر امید آن که از نیش حسد

(۳) هر کسی کو از حسد بینی کند

(۴) بینی آن باشد که او بومی بزد

(۵) چون که بومی برد و شکر آن نکرد

(۶) شکر کن مر شا کران را بنده باش

باطل گوش و بینی بد در

زهر او در جان مسکیان رسد

خوش روی گوش و بینی کینه

بوی او را جانب کوفی برد

کفر عت آمد و بیبش حورد

پیش ایشان مرده شو پاینده باش

وقوف اذکیاء النصارى علی مکر الوزیر

- (۱) کالوزیر انت من شحد و من
 راس مالک لا تجمع و لا
 (۲) ذالوزیر الکافر یسراً غدی
 هو فی البوریه الثوم وضع
 (۳) کل من کان له دوق حصل
 (۴) کت قویه فی البیر حبط
 سمه فی القید و العلاب قد
 (۵) اصح لا تعمر بالقول حمیل
 (۶) کل من کان فبیحا قوله
 کل ما الیبت قال الروح سم
- احتلام و امور له تس
 عن صلوة تطرد هذا الملا
 باصح الدین و بالوعظ بدی
 مکره الشیطان عری و حدع
 له من صبحه صر و عسل (۱)
 و الصبح اصهر منه العاط
 دس من مکر و بفض و حسد
 ذاک فیہ مائه قبح دخیل
 فالقبح اذ کذاک فمائه
 تک ویه لا و لا رایح سم

(۱) وجد اللذنه فيه و اتعد به مر کدر ما قد وجد

فهم کردن سازقان نزاری مکر وزیر

- (۱) چون وزیر از دهری مایه ساز
 (۲) باصح دین گشته آن کاهن وزیر
 (۳) هر که صاحب دوق بودار گفت او
 (۴) نکته ها میگفت او آمیخته
 ۵ هان مشو مغرور ز آن گفت سکو
 (۶) هر که باشد رشت گفتش زشت دان
- حمی در نو بر میاور از ساز
 کرده او از مکر در بوریه سیر
 ندی میبرد و تمخی جعت او
 در حلاب و عمد زهری ریحه
 زاسکه دارد صد بدی در زیر او
 هر چه گوید مرده آبراست حق

(۱) فَمَقَالَ الْمَرْءُ هَبْ عَنْهُ بَعْضَ

قِطْعَةٍ الْخُزْنِ يَقِيناً يَعْلَمُ

(۲) فَلَمَّا كَانَ عَلَيٌّ قَدْ ذَكَرَ

رَوْضَةَ مَوْتَنَةٍ فِي مَزْبَلَةٍ

كُلُّ مَنْ فِي الرَّوْضَةِ يَلُكُ جَلَسَ

(۳) وَصَحَّ حَقَّاهُ عَنِ احْدَثْ

(۴) فِي صُنُوفِ مَرْضَى لَا تَأْتِي وَلَا

(۵) طَاهِرٌ قَوْلُهُ لِلْسَامِعِ قَالَ

بِهِ أَرْوَحُ مَوْلٍ لَا تُرْ

(۶) طَاهِرٌ نَعْمَهُ هَهُ أَعْدَدَ

وَلَدٌ وَ يَوْفٍ بِهِ . . .

(۱) گفت سنان پاره اسرار بود

(۲) زان علی فرمود دل جاهلان

(۳) بر چنان سره هراس کو بر شست

(۴) نایدش خود را شش از حلت

(۵) صاهرش میگفت در ره چست شو

(۶) طاهر نهره گرامیید است و نو

قِطْعَةٍ مِنْهُ وَ الْمَرْءُ اتَّصَلَ

بِهِ لَحْزَ إِيَّاهُ تَسْتَعِي

عَمَهُ الْجَاهِلِ عِنْدَ مَنْ يَطُرُ

مَنْ هِيَ فِي السَّطْرِ مِنْ مَبْرَلَةٍ .

وَيَقِيبُ نَسَبَهُ فَوْقَ الْحَسَنِ

وَحَبَّ حَسِي بِهِ فَجَّ الْعَشَّ

نَفْسٍ لِحَاكَمَةٍ فِي هَذَا الْمَلَأِ .

فِي حَرْفٍ وَ احْقَ سَرَفُ عَالٍ

بُنْدَ رَوْحٍ فِي هَذَا الْمَرْءِ

وَ تَحْدِدُ أَوْحَهُ حَسِي لَعْنَةٍ

كَكَسَى لِنَفْسٍ نَبَ وَ مَصْدَرُ

پاره از بان مین که سان بود

بر مران همچو سره است ایلان

بر حدست می شکی شسته ست

و صلوا فرس او سود عث

ود تر می گفت جان ر سست شو

دست و جامه می سیه گردد ر او

- (۱) وَكَذَلِكَ الْمَارَهُنَّهَا بِالْشَّرِّ
فَلَهَا لَشَوْبِد أَنْطَرُ دَانَعَلُ
(۲) هُنْكَ وَمَنْصُ الرُّقْ بُوْر مِصْرُ
كَانَ دَاتِيَا فَا مِنْهُ سَنُرُ
(۳) غَيْرُ فِي الدُّوقِ وَمَنْ دَقَّ نَظَرُ
دُ سِيْبِ سَا نَمَتْ عَجَزُ
(۴) أُمَةُ عَسَى لَهُ عِنْ هَكَرِه
وَأَيُّ مُرِهْ وَاسْمِهِ لَانَهْ
(۵) وَإِلَيْهِ الدِّينُ وَالدَّيْرُ
- بَدَتْ جُمَرَاءُ وَجْهًا وَنَظَرُ
نَقَصَهَا الظَّاهِرُ دَانَعَلُ حَصْنُ
ظَهَرَ كُنْ هِ حَطَفُ لُصْرُ
لَا تَرَى تَجِدُ فِيمَا ظَهَرَ
قَوْلُهُ فِي حَبِيدِهِ طَوُوْ اَفْرُ
وَبِهَا التَّزْوِيرُ وَالْمَكْرُ اسْرُ
أَذْ عَتَتْ خَاضَعَةً بِأَلَمِهِ
كُلُّهُمْ خَوْ دَسْ وَ لَحْمَهُ
فَوَضَتْ مَاتَتْ لَدِيهِ وَ لَهَا

رسالة السلطان سر آ الى الوزير المروور

- (۱) اَتَمَلِيكَ مَعَهُ سِرَّ حَرِيْب
وَ بِهَا كَانَ اَتَمَلِيكَ اَلْحَاطِرَا
(۲) اَتَمَلِيكَ مَعَهُ سِرَّ حَرِيْب
وَ بِهَا كَانَ اَتَمَلِيكَ اَلْحَاطِرَا
(۳) اَتَمَلِيكَ مَعَهُ سِرَّ حَرِيْب
وَ بِهَا كَانَ اَتَمَلِيكَ اَلْحَاطِرَا
(۴) اَتَمَلِيكَ مَعَهُ سِرَّ حَرِيْب
وَ بِهَا كَانَ اَتَمَلِيكَ اَلْحَاطِرَا
(۵) اَتَمَلِيكَ مَعَهُ سِرَّ حَرِيْب
وَ بِهَا كَانَ اَتَمَلِيكَ اَلْحَاطِرَا
- تَو دَعَلُ وَ سَهْ كَارِي كَر
لِيَكْ هَتْ اَزْ خَاصِيَتِ دَزْدِ بَصَرُ
كَفَتْ اَوْ دَرْ گَرْدَنِ اَوْ طَوُوقِ بُوْدِ
شَدُوْزِيْرِ اَتَبَاعِ عِيْسِيْ رَا پَسَا
پِيَشِ اَمْرِ وَ نَهِيْ اَوْ مِيْمَرْدِ خَلْقِ

پیغام پنهان شاه بسوی وزیر پر تزویر

- (۶) در میان شاه و او پیغامها
شاه را پنهان بدو آرامها

- (۱) آخر الامر له قد كنتنا
 ولهم عن كره طوع القضا
 (۲) والمليك له قال بالجواب
 سمح الوقت فسارع بالعمل
 (۳) في الطريق لعين والقب ليا
 (۴) قال سلطان طوعا فالعمل
 اطرح في دين عيسى فتنا
- ها انا سوف الي الطلنا
 لنا دريهم هاء في انصا
 يا سويد القلب يا صفو القلب
 و ابرخ قلبي انجح لي العمل
 بانتظار و طرد الغم يا
 يا بالكر و اسباب القتل
 قصد السر له و اعلنا

فی بیان الاحوال الاسباط الاثني عشر للنصاری

- (۵) امراء قوم عیسی ثمان عشر
 (۶) کل جمع لامیر اسمع
 (۷) کل هدی الامراء و التمع
- بهم احکام علی الملک استقر
 عنده فی الخلق صار من طمع
 لتوریر الماکر عندا وقع

- (۱) آخر الامر از برای آن مراد
 (۲) پسر او بوشه شاه کای معلوم
 (۳) ز انتظارم دهنده و دل بر رهست
 (۴) گفت ای که اندر آن کارم شما
- داد او چون حاکم ایشان را
 وقت آمد رود فارغ کن دلم
 زین عزم آرد کن گر وقت هست
 کامکم در دین عیسی شده ها

بیان حالات دوازده سبط از نصاری

- (۵) قوم عیسی را بد اندر دار و گیر
 (۶) هر مرتقی مر امیری را سمع
 (۷) رسیده و این دو امیر و قومشان
- حاکمانشان ده امیر و دو امیر
 مده گشته میر خود را از طمع
 گشته مده آن وزیر بد شان

- (۱) کَلَّمَهُمْ قَالُوا بِوَقْفِ قُوَّةٍ
 (۲) کَلَّمَهُمْ تَوَهُ طَوْعًا حَضَرُوا
 تَوَلَّوْهُمْ يَأْمُرُ بِالْمَوْتِ الزُّوَامِ
 (۳) وَّيَهُودَ كُلَّهُ إِذَا حَضَعُ

تخلیط الوری فی احکام الانحیل و مکره

- ۴ باسم کل و حیدر قد کس
 (۵) کل طومار له الحکم اختلف
 ذا خلاف ذاك يذنه لانتهاء
 (۶) دل بی الواحد و حسن و حو
 قل فی الآخر المر و یس لا
 (۷) أمس عمر احوذ فی هد حمر
- ه طومر حکم ده
 و سابه بتاتا ما اتصف
 له یك معه بحرف یحواه
 کما ذکر (۱) توبه شرط الرجوع
 یحصل (۲) نفع و فور للملا
 من طریق و نجاه لتشر

(۱) در فی اسبح الممی فی ط ی جعل راحة و رجوع رکن توبه و شرط بها الرجوع
 ی قال الاراء للشارع فی سبوك هذا صریح ارضاءه والرجوع و استعصا بان العرس رکن داخل فی
 الصبوة و خارج شرط (۲) لان مهیة الاخلاق بالرجوع یحصل به سواء حقق فان كان به مال بدل
 و الا یزال نقد وجوده بالخدمة .

- (۱) اعنه از جمله بر گفتار و
 (۲) پیش و در وقت و ساعت هر امر
 (۳) چون دیون کرد آن جهودك حمر
- اصدی جمله بر رفتار او
 جان بددی کر بدو کفی سیر
 دة انگشت از مکر و دها

تخلیط وزیر در احکام انجیل و ذکر او

- (۴) صاحب طومری نام هر مکی
 (۵) حکم های هر یکی نوع دگر
 (۶) در یکی راه راضی و رجوع
 (۷) در یکی گفته راحت سود نیست
- نشر هر طومار دیگر ملکی
 این خلاف آن زبان نا سر
 رکن توبه کرده و شرط رجوع
 اندرین ره محضی حر خود نیست

(۱) قَالَ فِي الْوَاحِدِ حُودٌ وَسُفٌ

(۲) عَيْرٌ تَسْلِمٌ وَ مَحْصٍ الْإِتْكَالِ

كَلَّةٌ صَبَدٌ وَ فُجٌ وَ صَمِيرٌ

(۳) قَالَ فِي الْوَاحِدِ حَقَّتْ حُدْمَةٌ

خَلِي فِكْرٌ الْإِتْكَالِ وَ أَجْهَدٌ

(۴) قَالَ فِي الْآخِرِ مَا الشَّرْعُ ذَكَرَ

مَا أَتَى إِلَّا لِشَرْحِ عَجْرٍ

(۵) كَبِيٌّ يَهْدِي عَجْرًا فِيهَا رَأَى

تَعَلَّمَ ذَاكَ الزَّمَانُ مَا أَمَرَ

مَنْكَ شَرَاءٌ مَعَ (۱) مَنْ تَعْدَرِبُ

لَكَ بِالصَّحْدِ وَ بِالْإِغْتِدَالِ

لِحُطَامِ دِي بَدَا حَرَرِ الْحَفِيرِ

سَوْهٌ الْإِتْكَالِ أَهْمَةٌ

مَا تَطِيقُ اللَّهُ قَدَسٌ وَ أَعْبَدُ

لَكَ مِنْ أَمْرِ وَ تَهْيٍ وَ سَطَرِ

لَا لِأَحَدٍ يَحْدُو أَعْمَلُ

مَدْرَةٌ حَقٌّ عَجِيرٌ (۲) فِي لُورِي

وَنَهْيٌ مَحْصٍ حُوفِ الْحَضَرِ

(۱) لایم مالوا لا ملقة علی صدقة الله الا سوفیق به و لاحول عن معصیه الله لا بمصیبه الله
(۲) ای انه ساء علی هذا لا بد من مصلح الا و مر واحد اسماهی حتی بری فب عجز و فی رما و
دک عجز علم مدرة الحق حل و علاقال الملاحدة رونه برجن عده عجز فی سنوک عجزی الحق
لا عیر و صاحب هذا القول متعدد و معرلی فانه يقول قلنا عده مدعاة الاعتداء بصدقه و انقواء
المودودة بحس بوجودها عده بعض المتكلمین و الصوفیه فابهم به هو لا استطاعة علی مشا الاوامر و
اجتناب بواهیة الا یحق الاستطاعة علی امتثال امره و یو دفعه و ساء له تعقیل ردة به تعذر لا مدرة
بعد علی ایحاد فعل عیرى به عجز مدینکا و الاستطاعة عرس و العرس لاسفی مایین من یوجد
الله تعالی لكل فعل قوة اخرى معددة لانه و هذا قریب عجز و عده حقیقی هذا لا یلزم التبدل
و یطلب انقواء فی الاشتمال بطاعة- السج صعه ۱۲۶ ج ۱.

شرک باشد از نور معبود تو

در عم راحت همه مکرست و دام

ور به اندیشه تو کل تهمت صاب

بهر گردن بیست شرح عجز ماست

قدرت حق ر ندایم آمران

(۱) تو یکی گفتم که جود و جوع تو

(۲) هر تو کل جر که تسلیم تمام

(۳) در یکی گفتم که واجب خدمت است

(۴) در یکی گفتم که امر و نهی هاست

(۵) تا که عجز خود بسم الله آن

ات عن عجزك قد ظهر
 ميت كان حليته بالمرور
 واحسب القدرة ميت بعمته
 ... و به سر الحياة نعم
 اصرف عين سريعا ودعي (۲)
 كل ما عرته قد حار الطير
 و مدد من في نفس لكا
 ات في امكرو في لقتب عسر
 من هو في نفس و آفالي له
 و سير الله فينا فقل

۱) قال في الواحد كف لصبر
 و ادبر هذ العجز كمر بعمه
 (۲) انظر القدر ميت قدرته
 هي فهو هو سه عظم
 (۳) قال في واحد عن دین مه
 صم یشرکاه انب - کمر
 (۴) قدر في واحد عن عجز ک
 حال و ادبر کل کما حطر
 (۵) و مکل منه به به
 موا کل فرقة رهن الخلل

(۱) اعطه هو وهو اسم اعظم من اسم الله و صهرى النص مر کب من حرفين جاء والواو
 و جاء منه بحرف اعطيه لان روح معن و سأل للسدر عنة بروح و سأل اح الهوا و اللصيف
 والو و في هو حامله الهواء اللطيف فكان هو حقيقه النفس كله دون و حرج ن نفس به صاحب نفس
 اولم نفس فاساطل نفس باسمه هو و سه هو نفس على بحسب اعطيه و حرج نفس فالسطل يطلق
 النحه في الصفحة التالية

کفر نعمت کردن است این عجز هین
 قدر خود نعمت او دان که هو ست
 بت بود هر چه بگردد در نظر
 بگذرد و از هر چه انظر فکرت
 که هر قومی اسیر دلتی

(۱) در یکی گفته است که عجز خود مبین
 (۲) قدرت خود بین که این قدرت ازوست
 (۳) در یکی گفته که زین دو در گذر
 (۴) در یکی گفته که عجز و قدرت
 (۵) از هوای خویش در هر ملتى

(۱) شاره است بر موده عی (ع) کل ما شعبد عن الحق قهر سمک (ا) شرح بحر معلوم .

(۱) قَالَ فِي الْوَاحِدِ دَالِ الشَّمْعِ أُنْدَ
 ابْ لَا تُجَمِدُ (۱) فَبِحَقِّ اسْمِهِ
 اَشْبَهُ الشَّمْعَ بِهِ الْمَوْرُ اتَّقَدُّ
 (۲) عَنِ حِيَالٍ لَمْ تُحَلِّ وَنَظَرٍ
 تَحْمِيْدُ عَقْواً لَكَ شَمْعَ الْوَصَالِ
 (۳) قَالَ فِي وَاحِدٍ د شَمْعٍ حَمْدُ
 لِنَرِي مِائَةً اَلْفٍ عَوْضاً

(۱) ای لا یعنی همان شمع را در حد جمع از مجمل که شمع و لا یعنی می جمع حدیث و انصر
 الاشبه یعنی حدیث در حد انصر ای شمع المثل که جمع (۲) ای ادا حدیث عن الله والحق
 يكون اطلعت شمع وحدت صف النور من ارتفاع الى ارتفاع من الله ای ان کتب حدیث صر
 الشبح اطلعت شمع وحدت صف النبوة ثم سرع للممثلة واحدة ذات و اصل لربها
 (در یکی گفته مکش کن مدار) (۳) ای ادا شمع بصیرت و لا حدیث حتی یروی عوس حدیث و نه
 الف مره ای ادا شمع بصیرت حتی لا حدیث شمع انصفه تری نه الف عوس در حدیث و نه الف مره
 بجلو اعدیه الداب و عنه (که در کتب شمع جان افروز شود)

بواو هو فالاول بسط و الثاني قصر و الاول حدة و الثاني حرارة فكانت الواو عراصة و هي
 لحرارة الى بقية عهد لاجل دائره فاذا بدبرت ترى حمله الاء من مشعولة بوجهه يعني فاذا علمت
 ان مدبرك بعينه تعني فاعلم انه هو الاول و هو الآخر والظاهر والباطن و هو دكل شئ عدم و هذه
 من سه مخصوصة بذهن الله = الى (۲) حل ملك الا بين اسحر و القدرة و انر كيمه فان رویت ملكك
 عاجز و بغيره الله تعالی قادر لا يحصى عن لاسمه يعني حدیث و سمیه البصر بالغيره مهم فهو صميم
 فعلى هذا لا تكون قابلاً في الله حتى تغلو منها .

(۱) در یکی گفته مکش این شمع را
 (۲) از نظر چوون بگری و از خیال
 (۳) در یکی گفته مکش تا کسی مدار
 کاس بصیرت حول شمع آمد جمع را
 کشته باشی بیه شب شمع وصال
 و عوس بینی یکی را صد هر د

- (۱) فی حَمْدِهِ دَاشَمَع یرید
و به محوهِ من صبرِک
(۲) کل من کاب عن لذائذ رَهد
فی الأمام لَهُ جَاءَتْ جُلُهَا
(۳) قَالَ فی الواحد ما اللهُ مَنَح
ت فَنَد صِدْرَهُ حَنَو فَمَنَح
(۴) فَعَدَّات سَهَر حُذْ وَاعِ
(۵) قَالَ فی واحد تَرَاهُ مَفْصُی
و الَّذِي يَقْلِلُهُ الطَّمَع لَصَا
(۶) طُرُق شَتَّى وَلَیْکِنْ کَمْ غَدَتْ
کل فرد کاب منها فی ا. من
- لَكَ شَمْعُ الرُّوحِ نُوراً مِنْ جَدِيدٍ
تَغْدُو لَيْلَاكَ فَيَقِفُ عَنْ أَمْرِكَ (۱)
وَلَهَا وَرْثاً وَبَسْراً لَمْ يَحْذُ
وَ بِأَضَاعِفٍ تَكُونُ مِثْلَهَا
لَكَ مِنْ إِبْجَادِ حَقِّ وَ سَمَحٍ
أَوْحَدُ الْكُلِّ اسْتِحْطَالُ بَعْضِ (۲)
نَفْسُكَ لَا تَتَّقِ عَمْدَ أَوَّلِ الْوَحْجِ (۳)
طَمَعُ نَفْسِكَ فِيمَا تُرْتَضَى
كَانَ مَرْدُوداً قَبِيحاً تُرْكَأُ
سَهْمُهُ لِنَقْصِدِ وَ السَّاسُ هَدَتْ
مِلَّةً كَالرُّوحِ حَلَّتْ فِي الْمَدَنِ

(۱) لیلای من انصافه شمع نظرت که الفی هو بالاسیة یرداد نور بصیرتک و لیلایک من صبرک به محوهِ از من من مرتبه انوش الی مرتبه الحشوق و من مرارک و صبرک تعیر انصاف می شود بصیرت محو شود عافا و بعد ما کب طالبا تمیز مطلوباً و ارد بشلی لبحوب المطلوب
(۲) داک که بشلی اعطاه لک حق به الوجوده انداء الحق بحکمیه لک حدراً ای سر باعطائه لک سحرة بانه - فهو الکوبر و الخفی - حق علی العظم کشید و عمل. (۳) کله - خبر می الاصل و جمع القلب .

- (۱) که ز کشتن شمع جان افزون شود
(۲) ترک دنیا هر که کرد ار زهد خویش
(۳) در یکی گفته که آنچه داد حق
(۴) بر تو آسان کرد آن را خوش بگیر
(۵) در یکی گفته که سگفتو ز آن خود
(۶) راههای مختلف آسان شده
- لیلیت از صبر تو مجنون شود
پیش آمد پیش او دنیا و پیش
بر تو شیرین کرد در ایجاد حق
خویشتن را داد میفکن تو زحیر
کان قبول طمع تو رد است و بد
هر یکی را ملتی چون جان شده

- (۱) لَوْ لِمَا سَهَّلَهُ الْحَقُّ طَرِيقُ
مِنْ يَهُودٍ وَمَجُوسٍ وَ صَلُّوا
(۲) قَالَ فِي الْوَاحِدِ مَا يُيسِّرُ ذَلِكَ
هُوَ لِلْقَلْبِ الْحَيَاةَ وَالْقَدَاءَ
(۳) كُلُّ مَا وَافَقَ ذَوْقَ الطَّمَعِ إِنَّ
رُزْعٍ أَوْ رُزْعٍ كَالْزُصِّ مَا لِحَةِ
(۴) رَيْعُهُ مِ الْحَرِّ عَمَّرَ الْمَدْمِ
مِ الْبُحْرِ لَا يَحْسِرُ وَ صَرَزَ
(۵) ذَلِكَ الْمَيْسُورُ الْعَقْسِيُّ عَدَى
(۶) أَنْتَ تَلَيْسُورُ مَعُورًا رَمَنَ
وَجَمَالِ كُلِّ قَرْدٍ مِنْهُمَا
- فِي الدُّنَا كَانَ لَهُ كُلُّ قَرِيقٍ
و... بِهِ لَمُوا غَنِيَةً تَرَاوَا
مِنْ لَهُ فِي الرُّوحِ وَالْقَلْبِ اصْطَفَاكَ (۱)
كَانَ الرُّوحُ بِهِ أَرْدَادَتْ صَمَاءُ
دَهَبَ وَاطْمَعُ لَا يَنْتِ مِنْ
... لَهُمَا لَدَتْ لَيْسَ صَالِحَةً
يَعْنِي مَا أَنْ سَمَى بِالرَّفْعِ
... زَرْعُهُ وَاسْتَيْعَ قَدْ صَدَّ هَدْرًا...
نَسَمَهُ الْمَقْشُورُ تَلْعَسِرُ بَدَى
لَا تَقْسُ مَا يَسِرُّ وَ عُلَى
إِزْبُو تَلْعَقْسِي وَ مَرَّ لَهُمَا

(۱) میسر یعنی هوالندی نکهون حیات القلب و عده الروح تا لا نکهون الطمعه مع الکراهة
تا نکهون محصور القلب.

- (۱) گر میسر کردن حق ره بدی
(۲) در یکی گفته میسر آن بود
(۳) هر که ذوق طمع باشد چون گنشت
(۴) جز پشیمانی نباشد ریع او
(۵) آن میسر بود اندر عاقبت
(۶) تو معسر از میسر باز دان
- هر جهود و کبر از و آگه بودی
که حیات دل غذای جان بود
بر نیارد همچو شوره ریع و گشت
جز خسارت پیش نارد ریع او
نام او باشد معسر عاقبت
عاقبت بنگر جمال این و آن

- (۱) قَالَ فِي الْوَاحِدِ أَسْتَاذًا حَسَنًا
أَطْلِبُ الْأَسْتَاذَ دَعِ عَمَكَ الْحَسْبُ
(۲) قَدْ نَكَ مِنْ دُونِ أَسْتَاذِ الْمَالِ
نَظَرُوا الْعُقَى حَمِيماً كُلُّ وَعٍ
(۳) نَظَرُ الْعَاقِبَةِ لَيْسَ الْحَقِيرُ
وَلَوْ السَّهْلُ عَدَى فَالْإِخْتِلَافُ
(۴) قَالَ فِي الْوَاحِدِ قَالَ أَسْتَاذُ أَنْتَ
حَيْثُ أَسَادَةٌ أَنْتَ عِلْمَتُ
(۵) وَجَلًّا كُنْ سُخْرًا بَيْنَ الرِّجَالِ
لَا تَبْصُرْ رَأْسَكَ إِمْسَكَ وَاحْذِرْ
(۶) قَالَ فِي أَوْ حِدْ عَدَى أَعْجَبُ
كُلِّ مَنْ يَنْظُرُهُ بَيْنَ عَدَى
- أَطْلِبُ أَتَجُو (۱) بِهِ مِنْ شَرِّ أَمْنِ
لَنْ تَرَى الْعُقَى بِهِ أَمْنِ يَطْلُبُ
نَظَرُوا الْعُقَى قَارِدُوا بِالرَّحْلِ
فَبَلَا شَكٍّ غَدُوا لِلْسَّهْوِ طَوْعُ
مِنْ قَبْلِ الْيَدِ وَالْعَمَلِ الْيَسِيرُ
مَا أَتَى الْأَذْيَانِ ذِي وَالْإِخْرَافِ
كَنتَ آيْضًا لَوْ عَقَلْتَ وَفَهَمْتَ
أَنْتَ لَا غَيْرَكَ مَعَهَا فَهَمْتَ
لَا أَنْتَ حَيْرَانٌ فِي قَيْدِ الصَّلَالِ
وَأَسِرْ بِاسْمِ اللَّهِ وَالنَّفْسِ أَفْهَرُ
كُلُّهَا وَحِدَةً تَمُصِّلُ (۲)
حَوْلَ لَعْنٍ وَدَاخِلِهِمْ بَدَى

(۱) ای آن استاد ایست که نامش العقل و الاثر است فلاحاجة له لان قاهم الاستاد ايضاً
هوات بسبب ادراكك و عمك (۲) ای همه هذه الاموال في العصفه شيء واحد لكن الاساس متماونه
التة في المصعة اثنالية

عاقبت بینی نیاهی در حسب
لا جرم گشتند اسیر زلنی
ورنه کی بودی بدینها اختلاف
رانکه استادی شایا هم توئی
رو سر خود گیر و سرگردان مشو
هر که او بیند احوال مرد کی است

(۱) در یکی گفته که استادی طلب
(۲) عاقبت دیدن هر گون ملت
(۳) عاقبت دیدن نباشد دست باف
(۴) در یکی گفته که استاهم توئی
(۵) مرد باش و سخره مردان مشو
(۶) در یکی گفته که این همه یکی است

- (۱) قَالَ فِي الْوَاحِدِ كَيْفَ بِالْعَدَّةِ
 مِنْ يَهْدِي الْمَكْرَةَ قَالَ وَلَمْ
 (۲) كُلُّ قَوْلٍ صَدَّ تَابِهِ يُرَى
 وَاحِدٌ فِي الذُّوقِ بِأَهْدَا وَهَلْ
 (۳) فِي الْمَعْنَى الْأَحْصَافُ وَالصُّورُ
 وَ عُقُودٌ وَ زِحَاحٌ وَ دُرٌّ
 (۴) فَغَرَّ السَّمَّ النَّقِيعَ وَالْعَسَلَ
 فَمَتْنِي مِنْ رَوْصَةِ الْوَحْدَةِ حِينَ
 مِائَةً كَالْوَاحِدِ فَرْدًا تَمَدُّ (۱)
 غَيْرَ مَحْذُوبٍ وَ مِنْ لَمْعَلٍ دَمٌ
 كَيْفَ يَعْدُو السَّمُّ فَلِوَالسُّكْرِ
 حَقًّا مَدْبُوبٌ آ فِي مَحْضٍ
 إِصْحَاحٌ صُحَّحَ وَ مِيسَاءٌ وَ حَجَرٌ
 وَ كَشَوْتُ وَ وَرُودٌ وَ نَحْرٌ
 أَنْتَ لَوْ لِقَلْبٍ لَمْ تَنْشِ الْأَمْلُ
 يَشُقُّ الْمِسْكَ وَ بِاللُّطِيفِ مِينَ

(۱) ای و هذا من يتفكر الا من كان معوناً و هذا حال اهل التقليد يقرون بالتوحيد بواسطة كلام اهل و اذا نظرو الى الكثرات المحنفة والاعمال استنوعة توهموا انها ضد الوحدة وقالوا كيف يكون الواحد واحداً و كيف يتعلی واحد في مرهٔ انكسره و دعه ان الا خلاف الوحد بينه لشرع و اهل المذهب بحسب المراتب

و ربما من يرى الواحد انش فهو احوال و رجل ناقص لانه لا بد من اختلاف الافعال و لا حول بحسب الرب و الاسباب اختلاف حقيقه يعنى من شاهد وحدة الوجود لا روق و اسحق بالتجليات كل من اصحاب التحرير

- (۱) در یکی گفته که صد چون یک بود
 (۲) هر یکی قول است ضد یکدگر
 (۳) در معانی اختلاف و در صور
 (۴) تاز زهر و از شکر در نگنری
 این که اندیشد مکر محنون بود
 چون یکی باشد بگو زهر و شکر
 روز و شب همی حار و گد سب و گهر
 کی تو در گد راز وحدت بوری

فی بیان ان الاختلاف فی الصورة واضح لا فی الحقيقة (۱)

- (۱) وَحَدَّةٌ فِی وَحَدَّةٍ ذَا الْمَسْوٰی
 اَنْتَ مِنْ عِندِ السَّمَاءِ اِسْمُكَ
 ۱۲ قَعْدُو دِیْنِ عِیْسٰی دَامَتْ
 کُتَبُ عَشْرَةٍ وَ ثَمَنُهَا
 (۳) هُوَ مِنْ وَحْدِهِ لَوْ لَمْ یَسْجَعْ
 لَا وَ لَا مِنْ طَعْنِ حَبِّ الْمَسْجَعْ
 (۴) مَرَّةٌ تَوْنٌ لِاثْوَابِ صَفَتِ
 وَ ثَلَاثَةٌ وَاحِدٌ مِثْلُ احَدٍ
- کَلْتُ یَا صَیْقَلٰی مَعْنٰی
 وَ مِنْ الْقَعْرِ اِلٰی سَطْحِ الْعَلَّکِ
 دِی الْطَوْمِیْرِ کُتَبٌ وَ عَطِ
 لِلْبَصَارِی زَوْرٌ یَدْعُو اِلَیْهَا
 اَبْدًا مَا شَمَّ (۱) مِنْهَا اٰی رِیْحٍ
 اَبْدًا مَا اَعَدَّ کِی یَغْشٰی الْقَبِیْحُ
 هِیَ مِنْ (۳) حَبِّ الصَّنَا ذَاکَ صَفَتِ
 رَحْمَتٌ تَنْفَعُ حَسْبَ عَنِ حَبِّ

(۱) قال فی اسبغ فطیم بن الذکی کتبه لوریر لاصحاب العموی عن عمر بن الخطاب و هو الذکی کتبه سیدی و مولاه من ابن لوریر علی وحد البس و اشیه منه عشر مرة کریمها احدی حدیث مشیخ لایحه و بین فیها اختلاف مراتب طریقه و منه برت حکام اشرعة لاجل لا یغشع سلاک و لا یقوما فی شرکت اعران کما وعت عوام البصری یقلدن بمرور نورس او بریر (۲) ای ذاک الودیر المقدم لم یجد راحة و دوق من لون وحده سدد عسی بان حذر الافواه البخلعة و لم یجد من حایبه سدد عسی عاده و لم یصع یصع عاده (۳) ای من حایه رکت العده و منه لون اسد مثل ریح الصفا صارت نقه و شکلا و حد و راة بعده رکت و صفا سدد عسی (ع) علی ن التثبة فی الصفحة التالية

در بیان آنکه اختلاف در صورت روش است که در حقیقت

- (۱) و حدت انتر و حدت است این مسوی
 (۲) زین سطر دین نوع ده طومار و دو
 (۳) او ریک رنگی عیسی نو نداشت
 (۴) جامه صد رنگ از آن حم صفا
- از سماک و نه سماک ی معوی
 بر نوشت آن دین عیسی ر عدو
 در مراخ خم عسی جو نداشت
 ساد و یک رنگ گشتی چون صفا (۱)

- (۱) لَيْسَ لَوْماً وَاحِداً يَتُوصَفُ دَا
بِلَ لَهُ كَالسَّمَكِ قُلٌّ يَلْمِزُ
(۲) هُنَا فِي الْيَابِسَةِ الْآفَافُ
لَكِنْ الْأَسْمَاكَ مَعَ يَسْرِ وَ تَر
(۳) مَا هُوَ الْمَحْرُ الْمَحِيطُ مَا السَّمَكُ
(۴) مَاءَ الْآفِ نَحْرٍ وَ سَمَكُ
عِنْدَ بَحْرِ الْخُودِ دَاكَ سَحَدَتْ
مَا بِهِ يَاتِيكَ (۱) قَهْرٌ وَ اِدَى
يَتَرَقُّ بِالْعَشْقِ فِي انْمَاءِ الزَّلَالِ
تَوْنِ الْكُلِّ (۲) يَوْضَعُ مُتَصِفٌ
فِي حُرُوبٍ اِدْمَتْ كَرّاً وَ قَرَّ
لِيَصْهِي اللَّهَ حَلَّ وَ مَلَكُ
فِي الْوُجُودِ مَا تَسَامَى (۳) وَسَمَكُ
فِي الْأَمَامِ وَ لَهُ كَمَرٌ عَمَدَتْ

(۱) ای لیس و حدت لون الوحید هدا و حدت لون منها يحصل لیساک الماشق غم و ملال بل
دلت العالم عدم لوبینه مثل السمک و ماء لزلان مکدان السمکة اذ غرقت فی الماء الزلال حصت لها
و حة و حیاة کذلک الماشق و السلاک اذا كانوا فی مقدم اسفرفة و الإحلاف بالاهواء عاندا و صوا البحر
الوحدة الداتیه و غرقوا به حوا و ضافوا و طربوا و لا یعم هذه الرسة الامن دافها (۲) ای ولو کان
بالر و الیوسه ای فی عالم الصورة و محبه السوی الوف بعوش مضطرب و صور مسبوغة لکن است
بهر الوحدة من لاسه و الاوله مع السوسه حروب و اجسابات و برة و احترازاب و عر من
الذات المقدسه بالبحر و هی منزلة من الشكل و الصورة و لان لا یصل حید معرفتها لا بواسطة
تخیل مثال محسوس فی الصورة الجمیله انبی یصلح ان یشبهها ذلک العال بحقیق الی لاهوره ده
التیة فی الصفیة التالية

خایة قلبه مثل ریح الصب الذي لا لون له و لا شکل له یروی انه مر (ع) یوماً عسی لحواریین و دهام
لنماسته فطلوا منه معجزة فأحد الا و ب المسوغة و وصفها فی حایة الصائغة م اخرج یکن احد
ما یشبهه من الالوان من هدا حایة ناموا به کانه یعول قلب الانسان ال نوع ماء نوع من نقوش الافکار
صار من مراج قلب حایة سیدما عسی (ع) شکلا واحداً و ایدخل فی شرعه و قلبه حصص لیس وجوده
من ابوان اختلافات لیشر و نفی من التشکیل کریم الصا ذکر عال نفسهها جیب است (ساده یک رنگ
گشتی چون صیا) گوید جامه صبریک عادت است از اشخاص مضطرب لتعقید و حم عبارت است و
مشرب عسی (ع) .

- (۱) بیست یک رنگی که زو خیرد ملال
(۲) گرچه در خشکی هزاران رنگهاست
(۳) کیست ماهی کیست دریا در مثل
(۴) صد هر ران بحر و ماهی در وجود
بل مثال ماهی و آب زلال
ماهیان را با پوست جیگهاست
تا بدان ماند حدای عز وجل
سعدۀ آرد پیش آن دریای جود

- (۱) یا تَرَى کَیْفَ مَطَرِ الْهَوْدِ انْهَمَزَ
 نَائِرًا صَارَ وَ بِالْمَوْجِ التَّطَرَمَ
 (۲) وَ لَکُمْ شَمْسٌ سَخِشَتْ صَرَمَ
 (۳) تَمَعَ شَمْسٌ دَاتِهِ مَاءٌ وَ طَلِینَ
 وَ بِهَذَا الْأَرْضِ ذَالْعَبِّ جَسِینَ
 (۴) فَالْتَرَى صَارَ أَمِینًا مَا غَرَسَ
 بِهِ أَتَى لَمْ یَخْزِ فِیْهَا أَوْتَمَنَ
 (۵) ذِی الْأَمَانَاتِ لِأَرْضٍ وَ لِمَا
 هِیَ بِالْبَصْدَقِ إِلَى تِلْكَ الْأَمَا
 لَمَعَ شَمْسِ الْعَدْلِ لِلَّهِ عَلَى
 (۶) لَوْ وَ سَامَ الْحَقِّ لَمْ یَسِدِ الرِّسْعَ
 فَالْمَرَابِ قَصَرَ السَّرَّ عَلَى
- کَیْفَ بِهَذَا الشَّعْرُ ذَاکَ لِلدَّرَرِ
 وَ عَدَى الْقَنْزَمِ إِسْمًا وَ الْخَصْمَ
 لَسَقَى الشَّعْرُ وَ الْقَبِثُ الْکَرَمَ
 شَمَلْ أَهْدَى إِلَى الْأَرْضِ الْیَقِینَ
 وَنَتِ حَاءَ لَهَا وَصَفَ الْأَمِینَ
 وَهْ إِتَى عِیْنَهُ حَسَنًا یَجْسَنَ
 بِسَوْنِ مَا فِیهِ الْقَى لَمْ یَسْ
 غَیْرَهَا مِمَّا لَهَا الشَّانُ سَمِیَ
 بِهِ تَسْمِیَ مِنْ إِحْلَاقِ السَّمِ
 وَجْهَهَا شَمْعَ فَرَأَتْ فِی الْمَلَا
 فِی الرَّهْوِ رَوْعِی الرَّوْضِ الْأَمْرِیْعَ
 لَا مِنْ لَأَوْ لَا یَحْصِی الْحَرْنَ

لا لون و لا شکل هم صبیحی عسی دلک البذل انه حق و صدق لکونه واسطة فی التعریف ثان
 (کبستهای کیست دریا در مثل)، (۳) نسخه ثانیه :

الف الف مثل بحر و سک
 عند بحر الجود ذاک سجبت
 فی الوجود و نبی و ملک
 فی الإمام و له کم عبت

- (۱) چند باران عطا باران شده
 (۲) چند خورشید کرم افروخته
 (۳) پرتو ذاتش زده بر ماء و طلین
 (۴) خاک امین و هر چه در وی کاشتی
 (۵) این امات زان امات یافته است
 (۶) تا شان حق یاردر بویهار
- تا بدان آن بحر در افشان شده
 تا که ابرو بحر جود آموخته
 تا شده دانه بدیر اندر رمی
 بی حیات جس آن برداشتی
 کافتاب عدل بر وی تافته است
 خاک سرها را نسازد آشکار

- (۱) د جواد من لحدود للجماد
و عليه من لطف للاف
(۲) والحدود لطف و حمل
و كذا لمرمهر من عصب
(۳) والحدود عدد من فصله
كل شي حه من عند لطف
(۴) فقهه كل حمد صير
فقهه اسماء كل عفا
(۵) يس مروح و انقب بد
من ادى مع من احكى
(۶) يسم سمع يكون فصل
اد شم و عدى كالخوهر
- مح الأبحار هدي السداد
به و الطل حده و السما
عمة بالحنة الروح استحال
و اتهم به عاب و احص
الطيف (۱) به شب لونه
هو طبع الطريف والطريف
بالخير عن قدامه عبرا
و حكيم صير كالحاهل
طافه دالعي م راد عدد
امن هدا سمع القى فى الد
عد فيه يما كان ححر
و عرف الدطف العيم العقري

(۱) سجده نامه و جمادى كذا بالفصل سمع

- (۱) آن جوادى كو جمادى را بداد
(۲) آن جمادى از نصف چون حال ميشود
(۳) آن جمادى گشت از فصلش لطف
(۴) هر جمادى را كند فصلش حمير
(۵) جان و دل را طافت اين جوش نيست
(۶) هر كجا كوشى بداز وى چشم گشت
- اين خبرها و بن امات و بن سداد
رمرمر از مهر پنهان مى شود
كل شى من طريف هو طريف
عافان را كرده مهر و صير
ما كه گويم در جهان اين كوش سب
هر كجا سنگى بد از وى چشم گشت

- (۱) کیمیاء او خد ما الکیمیاء
 (۲) دالشا بمی تَرَکْ لِشَاءَ
 و النقاء عَطَطَ صَحَّ الْمَاءُ
 (۳) حق مِثَالِ الْعَدَمِ عِنْدَ الْوُجُودِ
 مَا الْوُجُودُ عِنْدَهُ الْأَعْمَى الْأَصْمَ
 (۴) فَهُوَ نَوَلَمَ يَكْ بِالْأَعْمَى نَدَابَ
 وَ دَرَى الْخَرَّ لَهُ وَ الْمَهَبَ
 (۵) وَ هُوَ لَوْ سَمَّكَ الْأَعْمَى وَلَمْ
 فَمَنْ كَالشَّحِّ ضَعَعَ خُمُكَا
- معجزات و هب ما السیمیاء
 اِدَّ هُوَ كَانَ الدَّلِيلَ الْإِنْقَاءَ
 .. عِنْدَمَنْ فِیْ ذِکْرِ طَابَ الْعَاءُ ..
 لَهُ فَهُوَ لَمْ وَجِدْ لَعَلَّاً یُجُودُ (۱)
 اَرَقَّ الْوُجْهَ لِحَرْبٍ وَ لَغَمَ
 مِثَهُ وَ رَدَّ مِنْ أَسْمَسِ عَدَابَ
 شِعَاعٍ وَجْهَهُ طَارَهَا (۲) .
 یث بِالْأَرَقِّ مِنْ حُرْنٍ وَ غَمَ
 هَذِهِ یَحْمَدُ یَعْرُودُ السَّمَاتِ (۳)

(۱) قال فی النهج النوب الاروق من بیاب لحرر عند المعجم - واقطع هر نه لس كما قل علی
 نحو المیوم بل اعادة لنفس منه یشتد من لسه و ربما كان عند بعض آخر من شعائر العراء
 (۲) و من هذا علم ان المدی لا بدوب هو عدل عن کون وجود المر و ثبات لا حر له اعنی المصیرة
 (۳) ای لولم یکن الوجود لاسانوب ، العلامة المثریه من مریه سبب عده عن الحق فمی تکیون
 ساحة ، المسکات هذه کالشح بجمد بل نوکان قرب من الحق لاسمعی و فی فی الله سالی

- (۱) کیمیا ساریست چه بود کیمیا
 (۲) این ناکس ر من ترک ناصب
 (۳) پیش هست و ساند یست بود
 (۴) گر بودی کور او نگداحتی
 (۵) ور بودی او کبود ار تعرت
- معجزه ساریست چه بود سیمیاء
 کاین دلیل هستی و هستی خطاست
 چیست هستی پیش او کورو کبود (۱)
 گرمی خورشید را شناختی
 کی سردی همچو یح بن ناحیت

(۱) کور و کبود باراه مهمه ، رای معجمه معنی دشت و فتنه وی اندام و در این بیت بمعنای فتنه و فساد است .

بیان خساره الوزیر فی هذا الخدع و المکر

- (۱) فالتمیک کالوزیر یا تحقق
 عارض الحی القدیم الأزلی
 (۲) من لم یضوقه کلاً و جا
 السمع و البصر السرمیدی
 (۳) مع ذلک لقادر الساری و من
 ألف ألف عالم من عدم
 (۴) ألف ألف عالم بالنظر
 لک احد و به تظر ما
 (۵) هکذا العالم من بالنظر
 قلدی قدریه حرم صغر
 (۶) روح هذا العالم ما ان دلی
 یضحو او امضوا سمعت صحراء العریح
- ارتدی بالخدع بالمکر اسطق
 من الی الی الی الی الی الی الی
 و التقدير کل شیء عسا
 و البصر و الوحید الالهی
 مثل هذا العالم خودا و من
 اوجد فی نفس سم یسام
 لک اندی لو نور البصر
 یشت من آلاف دس و سما
 ما حد و ثب الیکثر
 من کالدره الی ادی کثیر
 حسن روا حکم (۱) ضحووا الیه
 کما مع من رکن و فلیح

(۱) ای و من عالم هذه الدنيا حسن لا روا حکم الان اصحوا واسموا هرف الاویاء والاسماء ادهوا
 فانه صحراء تفر حکم الوسیع .

بیان خسارت وزیر در این خدوه و مکر

- (۱) همچو شه نادان و غافل بدوزیر
 (۲) باگزیر جمله شان حی فاسیر
 (۳) با چنان قدر حدائی کر عدم
 (۴) صد چو عالم در نظر پیدا کند
 (۵) گر جهان بیش - روکویی تست (۱)
 (۶) این جهان خود حسن جان های شماست
- بعده مرد با فسیم باگزیر
 لا یرال و لم یرن مرد بصر
 صد چو عالم هست گرداند ر دم
 چونکه چشمت را بخود ما کند
 پیش قدرت دره می داس که نیست
 هن روند آسو که صغری شماست
- (۱) تنی بنای منته مختص تانی و دو بعض سخن برسی است آمانه مناسب می عالم بر ناست که تا کرده شده

- (۱) ذی الدُّنَا مَحْدُودَةُ الْعَالَمِ ذَلِكَ
وَ لِذَلِكَ مَعْنَى الَّذِي مَالَهُ حَدٌّ
(۲) أَلْفُ أَلْفٍ رَمَحَ فِرْعَوْنَ كَسَرَ
بَعْضًا وَاحِدَةً وَ هَذَا لَقَبٌ
(۳) أَلْفُ أَلْفٍ طَبَّ جَالِينُوسٍ أَوْ
كَانَ مِنْ طَبِّ الْمَسِيحِ وَ لَقَبٌ
(۴) أَلْفُ أَلْفٍ دَفَنَ شَعْرٍ وَ مَا
فِي بَيِّنَاتِ الْحُرُوفِ مِنْ أَمِيَّةٍ
(۵) مَعَ مِثْلِ الْغَالِبِ هَذَا أَلَا
كَيْفَ حَسًّا لَمْ يَمُتْ فِيهِ إِذَا
- لَا يَحْدُ بِهَا أَوْ بِهَاكَ (۱)
وَحَدَّ النَّقْشُ مَعَ الصُّورَةِ سَدَّ
مِنْ يَدِ مُوسَى الْكَلِيمِ مَا حَسَرَ
كُلَّ مَا بِالسَّحْرِ إِنْكَسَا عَرَفَتْ
مَالَهُ الْأَسْوَنَ بِالْقَدَمِ رَأَوْ (۲)
لَهُ هَزَوًا كَلَحَ مِثْلَ الْفَلَسِ
عَلَّقُوهُ مِنْ كَلَامٍ كَتَمَ سَمَى
كَانَ عَدَا حَلِيٍّ عَنْ مَاهِيَّةِ (۳)
وَالَّذِي لَمْ يَلْقَ مَعْبُودَ سِوَاهُ
لَمْ يَثْ وَغَدَا لَهُ حَقُّ الْأَدَى

(۱) ای و همه دنیا و می عالم الشهادة و تصویر محدود و نفس ذات العالم و هو الملكوت
والغیب من غیر حد و هذا النقش و الصورة و الصفات البشرية قداء حد لمعنى سد مانع للوصية .
(۲) لانه كان يعنى سوى و يرى الاكبر و الارض بانشاهد و اهل بطانية هذه لتجارات عجزو
عن الاتيان بشئ، و وسطه الادوية (۳) ای صارت الدعائر الرقوعة قدام حرف اميته عاراً و هباً
حتى قالوا هذا شعر ناسداً بأصغر الالوه من فماتهم الله تعالى بقوله (و ن كسم في ربنا) .
هذا فأتوا يسورة من مثله) .

- (۱) این جهان محدود و آن خود بی حد است
(۲) حد هزاران نیزه فرعون را
(۳) حد هزاران طب جالینوس بود
(۴) حد هزاران دفتر اشعار بود
(۵) با چنان غالب خداوندی کسی
- نقش و صورت پیش آن معنی سد است
در شکست از موسی، بایک عصا
پیش عیسی و دمشق افسوس بود
پیش حرف امیش را عار بود
چون نیرد گو نباشد او خسی

- (۱) لِكثِيرٍ مَا لِقَنْبِرٍ كَالْجِنِّ
لِكثِيرٍ مَا هُوَ الطَّيْرُ الذَّكِيَّ
(۲) سُرْعَةُ الْحَاطِرِ وَالْمَهْمُ لِمَنْ
بِالطَّرِيقِ لَمْ يَكُ الْفَضْلُ حَصْرًا
(۳) كَمْ تَرَى مَنْ فَحَصُوا أَوْ نَقَسُوا
ذَا خِيَالِ الْعِكْرِ مِنْهُمْ قَدْ غَدَى
(۴) مَا هُوَ النُّورُ صَبِيرُ الدَّمَا
وَالْتَرَابُ مَا هُوَ أَنْتَ الْحَشِيشُ
- بِالْمَعْلُومِ قَنَعَ أَوَّلِي الْقَنْبَلِ
عَلَى رِجْلَيْهِ سِوَاهُ النَّبِيِّ
رَادَ تَحْقِيقًا بَعْنَهُمْ وَ نَقَسَ
لِلْمَلِكِ بِالْمَدَى فَلَمَّا كَبُرَ
وَ لِكثَرٍ مِلًّا كَمْ ذَهَبُوا
ذَنَبَ الثُّورَ وَبِالْحَقِّ بَدَى (۱)
لَهُ أَنْتَ بِهِ تَلْقَى الْقَطَا (۲)
لَهُ تَعْدُوا مِثْلَهُ سَعْلًا تَعِيشُ

(۱) (ریش گاو) می لاصل مل و کبابه لمن سمع دبت و حاصب بقوله (کنج اکن کنج کاو) جماعة المصارى مع قوة التسهيد و رده عليه سبباً على و ان الاسماء حمده واحدة فاعتروا بكلام الوزير و صلو والمعنى من ملاحظاتي كثيرة لك متفكراً خيراً بالمدى تمت ام تعلم ان جميع الاموان و دمن الغرائى من الحق كالصديق المدى ملا و احرار القومهم به حفرها معا و الصديق بروح الله و اتبعوا الوزير المدى ريش گاو کبابه عن الاله و لاحق كلمة ريش هي الاصل بمعنى ليد و عمره هي الرغبة بالدي و هو اس (۲) اي القرص يكون على كوناات دله و الاله استسان ملك قوة الروحانية لاي شي تصير العبودية و التراب اي شي هو يكون استعششه بملك للمفسر الهوى ام تعلم ان من اشهر الناس والظيمة و من لعالم النفس و مفسر الذهب و لفضة و بصورة فاستبح به مقرر (چون زي ارکار به) الخ

- (۱) پس دل چون کوه را انگيخت او
(۲) فهم و خاطر تيز کردن نيست راه
(۳) اي بسا کنج آکنان کنج کاو
(۴) گاو که بود تا تو ريش او شوي
- مرع زيرک ما دو پا آويخت او
جز شکسته می نگيرد فضل شاه
کان خيال انديش را شد ريش گاو
خاک چه بود تا حشيش او شوي

(۱) مراد از دل چون کوه دل عارفان است و مراد از مرع زيرک اصحاب عقول و از دو پا عمل و فکر است پس اصحاب عقل و فکر آويخت و پاں مفيد ساخت که از اين برون نيتواند بيه حاشيه دليل صفحه بعد

- (۱) مَا هِيَ الْفِضَّةُ مَا كَانَ الذَّهَبُ
مَا هِيَ الصُّورَةُ كَيْ أَنْتَ بِهَا
(۲) وَبِكَ هَذَا الْقَصْرُ وَالسُّتَارُ كَانَ
مِنْكَ وَالْعَالُ قَدْ حَرَّ الْعَدَا
(۳) ذِي الْجَمَاعَاتِ اللَّتَى اللَّهُ مَسَحَ
(۴) وَلَانَ الْمَرْءُ الْعَمَلُ الْقَمِيحُ
مَسَحَ حَقَّقْتُهَا اللَّهُ بِهَا
بِهَامَا عَقْلُكَ ضَاعَ وَ دَهَبُ
صُرْتُ مَجْنُونًا قُتِمْتُ وَ لَهَا
لَكَ سِحْرًا مُوحِشًا بِالْأَنْسِ نَارُ
لَكَ وَ الطَّيْبُ أَرَالَا وَ الْهَمَا
آيَةُ تَصْوِيرُهَا مِنْهَا فَسَخَ
أَنْتَ صَرَخْتَ بِهَا الْوَحْهَ الْمَدِيحَ (۱)
كَوْكَبَ الزُّهْرَةِ سَوَاءَ لَنَا

(۱) ای آن المرأة من فعلها التمسع و هو الرن اصر و جهها ان سقطت و تاس و استعرت ثم الله تعالى مسحها و جعلها كوكب الزهرة

- (۱) رد و نقره چیست ما معتون شوی
(۲) این سرای و ساع نوربدان پوست
(۳) این جماعت را که انزد مسح کرد
(۴) چون روی از کار بد شد روی درد
چیس صورت ناتوجون معون شوی
میک و مان تو و سال حان نوست
آیه تصویرشان را فسح کرد
مسح کرد او را خدا و زهره کرد (۱)

(۱) اشاره است سوی روی که هاروت و ماروت بآن مبتلا شدند و رد کردند و او هاروت و ماروت اسمی که در آسمان بر سر آموخته شده و اسم خود بدو و آسمان رفته و از شومی بدل مسخ شده بستانده زهره تبدیل گشته - محققان بر آنند که این قصه اسطوره است و ستاره زهره پیش از وقوع قصه هاروت و ماروت موجود بوده و صحیح آنست چون این قصه بیان عوالم و شعرا معروف بوده مولانا قدس سره هم بعضی را بر آن روش ساخته چنانچه داستان بی حقیقت حیوانات را بر سطح میفرماید برای اینکه نتیجه واقعی از آن بگیرند.

شد شیخ عبداللطیف گفته مرع دیرك - مرعیت که دو پای خود را شاخ می آویزند حق میگوید بعضی مراد ابلیس را گفته و برخی طوطی را می دانند که او را چون خواهد شکار کند بی را دو رشته کرده هردو جانب رشته را در دوشی بندد و چون طوطی آید بر بی نشیند آن بی بر میگردد و شکارچی آنرا میگیرد (۲) گنج اکدن - برخی هردو کاف را کاف عربی میخوانند و بعضی متعصب و جوینده است و گنج گاو گنجی رنگهای جشید را گویند که در زمان بهرام صدر شده و بعضی گنج اول را کاف فارسی و کاف بکاف عربی خوانند یعنی کاویده گنج یعنی کاویده زمین برای روی بخیال آنکه مال در آنجا مدفون است و اطلاق گنج کاو بر کاویده زمین برای گنج شامع است

- (۱) يَا عَمُودُ عَوْرَةٍ قَدْ غَيَّرَتْ
عَوْدُكَ اِسْمَ لَطِيْفٍ وَ تُرَابُ
(۲) طَارَتْ الرُّوحُ لِمَن فِي الْعَلَنِي
مَنْ لَكَ حَرٌّ اِلَى مَاءٍ وَ طَبِيْعٍ
(۳) بِالْمَهْطُوْطِ دَالِكِ الْبَقْسِ مَسْحَتْ
مَنْ وَخُوْدِ كَمْ بِهِ شَبَّ حَسَدُ
(۴) قَادًا دَالْمَسْحِ هَذَا الْمَعْمُوِي
وَ دَرِ هَذَا نَسْحٍ قَدْ كَانَ لَدِي
(۵) قَرَسَ هَمَّتْ حَمَلًا تَغِيْرُ
مَا عَرَفْتَ آدَمَ الْمَسْحُوْدَ لَهُ
- كَوْنُكَ الرَّهْرَةَ مَسْحَاصِيْرَتْ
مَا يَصِيْرُ عِنْدَهُ اَفْصَحُ بِالْحَوَابِ
بِكَ كُنْتَ الصَّقُوْمِ مِثْلَ الْمَلِكِ
فَهَسَطْتَ لِمَقَامِ الْاَسْفَلِيْنَ
مَنْ وَخُوْدِ فِيهِ نَاثِدٌ رَسَخَتْ (۱)
دِي الْعُقُولِ وَ تَوَارَتْ مِنْ كَمَدِ
لَا تَقْسُ بِالْمَسْحِ دَاكُ الدُّنْيَوِي (۲)
دَاكُ اَذْنِي عَايَهُ فَسْحًا عَدِي
لِلْاَرِي وَ اِلَى لِسْعَلِ تَغِيْرُ (۳)
مَنْ لَهُ الْاَمَلَاتُ حَرَّتْ مِنْ وَلَه

(۱) ای و من سب دالت الهمون مسح مبحث من ددک الوجود الندی حبره العفون والبراد
من هده مسح مسح السيرة لا الصورة (۲) ای مسح هده الروح الالهي بان طار من العالم الالهي
بی عالم المعنی (۳) بی سححه سوح (اسب همت سوی اختر ددی) و قال فی شرحه (اصح
من اعز من علمه سحوم والته و اهل الهوى و دل کموی احسن من سمنی و عدوما هده
موصوم، علوی و نحن دحون من شکل الحوامه الخ) و فی السححه المطبوعه فی الکشافور کما
ترجم به هده بالمرة و هو فی هنرا اسب بالمقام و غیر محتاج الی د، تکلفه فی البهج راجع ص ۴۰۵
۱۴۱ ج ۱ من التهج.

- (۱) عورنی را رهره کردن مسح بود
(۲) روح می بردت سوی چرخ بریں
(۳) حویشت را مسح کردی ریں معول
(۴) پس بین کین مسح کردن چون بود
(۵) اسب همت سوی آخور تاختی
- حاک و گل گشتن چه باشد ای عنود
سوی آب و گل شدی در اسفلین
زان وجودی که بدان رشک عقول
پیش آن مسح این عایت دون بود
آدم مسجود را نشا حتی

- (۱) اَو تَدْرِي اَنْتَ يَا بَشَرُ الْخَلْفَ
فَالِي مَ الْذِلَّةَ تَدْرِي الشَّرَفَ
(۲) وَ اِلَى كَمْ اَنْتَ مِنْ كَثِيرٍ تَقُولُ
هَذِهِ الدُّنْيَا مُدَامًا هَا اَنَا
(۳) وَ لَوْ الْعَالَمُ بِالنُّجُجِ امْتَلَأَ
بِشُعَاعِ الشَّمْسِ ذَابَ فِي نَظَرٍ
(۴) وَرَرَهُ مَعَ وَرَرِ نَفْسٍ مِنْ مَكَرٍ
وَاجِدٍ عَمُوءَ لَوْ فِي سَفَرٍ
(۵) بِحِكْمَةٍ عَيْنَ الْخِيَالِ صَبْرًا
وَ اِنَّ الْخَلَابَ سَوَى وَالْحَيَاةَ
(۶) هُوَ مَنْ اخَذَ الْكَفُوزَ فِي الْخَرَابِ
وَهَبَ الْأَجْسَامَ أَرْوَاحًا جَعَلَ
- اَنْتَ ابْنُ آدَمَ السَّامِي الشَّرَفَ
مَا حَقَّقْتَ لَشُعِيرَاتِ السَّلَفِ
اَمْلِكُ الْعَالَمَ وَالْمَجْمَعِ اطْوَلَ
اَمْلًا مِنْي عِزًّا وَ هَنَا
فَهُوَ وَالْأَجَالُ كَلَّا وَالْمَلَأُ
وَاجِدًا فَرَسٍ مِنْ لَمَحٍ اسْطَرَّ
بِمَهْمِهِ اللَّهُ يَدِيْبُ يَشْرَرُ
حَالِ عَدَدِ رَوْضَةِ بَارِهَرِ
عَيْنِ دَسْمِ اسْتَقِيمِ عَمَرِ
وَضَعِ بِقَهْمِهِ عَيْنَ الْمَدَاتِ
وَاحِدِ الشُّوْءِ وَرَدَائِي اِيْدِ
عَارِي الْمَرْبِ بِرِطْوَحِ

تا بکی پستی داستی شرف
این جهان را پر کیم از خود می
تاب خور بگدازدش در یک نظر
نیست گرداند خدا در یک شرا
عین آن ره را بر د شرت کند
حار را گل جسم ها را جان کند

(۱) آخر آدم زاده ای تا خلف
(۲) تا بکی کوی بگیم عالمی
(۳) گر جهان پر برف گردد سر بر
(۴) وذر او و وذر چون او صد هزار
(۵) عین آن تخیل را حکمت کند
(۶) در خرابه گنج ها پنهان کند

- (۱) يُبْدِلُ الْبَطِينُ بِالطَّيِّبِ الْيَقِينُ
 (۲) لَطْفُهُ فِي الدَّرِّ قَدَّرَنِي الْحَبِيلُ
 صَبْرُ الْإِمْنِ لَهُ النَّارُ غَدَّتْ
 (۳) مِنْ صُنْعِيهِ نَسَبِ
 وَ لِأَحْرَاقِهِ دَاكُ السَّاءِ
 (۴) فَيَأْخُرَاقُهُ وَ الصُّعْمُ
 مَكْرُ الْوَزِيرِ بِالْعِلْمِ لَهُ وَ الْقَائِمُ الْغَوْغَاءُ بَيْنَ النَّصَارَى
 (۵) كَانُورِيرُ ثَمَاكَرُ إِذْ أَبْدَلَا
 دِينِ عِيسَى لِلْبَسَادِ حَوْلَا

(۱) ای من اسباب العفد الکبیر (۲) اسود ضایعی هو اللدی یبکر حدائق الاشیاء و یقول انها خیالات السومضاتی مرکب من سوف و هوالنعم واسطه و هو الفصل و یکون معناه السویرین للنعم الباطل ولکن مولانا شه بهه بالسومضاتی من جهة العبره لا غیرها

- (۱) آن گمان اکثر را سارد بعین
 (۲) پرورد در آتش ابراهیم را
 (۳) از سبب سازیش من سودائیم
 (۳) از سبب ساریش سرگردان شدم
 مهر ها رویاند از اسباب کس
 اسمی روح سارد بیم را
 وز سبب سوریش سوفسطائیم
 وز سبب سوریش هم حیران شدم

مکر کردن وزیر و خلوت نشستن و شور افکندن در قوم

- (۵) چون نوریر ماکر و بد اعتقاد
 دین عسی را بدل کرد در فساد

(۱) سومضائیه سافره بوده در یونان که حدائق اشیا را مکر شده اند - عادی که میگوید همه اشیا وهم و خیال است و این وهم و خیال هم وهم و خیال است - عادی که میگوید پسواعبار عقل است و هرگاه اعتبار عقل معهود دیگری بر گردد حدائق بر بهمان نحو بر میگردد ۳ - لادریه و ایشان همیشه شاکد در هر چه که هست و در مشکوک بودن وجودش هم شاکت دارند

(١) مَكَرٌ مَكْرًا جَدِيدًا فَأَعْتَرَلَ

(۲) وَ يَقْلَبُ تَابِعِيهِ مِنْ "وَلَع"

وَبِذَا خَمْسِينَ يَوْمًا أَوْ أَقَلَّ

(٣) جَنَّاتُ الْمَظْلُوقِ لِشَوْقٍ وَغَرَامٍ

مِنْ فِرَاقِ حَالِهِ مَعَ قَالِهِ

(٤) فَمَدَامَا هُمْ نَاحُوا بِأَيْتِهَالِ

(٥) لَهُ قَالُوا نَحْنُ لَوْلَاكَ السَّاءُ

كَيْفَ مِنْ غَيْرِ عَصَا وَ دَلِيلٍ

(٦) فَاجْعِدْ مِنْكَ لِلَّهِ الْعِزَّةِ

(٧) نَعْنُ كَالْأَطْعَامِ وَالْظُّرُ لَنَا

فَعَلَىٰ أَرْوُسِنَا الطَّلُ الْمَدِيدُ

تراوا النوع من الحاس نخل

حرية الأتى ووحدا وحرع

هجر اس و می لیت عمر

مسافر و زائر و دوو و سلام

و قد سمعنا من ائمة الهدى

وَهُوَ يَزِدُّهُ انْجِصَاءُ بِاعْتِمَالِ

غَابَ عَمَّا مَالًا وَطَ هـ

كانت الحالة للأعمى الذليل

کرم من د - دیر حد اطلاق

— 212 —

بد و اشتهاء و طاف من جدید

و عطا را بگذاشت در خلوت نشست

بود در خلوت چهل پنجاه روز

از خرق حال و قال و ذوق او

از ریاضت گشته در خلوت دوتو

یہی عصاکش چون بود احوال کور

بیش ازین از خود مکن ما را جدا

در سر ما گستران آن سایه تو

(۱) مکر دیگر آن وزیر از خود بیست

(۲) در مریدان در فکند از شوق سوز

(۳) خلق دیوانه شدند از شوق او

(۴) لایه و زاری می کردند و او

(۵) گفته ایشان بی تو ما را نیست نور

(۶) از سر اکرام و از بهر خدا

(۷) ماچوب-مقلانیم و ماوا دایه تو

لَمْ تَكُ تَبْعُدُ لَيْكِنْ مَا وَدَّ

اُخْرَجَ مِنْ عِزْلِي مَرَّ ارْمِي

الْعَقْلُ اَعُوذُ صِرَعُو

فَتَكَ فَيْتَا قَرَحَاكَ بِنَا

نَجِدُ مَاوِي بَارِضٍ وَسَا

نُبْدِي مِنْ قَلْبٍ تَشْطِي ضَرْمَا

كُلَّ عَرَقٍ رَوْحَنَا قَدْ خَمَدَا

نَحْنُ عَوْدُنَا كَذَا حُلُو اللَّيْنِ

و فتنه امور من طمعك

و احر الوعد من الوعد

و فتنه امور من طمعك

لث من ميه غلوت و

عائد من وصات هي دنالا

لث يرون آمدن دستور سست

وان مريدان در ضراعت آمديد

از دل و دين مافده ما بي تو بشيم

ميزنيم از سوز دل دمهاي سرد

ما ز شير حكمت تو خورده ايم

لطف كن امروز را فردا ممكن

پيو گردند آحر از بي حاصلان

(۱) قَالَ مِنْ أَحَدِي مَسِي نَدَّ

الْجُرُوحُ بِي دَسْتُورُ فَنَفِ

(۲) قَنَدِيهِ الْأَمْرَاءُ شَمْعُورَا

(۳) يَا حَوَادِطِ طَائِعِ الْمَحْسُورَا

سَوَاكَ نَحْنُ أَسْمَا

(۴) قَدْ تَعَلَّمْتُ وَ نَحْنُ الْمَا

نَارِدِ الْأَهْلَاسِ مَا حَمْدَا

(۵) فَعَمِي وَعُطْتُ لِمَطْلُوحِ الْحَسِ

قَدْ شَرَّمَا نَحْنُ مِنْ حَكَمَشَا

(۶) وَحَمْدَا مَدَّ دَعَا هَدَا نَجْدَا

وَعَدْتُ فِي الْأَيَّامِ نَحْرَ لَا عَدَا

(۷) مَا زِي قَسَمْتُ رَضِي دِي اَشْعَا

وَيْكَ سَلَمْتُ آحَرَ لَا مَرَّ لَا

(۱) گفت جام از مهبان دور نيست

(۲) آن امير در شعاعت آمديد

(۳) كاي چو بد بختيست ما را اي كريم

(۴) تو بهانه ميكني ما را ز درد

(۵) ما بگفتار خويشت خورده ايم

(۶) الله الله من حفا ما مكس

(۷) ميدهد دل مرا ترا كين بي دنان

- (۱) حَسْبُكُمْ وَالسَّمْعُ وَلَمْ يَكُنْ رَاحَتُهُ
أَرْحَى رَاحِيَهُ مَرَصَةً
- (۲) أَنْتَ فِي قَيْلٍ وَ قَالِ الْبَقْعَةَ
فَمَتَى مِنْ طَبِ قَوْلِ سَاطِنِ
- (۳) إِنْ سَرَّ الْحَارِجَ وَالظَّاهِرَ
إِنْ سَرَّ الْبَاطِنِ فَوْقَ السَّمَاءِ
- (۴) إِنْ حَسَّ الظَّاهِرُ كَانَ الْيَسَّى
كَانَ مِنْهُ وَلَدَ عَيْسَى الْمَسِيحِ
- (۵) سَرَّ جِسْمَ الْيَسَّى فَوْقَ الْيَسَّى
وَقَسَّ الْحَجَرَ سِرَّ الرُّوحِ فَدَ
- بَعْدَ ذَا مِنْهُ الْخُطَابُ لَسَمْعُوا
فِي عَادِي الْفَرَسِ حَقِصِيَّةً
مَنْ تَقَبَّ عَ وَلاَ عَنْ عِطَّة
تَمَشُّ رِيحاً لِسِرِّ حَكَامِ
قَوْلَا (۱) وَ الْفَعْلُ قَبْدُ الطَّاطِرِ
فَصَرَ عَنْهُ اِمْدِيحَ وَ الشَّامَا
نَظَرَ إِذْ مِنْهُ رُوحاً (۲) وَ نَفَسَ
مَنْ هُوَ الرُّوحُ إِلَى الْكُتُبِ الْمَسِيحِ
عَرَقَ فِيهِ وَحِدَ وَ وَلَعَ
وَوَعَ مِنْهُ رُوحَ وَ نَفَسَ (۳)
وَوَصَعَ الرِّجْلَ وَ نَامَحَرَ تَعَدَّ

(۱) ای بگو و گفت سیر ظاهر بذهب فی الارض و لا یفلو السماء و سیر الباطن موجود فوق السماء و اراد بالظاهر الاعضاء و بالباطن النفوس - (۲) ای بحس الظاهر رأی العین المسبوب للسن لانه وید منه او بحس الباطن رأی سوسه لانه و لدنهما ای السوسه ؛ اما عسی الروح و وضع رجه علی الحجر (۳) ای بقصد جسم استعار ای لیبوسه وضع سیره علی العالم المسبوب للقترب و هو عالم البصوره ؛ اما سیر الروح وضع قدومه فی وسط الحجر و ملو غمته حال فی عالم المقدس

- (۱) بی حس و بی گوش و بی فکر متشوید
(۲) تا بگفت و گوی بیداری توی
(۳) سیر بیرونست قول و فعل ما
(۴) حس خشکی دید کز خشکی براد
(۵) سیر جسم خشک بر خشکی قتاد
- تا خطاب اوجی را بشوید (۱)
تو ز گفت خوب کی بوئی بری
سیر باطن هست بالای سما
عسی سجان پای در دریا نهاد
سیر جان بلد در دل دریا نهاد

(۱) ملاحظه ۴۷ ج ۱ شرح بحر العلوم که سخن این عربی را از هموس الحکم در این مورد نقل کرده رجوع شود

- (۱) حَيْثُ أَنْ الْعَمْرُ مَرَّ وَ عَبَّرَ
 مَرَّةً فِي السَّحْرِ أُخْرَى فِي الْغَلَاتِ
 (۲) أَنْتَ مَاءُ الْحَيَوَانِ قُلْ مَتَى
 أَنْ مَوْجَ الْبَحْرِ يَا ذَا تَقْلُقُ
 (۳) يَا تَرَى الْمَوْجَ الشَّرَابِي أَعْرِفْ
 أَكْرَ الْمَوْجِ لِمَتَى لَدَيْ لَدَاءِ قَدْ
 هُوَ مَحْوٌ وَ سَكْرٌ وَ فَا
 (۴) أَنْتَ مَا دُمْتَ مَدَامُ السَّكْرِ مَعِ
 مَا نَقِيبَ أَنْتَ مِنْ دَامُ السَّكْرِ
 (۵) كَالْمَاءِ الْقَالِ وَ الْقِيلِ اللَّذِي
 إِنْ عِنْدَ لَصْنَتِ رَمَاءِ وَ عَمِ

- (۱) چونکه عمر اندر رخساری گذشت
 (۲) آب حیوانی کجا خواهی تو یافت
 (۳) موج خاکی فهم و وهم و فکر ماست
 (۴) سادین سگری در آن سگری و دور
 (۵) گیسوی ظاهر آمد چون عیار

(۱) معو در اصطلاح عرفاء عبارت از دفع اوصاف عادت و استبعاد عادت از دفع اوصاف عادت و استبعاد احکام عادت و در حقیقت معو چیزیست که شرکر در حق او عبادت و استبعاد جزئیت که ظاهر کرده حق بمحو الله ما يشاء و نشت و عده ام الکتاب (صفحه ۴۸ ج ۱ شرح بحار صوم رجوع شود

تکرار القول من المریدین بان اکسر الخلوۃ

- (۱) کَلِّمَهُمْ قَالُوا يَوْحِدُ وَ حَرْنُ
بِحکیم السوء و رب الفتن
مَعَا دَا لَمَکَرِ بِمِکَ وَ اِجْمَاعُ
لَا تَقُلْ یَنْ عَدِی مِمَّنْ لَوْ دَاءُ
(۲) اَسْرَاءُ بَعْنِ دَالِیْکَرِ مَنِ
یَسْهَی هَلَاکِ الرَّحْمُ نِی
نَحْرُ لَا دَوْحَ وَ لَا قَلْبَ تَ
قُلْ هَهِیَ الدَّوْمُ کَتَمَ یَسْجِیْ
(۳) اِذْ سَارَ حَسَتْ عِنْدَ لَأَسْدَاءُ
قَادِمُ بَرَحَاتُ لَلْأَشْهَاءُ
صَعْفُ وَ الْعَجَرُ وَ الْعَقَرُ
و دَوَاءُ یَ اَیْضًا قَدْ عَمِیَتْ
(۴) قَدَرُ طَاقِهِ دَابْ لَأَرْجُ
حَمْدُهَا صَعْ اَکْثَرُ لَا تَصْعُ
قَدَرُ قُوْدٍ مِنْ دَعْبِ نَدْبِ
شَعْلُهَا اَعْطِ لَا تُکَلِّفْهَا لِحَرْبِ
(۵) کُلْ حَیْرَ وَ اَرَامَهُ حَمَمَهُ
ضَعْفُ لَحْمِهِ سَوْتُ حَمَمَهُ
و اَکْثَرُ ضَعْفِ حَمَمَهُ
نَکَنُ اطْعَمَهُ بِنِ رَدَبِ نَکَیْ

ه کرد گفتن مریدان که خاور را بشکن

- (۱) جمله گفتند ای حکیم رَحْمَهُ چو
این مرید و این حرفا ما ما مگو
(۲) ما اسیرایم تا کی دین مرید
بی دل و جاییم تا کی دین غیب
(۳) چون پسر فنی تو ما را اسدا
مرحمت کن همچو تا اسها
(۴) صعب و عجز و فقر ما دستة
درد ما را هم دوا دستة
(۵) چار یا را قدر طاعت بار نه
بر صعیقان قدر قوت کار نه
(۶) دانه هر مرغ نداده و بست
طعمه هر مرغ بحر کیست

في مقام نفس الطفل الرقيق
 يصن للرشد بعد في ثلث
 بعد و ارداد قوی از کانه
 و لا کل انحر مال و رع
 طار قد اجوف كان و الاذي
 نمرت والفة بالمره
 هو من دور عاء و صغير
 و صبح لوصف مر ارم
 سمنا صير عقلا قولكا
 سب حاشا تكون انعاولا
 كسب انعبو اجودمست
 دور و محه شای و امك
 نور في طوعه در الهك

(۱) فاذا أعطيت للطفل الرقيق
 مينا من ذا الرغيف احسب ولا
 (۲) و إذا ما بررت شانه
 فالرغيف قلته طعاما طلب
 ۳ دالت لطير انسي و د
 و عدی لقمه صکن هره
 (۴) و حاصه دا نه يطير
 طار من عر صغير حـ
 (۵) احرص الشيطان فير صمكا
 (۶) سمع س لا قه لا
 سمع نجر لال البحر س
 (۷) معك كـ حـ رت امك
 انب من من سـ (۱) سمك

(۱) سمك بکسر الهمزة اسم جم و من جم في السماء السابعة والصدور و غیر السمک لرمح
 و السمک الاعرن سمک في الاصل اردد به السمکة غنی جمل النور بنی جمل الارضین
 له في الجمع

طعن مسکین و از آن س مرده گز
 هم بخود گردد دش جوانی نان
 لقمه هر گز نه در آن شود
 بی تکلف بی صغر بیت و ند
 گوش ما را که توهش میکند
 حش ما بحر سب چون دریا توئی
 ای سماک از تو مور ناسمک

۱) طعن را گز س دمی رحای شر
 (۲) چونکه دسان او در آورد عدد رآن
 (۳) مرغ نازک چون پر آن شود
 (۴) چون بر آورد پر برد او بخود
 (۵) دیو را بطق تو حاش می کند
 (۶) گوش ما هوشست چون گویا توئی
 (۷) ناتو ما را حاک بهم از دشت

- (۱) یَسْأَلُكَ نَحْنُ فَوْقَ الْفَلَکِ
 مَعَكَ يَا قَمَرُ التَّمِ مَتَى
 (۲) مَعَ هَالِی وَحَبِیثِ اللَّیْلِ مَتَى
 ویرای ویرای تو که
 (۳) هَذِهِ الْأَفْلَکُ لَطَعًا وَجَمَالًا
 لیکن الروح النطیف در
 (۴) صُورَةُ الرِّقَّةِ لِلْأَحْسَامِ قَدْ
 هذه لا حـ مـ مـ
 (۵) رَحْمَةً وَنَحْمَةً
 نظر فرد عند خدا و من
- رَبُّكَ تَلْقَى سَوَادَ الْحَنَكِ
 هَذِهِ الْأَرْضُ لَهَا اللَّیْلُ أَمَتِی
 عَرَسَ فِیهِ ظِلَامٌ أَوْ أَمَتِی
 ظلام هـ هـ السور سفر
 صورہ رفیعہ کانت و البسائل
 معنی الرقعة کائن والنصباء
 ظهرت خصت بها إسماء و حد
 کلا سمي هـ واللفظ
 رَبُّكَ اللَّهُ
 (الامتنان بعد صلوات بر علی)

جواب الورید بانه لا یترب الخلوۃ

- (۶) قُلْ مَهْلًا رَكَوْهُدَى الْحَجَّ
 وَلَكِنَّهُ فِی رُوحٍ وَالْقَابِ سَعُوْهُ
 (۱) بی تو ما را بر فلک تاریکی است
 (۲) نامه روی پوش بری کی است
 (۳) صورت رفت بود افلاک را
 (۴) صورت رفت برای جسمهاست
 (۵) الله الله که نظر بر ما مکن
- لَا تَزِيدُوا الْقَابَ جُرْحًا وَفَلَحًا
 مَقْرَأًا لِلْوَعِظِ وَالنَّصِيحِ أَسْمَعُوا
 سوای ما در میان زمین تازی کی است
 زود روی بود تو تازی کی است
 معنی رفعت دور پاک ر
 جسمها در پیش معنی اسمهاست
 لا تقطعا فقد طال الحزن

جواب امتین زبیر که خورث را نمی شکنم

- (۶) كُفْتُ صِحَّتِهَیْ خُودِ كُوتِهَ كُنِیْدِ
 بند را تو جان و دل و ده کید

- (۱) اَنَا إِن كُنْتُ الْأَمِينُ الْمُتَّهَمُ
 لَوْ أَقُولُ لَسَمَا الْأَرْضَ الْقَمَا
 (۲) كَمَالًا كَسِبَ لَمَالًا
 وَ الْمِثَالُ لِلْكَمَالِ وَ اَنَا
 (۳) أَبَدًا ذِي الْخَلَوَةِ لَا أَدَعُ
 اَنَا مَشْغُولٌ بِعَلِّ مَخْصُ

اعراض المحبين ثانيا على قول الوزير

- (۴) قَلَّه قَالُوا بِالْطَّبْرِ وَ دَب
 حَسَّ لَا مَكْرَ وَ الْقَوْلُ لَنَا
 (۵) مَوَ - اِمْعَ مَسْ حَرَى
 وَ لَكَ مِنْ وَتَبِطُ الرُّوحِ الزَّفِيرُ
 (۶) مَسْ مَطْعُنٌ مَعَ الْمَشْرِ حَسَّ
 مَكِي وَ وَكَانَ أَحْسَنُ
- (۱) گر آمینم متهم بود آمین
 (۲) گر کمالم با کمال انکار چیست
 (۳) من نخواهم شد ازین خلوت بیرون

اعراض آخر، گردردن بیدان از خلوت وزیر بار دیگر

- (۴) جمله گفتند ای وزیر انکار چیست
 (۵) اشک دیده است از فراق تو دیوان
 (۶) طفل با دایه نه استیزد ولیک
- گفت ما چون گفته اعیار نیست
 آه آه است از میان جان دیوان
 گردید او گرچه نه بداند نه نیک

- (۱) نحن كذا قوروا الرخمة انت
ليس منا الصخب من انت
(۲) نحن كذا ي و فيا الصوت كان
نحن ميل الجس و فيا الصدا
(۳) نحن كالشطر نج و صحاوا انكسار
من انت كانا و يا قد طهر
(۴) نحن من يا من يا للروح روح
من نكون نحن حي متكا
(۵) نحن اعدم و كل ما
انت بالحق و خود مطلق
- و عليه كيما شئت صريت (۱)
جاء ما فيك بدي لظما يا
من انت ما في الدات (۲) في لصوره دار
من انت جاء و انت من انت اليدا
و هما فيا بصر (۳) و جهز
يا حميل الوصف يا من طهرا
من تكون نحن اذ انت الروح
في مقام تدو اتي بمدك
من وجود عدم محض يا
مظهر الفاني الوجود محض (۴)

(۱) ای نحن یکی مثل اینها قوروات صارب رحمة علی وجودنا بوهی و معرک لشوقه است لا نحن
فالصوت ليس ما نحن و فی الجمعه الصوت انت لا انت مسواص من انت و به جمعک و مبلور
(۲) ای ان تکلمنا فمن اثر كلامك اللذي هو من صدق الله و العلات بسی صدقک
منك نحن وجود لعمري هو ابدی لا یمر عليه فیه من صدق فی سورة انفس و لا بدع مع الله
آله آخر لا له الا هو کل شیء هالك الا وجهه (۳) ای نحن فی العالیه و المعبویه منک یا من
صفاته حقه انت حلی لا فوال و اعدا و نحن آله فارادنا من ابر صفا ارادتک بدقیه و بت صدق
العالین. فستعمل کل من عد الله (۴) ای نحن من حیث نحن عدم محض و وجودنا ایضا عدم محض است
وجود مطلق تری الفانی .

- (۱) ما چو چگم و تو رحمة می روی
(۲) ما چو دایم و نوا در ما زتست
(۳) ما چو شطر رحیم اندر برد ما
(۴) ما که باشیم ای تو ما ر جان جان
(۵) ما عدم هائیم و هستی های ما
- روی ز ما ی تو راری می کنی
ما چو کوهیم و صدا در ما رتست
برد مات ما زتست ی خوش صفات
تا که ما باشیم ما بودر میاں (۱)
تو وجود مطلق فانی ما

(۱) افعال است سویه . احب در مرتبه مرق بعد لجمع است در برول اصطلاح صوفیه باین
معنی چون سیر سالک در عروج تمام میشود و وجود وی فانی گردد با نکلله برول مسکن بشریت و اعیان
خود را در آیه جن مشاهده میساید و میداند که معلوم اند و وجود دیگری بجز وجود حق نمی بیند .

- (۱) تَحْنُ اسْدُ كَلْنَا بِالْهَمِّ
شَحْنُ الْحَمَةِ ضَحْوٌ عَلَسُ
(۲) ظَهَرَتْ حَمَلَتَا مَا شَسَرَتْ
فَالْبَدَى مَا ظَهَرَ لَا تَرَعَمَ
(۳) مَا وَحَدَا مِنْ وَجُودٍ وَهَوَاءُ
كُلِّ مَا نَحْنُ وَحَدًا وَوَحَدًا
(۴) لَدَا الْأَيْحَادِ عَطِيبُ الْعَدَمِ
عَاشِقُ مَعْدِنِ سِيرِ الْعَدَمِ
لَكِنْ الْأَسْدُ الْقَلْبِي فِي الْقَلَمِ
مِنْ هَوَاءٍ مِمَّا تَعْدُ نَفْسُ (۱)
لِهَوَاءِ الْحَمَلَةِ مَا ظَهَرَتْ
لِحِطَّةٍ يَقْصُ دَائِمَتَا قَهْمِ (۲)
كَانَ مِنْ حُودٍ بِرَبِّ السَّعَاءِ (۳)
كَانَ مِنْ أَصْدَاتِ هَلْ لَمْ يَعْدُ
مِنْ رِيحِ الْوُجُودِ مَا شَسَرَتْ (۴)
فَسَ إِيجَادُ لِحْدُوثِ الْوَقْدِ

(۱) ی کها از حمله لث الاسود بهصوره عنی الاعلام حرکاتها بقا بعد نفس بكون من هواء
کذا حرکاتها وسکد من کل الوجوه وخطر ای الحصة صهره به و ارده تعالی (۲) حملة -
البعوض فی لث الاعلام طاهرة والهواء عر من ذلک البدی هو عر حر هو هوی ردة الله تعالی
مبالا یمس اولایه ب (۳) ای ما الهی هوائه ای حر کسب ووجوده من احداث وحملة حاصل وجوده
من یحدثک (۴) ی ادعت ضعم لده الوحد لمدم لاسمی وهو الاعیان لسة اللتی تم تشم رائحه
الوجود من اعیان الایه و الایه و العشان فحصل لمدم فی الاول عشرة ت

- (۱) ما همه شران ولی شر عزم
(۲) حملة من پیدا و ما پیدا است ناد
(۳) ناد ما و بود ما از داد تو است
(۴) لدت هستی بودی بیست را
حملة مان از ناد باشد دم بدم
تکه ن پیدا ست از ما کم مباد
هسی ما حملة از ایجاد تست
عاشق جود کرده بودی بیست را

(۱) در سجع شرح بحر العلوم کلمه (حملة) ما حیم معضه آمده یعنی حملة صاهر است و باد مظاهر
بیست هجری احکام مظاهر است و حق که مؤثر است مظاهر سب و در عیب است

- (۱) لَدَّةً إِنْشَامِكَ لَا تَمْنَعُ
خَلِيٍّ مِنْ لَطْفِكَ أَشْبَابَ الْفَرَحِ
(۲) وَلَهَا لَوْ تَمْنَعُ مَوْتٌ يَسْأَلُ
وَمَعَ الْقَائِشِ هَلْ نَقَشَ قَدَرُ
(۳) نَتَّ لَا تَنْظُرْ لَنَا وَانْظُرْ لَنَا
(۴) حَضْرًا كَسَدًا وَلَا مِمَّا السُّؤَالُ
سَمِعَ لَا فِي سُؤَالٍ بِالْجَوَابِ
(۵) وَلَدَى الْقَائِشِ ضَعْفٌ وَالْقَلَمِ
تَحَرُّرٌ كَالْقَلَمِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ
(۶) هِيَ مَوْءُودَةٌ الْحَبِي تَقْدِيرُ
أَشْهَبُ دَعْوَى عَجَبِ الْآمَرِ

- مَجِئِشِ لِعَشِيقِ لَا رَفْعَ
هَبَّ وَ عَوْدَ حَمْرٍ أَوْ قَدَحَ
نَقَشَ وَ عَصْرَ مَا دُنَى نَقْلِ
سَدَرِ حَرِّهِ وَ يَأْتِي بِحَضْرٍ
لَكَ مِنْ حُودٍ بِرُفْسٍ وَ سَمِ
كَانَ لَكَ طَفْئَتٌ مِمَّا خَفِيَ
سَمِعَ نَحْوَهُ مِنْ قَبْلِ الْخِطَابِ
نَقَشَ مَا دُونَ حَسْبِ دَرَقَمِ
وَمِمَّا لَمْ يَدْرِكْ مَقْصِدَ رُشْمِهِ
كُلَّ حَقِّ لَعْنَةِ الْحَمْدِ نَقْصَرِ
آهَ نَظَرِ نَوْمٍ لَا رَهْ (۱)

(۱) ای و کذا لک وجود الاسان عند القائش العقیفی

- (۱) لب افعام خود را و امگر
(۲) در نگری کسب جستجو کند
(۳) مگر بدر ما مکن در ما مهر
(۴) ما سودم و همدامن سود
(۵) نقش باشد پیش قاش و قلم
(۶) پیش قدرت حق جمله بارگاه

- فل و ناده جاء خود را و امگر
نقش و نقش چون برو کند
اندر اکرام و سحای خود نگمر
نصف تو دگفته ما می شود
عاجروست چو کودت در شکم
عاجران چون پیش سوزن کارگاه

(۱) مَنْ قَصُورَ هُمْ عَنْ عَمَلِهِمْ
 لَهُمْ غَابِ احْتِمَالِي تَحْتَ الْحِجَابِ
 لَهُ أَوْ تَسْمَعُ فِيهِ تَوَمُّنُ
 تَلْمِحِي لَا تَقْبَلُ الرَّأْيَ السَّخِيفَ
 كُلُّ وَفْتِ الْمَرِيضِ مَا مِائِ عَرَضِ
 الْمَرِيضِ فِيهِ حَيْرُ الْمَطْلَبِ
 تَسْتَلُّ نَفْعًا عَنِ الْحَرَمِ قَدِيمِ
 حَوِي بِعَلِّ احْيِرْ تَشْرَاءُ مَدَامِ
 يَسْوَى الطَّاعَةِ لَا أَقْبِي الْيَهْمِ
 وَهَبِ الْيَقْظَةَ وَالْيَكْرَ الْكَأَمِ
 وَ مَنْ تَفَكَّرَ بِهِ لَا شَكَّ
 شَقُّ رَجُلٍ هُوَ حَقَّاعِ

ماه حق بهمان شده است در اثر و
 بگنری از کفر و در دین بگروی
 وقت بیماری همه بیداری است
 میکنی از جرم استغفار تو
 می کنی نیت که باز آییم بره
 جز که طاعت نبودم کار گزین
 می به بختد هوش و بیداری و را
 هر که را در دست او بردست بو

(۱) أَوْ تَقُولُ جَبْرًا مَا عَقَلُوا
 قَمَرٌ حَبْرُ الْأَلَّةِ فِي السَّحَابِ
 (۲) فَلِذَا كَانَ الْجَوَابُ الْحَسَنُ
 تَسْتَدَالُ الْكَمَرُ وَ تَدْبِسُ الْحَمِيفُ
 (۳) حَسْرَةٌ تَهْ نَسْهَلُ فِي مَرَضِ
 دَرِ بِالصَّحْوِ الْوِ وَ الْيَقْظَةُ
 (۴) أَنْتَ فِي الْوَقْتِ الْمَدَى فِيهِ سَقِيمُ
 (۵) فَسَحَّ الْحَرَمُ لَكَ ذَلِكَ السَّقَامُ
 (۶) تَحْفَافٌ مِنْ بَعْدِ هَذَا بِالْمَدَامِ
 (۷) وَفْتِ الْمَرِيضِ مَا مِائِ عَرَضِ
 (۸) طَالِبُ الْأَصْلِ لِيَذَا الْأَصْلُ الْقَدِيمُ
 كُلُّ مَنْ فِيهِ يَلْمُ الْوَجْعُ

(۱) و در بگوئی غافل است از جبر او
 (۲) هست این را غوش جواب اربشوی
 (۳) حسرت و رازی که در بیماری است
 (۴) آن زمان که می شوی بیمار تو
 (۵) می نماید بر تو زشتی گنه
 (۶) عهد و پیمان می کنی که بعد از این
 (۷) پس یقین شد آنکه بیماری تو را
 (۸) پس بدان این اصل را ای اصل جو

- (۱) کُلِّ مِنْ نَحْوِ صَدِّقِ اَوْحَدُ
 کُلِّ مِنْ کَرِ سَمِ وَصَحِ
 (۲) دَعَمْتُ الْجَرَّ مَعَهُ وَصَوَّحُ
 رُؤْيَهِ رَجَحَ حَمَلَاتِ
 (۳) مَمْنَى سَمِ کَانَ مَبْدَ مَسَدَ
 وَکَرِ مَوْدَ کَرِ مَمْدَ
 (۴) مَمْنَى مِنْ کَانَ مَبْدَ مَسَدَ
 مَمْنَى مِنْ کَانَ مَبْدَ مَسَدَ
 (۵) مَمْنَى مِنْ کَانَ مَبْدَ مَسَدَ
 (۶) مَمْنَى مِنْ کَانَ مَبْدَ مَسَدَ
 حَبِرَ صَمْعَ مَمْنَى مَمْنَى
 (۷) حَبِرَ مَمْنَى مَمْنَى مَمْنَى

(۱) سَمْعَ مَمْنَى مَمْنَى مَمْنَى مَمْنَى

- (۱) هر که او سدر تر بر خود تر
 (۲) گر در حشر آگهی زار و کو
 (۳) بسته در زعفر کی شادی کند
 (۴) بی سدر حس آری کند
 (۵) در تو می بینی که بایت بسته اند
 (۶) پس تو سرشگر مکن ، غاخران
 (۷) چون تو جبر اوس می مگو

- هر که او آگاه تر درخ زود تر
 بشش رنجبر حار و کو
 چوب اشکسته عبادی چون کند
 کی گرفتار بلا شادی کند
 بر تو سرهنگان شه نشسته اند
 رانکه طمع و خوی عاجز بود آن
 در همی بی نشان دد کو

قداما فيه تدو قَدْرَة
 وَجَدَتْ تَحْتَهُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ
 لَا وَلَا الْخَيْرَ تَرَى فِي حَيِّهِ
 حَيَّتَهُ مِنْهُ أَنْتَى لَا مِنْ سِوَاهُ
 هُمْ حَرُونَ مَا وَافَقُوا
 عَمَلُ نَفْسِي لَهُ لَا تَصْطَفِي
 جِسْمَهُ صَعْدَ لَهُ دَهْنًا
 لِلْأَقْدَامِ حَمْدٌ سِيرٌ وَطَبْ
 مِنْ سَحَابٍ بِمَا فِيهِ دَنَتْ
 طَلَبُوا طَبْعًا وَهِيَ وَافَقُوا
 حَسَنُوا الصَّدَقَاتِ وَنُصْرَتَهُ
 نَزَعُوا بِرُوحِ صَبْرٍ وَالْحَبْرُ
 أَنْتَ حَيٌّ فِي مَقْدَرٍ وَوَحْدُ
 مِمَّنْ لَمَوْلَا فِرَاقِي وَحَمَلُ

فلرب حود را همی بینی عیان
 اندران جری شوی کبر از حد است
 کافران در کار عقی حریفه
 مرود او در پس و جان پیش پیش
 سخن دنیا را خوش آید آمدند
 سوی عیبن جان و دل شدند
 کافرو بی حرف میروید کلام

(۱) کل شغل انت منه رعه
 انت حلت بها من عیان
 (۲) کل شغل انت له ترع به
 فيه احسرى صرت لاله
 (۳) انبیاء الله في شغل الدنيا
 لكن الكفار حريون في
 (۴) حین ان کل طبر طلب
 للوراء ذهب الروح ذهب
 (۵) وَمِنْ ذَلِكَ الْكَفَّارِ الْخُفْسُ نَدَتْ
 بهم فی دهم سخن بد
 (۶) و هم بین حین لا بد
 فعمیق من سنی حین
 (۷) همی روح من تماش
 به من عه حروب و عمل

(۱) درهر کاری که میل هست بدان
 (۲) درهر کاری که مبتیست و خواست
 (۳) آید در کار دنیا جرید
 (۴) و آنکه هر مرغی سوی حسن خوش
 (۵) کافران چون حسن سخن آمدند
 (۶) بیند چون حسن علیین شدند
 (۷) ای خدا شما تو جان را آن مقام

(۱) م. بدل القول بنهاء و جنة
 کي الاستحقاق به کلام
 قصي ايضا في المقام و ثناء
 هذه قصه بحكي و المرم

في بيان قطع الرجاء للمريدين من رفض الخلوة

- (۲) دالور رصاح من خوف اجراء
 هذا لانه يا خير الامر
 مبي دال امر اذوا و غمو
 كل ما ذكره الحق افهموا
 (۳) باطن الامر كما اظهره
 و عمو ما اذكره
 قال عيسى لي تجردوا و اعتزل
 و عن الاحسان و لاهل محراب (۱)
 (۴) جايه الحائض و احسن و حدك
 بين و خود ان حرد تسك
 (۵) بعد دار خصه سي م ترد
 بالكلام بعد ذا لم اجد
 ي في قيل و مر من عن
 (۶) فودع يا احصائي
 لا و لاح و حيت من سئل
 و عي رابع املا
 من سموت حيت و ثناء
 حيت ثناء سموت
 (۱) سمحه نايه - قال عيسى بر حرد و اعتزل
 قل حرد و لاهل محراب

(۱) این سخن پایان ندارد بیک ما
 در گوئی ان مملی قصه را

نویسد گردن و زبیر مردان و از دست خوارت

- (۲) آن و زبیر از انصرون آواز داد
 کای مردان از من بی معلوم داد
 (۳) که مرا عیسی چنین پیغام کرد
 گر همه حیث و بند و باش مرد
 (۴) روی بر دیوار کن سپاس
 و ر و خود حوش هم حیث و گرس
 (۵) بعد ز این دستوری گفتار بیست
 بعد از این ما گفتگویم کار بیست
 (۶) الودع ای دوستان من مردم ام
 رحمت بر چارم ملک بر برده ام

- (۱) كَيْ يَدَاكَ لِحَطَرٍ تَحْتَ الْعِلَكِ   الَّذِي سَارَ لُزًا وَ احْتَمَتْ
 اَنَا لَا أُحْرِقُ حُرَّتًا وَ عَمَّا   عَطَا مِنْ ذَاكَ الْفَى وَ هَلْ
 (۲) بَعْدَ قَوْفٍ سَمَاءَ بَرَعَهُ   حَسْبَ عَيْسَى مِنْ شَمْسٍ لَامِعَةٍ
 اُحْبِسَ رُوحَهُ لَامِينَ قَحَبِ   جَدَارِ أُمِّي زَيْ مَا طَلَبِ

خدا ع الوزیر الامراء کل فرد منهم علی نحو خاص

- (۳) عِنْدَ دُثْ لَامِرٍ طَبِ   كَلِ فَرْدٍ لِحَفَاءِ صَحْبَا
 وَ لَمْ يَكُنْ صِلَا مَقْرَدِ   حَسْبَهُ وَ مَقْعُ سِرِّ عَمْدَا
 (۴) فَمُكَلِّ وَ حَدِّ مَنَ صَحِجِ   مَقْدِسِ عَيْسَى مَسْجِدِ
 نَمِي النَّائِبُ الْفَحْقَى وَلِي   حَقِيقِي فِيهِ وَ بَيْسِي وَ لَوْلِي

- (۱) تا برر چرخ ساری چون حصص   می سورم در عسا و در عصب
 (۲) بهنوی عسی شدم بعد در   بر قرار آسمان (۱) چهارمین

نار بهتر وزیر امیران را در يك بنوعی و طریقی

- (۳) وانگهای آن معر را بخوند   دشت يك تنها مهر يك حرف را بد
 (۴) گفت هر يك را بد عیبوی   دشت حق و خلعه من توئی

(۱) مشهور است. میان سه ادویه دیگر که عسی (ع) در آسمان چهارمین است ولی در حدیث معراج رسول (ص) صریح است در میان دو ادویه چنانچه شیخ محی الدین هم نگاشته و اینکه سه دوازدهمین حدیث معراج معجم دروس است و فرموده مولانا را می دانند یا بر طریق مشهور حمل نمود و آن اینکه حکایت رگفرد و ریز است که از حیدر کتب و مکر اوست و بی اشکالی که دارد در دفتر های دیگر نیز چند میفرمایند و ممکن است که کرم ناو و هوا را هم آسمان شمرده اند چنانچه زمخشری گفته: (کل ما هلاک فهو سماء).

صَيَّرَ عَيْسَىٰ أَصْطَفَاهُمْ شَيْعًا
 سَيِّئًا لِّلشَّرْعِ أَقْتَضَىٰ لَا تَعَذِّرُوا
 حُرًّا عَصَاً وَصَرَ نَفْقَهُ
 عَيْدُكَ أَوْ يَفْقَهُ سِيرًا لِلْجِسَامِ
 لَا تَقُلْ دَاهَتْ هَلَا وَوَسَدَ
 لَا تَرْمِ بِسَيْطَانِهِ فِي الْأَمِّ
 دَاوُدَ وَعَمَّهُ أَحَدٌ لَا تُخْبِرُ
 نَعْدِي مَا شئتَ أَمَدًا أَصْنَعُ
 ذِي عَلَى الْأُمَّةِ بِالنَّحْنِ الْفَصِيحِ
 وَهَذَا مَعْدَرُ عَصَا وَتَقْصِيحُ
 قَالَ فِي السِّرِّ وَلَيْسَ فِي الْمَالِ
 تَ مَطْلُوبُهُ كَيْفَ لَا سَوَادَ

کرد عیسی جمعه را اشباع تو
 با بکش یا خود همی داریش سپر
 تا نصیرم این رست را محو
 دعوی شاهی و استیلا مکن
 دیکه بر جوان تو بر امت و صبیح
 سبب داند جر تو در دین حله

(۱) اِنَّ نَافِعِي لِّاَمْرَاءِ اَمْعَا
 اِنَّ كَلَامَهُ فِيهِمْ مَرَّةً
 (۲) كُلُّ مَنْ مِنْهُمْ بَيْتٌ لِّرَمَّةِ
 حَذَاهُ اِنْ شئتَ لَهُ قَوْلٌ اَوْ مَدَاهُ
 (۳) عَيْرَ اَيَّ مَا حَيَّيْتُ لِحَاذِ
 اَلْمَا مَدَاهُ فِي مَدِّ جِهَانِ
 (۴) قَوْلَ مُوَيَّ دَاوُدَ لَا تُضْمَرُ
 لَا وَلَا سَطَّانَ حَيَا دَعَا
 (۵) هَا هُوَ طُومَارُ حَكَمِ مَسِيحِ
 اَيُّ كُلِّ وَاحِدٍ مِمَّنْ اَوْصَحِ
 (۶) يَكُلُّ مِنْهُمْ هَذَا لِحَقْلِ
 اِنَّ عَيْرَ فِي دِينِ لَا

(۱) و آن مردن دیگر اتباع و
 (۲) هر امری که کشد گرد گبر
 (۳) لیک نام زنده ام این را مگو
 (۴) تا مردم من تو را پیدا مکن
 (۵) اسک این طومار احکام مسیح
 (۶) هر میری را چسب گفت او جند

- (۱) کُلُّ فَرْدٍ مِثْلُهُ سَوَى حَسِيبٍ
 کُلُّ مَا قَالَ لَیْذَا قَالَ لَیْذَاکَ
 (۲) کُلُّ فَرْدٍ مِثْلُهُ طَوْمَرٌ وَهَبَ
 (۳) ذِی الطَّوَامِیرُ جَمِیعاً تَخْتَلِفُ
 (۴) حُکْمُ ذِی الطَّوْمَرِ بِحُکْمِ ذَاکَ
 کَبِیفَ مِنْهَا الْوَاحِدُ لِلْآخِرِ

قتل الوزير نفسه بالخلوة

- (۵) بَعْدَ هَذَا الْبَابِ فِي اسْرِ قَتْلِ
 رَجُلٍ وَهُوَ مِمَّنْ قَتَلَ
 (۶) وَفَدَا حَقَّ نَفْسِهِ دَفْعَهُ
 مِثْلَ یَوْمٍ مَحْشَرُهُ سَاءَ
 (۷) فَعْنَى قَتْلِهِ مَقْدَرُ حَسْبِ
 وَ عَلَيْهِ حَرٌّ خَزَوْ الشُّعُورُ

- (۱) هر یکی را کرد اندر سر عزیز
 (۲) هر یکی را او یکی طومار داد
 (۳) جسکی طومار ها بد مختلف
 (۴) حکم این طومار صد حکم آن

کشتن وزیر خود را در خلوت

- (۵) بعد ازین چل روز دیگر در سست
 (۶) چونکه خنق از مرگ او آگاه شد
 (۷) خلق چندان جمع شد بر گور او

- خوش را کشت او وجود خود درست
 بر سر گورش قیامتگاه شد
 مو کثان جامه دران در شور او

- (۱) لَيْسَ عِوَا الْعَالِمِ الْحَيِّ الْقَدِيرِ
مِلًّا صَمًّا كَبِيرًا وَ أَمَّهُ
(۲) فَمَرَاتٍ قَبْرِهِ قُوفُ ارْؤُسِ
حَرَبُهُ عَدُوُّ الدَّوَاءِ أَنَّهُ
(۳) دَامَتْ الْحَقُّ عَلَى قَسْرِهِ وَ
مِنْ دَمٍ غَسَنَهُ سَوَى صَرَفِ
(۴) يَبُوءُ أَكْلُ صَجْوٍ كَبَرِ
(۵) بَعْدَ شَهْرَةٍ لَيْتَ لِحَقِّهِ أَفْضَحُوا
أَيُّ هَدْيِ الْأَمْرَاءِ أَفْضَلُ
(۶) لَيْسَ فِيهِ وَجْهٌ وَ مَاءٌ
لَيْسَ فِيهِ شَعْلٌ فِيهِ لَفْرَصٌ
(۷) كَلَامُ الْأَرُوسِ طَوْنٌ فِيهِ
يَدٌ رَأْيِدٌ وَ دَسٌّ هـ

(۱) اراد من قوله می الاصر اورد او (ای حربه و الواجع عنه

- (۱) کان عدد راهم جدا دند شمرد
(۲) خاک و کردند بر سر های حوش
(۳) آن خلائق بر سر گورش مہی
(۴) جمله ز درد فرقت در فعال
(۵) بعد ماهی خلق گفتند ای مہان
(۶) تا بجای او شناسمش امام
(۸) سر همه بر احسار او بہم
- بر عرب و ترک و در رومی و کرد
درد او دند در مان های حوش
کرده حور را در چشم خود رھی
هم شهر و هم کھان و هم مہان
در امرن کبست بر حاش شان
تا کہ کار ما ازو گردد تمام
دست بر دمان و دست و ریم

- (۱) لَمَعَانِيْ اَيْسَ تَقْسِيْمٌ وَعَد
 (۲) قَاتِحَادُ الْحَبِّ : حَبِّ يَطِيْبُ
 فَسَمَتِ الْمَعْنَى عَنْ اَصُوْرِهِ مَلْ
 (۳) عَارِضُ الصُّوْرَةِ دُونَ اِبْصَارِ
 هُوَ سِرُّ الْوَحْدَةِ الْعَارِي النَّعْمِ
 (۴) وَلَهُ اِنْ لَمْ تَذُوْبْ قَالَكُزَمْ
 نَفْسُهَا قَدْ ذُوْبَتْ بِاَعْدَى
 (۵) هُوَ يُدْنِيْ فِي الْاَلْوَابِ كَرَمًا
 حِرْفَةُ الدَّرْوِيْشِ وَمَعْنَاهُ كَسْرُ
 (۶) كَلِمٌ مَسْطُوْرٌ جَوْهَرٌ
 ذَالِكَ الْجَانِبِ لَا رَأْسٌ وَلَا
- اَلْمَعْنَى اَيْسَ اَفْرَدٌ وَحَدٌ
 وَهُوَ يَرْوِجُ حَمِيْلٌ وَحَمِيْبٌ
 فَهِيَ الْمَارِضَةُ لِرُوحٍ تُصِلُ
 مَرَى الْكُرِّ وَهْ كُرِّ اِلَهِي
 تَجَنَّبَ عَنْ طَرِيقِ الْحَقِّ اَلْقَدَرِ
 لَمْ يَزَلْ مِنْ حَسِيْبٍ وَالْيَقِيْنُ
 مَرَى عَمْدٍ لَهُ شَمْسٌ قَدِي
 مَعْنَاهُ وَهُوَ يَحْيِيْ بِعَمَلِ (۱)
 يَحْيِيْ مَعْنَى عَنْ حِرْفَةِ الْكَمَرِ
 وَاحِدًا كَمَا اَلْجَمْعُ صِيْرًا (۲)
 رَحَلَ اِذْ اَلْحَقَّ مِمَّا اَوَّلًا

(۱) اى الله تعالى من كمال عدل و به سري و به لا بصر الاله و به يخصص و جمع الام (عنه الصامى و به كمال على (ع) لا تعدد و به اوه هه هو الحق و به وى يستخرج حرقه بقره وى قلبه المتكسر الخ والله تعالى و در و عدد و به صفة اراده فاعلمه بدانه بود و به وى اسكانت عدد بجمعها بها

در معانی بحره و افراد بیست
 پای معنی گیر صورت سرکش است
 تا بینی زیر آن وحدت چو گنج
 خود گدازد ای دلم مولای او
 او بدوزد خرقه خویش را
 بی سروی بی پا بودیم آن سر همه

(۱) در معانی فسمت و اعداد نیست
 (۲) اتحاد بر و یاران خوش است
 (۳) صورت سرکش گدازان کن برنج
 (۴) و در تو نگدازی عنایتی او
 (۵) او نماید هم بدلیا خویش را
 (۶) منبسط بودیم و یک گوهر همه

(١) حرّ وادي الشرف في المجيق

۲ شرح شد ۱۸۸۸ : جمال

عَرَفِي حَقِّ اِسْمِكَ اَصْغَبُ

(٣) شاهها ماحصه ت دي التكت

اَلَمْ يَكُنْ اِيَّاهُمْ يَحْدِثُ

أَيَزُولُ المَرَقُ مِنْ هَذَا المَرِيقِ

قلت و كان مقام الممّال^(١)

يرلوق يئدي له الراي السخيف

مرہف الالماس بالحد حکمت (۲)

اعزّٰى لّا تات محو دى الكعبه

(١) اى كتب اهل من جهة تعداد و تعدد سرالوحدة و ابيه و اشرحه اكثر مما قلت و لكن احاف من ربي قدم احد لان هذا المعنى المراقق الاقدام لاقدرة لصعفاء الدهن على استيعابه فان كثيراً منهم وقع في ورطة الالعدد (٢) اراد بها تكاثف سر الوحدة فان فيها مسائل عر مستعصية عر عظماء شعل بالعدد عر يحصل لك ايمان و رسوخ في الدين.

[illegible]

(۱) کنگره ویران کبیده و محبتیوں

(۲) شرح این را گنجی میں از مری

(r) ۱۵۴۶ چوں بیع الماسی اصبت ثیر

تہ رود قری از میاں ایں فریق (۱)

ملك مرسى تا ملقر د حاطرى

کمداری نو سپر واپس گیر (۲)

(۱) منی حرم ریحتم فعل آید که آن من از میان تر جید ۳۳ زمان اتحاد ارواح مشهود میشود و فرق من و منی و روح از نفس لامر باطل که دزد که این کفر و رندانه است (۲) منی حوس در مکتبه های دهمه باید کفر مگر صاحب عجب که از ناسد الهی یافه است حواء نکشف حواء تغلید رسول (من) و الاعقل در آنها کار میکنند.

- (۱) فَيَلَا تُرْبِي إِذَا الْأَلْمَاسُ لَا
لَيْسَ الْمَسِيْفُ مِنْ مَطْع حَيَّةٍ
(۲) وَلَهُدَّ السَّبُّ سَتَفَ سَكَّ
كَيَّ هَا لَا يَقَرُّ مِنْ دَلْعُوجٍ
تَنْقَدَّةً دَمَّ بَيْنَ الْمَلَأِ
فِي حَدِّ لَا وَلَا يَرْغَى الْوَفَاءُ
فِي الْجَمْعِ وَصَفَتْ وَتَسْكُ (۱)

منازعه الامراء في ولاية العهد

- (۳) تَعَدَّ قَعْدَ ذَا الزَّعِيمِ شَقَمُوا
(۴) نَلَامُ رَاحٍ مِنْ دِي لَامَرٍ
فَكَرُوا فَلَا وَمِي حَبَّ وَرَاحٍ
(۵) هَا زَا نَابَ دَا لِرَحِ
نَابَ عَسَى مِي رَحِ
(۶) هَا هُوَ لَطَوُهُ دَا كَا سَدِينِ
خَدَهُ مَسْكَ كَا وَ -
نَابَ فِي حَكْمٍ عَنْهُ طَمَسُوا
وَاحِدَ الْقَوْمِ مَنْ هُمْ لِلْوَفَاءِ
وَلَعُوا قَالَ لِي الْأَمْرُ يَصِيرُ
وَهُ وَرَثَ نَابِ الْجَمْعِ
كَاشَفَ كَرَبَ سَكَّ فِي الْعَتِي
يَا نَابَ حَكْمَ كَرَبَ وَقَدِيمِ
نَابَ حَوَّ عَنْهُ فِي الدَّاءِ

(۱) سبجه بهوسک ای لاچه قد مهد له لب، لاف سرالو حده ملا رس اسعداد وو سعه مرشد ولاشقدم
عنی فجهه لایه لا کول لب م سبجه من لعصم کد ارس سرالو حده من غیر اسعداد ولا مرشد یقطع
رجل همتک

- (۱) پیش این الماس بی امیر میا
(۲) رس سب من بیع کردم در خلاف
کر بریدن تبع را بود حیا
تا که کز خوای نحوید برخلاف

منازعت کردن امیران با یکدیگر

- (۳) کر پس این پشوا برخاسته
(۴) ناک امیری ران امیران پیش رعت
(۵) گفب اینک ناک آن مرد من
(۶) سگ من طومار برهان مست
بر معاش نابی میخواستند
پش آهوم ودا اندیش رعت
ناب عیبی منم اندر رمن
کان سات بعد ازو آن مسب

حَاءَ دَعَوَى الْحُكْمِ ذَاعِنًا ذَكَرُ
 "مَالَهُ فِي ذَالِكَ الْأَمْرِ مَثِيلٌ"
 خَالَفَ لِلأَوَّلِ حَتَّى وَرَدَ
 لِلْيَهُودِ النَّمِصُ لِلنَّمِصِ جَعَدَ
 سَارَ سَارَى الْأَمْرَاءِ وَالنَّمِصُ
 "صِيَابُ الْعَدَمِ مَحْتِ بِالْعَرُوفِ"
 مَحْتِ بِالْبَيْدِ صَالٍ بِالْعَدَدِ
 قُلْ بِهَا لَا قِيلَهُ سَكْرَى عَدَبِ
 مِنْ حَيُولٍ وَرِحَالِهِمْ حُسْبِ
 فِي أَرْمَنِ ذِكْ حَمَوَا لِنَفْسِ
 وَبِلِ حَسْبِ بَهْدِ الْعَمَلِ
 تَضَدُّوا مِثْلَ التِّلَالِ وَالْجِبَالِ

دعوی او در خلافت بهد همین
 تا برآمد هردو را حشم (۱) جهود
 بر کشیدند تیغهای آبدار
 درهم افتادند چون پیلان مست
 تیغها را برکشیدند آن زمان
 تا ز سرهای بریده پشته شد

(۱) وَ أَمِيرٌ آخِرٌ كَانَ أَسْتَرُ
 "أَنَّهُ الْمَائِبُ عَنَّهُ بِالذَّلِيلِ"
 (۲) أَخْرَجَ مِنْ بَيْطِهِ أَيْضًا سَدَّ
 كَلَالًا لَائِينَ جَفَدَ وَ حَسَدَ
 (۳) وَعَنِ هَدِ بَطْنِمْ وَأَسْوِ
 وَعَدُوْهُمْ صَدَّ سَدَوْنَ نُسُوفِ
 (۴) كُلُّ فَرْدٍ لَهُ سَيْفٌ وَسَدَّ
 نَكْرَةً هَاجَتْ وَ تَحَرَّتْ عَدَتْ
 (۵) كُلُّ فَرْدٍ لَهُ كَأَلْحَبِشِ مَحَبِ
 حَرَّ دُوْهُ أَسْبَاهِهِمْ هَرَّ وَ تَمَبِ
 (۶) إِلْمَصَادِي أَلْفَ أَلْفِ رَجُلِ
 مِنْ رُؤُسٍ قُطِعَتْ عِنْدَ الْقِتَالِ

(۱) وان امیر دیگر آمد از کمین
 (۲) از نخل او نیز طوماری نمود
 (۳) آن امیران دگر یک یک قطار
 (۴) هر یکی را تیغ و طوماری بدست
 (۵) هر امیری داشت خیل بیکران
 (۶) صد هزاران مرد بر سر کشته شد

- (۱) و اللّٰدِي بِاللّٰطِيفِ مَمْلُوءاً تَمَرّاً
و اللّٰدِي خُفَّاسٌ وَرَثٌ وَ دُثَرٌ
(۲) و اللّٰدِي كَانَ لَهُ اَمْعٰى طَهْرٌ
و اللّٰدِي اَيْسَرُ لَهُ مَعْنٰى اِفْتَصَحَ
(۳) شَدَّ اَصْوَرَهُ اَمْعٰى جَهْدٌ
اَدْعٰى اَمْعٰى مِنْ رَاى نَحَاجٌ
(۴) جَاسِرٌ اَهْلٌ يَتَوَقَّعُ اَمْعٰى
(۵) اَمْعٰى رُوْحٌ اَمْعٰى
نَهْاكَ سَيْفٌ كَاثِبٌ مِنْ حَنْسِ
(۶) مِي مَرَبٌ عَدِي عَرَطٌ
(۷) لَا وَ مِي حَرْبٌ مِي سَيْفٌ اَحْشَ
- كَانَ مَكّاً اَذْ هَر لَصُوعٌ شَرٌّ
اَمْعٰى عِبَرٌ ثَرَابٌ اَوْ حَجَرٌ
مَعْنٰى اَطْمَعُ اَمْعٰى وَ اَشْتَهَرُ (۱)
مَعْنٰى اَدَبٌ اَمْعٰى وَ اَفْصَحَ
رَكَتٌ مَصُورَةٌ اَمْعٰى اَفْصَحَ (۲)
فَوْقَ رَأْسِ اَمْعٰى اَمْعٰى اَفْصَحَ
تَوَصَّفَ اَلْحُودُ لَكَ يَصْدُقُ اَمْعٰى (۳)
هِيَ مِي اَجْسَمُهُ دُ حَامِلٌ مَعْنٰى
مِي دَرَابِ مِي اَلْحَيْنِ اَوْ دَهْشِبْ
وَادٍ مَحْدَرٌ كَانِ اَلْحَطَبُ
مَعْنٰى مَكْرَهٌ مِي قُلُ اَلْعَطَبُ

(۱) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است و در آن میوه است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۲) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۳) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۴) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۵) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۶) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است (۷) ی که با لطف و مهربانی پر است و در آن میوه است
و در آن میوه است و در آن میوه است

- (۱) آنچه بر من است چون مشکست پاش
(۲) آنچه بر من است خود جدا شود
(۳) رو یعنی کوشش ای صورت پرست
(۴) همسایه اهل معنی دشمن
(۵) جان بی معنی در این تن بی خلاف
(۶) علاف اندر بود با قیمت است
(۷) نع چون در میر در کاردار
- و بچه پوشیده سر سود عمر داشت
و آنچه بی معنی است خود رسوا شود
را آنکه معنی بر سر صورت پر است
هم عضا بانی و هم دسی می
هست همچون تیغ چوبین در علاف
چون درون شد سوختن ر آلب است
سگر اول شد سگر در کار دار

(۱) تَوَكُّونَ الْخَشَبَ عَنْهَا اَعْدِرْ

وَأَوَّلَ الْأَمْسِ كَاتٍ مَعَ طَرَبْ

(۲) وَبِكَ فِي بَيْتِ مَلَأَحِ الْأَوَّلِيَّةِ

كَلِمِيَّةٍ مِنْهُ كَالْأَصْبَرِ

(۳) أَصْبَحَ قَالِي كُلِّ مَنْ حَقَّ عَلَيْهِ

رَحْمَةُ الْعَالَمِينَ مَالِيَّةٌ

(۴) أَنْتَ أَوْفَى شَرِّ شَرِّ

صَحَّحَهَا أَحَبُّهَا غَطَّى لَحَرِّ

(۵) بَوْرِكَ أَصْحَابُ الْهَافُو مَبِينِ

خَافِي الْقَدْبِ يَدْرَحُ الْأَرْوَحَ

غَيْرَ هَاطَلٍ وَإِلَى أَجْرِبِ أَطْهَرِ

بِلَا مِمَّاتٍ فِي مَعْمَةِ الْمُطَلَبِ

يُوحِدُ أَلَيْفَ الْمُتَقِينَ دَوَّالْمَعْدِ

بِتْ هُوَ زَوْرُ الْحَبَابِ وَتَنْصَرِّ

وَلَهُ مَعْنَى سَبَابٍ وَهَوَّ (۱)

جَاءَ وَهَوَّاءُ الْحَلْفِ وَالْقَائِمِ

بِهَجْهِ سَجْدَتِهِ حَسْبِي رِي (۲)

لَكَ عَمَافِهِ غَابَ وَحَسْرَ

بِالْقَمْرِ كَالْعَبْدِ وَالْذَرِّ الثَّمِينِ

يَسْدُ مَيْتَهُ غَيْرَ مَا فِيهِ أَلَمْ

(۱) قال تعالى في سورة الاسماء وما رَسَدَكَ الْارْحَةُ اِنَّ مَعِيَ وَلِهَذَا شَرَعَ بِرَسَدِ الْعَالَمِ الْوَرْدِ
وَالْمُرْتَدِّ (۲) اَي يَا سَالِكَ اِنْ اُرِدْتَ اَنْ تَشْرِيَ وَمَاةً اَشْتَرِي مَاةً مَكْشُوفَةً الْعَبِّ وَتَتَابَعُ مَا
طَاهَرَ الْمَسِي حَتَّى يَطْغِيكَ ضَعْفُكَ حَسْرَ مِنْ حَيْثُ افْكَارُهُ وَدِرَارِي اسْرَارُهُ وَلَا تَتَمَّعِ الْمُسْتَوْدَةَ اَحْوَالِ مَلَكُهُ
تَسْدُمُ وَلِهَذَا قَالَ (اَي مَبَارَكِ خُدَشَاشِ كُو اَز دِهَانِ)

(۱) گر بود چوین برو دیگر طلب

(۲) تبع در زوَاد حانه او ثباب

(۳) جمله دانایان همین گفتند همین

(۴) گر قاری (۱) مخبری خندان بحر

(۵) اَي مَبَارَكِ خُدَشَاشِ كُو اَز دِهَانِ

وَر بُوَدِ الْمَاسِ بِشِشْ

دَسْدَنِ اَشْشِشْ شِهْ رَ کِمَمَاسِ

هَسْتُ دِنَا رَحْمَةً لِلْعَالَمِ

تَا دَهْدِ حِدَهُ رَ دَارِهُ وَحَسْرَ

مِی بَمَایِدِ دِنِ چُو دَرِ رَدْرَجِ خَالِ

(۱) صاحب معنی را با در خندان مَثَل داده شد زیرا که چو مکه فوت دل صبر بری از مکه
همچنین قوت دل حقیقی از ضعف کامل است و میفرمایند که اگر کامل میجوئی چو بی کامل محو که دو صاف
حده متعصب باشد و این انصاف از باطل محض است چون نادری که خندان است اردلان خود محض میباشد

- (۱) اُنْدَا لَا يُوْرِكُ صَحْبُ الثَّقِيْفِ
مِنْ سَوَادِ الْقَلْبِ مَعَهُ بَاغِمُ
(۲) اَصْحَابُ اَنْسَابٍ زَمَانِيٍّ صَحْبُكَ
تَقْلُ لِلرَّجُلِ يَهْدِي الْقَطْرُ
(۳) رَمَا تَحْبَبَ فِيهِ الْاَوْلِيَاءُ
مَاهُ شَيْءٌ يَهْدِي دُونَ هَدِي
(۴) اَنْتَ رَ صَحْرٌ نَتَّ اَوْ مَرْمَرُ
(۵) مِنْ صَمِيمِ الرُّوحِ حَبِّ الْاَضْعَفِ
لَا سَوَاهُ رِيعَ لَهْ اَنْفَسِ اَمْسَحِ
(۶) لِبِقَامِ الْيَاسِ وَيَكْ وَالْمَحَلِ
لَا وَلَا تَهَبْ سَرِيحَ الْمَدْلَةِ

(۱) صحه به

- (۱) كَانُ مِنْ وَرْدٍ دَفْكَ فَمَا
وَرْدِي الْقَلْبِ الَّذِي فِيهِ سِرُّ

- (۱) نای مبارک خنده آن لاله ، ود
(۲) نار خندان باغ را خندان کند
(۳) یک زمانی صمیمی با اولیا
(۴) گرتو سنک خار و مرمَر بوی
(۵) مهر پاکان در میان جان نشان
(۶) کوی نوبیدی مرو آمد هاست

(۱) اصاف در وصف حیدره گاهی ر خلاس باشد و آن معده او را می داند و گاهی بدون احلام باشد
چنانکه در مدحان مروران است و او همه ست خنده لاله که از سواد داغ خود خبر میدهد

- (۱) حَرَكَ الْقَلْبُ لِدَارِ الْعَارِفِينَ
 (۲) أَصَحَّ وَأَعْطَى الْقَلْبَ قُوَّةً وَغَدَاءً
 بِسُرْعَتَيْنِ الْأَقْبَالِ حَقَّقَ وَاسْتَلَّ
 (۳) لَيْدَ بَيْتَيْنِ مَالَتْ الْمَدَنُ الْعَجِيمُ
 (۴) صَالِحًا سِوَاهُ حَبِّ الصَّالِحِينَ

- حَرَكَ الْجِسْمَ بِمَاءٍ وَطِينٍ
 مِنْ خَوَانِ الصَّفْوَةِ أَهْلِ الصَّفَاءِ
 وَلَهُ أَطْلَبَ وَبَنَى مِنْ مَقْبَلِ
 لَتَرَى مِنْ فَضْلِهِ الْحَطَّ الْعَظِيمُ
 طَالِعًا سِوَاكَ حُبُّ الطَّالِبِينَ

تعظیم الصاری نعمت المصطفی اللذی کان مسطوراً فی الانجیل

- (۵) كَانَ فِي الْأَنْجِيلِ اسْمُ الْمُصْطَفَى
 (۶) فِيهِ ذِكْرُ حَبِّهِ مَعَ شَكْلِهِ
 وَ بِهِ غُرُوهُ وَ فَخْخُ وَ مِ
 (۷) فَاصْصَارِي كَأَنَّهُ نَفَى الْمَوَاتِ
 (۸) دَلَّتِ الْأَسْمُ شَرِيفٍ مَسْوَ
 فَوْقَ دِلَّاسِهِ الْأَطِيفِ كَبْ هُمُ

- اسْمَ حَبِّهِ نَسَبُ حَرِّ الصَّفَا
 وَ بِهِ الصَّوْمُ لَهُ مَعَ أَكْلِهِ
 قَدَّرَ بِدَمَا لَهُ رَبُّ السَّمَاءِ
 دُرّاً وَ اسْمُهُ فِيهِ وَالْحَطَّاتِ
 وَ لَهُ مِنْ عَظَمِ كَمْ يَجْلُوا
 مَسْخُودُ الْوَجْهِ لِحَبِّ يَهُمُ

- (۱) دل ترا در کوی اهل دل کشد
 (۲) هین غذای دل بده از همدلی
 (۳) دست زن در ذیل صاحب دولتی
 (۴) صحبت صالح ترا صالح کند
 (۵) بود در انجیل نام مصطفی
 (۶) بود ذکر حلیها و شکل او
 (۷) طائفه نصرايين بهر ثواب
 (۸) بوسه دادندی بر آن نام شریف

- تن ترا در جنس آب و گل کشد
 رو بگو اقبال را از مقلی
 تار اصالش یستی رویی
 صحبت طالع ترا طالع کند
 آن سر پیغمبران بحر حفا
 بود ذکر غزو و صوم و اکل او
 چون رسیدی بدان نام خطاب
 دو نهادندی بر آن وصف لطیف

ذالفریق الواثق والمستهجير^(۱)
 سکر د قد قیل من عترتها
 امی یسیر رسول مستحیر^(۲)
 اسم طه ذاتی به نصیر
 اسم طه هیرثا به ذبیر
 نوریر الغر حقا و افس
 حرم نسه ص فی التریق
 نطوامر بسی اردادت عقد
 نوره کم جرعوئا و عدد
 متکون دت دایروح الامین

ع کرب ... .. سعه ...

بعض از همه بد و از شکوه
 در پناه نام احمد مستحیر
 نور احمد ناصر آمد بار شد
 نام احمد دشتی مستهان
 از وزیر شوم رای وشوم من
 گشته محروم از خود و شرط طریق
 از بی طومار های کثر بیان
 با که نورش چون مدد کاری کند
 تا چه باشد دات ان روح الامین

(۱) قبهذی البینه مکر الزیر
 من منها و من هنتها
 (۲) من شرور الأمراء و توریو
 (۳) ذالفریق ننه انه ککثر
 (۴) و التریق الآخر منهم سحر
 (۵) قدرهم هان و دلوا ناس
 (۶) قدره هان و دل دفریق
 (۷) دیتهم مع حکمتهم ننه
 (۸) اسم طه دکنه کان احمد
 (۹) اسم طه اد بی الحصل الحصل

(۱) وهدی البینه مصی بشر

(۲) فی اسم طه - نسخه نایه ..

(۱) اندرین نسه که کفتم من گروه
 (۲) بعض از شر امیران و وزیر
 (۳) مثل ایشان برهم سار شد
 (۴) و ان گروه دیگر و بصراسان
 (۵) مستهان و حوار گشتن در حق
 (۶) مستهان و حوار گشتن ن فریق
 (۷) هم محط دیشان و حکمتشان
 (۸) نام احمد چون چنین باری کند
 (۹) نام احمد چون حصارى شد حصین

- (۱) نَعْدُ دَالسُّطَانِ سَفَاكَ الدَّمِ   مَن دَوَاءَ دَائِهِ لَمْ يَعْلَمْ (۱)
و المدی قَدْ وَقَعَ دَهْنُ النَّارِ   لموزیر دایه مشورت اُختیار

حدیث السلطان الاخر فی ابادۃ دین عیسی

- (۲) مَلِكٌ آخِرٌ سَلَّ مِنْ سَفَى   لهلاك نَمِ عِسی اسسوق
(۳) اَنْتَ عَنْ هَذَا اَخْرُوجْ لَا اَخْرُ   نَوَسَمَت نَرَكَا نَطَاهِر
سُورَةُ الْقُرْآنِ اَلْمَوْ وَ اَعْمُ   وَ نَسَمَت لِرُوح نَسَمُ (۲)
(۴) سَنَةُ سَيِّئَةٍ سَارِهَا   دَالَمَلِكُ الْاَوَّلُ حَبَّأَ لَهَا
دَالَمَلِكُ الْاٰخِرُ مِمَّ نَقَمَهُ   فَوَقَهَا خَلَّى وَ يَالُوْفِي حَكَمَ

(۱) درمان باید بر عیسی لا یعمل العلاج ی لا یعمل الصبح (۲) والسادات سروج والیوم، الموعود وشاهد ومشهود قتل اصحاب الاحدود - السورة وردت لیس بمومنین علی آدابهم وند کفرهم عیسی من جری من قسبهم و بعد هواشقی فی لاریس مرفوعاً ان هذا کان له سرخود که سوسه به علاماً لعلم وکان فی طرقة راهب فبان فبنا له فرای فی صریحه را. بوجهه قد حدثت لیس واحد حجر وعلی انهم ان کان الراهب احب لیس من ساحر وفسق فقیه وکان اعلام عیسی فی لایته و الارض و شقی من لدواء و عیسی الحیث دأمره و سألته عیسی انراه فدل برمی فعیب وند به وند علی اعلام عیسی فدل علی ابراه فقدمه لیس و و رسل الاعلام مع حدیثه لیس صرح من فوق حیدر خف وندیکو و یحی الاعلام فاجسه فی صیبه لیفری مدعی فلیکعب سعبه من ممة ففرقوا و یحی ورجع و فلیکعب سعبه من یحی وجمع لیس وندیس و بأحد سعباً من کناسی و هو سعبه رسل الاعلام یحی و فدی به فدی به فوقع فی صدغه فبات فیس ساس به و مر به حادید و اوقد به لیس و فلیکعب سعبه من ممة ففرقوا و یحی ورجع وندیکو و یحی فبات مرآة معها صبی ففد عیسی فدل الصبی براه اصیری فبات عیسی الحق و فلیکعب سعبه من ممة ففرقوا و یحی ورجع وندیکو و یحی فبات مرآة معها صبی ففد عیسی فدل الصبی براه اصیری فبات عیسی الحق و فلیکعب سعبه من ممة ففرقوا و یحی ورجع وندیکو و یحی فبات

- (۱) بعد از این چون وزیر درمان باید بر   کاندر قناد از بالای آن وزیر

حکایات پادشاه دیگر که در خلاص دین عیسی جهاد کرد

- (۲) یک شاه دیگر رسل آن جهود   در هلاک قوم عیسی رو نمود
(۳) گر حیرخواهی از این دیگر خروج   سوره بر حوون والسادات لروح
(۴) ست بد کرد شاه اول براد   اس شه دیگر قدم بروی نهاد

- (۱) کُلُّ مَنْ سَنَّ قَسْحًا فِي الزَّمَانِ
 (۲) ادْحَمِيعَ طَلِمَ اَوْحُوْرَ ظَهَرَ
 قَالَمَيْكَ الْاَوَّلَ اللهُ سَتَل
 (۳) مَصَّتِ الْاَطْيَابُ دُوْ لِحْكَمِ الْحَسَنِ
 لِلْيَتَامِ مَا بَقِيَ وَ الْظَالِمِيْنَ
 (۴) لِمَعْدِ كُلِّ مَنْ حَسَسَ الْمَنَاءَ
 فِي الْاَوْحُوْدِ وَحَمَمَهُ قَنُوْحَهَا
 (۵) كَلُّ دَالِمٍ اَلْمَدَى حَنُوْ عِيْدَانِ
 فَلْيَفْجَحِ الْاَصُوْرُ فِيْ رِجَمِ الْوَرَى
- نَحْوَهُ اَللَّغْنَةُ سَارَتْ كُلُّ اَنْ
 لِمَلَيْكَ الْاَآخِرَ مِنْهُ صَدْرُ
 فِيهِ لَا اَكْثَرَ مِنْهُ لَا اَقْلُ
 نَقِيَتْ الْاَحْكَامُ مِنْهَا وَالنَّسْرُ
 نَقِيَ الطَّيْمَ وَلَقِيَ الْاَلَامِيْنَ
 تَمَكَّنَ كَابُ وَ لَرْمِيْلُ بِالْعَرَامِ
 نَحْوَهُمْ وَ اَتَخَلَّقُ مِنْهُمْ اَشْهَاءُ
 وَ اَلْمَدَى اَلطَّمُ لَهُ مَرُّ وَصَابُ (۳)
 بِكَرَّةٍ عِرْقًا فَعِرْقًا قَدْ جَرَى

حلوأ او صا باكد اقل می الامام
 للمعاد من مبيع وحسن

(۲) نسخه ثابته - فيما يماجرى الماء مدام
 طغاب سدو می مر الرمن

- (۱) هر که او بنهاد ناخوش سنتی
 (۲) زانکه هر چه این کند زان گون ستم
 (۳) نیکوان رفتند و ستمها ببانند
 (۴) تا قیامت هر که جنس آن بدان
 (۵) رگبارک است اس آب شیرین و آب شور
- سوی او نظیرین رود هر ساعتی (۱)
 ز اولین جوید خدا بی یش و کم
 وز لیمان ظلم و لعنتها ببانند
 در وجود آید بود رویش بدان
 در خلاق میرود تا نفع صور (۲)

(۱) در حدیث آمده من سن سنة حسنة فله اجرها و اجر من عمل بها من غير ان ينس من اجرة شئ ومن سن سنة سيئة فله درها و در من عمل بها الى يوم القيمة من غير ان ينس من و دره شئ (۲) ممکن است مگوئیم مراد از آب شیرین هدایت حق و مانند آن از صفات و مراد از آب شور اصال و ماسم آن باشد و بی آب شیرین اریک چشمه است و آن ذات حق است یعنی هدایت و اصال ساری در وجه همه خلایق است و خلق از مظهریت این دو حالتی است بعضی مهندی و هادی و بعضی صال و مضل اند -

- (۱) حَسِنُوا السَّيْرَةَ مَنْ قَالَ لَوْ الصَّوَابُ
 مَا هُوَ الْمِيراثُ أَفْصَحَ بِالْحَوَابِ
 (۲) لَوْ نَظَرْتُ لَوَاقِعَ كَانَ الْأَدَبُ
 شَعْلًا مِنْ حَوْهَرٍ بِالنَّسَبِ
 (۳) وَمَعَ الْجَوْهَرِ قَدْ دَرَنَ الشَّمْلُ
 (۴) دَارَ نَوَّرَ الْكُوءَ الْبَيْتَ أَنْتَقَلَ
 حَيْثُ نَوَّرَ الشَّمْسُ مِنْ بَرْجٍ إِلَى
 كُلِّ فَرْدٍ مَعَ حَمٍّ (۳) نَصَلَ
 وَكَذَلِكَ قَرَيْنِ حَمِيَّةِ
- لَهُمُ الْمِيراثُ مِنْ مَاءِ عِدَابِ (۱)
 أَيْهَ فَاطِرُ أَوْرَثْتُ لَكُنْتُ
 وَالتَّخْضُوعِ مِنْ لَدُنْ طَلَبِ
 وَمِنْ حَصْنِ رِبِّهِ رَبِّ السَّمَاءِ
 تَرَانِ الشَّعْبَةِ حَيْثُ دَارُ
 فِيهِ (۲) كَأَشْمُسٍ مَجْهَلًا فَجَعَلَ
 حَرَّ السَّمَلِ نَحْطًا أَوْ عَلَا
 وَبِهِ سَعْدٌ وَبَعْضًا مُتَوَصِّلُ
 سَحَابٌ وَصَلٌ وَطَرْتَهُ

(۱) تم در کتاب احادیث اصعب من عددنا قصه عالم معصوم و معصوم معتقد و معصوم سابق
 به لغات - در عالم القصر می آمد و معصوم المعصومیه می غلبه الاوقات و سابق به در اعمل به معصوم
 والارشاد و هدایت علی العاصم و ان یسأل الله عن غایت مالم یسأل الله المعصوم المعصوم الی
 المعصوم الی الله قال الله هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم
 المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم و المعصوم هو المعصوم
 ای عیون اجیه و صفت ربانیه فی ثلاث اقسام عمده غیر المعصوم بصورته و لا اولاک عوده معصومه
 فانه لا ینکون فی صفات المعصوم معصومه حران و محسن ای عد و زوال (۳) صفحه ثانیة - کل فرد
 معصوم و معصوم - من معصومه فی الواحد - ای کواکب المعصوم لاجه ثانیة فی صفة و ارباب
 معصومه لا یظهرها تعبر و لا یروى انما کتاب رحمته درسه و کدای صفة رای المعصوم پس لکل
 صفة اتصال بالآخر و لا یصل فی حب الار و احکام معصومه الاخری کاسماء الاعداد و من حیث
 الموصوف معصومه ای لاهی عن الذات و لا غیره

- (۱) بیکوان راهب میراث از خوش آب
 (۲) شد نیاز طالبان از سگری
 (۳) شعله ها را گوهرن گردان بود
 (۴) بود زورن گرد خنده می دود
 (۵) هر که را با اختری پیوستگی است
- آن چه میراث است اورنایا الکتاب
 شعله ها از گوهر پیغمبری
 شعله آن جاب رود هم کان بود
 رانکه خور برجی سرجی میرو
 مرد و ناختر خود هم تکی است

طَرِبًا صَادَ وَ صَبَاً وَ اِلْعَا
 كَثْرَةً مَالٍ وَ جَدًّا وَ طَلَبَ
 لَهُ وَ الْحَقُّ بِهِ اُنْقَسَتْ عَدِي
 وَ يَهْرَابُ اِلَيْهَا زَادَ غَرَامُ
 بَنَكَ مَنْ طَالِعْنَا مِنْهَا تَرَوُ
 نَالِ سَمُودٍ وَ شَمُوسٍ^(۱) اِلِلْمُوسُ
 عَزْدِي السَّمْعُ سَمَوَاتِ اَشِدَادِ
 عَرَفْتُ فِي الْحَجْرِ مِنْ سَرِيحِ
 مَعْصَا عَنْ نَفْسِهِ + يَسْمَعُ
 نَهْ اَكْفَرَا وَ رُبَّ رُحُومٍ^(۲)
 لَا يَمُدُّ عَصَا عَنْهُ دَهَبُ^(۳)
 حَقِّقْهُ اَلْمَغْيِيرُ كَيْفَ + حَسِبُ

(۱) تَوَلَّاهُ اَلرَّهْرَهُ كَانَتْ طَالِعَا
 وَ اَبْنَى عَشِقٍ وَ هُوَ وَ طَرِبَ
 (۲) وَ بُوَ طَالِعِ مَرِيحٍ بَدِي
 طَلَبَ حَرْبٍ وَ عَسَى نَحْصَمُ
 (۳) مَعْجُومٌ حَرٌّ عَيْرٌ نَحْوُ
 مَعْصَا مَعْصَا حَرِّاقٍ وَ نَحْوُ
 (۴) سَائِرُ رُبِّ هِيَ سَمَوَاتِ عَدَادِ
 (۵) رَسَجَتْ فِي اَلْمَعْرِجِ مِنْ اَوَارِدِ
 مَعْصَا فِي مَعْصَا + يَسْمَعُ
 (۶) نَ مِنْ مَعْصَا مِنْ دَجٍّ نَحْوُ
 (۷) مَدَايِ حَرِيحٍ يَسْمَعُ مَعْصَا
 هُوَ نَسِيرٌ مَدَايِ مَعْصَا

(۱) سَمْعُهُ يَهْ وَ سَمُوسُ شَمُوسُ (۲) اِنْ يَحْرُقُ الْكَفَارُ وَ سَمْعُ الْمَوْصُوفِ دَلَالَةً صَافٍ اِرْدَائَةً عَنْ دَمَانِمْ
 حَلَامِهِمْ (۳) هَذِهِ الْمَرْجِعَةُ عَلَى مَدَرٍ كَيْفَ (رَوَى) لَمْ يَكُنْ فِي الْاَصْلِ مَعْصَرَةً فَقَدْ اِثْبَتَ اِي الْمَصْرَاعِ
 اَلْاَوَّلُ مَعْصَا - وَ اَمَّا الْمَثَلُ الْمَعْنَى اَنْ يَصْرَاحَ بِالْمَعْنَى وَ كَوْنُ الْمَعْنَى اَنْ يَكُنْ عَدِي مَعْصَا اِلَى الْمَعْنَى
 فِي مَعْصَرَةٍ وَ مَعْصَرَةٌ اَلْعَادَةُ فِي مَعْرُوفٍ لَا يَكُونُ عَدِي مَعْصَا مَعْصَرَةً بَلْ مَعْصَرَةً عَدِي مَعْصَا اِلَى كَمَا هُوَ مَعْصَا
 احوال رجال الله

میل کلی دارد و عشق و طلب
 جنگ و بهتان و خصومت جوید او
 کاکهترق و تحس نمود اشران
 غیر آن هفت آسمان مشتر
 نی بهم پیوسته بی از هم جدا
 نفس او کفار سوزد در رجوم
 منقلب و رو غالب و مغلوب خو

(۱) طالعش گر زهره باشد در طرب
 (۲) و در بود مریخی و خونیخو
 (۳) اختر بند ز وراي اختران
 (۴) سائرن در اسمهای دیگر
 (۵) راسخان در باب اوار جدا
 (۶) هر که باشد طالع او ران نجوم
 (۷) چشم مریخی باشد چشم او

- (۱) تارةً غَالِباً الأُخْرَى عِبْ
غَايِبُ النُّورِ لِكُشُوفِ الْعَسَقِ
(۲) هُوَ فِي النُّورِ لِرُبِّ احْتِشَاقِ
وَعَلَى الْأَرْوَاحِ رَشٌّ مِنْ كَرَمِ
(۳) مِنْهُ مَنْ كَانَ سَعِيداً وَرَفَعَ
كُلَّ مَنْ مَثُورَ ذَا النُّورِ وَجَدَ
(۴) وَجْهَهَا الْآجِزَاءُ لِلِكَلِّ مُدَامَ
وَبُوجْهِ الْقُورِدِ هَامَ وَعَلِقَ
(۵) طَهَّرَ نُّورَ نُّورِ صَمَرِ
لَكِنْ الْإِنْسَانُ فِي الْبَاطِنِ كَانَ
- كَانَ قَدْ الْعَادَةِ فِيمَا يَحِبُّ
أَمِنْ شَعٍ مُدَاماً وَ أُلْتَقَى
حَرِيسَ يَزْهَرُ بَيْنَ الْأَصْغَيْنِ
دَالِكِ أَسُورِ أَلَا هُ وَعَسَمَ (۱)
لَهُ احْتِصَاناً بِهَا الْعَمَرُ شَفَعُ
وَحْهَهُ عَنْ عَيْرِ وَحْهَهُ اللَّهُ صَدَّ
وَحْهَتِ وَ أَلَمْسُ حَسِ عَرَامَ (۲)
هَامَ نَاقُورِدِ هُ أَوْحَهُ عَشَقُ
وَفِيعَ بِنِ وَلَوْنِ حَمِيرِ
لَوْنُهُ نَاعْكَسُ مَا دُورِ بِنِ (۳)

(۱) ورد می‌الحدث ان الله خلق الحق في صفة ثم رتب عده من نور من صفة من دلت
النور قد اهتدى ومن حطة بعد عوى (۲) ان لاجراء النورانية الذين هم رتبش النور وحده
موجبة طرف كل امر في النفس معه المشق مع الورد و ذلك لمدسه سبحانه في النور انه شوش
في لارب على امتشاق ورا لاسماء و الصفت و نور العشق جزء من نور الانبي في من و قد عرق
سبحا و هول (كودرا ارج) (۳) لول امر من صهرها و لون الان من ماحده صفت به الاصغر
والاحمر في اشكال لحن و وادع من طلبها من داخل عدم الاستعداد و اعتمد انه غير مهيا كه تمام
حجرة ابهرة و صهرها و صهرها و من و قد صهره طه و معه عنه و اعتمد و بونه لصف و صله
شريف لانه يقول (ونكهاى نيك ازخم صفات)

- (۱) نور غالب پس از کشف عشق
(۲) حق مشاهده آن نور را بر جانها
(۳) و آن شار نور هر که یافته
جزو ها را روپها سوي گل است
(۵) گوار و رشت از برون و مرد را
- در میان اصغين نور حق
معلانی در دشتند در مده
دوی از غیر از جدا بر تافته
معلانی ر عشق با دوی گل است
در دوی چون رشت - روح و در دوا

- (۱) حَسَنُ الْأَلْوَانِ مِنْ حَبِّ الصَّمَاءِ
وَقَبِيحُ اللَّوْنِ وَنُ الْأَشْمَاءِ
سَوْدٌ بِالنَّصْرِ آتَا لِمَنْ (۱)
لَعَنَ اللَّهَ أَسْمَ ذَالْوَيْنِ الْكَثِيفِ
ورد عیب اما منه صدر
عجلاً یسخر به عمرت (۲)
حفظه اعیان و تقدس دهن
و کد من حسن اروح صاف

فی بیان اصرام سلطان الیهود النار و وضعه الصنم جانبها فاندلا کل

من سجد لهذا الصنم نجی وخلص من النار

- (۵) دَالِكْ لَكَنْتْ يَهُودِيْ اَصْر
مَرْتَيِّ فِي حَكْمِهِ مَدَّ حَه
وَقَرَبَ مَرَّ حُدَّ حَه
وَأَنْحَقَ مِنْهُ طَبَّ

(۱) ادا الالوان بعد زهر الالوان احسن حاده كور القلب الخ صفة ماله و در بدی له و حاسا
فی حه ساروشه ص (۲) ی هكذا ارداعا مباشر امشوق سرع مجدده مبرحه بعد ربه
لی حدر درس طرخان المؤمنین اما مشقن ارجم كف مدعوا علی بر الطاء

- (۱) رنگهای نیک در حم صفات
(۲) صفة لله نام آن رنگ لطیف
(۳) آنچه از دنیا بدر ا مرود
(۴) در سرکه سببهای نرود
رنگ رشتان از سیاه است جفاست
لعه الله نام آن رنگ کشف
از هم صفا کاند آضا مبرو
وزن ما جان عشی آمیر و

آنرا افر و خضر بادشاه رات در پهلوی آتش نهادن گهر گهر و بت کند از آتش دهائی باید
(۵) آن یهودی سکه نه س چهارای کرد
پهلوی آتش شی ربای کرد

(۱) قَالِ مَنْ أَمَوْنِي طَوْعًا سَجَدَ

وَأَمَوْنِي أُكْرَهًا وَانْقَضَ

(۲) وَثْنٌ نَفْسُهُ إِذْ لَمْ يَرُدَّ

وَمِنْ مَن وَثْنٌ نَفْسُ الْعَيْنِ

(۳) وَثْنٌ نَفْسٌ أَلَا وَثْنٌ أَمَّ

حَيْثُ ذَلِكَ أَمَوْنِي أَلْحِيهِ د

(۴) وَثْنٌ أَلْمَسَ حَدِيدَ وَحَجَرِ

مَنْ نَفْسِي أَمَّ كَأَنَّ أَمَوْنِي

(۵) وَ مَسَى كَأَنَّ حَدِيدَ وَ حَجَرِ

وَمَسَى الْأَشْأَالَ مَعَ دِينِ مَنِ

(۶) أَتَمَّ أَمَّ حَدِيدَ وَ حَجَرِ

لَمْ يَرِ أَمَّ وَ عَشْ يَرَعَدُ

فَقَبْتُ أَمَّ بَصْرِي كَأَنَّهُ طَبَّ

وَلَمْ يَكُنْ يَحْزَنُ وَ مَنِ يَمْنَعُ

وَمَنْ آخِرَ نَفْسٍ فَرِيحُ

نَحْسُ أَلَا وَثْنٌ ظَرَأُ وَ تَصْمُ

وَثْنٌ بَرِّ الْأَفَاعِي بِأَلَدِي

فَقَبْتُ أَمَّ دَوْمَ يُسْتَعْرِ

شَرِّ كَأَنَّ وَ أَمَّ سَكَنِي

سَكَنِي أَمَّ هَبْ مِيهَ شَهَرِ (۱)

وَهُمَا لَمْ يَرِ عَشْرَ فَبَشْ (۲)

مَنْ عَمِي بَرِّ هَمَّ حَمَّ عَمِي

(۱) آنرا که در این شعر آمده است که «مَنْ عَمِي بَرِّ هَمَّ حَمَّ عَمِي» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

(۲) «وَهُمَا لَمْ يَرِ عَشْرَ فَبَشْ» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

(۳) «وَمَنْ آخِرَ نَفْسٍ فَرِيحُ» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

(۴) «وَمَنْ آخِرَ نَفْسٍ فَرِيحُ» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

(۵) «وَمَنْ آخِرَ نَفْسٍ فَرِيحُ» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

(۶) «وَمَنْ آخِرَ نَفْسٍ فَرِيحُ» این عبارت از شعر دیگری است که در این کتاب آمده است.

وَرِ بَارِدِ دَوْلِ آتشِ شَمِشَتِ

آتشِ شَمِشَتِ سَبی دِگَرِ بَرَادِ

رَا نِکِه آتِ مَارِ وَا بِنِتِ زُدِهَاسْتِ

آتشِ شَرَرِ وَا نِکِه مِگَرَدِ فَرَارِ

آدمی مَایِ دُو کِی اَسِ شُودِ

آتشِ رَا بَرِ مَرِشَانِ سُوْدِ گِدارِ

(۱) آنکه این است را سجود زرد برست

(۲) چون سرای آن است نفس و نداد

(۳) مادر سپاه است نفس شد است

(۴) آهن و سبک است نفس و مت شرو

(۵) سبک و آهن را کی ساکن شود

(۶) سبک و آهن در تروان دارند بار

(۱) هَتَّ هِ الْجَرَّة وَانْحَب الْكَبِيرَ

مَاءَ الْمَسْعِ دَوْمًا حَدِيدَ

(۲) مَنْ يَسْهَلُ فَا كَرَّ انْصَبَ

مَنْ يَكْثُرُ فَا نَصَوَالُ سَهْلَ

(۳) يَنْبَغِي صُورَةُ تَمَسُّ إِذَا

أَقْرَبَ انْقِصَابِ بَارِهَا

(۴) فَكَلَّ نَفْسُ مَكْرًا وَفِي

مَاءَهُ مَنْ يَسُّ فَرَعُونِ عَرِيقِ

(۵) زَبُّ مُوسَى مَعَ مُوسَى اتَّخَذَ

مَاءَهُ إِيْمَانُكَ مَنْ فَرَعَةُ

(۶) حَى وَ عَمُوْنَهُ لَاحِدَ

دَعُ وَغَنَ شَرَّ أَبِي جَهْلَ التَّنَنَ

مُصَّبَ لَمَاءُ الْعَرَارُ وَالْمَعِيرَ

بَقِيَ بِالْجَرِيِّ كَالنَّهْرِ الطَّرِيدَ

حَسَنَ كَثْرًا وَ سَهْلًا إِعْلَمَ

غَلَطَ مَا قَالَ جَهْلٌ أَيْ جَهْلٌ

تَطْلُبُ مَا بَقِيَ شَرًّا وَ اِدَى

بَرَّ مَعَ سَفَهَ نَوَاهِ

كَنْ مَكْرًا بِمِهْ عَدَرِ مَحْمِي

مَعَ نَصَرَهُ فَي نَحْرٍ عَمِيقِ

بَتَّ عَوْنُهَا حَفَّتْ لَهَا

بَتَّ لَأَنَّهُ قَدْ وَ مَنَعَهُ

وَالْحَبِي حَمْدُ كَنْ حَدَّ

حَدُّوْا زَ مَسَّ حَمِي وَ الْوُشَّ

آبِ مَسَّ بَارَهُ وَ سَاقِي شُود

سَهْلَ دِیْنِ مَسَّ وَ جَهْلَ سَتَ جَهْلَ

مَسَّ دَوْرَجِ نَحْوَانِ بَا هَفَّ دَوْرَ

عَرَقِ حَدِّ مَرَعُونِ بَا مَرَعُونِ

آبِ اِیْمَانِ وَ زَ قَرَعُونِ مَرِیرِ

ای بَرَانِ وَارَهْ از بَوَجْهِلِ تَنِ

(۱) آبِ حَمِّ وَ کُورَهْ گَرِ دَاسِ شُود

(۲) مَتَّ شَکَسْتَنِ سَهْلَ بَسَدِ بَیْثِ سَهْلَ

(۳) صُورَتِ مَسَّ از حُوتِیِ ای پَسَرِ

(۴) هَرِ مَسَّ مَکَرِیِ وَ هَرِ مَکَرِیِ از اَبِ

(۵) دَرِ حَدِّیِ مُوسَى وَ مُوسَى گَرِیرِ

(۶) دَسْتُ رَا اَمَرِ حَدِّ وَ اَحْمَدِ بَرِنِ

احضار السلطان اليهودی امرأة مع طفل لها وقذفه الطفل فی النار

و تكلم الطفل فی وسط النار

- (۱) د اليهودي حبس وثبت
 انحصر امرأة مع طفله
 (۲) بها امرأة عند دون
 و اذا لم تستجدي طوع الآداب
 (۳) كانت المرأة صدقا مؤمنة
 (۴) اخذ الطفل وفي النار
 (۵) رأت سجدة خوفا مؤنة
 (۶) ذهبي مده في حبيب
 (۷) باط آعين الناس العجائب
 رحمة ذي مار من حبيب قوم
- دکمه یهودی حبس و تثبت
 انحصر امرأة مع طفله
 سجده و بقی مده و مؤنة
 حبس مع طاعت امر حبس
 و ت استجدي مؤمنة
 اخذ الطفل و فی النار
 رأت سجدة خوفا مؤنة
 ذهبي مده فی حبيب
 باط آعين الناس العجائب
 رحمة ذي مار من حبيب قوم

آوردن پادشاه چهار دزد را از بازار و انداختن از طفل را در آتش و بدو حقیقت

آمدن طفل در میان آتش

- (۱) بک رمی با طفل آورد آن جهود
 (۲) گفت ی رب پیش این سجده کن
 (۳) بود آن زن بک دس و مؤمنه
 (۴) طفل او سست در آتش در مکند
 (۵) حواس تا و سجده آرد پیش ست
 (۶) بدر آماند که من اسحا حوشم
 (۷) چشم مند است آتش از بهر حبيب
- پیش آن ت آتش اندر شعله بود
 و ره در آتش سوزی بی سخن
 سجده آن ت نکرد آن موقته
 در ترسید و دل از اسان نکند
 مانگ رد آن طفل ای لم امب
 گر چه در صورت میان آتشم
 رحمت است این سر بر آورده ز حبيب

(۱) ادْخُلِيْ اُمَّاهُ وَالتَّصَّ الدَّلِيْلُ

وَ اَنْظِرِي الصُّفُوَّةَ لِلْحَقِّ وَ مَنْ

(۲) ادْخُلِيْ اُمَّاهُ وَ الْمَاءُ رُلَالُ

اِعْمَرِي مِنْ عَالَمٍ اَدَا عَدِي

(۳) ادْخُلِي الْاَسْرَارَ لِابْرَاهِيْمَ مَنْ

رَوْضَةُ الْمَرْجِسِ وَ الْيَاسْمِيْنِ

(۴) قَدْ رَأَيْتِ الْمَوْتَ يَحْسُ وَ صَعْتُ

وَ لَذَا حَفْتُ كَسْرُ نَافِعِ

(۵) ادْخُلِي مِنْ صَدَقِ سَجْنِ خَوْفِ

فَالِي عَالَمٍ طَيِّبٍ وَ سُرُوْدِ

(۶) هَا اَنَا كَالرَّحِمِ هَذِي الدُّنَا

حَيْثُ مِي دِي اَمَّا اِعْرَبُ كَوْنِ

(۱) اندر آ مادر به بین برهان حق

(۲) اندر آ و آب بین آتش مثال

(۳) اندر آ اسرار ابراهیم به بین

(۴) مرگ میدیدم که زادن ز تو

(۵) چون بزادم رستم از زندان تنگ

(۶) من جهان را چون رحم دیدم کنون

اَنْظِرِي لِلْحَقِّ وَ الرَّبِّ الْحَلِيْلُ

خَصَّهُمْ بِالْعَشْرَةِ لَطْمًا وَ مَنْ

اَنْظِرِي النَّارَ لَهُ صَارَتْ مِثَالُ

وَلَهُ الْمَاءُ مِثَالًا قَدْ بَدِي

وَ خَدَمِي سِرٍّ مِنْ خُطْفِ وَمَنْ

خَرَجَ وَ اَمِي عَمِي نَحَقِ الْمَمِيْنِ

لِي بِمَا عَوْدَتُهُ مِنْ صُبْعِ

مَنْ فِي شَرِّ مَخْرَجٍ لَا يَسْعَى

مَدُوْدٌ وَ مَنْ نَسِيَ صَحْوَتِ

وَ فَرَادِيْسِ نَسَبِ وَ مَضُوْرٌ

مَدْرَابِ خَلَا دَدَتْ هَذِي

دَاكُ دُوْدٌ وَ اَحْبَبُ عَمِي اَشْجُوْرُ

تا به بینی عشرت و خاصان حق

از جهای کاتش است آتش مثال

کو در آتش یافت سرو و یاسمین

سخت خوقم بود افتادن ز تو

در جهان خوش هوای خوب رنگ

چون دواش آتش دیدم این سکون

(۱) ادْخُلُوا فِي الْغَيْرِ اَيْضًا اَطْلُبْ

فانما انت مد في نار حور

(۲) ادْخُلُوا يامن جميعاً انتم

في عتب النار هدي همي ريع

(۳) ادْخُلُوا انتمون كدكم

غير عذب دين ديد جمع

(۴) ادْخُلُوا ليطر و كعب يد

و يد موهو نه عذب ظير

(۵) ادْخُلُوا من هم سكر حور

(۶) ادْخُلُوا ذاليم و بحر عميق

(۷) امة في النار حاضت و الحريق

(۸) امة اَيْضًا على ذاك السق

تظلم من در وصف طعه

(۱) اندر آو ديگران را هم بخور

(۲) اندر آييد اي همه پروانه وار

(۳) اندر آييد اي مسلمانان همه

(۴) اندر آييد و به بيشيد اين چين

(۵) اندر آييد اي همه مست و خراب

(۶) اندر آييد اندر ين بحر عميق

(۷) مادرش انداخت خود را اندر

(۸) مادرش هم زين سق گفتم گرفت

و نصريق ليهدي لا تنكي

ب مع من شنت في ذلور

كاشراش بهوي قد صرتم

و به يرايد كف ريع

حد و حط فيها رحكم

تعب حنره لا تفع

رد در مي مد وقت

.. هاهي تزهو پوزدو حصر

دخمو امن هم عين العذاب

بصر اروح صفو و رقيق

حد في مد تظلم شعبي

دكر و كاش كاشر مسق

و كاشر شق في رصه

كدر آتش شده سنده حور

اندوين آتش كه دارد صد بهار

غير عذب دين عذاب است آن همه

سرد گشته آتش گرم ميهن

اندر آييد اي همه عين عذاب

كه گردد روح صافي و رقيق

نست و سكر و طعل مهر حور

در وصف لطف حق سفتن گرفت

- (۱) صَرَخَ فِيں اَجْمُوع بِمَقَالِ مَلَأَتْ مَسْهَا نَمُوسُ اَلْحَلَالِ
(۲) صَرَخَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اأَفْطَرُوا رَمِي سِرِّ جَمَادِ رَهْرُ

القاء الناس انفسهم في النار طربا و سرورا

- (۳) تَعَدَّ هَذَا اَلْحَلَقُ مِنْ دُونِ وَرِخْ كَلَّمَهُمْ هَاجَرُوا وَفِي النَّارِ وَلَعُ
نَفْسَهُمُ اَلْقَوُ نِسَاءً وَ رِجَالُ دُرَّوْیِ نَمُوسُ وَ حَلَالُ
(۴) اَمَّ یُو کَن اَحَدَ فِی حَسْبِهِ دُولَا مَشْرِی فِی سَحْبِهِ
مَآلَهُمْ دَاعِ سَوَى عَشِقِ اَلْحَبِیْبِ دَه دَمِ رَحُو وَ طَیْبِ
(۵) وَ تَعَالَى جَدُّ وَ مَحَبَّه عَصَبِ حَسْبِ مَآلِ اَشْجَعِ
عَنْ دُخُولِ النَّارِ زَجْرًا مَنَعُوا مِنْ مَن اَحَلَقُ اَیُّهَا هَرَعُو
(۶) وَ اَلْیَهُودِیُّ بَدَا یُورِضُ رَمِی وَ حَسْبِهِ سَوْدُ وَ مِنْ هَذَا سَدَمِ
سَهْمَهُ بِالْعَكْرِ قَدْ اَخْطَا اَلْفَرَضُ سَهْمَهُ

- (۱) بانگ میرد در میان آن گروه بر همی شد جان خلقان از شکوه
(۲) بهره میزد خلق را کای مردمان اندر آتش بنگرید این بوستان

انداختن مردمان خود را در آتش از سرور و ذوق

- (۳) حلق خود را بعد از آن بی خوشن می مکند در آتش مردور
(۴) بی موکل بی کشش از عشق دوست زانکه شیرین کردن هر تلخ اوست
(۵) تا چنان شد کن عوان خلق را منع می کردند کانش در میا
(۶) آن یهودی شد سیه روی خجل شد پشیمان زین سبب بیمار تل

- (۱) إِذْ يَمِشْقِي النَّارَ وَحْدَهُ وَوَالَيْهِ
بِقَاءُ جَسَمِهِ زَادَ وَيَقِينُ
(۲) شَكَرَ اللَّهُ عَلَى مَا صَنَعَ
شَكَرَ اللَّهُ فَأَبْدِيسَ نَظَرَ
(۳) مَذْبَحَ لَطِيفٍ وَخَصَّ أَنْطَبِيسَ
(۴) وَالْمَدِي حَرَقَ أَلْوَنَ لَوْدِي
حَرَفَتْ أَثْوَانَهُ حَمَرُ تَمَاءَ
- رَأَيْتِ النَّاسَ وَهَاجُوا مِنْ جَزَعٍ
وَلَهَا قَدَّوْا بِمَالٍ وَبَيْنَ
مَكْرَ أِبْلِيسَ إِلَيْهِ رَجَعَا
نَفْسَهُ فَاسْوَدَّ وَحَهَا بِالْأَثَرِ
جَمْعٌ فِي سَحَابٍ تَلْزَمِينَ
مَدِيغًا وَاعْرِ النَّاسَ هَدَى
ه. ن. م. اسر للامام

بقاء فم ذاك الرجل الذي قرأ اسم النبي (ص) بالاستهزاء اعوج

- (۵) دَا مَالٍ نَبِيٍّ هَرَوٍ وَوَرِ
وَأَمَّا لَوْ هُوَ اللَّهُ نَفِي
(۶) ثُمَّ جَاءَ وَلِيٌّ ظَنَّهُ غَيْبِي
(۷) أ. م. مِنْ حَمَلِيٍّ وَو. وَحَمَا
- نَسَبَ ظَنَّهُ خَيْرَ مَا لَّهُ بَرِ
عَرَهُ بَصِيحٌ كَيْ مِنْ شَقِيٍّ
نَبِيٍّ يَمُنُّ لَطِيفٌ عِلْمٌ بَدَنَ
بِثْ أَعْرَبِيٍّ بِهَذَا تَوَلَّى

- (۱) کاسر آتش حلق عاشق نر شدید
(۲) مکر شیطان هم در او پیچید شکر
(۳) آنچه میماند بر روی کسان
(۴) آنکه می درسد جامه خلق چیست
- در دمای جسم صافتر شدید
دو خود در هم سیاه رو دید شکر
جمع شد در چهره آن ناکسان
شد دریده آن او ریش درست

کژ مانند دهان آن شخصی که نام پیغمبر را به تمسخر برد

- (۵) تن دهن کژ کرد و از تسخر بخواهد
(۶) بار آمد کای محمد صو کی
(۷) من را امسوس میگردم ز چهل
- نام حمید ر دهانش کژ ماله
ای را لطاف علم من لدن
من بدم امسوس ر مسوب و اهل

- (۱) مَنْ رَأَى اللَّهَ لَهُ هَتَكَ الْحِجَابِ
 (۲) وَ أَدَا مَا سَتَرَ غَيْبِ أَحَدِ
 قُلْ قَدْ حَهِ فِي غَيْبِ مَدِّي
 (۳) أَذَارُ دَ اللَّهُ أَنْ يُصْرَهُ
 (۴) سَعِدَتْ غَيْبِ بَكَتِ حَرْفِ أَدِيهِ
 (۵) تَرَى كَلِ بَكَ، بَعْدِ
 وَلَهِيَ لَهُ صِرَ نَعْقِي وَجْهِ
 (۶) يَتِمُّ الْمَاءَ حَرْفِ أَشْبَ طَهْرِ
 (۷) بَصْرَكَ دَوْلَابِ بَدَمِ وَ بَسِ
 فَبَصَحْنَ رُوحَكَ مِنْ ذَا الْخَضِرِ
 (۸) تَطْلُبُ تَدَمِ فَرَحَكَ بَسِ
 تَطْلُبُ أَرْحَمَهُ رَحْمَكَ بَسِ

(۱) نسخه ۱۰۰ گوی بعضی بعضک الصدق العجری
 سوار و در رد چس خضر

- (۱) چون خدا خواهد که پرده کس رود
 (۲) و خدا خواهد که پوشد عیب کس
 (۳) چون خدا خواهد که مان یاری کند
 (۴) ای حجت چشمی که او گریان اوست
 (۵) آخر هر گره آخر حیده است
 (۶) هر کجا آب روان سره بود
 (۷) باش چون دولا ب نالان چشم بر
 (۸) اشک خواهی رحم کن بر اشکوار
- میلش اندر طغنه پاکان برد
 کم رند در عب معیوبان بس
 میل ما را جانب زاری کند
 ای هدیون دل که او برین وست
 مرد آخر بین مبارک بنده است
 هر کجا اشکی در آن رحمت شود
 تاز صحن جات رو باند خضر
 رحم خواهی بر ضعیفان رحم آر

عتاب سلطان اليهود البار

- (۱) وجهه اندر سلطان یهود
ت یامن طاعت احرار اعدا
(۲) انت نام نجرمی منت لایز
م لسوء حصه منت حراج
(۳) انت لاتعقبی عن عبد فر
(۴) ما بدی لم یصر
(۵) عجباً قالصر و الفکر قد
کیف لا تحرق هدی الشقة
(۶) سیمیه انت م سحر حمن
م سوء حیطه نایع انت
- وجه در نه الحقیق لغو
منت احنق قد عت ه
س لایز مصی کف عذر
عبر و اصبع عبا لعلاح
کف یجو من م دو کفر
م م حرق ا تقد
عبر و اضع شد ای سند
من منت م عیبه اندله
احد و قتل حمی و لشعن
خلاف م هو انت

دعای کردن آتش را آن پادشاه یهود

- (۱) رو م ش کرد شه کای سد جو
(۲) چون می سوری چه شد حاصنه
(۳) می به نغشای تو بر آتش برست
(۴) هرگز ای آتش تو منار نیستی
(۵) چشم بندست (۱) ی عجب با هوشید
(۶) جادوئی کردب کنی با سمناس
- آ جهان سور طبعی حوت کو
با ر عجب ما دگر شد بیست
تکه پرسد ترا چون او برست
چون سوری چسب قادر نیستی
چون سوراخ چپ شعله سد
با خلاف طمع تو ر عجب ماست

(۱) یعنی بر چشم ما بند سحر است که نمی بیند سوزیدن تو و سوزیدن تو مؤمنان را که در
نشانده و حار بلکه میسوزد و با هوش و عقل مؤمن سد است که می سوزد و می داند و این برسد
براه مع حیوانست و جایز است که هر دو باشد.

- (۱) قَالَتْ أَلَمْ تَرَ أَنَا نَذِيكَ هـ
مهمه ی کنی میی اذیهی
(۲) طَعْمِي مَا غَيْرِ وَ الْعَصْرُ
(۳) لِلْغُضُوفِ الْحَبُّ مِنْهَا وَاحِدٌ
حول اب الحمله تندی امرح
(۴) وَ عَلَى بَابِ الْخِيَامِ لَوْغَبَرُ
حمله مشه کامل لا سود
(۵) فِي الْبُودِيَةِ وَ الْبَرِّقِ أَنَا
و كُنَّاكَ الْعَقُّ جَلَّ فِي الْحَيَاتِ
(۶) بِرِ طَعْمِكَ هـ د
فیهی ممت اذیهی کا
(۷) وَ هِيَ تَزِيدُ سِرْوً وَ حَسَنً
- مَا نَقَصَتْ قَطُّ نَوْرَ وَ سَمَاءَ (۱)
نظیر و القلب منك و اذیهی
سلف می قطع لوزامر
ممت تندی کلاب المرکبات
تصهر اذیهی و امرح
احسن نکلات قد نظیر
تقع حصه لاند و تعود
سب من کتب من فی لاند
یس من ترکی اذیهی اصفیات
اب حرف و ممت اذیهی
حرف و اذیهی صرت بکا
ممت اذیهی داک حل (۲)

(۱) نسخه ، یه وود و - (۲) نسخه ، هـ و هـ ان بندرورا و صرت - ممت اذیهی داک ص

- (۱) گفت آتش من هدم آتشم
(۲) طعم من دیگر بگشت و عصمر
(۳) بر در حرکه سگان ترکمان
(۴) در حرکه بگردد بیکانه و
(۵) من رسک کم ستم در بندگی
(۶) آتش طاعت اگر عمکن کند
(۷) آتش طبع اگر شادی دهد
- بدر آقا دو به یسی تابشم
بیع حقم هم بدستوری برم
چابلوسی کرده پیش میهمان
حمله بید رسگان شیرانه او
کم ز ترکی سست حق در بندگی
سورش از امر ملک دین کند
اندرو شادی ملک دین دهد

- (۱) اِنْ رَأَيْتَ الْعَمَّ نَبَّ وَاسْفَهَرَ
فِيَا مِرَّ الْحَايِي الْعَمَّ وَرَدَّ
(۲) اِنْ يَرَمُ عَيْنَ الْاَسَى سَوَى الْجَدَلِ
(۳) عِنْدَهُ مَاءٌ وَ نَارٌ وَ هَوَاءٌ
هُمْ مَعِي اَوْ مَعَكَ قَيْدُ الْمَنَاءِ
(۴) قَامَتِ النَّارُ لَدَى الْحَقِّ حُدَامٌ
قَامَ فِي يَوْمٍ وَ لَيْلٍ مَالُهُ
(۵) اَلْجَدِيدُ اَلْجَدِيدُ اَوْ صَرَبٌ
وَمِرَّ الْحَقِّ اَيْضاً قَدْ مَاءٌ
(۶) اَلْجَدِيدُ لَهْوِي وَ اَلْجَدِيدُ
فِيهَا كَالْمَاءِ وَ اَلْجَدِيدُ
- وَعَنِ الدُّنْيَا سَرِيحاً كَهْوً
اَحْبَهُدَ وَ قَرَّهَ مَا حُدَّ وَ حُدَّ
عَيْنِ قَيْدِ اَلرَّحْلِ لَا قَدْ حَقْلُ
وَ تَرَابٌ وَ بَسِيطٌ وَ سَمَاءٌ
وَمَعَ الْحَقِّ تَعَالَى فِي حَيَاتِ (۱)
مِنْ عَيْدِ عَاشِقٍ مَاتَ عَرَامٌ
رُوحٌ سَوَى عَمِيهِ اَلْوَهْ
مِنْهُمَا تَخْرُجُ نَارٌ نَهَبٌ
لَمْ يَخْرُجْ حَرٌّ اَشْدَّتْ صَرَامٌ
وَأَنْ لَا تَصْرَبَ بَعْضُ وَاحِدٍ (۲)
يَقْضَانِ اَلْعَمَلُ عِنْدَ الْاَجَلِ

(۱) نسخه ای که با عبارت (۲) ای لا صرب خنده هواك على حجره ای لا سح الهوى لا
من هذين لاين تولد في العان و له من الرجل و المرأة شه رضى به عنه العس و الهوى ما
اجتمعا بالرجل و المرأة فانه يوجد منه العس و الهوى و العس و الهوى و هو كاشرات الله صالة من بعدك
و الحجر تشتعل منهما العروب ..

- (۱) چونکه غم بینی تو استغفار کن
(۲) چون بخواهد عین غم شادی شود
(۳) ناد و خاك و آب و آتش بنده اند
(۴) پیش حق آتش همیشه در قیام
(۵) سنگ بر آتش زنی بیرون جهد
(۶) آهن و سنگ هوا برهم مرن
- غم بامر خالق آمد کار کن
عس بد بای آرادی شود
یا من و تو مرده با حق زنده اند (۱)
همچو عاشق روز و شب بیچون مدام
هم بامر حق قدم بیرون بند
کس تو میرسد همچو مرد و زن

(۱) وان من شئ الا سح صیده ولكن لا يعمدون تسعهم ۵۹ ۳۱۷ ارتقحات من عربی

رجوع شود

- (۱) سِما نفس الحديد و الحجر
يَكُنْ نِهايتها امرء نحس
(۲) ان هذا سبب ذلك انسب
و بدوین انسب دات می
(۳) تِلْكُمْ الْأَسَابِ مَنْ قَلَّ لَهَا
تِلْكُمْ الْأَسَابِ قَالَتْ بِأَرْتَب
(۴) عَمِلَ دَأْسَبِ دَأْسَبِ سَبب
رُئِمَا عَطَلَهُ بَصَا سَلَب
- قَدَاتِ حَاتَتْ الدُّثْ بِالْأَثَرِ
أَطَرُ لَا عُنَى سَحِيحٍ وَ غُنْ
لِلْأَمَاءِ سَأَقِ مِلْ مَا أَحَبْ (۱)
سِمَا فِي نَفْسِهِ مَنَكْ سِي
أَسِيءَ لَهْ هُمْ حَصَوَ بِهَا
هَدَدَ الْأَسَابِ عَرَبِ بِالْطَلَبِ (۲)
أَرْفِيهِ رُفِي مِ أَحَبْ
حَلْيَةِ التَّائِي مِمَّ بِالْطَلَبِ (۳)

(۱) کسان حد سبب الصاعری امی و اصم و دات است اسمعی سموی فداده و الاسمعیوم
للاکار فان قلت ما يكون الاساب المعصية له و تیرشدك و غوب (و ان سم، ۵ سمه را رهبرند)
(۲) اراد بالاساب لاساب السموية و الاسماء و الصعاب الالهية بالاساءة و حداثهم لها دلائل و قد
وجد لاساب سموية و هي معصية لا ارها اذ لا مؤثر فيها لاساب الحقيقة كايوع الاكتسابات
من عرف و الادوية و العلاجات و لداه و فی شهر الی بی ثلث الاساب السموية عی من هذه لاساب
اصورية (۳) ک ایامه لاساب لاصورية دات الاساب السموية عیلة و مدره دبی به للاسماء
لاسمه و بی شهر دایرها و ریمه عراسب اسمعی السب الصاعری و عیله و یکن الداه و یکن
ن الاساب الصاعرة مؤثر بدو لهم کما یات سلطان اليهود امار و یهادان این سبب را در
مدعاهما (و ارجع هذ الصریح ساء عی السجدة معویه و اجمع (عیله)
(معزم لالسبب هذا القول - لاسواء ولها من الوصول)

- (۱) سبک واهن جود سبب آمد و لث
(۲) کاس سبب را آن سبب آورد پیش
(۳) وان سبها کاسیا را رهبرند
(۴) ن سبب را آن سبب عامل کند
- تو سالار مگر ی مرد بیث
بی سبب کی شد سبب هر گر بدویش
ان سبها دهن سبها برترند (۱)
از گهی بی مرد غاص کند

(۱) این بیت دلالت دارد بر آنکه سبب هذ سبب اساءه (ع) سبب دیگرند و فوق بی اسباب
در صورتیکه مورد سخن و گفتگو این نیست بلکه در اسباب مسلمات است از پیروی شارحان گفته
شغال است در اسباب معاش سموی اصحاب معاد صفحه ۶۲ ح بحر اسعوم رجوع شود

(۱) مقدره

محرم ایست دل رمن

(٧) في الإنسان حرمي ذالسيب

وَبَدَا يَنْتَرِ الْغُصْنِ ذَا الْعُصْنِ

(۳) وندور اُلت د ریس

عبد م ر و ت م

$$f(x) = \frac{1}{x} \quad x \in \mathbb{R}^n$$

اَنْتَبِهْ اَيَّاكَ اَيُّنْ مَا تَبِينْ

(۵) کی دہائی میں دہائی میں دہائی میں

کتابخانه کتب خطی

سودان، ا. ق. ه. ح. ح. ح.

من بحی اللہ و مو شاء تدلی (۱)

ما هو في راسي سمع العرب (٢)

بیت : اے میری قوم !

۲۰ کا ۱۰۰۰

(۲) دور، ۴، ۲، ۱

مجلسی دوم ۱۰۱۱

ندى محمد اهداك العزراں حین

۱۰۰

ت لا تجری من من سے

[illegible]

(۱) این سب را محترم آمد عظمیٰ

(۲) اس سبب چہ بود ماری گورس

(۳) گردش چرخ این رسد را علت است

(۴) این دستهای سب را در جهان

(۵) تا بمای صغرو سرگردان چو چرخ

وَأَن مِّن مَّوَدَّةٍ بَيْنَهُم مَّا بَيْنَ يَدَيْهِ

۱۸۲۳

چرخ گردن را بسدن ریت است

ہا۔ وہاں ہیں چرخ سرگردان مہمان

۱. سوری توزی مغری چو مرج

- (۱) فَالْهَوَاءُ النَّارَ صَارَ وَ اتَّقَدَّ
وَهُمَا بِالطُّورِ اتَّحَقَّ مَعًا
(۲) إِنْ مَاءَ الْجَنَنِ نَارَ الْفَصِيبِ
فَمَرَّ الْحَقُّ أَيْضًا وَحْدًا
(۳) وَلَوْ ثَرِيحٌ لَمْ يَذَرِ وَلَا
فَمَنْ فَرَّقَ بَيْنَ قُوَّةِ عَادَ
وَيَأْمُرُ الْحَقُّ مَائَهُ فَقَدْ
عَرَبْنَا الْأَشْيَاءَ أَيْ وَسَعَى
يَا نَسِي حَطَرُ أَفْصَحُ تَقْصِبُ (۱)
وَيَأْمُرُ الْحَقُّ أَيْضًا فَقَدْ
يَذَرِي مَرَّ الْحَقِّ حِينَ وَ عَلَا
حُصْنٍ مِنْ قَوْمِ هُودَ بَعْدَ (۲)

فی بیان قصه الريح فی عهد هود واهلا که لقوم عاد

- (۴) قَوْمَ عَادِ آذَلَهُمْ حَرُّ نَعْدَانِ
حَرُّ هُودَ حَطَرُ الْرِيحِ لَشَدِيدِ
(۵) كُلٌّ مِنْ مَنْ دَاكُ الْأَحْطِ حَرِّهِ
فِي الْهَوَاءِ قَطْعُ ثَرٍّ بِطَمْعِ
حَوْلَ مَنْ مَنْ هُنَّ الْكَمَاتِ
ذِي مَائِهِ نَدِ طُفْ يَرِيدِ
رَادَ لَعَسِرٍ وَ شَمَدِ الْحَرِّحِ
كَسِرَ نَدِ يَمْعِ وَ حَرِّهِ

(۱) از دهنه آبی کال، وعضه کالاراه است برآنها من لعنار صحت حضرت ای ای حلم
و صفت واسطاف والعباس وجود می آکون من عالی (۲) ای لولم یکن روح الهوا واقعد حیدراً
من الحق تعالی ای لولم یسطه ادراکاً فتنی یمرق الخ -

- (۱) باد و آتش میشوند و امر حق
(۲) آب حلم و آتش چشم ای بر
(۳) گر سودی و اف از حق جاں باد
هر دو سر مست آمدند از حمر حق
هم و حق بیسی چو نگشائی نظر
مرو کی کردی میان قوم عاد

قصه باد که در دهوی خود بضمیر قوم عاد را طارت نمود

- (۴) هود کرد مؤمنان حطی کشد
(۵) هر که بیرون بود ز آن حصه حمله را
برم میشد باد کاجا میرسد
پلوه پاره می شکست اندر هوا

۱) هَكَدَا شَيْبَانٌ لَرَعَى سَحَابٌ
 قَطِيعٌ أَنْعَمَ خَطًّا طَهَرُ
 ۲) كَيْفَ يَدُ الْإِخْمَعَةِ وَفَتْ الصَّلَاةُ
 لَا يُفَيِّرُ الذِّئْبُ فِيهِ وَ الرَّدَى
 ۳) اِنْ دَمَ عَيْتَ الذِّئْبُ بِهَا
 ۴) رِيحٌ حَرِصٌ لَدْتُ مَعَ حَرِصٍ أَعْمَ
 لَهُمَا دُورُهُ حَطَرٌ عَدْتُ
 ۵) وَ كَمَنْبَرِ الرِّيحِ ذَا رِيحٍ الْآحُلِ
 طَيْبُ الْأَمْسِ عَدَقَ عَطَرُ
 ۶) مَ تَرَى نَارَ إِبْرَاهِيمَ
 إِصْطَفَى كَيْفَ تَعَصَى رَدَا
 ۷) فَلَا هُنَّ لَدَيْهِ نَارُ شَهْوَةٍ
 غَيْرَ هَلْ لَدَيْهِ مِنْ دُمَى أَوْدَى

(۱) همچین شبان راهی می کشید
 (۲) چون بجمعه میشد او وقت نماز
 (۳) هیچ گرگی در زلفتی اندر آن
 (۴) باد حرص گرگ و حرص گوسپند
 (۵) همچین باد اجل یا عارفان
 (۶) آتش ابراهیم را دمدار برد
 (۷) آتش شهوت نسوزد اهل دین

مِنْ هُودٍ وَ كَمَا اللَّهُ حَبِ
 فِي الْمَلَأِ الْعَامِ لَهُ لَكُلُّ نَظَرُ
 لَوَاتِي يَرْحُومِينَ أَعْمَى الْمَعَادُ
 لَهُ يُونِي يَذْهَبُ مِنْهُ سَدَى
 لَا وَلَا مَدَقْلَ كَثَّ بِهَا
 رَجُلٌ أَلَقَ الَّذِي الرُّشْدَ أَعْمَى
 أَحْكَمُ سِدِّ وَ نَسَسَ هَبْتُ
 مَعَ هَلْ كَدُوقٍ وَ الْحَقِّ الْآجَلِ
 كَسِيمُ الْحَقْلِ وَ الْمَرْجِ الْخَضِرُ
 حَرَقَتْ سِتَائِلَمَنْ رَبُّ السَّمَاءِ
 "لَهُ عَادَتْ حَرَّهَا كَمْ خَمْدًا"
 لَهُ تَتَّ مَحْرُوفُهُ دَامَرَهُ
 تَذْهَبُ وَبِهِمْ أَيْ مَعَهُ الرُّبَى

کرد برگرد روزه حطی بدست
 تا پیاد گرگ بر آن ترکناز
 گوسپندی هم فکشتی زان نشان
 دایره مرد حدار بود سه
 نرم و خوش همچون نسیم بوستان
 چون گزیده حق بود چووش گزد
 باقیان را برد سا هر رمین

- (۱) حَمَلُ الطُّورِ بِسُورَتِهِ مِنْ رَبِّ مُوسَى وَ بِهِ حَصَا فِتْنِ
 رَقَصِ عَشَقٍ وَ صُوفِ كَمَلِ
 (۲) نَيسَ بَدَا وَ عَجِبَ دَاخِلِ
 جِسْمِ مُوسَى كَانِ اَيْضاً مِنْ حَجَرِ
 رَبِّ مُوسَى وَ بِهِ حَصَا فِتْنِ
 حَمَلُ الطُّورِ بِسُورَتِهِ مِنْ
 رَقَصِ عَشَقٍ وَ صُوفِ كَمَلِ
 (۲) نَيسَ بَدَا وَ عَجِبَ دَاخِلِ
 جِسْمِ مُوسَى كَانِ اَيْضاً مِنْ حَجَرِ

فی بیان طعن و انکار سلطان الیهود و عدم قبوله نصیحة النصاح

و خواصه من حاشیته و توابعه

- (۳) اِنْ سَلَطَ يَهُودٌ مَطَرٌ
 عَمِيرٌ طَلْعِي بَدَا عَرْدٌ وَ
 (۴) بَصَحَةُ ۴۰ وَ وَ ۴۰
 مَرَكَبٌ اِحْرَبَ سَفَى كَرَمِ
 (۵) اُتْرُكُ قَتْلُ وَ دَاخِلُ لَمَحِ
 نَعْدُ هَدَا ۴۰ لَاحِظِيهِ عَسَى
 بَدَى الْأَعَاذِيبُ اَنْتَى نَعْيِ اَنْظَرِ
 سِيرَ اِنْكَارٍ كَمَا مِنْهُ رُو
 نَعْدُ ۴۰ بَدَا عَرْدٌ وَ ۴۰
 دَوَاتٌ بَحْطُوبِ مِ تَهِنْ
 حَمِي عَنْهُ وَ اَقْصَدَ ۴۰ هَجِ الصَّحِيحِ
 نَفْسُ اَحْرِفَهَا مِثْلُ اَمَلِ (۱)

(۱) نسخة تامة بعد دومی در عمو و اشرار بعدت لاسی کن فید العدر

- (۱) کوه طور در تور موسی شد برقص
 (۲) چه عجب که کوه شد صومی عرب
 صومی کامل شد و رسب اور رقص (۱)
 جسم موسی از کلوحی بود بیر

طنز و انکار کردن پادشاه یهود و قبول نکردن نصیحت ناصحان و غاصان خوبتر

- (۳) بِنِ عَجَبِ دَدَا اِنْ شَاهِ يَهُودِ
 (۴) ناصحان گفتند از حد مگردان
 (۵) بگفتو از کشتن مکن اس فعل به
 جر که طر و جر که انکارش بود
 مرکب اسره را چندان مران
 بعد از این آتش مزن در جان خود

(۱) در این بیت شارت است باینکه آن تجلی که موسی (ع) از او مسمون شده و کوه پاره شد
 از دات موسی بود نه از خارج -

(۱) ما احباب صحفہ ایلدہ

صاعقه و صاعقه

(۲) وَالْبَدَاءُ جَاءَ دَكَانَ لَعْنَةٍ

خَطُّوكَ قَصْرَ وَهَبَ أَصْبَحَ

(٣) بعد هذا المار شئت وعلت

ثم دارت حشفه لا كما جرى

(٤) صَاحِبُ "رَعْدِي" فِي لَيْلَةِ

(۵) قسم اُمدد سریفی د وند

والد الأخ، كذا

(٦) فصل من نظم و فواید

مَلَقُوا دَوْمًا

(y) مَن تَطَاهَا الْمَاءُ

الحق فيهم نازله من الجحط

علي بن محمد بن علي

وَأَمَّا الْفُلُ فَأُرْسِلَتْ بِرَحْمَةٍ مِنَّا لِيُبَيِّنَ مَا نَالِ الْغَاثِ وَالْفَاطِثِ

مست باکتب دالاحد وصل

حسن و أجور أنفس و انعطاف

[illegible]

اليهود ماتوا الكان حرق (١)

من لحيته في الأسماء

تصنيف تصدير تصدير تصدير

الحمد لله

جوابیہ

١٠٠٠

1. The first group of people who are interested in the study of the history of the United States are the people who are interested in the history of the United States.

(١) أشار الحديث الى لامة جسدنا في سورة الروح البذر رات لوقود لاهم عليها نفود وهم

عسى ما يفعلون بالمؤمنين شهود -

(۱) ناصحان را دست بست و بند کرد

(۲) بانک آمد کار چون اینجا رسید

(۳) بعد از آن آتش چهل گز بر فروخت

(۴) اصل ایشان بود آتش ز ابتدا

(۵) هم از آتش زاده بودند این طریق

(۶) هم فر آتش زاده بودند آن خسان

(۷) آتشی بودند مؤمن سوز و نس

صلح را پیوند در پیوند کرد

بای دار ای سگ که قهر ما رسید

حلقه گشت و آن چهار دان را بسوخت

سوی اصل خویش رفتند آنها

جزو ها را سوی کل آمد طریق

حرف می‌راندند از نذر و بخان

سوحۃ خود را، اش اشان چو خمی

(۱) هَالْدَى أُمُّهُ تُسَمَّى الْهَآوِيَّةُ
 (۲) اِنْ اُمُّ اَوَّلَادِ تَعْبِي تُولَدُ
 (۳) هُنْكَ تَمِي لَمَّا فِي الْحَوْضِ سَحَنُ
 فَالْهَوَاءُ شَفَّ تَمَّا دَهَبُ
 (۴) يَدْهَبُ فِيهِ ي مَعْدَنُ
 دَهَبُ فِيهِ يَسِيرُ فَيَسِيرُ
 (۵) وَكَذَكَ الْمَفْسُ هَدَايُ
 وَبِهَ سَرِ رَوَيْدُ مَقْرَرُ
 (۱) وَلَمَّا يَصْعَدُ أَطَّابُ الْكَمِ

صَارَتْ أَلَمَّتْ لَهُ وَ الزَّوِيَّةُ (۱)
 كُلُّ أَصْلٍ قَرَعَهُ طَمَعًا قَصْدُ
 وَ بِهِ ظَلَّ أَسِيرًا وَ أَمْتَحَنُ
 بِهِ إِذْ لِلْمَعْدِنِ الْأَصْلِ تُسَبُّ
 .. رَدَهُ طَمَعًا إِلَى مَوْطِنِهِ .. (۲)
 حَيْثُ لَا تَذَرِي بِهِ كَفَّ يَسِيرُ
 يَسْرُقُ لَأَرْوَحَ مِنْ حَمْسٍ لَدَى
 لَا تَسِينُ هَبْ لَهَا أَرْدَدُ حَسْرُ
 صَاعِدًا مِمَّا إِلَى حَيْثُ غَمُّ (۳)

- (۱) ای است الهاویه راویه له و ما ادراك ماهیه از حمیه ای اشمن بدفع لام واسع الای
 اللدی هو بهدیت الی المعنی الاسی و هو القوة الروحانية الوراثة و الای هی القوة به لسه العنصره
 اشار ینذالک الی الایة فی سورة الواقعة و اما من حفت موارینه فاما هو و هو، ذرک ماهیه از حمیه
 (۲) سخته به رده لاسل من موصه (۳) هه لست ولادت الارثمة دالة لمولایا قدس سره

(۱) آسکه او وده اسب امه هاویه
 (۲) مادر فرزند حیوان و یسب
 (۳) آب اندر حوض گردانای است
 (۴) می رهند میبرد تا معدش
 (۵) وین نفس خائهای ما را همچنان
 هاویه آمد مر و ر، ر و ه
 اصنها مر فرعها را در پی دست
 باد شغش میکند کان کای است
 اندک اندک تا به یسبی بردش
 بدک اندک دردد از حمن جهان

(۲) کتم جمع کلمه است و کلمه اعلان کائنات را میگویند شیخ اکثر تصریح کرده اند باسکه آنچه
 را انسان برمی آید از العاص نامی میباشد یعنی به تکه معدوم شود و مرین محمول اسب در مودم جداوند
 (ما ملخص من قول دلالة رقب عند) و آیه (و الیه یجمع الکلم الطیب و العمل الصالح یرفعه) دو
 معنی اختصار دارد ۱- تکه نشان طیب عملاً و عملاً صعود میکند سوی حق و عمل صالح نشان را بلند
 میکند و - سوی حق می رساند (۲) - تکه احوال طیبه صعود میکند سوی حق ، و عمل صالح گوینده آن
 را بلند میکند -

مُتَّحِفًا مِمَّا إِلَى دَارِ الْبَقَا

يُضَعَّفُ ذَلِكَ رَحْمَةً مِنْ ذَا الْجَلَالِ

كُنَى بِإِلْ أَعْدَى مِمَّا تَلَهَا

ذَا فَلَا رِلَّتَ عَلَيْهِ قَائِمًا

يَعْنِي هَذَا حَدَثٌ وَأَوْصَلَ مَا

حَيْثُ فِيهِ ذَلِكَ الدَّقُّوُقُ حَصَلَ

شَخْصٌ وَذَلِكَ أَلِيَّةٌ تَوَرَّجَلُ

مَحَبٌ دَوَقٌ لَهُ لَعُورٌ حَصَلَ

كَانَ مِنْ حِسِّهِ عَيْبٌ مَا تَعَصَّلُ

ذَرَمٌ لَمَكَ وَلَا يَفْرَقُ بَيْنَ

هُوَ نَدَبٌ أَوْ أَحْسَنُ وَحَدُّ

هُوَ مِنْ حِسِّهِ كَانُ مَا تَعَصَّلُ (۱)

حَالَفُ أَحْسَنُ مَا عَدُّ تَعَدُّ

أَذْ لَهُ شَائَةً حَسَنًا جَسَنًا

تَرْتَهِي أَنَا (۱) نَسَا نَالْمَقِي

(ثُمَّ تَأْتِيَا مَكَاثِلَ الْمَقَالِ

ثُمَّ يَجِيئَا أَيْ مُثَالِهَا

هَكَذَا تَعْرِجُ وَتَمَرُّ دَائِمًا

(۱) فَارَ سَيَا أَنْطِقُ حَالًا أَنَا

كَلَهُ مِنْ ذَلِكَ أَلَسَمْتُ وَصَلُ

(۲) ظَرُّ كَيْ فَرِيقٌ بِمَحَلِّ

حَيْثُ يَوْمًا هُوَ فِي ذَلِكَ تَلَمَّحُ

(۳) دَوَقٌ كَيْ حَسَنٌ مَا وَدَّ حَصَلَ

بَيْنَ دَوَقٍ حَرِّهِ مِنْ كَلَهُ كَانُ

(۴) أَوْ يَكُونُ دَائِلُ أَحْسَنُ لَسَمَدُ

وَدَّ مَا وَحَدَّ أَحْسَنُ تَعَصَّلُ

(۵) مِمَّا حَسَنٌ مَا وَحَدَّ أَحْسَنُ وَدَّ

مَعْنَى وَاشْتَدَّ فِيهِ حَسَنٌ

(۱) از دیدن هدایت وادی به انالاسن اما مایح او صلاح بالذات واحد اما به وفاق

بعد از فراز و الاستعداد فان صرف من جاسا کان من جسه

ران طرف آمد که آید ان چشم

کان طرف یگانه رو در دوقی رانده است

دوق حرء ار کل خود باشد به بین

چون بدو پیوست جس او شود

گشت جس ما و اندر ما فزود

(۱) باری گویم یعنی اس کشش

(۲) چشم هر قومی سوئی مانده است

(۳) دوق جس و جس خود باشد یعنی

(۴) تا مگر آن قابل جسی بود

(۵) همچو آب و نان که جس ما نبود

(۱) مراد از عباس یا اقوال است و یا احدی که عارف حفظ ان می کند که می بد حق میگرد

- (۱) لَنْ تَرَى فِي الْخَبْرِ وَالْمَاءِ أَبَدًا
آبَتْ فِي لَمَعْنِي اعْتَرَدَ حَسْبًا
(۲) وَ بِالدُّوقِ بِ الْحَسِّ ه
كَانَ كَالْحَنَسِ لَهُ وَ الْإِسْتَعَارَ
(۳) وَالَّذِي كَالْحَنَسِ كَانَ مُسَعَّرَ
عَدَهُ عَارِيَهُ وَ عَادِيَهُ
(۴) هَذَا بِ طَبِيرِ كَانِ صَعْبِ
إِذْ هُوَ بِ حَبِيهِ مَ دَمَرَا
(۵) هَكَذَا الظَّامِي مِنْ لَمَعِ السَّرَابِ
فَإِذَا مَا وَصَلَ مِنْهُ انْتَهَزَ
(۶) هَذَا مِنْ فُسْ بَوْبِ وَ عَدِ
فِي دَارِ الصَّرَبِ مِ مِ عَدِ مِ رِ حِ

- صَوْرَهُ أَحْسَسَ بِ لَمَعْنِ فَقَدْ
كَانَ وَ قُوَّةَ عَطَلَى حَسْبًا
حُفَّ مِ مِ مِ مِ مِ مِ
لَا تَسِسَ لَا مِ مِ مِ مِ مِ مِ
مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ
لَمِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ مِ
وَجَدَ الدُّوقَ لَهُ حَسًّا يُطِيرُ
مِنْهُ فِي الْحَالِ مُدَامًا تَقْرَأُ
حَصَلَ الدُّوقَ لَهُ زَادَ طَلَابُ
طَلَبَ الْمَاءَ بِهِ الْقَمَّ أَلَمَ
بِالْإِنْصَارِ الْقَلْبِ قَدْ زَادَ هُنَا
وَحْدًا جَرَى وَ مِ مِ مِ مِ مِ مِ

(۱) ی و لو کان دوما من عر جس الان را که الحس ان مشاب حس فی الموردة وحس
بهذه الصورة من وجه لا ع ر چان ع م المجه و دوق والممل البس

- (۱) نقش جنسیت ندارد آب و نان
(۲) در غیر جنس باشد دوق ما
(۳) آنکه مانند است باشد عاریت
(۴) مرغ را که دوق اند از صعب
(۵) نشئه را که فوق آید در سراب
(۶) مفلسان که خوش شده اند از زر قلب
- ز اعتبار آخر تو آرا جنس دان
آن مگر مامد باشد حس را
عاریت باقی نماید عاقبت
چونکه جنس خود نیاید شد فقیر
چون رسد نیروی که نزد حوسد آب
لیک آن رسوا شود در دار صرب

(۱) أَتَيْتُهُ حَتَّى يَنْقَبَ لَدَهُ
لَيْتَ لَا تَسْمَعُ طَرِيقَ الْعَطَبِ
أَتَيْتُهُ حَتَّى يَنْعُوجَ الْحَيَالُ
هَمَّتْ لَا تَنْقُ فِي ثَرِّ الْأَصْلَالِ

فی بیان قول جمیع الوحوش للسبع بالتوکل و ترک السعی

لان من علم فصول السلوك طلب المرشد محتررا عن المتشیخ فاما معاومز یا للوساوس

الشیطانیة ولا یقدر علی دفعها الا بالتوکل والتوکل و لهذا قال

(۲) فَمَنْ كَفَّ تَهْدِي هَدْيَ لَقْصِهِ
فَرِيفَ وَهْنٍ نَمَى لِحْصِهِ
(۳) نَسْ هُوَ عَشْرَ حَادِي عَدَى
يَكُ الْأَرْوَاحُ فِيهِ وَالْأَصْوَابُ
(۴) هَرِيفَ وَحِشٍ فِي وَادِي حَدَلِ
وَأَوْجِجَ أَعْرَابُ نَدَى
(۵) كَمِيرَ مَ هُوَ سِرَ
كَانَ مَعَ شِثْ أَشْرَفِ دَوْمِ حَدَلِ
دَلِثَ أَمْرُ عِيَالِي حَمَلِ
(۶) وَهْ أَحْمَدُ وَوَسْ كَمَ
حَسْ حَسَاكُ شِيرَا بِأَلْهَامَا
لَيْتَ فِي كَالِ صَاحِ وَهَمَا
شَمِعَ دَوْمَ رَهْوَتِ وَعَدَا

(۱) تا در اندوخت ر ره نمکند
حیان کز برا چه نمکند

بیان توکل و ترا سپید گفتن فنجبران بشیر

(۲) از کلمه نار حوش س قصه را
و اندران قصه طلب کن حصه را
(۳) در کینه حوائضه ناشی لیک آن
و شر و افسانه بود بی معر جان
(۴) طایفه بحیر در وادی حوش
بودشان در شهر دایم کشمکش
(۵) س که آن شرار کمین در می ربود
آن چر بر جمله ناحوش گشته بود
(۶) حله کردند آمدند ایشان شهر
کر و طقه ما شما داریم سیر

(۱) اسوی ر سکت المصید لا   تابت حسی عیشا تبت الملا
لا نفعی و لا حق الوداد   راع لادلت رشید و سداد

جواب الاسد للوحوش و بیان خاصیه الجهد

(۲) قال نعم ما تقوون د   کار منکم دیوفا لا اذی
و حداغا فیکم نصرت مکر   نص عیشی من زید و مکر
(۳) من قول و یمن الاثم   عریم فیند هلاکت و حمام
انفرت و لا فعی سید   من اری فی ساس د حق سائیم
(۴) ها هو لا سار الشمس و من   ین حسی احسفی فید سار (۱۱)
کار فی حق و مکر و حس   کن سار شای فی دی الما
(۵) سمعی قول نسبی سمع   مر ین مؤمن ما یسما
من صوب قلب و روح من   داک تقو و غمه ما عدل

(۱) شمس المشرق لا یسیر فی سائر الارض و لا یصل الیها و لا یخرج من جمیع النواحي فی مکر
و ورد فی بعض النسخ ان سار الشمس و لا یصل الیها و لا یخرج من جمیع النواحي و یقول ان سار
فی دارس و النس الفوف و بعض اخر و یقول سار و یخرج من جمیع النواحي و لا یصل الیها
فلیس منی -

(۱) جر وضعه در بی سیدی ما   با نکردد تمج برها این گما

جواب گزین منجیران را و فائده جهد گزین

(۲) گفت اری کر و عایشه به مکر   مکرها من دسه از زید و مکر
(۳) من هلاک فعل و مکر مردم   من کرده رحم مار و کزدم
(۴) مردم نفس و دروم دو کین   ار همه مردم سر در مکر و کین
(۵) گوش من لاسدع المؤمن شد   قول پشمر بجان و دل گزند

ترجیح الوحوش ایضاً التوکل علی الجهد

- (۱) قُلَّةٌ قَالُوا جَمِيعًا بِالْحَوَابِ بِحُكْمٍ لَمْ يَشْرَوْا نُحْرًا نَسَبَتْ
 حَبْلٌ عَمَّتْ أَجْدَرُ تَقْدَرُ لَمْ يَكُنْ بَالَهُ يَبْعُ فِي الْخَطِيرِ
 (۲) نُحْرًا فِي الْأُمُورِ وَ حُدْرُ نَهَضَ ثَمَّ كَبِيرٌ وَ صُرْدُ
 رَجَحَ تَوَكَّلَ فَصَلَ أَجْهَدَ كَمَشَ تَكَاثُلٌ وَهُوَ يُسَرُّ لِعَسْرِ
 (۳) أَنْ يَأْغُضَّ مَنْ مَعَكَ يُضْ عَابَ لَا تَمُدَّ حَصْدَهُ بِتَقْصُدِ
 كَيْ لَنْ لَا يَنْدُ حَرْبًا وَ حُدَّالُ نَحْبَ مَوْتَهُ يَكُ وَ يُولُ
 (۴) عِنْدَ حُكْمٍ نَحْوِ مَيْدٍ فِي أَعْسَى وَالصَّاحِحُ كُنْ لِكَيْ رَبِّ الْعَلَقِ
 لَنْ لَا يُوْدِي عَصْرٌ وَ حَرَجُ دُونَهُ حَرَجَ رَمَاحٍ وَ نَصَحَ حَاجِ

ترجیح الاسد انجهد علی التوکل والتسليم

- (۵) لِلْوَحُوشِ قَالَ بِالطُّوعِ الْاَسَدُ عَدَّ سَاكِنًا بَدَائِلَ وَ نَشَدَ
 لِلْاِلَهِ الْاِيْتِكَاْلُ ذَا السَّبِّ وَ هَبَى سَهْدَ نَصَبَ حَسْبَ

ترجیح نهادن توکل و ابرجهد

- (۱) حمیه گفتند ای حکم ما حشر العذر ذاع لیس یعنی عن حشر
 (۲) در حشر شوریدن شور و شراسب رو تو کل کن توکل بهتر است
 (۳) اقصا پنجه مرئی ای بد و تر ن بگیرد هم عصا در تو ستر
 (۴) مرده ماند بود پیش حکم حق ، مانند رحم در رب العلق

ترجیح دادن شبر جهد و ابر توکل و تسلیم

- (۵) گفت آری گر توکل و هراست اس حسب هم ست پیغمبر ست (۱)

(۱) اشاره به قول سهیل بن عبد لثری است که در رساله مشربه معقولست (توکل حال ایسی) (ص)
 و انکسب سته فمیت بقی علی حال ایسی (ص) فما ترك سته (ص)

يَا تَكَايِلُ وَكَبَّةٌ لِّلْجَمَلِ (۱)

اِحْهَدُ وَ تَكَايِلَا تَعْدُ

اَسْمِعِ السِّرَّ لَهُ اَدِرْ وَالْاَثَرُ

لَا تَعْدُ سَبَّ بِالْاِتْكَالِ (۲)

تَكَايِلَا وَ لَحْيِبُ فِي السَّ

فَهْ اَعْمَلْ هَبْ بَه رَدِّ اَدِي

طَلَقَهُ كَشَعْرُهُ كَشَعْرُهُ

كِي دَسْجُو وَ نَحْطَلِي بِالْقُرْبِ

دِهْا مَنَعِي عَرْدُ شَمْعَه

(۱) قَالَتْ سَيِّ قَالَ فِي صَوْتِ حَلِي

يَعْقِلُ السَّهْ تَبْعُ وَ تَعْدُ

(۲) رَمَزَ فَوَلِ الْمُصْطَفَى حَبِيزَ الشَّرِّ

فَحَبِيبُ اللَّهِ تَكَايِلَا وَ

(۳) فَضْلَ جُهْدٍ وَ كَسْبٍ وَ عَمَّا

لِللَّهِ كَانَ خَيْرًا لَّكَ ذَا

(۴) رُحْ تَوَكَّلْ وَ اكْتَسِبْ يَا صَفْوَتِي

(۵) اِحْهَدُ وَ اَطْلُزْ حَبِيزَ وَ حَبِ

بَسُوِي دَاكُ الْاِحْهَدُ

(۱) ای فان رسول الله (ص) دعا صوت دعای الله در حال حبس (ص) و قال رسول الله

اعقل حلی واحدا من خلقه و او کل هذا (ص) اعمل بصرتهم و کن عی الله و معاد و عسرو مولا

و المعهود فالتلا بالوکل و بعد که میراث معبودان اِحْهَدُ و اَطْلُزْ به رسول الله (ص) (۲) انشاء

بعد الحدیث اشرف و من التوکل لکن فی اسب کما در حدیث و حدیثی معینه لطیف نسخه ثانیة

(عالمیر یا معاد اعقل)

و توکل را نوی اشرف به حد

از توکل در سب کاهل مشو

تا حبیب حق شوی بی بهتر است

جهد میکنی کسب میکنی مو به و

ور به از جهدش تمامی استی

(۱) گفتم پیغمبر با و از حد

(۲) درم الکاتب حدت الله شد

(۳) در توکل جهد و کسب اولی در حد

(۴) رو توکل کن تو تا کسب ای عمو

(۵) جهد کن جدی با تا و در حدی

ترجیح الوحوش ابضا التوکل علی الجهد و الکسب

- (۱) قَالَهُ قَالَ الْوَحُوشُ الْكَسْبُ قَدْ
 هُمُ مِنْ جَرِئٍ عَلَى قَدْرِ الْعَمَلِ
 (۲) کسب کن از من ضعف بهش
 مِنْ عَلِيٍّ عِبْرِي عِنْدَ لَا كَالِ
 (۳) نَدِ مَدَامِي كَسْبُ كَالِ
 كَسْبُ مَدَامِي تَسْبِيحُ كَالِ
 (۴) لَكَبِيرُ مَدَامِي قَدْ هَرَعُو
 كَبِيرُ مِنْ تَجِيدُ حَوْدُ هَرَو
 (۵) مَكْرُ الْأَسَابِ وَ مَكْرُ عَدُو
 لَهُ مَوْتًا دَمَةً قَدْ شَرِبَا
 (۶) اَعْدُو الْأَسَابِ وَ مَكْرُ عَدُو
 حَبِيلَهُ وَ عَدُو مِنْ دَحْشِ
 (۷) مَدَامِي الْفَيْضِي قَدْ هَرَعُو
 رَلَّ مَدَامِي حَلَّ عَدُو
- جاء من ضعف الوری من غیر حد
 ثمة البرور سوء و اعلم
 وله ناس من لحق العرض
 ك' احفظ فعلا و مقال
 وهو منحوب عقی و مثال
 منه منحوب عند الامتحان
 من الا، فی الا، و معو
 و ای نعمت غنوا دهوا
 شرکا م' به و حد بدی
 من م' به عمو دهب
 د عمو م' به من م' به
 بحر بی بدی حل عمر
 حیدر م' به بدی من عده سش
 منجر محقق حل و عده

باز ترجیح بختیجان توکل را بر جهد

- (۱) قوم گفته اند که کسب از ضعف حق
 (۲) پس بدان که کسبها از ضعف حاست
 (۳) نسبت کسی از توکل خوشتر
 (۴) پس گریزند از بلا سوی بلا
 (۵) حیل کرد سان و حیلش دام بود
 (۶) در دست و دشمن اندر خانه بود
 (۷) صد هزاران طفل گشت آن کینه کش
- لقبه برور دن بر قدر حق
 در توکل تکیه بر عری خطاست
 چیت از نسیم خود محوستر
 پس جهد از مار سوی ازدها
 آنکه حل پنداشت خون آشام بود
 حیل فرعون زین فسانه بود
 و آنکه و می حست اندر خانه اش

- (۱) حیث أمراً هبطوا فيه اقترن
واقفت بِالْحَيْسِ حِرْصاً وَغَضَبٌ
(۲) فَمِائِلٌ حَضَرَهُ حَيْلٌ نَسِ
وَالرَّسُولُ حَمْدٌ طَبَسَ
(۳) مَنْ سَمِعَ ذَلِكَ لَفَافٍ مِّنْ مَّدَرٍ
قَادِرٌ أَنْ يَهْبِثَ جَحْشٌ سَحَابٌ
وَمِنْهُ أَرْتِ بَقِيدٌ وَ قَرْنٌ
وَسِرُوراً وَلَهَا الْقَصُوفُ دَهَبٌ
فَطَلَبَ مِنْهُ لَهُ رُحُو الْمُنْ
وَلِ ذَا الْحَلَقِ عِيَالٌ لِلْأَلَةِ
يَنْزِلُ جُوداً عَتَى الْأَرْضِ الْمَطَرُ
رَحْمَةً رَيْفٌ وَمِنْ غَيْرِ عَمَاءُ

بیان الاسد ثابیا تر حیح الجهد علی التوکل

- (۴) فَمِ تَحَوَّبَ الْأَسَدُ قَالَ نَعَمْ
فَمِ تَحَوَّبَ الْأَسَدُ قَالَ نَعَمْ
(۵) دَرَحاً تَصْعَدُ مِنْ عَدَبِ دَرَحٍ
لَا تَقْنُ حَتَّى تَوَاضِعَ لَهَا
الْمَكْنَى اللَّهُ الَّذِي أَسَدَى الْيَعْمُ
دَرَحاً فَالْأَسْطَحُ عَمَاءُ مَا أُرْتَفَعُ
جَوْدٌ أَسَدَى عَسْرَتُ حَرَجٍ
سَمِعَ بِي وَفِيهِ مَنِي (۱)

(۱) می سعه اچ سمع در آید و می سعه ا مضوعه می یک هور قطع جامه دانه و در
می سعه می لبح و کوکب ها در بر صم بر لس سعه در دل

- (۱) چون با امر ابطو بندی شدند (۱)
(۲) ما عیال حضرتیم و شیر خواه
(۳) آنکه او از آسان باران دهد
حسن چشم و حسن وجود و بدی دانه
گفت الخلق عیال الاله
هم تواند کو بر حمت نان دهد

دیگر بار بیان کردن شیر تو حیح الجهد بر توکل

- (۴) گفت شیر آری ولی رب العباد
(۵) پایه پایه رفت باید سوی بام
بردانی پیش پای ما نهاد
هست جبری بودن اینجا طبع خام

(۱) شراح مصراع دومی را میگویند اسد (هجو عینک بعد عذو) و می شود
دوست نیاید زیرا که در آیه مذکور خطاب با-م و در بیت در پشت سوی - در دو بی
که در - هنگام نوبت در پشت موجود سو - پس چه گونه مخاطب گردند بخروج و در - سخن ناگیر
باید گفت مخاطب از وی باشد که - پس سوی - در - تصور شده و معلق گشته (مضاعف ۶۷)
چرا شرح بحر العلوم رجوع شود

..لَكَ تَرْجُو اللَّهَ يُعْطِيكَ الْفَرَجَ..

تستر خمشاً بدی دوماً بها

تُخَوِّعُ بَعِيرٌ لَكَ الْفَرَجَ وَتُشْتَكِي

و بحیرت موت و وف

و مع مکسحه قصد شین

و معمود و من غیر است

و اشارت به فیها الموصیحة (۱)

لا اشارة و هی اشارة

ب فی الروح کت من و مع

مست تقدی بحیر و صفاء

ب سر و تهدیه بحیر

ب تعفی و جود مع

(۱) اِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ حَزَبَ مَرْجٍ

و اِنَّ يَدَّيْهِ كَيْفَ يَمَانِ

(۲) مَعْدِنِ اُخْصَاءِ رُوحِ اَنْصَكِي

نُفُو فِي ثِيَابِ صَلَاتٍ وَ عَدَا

(۳) لَوْ كَفَّ عَنْهُ السَّيِّدُ حِينَ

عَالَمَرَامُ لَهُ مِنْ دُونِ اِسْنِ

(۴) فَسَدَ اَيْضًا كَمَنْ مَكْسَحَةٌ

و عِبَارَاتُهُ فِكْرُ الْعَاقِبَةِ

(۵) فَلَا شَرَّ لَهُ بَلْ تَصِغُ

بِأَلِي تِلْكَ الْاِشَاءِ - وَ

(۶) فَلَا اِشَارَاتُ لَهُ لَطْفًا تَهْنِ

تَرْفَعُ حِمْلَكَ وَالشُّغْلُ كَرَّةً

(۱) و فی السج و فکر بعد الاله می و در اشارات حاله تا به عدم معبودان

انسانی و قرینه حقیقه اهل باطن به ف جوارحه به حصوله که با این رسالت

دست داری چون کنی پنهان تو چنگ

ورنه اتنی در بلای گمراهی

بیزبان معلوم شد او را مراد

آخر اندکی عبارهای و سب

در و عای آن اشارت جان دهی

بار بردارد ز تو کلاوت دهد

(۱) پای دری چون کنی خود را بولگ

(۲) تکیه بر جبار کن تا واهی

(۳) خواجه چون بلی بدست بنده داد

(۴) دست همچون بیل اشارتهای اوست

(۵) چون اشارتهاش را بر جان می

(۶) پس اشارتهاش اسراوت دهد

- (۱) حَامِلًا أَنْتَ لِأَحْكَامِ الدِّينِ
 قَبْلَ أَنْ تُلْجِمَهُ أَنْتَ عَمَلَهُ
 (۲) أَنْتَ حَالًا إِذْ عَدَوْتَ قَبْلًا
 وَ لِي لَامِرَاهُ تَدْعُو الْعَمْدُ
 أَنْتَ حَالًا تَطْلُبُ الْوَصْلَ لَهُ
 ثُمَّ مِنْ بَعْدِ الْوَصَالِ وَاجْزِلَا
 (۳) سَمَّيْتُكَ شُكْرًا لِنِعْمِي الْقُدْرَةِ
 (۴) لَ شُكْرُ لِنِعْمِهِ لِنِعْمِهِ
 حَسْرَةُ لِنِعْمِهِ مِنْ كَيْفِ قَدْ
 (۵) حَسْرَةُ كَأَنَّ الرِّقْدَ فِي خَارِقِ
 وَدَّ مَا الْبَابَ ذَا وَ مَعَهُ
 لَا سَمَّيْتُهِ وَ رَجَدَ وَ حَبِيدُ

(۱) ترجمه عدالت پادشاه را و صیحا اما ارادت مولانا قدس سره

- (۱) حاملی محمول گرداند ترا
 (۲) قابل امر ولی قابل شوی
 (۳) سَمَّی شکر نعمت قدرت و
 (۴) شکر نعمت نعمت افروز کند
 (۵) جبر تو خفتن بود در ره محض

(۱) قابل اول بمعنی قبول کننده باین وجه که مثل میگرددی و قابل دوم بمعنی مغیر و صاحب
 جاه و احتمال دارد که بمعنی قبول کننده معرفت و ظهور حق باشد (۲) صبر است که بر بیات
 معوله مولویست در رد جبر مذموم که موجب تعطیل است و بمعوله شیردخت نیست زیرا که آنچه در
 لسان تفسیران بود جبر مذموم نبود.

(۱) حَيْثُ أَلَّ عَدُوُّ الشُّكْرِ عَدِي
شومُ عمار به کُلا ندی
مَدِیمُ الشُّکْرِ دُشمنِ کُمر

فی بیان ترجیح الوحوش النواکل علی الجهد والاكتساب ایضا

(۲) فَأَوْحُوشُ كَيْفَ عَمِدَ لَاسِد
صِرْحُ فَا ب و لاء من وحده
فِي الْوَدَى أُحْرَصُ مِنْ هَمْ فِي الدُّنَا
دعوا لاشب معون هم

(۳) مَاهُ أَلْفُ أَلْفٍ فِي وَف
ح و مرده صفو خستوف
عَمِدُوا وَاجْهَدُوا مَهْ هَمْ
فی مان کهم مدحرمو

(۴) مَاهُ أَلْفُ قَرْنٍ فِي الدُّنَا
هم من مد جد و ع
فَحَوْسُ أَحْلَافٍ مَهْ
کانشن حشد مره

(۵) ذَا الْفَرِيقِ الْعَالِمِ الْقَاسِي حَسْ
من وصیب ششده می -
مَكْرُوا مَكْرًا شَدِيدًا مَهْ
مع من مد جد لاشه

(۶) مَكْرًا مَكْرًا كَبِيرًا وَحَسْبُ
دالک اقوم المهان ذو الخطا
وَدَّ مَكْرًا مَدَدًا حَسْبُ
انت لم تقل ولا ترضى الاثر

(۷) مَكْرَهُمْ فِي مَكْرٍ مَدَدًا حَسْبُ
برون مه دل حال (۱)

(۱) نشانی الی الامه مکره فی سوره (وین ۵۰) و مکره (۵۰)

(۱) زانکه بی شکری بود شوم و شار میرد تا شکر و تا فقر ناز

باز ترجیح نهادن به حیوانات بر توکل و ابرو جهد

(۲) جمله باوی بانگها برداشتن کان حریصان که سیبها کاشند

(۳) صد هزاران در هزاران مرد و زن پس چرا محروم ماندند از زمین

(۴) صد هزاران قرن از آغاز جهان همچو اژدها گشاده صد زبان

(۵) مکرها کرد آن دنیا گروه که رین بر کیده شد ران مکر کوه

(۶) کرد مکر و حیل آن قوم خبیث و در زما باور نداری این حدیث

(۷) کرد وصف مکرشان را ذوالجلال لتزول منه اقلال الحال

- (۱) غَيْرَ تِلْكَ الْقِسْمَةِ مَنْ فِي الْأَزَلِ
 اَبْرَزَ وَجْهًا وَبَانَ لِاجْتِهَادِ
 (۲) فَمِنْ التَّدْبِيرِ كُلِّ عَمَلٍ
 بَقِيَ حُكْمُ الْإِلَهِ وَاعْمَلِ
 (۳) أَنْتَ يَا ذَا الْأَسْمَاءِ وَالتَّلَقُّطِ اعْتَرِ
 وَهَذَا الْجَهْدُ فَيَاغْبَارُ لَا
 دَهْتِ لَا الْمَكْرَ حِينَ لَا الْعَمَلَ
 أَوْ كَسْبِ حَصْنٍ مَتَى مُرَادُ
 سَقَطُوا ثُمَّ يَسْتَعْوِضُونَ الْأَمَلَ
 لِأَسْوَدَ وَبِهِ رُشْدٌ حَصْنٌ (۱)
 بِمَا كَسَبَ حَصْنٌ وَافْكَرْ
 سَحْنٌ غَيْرَ هَذَا فِي الْأَمَلِ

فی بیان نظر عررائیل الی رجل وانهرام ذالک الرجل الی دار سلیمان

و تقریر ترجیح التوکل علی الجهد وقله فائدة الجهد

روی اصداوی فی آخر سوره اعمال ان مثل اسوت مرعدو سلیمان وعلی سحرای رجل من
 جلساته فقال الرجل من هذا الرجل قال هو ذاك جود الله له كانه يريد ان يأمر الريح ان تعطي ويطفي
 فی الجهد وعلی الرجل من هذا الرجل قال هو ذاك جود الله له كانه يريد ان يأمر الريح ان تعطي ويطفي
 وهو عندك واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل
 علی ان عمل حقیقه واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل واما من هذا الرجل
 جود له سلا

- (۴) ذَاتَ يَوْمٍ صَعُودَةً قَدْ وَصَلَا
 مِنْ سَلِيمَانَ بِاللَّيْلِ عِنْدَهُ
 رجل عر سحر عجلأ
 دحل مسجد فی و صبه

(۱) نسخه نامه - القصد

- (۱) جز که آنقسمت که دست اندر از
 (۲) جمله افتادند از تدبیر کل
 (۳) کسب جز نامی میدان ای نامدار
 روی نمود از سگال و از عمل
 ماند کار و حکمهای کردگار
 جهد جر وهمی میبنداری عیار

انگریستن عزرائیل (۴) بر مردی و گریختن او در سحرای سلیمان (ع) و تقریر ترجیح

توکل بر جهد و کوشش

- (۴) ساده مردی چاشنگامی دورسید در سرا عدل سلیمانی دوید

- (۱) وَجْهَهُ اصْفَرُ وَمِنْهُ اَشْفَتَانِ
 وَهْ قَالَ سَلِيمَانُ لِمَعْصُومٍ
 (۲) قَالَ عِزْرَائِيلُ حَقًّا نَظَرُ
 (۳) قَالَ حَلَالٌ سَهْ مَادَا تَرَوْنَهُ
 قَالَ مِنْ حَقِّهِ اَبْرَاحَ اَبَ
 (۴) مَنْ هَذَا يَدْعُو لِيَهْدِيَهُ
 فَلَمَّا لَمْ يَجِدْ فِي دَارِ الْاَصْرَفِ
 (۵) فَسَلَّمَ بِدَارِ رِيحٍ مَر
 سَرَتْ رِيحٌ بِهْ سَاعِي ي
 (۶) اَصْرَفٌ يَدْعُو مِنْ الْفَقْرِ هَمْ
 لَقْمَهُ حَرَمٌ وَ صَوْنٌ لَامِنٌ
- مَعِ اَبْرَاقًا وَ حَارَ اَمَقْلَتَانِ
 يَهْ اَبَدُ مَصْحُوحِ اَسْبَبَ
 ی من معصوم دعوت خاطر
 مبی رَد و مَد شَتَب قَوْمِ
 اَمْرِ الرِّيحِ كَمَا اَنْعَمِي ه
 مَرَدٌ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَكُونَ
 وَ تَبَى رُوحَهُ بَعْدَ وَهْ اَمْعَفِ
 وَ نَسَبَهُ بَدَارِ مَدَا كَرِ
 سَوْمَتِ مَرْدِ هَمْ كَا مَلَا
 هَرَبُوا وَ الْفَقْرَ جَرُّوا لَهَمْ
 وَ اَدُو كَا بُو مَرِيَسَ عَشَلِ (۱)

(۱) ای معصوم! این مردی را بین من و عمر (السروشة) و لهذا بدوین عنة الحرام و طول الامل
 ای معصوم! الاموال خود من و عمر بدوین من طول الامل بدوین من فی البدی بدوین من

- (۱) روش از عم درد و لب هردو کبود
 (۲) گفت عزرائیل در من این چیست
 (۳) گفت اکنون من چه میخواهی بدو
 (۴) تا مرا ریتنا بدوستان برد
 (۵) پس سلمان کرد تا ناد اس برت
 (۶) یک درویشی گیرانند حقیق
- پس سلیمان گفت ای حواجه چه بود
 یک نظر انداخت بر او چشم و کین (۱)
 گفت هر ما ناد را ای جان پناه
 بو که سده کان طرف شد جان برد
 برد ناد او را سوی سومعت
 لقمه حرم و امل زیند حقیق

(۱) بحر العلوم در شرحش چنین گفته از این کلام 'اس طعن' یاد کرد که عزرائیل خارج از میت
 است و روح را عین میکند بلکه واقعه آن بود که حقیقت عزرائیل که در وی بود معصوم شده و معصیل
 شده وی نبود و گریست و مدحش وی بدوستان عین حقیقت رفتن مأمور بقیس روح است
 و آن حقیقت معصوم شد و قض روح او کرد و آن حضرت معصوم شد و پیش سلمان مد و مشهور شد
 نه آنکه شخص عزرائیل در خارج وی بود که این عمل کرد.

- (۱) خوفه من ذلك لفقرك لمن
حرصها وأسفي فبه وعرف
(۲) في عبد وقت البدء لعملا
سليمان ميثك عملا
(۳) قال دالمس من ي سب
قد طرقت به شرر من عصب
(۴) عجب ميثك فمت دال
(۵) قال ساجان ادري من حبه
(۶) فمتي من فقتش اي آ د
هي طريق ي من من عجب
(۷) دهم فخره من سب
- قل لداله الخوف لثوب حصل (۱)
نه الهند و بالهند صف
في البلاط حان والنادي امتلا
فيه عزرائيل عما قفلا
يا رسول الرب ياسامي الرب
بالجواب افصح واوضح لي السبب
يخرج ملا واهلا و وطن
به عاب به لري قد
قد طرقت به من هذا السبب
حبه مكوي نه من عجب

(۱) ی که از افراد بیایند مع همها لایحی من ثوب کدالت لعرس و طول لامل
لایحی من الفقر -

حرس و کوشش را تو هندوستان شاس
شه سلیمان گفت عزرائیل را
سگریزی بار گو ای پیکر
تا شود آواره او از خاندان
مهم کز کرده بود او را حمال
از تعجب دیدمش شو رهگذر
در تفکر رفته سرگردان شدم

(۱) ترس درویشی مثال آن هراس
(۲) روز دیگر وقت دیوان و لقا
(۳) کابین سلیمان را بخشم از چه سبب
(۴) ای عجب این کرده باشی بهر آن
(۵) گفتش ای شاه جهان بی زوال
(۶) من در او ر حشم کی کردم طر
(۷) دیدمش آنجا و بس حیران شدم

- (۱) قَسَبَ إِذْ دَاكَا وَانْعَمَا
لَوْ إِلَى الْهِنْدِ يَطِيرُ ذَا عَجَلٍ
(۲) إِذْ يَأْمُرُ الْحَقُّ لِلْهِنْدِ تَهَضَّتْ
(۳) أَنْتَ أَعْمَالُ الدُّنَا كُلًّا عَلَى
(۴) نَحْنُ مِمَّنْ نَهْرَبُ تَخْشَى الْعَطْبَ
نَحْنُ مِمَّنْ نُنْشِئُ وَجْهًا مِنْ غَنَا
- کیف امر سی الطل
و له نف حجاج و وصل
من شیه و به الروح فصنت
داقش و الطر فصح فی الاملا
امین احیی محال د الهرب
من حق ودا عین انما

ترجیح الاسد ایضا الجهد علی التوکل و بیان فوائد الجهد

- (۵) بِالْجَوَابِ الْأَسَدُ قَالَ نَعَمْ
مَنْ وَى مَنْ وَى وَ مَنْ لَيْسَ
(۶) عَمَلٌ لَا جَهْدَ فِيهِ
سَدِيدٌ مَا جَارَ إِلَى
(۷) صَحِيحٌ « هُ خَفَوُا وَجَدْ
- اکن طر جهد زان بعم
من مدت واحد حیر من
و جهد معهود هن امش
یومنا هذا کذاک فی الاملا
و جمیع مازات خرا و برد

- (۱) او عجب گفته که او در حد پرست
(۲) چون در حق هندوستان مد
(۳) بوجه کار جهان را این چنین
(۴) در که مگر ریم و حق این محال
- و هندوستان شش دور اندر است
دند من آید و حاش سده
کن بیاس و چشم نگشاو نه من
در که بر تاسه در حق این و ال

باز نوبتیم شیر بهار و ابرو ز گن و مراند بهند بان کردن

- (۵) شر گفت آری ولیکن هم به من
(۶) سعی ابرار و جهاد مؤمنان
(۷) حق تعالی جهدشان را راست کرد
- جهد های نساء و مرسان
تا بدین ساعت ز آغاز جهان
آنچه دیدن از جفا و گرم و سرد

(۱) اِهْجُ حَالاً صَهِبَ كَيْلَ اِجْتِنَ

کُنْ شَيْئِي اَصْبَحَ كَانِ طَارِيفَ

(۱) قَصَبٌ غَرَّ كَيْهَ طَيْرٍ مَمْتِ

کَمَ مَ فِهْ مَنِ حَقَصَ رَادِ

(۳) مَ طَیْبِ حَدِّ يَرْبِ اَصْبَحَ

(۴) رَکْبِ جَهْدِ عَمَدِ نَقَصِ

وَجَهْدٌ يَثَّ حَرَبِ اَصْبَحَ

(۵) فِی صَرَفِ مَنَوعِ وَ لَا مَنَ بَی

کَاثِرِ کُتَبِ وَ مَ

(۶) رَکْبِ اَیْکَرِ لَا شَدِّدِ

وَمَ وَ یَوْمِ جَهْدِ وَ صَحْبِ

کَيْهَ نَ سَطَفَ نَ تَ وَ اِجْتِنَ

صَارَ بِالطَّعْرِ طَافاً وَ صَرِيفَ (۱)

وَسَمْتِ فِی صَفْوَهَا صَفْوَا الْمَلِكِ

کُلِّ مَاقِلَ لَهَا اَلَا کَثْرَ عَادِ

فِی صَرَفِ لَا سَبَّ وَ لَا وِلَا

وَبِی السُّخْطِ مِثْلًا لَ الرِّضَا (۲)

ذَا لَنَا اَيْضاً اَرَادَ وَ رَضِيَ

حَدَّ سَارِ وَ اَلرَّهْدِ بَی

وَ اَحَدًا مِّنْ ضَرَرِ ذَالْتَعَا

بِهِ مُتَدِيلاً وَ لِلْجَهْدِ اَعْمَدِ (۳)

مَعْدِ بَی رُوحِ اِلْجَهْدِ مَدِی

(۱) ای به اشد و اعلا العین و اندر ده دهم هر چه در صیه مرصه (۲) ای رک العبد

و انکس به رصه لقصه دالهی و ذهب عنی مقصی العین و ام سجد فی صریق الاسب و لا ولاء

من الا اجمع و الا اخر الحری و ولدان (کارم من گزر ن کردست کسی) (۳) جواب عن سوال

مدر و هو و کان صحن و مکر و فان باء حر و قصد الحری رید و مکر دهن و مولان قدس

س (سر شکسته مدتی دله) ای راست من مکتور لا برده همارس و لا سطل رک العبد

جهد فی العین و ما او دین و اصحت مد می عنی فحوق لاساره نه محمولها طاعة

( ) جمله ها شان جمله جز آمد لظرف

(۲) دمه ها شان مرغ گردویی گذرمت

(۳) جهد میکنی تا توانی ی کیا

(۴) قصا پنجه ردن سود جهاد

(۵) کارم من کر زبان کردست کسی

(۶) سر شکسته سسی سر را مد

کل شئی من صرف هو طرف

قصها شان جمله افروزی گرفت

در طریق اسبا و ویا

زانکه این را هم قصا بر ما نهاد

در ده بین و طاعت یک نفس

یک دوروی جهد کن نافی جهد

(۱) دامه کدیب از جهد اسبا برای عبرت دین و مرغ گردون کدایت بر مراتب عده و ن

تجلیات اسباب است

مَنْ هُوَ قَدْ طَلِبَ الدُّنْيَا وَمَنْ
وَحْدَهُ وَالْقَبْحُ بِالذَّاتِ فَقَدْ
تَأَفَّهُ لَا تَفْعَ فِيهِ لَوْ حَصَلَ (۱)
وَرَدَ فِي تَرْكِهَا إِنَّمَا حَصَلَ
وَحْدَهُ مَنْ مَقَبَهُ السَّجَنُ حَقَرَهُ
تَأَفَّهُ فِي سَجْنِهِ زَادَ وَلَهُ
أَحْمَرُ السَّجْنِ وَبِالْجَائِشِ الرِّزْنِ
وَرَأَى مُسْحَ مَنِ التَّيْلِ أَطْمَعُ
لَا يَسْوَاهُ أَعْمَةُ فِيهَا نَسِيرُ
فَصَهُ كَأَنَّ كَمَا طَسَّ الْعَالُ
يَعْمُ مَنْ صَالِحٌ قَالَ الرَّسُولُ

(۱) وَحْدَهُ السُّوءُ الْمَحَالُ فِي لَوْ
صَلَبُ لَعَقَبِي فَحَسَّنِ الْمَحَالُ قَدْ
(۲) طَلِبَ دُنْيَا مُكَرَّرٌ وَجَبِلَ
لَكِنَّ الْمَكْرَ الْكَبِيرَ وَجَبِلَ
(۳) يَأْتَرَى الْمَكْرَ الْحَدِيرَ طَهَرَ
وَمِنْ أَحْمَرِهِ سِدُّ الْمَكْرِهِ
(۴) دُنْيَا سَجْنُهَا سَجْنُهَا
فَصَلَبُ نَحْوَ لَقَدْ حَمَلَ
(۵) مَا هِيَ تَسْمَعُ عَنْ رُبِّ لَقْدِيرِ
لَا فَمَشَّ لَا وَلَا رُوْحَ وَلَا
(۶) أَوْ يَدِي تَأَمَّلْ حَمُولَ

(۱) سَعْدٌ - كُلُّ مَكْرَجَاهٍ فِي كَسْبِ الدُّنْيَا تَأَفُّهُ كَلِمَةٌ جَدِيدَةٌ بِالْعَنَاءِ
لَكِنَّ الْمَكْرَ الْكَبِيرَ دُنْيَا وَرَدَ وَلَوْ رَجَعَ وَهِيَ

بِكَ حَالِي جَسَتْ كَوِ عَقَبِي بَجَسَتْ
مَكْرَهَا دُونَ بَرَكِ دُنْيَا وَارَدَ اسْتِ
آمَنَ حَمْرَهُ سَبْ آن مَكْرِيَسْتِ سَرْدِ
حَمْرَهُ كَرِ رَدْنِ وَحُودِ وَارَهَانِ
بِي فَمَشَّ وَهَرَهُ وَفَرَرْتَهُ وَزَنْ
يَعْمُ مَالِ صَالِحٍ كَقَوْلِ رَسُولِ (۱)

(۱) مَحَالِي جَسَتْ كَوِ دُنْيَا جَسَتْ
(۲) مَكْرَهَا دُونَ كَسْبِ دُنْيَا سَبْ
(۳) مَكْرَتْنِ شَدَّ كَهْ رَدْنِ حَمْرَهُ كَرْدِ
(۴) اَيْنِ جِهَانِ رَدْنِ وَ مَا رَدْنِ اِيَانِ
(۵) جِيَسْتِ دُنْيَا اَزْ حَدِّ غَاغَلِ شَدْنِ
(۶) مَالِ رَا كَرِ هَرِ دُنْيَا حَمُولِ

(۱) اِشَارَةُ اسْتِ بَايْنِ حَدِيثِ (نَعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ)

(۱) فِي السَّعِيرِ الْمَاءُ جَرَّ لِسْمِينَ
وَإِذَا الْمَاءُ غَدَى تَحْتَ السَّفِينِ
(۲) ذُ سَمَانٌ مِنْ نَسَبِ طَرْدٍ
نَفْسَهُ الْمُسْكِينِ عَدَوَّ أَكَلِ
(۳) مَا تَرَى الْقَبْهَ لَوْ سَدَّتْ فَمَا
دَهَبَ قُوَّةً مِنْ وَسْطِهَا
(۴) فَنَهَوَاءُ مَعَهُ وَطَفَا لَ
فَوْقَ رَأْسِ نَمَلٍ مِنْ هَدْيِ الْبَدَا
(۵) يَسْ أَمْرٌ يَدْعِي رَمِي
مَدَّوْرٍ لَمْ يَجِدْ لَأَعْيِ اسْر
(۶) هَبْتَ هَذَا لَعْنَةُ سَامِي مَاءٍ
فُتْعِينَ فَنَسَبَهُ مَدَّتْ تَدَا

عَطَاً لِبَعْرِفِ سَوَى هَرَبِ
فَنَه كَانَ نَصْرٍ وَ لَمْعِ
مَدَّوْرٍ وَ مَدَّوْرٍ كَانَتْ وَحْدُ
مَعَ مَكِينِ كَمَا شَاءَ فَعَلِ
وَهِيَ فِي الْمَاءِ لَمْدِي حَرَابِ سَمِي
بِالْهَوَاءِ أَمْتَلَا خَفَّ بِهَا
بِأُطْنِ السَّالِكِ وَالْقَلْبِ شَمَلِ (۱)
سَكَنَ الْعَمْرُ يَسْ وَ هَمَا
لَاوَلَا يَدْعُو عَوِي مِنْ مَسْ (۲)
مَدَّوْرٍ وَ مَدَّوْرٍ سَمِي
مَدَّوْرٍ كَانَتْ دَسْ وَ سَمَا
كَانَ لَا شَيْءَ حَرَا بِالْعَمَا

(۱) سحرة نامه و سحر (۲) سحرة نامه . ههوا سحر لاهن فرج ملا الهه به ههوا شرح

آب در دیروں کشی پشی ست
زین سبیل خوش ر مسکین خواند
از دل بر باد فوق آب رفت
بر سر آب جهان ساکن بود
کش در رعبه الهی گشت شاد
ملک در چشم دل او لاشی ست

(۱) آب در کشتی هلاک کشتی است
(۲) چونکه مال و ملک را از دل براند
(۳) کوره سرسته نذر آب زوت
(۴) باد درویشی چو در باطن بود
(۵) آب نبود مراو را عوفه دد
(۶) گرچه جمعه این جهان ملک وی ست

- (۱) فَمَنْ قَلْبَكَ سَدٌّ وَ أَنْخِمْ
و ه من منفس من لدن
(۲) حَقَّ اِجْهَدْ كَمَا حَقَّ لِاَب
من نه قد اكرو دونا جحد
(۳) حِدُوا سَعَى وَ جْهَدْ كَيْسَ كُنْ
(۴) هُنْتُ كَأَنَّ هَدِيْدًا غَنِي
فمعى جحد سوي جها
- .. وَعَنِ التَّفْسِيرِ وَالشَّرْحِ اُحْجَمُ
اَمَلْتُنَ اِلَ لِرُوحِ سِرْلَا اَلْمَدِيْنِ
وَ الدَّوَاءُ لَوِيًّا كَلَّا اَلْمُ
جْهَدُوْهُ فِى عَمَلِ جْهَدٍ بِاَلْسَدِ
سِرِّى سِرِّ عَمَلٍ مِنْ لَدُنْ
جْهَدٌ وَ حِدٌ تَصْرِفِيْ اَمَلَا
حَدٌّ شَهِدٌ فَهُوَ شَهِدٌ اَلْعَمَلِ

فِي بَيَانِ تَقْرِيرِ تَرْجِيْحِ الْجَهْدِ عَلَى التَّوَكُّلِ

- (۵) وَ عَلَى ذَٰلِكَ نَسْطُ وَ اَلْسَدِ
و يَدِ جْهَدِ كُنْ رَصَبِ
(۶) مَدَّ هَدًى اَمَلٌ وَ اَلْاَرَبِ
وَ مَفْلُوحٌ جَحْرٌ حِدْوًا وَ اَلْحَدَلِ
- جْهَدٌ حَمْدٌ اَكُنْ سَدٌّ
جَوَابٌ لَمْ اُجْعَلْ فَصَلَتْ
وَ اَلْاَوَى وَ اَلْمَرْءُ تَطْلَعُوْهُ
مَدَّ شَوْرَ جَهْدٍ رَأَى حَصَلِ
- (۱) پس دهان دل بنده و مهر کن
(۲) جهد حق است و دوا حق است و درد
(۳) کسب کن سعی نما و جهد کن
(۴) گرچه این جمله جهان بر جهد شد
- پَر كَش از ياد گير من لدن
مَنْكَر اَنْتَرِ نَفِيْ جْهَدِشْ جْهَدْ كَرْدِ
تَا بَدَانِيْ سِرِّ عِلْمِ مِنْ لَدُنْ
جْهَدِ كِيْ دَرِ كَامِ حَاحِلِ شَهِدْ شَدِ

مَعْرِفَةُ شَدْنِ تَرْجِيْحِ جْهَدِ بَرِ تَوْكُّلِ

- (۵) زَيْنِ مَطَّ بَسِيَارِ بَرَهَانَ كَفْتُ شِيرِ
(۶) رَوْبَهُ وَ خَرْگُوشِ وَ آهَوِ وَ شَغَالِ
- كُزْ جَوَابِ اَن جَبْرِ يَانِ كَشْتَنْدِ سِيرِ
جَبْرِ رَا بَكْدَاشْتَنْدِ وَ قِيلِ وَ قَالِ

عَقِدُوا عَهْدًا وَ أَعْطَوْهُ سِتْرًا
 نَ بَسَّالِ الصَّرَدِ مِنْهُمْ اِبْدَ
 عَمُوَّةٍ مِنْ غَيْرِ جُهْدٍ اَوْ كِفَاحٍ
 هَكَذَا يَحْرُونَ دَوْمَ امْرَةٍ
 وَ نَى لَمْرَعَى مَصُوٍّ مِثْلَ اَطْمَشٍ
 يَأْتِ مِنْهُمْ لَوْ بِهِمْ صَيْدُ الْمَ
 حْمُومِ رَدُّ حَصَاةٍ وَ حَدَلٍ
 وَ بِهِ قَوْلُ عَنَى اَلْاِسَى شَأْنِ
 يَهْرَقُ اِلَّا اَحْرَ سَهْمًا رَمَى
 مَرْتَعَةً يَحْرُونَ قِيَمًا سَدُّوا
 كَلَّ مِنْ غَيْرِ كَلَّاءِ لَقَمَةٍ
 مَا سَوَّاهُ يَعْنِدَى مِنْ دَأْمَلَا

کانهنرین بیعت نیفتد در زبان
 حاجتش نبود تقاضای دیگر
 سوی مرعی ایمن از شیر ژبان
 اوفتاده در میان جمله جوش
 هر کسی در خون هریک میشدی
 تا بیاند قرعه اندر میان
 بی سخن شیر ژبان را لقمه است

(۱) مَعَ ذَلِكَ الْاَسَدِ الْعَصَابِ قَدْ
 اَنْ يَهْدِي السَّمْعَ بَعْدَ الْاَسَدِ
 (۲) رِزْقُهُ يَأْتِيهِ فِي كُلِّ صَاحٍ
 وَهُوَ لَا يَطْلُبُ شَيْئًا غَيْرَهُ
 (۳) عَهْدَهُمْ اَذْعَقَدُوا ذَلِكَ الزَّمَنَ
 قَلْبُهُمُ وَالْاَسَدُ الْعَصَابُ لَمْ
 (۴) كُلُّهَا، اَيْكَ الْوَحُوشُ فِي مَحَلِّ
 (۵) كُلُّ فَرْدٍ مِنْهُمْ رَأْيًا رَأَى
 كُلُّ فَرْدٍ مِنْهُمْ رَأَى الدَّمَ
 (۶) آ حَرَ الْاَمْرَ حَمِيْعًا قَبِلُوا
 (۷) مِنْ يَهْ الْفَرْعَةُ لَمَّتْ طَعْمَهُ
 صَارَ فِيْهَا الْاَسَدُ الْفَصِيْلُ لَا

(۱) عهد ها کردند با شیر ژبان
 (۲) رزق هر روزش بیابد بی ضرر
 (۳) عهد چون ستد و رفتند آنزمان
 (۴) جمع بنشستند یکجا این وحوش
 (۵) هر کسی تدبیر و رأی میردی
 (۶) عاقبت شد اتفاق جمله شان
 (۷) قرعه بر هر که افتد او طعمه است

- (۱) كَتَبْتُمْ فِي ذٰلِكَ عَهْدًا عَقَدُوْا
 وَبَيَّيْتُ اَفْرَعه كَلُّ رَصَو
 (۲) فَعَسَىٰ مِّنْ هٰی یَوْمَیْنِ تَنبِیْ
 (۳) حَیثُ الْاَرَبِ اَدُوْرٍ وَصَلَّ
 نَسْرَحَ لَا اَرَبَ هَدِ الْحَوْرُ كَهْ
 نَ لَاحِدَ الْفَرْعَةِ اذْ عَمَدُوْا
 بِاَخْصَاوٍ وَ بِهَا طَوْعًا قَضَوْا
 رَكْعَتِ الْفَهْدِ مِّنْ اَلْعَرَبِ
 د مَثَ كَأَنَّ یَه رُغَبَ اَتَّصَلَّ
 بَحْرِيْ وَبِیْ وَ حَطِیْرَ مَ (۱)

انکار الوحوش علی الارنب بالتاحیر للرواح نحو الاسد

و جواب الارنب للوحوش

- (۴) قَدَّهْ وَاَلْ وَحُوشِ نَحْوَبِ
 اَوْدِیْ اَلْمَهْدِ حَنِّ نَهْ حَنِّ
 (۵) اَعْمُوْدُ مَت لَا تَطْلُبْ مَت
 فَنَلَّ نَ اَعْقَبْ مَت لَاسَد
 كَمْ قَدَّیْنَا النَّفْسَ مِمَّا وَ اَلْمَثَابِ
 وَ مَقْصُ لَحْنَفِ حَسْبَا لَهْ مِّنْ
 سَبِیْ سِیرَهْ فِیْ هُنْدِیْ اَلْدُّنَا
 رَحْ سَرِیْبَ مَحْجِدْ لَا نَجِدْ

(۱) قار فی السج فی مفسر هداست و هکذا دل اهل اتصاله من الثلاث مع المعاهدین فی آفاق
 بدست و می نویسد لا انا فان الارنب اندکی هو کتابی عن علی لعدد له بصیرتانه بعد اسم النفس
 لاه رة صاح علی اذعه وهم لغوی بروحانة والعواس لصاهرة واصله طالع الا انه النفس الامر
 و مرید اعلام من مكانه و سوس لشخص النکارة ثم فعل بدس سره لی سوس اندع قمار (البار
 کردن شخصیران الخ)

- (۱) هم بر این کردند آن جمعه قرار
 (۲) درعه بر هر که فتادی رود رود
 (۳) چون بحر گوش آمد این ساعر مدور
 فرعه آمد سر سر را حشار
 سوی آن شد او دوبدی همچو یوز
 ناسترد حر گوش که آخر چند حور

انکار کردن شخصیران بر خر گوش در تأخیر رفتن شیر و چرا میگویند خر گوش شخصیران

- (۴) دوم گفتندش که چندین گاه ما
 (۵) تو محو بد نامی ما ی عود
 جان فدا کردم در عهد و وفا
 تا بر چند شیر رو تو رود زود

فی بیان جواب الارنب لطائفه الوحوش

- (۱) قُلْ اَنَا اَحْسَبُ مَهْلًا لِّكَی
تُؤْمِنُوْا فِی حِمْلِهِ عَسَی اُنْسِیَ
(۲) مِنْ بَلَاءٍ وَّ یَهْدِیْ بِكُمْ
(۳) فِی الْاُخْرِیِّ كُلَّ نَفْسٍ سَیْ
تُهْکَدُ کُلُّ لَهٍ صِدْقٌ دَعِی
(۴) اِذْ هُوَ لِلْمَلَائِكِ کَانَ نَظَرٌ
بَانَ کَالْتَوْ بَوَّءَ مَلْفُوْقًا وَّمَا
(۵) نَظَرَ مِنْهُ الْوَرْدِیُّ جَرْمًا صَفِیْرٌ
وَعَنِ السَّاطِلِیْنَ تَتَوَلَّوْنَ
تُؤْمِنُوْا فِی حِمْلِهِ عَسَی اُنْسِیَ
(۲) مِنْ بَلَاءٍ وَّ یَهْدِیْ بِكُمْ
(۳) فِی الْاُخْرِیِّ كُلَّ نَفْسٍ سَیْ
تُهْکَدُ کُلُّ لَهٍ صِدْقٌ دَعِی
(۴) اِذْ هُوَ لِلْمَلَائِكِ کَانَ نَظَرٌ
بَانَ کَالْتَوْ بَوَّءَ مَلْفُوْقًا وَّمَا
(۵) نَظَرَ مِنْهُ الْوَرْدِیُّ جَرْمًا صَفِیْرٌ
وَعَنِ السَّاطِلِیْنَ تَتَوَلَّوْنَ

اعتراض الوحوش علی کلام الارنب

- (۶) لَهُ دَلٌّ اَعُوْذُ بِاَرْضِیْ
فَمَقْدِرُ الْاَرْنَبِ اَنْفَسُ الْاَنْظَرِ
عَلَمًا بِالْعَجَبِ عِیْنُ اَرْنَبِ
لَا حِلَّ عَصَتْ لَا یَهْدِیْ

(۱) ای مخلق و الانباء من التویر صمد و صمد و ذلک احد من الاله م یذهب طریقی
فی عصه التویر ای لم یعده علما و لاحد ولا علمه من عصمه اما حبل الارنب و هو عن الاعداد
مع القوى والعواس -

جواب گفتن خرگوش ایشانرا

- (۱) گفتم ای یاران مرا مهلت دهید
(۲) تا امان ماند مکرم حسانان
(۳) هر پیمبر امتان را در جهان
(۴) کر ملک راه بروی شودیده بود
(۵) مردمش چون مردمک دشن خرد
تا مکرم و بلا بیرون جهید
ماند اس میراث فردیدانشان
همچین تا محضی معجودانشان
در نظر چون مردمش پیچیده بود
و از درون مردمش کس ره سرد

اعتراض فخران بر سخن خرگوش

- (۶) موم گفتندش که ای خرگوش زار
جویش را انداره خرگوش دار

(۱) أَصَحَّ دَعْوَى دَعْوَى أَمْسَى الْاِحْدَثَات

هذه الدعوى ولامى فكرها

(۲) مَعْصِد ه نَحْص مَد كَار مَعْصِد

وَسِوَى ذَالِكَ كَيْفَ ذَالِكَلَام

(۳) قَالَ يَا أَحَابَنِى اللَّهُ وَهَبْ

و صعیف الجسم من مثلى أنا

(۴) مَا لَزَ نَوْرٍ مِنَ الْعِلْمِ الْإِلَآءِ

ذالک کاب و کاب کاب

(۵) فَمِیوْتًا شَاد بِالْحُلُوِّ أَمَلَتْ

فدیه حق دایم هیچ

(۶) ه من اعلم بدود هر مذ

ه من اعلم بدود هر مذ

(۱) ه من اعلم بدود هر مذ

(۱) ه من اعلم بدود هر مذ

(۲) ه من اعلم بدود هر مذ

(۳) ه من اعلم بدود هر مذ

(۴) ه من اعلم بدود هر مذ

(۵) ه من اعلم بدود هر مذ

(۶) ه من اعلم بدود هر مذ

مَنْ هِىَ أَكْبَرُ مِنْكَ مَا أَزْنَات

خطرت به تخر حد قدرها (۱)

خَلَقْنَا فِي مَوْتِنَا كَلَّا قَضَى

لَا تَقِ مِنْكَ خَطِيرِ ذَالْعَرَامِ

لِي إِنِهَامَا كَمَا كَانَ أَحَبْ

صَارَ ذَارَايَ قَوَى فِي الدُّنَا

علم حصه فيه لا سود

جبار اوخش ه و لاسد

طرب السور دلمم حدت

سود امر همه ه مبع

وهب حق ه ارشد و حد

ه من اعلم بدود هر مذ

در نیاوردند اندر حاضر

ورنه این دم لائق چون تو کی است

مرضیفی را قوی رأی متاد

آن نباشد شیر را و گور را (۱)

حق بر او این علم را بکشد در

هیچ بنی داند آن کون حینه ر

(۱) و اداوحى ربك الى العجل ان اتخذى من العجل ونا ومن الشجر ومما يمشون ثم كفى من كل السررات فاسلكى سل رمك دلا بهرج من بطون شراب مخلف الوان فيه شده لاس ان فى ذالك لاية لقوم يتفكرون -

- (۱) هَاهُوَ اَدَمُ مِنْ قَدْ سَمِعَ
عَنِ الْعَمَةِ مِنْ اَحَقِّ سَمِي
شَرِّ عَمَةٍ وَ فِيهَا اشْعَلَا
(۲) كَرَّ يَمْدُشِ الْأَسْمَاءُ كَمَا
يَعْنِي دَوْمًا بَنِيهِ وَ عَنَى
(۳) ذَاكَ لِرَهْزٍ مِنْ قَدْ رَهْدَ
عَادَ كَالْعَجَلِ رِبَاطًا صَنْعًا
(۴) كَيْ يَهْدَادَ عَنْهُ الدِّينُ لَا
لَا يَدُ وَ رَحُولُ ذَا الْقَصْرِ الْمَشِيدِ
(۵) عِلْمُ أَهْلِ الْبَيْتِ مَرْبُوطُ الْقَمَرِ
كَتَبَ لَا يَشْرَبُ شَرَّ لِي
- يُسْرِبَ كَرَّ طَيْبٍ بِرَّ
وَ تَمِي سَائِفَةً هِيَ الْأَسْمَاءُ
عَمَةٍ دَلُور دَمِ بَصَلَا
كَرَّ مَوْسٍ عَمَةٍ فِي الْأَسْمَاءِ
مِنْ شَتَّ كَانَتْ فِي رِبِّ السَّمَاءِ
تَمَّ لَمْ يَسْرِ كَمَا عَدَا
يَنْعَمُ مَعَهُ خَشْفَرُ مَعَهُ (۱)
شَرَبَ حَتَّى يَهْدَى فِي تَمَلَا
مِنْ قَدْ قَدْ كَرَّ لَمْ يَدُ (۲)
صَرَّ أَمْ يَتَفَقَّ كَرَّ لَمْ يَنْعَمُ
ذَاتُ الْأَعْمَامِ أَرْفَعُ دِي الْأَعْلَا (۳)

(۱) آواز من قوله (شعده هرازان را) می رسد بانه الف سینه من لکرة فقط - (۲) راد
ب عصر المشيد لعلم امیدی علیه الحق تعالی بسند آدم (ع) (۳) ای ای علوم من موس لصابره
ادامه به موسو سو حبا لا صبح لهم اوان الاسرار ولا تستمعون بحی لا یستلای یسوی من ذلك العلم
له بی ساء من اصفا عده بالاعماله والد ران والمستقل بمراد البراهین والقیاسات اذا لم یلقها ویحصل
بها له لذة الادعان فیعمل بموجبها لا یسوی مدد فقه الاسیاء والاوصاف من العموم بدسة و ذکر رالعه

- (۱) آدم حاکمی ر حق موحّد عده
(۲) نام و ناموس ملک را در شکست
(۳) زاهد ششصد هزاران ساله را
(۴) تا تئانه شیر علم دین کشید
(۵) علمهای اهل حق شد پوز بیند
- تا بهنتم آسمان مروحبت عثم
کوریت کس که بحق در شکست
بود سدی ساختن گوساله را (۱)
تا بگردد گرد آن قصر مشید
تا بگردد شیر زان علم بلند

(۱) طبع آ. سکا در مصراع ابراهیم است او معاصر است و موضع مسمی و اصل من و شریه مدنی
ساخت آورده پس گوساله قائم معده انصاف ساخت برای اشعار انکسر همدردی هر اوساله را که عبرت
ار ابلیس است مثل گوساله است در بی عینی و این بی عینی مقتضی استعداده عین او بود

خوهر جل له من صعا
 به ماجاد و خص بالفخار
 تطلب الاصدف تزدى بالدرر
 وهى بالصورة زادت و لها
 قد غدى الانسان بالسيرة (۱)
 مع اى جهل و بما تزد
 معند الاوثان ما بين املا
 احمد جل ابو جهل افتضح
 طاقا الراس له من عظم
 طاس لراس بحوف الصم
 من سب و بصوره بن
 نقص لى وحدا شكلا هم

(۱) قطره القلب بها قد و قعا
 لسموات و سبع البحار
 (۲) عابد الصورة كم تهوى الصور
 عجا مست لا معنى لها
 (۳) و لور ابن آدم بالصورة
 لتساوت ذات طه احمد
 (۴) فايو جهل و طه دحلا
 لهما الفارق فاق و اتضح
 (۵) وصل ذا الباب كل صتم
 وصل ذا باب من الامم
 (۶) هه هو الممش على عبط كان
 امعن الطرف عن الصورة ما

(۱) نسخه نامه - و ادا بالصورة البره بدى - فا بوجهل و صه احمد

كان مگردو بها و درياها بداد
 حان بى معيت از صورت لرست
 احمد و بوجهل خود يگسان بدى
 اين شدن تا اين شدن فرقى است زمت
 و آن در آيد سر بهد چون امتان
 دگر از صورت چه چيز اورا كم است

(۱) قطره دل را يكي گوهر فتاد
 (۲) چند صورت آخر اى صورت پرست
 (۳) گر بصورت آدمى انسان بدى
 (۴) احمد و بوجهل در بتخانه رفت
 (۵) اين در آيد سر بهند آنرا بتان
 (۶) نقش بر ديوار مثل آدم است

قَصَصَتْ رُوحًا تَحَدَّتْ بِالْكَمَالِ
 أَطِيبُ تَقَى بِهِ أَلَمُ الْعَطِيَّةِ
 سَاقِطُ الْقَدْرِ ذَمِيمًا فِي الْوَرَى
 مَنَحَ مِنْ كَرَمٍ قَدْرًا وَ يَدَ
 أَيُّ خُسْرَانٍ لَهُ أَيُّ ضَرَرٍ
 عَرِيقٌ فِي نَحْرِ بَوْرٍ وَسَا
 لَوْ أَرَادُوا وَصَفَ أَهْلِ الْيَشِيمِ
 فِي الْكِتَابِ الصُّورَةَ مَا طَلَبُوا
 كَيْفَ لَا فِي مَكَانٍ أَوْ وَسْطٍ (۱)
 وَ وِرَاءَ الْأَوَّلَى مَقَامٌ
 عَلَيْهِ أَغْيَبُ مَدَى وَ ضَمِنَ خَلْقُ
 وَ بَشَرِ شَمْسِ أَرْوَاحٍ مَعْرُوسَمَك (۲)

(۱) هَدِيهِ الصُّورَةَ مِنْ شَتَّى جَمَالِ
 سِرُّ ذَلِكَ الْجَوْهَرِ السَّامِيِّ الْيَشِيمِ
 (۲) صَارَ رَأْسُ كُلِّ أَسَادٍ الشَّرِيِّ
 أَذِلَّ كَيْتٍ لَمَحَ صَحْبًا كَيْفَ قَدْ
 (۳) مَبْدُ النِّقْشِ مَعُورٍ وَظَهَرَ
 إِذْ لَهُ النِّقْشُ اللَّتْبِيُّ جَلَّتْ ثَنَا
 (۴) أَيْسَ وَصَفَ نُصُورَةً فِي النِّقْشِ
 عَالِمًا أَوْ عَادِلًا هُمْ كَتَبُوا
 (۵) عَالِمٌ أَوْ عَادِلٌ مَعْنَى فَقَطْ
 تَحَدُّ شَيْءٌ بِهَا لَا فِي أَمَامِ
 (۶) تَضَرُّبُ الرُّوحِ عَلَى الْجِسْمِ إِلَى
 عَنْ مَكَانٍ لَا تُعَاظُ بِالْعَدْلِ

(۱) نسخه ای که عالم او عادل معنی است کتب ما محبت و دوستی - لم تحد من احد منها مدام -
 فی مکان و ویراء و امام (۲) ای من ارواح الانس که مصروف علی جسم مصروف به و تدبیره بقول آنها
 شمس لروح و لهد فان فی المصراع الثاني لا سبب العَدْل و لا یكون لها طرفا بل تكون طرف
 لجميع الافلاك -

رو بجو آن گوهر نایاب را
 چون سگ اصحاب را دادند دست
 چونکه جانش غرق شد در بحر نور
 عالم و عادل بود در نامها
 کس نیایی در مکان دویش و پس
 می نگنجد در فلک خورشید جان

(۱) جان کم است آنصورت یسا را
 (۲) شد سر شیر عالم جمله پست
 (۳) چه زیاستنش از آن نقش بقور
 (۴) وصف صورت نیست اندر حامها
 (۵) عالم و عادل همه معنی است و بس
 (۶) میزند بر تن بسوی لامکان

فی بیان ذکر علم الارنب و بیان منافع العلم

- (۱) ذَاكَ كَلَامٌ مَالَهُ حَدٌّ أَفْهَمُ
 (۲) لِلْجِمَارِ الْأَذْنُ بَعٌ وَ شَرٌّ
 لِيَجْمَرَ الْأَذْنُ هَذَا كَلَامٌ
 (۳) بِسِرِّهِ لَعِبَ الْأَرْنَبُ كَمَا سَلَبَ
 قَدْرُمِي أَمِيتَ يَبْنُو مَطْنَهُ
 (۴) خَاتَمُ مُلْكٍ سَلْبَانِ وَ مَدَّ
 كُنْ هَذَا الْعِلْمُ لِرَحْبِ أَنْجَلَاتِ
 (۵) فَيَدِي أَعْرِفُهُ نَبِيٌّ أَدَمُ
 غَنَبَ فِي عَيْنِهِ حَقُّ الْحَقِّ
- قصه الارنب حصق و اعلم
 دهر احرى اتعظ لا تحسیر (۱)
 لا تعي كلاً و لا تدري امرم
 انظر انظر كيف مكر الارنب (۲)
 قدرة الارنب بالعلم اعلم
 دهر العلم يارض و سما (۳)
 صورة و العلم روح و حیات
 غلب الخلق بهذا العالم
 و البحر و السهوب و التلال

(۱) یاد دهن العبد و الاذن لصوره و ملادن الامور بشر تب این المعنی کلامه بقول قوم
 المقصود من الكلام و ان الصورة من صف لان المراد من القصة احد (۲) یا اعد العین کیف
 یبطل انفس الامم و ابدیه بالعلم و الذکر لا یعجز و لا یفشل و لا یصعب و لا یسیر (۳) خاتم ملک
 سلیمان است علم (۴) ی عده سدره حرام منکله لان الانسان و الشیطان و اهر و اجروان مسخر
 له بسبب علمه اله موش می دهن علم فله کذا کل من یفشی فی فله العلم قدر عنی بصرف العلم لان
 جمله العلم صورة و منه روح ملک و بصورة بقوی و یعنی بالروح کذا علم العالم حدش و من العلم
 ولهذا کن شرف ابن آدم بالعلم علی الملائکة

ذکر دانش خرگوش و بیان فضیلت و منافع دانش

- (۱) این سخن بایان ندارد هوشدار
 (۲) گوش خرگوش و دیگر گوش خر
 (۳) رو تو رونه ناری خرگوش بین
 (۴) خاتم ملک سلیمانست علم
 (۵) آدمی را رین هنر بیچاره گشت
- هوش سوی قصه خرگوش دار
 کاین سخن را در نماند گوش خر
 مکر و شیر اندری خرگوش بین
 جمله عالم حور و وجاست علم
 خلق در بها و خلق کوه و دشت

(۱) مِنْهُ كَالْمَاءِ نَمْرًا وَ أَسَدًا
وَالْتَجَا مِنْهُ يَسْهَلًا وَ جَلَلًا
(۲) مَلَكَ مِنْهُ وَ شَطْرًا أَلَى
كُلِّ فَرْدٍ لِحَالٍ نَعْرًا
(۳) كَمْ عَدُوٌّ كَرِهَ بِمَرْءٍ أَسْهَرًا
لَكِنْ الْمَرْءُ الَّذِي زَادَ حَذَرَ
(۴) فَجَبِيحِ الْخَلْقِ كُلِّ وَ الْحَسَنِ
وَ عَلَى الْقَلْبِ لَهَا كُلُّ نَقْصَرٍ
(۵) فَلْيَسْأَلْ أَنْتَ فِي النَّهْرِ إِذَا
لَكَ جَرُّ الشَّوْكِ فِي الْمَاءِ الْكَدَرُ
(۶) وَ أَوْ أَنَّ الشَّوْكَ فِي الْمَاءِ سَقَلُ
رَحَلَاتٍ تَعْلَمُ مِنْهُ نَحْبَتُ

خَافَ وَ الْوَحْشُ تَحْفَى وَ ارْتَعَدَ
يَسْأَلُ رَأَى فِيهِ الْأَحْلَى
سَاحِلِ الْأَعْرَ فَرًا وَ الْحَلَى
أَحْفَى فِيهِ الْبِلَادُ هَجْرًا
خَالَهُ الْخِلَّ الْوَفَى مَا أُخْتَرُ
عَاقِلٌ خُسْرًا أَلَمْ بِالطَّمَرِ
أَحْفَى عَنِ أَنْ رَأَى مِنَ الرِّمَى
وَقَعَ الضَّرْبُ صَبَاحًا وَ غَلَسَ
تَدَحَّلَ تَطَهَّرَ لَكِنْ الْأَذَى (۱)
قَدْ أَتَاكَ مِنْهُ تَزْدَادُ حَذَرَ
وَ احْتَمَى فِي لَطِيفٍ لَكِنْ أُدْخِلَ (۲)
عَمَهُ امْطَهِّرْ قَرْنًا تَحْتَبِبُ //

(۱) ای در الشدائس مخلوقون می اندوه مهم دارد در دره اعداء المنصره شده اقرات یعنی
عنه من الشروس و من نصهر فی الامان و بناء بها (۲) نسخه نامه - هت -

زو شده پنهان بدشت و که وحوش
هر یکی در جای پنهان جا گرفت
آدمی "باحذر عاقل کسی است
میزند بر دل مهر دم کو نشان
بر تو آسیبی زند در آب خار
چونکه در تو میخندد دای که هست

(۱) زوبلنسک و شیر ترسان هیچو موش
(۲) ذو پری و دیو ساحلها گرفت
(۳) آدمی و دشمن پنهان بسی است
(۴) خلق خوب و زشت هست اندر پنهان
(۵) بهر غسل او در روی در جویبار
(۶) گرچه پنهان خار در آست پست

- (۱) صَعِبُ الشُّوْكِ الَّذِي شُوكَ الْحَصْلُ
وَهُوَ مَعَ الْأَبْ أَمَّا حَدُّ
(۲) اِحْتَهَدَ بِالْأَصْرِ حَتَّى جَكَ
يَتَرَى الْوَسْوَاسَ غَيْبًا وَ الْحَيْلُ
(۳) لَتَرَى نَعْدًا كَلَامٌ مِنْ رَدَدَتْ
لَتَرَى مَنْ قَدْ جَعَلَ لِسَدًا
كَانَ وَالْوَسْوَاسَ طَرًّا وَ الزَّلْزَلُ
كَانَ لَمْ يَحْضُرْ يَشْغُرْ مَقَرْدُ
يَنْدَلُ تَرْتَضُ حَهْدًا مَسْكَا
كَهْدًا وَ امْشَكَلُ الصَّعْبُ نَعْلُ
كَيْفَ عَمِلَ الرِّشْدُ عَفْوًا صَدَدَتْ
لَتَ كَيْفَ لَمْ مِمَّتْ مَا اِهْتَدَى

فی بیان طلب طائفة الوحوش ايضا من الارف سرفكره

هل هو مقبول ام لا

- (۴) نَعَدَ دَا قُلُ الْوَحُوشِ صَعِبُ
مَا أَتَى فِي فِكَرِكَ يَتَدَ
(۵) أَنْتَ يَا مَنْ صَرَبَ حَصْمًا لِلْأَسَدِ
قُلْ لِمَا يَصْنَعُ لِمَكْرِكَ
(۶) تَمَسَّحُ الشُّوْزَى مِنْ فَمِّهَا
وَ الْعُقُولُ لِلْعُقُولِ الْمَدَدَا
لَمْ يَرَى لِمَكْرَ السَّيِّئَةِ وَ الْمَهْمَى
تَعْطَى وَ الْعَوْنُ عَدَتْ وَ الرِّشْدَا

- (۱) خار حار حینه ها و وسوسه
(۲) داش تا حشای تو مدل شود
(۳) ن سخهای کیان رد کرده

باز جستن بخیران سر و راز اندیشه خیر گو شرا

- (۴) بعد از آن گفتند ای خر گوش چیست
(۵) ای که ناشیری تو در پیچیده ای
(۶) مشورت ادراک و هشاری دهد
در میان از آنچه در ادراک است
نارگو رازی که تو اندیشیده ای
عدها مر عقل را ناری دهد

(۱) قَالَسِيْ قَالَ يَاْمَنْ صَرَبَا
اُسْتَشِرْ قَالَمُسْتَشَارٌ مُّؤْتَمِنٌ

(۲) مِنْ صَمِيْمِ الرُّوْحِ اُسْمَعِ دَاخِلًا
قُلْ لِمَا رَاَيْكَ اُحْسِنْ سَرِيْعَ

فِكْرُهُ بِالرَّأْيِ رَشْدًا طَمَبَا
سَرِيْعًا حَقِيْلُكَ لَرَأْيِ اِحْقَرُوْا

اِسْمِيْ بِخُصُوْعٍ وَ اِسْتِهَالِ
عَنْهُ فَاْلأَمْرُ لَكَ حَقًّا نَطِيْعَ

فی بیان منع الارنب لطائفه الوحوش من السرای طلبه

(۳) قَالَ مَهْلًا كُلَّ سِرٍّ لَا يَلِيْقُ
رَبُّمَا الزَّوْجُ يَكُوْنُ مُفْرَدًا

(۴) لَوْ عَلَى الْمَرَاتِبِ حَبِيْبٌ قَبْلَ
مِنْ صَفَا كَانَ يَهْدِي سَوْدَ عَجَلِ

(۵) فِي بَيَانِ دِي اِمْلَاثٍ بِالْصِفَةِ
مِنْ بَيَانِ الْمَدْهَبِ وَ لَدَهَبِ

دِكْرُهُ اَيْضًا حَقِيْمٌ وَ صَدِيْقُ
رَبِّمَا اَلْمُفْرَدُ رُوْحًا عِدَدًا (۱)

تَحْتَ اَلْمَسْحِ اَهْلًا مَشْمُوعًا
مَعًا لِمَرَاتِبِ اَلْاَزَلِ دَاخِلِ

وَيْكَ قَبْلًا لَكَ تَعْرِيكُ اَلشُّفَةِ
وَ اَلْمَدْهَبِ هَبْ لَاهِلِ الْاَدَبِ

(۱) المراد من قوله (باز گفت) ای باز گفتی بمعنی المصدر و هو تأکید بمعنی افعال که آمده
آراد بقوله (جفت طاق آید گهی که طاق جفت) کما هو متداول فی لغة خاصة عند امیرس ای امیر و
یکون المصدر صدقاً و ربما یکون الصديق عدواً

(۱) گفت پیغمبر بکری رای زن
(۲) قول پیغمبر بحال باید شود
مشورت قالمستشار مؤمن (۱)
باز گوئی چیست مقصود تو زود

پوشیده داشتن خمر گوش راز را از فنجیران

(۳) گفت هر رازی شاید باز گفت
(۴) از صفاگر دم رسی بر آیه
(۵) در بیان اس سه کم حسان است
جفت طاق آید گهی که طاق جفت
تیره گردد زود ما ما آیه (۲)
از دهب و از دهب از مدهت

(۱) آیه قرآن (و شاورهم فی الامر) و در حدیث (المستشار مؤمن) (۲) یعنی آیه
چون از دم رسی کند و حراب میشود همچین راز از گیس حراب میشود

- (۱) الثَّلَاثُ هَذِهِ التَّخَصُّمُ الْكَثِيرُ
 (۲) وَمَعَ قَرْدٍ أَوْ اثْنَيْنِ الْكَلَامُ
 مَعَ السَّرَّاتِ فَنَ بَأَوْدَاجِ
 (۳) فَمَوْاتِمِسٍ أَوْ ثَلَاثٍ مَدَّشَدَدٍ
 بَقِيَتْ مَخْبُوسَةٌ فَوْقَ الْمَسْطِ
 (۴) وَلَهَا الشُّورَى يَلْبَسُ وَخَفَاءُ
 الْكَسَابِ نَاسِي وَهِيَ الْعِدَّةُ
 (۵) نَاسِيٌ عَقْدٌ دَى الْمَشُورَةِ
 هُمْ أَحَدُ نَوْهٍ عَنِ وَفَى الْكَلَامِ
- تُو درى قام كميناً فى الميسر (۱)
 لك لو تبدي ولا تخفي المرام
 كل شتى جاوَزَ الاثنى شاع
 للطور النعض بالبعض عقدت
 من عدى و حماً فيها يحط
 عقدت حیده راقَت دكاء
 مزج قالت بها المِرْ اخُطَط (۲)
 رَمَ مَعَ صَحْبِهِ مُسْتَبْرَه
 حِينَمَا لَمْ يَعْلَمُوا مِنْهُ الْمَرَامُ

(۱) التلار و اصلح الالة رعيه احواله الصم (۲) كذاك ترى اعيور و مصداكيز
 و مصداكيز مشوهم اجم مأبوسون من الخلاس و العدى بهم مشوورون للخلاس طسان ابعاد
 معاشهم لثابه عن المعادفة و سكونهم سمر الناس مفعم الناصر فى العلط و الشرب و دى امدق
 الادعان لعدائهم و اقدس حكم من امثالهم كه هو ذاب لرسون (س) مع صحابه قتل (مشورت
 كردن پيمبر سته سر)

- (۱) كاین سهر احصم است پسيلو و عدو
 (۲) ور بگوئى با يكي گوى الوداع
 (۳) گر دوسه پريده را بندي بهم
 (۴) مشورت دارند سر پوشيده خوب
 (۵) مشورت كردى پيمبر بسته سر
- در كمين است چو داند او
 كل سر جاوَز لا نين شاع
 بر زمين مانند محبوس از الم (۱)
 در كسات با غلط افكن مشوب
 گفت ايشاش جواب بى خبر

(۱) بى پرده كه مر به است محبوس بد موافق صم خود مى تواند كرد و مراحم صم
 دگرى مى تواند شد همچنين آراء مختلفه ، كه برون محبوسه مراحم من آنها ديده ميشود
 و عزم براى نمايد و كار تباه گردد .

(۱) رایه کان تقول بالمال

لا يحط ويرثي وقده

(۲) فالجواب هو منه مسكا

من سئوال له عن رايحه

عهد حتى تعدو بالمال

لا يبع هكده لير كنتم

و تعدو به مال سلكا

مدري و هي صاعا رايحه

قصه مكر الارنب مع الاسد

(۳) دا اكلام ماله حد عهد

بالحديث حري كف صبع

(۴) حاصل الامر فذاك الارنب

فكر مع نفسه الكروعد

(۵) للوحوش من قبح و حسن

سره في الصبر منه حنقا

(۶) ساعة آخر من وقت رواج

(۷) اذ هو قد احمر و غدا الاسد

بالحديث حري كف صبع

مع ذاك الاثمد اين طلوع

رايه ما قال و هو معجب

تبه روحا و اخرى عد فرد

سره المحمي ما انسى زمن

جمع و امكر بخفي شقة

ثم نعو الاثمد القضاين راح

حفر الارض زئيرا و ارتعد

(۱) در مثال بسته گعنى رآى را

(۲) او جواب خویش بگرفتى از و

تا نداند خصم از سر پاى را

در سؤالش مى سردى عر بو

قصه مكر كردن خرگوش با شير

(۳) اين سخن بايان نداد باز كرد

(۴) حاصل آن خرگوش راى خود بكفت

(۵) با وحوش از يك ويد بكشادراز

(۶) ساعتى تاخير كرد اسر شدن

(۷) زان سبب كانسر شدن واماند دير

سوى خرگوش دلاور را چه كرد

مكر انديشيد با خود طاق وجهت

سر خود در جان خود ميراند باز

بعد از آن شد پيش شير پنجه زن

خلك را مى كند و مى غريد شير

- (۱) قَالَ قُلْتُ عَهْدُ ذِي الْوَعْدِ السَّفَلِ
 (۲) فَخِذْ أَعْ هِدِيهِ بِي قَدْ فَا
 كَمْ وَكَمْ ذَا لَدَهْرٍ ظَلَمًا يَخْدَعُ
 (۳) فَالْأَمِيرُ أَمِيرُ بَنِي فِي الْوَحْلِ
 حَتَّى لَا يَدْرِي لَأَمَامَ وَ الْوَرَاءِ
 (۴) فَانْطَرَفِي وَ لَكَ مَسُورٌ عَدِي
 وَ سَطَ الْأَسْمَاءُ لَا غَيْرَ ظَهَرَ
 (۵) هَذِهِ الْأَلْفَاظُ وَ الْأَسْمَاءُ قَدْ
 أَشْبَهَ اللَّعْظُ الَّذِي ذَوْقًا حَلَى
 حَمْرٌ كَبَدَتْ مَهَانٌ مُتَدَلُّ (۱)
 مِنْ غَنَى ظَهَرَ بِحَارِي حَقًّا (۲)
 لِي وَ بِأَجَلِ الْوَقْتِ يَطْلَعُ
 رَاكِبًا مِنْ غَرِّ فِكْرٍ وَ عَمَلٍ
 هُ مِنْ حَقِيبٍ كَبِيرٍ وَ عَنَاءٍ (۳)
 تَحْتَهُ الْأَشْرَاكُ بِالْأَمِنْ بَدِي
 لِلْمَعَانِي الْقَحْطُ عَنْهَا مَا غَدَرُ
 حَكَيْتِ الْأَشْرَاكُ فِي وَصْفٍ وَحَدِّ
 رَمَلٌ مَا عَمِرَ مَا فِي دَالِمًا (۴)

(۱) سبغة نایبه قال قلت عهد ذی الوعد کفار حمر کدماً صعداً و مهان (۲) سبغة نایبه - اسما -
 (۳) ای ارا له بکن الامیر عاناً و مدبر لایری لاشراک اللتی هی تحت الطریق الامیری
 بقع فیها لکونه من حقه لا یری مدیه و لاحقه بالاحباط لهد الارم و سیر الکلمات السبغة
 من غیرها واجب و الی هذا اشار بقوله (نصفه و نامها چون دام است) (۴) ای الالفاظ و الاسماء
 مثل الاشراک و اللفظ لخصو هو رمل ما عمر و مکان الرمل شرب الماء ان صرف له مکده یعنی
 بقید الکلام لخصو و نصف و صرف له عر و شرب الماء بالرمل و الرمل بعضه یشتب الماء
 کما در وصفه لاحق اسم امیر و وزیر او مصبح اسمی فهو لفظ عربی مطابق اسمی لاحق فیطن ان
 ساداتنا الاسلاف کبیراء الحقی بهذا رمل یجذب اعمارنا او علم لا یعمل بموجبه فقال هو لیس کذا
 بن رمل سبع ما استشاء بان کر جو و مستوهم بقوله (آن یکی ربکی که جوشد آب ارد)

- (۱) گفت میگفتم که عهد آن خسان
 (۲) دمدمه ایشان مرا از خر فکند
 (۳) سفت درماید امیر مست ویش
 (۴) راه هموار است و ریش دامها
 (۵) لفظها و نامها چون دامهاست
 خام باشد خام و مست و نازسان
 چند شربید مرا این دهر چند
 چون نه پس پند نه پیش از احقیش
 قحط معنی در میان نامها
 لفظ شیرین ریگ آب عمرماست (۱)

(۱) در بعض نسخ بعد این بیت این بیت است :

عمر چون آب است و وقت او را چو جو

حلق ناطن ریگ جوی عمر تو

ولی شارحان گفتند از منعقان است زیرا که ربط ماسد درست در نظر نمی آید

- (۱) دالک المرء من الرمل المدي
 نادر صعب الوجود سر و حد
 (۲) دالک الرمل لمریر یا ولد
 قد فی حد و دالحق اصل
 (۳) ماء عذب الدین منه منفعیر
 و حیات اطالیس و الموم
 (۴) رجل الحق اطلب غیر اعلم
 هو ماء عیرک العذب القراح
 (۵) حکمة من رجل الحق الحکیم
 (۶) منبع حکمه صادر من طلب
 و بر ما کان له لیسر الکشف
 (۷) کان لوحا حافظ علما عدی
 روحه اصل من الروح الامین

- منه فار الماء سمي التامخ (۱)
 فی لقاء فعی منه یخذ
 هو عند الله و الحق و جد
 لایسوه و عن النفس افعیل
 ابدا و اعیض دوما منهم
 به کان و الحلال و التسمو
 من رمل یرس هذا افهم
 یسر کل عدو و زواج
 حد لعدو الفطیر حیر العینم
 حکمة من کای جهد و سنن
 و عدی الناصب نعمت و وقف
 لوحا المحفوظ بانعمت بدی
 صار محفوظا بما فیه یسین

(۱) ای الاداک الرمل المدی بمع منه الماء و حد به قلیل اذهب لداک السم (ای الرمل) و اطله ککلمات العارین بالله فانها عنو یتبع منها ماء العباة المعنویات

سخت کم یاب است رو آن را بجو
 کو حق پیوست وار خود شد جدا
 طالبان را زو حیات است و نمو
 کآب صیرت را حوردر در هر زمان
 تا ازو گردی تو بینا و عیم
 فارغ آید او ز تحصیل و سبب
 روح او از روح محفوظی شود

(۱) آن یکی و یکی که جوشد آب ارو
 (۲) هست آریک ای پسر مرد خدا
 (۳) آب عذب دین همی جوشد ازو
 (۴) غیر مرد حق چو ریگ خشک دین
 (۵) طالب حکمت شو از مرد حکیم
 (۶) منبع حکمت شود حکمت طلب
 (۷) لوح حافظ لوح محفوظی شود

- (۱) بِأَبْدَانٍ عَقَبَهُ إِذْ عَمِيَ
تَقْدَهُ هَذَا الْعَقْلُ تَمَعْدًا عَدِي
(۲) هَاهُوَ الْعَقْلُ كَحَرِيْلٍ يَقُوْلُ
لَوْ وَصَّيْتُ قَدَمًا فَرَدًّا أَنَا
(۳) قَهْمًا حَلَفْتُ دَعْنِي وَسَقِي
أَنَا حَذِي كَانَ هَذَا لَا سَوَادَ
(۴) كَلَّ مِنْ طُلٍّ مِنَ الصَّغْبِ بِلَا
هُوَ يَدْرِي أَنَّهُ أَمْرٌ مَدْمٌ
(۵) كَلَّ مِنْ بِالْحَرِّ قَالَ وَبَهْضِ
وَلَهُ ذَا الْمَرَضِ فِي الْقَسْرِ قَدْ
(۶) فَالْيَمِي قُلْ مَنْ يَدِي أَحْرَصُ
كَانَ كَالْمَصْنَحِ فَذَحْرُ النَّعْبِ
- كَانَ أَسَادُهُ فِيمَا فِيهَا (۱)
ه و آردد ما قُلْ هَدِي
أحمد حبر سي و رسول
كمر حرقمي بيمك السد
للامم سي لم ابطق
يا ميمك الروح من حل ثمة
شكر او صبر ه من دأ ملا
مست احمر شقي بالعرام
و ي نفسه قد حمر الامرص
وضع عمره بحسب فقد
هزوا والترك المجهد الغرض
له حتى يتلاشي بالقطب

(۱) من هي الهمج لم كان معينا به عقمه و كان تحصله بسنه بعد هيدا صر المعن له
تمعدا يستعد منه لان روحه جاورت مرة العقل و وصلت الى الله ما ي ملكا ومع ارسول الله (ص)
مع حبريل عند سدرة المنتهى و هم بعدد على الجوار كذا حمله و ليد هو ا و هم السكار
این حد پیش دان

- (۱) چون معلم بود عیش و شد
(۲) عقل چون حبریل گوید احدا
(۳) تو مرا بخند و رس پس پیش دان
(۴) هر که ماند از کاهنی بی شکر و صبر
(۵) هر که جر آورد خود رجور کرد
(۶) گفت پیغمبر که رجوری نلاع
- عد ازین شد عقل شاگردی و را
گر یکی گاهی بهم سوزد مرا (۱)
حد من یں بود ای سلطان چن
و همی داند که گیرد پای جر
با همین رجوریش در گور کرد
رجح آورد اما مرد چن چن جراح

(۱) در قصه مراج مذکور است که چون پیغمبر (ص) از مقام جبریل پیش رفت جبریل ایستاد
پیغمبر فرمود یا اخی چرا مصاحبت میکنی جبریل گفت (لودبوت اسلة للاحرقنی سبحانه العلال)

- (۱) مَا هُوَ الْجَبْرُ الَّذِي الْحَبْرُ النَّصِيرُ
 (۲) رَجُلًا فِي ذَا الطَّرِيقِ إِذْ كَسَرَتْ
 مَعْلَى مِنْ تَضَحُّكَ هَزْوَاً سَخَرَتْ
 (۳) وَالَّذِي الرِّجْلُ لَهُ طَوْعاً كَسَرَتْ
 وَصَلَّ هَذَا الْبَرَقُ وَ حَنَسَ
 (۴) حَامِلاً لِلدِّينِ كَانَ إِذْ سَمِيَ
 قَابِلاً لِلْأَمْرِ كَانَ إِذْ عَلِيَ
 (۵) هُوَ حَتَّى الْيَوْمِ بِالطُّلُوعِ قُلْ
 نَمَدَ هُنَا فِي الرِّعَايَا أَمْرُهُ
 (۶) فِيهِ الْمَحَالُ الْمَحْمُومُ أَثَرَتْ
 بَمَدَ ذَا صَارَ أَمِيرَ النُّجُومِ مَا
- وَصَلَ عِرْقُ قِصَلٍ أَوْجَرَ الْكَسِيرُ
 وَ عَنِ الطَّاعَةِ وَ الْجَهْدِ قَرَّرَتْ
 أَيُّ رَجُلٍ قَدْ شَدَّدَتْ مَا كَسَرَتْ (۱)
 فِي طَرِيقِ الْجَهْدِ فَازَ وَ ظَفَرَ
 فَوْقَهُ وَ لُصِّحَ حَارَوُ الْعَمَسِ
 صَارَ مَحْمُولَ الرِّاقِ فِي السَّمَاءِ
 صَارَ مَقْبُولاً لِمَنْ جَلَّ عِلَّا
 إِلَهَيْكَ الْأَمْرُ بِالرُّوحِ اِمْتَنَنْ
 صَارَ اصْطَفَا شَاهَا فَحَرَهُ
 وَ عَلَيْهِ حُكْمَهَا قَدْ قَرَّرَتْ
 مِثْلُهُ حَاكِمُ أَفْلَاكِ السَّمَاءِ

(۱) می نسخه السبح انقوی (چون در پس ره بای خود اشکسته ای - بر که میخندی چه باز است ای)
 و می نسخه بحر الغنوم (چون در پس ره بای خود شکسته ای - که میخندی چه باز است ای)
 و المدی احترا به لثرحمة هما الصرع الاول من نسخه بحر الغنوم و صرع الثاني من نسخه السبح -

- (۱) جبر چه بود بستن اشکسته ای
 (۲) چون در پس ره بای خود شکسته ای
 (۳) و آنکه پایش در ره کوشش شکست
 (۴) حامل دین بود او محمول شد
 (۵) تا کنون فرمان پذیرفتی و شاه
 (۶) تا کنون اختر اثر کردی دواو
- یا بیبستن رگ بگسته ای (۱)
 بر که میخندی چه باز است ای
 در رسید او را براق و بر نشست
 قابل فرمان بد او مقبول شد
 بعد از آن فرمان رساند بر سپاه
 بعد از آن باشد امیر اختر او

(۱) یعنی آن جبری است که جبری گمان میکند از سر قدرت بلکه هر یست که عادت است از دستن
 اشکسته ای -

- (۱) لَوْنَتْ الْأَشْكَالَ حَاءَ فِي الطَّرِّ
 قَدْ شَكَّكَتْ وَ سَاعِدَ كُرْدَ كَرُ
 (۲) مِنْ ضَمِيمِ الْقَلْبِ لَا مُحْضَ أَيْسَ
 أَنْتَ يَا مَنْ حَدَدَ فِيهِ الْهَوَى
 (۳) فَالْهَوَى مَا دَامَ رَطَبًا نَصْرًا
 فَلِذَا الْبَابُ الْكَبِيرُ لَنْ تَرَى
 (۴) أَنْتَ يَا مَنْ مِنْ هَوَاهُ مَا انْكَسَرَ
 نَفْسَكَ لَا الذِّكْرَ أَوَّلَ وَاعْتَرَفَ
 (۵) بِالْهَوَى الْقُرْآنَ أَوَّلْتَ الْغَاطِ

سخافة التأویل الواهی للذباب

- (۶) مَا ثَلَّثَ أَحْوَالَكَ فِي ذَائِدَابِ
 مَنْ مَدَامًا نَفْسَهُ قَدْ حَبَسَ
 (۷) هُوَ مَنْ عَصَرَ كَبِيرَ وَ طَرَّ
 دُرَّةً كَانَ حَقِيرًا فِي الطَّرِّ

- (۱) گر ترا اشکل آید در مظر
 (۲) تازه کن ایمان نه از گفت زبان
 (۳) تا هوا تازه است ایمان تازه نیست
 (۴) کرده ای تأویل حرف بکر را
 (۵) بر هوا تأویل قرآن میکی

زیافات تأویل و کیک مگس

- (۶) ماند احوالت بدان طریقه مگس
 (۷) از خودی سرمست گشته بی شراب

- کو همی پنداشت خود را هست کس
 ذره خود را شمرده آفتاب

- (۱) سَمِعَ وَصَفَ الصُّقُورِ فِي السِّيَانِ
 (۲) دَانَدَبُ النَّبْتَةِ إِذَا تَزَلَا
 رَفَعَ الرَّأْسَ كَمَوْتِي مَدَامَ
 (۳) قَالَ مَنْ مِثْلِي يَكُونُ فِي الدُّنْيَا
 بِهَمَا أَعْمَلْتُ فَكَّرِي رَمَا
 (۴) هَاهُوَ الْحَجَرُ الْمَحْطُوبُ لِسَمِينِ
 رَحِلِ الْمَوْتِيَةِ وَالْأَمِينِ
 (۵) فَمِزْ أَيْسَ الْحَجَرِ الْآخَرِي الْمَعْدِ
 فَمِنْهُ الْمَقْدَرُ بَارِعُ عَمْدِ
 (۶) كَانَ ذَلِكَ الْمَوْلُ بَحْرًا لَا يُعَدُّ
 صَادِقُ الْقَوْلِ عَدُوٌّ دَاكِ الْمَطَرِ
 وَرَأَى الْبَيْتَةَ مَعَ بَوْلِ الْحِمَارِ
- قَالَ لَا شَيْءَ أَنَا عِنْدَ الزَّمَانِ
 وَبِهَا بَوْلُ الْحِمَارِ وَصِلَا
 صَرَبَ الظُّرُفِ وَرَاءَ وَأَمَامِ
 فَسَمِينِ لَحَرِ الْخَرِيْتِ أَنَا
 رُكِبَ الْحَجَرِ طَرِيقًا حَسَا
 هَاهُوَ حَقٌّ هَذَا الْحَجَرِ الرَّدِينِ (۱)
 صَحْبِ فِي وَرَيْ حَسِينِ
 هَذَا وَالتَّمَثُّلُ فِي ذَلِكَ قَصْدُ (۲)
 حَارِجٌ تَجَدَّدَ أَصْبَاعُ رَشْدِهِ
 عَمْدِهِ لَيْسَ طَرَادًا يَمْدُ
 مِنْ لَهُ فِي وَاقِعِ الْأَمْرِ نَظَرُ
 مِمَّا كَأَنَّ يَحْدِرُ وَاعْبَارُ

(۱) نسخه تابه اما المراء الررس - (۲) نسخه تابه صج ان سرجم بيت لمذكور
 قل صدق ين دباك الصر من لعل الواقع كان نظرا واليب ذلك ذكر له من التوضيح

- (۱) وصف باران را شیده در بیان
 (۲) آن مکس بر برگ کاه و بول خر
 (۳) گفتم من کشتی دریا رانده ام
 (۴) ایست این دریا و این کشتی و من
 (۵) بر سر دریا همی راند او عمد
 (۶) بود ییحد آن چمن بسب ندو
- گفتم من عقای و فتم بی گمان
 همچو کشتیمان همی افراشت سر
 مدعی در فکر آن میباده ام
 مرد کشتیان و هل رأی ومن
 مینمودش بقدر برون ر حد
 آن نظر کو یید آن ر راست گو

- (۱) عالم هذا الذب م كسر
 معلى مقدار ممة النظر
 (۲) صاحب التأويل تويل نظر
 و هم تولى الجمار ما افكر
 (۳) و تو التأويل بالترای الذباب
 و الذباب حظه اشوم انعكس
 (۴) ثم يك هذا الذباب بل عدى
 روحه ثم بك قدر الصورة

عضب السبع من تاخير مجى الارنب

- (۵) مثل ذاك الارنب من ضريا
 قسى روحه كانت يقدر
 (۶) وليحقد به لاسد
 و يقول الحضم اى حر الحظير

(۱) نسخه باسمه من الجرحه داب القدر

- (۱) عالمش چندان بود كش بينش است
 (۲) صاحب تأويل باطل چون مكس
 (۳) گر مكس تأويل بگذاورد برأى
 (۴) آن مكس نبود كش آن غيرت بود

و ضجیدن شیر از دیر آمدن خر گزشت

- (۵) همچو آن خر گوش کو بر شیر زد
 (۶) شیر میگفت از سرنیزی و خشم

چشم چندین بحر هم چندینش است
 و هم او بول خر و تصویر خس
 آن مكس را بعت گرداند هماغی
 روح او بی در حور صورت بود

روح او کی بود اندر خود قد
 از ده گوشم عنو بر بست چشم

- (۱) حَيْلُ الْحَصْرِ يَهْ قَدْ أَوْ ثَقَّتْ
سَيْمَهَا الْمَقُولُ حَدًّا وَ الْحَشَّ
(۲) بَعْدَ ذَا لَا أَسْمَعُ شَأْنًا أَمَا
كُلُّهَا غَوْنًا الشَّيَاطِينِ عَدُوِّ
(۳) أَنْتَ يَا قَلْبَ لَهَا التَّجَمُّعَ أَكْسِرُ
و أَقْلِعِ الْقَشْرَ لَهُمْ أَيْسَرُ هُمْ
(۴) مَا هُوَ الْبَشَرُ الْأَقْوِيلُ أَيْ
هِيَ كَالْبَرْقِ عَلَى الْمَاءِ نُشْرُ
(۵) ذَا لِكَلَامٍ أَوْ كَقَشْرِ وَالْمَلَأَتْ
دَا لِكَلَامٍ أَوْ كَقَشْرِ فِي الْحَجَرِ
- لَيَّ الْبَابِ لِرُشْدِي أَعْلَقَتْ
جَسَمِي جَرَّحَ أَوْلَانِي الْعَطَبُ
صَحَبَ تِلْكَ الْوَحْشَ فِي الدَّنَا
و يَضُوضُ الْقَوْلَ وَالْجَنِّ بَدَتْ
شَمْلَهَا يَدَدُ قَمَمَ لَا تَقْصِرُ (۱)
غَيْرَ قَشْرٍ لَا لُبَّابَ لَهُمْ
صَبِغَتْ بِالْكَذِبِ أَلْفَ حَبِغَةٍ
لَا ثَبَاتَ لَهُ فِي الْمَاءِ غَيْرُ
أَعْرِفُ تَعْنِي أَسَدَكَ السَّهْبَ صَوَابُ
وَأَعْرِفُ تَعْنِي كَرُوحَ الْأَثَرِ

(۱) سعه مایه - آرا یا فب و طعها و لا

دیده لبست سوی قشر زهید

- (۱) مکرهای جبری نام بسته کرد
(۲) ذین سپس من نشنوم آن دمدمه
(۳) بر در آن ای دل تو ایشانرا مایست
(۴) پوست چه بود گفتهای رنگ و رنگ
(۵) این سخن چون پوش و معنی مغزدان
- نیع چوین شان سم و حسته کرد
ناگ دو ست و عولان آن همه
پوششان بر کن که شان جربوست ست
چون دره بر آب سود کش در رنگ
این سخن چون نقش و معنی همچو جان

- (۱) وَالسَّابُّ الْعَاسِدُ الْقَشْرُ سِرٌّ
وَالْبَابُ الْحَمْنُ لَعِبٌ سِرٌّ
(۲) حَيْثُ أَنْ أَلْقَمَ الْحَوَّ حَلَقٌ
كُلُّ مَا تَكْتَسِبُ آلُ الْبَقَاءِ
(۳) مَاءَ الْقَشْرِ قَبْرٌ رَمَتْ أَوْفَاءُ
عُدَّتْ أَيْضًا بِضَيْطُهُدٍ وَ الْمِ
(۴) فَالْهُوَاءُ فِي الْوَرَى كَانَ حَسِي
وَالْهُوَاءُ لَوْ تَرَلُّهُ كَانَ لِحْزِ
(۵) طَائِبُ الْأَحْزَارِ لَفَعُوَ بِعَمِّ
(۶) خَطْمَةُ الْأَمْلَاكِ تَنْكُ الْمَعْظَمِ
يَسْوَى أَحْمَدِ الْمَعْظَمِ وَ أَحْطَبِ
- عَمَّهُ الصَّالِحُ إِبْقَيْنِ طَهْرٌ
يَعْرِدُ مِمَّةً عَلَيْهِ لَوْ طَهْرٌ (۱)
مِنْ هَوَاءٍ وَمِنْ أَمَاءِ الْوَرَى
ضَرَّ سَرْعًا صِيَاعًا وَ هَبَاءُ (۲)
مِنْهُ وَالْوَدُ طَلِمَتْ وَالْصَفَاءُ
يَذُكُّ تَجْرَحُ بِالْقِيَضِ نَدَمٌ
وَالرَّحَا سَعْدٌ عَيْدٌ وَ الْهَبِ
مِنْ أَهْوٍ لِمَوْرٍ صَرَتْ وَالطَّهْرُ (۳)
حَدَّثَتْ تَقَرُّ رَأْسًا وَ قَدَمٌ
تَرْجِعُ عَنْهُمْ يَقُولُ وَ قَلَمٌ
لَمِيَّيْنِ أَمْدَى حَلَوًا رَتَبُ

(۱) قال فی سنج لغریه، الحشت بكون - كما ان الالهام النصفة سراجا فی الحسنة
كما هو حال العوم فانهم بسرور حاتم صبرهم تعجب عاراهم و ما السب الحسن من العیفة
یعطى العیب علیه و هو الاولیاء، منه الهویة المصنعة فان عالم العیب یعار علی اوباشه و صبرهم من
اعین اساس العوام و اما عی العواص (چوون قلم ر ساد به دفتر ر آب)
(۲) ای کما الاولیاء، ای می صبر من هواء الشریه سی فکانه فیه یکسب علی ماء، ودا رجم
و بدکر فی و محی منه الاوصاف لشره دورا - (۳) ای ح تزل مشبهات النفس و نسل
لاوامره، مالی مهد حیر (هو) ای مقام المشاهدة ای اذا درکت الهوی طهرت احمار المشاهدات

مغز نیکو را و غیرت عیب پوش
هر چه سویی ما گردد شتاب
نار گردی دسپهای خود گران
چون هوا نیکدشی پیغام هوس
کو و سر تا پای باشد پایدار
جزکیا و خطه های ایسا

(۱) پوست باشد مغز بد را عیب پوش
(۲) چوون قلم از باد بد دفتر ر آب
(۳) بهش آستار و فوا حواهی اذن
(۴) باد در مردم هوا و آردوست
(۵) خوش دود پیغامهای کردگار
(۶) خطه شاهان نکردد آن کیا

- (۱) إِذْ حَلَّالُ الْمُلْكِ بِالْمُلْكِ كَانَ
وَحَلَّالُ الْأَنْبِيَاءِ الْكَرِيمَةِ
(۲) فَمِنْ لَدُنْهُمْ مِنْ كُلِّ أَصْكَوْكٍ
وَبَنِي نُسْعَةٍ بِاسْمِ أَحْمَدِ
(۳) حَمَلُ بِاسْمِ أَحْمَدِ رَبُّ الْأَسْمَاءِ
عَدَدُ الْمَاءِ إِذْ حَمَلَتْ سَا
(۴) مَا يَأْتِيهِمْ إِلَّا وَلَدٌ
- فِي الْهَوَىٰ يُدَلِّ فِي كُلِّ رَمَانٍ
وَصَلَّ أَحْمَدُ بِأَسْمَاءِ وَثَمَاءِ
طَلَسُوا بِالْمَرْءِ بِاسْمِ الْمُلُوكِ (۱)
صَرْنُو فِي وَرْبِ أَوْ عَسْجِدِ (۲)
يَتَعْنَى الْأَسْمَاءَ لِكُلِّ الْأَنْبِيَاءِ
عَدَدُ الْأَسْمَاءِ أَيْضًا عَدَدًا
قِصَّةُ الْأَرْثِ إِسْرَدُ وَالْأَسَدُ

ایضا فی بیان مکر الارب و تأخیرالذهاب

- (۵) فَالذَّهَابُ الْأَرْثُ نَحْوُ الْأَسَدِ
قَرَرُ الْمَكْرِ بِهِ نَعْنَى
(۶) فَمِنْ طَرِيقٍ عَدَدُ تَحْيِيرٍ كَثِيرٍ
يَسْتَسِرُّ سِرًّا وَتَسْرِي فِي
- أَحْرَ كَمَرٍ لَمَّا كَانَ عَدَدُ
حَدَدُ السُّهُمِ لَهُ فِي قَوْسِهِ
حَاءُ نَحْوُ لَاسِدٍ عَدُوٍّ يَسِيرُ
سَمِعَهُ كَالْقَابِ وَتَحَلَّى الْوُفَى

(۱) نسخة نایه - من لَدُنْهُمْ مِنْ كُلِّ الْأَصْكَوْكِ طلعوا اسم مکت مع مامکت (۲) نسخة نایه - فی قصة او عسجد -

- (۱) رانکه بوش پادشاهان از هواست
(۲) از دوماها نام شاهان برکنند
(۳) نام احمد نام جمله انبیاست
(۴) این سخن پایان ندارد ای سر
- بار سوا اسیا را کمریاست
نام احمد تا قیامت میزند
چونکه صد آمد بودهم پیش ماست
قصه خرگوش گو و شیر بر

هم در بیان مکر خرگوش و تأخیر او در رفتن

- (۵) در شش خرگوش پس تحیر کرد
(۶) در ره آمد بعد ناحیر دراز
- مکر را ناحویشش تقریر کرد
تا بگوش شیرگوید بگ دوراز

- (۱) فَيَسْوِدُ الْعَقْلَ كَمَا مِنْ عَالَمٍ
وَيَحْرِقُ الْعَقْلَ كَمَا غَرِصَ رَحِمٌ
(۲) كَانَ نَحْرًا وَاسِعًا تَقُلُّ الشُّرُ
بُ نَحْرِ نَحْرِ عِبٍ وَ دَحْرِ
(۳) وَلَمَّا الصُّورَةُ فِي نَحْرِ الْعَبْدِ
تَرَكَصَ كَلَا كَوْنِ مَوْصَعَةٍ
(۴) فَوْقَ مَوْحٍ أَمَجَرَةٍ لَمْ تَمَسِ
وِ إِذَا مَا تَطَسَّبَ الْمَاءُ نَمَسِ
(۵) عَالَمٍ لَصُورِهِ فِيمَا قَدْ ظَهَرَ
وَمِنْ أَلْحَرِ عَدَبٍ مَعَ لَصُورِ
- عَجَا حَر لَكَلْ عَالَمٍ
.. جَلَا فِي كُلِّ عَجِيبٍ وَ غَرِيبٍ ..
عَجَزَتْ عَنْ حَدِّهِ كُلِّ لَفْكَرٍ
لَزِمَ الْفَوَاصِ فِيهِ لِدُرُورٍ
.. دَ لَمْدِي طَبَّ عَنْ مِثْمَ شَرِبٍ
فَوْقَ مَاءٍ سَيَرَهَا مَرْمَعَةٍ
هِيَ كَانَتْ سِيرَ مِنْ عَلٍ
عَرِيقٌ فِي أَسْحَرِ وَ أَسْحَرِ أَعْسَى (۱)
لَا سِوَاهُ نَحْرِ لِنَعْقِلِ أَسْتَرِ
مَوْحٍ أَوْ طَلَّ كَمَا الْحَقُّ أَقَرِ

(۱) ای کجا کلمات وجودی علی بحر اسفل تا حیات در مصر دایرات له مدحیه مد له عقل
لا لب می بیند اسه ش و د از د به د لی ، رفیق عد من عدده لغریه مدی واعرف مع صورته فی بحر
العقل و دملت مد که بدست سینه حیات و حری علی برالان و برسلین و د رات فی عمقه و عدات
عن نقوش الکائنات وصلت الی مرتبه عقل الكل -

- (۱) تا چه عالمهاست در سودای عقل
(۲) بحر بی پایان بود عقل بشر
(۳) صورت ما اندرین بحر عذاب
(۴) تا شد بر برسر دریا چو طشت
(۵) عقل بهیاست و ظاهر عالمی
- تا چه بهیاست در دریای عقل (۱)
بحر در عوالم شد ای پسر
میدود چون کاسه بر روی آب
چونکه بر شد طشت در روی عرق گشت
صورت ما موج تا از دریا می

(۱) صاهر است که مرد عقل بشری است و شیخ ولی محمد بر عقل کل حمل کرده است و گفته
که مراد از عقل دلت حق است موی قدس سره لعل جان و بعض عقل بر دلت حق اصلاق میکند

- (۱) کَلَّمَا الصُّورَةَ خَائِتٌ بِالسَّبَبِ
بَصُلٌ يَنْتَحِرُ رَأْدَتٌ بِالسَّبَبِ (۱)
فَلَهَا النَّحْرُ بَعِيداً بِالسَّبَبِ
ذَارٌ مَادٌّ صَمْعٌ مِنْهَا الْقَسْبُ
(۲) مَا يَدُومُ أَقْلَبُ لَمْ يَنْظُرَ إِلَى
وَهَبَ السَّرَّ الَّذِي حُلَّ عَلَا
مَا يَدُومُ أَقْلَبُ سَمَ نَظَرَ إِلَى
سَهْمٌ مَنْ يَرْمِي بَعِيداً فِي الْمَلَا
(۳) عَلِمَ أَنْ قَدْ اصْأَعَ أَمْرًا
لَهُ مِنْ قَصْرِ عَدَى مُتَمَسِّا
يُرْكَصُ سَرْعَانِ بِالنَّجْرِي الْفَرَسِ
لَهُ مِنْ قَصْرِ عَدَى مُتَمَسِّا (۲)
(۴) عَلِمَ ذَلِكَ الْجَوَادُ الْفَرَسَا
ظَرٌ وَهُوَ عَاقِلٌ عَنْهُ الْقَمَسِ
وَبِهِ كَالرَّيْحِ سَرْعَانِ تَقَرَسِ

(۱) ای تصویر و الوجود کل شئی عمل و وسیله و واسطه بصیرت بها الی عمل الكل من تلك الوسيلة
برمه البحر بعدد من الوسائل بحسابة الضميمة لامساسة لها هناك فبلازم انما تلك الوسائل
اسورانية اردو حایه قادا وفق لها عرق می بحر اعقل و ووس می عمل الكل (۲) می اسبج - حدل قووه
(آن جود) و صعد ، شدرة لمرجل العسال و هكذا ترجم السردید کور و الاسب به صفة امرس (اسب)
بالعق و ان كان لحو دم ذکر فیکون ترجمه عدید (حان لمرس رک لحواد لاصع راد صفا و عباد)
(و به کالریح الخ)

- (۱) هرچه صورت می وسالت ساروش
در وسالت بحر دور اندر دش (۱)
(۲) تا به نیند دل دهنده رار را
تا به نیند تیر ییر اندر را
(۳) اسب خود را باوه داند از سیر
میدود اسب خود را تیر تنز (۲)
(۴) اسب خود را باوه داند آن حواد
واسب خود اور کشاف کرده چوباد

(۱) مراد از وسیله آنست که از عادت تقرب من بحر پیدا شود چنانکه
کافر میگویند (ما بعدهم الا القربونا لی الله زللی) (۲) مرئی از شراح گفته مراد از اسب
روح واد را کب بدن و گویند که گاهی روح را مرکب گویند و گاهی من را و در اینجا روح را مرکب
قرار داده و تن واد را کب ویراین تقدیر ارتباط این ابیات ، ابیات پیش گسیخته میشود -

- (۱) ذلک الدائحُ زائلاً یجیرُ
سائراً سرعان من زائلاً
(۲) من هو قد سرق منك الفرسُ
یا رعیتم فاللهی تحت المجد
(۳) فرس هدی هم لیکن سئمت
یضح افرس من لفرس
(۴) اذکر الاوصاف تبسیر الی
کئی بها ذا الرجل یدری الفرس
(۵) صاعت الروح لفرط فرها
حیث بالما، امثلت منك لشعة
- و سؤال منسیر و این
کل سمعت سبب مئة الکلمات (۱)
ین صر هل رب فیه احسن
لك ما كان الهدی به تسجد
این تملك الفرس الرشده جهت
شای می مثل ذلک تس
من به سمعه ضعیفی فی خلا
له یض یسجنی عنه تس
و اظهروا کلم من ربهم
سبب آنکه و این معروفه (۳)

(۱) ای که آن اندی لآخره من روحه و عمله وهو فی طلب الله المعرفه و انما کون یض
سبع فرسه و العمل به رکبها فالواحب الی الله لهدی الله لفرس و روح الله ان را که تمام نکو ان
(۲) ای هم هدی انت را که و هو العمل، الروح فرس ولیکن انت من بهت هو ان فرس و هد
و رجع لعمک و جمع عقدت و معن النظر یا را که فرس المعن و الروح و صلیب الفرس بری حقیقت
و عدم لارواح روحت و عدم لبحر و المعن، عمل (۳) ای که انت لا سان لا مع انه من الروح
مکیان حبه الحسد و روح مکه حیه الروح بالمشاهدت مع الاوان و قد شبه الروح الاوان فی عدم
بظهور الوان الاشیاء بها عند ادراکها

- (۱) در فغان و جستجو آن خیره سر
(۲) کابکه دزدند اسب تو و کیست
(۳) آری این اسب اسب بیگ آن اسب کو
(۴) وصفها را مستمع گوئی براز
(۵) جان و پیدائی و بردیکی است کم
- هر طرف جوان و پویان در بند
بیکه برزان پوست ای حواحه پیست
تا خود آ ای شهسور حسنحو
تا ششامه مرد اسب خویش بار
چون شود بر آسول خشکی چو حم (۱)

(۱) صاهر آسب که این مثال دیگر است که جان با وجود سکه بند و ردیف از نظر است کم است و
دیده میشود و همچنین ذات حق تعالی که او ان کاتب به بحر عذاب شده بود با چس پیدائی که نفس وجود
است و چس بردیکی که عین این شتوب است بدلی ست و طاهر یس -

- (۱) رِدْ مِنْ الْأَوْحَانِ فِي نُطْبِكَ
 كَيْ يَهِيَ تَنْظَرُ لَوْنًا أَحْصَرَا
 (۲) وَ مَتَى تَنْظَرُ لَوْنًا أَحْصَرَا
 قَدْ رَأَى تَنْظَرُ مِنْ دِي كَيْهَفِ
 (۳) نَكِرَ الْعَقْلُ لَثَفِي الْوُجْهِ إِذْ
 صَارَتْ الْأَلْوَانُ ذِي الْبَسْرِ لَكَ
 (۴) وَ إِذَا الْأَلْوَانُ بِمَكَاتٍ سَبَرَتْ
 تَذَرِي حَقًّا نَظَرَ اللَّوْنِ حَصَلَ
 (۵) نَظَرَ اللَّوْنِ يَنْوِّرُ الظَّاهِرِ
 هَكَذَا تَوْنٌ خِيَالِ الْبَاطِنِ
 (۶) إِنْ هَذَا النُّورُ الظَّاهِرُ كَانَ
 كَانَ ذَلِكَ النُّورُ لِلْبَاطِنِ مِنْ
- .. اَوْفِدَ السَّيْرَانِ فِي كَامِيكَ
 تَرَدَّ أَحْمَرٌ خَرَى أَصْفَرًا
 وَ تَرَابُ و لَوْنٌ أَحْمَرًا
 نَوْرًا أَهْدَى وَ بَدَى فِي حَمَاهُ
 ضَاعَ وَ الرُّشْدَ لَهُ لَمْ تَتَّعِدْ (۱)
 أَنْ تَرَى أَمُورَ وَ صِلَ لَكَ
 بِالْظَّلَامِ كَيْهَهَا مَا يُظَرَّتْ (۲)
 لَكَ بِالنُّورِ وَ بِالنُّورِ اتَّصَلَ
 لَا سِوَاهُ قَدْ بَدَى الْبَاطِنِ
 .. مَالَهُ أَقْرَنَهُ بِهِ أَوْ وَازِنَ ..
 لِنَسْمَى وَ الشَّمْسُ فِي الْإِنْجَمِ بَانَ
 عَكْسَ وَ إِرَاحَةَ قَرْنِ شَمْسٍ

(۱) نسخة ناسخه حيث في الاوان صاع صاعا
 (۲) اي عليك مشاهدة لنور فان مشاهدته مدونة لمشاهدة الاشياء التي هي سبب لمشاهدة صحتها
 لانهم قالو في تعريه لظاهر في نفس المظهر لغيره والله تعالى ظاهرا لشيء له وصفاته ومصطلحات مع
 لظاهر ولهذا قال رسول الله الاعرابي - ثم عرفت الله - قال عرفت الاشياء بالله في سورة الله
 لا بواسطة الاشياء -

- (۱) در درون خود بیغزا خود را
 (۲) کسی به بینی سرخ و سبز و بود را
 (۳) لیک چون در رنگ گم شد هوش تو
 (۴) چونکه شب آن رنگها مستور بود
 (۵) نیست دید رنگ بی نور برون
 (۶) این برون از آفتاب و از سهاست
- تا نه بینی سرخ و سبز و زرد را (۱)
 تا نه بینی پیش زب سه نور را
 شد ر نور آن رنگها روپوش تو
 پس بدیدی دید رنگ از نور بود
 همچین رنگ خیال انسترون
 و آن درون از عکس انوار خلاست

(۱) - بینی بشق باید متصف شد تا که صفات حق سو مکشوف گردد:

- (۱) نُورٌ نُورٌ اُنْعَيْنِ اِبداتِ عَدَى
 اَلْكَ نُورٌ لُقْبِ فِي لُقْبِ بَدَى
 هُوَ مِنْ نُورٍ اَلْقَبُوبِ فَذْ حَصَلْ
 كُنْ نُورٌ لِّلَّهِ لِّلَّهِ اَلْحَصَلْ (۱)
 طَهَّرَ وَ اَمْتَدَّ فِيهِ لَا اُنْقَسَ
 لَا وَ لَا لَا اَوَانِ ابْ اَطْرَ
 لَكَ يَلْقُوبُ عَيْنَتِ اَلْمُورِ كُنْ
 مَالَهُ نُورٌ وَ اَلْقَصْدُ بَدَى
 مَحْرُورٌ اَلْمُورِ نَعْدَا يُوْحَدْ (۲)
 نَعْدَا هَذَا اَلْمُورِ فَمِنْهَا يَطْهَرُ
 مِمَّنْهَا اَلْمُورِ يَبْقَى بَدَى
- (۲) نُورٌ نُورٌ اُنْعَيْنِ اِبداتِ عَدَى
 اَلْكَ نُورٌ لُقْبِ فِي لُقْبِ بَدَى
 هُوَ مِنْ نُورٍ اَلْقَبُوبِ فَذْ حَصَلْ
 كُنْ نُورٌ لِّلَّهِ لِّلَّهِ اَلْحَصَلْ (۱)
 طَهَّرَ وَ اَمْتَدَّ فِيهِ لَا اُنْقَسَ
 لَا وَ لَا لَا اَوَانِ ابْ اَطْرَ
 لَكَ يَلْقُوبُ عَيْنَتِ اَلْمُورِ كُنْ
 مَالَهُ نُورٌ وَ اَلْقَصْدُ بَدَى
 مَحْرُورٌ اَلْمُورِ نَعْدَا يُوْحَدْ (۲)
 نَعْدَا هَذَا اَلْمُورِ فَمِنْهَا يَطْهَرُ
 مِمَّنْهَا اَلْمُورِ يَبْقَى بَدَى

(۱) مکتوبه بقول نور افسر بلا تصحیح و در اغلب صحاح بدرک به بلالام حجه و هر عدول عن الحققة و نور و نوره خاص من نور اغلب و هو نورانی به ای ادا ایتیم ای نور الصبر حصص من سائر الخیوانات و امت رعینا فهو علی و نصف من نور الملک و العس و به حصوله معرفة لله و من رب اسما و صفاته و یصل لی مرتبة قرب الامراض و رب المودل - (۲) نسخه نامه (معی اسود)

- (۱) نور نور چشم خود نور دل است
 (۲) نور نور نور دل نور خداست
 (۳) شب نه بد نور و نه دیسی رنگها
 (۴) شب بدیدی رنگ کال بی نور بود
 (۵) که نظر بر نور بود آنگه برنگ
- نور چشم از نور دلها حاصل است
 کور نور عقل و حس یک و جداست
 پس بعد آن نور پیدا شد ترا
 رنگ چه بود مهره کور و کنود (۱)
 صدصد پیدا شود چون روم و رنگ

(۱) در باور قی صده ۱۱۳ که شده که کور و کنود در معنی ن رای معینه معنی رشت و فته و در و بی اندام و در این است معنی مارکی و عساکری و در کرا آمده است معنی برجیه (مهره) حرد و ست ولی بجای آن کلمه (رر اسود) بمعنی دگمه سیاه یا (معی اسود) بمعنی رنگ سیاه آمده است چون در مراد تفاوتی ندارد.

- (۱) قَالَا رَوْيَهُ نُورٌ تَصِيرُ
وَرَدًا مِنْ دُونِ مَكَرٍ وَظَرْ
(۲) وَبَدَا بِاصْدِ نُورٍ عَيْبٍ
هَكَذَا الْقَضَى مِنَ الْقَضَى صَدْرُ
(۳) وَ لِهُذَا خَلَقَ اللَّهُ الْمَرْضَ
كَسِي بِهَذَا الْقَضَى لِلْقَلْبِ الْفَرْخَ
(۴) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بِصَدِّ ظَهَرِ
حَيْثُ أَنَّ الْقَضَى لِيَجْعَلَ نَمِي
(۵) مَا لِنُورِ الْحَقِّ ضِدُّ يُوصَفُ
(۶) حَالٍ لَا تَذَرُكَهَ لَا حَمْدَ لَ
- ثُمَّ لِللَّوْنِ وَ لِلشَّكْلِ تَصِيرُ
تَدْرِي أَنَّ النُّورَ بِاصْدِ طَهْرُ
أَنْتَ نُورٌ وَ لَهُ قَدْرٌ فَهَمَّتْ (۱)
مِثْلَمَا النُّورُ مِنَ الْعَبْرِ طَهْرُ
وَلَا سِيَّ وَ الْعَمَّ فَهَرَا عَرَصَ
وَالْقَضَى يُطَهِّرُ بَعْدَ التَّرَخِ
يَتَصَرُّ الْقَضَى لَهَا إِذْ تُصَرُّ
وَهُوَ الظَّاهِرُ فِي الْحَقِّ أَحْمَى
فِي الْوَحْدِ كَيْ بِصَدِّ عَرَفَ
يَذَرُكَ فَانْظُرْ لِمُوسَى وَالْجَلِّ

(۱) عَنِ مَعْنَى الْأَشْيَاءِ سَكَنَتْ بِاصْدَادِهَا فَلَا يَلْغِيهَا الْإِسْمُ الْمَبْلُغُ لَا شَاءَ الْإِسْمُ الْعَبْرِ
وَلَا الْعَبْرِ الْإِسْمُ الْعَبْرِ وَلَا الْعَبْرِ الْإِسْمُ الْعَبْرِ وَلَا الْعَبْرِ الْإِسْمُ الْعَبْرِ
السَّحْبُ - نَسْخَةُ تَائِيَّةٍ : وَمِنْ الْإِنْسَانِ لِلْعَبْرِ طَهْرُ ..

- (۱) دیدن نور است آنکه دید رنگ
(۲) پس بعد نور دستی تو نور
(۳) رنج و غم حق را بی آن آورد
(۴) پس نهاسها بعد پیدا شود
(۵) نور حق را نیست ضدی در وجود
(۶) لاجرم صارا لا بدر که
- وین بعد نور ذاتی بدرنگ
ضد ضد را مینماید در صدور
تا بدین ضد خوشدلی آید بدید
چونکه حق را نیست ضد پنهان بود
تا بعد او را توان پیدا بود
و هو بدرنگ بین تواز موسی و که

- (۱) فَمِنْ أَمْعَى أَغْرِفُ الصُّورَةَ كَمَا لَا
أَدْرِكُ كَاللَّحْنِ أَتَحْمِيهِ وَالْكَلَامَ
(۲) فَمِنْ أَلْمَكْرِ أَتَحْمِيهِ فِي الْأَمِّ
أَنْتَ تَحْرُفُ أَلْمَكْرَ سِرًّا وَغِيَابًا
(۳) لَيْكُنْ إِذَا مَوْحَ الْكَلَامِ لَطْفًا
(۴) حَيْثُ مَوْحُ أَلْمَكْرِ مِنْ عِنْدِهِ رَحْرَحًا
مِنْ كَلَامٍ لَهُ وَأَمْعَى صَغِيرًا
عِنْدَ الْعَصَبِ فِي الْغَايَةِ (۱)
حَصْلًا نَقَطْعُ مِنْ فِكْرِ الْأَمِّ
وَمِنْ دَا لَمْعُنْ لَحْمِيلُ وَالْكَلَامُ (۲)
مَا دَرَيْتُ قَطُّ فِي أَيِّ مَكَانٍ
خَرَدُ تَعْمَمُ أَيْضًا شَرْفًا
حَدَّثَ سِرْعَانِ وَفِي الْخَلْقِ طَهْرًا
صُورَةُ جَلِّ الَّذِي الْكَوْنُ وَضَعُ (۳)

(۱) لما كان عدم رؤس له من حيث الذات بأعصاره... من حيث المعنى فان في هذا بيت مثلا
الصورة من المعنى كالاسد من الاسباء فانه يولد و يخرج من الاسباء م مرجع بها كد صورة العالم
يخرج من المعنى ثم يعود اليه و كما ان المصود هو الاسد والاسباء حجاب فكذلك المصود المعنى قد
شاهدت الصورة لا معن عن المصود وكذلك صورة العالم كالكلاب و تصور الخالص من الفكر مسح
ان المعنى كالاسد و الفكر والصورة كالاسباء و تصور و لذلك دل (بين سخن و آوار از اينده هست)
(۲) فانه لا دل لمن يولد و لا دل لاسلا... ولا معذرة (۳) ان وضع سورة من الكلام واللحن
بعض ذلك المصود... بهمة آب معارج الحروف ومن ذلك الكلام واللحن صنع صورة ادنام صورته
الله تعالى و الصور آذر صفة و و كان في الصورة دلت حصة لكن بالنسبة لمصوره كما بعدا لعدم
تصريحها في قدرته -

- (۱) صورت از معنی چو شیر زبیشه دی
(۲) این سخن و آوار از اندیشه حاسب
(۳) لبیک چون موح سخن دیدی لطیف
(۴) چون د داشت موح اندیشه ساخت
- با چو آوار و سخن را بدیشه دان (۱)
تو بدی بحر بدیشه کجاست
بحر آن دانی که باشد هم شریف
از سخن و آوار و تصور ساخت (۲)

(۱) سابق فرموده که صورت چون کائنات و معنی که بحر عذاب رتی گیت بود چو دلت است و در بن مورد
مبین دیگری میفرماید که صورت همچو شیر و معنی چو بدیشه است چو نکهسته اصل شر است و یا اسک صورت
مثل آوار و سخن و معنی بدیشه که بحر آن سخن است و شیرا و آوار بدیشه بدیشه و بدیشه
و عاقل همچین صورت را عاقل و اصل آن که ذات حق است باقی است (۲) در این بیت اشاره
است باینکه کلام معنی عین کلام معنوی است و کلام نفسی مصور شده و کلام لفظی گشته است

- (۱) وَلَدَ الصُّورَةَ مِنْ هَذَا الْكَلَامِ
ثُمَّ الْمَوْجُ إِلَى الْبَحْرِ رَجَعَ
(۲) فَمِنْ الصُّورَةِ الصُّورَةُ وَدَ
ثُمَّ صَارَتْ مَا يَقُولُ أَذْكَرُونَ
(۳) فَيَكَلِّمْ نَحْطِرَ مَوْتَ لَكَ
فَالْيَسَى الْمُصْطَفَى قَالَ أَلَدُ
(۴) فَيَكَلِّمُنَا سَهْمٌ أَتَانَا مِنْ (هُوَ)
فِي الْهَوَاءِ وَفَتَى قَوْقُ الْهَوَاءِ
(۵) فَيَكَلِّمْ سِرَّ هَبِي أَلَدُ
نَحْنُ لَمْ نَعْلَمْ سَحَابٌ لَهَا
- وَمَصِي أَيْضًا إِلَى فَنَدِ الْجَمَامِ (۱)
ثُمَّ أَدَا كَمَا بِهِ طَلَعَ
بَرَّتْ أُنْجَرِحْ حَدَثٌ بِحَدِّ
دَهَتْ إِيَّا إِيَّاهُ رَاجِعُونَ
أَهْنَتْ أَوْ رَحْمَةً عَدَبَتْ نَكَا (۲)
سَاعَةً ثُمَّ تَوَلَّى لَهَا
فِي الْهَوَاءِ أَيْ لَا أَيْ هُوَ
وَفَتَى حَاءُ أَيْ رَبُّ سَمَاءِ (۳)
حَدِيثٌ دَائِمَةٌ أَيْ كَمَا
فِي الْبَقَاءِ الْعَكْسُ يَخْلُقُهُ بِهَا

(۱) تا اسوره الصوره در يك نام محدود على موردى ولدت الصوره من الكلام ثم دهدت دوراً لان الحروف و تكلمت كالاعراس الساعه لاسمى زمان و لكن كل شئى يرجع الى منه قال موج الفكر ارجع نفسه الى بعده وهو العالم الالهى نسخة نايه كما منه سم (۲) لانه متعدد لامثال ومتعد الاشكال (۳) اى فكرنا سهم من الهوى الالهى فى هواه بوجود لانه فى ذلك السهم فى هواه متى يستقر لا يستقر من يرجع الى هوى الذات الالهية وهم حرا .

- (۱) از سخن صورت بزد و ناز مرد
(۲) صورت از منى صورتى آمد برون
(۳) پس ترا هر اخصه مرگ و رجعتى ست
(۴) فكر ما تير است از هو در هوا
(۵) هر نفس و ميشود ديا و ما
- موج خود را باز اندر بحر برد
ناز شد گانا اليه راجعون
مصطفى فرموده ديا ساعتى ست (۱)
در هوا كى پايه آيد تا خدا
بى خسر از نو شدن اندر بقا (۲)

(۱) من حديث - الدنيا ساعة ليس فيها راحة فجموعها طاعة حتى لا تحصل يداه يوم القيمة
(۲) نه ص ۱۷۳ لوحات ابن عربى رجوع شود كه تجدد امثال را برأى عربى بيان مي فرمايد -

(۱) عمر ما کأماء فی التهر انظرید

مستمراً یظهر فی الحد

(۲) هو للسرعة شكلاً مستمراً

مثلاً فی طرف السهم الشر

(۳) وكذلك القود بالنار اشتعل

ناراً ازدادت بطول فی التظر

(۴) طول دي امدہ مع كثرته

تظهر امدته فی صنعته

(۵) طالب دي السره علامه

داحسام امدن سامي لا تم يد

(۶) وصفه عن شرح استغنى اذهب

واشرد انقصه ماوقف لها

كان ياتيه حديداً وحديد

و به تجدیده تم تجد

ظهر التجديد فيه مستمر (۱)

يوضع نايد سرعت يهر

لونه حرکت دو ما انقصل

ظهر انعم كذا في استمرار

حاء و اسرعه فی صنعته (۲)

وعرب الخلق فی سرعتها

كان تم يكشفه او فهمه

به بيقه له ارشد اتجد

و لك الفكر به لا تنقب

ذهب لا يؤه نقد بها

(۱) سعة نايد - مثلاً فی طرف السهم الشرار يوضع نايد سرعت يدار (۲) اي و طول

هد امدته مع كثره امدتها واعوامها كم تكون ساعة و حبات تكون - عه من سر هد اصم و لوبادعل (الدنيا ساعة)

مستمر شكلي نمايد دو جسد

چون شرر کش تير جنباني بدست

در نظر آتش نمايد سر ددار

می نماید سرعت انگيزی صم

نك حسام الدين كه سامي نامه ايست

دو حكایت كن كه ييگه ميشود

(۱) عمر همچون جوی نو نو میرسد

(۲) آن دتیری مستمر شکل آمده است

(۳) شاح آتش را بحسابی بساز

(۴) این دداری مدت از تری صم

(۵) طالب این سراگر علامه ایست

(۶) وصف او از شرح مسمی بود

وصول الارنب الى الاسد وغضب الاسد

- (۱) يَيْمًا بِالْأَسَدِ أَشَدَّ السَّعْيِ
نَظَرَ الْأَرْنَبا يَأْتِي فِي مَهَلٍ
(۲) مُسْرِعًا لَا دَهْشَةَ فِيهِ وَلَا
سَارَ عَصَاةٍ حَرُوبٍ وَ شَدِيدٍ
(۳) قَهْوٍ وَ حَاءٍ رَغَبٍ وَ حَمْدٍ
وَ مِنْ الْحِرَاقَةِ وَ النَّاسِ بَرُوقٍ
(۴) إِذْ أَتَى كَمَرًا لِنَصْفِ الْفَرْقِ
قَالَ بَصِيحُ امْتِ يَا شَيْخَ الْجَنَفِ
(۵) إِنْ مِنْ مَرَقٍ سَرَحَ نَعْمَ
دَوَّعَ الْأَذْنَ لَهُ قَهْرًا لَوْ
(۶) مَا هُوَ وَ يَلْكَ نِصْفُ الْأَرْنَبا
أَمْرًا يَتَرَكُ فِي الْأَرْضِ سَدَى

- وَ هُوَ فِي نَارٍ وَ رَعْدٍ وَ عَصَبٍ
مَنْ سَعِدَ لَا لِحُوفٍ وَ وَجَلٍ
بِالْمَيْسِرِ الْأَرْنَبا كَانَ بَلَى
عَاقِبًا عَزَمَهُ مَا يَذْنُو يَزِيدُ
مُورِدَ الْمُهْمِلِ كَانَ وَ الْخَطَرُ
كُلُّ رَيْبٍ وَ إِلَى الْعَقْرِ يُؤَلِّ
بِمَنْ هَارَ الْأَسَدِ الْفَارِضِ اضْطَرَبَ
مَنْ قَتَحَ فَعَلَهُ الْبَلِيسُ اعْتَرَفَ
مَنْ لَيْثُ الْبُشْرِ بِالْخَطَرِ
مَنْ مَلَأَ الْهَدَرَ بِالرَّغَبِ صَوَى
عِندَهُ بِالْجَنَفِ يَا لِنَجَبِ
مَنْ فِي عَدِيٍّ عَيْزٍ الْوَدَى

رسیدن خرگوش، بشیر و خشم شیر

- (۱) شیر اندر آتش و در حشم و شور
(۲) میدود بی دهشت و گساح او
(۳) کر شکن آمدن نهت بود
(۴) چون رسید آن بیشتر بر دیش صف
(۵) من که گاو ان را زهم بدریده ام
(۶) بیم خرگوشی چه باشد کو چپین
- دند کان خرگوش میآید و دور
حشمگین و تند و تیر و ترش رو
ور دلمری رمع هر تهت بود
مانگ رد شیر هان ای ناحلف
من که گوش شیر بر مالیده ام
امر ما را افکند اندر زمین

- (۱) وَبِثَّ تَوَّامُ الْأَرَبِ وَ الْعَقَّةِ
و رُبَّيْ الْأَسَدِ الْأَصْرِي أَسْمِعْ
فِي بَيَانِ عَذْرِ الْأَرَبِ لِلْأَسَدِ عَنِ التَّأْخِيرِ وَ التَّضَرُّعِ لَهُ
بَنِي عَذْرِ وَ سَمَحَتْ بِالْبَيَانِ
(۲) فَلَهُ الْأَرَبُ قَدْ قَالَ الْأَمَانُ
تَوَّيْ سَطَانُكَ الْعَقْوُ سَمَحْ
(۳) وَ عَيْدُ أَتَقُولُ بِعَذْرِ إِذَا
أَتَّ سَطَانُ مَيْكَ عَاهِلُ
(۴) قَالَ مَا عَذْرُكَ يَا نَقْصُ مِنْ
فَارْعَايَا وَبِثَّ فِي هَذَا الْأَوَّلِ
(۵) طَائِرُ فِي عَيْرٍ وَقَبِ رَأْسُكَ
أَيْسَ عَذْرِ الْأَحْمَقِ أَهْلًا إِلَّا أَنْ
(۶) عَذْرُ الْأَحْمَقِ مِنْ حَرَمِهِ
إِنْ عَذْرُ أَحَدِهِمْ أَسْمُ إِلَى
- أَتْرَكَ أَحَدَهُ مِنْ وَقْعِ الزَّلَّةِ (۱)
بِأَعْدَارِ أَسْمِعْ أَوْ عِي وَ أَسْرِعْ
بَنِي عَذْرِ وَ سَمَحَتْ بِالْبَيَانِ
و عِي لَطَمْتُ فِيهِ سَمَحْ
تَسْمَحْ لَا تَجِدُ فِيهِ أَدَى
وَ إِنْ عَدَّ قَطِيرَ حَاهِلِ
كَلَّ عِرْ وَ بَلِيدِ وَ أَفْرِ
تَحْصِرُ سَنَدَهُ سَطَانِ الرَّمَانِ
زَمْ قَطْعُهُ غَابَ حِصْكَا
أَسْمِعْ دَادَ شَارَا وَ أَفْرِ
أَسْوَأُ كَلَّ حَكِي عَنْ فَوَهِهِ
كَلَّ عَنَّمْ رَأَى فِي هَذَا الْفَلَا

(۱) دل فی السج اترک نوم الارب فاته بنام و عیناه مفتوحان و ریبما جاء القاص فوجده
کدات فصا به مستیعظ ما حداد السمع یا عدل - رنر هدا لاسد ای اصصر به و علیان الهمس الامارة

(۱) ترک خواب و عفت خرگوش کن عرش این شیر ای خرگوش کن

عذر گفتن خرگوش بشیر از تاخیر ولایه کردن

- (۲) گفت خرگوش الامان عذر من هست
(۳) باز گویم چون تو دستوری دهی
(۴) گفت چه عذر ای قصور ابلهان
(۵) مرغ بی وقتی سرت باید برید
(۶) عذر احمق برتر از جرمش بود
- گر دهد عذر خداوندیت دست
تو خداوندی و شاه و من رهی
این رمان آیند تو یش شان
عذر احمق را سی باید شنید
عذر نادان زهر هر دانش بود

- (۱) عَذْرُكَ يَا أَرْثَبُ عِنْدَ الْمَلَا
 أَنَا سَبَّ الْأَرْثَبَ فِي أُدْبِي
 (۲) قَالَ يَا سُلْطَانُ مَنْ قَدَرًا وَضَعُ
 عَذْرَ مَظْلُومٍ لِرَحْمَاكَ أَسْمَعَ
 (۳) بِالْأَخْصُوصِ لِرِزْقِكَ جَاهُكَ
 عَنْ طَرِيقٍ لَهُ مَنْ ضَلَّ أَبَدَ
 (۴) هَا هُوَ الْبَحْرُ الَّذِي لِلْأَنْهَارِ
 قَعْلَى رَأْسِهِ وَالتَّوَجُّهُ أَبَدَ
 (۵) فَبِهَذَا الْكَرَمِ الْبَحْرُ الْخَضَمُ
 بِالْأَسْخَاءِ الْبَحْرُ مَا زَادَ وَلَا
 (۶) قَالَ لِي جُودٌ وَإِكْرَامٌ لِي لَمَجَلُ
 أَنَا فَصَلْتُ بِكُلِّ أَحَدٍ
- تَابَهُ مِنْ كُلِّ عِلْمٍ قَدْ حَلَا (۱)
 تَهْمَسُ كَلَامًا وَلَا دَا أَفِي
 بِالرَّفِيعِ عَدَّ دَعْوَاهُ اسْتَمِعْ
 وَلَهُ بِالصَّفْحِ وَالْعَفْوِ أَسْرَعُ
 وَالتَّقَامِ الشَّامِخِ مِنْ حَالِكَا (۲)
 لَا تَحْذَرُ لَهُ عَوَا وَمَدَدُ
 مَدَّ بِالنَّارِ مَذَامُ الْأَعْصَرِ
 حَمَلُ كُلِّ طَفِيفٍ وَرَدُّ
 أَدَّ مَعْ نَفْسٍ كَيْفَا وَكَمْ
 نَفْسٍ وَالتَّحَرُّبِ فِي الْمَلَا
 لَهُ لَا أَكْرَمَ مِنْ تَيْسِ أَهْلِ
 ثَوْنِهِ عَلَى عَدِيدٍ ثُمَّ رَدَّ

(۱) و ل می سبح و هذا کلام النفس الامارة لعمل الاماراد شرع فی نادسها مقام (گفت ای شه
 کسی را کس شمار) (۲) قال فی ابهج و هذا من ادع الصرافة من طرف عدل و لا حرج ان یکسر
 شهوة النفس و یهلکها و ان غلب من باع نفسه بحسب البشرة التذلل عند ظهور نار العصب

- (۱) عذرت ای خرگوش از دانش نهی
 (۲) گفت ای شه ما کسی را کس شمار
 (۳) خاص از بهر زکوة جاء خود
 (۴) بحر کو آبی بهر جو میدهد
 (۵) کم نخواهد گشت دریا زین کرم
 (۶) گفت دارم من کرم بر جلی او
- من به خرگوشم که در گوشم نهی
 عسر ستم دستان را گوش دارد
 گمراهی را تو مزن از راه خود
 هر خسی را بر سرو رو مینهد
 از کرم دریا نگردد بیش و کم
 جمله هر کس برم بالای او

(۱) قَالَ أَسْمِعْ لَوْ نَطْفِ فِي الْحَيَاتِ
 راسی ط ط ط من افعی انصب
 (۲) فِي الصُّحَى حَتَّى أَطْوِي الطَّرِيقَ
 (۳) مَعِيَ مِنْ حِلْيَتِكَ عِنْدَ الْيَمِينِ
 حَمَلُوا دَانِعِرَ الدَّاسِي الْمَطْبَعِ
 (۴) فِي الطَّرِيقِ الْأَسَدُ الْعَمْدُ لَكَ
 قَصْدُ عَمْدٍ حَتَّى وَاهٍ
 (۵) فِيهِ فُتْ أَتَيْدُ رَقَّةً
 وَ رَمِيلًا رِيْمَتِكَ لِرَفْعِهِ
 (۶) قُلْ وَاسْتَظْطِ هَذَا مِنْ كَرُونَ
 أَسْبَعْدِي رَسْمٌ كَرٍ مِنْ دِي
 (۷) تَبْ مَعَ سَتَظْطِ نِكَ اَوْعِدْ أَرْبَ
 لَوْ رَحِمْتَ أَتَتْ مَعَ حَبِيبِكَ حَيَّرَ

(۱) گفت بشوگر ششم حای اصف
 (۲) من موفت چاش دوره آمدم
 (۳) با من از بهر تو خرگوش دیگر
 (۴) شیر اندر راه قصد بنده کرد
 (۵) گفتمش ما بده شاهشیم
 (۶) گفت شاهشه که باشد شرم دار
 (۷) هم ترا و هم شهت را ردم

(۱) نسخه دیگر - بگردید از برم -

أَنَا مَا كُنْتُ وَلَا لِلْعَفْوِ أَهْلُ
 فِي الْأَنَامِ الْقَتْلُ لِي حَقًّا وَجِبْ
 أَقْصَدَا السُّلْطَانَ مَعَ خَلِيٍّ الرَّفِيقِ
 أَرْبَا آخِرَ غَضَا وَ سَمِينِ
 لَكَ جِئْتُ أَمَا مَعَ يَخْلَى سَرِيعِ
 قَصْدٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَحْطِي بِكَ
 مَنْ لَكَ جَاءَ أَسْرُورًا وَ هَنَّا ..
 حَيٌّ عِنْدَ سَمِينِ
 وَ قَبْرَانِ بِكَ عَمَّةِ
 مَنْ لَكَ هَلْ رَدَّ حَقًّا أَوْ حَمْدِ
 وَ لَكَ لَا تَذَكَّرُ فِي عَدَا
 نَكَرَهُ قَطْعُ زِدْتُ بِالْأَدَبِ
 بَحْوَهُ عَنْ بِي الْعَفْوِ الرَّفِيقِ

سر نهادم پیش از درهای عفو
 با رفیق خود سوی شاه آمدم
 جفت و همزه کرده بودند آن نفر
 قصد هردو بنده آورده کرد
 خواجه نشان گدای در گهیم
 پیش من تو یاد هر ناکس میار
 گریو یا یادت بگردید از دوم (۱)

- (۱) قلب دُعِیْ مَرَّةً أُخْرَى زِیْ
مَعْتُ لَیْ وَ لَهْ تُنْدِی الْحَضْرَ
(۲) قَالَ رَهْمَا عِنْدِی حَبِی الرَفِیْقُ
یَسُوْی مَا فَتَنَهُ اِنْ تَذْهَبُ
(۳) کَمْ صَرَعْتُ لَهْ مَا اَحْدَى الْعَصَبِ
اِحْدَی مِی بِالرَّغْمِ الرَفِیْقُ
(۴) عِنْدَهُ رَهْمٌ یَقْبَلُ حِلْیَ حَرِی
(۵) حِلْیَ صَفْیَ ثَلَاثَ اَسْمَیْنَ
(۶) وَالطَّرِیْقُ لَیْ عَنْ ذَاكَ الْاَسَدِ
حَالَمًا دَا کَمَا مِنْ مِثْلِ مَا دُکِرَتْ
(۷) بَعْدَ ذَا الْیَوْمِ الرِّحَا اِفْطِیْعُ اَمَّا
دَوْمًا الْحَقُّ اَقُوْلُ الْحَقُّ مَرَّ
- وَحْه سَتَقْدِرُی اَحْکَمِی مَا حَرِی
عَنْتَ ثُمَّ اَرْجِعْ لَمْحِ لَمْحَرِ
لَتُتَوَكَّدَتْ مَا فُتِنَ الْحَقِیْقُ
اَنْتَ قَرَّانَ لَیْ فِی مَذْهَبِ (۱)
بِهْ رَدُّ وَ یَقْبَلُ لَعَلَّ
لَیْ حِلَالِی وَ اَحْدَى فِی الطَّرِیْقِ
دَمَهُ کَالْمُهْرِ مِنْ فِی وَرِی
کَانَ وَ لَمْ یَطْفِ وَ حَسْبِ فِی لَمَدِ
بَعْدَ ذَا سَدِّ قَلَمِ اَدْرُ اَدُّ
لَتُ وَ الْاَمْرُ حَظِیْرُ اَوْ طَرَبِ
مَرْدُوهُ لَتُ لَا تَقْتَحِ فَمَدِ
مَا تَشَاءُ اَفْعَلُ وَ مَا تَقْدِرُ صَرَّ

(۱) نسخه تالیفیه - فی المذهب

- (۱) گفتنش مکرار تا بار دیگر
(۲) گفت همه را گرو کن پیش من
(۳) لایه گهر هستی بسی سودی نکرد
(۴) مانند آن همه گرو در پیش او
(۵) یادم از زلفتی سه چندان بد ز من
(۶) بعد از آن زن شیر آن ره بسته شد
(۷) از وظیفه بعد از این امید بر
- روی شه بینم برم از تو خبر
ورنه قربانی تو اندر کیش من
بار من بسته مرا بگداشت مرد
خون روان شد از دل بیخویش او
هم بلطاف و هم بحوی هم ش
حال ما این بود که مانو گفته شد (۱)
حق همی گوید ترا الحق مر

(۱) تَوَلَّكَ قَدْ لَرِمَ مَا خَرَّ رَا
فَهَلَّمَ وَاصْحَ وَادْفَعْ ذَلِكَ مَنْ
وَأَطْرِيقُ أَصْغَبَ كَلَا طَهَرَا^(۱)
مَالَهُ خَوْفٌ وَلَا عِلَازَ زَمَنٌ

فی بیان جواب الاسد للارنب وذهابه مع الارنب فی الطريق

(۲) قَالَ بِسْمِ اللَّهِ يَا هَذَا تَعَالَى
كُنْ أَمَامًا لَوْ مَدَامَا فِي كَلَامٍ
يَمُرُّ أَيْنَ هُوَ كَيْفَ الْعَالُ
صَادَقًا كُنْتَ أَمِيمًا بِالْعَرَامِ

(۳) كَيْ لَهْ لَا يَقَعُ أَوْ مِنْهُ
وَإِذَا مَا كُنْ دُ كَدَتَا فُ
مَةِ عَطِيٍّ وَأُخْرَى فِعْلُهُ
لَا قَتَ عَطِيٍّ فَلَا تَفْتَحُ فَمَا

(۴) فَسَرَى مِثْلَ الدَّلِيلِ فِي الْأَمَامِ
بِاحْتِمَالٍ فِي السَّرِاحِمَامِ..

کى به يذهب نحو فحه
يعبر السهم به فى محه

(۵) نَحْوُ شَرِّ عَمْدَهَا وَالْأَوْصَعِ
آهَ تُهْدِي إِلَيْهَا لَوْ طَمَعُ

فَالِ رَوْحِهِ دَ شَرِّ الْعَمِيقِ
شَرِّ كَصِيرَ فِي عَمِ الطَّرِيقِ

(۱) ای اوجاب فی حق اسات ان یصرف همه فی محه منه لغه الاماره وبع له مکیده ویمهها من وطاعها ن یحکى له عکس صد بها ومامسته لیه مع غش لعماد ویرمها فی شر انرباصت والجهادات ومن شرها وسرورها فمن طاعه وحوش قواء ولهدا شرع سن کیف بدت وبادرت لدفع معارضها فقال (جواب گفتن خرگوش)

(۱) گر وظیفه بایستد ره پاک کن
هین بیا و دفع آن بی پاک کن

جواب گفتن شیرخروگر، را و روان شدن در راه

(۲) گفت بسم الله بیا تا او کجاست
یش روشوگر همی گوئی تورا است

(۳) تا سزای او و صد چون او دهم
ور دروغ است این سزای تو دهم

(۴) سر آمد چون فلان زی به پیش
تا برد و ر سوی دام خویش

(۵) سوی چاهی کو نشانش کرده بود
چاه مغ را دام جانش کرده بود

- (۱) فَلْيَقْرُبِ الْيَمِينِ قَدْ سَارًا مَعًا
آتَ دَا الْأَرْتَبَ كَمَا تَمَاءُ عَلَى
(۲) طَالَمَا تَمَاءُ يَسْتَرْ دَهْنًا
عَجَبًا فَالْمَاءُ كَيْفَ يَنْحَلُّ
(۳) فَخِمْ مَكْرَ الْأَرْتَبِ أَنْحَلَّ السَّدُّ
عَجَبًا فَالْأَرْتَبُ مِنْ صُفٍّ
(۴) لَيْسَ يَدْعَاهُ هُوَ مُوسَى الْكَاتِمِ
مَعَ جَمْعٍ كَثَرٍ لِلْنَّبِيلِ مَا
(۵) وَالْمَوْضُؤُ وَاهِي فِي صَفِّ حَاخٍ
وَلَمْ تَرَوْهُ تَمَارِي مِنْ حَقِيقِ
(۶) أَنْظِرِ أَنْحَالَ بِلْمٍ وَدَسَسًا
وَأَجْرَاءَ أَنْظِرِ لِمَنْ حِلَا حَسُودِ
(۷) مَا نِلَ أَنْحَالَ إِمْرَعُونَ إِذْ سَمِعَ
مَنْحَالَ تَحَالَ لَمْ تَرَوْهُ إِذْ لَمِيَ

- وَلَهُ الْأَرْتَبُ قَالَ إِذْ سَمِعَ
تَحَتَّ بَنِيهِ وَبِهِ تَلْقَى الرَّدَى
فِي الْمَلَأَةِ وَبِهِ قَدْ سَرَا
دَهَبٌ لَا يَجِدُ فِي دَا أَنْحَلَّ
صَارَ فَوْقَ الْأَسَدِ دَوْمًا شَدَّ
كَيْفَ صُفٍّ الْأَسَدِ هَذَا حَطَطَا
سَحَبَ فِرْعَوْنَ وَالْحَشَّشَ الْعَظِيمَ
.. مِنْ مَقَرٍّ لَهُ مِنْ حُكْمِ السَّمَاءِ
.. حَقِيقَ تَامُورٍ صَارَ وَاعْلَاحَ
رَأْسَهُ مِنْ دَوْمٍ رَحِمَ فِدَاقِ
أَنْعَدُوا الْقَوْلَ فِيهِ طَبْعًا
صَارَ بِالْكَفْرِ تَسْمُدًا وَالْحُجُودَ
قَوْلَ هَامَانَ بِمَا رَامَ وَلَعُ (۱)
لَهُ إِبْلَاسٌ لَهُ قُلْ صَمِي

(۱) ههناست تعبیر لایب لندی ماله لان هامان عمو فرعون و الشعلال حدود مرود و حدود
ان تمثل له بصورة المشرودان له ستاله فلا تنجح لایراهم -

ایست خرگوشی چو آبی زیرکانه
آبدکوهی را عجب چون میبرد
طرفه خرگوشی که شیرینی دارد بود
میگشدد با لشکر و جمعی قلیل
می شکافد بی محابا مغز سر
بین سزای آنکه شد یار حدود
حال نمروندی که شیطان را شنود

(۱) می شدند آن مردو تا نزدیک چاه
(۲) آب کاهی را ز هلمون میبرد
(۳) دام مکر او کمند شیر بود
(۴) موسی فرعون را با رود نیل
(۵) پشه مرود را با نیم پر
(۶) حال این کو قول دشمن را شنود
(۷) حال فرعونی که هامان را شنود

بِالْهَوَىٰ عَنِ وُدِّهِ عَرُفَا
 حَصْمًا اَعْرِفَهُ وَ اَوْ لَيْسْتُمْ مَا
 عُدَّ اَوْ لَطْعًا قَقْلُ فِهْرُ شَيْعِ
 عَمَرَ قَشْرٍ لَا وَلَا مِنْ ذَا لَوْرِي
 لَكَ غَابَ اللَّبُّ اَعْيَاكَ الطَّرِيقُ
 لَا يَرُدُّ لَا وَلَا يَسْعَى لِرَصَا
 حَسَّ سَحَّ سَمَّ وَصَلْ وَاَحْشَعِ
 مِنْ اَعْلَى الْمَذِيبِ بِالْعَقْوِيَّوْ
 كَرَمًا لَا تَعْبَا اَنْشَلُ تَبِيدُ
 لَا تَوَاحِدُ اَنْتَقَامًا بِالْاَدْوَبِ
 عَمَّ لَمْ يَنْقُصَ عَلَيْهِ اَمْ يَرُدُّ
 وَجَدَتْ وَ اَبْدَى بِاَرْضِ وَسَمَا

دلم دان گرچه ز دانه گویدت
 گر بشو لطفی کند آن فهر دان
 دشمنان را باز نشناسی ز دوست
 ناله و تسبیح و دوزخ ساز کن
 زیر سنگ مکر بد ما را مکوب
 انتقام از مملکتش اندو ذنوب
 ولما جار را بهر حالت که هست

(۱) فَالْعَدُوُّ ذَاكَ هَبْ حَدَّ ثَكَا
 شَرَكًا خَذَهُ وَ لَوْ بِالْحَبِّ قَالُ
 (۲) لَوْ حَبَاكَ سُكْرًا سَمَاءُ تَقْبَعُ
 (۳) وَ إِذَا حَانَ الْقَضَاءُ لَنْ تَرَى
 كَلِمَهَا تَدْرِي الْعَدُوُّ وَالصَّدِيقُ
 (۴) هَكَذَا إِذْ صَارَ بِالرَّأْيِ الْقَضَا
 اَبْتِهَالِ مَلِكِ اللَّهِ اَشْرَعُ
 (۵) حَسَّ يَا مَنْ اَبَتْ اَعْلَامُ الْغُيُوبِ
 اَحْسَ تَحْتَ حَجَرِ الْمَكْرِ الشَّدِيدِ
 (۶) يَا كَرِيمَ الْعَقْوِيَّوْ يَا مُجِيبَ اَعْوَابِ
 (۷) كُلِّ مَا فِي الْكَوْنِ مِنْ شَيْءٍ وَحَدِّ
 رَحْمَةِ اَضْهَرُ مَا رُوِيَ كَم

(۱) دشمن ار چه دوستانه گویدت
 (۲) گر ترا قندی دهد آن زهر دان
 (۳) چون قضا آید نه بینی غیر پوست
 (۴) چون چنر شد ابتهال آغلز کن
 (۵) ناله می کن کای تو علام الغیوب
 (۶) یا کریم العفو ستور العیوب
 (۷) آنچه در کونست ز اشیاء آنچه هست

- (۱) أَنْتَ يَا مَنْ حَقَّقَ الرُّوحَ الْآخِلَ
رَحْمَةً مِنْكَ عَلَيْنَا الْأَسْدَا
(۲) صُورَةَ الْبَارِ لِمَاءٍ غَدِ
هَكَذَا فِي الْبَارِ لَا تَحْمِلُ كَرَمَ
(۳) مِنْ شَرَابِ الْقَهْرِ أَوْ سَكْرَتِ مَحْتِ
فَالِی الْأَعْدَامِ إِذَا ذَلِكَ سَمَحَتْ
(۴) مَا هُوَ السَّكْرُ أَحَبُّ شِدَا الْطَرِ
كُنْ بِهَذَا الْحَجَرِ الَّذِي أَرَاهُ
وَلَهُ الْيَسْتُ الْيَسْبُ الْمَعْتَرِ
(۵) مَا هُوَ السَّكْرُ أَرَأَيْتَ مَا نَحْوَانِ
نَظَرَ نَظْرَةً عَوْدَ أَنْصَدِلَ
- هَتَّ قَدْ صَرْنَا الْبُكْلَابَ بِالْعَمَلِ (۱)
فِي الْخَفَاءِ لَا تَسْبِطُ إِذَا
رَحْمَةً مِنْكَ بِنَا لَا تَهَبِ (۲)
صُورَةَ الْمَاءِ تَنْطَفِ بِالْبَعْمِ
وَهُ نَافَقَةٍ حَيَا سَمَحَتْ
سَوَاهِ لِمَوْجُودٍ وَالْمَحْفِي فَصَحَتْ (۳)
كَرَمٍ مِنْ بَارِي مَا نَظَرَ
ظَهَرَ الْخَوْفُ وَتَقَدَّ الْقَرِيدُ
يُظْهِرُ لُصُوفَ الْخَقِيرِ بِالْأَثَرِ
وَأَحْمَلُفَ بَارِي فِيهَا وَالْبَاسِ
وَمَذَى سَكْرٍ كَالْحِطْلِ

(۱) ای یا خالق اعز لا ماره انا واقفا انسا و صلیا قلة ادب لا تحمل علینا انسا من الغناء
و لا تكلنا الی انسا طرفة من ای ان وقف الشهد لا یعبه علی و لدا قال (آب حوش را صورت
آتش مده) (۲) ای لا بحرما مده دبت لان اعالمنا را فارست اسامه بعد ما کانت مده العبات صارت
در لمدب ولا تصح فی امر صورة الماء - (۳) ای بطلی البعدوم صورة الوجود ود لثان العسا
مدمومه حیفة فاعصه الله بمالی صورة الموحود ورسها لمصرغ - هواسکجه بها و لاحرة فی الحقيقة
ثمة فاعطاها الله بمالی صورة البعدوم لن رس لهم العیاء الدب اصبح - وفان فی اشرح الفارسی
المسوب لبحر البعوم اراد بالک انما اده را احدثه دك مصهر فهرک بهو البعدوم تعصیه صورة الوجود
و حسب البات والانیة لبرداد طلباً و عروراً ولا عمل صمحه لاصحیح طیر هدا قصه فی کتب مردان نامه
صفحه ۱۱۱ طبع لندن و قصه دم انسا مد کوره فی هدا کتاب

- (۱) گرسگی کردیم ای جان آفرین
(۲) آب حوش را صورت آتش مده
(۳) در شراب قهر چون مستی دهی
(۴) چیست مستی شد چشم از دند چشم
(۵) چیست مستی حسها مبدل شدن
- شمر را منگمار بر ما از کیم
اندر آتش صورت آبی مده
نیستهار صورت هستی دهی
تا ماند سگ گوهر بشم بشم
چوب گر اندر نظر مبدل شدن

(۱) بشم سگی است سر و آن را بر می بشت گویند و بر دی نگاهداری از برق میبد است

فی بیان قصه الهدهد مع سلیمان (ع) وفي بیان اذا جاء القضاء

الاعین المصورة تصویر مسوره

- (۱) اذ فُتِبَ الْعَدْلُ يَوْمًا ضُوءًا   اُسْتَمِنَ اُنْجِيَامَ صُرُبُوا
وَرَدَّتْ طَيْرُهُ كَلَامًا   طَهَرَ اَحْدَمَهُ وَاَطْوَعَ لَدَنَهُ
(۲) وَحَدَّثَ مِنْهُ لِأَلْيَفِ نِسَانٍ   وَشَرَّارِ اَصْمِيرٍ وَاجْنَانٍ
اَسْرَعَتْ بِالرُّوحِ سَرَى بَعْدَهُ   كُلُّ وَرْدٍ لَهْ لَاقَى وَحْدَهُ
(۳) مَعَ سُلَيْمَانَ الطَّيُّورُ النُّفْطَا   كَلَامُهُ مَدْرُكٌ وَتَعْطَا
وَعَدَّتْ تَفْضِي الْمَقَالَ الْاِقْصَا   مِنْ اَحْمَكِ مَعَكِ وَالْاَوْصَا
(۴) وَحَدَّثَ الْاَلْسِنَ تَعْظَا وَكَلِمَ   وَتَبَدَّلَ نَسَبٌ وَنَارِجَمُ
وَالْقَتَى لَوْ كَانَ غَيْرَ الْمَحْرَمِ   صَحْبٌ مِنْ اَسْحَابِ الْمُقَدَّمِ (۱)
(۵) كَلِمَ مِنَ التَّرَكِي وَالْمَهْدِي مِنْ   مَنْ وَحْدًا قَوْلًا وَفِي
كَلِمَ مِنَ التَّرَكِي وَالْمَهْدِي مَا   وَحْدًا مِنْ اَعْرَافِ اَهْمَا

(۱) نسخه ناسیه و معنی منه من له المحرم لم یث کار عید معک

قصه الهدهد و سلیمان و بیان آنکه چون فیضا آید چشمها بسته شود

- (۱) چون سلیمان را سرافرده و رده
(۲) هم زبان و محرم خود باسد
(۳) جمله مرغی ترک کرده جیک جیک
(۴) همزبانی خویشی و پیوندیست
(۵) ای سا ترکی و مهدی همزبان
جمله مرغانش بخدمت آمدند
پیش او یث بک سخن شناسند
ما سلیمان گشته افصح من احبک
مرد ما محرمان چون بدی است
ای سا دو ترک چون بیگدگان

أَحْسَنَ بِالذَّاتِ بِالْوَاقِعِ بَأَن
إِتِّحَادَ الْأَلْسِنِ الرُّوحَ يَرُوقُ

(۱) و مَوْنٍ مِنْ مَقَالَاتٍ تُعَدُّ
مِنْ سَوِيْدُ الْقَلْبِ قَامَ بِالنِّمَانِ
ذَكَرَتْ أَسْرَارَهُ شَرْحًا وَعَدَّ
وَعَيْنَ أَصْغَرِهِ مَا فِيهَا حَصَلَ
أُظْهِرَتْ مَا عِنْدَهُ اللَّهُ أَعَدَّ
نَفْسَهَا بِالْقُدْرَةِ كَمْ مَدَّحَتْ
مِنْ غُرُورٍ كَانَ فِيهَا كَاتِلًا
لِنَحْضُورِ عِنْدَهُ مِثْلَ الْفَرِيقِ
حَصَرَ حُجْمَهُ فِي مَوْرِدِ
فَرَدِ دِيَسَجِهِ حَتَّى يَقْبُ

(۱) قَائِلَسَانِ الْوَاحِدِ الْحَرَمُ كَانَ

و إِتِّحَادُ الْقَلْبِ بِالْقَلْبِ يَفُوقُ
(۲) عَيْرَ أَيْمَاءٍ وَ نَطَقَ وَ سَنَدَ
مِنْ آلَافِ أَيْمَاءٍ تُرْحَمُ
(۳) قَالَطِيُورُ كَمَا فَرَدًا فَرَدَ
فَمِنْ الْقَلْبِ وَ عَيْنَ حَسَنِ الْعَمَلِ
(۴) إِيْسِيْمِيَانِ حَكَتْ فَرَدًا فَرَدَ
وَ لِأَعْلَامِهِ عَمَّا مُنَحَّتْ
(۵) لَا يَكْبُرُ وَ افْتِحَادِ لَا وَ لَا
بَلْ لَأَنْ يَسْمَحَ طَلْقًا أَنْطَرِيقُ
(۶) قَادَ مَا أَعْمَدَ عِنْدَ السَّيِّدِ
فَعَلَى سَيِّدِهِ مِمَّا عَرَفَ

(۱) لایسم و اول و ایسان صق من لسان البغال من اللفظة لایسمایة هی النفس السابعة والسمائة
هذه القوم بالقلب و هی فی الحقیقه نزل الروح الی مرسة قرصة من النفس مائة اب بوجه و مائة
للروح و هی و سبی لوجه الاول الصدور (ای المأود و یحصل من اشارات دهنه الدسی یلوح منها
فی ایهام منی لایسمه بصدوره سبی اللفظة و صاحب هذا القصیده هم لاویاء و الایماء و یحصل منهم
وقایع معر عن مذهب هل لعمان ولهدا رجع من العصة الی العصة هل (جمله مرغان هر یکو ر سر و خود)
(۲) سبعة نایه - لعمول بعضها کم مدح -

هضمی از هنر یانی بهتر است
صد هزاران ترجیح حرد دل
از هنر و از دانش و از کار خود
و از بری عرضه خود را میستود
بهر آن تاره دهد او را به پیش
عرضه دارد از هنر دیباجة

(۱) پس زبان معر می خود دیگر است
(۲) غیر نطق و غیر ایماء و سحر (۱)
(۳) جمله مرغان هر یکی ز اسرار خود
(۴) با سلیمان یک یک و ا می نمود
(۵) از تکبر نی و از هستی خویش
(۶) چون بیاید برده را از خواجة

- (۱) وَاِذَا مَا اَعْتَدَ لِقَصِّ السَّيِّئِ
 دَمًا عِرًا حَصًا اَطْمَرًا
 (۲) وَاِذَا مَا وَهَّ اَهْدُودَ قَدْ
 وَ يَانَ الصَّغْمَةَ تَنْتَ وَ مَا
 (۳) قَالَ يَا سُلْطَانُ هَا عِنْدِي اَنَا
 نَعْدُ ذَا اذْكُرْهَا خَيْرَ الْكَلَامِ
 (۴) قَالَ قُلْ مَا هِيَ يَلِكُ الصَّغْمَةُ
 قَالَ ذَا الْوَقْتُ الَّذِي فِيهِ اَنَا
 (۵) اُرْثُو مِنْ اَوْجِي فِي عَيْنِ يَقِي
 (۶) حِدَه وَ اَلْعَمَقَ وَ مَوْنِ اَرِي
 (۷) يَا سُلَيْمَانُ لِمَاوَى الْفَسْكَرِ
 دَا لِحَبِيرِ اَعْلَبِ عِنْدَ اَسْمَرِ
- وَحَدَّ حِدْمَتَهُ مَ يَرِدُ
 نَفْسَهُ اَعْرَاجَ اَعْمَى اَعْوَرُ
 وَضَعْتُ صَغْمَتَهُ حَاتِبُ بَعْدُ
 عِنْدَهُ مِنْ فِكْرِهِ مَا عَمَدُ
 صَغْمَةُ احْسَنَ شَيْءٍ فِي الدُّنْيَا
 اَمْدِي قُلْ وَ دَلْ بِالْعَرَامِ
 مِنْ يَدِ عِنْدِي تَنْتَ رَفْعَةُ
 عَدُوٍّ هِيَ الْاَوْجُ طَرِ يَهْدُ (۱)
 طَرِ اَمَدُ يَغْمَرُ الْاَرْضَيْنِ
 مِمَّ قَارِ مِنْ صَمَاوُ مِنْ ثَرَى (۲)
 وَ الْاَحْمَسُ اَحْبَبُ الْمَحْضَرِ
 اُصْحَبُ الْمَقْصَرِ اَتَقَى وَ اَطْمَرُ

(۱) صغمة - بیهوده - عدو می وجالت طریقه - (۲) کرهده علمدار لید چله سده و ده دهده دل
 دالی لا اری لهدده -

خود کند بیمار و شل و کور و لنگ
 و از بیان صحت و اندیشه اش
 باز گویم گفت کوتاه بهتر است
 گفت من آنکه که باشم اوج پر
 می به بینم آب در قعر زمین
 از چه میجوشد ز خاک کی یار سسک
 در سفر می دل این آنگاه را

(۱) چو سکه داود از غریب داریش ننگ
 (۲) بخت دهد رسید و بیشه اش
 (۳) گفت ای شه نك هر کو بهتر است
 (۴) گفت بر کو تا کدام است آن هر
 (۵) بنگرم از اوج با چشم یقین
 (۶) تا کعبه و وجه عمق و چهره یک
 (۷) ای سلیمان هر لشکرگاه را

(۱) وَلَهُ وَالْ سَلِيمَانِ إِذْ سَمِعَ

فی الصحاری المَعْطُشَاتِ دِیْ مَطْبُ

(۲) مَعَا كَرٍ وَ لَمْ يَحْ دَلِيلَ

يَتَلَبَّ اَنْتَ اَلْمَاءُ اَفْرَاحَ

(۳) لَتَلِيمَ اَنْتَ لِلْجَيْشِ اللَّجْبِ

کَی لَی الْاَصْحَابِ نَتِ فِی اَمْرِ

(۴) نَعْدُ دُ لَهْدُهُدْ مَعَهُ فِی اَلْغُرَى

حَيْثُ اَلْمَاءُ اَحْفَى عَنْهُ

فی بیان طعن الغراب فی الهدهد من حسد

(۵) فَالْغُرَابُ حَيْثُ هَذَا سَمْعَا

لِسَلِيمَانَ وَ وَلَ قَا مَعْطُ

(۶) فَمِنْ اَلْآدَابِ مَا سَاعَ اَلْحَقْلَ

سَيَمَا اَلْقَوْلُ اَلَّذِی فِیهِ اِدْعَاءُ

حسد هاج و جاء فرعا (۳)

عَوَّحَا مَا دَكَرَ رَادَ شَطَطُ

عَمْدُ سَدَمَانَ عَطِیْمَ اِلْحَدَالِ

وَمَحَالٍ وَ يَخْدَاعُ وَ قَرَاءُ

(۱) نسخه نامه بالمد من ماکار محب (۲) نسخه نامه ولدی الاصحاح (۳) الرفع عراد

صغیر اسود بر آسه غبره قال الادهری لا ادری اعرابی ام معرب

(۱) پس سلیمان گفت شو ما را رفیق

(۲) همزه ما ناشی و هم پیشوا

(۳) تا سانی مهر لشکر آب را

(۴) بعد ازین همدند بندو همراه بود

در یابابهای بی آب ای شقیق

تا کسی تو آب پیدا مهر ما

در مهر سقا شوی صحاب را

راکه ر آب نهان آگاه بود

طعنه زدن زاغ هدهد را از حسد

(۵) داع چون شبید آمد از حسد

(۶) از دلب سود و پیش شه معال

تا سلیمان گفت کو کز گفت و بد

خاصه خود لای دروغین و محال

(۱) لَوْ لَهْ دَوْمًا غَدِي' ذَاكَ الْمَطَرُ
 كَيْفَ لَا يَنْظُرُ فَعْدَ وَصْفِ
 (۲) كَيْفَ فِي قَيْدِ بَشَرَاتٍ وَقَدْ
 كَيْفَ مِنْ دَوْرِ مَرَامٍ فِي التَّمَقُّصِ
 (۳) فَسَيَمَارُ لَهُ بِ هَذَا هَذَا
 لَا يُقِي مَتَّ كَسَ وَلِ
 (۴) كَيْفَ تَمِيدِي سَكْرًا مِنْ شَرِّ
 عَجَبًا عُنْدِي افْتِخَارًا تَصْهَرُ
 (۵) قَالَ يَا مَلِكْ عَلَيَّ ذَا أَنَا
 لِلرَّفِيسِ الْقَوْلُ اللَّهُ لَا حَذَ
 (۶) لَوْ يَبْطَلَانِ لَكَ الْقَوْلُ ذَكَرْتُ
 هَا أَنَا ذَا رَأْسِي مِنْ فَرَقِ

مَنْ بِهِ تَحْتَ شَرِّ الْمَاءِ ظَرَّ
 تَحْتَ صَهْرٍ مِنْ تَرَابٍ جَمِيعًا
 رَعْمًا مَا يَمِيدِي وَمَاتَ حَزَعًا
 حَلَّ مَحْصُومًا يَهْيِيًا لِنَعِصَصِ
 قَالِ مَنْ تَقْسَتْ تَتَ تَحْمَدُ
 يَطْفُودَا ائْتَرْدُ كَيْسِلِ الْحِطَّلِ (۱)
 مَدَدَ الْخَمْرَةَ مَاءً حَسِبَا
 وَهُوَ كَدَبُ كَلَمَةٍ لَا يُؤْثَرُ
 مَعْدَمُ عَرِيَانٍ زَهْمًا لِلضَّنَا
 أَبَدًا لَا تَسْمَعِ الْيَكْذِبَ قَصْدُ
 وَادْعَيْتِ الْيَصْدُقَ بِالْيَكْذِبِ ظَهَرْتُ
 لَصَعِ لَصَفِ فُطْعُ عُنْقِي

(۱) نسخه ۹۰۰ - ص ۵۰۸ - کدر کالچن -

چون ندیدی زر منی خاک دام
 چون قفس اندر شدی ناکام او
 کر تودر اول مدح این درد حاست
 پیش من لاهی زبی آسکه دروغ
 قول دشمن مشنو از بهر خدا
 من نهادم سر بیر از گردنم

(۱) گر مر او را او نظر بودی مدام
 (۲) چون گرفتار آمدی در دام او
 (۳) پس سلیمان گفت ای همدرد رواست
 (۴) چون مائی مسنی ای حورده نودوع
 (۵) گفت ای شه بر من عور گدا
 (۶) گر بیطلان است دعوی کردم

- (۱) قَالَتُ رَأَيْتُ ذَلِكَ مِنْ حُكْمِ الْقَضَا
 وَتَوَلَّى آيَاتُ الْفَرْقِ وَتَوَلَّى
 (۲) مَتَّ وَكَفَّ لِقَطْعِ الْكَفْرِ
 كُنْتُ كَالْفَرْجِ وَلِلنَّتَنِ الْعَمَلِ
 (۳) أَنَا مِنْ سَامِي الْهَوَا وَالْأَفْقِ
 حَيْثُ لَا يَسْتَرُ بِالْقَهْرِ الْقَضَا
 (۴) فَإِذَا حَانَ أَمْعَا الْعَمَلِ رَفَدَ
 وَغَدَى مُخْضِبًا تَوْبَ السَّوَادِ
 (۵) وَمَنْ لِي لِمَعْبِدِي لِقَصْدِ
 مِنْ رِي حُكْمِ الْقَضَا نَحْدَا
- انكرو القدرة بعد رضى (۱)
 عقل اكبر كبر و تعبد
 بقيت تحت امام لطاهرين
 منزل الشهوة و وعد الاقل (۲)
 انظر افع و لو فى مسي
 عقل عقلي فيصير في نقص
 كسفت شمس السعد ندر حمد
 من حر نفس حل العباد
 من كبر هو نعت رضى
 ودر فى حكم نقص د عباد

(۱) در الشرب حسن بعدد دروس و در الفقه رهرة اعراض و در الكلامه و ما
 فرقة اندر به مهيء درون درجه مكر معصم نقص و بعد لهم قدر به لاستداهم فعال افعال الى قدرة
 امداد و اكار قدرت و او لاهل اسبه و لجماعه اسم احق ف اسم قدر لان منب العبر خبره و شره
 نه احق در سب اسم من به هو حسب بن به بعد الى التام و المبت صالحة لكن سب كم بهد لاسم
 رسول الله (ص) در حكمه حيث ف القدره محوس هذه الامة اذ المحوس محسوب لمد خالف لادمانه
 و بسوس الدرع والشرور الى العدم من عر ا ر قدر به و هض و سب ارب المشرية يقوون بذلك
 باشر كنتم يتم مع المعوس اسبه و جاء في اجمع بعمد الحديث السوى العدر عظم توحيد من
 و حد لله و امن به قدر بعد استنكس عرو و بوقى (۲) نسخة ثابته و الحسن الادل

- (۱) راع كو حكم فضا را مكر است
 (۲) در توگر كاهى بود از كاهراى
 (۳) من به بيم دم را اندر هو
 (۴) چون فضا آيد رود دانش بحواب
 (۵) در قص اين تعيه كى نادر است
- گر هزاران عقل دارد كاهر است
 جاي گند و شهوتى چون كاهراى
 گر بپوشد چشم عظم را فضا
 به سبه گردد نكرد آفتاب
 در فضا دان كو فضا را منكر است

فی بیان قصه آدم (ع) و رباط القضاء الالهی نظره عن مراعاة

الهی الصبح (و هو قوله تعالی ولا تقر با هذه الشجرة و عن ترك التأویل و
لم یعلم التأویل و لم یعلم فوائده بل احتار التأویل لیسو القضا و القدر علیه)

(۱) آدم من کلمه و راجع الی کلمه کبر من کلمه لاسمه کبر

من کلمه فی کلمه عرق و راجع الی کلمه

(۲) کل شیء یشتبه کان وخذ

لا ینتهی اسمیه مدید

(۳) کل ما أعطی الاله من لقب

و ابدی کلمه مدید

(۴) کل من سمیه حر و سمیه

ایسمیه حر و سمیه

(۵) کل من فی آخر حوبین کلمه

کل من فی الآخر کلمه حر

(۱) ای کلمه فی عینه الله ذکر به الوجودات و صفة به حتی انه کلمه مبین فی عین
و صفة به و ان کلمه صفة و صفة به بحرانه (ع) صفة علی صفة لاشبه (۲) اسمیه
آمد ما حر قدا و ص

قصه آدم (ع) و بعضی نظرات از مرآتیه هو و تر نور و تأویل

(۱) بوالشر کو عدم الاسما تک است

(۲) اسم هر چیزی چنان آن چنان است

(۳) هر لقب کو داد او مبدل شد

(۴) هر که او را مقدر و رزق خواند

(۵) هر که حر مؤسس اول بدید

(۱) تک و بیوگ و تک در هر کی معنی بر تک است و در بیان نامهای هر کی می آورند و
رای عظیم دم این نام نهاده و علم لاسمه اشاده است تا که سوره بقره است و عدم الاسماء کلها
ثم عرصه علی الملائکة)

- (۱) كُلُّ مَنْ قَدْ نَظَرَ الْعُقَى عَدَى
كُلُّ مَنْ سَمِعَ قَدْ طَرَا
(۲) اِسْمُ كُلِّ شَيْءٍ اَدْرَأَتْ مِنْ
سِرِّ رَمَزِهَا اَلْاَسْمَاءُ اِمِنْ
(۳) كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ بِلَاطَهر
كُلُّ شَيْءٍ اِسْمُهُ بِخَالِقِ
(۴) قَعَصُ مُوسَى لَهَا اَلْاَسْمَةُ الْعَصَا
وَلَدَى سَاطِرٍ وَ لِحْفِ قَدَمِ
(۵) عَابِدُ لَؤْدُنِ اِسْمُهُ عَمْرُ
فِي اَلَّتِ اِسْمُهُ اَللهُ دَكْرُ
(۶) قَالَمِي مِنْ ذِي مِ اِسْمُهُ
مَعِي اَتَا اَحْمَى فِي الْعَدَمِ
- مُؤَمَّ رَادِ يَقِيماً وَ هُدَى (۱)
مِنْهُ دِينِ اَتِيَةً عَدَا
عَمْرُ حُسْرُ اَتِيَبِ وَ فَطِرُ (۲)
اَدَا اَسْمَعُ وَ لَمَّا اَتَلَهُ دَنِ
اَسْمُهُ بَدَرِي وَ مِرِ الْحَاطِرِ
سَرَدِ اَنْ اَتَمَّرُ اَلْعَارِقِ
عِنْدَهُ الْوَصْفُ لَهَا اَلْقَصَا
اِسْمُهَا اَلْعَنَانُ وَ اَلْاَقْصَى الْعَظِيمُ (۳)
بَيْنَ لَكِنْ لَهَا اَبُ تَنْطِرِ
مُؤَمَّ اَللهُ عِدَمًا مَا كَمَرُ
كَتَبَ عِنْدَ لِحْفِ هَذَا رَشْمُهُ
صُورُهُ مُوَحُّودَةٌ كَمَعًا وَ كَمُ

(۱) لم يوجد هذا البيت في البحر القوي ومن بحر العلوم في شرحه العارضي هو در وقتلا ما كتب في البحر النعديّة وفي شروح لموسى للشح افضل و غيره و كلمه من في آخر البصرع انشائي مخففة (بی دین) ی لادین کما فان لشرح (۲) نسخه ای سو سن - (۳) - نسخة ثانیة - والایة المصم -

- (۱) هر که آخر بین بود او مؤمن است
(۲) اسم هر چیزی تو از دانا شو
(۳) سم هر چیزی بر ما طاهرش
(۴) برد موسی نام چوش بد عصا
(۵) بد عمر را نام ایجادات پرست
(۶) آنکه بد بردیك ما نامش منی
- هر که آخر بین بود او بین است
سر رمز علم الاسما شو (۱)
اسم هر چیزی بر خالق سرش
برد خالی بود نامش اژدها
لیك مؤمن بود نامش در اَلت
پیش حق آن نقش بد که یا منی

(۱) در نسخه لکهاورد (سر و رمز علم الاسما شو)

- (۱) صُورَةُ هَذَا التَّمِي فِي الْعَدَمِ
عِنْدَهُ كَانَ كَمَا شَاءَ وَحْدَهُ
(۲) حَاصِلُ هَذَا الْكَلَامِ اِسْمُهُ
هُوَ دَائِرَةُ الْحَاصِلِ اِسْمِي -
(۳) وَصَعَوْا بِرَحْلِ الْاِسْمِ عَنِ
الْاَعْلَى وَفَقِ اِسْمِهِ عِنْدَ الْاَنَامِ
(۴) فِي اَمَامِ آدَمَ مِنْ خَلْقِهَا
اَطْلُ الْاِسْمَاءَ وَالرُّوحَ لَهَا
(۵) وَ اِدَّ اِمْلَاكُ اَمْلَاكُ اِسْمًا
وَحَدَثَ خَرَّتْ جَمِيعًا بِالْحُجُودِ
(۶) وَ اِدَّ اِمْلَاكُ نُوْرٍ حَقَّقَ فِيهِ
كَمَلَهَا طَوْنًا اُسْمُهُ سَحَدُ
(۷) قَمَدِيحِ آدَمَ دَاكُ مِنْ
قَدَرِ حَقِّي مَعَادِ شَرْحِهِ
- كَانَ عِنْدَ الْحَقِّ حِلُّ دِي الْعَطْمِ
عِنْدَهُ بِهٖ سَمْعُ عَلَمِهِ لَمْ يَرِدْ
الْحَقِيقِي لَدُنِي رِبِّي اَلدُّنَا
عِنْدَهُ كَانَ شَفَاءُ اَمِّ هَبْ (۱)
وَفَقِ عَقْمَهُ اِسْمِي حَسْبَ عَلَا
اِسْمِي عَرَبِي كَانَ مَعَادِمُ
هُوَ فِي نُوْرِ سَمِي طَهْرُ
مَهْرَبُ مِهْ وَ سَمَّاهُ مَ هِ
فِيهِ وَرَ حَقِّ حِلِّ وَ سَمِي
هٖ سَمِي عِبْرَ اِسْمِ مَعَادِ
خَرَّتْ مَ هِ فِي اَمَحْدِ سَمِي
وَ دَا مَعُوْرَ لِعَطْمِ وَحَدَثَ
« سَمِيَّتُهُ هٖ اُحْصِ وَ اِنْ
حَصَرَ هٖ اِنْ عَدَدَتْ مَدْحَهُ

(۱) ای لا اعتبار بسعادة والفاء و به دیونه واحد قول (مرد را برافتاد ، می دهد)

پیش حق موجودی پیش و به کم
پیش حضرت کان بود انجام ما
نی بر آنکه عاریت نامی نهند
جان و سر نامها گشتش پدید
در سجود افتاد و در خدمت شتافت
جمله افتادند در سجده بر او
قاصر مگر تا قیامت بشمرم

(۱) صورتی بد این منی انفس عدم
(۲) حاصل آمد آن جمعیت نام ما
(۳) مرد را بر عاقبت نامی نهند
(۴) پیش آدم کو بنور پاک دید
(۵) چون ملک انوار حق بروی بتافت
(۶) چون ملایک نور حق دیدند ازو
(۷) مدح این آدم که نامش میبرم

- (۱) علم هذا جميعاً و قصا
و انه العتبى نهى واحد
(۲) عضا و نهى تحريمى عدى
(۳) حيث في فيه تاويل رجع
لا لتحريمه قلب اضطرب
مسرعه نبر منه كلاً
(۴) اد يرحل فتم اضع روى
وخذ الفرصه لخص فذهب
(۵) اد من حير لا يصف نظريق
وخذ النقص من اتيب اضع
- اد اتى صاق به رجب القضا
خطا كان و تقد الماقد
ام سويين و توهيم ندى
رجع انتهى لتوهيم مسح
حائر طمعه اد دك ذهب
حبه و الله ذلك حنلا
دحت شوكة و الله شجن
بالمتاع مسرعاً اعى طلب
رجع من سكره عاد العميق
سرو عفته و لعل اصاع

- (۱) اين همه دانست چون آمد قضا
(۲) كای عجب بهی از بی تحریم ود
(۳) در دلش تاویل چون ترجیع یافت
(۴) ناعسان را خار چون در پای رد -
(۵) چون در حرّت رست در آمد براه
- داشت يك بهی شد بروی حصا
با تاوولی بد و توهيم رد - (۱)
طمع در حرّت سوي گندم شتافت
درد فرصت یافت كلا برد
دید برده درد رحمت از کارگاه

(۱) می بهی دو فرموده خداوند (ولا تقر هذه الشجرة فتكوبا من بضائین) از برای تحریم میوه حسن آن شجره بود با آن بهی متنبس تاویل بود و عرس از آن توهیم است می دروهم انداختن میوه حسن آن شجره حرام است و دروهم حرام نیست چنانکه در قول امییس مذکور است (منها کما ركبنا عن هذه الشجرة الا ان نكوبا منکس او نكوبا من الخالدين) و در این حرّت در در دم اوایل ترجیع یافته و با کل میوه شجره شتافت -

- (۱) رَبِّدَا اِنْ طَلَبْنَا دَلَالَةً
اَتَّبِعِ الْاَمْرَ يَعْنِي وَالْطَّرِيقَ
(۲) ذَا الْقَضَا عِيْمَ وَنَشْمَسِ السَّيَّارَ
مِنْهُ كَالْمَرْءِ نَمَرٍ وَاسْدَ
(۳) اِنَّا وَفَّيْنَا الْحُكْمَ وَنَمَّ الظُّلُمَ
اَسْتِ وَتَحْدِي مَحِيَّاءَ بِهِ ا
(۴) يَا صَمِي مَسَا وَطَابَ وَسَعَدَ
تَرَكَ الْقُوَّةَ فَاَمَّ اَحْصَوْعَ
(۵) لَوْ يَغْطِيكَ الْقَضَاءُ اِذَا هَاكَ
اٰخِرَ الْاَمْرِ الْقَضَا بِكَ الْيَدَا
(۶) مِائَةً مَرَّةً اَنْ كَانَ الْقَضَا
فَالْقَضَا اَيْضًا لَكَ الرُّوْحُ وَهَبَ
- قَالَ اَمَّ اَسْفَا مَعَا صَدْرَ
صَلَّيْنَا حَمْدَتَا اَرْ اَعْرِفُ
كَمْ نَهْ سَوْدَاسِي وَخَفَا سَهَارَ
خَافَ وَ اَوْحَشَ نَحْفَى وَارْتَمَدَ (۱)
شَرَكَا وَ الْفَائِدَةُ اَنْصَرِ
مِنْهُ دَ اَلْاَسِيَاءَ اَلْاَمَّةَ
مَنْ مَعْلَ حَسْبِ دُونَ عَمَدَ
هَجَرَ اَقْسَوَةَ حَبَّةَ اَلْحَشْوَةَ
مَطَا سَوْدَ مَسْ دَحَا
مَسَكَ اَيْضًا لَوْى عَنْكَ الرَّدَى
مَصْدَ رُوْحَ اَهْ اَلْمَهْرَ رَضَى
نَ شَفَا اَتَقَمَّ صَدَّ الْعَطَبَ ..

(۱) نسخه نامه را بعد هم و انشمن به صاحب کم به اسود الصاح والسياء

- (۱) رسا ۱ طلبنا گشت و آه
(۲) این قضا ابری بود غور شید پوش
(۳) من گر دمی به بسم گاه حکم
(۴) ای خنک آن کو نکو کلوی کند
(۵) گر قضا پوشد سیه همچون شبت
(۶) گر قضا صد بار قصد جان کند
- معنی آمد طلعت و گم گشت راه
سیر و اژدر ها شود رو همچو موش
من نه تنها جاهل در راه حکم
زاو را بگنارد و زاری کند
هم قضا دستت بگیرد عاقبت
هم قضا جانت دهد درمان کند

- (۱) ذاقصا لو لك ألف مرة
نظري قطع فاعلمه
صوت فطاطت من لحيه
مع كى يندى ألك معاً
خبره سرور و نعم
حسب أن تم يحفث اتصال
بعد عما فدع فيه الكلام
أصبح أسمع و اسه لرشد
- (۲) لك لحيه بعد كرم
و يوليت على مات عمه
(۳) أن يحفك تهدي نحو كرم
(۴) ذاقصت منه حد الحرام
احديث الأرب و الأسد

سحب الارنب رجله عن الاسد اللذي ادعى انه فى البشر

لما قرب من البشر

- (۵) و مع لأرب أد سار لاسد
عصا راد و يحقد و كمد
(۶) فى الأمام الأرب شبه المثل
ذهب مثل ادليل محل
من ثم لاسد لرحل سحب
بصه الاسد الذى لأرب

- (۱) این قضا صدبار گر راحت رند
بر فراز چرخ حرکات رند
(۲) ذ کرم دان آسکه می رساند
تا صدک اصی بشاند
(۳) چون ترساند ترا آگه شوی
ور ترساند ترا گهره شوی
(۴) این سخن باد بدرد گشت دیر
گوش کی بوفه حرگوش و شر

پای واپس کشیدن خرگوش از شیرچورا، نزدیکی چاه آمد

- (۵) شیر و حرگوش چون همراه شد
بر عقب بر کیه و بد حواه شد
(۶) رفت بشایش حرگوش دلیر
با گهان پا را کشید از پیش شر

- (۱) اَذْ قَرَبَ الْبَيْتِ حَاءَ الْاَسَدِ
نَظَرَ الْاَرَبَ رَجُلًا سَحَابًا
(۲) قَالَ رَبِّكَ مِنْكَ الرِّيحُ لَمْ
رَجَلُكَ لَا تَسْحَبُ اَمْسِرِ لِلْاَمَامِ
(۳) قَالَ اَيْنَ رَجُلِي الرَّجُلُ هَا
رُوحِي مَا دَهَى دَهَى
(۴) مَا تَرَى التَّلَوْنَ لَوَجْهِ الدُّهَانِ
لَوْنِي عَنْ بَاطِنِي قَدْ خَبِرَ
(۵) حَيْثُ بِالْاَسْمَاءِ الْاِلَهِ عَرَفَا
نَظَرَ الْعَارِفَ لِلْاَسْمَاءِ تَقَى
(۶) حَمْرًا لَوْنٌ وَ رِيحٌ كَالْجَرَسِ
- وَهُوَ مِنْ بَعْضِ بِهِ يَرْتَعِدُ
عَنْ طَرِيقِ الْبَيْتِ عَمْدًا نَكْبًا
سَحَبَ فِي اَيِّ مَقْصُودٍ تِلْمٌ
مَعِيَ حَتَّى يَسْمَعَ لِي الْمَرَامُ
وَالْيَدُ قَبْدَ الْحُضَمِ وَالْقَمَا
قَبِي مِنْ اَصْلِهِ قَدْ خُطِفَا (۱)
اَصْفَرَّ وَالْقَلْبُ شَبَّ لَهَا
وَبِهَرِي السَّرِّ فِيهِ قَسْرًا
وَحَدَّ مِنْ اَحْرَمٍ فِيهَا وَصَمَا (۲)
وَبِهَا الرُّوْيَةُ لِلْسَرِّ لَقَى
عَرَفَ عَنْ فَرَسٍ صَوْتُ الْقَرَسِ

(۱) نسخه نامه - قبی من مکره - (۲) دل عرسه می سوره الریح (سماهم) و قول
می تعبیر لخالین رای سواد الوجوه و درقه المیون هذا كانت السیما وسیله لمعرفة احوال القلب و ثبت
عین العارف طرف السیما بشاهد بها احوال القلب -

- (۱) چونکه نزد چاه آمد شیر دید
(۲) گفت پارا پس کشیدی تو چرا
(۳) گفت کو پایم که دست و پای دوت
(۴) رنگ و رویم را می بینی چو زو
(۵) حق چو سیمار معرف خوانده است
(۶) رنگ و بو عمر مد چون حرس
- کرده آن خرگوش ماند و پاکشید
بای را و پس مکش پیش آتند
جان من لرزید و دل از جای رفت
ز انروون خود میدهد رنگم خبر
چشم عارف سوی سیمایده ست (۱)
از فرس آگه کند بانگ فرس

(۱) در سوره محمد (ص) آم حسب المذین فی ملوهم مرس ان لی یخرج الله اصنامهم ولو شاء
لا ریا کمهم فلعرقتهم بسمیام و لتعرفنهم فی لعن القول -

- (۱) صوت کمن شیخی اندی خضراً
کی ۱۰۱ صوتین تدری للجماد
(۲) فانیی قل فی المشرق لمن
أحتفی مرء لدى طی اللسان
(۳) أن یون الوحه عن حال لسان
رحمتی طوب وحيي والحقان
(۴) فتوب احمر فی الوحه قد
و توب اضر الوحه قد
(۵) رل فی اللذي الوحش تقر
تقر به اللذي ضم العیات
(۶) نزل فی اللذي رجلاً وید
من اوب الوحه و السیما ذهب

- عنه ما فيه یسر اظهراً
و لسان ما هم الا عیار
رام نقد الناس فی کل زمن
فهو للانسان حیر تر حمان
معب آیه و جد و میحان
آک و احملة سوداء احسان
من صوت لشکر و اسمی و حد (۱)
من صوت الاصر و التکر اتحد
بینه و ان آدم حاف و قر
حوان و حماد و مات
قطع و السید جد و قد
و اقوی هدم و العوت حلت

(۱) فان حبرة الوجه يدل على الرضا به وعدم العيب فهو يست صوت لشکر و یون الوحه
الاصغر یسک العبر التکر التوب بالشفقة والانتلاء.

- (۱) رنگ هر چیزی رساله رو حر
(۲) گفت پیغمبر نه تمیز کسان
(۳) رنگ رو از حال دل دارد نشان
(۴) رنگ روی سرح دارد رنگ شکر
(۵) در من آمد آنچه در وی گشت مات
(۶) در من آمد آنکه دست و پا برد

- نایدانی رنگ حر و رنگ در
مر، محفی لدى طی اللسان (۱)
رحمت کمن مهر من در دل نشان
رنگ روی زود درد صبر و تکر
آدمی و جانور حامد سات
رنگ و روی و قوت سیما برد

(۱) اشاره است باین حدیث المرء مضموء فی لسانه لاهی طلیسانه (مرد پنهان است در زبان خود
نه در جامه خود)

- (۱) مَا كُلُّ مُوَحَّدٍ لَوْ ظَهَرَ
نَطَشُهُ شَدِيدٌ كَلْبٍ شَحَرٍ
(۲) هَذِهِ الْأَجْزَاءُ أَحْرَاءُ الْحَيَاتِ
عُدَمَتُ بِالْأَمَوِبِ كَلِمَاتُهَا
لَوْهَا صَمَرُهَا الرِّيحُ قَسَدٌ
(۳) رِيحُهَا مَا دَامَتْ لَدُنَا تَدْوَرُ
هَا هُوَ السُّسْتَانُ طَوْرًا يَحُلُّ
تَرْدُّ عَرِيَانٍ مِثْلَ رِيحٍ وَرِيحٍ
(۴) هَذِهِ أَشْخَاصٌ أَتَتْ كَمَا تَرَفَدُ
سَاعَةً أُخْرَى تَحِرُّ مَجْهِينَ
(۵) وَأَحْجُومُ مَاكَ مِنْ فَيْدٍ لَعَلَّتْ
بِلَيْتِ آ وَ بَاخِرَاقِ
- مَا قَوِي وَ اَشْتَدَّ زَكَاةً كَرَا
يَقْطَعُ يَقْطَعُ كُلَّ حَجَرٍ
حَيَوَانٍ وَ حَمَادٍ وَ سَابِ
مِنْهَا عَمْتُ أَهْلِ آفَاتِهَا
حَمَرُ الْمَوْتِ وَ نَنْتَفِي لَدُنْ
تَرْدُّ صَارَتْ أُخْرَى شَكُورُ
مِثْلَ رِيحٍ يَنْتَفِي شَكْرًا وَ حَمَدُ
صَبْرٍ دَلِيلُ كَرَمٍ حُودُ حَرِيفِ
رَهْرَ وَ وَ فِي حَرِّ وَ وَفَدُ
نُورُهُ نَسْرُ تَحْتِ الْأَرْضِ (۱)
طَلَعَتْ سَاعَةً أُخْرَى لَعَلَّتْ
وَحَمُودِ مَسْتَبِرٍ وَ قَتَرِاقِ

(۱) نسخه ثانیة - حسبها اللیل علی الرغم سیر -

- (۱) آنکه در هر چه درآید شکند
(۲) بی خود اجرامند کلیات ازو
(۳) با جهش که صابر است و گه شکور
(۴) آدمایی کو برآند باز کون
(۵) اختران بافته بر چار طاق
- هر درخت از بیج و بن او بر کند
زرد کرده رنگ و فاسد کرده بو
بوسان که حله پوشد گاه عور
ساعتی دیگر شود او سرگون
لحظه لحظه مستلای اختران (۱)

(۱) چار طاق جنبه را گویند و ایضا مراد فلک است و اخراق در لغت سوزانیدن است و در اصطلاح

هنر شاسان گم شدن کوک در بود شمس بوجهی که مرئی نگردد و مراد همین معنی است

- (۱) ذَاكَ تَذَرُ أَنتُمْ مِنْ أَهْدَى الْجَمَالِ
هُوَ مِنْ دِقِّ بِهِ شَبَّ قَدَالِ
(۲) ذَا السَّيِّطِ الْمَكْرُ الْإِنْسَانِ الشَّرِيفِ
(۳) طَالَمَا الطُّوْدُ الرَّبِيبُ وَاحْضِلْ
كَمَتَاتِ أَرْمَلٍ فِي هَبِّي لَدِ
(۴) ذَا الْهُوَ بِالرُّوحِ مَنْ لَعَلَّ قَرْنَ
(۵) وَبَعِيرُ الْمَاءِ مِنَ الرُّوحِ كَرْنَ
فِي عَدِيرٍ عَدَّ مَصْعَرَةً كَدَرَ
(۶) هَيْدَهُ الْمَاءُ لِنَسِي دَبِجٍ مَرُورِ
لَوْعَتَيْهَا وَاحِدَ رِيحٍ (نَمُورِ)
- لِلْجُودِ وَكَتَسَى ثَوْبَ الْكَمَالِ
لَهُ وَالظَّهَرُ انْحَسَى مِثْلَ الْهَلَالِ
هَبِّ بِالرُّوَالِ حَمَى وَ دَجِيفِ
مِنْ بَلَاءٍ لَهُ بِالْأَرِثِ وَصَلِ (۱)
عَادَ فِي قَيْدِ الدَّمَارِ وَالْمَا
بِالْقَضَا عَادَ وَ بَاءَ وَ عَمِ
وَصَفَاءَ كَالْأَحْجَاطِ لَطْفِ بِنِ
شَاحِبًا ضَابًا أَحَا جَا وَ قَدَرَ (۲)
هَبِّ فِي سُلَّتَيْهَا مَأْوَى الشُّرُورِ
قَرَا تَبَرَدَ وَ الْقَهْرُ يَفُوتُ

- (۱) مرده ریگ می آید در سره سبب لبان النوروز معمره می آید مرده ریگ
(۲) کلمه هشیره می آید یعنی الاغت و بعد از الماء و در سره معمره ترجمه له بالاحـ

- (۱) ماه کو افزود اختر در جمال
(۲) این زمین با سکون و با آدب
(۳) ای بسا که زین باری مرده ریگ
(۴) این هوا با روح آمد مقرون
(۵) آب حوش کو روح را هشیره شد
(۶) آتشی کو بلد دارد در بروت
- شد ز رنج دق او همچون هلال
اندو آرد زلزلش در لرز و تب
گشته است اندر جهان او مرده ریگ (۱)
چون قضا آید و با گشت و عفن
در غدیری زرد و تلخ و تیره شد
هم یکی بادی برو خواند نموت (۲)

- (۱) مرده ریگ مرانی است که پس از مرگ شععی مرده و بعضی گفته مرده ریگ و یکی را
گویند که از آن آب نجوشد (۲) بروت سبب و باد بروت کدیت از کبر است (۳) شرح شیخ اصل

- (۱) مِثْلُكَ يَا جُزْئِي بِالْكُلِّ خِلَاطٌ
 (۲) وَإِذَا الْكَلْبِي فِي قَيْدِ الْآلَمِ
 جُزْئُهُ الْمَوْهُونَ كَيْفَ لَا يَصِيرُ
 (۳) سَيِّمًا حَزَّةً مِنَ الْأَضْدَادِ قَدْ
 هُوَ مِنْ مَاءٍ وَنَارٍ وَتَرَابٍ
 (۴) فَعَجِيبًا ثُمَّ يَتُفَتِّحُ الْأَصْدَادُ
 نَارَ عَجِيبٍ لَوْ عَنَى لَيْدَاتٍ عَقْدُ
 (۵) فَاجِيبُ الْأَصْدَادِ بِالْأَضْدَادِ
 وَاجْعَلْهُ فِي حَرْبٍ عَوَالٍ
- فهم المعنى لكل منبسط (۱)
 كَانَ وَالْجَهْدَ الشَّدِيدَ وَالسَّقَمَ
 اصْفَرَّ لَوْحَهُ وَاسْتَقَمَّ امِيرُ
 جَمِيعَ وَاخْتَلَفَ رَسْمًا وَحَدَّ
 وَهُوَ جَمِيعَ اِزْدَادِ عَذَابِ
 مَا مِنْ عَذَابٍ يَحْيِي صَدَّ الْأَدَى (۲)
 وَمِنْهُ اصْفَرَّ لَدَى مِنْهُ وَصَدَّ
 مَا سَوَّاهُ وَبِهِ يَحْيِي الْبَلَاءُ
 بِمَعْنَى رَدِّهَا فَرَدَّ (۳)

(۱) سجع، ۴ - (مِثْلُكَ يَا جُزْئِي بِالْكُلِّ قَدْ خِلَاطُ الْعَصْرِ مِنْهُ مَا اتَّعَدَ أَهْرَافَ الْمَعْنَى لِكُلِّ مِنْبَسُطٍ
 وَلَهُ الْعَصْرِ مَرْدُ مَا خِلَاطُ) (۲) رَدُّ لَهَا أَيْ اَهْلُ الدِّمَا وَالدَّعْبُ الدِّمَا مَعْنَى هَذَا سَقَامَةُ الْإِنْسَانِ
 وَمَوْتُهُ لَيْسَ أَمْرًا عَجَبًا لِأَنَّهُ حَصَلَ مِنْ امْتِزَاجِ الْأَضْدَادِ لِأَنَّهُ لِكُلِّ الْعَجَبِ مِنْ اجْتِمَاعِ صُلْبٍ وَالدَّمِ
 وَاعْتِمَادِهَا لِأَنَّهُمَا صَدْرٌ وَاصْدُون لَا يَعْتَمِدُونَ (۳) هُوَ مَوْلُ صَبْحِ الْأَضْدَادِ حَسَنَاتِ الْإِنْسَانِ وَحُلَاوَمِهَا
 مَوْتِ الْإِنْسَانِ -

- (۱) از خود ای جزوی بکلیها مختلط
 (۲) چونکه کلیات را رنج است و درد
 (۳) خاصه جزوی که زاضداد است جمع
 (۴) این عجب بود که مشر از گرگ جست
 (۵) رندگانی آشتی خندها است
- فهم میکی معنی هر منبسط
 جزو ایشان چون نباشد روی زرد
 ز آب و خاک و آتش و بادست جمع
 این عجب که میش دل دو گرگ بست (۱)
 مرگ آن کاندو میانشان حدک خواست

(۱) مش و گرگ کنایه از اضداد است یعنی این عجب است که این اضداد یکی از دیگری
 گریزد این عجب است که اینها مختلط مانند -

۱) صلح اضداد عدی عمراند
 حرب اضداد عدی عمر آمدید
 ۲) و حیاب صلح ما بین اعدای
 ۳) لغوی صلح هب حب سح
 فنه و حرب فی نفس عقد
 ۴) اصلاح نفس اماره
 ۵) دلمای کل ورد عد فی
 کل فرد مع خمس له کار
 ۶) أن لطف الحق دامن لا شر
 عنهم و حرب دال و وعد
 ۷) أن لطف الحق هذا الأعداء
 الف یصدین دین من هم

(۱) سخته ۹۰۰ - جهد -

۱) صلح اضداد است این عمر جهان
 ۲) رندگانی تشی دشمنان
 ۳) صلح دشمن دار باشد عاریت
 ۴) روزگی چند از برای مصلحت
 ۵) عاقبت هر یک بجهوهر بازگشت
 ۶) لطف باری این بلیک و دیک را
 ۷) لطف حق این شیر را و گور را

(۱) و تک بزکوهی است

۱) دا حدیر باثروال و الف
 ۲) حاد هب هب و سید
 ۳) و لری المود الی الاصل عدی
 ۴) مستقاراً کان للحرب حب
 ۵) شمر انقل به انك جهد (۱)
 ۶) وفاء و صدق جمیعاً
 ۷) جوهر حبص فی و اضطر
 ۸) بالزمیل مثله بالظع بان
 ۹) مع ضان الجبل القصب العسر
 ۱۰) لهما حتی السلام و الوداد
 ۱۱) مع حمار الوحش ذا من بعدا
 ۱۲) م یك الجسس یوفی لهم

جنگ اضداد است عمر جلودان
 مرک وارقتن باصل خویش دان
 دل سوی جنگ دارد عاقبت
 باهمند اندر وفاء و مرحمت
 هر یکی باحسن خود اسیر گشت
 الف داد و برد زایشان جنگ را (۱)
 الف داده است این فو صد دور را

- (۱) و اذ تدنا بسحري وثقت
بالحسين المنعم اي عصب
(۲) و عني ذ السعي لارب قد
قال من هذي القيود في الدنا
يعني قيد عدا و نصت
تو في دوم و ناد و ذهب
و مصبح في سعي الاسد
و م حرت حرت انا

سؤال الاسد من الارنب عن السبب في سحب رجله و تأخره

عن الذهاب و جواب الارنب

- (۳) في الجواب الاسد الارنب
في الاسد سنا امري
لي كان حاصه فيه
(۴) انت رحك عني سحت
امني ثلث لبا واهنا
(۵) قال في دي لشر ذاك الاسد
هو في دي لقلعه قد قط
(۱) چون جهان رجور و ردي بود
(۲) خواند بر شر او رين روپندا
و اوضح كثره في دي
قن لي ذ سبب كل لفرص
عرف حالات بناء الدنا
و معني لشر هدي مذهب
و حبت عن ذا حواء كافيه
سكن عصا مع يحد
و من لافط طرا بم
چه عجب رجور گر مای بود
گفت من پس مانهام رين مدها

پرسیدن شیر شیب واپس گفتد خر گوش را و بجواب او

- (۳) شر گفتم تو را اسباب مرین
(۴) بای را واپس کشیدی تو چرا
(۵) گفت آن شیر اندرین چه ساکن است
اس سب گو خاص کایستم عرض
مدهی ریچه واهی مرا
درین قلعه ر آفتاب ایمن سب

- (۱) حد می خیزی و مصی
 من طریق و اِصح می آریق
 (۲) حب فقر اثر کل من عین
 حیث بالخلوة للقلب الصفاء
 (۳) مظلوم اثر لیس یروق
 راسه لا شیک من الامم
 (۴) فال یا ارب فمصر للامة
 فلذاک الایمید انت انظر
 (۵) قال من دی له ر تحرف
 یا خشی و یی اب حذر
 (۶) کی بی واک با من عدی
 افصح فی اثر هدی لمصر
- به میثر بی القهر رصی
 احد کتب من بعد الطریق
 عن سواه صرف الب عقل
 و السرور و التمیم و النهاء
 طمعت احق یسمو و یهوق
 لم ارحل عدی قید الحما
 ها هو صری نایه الحما
 حذر فی اثر فی صبر حری
 و رأیت قهر منها و القما (۱)
 تسحب فی قیسک القى امان (۲)
 معذن الجود و بالطلب بدی
 جمع افکار بی و انظر

(۱) اراده عقل المعاد و هو الاراد ان تصبه النفس الامره بها یریب اصباح اسدرحه فیها ویسمی
 فی آراء بعد دحوه بغاوة و بعد د (بیهیم و دوح) (۲) فی صدرک

- (۱) بار من ستمه ر من تو چاه برد
 (۲) فقر چه سگریده ر کو عادل است
 (۳) طلعت چه به که ظلمهای حلو
 (۴) گفت پیش آرحم اورا فخر است
 (۵) گفت من سوریده م ران آتشی
 (۶) با به پشنتی تو ای کان کرم
- برگرفش از ره و بی راه برد
 و آنکه در حدود صفاهای دل است
 سربرد آکس که گیرد پای خلق
 بونهیم کابن شر در چه حاصر است
 تو مگر اندر بر خوشت کشی
 چشم بکشایم بچه در سکرم

(۱) نَا فِي فَوْتِكَ أَقْدَرُ أَنْ
 أصل دِي أَثَرُ مِنْ عَيْرِ رَسْنِ
 و بها احفظ روحی و الأسد
 - حاتم و بها بی اموت اعد -

نظر الاسد فی البشر و رؤیة عکس نفسه و عکس ذالک الارنب

(۲) وَ تَرَى الْمَاسِدَ قَدْ سَعَتْ
 له مصدر حب اطلما
 يَلْوِاْذِ الْأَسَدِ أَثَرُ سَارِ
 رَاكِباً حَوْلَهُ يَمْسُ وَ يَسُرُ

(۳) وَ مَاءِ أَثَرِ سَارِ طَرَا
 منها فی الماء عکس طهر (۱)

و به الأسد و الأرب
 بر جمع صنف الشهب

(۴) فَمِنْ مَاءِ لَهُ عَكْسُ لَاسِدِ
 صر بمع نال م قصد

و رى فی ماء عکس الاسد
 رسا صرح أى الحب اعد (۲)

(۵) أَدَّ هُوَ فِي أَثَرِ نَدَّ طَرِ
 حصه یقر فور و صر

ترك الأرب فردا و رکص
 و حده فی ثمر بعد الفرض

(۱) نسخة ثانية - عکس سارا (۲) نسخة ثانية - علی لصراعد

(۱) من « نسی و نام آمس که نگهدارم در آن چه بی رسن

نظر کردن شیر در چاه و دیدن عکس خود و آن خرگوش را

(۲) چونکه شیر اندر بر حویشش کشید در پناه شیر تا چه میدوند

(۳) چونکه در چه مگردند اندر آب اندر آب در شرب او در نوب تاب

(۴) شیر عکس حویش زید و آرعت شکل شیر و در برش خرگوش رفت

(۵) چونکه حصم حویش را در آب دید مرورا نگذاشت بر چه دوند

- (۱) وقع فی البئر من كان حفر
له عدو و علی رأسه كان
(۲) مظالم البشر یظلم الظالمین
(۳) كل من یرداد ظم یرده
امر العدل من وجه فعل
(۴) انت يا من تحفر ثرا لمن
ث ید سحب شركا
(۵) تصف - " ظلمه رمی
در فی قعر ای در عمق
(۶) مل دود امر فی دور لا
لك دی بئر حفر - معنی
(۱) نسخه ثانیة - اندکی قس من الشر السابق -

- (۱) در فناد اندر چاهی کو کشته بود
(۲) چاه مظلم گشت ظلم ظالمان
(۳) هر که ظالمتر چش با هولتر
(۴) اینکه تو از ظلم چاهی میکنی
(۵) برضعیفان گر تو ظلمی میکنی
(۶) گرد خود چون کرم پیله برمتن

(۱) در حدیث صحیح آمده است (الظلم ظلمات یوم القيامة) و سر در حدیث آمده است که در

جهنم چاههای مصمم است که بعض اهل دودخ را در آن میکند

- (۱) فَالضَّعِيفُ أَنتَ لَا تَزْعُمُ إِنَّهُ
فمن الذکر الشریف قرا یاد
(۲) وَ إِذَا مَا الْفِيلُ بِالْقَوْضِ تَصْبِرُ
فالتجراً طیراً ۱ سلاً ورد
(۳) فَالضَّعِيفُ لَوْ عَنَى الْأَرْضَ لَا مَنَ
بَدَتْ الصُّوفُءُ فِي حَبَشٍ أَسْمَاءُ
(۴) لَوْ ضَعِيفٌ أَنتَ بِالسِّنِّ عَصِيفٌ
فبیسر انت تم نوح
(۵) نَظَرَ نَفْسَهُ فِي بَيْتِ الْأَسَدِ
فَالْعَدُوُّ مَا دَرَى مِنْ هَيْبِهِ
- مَا أَتَاهُ حُصْمٌ وَلَا حَمِيٌّ بَعْدَ
حَدٍّ بَصْرَاءُ دَعَّ عَنْهُ الْأَدَى (۱)
أَنْتَ وَ الْخَصْمُ بَيْتَ كَانِ اسِيرُ
بَيْتَ دَانَهُ لَهَا تُصْرِعُ أَعْدَ (۲)
طَبِيبٌ وَ أَرْفَقُ رَامٍ وَ الْخَنَانُ
و هِ صَحْبٌ عَوِيلاً وَ نِكَاهُ
بِأَدَمِ نَمْلَاهُ الْأَطْرَفُ عَصِيفَتُ
بِأَعْزَاءِ فِدَاً مَا تَصْبِعُ (۳)
مِنْ عَمَلٍ كَانَتْ فِيهِ وَ دَدُ
وَقَعَ الْأَمْسُ لَهُ فِي حَبْشِهِ

(۱) اشاره الی لایه فی سورة احد بصراة واضح (ای فتح مکة) و راب الناس بدعویون
فی دین الله امواجاً فبیح بعید ریک (۲) ارد لایه فی سورة الفیل الم ترکیب فعل ریک
باصحاب الفیل (۳) علی مقتضی (کما تدین ثمان)

- (۱) مر ضعیفان را تو بی حضمی مدان
(۲) گر تو بیلی حضم بوار تو رمد
(۳) گر ضعیفی در رمین خواهد امان
(۴) گر بدنداش گری بر خون کنی
(۵) شیر خود را دید در چه در علو
- از سی ادحاء بصراة حوا (۱)
بیت جراً طیراً یا نیلا ورد (۲)
علمن احد در سپاه آسمان
درد دیدات سگردد چون کنی
خوش و شجاعت آدم از عدو

(۱) در شرح بحر العلوم نقل کرده که شیخ عبدالمطیف گفته که بی بی بان مفتوح و بای فارسی در
لغت فارسی نام قرآن ست ولی بی تدری و حضم بون مشهور ست (۲) اشاره سب نقضه اصحاب
اعمال که آمده بودند برای تخریب مکة و اسل با سنگ و بر در مقدار آمده و همگی لشکر را
بہلاکت رسانیده مقصود مولانا آنست که ضامن بر روبرو سلطنت حوا اعیان به کند زیرا که
حداوند یار مظلوم است

(۱) نَظَرَ الْاَمْسَ لَه الْاَخْصَمَ لَه

فَاِذَا لَا جَرَمَ التَّصَلَّ عَلَى

(۲) طَالَمَا طَلَبَ مِنَ النَّاسِ رَحْمَةً

(۳) قَالُوا حُودُكَ لَكَ فِي النَّاسِ اَمْسَ

مِنْ نِقَاقِ يَكِ وَالظُّلْمِ وَمِنْ

(۴) اَنْتَ ذَا الظُّلْمِ وَذَلِكَ ضَرْبٌ عَيْتِكَ

وَكُدُودُ الْقَرْحِ خِيْطُ اللَّعْنَةِ

(۵) مَنْ بَرَى دَلَقَّحَ عَيْتِكَ بِاَعْيَانِ

كَمْ حَضَمَ نَفْسِكَ بِاَرْوَاحِ لَا

(۶) مَعِيَّتِكَ يَا اَمْرًا نَسِيتَ

بِمِثْلِ ذَاكَ الْاَسَدِ يُفَرِّقُ الْاَدْلَ

(۷) اَوْ لَقَرَّ غَدَاةَ نَفْسِكَ حِينَ

فِيْهِمَا ذَا لِكَ الْفَقْحَ تَرَى

و عسی نفسہ سے نصیہ

عِیہ سے کہ جب انسان

حققت کی سب سے بڑا حواہ

و بہم قدم مع میں نفس

عمیہ سے کہ و قح ہم پس

بصرب و تخرج مکتبہ

نوفت نسخ لا عن فطنتہ

و زد جہرہ وقت نفس

عزیزت انت حضرت انسان

نسخی جہنہ حنف و بعد

من عسی نفسہ نصرب حمن

تصلی تعرف ما فیک کین

کان فیک کام لا ہی اوری

لا حرم بر خویش شمشیری کشید

حوی ہو باشد در ایشان ی دلائل

از نفاق و ظلم و بد مستی تو

بر خود آدم تار لعنت می تنی

ورنه دشمن بوند خود را بجان

همچو آن شری کہ بر خود حمله کرد

پس بدی کر تو بود آن نا کسی

(۱) عکس خود را او عدو خویش دید

(۲) ای بسا ظلمی کہ میی از کمان

(۳) اندر ایشان تافته هستی تو

(۴) آن تولی وان زحم بر خود میزنی

(۵) در خود این بد را نمی بینی عیان

(۶) حمله بر خود میکنی ای سادہ مرد

(۷) چون بقر خوی خود اندر رسی

- (۱) رَحْمَةُ يَا رَبِّ مَاءٌ طَهُورٌ
 انصیر هذه نار الدار
 (۲) کل مء بحر طوع مرکی
 یا اهلّی المء و النار حمیم
 (۳) او تشاء ت ف النار صیر
 و اذاما لم تشاء المء الزلال
 (۴) انت لا عن طلب مئا الطلب
 و بلا حد و غید یا الیعه
 (۵) کیف ی حی و دود مع نار
 منک کل العود جاء و الوجود
 (۶) و منی فی امدی حی
 ذی العطا یا انت من غیر سب

(۱) اراد مء الصبور الهدایه و الوفی و ... لم المء و بحاله الوجه لمحول اندر

- (۱) تو زری نار ساء ت طهور
 (۲) آب دریا حمیم در مرمان تپ
 (۳) گر بخواهی آتش آب حوش شود
 (۴) بی طلب تو بس ظلمان داده
 (۵) با طلب چون بدهی بی حی و دود
 (۶) در عدم کی بود مارا حور طلب

(۱) مراد طلب صبر است و معنی سبوی حق علی و مراد عدد مریدان است و سب

سبی این صفت مادر عیان شده که در آن مرتبه ماحود معلوم بودیم و رمبوه طلب سببی متصور نیست و این طلب تنها از ذات اقدس حق است و بس

- (۱) جَدْتُ بِالرُّوحِ وَ الْحُزْنِ نَعْمَ
نَعْمَ مِنْ وَصَفِهَا كُلِّ الْمَسْنِ
(۲) اِنْ هَذَا الطَّبَّ اَيْضًا مَا
وَمِنْ الطَّبِّ الْعِلَاصُ مَا حَصَلَ
(۳) كَيْفَ وَهَيْتَ الْكَمَرُ مُنْجِبًا بِلَا
وَالِدُهُ وَ رُوحٌ مِنْ غَيْرِ ثَمَرِ
- خَالِدَ الرُّوحِ وَهَيْتَ وَ النِّعَمَ
قَدْ وَهَيْتَ وَ بِهَا ضَاقَ الْبَيَانُ
نَوْمُ اِيْجَادِكَ يَا رَبُّ لَمَّا
هُوَ فِي عَدْلِكَ يَا رَبُّ اتَّصَلَ
طَبِّ مِمَّا وَجُودًا لِلْعَلَا
قَدْ وَهَيْتَ وَ رَدَّتْ بِالْإِمْنِ

فِي بَيَانِ تَبْشِيرِ الْأَرْزَبِ طَائِفَةِ الْوَحُوشِ بِوُقُوعِ الْأَسَدِ فِي الْبَشَرِ

- (۴) وَ مَذِ الْأَرْزَبِ مِنْ شَرِّ الْأَسَدِ
رَكَضَ نَحْوَ الْوَحُوشِ كَالْتَبْشِيرِ
(۵) إِذْ رَأَى فِي ظُلُمِهِ بَادَ الْأَسَدِ
قَالِي قَوْمِهِ سَرْعَانَ رَكَضَ
- خَلَصَ وَالْفَرَحَ فِيهِ وَجَدَ
فِي الصَّخَارِ يَسْمَعُ لِفَتْحِ الْكَبِيرِ
وَ اتَّمَعَى بِالْمَرَّةِ مِمَّا وَجَدَ
لِلْأَمَامِ صَائِحًا تَمَّ الْقَرَضُ

- (۱) جان و نان دادی و همرا جلودان
(۲) این طلب در ماهم از ایجاد تست
(۳) بی طلب هم میدهی گنج بهان
- سائر نعمت که ناید در بیان
روستن از بیداد یارب داد تست
راستگان بخشیده جان و جهان

مژده بردن خورگوش سری خنجیران که شیر بجای افتاد

- (۴) چو سکه خرگوش در دهانی شاد گشت
(۵) شیر را چون دید معوذ ظلم خویش
- سوی خنجیران روان شد تا بدشت
سوی قوم خود دوید او پیش پیش

(۱) إِذْ رَأَىٰ فِي طَائِفِهِ خُرُوجَ الْاَسَدِ

رکض یخار کرا و رشد

(۲) إِذْ رَأَىٰ فِي شَرْعِ قَدْحِهِ الْاَسَدَ

دار مقتر سرور و جد

(۳) صَفَقَ حِثٌّ مِنْ لُحُوبِ حِثِّصَ

رقص دلا کمض و ورق

(۴) فَمِنْ اَيْسَحَ اُحْجِبَ اُحْرَبَ

حرر نقض اطلب و اوق

(۵) وَ اِذْ مَا فُصِيَ اُفْصَىٰ وَرَىٰ

رفع ارس رمیل بنهوه

(۶) مَعَ سَابِ شَتَاءٍ كَلَّ شَحْرَ

شکر لله محری فمرد

میشا عاد عیه ما عد

فرح فم من لغث و حد

قید أسر و ارباک مضطهد

معجبا حتی االی الترح وصل

من سرور فاس دلاو رقص

می لهوه تحصر دیش و ورق

واذی الطین و انواع العذاب

و احب عنه لهموم و تفرق

ولا عی شحر عدو سقی

صار بالعشیق الجمیل و الصفاء

مع کل وادی فوق شجر (۱)

فرح شرا حه مه جد

(۱) اشار الی لایه فی سورة یسع (و منه فی لایعل کرع خرج شطاء دره سعاد

ماستوی علی سوطه یعجب الزرع لیقیدهم الکفار)

می دوند و شادمان و رشد

خرج میرد شدمان تا مرعراو

سرور فمیل درهو چون شاح و ک

سر بر آورد و حرف داد شد

ما سلائی درج اشناستد

می سراید هر بر و برگی جدا

(۱) شرور چون دند گشته طم خود

(۲) شرور چون دند درجه گشته زار

(۳) دست میرد چون رهبر دست مرک

(۴) شاح و مرک از جس خود ارا دشد

(۵) برگها چون شاح را شکافتد

(۶) ما رس شطاء شکر خدا

- (۱) كُلُّ عُصْرٍ يَابِعٌ كُلَّ ثَمَرٍ
وَهُوَ سَاحٍ مِنْ عِبَرِ إِبْرَ
(۲) هَالِكِينَ دُونَ لَعْنَةِ نَبِيِّ كَرَمٍ
وَمِنْ مِثْلِهِ وَاسْتَعْلَطَ الشَّجَرُ
(۳) هَاهِي هِيَ الْأَرْوَاحُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ
هِيَ مِنْ مَاءٍ وَطِينٍ إِذْ نَجَتْ
(۴) فِي هَوَى عَشَقٍ لَأَنَّهُ مِنْ طَرَفِ
وَكَقَرَصِ اسْتَرْثَمٍ كَمَا
(۵) جَسَمِهِ يَرِثُ دُونَ وَه
وَلَمَّا مَدَى رُوحَ نَسْفٍ
(۶) سَدَّ الْأَبْصَارَ حَمَلُ الْأَرْبِ
يُ عَرِ حَقِ دُنْ لَاسِدِ
- مَعَ كُلِّ أَوْزُقٍ اللَّهُ ذَكَرُ
مَدَدَ نَحْسٍ مَنَّهُ وَبَيْنَ
أَصْلًا حَتَّى لَنَا الزَّرْعُ التَّحَمُّ (۱)
وَعَلَى السُّوقِ أَسْتَوَى لِلشَّعْرِ
مِنْ عَدَبِ دُونَ هَبِيرِ كَأَجَسِ
قَلْبُهَا سُرَّ حَقَّتْ فِيمَا رَجَتْ
رَفِصَتْ عَنْهَا تَحَبَّتْ كُلُّ الْكُرَى
وَالْهَى تَقْصُرُ حَشْبُ الْحَالِ
لَا تَنْسَلُ وَبِكَ عَنِ الرُّوحِ لَهَا
حَقٌّ فِي دُنْ مَدَى تَمَلُّ
حَقٌّ فِي سَحْنِ فَنَدِ كَرَمِ (۲)
مَنْ يَلْزَمُ الْأَرْثَبِ الْوَاهِي فَقَدْ

(۱) ای و مانند بدین جا چه آن - لفظ عربی است از روع مع جبهه - سبط و صار
شجره و استوی علی سوره ی - و سوره ی علی سوره و فاء که حاکم الصلح به و من - و سوره ی و من -
(۲) حقه نامه - العطش -

- (۱) یزبان هر بار و برگ و شاخها
(۲) که پیرورد اصل مارا ذوالعطا
(۳) جانهای بسته اندر آب و گل
(۴) در هوای عشق حق رقصان شدند
(۵) جسمشان در رقص جانهاشان میبرد
(۶) شیر را خرگوش در زندان شانند
- می سرایند ذکر و تسبیح خدا
تا درخت استغلاط آمد فاستوی
چون رهند از آب و گلها شاددل
همچو قوس بدری بقرار شدند
و آنکه گردد جان زانها خود میبرد
سگ شیری کو در خرگوشی ساد (۱)

(۱) در این بیت روح را به شیر شبیه نمود و شیر را خرگوش و دیر را بچه

- (۱) فِيمَثُ الْقَارِ ذَا يَا لَمَجَبُ
 أَنْتَ فِي الْحَالِ لَكَ تَعْمَى الرَّتَبُ
 تَسْتَأْثِلُ مِنْهُمْ وَتُنْجِي بِأَطْلَبُ
 أَنْتَ يَا مَنْ كُنْتَ بِالْوَصْفِ الْأَسَدُ
 نَسَكَ كَالْأَرَبِ مِنْكَ لَدُمُ
 نَسَكَ مِنْ هِيَ مِنَ الْأَرَبِ
 أَنْتَ فِي لَقَعْرِ بِلَدِي تُشْرِ لِمَ
 ذَا بَكَ انْصَادُ صَادُ الْأَسَدُ
 أَبْشُرُوا يَا قَوْمُ إِذْ نَعَمَ الْبَشِيرُ
 أَتَبْشُرُ أَتَبْشُرُ أَيُّهَا الْخَمْعُ الْبَشِيرُ
 أَنْتَ فِي الْحَالِ لَكَ تَعْمَى الرَّتَبُ
 تَسْتَأْثِلُ مِنْهُمْ وَتُنْجِي بِأَطْلَبُ
 أَنْتَ يَا مَنْ كُنْتَ بِالْوَصْفِ الْأَسَدُ
 نَسَكَ كَالْأَرَبِ مِنْكَ لَدُمُ
 نَسَكَ مِنْ هِيَ مِنَ الْأَرَبِ
 أَنْتَ فِي لَقَعْرِ بِلَدِي تُشْرِ لِمَ
 ذَا بَكَ انْصَادُ صَادُ الْأَسَدُ
 أَبْشُرُوا يَا قَوْمُ إِذْ نَعَمَ الْبَشِيرُ
 أَتَبْشُرُ أَتَبْشُرُ أَيُّهَا الْخَمْعُ الْبَشِيرُ

(۱) اراد بالاربع في است لما في النفس الامارة بمساسة صفره ومع هذه الحضرة كيف يعر
 مصلاه الدهر مع تظلمهم بالعلوم الفانية ومع سماع الدنيا لهم الى النجاة وسيدون مدويع الاربع
 اسف لاداره وهذا بيت تفسير لبيت الاول واراد ان علوم الحقيقة لا يعلم بالعلوم الظاهرة لان صاحبها
 لا يقدر ان يعاين الله من الصفات الدائمة والهادي يعون (ي تو شري درك من جاء فرد)
 (۲) نسخة تايه بالعلم (۳) نسخة تايه شرفه من طه (۴) نسخة تايه بحره لفتح

- (۱) در چپ سگی و آنکه ای عجب
 (۲) ای تو شیری در تک این چاه فرد
 (۳) نفس هر گوشت مصعرا در چرا
 (۴) سوی بچه‌ران دويد آن شیرگیر
 (۵) مزده مزده ای گروه عیش ساز
 مغردين خواهی که گویدت لب (۱)
 نفس چون هر گوش خو تر سخت خورد
 تو نصر این چه چون و چرا
 کاشر و نا قوم ادجاء البشیر
 کان سگ دورح بدورح رفت باز

(۱) محمد رضا گفته فقر نفس لعب است و حرص امام فخر الدین داری است که رئیس
 اهل کلام و مجادله بوده است

مَنْ عَدَى لِلظُّلْمِ فِي الْخَلْقِ شَرَّكَ
 هـ سَوَى وَبِهَا حَدٌّ وَمَنْ
 وَقَعَ فِي أَشْرٍ وَاعْتَشَى فَقَدْ
 تَمَيَّضَ ذُو مِنْ حَرٍّ لَا
 هَرَسَ احْتِمَاءُ لَدَى دَهْوَسِ
 مَسْ مَفْجُورٍ بِهِ لَا يَوْمُهُ
 كَرَّمَ الظُّلْمَ وَأَشَدَّ نُورِي
 وَعَدَى قَبْدَ نَهْوَالٍ وَاعْتَدَى
 لَهُ اجَازَتُ نَفْسًا قَبْدَ الْخَطَرِ
 وَعَلَى الْخَصْمِ الْإِلْدِ ذِي الْخَطَرِ
 وَحَمْدُ وَجْهِ كَسْرٍ أَوْ اشْكُرُوا

۱) أَشْرُ أَشْرٍ مَعْدُو أَرْوَحِ دَاكْ
 فَنَعِ شَدَّه بِالْقَهْرِ مِنْ
 ۲) أَشْرُ أَشْرٍ بِالْقَصْدِ يُطْلِقُ قَدْ
 كَانِ مِنْ عَدْلٍ وَاطْفِئِ شَمْلًا
 دَكْ مِنْ فِي كَهْمَ كَهْمَ مِنْ رُوسِ
 كَسَتْ بِكَسِهِ الْمَوْتُ لَهُ
 ۳) دَاكْ مِنْ لَسِ لَهُ شَمْلُ سَوَى
 هَقَّةَ الْمَطْبُورِ وَتَهْ أَفْهًا
 ۴) كَسْرَ عَاقِبَهُ نَمَحَ اسْرَ
 مِفْضَلِ أَحْوِ حَلٍّ وَ كَسْرِ
 كَمْ أَلَسْنَ تَى وَ لَطَمِ

فی بیان تجمع طائفة الوحوش من قرب الارانب

و ثنائهم و مدحهم

و هَذَا أَوْحَشُ كَلَامٍ حَمْدًا
 حـ حكا حدلان مـ وقع
 ۱) مژده مژده كان عدو جانها
 ۲) مژده مژده كر قصا ظالم بجاه
 ۳) آنكه از پند سى سرها بكوفت
 ۴) آنكه هر صلش دگر كارى نمود
 ۵) گردش شكست و معرش بر دريد
 ۶) گم شد و نابود شد در فصل حق
 كند مهر حاشش دندنها
 اوقات از عدل و لطف پادشاه
 همچو حش خاروب مرگش هم بروف
 آمه مضمومش گرفت و كوفت زود
 جان ما از قيد محنت و رهيد
 بر مهم دشمن شمارا شد سقى

جمع شدن فخربران بنزد خروگوش، و ثناء و مدح گفتن او را
 ۷) جمع گشتند آن زمان حمله و حوش
 شاد و حدان ز طرب در ذوق و جوش

حَلَقًا مُتَّصِلًا مِنْ وَ لِه

فی صحاری فصل منه عسل

فی السماء طرد دوزخ اعدت

ت عزرائیل الالاسد الفحول

لک تعدی و ت الهوی اعد

ساعد الله قیب ساعد

کرما حری عدی فی مرکا

ت ی دمت مجد خالد

واحدیت امره نداء العسل

السموس و ادواء الفؤاد

عاند المسکر عملت فانسحن

مظهر الطم و لقهیر شرک

منه فی الروح ما دوما یعید

سجده کردندش همه صحرائیان

می تو عزرائیل شیران نری

دست بردی دست و درویت درست

آفرین بر دست و بر بازوی تو

بلرگو تا مرهم جانها شود

آن عوان را چون بمالیدی بمکر

سد هزارن رحم دوزخ جان ما

(۱) من شمع بیهمه دوزخیه

وله کل و حوش سجدت

(۲) انت حتی حد م ملک

لم تک دین و صبح ما بقول

(۳) ما تکون الروح والقلب لنا

فتح ت اند و الساعد

(۴) فالاله الماء دا فی نهر کا

مرحبا فی یدک و الساعد

(۵) کرر بقول کی مدو امفل

کرر بقول کی مدو صناد

(۶) کرر بقول نر کف من

(۷) کرر بقول عن الطم دت

به آلاف حرج ال رید

(۱) حلقه کردند او چو شمع در میان

(۲) تو ورشته آسای با بری

(۳) هر چه هستی جان و دل قربان تست

(۴) داند حق این آب را در جوی تو

(۵) بازگو تا قصه دومانها شود

(۶) بارگو تا چون سکالیدی مکر

(۷) بازگو کز ظلم این استم نما

(۱) كَرِّرَ الْقَوْلَ قَدَى الْقِصَّةِ قَدْ دَدَتِ الرُّوحَ سُورُورٌ لَا يَعْدُ
قُوَّةَ لِرُوحٍ لِقَتَبٍ لِعَدَا

صیحه الارب للوحوش ان لا یفرحوا بموت العدو

(۲) قَالَ تَأْيِيدُ الْإِلَهِ يَا كِبَارُ كَانَ هَذَا وَلَمَّا فِيهِ انْتِصَارُ
بِسَوَاءٍ لَأَرْبَ لَوَاهِي ۱۰
(۳) قَوْلًا اعْطَانِي الْقَلْبَ وَهَبَ نَوْرًا أَهْدَانِي لِمَا كَانَ أَحَبَ
ذَلِكَ النُّورُ الَّذِي الْقَلْبَ نَزَلَ مَوْهٌ فِي أَيْدِي وَارْحَنَ حُلُ
مِنْ حَقِّ تَفْصِيلٍ حَسَنٍ مَرَّ وَافٍ رَضٍ وَسَمِعَ (۱)
صَبْرًا تَهَيَّ سَادِينَ ۴
لَا هَ وَ تَوْفَى لَرَسَهُ
مَنْ لَهَا السَّاطِنُ كَالشَّمْسِ يَبِينُ

(۱) اراد من قبل الله تعالی نفس لکه صیل من لغوه و العدره و بصر من فصل السادین
من حق به لی ان یجعل القوی ضعیفاً و القادر عاجزاً مداماً

(۱) بازگو آن قصه کان شادی فراست روح ما را قوت و دل را غذاست

بند دادن خرگوش بنخبر آن که از درد شهم شاد ششید

(۲) گفتم تأیید خدا بود ای مهان در هر خرگوشی چه باشد در جهان
(۳) قوتم بخشید و دل را نور داد نور دل مردست و پا را زور داد
(۴) از هر حق میرسد تفضیلهای باز هم از حق رسد تبدیلهای
(۵) حق بنور و توبه این تأیید را می نماید اهل ظن و دید را

نُسِبَ فِي عَرِيٍّ وَ الرُّثْمَةِ
 وَنَمَتْ بِالنُّوْمَةِ قَدْ رَطَا
 دَعُ وَ طَابِعُ مَا لَكَ فِي الْآخِرِ
 صِرُوا بِالْعَرَةِ وَ الرُّثْمَةِ
 صِرُوا وَنَسَمُ بِالرُّفْعَةِ
 نَمُوا بِحَبِيدُونَ بَلْ هُمْ
 حَصَمُ بِالْعَرَةِ رَبِّ اسْمَا
 هُمُ إِذَا عَطَاكَ لَا عَنْ رَهْمِهِ
 مُبْتَلًى إِذَا وَافَقَكَ الشُّرُورُ
 يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ لِلرُّشْدِ تَوَلَّ
 مَا رَأَى مِنْ بَعْدِهِ قَطْ طَمَا
 سَاعَةً مَا رَأَاهُ عَيْرَ نَعْمَا
 فَسَيَلِ الرَّاخَةَ الرُّحْبَ سَدَكَ

ای تو سته نوبت آر دی مکن
 بر ترا ز همت انجمش نوبت زنند
 دور دایم روحها را ساقیند
 از چه شد پر باد آخر سباب
 تر کنی اندر شراب حلد پوز
 هر که تر کش کرد اندر راحت است

(۱) صبح شُحْنُكَ سِدِّي نَمُوَّة
 لَا أَسْرَ مِنْ ابْنِ يَدٍ مِنْ عَطَا
 نَرُكَ نَعْتَقُ فَرَجَ الْحَاضِرِ
 (۲) وَالدِّي مَنَكَ مَوْقُ امُوَّة
 هُمُ عَنِّي عَنِّي لِحَوْثُ نَسَمَةِ
 (۳) هُمُ مِنْ امُوَّة عَنِّي فَمُوَّة
 دَوْمَا لَأَرْوَحُ سَمُوَّة كَمَا
 (۴) هَذِهِ دَوْلَتُكَ بِالنُّوْبَةِ
 مِمَّا قُلْ يَسْتَمِثُ رِيحُ الْعُرُودِ
 (۵) تَرُكَ هَذَا الشَّرْبَ نَوْ كُنْتَ تَقُولُ
 مِنْ شَرِبَ الْحَلْدِ سَبْ وَمَا
 (۶) مَا هُمُ أَيُّوْمًا وَ أَيُّوْمًا لَدَا
 كُلِّ مَنْ كَانَ فِي عَصَا رَتَا

(۱) هین بملک و نوبتی شادی مکن
 (۲) آنکه ملکش بر ترا ز نوبت تشد
 (۳) بر تر از نوبت ملوک باقیند
 (۴) چون بنوبت میدهد این دولتت
 (۵) ترک این شراب اریگومی یک دور روز
 (۶) یک دور وری چه که دیب ساعت است

- (۱) اَوْعِيْ مَعْنَى الرَّاحَةُ التَّرْكُ اسْمَعِ
بَعْدَ ذَا كَأَنَّ الْبَقَاؤَ فِي الْهَمَا
(۲) حَلْ هَذَا الْوَحْلُ مَعَ دِي الْكَلَابِ
فَرَجَاجِ الْعِكْرُ كَسْرُهُ فَتَابَ
وَوَيْعِيْ تَرْحَةً لَا تُزْعُ (۱)
أَشْرَبَ التَّرْكُ بِهِ مَا فِي الدُّنَا
وَأَصْحَوْ مِنْ هَذَا تَشَارُوا الْعَذَابَ (۲)
وَأَسْهَ مِنْ دَائِرَةِ دَوَائِلَاتٍ ..

تفسير قوله (بَعْدَ ذَا) عند رجوعه من غزوة قد رجعنا

من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر

- (۳) يَا مَوَدَّةُ نَحْنُ حَصْبُ نَطَاهِرٍ
قَدْ قَمَدَ مَدَّ مِنْ بَاصِرٍ
يَقِيْ فِي الْبَاطِنِ التَّحْصُمُ الشَّدِيدُ
مِنْ عَيْنِهِ «لَادِي بَصْفُ يَرِيدُ» (۳)

(۱) نسخه ثالثة - ملك الدنا - (۲) نسخه - مع كلاب الارض من دايوش و مع من هذا العذاب معجل
(۳) راد (من) فرع من جهاد الاصغر وهو مقابلة الكفار (اعلاء كلمة الدنا لا) شئ معسوس ووسطه سهل
ومع جسده وقع ومامع الدمن الامارة التي هي شريكه اشيطان ومعها عن الحسن بحسن لها كن وقت
وهي تسنى ما جهاد معها اكبر وعد وهدى سد روى القاري عن ابي بر اعدى انه قال (من) افضل
الجهاد ان جهاد الرجل نفسه وهو .. وان اعدى عدوك نفسك التي بين جنبك ولا يتسر بك العفة
عليها الا تتوفيق من الله تعالى لان موصلك الى حكمة الرشاد الواصل و ان هذا شعر فيقول
(كشش اين كار عقل وهوش نيست)

- (۱) معنی لترك راحت گوش کن
(۲) «سگان نگهدار من مردار را
بعد از ان جام عار را نوش کن
خرد بشکن شسته بند را

تفسير وجهنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر

- (۳) ای شهاں گشتم ما حصه بروں
ماید حصصی راں سر در اندوون (۱)

(۱) دو خدمت آمده است (اعدی عدوک نفسك التي بين جنبك)

- (۱) قَتْلُ هَذَا نَحْصَمُ صَغَبٌ وَحَظَرٌ
 سِدَا اَنْطَلِ صَوُّ اَلْمَدْهَبِ
 (۲) مَفْرَدِي اَلْفَسْ كَاثٌ وَ سَمَرٌ
 هِي بِالْاَنْحَرِ نَمِ تَحْمَدٌ وَ اَنْ
 (۳) فَاَنْبَحَارُ اَسْمَعُ طَرِ شَرِيفٌ
 نَدَا مَعْصِي وَ قَدْ اُنْصِي
 (۴) كَلَّ صَحْرٌ كُلُّ مَنْ عُنْدَا كَمَرٌ
 دَحَلُ فِيهَا بَحُوفٌ وَ وَحَلٌ
 (۵) مَا اَطَامَتْ بَصَا بِاَنْوَاجِ اَعْدَا
 دِ اَعْدَا مِنْ فَمِي اَحْيَ بَرَلٌ
 نَيْسَ شَعْلُ اَلْعَقْرِ كَانِ وَ اَنْطَلَرُ (۱)
 اَنْ يَكْ دَا سَحْرَهُ بِالْاَرْبِ
 كَاثٌ لَافِي اَلْعَظِيمِ بِالْاَنْثَرِ
 نَاثَا اَلْمَقْصَدِ فِي كَنْفٍ وَ كَمِ
 وَ هِي حَالًا مِنْ طَلَا كَمِ لَهْمِ
 اَحْرَفُ حَنْفٍ نَدَا عَنْ كَرِهِ
 فَاَيْسَى نَقَبٌ شَدِيدًا كَا سَحْرُ (۲)
 وَ صَرَا حِ مَسْتَبِيرٌ وَ حَصَلُ
 اِنْ وَرَثَ صَارِيهَ حَتَّى ذَا
 وَ اَطْوَحَ اَمْرَدِ بَمَنْهَا وَصَلُ

(۱) ی صاع هدا بعدو پس شعل العقر و اوامک انکان من و املا ای الله صاعی و ليس الامر کذاک بل محتاج لاراد - ح واصل الی الله لا یسمع صاعی و هو لامس الامارة بنت معدو ارب عمل معدو و مادام اچ بهجافته اند احواس و عمل الله ش ولا تدر قلبه لا یرکه المرشد (۲) - و صاع الفوه ر الحجر - صاع الفوه

- (۱) کشتن این کار عقل و هوش نیست
 (۲) دور و سباسب و دوزخ زده است
 (۳) همت دریا ر در آشامد هور
 (۴) سنگها و کافران سنگ دل
 (۵) هم نکردد سکی از چندین عدا
 شیر باطن سخره خرگوش نیست
 کوندرباها گردد کم و کاست (۱)
 کم نگردد سورش آن خلق سوز
 بدر آمد اندر و زار و حجل
 تا و حق آمد مر اورا ان بنا

(۱) محمد رضا گفته که پس صورت سوزح حقی شده و در وفق هر دو که از درکات وی صعی است - میباید چنانچه درکات حقیقه هفتگانه در اصول صعبات ردیه پس هم هفت است کبر و جری و شهبوب و حسد و عصب و بغل و خفتد هر یکی را آنها درمی است در شده سوی درکات جهیم - بعد از آن حال دوزخ بیان میفرمایند (سنگها و کافران سنگ دل)

- (۱) هَلْ شَيْفَ هَلْ شَيْفَ لَا ار
 مِنْكَ النَّارُ لَكَ هَذَا النَّارُ
 (۲) لَقَمَةً ذَالْعَالَمِ قَدْ بَلَعَتْ
 صَبَحَتْ بِعَدَّتْهَا صَخْبًا شَدِيدَ
 (۳) وَ عَلَيْهَا الْحَقُّ إِذْ حَطَّ الْقَدَمُ
 فَمِنْهَا سَكَتَ مِنْ كَيْ فَكَانَ
 (۴) هَذِهِ الْمَسْ لَ حَرَّ سَقَرِ
 نَمَتْ الْأَحْرَاءَ طَمَعُ الْكُلِّ وَ
 (۵) نَ هَذَا مَعَهُ مَحْفَرِ لَا
 عِزَّ دَابَّ مَحْفَرِ مِنْ حَرِّ هَذَا
 (۶) اِنْ هَذَا الْقَوْسُ مَعَكُوسٍ لِيَهْمَ
 قَالَتِ الْحَالُ بِي لَشَيْعَ الْعَمَى
 وَ لَكَ إِحْرَاقِي مِنْ دَا أَنَا
 وَ أَيْ لَا كَلَّ نَسَبَ دَلَعْتُ
 وَ يَكُنْ لِي مَلِكٌ هَلْ مِنْ مَرِيدِ
 مِنْ حَطَرِ الْأَمْكَانِ وَ اِقْدَمَ (۱)
 مَ يَهَا مِنْ يَبِّ حَبِّ وَ هَذَا
 اِدْعَتْ وَ اِهْبَ وَ يَهَا إِسْفَرِ
 وَ جَدَّتْ دَوْمًا كَمَا الْكُلُّ وَ جَدَّ
 غَيْرَهُ فَهُوَ لَهَا قَدْ فَمَلَا
 مِنْ يَهَا سَجَبَ الْقَوْسِ لِي
 غَبْرُ نَسَبِهِمْ مُسْتَقِيمٌ مُعْتَدِلٌ
 لِي عَوَاجٍ لَا تَبْطُ بِاِنْتِظَامِ (۲)

(۱) بحديث اشرع به وى عن ابي لارى جبهه يوفى من مريد حتى يسبح به ربنا معه
 فادعهم فتمون بعد قط و عزت قال في المصحح توقف السلف في القدم و قالوا انا علم بمراده و اول
 انجاف فقال مصهم سمعهم و صرعه لداه عظميا و قد نسهم الاسد و الاولاد (۲) سخته به
 ملائلات مالها فيه انتظام -

- (۱) سیر گشتی سیر گوید نی هنوز
 (۲) عالی را لقمه کرد و دو کشید
 (۳) حق قدم بروی نهی از لامکان
 (۴) چونکه جزو دوزخ است این نفس ما
 (۵) این قدم او را بود کورا کشد
 (۶) در کمان ننهند الا تیر راست
 سه آتش اینت نایش اینت سوز
 معده اش نعره زمان هل من مزید
 آنکه او ساکن شود از کن فکان
 طبع کل دارد همیشه جزوها
 غیر حق خود که کمان او کشد
 این کمان بازگون کژ تیر هاست

- (۱) اِسْتَقَمَّ سَهْمًا مِنَ الْقَوْسِ اِحْلَصَ
 فَمِنْ الْقَوْسِ لَا شَكَّ طَعْرُ
 (۲) اَنَا مِنْ حَرَاءَ حَرْبِ الطَّاهِرِ
 فَلَحَرِبِ السَّاطِرِ الصَّغْبُ
 (۳) اَنَا مِنْ حَيْدِ الْجَهَادِ الْاَصْفَرِ
 مَعَ بَيْتِ اللَّهِ صُرْتُ وَالْمَا
 (۴) فَمِنْ الْحَقِّ رَحُوتُ الْمَدَا
 كَبِيْ بَوَاهِي الْاَيْرَةِ هَذَا الْجَيْلِ
 (۵) سَهْلًا اِدْرِ الْأَسَدَ الْقَضَانَ مِنْ
 اَسَدًا اِدْرِ اللَّذِي قَدْ كَسَرَا
- وَلَقَصْدُ الْهَدَفِ اِذْهَبْ وَأَوْحَصْ (۱)
 كُلُّ سَهْمٍ مُسْتَقِيمٌ وَ طَعْرُ
 اَدْرَ رَحْمَتِ سِرِّهِ الطَّاهِرِ
 وَجْهِي وَجْهَتِ اَعْدُو لِقَمْنَا
 اِذْ رَحْمَتُ لِلْجَهَادِ الْاَكْبَرِ
 رُمْتُ لِلنَّصْرِ وَالْاَمْرِ الدُّنَا
 سَتَلُّ التَّوْفِيقِ نَبِي الْعِدَدِ
 حَتَّى قَافٍ اَزِيلُ وَالْقُلُوبِ
 كَسَرُ لَصَفِ وَ اَرْدَاهُ رِصْ
 نَفْسُهُ قَسْرًا وَ فِيهَا طَعْرَا

(۱) قال مواضع صحاح ان لرد من القوس اوجود الاسداني ومن السهم لاعمال و الساحب لها الحق تعالى التوفيق و الهداية ولا يخطئ الموفق في ايهوس الا السهم يستقيم لمصير مفعول مفعول مسمى بالانتم من القوس سبها معوجة لا تميل لهدف بل صاحبها يكون بهرب و ملحد والعياد بالله صليكم بالاستقامة مع مجاهدة النفس نسخة ۱۰۰۰ استقيم سبها من القوس العرس صحت تعطى المراد والعرض

- (۱) راست چون تیر و واره از کمان
 (۲) چو بکه واکشتم ز پیکار برون
 (۳) قد رجما من جهاد الاصفریم
 (۴) قوة از حق حواهم و توفیق لای
 (۵) سهل شبری دان که صفها بشکند
- کر کمان هر راست بجهاد یسکان
 دوی آوردم به پیکار درون (۱)
 با نبی اندر جهاد اکبریم
 تا سوزن بر کتم این کوه قاف (۲)
 شیر آنت آسکه خود را بشکند

(۱) این بیت در بعضی شرح معوله هر گوش شمرده و بر این تقدیر آغاز این داستان هم مقوله هر گوش میشود (۲) سعه دوم سعه لکاهور - قوی حواهم رحن دریا شکاف -

۱) یَصْبِرُ سَدَّ اللَّهُ لَمَدَدُ لَهُ وَ لَعُوْثُ حَمَلُ وَ ارْشَدُ
وَمِنْ الْمَمْسِ وَ فِرْعَوْنَ لَهَا يَسْجُو يَطْعِي فَمَسَّ شَبَّ بِهَا

فی بیان مجیی رسول سلطان الروم قیصر الی عمر بر سالة
و رؤیة الرسول کرامات عمر

(۲) فی بیان داشممع بی قصه
تَحَدُّ تَعْرِفُ ذَاكَ الْأَسَدُ
۱۳ وَرَدَ مِنْ قِیْصَرٍ تَحَوَّ عَمْرٌ
جَاءَهُ فِي طَيْمِهِ يَطْوِي لِنَلَالِ
۱۴ قَالَ قِصْرُ الْمَدَنَةِ حَشَمٌ
كَبِيْ اَنَا مِنْهُ مَتَاعِي وَالْعَرَسُ
(۵) قُلَّةُ الْقَوْمِ اُجَابُوا عَمْرٌ
عَمْرٌ فِي مَنَكِهِ الرَّحْبُ الْكَبِيْرُ

(۱) نسخه ثانیة - المعنی والمعنوس -

(۱) تا شود شهر حداد و عون و ورده از رفس و ر فرعون او

آمدن رسول قیصر روم بنزد عمر در رسالت و دیدن او کرامات عمر

(۲) در بیان این شو یث قصه
(۳) بر عمر آمد ر قیصر یک رسول
(۴) گفت کو قصر حلیه ای حشم
(۵) قوم گفته شد که او را قصر بیست
تا بری ر سر گفتم حصه
در مدینه از بیان رسول (۱)
نامی است و رحمت را آنجا کشم
مر عمر را قصر حاش روشی است

(۱) بقول بومی عمیق و بسیار دور هم آمده است

- (۱) هَبْ لَهُ سُلْطَةً حَسَنَتِ الْكَبِيرُ
 کمالدر ویش له بیت دھند
 (۲) يَا حَيَّ كَيْفَ تَرَى مُصْرِعَ عَمْرٍ
 آد عین فستک قد است
 (۳) شَتَّ عَلَى الْقَتَبِ فِي الْأَوَّلِ مِنْ
 بعد داعیات نحو قصیدہ
 (۴) كُلُّ مَنْ فِيهِ حِفْ صِهْرٍ
 ظر احصردہ ہما محض
 (۵) مَا تَرَى حَمْدَ حَيْرِ الرِّسَالِ
 حنت من ہر ترکی و دھان
 (۶) أَنْتَ تَوَسَّوسَ مِنْ كُلِّ فَرِيقٍ
 فمسی مع د الرفوی نقدر

- (۱) گرچه از میری ورا آوارہ بہست
 (۲) ای برادر چون بہ بیی قصر او
 (۳) چشم دل از موی عیب پاک دار
 (۴) ہر کہ را رسب از ہوسہا جان پاک
 (۵) چون محمہ پاک شد از نار و دود
 (۶) چون ربیعی و سوسہ بد خواہ را

- ہمچونروشن مراوراکلازہ آبست (۱)
 چونکہ درچشم دلت رست است مو
 وانگہاں دند در قصرش چشم دار
 زود بید حصرت و یوں پاک
 ہر کجا رو کرد وجہ اللہ بود (۲)
 کی بہ بیی تم وجہ اللہ را

(۱) کلازہ جابہ است کہ ارچون وی مسارند (۲) اشارہ نایہ درسورہ نقرہ است (۳) ہما تولو

(ثم وجہ اللہ)

- (۱) فَمَا لَمَقْتُ وَجْهَهُ وَالرَّاسُ لَكَ،
وَبَلَا عَيْنٍ تَرَى السَّرَّ نَظَرْتُ
(۲) حِينَ الْأَسْنَى فِي نَدْمِ حَظَرِ
وَتَدْرِي مَنْ هُوَ دَائِمَ الْمَطَرِ
(۳) وَإِذَا مَا عَرَّ حَبَّ السَّمَى
وَدَمَّ عَيْنِ عَيْنِ دَوْمَا نَقَى
- بِالْثَّيْبِ عَفْلًا عَمَّا يَكَا
وَبَلَا عَيْنٍ تَرَى السَّرَّ نَظَرْتُ
مَنْ هِيَ فُشْرٌ بَلَا لَبِ دَثَرُ
مَنْ أَيْ مَحْشُورِهِ حَقًّا طَرُ
فَعَلَى ذَا الْمَطَرِ أَمَّا زَا الْعَمَى
وَلَمَّا دَلَّ قَدْ فَاقَى الْقَفَا

وجدان رسول الروم عمرًا نائما تحت التخلّة

- (۴) دَرَسُولِ رُومٍ دَا لِمَطَ لَا يَنْقُ
(۵) عَقَدَ الظَّرْفَ عَلَى لُقْبَا عُمَرُ
(۶) هُوَ عُرْدَ رَحْلِ مَطَبِ لَعْمَلِ
سَلَّ عُمَةُ يَكْلِي ظَرْفِ
- سَمِعَ فِي عَمْرِ صَفْعًا عَيْنُ
صَبِيعَ لِرَحْلِ وَاثْوَابِ السَّمَرِ^(۱)
مَحْضَ فِي طَبْنِهِ كُلِّ مَحَلِّ
وَلَمْ حَسَّ مِنْ شَعْبِ

(۱) المراد من الرحل العرس السدي قال عبد الحميد بن حسان

- (۱) رو و سر در جمله ها پیچیده
(۲) آدمی دبدست و نامی بوسه ست
(۳) چونکه دست دوست سود کور به
- لاجرم با دیده بی دیده
دید آست آنکه دید دوست است
دوست کو باقی باشد دور به

یافتن رسول قبصر روم را خفته زیر غی هابن

- (۴) چو رسول روم این العاص تر
(۵) دیده در بر حسن عمر گماشت
(۶) هر طرف اندر پی آن مرد کلا
- در سماع او رده شد مشتاق تر
رحمت را و اسیر صائم گداشت
میشدی بر سال او دیوانه وار

مَثَلُ هَذَا الرَّحْلِ الْمَطْبُورِ
 سَبَّحَ مَا عَلِمَ عَنْهُ أَحَدٌ
 عِنْدَهُ يَحْدِثُهُ حَيْرٌ أَمِيرٌ
 فَأَرِ الْمَطْبُورَ نَالِ مَا قَصِدُ.

مَثَلُ الرَّهْرَةِ حَسْبُ وَالْإِهْلَالِ
 عَمْرٌ هُوَ نَحْتُ دِ الْمَجِيلِ
 وَ عَنِ النَّاسِ يُرَوَّى وَاتَّعَدَا
 كَفَّ طَلُّ اللَّهِ بَمِ عَمْرٍ
 عَمْرٌ ذُ صِرَ حَوَافِ رَحْفِ
 أَرْسُولِ قَدِ تَتِ وَارْهَتِ
 زَوْجِهِ أَيْضاً بِهَا الْقَلْبُ اتَّجَلِي

وز جهان مانند جان باشد نهان
 لاجرم جوینده یابنده بود
 گفت عمر نك زیر آن نخیل (۱)
 زیر سینه حفته بین سایه جدا
 مر عمر را دید در لرزه افتاد
 حالتی خوش کرد بر جانش نزول

(۱) قَائِلًا فِي نَفْسِهِ مِنْ عَجَبٍ
 فِي الْإِدْنِ وَهُوَ بِهَا كَالرُّوحِ قَدْ
 (۲) فَحَصَّنَ السَّيِّدَ مِنْهُ لِمَصِيرِ
 وَ بِلَا شَكٍّ كَمَا حَدَثَ وَجَدَ
 (۳) فَرَأَى أَعْرَابِيَةً مِنْهَا لِحْمَالِ
 لَهُ قَالَتْ إِذَا بِهِ لَادٌ دَحِيلِ
 (۴) تَحْتِ ظِلِّ الْمَخْلَةِ ذِي انْفِرَادِ
 تَحْتِ ظِلِّ الْمَخْلَةِ نَامَ أَنْظَرِ
 (۵) وَهَذَا حَادٍ وَ فِي نَمَدٍ وَفَقِ
 (۶) فَمَنْ الْمَأْتِمِ هَذَا الْهَيْئَةِ
 حَالَةً طَيِّبَةً وَأَقْتِ عَلَى

(۱) کاس چبین مردی بود اندر جهان
 (۲) حسرت او را ناش چون سده بود
 (۳) دید اعرابی روی او را دحیل
 (۴) زیر خرما بن ز خلقان او جدا
 (۵) آمد آتجا و ارو دور ایستاد
 (۶) هبسی زن حفته آمد بر رسول

(۱) در قاموس گفته دحیل در قوم آست که باشد از آن قوم و داخل شود در آن قوم و ایضا

مراد کسی است که هشت او را عاری شود -

- (۱) فالهوی و الهته صدان .
 وهو فی فیه و روح طر
 (۲) قل فی نفس اماره قد ضر
 عده، المختار کتب و اکبر
 (۳) من موی هیة و وحلا
 سبب هیة ای کما
 (۴) کم فحمت عا مر و سد
 (۵) اکبر و مصمرا عروب
 کنت مثل الأسد الضاری اقتحم
 (۶) لکثیر الطعن والضرب الشدید
 صرت فی قوة قلبي مقردا
- حیفا فی واحد قط هم
 جمع اصدان دان هفتکر
 ملوک و سببها امر
 کینه شت کذا الامر یصبر
 ن اری کر هدا ر حلا
 بهواه ملک می الذما
 وجهی ما اصغر قلبي ما ارتعد
 و اصغیر صرت ره محفوظ
 د و طیس الحرب شب و التهم
 ی و می حصه عیب
 لا ری می فیه

این دو خدا را دیده جمع اندر جگر
 بیش سلطان « کرده ام
 هیئت این مرد هوشم دو ربود
 روی من زایشان نکردانیدر نک
 همچو شراب دم که باشد کارزار
 دل قوی تر بوده ام از دیگران

(۱) مهر و هیبت هست ضد یکدیگر
 (۲) گمت یا خود من شهان را دیده ام
 (۳) از شهانم هیبت و ترسی بود
 (۴) رفته ام در پیشه شیر و پلنگ
 (۵) بس شدستم در مصاف کارزار
 (۶) بس که خوردم بس زدم زخم گران

(۱) اَعَزَّلَ فِي الْأَرْضِ نَأْمَ الرَّجُلِ
 أَنَا بِالسَّعَةِ مِّنْ أَمْرِ الدُّنَى
 (۲) هَذِهِ الْهَيْئَةُ لِلْحَقِّ غَدَتِ
 هَيْئَةُ دَارِ الرَّحْلِ دِي الْحَرْقَةِ
 (۳) كَلَّ مِنْ حَافٍ مِنْ أَحْوَجِ الْقَدِيرِ
 مِنْهُ حَافٍ لَأَسْ وَحَسْ وَمِنْ
 (۴) بِيَدِي أَمَكْرٌ وَالْجَرْمُ قَدْ
 عَمَرَ نَفْسٌ بَعْدَ سَاعَةٍ
 (۵) فَارَسُولُ حُرْمَةٍ مِنْ عَمَرٍ
 فَتَسِي مَصْطَفَى وَلِ سَلَامٍ
 (۶) فَهَذِهِ عَمَرٌ دَارِ سَلَامٍ
 أَمْسِ أَعْدَاءُ مِمَّنْ عَمَدُهُ

مَا لِي ضَيْعَ لَيْسَى لَوْجَلِ
 مَكَتْ زَحَفَ يَ هَذَا لَمَّ (۱)
 نَدَى فِي أَجْلَقِ حَبِيبٍ مَدَّتْ
 بِكَ سُبْحَانَ مِنْ قَدْ رَفَعَهُ
 وَاتَّقَى الْجَرْمَ الصَّغِيرَ وَالْكَبِيرَ
 فَدَارُ رَمَّ بَحْفَاءِ وَ عَسْ
 وَقَفَ وَ اسْدَ حَتَّى فَوْقَ يَدِ
 وَ ارَسُولُ قَوَامٍ فِي طَعَامِهِ
 وَ سَلَامٍ فَعَلَّ دَلَاثِرَ
 وَحَسَبَ الْأَوَّلِ ثُمَّ الْكَلَامِ
 وَ هَ فُلْ تَقْدَمُ لِلْأَمِّ
 حَسَنَ ابْنِي إِلَيْهِ وَدَه

(۱) لبراز من هفت اندام اختراجه ام
 باسمه لمدکوة كما في القاموس الفارسي (برهان
 دمع) آراس و الصدر و الصن و الدن و
 لرحلان و هفت اندام ايضاً أسم للفرق المعروف بالسرية
 بهر المدن -

(۱) بی سلاح اس مرد حقته برومید
 (۲) هیئت حق است بن ر حاق بیست
 (۳) هر که رسید از حق و دعوی گریذ
 (۴) نداریز فکرت بحرمت دست بست
 (۵) کرد خدمت مر عمر را او سلام
 (۶) پس علیکش گفت و او را پیش خواند
 من بهت اندام لرز چست این
 هیئت آن مرد صاحب دلق بیست
 ترسد از وی اس و حق و هر که دید (۱)
 بعد مکشاعت عمر از حوت حست
 گفت پیعبر سلام آنکه کلام
 ایستش کرد و سرد جود شاند

(۱) در حدیث آمده است (من حاف الله حافه کل شیئی و من حاف غیر الله حوفه الله من کل شیئی) .

(۱) كُلُّ مَنْ خَافَ الْآلِهَةَ آمَنُوا

(۲) لَا تَخَافُوا تَرَلَّتْ لِلْمُحَافِئِينَ

(۳) فَأَلْبَدِي مَا بِهِ خَوْفٌ كَيْفَ لَهُ

كَيْفَ تُعْطَى الْبَدْسُ مَنْ لِيُدْرَسَ لَهُ

(۴) وَلَهُ لِحَاطِرٌ مَحْرُوتًا عَمْرٌ

سَكَّرَ أَهْدَى سُرُورًا وَ فَرَحٌ

و لَقَلَّبَ الْحَافِ قَدْ سَكَمُوا

هِيَ كَمُوا الْحَافِئِينَ الْمُؤْمِنِينَ (۱)

لَا تَخَفُ أَنْتَ تَقُولُ مَنْ لَهُ

يَاكَ مَحْضًا بِهِ الْعِلْمُ الْم

فَسَهُ مَقْنُوعٌ دَا مِثْلُ الْحَرِّ

صَدْرُهُ لَصِيقُ الْبُشْرِ شَرَحٌ

مقاله عمر لرَسُول قيصروم و سؤال الرسول عمرأ

و دَقِيقَاتٍ لَمِيقُ الْبُشْرِ

وَصَفَ الْحَقُّ لَهَا نَعْمَ الرِّفِيقُ

كَيْ هُوَ يُعْرِفُ مِنْ هَذَا الْمَقَالِ

عِنْدَهُ اَعْرِقُ يَنْتَ هُمَا (۲)

(۵) نَعْدُ دَا قُلْ أَحَادِيثًا جَسَدًا

عَنْ صِبَاتٍ ظَهَرَتْ عِنْدَ الرِّفِيقِ

(۶) مِنْ دَلَالِ الْبَدْسِ لِلْأَبْدَالِ قَالَ

لِلْمَقَامِ الْحَالِ يَذْرِي مَا هُمَا

(۱) اشاره ای الایة فی عم السجدة (اللدین فالوارث لله به سجدوا بشری علیهم لمتکله
ن لا یخافوا ولا یخربوا وادشروا سبعة بنی کتم وعود) (۲) ای حتی یسم رسول الروم و المقام
هو اللدی قام به السیث و عدل لسی پردعی فیه بعض لموهة

مرد دل ترسیده را ساکنی کند

هست در حور از بری حائف آن

درس چه دهی بیست او محتاج درس

آن دل ازجا رفته ر دلشاد کرد

(۱) هر که ترسد مرد را این کند

(۲) لا تخافوا هست برل حائفان

(۳) آسکه خوش بیست چون گوئی مترس

(۴) حاطر و بریش آماد کرد

سختن گفتی عمر و رسول قيصروم و سؤال الرسول قيصروم با هم

در صعات پاک حق نعم الریفق

تا بداند او مقدم و حال را (۱)

(۵) بعد از آن گمش سحهای دویق

(۶) ور وارشهای حق ابدال را

(۱) برای تحصیل دانستی حال و مقام و ابدان صفحه ۹۲ و ۹۳ ج ۱ شرح بهر المعلوم فارسی

رجوع شود -

- (۱) حُلُوهُ تَمَكُّ الْعُرُوسِ بِتَحْمَلِ
وَالْمَقَامَ الْخُلُوَّةَ مَعَ ذِي الْعُرُوسِ
(۲) قَامَلِيَتْ وَ سَوَاهُ نَظَرُوا
لِكِنْ الْخُلُوَّةَ وَالْوَقْتَ لَهَا
أَحْلُوهُ تِلْكَ الْعُرُوسِ شَمْسُ
لَكِنْ أَحْلُوهُ مَعَ تِلْكَ الْعُرُوسِ
أَمِنْ الصَّوْفِيَةِ الْحَمُّ الْقَمِيرُ
كَانَ مِنْ أَهْلِ الْمَقَامِ اتَّقُوا
(۳) قَالِي رَوْحِهِ أَوْ طَانًا ذَكَرُ
(۴) وَزَمَانًا هُوَ مِنْ كُلِّ زَمَانٍ
عَنْ مَقَامِ أَقْدَسِ دُءُ قَدْ ذَكَرُ
- عُرُوفِ أَحْوَالِهَا كَمَا كَانَ الْمَثَالُ
الْمِثَالُ أَقْدَرُ وَشَاهِدُ فِي النَّفُوسِ
هَذِهِ الْخُلُوَّةُ مِنْهَا حَضَرُوا
الْمَلِكُ الْمَمِيمُ حُصَّ بِهَا
طَهَّرَ الْمَسْ مِنْهَا شَمْسُ
تَمِيمٌ مِمَّنْ مِنْهَا النَّفُوسُ
كَانَ مِنْ أَحْوَالِهَا وَرَأَى بِسَبْرِ
أَحْسَدَى أَمَامِي فَفَرَّقُوا
وَلَهَا عَدَدُ أَنْوَاعِ السَّرِّ (۱)
حَبِي ذَكَرُ وَالسَّرُّ أَبَانُ
أَنْ غَدَى أَجْلَالِيَا الْقَدِّ عَمْرُ (۲)

(۱) می شرح عبرت‌نویسان عرسان احوال الروح من تعالم الالهی لی عالم الامر و من به سر حدی ای به عالم سم نسخه ناسخه - می روحه و خطا ذکر و لی به انواع السر -
عدد و الکلی منها مثلاً - عبرت‌نوی رسول فیما - (۲) ای انه بین له اسرار الاول و اسرار اللاحقین
عن معاد القدس اجزیه بان مقام اقدس ذات صانعین و لی لاجلال و المراد به مرسته لاجزیه اجزیه
شائعه الکثرة و ذکر الرمان لیسبب لان مرتبة الحق هاربه عن الرمان و المكان -

- (۱) حال چوین جلوه است از آن ذیبا عروس
(۲) جلوه بیند شاه و غیر شاه نیز
(۳) جدوه کرده عام و خاصان را عروس
(۴) هست بسیار اهل حال از صوفیان
(۵) از منازلهای جانش یاد داد
(۶) وز زمانی کز زمان خالی به است
- وین مقام آن خلوت آمد با عروس
وقت خلوة نیست جز شاه عزیز
خلوت اندر شاه باشد با عروس
با درست اهل مقام اندر میان
وز سفرهای روانش یاد داد
وز مقام قدس کاجلالی شده است

- (۱) عَنْ هَوَاهُ فِيهِ عَنَّا الرُّوحُ قَدْ
هُوَ قَتَلَ الْعَالَمَ ذَا نَظْرًا
(۲) كُلُّ فَرْدٍ لَهُ فِيهِ الطَّيْرَانُ
اَكْثَرُ مِنْ نَهْمَةِ امْتِنَانِ
(۳) عَمَرٌ اِذَا نَظَرَ الْمَرْءَ الْغَرِيبَ
نَفْسَهُ طَالِبَةً الْاَسْرَارِ قَدْ
(۴) بِالْقَضَا الْاَسْتَاذَ شَيْخِ كَمَلٍ
وَالْمَتَى ذَا عَجَلٍ وَ مَرَكَبِ
(۵) قَرَأَى الْمُرْشِدُ ذَاكَ ذُو الرُّشْدِ
فِيَارِضٍ نَظَفَتْ بِذَوَا نَظْفٍ
(۶) قَرَسُوهُ الْقَيْصِرُ الْخَضِرُ الرَّزَنِي
فِي اَسْمَاءِ اَرْوَاحِ كَاتِبِي الْاَهْلِيَّةِ

(۱) ی کان عمر سریع السرور و رسول روحه مرکب مسوول به العالی (۲) ای آقای علی ارمی وجود رسول اروم لاسر و بلقی الاسرار سحره و الرقیب دا
الاسیة و معارف اللدیه -

- (۱) و در هوائی کاندرو سیمرع روح
(۲) هر سکی پروارش را آفاق یش
(۳) چون عمر غبار رو را یار نام
(۴) شیخ کامل بود و طالب مشتهی
(۵) دند آن مرشد که او ادراک داشت
(۶) مرد گفتهش کای مر المؤمنین

پیش ذبی دیدست برود فتوح
وز آمد و همب مشتاق پیش
جان او طالب سرریخت (۱)
مرد چانک بود و مرکب در گهی
تخم پاک بود زمین پاک داشت
جان زیلا چون در آمد در دهن

(۱) شیخ ولی گفته مضراع اول این بیت (چون عمر) و ما بعد از آن شرح است و مصرع
دوم بیت سوم (نعم پاک الح) جری شرط است

ادابت لطیف المدی فانه
 كيف في اصغر من بحی قصص
 دل وحق على الروح قرا
 المعنى لا عدم من يس اله
 رقيه ذ في اشكال عدت
 صار من فانه كل عدم
 و عدی جو لو خود في تر من
 و على امو خود قصه د بالا
 و اله با سرته انعدم
 لا يجد سر طایفه
 قد اوه و عدی رهن القصص
 رفته مع قصص نما بر
 در او مقفه تر و بها (۱)
 ضطر بینه بحی است
 باولا سرعان سرعان تقدم (۲)
 ضرب باطوع تعقیق حسن
 رفته اضاعه دل می
 ساق عدو الفرسین دا فهم (۳)

(۱) و مافی السج و - قرا الحق مسون علی اسموس و هذا الارواح و اسه الى لا ساجد الله هم
 مسكون عب و دنأ و اراد مسون ه مافی اراده بعینه د اهامیه و بحر یکمه لا ارادهم ای -
 جو و جیمیه یا بون ، اعتر که مسون و اله ذره للخروج ، ای مخزی دوله مافی (۱) با امره را
 شد ان موف له ان سکون (۲) ای و من و ون الحق مافی ای امره لیکوی و بعینه الارب و
 ر لا ارواح لمدمومه محاسب وجود ضرب حقه لطف و نهی مره شخص و نفس (۳) الفرس
 و عن شدة الرعه قولیه (دو سه راند) ای م با عه عدو الفرسین او موسوم (چهار سر د)
 احب (ویر دون بدالت انه رکس و اعاد معد و رکس رعه و اس و م حسب السج القوی من
 میرع لثانی لمد مد کور هکده (ر بر موجود اسوی چو خود و و اسه در عدم موجود و راند)
 دره نقره (۴) م مافی علی تعالی علی الوجود سو ، عسکر الوجود موری اذهه عسک المدم) و
 شده بین و لا لان مافی السج الحقیة و لطبوعات الفارسیه و اهنه من مافی و شروحه
 م مافی و یا بعد لتوجه ام کور و جروحه عسک الکلام .

(۱) مرغ می بدرد چون شد در نفس
 (۲) ر عدم کان ندارد چشم و گوش
 (۳) او مسون او عدمها زود رود
 (۴) باز در موجود اسوی چو خواند
 گفت حق بر جان مسون حوا ، و قصص
 چون مسون خواند همی آید بحوش
 حوش محقق میرسد سوی وجود
 رود او را در عدم دو اسه ر بد

- (۱) آیه نَحْنُ مَنْ فَرَجَ
 آیه اشمس من فرجی
 (۲) ثُمَّ أَيْضًا قَالَ فِي السَّمْعِ لَهَا
 فَبَوَّحَهُ الشَّمْسُ مِنْ رَعَبٍ وَقَعِ
 (۳) قَالَ فِي سَمْعِ الْوَرُودِ مَا
 قَالَ بِسَرٍّ وَفِي سَمْعِ الْحَجَرِ
 وَبِهِدِ الْعَقِيقِ وَدَهَبِ
 (۴) عَجَبًا فَاذْهَبِي فِي سَمْعِ الْمَرَامِ
 سَكَنًا حِينَ مَدَامُ الْأَدِ
 (۵) عَجَبًا دَائِلًا نِي كَلَامِ
 فَعَدَنِي مِنْ عَيْمِهِ مَنْ يَحْيَا
- روحاً از ذاتِ یَشوقِ و وتغ
 و خهه نور و شع البمللا
 نکه موحشه خافت بها
 مده کتب و عادت من فزع
 اصحاك و خه و راد و لنها
 ما طاب و سر و هر
 معدد سود بمثل ما حب
 ما فزا حتی مدینه بالحواس
 رعب منه محيما ما قصد
 فر دیر فی سَمْعِ الْعَمَمِ
 یحظر مدغم له مدنی الکرسا

(۱) یی قدس حق نی لخدمه نه حیصار لحد روحه کاحسان لاسمه و لاویاد عدهم
 عرجوانها بی لاسمه عروج حیفه بازرس و عیسی و حاتم لاسمه وقت شمس آیه من خلعت و بعد
 عایه سینه المور مسورب العالم و کد بعلی عی کز ششی رانه دسر سود من العدم الی الوجود
 (۲) ای و ان الحق الی فی ان دور سر و نه حینه صد حک و قد الحق مدالی للحجر مر او ح
 معدنه عقیقا راد با سر الحق لاسمه و سله عربا بعدد فان لادیه (۳) سینه مدینه
 (فعدی کالقرب الماء یسبح له من عین و هی قلب جریح)

- (۱) گفت با جسم آیتی تا جان شد او
 (۲) بار در گوشش دهد سکه محوف
 (۳) گفت در گوش گل و خنداش کرد
 (۴) با گوش خاک حق چه جویده است
 (۵) تا مگوش امر آن گویا چه خواند
- گفت با حورشید تا رخشاں شد و
 در رخ حورشید فتد سد حسوف
 گفت با سگ و عشق کاش کرد (۱)
 کوهر و گش و خاموش ماسه است
 کو چومشاک از دیده خود آب را

(۱) در سینه ولی چپ لکامور و غیرها (گفت با لعل خوش و تاناش کرد)

- (۱) كُلُّ مَنْ تَدَّ وَ حَيْرَانًا عَدَى
و له نَرْدِيدَ تَلَوَى بَدَى
و معنی فهمه عتّه عجز
بَيْنَ ظَلَمَيْنِ مُدَامًا يَنْسِي (۱)
او بَصِدَ مُرِهِ بِهِيَمِ الظُّمَرِ
اَيْضًا التَّرْجِيحُ مَاذَا يَقُولُ (۲)
ذِيكَ الْاَثَمَيْنِ بِحَسْرٍ وَ اُسْتَنْ
وَاحِدًا قَدْ كَفَى دَاكُ لَكُمُ
نَبَرْدِيدًا نَبَرْدِي بِعَمِد (۳)
قِلَلُ لَصَمَطٍ وَ كَرِذَا فُطْمَةٍ (۴)
و هُيَا مَا تَقْدِرُ مَا تَقْهَرُ رَدَّ
صَحْبَتِ بَاتِي بَرِي كَاثَمَتِ
- (۱) كَتَبِي لَهُ الْحَقُّ الْعَظِيمُ يَحْسِبُ
عَمَلُ هَذَا كَتَبَ الْحَقُّ اَمَرَ
(۳) فَمَنْ الْحَقُّ بِهِ يَصِلُ
اَنْ يَدَاكَ اطْرَفُ الْوَاحِدِ مَنْ
هَذَا لَا شَكَّ يَحْتَارُ طَرَفُ
(۴) فَيَعْقِلُ اَرْوَحَ - اَمْ تَقْصِدُ
فَيَسْمَعُ الرُّوحَ مِنْ خِي الْقُطْبَةِ
(۵) فُطْمَةٌ اَوْ سَوَاسُ غَيْ سَمِعَتْ صَدَّ
كَتَبِي يَدَا فِي سَمِعَتْ يَدَاكَ

(۱) ی آهمن دالک الدی امر به لغوی من المعنی والبعوی وعلو الاعمال و فعل صیده و یعول
لله بعد بدوی و صیده به هو المعنوی برجیم مضارع ارسل و حتر باعواء شخص (۲) ایشا من
الحق تم فی بعد ترجیح الـ الطرف الواحد و هو حد طرفی (صل من یشاء و یدی من یشاء)
لا حرم من دیک اظہین لمیردد حد و حد من دالک الکعب و هو کعب جانب الحق و صید صیده
من اصاع و اقداد سبوان عصی و حالب من (۳) لراد لقصه لقصه و صمصم قیلا ای لا تصفطها
و خرج من حاطرت حب الدیا (۴) سحّة نایب - و سمع اروح - د لعلطه -

- (۱) در تردد هر که او تشقه است
(۲) تا کند محوشت اندر دو گمان
(۳) هم ز حق ترجیح نابد بکطرف
(۴) اگر بخواهی در تردد هوش چوین
(۵) بیه و سواس بیرون کن ز گوش
- حق مگوش او معنی گفته ست
آن کم کو گفت ما خود صد آن
ران دو شک و ابرگرید ران کف
کم فشار این بیه اندر گوش جان
تا گوشت آید از گردون حروش

کئی پڑا رمز الظہور تعلیم

محدث مصر لله في دلائل (١)

جَدُّ اَبْنِ اَبْنِ اَبْنِ

عزیز دوست عزیز

منه حمص و فلفل و زو و مسنقر

١٠٠

من حماله مشى و خسر حماله (۲)

1987 4th 2nd 1st 5th

(۲) فیض روحی سے روح پاک

١٠ شو او حی ١١ جس ١٢

(۳) سمع لزوج و انسا اذ

سے علی علیہ السلام سے

عَلَيْهِ سَلَامٌ وَوَحْيٌ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

(٤) لقد حربي جعب العشب .

وَالَّذِي الْعَاشِقُ مَا كَانَ

[illegible]

۵. کسی در اثبات دهر و شدا

وحی چه بود که در حس بهار (۱)

و اما که عاشق نسبت حسن حیر کرد (۱۲)

روحی مداد و روحی من ممی مداد

(۱) کسی فهم این معنی هاش را

(۲) پس محل وحی گردد گوش جان

(۴) اعط حرم عشق و بی صبر کرد

(۱) تنہا گفتگو جس بہاں کی جس قدر

(۱) تنها گفتش حس بهمان که حس قلب است آرزو وحی مدافع و وحی منعی است برای او و او را وایبها اما وحی مخصوص بابا است که حقیقت جبر تبیین از ذرّون مشور شده و در برون

- (۱) عَرَفَ الْحَصْرَ أَنَّهُ مَنَّهُمْ
فَتَحَّ فِي الْقَلْبِ مَكْشُوفُ الْحَصْرِ
(۲) عَائِبُ الْأَمْرِ مَعَ الْمُسْتَقْبَلِ
وَمَا لَمَاضِي إِذَا مَا ذَكَرُوا
(۳) حَصْرُهَا وَالاخْتِيَارُ اقْتَارَ عَنِ
قَطْرَاتِ الْغَيْثِ فِي الْأَصْدَافِ قَدْ
(۴) مَا تَرَى فِي الْحَارِجِ مِنْ قَطْرَةٍ
هِيَ فِي الْأَصْدَافِ دُرٌّ كَبِيرًا
(۵) طَبَعُ ذَا الْقَوْمِ كَبِيرًا وَصَغِيرًا
قَدَّمَ فِي ظَاهِرِ الْأَمْرِ تَضَعُ
(۶) لَا تَقُلْ كَانَتْ دَمًا فِي الظَّاهِرِ
بِاطْنِ السَّرِّ لَمَّا دَحَلَتْ
- يَا سَيِّدَ اللَّهِ حَسْبَ لَهْمٍ
وَلَهُمْ أَطْعَمَ الْمَجَاحِ وَالطُّفْرُ
عِنْدَهُ الظَّاهِرِ وَالْمَصِ الْحَمِي
كَانَ كَالْأَشْيِ ، أَنْ كَثُرَا
عَرَهَا الْحَصْرُ بِرَأٍ وَاعْلَمُ
صَارَتْ أَنْحَوْرُ حَسْبًا لَا يُعَدُّ
صَعْرًا أَوْ كَثُرَتْ السَّرُّ
سَبَّ لَبَّ وَ دُرُّ صَعْرُ
مَنْ طَمَعَ سِرِّ الطُّفْرِ لَعْرِيرُ
وَبَدَى أَطْبَعِ مَسْتُ بَصَحُ
هُدِيهِ لِمَا بَحَثَ لَمَّا طَرِ
كَيْفَ مَسْكَا وَعَبْرَ حَوْلُ

کو خدا بگشادشان دودل صر
ذکر ماضی پیش ایشان گشت لاش
قطره ها اندر صدفها گوهر است
در صدف آن تو خرد است و سترگ
در برون خون و درونشان مشکها
چون رود در ناف مشکي چون بود

(۱) جبر را ایشان شناسند ای پسر
(۲) عیب و آنبه بر ایشان گشت فاش
(۳) اختیار و جبر ایشان دیگر است
(۴) هست بیرون قطره خرد و بزرگ
(۵) طبع ناف آهوست آن قوم را
(۶) تو مگو کاین نافه بیرون خون بود

كَانَ فِي أَطْرَافِهِ عِزُّ الْمُعْتَصِرِ

كَيْفَ ضَرَّ الْمَسْجِدَ وَ أَدْعَا (۱)

لِحِمْلِ التَّافَةِ بِالْأَعْيَارِ

بِهْدَاهُ الْخَالِصِ نُورَ الْجَلَالِ

الْجَمَادِ السَّاكِنِ فِي دَا سِ

صَدْرِهِ لِرُوحِ مَسْرُورٍ حَسَنِ

لَا وَ لَاعَدَ مَرَمَ اسْتَقَالِ

رُوحِ حَسَنٍ الْكَيْفَ دَلَا

يَهْ عَدْرِي صَحِيحٌ وَ نَيْصِف (۲)

هِيَ رُوحُ الرُّوحِ دِي لَقْدَرِهِ

أَكُنْ ضَرْبُ سِ اسَى أَرْدَدَ هَدِي

عَرَفَ لَهْ رُقْ مَسْ وَ أَمْسَحْ .

أَلَا تَقُلْ هَذَا سَحَابٌ لَمْ يَحْتَقِرْ

فِي حَشَا لَا كَبِيرٍ مِمَّا دَهَمَا

حَوْلَ الْحَرِّ نَدَّ وَ لَاحْتِبَارِ

وَ إِذَا مَ فِيهِمْ حِلْ سَتَحَالِ

فِي أَحْوَالِ هُوَ لَحَرٌّ عَدِي

وَ إِذَا مَ حِلْ إِمْتِنَانِ اسْدَا

هُوَ فِي قَلْبِ الْخَوَانِ مَا اسْتَحَالِ (۱)

بَلْ تَهْ مِنْ سَتَسْبِيلِ حَوْلَا

هَذِهِ الْقُوَّةُ لِلرُّوحِ اعْرِفِ

مَا تَكُونُ قُوَّةَ الرُّوحِ اللَّئِي

إِنْ قَوَّ سَدَنَ الْحَرِّ عَدِي

مَا هُوَ لِقُوَّةُ الرُّوحِ الْبَدَنِ

(۱) نسخه ثانیه - داخل الاکسیر کتب آمده عاده مه - لا حشاردها (۲) نسخه نایبه - ایها القاری صحیحاً -

در دل اکسیر چون گشت است در

چون در ایشان رفت شد نور حلال

در تن مردم شود او روح شاد

مستحیلش جان کند از سلسیل

تا چه باشد قوه آن جان جان (۱)

تا چه قوت جاننش باشد ای پسر

(۱) تو مگو کاین مس برون بد مختار

(۲) اختیار و جبر دو تو بد خیال

(۳) من چو در سمره است او باشد جماد

(۴) در دل سمره نکردد مستحیل

(۵) فوه جان است این ای راست خوان

(۶) قوت تن مان است و لیکن در سکر

- (۱) قِطْعَةُ لَحْمٍ هُوَ ابْنُ آدَمَ
يَنْخَرُ النَّحْرَ يَشُقُّ الصَّلَا
(۲) قُوَّةُ الرُّوحِ الَّذِي مِنْهُ الْجَلَلُ
قُوَّةُ الرُّوحِ الَّذِي لِلرُّوحِ رُوحٌ
(۳) زَاوٍ مَنَرٌ وَ قَدْ مَسَحَ
رَكَضَ الرُّوحُ لِيُخَوِّعَ الْعَرْشَ مَا
(۴) لَوْ عَنِ السِّرِّ الْخَفِيِّ صَرَّحًا
شَبَّ الْمَاءُ بِهَا هَذَا الدُّنَا
- کَم وَهَتْ فِي قُوَّةِ رُوحِ آئِلِهِ
يَحْمَرُ مَعْدَنُ حُلِّ عَمَلِهِ
قَلَعَ لِلْعَجْرِ الشَّقِّ حَصْلَهُ
فِيهِ شَقُّ الْقَمَرِ الصَّغْبُ رُوحُ
رَأْسِ كَيْسِ السِّرِّ وَالرُّوحِ شَرَحُ
فِيهِ فِي اسْرَعِهِ حَبْرُ أَسْمِ
الْإِسَانِ الرَّمْزُ مِنْهُ شَرَحًا
حَرْفٌ مِنْهُ كَوْنٌ فِي

- (۱) گوشت پاره آدمی یا زورجان
(۲) زور جان کوه کن شق العجر
(۳) گر گشاید دل سر انبان راز
(۴) گر زبان گوید ز اسرار بهان
- می شکافد کوه را با بعر و کان (۱)
زور جان جان در آن شق القمر (۲)
جان بسوی عرش سازد ترک تار (۳)
آتش افروزد بسوزد این جهان

(۱) زیرا اگر انسان سالك باشد بهت خود می شکافد و اگر سالك نباشد با علم کسی شود مهدی که از آموختن علم دست آورده متواند آن را شکافد (۲) اگر بگوئیم مراد از (جان) حضرت حق است یعنی روح او آنست که قبر را مشق ساخته بوسیله برخی از بندگان برگردانست و با بر این ظهور معجزه از خود پدید آورده است و اگر بگوئیم مراد از (جان جان) شخص بغير باشد معنی پیداست باینکه روح ایشان چنین است که با اندك اشاره قبر را مشق کرده است (۳) انبان عبارتست از پوست بزغاله که خشك کرده پندران در کمر به بندند و هر چه می یابند در آن بند -

- (۱) فَرَّ تَلَيْسَ نَمَّ عَوْنِي
ستر فربه نفس الدمیه
(۲) آدَمَ قَالَ ظَنَّمَا نَفْسًا
کام پنهان عه لاد
(۳) هُوَ فَعَلَ أَطْمَ وَ لَحْرَمَ سَبَّ
او فعل طمه و لحریم اقر
(۴) كَلَّ لِنَعْوَى وَ اَلْصَفْحَ ثَمَّ
کال لنعوی و الصفا ثم
(۵) لَمْ يَدْرَ مَوْتَهُ قَالُوا
فیك ذاك الجرم هاتيك المعلن
و اسر قضائی و القدر
کیف و ف مدبر من ی مدبر

(۱) شاره ای اذنه می سوره لاعراف (رس) می عویسی (امین) منهم حراصت استقام
دان شیطان به ادب و اسب الاعواء به تعالی مع ان اذنه لی عواء و ترک کتب لیدی هو عارة
معه مدبر اله دارد و نه مدبر من اسر انسر و ابصر لاد آدم می بوله (گفت آدم که طلبت نفسا اخ)
(۲) شاره ای لا می سوره لاعراف و که عن آدم و عواء (قالوا) ظنمنا نفسا عان لم نعر
مدبر من مدبر رس (ی) سبب به مدبر الفعل لیدنه عنی معوی ما اذنه مر عسة من الله و
مدبر من مدبر من مدبر (۳) الترجمة بناء عنی می بسطه الهج و مدبر می بسطه لکما هو
که بر خود رس او بر خود (السی) هو من بسطه الدب لی بسطه م مدبر

- (۱) گفت شیطان که ما اعونتی
(۲) گفت آدم که ظلمنا نفسنا
(۳) در گه او از ادب پنهانش کرد
(۴) بعد توبه گفتش ای آدم نه من
(۵) ی که مدبر و قضای من بد آن
- کرد فعل خود هان دیو دمی
او ز فعل حق نه بد غافل چوما (۱)
زان گنه بر خود رس او بر بخورد
آفریدم در تو آن جرم و معن
چون بوقت عنبر کردی آن بهان

(۱) - (ع) در بعد آورد و طم را سبب خود داده است اگر چه افعال عباد مخلوق حق است
و مدبر در آنها اختیار هم دارد و ائیس بالعکس رعایت ادب می کرده و ظلم را بخود رس استناد
ده ست

- (۱) اول حَقِّ مَ بَرَكْتَ اَلادَّه
 فَا بَرَكْتَ ا بَصَا لَكَ
 (۲) كُلُّ مِّنْ اَلْحَرَمَةِ اَحَدٌ اَعْتَمِدْ
 كُلُّ مِّنْ اَسْكُرْ حَاء اَكْ
 (۳) وَاَلْحَن مِّنْ كَوْنِ اَطْلَسْتَ
 وَنَحْبِيبِ سِرْ لَا تُوْدِي حَذِرْ
 وَ رَعِيَتْ مَ اَعْبَى وَحَدَّ
 فَذْ حَفِظْتَ دَلَّتْ اَبْعَمْ لَكَ
 حَرَمَهُ وَ اَلْأَهْلُ كَانِ بِكَ كَرَمْ
 اَلْحَرَامُ اَلدَّوْرِيَّةُ تَعْمَى وَصَلْ
 قُلْ هِيَ لِلطَّيِّبِينَ اَصْعَوَاةُ
 وَ هِ اَلْاِحْسَانُ وَ اَلْمَطْلَبُ اُنْظُرْ (۱)

تمثیل (۲)

- (۴) اَتَتْ فَمَنْ لِي مِمَّا
 تَرَى اَحْسَرَ هِ وَ لَاحْزَنَ
 (۵) فَيَدِ رَاجِفَةً اَلْاَرْمَاشِ
 مَوْصَحِ اَمْرُو فِي حَيْرٍ مَقْلُ
 ظَهَرَا لِلْمَدْرِكُهَا وَ اَعْتَمَدَ
 وَ يَدِ رَاجِفَةً اَلْاَرْمَاشِ

(۱) اشاره ای دارد به سوره البور (عِبَادَاتِ لِلْحَيْثُوسِ وَ لَعْمَدُونَ اَحْسَنُ وَ اَلْاَحْسَنُ

لِلطَّيِّبِينَ وَ اَلْعَمَلُونَ لِنَفْسِهِ) (۲) در حدیث است که عیسی بن المداکاسب واه می فرماید که لَاحْزَنَ اَلْاَحْيَاءُ دَمْعٌ وَ
 سِرْفِ مَعْرِ تَأْيِیْرُ وَرْدِ عَمَلٌ مَّالًا لِحَقِيقِ هَدِ

- (۱) گفتم نرسیده از آن نگذاشتم
 (۲) هر که آورد حرمت او حرمت برد
 (۳) طیبان از بهر که للطیبین

تمثیل

- (۴) یک مثال ای دل پی فرقی یار
 (۵) دست کو لرزان بود از ارضاش
 تا بدایی جبر را از اختیار
 و آنکه دستی را تو لرزانی بجاش

- (۱) فكلما دین روحه من خلق
 انكر اني انت من هذا
 (۲) انت من دي نادمه اذ حيث
 و مني امر نعيش بندي اسمه
 (۳) بحث عقلي د له من حيث
 هو حربي به ينفى الطريق
 (۴) ذالك انك انت الذي قد
 او عدت امر حارب و سر بسود
 (۵) ان بحث روح كن في مقام
 لمدام لروح طمع و هوا
- الا انه حل شاه من خلق
 ب تقس ذلك شه و تعد
 كمت قد ارحمها بندي كسار
 قدرات و به لحن اله
 ي عقل و احب سؤال (۱)
 الضيف صدقة بين الفريق
 وصفه للعقل منه طلبا
 من بحث الروح يدعى و سماه (۲)
 آخر اسمي مالا و مرام
 آخر يسمو على كل مدام (۳)

(۱) قال في السبح بعد المدكور بحث عقل المعاش و له من مستغيب لهذا الجان ان عين والاستعظام
 الا انكار فهو جاري لا يحصل به نفس و او مع به به كالعلاسه و لا مع به به ان له ان كمي و به
 عقل الاستيه و ما و احسن من سمع الله من امر به به حر و الاحبار و اخرى و به و
 مهم به به روحه و به به به به (۲) لان بحث عقلي به به و به به و بحث روح به به
 و به به (۳) بحث لسلطان لروح مودم آخر على به به به لان شراب لروح له دوام آه
 و كيفية اخرى لا يصبر في السر و ظاهر و لاسه هوا و كنه شراب اظاهر

- (۱) هر دو جنبش آفریده حق شناس
 (۲) در شیمایی که لرزایدش
 (۳) بحث عمر ست این چه عقل ان حبله گر
 (۴) بحث عقلي گر درو مرجان بود
 (۵) بحث جان انبر مقامی دیگر است
- لیک سوال کرد تا این آن قیاس
 مرتش را کی پشیمان دیدش
 به صعبی ره برد آنجا مگر
 آن دگر باشد که بحث جان بود (۱)
 ماده جان را قوامی دیگر است

(۱) اشتباه به به شاد جان دین عقلي و کوهی آن از روحی است و کشف و لایه به مراد از
 بحث جان آنچه بر روح و قلب از روحی و سل و اسباب پاو رسد

- (۱) فِي الزَّمانِ ذاكِ مَنْ قَدْ عَرِفَا
عَمْرُ هَذَا مَعَ وَالْحَكَمِ
(۲) عَمْرُ أَذْكَ الْرُوحِ سَرِي
تُبْدِلُ فِي حَيِّهِ وَالْحَكَمِ
(۳) قَهْوٌ مِنْ حَسَبِ الْعَقْلِ وَ مِنْ
هَهُ كَرَّمَهُ أَرْوَحَ حَمَلِ
(۴) أَنْ تَحْتَ الْعَقْلِ وَالْحَيِّ الْأَثَرِ
وَأَذَرَتْ أَرْوَحَ بِأَهْدَا لَمَحَبِ
- فِيهِ نَحْتَ الْعَقْلِ حَسَبِ وَصِيحَا (۱)
حَاطَ سَرَرَهُ فِي أَقْدَمِ
تَرَا الْعَقْلَ وَمَا فِيهِ حَرِي
نَدَى حَمَلِ وَ عَمْرُ أَصَدِ
حَسَبِ حَسَبِ مَعَ عَمْرُ قَرِي (۲)
أَذْكَ عَنِ الْيَدَيْنِ وَ مَعْرَاةَ عَقْلِ
أَذْكَ وَ قَلَّ سَمَّ مِمَّنْ طَهَرِ (۳)
وَ هُوَ لَا عَجَبٌ مِمَّنْ دَلَّ رَسَبِ

(۱) راد می داند که در آن زمان کسی که در آن احوالیه عمره را در روح معانی
الحکم عمرانی چنان که از اسرارای له مبارک معنی دلالت می کند بر آن رسول اروم
بالبحث لروحه وراثت ان عمر باجهل من دعة العرب ولهذا هو بالاحکام قد عقل عن به از
لبوه ودر من من الانبغات لروحه معی می مرتبه ودر اول آمدن بوالحکم بی جهل و اما عهده
هیرسمی فایزوف بین سخن و بالعلل و بهذا اشار بقوله (چون عمر بر عقل آمد سوی جان) (۲)
کامل می نامور لدر سببه می جانب العقل الحرثی و لغوی و ابوالحکم می مواد همیشه اینه گفته
حال احوال و لوکان معنیه بالذمة ای لروح جاهلا لانه لاحسنه من ابدن و لکنه و احوال لاحسنه
مهور بهد السه او جهل (۳) ای ان بحث العقل و الحسن است در بار عقلی لکون و احوال
من لست ای احسن لا شواورهما العقل الحرثی و ان البحث بدو سوپ ای ارواح اعلمه به بحث
او اعلمه مع لانه لا مدر لا سور الهی

- (۱) آن زمان که بحث عقلی ساز بود
(۲) چون عمر بر عقل آمد سوی جان
(۳) سوی عقل و سوی حسن و کامل است
(۴) بحث عقل و حسن از داند یا مسب
- من همر یا بوالحکم همراز بود (۱)
بو لحکم و جهل شد در بحث آن
گر چه خود است بحث او جاهل است
بحث جای یا عجب یا و العجب (۲)

(۱) یعنی پیش از پیدا شدن نبوت همگی دلایل عقلیه برقرار بوده است و در آن زمان عمر حبیبه با عمر
ابوالحکم برابر و همراز بود بلکه ابو لحکم برتری داشته ولی بعدا چون عمر حلیقه عمر را نگذشته
و سوی جان آمده ابو لحکم است عمر و جهل گشته است (۲) برای اینکه بحث عقل و حسن با از
ار بر نور من است چنانکه در بر من نمی و باد مؤثر مانر چه در رهان می است ولی بحث جان
و روح از هر دو جداست و تنها مشاهدات است

- (۱) وَلَوْ أَنَّهُ أَتَىٰ فِيهِ
وَوَيْفَظُهُ حَتَّىٰ الْفَصْصُ
(۲) وَكَيَبَ اللَّهُ كَيْبَ سَحَابٍ
وَلَوْ الْبَصْحُكُ لَمَا ذَكَرَ مَنْ
(۳) وَلَوْ جَرَّبَ نَمًا وَالْعَصَبُ
وَلَوْ صَبَحَ وَغَدَرَ أَوْ نَسِيخَ
(۴) تَحْنُ مِنْ مَيِّ هَذِهِ لَذَبَّ لُحْسِي
تَحْنُ مَلِ الْأَيْفَ مَا وَحْدَتِ
(۵) أَيْ لَوْ جَرَّبَ مَلِ الْأَيْفَ
فِي الظَّرِيفِ دُ تَصِيرَ رَحَلًا
- تَحْنُ مَكْرِي شَرِبَ مِنْ حَمِهِ
تَحْنُ فِي مَدْحِهِ تَقَرَّ حِصْنًا
أَتَمَلَّى بِالرُّوقِ وَنَمَاءِ الْعَدَابِ
حَاءَ فَهُوَ بَرْقُهُ الرَّأْهِى الْحَسَنُ
كَسُ مَهْرُ نَهْ وَلَا لَمَصُ
أَهْ عَكْسُ تَطَلُّبِ وَالْحَبِّ يُضِيرُ
عَمَدَتِ أَمَحْنُ عَنْ سَكْرَةٍ
كُلُّ شَيْءٍ كُلُّ شَيْءٍ فَقَدْثُ^۱
سَوَادٌ دُ شُفْ
الْوَحِيدَ الْمُعَرَّدَ مِنْ كَمَلًا

(۱) راد عن ملّ لالف د که بواسطه آنکه واحد است از الحركات ولو که بحسب لامه و الصور
محرک است لکن بحسب تصویره لاند و لکن در معنویین معنی نه الاشیاء المسمیه لیکه
والالف عدیده من الحركات و منها ای شئی است اصلاً و لکن لا بد که در بعضی کلمات معنوی
رذائقه و آن معنی که معروف و نوریته و آن معنی که عکس و ربه و آن معنی که عکس و رجماییه و
طهر فیه من الحركات و لکن است معنوی اسماء صمدیه و هذا سر موافق التوحد است و الاضافات

- (۱) و در بخوب آتم معنی و بیم
(۲) و در نگریسم از پرزرق و بیم
(۳) و در چشم و جدک عکس مهر اوست
(۴) ما که اتم اندر جهان پیچ پیچ
(۵) چون لف گر نو مجرد می شوی
- و در به بیداری بدستان و بیم
و در بخدمت آرمان برق و بیم
و در صلح و غدر عکس مهر اوست
چون الف وجود چه درد هیچ هیچ
اندرین ره مرد مجرد می شوی

^(۱) أَصْهَدُ حَتَّى سَوَىٰ أَحَدٍ الْأَحَدِ   تَرَكْتُ أَمْرَهُ كُلَّ حَذٍ
 تَمَّعَ قَدَمَكَ مِنْ هَذِي الدُّنَا   أَلَّتْنِي مَارًا قَهَا غَيْرُ الْمَا
^(۲) تَكَلَامٍ دَ بِيَهَاءَ يَا وَدَّ   مَا تَنِي وَطَّ وَلَا شَرَحَ وَحَدَّ
 عَنْ رَسُولِ الرُّومِ حَدَّثَ وَعَمَرُ   وَأَيْعَمَ أَوْ وَوَصَفَا وَانْدَرُ

فی بیان سؤال الرسول الروم من عمر عن سبب ابتلاء الارواح

فی هذا الجهم الحاصل من الماء والطین

^(۳) فَرَسَوْا رُومًا أَمْنًا عَمَرُ   سَمِعَ هَدَّ مَقَرَّ الْأُتْرُ
 ظَهَرَ فِي قَلْبِهِ نُورٌ سَقَرُ   سَبَّاهُ نَعْفَى وَرُوحَ هَرُ ^(۱)
^(۴) وَأَمْحَى عَمْدَهُ كَانِ سَوْرُ   وَحَوَّ - لَهُ نَ كُلِّ هَفْ
 فَأَرَا مِنْ خَطَا وَمِنْ صَوَبِ   صَارَ لَا يَحْتَاجُ دَرَّ وَكَهَبِ
^(۵) وَحَدَّ لَاحِظَ مَرُوعَ دَ   طَلَبًا لِلْحِكْمَةِ قَدْ أَخْذَا

(۱) - سَجَّاهُ - عَمَرُ

(۱) جهنم کن یا برکت غیر حق کسی
 (۲) اس سخن را درست بایان می بر

و سؤال کردن رسول روم از عمر از سبب ابتلاء الارواح بابر آب و گز و جهم

(۳) چون ر عمر آن رسول را بر شید
 (۴) مجو شد پیش سؤال و هم جواب
 (۵) اصل در سرعت بگذشت ز مروع
 روشنی می در دلش آمد بدید
 گشت فارغ از خطا و از صواب
 هر حکمت کرد در پرسش شروع

- (۱) مَسْئُولٌ قَالَ وَصَحَّ بِا عُمَرُ
حَسْرَةَ الصَّافِي فِي هَذَا حَرْفِ
(۲) كَيْفَ صَافِي لَمَّا فِي سِرِّ سِرِّ
(۳) وَفِي مَقْصَلٍ مَدَّ عَدَبَ
وَحَسْرَةِ الطَّيْرِ فِي سَجْنِ الْقَمْعِ
(۴) قَالَ فَأَنْتَ أَلَمْ تَقُلْ تَذَكَّرُ
(۵) قَدْ حَسَنْتَ ذَلِكَ الْمَعْنَى الَّتِي
قَدْ حَرْفٍ نَحْنُ دَائِمًا الْهَوَا
(۶) أَنْتَ لِمَا تَذَكَّرُ هَذَا الْعَمَلِ
بِتَ عَنْ هَذِهِ بِالنَّاتِ قَدْ
- مَا هِيَ الْحِكْمَةُ مَا الْبَسَ سَتَرُ
الْكَيْفَ وَ هَذَا الْعَذَابُ
كَيْفَ بَاقِيَ الرُّوحِ فِي الْحَسَنِ أَيْ
هَبْدَ الْحِكْمَةِ كَيْ وَدُنْتُ (۱)
فِي سَجْنٍ وَ لَمْ تَلِكِ الْعَمَلِ
بَ وَ أَلَمْ تَقُلْ حَرْفٍ سِرِّ (۲)
كَيْ حَرْفٍ سِرِّ لَمْ تَلِكِ
وَ هَذَا نَحْنُ رَوْضُ لَمَّا (۳)
مَدَّ عَدَبَ وَ حَرْفٍ الْآمِنِ
سِرِّ فِي سِرِّ عَنِ عَيْنِ مَدَّ (۴)

(۱) سَجْنُ - ای بیت (۲) ای فی سِرِّ رَوْضُ لَمَّا کثرت کثرت
الکسب حَرْفِ حَرْفِ وَ سَجْنُ سَجْنِ الْمَقْصُودِ - (۳) ای حَسْرَةَ الْعَمَلِ
الْمَعْنَى بِالْحَرْفِ الْبَعِيدِ لِأَنَّهُ لَا يَطُورُ إِلَّا بِاللَّحْظِ وَ لَمْ تَلِكِ هَذَا الْهَوَا وَ هُوَ الْكَلَامُ
و بَوَاسِطَتِهِمَا قُلْتَ أَوْ تَكَلَّمْتَ (۴) ای مَلَاتَ مَدَّ الْكَلَامَ لِأَجْلِ الْعَائِدَةِ وَ أَنْتَ نَفْسُكَ مِنْ حَسْرَةِ رَوْضُ
عَنِ الْبَدَنِ مَحْجُوبٌ لَمَّا وَ دُنْتُ

- (۱) گفت تا عمر چه حکمت بود و سر
(۲) آب صافی در کلی پنهان شده
(۳) فائده فرما که بی حکمت چه بود
(۴) گفت تو بحث شگرفی میکنی
(۵) حبس کردی معنی آزاد را
(۶) از برای فائده این کرده‌ای
- حبس آن صافی در این خاک کدر
جان باقی بسته ابدان شده
مرغ را اندر قفس کردن چه سود
همی در بند حرفی مسکمی
بند حرفی کرده‌ای این بند
تو که خود از فائده در پرده‌ای

(۱) فی المقال لو تَکُونُ فائِدَه

وَ إِذَا مَا لَمْ تَكُ الْقَوْلَ أَهْجِرْ

(۲) نَ شکرِ احق کَطوقِ عَمی

لَا جِدَالَ فِیهِ یَلْمِی لَا صَبَ

(۳) وَ اَوْ لَطِیْبِ لِلْوَجْهِ الْعُوسِ

یَسْ کَنْ عَنِ شُکُورِ مِنْ حَد

(۴) وَ لَوْ الْخَلُّ لَقَدْ طَابَ

قُلْ فَصْرَ (سُرُکَتِیاً) قَهْوِ مِنْ

(۵) مَعْنِی شَعْرَ مَا وَحْدَ

حَصْرَ اَمْلَاحِ دَاخِلِ مَدَّ

قُلْ لَنَا قَهْوِ اِلَیْكَ عَائِدَه

وَ اَتَرِکَ الْمَقْدَ وَلِلشُکْرِ اَعْدِرْ

کَلْ حَسَدَ اَلْتَوَى مِنْ دَلَمَلْ

لَا وَ لَا تَقْطِبْ وَحْیَ وَ عَمَلْ

کَلْ شُکْرَ لَا سَوْ دَهْمِ الْعُوسِ

تَجِدُ فِی الْخَلْقِ مَا عِشْتَ اَبَدَ

الطَّرِيقَ وَ اِلَیْهِ وَ ثَبَا (۱)

سُکْرَ کَانَ وَ حَرَبَ وَ مَعْنِی

عَبْرَ حَسْبَ وَ حَتَّ حَلْ رَشَدَ

شَبَهَ هَ نَهَ صَبَحَ وَ صَامَ

(۱) فی الیهج هون البراء ای مکده (گر سو سر ککس و ر - سکر) و دل فی شرحه

ای ان کان معن پاده فی مکده و طلب وصولا به دل اجل ان بکون سکر - حسی تدبیر سر ککین
و الصصح که هو مذکور ه - (السر ککس) کلمه دارسه بمعنی اجالات استحول من امترج الغن
و معنی اسکر -

(۱) گفت را گر فایده نبود مگو

(۲) شکر حق چون طوق هر گردن بود

(۳) گر ترش رو بودن آمد شکرو بس

(۴) سر که را گر راه شد در جگر

(۵) معنی اسر شعر جر با خط بیست

ور بود هل اعتراس و شکر جو

بی جدال و رو ترش کردن بود

همچو سر که شکر گوئی بیست کس

گو بشو سر ککین او از شکر

چون فلا سکیب آن در خط بیست

فی بیان حدیث من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس

مع اهل التصوف (۱)

- (۱) فرسول روئے در خدا شد
وعدی فی قدره الله لاحد
(۲) قال رسول صادق علیه السلام
ضرب لایله به ریس لای
(۳) قالای بی ان بی اسحر قلب
و ادا نه حبه فی مرده
(۴) والای بی اسحر او حیه و نس
والسحاب عند صف اشمن قد
و من سلطان صر می شد
والها حیران متولا ابد
شر و القدرین من قرح
خسر ظل له الیکار خلی
فیه بحرأماج دو ما و اضطرب
و بدت زرعه تصیر مریعه (۲)
تمحی فیه یوصف و محلی
عد دجو و به نور نقد

(۱) قرآن حدیث تصوف کون مع الله بلا علقه و قال الشیخ هو لعلوس مع الله بلا هم فانه
دلوا تصوفی و من مع او ردت رابع انوار و تصوفی سمع من شمل من اسس تصوف و تصوفی
معه و هم علو اسوع کاهه او و کای و حیوی و تحوی و عده هم (۲) راجع به
- و ردت زرعه عدت ما اینه -

در بیان سادیه من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف

- (۱) آن رسول انهار سید و شاه شد
(۲) آن رسول از خود بشدرین بلبل و جاد
(۳) سیل چون آمد بدر ابحر گشت
(۴) سیل چون آمد بدر نامحو گشت
واله اسر قلوب الله شد
بی رسالت باد مددش بی بیم
دانه چون آمد مررع کشت گشت
مبع یش ببع شمس صحو گشت

- (۱) بِأَيِّهَا آدَمَ لَمَّا أَتَصَلَ
مِيتَ الْحُزْنِ عَدَى حَيًّا حَبِيرَ
(۲) حَيْثُ قَدَى النَّارِ شَمْعٌ وَحَطَبٌ
ذَاتُ كُلِّ مِثْمَا مِنْ لُطْلَامٍ
(۳) حَجَرِ الْكُحْلِ أَدَا الْأَعْيُنَ حُلَّ
رَأْيًا عَادَ وَقَدْ صَارَ هُمَا
(۴) سَعْدَ الْقِمَمِ ذَلِكَ مِنْ حُلُصٍ
فِي وَجْهِهِ الْكَامِلِ نَحْيِ تَصَلُّ
(۵) وَيَلِ ذَاكَ نَحْيِ مَنْ قَدْ حَسَا
عَادَ مِيتًا مِثْلَهُ مِنْهُ الْحَيَاةُ
مِيتَ الْحُزْنِ وَ أُنْصَحَ وَحِينَ
ذُ مِنْ الْأَنْسَالِ كَأَحْرَاءِ بَصِيرَ (۱)
و يَدُ مِنْ شَعْبِ صَدْرٍ نَهَبَ
نَسَبَ الْأَنْوَارِ صَارَتْ أَلَانَا
و هَذَا لَزِمَتْ بِمَرَّةٍ كَتَحَلَّ (۲)
عَيْنُ بَحْصَةٍ تَسِيحُ بِالسُّنَا
مِنْ وَجْهِهِ الْكَامِلِ نَحْيِ تَصَلُّ (۳)
وَمِنْ الْعَصَةِ إِلَى رُوحِ وَصَلٍ
مَعَ مِيتَ الْكَلَامِ نَسَا (۴)
حَصْرَ دَمٍ يَفِ بِسَمَاءِ

(۱) نسخه ثانی - ادله بالعلم العزیز بصیر - (۲) دندمان باغاریه من و از به با امریة
و نسخه الثانیة لمرجة المصراع دسانی (عسا لورا فاصد ولسا) اعی فی مدد مع ذون معنی
لریثقوفی نسخه الثانیة معنی الباصرة ای لما صار حجر الکحل بعد سحقه و اصلاح فی الاعین ای مکحل
به صار لرائی هیاک بسبب الکحل المسحوق و د و بصیر باعتبار انه استعمال جزء و هذا بحسب الاستعداد
و لقایة ولهذا یبادی المستند فیقول (ای حدث آن مرده از خود رسته شد) (۳) رد بالمت
رسول الروم و بالوجود بحی العزوفی غیر (۴) ورد فی الحدیث عن النبی (ص) قال ا کم و معدل
اسوی قالوا و من الموتی یدرسول الله قد الاعاء و فی رواية اخرى اهل البیت

- (۱) چون تعلق یافت بان با بوالشر
(۲) موم و هیرم چون فدی نار شد
(۳) سبک سرمه چون شود در دیدگان
(۴) ای خنک آن مرده که خود رسته شد
(۵) وای آن زنده که با مرده نشست
بان مرده رسته گشت و با حر
دات ظلمتی و بوار شد
گشت بسای شد ایضا دنده بان
در وجود زنده ای پیوسته شد
مرده گشت و زندگی از وی بجست

- (۱) اَلْكِتَابُ الَّذِي نَزَّلْنَا مِنْ
فِرَاقِ سَبْعِينَ نَعْمَةً
(۲) هَا هُوَ اَقْرَبُ اَنْ كَانَ بِمَرْمَةٍ
سَمْتُ حَرْدِي لَكُمُ رِيَا
(۳) وَ اَدْنَى كُنْتُ تَسْمُوهُ وَلَهُ
هَبْ نَيْتِ الْاَنْبِيَا وَ الْاَوْيَا
(۴) وَ اَدْنَى فَمِنْ اَنْبِيَا وَ نَقَصْتِ
كَانَ طَبَرُ رُوحِ رَهْلِ اَعْصَصِ
(۵) اَحْيَا اِنْ طَابَرُ فِي سَجْنِ نَقَصْتِ
وَ اَدْنَى مَا لَهُ رِيَا مِنْ مَعْرِ
(۶) اَنْتُمْ لَارُوحٍ مِنْ حَيْثُ اَلْقَصَصِ
نَبِيَا هُمْ وَ هَلْ اَهْدَى
- نَبْتَتُو يَهْ اَلْمُفِي الْحَسَنُ (۱)
مَرْجِ نَعْمَتُو مِنْ مَوْتِ رُوحَةٍ
وَصَفِ اَحْوَالِ اَنْبِيَا لِكُرَامَةٍ
بِهِمُ الْاَرْضِ نَحْبَتِ وَ اَنْبِيَا
اَنْتَ فِي سَرَّارِ مَعْرِ لَهْ
مَدَهِي اَنْبِيَا وَ صَحْبِ
نَهْرِ كَرْمِ فِي مَعْرِ اَعْصَصِ
شَكِ صَمْعِهِ فِي سَجْنِ الْقَصَصِ
كَانَ مَحْمُودِ رَهْلِ لَعَصَصِ
فَهُوَ فِي حَمْمِهِ وَ اَلْقَصَصِ قَرْمِ
بِرَكِ مَعْرِ نَحْبِ نَعْدِ اَعْصَصِ
بِهِمُ سَوْحِيدِ وَ اَنْبِيَا دَنِي

(۱) ای آن که بعد خدا می آید از انبیا و اولادشاده بخالی قرآن و نبی و انبیا

- (۱) چون تو در قرآن حق نگریستی
(۲) هست قرآن حالهای انبیا
(۳) در دعوی و ای مرغان پذیر
(۴) در پذیرائی چو روحانی قصص
(۵) مرغ کو اندر قصص رندانی است
(۶) روحهایی که قصص رسیده اند
- روان نبیا آمیختی
مدهیاں بحر پاک کرم
سنا و اولیا را دیده گیر (۱)
مرغ حیات سگ آمد در قصص
می بخوید رَس از نادانی است
انبیائی رهبری شایسته اند

(۱) مرد در مرغان پذیر و سگ را اسرار آن -

(۱) صَوْتُهَا فِي الْحَارِجِ يَأْتِي عَلَى

رَ لَئِكَ كَانَ أَطْرُقَ بِحُلَاسِ

(۲) نَحْنُ مِنْ دَاخِلِ الْمَقْصِدِ لَأَصِو فِي

قَلْبِهِدِ الْمَقْصِدِ مِنْ الطَّرِيقِ

(۳) نَفْسُ نَفْسٍ وَمِنْ نَفْسٍ نَأْيُنْ

كَتَبَ لَهَا عَنْ أَشْهُارِ فِي لَدَا

(۴) وَشَهْرُ حَلَقِ قَدْ مَحْكَمَ

فِي طَرِيقِ الْحَبِ لَدَا مَنِي

(۵) يَا صَدِيقِي الْحَسَنُ أَسْمِعْ قَصَّةَ

كَتَبَ بِهَذَا شَرْطُ الدَّالِّ الْبَحْرِ الْعَمِيقِ

ذِي مِنْ يَسْطَحِ يَضَعِي فِي الْمَلَا

هُوَ هَذَا كَتَبَ مِنْ غَيْرِ مَقَاصِ (۱)

د تَجَوُّدِ غَيْرِهِ نَفَرِ (۲)

د مَقَرِّ نَفَرِ جَدِ ای هَرِيقِ

و رِیَاحِ مُسْتَمِرِّ هَاصِ

مَحَرِّ هَذَا أَجْزَاقِ وَ لَدَا

و هَوِی شَهْرِهِ سَحْنِ مَطْمِ

قَلِّ عَنْ قَيْدِ أَحَدٍ لَدَا أَوْ مَنِي (۳)

لَدَا وَ مَنِي مَنِي حَصَّةَ

مَرِ لَدَا فِي حَبْرِ الطَّرِيقِ

(۱) ای اترك صفة سينى النفس والسعى الى القرآن واعمل بموجبه (۲) اراد ايضا طريق

الخلاص لك من قفس الدن يا كرم موحدا حرم (۳) اي (مرا) (شهره آه و ارده
في الضول)

(۱) از برون آوازشان آید برون

(۲) ما ندان و نسیم ریز تنگن قفس

(۳) خویش را رجور ساری را دراز

(۴) کاشهوار خلق مدی محکمه است

(۵) یک حکایت بشوای رینا رقیق

که ره رستن ترا اینست از

عبرین ره نیست چاره از قفس

تا تر برون کند از اشتهار

در ره این مد آه کی کم است

تا مدای شرط این بحر عمیق

بِی هَذَا بِالْأَوْدَادِ لِأَحْوَاتٍ
وَلَهَا فِرٌّ وَفُلٌ لَا تَقْصُرُ
كُفٌّ وَتُوصِلُ نَفْسِي وَتَمْلَأُ
هِيَ مَدْرَمٍ فِي سَحَابٍ
تَصْبُحُ لَمْ يَدْرِ وَالْعَدْلُ بَكْمُ
وَدَّ يَنْ تَرْشِدُ تَرْجُو مَحَلَّاتٍ
لَأَشْفِي بِهِ فِي وَعْدٍ
فَلَنْ حَضِي سَحَابٍ تَمْلَأُ
مَوْجِدٍ قَصَبِهِ لِحَضْبِ الْمَوْجِدِ
كُنْتُمْ حَبِيبَ عَالِي الشَّجَرِ
صَدُوه أَدْبَرُ وَحَوْلَ صَدَا
وَالسَّائِثِينَ عَلَى صَافِي الْحَيَاصِ

چون به بینی کن ز حال من بیان
از قصای آسمان در حس ماست
وار شما چاره وره ارشاد خواست
جان دهم اینجا بپیرم در فراق
که شما بر سبزه گاهی بر درخت
من درین حبس و شما در بوستان

(۱) مُوتَ سَمَاءُ هَدَى سَعُوبَ
لَوْ تَرَاهُ بِي حَرْ ذَكَرَ
(۲) اَرَدَتِ السَّمَاءُ مِنْ نَفْسِي شَيْئًا
مِنْ قَصَبِ السَّمَاءِ عَمْدًا
(۳) فَعَبِكُمْ سَمَاءٌ حَسْبُكُمْ
مَكْمُ نَجِيهٍ نَفْسِي وَ مَصْنُ
(۴) مِنْ الْأَنْصَافِ قَالَتْ هَا أَنَا
أَنْ هُنَا أَقْضِي أَمُوتُ بِالْفِرَاقِ
(۵) أَمِنْ الْأَنْصَافِ أَتَى فِي الْقُبُودِ
أَنْتُمْ حَسَنًا عَلَى زَاهِي الْخَضِرِ
(۶) هَكَذَا كَانَ مِنَ الْأَصْحَابِ الْوَفَا
أَنْ فَيَدُ سَحَابٍ نَفْسِي بِرَحْمَةٍ

(۱) گفتش آن طوطی کاسعا طوطیان
(۲) که فلان طوطی که مشتاق شماست
(۳) بر شما کرد او سلام و داد خواست
(۴) گفت می شاید که من در اشتیاق
(۵) این روا باشد که من در بند سخت
(۶) این چنین باشد و نای دوستان

ذَٰكَ مَنْ يَسْكِي مَدَامًا بَحِيرَ

وَالرَّيَّاحِينَ وَأَكْثَامِ الزَّهْرِ

كَانَ مَيِّمُونَ عَلَى رَغَمِ الرَّقِيبِ

كَانَ مَجْنُونًا مَعَ رَهْنِ الْأَفْئِ

بِهَوَاهِ الْكُفُورِ حُرٌّ وَأَفْتَقَ

دَمِي أَشْرَبَ أَفْدَحًا مَدَامَ

عَبْدٌ كَرِيٌّ وَلِيَّ الْوَجْدِ أَذْهَبِ

«حَقِّي تَقْطِي وَتَرَعِي مَا رِيَا»

كَالْتُرَابِ يُخَلُّ ضَاعَ سُدِّي

حَرَعَهُ مَعَهُ عَلَى الْأَرْضِ أَشْبَكِي

أَيْنَ ذَاكَ الْيَحْفَ وَلِيٌّ وَعَدَرُ

مِنْ شِفَاهِ سُكْرًا كَانَتْ وَعُودُ

یگ صبحی در میان مرغزار

خاصه کان لیلی و آن مجنون بود

من قدحها میخورم از حوض خود

گر همی خواهی که بدهی داد من

چونکه خوردی جرعه‌ای بر حاک ویز (۱)

و عده های آن لب چون قد کو

(۱) بِسَرَاةٍ قَدْ كَرُّوا لَطِيفًا نَحْرِينَ

بِصَوْحٍ وَاحِدٍ بَيْنَ الْحَصْرِ

(۲) أَنْ تَذْكَارَ الْقَبِيبَ لِلْقَبِيبِ

سِيمًا وَ كَانَ ذَا لَبِيبٍ وَ د

(۳) بِصَحْبِ أَصْنَمِ الْمُتَوَرِّينَ مِنْ

هَذَا مِنْ قُرْطٍ وَحَدٍ وَ هَمَّةٍ

(۴) قَدْ حَادَ قَرْدًا مِنَ الْخَمْرِ تَشْرِي

لَوْ أَرَدْتَ الْمَذَلَّ تَقْضِينَ لِيَا

(۵) وَ يَدُكَ دَ الْعَقْدَ مِنْ عَدِي

عَلَا أَوْ يَهْلَا يُدْ تَشْرِي

(۶) عَجَبًا لِعَهْدِ ذَا بِنِ بَسْرَ

أَنْ لَا يَنْ مَضَتْ نَذْرُ أَوْعُودُ

(۱) باد آید ای مهن زین مرغ راز

(۲) یاد یازان یار را میمون بود

(۳) ای حریفان با بت موزون خود

(۴) یگ قدح می نوش کن بر یاد من

(۵) یا باد این فداه حاک سر

(۶) ای عجب آن عهد و آن سوگند کو

(۱) لَوْ فَرَأَى الْقَدِيمُ مِنْ ذَنْبِ بَدْنِي

فَمَعِ لَعْنَةُ مَسِيحِي بِالْعَمَلِ

(۲) وَتَقْدِیحِ مَسْئَلَةِ بَدَنِی بِعَصَبِ

مِنْ سَمَاعِ أَمْرِی کَانَ وَ لَوْ

(۳) فَهَلْ رَاحَهُ حَسَبُ فِعْلِی

وَأَسْقَامُ مَسْئَلَةِ کَانَ الْحَمْدُ

(۴) بَدْنِی هَدَى کَوْنِی بِسَبَبِ

مَنْ حَسَبُ هَذَا بِأَصْرَبِ

(۵) مِنْ حَالَةٍ قَدْ عَدْتُ فِي حُورِ کَا

مَنْ لَا وَ لَا مِمَّ هَدَى

(۶) مِمَّا حُورُثُ وَ عَرَى بِحَبِی

فَعَوَّ الْعَالَمُ کَانَ بِکَلْبِی

فِي عَوْدِيَّةِ نَحَاصِي عَدِي

وَأَتَتْ الْهَارِقَی حَصْلُی

وَأَحْلَادُ ثَلَاثِ وَ لَعَطُی

طَرَبُ كَسْرِ حَبِي بِالْأَشْرِ

بِذِيهِ أَرْوَحُ أَيْ الْقَدَسِ وَحَلِی

سَقَى وَ أَرْوَحُ قَائِلُ بِشَهَادَتِی

وَرُبُّهُ دَاكُونَ فِي أَلَمِی

عَرَسْتُ دَاكُونَ بِالْعَجَبِ

وَالْطَلَبِ حَدِّی فِي عَوْرَتِی (۱)

دَرْهَبِ فِعْلِی كُلِّ أَوْرَى

وَبِهِ الْمَسْتُورُ مِنْ لَطْفِی (۲)

فَضَحَكَ عَادُ أَسْرُورِی حَاكِی

(۱) اراد فکرت مجدث و احسانت و کرم - (۲) دل فی السرح و رسی لبحر املود و

ان حقیقة فہرک لہو، کشف کما ہی فی لئدد لہا بہ ہا ہجۃ و سرور و قد صرح العارف مجدث رصا فی شرحہ
ان جمع ہدہ الا ی تخدمۃ و لعل فی العارف لا سواء - لہ - کر ہد است من الامل فی البہج ہوی -

چوں بوناید بد کسی پس فرق چیست

تا طرب تو و سماع بی و جنگ

و انتقام تو رجاء محبوب تو

مألم این با خود کہ سورت چوں بود

ور لصادق کس بیاید عور تو

عالم از گریان بود خدا ان شود

(۱) و در فراق سہہ از بد سہ گشت

(۲) ای سہی کہ تو کسی با چشم و جنگ

(۳) ای حقای تو در راحت حور بر

(۴) در بوین ست و در چوں بود

(۵) در خلوت کہ درد حور بو

(۶) فی مثل جورث اگر عریان شود

- (۱) قَدْ كَرَّ مِنْ حُفُوقِ وَدَّ
و بَوَادِي وَ حَادِثِ أَلْ
يَحْصِي نَعْمَةً هِيَ تَقِي تَقِي
خَوْرَهُ يَنْقُصُ مِنْ لَطْفِ بَاقٍ
عَاشِقٍ هُجْدٍ وَ هُجْدٍ
عَجَبٌ وَ وَصَفٌ عَنِ دَا صَاحِبِ
(۲) وَ حَسْبُ وَ حَسْبُ
وَ مِنْ الرِّحْمَةِ فِيهِ وَ الْعُضَانِ
(۳) أَنَا بِالْقَهْرِ وَ بِاللَّطْفِ لَهُ
عَجَبٌ وَ وَصَفٌ عَنِ دَا صَاحِبِ
(۴) قَلْبِي مُصَدِّرٌ هَذَيْنِ
كَيْفَ مَا كَانَ لِي الْعِشْقُ وَ مَا
فِيهِ سَلَامٌ مِنْ دَا شَوْكِ
كَأَنَّهُ رِجَالٌ صَادِحٌ وَ مُصَدِّرٌ
(۵) ذَا عَجِيبٍ بَلْبَلٌ فَأَهْ فَتَحَ

(۱) ای عشق آمدن من حصانهای لاو و (۲) ای شرح الفارسی شعر لایموم
دای عشق مصدر نعم و اعصب و آن مصدر من المصدر و از من و بعد بعضی و از من
و عی حد یدرم و بگویند من کل کاتب و صاحب کل و صادر من و و لاوای و بگویند اراد
مصدر و مصدر ای اراد و اعصب و ای عصب مصدر و دات بظف و القهر و همد و همد
و لک مصداق له و ذکر هدا است و ایج (۳) ای فعل الجهد و اصعد و لا مرق و همد
کما هوسه العشق -

- (۱) باد آور از محتضای ما
(۲) نالم و ترسم که او بلور کند
(۳) عاشقم بر قهر و بر لطیفش بجد
(۴) عشق من بر مصدر این هر دو شد
(۵) و الله او زین خار در بستان روم
(۶) این عجب بلبل که بگشاید دهان
- حق محضها و صحتهای ما
در مرحم حور و کمتر کند
ای عجب من عاشق این هر دو صد
چون باشد عشق کروی بسبب نه
همچو بلبل زین سبب مالان شوم
تا حور او خار را با گستان

- (۱) لَيْسَ دَا الْمَثَلُ بِنِ دَا الْحَوْتِ قَدْ
كُلُّ مَا يَلْعَشِقُ كُنَّ مِنْ فَرَحِ
(۲) عَاشِقٌ لِيَكْلَ وَهُوَ أَكْلَ كَانَ
عَاشِقٌ مَبِهِ وَ الْعِشْقُ لَهُ
كُنَّ نَبِيًا يَهِي الْعِشْقُ وَقَدْ (۱)
وَسَقَامٌ لَهُ طَيْبٌ وَ فَرَحِ
مَ بِهِ نَنْ يَتَقَسَّ الْأَكْلَ نَارِ (۲)
مَثَلٌ مِمَّةٍ إِلَيْهِ الْوَلَةُ

فِي بَيْنِ صِفَةِ أَجْنَحَةِ طَيُورِ الْعُقُولِ الْمُنْسُوبَةِ لِلَّهِ (۳)

- (۳) نَعَاءُ الرُّوحِ فِي حَسَنِ الْقَفْصِ
أَيُّ لَا أَيْنَ يَكُونُ مُحَرَّمٌ
نَعَاءُ الْفَاحِشِ حَسِبَ بِالْعَفْصِ
بَطَيُورِ السَّيْرِ مِنْهَا تَقَهُمُ

- (۱) وهذا حال العشاق لرحم سرور بالآلاء وبرصون بفضاء الله تعالى - صفة بابتة - انقد -
(۲) ليس المراد من انكر دو لاجراء من له براد لطيفة الجامعة الى عاشق الحق عشق العقدة
الجمدة والعاشق عن اكل ماد وصل الى عشق انكشف له العتبة وعدم عائق من عيه وانه مشوق
(۳) فانهم يقولون الانوار المنسوبة للشرعوت و لهم مراتب خمس الروح الحاس
ترد عليها انوار الصاهرة - وه اصل الروح الحيوة حتى بها يكون في الصبي
- الروح النفا الى تعصبه - يرد عندهم انوار الصاهرة و ورد عن روح العقل و هو الجمدة وهذه لا يكون
في الصبي - روح العقل وهي التي تترك له في البرورة الخارجة عن نفس و عقل وهذه
لا يكون في البهائم - النفس - الروح الفكرية وهي التي تأخذ العدم اعطاه خلقه وتدرجه بعد
معلوماتها لتقدر على اسفاح ايوب الصراف اشعة كمن المضاء - روح القدس وهي مخصوصة
بالانسان و بعض الانبياء فيكون فيها لوانح الحب و سرور سحر و انوار الالهية عذرة عنها والعشق
والنكاح والجنين اجنحتها بطير بها من هو الهوة الى فصاحه

- (۱) این به بلبل این بهنگ آشی است
(۲) عاشق کل است و خود کل است او
جمله باحوشهای عشق و را حوشی است
عاشق حوش است و عشق حوش چو

صفة اولی اجنحه طيور عقول الهی

- (۳) همه طوطی جان زیبان بود
کو کسی کو محرم مرغان بود

- (۱) رَمًا طَيْرٌ وَحِيدٌ وَ ضَعِيفٌ
وَهُوَ فِي بَاطِنِهِ الزَّأكِيُّ الْمَقَامُ
(۲) تَوَّ نَكِي أَوْ نَاحٍ كَثْرًا يَصْحَبُ
فَلَهُ السَّمْعُ أَسْمَوَاتٍ تَشُورُ
أَوْ كُلُّ نَفْسٍ مَبْنِيَّةٌ سَحَبٍ
مِثْلُ قَاصِدٍ أَنْ كَانَ الْخَطُّ
كَرَمًا يَسِيرُ نَيْتٌ وَ
فَلَهُ أَرْثُهُ عِنْدَ الْحَقِّ حَقٌّ
عِنْدَ كَفَرٍ لَهُ إِيْمَانُ الْآثَامِ
- مِثْلُ دَبِّ ثَقِيلٍ وَ حَفِيفٍ
سَلِيمٌ مَعَ حَيْشٍ (۱)
لَا لِشَكْوَى لَا لِشُكْرِ وَ عَقَبُ (۲)
فَلَابِ دَبِّ الْكَوْنِ يَدُورُ
مِثْلُ مَالِكَةِ اللَّهِ وَ هَبِ
مِثْلُ رِيحٍ فِي اللَّهِ حَبِ
شَاهِدٌ كَانَ بِرِضَى وَ شَمِ
تَفْصِيلُ الطَّاعَةِ رُبَّ يَأْمَلِ (۳)
حَمْدُهُ لَهُ قَدْرٌ وَ مَقَامُ (۴)

(۱) قال جرجان مقدم فی شرحه ارادہ صمد بالسنه بمعمره كما قاله (و حلق الالباب صمد)
من فی النهج فی توصیف دوله (و يدرون او سیدان سپاه) لا بدو برجه و لغوب (وهو فی باطنه
می المقام) ی هو مظهر لا تسمى ارضی و لا سمائی و کل نفس قلب عبدی اومس اعنی لعی
(ای بوج و سکی من عبر طریق الشکر و الشکایه من طریق الشوق و الدو و بهما الب شرح
نوح فی صفحه ۱۰۲ و ۱۰۳ من اسعد الاول من شرح بحر العلوم الموضوع فی الکهور و الاستحالات
حمة المصراع الباسی (حل فی السمع السموات اضطراب و عری الاملاک روع و غلاب
(ای رة الانسان الكامل بکون مفرقة لاسماء الواقعی احسن من طاعة العوام لافسده
(عند کفر له) ای سر العشق ببطاعت اعلى من طاعت العوام و اسماهم باالی الحق و لهذا من
سبی (طوبی اسما من کفره) ای کفر العشق لافس اسما له فی الجاهلی و اسما له لکالیفی و مبادر
من الخطأ یس کخطا العوام لبلدین .

- (۱) گر بکمی مرغی صعیفی و گناه
(۲) چون ناله دار بی شکر و گله
(۳) هر دوش صد نامه صد پیک از خدا
(۴) دلت او نه و طاعت برد حق
- و اندرون او سلیمان یا سپاه
افتد اسر هفت گردون غمزه (۱)
ناربی رو شصت لیک ر خدا
بیش کفرش حمه آسمانی حق

(۱) برای تنگنهی از مقصود مولانا در این آیهت بمعنی ۱۰۶ و ۱۰۷ شرح بحر العلوم رجوع
شود که شرح عربی بالا بر از آن اختصار شده است

(۱) فَكَلَّ نَفْسٍ مِنْ رَبِّهِ

فوق فردی را به حق وضع

(۲) فِي شَرَابٍ مُصَوَّرَةٍ مِنْهُ حَقٌّ

لا مکان فوق و هم نمی آید

(۳) لَا مَكَانَ لِمَنْ فِي أَوْهَمِ رَدٍّ

فیه من و هم خیال و ند

(۴) بَلْ لَدُنْهُ الْأَمْكَانُ وَ الْأَمْكَانُ

مکان لا اتمه الا هر

(۵) شَرَحَ هَدًى قَوْلٍ مُضْمَرٍ وَ حَمِيمٍ

لا اتمه عنه حمیم و خطاب

لَهُ مِعْرَاجٌ وَ قَدْ خُصَّ بِهِ

روح قدس حق و ورع

روحی می لا مکان قد برآ

فوق و هم اعراف و اناسکین

لَكَ كُلُّ نَفْسٍ مِنْكَ تَبْجِدُ (۲)

ت که از تو و شد ایدا

کان فید حکمه کل رمان

کس و قد نعه لا اثر

و در و جهات عنه و احمه

رمان و به ذری بالصور

(۱) نسخه ثمة احد - (۲) که در کس هو لا مکان و بانی امیت و تحفه به هم و می شمس می لا مکان یسوه که در و بدرعنی احصیه لا علی من حال و او هم

بر سر فردش بهد حق تاج خاص

لا مکانی فوق و هم سالکان

هر دمی در وی خیالی زانست

همچو در حکم بهشتی چارچو

دم مر و الله اعلم بالصواب

(۱) هر دمی او را یکی معراج خاص

(۲) صورش بر خاک و جان در لا مکان

(۳) لا مکانی ی که در و هم آید

(۴) بل مکان و لا مکان در حکم او

(۵) شرح این کوه که روح ربی تاب

فی بین رؤیة التجر فی صحراء الهند البغوات وایصال الحر

من بغاته لهم

(۱) بحر احسان عن د راجع
وَبَدِ كَرِ حَرِ الْهِنْدِ بَعِيدِ
(۲) فَبِیْنِ تَبَا حَرِ تَلْبِیْعِ حَرِ
نَ اِیْ اَحْسَنَ مَ مَ الْاَسْلَامِ
(۳) وَ لَافِیْ تَهْدِیْ مَ وَصَلَا
مَرَایْ فِیْهَا اَحْسَنَ اَسْمَا
(۴) وَفَیْ رَحْمَیْهِ اَمَ كَمَا
وَ اَسْلَامِ دُ مَ فِیْهِ اَوَمِیْ
(۵) سَمَعَا نَ اَنْتَ اَسْمَعُ
وَقَعْتَ وَ تَقْصَعُ مِنْهَا اَلْفِیْ

اَبِیْ مَ اَرْدَا شَرْعِ
فَوَلَدَ مَ اَسْمَعَا مِنْ حَبِیْبِ
دُ مَ تَغَاثَ مَ اَلْفِیْ
وَ حَلَّ یَقْصِیْ اَبِیْ هَذَا اَلْمَرَامِ
تَصْعَا ی فِیْ اَلْفِیْ رَحَلَا
اَبِیْ حَكَمَ اَلْفِیْ
كُتْرَ نَادِیْ وَ اَوْعَى جَلَا
مَ دِیْ كَمَا مَلَا صَمَ
حَمَلِ دُومَ وَ نَیْبَ عَنِ نَیْبِ
تَقْصَعُ وَ حَرِیْ دِ اَحْسَنِ

در در، حواسه در دشت طوطا را را و پناه رحا را

(۱) باز میگردد از ای دوستان
(۲) مرد لرزگان بدست آن پدم
(۳) چونکه در اقصای هندوستان رسد
(۴) مرکب ساید و نس آوردد
(۵) طوطی از طوطیان لرزد و نس

سوی مرغ و بحر هندوستان
کورساند سوی حسن آروی سلام
در بیان صوطی چندین مدد
آن سلام و آن آب را در
اوماد و مرد و نگستی نس

قَالَ رَحِمْتُ لَأُفَصِّرَ وَ حَزَزْتُ
 فِي الصُّعْدِ بِمَاتَ عَمَّا وَ حَزَزْتُ
 رَحِمَهُ تَعْرِى لَهَا وَضَعَهُ وَ دَاتُ
 زَوْجِ الْقَرْدِ بِرُوحٍ وَ يَفَنُ
 لَمْ يَمُتْ لَمْ يَهْدَأُ الْكَثِيرُ
 هِدْيَهُ الْبَسْكَيْهِ انْحَرَفَ اِ
 كَانَ اَيْضًا بِالْقَبِيحَاتِ وَالْآثَرُ
 بَذَرَهُ اِنَارَ حَاكِي وَ الشَّرُّ
 سَفَهَا مِنْ دُونِ رَأْيٍ وَ بَطَرَ
 رَبُّهُ تَضَرَّبَ عَجَمًا وَ بَطَرَ
 وَ كَثِيرُ الْقَطَنِ فِي كُلِّ طَرَفٍ
 اِنْ يَكُونُ الْكَوْنُ عَشَى اُصْرَ

(۱) بدم بالعود من ش لحر
 فى هلاك ذالك الحيوان من
 (۲) ما هي الا لتلك السمات
 ما هي مع تلك الا بالتدن
 (۳) فلم هذا فعلت و الخير
 فمسر الغول هذا من عدا
 (۴) ذا اللسان كاجدب و حجر
 والتدى قد نط منه و ظفر
 (۵) وبك لا تصرف حديد بحجر
 رب اصر نقلاب بحجر
 (۶) قالدنا مظمة تحت السدف
 وسط القطن متى صنع الشرر

گفت رفتم در هلاك جانور
 اين مگر دو جسم بود و روح يك
 سوختم بيجاره را زين گفت خام
 و آنچه بجهد از زبان چون آتش است
 كه دروى نفلو كه از روى لاف (۱)
 درميان پنبه چون باشد شرار (۲)

(۱) شد پشيمان خواجه از گفت خبر
 (۲) بى مكر حوش است با آن طوطيت
 (۳) اين چرا كردم چرا دادم بيام
 (۴) اين زمان چون سنگ و هم آهن و ش است
 (۵) سنگ و آهن را وزن برهم كزاف
 (۶) در كه تار مگست و هر سوسه رار

(۱) گناست از گفتن سخن سهوده است يعنى اسرار موحيد مگو مگر بر سلسل نقل دلا بر
 به از لاف روى خود - (۲) يعنى كج همچنان ماند پنهان و بى سخن باشد آتش است -

- (۱) إِنَّمَا أَهْلَابُهُ دَنُ الْعَشْرِ
وَمِنْ ثَقُولِ الْحَقِيفِ كَذِبُ
(۲) فَكَلَامٍ وَاحِدٍ كُلِّ لَدَا
وَ أَسْوَدَ الْغَابِ كُلِّ ثَقَلِ
(۳) قَدَمًا الْأَرْوَاحِ أَصْلًا بِالنَّفْسِ
نَعْدَ دَا صَرْنِ وَ دَا جَرَا
(۴) لَوْ عَسَ الْأَرْوَاحُ فَدَكْفَ لَحْدَا
كُلِّ زَوْجٍ كَالْمَسِيحِ فَوْجِ
(۵) لَوْ أَرَدْتَ الْقَوْلَ مِثْلَ الْكُفْرِ
فَاعْتَمِدَ بِالنَّصْرِ عَنِ حَرْصِ وَ دَا
كُلِّ دِي الْحَوَى فَعَمَّا أَشْهَدُ

(۱) نسخه نامة - من سد طرفه (۲) و دان الارواح في دوابها ومن معيها في عدم اشهره
... النفس مستعدة لاحياء احوالي وبعد محب الي عدم الشره صر كل واحد منها على الاخر حرة
... يظهر في بعض حاصية الروح من زول منه الحواس السبعة فيكون كل منها الاخر مرهم حده ...
(۲) اكن ارددت ان تقول قولاً ليداً كالسكر صر عن العرس والضمع ولا ناكل هذه لعوى
و هي الشبهات الصادية واللذات الجسدية و اعرض عنها

- (۱) طالم آن قومی که چشمان دوحه
(۲) عالی را يك سخن ویران کند
(۳) جانها در اصل خود عیسی دمنه
(۴) گر حجاب از جانها برخاستی
(۵) گر سخن خواهی که گوئی چون شکر
وز معنیا عالمی را سوچه
روپان مرده را شیران کند (۱)
یگزمان زخم و دیگر مرهمه
گفت هر جانی مسیح آساستی
صبر کن از حرص و این حلوی مغور

(۱) یسی سخن توحید برحق را دیان می رسد و برحق رسد میبند.

- (۱) اِشْبَهَاءَ لَدَاكِيَاءِ دِي الْمَصَى
وَلِي الصَّنَانِ مَنْ حَقَّقُوا نَهَى
(۲) كُلُّ مَنْ تَقَصَّرَ جَاءَ كَأَمْنَتْ
كُلُّ مَنْ قَدْ أَكَلَ الْجَلْوَى سَفَلْ
كَانَ ضَرّاً وَزَايَا وَمِصْحَن
كَانَتْ الْجَلْوَى الْمَسَى وَالْمَشْتَهَى
سَارَ مَا فَوْقَ السَّمَاءِ وَالْقَلْبُ
أَكْثَرُ مِنْ غَيْرِهِ قَدْراً تَزَلْ
فی بیان تفسیر قول فریدالدین عطار قدس سره -

- تو صاحب نفسی ای غافل میان خاک خون میخور که صاحب دل اگر رهبری خورد
آن انگین باشد (۱)
(۳) صَاحِبُ الْغَفْلِ لَمْ يَدْرَ تَقَرَّرْ
هَهُ سَمَا قَاتِلَا فَمَهْرَا اَكْتَلْ
(۴) اِدْ هُوَ صَبَحَ مِنْ اَحْمِهِ قَدْ
سَكَرَ اَطْبَابُ دَاالْمَسْكِينِ كَانْ
(۵) وَامِی الْمَصْطَلِیْ قُلْ حَرِی
اَنْ تَعِی مَعَ كُلِّ مَطْلُوبِ نَدْ
مَا دُلِّی مِنْهُ وَ اَلَا قُلِ الْجَطْرُ
تَوَسَّلْ لَاقِمِ اَصْفَرِ رَنْ
حَدِثْ وَ اَمْرُصْ كَلَا فَقَدْ
وَسَطْ اَجْمِی سَقَمِ وَ اَفْجَحْ
هَذَا اَطْبَابُ دَوِ الْقَلْبِ اَحْرِی
لَا تَعَانِدْ بَتَّةَ فِیهِ اَحَدْ

(۱) وهو صاحب امر العسر ويقول داعاهن لم تنج من مشبهات نفس الامارة ولم تصل الى مراد
لصاعه برات صاحب نفس كل في وسط التراب الدم ان اسم شكوى في ظل مرشد نفس الى المر
ادليه بواسطة الرصاصات وانظاره النصف ان الرشيد الكامل لو قدر انه كل سماً قاتلاً لا يصب دالب
سم علا فان كثرة الاكل والتلذذات لا يصح نقب ولهذا قال (راكبه صحت يات) الخ

- (۱) صبر باشد اشتهای زیر کان
(۲) هر که صبر آورد برگردون رود
هست حنوا از مری کود کان
هر که جلوی حورد و پستر شود

تفسیر قول شیخ فرید الدین عطار قدس سره

- (۳) صاحب دل ر بدرد آن زبان
(۴) راکبه صحت یافت و ز برهبر رس
(۵) گفت پیغمبر که ای طالب حری
هنر مکن ، هیچ مطلوبی مری
گر حورد او رهبر فائل راغبان
طالب مسکین من ب درست

(۱) که در بالا ذکر شده است

- (۱) فَاِنْ تَرَوْهُ بِالنَّارِ مُتَحَدِّدًا
 اِنْ تَسْرُبْ بِهِ لَنْ تُنْفِیْ عَنْهُ عَذَابَ النَّارِ
 (۲) اَنْتَ اَنْتَ اَنْ تَمُوتَ تَمُوتَ وَ لَمْ
 تُسَمِّتْ لَا تَتَّقِ فِي الشَّجَرِ حَقِيقَ
 (۳) ذَاكَ عَوَاصِرَ يَقَعْنَ لَا تَحْرِقُ
 يَأْتِي بِالنَّفْعِ مِنَ النَّصْرِ عَلَى
 (۴) قَادًا مَا الْكَامِلُ الرَّمْلُ مَسْكُ
 وَ دَا مَا الْبَاقِصُ نَعْرِ الْدَهْرِ
 دَا لَت تَمْرَاءُ الصَّحِيحُ دَوَالِدُ
 بَدَ فِي كَلِّ شَعْبَرٍ وَ عِل
 (۱) وَ يَدُ الْبَاقِصِ كَانَتْ بِالْمَثَلِ
 إِذْ هُوَ فِي شَرِّ الْبَاقِصِ كَانَتْ
- لَا يَسْرُبْ فِيهَا وَ يَتَمَاءُ اَعْدِرُ (۱)
 اَوَّلًا ثُمَّ يَمُوتُ فِيهَا وَ يَسْرُبُ
 نَتِ سَادَ وَ عَوَاصِرَ يَمُوتُ
 لَا تَسْلُ الرِّي يَرْدِيكَ اَعْرِقُ
 يَأْتِي نَوَاصِرَ يَمُوتُ اَعْرِقُ
 رَاسَهُ يَحْمِلُهُ بَيْنَ اَلْمَلَا
 دَهْرًا عَادَ وَ دَا وَ اَنْتَ
 مَسْكُ عَادَ رَمَادًا كَمَا حَطَبُ
 إِذَا لَمْ يَأْتِ مِنَ الْخَلْقِ اَنْتَ
 يَنْ يَصْنَعُ فِي يَدِ الْبَاقِصِ الْاَحَدِ
 يَدُ شَيْطَانٍ وَ اِبْلِيسَ الْاَذَلِ
 وَ نَحْبُ الْمَكْرِ وَ لِحَبْلَةِ بَانِ

(۱) البرد من سرد لاف و التبر و حظوظ النفس معها اخلاق سروده دمه و من لاه
 عكس ذلك -

- (۱) در تو سرود است آتش در مرو
 (۲) چون نه سباح و بی دریایی
 (۳) او ز قعر بحر گوهر آورد
 (۴) کامی گری خاک گیرد زر شود
 (۵) چون فول حق بود آن مرد درست
 (۶) دست باقص دست شیطان است و دبو
- دست حواهی اور ابراهیم شو
 در معکن خویش در خود رانی
 از ربانها سود بر سر آورد (۱)
 باقص از زر برد خاکسپار شود
 دست او در کارها دست خداست
 زانکه اندر دام تلیس است و دبو

(۱) سفته دوم - آورد آتش و در آید آورد

(۱) وَ تَبَيَّنَ لَكُم مِّنْ حَيْثُ رَجَعْتَ

بِصْرِ الْجَهْلِ بَصِيرٌ دَا أَعْرِفَ

(۲) كُلُّ مَا كَانَ الْقَبِيلَ لَزِمَ

وَ إِذَا مَا الْكَاثِلُ الْكَفَرُ لَزِمَ

(۳) أَنْتَ يَا رَاحِلُ يَا مَنْ حَاصِمًا

رَسِكَ لَا تَقْدِرُ أَنْ تُنْسِكَ

فِي بَيَانِ تَعْظِيمِ السَّحَرَةِ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا تَقُولُ أَوَّلًا أَنْتَ تَلْقَى

الْعَصَا أَوْ نَحْرُ وَفُولِ مُوسَى لَهُمْ أَنْتُمْ أَوَّلًا الْفَو (۳)

(۴) فَصَرَ فِرْعَوْنَ اللَّعِينِ السَّاجِرُونَ

أَظْهَرُوا دُونَ عَادَ وَ حَذَلْ

(۱) یان اکاهن دادا منک انصهر مکن و منه لای کفره عن علم و جب معنه فان سم و بعد

یکون له عنه (۲) اود مال را جل المیدی و مال را کتب المسمی الکامل ی که لا بقدر بر اجل علی العفو

مع براکت کند لا صهر انصهر علی المذات مع الکامل ی که ن عن فراره الهلاک کما هل (عظیم

کردن ساحران را) (۳) کما قل ساء فی سورة الاعراف، موسی اما ن تلقی و اما ان يكون

نعم لمنس

(۱) جهن آند پش و دوش شود

(۲) هر چه گیرد عنتی عنت شود

(۳) ای مری کرده پیاده ن سوار

تَعْظِيمُ گَرْدَنِ سَاحِرَانِ مُوسَى رَا (ع) گَه چَه مِیْفرمائی اَوَّلِ تُو اَنْدَازِی هِمَا یَا مَا

گفت موسی اَوَّلِ شَمَا

(۴) ساحران در عهد فرعون لعین

چون مری کردند ما موسی و کین

- (۱) مَعَ ذَا مُوسَى عَلَيْهِمُ قَدَمُوا
(۲) إِذْ هُمْ قَالُوا لَهُ الْآثَرُ لَسْكَأ
إِسْتَرَمَّ أَنْتَ الْعَصَا إِنِّي أَوَّلًا
(۳) قَالَ لَا أَلْقَى أَنَا يَا سَاحِرُونَ
يُلْقُوا بَيْنَ يَدَيْكَ الْمَكْرَ لَكُمْ
(۴) فَسَأَ الْقَسِرَ مِنْ تَغْطِيهَا
مِنْ عِندِ مَعَ مُوسَى وَلَا
(۵) فَدَرَسَ السَّيِّئُ لَمْ يَسْجُرُونَ
مَدَدُوا الْأَيْدِي وَ الْأَرْحُلُ فِي
(۶) حَتَّ لِنَفْسِهِ وَالْمَكْنَةُ مِنْ
كَلِمَاتٍ إِذْ أَنْتَ مَا كُنْتَ فَلَا
- وَنَ دَا السَّاحِرُونَ كَرَمُوا
تَقْنَدِي فِي بَعْدِي نَحْنُ بَكَا
.. نَحْنُ تُلْقَى أَوَّلًا بَيْنَ الْأَمَلَا .
أَنْتَ فِي الْأَوَّلِ يَا مَكْرُونَ
وَعَمِلُوا الدَّرْوِيرَ وَالْمَسْ بَكْم
دَيْبَهَا أَتْبَاعَ وَمِنْ تَكْرِيمَهَا
مَطْعَ أَيْدِيَهُمْ وَ الْأَرْحُلَا (۱)
عَرَفُوا هَذَا لَمْ يَسْجُرُونَ
حَرَمِهِ كَالْجَبِّ وَ جَبِّ الْوَقْفِ
كَامِلٍ فِي طَاعَةِ اللَّهِ قَرْنُ
كُلِّ النَّمَةِ وَ أَسْكَتَ فِي الْعَمَلِ

(۱) و لهذا قال لهم فرعون (أقمتمهم من من كان لكم الهة لكم) الذي عليكم اسحر ولا تظلم
سيديكم و ارحمكم من خلاف) خلاف بمعنى محتاجة الى الايدى و النسي و الارحل اسرى

- (۱) ليث موسى را مقدم داشتند
(۲) و اسكه گفتندش كه فرمان آن توست
(۳) گفت ثنى اول شما اى ساحران
(۴) اين قسر تعظيم دينشان را خريد
(۵) ساحرون چون بدر او شاحنه
(۶) لقمه و نكته است كامل را حلال
- ساحران او را مكرم داشتند
گرنه ميخواهى عصا بفكن نضت
افكنيد آن مكرها را در ميان
وزمري آن دست و پاهاشان پريد
دست و پا در جرم او درباخشد
توبه كامل مخور مى باش لال

- (۱) أَنْتَ السَّمْعُ هُوَ كَلِمَةُ النَّاسِ
فَالْأَيْلَةُ أَمْرُ السَّمْعِ يَنْ
(۲) فَالضَّبِّيُّ أَوَّلًا إِذَا وَلَدَا
صَامِتًا ظَلَّ زَمَانًا مَا نَبَسَ
(۳) مُدَّةً حَقٌّ لَهُ دَرَزَ الشَّقَّةُ
يَتَلَقَّى الْقَوْلَ مِمَّنْ قَالَهُ
(۴) وَإِذَا لَمْ يَكْ سَمْعًا هَدَرَا
كُمُ الْعَالَمِ نَحْوِي حَمَلِ
(۵) فَالْأَصْمُ جَنَفَهُ مِنْ فَقْدَا
أَتَكَمَا كَانَ وَكَفَى يَقْدَرُ
(۶) حَيْثُ فِي الْأَوَّلِ يَنْطَلِقُ وَحَسْبُ
مِنْ طَرِيقِ السَّمْعِ يَنْطَلِقُ طَمَعُ
- لَيْسَ حَسْبًا لَكَ سِرًّا وَعَيْنٌ
يَصُتْ بِنَ قُرْبِ الدَّكْرِ الْحَسْرِ (۱)
شَارِبَ الدَّرِ غَدَى مَا وَجَدَا
كَمُ سَمْعِ رَوْحِ وَنَفْسِ
عَنْ كَلَامٍ إِذَا هُوَ مَا عَرَفَهُ
رَمَا يَقْصِي بِهِدَا حَالَهُ
تَنَ فِي قَوْلِهِ كَمُ هَجَرَا
نَسَهُ إِذَا أَمَقَالَ مَا وَصَلَ
سَمْعَهُ فِي الْأَوَّلِ مَا وَحَدَا
أَبْكُمْ لِلنَّطْقِ غَنِيًّا يُطْهِرُ
سَمْعُ لَمَطَقِ تَلَاةً بِالرَّتَبِ
وَمِنْ الْبَابِ إِلَى التَّيْتِ نَزَعُ

(۱) (وَادِ قَرَأَ بَعْدَ أَنْ فَاسَمِعُوا لَهُ وَاصْصَوَّحْتُمْ تَرْجُومُونَ)

- (۱) تو چو گوشى او رداى بى جسر تو
(۲) كودك اول چون بزايد شيرنوش
(۳) مدتى مى بايدش لب دوخن
(۴) ورته باشد گوش تى تى ميكند
(۵) كر اصلى كش نبود آغاز گوش
(۶) زانكه اول سمع بايد نطق را
- گوشها را حق بفرمود استنوا (۱)
مدتى خاموش بود او جمله گوش
از سخن گويان سخن آموختن
خويشتن را گنگ گيتى ميكند
لال باشد كى كند دو نطق جوش
سوى منطلق از ره سمع اندرا

(۱) يعنى نوشونده اسرار هسى و كامل گوينده اسرار است و شنونده مايد خاموش باشد تا سخن
عارف در او تأثر كند اشاره است بآيه (وَادِ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَاسْمِعُوا لَهُ وَاصْصَوَّحْتُمْ تَرْجُومُونَ)

- (۱) ادْخُلُوا الْآيَاتِ مِنْ أَوَابِهَا
(۱) إِنَّمَا النُّطْقُ الَّذِي مَا حُصِرَ
لَيْسَ غَيْرَ النُّطْقِ لِلْخَالِقِ مَنْ
(۲) مَدْعٍ مَالَهُ اسْتَدَّ سَمَدٌ
(۳) مَنْ تَقَى عِثْرَهُ يَمُوتُ بِلُحُوفِ
كُلِّهِمْ تَابِعِ اسْتَدَّ سَمَلٌ
(۴) مَنْ غَرَّ هَذَا الْمَقَالِ أَطْلَبَ
إِنْسِ الْجَرْمِ وَالْمَدْعِ أَكْبَبَ
(۵) حَيْثُ مِنْ دَانِ الْعَصَابِ وَالْعَرَحِ
مَعْرِيرِ الْمَدْعِ عِنْدَ لَا مَبْجَدِ
- خُصُّوا الْأَرْزَاقَ مِنْ أَسْبَابِهَا (۱)
بطریق التسعیر عه کمرأ
مائه من طمع حل من
کل شیء لیسوا ما ائتمند
هم او هم بمقال ما اختلف
مابین عینا و عمل
کایه بن لم تک بالاحصی
والخرابات لُسکناک اطلب
آدم بالمدع قد لاقى القرح (۲)
نفس العابد لشوئه کان

(۱) هدا یب لمولوی بعد و اشاره الی الاهی سوره الفرة استوید عن الاهی و هی موحیت الناس
و احتج ان کرمکم عبدالله تعی کم و لکن الرمن اتقی و ادخلو لبون من اوانها (۲) نسخة نایبة - بار

- (۱) بطلق کان موقوف راه سمع نیست
(۲) مدع است و تابع استاد می
(۳) باقیان هم در حرف هم در مقال
(۴) این سخن گر بیسی ییکانه
(۵) در مکه آدم از عتاب و رشک رست
- جز که نطق خالق می طمع نیست
مسد جمله و را اسد می
تابع استاد و محتاج مثال
دل و اشکی گیر وجو ویرانه
اشک تر باشد دم توبه پرست

اجاءَ فوقَ الارضِ وَهُوَ نَادِمٌ
 يسبحُ مُسْتَمِرٌّ وَ حَسْبُ
 و من المردوس من حذر الرقاق
 يتسم الرحبتين عدواً واثملاً
 يثبث ثبثاً تفرغ يس د
 كن ايضاً و انت بالمره
 يعمل بقل صروداً و قنوداً
 يسبح النسمان الروض العريع
 تعرف في انت العشق في
 نعمة ما طروا لطفاً و من
 تفرغ تطلب انفس الادي
 نيسبت تملأوه من كل حد

(۱) اينكه لا سوده آدم
 ليكون ديكاً دوماً حزين
 (۲) آدم من مفرق السبع الطبق
 خمر للارض اي صف يعال
 (۳) انت من سلب و صفت آدم
 هكذا في الطلب و الرمز
 (۴) فيبار القتب مع مبه الغنود
 فيشمس و سحاب في ربيع
 (۵) انت ماء الاعين يا د مهي
 عشق يمحض انت من من
 (۶) او من احببت من مخزون د
 مغلاف اي لاجلال هذا

(مرجم كثر من اسام هذه القصة في الناحية في البحر الهند عند دهلي اي الهند المعروف
 على يد اس الكشاف الخطه في مكتبه ۱۳۲۵ شمسی)

تا بود تالان و گریان و حزين (۱)
 پای ماچان از برای عنبر رفت
 در طلب میبای و هم در طلب او (۲)
 بوستان از ابر و خورشید است تاز
 عاشق نانی تو چون نادیدگان
 بر ز گوهر های اجلائی کنی

(۱) بحر گریه آمد آدم بر زمین
 (۲) آدم از فردوس و از بالای هفت
 (۳) گر زبشت آدمی و ز صلب او
 (۴) ز آتش دل و آب دیده نقل ساز
 (۵) تو چو دای دوو آب دیدگان
 (۶) گرتو این اسام زبان حالی کنی

(۱) در شرح بحر العلوم چنین نگاشته در سج مدو به امروز پس از این بیت بیت مذکور در مالا است
 (آدم از فردوس سج) و شرحی گفته است که این در صحف است - (۲) طلب سدی مشهه مصوم
 گروه و طایفه است -

- (۱) قَعْنِ الدَّرَّ لَا تَلَيْسَ أَفْطَمِ
تَعْدَ هَذَا الرُّوحَ بِشِرَاءٍ بِأَمَلِكْ
(۲) أَنْتَ مَا دَمْتَ مَلُولًا مَظْلَمًا
إِدْرِ يَا ذَا بِالرِّضَاعِ الْآخَ قَدْ
(۳) لَقْمَةً مِنْهَا لَصِيَاءٌ وَالْكَمَالُ
(۴) وَإِذَا الزَّيْتُ مَا أَصْفَى أَصْبَاءُ
إِدْعِهِ دَائِمًا لَا لَرْتُ لَا
(۵) فَمِنْ أَلْقَمَةِ مَكْسَبِ أَجْلَالِ
وَمِنْ أَلْقَمَةِ لِكْسَبِ الْخِلَالِ
إِدْ مِنْ أَلْقَمَةِ فَحَا وَحَسَدِ
مَيْمَنِ أَلْقَمَةِ وَالْجَهْلِ مُدَامِ
- وَيْكَ طِفْلُ الْمَسِّ قَسْرًا وَاحْجِمِ^(۱)
وَعَسْرُ الْمَجْهِ وَسَرْ فَوْقَ الْمَلِكِ
أَسْوَدَ الْقَلْبِ دَقِيمًا مُجْرِمًا
كَسَبَ الْإِلَهِسَ الْفَعْبِ إِنْ تَعْدَ
رَادَتْكَ لَقْمَةُ الْكَسْبِ الْخِلَالِ^(۲)
وَبِهِ زِدْنَا حِلَامًا وَعَدَا
ظَمًا رَغْمًا لَمَّا نَصُوهُ الْحَسَنُ
تَوَدَّ الْحِكْمَةَ أَتَوَاعِ الْكَمَالِ
يُولَدُ لَطْفًا وَعِشْقًا وَجَلَالِ
تَنْظُرُ أَنْتَ وَلَمْ تَنْصُرْ رَدَا^(۳)
تَلِدُ أَعْرِفُ أَنَّهَا كَانَتْ حَرَامِ

(۱) راد در اندس عداء العباسی - (۲) ای ز اقمه لشی حاصل منب قسوة اغلب هی
لقمة العصاة من کسب حرام - (۳) اراد بالدم وهو الفه المعن واسکر

- (۱) طفل جان از شیر شیطان باز کن
(۲) تا تو تاریک و ملول و تیره
(۳) لقمة کان نور افزود و کمال
(۴) رودعی کآید چراغ ما کند
(۵) علم و حکمت زاید از لقمة حلال
(۶) چون زلقمة نو حسد بینی و دام
- بعد از آش با ملک انبار کن
دان که با دیو لعین همشیره^(۱)
آن بود آورده از کسب حلال
آب خوانش چون چراغی را کشد
عشق و رقت آید از لقمة حلال
جهل و غفلت را بد آن رادان حرام

(۱) - شیطان را ارواح معرده است و در عالم ارواح موجود می باشد و در عالم مثال قوت نمیشود
و هر که خواهد سخن میراند و در حقیقت انسان جامع حقایق است پس این حقیقت هم در انسان یاد میشود
و موتی است رموی و که این قوت و وسوسه حرام در قفس می افتد

- (۱) هَلْ رَأَيْتَ الرَّحِيمَا وَ الشَّعِيرَ
هَلْ رَأَيْتَ فَرَسًا حَيًّا جَحْشَ
(۲) نَدْرُ الثَّقَمَةَ مِنْهَا الْحَاحِلُ
بَحْرُ الثَّقَمَةِ مِنْهَا الْجَوْهَرُ
(۳) يُؤَدُّ مِنْ ثَقَمَةِ الْكُتُبِ الْحَالِلُ
طَلَبُ الْخِدْمَةِ عِزُّ السَّفَرِ
(۴) يُؤَدُّ مِنْ ثَقَمَةِ الْكُتُبِ الْحَالِلُ
فِي الْحَنَانِ أَظْهَرَ مِنْكَ الْحُضُورُ
(۵) يَا كَبِيرَ دَا الْكَلَامِ لَا حَسَمَ
إِقْضِ بِالتَّاجِرِ وَالتَّبَاوُزِ
- لَكَ أُعْطِيَ أَبَدًا دَا لَا يَصِيرُ
وَلَدَتْ يَا مَنْ لَهُ اللَّبُّ أُنْدَهَشُ
لَكَ أَفْكَارٌ وَ نِعَمُ الْوَاوِصِلُ
لَكَ أَفْكَارٌ وَفِيهَا تَظْهَرُ
فِي الْقَمْرِ أَمِيرُ وَأَنْوَاعُ الْحَالِلِ
لِلدَّيْنِ يَتَكَ اتِّخِيَاءُ أَمِيرِ
يَا هَلَالُ ائْتِدِي يَا نَدْرُ الْكَمَالِ
وَسَيِّرْ لَكَ نَوْرٌ وَ سَفُورُ
كَثْرَ فُهْمٍ وَ الْكَلَامِ
.. فَهَوَا بِلْسِكَ فَكَّرْ وَ أَعْدْ ..

فی بیان قول التاجر مارآه فی الهند بعد رجوعه الی بیغائه

- (۶) وَ مَدِّ التَّاجِرِ مَا بِهِ أَتَحَرَّ
فَالِی نَبْهٍ عَادَ بِرَحْ
(۱) هیچ گندم کاری و او جو دهد
(۲) لقمه تخصصت و برش اندیشها
(۳) راید از لقمه حلال اندر دهان
(۴) زاید از لقمه حلال ای مه حضور
(۵) این سخن پایان ندارد ای کیا
- قَدْ أَتَمَّ وَ لَهُ الْبَالُ اسْتَقَرَّ
.. هَابَةٌ فِي الْهِنْدِ مَا قَى شَرَحْ ..
دیدم آسی که کره خر دهد
لقمه بحر و گوهرش اندیشها
میل خدمت عزم رفتن آن جهان
دردل پاک تو و در دیده نور
بحث بازرگان و طوطی کن یا

باز گفتن بازرگان باطوطی آنچه در هندوستان دید

- باز آمد سوی منزل شاد کام
(۶) کرد بازرگان تجلوت را تمام

وَهَبْ صَحْفَةً أَوْ أَهْدِنِي وَسَامًا

صَحْفَةً أَعَدَدْتَ اللَّهُ يَا (۱)

مَا دَكَّرْتُ مَا سَمِعْتُ مَا رَأَيْتُ

لَمْ قُلْتُ الْقَطَا أَخْتَرْتُ الْعَمَا

كَمْ عَصَصْتُ وَ اخْتَرْتُ حَزَا

سَفَهَا مِنْ دُونِ شَوْزِ النَّظَرِ

كَانَ هَذَا الدَّمُ مِنْ نَمَى

لَكَ وَالْعَمَ أَيْزٍ وَالْكَرْبِ

سَقَوَاتِ كَسْرَهُ مِنْ مِثْلِكَ

قَلْبَهَا شَقَقَ مَاتَ مِنْ حَرِّ

يُحَدِّدُ أَدَقَّتْ وَمَاتَ دَا الدَّمُ

نحفتی این و مالی من هنا

هر کیزک را ببخشید او نشان

آنچه دیدی آنچه گفتم بازگو

دست خود خایان و اسکشتان گران

بردم از بی دانشی و از نشاف

چیزت این کین چشم و عمر مفتضی است

با گروه طوطیان همتای تو

زهره اش بدرید و لرزید و برمد

لیک چون گفتم پشیمانی چه سود

(۱) وَ أَلَى كُلِّ وَ صَنِيفٍ وَ غَلَامٍ

(۲) قَالَتْ السَّعَاءُ أَتَيْنَ مَا لَنَا

کرد القول ربي ما ذا لقيت

(۳) قُلْ إِيَّيْ نَادِمٍ مِنْ ذَا أَنَا

کم هر گشت یَدِی و الْأَصْغَا

(۴) أَنْ لَمْ سَفَتْ وَ اهْی الْحَسْرِ

(۵) قَالَتْ السَّعَاءُ نَا سِيدَ مَا

مَا هُوَ مُوَحِّدٌ هَذَا الْعَصَبِ

(۶) قَالَ بَلَفْتُ ائْشْكَامَاتِ لَكَ

(۷) سَعَاءَ لَكَ حَسْتُ بِأَلَوْ جَعِ

(۸) فَنَدِمْتُ مِنْ مَقَالِي دَا وَ لَمْ

(۱) نسخه ناسه - قالت السعاه فليسه اما

(۱) هر غلامی را یاورد ارمنان

(۲) گفت طوطی ارمنان بنده کو

(۳) گفت نی من خود پشیمان از آن

(۴) که چرا پیغام خامی از گزاف

(۵) گفتم ای خواجه پشیمانی ر چیست

(۶) گفتم آن شکایتی تو

(۷) آن یکی طوطی ر دودت بوی برد

(۸) من پشیمان گشتم این گفتمی چه بود

- (۱) نَكْنَهُ نَوْ ظَفَرَتْ بِالصَّدَقَةِ
 إِذْرِهَ كَالسَّهْمِ مِنْ قَوْسٍ ظَفَرَتْ
 (۲) لَا مَوَدَّ السَّهْمُ دَا حَقْدًا اِنْدَ
 لَزِمَ الْمَسِيلَ سَدَّ أَوَّلًا
 (۳) قَاذًا جَاءَ وَ مَا سَدَّ الدُّنَا
 فَاثَدَّ لَوْ حَرَبَ لَيْسَ نَجَبَ
 (۴) كُلُّ بَعْدٍ كَانَ لِنَعْدٍ صَدَرَ
 لَهُ مَوْلُودًا وَ كُلُّ مَا وَلَدَ
 (۵) كَنَّهُ بِالْحَقِّ مِنْ عَيْرِ شَرِيكَ
 هَبْ لَنَا مَسْوَةَ نَكْتِ لَأَنَّ
- مِنْ لُسَابِ صَانِهَا بِالْمَرْه
 لَا يَعُودُ هَبْ تَدِمَتْ بِالْأَثَرِ
 مِنْ طَرِيقِ مَرِّ فِيهِ يَا وَلَدَ
 كَتَبِي بِهِ لَا يَفْرُقُ هَذَا الْمَلَا
 قَدْ احْبَطَ وَ بَهَا حَرَامًا
 إِنَّهُ الْمَسِيلَ بِلَا سَدِّ ذَهَبَ
 فِي الدَّامِي أَعْيَبَ قَدْ كَالِ الْأَثَرِ
 وَجَعَلَكُمْ الْخَلْقَ لَمْ يَجْعَلَكُمْ أَبَدًا^(۱)
 دِي الْمَوَالِدِ مِنَ الْحَيِّ الْمَسْكُ
 صَدَرَتْ مِنْ رَأْيٍ وَ هُوَ

(۱) راد اعمال اللحد فی عالم العیب آنراهی والدی و موهبة و موالد نکت لا فعل لبس بحکم الخلق فان الآثار کلها لله مدلی و می الحدث (الدیا مررعة الاحرة) و می الحدث (صحت احده بالکراه و صحت الدیر بالشهوات)

- (۱) نکتة کان جست ماگه از زبان
 (۲) واکرند از ره این تیرای بر
 (۳) چون گذشت اوسر جهانی را گرفت
 (۴) فعل را در عیب اثرها راد نیست
 (۵) بی شریکی جمله مخلوق خداست
- هچو بری در که جست آن در کمان
 بند ماید کرد سیلی را در سر
 گر جهان ویران کند نمود شکفت
 وان موالیدش بحکم خلق نیست (۱)
 آن موالد ارچه سببشان ماست

(۱) یعنی هر معیبه از مکلف صادر میشود در عالم عیب اور اثر دامن است که صورت آن معص است چنانچه مشهور شده (ندیا مررعة لاحرة) و این موبد بحکم خلق نیست زیرا که آنها محبوق خداوند بی شریک هستند اگرچه در بعضی صور اعمال بما منسوب میباشد .

- (۱) مثلاً زید لعنوه حَقّاً
 سَهْمُهُ عَمْرُو كَسَمَرٍ إِذْ طَمَرَ
 (۲) سَنَّةٌ كَلِمَةٌ فِيهِ الْآلَمُ
 هَذِهِ الْآلَامُ بِحَقِّ عَدَتْ
 (۳) زید الرأی إذا فی الحین ذاك
 من الآلام فی عمرو زید
 و یما من موالید الآم
 من لیرید بابتداء هب ذهب
 منه الآلام ثبت نسب ابند
 و عنی ذا المثل کسما و فتح
 ذی موالید لها الحق خلق
- طیر سها الیه سقا^(۱)
 لزم زاده جرحاً بالثر
 وند دوما و بالسم الم
 للاله لا لیرید ما ندب
 مات من خوف شدید واذ ناك
 للجنام وهو عنها تم یخذ
 هذه عمرو به الموت الم
 س قتل الموت حب
 هب جميعاً صفة الباری الاخذ
 و حمداً او سواه من و فتح
 هب ما نسب من ما سقا

(۱) سغه نایه - مدد -

- (۱) زید پراپید تیری سوی عمرو
 (۲) مدت سالی همی زاید دود
 (۳) زید رأی آن دم از مرد از وجل
 (۴) زان موالید وجم چون مرد او
 (۵) آن وجهها را بدو منسوب دار
 (۶) همچنین کسب و دم و دام و جماع
- عمرو را بگرفت تیرش همچو نمر
 دود ها را آفریده حق نه مرد
 دود ها می زاید آنجا تا اجل
 زید را و ال سب قتال کو
 گرچه هست آن حمه صنع کرد کار
 آن موالیدست حق را استطاع (۱)

(۱) یعنی هر فعلی که مکتوب شده باشد محبوس حق است و مواضع آن افعال بمرحوب حقند لیکن
 مواضع را که گسیخته شده چون افعال و اسباب موالید را سب بخود میندھیم

- (۱) وَ الْوَلِيُّ الْكَامِلُ اِنَّ نَدْمًا
سَدَّ اَبْوَابَ الْمَوَالِدِ السَّبَّ
(۲) وَ يَفْشِحُ الثَّانِي مَا قَبْلَ حَقْلٍ
كَرَمًا لَا اَلْبَيْحَ حَيْثَا لَا الْكَاتِبَ
(۳) اَلْقُتُوبُ كَذِبًا لَمَّا سَمِعَ
سَتَرَ مِنْ دَا الْكَلَامِ مَا طَهَرَ
(۴) لَوْ يَرْهَنُ تَكُونُ وَ دَبْلُ
اَتَدُو وَ قَرَأَ آيَةً اَوْ تَسِيهَا
وَ الْحَضُورُ لَهُ لَوْ مَا لَزِمًا^(۱)
اَعْتَمَ فِي يَدٍ مِنْ حَقًّا وَ حَبَّ
لَمْ يُقْلَ حَتَّى اِيْدِيَاكَ الْعَمَلُ^(۲)
اَحْرَقًا اَوْ لِقِيَا مِنْهُ الْعَتَا
هَيْدِ السُّكَّةَ بِالْبَرِّ وَ قَعِ
وَمَحَى اَرْسَمَ اَعْمَى الْاَثَرُ
يَا عَظِيمُ مَعُورِ اَيْدِ كَرِّ الْحَدَلِ^(۳)
بِنَوَلِيَّيْنِ اَحْسَنَ مِنْ نَفْسِهَا

(۱) ای ن الولی الماصر ملاحضه من آثار ظهور احوایده من جبهه قدره الحق یربط موالید من طرف الاسباب و یدفع آثاره عن الاسباب و لا یلاب ای صادر یربط لیه عن الاعراق و یدفع آثاره تعالی و الدار عن الاعراق بصوبه الله تعالی و ممکن ان یقره کلمه (ولی ردستوب) بمعنی لکن الاستعداد لا بمعنی الولی الکامل و المعنی بالمال واحد (۲) السخ کلمه فارسیه جمله (۳) اشاره الی لایه فی سورة بقره طس انکمار فی السخ و قال ان معیدا بامر امجدیه نوم بامر ویسی عه عدا ما نسخ من آیه او بات بغير منها اتم تعین ان الله علی کل شیء قدیر (و منه السخ و شدیل و لاسمهام لتقریر حد کل الله قادر علی اسانها و تبدیلها فهو قدر علی تصرف عاده من اولیائه و اسبابه فی قلوب معنوفاته دا تصدق بوصاف الحق یتصرفون فی جمیع الاشیاء باده تعالی فیبعد حکمهم بادنائه علی قنوب اساس و دا غصب الولی علی احد اسماء الافکار لخصه و اورد عنه الافکار احسنه او اسد رب لا تسبه فی هذه لایه لانه لکن اسمه لماده الصالحین فی سورة المؤمنون ولها قال مولانا آیه اسو کتوبه الخ)

- (۱) بسته در های موالید از سب
(۲) گفته تا گفته کند از صبح بهار
(۳) در همه دلها که آن نکته شید
(۴) گرت برهان باید و حجت بها
چون بشیمان شد ولی از دست و رب
تا ازان ی سیخ سرزد بی کباب
آن سحر و کرده محو و بایدید
از بی حوں آیه و سبها

- (۱) قُدْرَةُ السَّيَّارِ لِخَلْقِ إِذَا
آيَةُ اسْوَكُمْ ذِكْرِي مَنْ
قُدْرَتِ الْقَلْبِ فِيهَا اتَّخَذَ
غَلَّتْ قَاهِرَةٌ طَبَقَ الْمَرَامُ
هُوَ سُدٌّ مُوْتَقًا مِنْ كَدَرٍ
يَقْتُلُ هَبْ كَانَ ذَا الْقَمَرِ الْأَحْلَ
حَسَمُوا سُخْرِيَّةَ أَهْلِ الْمَلَأِ
آيَةُ سَيِّ هُمْ (اسْوَكُمْ)
كَانَ سُلْطَانًا وَلَكِنْ فِي الْبَدَنِ
كَانَ سُلْطَانًا لَهُ الرُّوحُ بِكُمْ
- (۲) قُدْرَةُ السَّيَّارِ لِخَلْقِ إِذَا
آيَةُ اسْوَكُمْ ذِكْرِي مَنْ
قُدْرَتِ الْقَلْبِ فِيهَا اتَّخَذَ
غَلَّتْ قَاهِرَةٌ طَبَقَ الْمَرَامُ
هُوَ سُدٌّ مُوْتَقًا مِنْ كَدَرٍ
يَقْتُلُ هَبْ كَانَ ذَا الْقَمَرِ الْأَحْلَ
حَسَمُوا سُخْرِيَّةَ أَهْلِ الْمَلَأِ
آيَةُ سَيِّ هُمْ (اسْوَكُمْ)
كَانَ سُلْطَانًا وَلَكِنْ فِي الْبَدَنِ
كَانَ سُلْطَانًا لَهُ الرُّوحُ بِكُمْ
- (۳) قُدْرَةُ السَّيَّارِ لِخَلْقِ إِذَا
آيَةُ اسْوَكُمْ ذِكْرِي مَنْ
قُدْرَتِ الْقَلْبِ فِيهَا اتَّخَذَ
غَلَّتْ قَاهِرَةٌ طَبَقَ الْمَرَامُ
هُوَ سُدٌّ مُوْتَقًا مِنْ كَدَرٍ
يَقْتُلُ هَبْ كَانَ ذَا الْقَمَرِ الْأَحْلَ
حَسَمُوا سُخْرِيَّةَ أَهْلِ الْمَلَأِ
آيَةُ سَيِّ هُمْ (اسْوَكُمْ)
كَانَ سُلْطَانًا وَلَكِنْ فِي الْبَدَنِ
كَانَ سُلْطَانًا لَهُ الرُّوحُ بِكُمْ
- (۴) قُدْرَةُ السَّيَّارِ لِخَلْقِ إِذَا
آيَةُ اسْوَكُمْ ذِكْرِي مَنْ
قُدْرَتِ الْقَلْبِ فِيهَا اتَّخَذَ
غَلَّتْ قَاهِرَةٌ طَبَقَ الْمَرَامُ
هُوَ سُدٌّ مُوْتَقًا مِنْ كَدَرٍ
يَقْتُلُ هَبْ كَانَ ذَا الْقَمَرِ الْأَحْلَ
حَسَمُوا سُخْرِيَّةَ أَهْلِ الْمَلَأِ
آيَةُ سَيِّ هُمْ (اسْوَكُمْ)
كَانَ سُلْطَانًا وَلَكِنْ فِي الْبَدَنِ
كَانَ سُلْطَانًا لَهُ الرُّوحُ بِكُمْ
- (۵) مَا لِكَ الْقَرْيَةِ وَالْمَرْجِ الْحَسَنِ
مَا لِكَ الْقَلْبِ عَلَى الْقَلْبِ لَكُمْ

(۱) اشاره الى الاية (اما كل مريق من عباده) وهم البهايون (يقولون رسا آت ما عمارك
و رحمت واست خير لراحين فاتخذ نسوهم سُخْرِيَّةً حتى اسوكم ذكرى و كنتم منهم تصحكون) اي
حرسهم اليوم باصروا على اسنهر، كنتم بهم واداكم اباهم (بهم هم البهايون) كانه يقول هم استبرأتم
بهم و هم اسوكم ذكرى و هذا حار في كل عارف بالله كبد السج الاكرم من جلس مع الصوفية و
خالعهم في شئ من يعقون به مرع الله لا يبدن من معه و ما كان هذا الا نصريف الله تعالى و بانه في طوب
عاده و لهذا قل (چون بنسان و بتذكير قادرند الخ)

- (۱) آية اسوكم ذكرى بخون
(۲) چون بتذكير و سيان فاندند
(۳) چون بنسيان بست او راه نظر
(۴) حلتوا سُخْرِيَّةَ أَهْلِ السُّو
(۵) صاحب ده پادشاه جمهات
- قُدْرَتِ نسيان نهادنشان بدان
بر همه دلهاي حلقان قاهرند
كار نتوان كرد وو باشد هنر
از نبي خوايد تا اسوكم كوا
صاحب دل شاه دلهاي شاست

- (۱) تَتَّ مِنْ دُونِ شَيْءٍ وَحْدَهُ
فَادَّأَ مَا كَانَ غَيْرَ النَّصِيرِ
(۲) نَظَرَ بَيْنَهُ الْوَرَى جَزْماً صَفِيرَ
وَ طَرِيقَ الْبَاطِلِ مَا مِنْ أَحَدٍ
(۳) أَنَا لَا أَقْدِرُ أَنَّ هَذَا الْكَلَامَ
إِذْ مِنَ الْأَقْطَابِ مَنْ هُمْ لِلنَّشْرِ
(۴) حَيْثُ شَيْءٌ الْوَرَى مَعَ جَفْسِهِمْ
مَعَهُ وَهُوَ لَهْمٌ غَوْتٌ إِذَا
(۵) مِائَةُ آلَافٍ أَلْفٍ مِنْ حَسَنٍ
كُلَّ نِيلٍ مِنْ قُتُوبٍ لَهْمٍ
(۶) فِي الْتَهَارِ يَمْلَأُ مِنْهَا الْقُتُوبُ
يَلْكَمُ لَأَصْدَافُ الْبَرِّ أَيْسِيهِ
- أَنْ قَرَعَ الْمَطَرُ كَانَ الْعَمَلُ (۱)
قَطْ إِنْسَانًا يُرَى فِي الشَّيْءِ
كَسَوَادِ الْغَيْبِ بِالْحَجْمِ حَقِيرِ
بِسَوَادِ الْغَيْبِ فِي الْحَقِّ وَحْدُ
أَذْكَرُ كَلَا وَ أَحْكِيهِ تَمَامُ
مَرْكَزٍ مَنَعٌ يَحْيٍ وَ حَذْ
و مَسَاعِيهِمْ وَ كَرَّ حَصَصُهُ
مَا أَمْنَهُ وَ أَوْ لَافُوا أَدَى
وَمُشِيرِ ذَا الْبَهِي فِي الرُّمْنِ (۲)
يَقْرَعُ كَنْ حَبِيرٍ يَهِي
و يَعْطِي ضَوْوَهُ وَ صُرُوبُ (۳)
يَمْلَأُ مِنْ شَيْءٍ اسْمِي لَمِيمِ

(۱) ای می الحقیقه لا يكون انساناً الا ان كان له نفس و اما ان كان الانسان لا يكون له نفس و فيه له كاعشر و جدا و ان الشئ الا كسر سمي هذا الكون احد مع اسما و حقيقه لا
الحلق سمره انسان من لغير الذي يكون به نظر وهو لغير (۲) نسخه نسخة - دو - اند
(۳) و ب كان قد سمره و انه عدومه الخسفة الانفس لى المستحلف اعماراً الى ان الخسفة عين لم يحد
من جهة الحقيقه اصل لوصف صفره سمي فعال (دور د هار الح)

- (۱) فرغ دید آمد عمل می هیچ شک
(۲) مردمش چون مردمك دیدند خرد
(۳) من تمام این نیارم گفت از آن
(۴) چون فراموشی خلق و یلداشان
(۵) صد هزاران تیک و به را آن بهی
(۶) روز دلیها را از آن پر میکند
- پس نباشد مردم الا مردمك (۱)
و از دون مردمك كس وه نبرد
منع مباد ز صاحب مرکز آن
نا ویست و او رسد فریادشان (۲)
میکنند هر شب ز دلیهاشان تپی
آن صدقها را پر از در میکند

(۱) مراد عمل و نظر می است که صاحب دل یعنی پادشه دلیها که قیلا فرموده اند انشان کرده است
و بر اگاه این تصرف فرغ دید و معرفت است پس انسان جامع بیست مگر سکه صاحب دید باشد (۲) ظاهر
آتشک این است که باشد تراکی بیان قدرت حق مدلی معجل است که بیان قدرت اهل دل باشد -

- (۱) كُلُّ ذِي الْأَفْكَارِ هُنَا سَلَمَتْ
بِالْهُدَى مِنْهُ تَعَالَى لَمْ تَزِدْ
(۲) مَا نَت مِنْ صُنْعِهِ وَ ذَا
كُنِي بِهَذَا الْبَابِ لِلْأَسَابِ لَكَ
(۳) صُنْعُهُ الصَّائِرِ لِلْحَدَادِ لَمْ
لَا وَ لَا الْحَقُّ إِدِي اِخْلُقِ الْعَسَنِ
(۴) كُلُّ خُلُقٍ لِلْوَرَى أَوْ صُنْعِهِ
كَالْمَتَاعِ اعْرِفْ إِلَى صَاحِبِهِ
(۵) صُورَةُ كَانَتْ عَلَى الْقَلْبِ لَكَ
مَعْنَى التَّصْوِيرِ ذَاكَ وَجِبَا
- نَكَرَهُ اِرْوَاحَهَا قَدْ عَرَفَ
لَا وَ شَقِصْ كَمَا كُنْتَ تَحْذُ (۱)
نَت يَأْتِي كَمَا بِالرَّتَبِ (۲)
يُمْنَحُ تَنْظُرُ فِيهِ عَمَدُ
تَبِ لَمْ حَصَتْ بِهِ كَيْفَا وَ كَمَا
يَأْتِي فِي دَا اَلْمَكْرُ اَلْعَا فِي رَمَسْ (۳)
.. مَالَهُ مِنْ صُنْعِهِ أَوْ رِقْعَةٍ ..
يَأْتِي فِي تَحْشَرُ وَ فِي حَائِيهِ (۴)
عَمَدُ وَ رَسَمَتْ فِيهِ كَمَا
حَشْرَكَ رِقْعَةً لَمْ قَدْ عَمَدُ

(۱) ای از جمیع افکار انصافه بهم چاره من نور هدیه الله لی ، بهیچ ارو جهد لایتمدی
بیرها کد جلال الاحیره مغیور اعدال کل واحد روحه ولهد قال (بشه و مرهنگ بولع) (۲) ای از
هم صفت و کمالات بایست بعدالاسماء حتی یفتح عدت معرفت و کمالات دب الاسباب . (۳) ای به
کالت بعد الاشاء من يوم عصفه دنیا لایست عمل الاحبار حیات لاشرر و لهذا قال (بشه ها و
همچون جویر) (۴) و بعد قال فی الحدیث الشریف (کما یحشون تمودون و کما تموتون
یحشون)

- (۱) آن همه اندیشه یشابها
(۲) پیشه و فرهنگ تو آید به تو
(۳) پیشه زرگر بآهنگر نشد
(۴) بشه ها و خلق ها همچون جویر
(۵) صورتی کان بر نهادت غالب است
- از هدایت می شناسد جانها
تا در اسباب بگشاید بتو
خوی این خوش حوی آن منکر نشد
سوی خصم آیند روز رستمخیر
بر همان صورت حشرت واجب ست

- (۱) مَا تَرَى مِنْ ضَعْفٍ أَوْ حُلِيٍّ
فَالْيَاضِجُ ضَائِعٌ بِالسَّرْعَةِ
(۲) فِي الصَّبَاحِ الْحَقُّ وَالضَعْفُ
ثَانِيًا تَأْتِي الْحَلُّ دَاكٌ مِنْ
(۳) كَالْحَمَامِ الْمُرْسَلِ بِكَتِفِ
مِنْ بِلَادِ نَعْبٍ الْحَقِ
(۴) كُلُّ مَا تَطَّرَ فِي هَذَا الْوَرْدِ
كُلُّ مَرَعٍ يُؤَدُّ فِي أَحَدِهِ
- نُورِي عَدَا الْكَرَى وَالْعَسَقِ
تَأْتِي يَا هَذَا الْقَبِيحُ لِلرَّجْعَةِ
نَكْرَةً تَأْتِي إِلَيْهَا الرُّجْعَةُ
فِيهِ قَدْ حَلَّ الْقَبِيحُ وَالْحَسَنُ (۱)
يَهْرُ اللَّبَّ بِكُلِّ عَجَبٍ (۲)
يَأْتِي فِي بَلَدِيهِ وَالْطَّرْفِ
حَوَاصِلُهُ فِي الْكَوْنِ سَرِي
كُلُّ حَرٍّ رَاجِعٌ فِي كَيْتِهِ

فِي بَيَانِ اسْتِمَاعِ تِلْكَ الْبِغَاءِ حَرَكَةُ الْبِغَاوَاتِ وَ مَوْتَ الْبِغَاءِ
فِي الْفَقْصِ وَ نَكَاحِ وَ نَوَاحِ التَّاجِرِ عَلَيْهَا

- (۵) وَ مَدَّ السَّعَاءُ هَدَى سَمْعَتِ
مَزَفَتِ أَثَوَهَا أَطْوَى حَمَتِ
حَدَّهَا فِي يَمِينِهَا قَدْ تَسَمَّعَتْ
رَحْمَةً لَهَا وَ حَرَّتْ وَ فُصِّصَتْ

(۱) سَمْعَتِ: مَدَّ، بِهِ ذِكْرُ الْفَصْحِ وَالْحَسَنِ (۲) رَادُّهَا: مَصَانِعُ وَالْأَفْكَارُ وَالْأَعْمَالُ الْإِلَهِ
تَشَبُّهُ سَمْعَهُ وَالرَّسْلَ بِرَحْوَةٍ بِي صَوْبٍ وَلِهَذَا قَالَ (شَدَّ أَنْ طَوَّلِي حَرَكَتِ لَح)

- (۱) پيشه ها و خلق ها از بعد خواب
(۲) پيشه ها و اندیشه ها در وقت صبح
(۳) چون كسوت رهنی پشت از شهرها
(۴) هر چه بستی سوي اصل خود رود
- وایس آید هم بنقصم خود شتاب
هم بداحاشد که بود آن حس و قبح
سوی شهر خویش آرد بهره
حر و سوي کل خود راجع شود

شنیدن آن طوطی هر گز طوطیان و مردن طوطی در قفس و نوحه خوابیده بر او
(۵) چون شنید آن مرغ کان طوطی چه کرد
هم بلرزید و فناد و گشت سرد

- (۱) اَذْرَاهُ اسْحَرُ حَرْتُ كَدَا
وَسَبَّ سَرْطَلُهُ مَنَّهُ صَرَا
(۲) ذَّيْدًا لِّلْوَبِّ وَذَّيْدًا لِّجَالِيهَا
نَهَضَ التَّائِيحُ صَاحٌ وَاسْفَافُ
(۳) قُلْ يَا سَعَاءُ بِأَحْسَاءٍ مِنْ
مَا تَحْرِي فِيهِ تَعْتَدُ كَدَا
(۴) اَسْمَ طَيْرِي دَوَّ الصَّوْتِ تَجْمِيلُ
سَمَ مِّنْ كُنْ سِرَا وَنَمِيلُ
سَمَ طَيْرِي دَوَّ النَّحْلِ لَحْسُ
مِنْ هُوَ اَرْوَصُهُ لَرَّصُونُ كَدَا
- لهُ طَبَّ نَعْدَهُ شَرُّ الْاَذَى
جَزَعَا فِي الْاَرْضِ زَادَ بِالصَّخْبِ
نَطَرَ وَاشْتَدَّ فِيهَا وَ لَهَا
مَرَوْ عَجَبَ لَهُ اَلْمَدِينُ سَفَّ
بَرَّتْ الْاَطْيَارُ بِاَسْوَحِ الْخَضِرِ
وَلَمْ يَهْدِ لَمَصَاتِ وَالْاَذَى
اَسْمَ وَدَيِّ وَالْحَلِّ تَحْلِيلُ
اَسْمَ زَمَلَا وَسَمِيرِي فِي لَفْسِ
مِنْ هُوَ الرِّيحُ لِرَوْحِي فِي الْحَرِّ
يَوْمِي مِنْ ذِي سَهَرِ الْاَمْسِ (۱)

(۱) فارسی الهج وعده سه عاشق اد عجب سه الشره سوح و سکی لسمیریه الفتوح و لها
کانت المصبة مزيلة العقل و الله يظن من جن في مصته مفسد من قبة العطاف مع ساء الذي رواها الشح
لا تهر في الباب شام و لسمیر و الله و معده لسمیر من موحاته بان خطها راود خطاته و كان
عجب في قبة سميان على السلام سمعه يقول ما قد لمع مني حب اوقلت هدم هذه القبة على سليمان
عجب ما ستمعه سميان وقال له ما هدمي سمعه منك بعد ان سميان لا تمل على فان لسمیر ساءاً
لا سكم به لا لسمیر و ان حب الاني و عشق ما عليهم من سسر و شرع يشكلم عن اسان العشق
دعوى (گر سليمان را چنين مرعى ندی)

- (۱) خواجه چون دندش فاده این حس
(۲) چوب ندین دیک و ندین حالش ندید
(۳) گفت ای صوطی خوب و خوش حین
(۴) ای درسا مرع خوش آوار من
(۵) ی درسا مرع خوش الحال من
- برجهید ورد کله را بر زمین
خواجه برجست و گریه اش دوبه
هی چه بودت این چرا گشتی چنین
ای درسا هدم و هراز من
رح روح و روصه رضوان من

بِئْتَهُ فِي الْحُسْنِ وَاللُّحْسِ عَرَفَ.

شَقِلَ بَلَّ بِهِ قَدْ خُصَّ سُرُورُ^(۱)

نَحْسِ انْتَفَهُ بَعْدَ الْحُسْنِ

أَحْوَلَتْ وَ مَا مِنْ رَحْمَةٍ^(۲)

قَدْ حَسَتْ وَوَقَعَتْ فِي حَدَرٍ

مَا أَقُولُكَ عَنْ هَذَا الْعَمَلِ

أَنْتَ أَيْضاً مَتَكَ دَوَّماً أُحْدَرُ

نَضْرِبُ مِنْ رِيهِ لِي تَجْدُرُ

و يَاحَ مُسْتَمِرٍّ وَ ابْنِ

قَمْنَهُ بِأَتَهَاجٍ وَ قَبُولِ

(۱) لَوْ سَتَيْمَنْ عَمَى طَيْرٍ وَفَفَ

فَمَتَى نَعْدَهُ فِي تِلْكَ انْطَيُورُ

(۲) لَسَفَا طَيْرِي مَنْ فِي قَعْنِ

وَحَمِي عَنْ وَجْهِهِ بِالسَّرْعَةِ

(۳) يَا لِسَانَ نَتَ لِي كَمْ مِنْ ضَرَرٍ

نَبِّدْ كَيْتَ كَامَبَ هـ

(۴) يَا لِسَانَ النَّارِ أَنْتَ التَّيْدَرُ

كَمْ يَهْدِي لَدَرْ هَذَا التَّنْدَرُ

(۵) فِي انْتَعَاءِ الرُّوحِ مَكَ فِي حَمِي

هَنْكَ كُلِّ مَا لَهَا نَتَ تَقُولُ

(۱) او لایزم من هذا بفضل الولاية على اسم الله لانه قد يوجد في المعصوم ما لا يوجد في العاص

(۲) ای وحدت اولایة بالعدله (ارحاسة وحوالت وحبی عباای مکالت من مرسته بولایة معصوم من مر

عظیم و لهذا قال مخاطباً اللسان (ای زبانی)

کی دیگر مشغول آن مرغان شدی

رود روی از روی او بر تافتیم

چون توئی گویا چه گویم من ترا

چند از این آتش درین غرمن زنی

گرچه هرچه گویش آن میکند

(۱) گر سلسله ر چیس مرعی ندی

(۲) ای دویضا مرغ کار زان یلغتم

(۳) ای زبان تو بس زیبای مرا

(۴) ای رسن هم آتشی وهم حرمی

(۵) در نهان جان از تو افغان میکند

(۱) يَا لِسَانِ الْكَفَرِ لَا حَمْدَ لَكَ
يَا لِسَانِ الدَّاءِ مِنْ غَيْرِ دَوَاءِ
(۲) فَالْخُدَاعِ وَالصَّفِيرِ لِلطُّيُورِ
أَيْضًا إِبْلِيسُ اللَّعِينِ وَالظَّلَامِ
(۳) أَنْتَ أَيْضًا لِلطُّيُورِ الثَّامِنِ
أَنْتَ أَيْضًا مُوسَى لِلْوَحْشَةِ
(۴) وَمَا لِي كَمْ تَعْطِي يَمَنَ
أَنْتَ نَا مِنْ أَوْ تَرَالْقُوسِ أَلِي
(۵) أَنْظُرْ أَنْتَ مُصِيفًا طَهْرِي حَسَنَ
فَمَرْعَى أَنْظُرْ وَبِكَ رَغِيكَ
(۶) فِجْوَابِي قَدْ أَوْ الْعَذْلُ أَنْظُرِي
(۷) سَهْ نُورِي الَّذِي دَاخِي أَنْظُرِي
أَمَقًا صَحْحِي الَّذِي وَجْهَ النَّهَارِ

(۱) ای زبَن هم گنج بی پایان توئی
(۲) هم صغیر و حده مرغان توئی
(۳) هم خفیر و رهبر مرغان توئی
(۴) چند امانم میدهی ای بی امان
(۵) نک پیرایده مرغ مرا
(۶) یا جواب من بگو یا داد ده
(۷) ای درینا نور ظلمت سوز من

أَنْتَ فَبِكَ اللَّبَّ دَوْمًا وَلَهُ
أَنْتَ لَا تَرْحُوبُكَ الْعَبَى الْإِشْفَاءِ
أَنْتَ أَيْضًا كَيْفَمَا شِئْتَ تَدُورُ
أَنْتَ لِلْكَفَرِ بِكَ يَغْوِي الْأَسْمَ
وَالدَّلِيلِ إِذْ بِكَ تَاتِمُ
فِي الْعِرَاقِ مَأْمَنٌ فِي الدَّهْشَةِ
سَهْ نَا مِنْ أَوْ لَا مَالِكَ حِينَ
طَلَبَ مُوسَى مِنْ حَقِيرٍ عَنِي
سَحَطَ طَهْرٍ بَصُرْتُ فِي الْمَحْنِ
حَمْدٌ مِنْ وَ فَصَّرَ عَمَّا
وَلَا سَبَابَ تَسْرُورِ ذِلَّتِي
حَرَمٌ حَجَّ فِي الشَّمْسِ أَنْصَرَمَ
شَعِشَعٌ وَأَمْرٌ وَ لَمْ يَحْمِ أَمْرُ

ای دهن هم روح بی درهان توئی
هم بیس و طمست کفران توئی
هم انیس و وحشت هجران توئی
ای توزه کرده بکین من کمان
حر چراگاه ستم کم کن چرا
یا مرا اسباب شادی یاد ده
ای درینا صبح روز افروز من

- (۱) اسفا صبری فحصل أطیوب
من هو من انتهاء لا ابتداء
(۲) عشق لجاهل حتی الابد
قم و (لا اقسیم فی ذا البلد)
(۳) مع و حجت من سفا الکند
و مع تهرک من طافی الزبد
(۴) کل ما قد ذکر من اسف
و لقصیر من و خودی نجا صر
- من له بالاحسن و قرقران (۱)
فی طار طوع رب الکریه
نما و الراحة ثم برید (۲)
اثنا فی الذکر الی فی (کند)
قد فرغت و هدیت لیرشد
قد صهوت و روحی یسه ورد
یحیل الترویج من شعب
عن سوی حب آخیمب العا هر (۳)

(۱) من لا شبهه طرعی مد مرته البشریه و هو مدعی عمره (مدار) اراده مرته الاحدیة و الاصل
لثقة فان السات داخر ج به و سبب الهیة فی لبریده بالوک الی البدایة منی فصل الی المرتبة النبی
سافر منها فکاه بأسف علی هونه الروحانیة النبی حصت له سبب الی الله و فانت منه بسبب لیس لای
الهیة فی الرجوع الی البدایة و بعد قد (عاشق روح است نادان نا بد) (۲) (قد تعالی فی سورة البلد
(و لقد جعلنا الانسان فی کند) ای فرغت من کند لیس و تصها بشهدة و حجت الشرف و حصت من طه فی
رید هم و اثم ما طلبت به ما فی هر حث و به دلال مشهدة لاثت فان قبل و بعد الصعو ما هذا التأسف
معان (ین در شه الح) (۳) ای ان هذه الأسفات کنها معکر و بحل الرؤیة للمعشوق لای الاتصال
و یوح لا اتصال عن غیره و به سأسف ان لا یفوت منه فهو سأسف فی بظاهر علی فوت سفا و جوده
ولکن هو مسرور بخلاف رؤیه معجونه و اما و جوده دبی مافی السج - و جاء المصراع الاو فی کثیر
من السج (ای دریا یا حال دیدست) و د - فی شرح لشرح اقص (ای دریا یا حیا الی دیدست) و لکلا
القرا تین بحقیقت و اسفادات و ردة عنی لیسی مسطورة فی صفة ۱۱۰ من المجلد الاول من شرح
سفر العیون لمطووع فی لکاهور واضح مافی سسج کما هو فی نظرا ما فی شرح السج نقوی که
دکره

- (۱) ای دریا مرغ خوش پرور من
(۲) عاشق رجست نادان نا بد
(۳) و کند فارغ شدم نا روی تو
(۴) این دریاها حیل دیدست
- ر انها بریده تا غار من
خیز و لا اقسیم بحوان تا فی کند
وز رید صافی شدم نا جوی تو
وز وجود نقد خود بریدست

- (۱) غَيْرَهُ الْحَقِّ مَعَ الْحَقِّ أَحَدٌ
 رَاحَهُ مِنْ حَكِيمِهِ مَقْطِعًا
 (۲) غَيْرَةُ الْحَقِّ هِيَ أَنَّهُ جَلَّ
 هِيَ جَلَّتْ عَنْ بَيَانٍ وَصَحَّفَ
 (۳) اِسْمًا يَا لَيْتَ دُمْنِي السَّحَرُ كَانَ
 يَكُونُ لِنَحِيبِ الْحَسَنِ
 (۴) سَعْدُنِي طَيْرِي الْأَمُورِي مِنْ
 رَحْمَانٍ سَرِيٍّ مَعَ فَكْرَتِي
 مَا مَهْ بَدُو هَلْ قُلْتُ وَجَدَ
 مَا قَطْعَةً أَوْ مَا صَدْعًا (۱)
 غَيْرُ كُلِّ شَيْءٍ اِسْمِي أَوْ اِقْلَ
 عَظُمْتُ رَأَيْتُ بِلَا أَحَدٍ طَلَبَ..
 بَالِائِي وَ قَدَارِيهِ الْإِحْسَانِ
 سِرِّ فِي الْأَسَى وَ تَحْرِي
 بَدَاكَ اَلْحَقُّ وَ تَرْوَحُ مِنْ
 وَ بَدَمِ رُوحِي مَعَشَرَهُ (۲)

(۱) ی ا غیة الحق اقتضی اسماء وجود الطایب له من عمر شریک (۲) دیرک به درسیه
 معنی لدکی و (سر) اسم طیر پند به دوری و هو اسود اللون معقد یعطف به حسن اصوب

- (۱) غیرت حق بود ناحق چاره نیست
 (۲) غیرت آن اشد که و عمر همه است
 (۳) ای درسا آشک من دریا سدی
 (۴) طوطی من مرغ دیرک سار من
 کودلی کر رحم حق صد پره نیست
 آنکه امروں ار سان و دمدمه است
 تا شار دیر رب شدی
 برحمان فکرت و اسرار من (۱)

(۱) این بیت مغنیه مولوی است و از سخن شیخ اصف پند است که مراد وجود مطلق است و آنکه
 مقصود است که آن طوطی که آواز او بطریق وحی میرسد به مدگن اشفاهاست ستوان رسیده
 چنانکه حدادوت معر مایند (مکان نشر ان تکلمه الله لاوحیا اومن وراء حجاب) و کثر شراح بر آنند
 که شکان است بروح انسانی و اشاره ماسکه ارواح پیش از مریدن اجسام آمزیده شده است
 چه بچه در حدیث آمده (خلق الله الارواح قبل الاجسام بالقی عام) و عدد مراد نیست بلکه قابلیت بسیار
 مقصود در آست و سن و صفات با قدم ارواح بداد

- (۱) كُلُّ م. عَظِيمَتِهَا ارْتَوَى وَ تَه
 هِيَ بِالْأَوَّلِ قَالَتْ لِي لَيْسَ
 (۲) بِنَفْسٍ مِّنْ مِّنَ الْوَحْيِ وَرَدَّ
 قَبْلَ يَدِهِ لِلْوُجُودِ فِي الْأَوَّلِ
 (۳) هَذِهِ الْبِنَاءُ فِي بَاطِنِكَ
 عَكْسُهَا أَنْتَ عَلَى هَذَا وَ ذَاكَ
 (۴) تَنْفَسُ بِالتَّوَجُّهِ مَنَ هَا
 تَقْلُ الظُّلْمَ هَا كَتَعْدِلُ لَا
 (۵) أَنْتَ بَأْسٌ خَرَقَ الرُّوحَ الْمُطِيفَ
 وَ يَتَّخِذُ خَرَقَ الرُّوحِ الْبَدَنَ
 أَعْطَاهَا جَاءَتْ لِي لَا لِيَعْمَ
 لَا لَا أَسَى يَدُ مَسْتَعْمِي (۱)
 حَمُّهَا الْحَدَابُ وَالرُّوحُ مَذَّ (۲)
 يَدْنُهَا كَانَتْ مَعَ اتِّحَاقِ الْأَحْلِ
 خَفِيَتْ لَمْ تَبْدُ فِي طَاهِرِكَ (۳)
 فَدَظَرْتُ وَ هِيَ كَانَتْ هُنَاكَ
 فَرِحَ أَنْتَ أَلْهَى تَقْدِي لَهَا
 تَنْظُرُ الْمَدُّ لَهَا بَيْنَ الْعَمَلِ
 بِالْهَوَى وَ أَلْعَى ائْتِجَمُّ الْكَثِيفُ
 لَكَ نَوْرَتٌ بَاعْرَاضِ الرُّقَى

(۱) ای اعطیها، ولم اعطها نوری لان ارتوی از سوی او و تبت لسمه من الکلام
 لاون مدکر می و لخطب المذعوی و وقصی - (۲) فان الیسی (س) ارالله علی الارواح
 من الاجسام مدعی هم - (۳) ای وایت عکسها و غفلت عن ذاتها -

- (۱) هرچه روزی داد و نداد آیدم
 (۲) طوطی کاید ذی وحی آوار او
 (۳) انصرون تست آن طوطی نهان
 (۴) می برد شادیت را و شاد اردو
 (۵) ای که جان را بهر تن میسوختی
 او ز اول گفت تا یاد آمدم
 پیش از آغاز وجود آغاز او
 عکس او را دیده تو بر این و آن
 می پذیری ظلم را چون داد ازو
 سوختی جان را و تن آفروختی

(۱) لَسْتُ أَذْرِي كَيْفَ أَنْدِي بَعْدَ
 سَعِ الْهَيْجَرِ لُحْفٍ وَأَصْطَرَبِ
 (۲) مَنْ هُوَ صَاحِبِ عَدَى فِي جَدَّةِ
 كَيْفَ يَعْدُو هُوَ لَوْ حَيًّا فَدَحِ
 (۳) وَ أَدَامَ الْأَسَدَ الصَّارِي مَكَرِ
 مِنْ مَحِيطِ الْغَايَةِ وَالْمَرْحِ كَنْ
 (۴) أَنَا فِي الْقَافِيَةِ الْبَكَرِ أَدِيرُ
 بِي يَقُولُ سَوَى رُؤْيَايَ لَا
 (۵) أَنْتَ يَا مَنْ فَكَرَ بِالْقَافِيَةِ
 دَوْلَةَ الْقَافِيَةِ أَنْتَ لَدَيَّ

لِي وَنَارَ الْقَبْرِ شَتَّ قَسَا
 وَأَلَدَمَ مِنْهُ عَلَى الْأَرْضِ أَنْسَكِبِ
 سَاكِرًا لَمْ يَدْرِ أَيَّ شِدَّةِ
 أَحَدٍ بِالْيَدِ عَشَهُ وَ قَرَحِ
 وَلَهُ السُّكَّرُ عَنِ الْحَدِّ غَدَرِ (۱)
 أَكْثَرَ زَادَ يَحَاشِ وَ جَبَانِ
 وَحَيِّى الْحَسَّ الْعَدُوَّ الْخَجِيرِ (۲)
 تَقَبُّكُ لَمْ تَمُقْ مِنْهُ فِي الْمَلَأِ
 لِي أَسْرَحَ دَعْوَةً وَالْقَافِيَةِ
 لَا سَوَاكَ فَهَلْهُ وَ الْيَ (۳)
 (۱) و در بارجم له علی هذا بحوکما فی السَّجَّاحِ لَعْوَى (ن سکر) الا سکر منی و صعه لوجری العبد افیر صعه
 کان فی الروض علی لحن او ترا کثر ملشاً و اُسمی بالانتر (۲) سخه ندیه و حییی العبد معدوم النظیر
 (۳) علی دعوی طلب الدلیل عند حصول لبدلول مبیح و قطع النظر عن غرض احصره الالهة فی ساء
 المراتب مقبول و ملیح -

(۱) چون زخم دم کآتش دل تیز شد
 (۲) آنکه او هشیار خود تندست و مست
 (۳) شیر مستی کز صفت بیرون بود
 (۴) قافیه آندیشم و دلدار من
 (۵) خوش نشین ای قافیه آندیش من

شیر هجر آشفته و خون ریز شد
 چون بود او چون قدح گبرد بدست
 از بسط مرغزار آفرین بود
 گویدم مندیش جز دیدار من
 قافیه دولت توئی در پیش من

- (۱) مَا يَكُونُ الْحَرْفُ حَتَّى يَفْكَرَ
 أَنْتَ فِيهِ لَهُ شَيْءٌ تَعْسِيرٌ (۱)
 مَا يَكُونُ الصَّوْتُ شَوْكَ فِي الْحَدَارِ
 لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ
 (۲) أَتَرَكَ حَرْفًا وَصَوْتًا وَكَلَامًا
 كَتَبَ مَعَهُ دِي حَمِيمًا مَمَكًا
 (۳) هُوَ ذَاكَ النَّفْسُ الْبَرِّي مَنْ
 لَمْ يَكُنْ أَنْتَ مَنْ هِيَ النَّفْسُ
 (۴) هُوَ ذَاكَ النَّفْسُ مَنْ لَمْ يَكُنْ
 وَهُوَ ذَاكَ النَّفْسُ أَنْتَ الْجَلِيلُ
 هُوَ ذَاكَ النَّفْسُ الْبَرِّي مَنْ
 -وَي (م) اللَّهُ يُضَاعَفُ مَا يَطْلُقُ
 عِبْرَةٌ مِمَّنْ وَغَطَّاهُ السَّقَى (۳)

(۱) ای ن الحروف علی حدیج حذیج الیه ای مثابه الشوک علی حدیج لکروم
 ریه له دن سطلوب ر جل لکروم لا طاهرها - (۲) ای لک انهم لیدی تکا سده
 لیدی هو مثابه عیب العود دن جمل لا یملک (۳) الورد من کلمه (م) (

- (۱) حرف چه بود ما تو اندیشی از آن
 (۲) حرف و صوت و گفت را برهم زدیم
 (۳) آن دمی که آدمش کردم نهان
 (۴) آن دمی را که نه گفتم ما حلیل
 (۵) آن دمی که وی مسخا دم برد
 صوت چه بود خار دیوار دران
 تا که ای این هر سه ما بودم زیم
 ما تو گویم ای بو اسرار جهان
 و آن دمی را که نداند جبرئیل
 حق ز غرت بیری (ما) دم فرد (۱)

(۱) لفظ ما در معنی سح وجود ندارد و در معنی سح فقط عربی که مشرک است
 بی (ما) موصوفه معنی شئی و (ما) معنی نفی و (ما) معنی تیات مده است و این
 است مفصل از است سده است و کلمه (انعمی) ما صف خود میداد است و جمله مصرع
 دوم حر است

- (۱) ما هي (ما) عة أثنت و
نفي أهل الن فيها دار أو
ما لي دات و نفي هي انما (۱)
(۲) قد وحت العرفي الذي المسمى
فصرفت لعر في الدلي (۲)

(۱) ای ما بكون ما فی دلیقه فاجاب بها مشترکه بین لانات له ورد فی القرآن
لکریم (یتلم ما بین ابدیهم) و العرف لاوله (و ما الله سافل عما یعملون) و اما
لست اثنت ان اما بلا دات و معدوم ان لا اعیید بالنفی و الالات بل محبت معجواً مصفاً
معبه و بی - (۲) ای وجدت اسماء فی العلاء ثم صرفت العلاء فی العلاء (قوله در فتم)
ترجمه المقطعیه سخت و لکن معده فی المقام صرفت کد فی السبح و لصحیح کما فی نسخه
لکدهور (من کسی در دکی در دحتم) بالغة المعجزة و معناه صرفه کما ذکره لاعمره
و ربما قل ان لبراه من کلمة (کسی) فی المصراع الثانی الفاء و من (ما کسی) لعلاء
فیکون للمسمى وجدت العرة و سعة للفق تعالى لانی صرفت العلاء لله و العلاء لله

- (۱) ما چه باشد در لغت اثبات و نفي
من به اثنان هم بی دات و هي (۱)
(۲) من کسی در دکی در یافتن
بس کسی در دکی در یافتن

(۱) در این بیت کلمة (ما) عربی است و اسبقال است از (ما) فارسی که در
ست پیشین بود یعنی در لغت عرب کلمة (ما) هم برای نفي و هم برای اثبات میباشد
و مراد (اینکه من ثابت و موجود بیسم بلکه بی دات و معنی م و معنی عدم) و اشاره
است باینکه اعدا ممکنات معصومات اند (ما شئت رانعه من الوجود) .

فی الاصل (حق زعرت سر بی ما هم نگفت) و فی لیت الثانی (ما چه باشد در
لغت ثبات و نفي) کلمة (هي) بامریة و حبراً من ذهب المعنی المقصود لمولانا هم
اعت می الیبتین تلخیصاً الی حالها - ای و ذاك السر الندی لم يتكلم به اسبح و انص
عالی رفقاً من عبره ثم يشوه به بعبارة ای لم يظهره علی قعدة قد يوجد فی المقصود
ما لا يوجد فی الفاصل او ان مولانا قدس سره قال مترجماً عن الحقيقة المحمدیه حسب
ورثته الدمة و قد قد رسول الله (ص) ان الله عذاباً لیسوا بالاسباء و لا الشهداء و لیس
یسطهم السیون و الشهداء یقرهم الی الله تعالی و ما کان لهم هذا البعد الا بالمعنی للوجود
المارعی و لهذا قال مولانا و مستفهماً (ما چه باشد در لغت ثبات و نفي) -

- (۱) جَمَلَةُ الْأَمْلَاقِ هُمْ كَانُوا الْعَبِيدَ
 حَمَمَةُ الْحَقِّ هُمْ مِنْ مَبْنِيَةِ
 (۱) حَمَمَةُ الْأَمْلَاقِ هُمْ شَدُّوا يَمَنَ
 حَمَمَةُ نَحْوِ هُمْ سَكْرَى يَمَنَ
 (۲) يُطَيِّرُ الْعَصَائِدَ طَيْرًا يَصِيرُ
 وَ دَنَتْ يَصْطَادُهَا بِالْصَدَقَةِ
 مَعْدَمِي الْقَتَبِ رُوحٌ طَنَنُوا
 كُلُّ مَعْشُوقٍ لِكُلِّ مَنْ عَشِقَ
 لَعَمِيذَ لَهُ وَالطَّوْعُ تَرِيدُ^(۱)
 مَيِّتُونَ بِهِمُ اللَّبُّ يَمِينُهُ
 شَدَّ فِيهِ وَ بِهِ الْقَبْ قَرَنُ^(۲)
 سَكْرُوا فِيهِ بِالْأَخْبَرِ وَ دَنَ
 مَدَّةَ حَمَى إِذَا مَتَّهَ تَطِيرُ^(۳)
 .. يَشْرَاكَ أَخْفَيْتَ عَنْ بَكْرَةٍ .
 نَحَلُوا الْقَتَبَ بِهِ كَمْ دَعَا^(۴)
 كَلَّ صَبَدًا وَ بِهِ الْمَحْ عَنِقَ

(۱) ای آن جملة السلاطین عید عده بحومه لحة الله سای لهم و جملة الحق مساوتیه ای
 . لون اموالهم و وحوالهم می حب من می می الله - (۲) نسخه تاسه - لرواس قدره و می نسخه
 . بهور (جمه شاهان بست بست خویش را) انهم امن الطین بالله (۳) ورد می العديد من تقرب لی شبرا
 . ات ایه در عا (۴) ای جملة کل معشوق من المعشوقه و کل من عشق به بالصق شاهد آثار محبت
 . می بقول و می سره (هر که عاشق دندیش معشوق دس)

- (۱) جملة شاهان برده برده خودند
 (۲) جملة شاهان بست بست خویش را
 (۳) میشود صیاد مرغان را شکار
 (۴) بی دلال را دلبران حسنه نجان
 جملة حلقان مرده مرده خودند
 حمله حلقان مست مست خویش را
 تا کند ناگاه ایشان را شکار
 جملة معشوقان شکار عاشقان (۱)

(۱) خلاصه مقصود از بی امات تاست (چونکه عاشق دست تو = موش ناش) چنین است
 به بصورتیکه عاشق معشوق است معشوق بیرعاشق اعاشق است این معنی چونکه ظهور لوهبت
 منی بود مگر با اتحاد عالم بر ایحاد عالم محبوت حق شده و عالم ناگیر بر مسیح تسبیح فطری
 کنه و چون د ن حق خواسته که بهایه استی که داشته معروفه گردد محب انسان کامل شد و اسان
 کامل را آمرد از ابروی اسان کامل عاشق حق کردند ما برای حق بخت عاشق ایحاد عالم و اسان
 کامل شد و بعد عالم و اسان کامل عاشق تعلیقات حق گردید

- (۱) کُلُّ مَنْ تَنَطَّرَهُ الْعَاشِقُ بَانَ
 إِذْ هُوَ بِالْبَيْبَةِ هَذَا وَذَاكَ
 (۲) فَالْعَطَاشُ فِي الدُّنَا الْمَاءَ هُمْ
 هَكَذَا الْمَاءُ الْعَطَاشُ فِي الدُّنَا
 (۳) إِذْ هُوَ الْعَاشِقُ كَانَ فَلَسَكَتِ
 فِدَا مَا لَكَ حَرَّ الْأَدَمَا
 (۴) سَدَّ سَبِيلَ الْمَشَقِّ إِذْ دَلَّاتِ
 بِسَوَى سِدِّهِ حَرَّ الْمَا
 (۵) أَيُّ غَمٍّ لِي أَنَا مِنْ ذَا الْخَرَابِ
 تَحْتَ مَا خَرِبَ كُنْزُ نَسَا
 إِذْ رَدَّ الْمَعشُوقُ أَيْضًا هُوَ كَانَ
 .. كَانَ أَيْضًا مَا لَهُ عَنْهُ أَنْفِكَالْ (۱)
 وَ يَرُومُونَ وَ طَابَ لَهُمْ
 شَيْءٌ إِذْ بِهِمْ لَاقَى الْهَمَا
 أَنْتَ لَا تَبْسُ بِخَرْفٍ وَأَنْصَبِ (۲)
 دَمًا كَرِيًّا وَ اسْتَبِيعَهُ رَمَا (۳)
 كَانَ كَالسَّيْلِ عَظِيمَ الْخَطَرِ (۴)
 وَالْخَرَابَ هَتَكَ يَسَّرَ الدُّنَا
 هَتَكَ كُلُّ الْكُوْنِ صَارَ كَالْيَسَابِ
 الْقَلْبُ الْفَرْدِ فَاقَ الدَّهَبِ

(۱) ای کل من راسه فی نظامر عاشق، علم انه من المصی مبتوی لان العاشق فی اجتماعه عاشق
 للخصان و بسبب عشقه لخصان مبتوی ای من وجه محب و من وجه معبود که مادی فی لیت (۱)
 (تشنگان گر آب جوید در جهان) (۲) سحره ناسه - است لاسس سحره - (۳) سحره -
 - وهو مالک حر الاثر - (۴) غنی معوی من عشق و عفت و کم و مائت مات شهیداً من قلت و هل
 للعدا فی اختیار بد غرق سحره وجوده فان عدس سره (من چه غم را که ویرانی بود)

- (۱) ه. که عاشق دیدش معشوق دان
 (۲) تشنگان گر آب جوید در جهان
 (۳) چونکه عاشق دوست تو خاموش باش
 (۴) مند کن چون سیل سیلابی کند
 (۵) من چه غم دارم که ویرانی بود
 گونه نسبت هست هم این و هم آن
 آب جوید هم عالم تشنگان
 او جو گوشت میکشد تو گوش باش (۱)
 ورنه رسوائی و ویرانی کند (۲)
 زیر ویران گنج سلطانی بود (۳)

(۱) یعنی چونکه حق اول مرتو عاشق شده پس تو چری مگو (۲) یعنی سیل عشق
 ر بند کن زیر که اگر غله که در آن بکند معهود خواهد نمود و نفس ر پوست که سبب تست از مشاهده
 تو مرتفع میشود و موجب رسوائی می گردد که آداب شرعی از بین برمی خورد و ویر می میشود
 (۳) یعنی در بین ویرانی آداب معهود خواهد ماند و آنکه غرق در حق و فی است خواهد که
 در حق غرق تر و فانی تر بالکلیه باشد -

- (۱) عَرِيقٌ أَحَقَّ حَبًّا أَنْ يُرَى
مِثْلَ مَوْجِ الْبَحْرِ لِلرُّوحِ زَخَرٌ
(۲) أَفْجَعَتْ الْبَحْرُ أَحْلَى بِالْأَثَرِ
سَهْمُهُ أَكْثَرَ لِلْقَلْبِ الْهِنَا
(۳) حَصْبُ الْوَسْوَاسِ قَطَعَتْ أَرْبَ
لَوْ عَرَفْتَ الْفَارِقَ بَيْنَ الطَّرَبِ
(۴) قَالَمُرَادُكَ طَعْمُ السُّكْرِ
فَلَا نَفِي الْمُرَادِ بِالْمُرَادِ
- أَكْثَرَ عَرَقًا وَغَمَّاسًا فِي الْوَرَى (۱)
وَلَهُ السَّافِلُ بِالْعَالِي مَخْرٌ (۲)
كَانَ أَمْ قَوْقَهُ يَا رَبَّ النَّظَرِ (۳)
حَرَامٌ أَمْ تَرَسَهُ قَلَّ فِيمَ الْعَمَى
أَنْتَ يَا قَمْبَ أَتَيْتَ بِالْأَدَبِ
لِدَوَى الْحَايِ وَأَنْوَاعِ الْكُرْبِ
لَوْ يَهْ كَانَ وَطِيبُ الْعَنْبَرِ
الْمَحْيَبِ وَقَصْدُ الْمُهَجِّ السَّدَادِ (۴)

۱ ی ن عرق العشق بعب ان سکون اکثر عرقاً بعب و بهی لایه دل به مسا (۲) مثل موج بحر الروح
دله سافله لسط امواج بحر روحه هیچ دله لخص من قبله عرقی و السمر و تحصل له اسحه
دله لانه بقول مستعصماً (زیر دریا خوشتر آید یا زیر) (۳) ی آجعت البحر یكون له احسن
مظاف + لطیف و درازی العبدی فی احواف الاسرار موجوده به و حال من مشور الفصائل و دمام
علاق ام قوقه کلا لا سکون قوقه حس له و سهم حصه الله امح لفته او ترسه بل سهم حصه الله امح
دله عشق من وقایته و الاستعصام فی الشطرنجین لا کار و الی هذا یشیر (باره کرده و سوسه باشی دلا)
(۴) ای اولاً نیست ان عدم حصول مرادک مراد بهیوت قطبیت حصول المراد مغایر لاراده لانه
و راد لوقوع حصول مرادک مفروق بصلب حصول المراد ان سکون غرب الوسوسه

- (۱) عرق حق خواهد که باشد عرق تر
(۲) زیر دریا خوشتر آید یا زیر
(۳) باره کردی و سوسه باشی دلا
(۴) کمر مرادت را مذاق شکر است
- همچو موج بحر جان زیر و زیر
تیر او دلکش تر آید یا سپر
کمر طرب را باز دانی از دلا
بی مرادی نی مراد دلبر است

(۱) کُلُّ نَحْمٍ لَهُ كَانَ بِالْحَمَلِ

وَدَمَ الْعَالَمِ لَوْ جَوْدًا أَطْلَ

(۲) دِيَّةً نَدَمٌ نَحْنُ وَ نَحْنُ

فِي طَرِيقِ الْمَدَى لِرُوحٍ سَرِيعِ

(۳) مَدْعَى الْعَشَقِ حَبَابٌ مِنْ عَشَقِ

يَسُورِ الْأَذْهَابِ الْقَلْبِ أَبَدِ

(۴) هَا أَنَا فِي الْقَبْرِ عَجَبٌ وَ دَلَالٌ

وَهُوَ مَا رَأَى مَعِيَ بَيْدَى الْعَدَلِ

(۵) قُلْتُ دَابِ لَعَقْلٍ وَ الرُّوحِ الْكَافِ

فَالْإِسْرَارُ أَنْتَ لَا تَقْرَأُ عَنِي

(۶) أَنَا لَا أَعْنَمُ مَا فِيهِ أَفْكَرْتُ

يَا مَنْ لَعِينَابِ أَنْتَ أَحَبِّبْ

دِيَّةً أَلْفِ ثَرِيًّا وَ هِلَالٌ

فِي شَرْعِ الْعَشَقِ كَمْ رَاقٍ وَ حَلٌ

قَدْ وَحَدْنَا وَ أَجَلَى عَمَّا الْحَرِّ

تَذَهَبُ فِي عَشَقِهِ أَكُلُ صَرِيعِ

بَاقِيَا وَ الْمَوْتُ وَ الْقَبْرُ لَعَلِّ

نَمْ تَجِدُ قَبْرَ حَبِيبٍ بِالرَّشَدِ

وَدُ طَبِئْتُ قَسَمُهُ أَنْتَ الْوَسَالُ (۱)

مِنْ مِلَالٍ حَسَنٍ مَا أَنْتَ هَلْ

عَرَفَ رَحْمَاكَ قَدْ هَامَا بَكَ (۲)

هَذِهِ الرُّقْمَةُ لَا تَذَكَّرُ لَدِي

أَنْتَ بِحَبِيبٍ لَا وَ لَا عَمَّا أَحْسَرْتُ

كَيْفَ دَا أَتَصَرْتُ مَعِي هَلْ تَطْلُبُ

(۱) قال في التهجئة مكاملة من باب لشبه لاسم به لا طلاق و شمره من عشق متجسسون

بالقرآن و متابعون لسنة غير الانام الواردة على اسميه و التثنية و لهذا يشرح مبدوعه ص ۱۱۵ و ۱۶
ج اس شرح بحر المعنى ما عاوسي - (۲) سغة تايه - دي الاساطير و لا بد كريدی -

(۱) هر ستره اش حوسهای صد هلال

(۲) ما بها و حور بها را باسم

(۳) ای حباب عاشقان در مردگی

(۴) من دلش هسته نصف بار و دلال

(۵) کهنم آخر غرق تسب این عفو و حاز

(۶) من ندیم آنچه بدشیده

حور عالم ریختن او را حلال

جانب جان باحتش بشافتم

در بیایی جر که در دل بردگی

او بهانه کرده من از ملال

گفت رود و بر من این اسون و حوا

ای دو دنده دوست را چون دنده

- (۱) یُعریر الرُّوحَ مَعْدُومًا تَمَلُّ لِكثیر مَسْخَرِ اَلنَّاسِ
(۲) کُلُّ مَنْ یَاثَمُنُ النَّحْسَ شَرِّیْ مَشْمُوعًا یَطْبِقُ الضَّعیفَ الحَوَهرًا
(۳) کُنْ غَرِیقَ العِشْقِ عَشْقِ الْاَوَّلِینِ
(۴) مَجْبِلًا مِنْهُ ذَکَرْتُ وَ الْبَیَانَ
أُحْرِقُ الْاَفْهَامَ طَرًّا وَ الْاَسَانِ
(۵) مَثَلًا هَا اَشْمَعُ اَنْ قُلْتُ اَنَا
اَنَا اِمَّا هَبْ لَا کَانَ اَلْمَرَامُ
صَعَّةٌ اَبْصَرْتَنی اَنْوَاهِی الدَّلِیلَ (۱)
لِی اَشْتَرِیْتُ لَا سِیْفَرِ اَلرُّمِ
بَاعَ تَخَا لَهُ قَدْرًا مَ ذَرِی
نَاعَ فِی قَرَصٍ مِنْ اَلْحَسْرِ اَشْتَرِی
عَرِی وَهْ وَ یَشْقِ الْاَحْرِی
لَهُ اَحْمِیَّتٌ وَ لَوْ قُلْتُ الْعِیَانَ
وَدَهَی اَلْاَحْلَی اَتَاکَ وَ اَمْتَحَانَ
طَرَفَ اَلنَّحْرِ قَصَدْتُ بِالْاَنَا
لِی اِلَّا لَا سِوَاهَا فِی الْکَلَامِ (۲)

(۱) قار می المبح، هد حار الروح المعطل مکشاة السیادامت اوامرافه تعالی بالدنة و جعارة کاه
جد محبوبه، لا تمب ولا مشه (۲) ای انا انا قلت (ب) صحح اللام اسم مشرک بین لشعة من العلم
س حافة و طرف کل شئی و ارید بهها حافة و طرف بحر العمدة و لبارد شعة المحبوب المحار و ان را
ات لا داة البی استعمل فی محلها الا داء الانات و لندی لا یعلم اصطلاحات المشایخ لا یحرد علیه المعانی
ظاهر الفظلم یطمس فیهم من غیر توقف علی حقیقة حالهم

- (۱) ای گران جان حوارد بدستی مر
(۲) هر که او اردن حرد اردن دهد
(۳) غری عشقی شو که غری است ابروی
(۴) محطش گفتم به کردم من بیان
(۵) من چو لب گویم لب دریا بود
در که س اوران حرد بدستی مر
گوهری طفلی نقرص من دهد
عشقی او لب و آحری
ورنه هم ایهام سوزد هم زبان
من چو لا گویم مراد الا بود

(۱) أَنَا مِنْ طَعْمٍ كَثِيرٍ بِي حَلِي

أَنَا مِنْ شَرَحِي الْكَثِيرِ لِلْكَلامِ

(۲) كَيْ بَدَأَ الطَّعْمَ الَّذِي فِي ثَلَاثِينَ

فِي حِجَةِ عِيسَى الْوَحْدَةِ يَكُونُ

(۳) كَيْ يَكْلَأَ أَدْنَى هَذَا الْكَلَامِ

وَاحِدًا مِنْ أَفْسَرٍ لَدِي

عَائِسَ الْوَحْدَةِ قَعَدْتُ فِي الْعَلَا

وَاجِعًا أَتَدَيْتُ نَفْسِي فِي الْعَوَامِ

فَدَحِي مَا وَفَاقَ الْأَطْيَافِ

أَوْ حَوْفًا عَلَيْهِ أَنْ يَهْوَى

لَا يَحْشَى يَحْشَى مِمَّا الْعَرَامِ

أَنَا دَوْقٌ أَذْكَرُ فِي الْعِلْمِ

تفسير قول حكيم سنائی روح الله روحه

چه کمرن حرف و چه ایمن (۱)

چه رشت آن عش و چه زیبا

لَوْ تَحَرَّتَ وَ لَوْ تَقَطَّ لَقُرْبُ

وَ بَابِئِ (بِالْصَدْوِ حَصَلُ)

أَوْ عَنِ الْمَخْوِ نَعْدَا تَكْ (۲)

أَوْ هُوَ نَصْنَعُ خَدَّاتِ فَلَاحِ

(۱) هر چه از راه وای

(۲) هر چه از درست دور آید

(۱) أَنْتَ فِي أَيِّ طَرِيقٍ وَ سَبَّ

کال هذا حرف بالکمر اتصال

(۲) أَنْتَ فِي أَيِّ طَرِيقٍ تَذْهَبُ

کال هذا الرشم بالنصع فليح

(۱) ای ای که مثلا بواسطه سبک و کم تصون عدت ما العارق بس هذا السلام و هذا کمر

(۲) ای ای که لوصیت وصیت و عدت لاجل السعة والرباء فبالعرق بین هذه لاعمال التي صدره

عددة و لاعمال التي طاهره ففاحة .

من ز سیاری گفتارم حش

در حجاب و ترش باشد بهان

يك همی گویم ز صد سر لسن

(۱) من ز شریسی شیم و و ترش

(۲) تا که شیرینی ما از دو جهان

(۳) تا که در هر گوش ماند این سخن

و معنی قول النبی (علیه السلام) ان سعداً لغيرور و انا اغير منه

والله تعالى اغير مني و من غیرته حرم الفواحش ماطهر منها و ماطس (۱)

(۱) کل من فی العالم من ذا الغور
سقى بالفترة هدي الدار

(۲) هو من الروح مثل القاب
و من الروح القبيح والحق

(۳) کل من قد کان محراب الصنوة
إد لو کان بالأمان دهب

كل ان تحقق والرب اعفور
وهو اصل كل حمد وثنا..

فی الدنا کانت یحکم غایب
قل القاب سراً و تن (۲)

له مشهوداً عیاناً انصاف (۳)
کل بیت قبحه انت سلب

(۱) و سب دین ن هلال بن امة رأى على عراشه و فوق روجه رجلا اسمه شریث فقال هلال
لی النبی (ص) و اخره ذلك فقال لالنبي (ص) عليك يا هلال باليه و الا اصب حذافير علی صهرک
هال هلال قد امر الله طهری من حد و حد و کان سعد بن عذرة داک حاصراً فقال اذا رأى رجل
من روجه ذلك الحال لیس کف بأبی نالسه فی ذلك الوقت فمر به لرجل برابي و لهد برت
ة المعان و قال النبی (ص) فی سعد الکلام لید اور (۲) و لهذا لا يرى ارباب الشهود مؤمراً
عز الله تعالى هذا ظهرت منهم رلة یسرلون من مره مشهده من ابی مشهده لیب و بهذا قال (ه) که
محراب نمازش گشت عین (۳) لانه لهم رجوع من لشهو. الى العیب حلال عوام الناس ان معینهم
الى رنة الايمان بالعیب و رنة..

و معنی قول پیغمبر (ص) سعد غیرور است و من غیرت دارتر از آن

و خدا غیرت دارتر از من

(۱) چینه عالم رس عدور آمد که حق

(۲) او چو جان است و جهان چون کالند

(۳) هر که محراب نمازش گشت عین

سوی ایمان رفتش میدان توشین (۱)

(۱) در شرح بحر العلوم نگاشته که عرفا دو گروه اند (۱) عده که پس از آگاهی از بسکه نکشف
سعد و سب را بدست و در دید خود سب را و بدو ع نصد از رسول مشاهدات و کشفات عمل میکنند
۲ عده دیگر بر خلاف ایشانند و بدایتی اسک باسان و کشف و میدیدن بها مشاهدات و کشفات
خود بدون قصد رسول عمل میکنند گفت و مووی در این باب و ما بعد و آن بر رویه گروه او را در شاد
مساید و با برای بیت سعد (شاه را عبرت بود بر هر که او را دلالت دارد که مولانا و غفار گروه دومین را
که بتقلید رسول عمل میکنند بر میگزینند

- (۱) كُلُّ مَنْ بِالْقَرَبِ لَطْفًا وَحَسًا
 صار سَطًا مِنْهُ الْإِتْعَارُ
 (۲) كُلُّ مَنْ فِي الْحَنُوهِ لِسَطًا وَدُ
 فَعْنَى بَابِهِ لَوْ حَسًا فَعَدُ
 (۳) فَلَوْ لِسَطًا، تَقْبِيلُ أَيْدٍ
 فَإِذَا التَّقْبِيلُ لِلرَّحْلِ انْتَحَبَ
 (۴) تَهَبَّ عَلَى الرَّجُلِ لَوْ الرِّاسَ وَصَغَ
 عَدُ ثَلَاثَ أَجْزَمَةٍ عَدَّتْ رُلًا
 (۵) الْهَيْبَةُ الْعَفَّةُ كَانَتْ عِنَى
 يَقْطَعُهَا الرِّجْلُ مِنْ نَعْدِ الْ
 (۶) عَيْرَةُ الْحَقِّ عَلَى نَحْوِ الْمَنْ
 عَيْرَةُ الْمُحَنُوهِ يَسُ الْبَيْدَرُ
- حَابِثِ الْأَثْوَابِ السُّلْطَانِ كَانَ^(۱)
 صَرًّا شَوْهَ مِنْهُ الْإِتْعَارُ
 حَابِثِ حَسًا بَدِيًّا لَهُ عَدُ
 وَهَذَا انْتَحَبَ وَتَقْبِيلُ وَحَدُ
 لَهُ حَسًا عَيْرَةُ نَمُ بَرْدُ
 عَدُ دُنَا حَرِّ مَاءٍ وَغَنَبُ
 بِحَدِّمَةِ كَانَتْ لَهَا ائْتَدَ بَرِّ
 وَحَدُ وَالْطَّوْعُ فِي تِلْكَ حَصْلُ
 كُلُّ مَنْ يَوْجَدُ مِنْ هَذَا الْمَلَا
 طَرِ آوَحَهُ وَفَانِ رَمْنِ^(۲)
 حَسَّةً كَانَتْ وَلَبَّ مَ حَصْلُ
 يَقْشَرُ ثَلَاثَ الْخَطَّةِ بِالْأَثَرِ

(۱) لانه تَنَزُّلُ مِنَ الْقَرَبِ إِلَى الْعَدُ (۲) اِنْ سَدَّ مَدَامَهُ فِي مَدَمِ وَلَا يَتَّهَ دَا حَادِ عَيْرَةُ يَعَارِ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَلِهَذَا قَالَ (غَيْرُ حَقِّ بِرَمَثَلِ كُنْدَمِ بَرْدِ)

هست حسان مهر شاهش اتعار
 بردوش شستن بود حیف و عس
 گر گرسد بوس با باشد گناه
 پیش آن خدمت خطا و زنت است
 برگریبد حد از این که دید رو
 کلاه خرمن عبرت مردم بود

(۱) هر که شد مر شاه را او حامه دار
 (۲) هر که با سلطان شود او همشین
 (۳) دست بوسش چون رسد از پادشاه
 (۴) گرچه سر بر پا نهادن حلیت است
 (۵) شاه را غیبت بود بر هر که او
 (۶) عبرت حق بر مشر کنندم بود

- (۱) اَدْرِ اَنْ اَللهُ جَلَّ وَ قَدَّرَ
عِثْرَهُ الْمَخْلُوقِ مِنْ دُونِ ذَلِّ
(۲) اَتْرَكَ الشَّرْحَ لِهَذَا وَالْعِتَابَ
عَنْ جَفَا ذَاكَ الْحَبِيبِ مَنْ ظَهَرَ
(۳) قَائِنُ اَنَا اِذَا كُنَّ الْاَلَانِ
وَلَهُ فِي الْعَالَمِينَ رِجَابُ
اَكْشَفَ مِنْ قُصْبِهِ يَا ذَا اَنَا
اِذَا اَنَا فِي حَقِّهِ مَنْ تَكْرَرُوا
اَكْشَفَ مِنَ الدَّيْلِ لَا تَقْبِي اَشْهَرُ
بِعَرَاوِ وَجْهِهِ اَوْصَاءُ مِنْ

(۱) کنی بشرة قلوب له من کثرة جحد

- (۱) اصل غیرتها بداید از اَله
(۲) شرح این بگذاوم و گیرم کله
(۳) عالم ایرا نالها خوش آیدش
(۴) چون نالم تلخ از دستان او
(۵) چون باشم همچو شبی روز او
- و آن حلقه مرغ حوی اشتاه
از جفای آن مکار ده دله
از دو عالم ناله و عم بایدش (۱)
چون بیم در حلقه مستان او
بی وصال روی روز امروز او

(۱) مراد دو عالم عباد و شهادت با دو عالم جن داس است و ایضا مراد از عبادت در قرآن که
مردم مید (و ما خلقت الجن و الاس الا ليعبدوا) معروف میباشد زیرا که در جن عشق آسزیده
شده است

- (۱) مَا يَمُرُّ مِنْهُ فِي الرُّوحِ لِيَا
يَا قَدَّتْ رُوحِي الْحَبِيبَ الْحَسَنُ
(۲) فَعَلَى مَا بِي مِنْ سَقَمٍ أَلَمْ
لِيَرْضَا سُلْطَانِي الْمَرْدِ الْجَلِيلِ
(۳) وَتُرَابِ الْعَمِّ كَحَلَا لِنَتَصَرَّ
كَيِّ بِسَامِي الْجَوْهَرِ فِي الْعَالَمِينَ
(۴) ذَلِكَ الدَّمْعُ الَّذِي الْحَقُّ سَكَبَ
خَوْهَرًا فَرْدًا تَبِيئًا وَالتَّوَرَى
(۵) أَنَا دُوحَ الرُّوحِ كُنْتُ شَاكِيًا
أَنَا فِي الْوَاقِعِ لَسْتُ شَاكِيًا
(۶) قَدَامًا قَالَ لِي الْقَلْبُ أَنَا
وَ أَنَا مِمَّا يَبِينُ مِنْ رِفَاقِ
- طَعْمُهُ جَنُودَ قَرَحَمَا كَمْ يَبَا
مِنْ إِلَى قَلْبِي حَرُّ آخِرَنَا
وَعَاءِ عَاشِقٍ أَهْوَى الْآلَمِ
هَمَّتْ فِيهِ إِنَّهُ نَعْمَ الْجَلِيلِ
أَنَا سَوِيَّتٌ وَ مِنْطَارُ الْمَطَرِ
يَمْتَلِي السَّحْرَانِ بَحْرًا الْمَاطِرِينَ
لَهُ مِثْلَ الْوَدْقِ أَوْ مِثْلَ الْقُرْبِ
خَافَهُ دُمْعًا مِنْ الْمَنْبِ حَرِي
أَبَدًا كَلَّا شَكَرْتُ رَاصِيًا
نَالِي لِمَا لَاقَيْتُ حَتَّى رَا وَيَا
مِنْهُ فِي جَهْدٍ شَدِيدٍ وَ عَنَّا (۱)
هَبِيرٍ أَصْحَاكَ ارْدَادُ أَشْتِاقِ

(۱) ای آن قلبی من سرورده معطر هذه العناية ثم سدا مساجاة المصوب شرع يغاطل لعمدة
المعدية و يقول (راستی کن)

جان فدای یار دل و نجان من
بهر خوشنودی شاه فرد خویش
تا رگهر پر شود تو حرج چشم
کوهر است و اشک پندارند خلق
من بیم شاکي روايت میکنم
ور رفاق مست می خندیده ام

(۱) باحوش او حوش بود در حال من
(۲) عاشقم بروح خویش و دود خویش
(۳) حاک غم را سرمه سازم بهر چشم
(۴) اشک کان از بهر او بلورد خلق
(۵) من و جان جان شکایت میکنم
(۶) دل همی گوید از او رنجیده ام

- (۱) هَذِهِ لِقِطَّةٌ تَحْرُ وَ أَنَا
كُنْتُ أَوْجَدْتُ لِهَذَا فِي الدُّنْيَا
أَي لَأَنَّ مَعَكَ بِسَرِّهِ أَجْدَمَةٌ
تَلَبُّ تَلَبُّ لَا عَنْ رَقَّةٍ (۱)
(۲) لِمَكَ أَنْتَ مَعَ تَحْرُ وَ أَنْتَ
وَ تَنْتَ أَلْقَى بِمِثْلِ دُخَانِ الْجَبِيبِ
(۳) لَمْ يَكُنْ كُلُّ نَحْسٍ كُلُّ أَنْتَ
وَ لَهَا أَمَامَهُ أَنْ غَرَقَتْ
وَاحِدَ الْخَوْهَرِ مِثْلَ مَا أُرِدْتَ
تَمَحُّ عَنْ سَكْرَةٍ فِيهِ تَعْيِبُ
مُقَرَّدَ الرُّوحِ وَ الْأَلْفِ عَدَدُ (۲)
فِي الْخَبِيرِينَ وَ فِيهَا أَتَلَقَتْ

(۱) کلماتی که در آن فی البیت عبارت از الاعمال الثابتة و المسکات ی بن ذات الحق استی هو وجود نرسد فی اعدان المسکات و تصب سمن حاسم و هذا لا یعد و العزم لیس و اما لا یعدم سمن است ی انک طهرت فی لباس الامکان و عند سمن - عن الشرح الفارسی لیسر العلوم - و ما فی السج ی بن هذه لتسعات لاجل ذلك لطيفة الوحدة هاتهما و اوجدها حی ی بن مع شؤنك الدنیا فی الحقيقة و فی الظاهر مع صفاتك برد و عادات است و فی الحقيقة الفایرة و الانبیاة غیر موجوده علم حسب (و ما حسب الخ و لیس الالعدون) و کل احد قائم بحدی انچه علی قدر استعداده و درین رادتك لا مدخل له و لا تصرف له فیها کلا تصرف له برأس العبادات و هو الايمان و انک قلت (و ما کا نفس ان توه من الابان الله) و الکثرة لا تكون الا فی الصورة حال شهانی معاطاة (فی الله : درهم فی حوصهم بطور) - قال فی السج : المراد من قوله (ما حی) فی الاصل هو مصی (ما حی) فی ان هئات واعدت و فی نظر لانه لا یطبق علی المعنی او فی (لیسر) لانه یسمى العباد فی من الرد و العباد لا یسمى التها و الاعداد و الظاهر ان البراد انک لست شردا بقدمة و العبادات مع یست حی صرت معلوما لیسک و یثبت الخدمة بالعبادات (۲) ای ان لیسکس لمعاطاة حسمهم بکونون روحاً واحدة و یستفرون و یستفرون فی المحبوب و یرتفع سمن اختلاف الاعداد -

- (۱) ی بن من و ما نهر آن بر ما حی
تا تو نا خود برد خدمت ما حی (۱)
(۲) نا تو نا ما و تو نا جوهر شوی
عاقبت مجو چنان دلیر شوی (۲)
(۳) تا من و تو ها همه یکجا شوند
عاقبت مسعرق چنان شوند

(۱) معنی ی بن من و ما که عبارت از مسکات است بوجود آوردی که وجودت در آنهاست
ساری وجودت را خودت خدمت کنی (۲) معنی شود عبادت است که همگی متعین در شهودت
داند شوند

- ۱۱ ثَابِتٌ هَذَا حَقًّا وَتَعَالَى
 أَنْتَ يَا مَنْ نَزَهَ عَنْ أَنْ يُقَالَ
 ۱۲ عَجَبًا هَلْ تَقْدِرُ الْعَيْنُ أَنْ تَلْبِي
 هَلْ يَنْدَوُّ فِي خِيَالٍ أَنْ لَكَا
 ۱۳ دَابَّتِ الْقَلْبُ الَّذِي رَهْنُ الْحَزَنِ
 قُلْ مَتَى لَأَقْ لِيَنَّكَ الرُّؤْيَا
 ۱۴ فَالَّذِي لِنَقْمٍ وَالْيَضْعَكِ رَهْنُ
 هُوَ دَلَّيْنِ دَيْنِ الْعَرِيَةِ
 ۱۵ فَيَسْتَسْنِهُوِي النَّصِيرُ أَحْضَرُ
 عَيْرُ عَمَةٍ وَشُرُودُ كَمْ تَعْمُرُ
 يَا وَليَّ أَمْرٍ كُنْ يَا ذَا الْحَلَالِ (۱)
 لَهُ وَصْفٌ هِيَ بَيَانٌ وَمَقَالٌ
 حُصِمَتْ تَأْتِي بِكَ بِالرُّؤْيَا (۲)
 صَحَّحْتُ أَوْ عَمُّ تَعَالَى قَدْرُ كَا
 وَالشُّرُودُ لَأَقْ اقْتِرَاضُ الزَّمَنِ
 لَأَفَهَا قَبْلُ خَلَى الْمَرْوِ
 بَعْدًا كُنْ أَلْبَمًا وَوَرِينُ
 كُنْ حَيًّا وَهُوَ كَالْهَائِيَةِ
 مِنْ فَسِيحٍ رَحِيهِ لَمْ يَنْحَضِرْ (۳)
 يَهْ مَعَ وَرْدٍ حَمِيٍّ وَرَهْرُ

(۱) ای ن لطیف و اما مذکور حبیه موجود و عاونه ثابت و تعالی یا امر کی ای پا
 رحب امر کی یا من ب مره عن لاس و لافور لشونه لنحق (۲) ای هل قدر العين
 ان رؤيتك و ب قب (لا تدركه الاصار و هو سرث الاصار) - (۳) نسخه ثابته
 ای - لم یتته

ای مزه از بیان و از سخن
 در خیال آورد غم و خندیدنت
 تو بگو کی لائق این دیدنت
 او پس دو عاریب زنده بود
 جز غم و شادی در او پس میوه هاست

(۱) این همه هست و بیای امر کی
 (۲) چشم جسامه تواند دیدت
 (۳) دل که اوسته غم و خندیدنت
 (۴) آنکه اوسته غم و خنده بود
 (۵) باغ سبز عشق کو بی منتهاست

- (۱) حاله عاشیق ذین الحائین
هی من دُونِ رِیعِ وَ حَرِیفِ
- (۲) یا جَمیلُ الوَجْهِ لِلوَجْهِ الحَمیلُ
کَرِدَ الشَّرْحَ اِلَى الرُّوحِ اللّٰثِی
- (۳) مِنْ دَلالِ غَمَزَةِ العَینِ اللّٰثِی
وَضَعَ کِیاً عَلٰی قَلْبِی جَدیدِ
- (۴) اَنَا قَدْ قُلْتُ دَمِی حِلُّ مَبَاحِ
اَنَا مَا زِلْتُ اَصْبَحُ بِالْحَلالِ
- سَمَفَتْ بِالرِّقْعَةِ کَالسَّیرِینِ
دَائِمًا خَضْرَاءُ فِی رِیعِ وَ رِیفِ
- بِالرَّکُوزَةِ حَدِّ وَلَوْ تَرَرًا قَدِیلُ
قِطَعَتْ دَلْحِبَ اَلْفِ قِطْعَةٍ^(۱)
- هِيَ تَحْلِي الثَّوَدَ عِنْدَ الظُّلْمَةِ^(۲)
.. دُونَهُ الْکِی الْمَشْبُ بِالْحَدیدِ ..
- لَكَ اِنْ تَهْرِقَهُ مِنْ دُونِ جَنَاحِ
وَهُوَ یَعْنُو هَارِبًا یُبْدِی الْمَلالِ

(۱) المراد من الرکوة هنا الطهارة ای یا حسن الوجه اعط طهارة وجهک الحسن
لشفاک منهم محتاحون لشفاک حدیث - (۲) عذرة العذر عذرة عن تعلیقاته ای اما قد
بعضی من طهارة و مہک و وضع علی نفسی کأما من حدیثه اندیشه قال فی اسبغ الفمارة
المرس بحود و عند العرب السعد الممود و هو شدة عذره من المراد من العذر فی الامور
سظهر و محس کیا قال - آیه اندانی چرا غبار است چونکہ دیگر از وحش متاریب

- (۱) عاشقی دین هر دو حالت برتر است
بی بهار و بی خزان سر و تراست
- (۲) ده رکوة روی خوب و خوب دو
شرح جان شرحه شرحه نار کو
- (۳) کر کرشمه غمزه عمازہ
بر دلم نہاد داع نازہ (۱)
- (۴) من حلالش کرده ام او حوتم بر سخت
من همی گفتم حلال او میگردم

(۱) مرد و کرشمه تعلی ذات حق است و اسک از هر تجلی کہ بر دل می تابد تعلی دیگری
میخواهد

(۱) أَنْتَ مِمَّنْ يَشْرَبُ يَنْسَبُ
 فَعَلَى قَلْبِ الْحَزِينِ الْحَرُّ
 (۲) أَنْتَ يَا مَنْ كُلُّ صُحْبٍ شَرْقَا
 وَحَدَّ مَشْرِقِكَ السَّامِيُّ طُهورُ
 (۳) أَيُّ تَعْلِيلٍ لِمَنْ مِنْ وَلَعِ
 أَنْتَ يَمَنْ لَمْ يَكُ الْبُسْكَرُ
 (۴) أَنْتَ مَنْ لِلْعَالَمِ الْغَالِي الْعَمِيقُ
 فَلَا تَنْ أَسْمَعُ رَفَقٍ لِسَدَرِ
 (۵) وَبِكَ شَرَحَ الْوَرْدُ لِلَّهِ رَمَزُ
 بِمِرَاقِ الْوَرْدِ عِبَاقًا أَصِيبُ
 (۶) عَلَيْنَا مَا كَانَ قَطُّ مِنْ فَرَحٍ
 وَكُرْنَا مَا كَانَ مَعَ وَهْمٍ وَلَا

إِنْ تَكُ تَمُرُّ عَدُوًّا تَهْرَبُ
 لِمَ دَوْمًا تَسْكَبُ تَوْرِي الشَّحْنُ
 مِنْ حِينَ الْمَشْرِقِ مُؤْتَلَقَا
 مَثَلُ عَيْنٍ هِيَ بِالْأُورِ تَهْوَرُ
 بِكَ حُرٌّ ذَاكِرٌ أَوْ حَاحُ
 فِي شَعْرَةٍ لَكَ بِسَمَرٍ تَشْعُرِي
 دَاخِدِيهِ الرُّوحُ وَالنَّطَفُ الْآتِيقُ
 لَهُ رُوحٌ وَقَتٌ فِي حَزَنٍ (۱)
 دَعِ يَشْرَحُ أَحْسَلَ الصَّدَاحِ مَنْ
 حِصْنٌ وَكَرْدَةٌ هُوَ الْبَسْتُ يَطِيبُ
 وَسُرُورٍ أَوْ عَمَاءٍ وَتَرَحُّ
 مَعَ حَيَالٍ رَائِلٍ بَيْنَ الْمَلَأِ

(۱) نسخه ثابته - روحه الزاهی الجديد والاتیق -

غم چه دیری در دل غمناکان
 هجوه چشمه مشرق تو خوش یافت
 ای بهانه شکر لبها را
 از بس بیجان و دل افغان شو
 شرح سل گو که شد از گریه جدا
 با خیال و وهم بود هوش ما

(۱) چون گریه ای و ناله خاکان
 (۲) ای که هر صبحی که از مشرق ماه -
 (۳) چه بهانه میدهی شیدات را
 (۴) ای جهان که به را تو جان بو
 (۵) شرح گریه نگار از مهر جدا
 (۶) از غم و شادی بیاند هوش ما

- (۱) حَالَهُ أُخْرَى عَذَى قَدْ تَدْرَبَ
وَيَغْيِرُ دِي الْهَوَى مَا ظَهَرَتْ
لَا تَنْتَ مَبْكِرُهَا أَنْتَ فَكَمْ
قَمَلِيهَا حَالَهُ الْإِنْسَانِ لَا
(۲) لَا وَلَا الْإِحْسَانَ وَاقْجُورْ أَكْ
(۳) هُوَ الْإِحْسَانُ وَاقْجُورْ الْعَب
كُلُّ مَا قَدْ حَدَثَ مَاتَ وَرَثَ
(۴) طَائِعِ الصُّبْحِ فَيَا مَنْ بِالْمَدَدِ
لِحَسَامِ الدِّينِ مَخْذُومِي السَّبِيلِ
(۵) يَا إِلَهِي طَالَبُ الْعَدْرِ وَمَنْ
أَنْتَ أَنْتَ الرُّوحُ الرُّوحُ وَمَا
- وَيَغْيِرُ دِي الْهَوَى مَا ظَهَرَتْ
قَدْرَهُ الْحَقُّ شَاتٌ كَيْفًا وَكَمْ
تُقَسُّ أَنْتَ فَهِيَ لَيْسَتْ فِي أَعْلَا
مَنْزِلًا تَحْصِرُ أَقْسَرُ مِمَّا بِكَ
وَالسُّرُورُ حَادِثٌ يَبْقَى الْعَطَبُ^(۱)
وَلَهُ الْعَقْلُ الَّذِي أَنْشَأَ وَرَثَ
كَانَ يَنْصَحُ وَفَتًى مَعْتَمِدُ
أَعْدِي وَأَحْدَقُهُ شُكْرُ الْحَرِيلِ^(۲)
هُوَ عَقْلُ الْكَلِّ وَالرُّوحُ الْحَسَنُ
شَعْرٌ فِي أَمْرٍ حَائِلٍ وَتَحْمُ السَّمَاءِ^(۳)

(۱) نسخه در دست - (۲) لیساکل حمام افسان نظم استوری طایع و لایساکل و عساکل مولا
یعنی و هو یکتب له بعض عادی بی المصاح و رأی مولانا طنبوخی اعمر و ویت استیوة در
یا من حفظ صبح و بوره اعدر من جاسی تولدی حمام اندین ان انیم نه قسوری یار
ما عصته اما فی اداء شکره انت سیمه یا ربی ان معفه نه انیمی عده -
(۳) نسخه ثانیة - انت انت الروح للروح الی انت للمرحان لکملب اجنا

- (۱) حالت دیگر بود کل نادریست
(۲) توقیاس از حالت انسان مکن
(۳) جور و احسان و بیج و شادی حادث است
(۴) صبح شد ای صبح را پشت و پناه
(۵) عذر خواه عقل کل و جان توئی
- تو مشو مکر که حق سر فدا راست
منزل اندر جور و در احسان مکن
حادثان میرد خوشان وارث است
هنر مخدومی حسام الدین بغواه
جان جان و تاش مرجان توئی

اشع نوز الصبح في حال به
 في صبح خمره منصور كما
 (۱) انت اذ اعطينا من ميثي دا
 ما شراب تغير حتى بالطرب
 (۲) ففتيق الخمر حين الغليان
 وكذلك الفلث يدور
 نحن لم نسكر بخمر لي ما
 هكذا الغالب ما كونا
 (۳) نحن كما سحار ومثل اشمع قد
 جعل فالتنا كالشمع يبت
 نحن من نورك فيد خديه (۱)
 شرب مرقحة من نور كما
 الشراب الحلو قتال الاذى
 يظهر فيما اما يحلى الكرب
 علينا يسئل قرا ناسان
 كان اثر لنا قيد النحاس
 سكر الخمر و هاج مثلنا
 نحن منه لم يكون رمنا (۲)
 جعل الفل في وصف واحد (۳)
 بعد است مئة شبي ما در

(۱) هو حسين بن منصور العلاج الموصي البقول سنة ۳۰۹ عتوا علماء بغداد عصر المعدر
 المسمى و قول الناطم قدس سره منصور في محل حين منصور مدال في صفة القرص فافهم بقاوان
 سكين في محل منصور سكه من - (۲) مر شرح دين دبني في صفة ۷ - ۳۰ اي باده
 من النحاس كد بلا جعل موت السم بالهام بدی و في هذا شارة اي ان الروح حقة واحدة
 و بوبها عن الكل قال تعالى في سورة النساء (۱) بهالناس انواركم للناس حلقكم من ناس واحدة -

(۱) بامت نور صبح ما از نور نو
 (۲) دانه تو چون چمن درو
 (۳) باده در جوشش گدای جوشن ماست
 (۴) باده از ماست شد بی ما از او
 ۵. ما چو ز سورییم و قلب را چو موم
 در سوخی ما می منصور نو
 باده که بود با طرب آرد مرا
 چرخ دو گردش اسر هوش ماست
 قالب از ماست شد بی ما از و
 حانه کرده قالب را چو موم

(۱) طَالَ جِدًّا دُ حَدِيثُ النَّاجِرِ   قُلْ وَ مَا كَانَ لَهُ بِالْآخِرِ (۱)
 أَيُّ شَيْءٍ حَانَ الْمَرْءُ الْخَسِرَ   ذَلِكَ وَ السَّعَاءُ مَا فِيهِ أَقَرُّ

فی بیان الرجوع الی حکایة السید التاجر

(۲) فِيسَارٍ وَ حِينٍ وَ اَلَمْ   بَقِيَ السَّاحِرُ بِنْدِي مَا اَلَمْ
 مَاءَ قَوْلٍ خَرافَةٍ ذَكَرَ   دَائِمَةً وَالْأَهْلُ وَالصَّحْبَ هَجَرَ
 (۳) رُبَّمَا قُلَّ الْفَيْضُ وَالْمَحَالُ   رُبَّمَا بِالْفَتْحِ قُلَّ وَ الدَّلَالُ
 رُبَّمَا الْمَضْرَّةُ رَامَ وَ اَتَمَدَّ   رُبَّمَا فِكْرٌ لَا يَنْدِرِي اَلرُّشْدُ
 رُبَّمَا السُّودَاءُ اَلنَّوَاعِیْ قَالَ   اَلْمَحَارُ رُبَّمَا حَرُّ اَلْمَقَالُ
 (۴) طُلَّ هَذَا الرَّحْلُ فَيُدَاغِرُقُ   غَاخَ نَفْسَهُ حَوْقًا وَ فِرْقُ
 يَدُهُ يَضْرِبُ فِي كُلِّ حَشِيرٍ   رَاحِبًا فِيهِ اَلْمَحَاةُ اَلْمَعِيشُ

(۱) هذه الترجمة لكلمة (كو) ساءاً على أنها صم لكاف اعلمانية لا صم لكاف العربية فانها اذ ذاك تكون بمعنى الاستهزام -

(۱) پس درواستاس حدیث حواجه کو   تب چه شد احوال آن مرد نکو

رجوع به حکایات تاجر

(۲) حواجه ایتر آتش و درد و حین   صد یرا کده همی گفت ایچنین
 (۳) که تناقص گاه بار و که بار   گاه سودی حقیقه گاه معاز
 (۴) مرد عرقه گشه حانی مکند   دسر را در هر گاهی میرد

- (۱) لَيَرَى مَنْ لَهُ مِنْ ذَا الشَّرِّ يَدَهُ وَالرَّجُلَ سَرْعَانَ ضَرْبُ
يَأْخُذُ فِي يَدِهِ بِالْحَطَرِ
(۲) فَالْحَبِيبُ حَبَّ هَذَا الْأَضْطْرَابِ
لَهُ مِنْ خَوْفٍ عَلَى الرَّأْسِ أَكْبَرُ
فَضْلُ الْبَعْدِ يَلَا نَفْعَ الرِّقَادِ
.. مَا يَهِيَ الْعَاشِقُ قَدْ زَادَ انْقِلَابُ ..
.. وَهُوَ لِلْعَرَةِ الرَّشَادُ وَالسَّادُ ..
مَنْ هُوَ السُّلْطَانُ كَانَ شِعْلًا
كُلُّ آتٍ أَدَا مَا غَعْلًا (۱)
وَالْأَلَيْنِ نَحْبُ مِنْهُ لَا
يَا بَنِي اللَّهِ عَزَّ ذُو الْجَلَالِ
كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَرٍّ وَمَا
بِالسَّقِيمِ لَمْ يَكُ بِالْعَرَةِ مِنْ
وَرَدَا فِي سُورَةِ الرَّحْمَنِ قَالَ
شَاهُ كَنْ فِي سَيْطَرٍ وَسَمَا (۲)
حَدَّ فِي هَذَا الْأَطْرِيقِ وَانْتَهَى
وَتَحْرِقُ رِحْلَكَ فِيهِ ثَبِتَ
أَتَاهَا الْمَسِيرُ مَثَلُ الْمَسِيرِ
لَا تَحُلْ حَدَّ ضَحَاوِ عَاسٍ ..

(۱) ان اراد بالسلطان الخاق سیدی مشقه ک دال کل یوم هو فی شان یمر و یدن و یردق
مع والاین و اشوق و البهه مه عجیب لانه غیر مرص لا حبیج له و ان اراد بالسلطان م
مرص می صده و هو اسد امحر و الولی اکامل فلا تصاح لفضه الاین (نام) و لفضه سریش
سار) می ناویل لان السلطان بس لا شعل بل تصغع رانما لله تعالی والاین مه عجیب لانه
مرص لکونه قهر احکام شریقه کل یوم هو فی شان بل هو بس بواسطه لغرب مه تعالی هلی
بس باده - (۲) ا لاله بشته من فی السواب و الارض کل یوم هو فی شان

- (۱) تا کدماش دست گیرد از حطر
دست و پائی مرید از بیم سر
(۲) دوست دارد بار این آشفگی
کوشش بیهوده به از حفتگی (۱)
(۳) آنکه او شاعت او بیکار نیست
ماله از وی طرفه کو بیمار نیست
(۴) بهر این فرمود رحمان ای پسر
کل یوم هو فی شان ای پسر
(۵) اندرین ره می تراش و می حراش
تا دم آخر دمی فارغ مباح

(۱) مقصود از آشفگی حواسنی مراد چونکه لارم حواسن آشفگی است

- (۱) بِأَيْتِهَاءِ النَّفْسِ كَانَ نَفْسٌ
 فِيهِ الْتُفُّ مِنَ الْحَقِّ مَعَكَ
 (۲) مَنْ تَرَى مِنْ مَرَأَةٍ أَوْ رَجُلٍ
 أَوْ السُّتَّانِ وَالْبَيْتِ عَلَى
 أَتَيْتُنِي شَيْفٌ مَلْتَمَسٌ (۱)
 صَاحِبٌ سِرٍّ يَعْرِى الْقَوَازِكُ
 جَدٌّ فِي أَمْرِ آتِي فِي عَمَلٍ
 كَوْفٌ تَنْظُرُ أَعْمَالُ أَعْمَالٍ

فی بیان اخراج الرجل التاجر البغاء من القفص و طیران

البغاء التي هي في صورة الميت

- (۳) تَعْدُ هَذَا أَمَّا حُرٌّ رَهْنُ الْقَفْصِ
 وَ السُّبْعَاءِ أَلَسَى دَقَّ نَظْرُ
 (۴) هَبِيبِ السُّبْعَاءِ أَلَسَى مَاتَ صَ
 مَذْلَمًا الشَّمْسُ مِنَ الْمَشْرِقِ قَدْ
 أَخْرَجَ أَسْفَاءَ مِنْ سَحْنِ الْقَفْصِ
 خَلَصَتْ طَارَتْ إِلَى أَعْلَى الشَّجَرِ
 حَلَقَتْ بِالْصَّدَقَةِ وَقَعَ الْعَمَى (۲)
 شَمَرَتْ عَرَّتْ حَيْشٍ وَبَعْدُ

(۱) سبعة نوبة (یعنی آخر شاه مسموم) مداعلی مرصع ترا کلمه آحر اکیه بفتح ابعده و تکرار
 عربی بعد از ثانوی المرحله له «عارسه بکلمه (دیگر)» - (۲) ای که دالت روح التي هي
 ظل شمس العینه اذا وجد حلاماً من يده نفس العصابة تحت جناح الشوق و طارت الى
 قاف القاب و قلمت على عصی شجرة الشهود -

- (۱) تا دمی آخر دمی آخر بود که عایب یا نوح صاحب سر بود
 (۲) هر که میگوید اگر مرد در است گوش و چشم شاه جان بر روز است

بیرون انداختن مرد تاجر طوطی را و پریدن طوطی مرده

- (۳) بعد از نشر از قفس بیرون میکند طوطیک پرید تا شاخ بلند
 (۴) طوطی مرده چنان پرواز کرد که نام از شرق ترک و تاز کرد

(۱) قَمَرُ السَّعَاءِ طَلَّ الْمَاجِرُ
صَدَقَهُ لِلْبَيْتِ نَظْرًا

(۲) وَجَهَ التَّوَجُّهَ لِمَا فَوْقَ وَقَالَ
عَنْ بِيَارٍ خَالِئًا مِنْهُ النَّصِيبُ

(۳) هِيَ مَاذَا عَمِلْتَ قَوْلِي هَذَا
عِيسَاءُ مِنْ مَكْرِكَ حَطَّتِ السُّهَى

(۴) قَدْ عَمِلْتَ الْمَكْرَ ظُلْمًا وَلَنَا
فَلْنَا أَحْرَقْتَ أَتَيْتِ وَالضَّرْمُ

(۵) وَتَبَتِ السُّنَّةُ بِتِلْكَ أَيْفَعْلُ لِي
قَالَتِ الْمَطْقُ أَتْرِكِ اللَّحْنَ أَهْجَرُ

(۶) أَذْ بِكَ اللَّحْنَ بِسَحْنِ الْقَمَصْرِ
وَأَهْمُنَا الْمَصْحُ تَبَّتِ السَّعَاءُ

حَائِرًا مِمَّا إِلَيْهِ نَاطِرُ
ثُمَّ اسْرَادًا بِهَا مَا غَنَرَا

جَدَلْنَا يَا عَنَدَلِيبُ بِالْمَقَالِ
رَحْمَةً أَوْصَحَ فَمَا قُلْتَ يَطِيبُ

فَعَمِلْتَ لَهُ أَنْتَ كَذَاكَ (۱)

حَارِمًا وَبِكَ الْفِكَرَ لَهَى
أَنْتِ أَحْرَقْتَ أَصْطِهَادًا وَغَا

لَكَ أَحْصَتِ حَظِيرٌ مَا أَلَمَ
نَصَحْتَ كَأَنْتِ عَلَيَّ كَالْوَالِي (۲)

وَعَنِ السُّطُورَةِ وَالْفَتَحِ أَغْدَرُ
أَوْدَعَ سَوَاكَ قَيْدَ الْعَصَصِ

قَسَمًا بِأَلْمَوْتِ أَرَدْتَ وَالْعَمَاءُ

(۱) ای از تبت اسفاه اللى فى الهد ما مالک - (۲) سغة نایة - العقل لی

میخیز ناگه بدید اسرار مرغ

از بیان حال خود ماده نصیب

چشم ما از مکر خود بردوختی

سوختی ما را وجود آموختی

که وها کن نطق و آواز و گشاد (۱)

حویث او مرده بی این بند کرد

(۱) خواجه حیران گشت اندر کار مرغ

(۲) رو بیالا کرد و گفت ای عندلایب

(۳) او چه کرد آنجا که تو آموختی

(۴) ساختی مکرى و ما را سوختی

(۵) گفت طوطی کو بلعلم پند داد

(۶) زاسکه آواز ترا در بند کرد

(۱) گشاد در این مورد سعى خوشی و بیروزیست -

(۱) یَعْنِي يَأْمُرُ بِمَعَ عَامٍ وَخَاصٍّ

(۲) حَتَّى كُنْتُ الطَّيُورَ لَقَطَتِكَ

(۳) أَكْتُمُ الْحَيَّةَ كُنْ فِي كَيْدِكَ

أَكْتُمُ الزُّهْرَةَ كُنْ فِي كَيْدِكَ

(۴) كُلُّ مَنْ حُسْنُهُ فِي تَبَعِ الْمَزَادِ

مِنْهُ قُبْحُ لِأَحْكَامِ انْقِضَا

(۵) فَالْعَيُورُ وَ أَفَايِنُ الْغُصْبِ

مِنْ عَلَى الرَّاسِ كَمَا فِي الْقُرْبِ

(۶) وَهُوَ الْأَعْدَاءُ مَا أُنْ يُخْتَرِسُ

وَهُوَ الْأَحْصَاءُ أَيْضًا بِالْوُضَالِ

(۷) فَانْسَبِي «لِجَهْلِي عَنْ تَنْتِ ارْتَبَعِ

هُوَ يَنْ يَدْرِي عِلْمًا وَيَقِينِ

(۱) یعنی ای مطرب شده با عام و خاص

(۲) دانه باشی مرغکانت برچند

(۳) دانه پنهان کن بکلی دام شو

(۴) هر که داد او حسن خود را در مزار

(۵) چشمها و خشمها و در شکها

(۶) دشمنان او را ز غیرت می درند

(۷) او که غافل باشد از کشت بهار

مَنْبَلِي مَتَّ يَمُورَ بِاتِّحْلَاصِ

زَهْرَةَ كُنْتُ الصُّمَارَ قَطْمَنَكَ

فِي الْوُحُودِ شَرَكًا أَوْ شَكَا

عَلَفَ السُّطُوحِ اعْتَرَلَ عَنْ أَهْلِكَ

عَرَضَ لِلشُّهْرَةِ بَيْنَ اِعْيَادِ

أَقْلَمْتُ نَحْوَهُ بِالْمَوْتِ رَضَى

كَرَّةً وَالْجَهْدُ أَنْوَاعُ الْكَرْبِ

لَهُ تَهْجِي بِالرَّدَى وَالْمُطْبِ

كَ السُّرَاحِينِ لِجَهْدِ تَفَرُّسِ

تَذَهَّبَ عَمْرُهُ تَوَلَّيْهِ الْوَلِ

عِيلَ لَمْ يَدْرِ مَا أَرَاهُ الْمَرِيضِ

سَعَرَ هَذَا الْعَمْرَ وَالْوَقْتُ السَّيْنِ

مرده شو چون من که تا بای خلاص

عجبه باشی کودکانت برکند

فتنه پنهان کن گیاه بام شو (۱)

صد قضای بد سوی او رو نهاد

بر سرش «رد» چو آب از مشکها

دوستان هم روزگارش میبردند

او چه داند قیست این روزگار (۲)

(۱) ارشاد است مایه که میباید از شهرت احرار کرد - (۲) مراد ز کشت بهار و ناله عمر و لایبی ترک سبب شهرت و از این روزگار گمائی است -

مَنْ عَلَى الْأَرْوَاحِ لَيْلًا وَنَهَارًا
صَبًا وَالْإِحْسَانِ أَسَدِي وَأَيْمَمِ
لَكَ إِذْ دَاكَ بِهِ الْفَتْحُ اسْتَقَرَّ
لَكَ وَالْحَبِشُ انْهَامٌ وَالْعِدَّةُ
كَانَ مِنْ نُوحٍ وَمُوسَى وَالرُّفِيقُ
خَصْمَهَا بِحَقْدًا بِهَا حَرُّ الْمَلَأِ
كَانَتْ الْحُصْنِ الْحَصِينِ وَالْمَدَدُ
أَخْرَجَتْ مِنْ قَلْبِ نَعْرُودِ الدُّخَانِ
وَالْعَدُوُّ لَهُ إِذْ عَدَّوْا سَعَى
فَاتَّعَطَ جَبِيًّا بِدَا وَأَعْتَسَرَ..
أَنَا آوِيكَ أَسْتَيْمِمُ مَيْمَنِي أَقْرَبُ
أَحْيِي عَنْكَ أَمْنَعُ سُوءَ الْقَضَا

کو هزاران لطف بر ارواح و بیعت
آب و آتش را ترا گردد سپاه
نی بر اعداشان بکین قهار شد
تا بر آورد از دل نرود دود
قاصداش را برجم سنگه راند
تا بهامت باشم از شمشیر نر

(۱) وَلِلطَّيْفِ الْحَقِ قَدْ حَقَّ الْفِرَارُ
مِائَةً آلَافٍ لَطِيفٌ وَ كَرَمٌ
(۲) لَيْتَرَى أَيَّ مَلَأِذٍ وَ مَقَرٍّ
فِيهِ كَانَ الْمَاءُ وَ النَّارُ الْمَدَّةُ
(۳) أَوْ لَيْسَ الْمَحْرُوبُ بِالصَّدِيقِ
أَوْ لَيْسَ كَانَ قَهَّارًا عَلَى
(۴) أَوْ لَيْسَ النَّارُ لِإِبْرَاهِيمَ قَدْ
مَا أَطْلَقَتْ حَمَى الْحَزَنِ وَ أَمْتِحَانِ
(۵) أَوْ لَيْسَ الْجَبَلُ بِتَحِيٍّ دَعَى
صَدَهُ عَنْهُ يَقْدَفُ الْحَجَرِ
(۶) قُلْ يَا يَحْيَى هَلْ هُمْ بِمُتَّعِبٍ
أَدْنُو حَتَّى لَكَ مِنْ نَيْبِ مَصِيٍّ

(۱) در پناه لطف حق باید گریخت
(۲) تا پشاهی یابی آنکه چه بناء
(۳) نوح و موسی را نه دریا یلو شد
(۴) آتش ابراهیم را فی قلعه بود
(۵) کوه یحیی را نه سوی خویش خواند
(۶) گفت ای یحیی بیا در من گریز

وداع الیفاء للتاجر و طیرانها

- (۱) مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ السَّعَاءُ
مَنْ نَحْسَنَ الدَّقِيقَاتِ وَالصَّغَاءُ
نَصَحْتُهُ ثُمَّ قَالَتْ وَسَلَامٌ
لَكَ مَيِّ وَ الْفَرَاقُ بِالْحِجَامِ
(۲) فَوْدَاعاً أَيُّهَا التَّاجِرُ لَكَ
رَحْمَةٌ مِنْكَ تَحَلَّتْ فِي الْحَدَثِ
فَمِنْ أَنْطَلَمَ وَمِنْ قَيْدِ الزَّمَنِ
إِلَى حَرَرَتِ أَفْصَتِ بِالْعَيْسِ
(۳) وَودَاعاً أَيُّهَا التَّاجِرُ قَدْ
رَحَّتْ حَتَّى وَطَنِي مِنْ لَا يُحْدِ
أَنْتِ أَيْضاً مِثْلِي يَا دَا أَا
تَعْدُو حُرّاً تَحْلَعُ قَيْدَ الْعَا
(۴) فَلَهَا التَّاجِرُ قَالَ بِالْأَمَانِ
إِذْهَبِي يَا خَيْرَ أَطْيَارِ الزَّمَانِ
بِكَ أَهْدَيْتِ إِلَى الْعِظَةِ السَّعِيدِ
بِتْ عُرِفَتْ الطَّرِيقُ مِنْ حَدِيدِ
(۵) وَإِلَى الْهَيْدِ الْقَدِيمَةِ قَدْ
وَحَمَتْ وَحَمَاءُ عَنِ الْأَصْلِ ابْتَعَدِ
قَلْبُهَا مِنْ بَعْدِ وَجْدٍ وَ قَرَحِ
عَادَ مَمْلُوءاً مُرُوراً وَ فَرَحِ

(۱) نسخه ثابته - من الامل ابتعد -

وداع کردن طوطی خواجه را و پریدن او

- (۱) يك دو بندش داد طوطی بر مذاق
بعد ازان گفتش سلام و الفراق
(۲) الوداع ای خواجه کردی مرحمت
کردی آزادم و قید و مظلمت
(۳) الوداع ای خواجه رفتم تا وطن
هم شوی آزاد دوری همچو من
(۴) خواجه گفتش فی امان الله رو
مر مرا اکنون نمودی راه نو
(۵) سوی هندوستان اصلی رو نهاد
بعد شمت از فرح دل گشت شاد

(۱) قَهَّأَكَ التَّائِخِرُ فِي تَقِيهِ
كَانَ دَائِصِحِي لَهَا أَطْوِي الطَّرِيقُ
(۲) إِنْ رُوحِي دُونَ رُوحِ السَّعَاءِ
هَكَذَا الرُّوحُ يَرُوقُ أَنْ يَكُونَ
قَالَ وَالتَّعَدُّ دُنَى مِنْ تَجْهِهِ
طَرِيقُ نَيْرٍ دَا بِطَرِيقِ
فِي مَتَى كَانَتْ يَلْطَفُ وَصَفَاءِ
حَسَا يَطْلُبُ يَأْبَى كُلَّ دُونَ

فی بیان مضرة تعظیم الخلق والاشتہار

(۳) قَقْصِي الشَّكْلَ قَدْ كَانَ الْبَدَنُ
هُوَ مِمَّنْ دَخَلَ أَوْ مِمَّنْ خَرَجَ
لَهُ هَذَا أَدَّ قَالَ الْمَصَاحِبُ
ذَاكَ قُلْ لَا أَمَا الْفَرْدُ الرَّمِيْلُ
(۴) ذَاكَ قُلْ لَيْسَ فِي هَذَا الْوُجُودُ
مِمَّنْ بَانَ التَّشَوُّكُ بِالرُّوحِ اقْتَرَنَ
فِي خِذَاعٍ زَادَ فِي هَذَا خَرَجَ (۱)
لَكَ فِي الْبِرِّ الْكَدِيمِ الرَّاعِي
لَكَ وَالْوَدَّ الصَّبِي وَالْخُلُقُ (۲)
مِثْلَتْ فِي الْعَلَمِ فِي فَضْلِ وَحُودُ

(۱) بشیر اسی عہد العکاء بالمرم الى التبعة منها والبراد من (داعلان) می لیش الغدلات
حسبة و من (حارجان) الاشياء والاشغاف من العارحة التي بطرق مختلفة تصدع الاسان
و بعدل عليه - (۲) ای الداخل من القوى الصابة الشطابة می بدہ يقول له اد لك
صاحب سر و دالت بخارج و هو المصاح و المصاحب يقول له هو ليس لك صاحب سر بل
شريكك و صعبك و قس على ذلك الاث لنته الآية .

(۱) حواحه ما خود گه تا بن بد من است
(۲) جان من کمتر و طوطی کی بود
راه ار کرم که این ره روشن است
جان چین باید که بکوی بود

مضرت تعظیم خلق و انگشت نما شدن

(۳) تن قفس شکست و زان شد حارجان
(۴) ایش گوید من شوم همراز تو
(۵) ایش گوید بیست چون نود و وجود
در مریب داعلان و حارجان
واش گوید نی مسم اشار تو
در کمال و فصل در احسان و جود

- (۱) ذَاكَ قَالَ كُلُّ دَيْنٍ اَلْعَالَمِينَ
 ضَيِّقٌ اُرْوَاخُنَا ظَرًا عَلَى
 (۲) ذَاكَ قَالَ اَللّٰهُو حِينًا وَّالسُّرُورُ
 (۳) هُوَ اِذَا لِلْخَلْقِ مِنْ عَجَبٍ نَظَرُ
 مِنْ غُرُورٍ لَّهٗ اَوْ كِبَرٍ ذَهَبُ
 (۴) مَا دَرَى اَنْ مِثْلَهُ اَلْاَلْفُ اَلْفُ
 قَدَفِ اِنْسٍ فِى النُّهْرِ اَنْفُسُ
 (۵) مَلَقَ الدُّنْيَا وَتَحْسِينُ لَهَا
 وَتِكَ كُلِّ مِثْلِهَا اَلْاَقْلُ وَاَحْذِرُ
 (۶) نَارُهَا مَخْفِيَّةٌ الدُّوْقُ لَهَا
 فَمَهَا يَنْدُو الدَّحَانُ وَالشَّرُّ
- مَلِكُكَ فَاَحْكَمْ عَلَى رَيْنِ وَشَيْنِ
 رُوْحِكَ نَقْدِيكَ فِى كُلِّ اَلْمَلَا
 ذَاكَ قَالَ الْاَنْسُ حِيَاً وَالْحُمُورُ (۱)
 عَرَبِدُ فِيهِ وَهَمٌّ وَنَكْرُ
 اُحَاثِرًا لَّهٗ وَالنَّعْلُ سَلْبُ
 رَيْتُكَ كَا تَحْمَدُ صَفَاً نَعْدُ صَفُ
 مِثْلُهُ فِى مَاءٍ وَمَا مِنْ مَلْتَمَسُ..
 لُقْمَةُ طَيِّبَةٍ فَمَا بِهَا (۲)
 مَلَيْتُ نَارًا رَمَتْ بِالْاَشْرُ
 ظَهَرَ فِى اَحْرِى الْاَمْرِ بِهَا (۳)
 .. وَبَيْنَ مَا بِهَا كَا اُسْتَقَرُّ.

(۱) همدی ای لرمل و شریک له فی العس و قد ترجم له فی هذا المص
 بالسرور و الاس - (۲) اراد بعوله (کثرش حور) الترجم له بعوله (کل منها الاقل)
 ای لا تأکلها ثمة - (۳) ای بعد الموت.

جمله جاننامان طعلیل جان تست
 اینش گوید گاه نوش و همدی
 از تکبر میرود از دست خویش
 دیو افکندست اندر آب جو
 کمترش خورکان بر آتش لقمه یست
 دود او ظاهر شود پایان کار

(۱) آتش گوید هر دو عالم آن تست
 (۲) آتش خواند گاه عیش و حرمی
 (۳) او چو بیند حلو را سرمست خویش
 (۴) او بداند که هر اران را چو او
 (۵) لطف بر سالوس جهان خوش لقمه یست
 (۶) آتشش بهان و ذوقش آشکار

(۱) لَا تَقُلْ أَنْتَ مَنَىٰ ذَا الْمَدْحِ حِينَ
هُوَ لِي مِنْ طَمَعٍ قَالَ أَمَا
(۲) نَوَلْتُكَ مِ دِحْكِ الْهَجْوِ دَكَرَ
قَتْلِكَ يَحْرِقُ مِنْ ثَلَاثِ الْحَرَقِ
(۳) هَبْتُ لِلْجَرْمَانِ تَدْرِى ذَاكَ قَالَ
بَلْ لَا أَلَا مَا لَهُ بَيْتٌ مِنْ طَمَعٍ
(۴) لَكَ فِي الْبَاطِنِ هَذَا الْآثَرُ
فِي الْمَدِيحِ الْحَالَةُ هَذِي لَكَ
(۵) زَمًا يَتَقَى بِكَ هَذَا الْآثَرُ
رُسْ مَا رَاكَ كَانُوا وَالْجِدَاعُ

أَكُلُ أَخَذَعُ بِالْقَوْلِ الْمَهِينِ
هَلْ لَهُ أَذْهَبُ ذَلٌّ وَ دَنَى
فِي الْمَلَا مِنْ حَقِّ عَمَلِكَ نَهْرُ (۱)
مَدَّةٌ تَذَكَّرُ مَا فِيهِ عَطَقُ
مَا لَهُ مَعَكَ خِصَامٌ وَ جِدَالٌ..
هَدْرًا ضَاعَ وَ فِيهِ مِ انْتَمَعُ
مَدَّةٌ يَتَقَى وَ بَعْدًا يَنْهَرُ (۲)
وَحْدَتٌ يَا ذَا ائْتَحَسَّ قَهْرِي بَكَ
حَالًا يَا كَالْهَجْوِ تَوًّا مَا صَهَرُ (۳)
وَالْهَوَى لِمَرْوَحٍ وَ اَلرُّشْدُ ضَاعَ

(۱) علی شعری ان الاشياء تكلف باضدادها - (۲) ای ان ذاك الاثر و هو اثر
الهجو يبقى في باطنك و في المديح هذه الحالة ايضا موجودة فامتنعها فانك لا تمنعها
من نفس الامارة طمعا و ما حله الدم فظهرها بحالة ولاجل حياء سر المدح
من (م) كما في الجمع الصبر اذا راى المدح فاحتسب في وجهه و هم اسرار
(۳) ای بر المديح -

از طمع میگوید او من بی برم
روزها سوزد دلت ران سوزها
کان طمع که داشت از تو شد ریس
در مديح آن حالت هست آزمون
مایه کبر و خداع جان شود

(۱) تو مگو آن مدح را کی من خورم
(۲) مادحت گر هجو گوید بر ملا
(۳) گر چه دانی که (حرمان گفت آن
(۴) آن اثر میمانست در اندرون
(۵) آن اثر هم روزها باقی بود

(۱) لَيْكُنِ الْمَدْحُ لَدَيْكَ مَا ظَهَرَ

ظَهَرَ الْهَجْوُ قَبِيحًا مَا اسْتَرَّ

(۲) مِثْلَمَا الْقَطُوحُ وَالْحَبُّ إِذَا

تَعَدَّ سَاعَاتٍ تَحَسُّ بِالْوَحْغِ

(۳) وَ لَوْ الْحُلُوبُ اكْتَتَتْ فَالْنَفْسُ

إِنَّ هَذَا الْآثَرَ مِثْلُ الْآثَرِ

(۴) إِذْ هُوَ لَمْ يَتَّقِ دَوْمًا قَدْ عَدِيَ

كُلَّ صِدِّ افْتَتَّ بِالْصِدِّ أَغْرَبِ

(۵) مِثْلَمَا اسْكُرَّ نَقَى الْآثَرَ

بَعْدَ حَبِّ دَمَلَا يُبْذِي الْقَصَادَ

إِدْحَلِي فِي النَّفْسِ عَابَ وَ اسْتَرَّ

إِذْ هُوَ لِلنَّفْسِ مِثْلُ الْقَصْرِ مَرَّ (۱)

تَاكُلُ تَعْيِي بِهِ رَقْعَ الْأَذَى

وَأَمَّا تَعْتَمُ بِالطَّعْرِ نَفْعُ

ذَوْقُهَا كَارٍ وَ غَابَ مَلْتَمَسٌ

دَاكٌ دَوْمًا مَا بَقِيَ قَوًّا عَذَرُ

فِي حَمَاءٍ وَ لَهُ الصَّدُّ بَدِي

وَعَلْتَهُ قَسٌّ وَفِيهِ وَصِفُ

لَهُ مُحِبًّا وَ لَيْسَ يَظْهَرُ

طَلَبُ وَ الْمَشَرَّ الْقَدَمِي أَرَادَ

(۱) ورد المصراع الاول لهذا البيت في الجمع كما ذكر مع لكن الاستدراكية و انه

التي لدرسة و هو في نظرب لاصح ب ذكر في السج المطوعة في الهند و ايران

و لك سيد چو شیرین ست مدح) و ترجمته (يظهر المدح جملًا ادحی و

سبق الكلام من داله (ما مدح کر هجو گوید بر ملا) في بيان ان الهجو نظيره

المنس نوا و اسدح تخفيه و مدحيه و ايد هذا ما قاله بعد (و رجوری حوی بود دوش دمی)

نه بايد زانکه تلخ افصاد قدح

تا بدیری شورش و ریح اسری

این اثر چون او سی باید همی

هر صدى را بو صد آن بدان

و چندی دبل آرد شش جو

(۱) لیث سدید چو شیرین ست مدح

(۲) هجو مصوخ و حسان را حوری

(۳) و رجوری حوی بود دوش دمی

(۴) چو سی باید همی باید بهان

(۵) چون شکر مالد بهان بآثر او

- (۱) قَتَرِ الْمَطْوُخَ وَ الْحَبَّ زَمَنَ
ظَهَرَ حَوْثٌ مِّنْ خَلْطٍ كَثِيفٍ
(۲) هُدِيَ النَّفْسُ إِلَيْهَا فِيهَا أَسَدٌ
كُنْ كَمَا أَلِدِ كَرَّ (عَادَ اللَّهُ قَالَ
(۳) أَنْتَ مَا تَقْدِرُ كُنْ عَدَاً وَلَا
كُورَةً كُنْ تَحِيلُ الْقَضْبَ وَلَا
(۴) يَسْوَى ذَاكَ لَا لَطْفَ لَكَ
بِمَنْ نَنْ بِلَا حِلَاءِ أَمْسِ
(۵) ذَاكَ الْمُعْتَرِ مَنْ كَانَ مُدَامَ
إِنْ يَرَوْكَ هُمْ قَالُوا بِالْآثَرِ
- تَأْكُلُ يَا صَاحِبَ الذَّوْقِ الْحَسَنَ
عَادَ هَكَذَا الرُّعُوعَ الطَّعْمَ الدُّطِيفَ
كَثَرُ فِرْعَوْنَ صَارَتْ فِي الدُّدِ (۱)
مَنْ مَشُوا هَوْنًا وَدَعَّ عَنْكَ الْجَلَالُ
أَنْتَ سَيِّطَانٌ وَحَرًّا بِالْمَلَأِ (۲)
تَكْ مِثْلُ الْفُصُولِ فِي الْمَلَأِ
طَلُ لَا حَسَنَ وَلَا صَقِيْبَكَ
وَالْحَطَا جَرُوا إِلَيْكَ وَالزَّلُّ
أَنْتَ أَعْطَى الْكَرَّ بِنَاءً لِلرَّامِ
أَنْتَ شَيْطَانٌ وَفِي شَكْلِ الشَّرِّ

(۱) اشاره الى الاية الكريمة في سورة الفرقان (و عَادَ الرَّحْمَنُ الدُّبْنَ بِشَوْنٍ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) - (۲) (الْكُوَى) شَيْئٌ مَدُورٌ مَدْحُوجٌ وَ اسْمُهُ بِالْعَرَبِيَّةِ كُرَّةٌ يَعْنِي أَنَّ يَصْرَبُوهُ فِي أَضْهِرِ الْغَيْرِ بِمَعْنَى مَوْجٍ طَرَفُهَا يُقَالُ لَهَا چوكان و هَرْتِ سُولِچَن كانه يَقُولُ كُنْ كُرَّةٌ بِمَعْنَى أَنَّ السَّاسَ كَيْفَ شَاءُوا وَلَا تَكُنْ صَوْلَعَانًا يَصْرَبُ النَّاسُ فِي كُنْ خَامِلٌ الذِّكْرُ أَنْ ذَمُّوكَ وَ لَا تَصَاحِبِ الْمَدَاحِينَ -

- (۱) و در حب و مطبوخ خوردی ای طریف
(۲) نفس از بس مدحها فرعون شد
(۳) تا توانی سده شو سلطان مشو
(۴) و ربه چون لطفت حامد و می جمال
(۵) آن جماعت کت همی دادند دیو
- اندرون شد پاک ز احلاط کثیف
کی ذلیل النفس هونا لا تند
زحم کش چون گوی شو چوگان شو
از تو آید آن حریصان را ملال
چون بیستت بگویندت که دیو

- (۱) کَلَّمَهُمْ فِي النَّارِ لَوْ هُمْ نَظَرُوا
مَيِّتٌ مِنْ قَبْرِهِ هَذَا رَفَعَ
(۲) مِثْلًا لِلْأَمْرِدِ الْأَسْمِ الْجَمِيلِ
كَمِي بِهَذَا الْمَدْحِ فِي الْفَخْرِ يَصَادُ
(۳) وَ إِذَا مَا الْحَيَّةُ مِنْهُ بَدَتْ
لَيَحْقُ الشَّيْطَانُ عَارَ لَوْ أَرَادَ
(۴) ذَهَبَ الشَّيْطَانُ نَشَرَ إِلَى
تَحْوِكَ لَمْ يَأْبِ أَمِنْ شَرِّكَ
(۵) آدَمِيَا أَنْتَ مَا كُنْتَ عَدِي
رَكَضَ حَلَفْتَ مِنْ خَمْرِ لَكَ
- لَكَ حَيًّا وَ بِكَ قَدَعَرُوا
رَأْسَهُ قَاتُوا وَ فَرَّ وَ فَرَعَ
وَضَعُوا الدَّهْقَانَ وَالْمَرْءَ الْجَمِيلَ (۱)
وَ يَوْضُ لَهُ تَقْصُونَ الْمَرَادَ
مَعَ قُحِّ الْأَسْمِ فِي الْعَارِ عَدَتْ
لَهُ تَقْبِيشًا دَنَى بَيْنَ الْعِبَادِ
حَاسِبَ الْأَسَارِ فِي هَذَا الْمَلَا
قَهَرَ الشَّيْطَانُ أَرْبَى مَكْرَكَ
خَفَكَ الشَّيْطَانُ كَالْقَيْدِ عَدَى
كَانَ سَاقِيكَ وَ كَمْ هَامَ يَكَا

(۱) و در سابقه کلمه (کد) گفته می‌شود که کاف مع الهمزة (که) که می‌باشد و الهج و قاله
الصح المطبوعه فی الهند و ایران و الصحیح انها نالکاف مع الدال که ذکر -

- (۱) جمله نیست چو گویدت بدر
(۲) همچو امرد که جدا نامش کند
(۳) چون به بدنامی در آید ریش او
(۴) دیو سوی آدمی شد بهر شر
(۵) تا تو بودی آدمی دیو ازیت
- مردۀ از گور خود بر کرده سر
تا بدین سالوس در دامش کند
دیو را نسک آید از تقشیر و
سوی تو بید که از دیوی بر
می دوید و می چشاید از هیت

- (۱) أَنْتَ فِي الشَّيْطَانِ وَالْحَقُّ نَهْ
إِذْ تَوَعَّلْتَ وَ فِيهِ وَلَهُ
مَكَكَ يَا مَقْسِدُ بِالرَّغْمِ أَنْهَزَمَ
خَوْفَ الشَّيْطَانِ رَدْتَ بِالْأَلَمِ
(۲) ذَالِكَ الْبَحِينَ غَدَى فِي ذَيْلِكَ
لَا إِذَا يَتَقَى الْمَسَى فِي وَصْلِكَ (۱)
إِذْ عَدَوْتَ هَكَذَا بِمَكَكَ أَنْهَزَمَ
وَنَحْدَكَ حَلَاكَ فِي فَيْدِ الْأَزْمِ (۲)

فی تفسیر الایة الکریم ماشاء الله کان و ما لم یשא لم یکن

- (۳) دَا حَمِيعًا نَحْنُ قَدَا (تفریق)
لَكَ الْغَرَمُ عَلَى طِي الطَّرِيقِ
بِسَوَى لَطْفٍ مِنَ الْحَقِّ لَمَّا
نَحْنُ لَا شَيْئِي وَلَا يُوْبَةُ بِنَا
(۴) يَسْوَى لَطْفٍ مِنَ الْحَقِّ وَ مَنْ
حَصَّ بِالْحَقِّ سَمَى دَاتًا وَ مَنْ
هَهُ كَانَ الْمَلَكُ وَأَوْرَقَ
لَهُ مَسُودَ وَ لَا نَابِقَ

(۱) علی معنوی من پمیدی الله هوالمستندی لان المعصوم من عصی الله بالاحدی بالعد
لنصرع الی الله حب السادة و قلها و عده و لهذا یقول مولانا (۲) ای حیسا کست
آدمیا و اسانا صاحب تعلق و لاد بادیک فل سمیت الاسانیة و ثمت غراویل هرب مک
لشیطان قال ندلی (کمر الشطان ادقال للسان ذکر عیسا کفر قن ای بری میثا ای احاف الله
رب العالمین) -

- (۱) چون شدی درخوی دیوی استوار می گریرد از تو دیوای نابکار
(۲) آنکه اندر دامت آویخت او چون چنین گشتی ز تو بگریخت او

در تفسیر آیه شریفه (ما شاء الله کان و ما لم یשא لم یکن)

- (۳) ابن هه گفتیم لیک اندر بسیج بی غنایات خدا هیچیم هیچ
(۴) بی عنایت حق و حاصلان حق گر ملک باشد سیاهستش ورق

- (۱) يَا إِلَهَ قَادِرٍ لَا فِي قَدَرٍ
مِنْكَ ذَا الْقَصْرِ الرَّبِيعِ ظَهَرَا
(۲) وَأَقِفْ أَنْتَ عَلَى الْحَالِ ظَهَرُ
لَا مَزِيدَ لَكَ لَا نَقْصَ وَلَا
(۳) يَا إِلَهَ فَصْلِكَ الْحَاجَّةُ قَدْ
مَعَكَ مَا لَاقَ كُلُّ أَحَدٍ
(۴) كَسَمَ مِنَ الْإِشْدَادِ أَنْتَ قَدْ وَهَنْتَ
كُنِيَ بِدَا الْعَيْبِ الْكَبِيرِ تَسْتُرُ
(۵) قَطْرَةَ الْعِغَمِ الْإِنْتَهَى قَلْبًا بِهَا
رَحْمَةً فِي أَبْعَدِ عَيْتٍ كَرَّمَ
(۶) قَطْرَةَ عِلْمِ بَرُوحِي وَحَدَّثَ
بِجَهَا يَا رَبُّ دُوَ الْجُودِ الْبَطِيفِ
- لَا وَ لَا كَيْفَ كَمَا شَاءَ أَمَرُ
و بِهِ النِّجْمُ الْمَيِّرُ رَهْرَا
وَ حَمَى تَعْلَمَ مَا أُنْدَى وَسَرُ
قَدَرُ قَدَسْتَ عَنْ وَصْفِ الْمَلَا
أَحْزَ وَالْعَدَى بِالصِّدْقِ وَعَدُ
يَذْكُرُ أَنْتَ ذَلِيلُ الْإِشْدَادِ
وَلَا الْمَعْرُوفِ وَالْحَيَّرَ طَلَسْتَ
مَا بَدَى فِينَا تَدَاكَ تُظْهِرُ
بِحَدَّثَ يَهْدِي أَرْوَحَ بِالْمُورِلِهَا
لَكَ أَوْصَاهَا أَدَمَ مِنْكَ الْعِغَمُ
هِيَ لَوْلَا أَنْصَلَ مِنْكَ فُجِدَتْ
مِنْ تَرَابِ الدُّنْيَا الْكَثِيفِ

- (۱) ای خدای قادر بیچون و چند
(۲) واقفی بر حال بیرون و درون
(۳) ای خدای فضل تو حاجت روا
(۴) ابقدر ارشاد تو بخشیده
(۵) قطره دانش که بخشیدی ز بیش
(۶) قطره علم است اندو جان من
- از تو پیدا شد چنین قصر بلند
بی کم و بی بیش بی چندی و چون
با تو یاد هیچکس نبود روا
تا بدین بس عیب ما پوشیده
مصل کردی بدریا های حویش
وارهانش از هوای خاک تن

- (۱) قُلْ إِنْ ذِي الثَّرْبِ حَوْرًا وَعَا
تَجِسِفُ تَسْلُهَا تَوْبُ إِلَهِنَا (۱)
تَجِسِفُ تَسْلُهَا تَوْبُ إِلَهِنَا
أَنْتَ وَالْمَلِكُ الْعَظِيمُ الْقَاهِرُ
بَكْرَةً مَعَ مَالِهَا مِنْ عُنْصِرِ
نَدَلَتْ أَوْ أَهْرَقَتْ ضَاعَتْ هَاءُ
تَهْرَبُ تَخْرُجُ مِنْ سَطْوَتِكَ
عَدَمٌ لَمْ تَلَفْ أَيَّ سِمَةٍ
لَا تَتَّ فِي رَأْسِهَا قَمَلُ الْقَدَمِ
ضِدَّهَا مَا أَنْ تَشَاءُ تَفْعَلُ
لِلْوُجُودِ الْكُلِّ مِنْهَا يَطْلُبُ
- (۲) قُلْ إِنْ بِالرَّغْمِ هَدَى الْأَهْوِيَّةُ
هَبْ إِذَا تَمَسَّهَا قَالِقَادِرُ
تَأْخُذُ قَهْرًا لَهَا أَوْ تَشْتَرِي
قَطْرَةٌ يَلُوكُ النَّهْيُ لَوْ بِأَهْوَاءِ
قَمَتِي مِنْ مَحْزَنِ قَدَرَتِكَ
لَوْ أَنْتَ فِي عَدَمٍ أَوْ مَدَى
لَوْ لَهَا تَطْلُبُ لُطْفًا وَكَرَمَ
مَاءُ آلَافٍ ضِدَّ تَقْتُلُ
حُكْمَتِكَ مِنْ بَعْدِ هَذَا يَسْتَحِبُّ

(۱) البراد من الثرب و الاهوة لوازم البدن و تزویجات الطراف مثل الهوى و ابوهم
و الشهوات العنسیه انتهى بعد الاساس عن طریق السعادت الا بديه نسخه نایه ذاك السنا

- (۱) پیش از این کاین خا که باخسفش کنند
(۲) گرچه چون نفسش کنند توقادری
(۳) قطره که در هوا شد پاکه ریخت
(۴) گر در آید در عدم یا صد عدم
(۵) صد هزاران ضد ضد را میکشد
- پیش از این کاین بادهای نفسش کنند
کش از ایشان و استانی و اخری
از خزینه قدرت تو کی گریخت
چون بخوایش او کند از سرقدم
بازشان حکم تو بیرون میکشد

كُلَّ عَصِيرٍ مَرَّ قَدَمًا أَوْ يَعُودُ
دَائِبَ السَّيْرِ بِلَيْلٍ وَ نَهَارٍ
جُمْلَةُ الْأَفْكَارِ مِمَّا وَ الْمُقُولُ
تَسَّرَ فِي عَوْرِهِ الْقَحَّ الْعَمِيقُ.

الْأَلَهُ نِسْتُ بِالرِّقْعَةِ
مَنْ حِسَابُهَا الْعِشْقُ أَلَمْ
فِي الْحَرِيفِ أَنْطَرُ لَخَوْفٍ وَفَرْقٍ
مِنْ وَجُودٍ وَ رِجْعٍ مُفْتَنِّمٍ
لَيْسَ كَالنَّائِحِ ثَوْبَ السَّوَادِ
وَعَلَى الْأَرْهَارِ وَ الْوَرْدِ نَكِي

يَأْتِي حُكْمٌ قَهْرٌ بِالْأَمْرَةِ^(۱)
لَهُ رِجْعٌ ثَانِيًا كَيْفًا وَ كَمْ

(۱) قَبْلِ الْأَعْدَامِ فِي سَمَتِ الْوُجُودِ

قَطَارٌ وَجَدَ بَعْدَ قَطَارٍ

(۲) سِيمَا فِي كُلِّ لَيْلٍ مَا يَطُولُ

تَفَرَّقَ بِالطُّلُوعِ فِي حَرِّ عَمِيقٍ

(۳) ثُمَّ عِنْدَ الصُّبْحِ كَيْفَ ذِي النَّبِيِّ

تَخْرِجُ الرَّأْسَ مِنَ السَّحْرِ الْخَصْمِ

(۴) مِائَةُ آلَافِ عُصْنٍ وَ وَرَقِ

هَرَبَتْ طَرَأُ إِلَى بَعْرِ الْعَدَمِ

(۵) ذَا الْفَرَاتِ بِنَعِيمٍ وَ اضْطِهَادِ

فِي الرِّيَاضِ حَرٌّ وَحَدَأُ وَشَكِي

(۶) ثُمَّ أَيْضًا مِنْ رَأْسِ الْقَرْيَةِ

كُلُّ مَا أَنْتَ أَكَلْتَ يَا عَدَمُ

(۱) نسخه تايه دلمره -

هست یا رب کاروان در کاروان
فرق میکردند در بحر قنول
بر زنت از بحر سر چون ماهیان
از هزیمت رفته در دریای مرگ
در گلستان بوحه کرده بر حضر
مرعصم را کانه خورده باز ده

(۱) از عهدیما سوی هستی هر زمان

(۲) خاصه هر شب جمله افکار و عقول

(۳) باز وقت صبح شد چون اللهیان

(۴) درخزان بین صدهزاران شاح و برگ

(۵) زاع پوشیده سیه چون نوحه گر

(۶) یلذ فرمان آید از سالار ده

(۱) مَا أَكَلْتُ أَيُّهَا الْمَوْتُ الرُّؤْمَ

مِنْ ثَبَاتٍ وَ وُرُودٍ وَ وُرُقٍ

(۲) يَا أَخِي عَنْ نَفْسِكَ انْعَدْ نَفْسًا

إِثْتُ مَعَ نَفْسِكَ مِنْ بَحْرِ لُورٍ

(۳) يَا أَخِي إِثْتُ يَعْقِلُ مَعَكَ

فَيَكُلُ نَفْسٍ فَيْكَ حَرِيفٍ

(۴) خَضِرًا زَيَّانَ تُسَنَّنَ الْجَنَانُ

فَسَابِرٍ وَ بَاسِرٍ وَ شَقِيقٍ

(۵) مِنْ كَثِيرِ الْوُرُقِ فَوْقَ الشَّجَرِ

مِنْ كَثِيرِ الْوُرُودِ مِنْ وَفْرِ الزُّهْرِ

(۶) ذِي الْأَحَادِيثِ الَّتِي قَدْ نَحَسَتْ

رِيحُ ذَلِكَ السُّبُلِ وَالْحَصْرِ

وَالدَّحَى الْأَسْوَدَ إِرْجِعْ لِلْأَنَامِ

وَحَشِشٍ كُلُّ مَا طَابَ وَرَقٌ

وَأَقْصِدِ الْبَحْرَ وَخَلِي الْيَبْسَا

وَبِهْ عَرَقِ الْأَتَرُ فِيهِ الْقُورُ

نَفْسًا وَ أَضْعُ لِمَا أَخْكِي لَكَ

وَ رُبْعَ شَمَلًا حَدْبًا وَ دِيفَ

أَنْظِرِ الْعَمْرَ بِهِ بَاهِي الْجَنَانِ

حَفَا وَ اسْتَرِيحْ وَ اَمْسِكِ الْعَمِيقَ

إِحْمِي الْفَضْلَ الرِّطِيبَ وَ اسْتَمِرْ (۱)

إِحْسَمْتَ فِيهَا الصَّخَارَى وَالْقُصُورُ

وَأَمْسِكِ الْكَلَّ لَطْفًا يُسْتِ

وَ إِرْجِعْ بِهِ وَ الزُّهْرَ

(۱) ایستای مضطرب استواری و معده الکثرة -

(۱) آنچه خوردی واده ای مرگ سیاه

(۲) ای برادر یکدم از خود دور شو

(۳) ای برادر عقل یکدم با خود آر

(۴) باغ دل را سبز و تر تازه بین

(۵) زنبهی برگ پنهان کرده شاخ

(۶) این سخنهایکه از عقل کل است

از سب و ورد از برگ و گیاه

با خود آ و غرق بحر نور شو

دم هم در تو خزان است و بهار

پرز غنچه و ورد و سرو و یاسمین

دنبهی گل نهان صحرای و کاخ

بوی آن گلزار و سرو و سنبل است

- (۱) هَلْ نَشَقَّتْ طَيْبٌ وَزِدَّ وَزَهَرَ
هَلْ رَأَيْتِ الْعُلَى لِلْحَمْرِ الْعَمِيقِ
(۲) كَانَتْ الرَّاغِبَةُ حَيْرَ دَيْلِ
بِكَ لِنَحْبِهِ سَارَتْ هَادِيهِ
(۳) كَانَتْ الرَّاغِبَةُ هَدَى لِدَوَاهِ
فَبَنِي الرَّاغِبَةَ إِذْ تَفَحَّتْ
(۴) نَتْنُ الرَّاغِبَةِ أَلْعَيْنَ أَصَابَ
طَيْبُ الرَّاغِبَةِ مِنْ يَوْسَفَ
(۵) يَوْسَعًا إِنْ لَمْ تَكْ أَنْتِ قَصِيرَ
مِثْلَهُ كُنْ بِاضْطِرَابٍ وَحَسَرِ
(۶) أَنْتِ إِذْ لَمْ تَكْ شِيرِينَ قَدَعِ
أَنْتِ إِذْ لَمْ تَكْ لَيْلَى فَأَعْدِرِ

جوش مل دیدی که آنجا مل نبود
می برد تا خلد و کوثر مر ترا
شد ز بویی دیده یعقوب بار
بوی یوسف دیده را باری کند
همچو او باگریه و آشوب باش
چون نه لیلی تو مجنون گرد فاش

(۱) بوی گل دیدی که آنجا گل نبود
(۲) بوقلاوزست و رهبر مر ترا
(۳) بو دواي چشم باشد نور ساز
(۴) بوی بد مر دیده را تاری کند
(۵) تو که یوسف نیستی یعقوب باش
(۶) تو چو شیرین نیستی فرهاد باش

تفسیر قول الحکیم السنائی قدس سره (۱)

(۱) ناز را روی ساید همچو ورد چون نداری گردد بد حومی نکرد

(۲) عیب نباشد چشم نابینا و ناز رشت باشد روی نابینا و ناز

(۱) يَنْدُلَالٍ وَحَبَّ أَوْجَهٍ أَجْمِلْ مَنْ غَدَى بِاللُّطْفِ لِلْوَرْدِ الْعَمِيقِ

أَنْتَ إِذَا لَمْ تَجِدِ الْوَجْهَ الْمَلِيحَ لَا تَذَرْ حَيْمًا عَلَى الْحَقِيقِ الْقَبِيحِ

(۲) عَيْبُ الظَّرْفِ اللَّذِي كَفَّ إِذَا غَابَ لَوْ أَظْهَرَ عَمَحًا وَذَلَالٌ

عَيْبُ الْوَجْهِ اللَّذِي عَنْهُ الْأَجْمَلُ

تفسیر قول حکیم سنائی قدس سره

(۱) أَسْتَمِعْ لِلْمُصْنِعِ هَذَا الْمُفْتَرِ الْحَكِيمِ الْقَزْوِيَّ الْمَشْتَهَرَ

يَتَرَى فِي النَّدَنِ الرَّثَّ الْجَدِيدَ مِنْ شَابِبٍ عَضِرَ الرُّوحَ يَعْيدُ

(۲) ذَا الرُّعَايَ عَابٍ وَرُوحَ أَسْمَعَ أَتَقَعَهُ هُوَ أَلَيْسَ بِفَوْحٍ

أَرَى تَمَسَّكَ مِنْ مَاءٍ وَطِينٍ حَارِحًا بِأَسْتِ عَلَمٍ وَ يَقِينُ

(۳) تَصَحَّه بِالرُّوحِ وَالْقَلْبِ أَسْمَعَ وَ لَهُ فِكْرُكَ رُوحًا إِنْصَنَعَ

و كَذَا رُوحَكَ فِكْرًا بِعَمَلٍ وَأَضْطَمِيهِ مِثْلَ وَحْيٍ مُزَلِّ

(۱) هوا و لجه محدود من آدم لسانی الشاعر الحکیم (۶۶۵ - ۵۴۵)

(۱) تشو این بند در حکیم عریوی تا بیای در تن کهسه سوی

(۲) بی رباعی را شوار جان و دل تا بکل بیرون شوی از آب و گل

(۳) بند او را از دل و جان گوش کن هوش را جان ساز و جان راهوش کن

- (۱) دَا حَكِيمٍ عُرْتَهُ نَشِيْحَ الْكَبِيْرِ
 قَالَ خُذْ مَعِيَ دَ الْمَصْحُوحَ الْحَسَنُ
 (۲) اَنْتَ تَخْجِجُ الْحَسَنَ عِنْدَ يُوْسُفَ
 غَيْرَ تَوْجِيْهِ بِهِ تَقُوْبُ اَنْتَهَالُ
 (۳) كَانَ مَعْنَى الْمَوْتِ اِسْمَاعِيْلُ الْخُضُوْعُ
 اَنْتَ يَا سَالِكَ قَرَأَ وَ اَبْتَهَالُ
 (۴) لِيَحْضُرَ اَمْسُ عَيْسَى الْاَحْيَا
 حَسَنُ رُوْحَتِ حَسَمًا يَهْرَا
 (۵) مَعْنَى الصَّخْرِ يَكُوْنُ فِي اَرْبَعٍ
 كُنْ تَرَادُ كُنْ يَكُوْنُ لَوْرْدُ الْحَسَنُ
 (۶) فَيَسِيًّا كَثْرَةً اَنْتَ الْحَجَرُ
 قَرَمًا اَمْتَحِنَ حَرْبًا وَ صِرَ
- وَ اللَّيْبُ الطَّائِرُ اَلْيَسِيْتُ الْخَيْرُ
 وَ تَعْلَمُهُ قَرُوْضًا وَ سَسَ
 دَعِ يَحْسِبُ يُوْسُفَ لَمْ تَوْصِفِ
 وَ كَابُ دَعِ لَكَ اَيَّ عَمَلٍ
 وَ الدُّعَا وَ الْفَقْرُ اَنْوَاعُ الْخُشُوْعُ
 مَيِّتًا كُنْ اَتَقُوْرُ بِالْمَثَالِ
 لَكَ مِنْ بَقِيَّةِ الدُّنُوْرِ وَ الْمَمَاتِ
 وَ اَلْهُ سِرٌّ سُرُوْرٌ فَاِخْرَا
 رَأْسُهُ الْمَحْضَرُ رِيَاءٌ مَرِيْعٌ
 يَسْمُوْهُ الْوَاوَاءُ عَمَى مِرَ اَرْمَ
 كَمَتِ بِمِثْلِي اَنْفَابُ حَرْجًا بِالْاَثَرِ
 بِالْاَتْرَابِ تَسْمَتْ الْوَرْدُ الْعِطْرُ

گفته است این بند بگو یاد گیر
 جر بیار و آه بعهوی مکن
 در نیاز و فقر خود را مرده ساز
 هیچو حوشت خوب و در حمله کده
 خاک شو تا گل بروید رنگ رنگ
 آزمون را يك زمانی خاک باش

- (۱) آن حکیم غزنوی شیخ کبیر
 (۲) پیش یوسف بازش خوبی مکن
 (۳) معنی مردن و طوطی بد نیاز
 (۴) تا دم عیسی ترا زنده کند
 (۵) در بهاران کی شود سر سبز سنگ
 (۶) سالها تو سنگ بودی دلخراش

فی بیان حکایة الشیخ المنسوب الی الجنگ (۱)

الاری کان فی عهد عمر فافتقر حتی ذهب الی المقابر ومن شدة احتیاجه ضرب جملته وغنی به لوحه الله تعالی

- (۱) فی بیان ذا حدیثاً اُسمع
لترى فیہ اُتقاده الصادقین
(۲) ذا سمعت کما فی عهد عمر
مع لطف واثیلاق و حور
(۳) یبغاه التمل الصداح کما
مرة واحدة من احده
(۴) رین الیدی منه النفس
و یحس لجهه الحجاب قد
(۵) مثل اشرافل من فی احده
و هب الاموات روح فی بدن
- و آله بالروح و القلب انزع
من هم رحمة رب العالمین
مطرب قد تحریک اوتار (۲)
یورث الروح عیما و سرور
دبش خیرات میا به لم
ذا الجمیل مائة من حسبه
و به ندبه کم انسوا
قمت الساعة هب من رقد
و حمل الصغیر من قد
و بها من لذة العود ورن

(۱) الجنگ آله طرب مر بها الصبح (۲) سعه نسه - عرف راور

داستان پیرچنگی که در عهد عمر از پیر خداوند در گورستان

در روزی نوای چنگ میزد

- (۱) در بیان این شو یک داستان
(۲) این شیدستی که در عهد عمر
(۳) لیل از آواز او بیغود شدی
(۴) مجلس و مجمع دمش آراستی
(۵) همچو اسرائیل کاوازش نفس
- تا بدی اعدا راسخان
بود چنگی مطربی ناگر و مر
یک طرب را آواز خویش صدشدی
ور نوای او قنات حاستی
مردگان را جان در آرد در بدن

- (۱) أَوْ رِسَالَاتٍ لِإِسْرَافِيلَ كَانَ
 مِنْ سَمَاعٍ لَهُ فِي الْفِيلِ الْحَمْحَمُ
 (۲) أَوْ كَدَّادُودَ يُحْسِنُ الثَّغْمَ
 سَاقَتِ الرُّوحُ لِيَسْتَأْذِنَ الْإِلَٰهَ
 (۳) يَقْصِمُ إِسْرَافِيلُ يَوْمَئِذٍ أَنَّهُ
 تَهْبِطُ الرُّوحُ أَنْتَدِي قَدْ دَوَّرَا
 بِهِ نَجَادَ نَعْدَا مَا صَنَعَ الرَّمَانُ (۱)
 سَبَّ شَوْقًا إِلَيْهِ وَازْتِيَاخُ
 وَبِمَا كُنَ بَهَا مِنْ حِكْمِ
 رَحْمَتِهَا لَطْمُهُ تَرَحُّو وَ نَدَاهُ
 تُنْدِي فِي السَّعَةِ الْإِطْبَاقِ رَنَّهُ (۲)
 مَاةً عَامٍ الْحَيَاةَ هَجَرَا

(۱) سبعة نامه - او رسالات لاسرافیل قد کن فی حسن عجیب لا یعد -
 قال فی هیچ رسائل جمع رساله وارساله ما یستفاد منها شبه آله و هی الجیگ بارساله
 یعنی ایسر او بقول مرکه من مار و سائل معناه صوت الجیگ کان لاسرافیل صدیقا سائلا
 او بقول کان صوت الجیگ صدیقا جاریا من السلا و هو الحرمان ای اذا سمعت صوت آله
 کانه کان لاسرافیل (ع) محرراً و معاوناً او صديقاً سائلاً او صديقاً عطی الیه (لارواح و سماعه
 ای الاله یسر بحکم الفل مثل لعل جناح ای جراح الشوق و المحبه و الدون و لصحیح
 ان رسائل هنا جمع رسل و هو موافق باللحن و الصوت مع لاجن و مصوت و ربما استعمل
 مولانا الجمع فی معنی المردک قال (تن دمی کر آدمش کرد و بیاں د تو گویم ای تو اسرار بیاں
 و استعمال الاسرار فی محل السر و سه علی دلت مکنون رحمة هدا است
 (او رسل لعل اسرافیل کان به جاء به من الرمان - (۲) کانه یقول کما یحصل للامور
 حیاة من نفع اسرافیل فی الصور کذا یحصل بنفوس لاله من صوت (جیگ) هدا الشح حدة
 و من نعماته نشاط و لهذه النعمه یسر و یقول (اسرار در درون هم همه هست)

- (۱) یا رسائل بود اسرافیل را
 (۲) یا چو داود از خوشی همه هاست
 (۳) سارو اسرافیل ووری ناله را
 کر سماعش پر بر مننی فیل را (۱)
 جان برندی سوی ستار خداست
 جان دهد بوسیده صد ساله و

(۱) برخی از شراح گویند رسائل جمع رسیل است که همزیں باشد ولی چونکه معادل جمع
 فعین پیامده ست باید رسائل در این مورد جمع رسالت باشد باین معنی که آواز آن پیر رسالتهای
 اسرافیل بوده کر سماعش پر بر مننی فیل را و دو معنی نسخ (یا رسیلی بود اسرافیل را) -

- (۱) لَتَوَلَّيْنِ الْكَرَامَ فِي الضَّمِيرِ
نَفَمُ أَقَعَّ لَهَا عَرَّ الطَّيْرِ
مَرَّ لَهَا حَبٌّ فِيمَهُ فِي الرُّمْنِ
(۲) أَبَدًا لَا تَسْمَعُ نَكَّ الْمَقَمِّ
أَذُنُ الْجَحْسِ وَعَنْهَا فِي ضَمِّمِ (۱)
مَنْ سَمَاعِ الْعَمِّ دِي فَلَسْتُ
أَذُنُ الْأَسْرَارِ لِجَحْنِ عَدَى
نَقَمَةُ الْقَلْبِ فَوْقَ الدَّهْنِ
وَلَوْ الْجَحْسُ مَعَ أَشْ آدَمِ
أَعْمَى فِي سَجَرِ هُدَى لَعَنَهُ
(۲) جَمَلٍ وَتَرَوُّقِ الْمِيرَانِ
سَجَدَ كَأَنَّ تَقْيِيدَ دَائِمِ
مُحِبِّ كَأَنَّ أَسْرَ الرِّقَةِ

(۱) ای مشتاعب المصدم وعبدهم (ع) طاهرة نظفة (۲) یولو کاستحمة لجس ایضا من هذا
م وهو عالم المذک کل لعدم الحسبه لا سمعها الادمی ولقد « فی الشعر الی الی نعمة القلب
ای من کنتی اعنتی وعبد اعبدی وایحی ونبعة الادمی اصعب واعنی من نعمة الجس ومع هذا
لا تعادن نعمة القلب لانها من عالم الککوت -

- (۱) اولیا را در درون هم نغمه هست
(۲) بشود آن نغمه هارا گوش حس
(۳) شود نغمه بری را آدمی
(۴) گرچه هم نغمه بری زین عالم است
(۵) گر بری و آدمی زندانی اند
طالبانرا ران حیات بی بهاست (۱)
کز مستخنها گوش حس باشد بحس
کو بود واسرار پریان اعجمی
نغمه دل برتر از هر دود مست
هر دو در رندان این نادانید

(۱) نغمه های مذکور عبارت از کلام عسی که گوش حس از شیدن آن ناتوان میباشد

- (۱) سُورَةُ الرَّحْمَنِ يَا هَذَا أَذْكَرٌ
تَسْتَطِيعُوا تَعْدُوا مِنْهَا عَرَفَ
(۲) سُورَةُ الرَّحْمَنِ أَقْرَأُ وَافْهَمُ
كُنَى عَلَى الْبَحْرِ وَاسْرَارَ لَهَا
(۳) شَقَلْ هَدَى الْأَوْبَاءَ وَالْعَمَلُ
أَوْ تَطَلَّيْتُ الدَّلِيلَ فَهَيَّ لَكَ
(۴) نَعَمَاتٌ فِي قُدُوبِ الْأَوَّلِ
أَوَّلًا قَالَتْ يَضْجَعُ فِي الْمَلَا
(۵) أَحْشَرُوا مَنْ تَقَى لِأَدَى وَتَرُوسَ
وَاطْرَحُوا دَا ثَوْبَهُ مِنْكُمْ وَالْجَمَالَ
- آيَةُ بِمَعَشَرِ الْحَنِ أَظْهَرَ (۱)
وَلَهَا الْبَحْرَ وَمَا فِيهِ أَوْحَشَ
إِلَيْهَا الْمُنْتَدِي لَسَ أَقْهَمُ
يَقِفُ تَهْدِي لَهَا حَصْرَ لَهَا
فِي طَرِيقِ مَا يَدِرُ قَطْرَ رَأَى
رَجَعَ الْبَحْرَ دَوْمَ كَالْفَتْكَ
وَبِرْوَاحِ الْهَدَاةِ الْأَصْغِيَاءِ
أَسْمُ يَا مَنْ هُمْ أَجْزَاءُ لَا (۱)
أَرْفَعُوا صَعُوقَ الْقُدُوبِ وَالْمُفُوسِ (۲)
كَرَّةَ لَدُورِ حُمَا وَالْجَمَالَ

(۱) آیه در سوره رحمن (بمعشر الحن و لا من ان استطعتم من بعدوا من السوء و لا من ما بعدوا
لا تفتنوا الاسلامان) ی موة و لا موة لكم علی دلت (۲) ای فالت مناسبا معنوی من لیس لهم من
عن سمع احسن .. احرى لا العارة بلدم و المصافة .. (۳) و هذا حاشا لثالث الهمیدی مع
شیخه ان یضد عن الدسا و ما سمع .. هی صورة لاله المحبوب و معیه مسمی لا اله الا الله حتی یزوج
لطالب لبحق جل و علا بالعلوم لصادق و یكون من احراء لا صور قس و سبی العدة و یهد ..
فی الشطر الثاني (وین خیال و و هم یکسر امکند)

- (۱) معشر الحن سوره رحمن بخوان
(۲) سوره رحمن بخوان ای منتدی
(۳) کلا ایشان است در سوی دری
(۴) نعمه هدی اندرون اولیا
(۵) هین دلای می سرها برزید
- تستطیعوا تعدوا را بازدا
تا شوی بر سر پریان مهتدی
گرددت روشن چه جوئی رهبری
اولا گوید که ای احرى لا
وین خیال و و هم یکسر امکند

(١) اَشْمُ يَا مَنِ حَمِيْدُ بِالْمُتَّصِدِ

رُوحَكُمْ مِنْ نَفْسِ اللَّامِ

(٦) لَوْ أَقُولُ أَنَا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَقَدْ

رَأْسُهَا الْأَرْوَحُ مِنْ لِي الْأَعْمُورُ

(۷) سَمِعْتُ فَرَسًا قَدِي ۱۰ بَعْدَ

لَكَ لَا تُدْنِ إِلَيَّ شَيْئًا

(٤١) أصبح هدى الأولياء في المقدم

والاجابة

۱۰ روح کلی میت اُنقاب ابدی

بہار میں ۱۸۶۰ء میں

خُلِقُوا فِي الْكُونِ هَذَا وَالنَّسَاءُ

هَلْ هِيَ لَمْ تُسْتَلَمْ أَمْ تَلَدُ (١)

سنة احدى عن القتب العظيم (٢)

دفعتم طارت سروراً وحموراً

مَنْ يَرْغِبِ الْغَيْبَ مِنْكَ وَحْدَهُ (٣)

لَا تَقْرَأُ فِيهَا

هـم أسراراً في عتصم في الإمام

لَاذِي مَاتُوا فِيهِمْ

و هي الطوبى في قصر المدن

وی شیخ جود و سکن

(۱) که نام بند و ولد الهی و اعدا و لا یگوید است و لا علی بن ابی طالب باشد (۲) ای درویش ای که در اجساد و اوصاف و صفات من است، چه نسبت احدی را به من در این صفت و در این
 دریاها من می‌بهره و منبر است (۳) اگر در من السبح و السبح احسن ای سوره که تسبیح من است اینهاست
 و اینهاست که من ترند الرخصة به لا سب سبم الرأس و هو لا یسب ان سبم اسم و الزوج

حاجے امام علی ہریزیہ و راجہ

جاءا سر سر زسد ار دحمه ها (۱)

لٹ رفل آں تہو دستور بست (۲)

مردم را رایشان حیات و ما

در جہد و آوژشان اسر کہیں

(۱) ی ۵۰۰ پوسیدہ در کون و مسا۔

(۲) اگر به گوشت شمشاد رس بدهیم

(۲) گوشہِ مردیت کی کانِ دورِ یس۔

(۲) ہیں کہ اسرافیل و قند اوٹیا

(۵) جان ہرٹ مردہ رنگورس

(۱) دحبه گندی که بر سر گور سارند یا محل چهار گوشه که در آن مرده بنهد و معتدل است که در اینجا مراد مصدق قیر باشد (۲) مراد از گوش گوش دل است

(۱) قَائِلًا يَا اللَّهُ دَنِّحُنْ أَفْرَقْ

حَصْرَ الْأَحْجَاءِ لِمَنْتِ الْعَدِيَّةَ

(۲) فَحَبِيبًا نَحْنُ مِمَّنَا فِي الدُّنَا

ثُمَّ لِحِجْ أَفْرَقْ عَدُوِّي نَا

(۳) إِنْ أَحْسَ الْأَحَقُّ مِنْ عَيْنِ الْعَدُوِّ

هُوَ مُطْبِعُهُ لِيَدِي غُطِّي الْكَلَامَ

(۴) أَنَسَمْ يَا مَنْ فَاكُمُ حَمَلًا

فِيَنَحْرِ الْأَحْبَبِ دَاغِدَمْ

(۵) مُطْبِقْ دَا لِحِجْ لِيَسْتَعْلَنَ كَانْ

عَنْ سِوَاهُ وَعَلَى اللَّحْنِ أَسْتَقْ

مَرَّةً بِالْحُجْنِ لِلَّهِ الْعَظِيمِ

وَلَنَا يَا مَرَّةً حَانَ الْقَمَا

طَوَحْ أَمْرٌ لَهُ قَمَا كَمَا

فِي حَجَابِ كَانْ أَوْ عَنَرِ حَجَابِ

مَرَّةً مِنْ حَسِبَهَا بَيْنَ الْأَنَامِ

تَحْتِ يَحْلِدِ عَدَمًا سُنْ أَمَلَا (۷)

أَرْحَمُوا عَنْهُ لِيَعْلَمَ لَا يَنْمُ

هَنَةً مِنْ حَقَّقُوا عَمْدًا لِلَّهِ بَا

(۱) هذا البيت هو الحقيقة تعبير است السابق بأن مراده قدس سره بقوله (آواز خداست ای صوت الله کلامه از منی مره عن الحرف و لصوت ولدفع شبهة من لا يحسن الظن به من العرب قد استند کورد (ناک حق ایدر حجاب وبی حجب الخ) ای ن صوت الله من کان فی حجاب او بلا حجاب مطبوع الله به منی دعه ای سبب حیران اعطاه ای اعطی که ائمه الله امریم من حجاب فكان الصوت المعنوی لیسببها مره هو کلام احدی المره عن الحرف و الدلالة لدى مره حیران و فی حقیقه الایض هو الله تعالی فاستاده لحرر فی من الایات معار (۲) ای من فاکم فی البقاء لله تبارکهم عذماً معجب تحت جلد اسثرة ارجعوا من عدم العین لی اعلم المصدق به من من القلب نسخة ثمة مرطوب (۳) ار د م د الله المرشد الکامل المذی تعنی له الحق بحیث است که مره

(۱) گوید این آواز آواز خداست

(۲) ما بردیم و سگلی کاستیم

(۳) ناک حق ایدر حجاب وبی حجب

(۴) ای فنانان نیست کرده در پوست

(۵) مطبق ن آور خود ر شه بود

زنده کردن کار آواز خداست

ناک حق آمد همه رحاستیم

آن دهد کوداد مریم را زجیب

نار گردید از عدم رآواز دوست (۱)

گر چه از جعوم عبد الله بود

(۱) یعنی ای سگه فدا شد را معذوم بعدم جهل ساحت بوا حق که در او ایستاد عدم جهل بهی حیات علم بار گردید

(۱) مَا فِي مُشْكَاثٍ اَيُّ مَحَلٍّ

مُشْكِلَاتٍ اَعْلَاهُ اَنْحَلَّتْ وَاِنْ

(۲) اَيُّمَا الظُّلْمَةُ جَاءَتْ وَالسَّدْفُ

مِنْ سَنَا اَمَامِي نَوَاحِي

(۳) طَلْمَةُ عَنْ كَشْفِ شَمْسِ الْمَهَارِ

هَذِهِ الطَّائِفَةُ مَا يَحْسُ

(۴) اَدَمًا فِي دَوَّحِهِ اَسْمَاءُهُ

مِنْ اَدَمٍ لَاسِيًا مَحْ

(۵) مَدَّةً طَلَبَتْ لَهَا مَحْدُولُ

لَنْ هَذَا لَمَدَحٍ لِّلْمَحْدُولِ

لَوْ شَرَقَتْ نَفْسًا بَلْ لَوْ اَقْلَ

صَعَتِ صَعَتِ حَطُّونًا نَمِ نَهْنِ

يَحْيُوشِ عِنْدَهَا النُّورُ اَرْتَجِفْ

سَبَقَتْ بِالْمَرَّةِ شَمْسُ الصُّبْحِ

مَا رَهَتْ بِأَنْتَ بِمَخْرِجِ الْكَسَارِ

تَرْجِعْ صَبْحًا بِهِ يَجْلِي الْغَمْسُ (۱)

هُوَ اَبَدِي بَيْنَ آيَاتِهِ

اَبَدِي اَطْلُغْ مَا فِيهِ سَمَحُ (۲)

اَوْ شَأْنٍ مِنْ قَدَحِ مَاءٍ مَبْنِي

مَدَدٍ اَيْضًا مَعَهُ يَمْتَلِي

(۱) راد + حید الحیم + افعه + نسی بروا + اُرشاد لاسیه (۲) اشره الی قوله تد +
و عالم آدم لاسه + کب + جمعاک حیدیه فی الارض + اواله بدلی و حید + هم + نسی و حید رحما +
ولو تمددوا فی الصورة ولكن متعبدون فی المعنی .

(۱) هر کجا نام مشکات دمی

(۲) هر کجا ریگی آمد با سرا

(۳) طلسمی را که کاش بر داشت

(۴) آدمی را او بخویش اسما سود

(۵) آب خود از جو بجو خواه از سو

حل شد آنجا مشکلات عالمی

از فروغ ما شود شمس الضحی

اردم ما گردد آن صفت چو چاشت (۱)

دیگر امارا ز آدم اسما می کشود

کاین سیور را هم مدد باشد رجو

(۱) اطلاق دم بر اسان کامل برای اینکه باطن او عین صبر رحمانی که در آن عالم موجود میباشد
و تعبیر او او سقط ما که صیغه جمع است برای اینکه مظهر جمیع اسماء بوده است

- (۱) تَوَرَّأَ أَطْلُبُ إِنْ تَشَاءُ مِنْ قَمَرٍ
 إِنْ نَوَّرَ الْقَمَرِ أَيْضاً أَمَدُ
 (۲) أَقْنِيسُ سَرَعَانَ إِنْ تَنْقَى سَحُومُ
 (۳) إِنْ تَشَاءُ مِنْ آدَمَ الْمَوْرَ لَهُ
 إِنْ تَشَاءُ مِنْ كَوْبِ النَّحْمَرِ أَشْرَبِ
 (۴) إِنْ هَذَا الْقَرْعُ بِأَكْوَابِ اتَّصَلَ
 بِمَشْكِكَ يَا صَاحِبَ الْحِطِّ الْحَسَنِ
 (۵) قَانِسِي الْمَضْطَمِي طَوْبِي مَنْ
 هَكَذَا مَنْ مَا رَأَيْتُ وَرَأَيْتُ
- أَوْ تَشَاءُ مِنْ وَجْهِ شَمْسٍ سَمِيرِ
 لَهُ وَجْهَ الشَّمْسِ حُسْنًا يَا وَلَدَ
 قَانِسِي هَلْ صَحَابِي لِمُحُومِ (۱)
 أَطْلُبُ أَوْ مِنْهُ فَلَا فَرْقَ لَهُ
 أَوْ تَشَاءُ مِنْ قَرْعِ اشْرَبِ وَأَطْرِبِ
 أَعْلَا رَدِّ عَنْهُ مَا أَهْضَلِ (۲)
 لَمْ يَكْ ذَا الْقَرْعِ فِي رُشْدٍ وَفَنَ
 قَدْ رَأَيْتُ هَلْ هَرِ بِالْمَنْ
 مَنْ رَأَى وَجْهِي بِالْفَضْلِ شَأْيِ (۳)

(۱) قال (ص) اصحابي كالنجوم بأهم اقتدارهم امداد (۲) راد الله عن الاسماء والبرسيم ومن سكوب جميع العود مثلاً لفرعه والاماميه ولا عماده على صمدية ذات بصير كنهه لا لا يظلم النظر اليه الا على اعتقاد صادق من امثله ليس هو عن امثله بل راد اعلامه من الواحد عن الفرع هو كالاخذ من الاصل ولان هذا دل (كف طوبى من رأى مصطفي) في شهادته بقرع سر هو مشك في ابدان الحدة بل معنو بحر الوحدة بمطلقه (۳) اشارة الى الحدث النبوي طوبى من رأى وآمن بي وهو بي من رأى من رأى وليس رأى من رأى من رأى وآمن بي طوبى هم وحسن ما بول لمراد هذا الرؤية لرويه العلمية من لنفس انهم من راد الرسول فهو كنه من الرسول

- (۱) نور خواه از مه طلب حواهی زخور
 (۲) مقتبس شو زود چون یابی نجوم
 (۳) حواء از آدم گیر نورش خواه از او
 (۴) کین کسو ناحمه پیوست است سغب
 (۵) گفت طوبی من رأی مصطفی
- نور مه هم ز آفتاب است ای پسر
 گهت پسر که اصحابی نجوم
 حواء از حم گیر می حواء از کدو
 نی چو تو شد آن کدو ای نیک بخت (۱)
 واللہی پسر لمن وجهی پری

- (۱) کاسِ سراجِ النورِ لِشَمْعٍ سَجَبٍ
 کَلَّ مَن كَانَ السَّراجَ نَظراً
 (۲) وَ عَنِ دَانِسَی تَوَقُّلاً
 رُؤیَهِ الْاِخِرِ مِها یَسْطَر
 (۳) اِنْ تَشَاءُ اَنْتَ مِنَ النُّورِ الْاِخِرِ
 اَوْ شَاءَ مِنْ شَمْعِ الرُّوحِ الْاَسَدِ
 (۴) اِنْ تَشَاءُ لِنُورِ فَتَظَرَ فِی السَّراجِ
 وَ تَشَاءُ نوره مِنْ شَمْعِ عَر
- و بِهِ اَنْ وَصَاءَ وَلَهْ
 هُوَ بِالشَّمْعِ یَقِماً صِراً (۱)
 فِی السَّراجِ مِائَةً فِیه اُتِجَلِی
 رُؤیَهِ الْاَوَّلِ کانتِ بِالْاَثَرِ
 تَأْخُذُ ذُلَّ بِهِ الْقَلْبُ تُبْرِ
 تَأْخُذُ لَا فَرْقَ فِی ذَاكَ اَنْذ (۲)
 ذَا الْاِخِرِ وَاتَّجِدُ مِنْهُ اِیْلَاح
 اُنْظِرِ الْفَارِی فِی ذَاكَ عَدْرُ (۳)

فَی بَیانِ الْحَدِیثِ اَنْ لِرَبِّکُمْ فِی اَیَّامِ دَهرِ کَمِ نَفَحَاتِ الْاَفْتَحَرِ ضُوا الِیْها
 (۵) قَالَسِی قَالِ حَهرًا فِی الْمَلَأِ
 هَذِهِ الْاَیَّامُ سَنَفًا تَظْهَر

(۱) چرخ سم من الشمع کنی به عن الصوء والسراج (۲) اورد شمع اروح (شمع جان)
 حاتم السیسی محمداً (من) (۳) ای لا فرق من صوء مثل وجود الاوراء لمأخرین و بین اوج
 لاسیسی المتقدمین لان بعد القیل لا یسع اتحد نور وانه بشر موله (درس حدیث ان لربکم
 معذات لیل) (۴) ای تغلب علی العوس بالهدایة والرجوع الی الله فی و اراد بالنعمة ارحمة

- (۱) چون چراغی نور شمع را کشید
 (۲) همچوین تا صد چراغی نقل شد
 (۳) خواه از نور پسین بستان تو آن
 (۴) خواه بین نور از چراغ آخربین
- هر که دند آن را یقین آن شمع دید
 دیدن آخر لقای اصل شد
 هیچ برقی نیست خواه از شمع جان
 خواه بین نورش ز شمع غایبین

در معنی حدیث ان لربکم فی ايام دهر کم نفحات الافتحرو ضوا الیها
 (۵) گوی بغمز که نفحات حق
 اندرین ایام می آرد سبق

هذه الأوقات في العمر الثمين
وعلموا القيص لها والرشحات
أسفا ثوب هواك ما نضت
روحا أحيته وعنه ذهبت
أنسه باسید حتی بها
لاولامها لك يمدوا المصيب
لحمود آخر وافى والحريق
أهتزاذا ونموا الرشدا
يسب منه حمودا فخذ
من فدا له في غير المقاد
كان من طمع لطوى عقرى
فهو رهن الجهد قيد الحظر

(۱) ارقبوا بالسمع للبكر الردين
اخطفوا امسا هدي المحدث
(۲) نفحة هت رأتك ومضت
من لها رام حميما وهت
(۳) نفحة أخرى أتت أنت لها
تسعد حطا وعنها لا تحيب
(۴) كل روح كان نريا طريق
كل روح ميت ميه وجد
(۵) وجد الروح اللذي للنار قد
نيس الروح اذهي مات الفناء
(۶) اذ احرأك الملق العضر الطري
ليس ذا مثل حراك الأسر

(۱) ای الروح لمسومة لدرای المصیبه والشهوة وجدت من الرشدا نفحة ربایة قنلت واعلم ان
اره او استعالت ناره نورا و الروح البتة بالمعاصی و الاثام وجدت منه ای من الرشدا حركة
في الدين والطريقة سعدت بها وحيث حياة ابدية .

در ربایم ایچین معجات را
هر که را مستخواست جان بخشید و رفت
تا از اسرعم و انسانی خواجه تاش
جان مرده یافت از وی جنبشی
مرده پوشیده از نقای او قبا
همچو جنبشهای خلقان نیست این

(۱) گوش هس دلربد این اوقات را
(۲) نفحه آمد مرشمارا دید و رفت
(۳) نفحه دیگر رسید آگاه باش
(۴) جان ناری یافت راه آتش کشی
(۵) جان ناری یافت از وی انطفا
(۶) تازگی و جنبش طوی است این

- (۱) وَلَوْ أَنَّمَا فِيكَ دَمٌ وَدُمْتُ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ حِينًا طَلَقْتُ فِي زَمَانٍ ذُوْنَتْ بِالْمَرْءِ الْبَدِي لَمْ يَنْتَهِ بِالْمُنْتَعَسِ (۱) تَحِيْلُ اشْفَقْتُ مِنْهَا كُلُّهَا فَوَيْهَ اشْفَقْتُ مِنْهَا قَدْ أَتَى مِنْهُ مَا دَابَّ وَمَا مَالٌ فَلَلْ هُنْدِ فِيهَا حَدِيثُ الْمُنْفَعَةِ لِي مَدَّتْ غَيْرَ أَنْ بَعْدَهَا وَالطَّرِيقَ رَبَطْتُ بِالْمَرْءِ (۲)
- (۲) وَأَعْسَ خَوْفٌ مِنْ هَذَا عَسَ نَلَوْا آيَةً وَتَمَّ نَظْمُهَا (۳) وَدِدْتُ كَأَنَّ هَذَا قَمِي وَمَيَّ شَفَقْتُ لَوْ أَنَّ هَذَا الْحَبْلُ (۴) لَيْتَ سَالِقَةً كَأَنَّ الْقَلِيلَةَ غَيْرَ تَبْلُكَ الْمَعْدُودَ بِهَا وَهَبْتُ دَقِّقَهُرْ كَمْ مِنْ أُنْمَةِ

(۱) و عس هذا نفس عدد لا شئ می دهد مائة الله مدعی من الحروف است و شفقت الله وان الارض فاعس وأدرا الا في سورة الاحزاب (اما عرس الامانة على السموات والارض و عس فأين ان يحسبوا واهم من منها و عس الاس ان كان عدوما جهولا) (۲) ان اعطيتني بدأ واسطة الا اهر من مائة تكب كم نعمة است و عدت على باب الحكمة عني موجب لا سميتو فلو مكب تكب الاكل واذا ملئت المعدة خربت الحكمة

- (۱) گر در رفتی در زمین و آسمان
(۲) خود ریمم بین دم می منتهی
۳) ورنه خود اشفاق منها چون بدی
(۴) دوش دیگرگونه این میداد دست
- رهروها شان آب گردد در زمان
سار جوان فایس آن یحملهها (۱)
گونه از بیمش دل که حوس شدی
لقمه چندی در آمد ره به بست (۲)

و برای تفسیر است چه می گفته اند مانند عشق جامعیت ، خلافت ، (۲) (این میداد دست)
مشار لیه همان نفعه مذکوره است .

(۱) فَلَا حِلَّ لِقَمَّةٍ لِقَمَانٍ كَانَ
 وَقْتُ لَقْمِهِ عَدَى الْوَقْتِ الثَّمِينِ
 (۲) مَنْ هَوَى الْقَمَّةَ هَذَا الْأَلَمُ
 أَخْرِجُوا مِنْ كَفِّ لِقَمَانٍ عَجَلٌ
 (۳) أَنْتَ فِي كَفِّهِ الشُّوكُ وَمَا
 وَلِيَّ حَرَمٍ لَمْ يَكَمْ وَعَنَا
 قَبْدٌ حَمِيدٌ وَضَبْطُهُ دَائِمٌ
 دَهْشِي لِقَمَةً مِنْ أَسْبِينِ
 وَالْعَمَلُ وَالْجَرَحُ وَتَصَرُّمُ
 شُوكَةٍ حَتَّى تَصْبَحَ لِقَمَانٌ (۱)
 طَلَبُهُ يَسْرِعُ مَعَ شَمْسِ السَّمَاءِ
 دَهْشِ أَسْبِينِ مَكَامٍ فِي الدُّنَا (۲)

(۱) ای اگر چه شوک من کف لقمان استی هی روح طار والروح ربه عن العطش العسة
 ربلوا من رجل روحه وید افکاره وسوس لقمه دله ش... (و کای دقه ... حر) فی لاس
 اعم والحرارة و... حر الست مسمه لک (۲) ان من کف د... روح لقمان روح موت وهد
 من يظله سرعة ی یس جمه کم مسره فی محله شولک لاس اکم مسره من حاد احد من الطمیع وهد
 باصات هذه لدرجة والته ییر فی لجه د... علی ان کفیه (سر) دایه اسات و... اسرعه و ما
 علی انها لون المنقوطة وسمی (الح) کما فی نسخة شرح بحر القدم و... کون ا حیه
 لكن الحرص اکثر ک...
 ولدرجة المذكورة فی صر...
 ان من لقمه دله د...

(۲) مستثنایه - لكن الحرص لکوالضعف

(۱) هر قمه کشت لقمای گرو
 (۲) د هوای لقمه اس خار خار
 (۳) در کف او خار و سایش تیز بیست
 وقت لقمان است ای لقمه و
 در کف لقمان روح آرید حر (۱)
 لبث تا ان از حرمن ل... مییر بیست

(۱) در ... بیست طریق استعجم بکاری معرفه ید... کف لقمه ... است ان ... و ...
 بیرون کرد تا جان شهبوب صفای آلوده شود

- (۱) أَنْتَ يَا مَنْ مِنْ مَحَلِّ لِمَحَلِّ
 حَدُّ هِيَ دَا أَنْطَبِ عَنْهُ سَتَلْ
 كَمْ وَكَمْ أَنْتَ تَقُولُ أَيْنَ أَيْنَ
 كَرَدَا التَّسْنَانُ لَمْ يَطْرُقَ بَعِيْنُ
 (۲) قَبْلَ أَنْ تُخْرِجَ مِنْ رِجْلِ لَكَ
 هَذِهِ الشُّوْكَةُ وَالسَّقَمُ يَكَا
 عَيْمَكَ مَطْلَبُهُ هَلْ تَنْدُرُ
 أَنْ تَعُوْلَ أَوْ لِأَمْرِ تَنْدُرُ
 (۳) ذَلِكَ الْإِنْسَانُ مَنْ رَحِبُ الدُّنَا
 بِهِ حَقٌّ وَلَهُ السَّعْدُ دَنِي
 قَلْبَاسُ شُوْكَةٍ هَانُ اسْتَحْرُ
 دَاشَمَا يَحْتَجِبُ خَزَنًا وَكَدَرُ
 (۴) فَاسْمِي الْمَصْطَفَى رَأْمُ الزَّمِيلِ
 يَضَعُ بِالْتَقْيِ يَنْفِي الْخَيْلِ
 يَا حَمِيرًا كَيْمِي كَلْمِي
 قَالَ وَالْأَسْرُ لِي لَمْ تَعْلَمِ (۱)

(۱) قد فی الجمع برید هذا السب مايت الداي - ام تعبر لي الدعوة المحمدي (س)
 فاما لايسمها الكون والسكان و (س) لم يأت لي ليدنيا الا لاجل الانس مصدحة بحواس واعوام
 وما قيدت الروح - قلت لا لاجل دعوة الانام فهذا كان (س) لا ياليت هذا ايام لا مصاحبة سدت
 عاتية ولهافة (مصطفى آمد که سارد همدی) - وقال بحر العلوم في شرحه - رسی از ص - ن - ای (س)
 أراد ان يجعل الحق تعالى مصداقاً له ومشاهداً فله له ثمة هذا الكلام وهاهنا مصداق الحق تعالى
 وتعالى بواسطة السموات الالهية كما دل عليه البيت الثاني (اي حميراً آش اندر - نو عمل) دا
 ارد ان يوضح له الحق الالهي الموجب لمحمدي - لاحظ الشرحين

- (۱) ای بگشته رین طلب از کو بکو
 چند گوئی آن گلستان کوو کو (۱)
 (۲) پیش از این کین حار یا بیرون کنی
 چشم تلویک است جولان چون کنی
 (۳) آدمی کو می نکتند تو جهان
 در سر جاری می گردد بهار
 (۴) مصطفی آمد که سارد همدی
 کیمی یا حمیرا کلمی

(۱) يَا حَمِيرَا النَّارُ فِي النَّعْلِ أَجْعَلِ

كَيْ يَدَامِنْ نَعْلِكَ يَغْدُوا أَجْعَلِ

(۲) دِي حَمِيرَا لَعَطُ ثَابِتٍ عَدِي

هَيْه الثَّرَبُ لَهُ إِذَا صِيغَتْ

(۳) لَكَ الرُّوحُ إِنَّمَا بَيْتٌ وَضَعُ

لَيْسَ لِدِرَّوْحٍ أَشَدَّ أَلَكِ الرُّحْلُ

(۴) هِيَ مِنْ إِيْثٍ أَوْ دَكْرٍ

هِيَ لَا كَرَهُ حَرِّكَ مِنْ عَدَتْ

(۵) هِيَ أَسْفَ مِنْ دِي أَرُوْحِ الْمَيِّ

أَوْ تَكُوْنُ قَدْرَةً فِي مَن دَا

أَنْتِ مَا لِلْعَشِقِ تَدْرِيْنَ أَقْعَلِ

يَسَاءَ مِنْ نُورِهِ النَّحْوُ أَشْعَلِ (۱)

أَسْمَهَا وَالرُّوحُ مَنْ صَفَوُا يَدِي

لَعَطَةُ الثَّابِتِ إِنَّمَا وَصَعَتْ

مَالَهُ خَوْفَ صَمَاءٍ أَوْ أُنْعِ (۲)

لَا وَلَا بِالْمَرْأَةِ عَنْهُ يَحْنُ

أَشْرَفُ الْوَصْفِ إِيْهَا مَا عِيْرَا (۳)

خِطَّةٌ مِنْ رَدَائِبٍ وَ يَسِيرُ نَدَتْ

بِأَشْعَرٍ تَمُمُوْا أَوْ بِالْحِطَّةِ (۴)

أَوْ تَكُوْنُ تَارَةً أُخْرَى كَدَا

(۱) کاتب لحدہ حارثہ بن الہاس ادا ابقی اللحد یکسوئی اسمہ علی من ذاتہ و بضم و
فی النار لحدہ مع کسی ، عن جندۃ اللحدہ عائشۃ للکلم من قبیل ذکر مدروم و راء اللادوم -
(۲) سجع ثابۃ و حطع (۳) سجع ثابۃ - الدات لہا (۴) سجع ثابۃ - بالمرعیف -

تا زدن تو شود بن کوه لعل

نام بایشش سجد این تاریان

روح را با مرد وزن آشراک بیست

این به آن جان است کرحشک و ترست

یا گهی باشد چنین گاهی چنان

(۱) ای حمیرا آتش در ۹ تو بعل

(۲) بن حمیر لعلط بآنت ست و جان

(۳) لیث و ثابت جان را ملک بیست

(۴) از مؤث واد مذکر بر تراست

(۵) این به آن جاست کافرا بمان

- (۱) تُحْسِنُ وَالتَّحْسَنُ عَيْنُ الْحَسَنِ
طَالِبُ الرِّشْوَةِ مِنْ غَيْرِ حَسَنٍ
(۲) أَنْتَ أَذْ مِنْ سُكْرٍ حُلُوتَا تَصِيرُ
هَلْ يَكُونُ لِسُكْرٍ عَمَلٌ زَمَنُ
(۳) قَمْتَا يُبِيرُ الْوَفَاءَ السُّكْرَا
كَيْفَ يَأْدَا سُكْرٌ عَنْ سُكْرٍ
(۴) كَانَ سَمًا حَالِصًا مِنْ قَدْ عَدَى
(هَبْ لَنَا يَا رَبَّنَا نَعْمَ الْوَفَا)
(۵) وَأِذَا مَا أَلِهَ شَقِ الْأَصْبُ الْفَرِيقُ
فَهَذَا أَعْمَلُ يَصْبِغُ وَيَسْبِغُ
(۶) إِنْ عَقْلٌ أَلْجَرِيءُ مَا ذُقَ نَظَرُ
هَبْ حَبَّ صَاحِبِ السَّرِّ أَلَا
- هِيَ فِيهَا النَّمُ يُحْسِنُ وَالتَّحْزَنُ (۱)
حَسَنٌ يُحْسِنُ مَا كَانَ زَمَنُ
وَبَكَ السُّكْرُ لِلطَّعْمِ يَسِيرُ
عَائِلٌ كَلَّا قُلْ قَوْلًا حَسَنُ
أَذْ عَمَلْتُ اسْكُرْ قَدْ أَثَرَا (۲)
نَعْدُ يَفْتَرِقُ بِالْأَثَرِ
لَا وَفَاءَ لَهُ لَوْمْ عَدَى
أَنْتَ مِنْ يَحْوِ هِرَاعِضِي الصَّغَا
مِنْ هَوَى أَحَقَّ نَعْدَى بِأَرْحِيقُ
يَا رَفِيقِي أَحْسَنُ الْمَدْبُ الْيَمِينَةُ
أَنْكَرُ لِعَشْقٍ لَهُ لِعَشْقٍ أَسْمَرُ (۳)
نَفْسُهُ وَلِعَشْقٍ أَمْتَمُولُ كَلَّ

(۱) ای تحسن روح احسن و به آن ترسها و نسلها و یا طالب الرشوة و الدما من هر حسن
لا يكون حسن محسن ولا طيب مرشد - (۲) ای لذت و لذت بالهود و اعراض بدو، مک عی
الصاعات و الساعات - (۳) ای عند استماعه کلمات العشق و شاهد و هو عمل الكل بدركه الدمع
و هو عقل العز و هو فرس ان صاحب العمل العز و ذی صاحب سر عند استماعه کلمات العشق لان
الشهود ليس كاهیه و شاهد بدركه ما لا يدركه السامع -

- (۱) خوش کسده است و خوش و عین خوشی
(۲) چون تو شیرین از شکر باشی بود
(۳) چون شکر کردی ز تأثیر وفا
(۴) زهر محض است آنکه باشد بی وفا
(۵) عاشق ارحم چون غذا یابد و حقیق
(۶) عقل جزوی عشق را منکر بود
- بی خوشی نبود خوشی ای مرتشی
کاش شکر گاهی ز تو غایب شود
پس شکر کی از شکر گردد جدا
هَبْ لَنَا يَا رَبَّنَا نَعْمَ الْوَفَا
عقل آجا گم شود گم ای رفیق
گر چه نماید که صاحب سر بود

- (۱) اَلْمَعْبَى وَخَيْرٌ غَيْرَ اَنْ
لَمْ يَكْ لَا وَيُخَوِّمُ اقْتَرَبَ
وَاِذَا مَا الْمَلِكُ بِالْاَدْيَدِ
لَمْ يَكْ لَا قَهْوُ الْاَهْرِيْمِي
(۲) هُوَ فِي قَوْبٍ وَفَعِلَ حَلًا
كَانَ طَعْمًا بِالْمَقَالِ مِثْلًا (۱)
وَلِحُكْمِ لِحَالٍ اِنْ تَأْتِ فَلَا
كَانَ عَمَّا اقْتَرَقَ مِثْلَ الْمَلَا
مِنْ وُحُوْدٍ لَمْ يَكْ ثُمَّ اعْلَمَ
كَانَ كَرِهًا وَكُفَى بِالْمَقْلِ
بِنْدَاهَا وَهِيَ اِلْكُوْنِ الْجَمَالِ
قُلْ فِي الرُّوْحِ اَرْحَا يَا بِلَالُ (۲)

(۱) ای ای که نمی یکن عمل الماش من لوجود و اکثره بیا و لا سعی ده فانه يكون لا محالا قدر له و لا فسه و لا ان عقل الماش ام یکن لا بطوع و لا بختيار کما ان يكون لا بالکراهه و لا بظروار ان و اذا کان کرها کراهه ذلك عاراً و شار کانه بقول فی معنی لیتین لما ان صاحب الامن المجردی لم یحیی من الوجود المجردی فصاحب هذه الالبیة یوماً یذهب فی المده و یسده فیکون هذا و معنی هذا اذا لم یعم طوعاً انه فان معدوم فصاحب هذا لوهم کرها و اضطراراً کثیره امه به أنفسهم انظورت، المعکة و قهرو قهراته تالی علی، له فن اصاب و حوده بالموت الا بیداری و تروره بالاحیاء بصلاحت قبل الموت الا بصبری - (۲) ای فان لرسول (س) قال لبال ارحا لایساره من المده و بروجه الی الروح و عالم لا علی

- (۱) دیرک و دانیاست اما هست نیست
(۲) و بقول و فعل یاز ما بود
(۳) لا بود چون او شد ارهت نیست
(۴) جان کمال است و ندای او کمال
تا فرشته لا شد اهریمنی است
چون بحکم حال آمی لا بود
چونکه طوعاً لا شد کرها سی است
مصطفی گویان ارحا یا بلال

- (۱) يَا بَلَّالُ مَنْ يَدَاكَ السَّيْسِيلُ
أَرْفَعُ أَشْفِيهِ لِلرُّوحِ الْعَبِيلِ (۱)
- أَشْفِي مَنْ نَفَحَ أَدَّ فِي قَلْبِكَ
يَا بَلَّالُ ضَعُ بِهَذَا الْبَدَنِ (۲)
- قَمِّ كَمِثْلَ التَّلْبِ وَالْمَدْلِبِ
أَشْفِي مَنْ نَفَخَ لَهُ آدَمُ قَدْ (۳)
- عَقَلَ أَمْلَاكَ السَّمَوَاتِ لَهُ
أَحْمَدُ مِنْ ذَلِكَ اللَّحْنِ الْحَسَنِ (۴)
- ذِكْرُهُ مِنْ لَيْلَةِ التَّعْرِيسِ فَاتِ
وَالدُّعَاءِ وَالْهَجُودِ وَالصَّلَاةِ

(۲) ای حسین آینه من التبلج لاجل لاستراحة قال بلال ارفع سلسل صوتت ای عباد خاصه من الدنيا
یا بلال (ارحما) قال العوهری اراح ارحل دارجت معه اليه

- (۱) ای بلال افراد باسگ سلسلت
زان دعبكه من دعبدم در دلت (۱)
- (۲) ای بلال این گلبن را جان سپار
خیز وبلبل وار جان می کن ثار
- (۳) زان دمی کآدم از آن مدهوش شد
هوش اهل آسمان بیهوش شد
- (۴) مصطفی بیهوش شد زان خوب صوت
شد سازش از شب تعریس قوت

(۱) در قاموس گذشته سلسل بمعنی آب خوش گوار است و صلعله یا دو صاد مهبله بمعنی

سنگ است .

- (١) رَأْسَهُ مَا زَفَعَ مِنْ ذَا انْسَات
لَهُ فِي الصُّحْرِ إِلَى وَقْتِ الصُّحَى
(٢) لَيْلَةَ التَّعْرِيسِ عِنْدَ دِي الْعُرُوسِ
وَحَدَّثَ بِالنَّشْرِ تَقْيِينَ أَيْدٍ
(٣) إِذْ حَلِيلَ الْعِشْقِ وَالرُّوحِ مَعَا
لَوْ لَهُ قُلْتُ الْعُرُوسُ لَا تُبْ
(٤) لَوْ مِنْ الْمُحْجُوبِ قَدَمَانِ اللَّيْلِ
لَوْ لِي الْمُهَلَّةُ أَيْضًا نَعْمًا
التَّسْعِيدِ الطَّاعِمِ حَتَّى الْقُصُولَةِ
أَحْرَتْ أَيْقَطَ دُ ذَاكَ صَحَى (١)
رُوحَهُ اللَّامِعَةَ مِنْهَا الشُّمُوسُ (٢)
.. يُوْصَالِ الْحَقِّ فَازَتْ بِأَيْدٍ .
سَرًّا وَاحْتِمَاءً مَا طَلَعَا (٣)
قُولِي لِأَتَشِبُّ كَالسَّرِّ حُجْبَ
لَسَكْتُ أَنَا مِنْ هَذَا الْعَقَالِ (٤)
هُوَ اعْطَايَ وَلِي مَا أَلْتَمَسَا

(١) ليله تعريس بعد آن رجم (س) من خیر وکان سار امیر کله قال لیل کن معافصا عی
الادان حتی لا یدهب عا صلاة الصبح واشعل یلال باصاوة ثم علب علیه الدوم وهو مسکاً علی راحلت
ولم یستعطف الرسوب (س) ولا اصعدہ ولا لان لا بعد ان عب اسهار فعد لیل لباد لم یوصف
للصلاة فاعة در لیل بطة الوم فأمر (س) ان نشد الرواعل فحدث وذهب بصعابه الی مکان
بعید ثم أمر بالبرول فملوا و امر لالا بالادان فأسلى بأصعابه - و عرس عی هذه بعاة
بأنه قل (س) تنم عسای ولا سم قلبی - فکعب فاب الفجر عه ونفس الصلاة و جیب بأن قمه صرث
للعصيات اذا لم یطبل الاله کلات السم والشم و غیره وه هو طلوع الفجر بما یدرک بالعس و قد
نام ولا یدعی عدم ادراک الطلوع بطة فسه (٢) ی ان وصال الحق تمالی فی ایة التعریس
کالعرس وعه وجدت أروحم تقبل ید الوصیة بث هذه السعادة لایة (٣) ای لا أرید من اعرس
لا معافه الازمی وهو لیس والبعده والله تمالی أحمی دانه بالکریه (٤) ای لو انکنت عنی احدثت
الایة نفاً واحداً لما صدوت منی هذه الکلمات .

- (١) سر از آن جواب مبارک بر نداشت
(٢) در شب تعریس پیش آن عروس
(٣) عشق و جان هر دو نهاده و ستیر
(٤) گر ملولی بار حاش کردمی
تا نمار صبح دم آمد بچاشت
یافت جان پاک ایشان دست بوس (١)
گر عروشی خواندم عیسم مکیر
گر هم او مهلت بدادی یک دمی

- (۱) غَيْرَ أَنْ لِي قَالَ قُلْ أَصَحُّ فَمَا
مَا هُوَ إِلَّا التَّقَاضِي لِقَضَا
(۲) كَانَ دَا عِيَا لِمَنْ مِمَّ الطَّرْ
وَمَتَّى الرُّوحَ أَمْدِي قَدْ طَهَرَا
(۳) عَيْبَ الْمَسْنُونِ الْمَخْضِقِ الْجَهْلِ
(۴) مِثْلَمَا انْكَفَرُ إِلَى خَلْقِي أَوْ
وَلَمَّا أَنْ تَنْسَبُ الْكُفْرَ دَمْنُ
(۵) وَإِذَا مَ وَاحِدُ أَوْبِ وَحَدُ
كَانَ مِثْلُ الْقَشَةِ فِي الْكَرِ
(۶) هُمُ فِي أَجِيرَانِ حَمَمًا وَرَدُ
إِذَا هُمَا كَالرُّوحِ كَا، وَأَمْدَنُ
- دَاكْ عَيْبٌ لِي بَارِضٌ وَسَمَا
عَالَمِ الْعَيْبِ اللَّيْثِي عَيْنِ الرِّصَا (۱)
دَائِمًا بِالْعَيْبِ خُصَّ وَاحْصَرُ
بِعِيُوسِ عَيْبِ عَيْبًا نَطَرَا
لَا أَيْ لَحِقِ الْحَالِي دِي انْقُولُ
يَنْسَبُ الْحِكْمَةُ قَالُوا وَرَأَوْ
أَقَّةَ قَالُوا وَحَرًّا وَمَحَنُ
مَعَ أَيْبِ جِبَقَةِ مِمَّا تَعْدُ (۲)
دَلِكِ الْعَيْبِ لِنَطَبِ عَنَقَرِي
لِكَلَا الْإِلَاقَتَيْنِ دَوْمًا قَرَنُوا
فِي سَرُورٍ وَمَمَّا كَانَا الْحَسَنُ

(۱) ای و لو کات عند منکر القضاء عیباً و لکن عند المشاق اذ لم تنق لهم ارادة جرمة منکر
صدر منهم قبله تعالی و لا مدخل للعقل احرى فیها . (۲) ای وان کان عیب واحد فی المشاق
لا یمیه مع ماء الف حسه من عباته لهم دلت عیب عیبی مثال نقشه فی سکر سار .

- (۱) لیک میگوید بگو هین عیب نیست
(۲) عیب باشد گو نه بیند غیر عیب
(۳) عیب شد نسبت به مخلوق جهول
(۴) کفر هم نسبت بخالق حکمت است
(۵) وریکی عیبی بود یا صد صفات
(۶) دو ترازو هر دورا یکسان کشند
- جر تقاضای قصای عیب نیست
عیب کی بیند روان پاک عیب
فی به نسبت با خداوند قبول
چون نما نسبت کنی کفراوت است
بر مثال چوب باشد در نواب
زانکه آن هر دو چو جسم و جان خوشند (۱)

- (۱) فِدَاءُ مَا قُلْ هَذَا الْأَوَّلِيَاءُ
 أَوْ جِسْمِ الْأَطْيَهْرِينَ الْأَصْمِيَاءِ
 (۲) قَوْلُهُمْ مَعَ فَعْلِهِمْ مَعَ ذِكْرِهِمْ
 كُلُّهُ فِدَاءُ رَوْحًا مُطْلَقًا
 (۳) رُوحُ أَعْدَاءِ الْوَلِيِّ الْأَمِطَامِ
 مِثْلًا الرَّائِدُ فِي التَّرْدِ وَحَدِّ
 (۴) ذَاكَ صَارَ فِي التَّرَابِ فَاسْتَحَالَ
 دَائِبُشَقِي طَهَرَ فِي الْأَمْنِجِ صَارَ
 (۵) ذَاكَ الْأَمْنِجِ اللَّذِي مِمَّنْ اسْتَحَالَ
 هُوَ مِنْ دَاءِ الْحَدِيثِ الْحَسَنِ
 طَنًا أَوْ حَدَسًا وَحَاشَا أَوْ رِيَاءَ
 كَأَنَّ مِثْلَ الرُّوحِ لُطْفًا وَصَمَاءَ
 وَجَمِيعَ مَا بَدَى مِنْ أَمْرِهِمْ
 لَا وَسَامَ لَهُ حَلَّى الْفَسَا
 تَيْسَ إِلَّا الْجِسْمَ مَحْضًا وَالرَّغَامَ
 حَالِصَ الْأَسْمِ لَهُ الْفَعْلَى فَقَدْ
 لِرَابِ كُلِّهِ وَصَمَاءَ وَحَالِ^(۶)
 كُلُّهُ الظُّهْرَ عَدَى الشَّمْسِ أُنَارَ
 أَحْمَدُ أَمْلَحَ أَسْمَى بِأَجْلَالِ
 وَالْمِنْجِ أَفْصَحَ فِي السَّنِ

- (۱) هذه الترجمة بناء على ما في نسخة النسخ وان كلمة (تزد) - لراء الموهلة واما بناء
 + - براء - بمعجمه كذا في النسخ لمطوعة في ايران و ليسه فيكون ترجمه
 مثلما الزائد معش الاسم قد
 وجمعه عتده و المعنى فقد
 (۲) اراد بامنج مبع لاسرار الموه حيث قل (من) ان امنج من اعي يوسف و اعمل و
 قال في البيت الثاني (آن نمك كزوى محمد املح است)

- (۱) پس پروگان ان بگفتد از گراف
 (۲) گفتشان و دملشان و دکرشان
 (۳) جان دشمن دارشان جسي است صرف
 (۴) آن نمك زوى شد و كل خاك شد
 (۵) آن نمك كزوى محمد املح است
 جسم باكان همچو جان افتاد صرف
 جمله جان مطلق آمد بى نشان
 چون رياء ر برد اسم است صرف^(۱)
 وين نمك اندر شد و كل پاك شد
 ران حديث با نمك او اذ صبح سب

(۱) در بسیاری از نسخ چاپی هند و ایران (چون رياء از تزد او اسميت صرف)

(۱) كَانَ هَذَا الْمِلْحَ مِنْ مِيرَاتِهِ
 مَعَكَ الْوَرَاثَ يَتْلِكَ قَاطِبِ
 (۲) فِي الْأَمَامِ قَعَدُوا مِنْكَ مَتَى
 فِي الْأَمَامِ لَوْجُودِ لَكَ هُمْ
 لَكِنْ أَيْنَ الرُّوحَ مِنْ يَتَكَر
 (۳) أَنْتَ لَوْ قَيَّدْتَ خَلْفًا وَأَمَامَ
 فِي وَثَاقِ الْجِسْمِ كَمَتَ أَبَدًا
 (۴) قَامَاءَ وَ وَرَاءَ قَوْقُ أَوْ
 أَنْ نَفِي السَّعَةِ سَلَبَ الْجِهَاتِ
 (۵) أَفْتَحِ الْأَطْرَفَ بِوَرٍ طَهْرَ
 أَنَّهُ مِثْلُكَ مَحْدُودُ النَّظَرِ
 (۶) أَهَكَدَا أَنْتَ يَغْمِرُ وَسُرُورُ
 وَبِ يَا عَدَمَ هَلْ لِلْعَدَمِ

بَاقِيًا دَوْمًا إِلَى وُورَاتِهِ
 ذَلِكَ الْمِلْحَ السَّمِي وَأَنْصَبِ
 بِالْأَمَامِ تَذَرِي أَمْ أَيْنَ أَنْتِ
 حَصَرُوا وَالْأَرْبَعُ لَهَا
 قَتْلًا الْقَمَى بِحَقِّ يَنْظُرُ
 نَفْسُ الْبَاطِنِ فِي كُلِّ مَقَامِ
 وَمِنْ الرُّوحِ حُرْمَتِ الْقَدَمِ
 نَحْتِ وَصْفِ الْجِسْمِ لِلْجِسْمِ رَأَوْ
 ذَاتِ رُوحِ لَمَعَتْ مِنْهَا الْإِصْفَاتِ
 لِلْمَلِكِ الْقَطْبِ حَتَّى لَا تُرَى
 تَرَكَ لَصْفُو وَعَسَى لِكَلْدَرِ

قَيَّدَ سِجْنِ يَسَوَاهِ لَا تَدُورُ
 مِنْ أَمَامِ وَوَرَاءِ أَيْنَ لَمْ

با تواند آن وارثان اورا بجو
 پیش هست حال پیش اندیش کو
 مسته جسی و محرومی زجان
 بی چهرتها ذات جان روشن است
 تافته پنداری تو چون کوه نظر
 ای عدم کو مر عدم را پیش و پس

(۱) این ملک باقی است از میراث او
 (۲) پیش تو بسته ترا خود پیش کو
 (۳) گر تو خود را پیش و پس کردی گمان
 (۴) در برابر پیش و پس وصف من است
 (۵) برگشا از نور پاک شه نظر
 (۶) که همینی در غم و شادی و پس

- (۱) فَوُحُودًا إِنْ تَدَّعِ أَوْ عَدَمًا   مِنْ حَيَاتٍ خُذْتُ لَنْ تُحْرَمَا
(۲) يَوْمَ حُودٍ وَفُيُوصٍ وَمَطَرٍ   أَمَصٍ حَتَّى الْبَلِّ وَأَصْفُوا مِنْ كَذَرٍ
لَيْسَ مِنْ دَا الْمَطَرِ الْبَرِّ الْأَثَرِ   بَلْ هُوَ قَدْ كَانَ مِنْ دَاكَ الْمَطَرِ
مَطَرِ الرَّبِّ الْمَدْيِ يَحْيِي الْقُتُوبِ   "وَرَبِّهِ يُجَلِّي عَنِ الرُّوحِ الْكَرُوبِ"
(۳) كَمْ مِنَ الْأَمْطَارِ غَيْرَ دَا الْمَطَرِ   وَجَدْتُ وَالرُّوْحَ تَحْيِي وَالزَّهْرَ
نَظَرَ الرُّوحِ بِهِ حَصَّ نَظَرٍ   لَا سِوَاهُ فَجَدَّ بِمَكَ الْمَطَرِ
(۴) أَنْتَ غَيْرَ الرُّوحِ نَظْفٍ وَنَظِيرٍ   خَسَا بِالرُّوحِ لَا يَنْظُرُ
لَتَرَى جَهْرًا لِيَذَاكَ الْمَطَرِ   مِنْ مَرُوجٍ وَدِيَاصِرٍ وَخَضِرٍ

سؤال عائشة من الرسول (ص) بأن قالت یا رسول الله

اليوم لما ذهبت الى طرف المطار نزل المطر لای شیئی لم تبطل ثيابك

- (۵) قَالَتُ الْمَصْطَفَى الْمَقَرَّةَ   ذَهَبَ يَوْمًا لِأَمْرِ كَدَّرَهُ
مَعَ نَعَشٍ رَحَلٍ مِنْ صَحْبِهِ   ذَهَبَ يَأْسَفَ قُوْتُ قُرْبِهِ

- (۱) از وجود و از عدم گر بگندی   از حیات جاودانی بر غوری
(۲) روز باران است می رو تا شب   نی ازین بلوان از آن باران رب
(۳) هست بارانها جز این باران بدان   که نمی بیند و را جز چشم جان
(۴) چشم جادو باک کی سکو سگر   تا از آن باران عیان بینی خضر

سؤال کردن عائشه از پیغمبر (ص) که امروز باران بارید بخور، تو صوی گوی و دستان

رفتی جامه های تو چون تر نیست

- (۵) مصطفی روری گورستان رفت   تا جنازه مردی از باران رفت

(۱) وَالتُّرَابَ لَهُ نُورًا وَضِيَاءً

وَلَهُ حَمَمٌ تَحْتَ التُّرَابِ

(۲) هِدَى الْأَشْجَارُ كَالْأَنْدَادِ مِنْ

فَمِنْ الْأَرْضِ لَهَا الْأَيْدِي قَدْ

(۳) وَلِيسَمْتَ الْخَلْقِ تَوَمَّى وَتَشِيرُ

فَلَمَنْ كَانَ لَهُ سَمْعُ الْقَوْلِ

(۴) مَنْ وَعَى سَمْعًا هَذَا لَيْسَ نَسْمَعُ

مِنْ هَوَى أَوْ عَمَلِ الْخَلْقِ لَهَا

(۵) لِسَانٍ أَحْصَرَ عَصَ طَرِي

هِيَ مِنْ صَدْرِ لُغَابِ سِرِّهَا

(۶) وَكَيْفَ الْبَطْرِ كَانَ ذَا الشَّجَرِ

فِي الرَّبِيعِ كَالطَّوَاوِيسِ وَكَانَ

مَلَأَ أَهْدَاهُ أَطْفَاءً وَضَاءً

رُوحًا أَطْفَأَ وَسَقَى حَتَّى شَرَابَ

لُغَابِ نَبَسَتْ حَقِيقًا نَقْرَ

رَفَعَتْ بِأَمْرِهَا حَمَمًا وَفَرَدَ

مَاءَ مِرَّةٍ قَامَتْ كَالْمُنِيرِ

غَرَّتْ مَفْصَحَةً فِيمَا تَقُولُ

وَأَيُّ الْمَاطِنِ وَالْمَعْنَى بَرَعَ

سَمْعٌ عَنْ سِرِّهَا السَّامِيِّ لَهَا

وَبَدِ طَلَّتْ بِصَوْتِ خَهْوَرِي

تَقَاهَرُ بِمَنْهَا وَنَفْسِي أَمْرَهَا

فِي الْيَشَاءِ الرَّأْسِ فِي الْمَاءِ عَمْرُ

كَالتُّرَابِ فَيَايَ هُوَ بَانَ

زیر خاک آن دانه اش را زنده کرد
دستها پر کرده اند از خاکدان
و آنکه کوشفتش عبارت میکند
غاملان آواز ایشان بشنوند
از ضمیر خاک میگویند راز
گشته طاوسان و بوده چون غراب

(۱) خاک را در نور او آکنده کرد
(۲) این درختانش همچون خاکیان
(۳) سوی خلفان صد اشارت میکنند
(۴) تیز گوشان را از ایشان بشنوند
(۵) با زبان سبز و با دست تراز
(۶) همچو بطان سر فرو برده بآب

(۱) فِي الْيَسَاءِ هَبْ لَهَا قَدْ حَسِبَ
 فِي الرِّيعِ اللَّهُ مِنْ أَطْفَرِ شَمَلٍ
 (۲) فِي الْيَسَاءِ هَبْ لَهَا الْمَوْتَ الزَّوَامُ
 فِي الرِّيعِ كَرَّ دَاخِي الْوَرَقُ
 (۳) مَبْكُورٌ دَبَّتْ قَالُوا فِي نَفْدِيمٍ
 فَلَمْ ذَا نَعْنُ بِالرَّايِ السَّقِيمِ
 (۴) كُلُّهُمْ ظَنُّوا يَأْنُ فِي نَفْسِهِ
 كُلُّ هَذَا أَمَامَهُ لَا فِي عَمَدٍ
 (۵) يَا لَهَا رَأَى الْقَمَى وَالْمَوْدُ
 فِي قُوبِ الْأَوَّلِيَاءِ الْأَصْفِيَاءِ
 أَنْتَ الْحَقُّ السَّائِسُ الْحَصْرُ
 (۶) كُلُّ وَرْدٍ كَانَ نَقَلَبَ بِمَحْ
 ذَلِكَ الْوَرْدُ لِأَسْرَارِ دَكْرٍ

(۱) در زمستانشان اگر محسوس کرد
 (۲) در زمستانشان اگر چه دادم رنگ
 (۳) مسکران گویند خود هست این قدیم
 (۴) همه پند رند این خود دائم است
 (۵) کوری ایشان درون دوستان
 (۶) هر گهی کاند درون بویا بود

وَبِهِ ضَيِّقٌ مِنْهَا النَّفْسُ
 دِي الْعَرَابِ طَوَاوَسًا جَعَلَ
 وَهَبَ أَيْسَهَا مِثْلَ الرُّعَامِ
 وَهَبَ أَعْطَى أَحْصِرَاءً وَاقٍ
 وَحْدَ الدَّابِ وَالطَّعْمِ السَّقِيمِ
 رُتَبُ بِالْحَيِّ وَأَرْبَ الْعَظِيمِ
 دَائِمٌ ذَا قَائِمَةٍ مَعَ جَنَسِهِ
 قَائِمٌ فِي الْقَدَمِ حَتَّى الْأَبَدِ
 نَسِيبُ سَمْعًا م تَدَكَّرُ
 مَنْ هُمُ الْأَحْبَابُ كُنُوا بِالْصَّفَاءِ
 أَيْسَعُ بِالْوَرْدِ حَدَدُ وَالرَّهْرِ
 وَعَيْنُ الْبَاطِنِ لِلْقَلْبِ نَفْخُ
 كُنْ فِي الْكُلِّ لَهَا الْكُلُّ أَمْرٌ

آن غرابان را خدا طواوس کرد
 زندشان کرد از بهارودد برگ
 این چرا سدید بر رب کریم
 در قدیم این جمله عالم قائم است
 حق برویاند باع و بوستان
 آن گل از اسرار کل گویا بود

بِخِلَافِ كُلِّ قَوْلٍ تَقْتَرِيهٗ
هَتَكَ آوَرِي قُلُوبًا وَصُدُورَ
مِنْ شَدَى الْوَرْدِ وَأَدْرَ مَا لَمْ
لَهُمَا النِّقْصُ بِذِيَاكَ يَوَّلُ
عَرَفُو لَمْ يَصِرُوا مَا بِهِمْ
لَمَعَبُ السَّرِقِ عَمْدًا كَفَرُوا
أَيْسَ عَيْنٍ تَصْرُ هَذَا وَدَاكَ
مَنْ تَرَى لِرُوحٍ دَوْمًا مَأْمًا
وَأَبَى نَبِيَّهِ قَدْ حَانَ الْقَوْلُ
وَلَهَا صَاحِبُ وَالسَّرُّ نَقْلُ
نَظَرْتُ وَجْهَهُ مِنْ شَوْقٍ بِهَا
يَدَهَا فَوْقَهُ فِيهِ وَلَعْتُ

گرد عالم میدود پرده دران
یا چو نازک مغز از بانگ دهل
چشم میدورند از لعلان برق
چشم آن باشد که بیند مأمی
سوی صدیقه شد و هراز گشت
پیش آمد دست بر وی می نهاد

(۱) تَقَعَهُ رَغْمًا لَا تَقِي مَنَكِرِيهٗ
دار حول العالم کم من سور
(۲) مَنَكِرُوهُمْ تَعَرُّوا مَنَ الْجَعَلِ
كَضَعِيفِ الْمَخِّ مِنْ ضَرْبِ الطُّسُولِ
(۳) شَغَلُوا أَنْفُسَهُمْ حَتَّى هَمَّ
هَمَّ خَطَاوَا عَيْنَهُمْ مَا يَطْرُوَا
(۴) هَمَّ حَاطُوا الْعَيْنَ وَالْحَالَ هَذَا
عَيْنُ الْعَيْنِ سَتِي وَصَفَ سَمَا
(۵) وَمِنْ الْمَقْتَرَةِ إِذْ عَادَ الرَّسُولُ
فَصَدَّ الصَّدِيقَةَ بِهَا وَصَلُ
(۶) وَمَدَّ الصَّدِيقَةَ الْعَيْنُ لَهَا
الْأَمَامَ دَهَشَتْ قَدْ وَصَعَتْ

(۱) بوی ایشان رغم انف منکران
(۲) منکران همچون جعل از بوی گل
(۳) خویش را مشغول میسازند و غرق
(۴) چشم میدوزند و آنجا چشم نی
(۵) چون ز کورستان پیر باز گشت
(۶) چشم صدیقه چو بر رویش افتاد

وَعَلَى شَعْرِهِ وَالسَّاعِدُ لَهُ
 لَهُ مِنْ حَقِّ عَلَى أَخْلَقِ سَمِي
 تَمَحْصِينَ أَفْصَحِي عَنْ دَا لَعْمَلُ
 مِنْ سَحَابٍ نَزَلَ الْأَرْضَ عَمْرُ
 هُنَّ هِيَ أَتَيْتُ قِيَا لَعَجَبِ
 نَهُ هُنَّ نَتَّ عَيْرَ الشَّرِ
 وَدُ وَضَعْتُ فَلِي قَوْلِي جِهَارُ
 أَنْ صِيرْتُ وَمَالِي مِنْ أَزَارُ
 ذَلِكَ أَنْ أَطَهَرَ مَا لَلَّهِ أَحَبُ
 مَطَرُ الْغَيْبِ وَحَقًّا شَرْفُ
 لِلسَّمَاءِ ذِي وَإِنْ رَاقَ وَطَابُ
 وَجِدْتُ مَاطِرَهُ لَا دَا لَمَطَرُ

(۱) قَلْبِي عَمَّتِهِ وَالْوَحْهَ لَهُ
 وَعَنَى حَمِيهِ وَالصَّدْرُ وَمَا
 (۲) قَالَتِي قَالَ مَ عَمَّ عَجَلُ
 قَالَتِ الْيَوْمُ مَغِيْمُ وَالْمَطَرُ
 (۳) أَفْصَحُ أَتَوَاتَبْتُ بِالطَّلَبِ
 بِنُ ارَاهُ بَدَلْتُ الْمَطَرُ
 (۴) قَالَ قَوْقُ رَأَيْكَ أَيُّ أَزَارُ
 قَالَتِ الْبَرْدُ لَكَ ذَلِكَ الْخَمَارُ
 (۵) قَالَ يَاطَاهِرُهُ الْغَيْبِ السَّبْ
 لَكَ فِي الْعَيْنِ الْغَيْبِ قَدْ نَطَمْتُ
 (۶) لَيْسَ ذَلِكَ الْمَطَرُ مِنْ دَا السَّحَابِ
 سَحَبٌ أُخْرَى سَمَوَاتٍ أُخْرَى

بر گریبان و برو بازوی او
 گفت باران آمد امروز از سحاب
 تر که می بینم ز باران ای هجرب
 گفتم کردم آن ردایت را خمار
 چشم پاکت را خدا باران غیب
 هست آب دیگر و دیگر مسا

(۱) بر عصاه و روی او و موی او
 (۲) گفت پیغمبر چه میجویی شتاب
 (۳) جامه های می بپوشم در طلب
 (۴) گفت چه بر سر غنچه ای از ازار
 (۵) گفت بهر آن نمود ای پاک جیب
 (۶) نیست آن باران از این آب مسا

(۱) مِثْلُ هَذَا الْمَطَرِ السَّامِي الْأَثَرِ   مِنْ سَحَابٍ آخِرٍ أَعْيَى الْمَطَرِ
رَحْمَةُ الْحَقِّ بِهِ لَا كَالْيَدِيمِ   أَضْمِرَتْ فِي صَوْبِهِ السَّامِي كَرَمِ

تفسیر بیتین للحکیم السنائی قدس الله روحه

(۱) آسمانهاست در ولایت جان   کلو فرمای آسمانهای جهان
(۲) در ره روح پست و بالاهاست   کوههای بلند و صحراهاست
(۱) فلکم فی ندیه الروح بدت   مِنْ سَمَوَاتٍ عِدَادٍ وَغَدَتْ
إِسْمًا الدُّنْيَا مَيْكَا وَآمِرَ   کیمه اشانت لها طوعاً تصیر
(۲) فی طریقِ رُوحِ حَفْصٍ وَدُنُو   لَا يَحُدُّ وَارْتِفَاعٍ وَسُمُو
وَحِمَالٍ عَائِيَاتٍ وَصَحْرَ   وَوَهْدٍ مَوْجِهَاتٍ وَفِعْدَ
(۲) أَدْرِ مِنْ قَوْلِ السَّامِي وَاسْمِعِ   فِي الرُّمُوزِ الْمَعْنَى حَتَّى تَعْلَمَ
لَتَكُونَ تَعْمَرُ مِنْ ثَبَتِ الرُّمُوزِ   مَثَرِيًّا تَمْلِكُ لِلتَّيْسِ الرُّكُومِ
(۳) است لِلسَّاطِنِ لَوْ مِنْكَ الْمَطَرُ   تَفْتَحُ تَعْنُ بِالسَّيْرِ الْفِكَرِ
فَسَرِيحًا تَعُدُّ الْكُحْلَ الْحَصَنَ   دَاالَّذِي رَاقَ لِعَيْنِ دِي الْعَطَنِ

(۱) ایچنین باران زابر دیگر است   رحمت حق در نزولش مضمحل است

تفسیر دو بیت محکم سنائی قدس الله روحه

(۲) بشو از قول سائی در رموز   معنی تا واقف آئی بر کنوز
(۳) گر تو بکشائی زباطن دیده   زود یابی سرمه سکریده

- (۱) قَالَتِيبُ الْمُرْسِدُ فِي ذَا ذَكَرْ
هُوَ فِي الْوَاقِعِ مِنْ هَذَا الْقَصْدِ
(۲) قَالَ الْقَيْبُ الَّذِي عَمَّا تَسْتَرْ
وَسْمُوسَ وَسَمَوَاتِ أَحَرِ
(۳) فَلْيَغَيِّرِ الصَّفْوَةَ أَهْلَ الْمَطَرِ
مَا يَسْوَاهُمْ هُمْ مِنَ الذِّكْرِ يُرِيدُ
(۴) مَطَرٌ أَوْجِدَ لَطْفًا لِنَمُو
مَطَرٌ أَوْجِدَ دَهْرًا أَنْصَرَّ
(۵) أَنْ نَمْعَ لِمَطَرٍ فَضْلُ الرَّبِّ
فِي الْغَرِيفِ الْمَطَرُ الْحَمِيَّ غَدَى
- رَمَزًا بِالْعِلْمِ بِهِ كَلَّا أَسْرَ
رَصَفَ دُرًّا يَتِيمًا وَوَصَفَ
سُحْبَ أَحَرَى وَامْطَارَ أَحَرِ^(۱)
غَيْرَ مَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا طَهَرَ
مَا أَتَى هَذَا وَلَا الْغَيْرَ تَنْظُرُ
بَلْ هُمْ فِي النَّاسِ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدِ^(۲)
وَلَا أَحْيَاءَ وَرُشْدَ وَسَمَوَ
وَلِنَمُوسٍ وَحُوفٍ وَخَطَرِ
لَعَجِيبُ الصَّنْعِ فِي الْأَرْضِ الْمَرِيعِ
جَفَّتِ الْبُسْتَانُ بِالْمَوْتِ بَدَى

(۱) نسخه نایه دامواه (۲) قال تعالى فی سورة (ن) اقمین ما لعلی لاول ل هم فی من
خلق جدید ای ان هذ لکلم عدده عن لاعراس المحسنة والاهل من لا تنقی رمایه ففی کل آن
تروح ای اعدم ویاتی منها فی الوجود علی حال واحد واله رف یرها اعداماً و ايجاداً و هو ۱
من اقیامه وله اشو (هست باران دبی پروردگی)

- (۱) پیر دانا اندرین رمزی بگفت
(۲) غیب را ابری و آبی دیگر است
(۳) ناید این الا که بر خاصان پدید
(۴) هست باران از پی پروردگی
(۵) نغم باران بهاری بو العجب
- دو حقیقت رین صدف دری بسفت
آسمان و آفتابی دیگر است
باقیان فی لبس من خلق جدید
هست باران از پی پروردگی
باغ و باران پاییزی چو تب

- (۱) ذالریبیمی بفسح وذلّال
والحریمی دهه بالسقام
(۲) هکدا شمس ورد و هواء
باحتلاب منه دیر و لمرام
(۳) هکدا فی العیب و اعا غدی
ینذو فی نفع و غنر و ضرر
(۴) نفس الابدال هدا بالآثر
منه فی القلب و فی الروح نعی
(۵) مائری فی اکون من قبل المطر
حاة من انفسه مر الزمن
انه رئی و کساه بالجمال
والعما و الصغیرا حتی الجمام
فیهی و المطر داک سواء
منه اعرف من عنبه بالکلام
و کاتواع الدنا ایضا بدی^(۱)
و عبا مستمر و کذر
کان من هدا الربیع و الزهر
کثر لا روض غنی الروض سنی
الریبیمی العجیب بالشجر
مع من قد کان ذا حظ حسن^(۲)

(۱) ی کلاواع استی او بدت ایضا فی عالم العیب انواع مسوعة فی الضرر و العانة و المشقة
والغنر و هو العسارة مثلا السمع و الصلوة و الصيام و تر افعال المر کمطر الریح و العنة و الکبر
و الخوه و محنة بر حرکات لغنة کضر الشاء لا موعیهه استیح (۲) ای ان الدوب بشجر نفسه
لعدم اسعد ده کدا الطوب السعد کالشجرة القابلة للمع و غیره بعدم ضوله لا بسو ولا عیب ولا نقصان
فی ترابه المرشد -

- (۱) آن بهاری باز و پروردش کند
(۲) همچنین سرما و باد و آفتاب
(۳) همچنین در غمت انواع است
(۴) این دم افسر باشد رن بهار
(۵) محل برون بهاری با درخت
و س حزامی باحوش و در دش کند
بر تفاوت دان و سر رشته بیاب
در دیان و سود در ریح و عین
در دل و جان روید از وی سبره زار
آید از اعاشان با بیث بخت

- (۱) لَوَدَّأَيْتَ فِي مَكَانٍ شَجَرَةً
عَيْنَهَا مِنْ ذَلِكَ الرُّوحِ الْحَسَنِ
- (۲) فَعَلَ الرِّيحُ لَهُ أَمْعَلَ وَهَبَ
وَالَّذِي الرُّوحُ لَهُ كَانَ انْتَحَصًا
- (۳) وَالَّذِي الْحَامِدُ كَانَ مَا وَقَفَ
وَيْلَ ذَلِكَ الرُّوحِ مَنْ بِالْعَارِفِ
- فِي بَيَانِ حَدِيثِ أَغْتَنَمُوا بِرِدِّ الرِّيحِ فَهُوَ يَعْمَلُ بِأَبْدَانِكُمْ كَمَا
يَعْمَلُ بِأَشْجَارِكُمْ وَاجْتَنِبُوا بِرِدَّ الْخَرَبِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ بِأَبْدَانِكُمْ كَمَا يَعْمَلُ بِأَشْجَارِكُمْ
- (۴) أَسْمَعْنَ يَا رُوحِي قَوْلَ النَّبِيِّ
إِنِّي أَعْبُدُ الْأَفْكَارَ وَالطَّنَّ الَّذِي
- (۵) قَالَتُ قَوْلَ مَنْ تَرَدَّدَ الرِّيحُ
أَبْدَأُ يَا صَاحِبِي أُنَادِيكُمْ
- لَا تَكُ عَنْ قَهْمِهِ الْعَمْرُ الْقَبِي
سَاءَ عَمَلُكَ وَالْهُوَى يَا ذَا أُنَيْدُ
لَا تَخَافُوا وَلَهُ هُوَ سَرِيعُ
لَا تَقْطُرُوا أَكْثِمُوا أَحْسَدُكُمْ

- (۱) گر درخت خشک باشد در مکان
(۲) باد کار خویش کرد و بروزید
(۳) وانکه جلد بود خود واقف نشد
- عجب آن از داد حس افر مدان
آسکه جانی داشت بر جانش گزید
وای آن جانی که او عارف نشد

در بیان حدیث اغتنموا بر د الریح الخ

- (۴) قول پیغمبر شنو ای جان من
(۵) گفت پیغمبر ز سرمای بهار
- دور کن از خویشتن افکار وطن
تن میوشاید باران زینهار

(۱) إِذْ مَعَ أَزْوَاجِكُمْ ذَٰلِكَ عَمَلٌ

عَيْنُهُ لَا فَرْقَ مَعَ ذَٰلِكَ الشَّجَرِ

(۲) فَبَدَأَ ثَرْدَهُ ذَٰلِكَ مَقْتَنَمٌ

مَنْ هُمْ أَتَوْقَتِ الثَّمِيرِ طَلَبُوا

(۳) فِي الرَّبِيعِ الثَّوْبَ مِنْ أَتْدَابِكُمْ

وَعَرَاةَ النَّدَى قَدْ الثَّرُورُ

(۴) لَكِنْ أَحْشُوا الْعَمْرَ مِنْ رَدِّ الْخَرِيفِ

يَفْعَلُ ذَٰلِكَ الْمَدْيُ بِالْمَاءِ كَانَ

(۵) نَقُولُوا هُدًى أَحَدِيثِ أَصْهَرَا

وَبِلَاكَ لَصُورَةَ هَبْ قَمْعُوا

(۶) دَا لِمَرْيَقٍ بَسْرَ حَهْلًا عَمَلًا

نَظَرَ لِمَجْلَلٍ وَ الْمَقْدَرُ

مَا الَّذِي كَانَ الرَّبِيعُ قَدْ فَعَلَ

وَبِهَا قَدْ أَثَرُ ذَٰلِكَ الْأَثَرُ

فِي الدُّنَا لِلْعَارِفِينَ ذِي الْإِهْمِ

وَالِى الْفَرَصَةِ عَدُوا وَتَوَا

إِخْلَعُوا عَرَوْا لَهُ أَجْسَادَكُمْ

إَسْرَعُوا نَحْوَ الرِّيَاضِ وَالرَّهْوَرِ

مَا بِهِ لِلدِّينِ رَيْعٌ وَرَيْفٌ

فَعَلَ وَالْكَرَمِ سِرًّا وَعِيَانًا

أَخَذُوا لَمْ يَذَرُوا وَجْهًا آخِرًا

مِنْهُ أَيْضًا سِرَّهُ مَا سَمِعُوا

وَلِذَا بِالظَّاهِرِ قَدْ عَمِلَا

فِيهِ لَمْ يَسْطَرَّ فَزَادَ أَمَّا

(۱) بسطه ندیه - بالعمل کان -

کان بهاران با درخشان میکند

در جهان بر عارفان وقت جو

نن مرهمه جالب گشتن روید

کان کندکان کرد با باغ و رزان

هم بران صورت قناعت کرده اند

کوه را دیده ندیده کان کوه

(۱) رسکه با جان شما آن میکند

(۲) پس غنیمت باشد آن سرمای او

(۳) در بهاران جامه از تن برکنید

(۴) لیک بگریزید از برد خزان

(۵) راویان این را بظاهر برده اند

(۶) پیغمبر بودند از سر آن گروه

(۱) ذَالْخَرِيفُ عِنْدَ خَلْقِ الدُّنَا

لَكِنْ أَرْوَحُ مَعَ أَتَقِلُّ الرِّبْعُ

(۲) تَوَلَّيْتُ الْعَقْلَ الَّذِي حَزُّهُ غَدَى

فِي الدُّنَا أَطْلُبُ كَامِلَ الْعَقْلِ وَجَدُ

(۳) حُزْنْتُ مِنْ كَلِّهِ إِمَّا أَتَّصِلُ

إِنْ عَقْلُ أَكَلِ الْنَفْسِ عَدَى

(۴) إِنْ حُزُّو أَكَلِ مِنْ كُلِّ لَهُ

مِثْلُ سُكْرِ الْعَقْلِ إِنْ وَطَّهَرُ

(۵) فَإِذَا هَذَا الْحَدِيثُ أَوْ لَا

كَتَابِيعُ وَ حَيَاءُ الْوَرَقِ

(۶) مِنْ حَدِيثِ الْأَوْبَاءِ لَا يَسِرُّ

لَا تَعْطِيهِ أَبَدًا عَنْهُ الْجَسَدُ

كَانَ نَفْسًا وَهَوَى قَيْدَ الْقَمَا

وَقَاءُ النُّعْمِ فِي رِبْعِ وَرَبْعِ

فِي أَحْمَا كُنْ وَدَلَّ وَهْدَى

فِي لِقَاءِ نَفْسِي الرُّشْدُ تَجِدُ

بِهِ كَلِمًا يَصِيرُ بِالْعَمَلِ

مِثْلَ عَلِيٍّ وَلَهَا زَادَ هُدَى

طَهَرَ إِذْ لَهُ فِيهِ الشَّهْ

بِالنَّسَبِ لَأَثَرُ ذَلِكَ الْأَثَرُ (۱)

نَفْسِ الْأَقْبَابِ مِنْ وَأَقْوَمُ الْمَلَا

أَكْرَمُ وَ رَوْحِ أَيْقِ

نَضْمِيفِ وَالسَّمِينِ الْآخِشِينَ (۲)

فَنَدِيرِ لَكَ عَوْنٌ وَمُدَدُ

(۱) ثم يذكر هذا البيت مشهور في غالب النسخ المطبوعة في إيران والهند وذكره مؤلف كتاب التهج القوي. (۲) نسخة نادرة وأصله الخش.

عقل و جان همچون بهارست و بقاست
کامل العقلی بجو اندر جهان
عقل کل بر نفس چون غلی شود
همچین که مستی عقل از نبید
چون بهارست و حیات برگ و تاک
تن میوشان زانکه دینت راست پشت

(۱) آن خزان نزد خدا نفس و هواست
(۲) گر ترا عقلی است جزوی در نهان
(۳) جزو تو از کل او کلی شود
(۴) جزو کل از کل او گردد پدید
(۵) پس بتأویل این بود که نفس پاک
(۶) از حدیث اولیا نرم و درشت

- (۱) قَالَ حَرًّا قَالَ رُدًّا حَدٌّ يَطِيبُ
 لِنَيْطِ أَثَمَرٍ مِنْ بَرْدٍ وَحَرٌّ
 (۲) حَرٌّ وَاتَّزِدَ كَأَنَّا هِيَ الْحَبَّةُ
 رَأْسُ مَا لِي الصِّدْقُ كَلَّا وَالتَّحْقِيقُ
 (۳) حَيْثُ إِنْ انْتَبَاحَ الْأَرْوَاحُ كَانَ
 إِنْ تَحَرَّ أَثَقَبَ مِنْ دَالِحِ وَهَرٍ
 (۴) فَغَنَى قَبْرٍ أَلَيْسَ الْعَاقِلُ
 لَوْ مِنْ أَمْتَيْنِ لِنَقَبٍ نَقَصَ
 سَمَوَالِ الصَّدِيقَةِ عَائِشَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَكُونُ سِرُّ هَذَا الْمَطَرِ الْيَوْمِ
 مِنْهُ بِالْصِّدْقِ وَتَمُّهُ فَعَلْتُ
 إِذَا بَهَا أَعْيَشَ عَلَى الْقَبْرِ لَهَبٌ
 بَعْدَ الصَّدِيقَةِ قَدْ سَمِعْتُ
 الْخُشُوعَ وَالْخُضُوعَ وَالْأَدَبَ

- (۱) گرم گوید سرد گوید خوش بگوید
 (۲) گرم و سردش نو بهار زندگی است
 (۳) زانکه در سستان جانها زنده است
 (۴) بر دل عاقل هراسان عم بود
 تازگرم و سرد بجهی از سیر
 مایه صدق و یمن و شدگی است
 زین جواهر بحر دل آکنده است
 گر رباع دل خلای کم شود

پرسیدن عایشه که یا رسول الله سر باران امروز چه بود

- (۵) پس سئوالش کرد صدیقه ز صدق
 با خشوع و با ادب از جوش عشق

زَبْدَةُ الْإِبْحَادِ ثِيْرَاسُ الْهُدَى
كَاتَتْ الْيَوْمَ بِسَامِي النَّظَرِ
رَحْمَةً مِنْهُ وَلُطْفٍ مُشْتَهَرٍ
مَنْ جَرَى فِي الْأَرْضِ قَهْرًا وَالسَّمَاءِ
الرَّيْعِي الْعِيقُ بِالشَّجِيمِ
الْغَرِيْمِي الْهَدَى بِالْخَطَرِ
وَالْأَسَى وَالْعَمِ أَنْوَاعُ الشَّحَنِ
بِالْمَصَابِ وَالْعَرِي الْقَائِمِ
بَقِيَ ابْنُ آدَمَ رَهْنُ الْأَلَمِ
وَأَتَى الْقَصَصَاتِ فِيهَا وَالْعَدَابِ
رَجَعَتْ عِزَّاتُهَا عَادَ الْخَرَابِ
مِنْ قُلُوبِ النَّاسِ مَا تَتْ مِنْ وَلَعِ

(۱) قَالَتْ الصِّدِيقَةُ يَا مَنْ غَدَى
مَا هِيَ بِحِكْمَةِ هَذَا النَّظَرِ
(۲) إِنْ هَذَا النَّظَرُ كَانَ مَطَرٌ
أَوْ لِتَهْدِيدٍ وَعَدْلٍ الْكِبْرِيَاءِ
(۳) كَانَ ذَا مِنْ ذَلِكَ اللَّطْفِ الْعَمِيمِ
أَوْ مِنْ الْآفَةِ كَانَ وَ الصَّرَدِ
(۴) قُلْ دَا كَانَ بِتَسْكِينِ الْحَرَنِ
الَّذِي خُطَّ عَلَى ابْنِ آدَمَ
(۵) نَوَعْنَى الدَّارِ الَّتِي شَتَّ ضَرْمُ
فَكثِيرًا مَا دَهَى الدُّنْيَا الْخَرَابِ
(۶) دِي الدَّمَا فِي الْفُورِ أَنْقَاصُ نَبَاتِ
خَرَجَ الْيَحْرُصُ حَمِيمًا وَالطَّمَعُ

(۱) گفت صدیقه کای زبده وجود
(۲) این زبازانهای رحمتهاست یا
(۳) این از آن لطف بهاریت بود
(۴) گفت این از بهر تسکین غم است
(۵) گر بر آن آتش بماندی آدمی
(۶) این جهان ویران شدی انسر زمان

حکمت بلران امروزی چه بود
بهر تهدید است و عدل کربیا
یا ذپائیزی پر آفتاب بود
کز مصیبت پر نژاد آدم است
س حرایی او فتادی و کمی
حرصها بیرون شدی از مردمان

- (۱) قَمُودَ الْعَالَمِ ذَا الْقَلَّةِ
يَكُرُّ الصَّخْوُ لِيَدِي الدُّنَا عَدَى
(۲) حَيْثُ أَنَّ الصَّخْوَ مِنْ بِلَاقِ الدُّنَا
غَالِبًا صَارَ الدُّنَا هِدْيَ الْخُرَابِ
(۳) شَمْسًا الصَّخْوُ أَتَّحِدُ بِالْأَثَرِ
مَاءَ لَصَخْوِ اعْتَبِرْ هِدْيَ الدُّنَا
(۴) تَأْتِي مِنْ بِلَاقِ الدُّنَا نَزْرًا يَسِيرُ
لَا يَقُومُ الْخُرُصُ حَيْلًا وَالْحَسَدُ
(۵) لَوْ مِنْ أَعْيَبِ اقْتَدُومًا كَسِيرُ
مَا بَقِيَ فِي الْعَالَمِ هَذَا الْقَحَارُ
إِدْرِ يَا رُوحَ عَدَتِ وَالرَّهْ
آفَهُ عَنِّي إِلَيْهَا يَأْتُرْدَى
وَإِذَا مَا هُوَ كَلَّ رَمَا
وَحَدَّتْ عَادَتُ شَتَّى وَنِيَابِ
تَلَجَا الْخُرُصُ لَدَيْهَا اعْتَبِرْ
وَسَحًا إِدْرِ بَدَتِ أَوْ دَرَا
رَشْحَةً حَتَّى بَدَى الدُّنَا كَثِيرُ
وَنَصْبِغُ لَحِيرَ فِيهَا وَالْأَشْدُ
رَشْحُهُ وَالْقَلْبُ كَأَشْمُسٍ تَبِيرُ^(۱)
لَا وَلَا نَهْضُ وَغَيْثٌ وَشَمَارُ

۱- ای لو ترشعت انوار احدیت من عالم الغیب رانده و کثیره لکن قلب السالك مثل قرص الشمس شارفا بود و اسبب آندو الشریه و لم یبق فی عالم المسموماره معرفه الله و لاعب ولا حجاب بودای و لا حجاب ظلماتی

- (۱) آستش ب عالم ای حان عملتست
(۲) هوشیاری زان جهان است و چو آن
(۳) هوشیاری آفتاب و قرص یغ
(۴) زان جهان اندک ترشح میرسد
(۵) گر ترشح بیشتر گردد و غیب
هوشیاری این جهان را آفت است
غالب آید پست گردد این جهان
هوشیاری آب و این عالم و سح
تا نغیزد دو جهان حرص و حسد
فی هنر ماته درین عالم نه عیب

(۱) مَا لَذَا حَدَّ وَتَمَّتِ الْأَوَّلُ
لِحَدِيثِ الرَّحْرِ الْمَطْرِبِ عَدَّ
رُحَّ وَصِفَهُ لِي بِالْوَصْفِ الْعَجَلِي
ثَانِيًا كَرَّرَهُ كَمَا لَيْسَكَ وَزِدْ

بقیه قصه الشیخ المطرب فی زمان عمر و خلاصتها

(۲) مَطْرِبٌ مَتَّه الدَّاءُ بِالْمَطْرِبِ
كَمْ بِاتِّحَانٍ لَهُ قَدْ بَهَرَتْ
(۳) مِنْ غِنَاءِ طَيْرِ قَلْبِ السَّامِعِ
وَمِنْ الصَّوْتِ لَهُ السَّامِي الْحَسَنِ
(۴) وَمَدَّ الذَّهْرُ بِهِ دَارَ وَشَاءَ
صَارَ صَقْرٌ رَوْحِهِ بَعْدَ الْحَمَامِ
(۵) مَا هُوَ الصَّقْرُ لَوْ الْفَيْلُ عَدَى
كَالْمَعْوُضِ ضَيْعٌ مُضْنَى ضَعِيفِ
مَبْنُوتٌ حَاءٌ بِكُلِّ عَجَبٍ
مِنْ حَالَاتٍ عِجَابٍ طَهَرَتْ
طَبْرُ لَسْتُمْ كَقَصْرِ وَالْمَعِ
حَارَ عَقْلُ الرُّوحِ عَجَبًا وَافْتَنَرُ
وَذَوَى مِنْ غَيْرِهِ يَوْضُ الشَّابِ
وَالْبَعُوضُ يَتَبَسَّكَ رَهْنُ الْبَحَامِ
فَيْلًا شَكَّ لَهُ أَنَّى بَدَى
مَا لَهُ الْقُدْرَةُ كَالْمَلِّ لَيْحِيفِ

(۱) این ندارد حد سو آغاز رو سوی قصه مرد چنگی باز رو

بقیه قصه پیر چنگی در زمان عمر و خلاصه آن

(۲) مطربی که روی جهان بد پر طرب
(۳) از نوایش مرغ دل بران شدی
(۴) چون برآمد رود کنار و پیر شد
(۵) باز چه گر پیل باشد یکمان
روسته از آوازش خیالات عجب
وز صدایش هوش جان حیران شدی
باز جاش از عجز پشه گیر شد
پشه اش سازد ضعیف و ناتوان

(۱) مِثْلَ طَهْرِ الْكُوفِ عَدَّ طَهْرَهُ
وَكَشَفَ الدَّنْبَ حَاجَتُهُ لَهُ
(۲) لَحْنَهُ أَحْدَابُ دَوْلَتِ طَلَبِ مُبَرِّدِ
عَادَ مَكْرُوهًا سَقِيمًا وَوَسَّحَ
(۳) ذَلِكَ الْفَنَاحُ مَبْدِيٌّ مِنْ حَسْبِ
مِثْلِ صَوْتِ تَحْمِيصِ أَشْدَابِ
(۴) فِي شَجَرِ طَابِ مَا بَاتَ حَالُ
أَوْفَدِي سَهْبٍ وَرَاسِدِ
(۵) غَيْرَ أَحَدٍ الْأَعْرَافُ الْبَرْدِ
مِنْ مَنِ الْمَكْرُوهَ لَا تَدْرِي
(۶) ذَلِكَ الْقَلْبُ الْمَدَى مِنْهُ مَوْتٌ
وَالْفَنَاءُ الْمُخَصُّصُ مِّنْ مِّثْلِ الْوُجُودِ

تَوَجَّحَ الْخَلْقُ عِنْدَ دَهْرِهِ
كَانَ فَوْقَ عَيْنِهِ ذَابٌ وَلَهُ
لِحَابَاتِ الرُّوحِ فَوْقَ مَا تُرِيدُ
مِنْهُ رُوحٌ بِهِ الْقَلْبُ حَرِيحٌ
صَارَتْ تَرْهَرُهُ قَيْدُ الْكَمَدِ
عَدَّ مِنْ قَهْرِ الزَّمَانِ الْقَالِبِ
الْخَبِيثِ مَاعْدِي لَدَائِي الْبُهْمِ
مِنْ مَدَى بَقَرَشِ فِي الْأَرْضِ وَبَادِ
فِي الْقُدُورِ فَهَمَّ الطَّهْرُ الْهَدَاةِ
كَانَ نَفْحُ الصُّورِ فَسَرَّافِلُ هَمِّ
سَكْرَتِ تَعَذُّو عَيْنِهِ وَتَوْتِ
دَائِي قَدْ وَحْدَ تَطْلَعًا وَجُودِ

ایرون بر چشم همچون پاردم (۱)
باحوش و مکروه ورشت و دلخراش
همچو آوار خمر پری شده
کدامین سبب کان معرش شد
که بود از عکس دم شان نفح صور
بسی کان هسته امان هست از اوست

(۱) پشناو حم گشت همچون شست حم
(۲) گشت آور لطیف و حده اش
(۳) آن واکه حسرت ره ره شده
(۴) خود کدامین حوش که آن حوش شد
(۵) غیر آوار عربرای در صدر
(۶) آن درویی کاین دروین است در و

(۱) كُلُّ لَحْنٍ لَهُ لِلْمَكْرِ غَدَى
لَذَّةٌ وَحَيٍّ وَ إِلَهَامٍ وَعَوْدٌ
(۲) وَإِذَا الْمُطْرِبُ زَادَ بِالْمِشِيبِ
صَارَ إِذَا لَا كَسْبَ وَهَذَا لِرَغِيفِ
(۳) قَالَ رَبِّي الْعَمْرَ وَالْمَهْلَةَ لِي
كَمْ عَمِلْتُ الشُّطْبَ مَعَ وَعْدِ أَدَلِ
(۴) ذَابِي سَمِيرٍ عَامًا فِي الرُّكُلِ
مَعَ ذَا قَبِي يَوْمَ مَا مَنَعَتْ
(۵) لَا أَرَى كَسْبًا لِي الْيَوْمَ أَنَا
فَلَكَ الْعَوْدُ أَنَا لَا غَيْرَكَ
(۶) حَمَلَ عَوْدَهُ صَارَ طَالِبًا
حَائِبَ الْمُقَرَّةِ فِي يَثْرِبِ

لست الهام و وحی و ساز او
شد ز می کسی رهین یک رغیف
لطفها کردی خدایا با خسی
باز نگرفتی زمن روزی نوال
چنگ بهر تو زم کان توام
سوی کورستان یثرب آه گو

(۱) که برای فکر هر آواز او
(۲) چونکه مطرب پیتر گشت و ضعیف
(۳) گفت عمر و مهلتم دادی بسی
(۴) معصیت ورزیده ام هفتاد سال
(۵) نیست کسب امروز مهربان توام
(۶) چنگ را برداشت شد الله جو

- (۱) قَاتِلًا أَتَيْتُ مِنَ الْحَقِّ الْقَدِيمِ
مَنْ مِنْ أَسَدِ الرَّيُوفِ بِأَحْسَنِ
(۲) ضَرَبَ الْعُودَ كَثِيرًا وَوَضَعَ
جَعَلَ الْعُودَ وَسَادًا وَوَقَعَ
(۳) غَلَبَ النَّوْمُ عَلَيْهِ فَخَلَصَ
تَرَكَ الْمَطْرِبَ وَالْعُودَ طَعَرَ
(۴) عَادَ حُرًّا مِنْ عَسَاءِ السَّدَنِ
وَبَدْنِيًّا طَهَّرَتْ صَفْوًا غَدَى
(۵) رُوحَهُ غَشَّتْ هُمَاكَ مِنْ طَرَبٍ
أَوْ أَنَا أَتَيْتُ مِنْ هَذَا الْمَكَانِ
تَمَنَّيْتُ اللَّحْنَ لِي قَهْوُ الْكَرِيمِ^(۱)
قِيلَ حَادٌ عَلَيْهِ بِالْمَنْ
رَأْسُهُ يَكْبِي بِحُرْنٍ وَحَرَعٌ
فَوْقَ قَبْرِ قَيْدٍ حُزْنٍ وَوَحَعٌ
لَهُ طَيْرُ الرُّوحِ مِنْ سَجَرِ الْقَقْصِ
مِنْهُمَا الْعَرَّ غَدَى يَحْلِفُ الطَّعَرُ
وَأَذَى الدُّنْيَا وَدَارِ الْبَعْنِ
فِي فَلَاتِ الرُّوحِ وَاللُّطْفِ بَدَى
بِالْمَلَةِ الْوَارِدِ تُدَيِّ الْعَجَبِ
نَائِمٌ الْبَالِ يَنْعَمِي وَأَمَانٌ

(۱) نسخه ثانیة - قاتلا ایمنی من الحق انا

نمن الایریم بعد المنا

کلمة (ایریم بها) فی الاصل تسجل عند الفرس بمعنی نمن لحن والصرب مثل (گرمه بها)
نمن العمام و (مل بها) نمن النمل و (شیر بها) نمن اللبن و غیرها و ترجمته اللفظیة (نمن الایریم
بهو الکریم) و اما دل ایریم بها لام كانوا فدیما یستعملون الایریم فی بعض آلات الطرب .

- (۱) گفت خواهم ازحق ایریم بها
(۲) چنگ زد سیار و گریان سر نهاد
(۳) جواب بردش مرغ جان ار حسن دست
(۴) گشت آزاد از تن و دنج جهان
(۵) جان او آجا سرایان ماجرا
کوبه نیکومی پذیرد قلها
چنگ بالین کرد و بر گوری فداد
چنگ و چنگی را رها کرد و بچست
دو جهانی ساده و صحرای جان
کاندیزین جا گر بماندندی مرا

- (۱) وَبِهَا أَيُّوبُ قَرَقًا إِقْدَمَ
طَهْرَ كَالْمُورِ يَلْشَرِقُ صَفَى
(۲) لَوْ عَدَى ذَاتُكَ عَشْرًا كَمَا
مَا هُوَ بِالْعَدَى مِنْ تِلْكَ الدَّاءِ
(۳) وَلَوْ أَنَّ الْمَسْئُورِيَّ الْحَجَمُ لَهُ
فِيهِ مَا تَمَّ وَلَا يَصْفُ الْقَلِيلُ
(۴) إِنَّ هَذِي الْأَرْضَيْنِ وَالسَّمَاءَ
جَمَلْتَ فَلَنَبِيٍّ مِنْ صِيقَرٍ هَا
مِنْ غَا الدُّنْيَا وَمِنْ كُلِّ آتَمٍ
وَمِنْ الدَّاءِ الدَّيِّ اعْبَى اشْتَعَى
هُوَ صَمٌّ مِائَةُ أَلْفٍ سَمًا
غَيْرَ سَقَلٍ صِيقَرٍ رَهْنُ الْمَا
كَانَ مِثْلَ الْمَلِكِ دَارَ وَلَهْ
مِنْهُ «تَوَسَّعَ لَهُ عَرَّ الْمِثْلِ» (۱)
مِنْ لِحْدٍ وَسَمِعَهَا لَيْسَ انْتِهَاءَ
قَطْعًا شَتَّى وَمَا رَفَّتْ لَهَا

(۱) ای لا اسرار العالم لاحد له، ولورس ای اسموات و الارض اوراق و الاشجار اقلام
لاسر مداد انهدت ویم بعد اسرار اسام الالهی

- (۱) که بدو ایوب را بات صری
(۲) گریه بود این چرخ ده چندی که هست
(۳) مشوی در حجم اگر بودی چو چرخ
(۴) کاین رمس و اسمان سس مزاج
باک شد از رنجها چون نور شرق
ست برد آن جهان جر تنگوست
در گنجبدی درین دژ آن بیم برح
کردار تنگی دلم را شاخ شاخ

مگر همسرش که همواره او را پرستاری میسود و روزی شیطان ری هیر او بمثل شد و گفت من
د او بد رمیم و تا بسکه ایوب و خوشبودن او مرا بپرسید پسودی بخواهد یاف همسرش ماجرا را
گفت ایوب غمناک گشت و کعب او شیطان بوده و جدای مرا بگانه و آله رمس و آسمان
ست اگر من از این بسیاری رهایی یافم شمارا صد تارده بخواهم رد سپس ایوب نزد خداوند دعا
د که این رمس و بدو و رام از شیطان رسد مرا رهایی برم پاسج آمد (از کس برخاست هذا معسل
د و شراب) یعنی بز پای خود را بر زمین و در این چشمه غسل کن و آب آن را بنوش پسودی خواهی
پس (وحد بیدک صفتا عاصرت به ولا نصت) مگر بدست خود بدست رگیده که شماره آن صد باشد
و ران بری بر همسر خود و در سوگندی که یاد کردی خلاف میکنی

- (۱) ذَلِكَ الْعَالَمُ مَنْ لَطَمًا ظَهَرَ
فِي وَسْعِ لَه لِي مِنِّي الْجَنَاحُ
(۲) وَأَوَّي الْعَالَمُ ذَاكَ وَالطَّرِيقُ
لَحْظَةً وَاحِدَةً رَغَمَ الْعَمَا
(۳) وَرَدَّ الْأَمْرُ أَنْتَبَهُ لَا تَطْمَعُ
فَإِذَا مِنْ رَجَلِكَ الشُّوْكَ خَرَجَ
(۴) رُوحَهُ تَضْرِبُ بَشْرًا وَسُرُورُ
فِي الْفَضَاءِ الْوَاسِعِ مِنْ رَحْمَتِهِ
قول الهاتف لعمر في منامه خذ مقداراً من الذهب من بيت المال
وَاعْطِهِ لِدَاكَ الرَّجُلَ النَّائِمَ فِي الْمَقَابِرِ
(۵) ذَلِكَ الْيَحْيَى الْإِلَهُ فِي عَمْرٍ
يَمْلِكُ نَفْسَهُ مِنْ نَوْمٍ بِهِ

(۱) سغه ثانیه - روحه تضرب بشراً و سرور

- (۱) وین جهانی کاندین خوابم نمود
(۲) آن جهان و راهش او پیدا شد
(۳) امر می آمد که هین طامع مشو
(۴) مول مولى میزد آنجا جان او

از گشایش پر و نالم را کشود
کم کسی بك لحظه دو اینجا بدی
چون زیات خار بیرون شد برو
در فضای رحمت و احسان او

در خواب گفتی هاتف با عمر که چندین زر از بیت المال بآن مرد ده

که در گورستان خفته است

(۵) آن زمان حق بر عمر خوابی گماشت
تا که خویش از خواب نتوانست داشت

- (۱) عَجِبًا ذَاكَ رَأَى إِذْ مَا غَدَى
 قَالَ ذَا مِنْ عَالَمٍ الْغَيْبِ وَرَدَّ
 (۲) وَضَعَ رَأْسَهُ وَالنَّوْمُ ذَهَبَ
 أَنَّ مِنَ الْحَقِّ لَهُ جَاءَ الْبِدَاءُ
 (۳) ذَا الْبِدَاءِ مَنْ هُوَ بِاللُّطْفِ غَدَى
 وَالْبِدَاءُ بِالذَّاتِ هَذَا مَا عَدَاهُ
 (۴) مَا تَرَى مِنْ تَرْتُّبٍ أَوْ كَرْدٍ وَمِنْ
 فَهَمَّتْ ذَاكَ الْبِدَاءُ لَا فِي شَقَّةٍ
 (۵) مَا مَجَلُّ الذَّاتِ لِلتَّرْتُّبِ الْعُلُوجِ
 فِيهِمْ هَذَا الْبِدَاءُ حَتَّى الْحَجَرِ
- هُوَ مَعَهُودٌ وَفِي الْفَوْرِ بَدَى
 وَمَعَ أَحْكَمَةٍ وَالْقَصْدِ اتَّجَدَ
 بِهِ رُؤْيَا قَدْ رَأَى طَوْعَ الْأَدَبِ
 سَمِعَتْ رُوحَهُ ذَاكَ مِنْ صَفَاءِ
 أَصْلَ كُلِّ صَوْتٍ أَوْ حِظِّ بَدَى (۱)
 ثُمَّ يَلِكُ بِالْأَثَرِ إِلَّا صَدَاةُ
 قُرَيْشٍ أَوْ عَرَبٍ وَأُخْرَى لَمْ تَبْ (۲)
 لَا تَسْمَعُ لَا وَلَا أَى صَفَةٍ
 لَا وَلَا التَّحَايِثِ طَرَا وَالزُّوْحِ
 وَالْهَوَا وَالْمَاءِ أَنْوَاعُ الشَّجَرِ (۳)

(۱) کذا بقول المتكلم في الحقيقة احدى تعالیه و کلامه من عکسه و در حد تعالی الله تعالی
 صفة شکلم شکلت لیس علی فحوز (الله خلق اولاد احوی) ولید فاما رتک و کرد و درسی گو و عرب
 (۲) ای فهم آدم جمیع اسماء و الکلام لایحی و فهم جمیع الارواح فی عدم الارواح خطرات
 الت بریکم بعد استماعهم الخطاب الالهی من غیر حرف ولا صوت ای فهموه من غیر واسطه العواس
 صاهره (۳) نسخه ثابته : والهوا والماء ووض و شجر .

- (۱) در عجب افتاد کاین معبود نیست
 (۲) سر نهاد و خواب مردش خواب دید
 (۳) این ندا که اصل هر مانگه و نواست
 (۴) ترک و کرد و بادوسی گو و عرب
 (۵) خود چه جای ترک و تاجیکست و زنگ
- این رغیب افتاد بی مقصود نیست
 کآمدش از حق ندا چاس شید
 خود ندا اینست و اب باقی صداست
 فهم کرده این ندا بی گوش و لب
 فهم کرده است این نداری چوب و سست

(۱) فَيَكُلُ نَفْسٍ مِنْهُ مَدَامَ حَاءُ مِنْ لَطْفِ أَلَسْتَ بِالْكَلَامِ

عَادَ كُلُّ حَوْهَرٍ كُلَّ عَرَضٍ مِنْهُ سَكَرَانَ وَلَيْ وَبِهِضَ

(۲) هُنَا مِنْهَا مَا أَتَى قَوْلَ نَلَى طَاهِرِ الْأَقْمَرِ وَلَكِنْ كَالْمَلَا

إِذَا لَهَا كُنْ لَمْجِي مِنْ سَدَفٍ فِيهَا كُنْ نَلَى دَا وَنَعَمْ^۱

(۳) عَنْ ذُكَاةِ الصَّخْرِ عَنْ قَهْمِ الْحَجَرِ مَا ذَكَرْتَ اسْمُكَ أَيْدٍ فِيهِ الْمَطَرُ

فِي الْبَيَانِ لَهُ إِفْهَمَ حَسَّ وَصَفُ تَذَهَبُ عَمَّاكَ الْحَزَنُ

فِي بَيَانِ أُنَيْنِ الْجَذَعِ لَانِ الْجَمَاعَةِ لَمَّا كَثُرَتْ وَضَعُوا لَهُ (ص)

مَنْبَرِ آقَالِيْنِ وَقْتُ الْوَعَطِ لَمْ يَرْ وَحْهَتْ وَاسْتَمَاعَهُ وَاصْحَابَهُ لَا يَنْ الْجَذَعِ وَحَوَالَهُ (۳)

(۴) دَالَتْ الْجَذَعُ انْعُمُودُ مَنْ وَصَفَ الشَّحَى الْحَدَاةَ إِسْمَاءُ عُرِفَ

حَنَ مِنْ هَجْرِ الرَّسُولِ بِصَخَبٍ مَثَلُ صَحَابِ الْعُقُولِ وَالْأَدَبِ

(۱) ای و لو لم یأت منها فی الوجود بعضی و بکن محیی الجوهر و عراس الوجود

حس بکون بدون نلی و بهد لاعنا و بکو و ن دلیلی بلی مسح و جمع الاشیاء من الاول الی لایه اولوا

(۲) اتفاق البخاری و ابن داود فی الروایه عن حابر قال کان لیسی اذا خطب یسجد الی حاء

بعضه من سوارى لم یسجد بها صبح له المنبر صاحب الحجة لیسى ان یخطب عنده حتی کانت

(۱) هر دمى از وی همی گوید آلتست جوهر و عراس میگردید مست

(۲) گرمی آید بلی ریشانش ولی آمدشان از عدم باشد بسی

(۳) آنچه گفتیم را آشنائی سبک و خوب در بیانش قصه هشدار خوب

نالدین مستون حنانه از فراق پیغمبر (ص) گه چو ماه از پرده شدند گله را روی مبارک

تورا چون بر آن نشسته همی بینیم و میسر ماختن و شنیدن رسول خدا صله مستون را

بصریح و مکالمات آن حضرت (ص) با آن

(۴) آشنای حنانه از هجر رسول ناله میزد همچو ارباب عقول

- (١) وَسَطَ النَّادِي لِلْوَعْدِ كَذَا
 حَسَّ يَشَيْتَ وَشَابَّ وَفَجِبَ
 (٢) بَقِيَ مِنْ ذَلِكَ صَحْبُ الرَّسُولِ
 مِنْ حَنْ دَا انْعُودَ مَعَ مَا
 (٣) فَالْتَبِي لَهُ قُلْ مَا تُرِيدُ
 قَالَ رُوْحِي اَلْدَمَ مِنْ هَجْرٍ لَكَ
 (٤) رُوْحِي اِذَا اُحْرِفْتَ مِنْ بَعْدِكَ
 لَا اِحْنَ لَوْ اَمُوتَ اَسْمَا
 (٥) مُسْنَدًا دَوْمًا اَنَا كُنْتُ اَنَّا
 مِلْتُ عَنِّي قَوْقُ رَأْسِ الْمَسْرِ
- حَنْ حَتَّى لَهُ كُلُّ بِالْأَدَى
 لِمَ حَنْ وَتَكْنَى مِنْ نَحْبِ
 بِبَيْهَاتٍ مُنْتَمِرٍ وَ دَهْوَلِ
 لَهُ مِنْ عَرْضٍ وَ طَوَّلِ عَظْمَا
 يَا عَمُودَ لَكَ أَضَافًا أُزِيدُ
 حَوْلْتُ وَلَقَدْ قَدْ دَابَّ بِكَ
 كَنَفِيَا رُوْحِ الدِّمِ مِنْ بَعْدِكَ
 حَقَّ إِذْ ضَيَعْتَ دَكَّ الشَّرَفَا
 قَدْ عَمَّتْ الدِّمِ وَالدِّمِ بِكَ
 مُسْنَدًا صِيرْتُ سَامِي الْمَطْرِ

- (١) دو میان محسوس و عطف آید
 (٢) در تعبیر مانند اصحاب رسول
 (٣) گفت پیغمبر چه خواهی ای ستون
 (٤) از فراق تو مرا چون سوخت جان
 (٥) مسندت من بودم از من ناخن
- گروی آگه گشت هم پیر و جوان
 کز چه می نالد ستون با عرض و طول
 گفت جامه از مراقبت گشت خون
 چون قتالم می توانی جان جهان
 بر سر هنر تو مسند ساختی

تنشق فتزل (ع) حتی اخلاها وضمها اليه فجعلت ش ابن الصبي الذي يسكت حتى استقرت قال (ع)
 يكت علي ما كانت تسمع من الذكر من كان في مشرب لا عز ل اول حملا عني السمحار قائم تسبيح
 حمادات كان بهن الحار وعل اكثر اهل الكلام ليس في الجذع شعور والله حق ذلك الصوت فيه
 معجزة لان الارام للناطق العقل والحيمة وقال النبي في الفتوحات و اجمادات عمن لهم ارواح
 بطلت من ادراك غير اهل الكشف فالكمل عبد اهل الكشف حتى باطن وحق رديامع الايمان بالاخبار
 الكشف وقد سمعها بلسان مخاطبنا وعيه جرى سيدنا ومولانا فقال پس رسولش گفت الح

(۱) قَالَ رَسُولُ قَالَ يَا حَيْرَ الشَّجَرِ

(۲) بَلْ تَرَمُ دُونَكَ شَجَلًا بِسُقِ

يُمِثُّ شَرْفِي وَتُرِي حَسِي

(۳) أَوْ كَيْفَ فِي الْعَالَمِ دُشْ حَمَلِ

كَيْفَ يَا بِلَادِ خُصْرَا حَضِرِ

(۴) قَالَ أَيْمَنُ دَانِ بِمَكَ

وَيْثُ يَا عَارِفِ لِمَنْعِ لَا بَصَرِ

(۵) دَا لَعَمُورِ جَدْعِ فِي الْأَرْضِ دَفِنِ

كَيْفَ يَوْمَ الْحَشْرِ كَيْفَ سِرِّ كَرَمِ

(۶) كُنْ دَا حَسِي يَعْلَمِ وَيَرِنِ

عِطْلَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ فِي ثَدَا

مَنْ مَعَ الْيَسْرِ لَكَ الْحِطُّ اسْتَقَرَّ

صَبِرُوا أَهْدُوا طَمَعًا وَأَقْبَقِ

لَمَّا زِدَتْ سُرُورًا وَهَمًا

الْإِلَهُ الْخَوْطُ يَزْهُوا بِالْحَلَلِ

خَالِدًا تَبْقَى وَكَأَلَيْسُكَ عَطَرِ

مَا سَدَّ دَامَ فَطَمَ مَا حَسِي

سَا مِنْ حَسَدِ قُلْ وَاقْتَرِ

يُدْعَاهُ الرَّحْمَةُ فِيهِ قَرْنِ

يَتَحَشَّرُ يَحْطَى بِرَأْيِ وَنَعَمِ

تَدْرِي مَنْ يَمْسُهُ الْخَفَى لَمَسِ

وَهُ أَحْزَرُ الْبَدَا فِي الْفَتَا

ای شده با سر تو همراهی بخت

شرقی و غربی ز تو میوه چسب

تا تر و تیره سببی تا آمد

بشنو ای غافل کم از چوبی مباش

تا چو مردم حشر گردد درور دین

از همه کار جهان بی کار مانه

(۱) پس رسولش گفت کای نیکو درخت

(۲) گر همی خواهی ترا خلی کند

(۳) یا تو آن عالم حقت سروی کند

(۴) گفت آن خواهم که دایم شد بقاش

(۵) آن ستون را دفن کرد اندر زمین

(۶) تا بدانی هر که را ایزد بخواند

- (۱) کُلُّ مَنْ كَانَ مَعَ اللَّهِ الْآخِذَ
وَجَدَ الْإِذْنَ هُناكَ وَحَرَخَ
(۲) وَالَّذِي مَا وَهَبَ اللَّهُ كَثْرَ
قَمَتِي كَأَنْ الْحَبِيبَ لِنَعْمَدَ
(۳) شَوْقِي قُلْ بِسْمِ اللَّهِ
كَتَبْتُ لَهُ دَاسِيَةً مِنْ هُنَّ أَمْدُ
(۴) وَأَحْمَادَاتُ دَا مَا لَمْ تَكُنْ
فِي الدَّاءِ دَا أَفُولَ مُرْدُودَ أَمَّا
(۵) مِنْ ذَوِي الْأَمِيدِ اصْحَابُ السَّعَادَةِ
نُصَفَ وَهُمْ أَوْ يُخَالِفُ لَهُمْ
(۶) إِذْ لَهَا التَّقْلِيدُ كَانَ وَتَرْتِيبُ
أَلْ أَمَّا صِلَ جَنَاحَ سَيْلًا

(۱) أراد «لعید» اهل (الش) ای الساب المثلث و «الحک» و «سعد»

یافت بار آجاویرون شد ز کار
کی کد تصدیق او ناله جیاد
تا به گویندش که هست اهل اتفاق
در جهان رد گشته بودی این سخن
افکندن نیم و همی در گمان
قائم است و جمله پر و بالشان

(۱) هر که را باشد ز یزدان کار و بار
(۲) و آنکه او را نبود از اسرار داد
(۳) گوید آری نی زدل بهر وفاق
(۴) گر نبندی واقفان امر کن
(۵) صد هزاران ز اهل تقلید و نشان
(۶) که بظن تقلید و استدلالشان

- (۱) یُوَحِّدُ الشُّهُةَ إِبْنِيسَ الدِّنِی
 کُلُّ ذِی اَنْعِمَانِ تَهْوِی لِلْحَبِیْنِ
 (۲) اِنْ رَحَلَ الْمُسْتَدِلِّیْنَ الْخَشَبَ
 وَبَلَ قُوَّهِ الْاَرْجُلِ اَحْشَبَ
 (۳) فِی قُطْبِ الْعَصْرِ دَائِدِی لَمَطَرُ
 (۴) فَاَلْعَصَا رَحَلَ الْقَصْرِیْرِ بِاَعْصَا
 (۵) دَائِدِی الْفَارَسِ مِنْ کَا طَهْمَرُ
 مَنْ هُوَ ذَا الْفَارَسِ السَّامِی الطَّهْرُ
 (۶) بِاَعْصَا اَلْعَبِیْرِ هَبْ کَاوَا الطَّرِیْقِ
 بِمَلَادِ اَتَحْنِیْ هُمْ فَدَ طَرَوْا
 ذَاکَ فِی طَرِّ وَرَاۤی اَفْرِ
 اَذِہِی لَمْ تَرَوْا فِی عَیْنِ الْیَقِیْنِ (۱)
 شَاہَا الضَّعْفُ تُوَلُّ لِلْعَطَبِ
 کَثْرَةُ اَبْقَاهِ اَنْفَرُ اَقْلَبِ
 مِنْ لِرَاسِی عَزِیْمَ اَنْطُوْدَا اَنْکَسَرُ
 اَحَدَ کَی لَا یَحِرُ فِی الْاَحْصِی (۲)
 عَسْکَرِ الْبِدِیْنِ لَہْ دَوْمَا نَصِیْرُ
 هُوَ مَلِکُ الرُّوْحِ سَلْطَانُ الْبَصْرِ
 نَظَرُوا سَارَوْا عَلٰی تَهْجِ الْاَفْرِیْقِ (۳)
 لَہْ وَضَاءُ یَبْنَاهُمْ ظَفَرُوا

(۱) ای یقولون لاحیة ولا عقل لبعبدتہ اویوجه تسبح الله تعالی ویلازمهم ان تقع بهذا الظن
 انما قد وسعہ مع هذه العین عن رؤسهم مکوسب۔ (۲) ای سید اهل الصاهر عن الصبره عقلی منی
 قیاسی یعنی علی ما ذکر کما یعنی الاعی عن روحه لا عبده یقیناً بل يقع کل حین علی حسی الخطأ
 والصلال۔ (۳) دل می شرح بحر لغویہ و رسی ای بہم ادا و صدا من دلیلہم بلصواب من عطف
 الاسماء لاطرین لان مقدمات دلیلہم ان كانت مأخوذة من الکتاب والسنة فیما كانت نتیجہ ذلك
 الدلیل لصدوری من عقل هؤلاء الاطرین وصلوا الی الصورة وان كانت مقدمات دلیلہم لیت
 مأخوذة من الکتاب والسنة من استدلال العلامہ فی الالہیات وسیعہ كانت اعوجاجاً وخطأ۔

- (۱) شبه می سکید آن شیطان دوز
 (۲) پای استدلالیان چوین بود
 (۳) غیر آن قطب زمانہ دیدہ ور
 (۴) پای نا بینا عصا باشد عصا
 (۵) آن سواری کوسپہ را شد ظفر
 (۶) باعصا کوردان اگر وہ دیدہ اند
 دو فتنہ ابن جملہ کوردان سرنگون
 پای چوین سخت بی تمکین بود
 کز ثباتش کوه گردہ خیرہ سر
 تا نیفتد سرنگون او بر حصا
 اهل دین را کیست سلطان بصر
 دو پناہ خلق روشن دیدہ اند (۱)

- (۱) قَدُّوْ الْأَنْصَارِ لَوْ لَمْ تَوْجِدِ
مَاتَتِ الْعَمِيَّانَ طَرًّا فِي الدُّنَا
(۲) فَمِنْ الْعَمِيَّانِ لَا يَأْتِي حَصَادُ
لَا وَلَا يَأْتِي لِتِجَارٍ لَا وَلَا
(۳) لَوْ لَهَا الْإِفْصَالُ وَالرَّحْمَةُ لَمْ
فَعَصَا إِسْتِدْلَالِهَا عَنْ بَكْرَةٍ
(۴) مَا هِيَ ثَلَاثُ الْعَصَا كُنْتَ ذَلِيلٌ
مَنْ لَهُمْ ثَلَاثُ الْعَصَا أُعْطِيَ التَّصِيرَ
(۵) هُوَ أَعْطَاكُمْ عَصَا حَتَّى إِذَا
بَدَى الْعَصَا مِنْ حَقِّهَا أَيْضًا عَدَّةُ
وَمُلُوكُ الْعَالَمِ إِنْ تُفْقِدَ
وَأَتَّفَقُوا ذَلِكَ الْبُضَاءَ وَالسَّاءَ (۱)
لَا وَلَا زَرْعَ وَتَقَعُ فِي الْعِيَادِ
يَأْتِي عَمْرَانُ بِهِ يَحْيَى الْمَلَأَ (۲)
تَقَطُّ وَالْحَرَمَانُ فِيهَا قَدْ أُنْمِ
صَكَّرَتْ ضَلَّتْ عَمَى بِاتْمَرَةٍ
وَقِيَاسَاتٍ لَهَا زَادَ الْقَيْلُ
وَالْجَلِيلُ الْعَالِمُ الْحَصْرُ الْخَيْرُ
مَا تَقَدَّمْتُمْ لَهُ زَمَنْتُمْ أَذَى (۳)
قَدْ ضَرَبْتُمْ مَا تَصْرَعْتُمْ تَدِيهِ

(۱) ای لولا الاولیاء و سلاطین الاسماء بقی اهل الطاهر فی الحباله و من ادى النفس و الشیطان
بر الصلاة - (۲) ای من اعتد من اهل الطاهر علی عمله و عقله و لم یعتقد بشایعه صرف عمره فی
بروی و لهذا یقول (گر بکردی رحمت و افضالشان) . (۳) ای عطا کنم الله تعالی عصا انقاس
و استدلال لتنبوا اسمائهم و خلعتهم و هر سوء تعالی بثلث العصا ایضا من العصب ای صرتم اولیایه
رسانه بصا الاستدلال علی سبل البعث و الجدل و آذینوهم .

- (۱) گر نه ینایان بدندی و شهان
(۲) بی زکوران کشت آید بی درود
(۳) گر بکردی رحمت و افضالشان
(۴) آن عصا چه بود قیاسات و دلیل
(۵) او عصاتان داد تا پیش آمدید
جمله کوران خود بردندی عیان
نی عارت بی تجارتها و سود
در شکستی چوب استدلالشان
آن عصا که دادشان ینا جلیل (۱)
آن عصا از خشم هم بروی زدید

- (۱) فَالْعَصَا إِذْ آتَاكَ الْخَرِبَ غَدَّتْ
ذِي الْعَصَا بِالْمُؤْمِرِ حِطْمًا
(۲) حَلَقَةُ الْعَمِيانِ أَتَى عَمَلٌ
إِثْنَا الْخُسْرَ النَّصِيرِ نَيْسَكُم
(۳) لَيْذٌ بِذَيْلٍ مِنْ لَكَ أَعْطَى الْعَصَا
مَا رَأَى لَمَّا يَلْمُكَ الشَّجَرَةُ
(۴) أَنْظِرِ الْمُعْجِزَةَ مِنْ أَحْمَدِ
فَالْعُمُودُ كَيْفَ صَارَ بِالْحَبِيرِ
(۵) بِالْعَصَا أَنْحِيهُ وَأَجْدَعِ الْخَصِيْنَ
يَضْرِبُ الْبَطْنُ الْبَدَنَ الْخَفِيفَ
وَالنَّصِيرِ وَبِمَا خَرَأَ نَدَتْ
يَا صَبْرُ الْمَفْعِ مِنْهَا رَعَا
لَكُمْ أَحْمَرْتُمْ كَسِيرَ الرِّبْلِ
فَعَسَى تَهْدُونَ فِيهِ وَشَدَّكُمْ
آدَمُ أَنْظِرْ كَرَّ ذِمِّنْ ذِي الْعَصَا
قُرْبَ أَوَّلِ مَا قَدَّامَرَهُ..
وَلِمُوسَى وَعَيْنِ الطِّينِ أَعِيدَ
وَالْعَصَا أَنْحِيهِ تَسْقَى وَتَسِيرُ
.. أَبْدَا الدَّهْرَ مُدَامًا كُلَّ حِينٍ..
خَمْسَ مَرَّاتٍ وَالْشَّرْعَ الشَّرِيفَ^(۳)

(۱) ای اممک دل الرشید و ابرک بدلائل المعده و تمسک اوامر الشرع قائم تعالی هو الامم اعطیک عصی الملک والدلیل و اطرب ماں آدم (ع) ی شی کثیر ران من عصا لدلیل لهما (و لا تری هذه لشجره) فاستدل بالادلة العقلية وقال النبي للتبرية لا للحریم فأمر كتاب عصا لاستدلاله بالعصیان فموت فتاب عابه انه هو الوهاب الرحيم - (۲) ای ابرک بدلائل المعده و اتبع او و اطرب معجزتهم حتى ترسخ دعوتهم فی قلبك و لا تسع الدن و الاستدلال به تارة بعد تارة (۳) ای من المؤمن صوت الادان صرت حسی مرات فی حسی وفات لآخر الدن

- (۱) چون عصا شد آلت جگ و نصیر
(۲) حلقه کوران بجه کار اندرید
(۳) دامن او گیر کو دادت عصا
(۴) معجزه موسی و احمد را نگر
(۵) از عصا ماری و از استن حیی
ان عصا را حرد شک می صریر
دیده ما را در میان ماں آورد
در سگر کآدم چها دیدار عصا
چون عصا شد مار و استن ما حیر
بسج نوت میرسد ر بهر دین (۱)

(۱) موت برورن شوکت مار را گوید که در اوقات شور و در و آں در زمان سکندریه به موت بعد از آن چهار کردند و در زمان سلطان مسیح نوت شد و حیه مرگ را گوید که از بارگاه حواش و بعضی پاس و محاصرت و مجال و مرص را بر گوید - برهان قطع

(۱) وَلَوْ أَنَّهُ دِي لَدِينٍ لَمْ
فَعَتَىٰ أَحْتَاجَتْ كَبِيرَ الْمُعْجَزَاتِ
(۲) كُلُّ مَا أَلْمَعُولُ كَانَ بِالْأَثَرِ
أَدْرَكَ لَا فِي بَيَانٍ وَعِلَلٍ
وَأَطْرَافٍ أَلْبَكَرَ أَنْطَرَهُ أَبَدٌ
وَيَتَنَبَّ كُلُّ مَنْ حَطَّأَ قَبْلُ
(۳) بِشَيْءٍ الشَّيْطَانِ مِنَ وَالسَّاعِ
وَالْحَسَنِ وَالصَّحَابِيِّ وَالْحَبَرِ
(۴) هَكَذَا مِنْ مَعْجَزَاتِ الْأَنْبِيَاءِ
وَالرُّؤُوسِ لَهُمْ تَحْتَ الْبَيَاتِ
يَكُ الْبَلَقُ بِهَا نَحْفَ أَلَمْ (۱)
لَدِينٍ هِيَ وَالْبَيَاتِ
عَقُبْتُ أَدْرَكَ عَابَ أَوْ ظَهَرَ
لَا وَلَا إِعْجَابٍ أَوْ زَنْطٍ وَحَلٍ
غَيْرَ مَعْقُولٍ وَبِالْمَقُولِ اتَّحَدَ (۲)
أَدْرَهُ الْمَقُولُ وَفَقَ مَا عَمِلَ
مَنْ أَدَّى أَنْ آدَمَ نَحْوَ التَّلَاعِ
حَسَدًا تَحْشَى عَلَيْهَا أَنْ يَمُرَّ
نَحْبَهُ مِنْ أَنْكَرٍ وَأَطْرَافِهِمَا
نَحْنُوا خَوْفَ وَعَدَاثُ فِي الصَّلَاتِ.

(۱) ای وکن لمحالفة لدة الدين واثبينة واحوان الطريقة من يدعى القبل اصبحت المعجزة
منهم ليرحموا من الله تعالى ومن ما علم ان عن الاله واولاده ليس كبيرهم هذا يرى
ذكره من معجزاته ولكن مشروعة وری شبه كثيرة موافقة للمفعل وكن في الشرع مدونة
( ) ای در حد الذي احدثه ضرب من كبر غير عظمي بل معنى مقبول كل معنى زعمه من كل مذهب
في حق الله ان وتسلح السمات لانه بالمثل بل بالكشف والبيان وشهود الناس المؤمنين
في دوابهم واثبات الله على وفق مراد الله و امر برسول الله على ومن مراد رسول الله (ص)

(۱) گریه بمعقول بودی این مزمه
۲ هر چه معقوبست عصب میخرد
۳ اس طروق سکر بالمعقول بن
۴ آن چس کمر من آدم دیو ودد
۵ هم ریم معجرت اسما
کی ندی حاجت بجدیدین معجزه
بی بیان معجزه بی حرر و مد
در دل هر مصلى مقول دس
در حرابر در رمیدند از حسد
سرکشیدن منکران دیر گیا

- (۱) كُنِيَ بِأَمُوسٍ مِنَ الدِّينِ الْخَفِيفِ
فِي خِدَاعٍ دَائِمٍ حَتَّىٰ مِنْهُمْ
(۲) مِثْلَ مَنْ هُمْ زَرَوْا فَوْقَ الْقَوْدِ
تَعَثُّوا بِالْمَكْرِ اسْمُ الْمَلِكِ
(۳) ظَاهِرُ الْفَاطِمَا شَرَعَ وَدِينِ
لَكِنْ الْفَاطِمَا مِنْهَا لَوْ بَدَىٰ
(۴) لَمْ يَكْ لِنَفْسِي مِنْ جَانِ
لَوْ يَجْرُ نَفْسًا تَوَّ قَتَلَ
(۵) يَدُهُ وَ الرِّجْلُ بِالْخَلْقِ أَجْمَادِ
كُلِّ مَا قَالَ لَهُ الْإِثْنَانِ ذَانِ
- هَمْ يَعِشُونَ وَفِي التَّجْدِ الْخَفِيفِ
أَنْتَ لَا تَدْرِي قَتَحْشَىٰ مِنْهُمْ
الرُّيُوفِ مِنْ عِبَادِ وَحُودِ
وَأَلَهَا قَدْ خَطُّوا بِالْبِكَاتِ
وَبِهَا التَّوْحِيدِ تُدِي وَتَيْنِ
مِثْلَ حَبِّ الْضَرْعِ فِي الْحَزِّ عَدَى
قَطَّ حَتَّىٰ نَفْسًا يَنْدَى زَمَانِ
لَهُ دِينُ الْحَقِّ الْعَالَمُ الْأَجَلِ (۱)
وَلَهُ الرُّوحُ الَّذِي زَادَ عِنَادَ
ذَهَابِ فِي أَمْرِهِ كُلِّ زَمَانِ

(۱) ای ایس للفلسی مراده ای قنوة حتی بضرب نفساً ای بتکلم فی الشرع الشریف و بی

امله ویکره به دلایل الهیة لانه لو تعمس لمر به الدین الحق وجمعه متلاشیاً وقله العلماء یسف الشریعة

- (۱) تا بناموس مسلمانى ريد
(۲) همچو قلابان بران نقد تباه
(۳) ظاهرا الفاطشان توحيد و شرع
(۴) فلسفى را زهره نى تلدم زند
(۵) دست وپای او جماد و جان او
- در نفس تا ندانى كه كيد (۱)
ميکنند از كيد نام پادشاه
باطن آن همچو دو بان تخم ضرع (۲)
بر زند دين حقش بر هم زد
هرچه گوید آن دودر فرمان او

(۱) ناموس قاعده و قنون - نفس سالوس کردن (۲) صرع بضد مهمه و خاء مهمه نحى -
كه ييهوشى مى آورد

- (۱) بِالْإِنْسَانِ هَبَّ هُمْ قَدْ وَضَعُوا
تَهْمَةً نَطَقَ أَجْمَادُ مَعُونَا
لَكِنَّ الْأَرْجُلَ وَالْأَيْدِيَ لَهُمْ
تَشْهَدُ سَاءَ كَثِيرًا فَعُوبُهُمْ (۱)

فی اظهار الرسول المعجزة لمحیی ابی جهل و فی یدہ حصیات
والنهادة للحصیات بأنه رسول الله (ص)

- (۲) كَانَتْ الْأَحْجَارُ فِي كَفِّ أَبِي
جَهْلٍ خَصَمَ أَحْمَدُ حَرَّ نَفْسِي
قَالَ يَا أَحْمَدُ مَا دِي قُلْ عَجَلُ
إِنْ أَنتَ أَصْدَقُ مَا نَبَأَ النَّحْلُ .

- (۳) إِنْ تَكُ أَنتَ رَسُولًا مَا اسْتَقَرَّ
عَمَلُكَ فِي كَفِّي وَمَا فِيهِ اسْتَقَرَّ
إِذْ بِأَسْرَارِ السَّمَاءِ الْخَبْرُ اللَّيْسِبُ
كَتَبَ بِغَيْبِ السَّمِيرِ وَتَجَبُّبُ

- (۴) قَالَ مَا شِئْتَ أَقُولُ مَا اسْتَقَرَّ
أَوْ تَقُولُ لَكَ تَحِلُّ أَصْدَقُونَ
أَنْتَ فِي أَنْكَبَ وَمَا دِي اسْتَقَرَّ
وَالْمُجَفُّونَ . الْأُرَادُ الْقَائِلُونَ

(۱) ای کما امر تعالی فی سوره ناسیه (ایوم بختم علی ابراهیم و نکمنا ایدهم و تشهد
ارجهنم سکاوا یکسون)

(۱) ناربان گرچه که تهمت می دهد دست و باهاش گوهی می دهند
اظهار معجزه پیغمبر ﷺ بمعنی آمدن سنگ ریزه در دست ابو جهل و گواهی دادن
سنگ ریزه در حقیقت محمد و رسالت او

- (۲) سنگها اندر کف تو جهل بود
(۳) گر رسولی چیست در مشم نهی
(۴) گفت چه خواهی بگویم کآن چهارست
گفت ای احمد بگو اس چیست رود
چون حر در ز راز آسمان
با بگوید آنکه ما حقیق و راست

(۱) فَأَبْجَهْلُ لَهُ قَالَ الْعَجَبُ

فَنَهُ قَالَ نَلَى الْحَقُّ الْقَدِيرُ

(۲) قَالَ فِي كَيْفِكَ أَحْجَارٌ تُعَدُّ

وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهَا أَسْمَعُ

(۳) وَطَطَّ الْكَمْبُ لَهُ يَتْلُكَ الْقِطْعُ

لَا إِلَهَ غَيْرُهُ فِي ذَا شَيْءٍ

(۴) لَا إِلَهَ قَالَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ

خَوْفُهُ طُهُ رَسُولُ اللَّهِ قَدْ

(۵) مَذَّ أَبُو جَهْلٍ مِنَ الْأَحْجَارِ قَدْ

ضَرَبَ الْأَحْجَارَ يَتْلُكَ غَضَبًا

(۶) قَالَ لَا يَوْجَدُ كَلًّا مِثْلَكَ

أَنْتَ أَنْتَ الرَّأْسُ وَالنَّاجِ إِلَى

أَكْثَرَ فِي النَّاسِ أَسْمَى طَلَبُ (۱)

أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ لَوْ كُنْتَ الْخَيْرُ

قِطْعًا سِتًّا وَمَا رَأَتْ يَدُ

صَادِقِ التَّسْيِيحِ - لِزُرَيْدِ أَنْعَمِ

كُلُّ فَرْدٍ قَالَ تَوًّا يُولَعُ

.. أَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي حَتَّى عُدَّ..

.. كَرَّرَ وَصْفَ الْعَالِيكَ ذِي الْجَلَالِ..

رَّصَفَ.. مَا مِنْهُ فِي الْحَالِ وَجَدُ..

سَمِعَ ذَلِكَ بِالْحَقِّ اتَّقُدَّ

مِثَّةً فِي الْأَرْضِ.. وَشَبَّ لَهَا..

سَاحِرٌ آخَرٌ - بِكَرٍّ فَعَلَا..

سَاحِرِي الْكَوْنِ وَمَكَارِي الْمَلَأِ

(۱) نسخه ثابته - فأبوجهل له قال العجب

أكثر في الناس أسمى ظهور

(۱) گفت بوجهل این دوم فادر تراست

(۲) گفت شش باره حجر در دست تست

(۳) از میان مشت او هر باره سنگ

(۴) لا اله گفت و الا الله گفت

(۵) چون شنید از سنگها بوجهل این

(۶) گفت نبود مثل تو ساحر دگر

گفت آری حق از آن قادر تراست

بشنو از هر يك تو تسبیحی درست

در شهادت گفتن آمد بیدرنگ

گوهر احمد رسول الله سفت

زد زختم آن سنگها را بر زمین

ساحران را سر توئی و تاج سر

- (۱) إِذْ أَبَوْا جَهْلًا بِمِثْرِ تَطْرَأَ
وَلِسَمْتِ بَيْتِهِ فِي عَصَبِ
(۲) فَأَطْرِيقَ أَخَذَ رَاحَ عَجَلِ
وَقَعَ فِي الْبَيْتِ ذَلِكَ مِنْ سَقَطِ
(۳) تَطْرَأَ الْمَعِجَزَةُ وَانْحَطَّ قَدْ
رَاحَ تَحَوُّ الْكُفْرِ وَالرَّافِقِ
(۴) فَعَالَى الْمَرْقِ لَهُ أَحْتِ لُتْرَابِ
كَانَ مِنْهُ الْعَيْنُ كَأَنْ لَيْسَ عَدَتْ
(۵) إِدْرِ يَا عَمِّي لَذَا الْوَلِ الْحَسَنِ
قِصَّةَ الْمُطْرِبِ ذَلِكَ الشَّيْبِ
هَذِهِ الْمَعِجَزَةُ أَدْبَى كَثَرًا
عَادَ سُرْعَانِ كَثِيرَ الْعَجَبِ
مَنْ أَمَامِ أَحْمَدِمَاتِ خَجَلِ
وَأَيَّا لِنَجْهَلِ كَانَ وَالْعَلَطِ
فَقَدْ رَاحَ يَحْقِدُ لَا يُعَدُّ
مَسْرَعًا - مَقْفُورَ كُلِّ فِرْقَةٍ..
فَالْعَيْنُ الْآعُورَ خَضَمَ الصَّوَابِ (۱)
لِلتُّرَابِ تَمَطَّرَ التُّرَابُ عَدَتْ
لَا انْتِهَاءَ لَا وَلَا حَدَّ زَمَنِ
قُلْ لَنَا أَيْضًا.. يَعْكَرُ صَائِبِ..

(۱) ای آن ابلیس لم بطر الحلی الندی هو می آدم ونظر لبرایت فلم یجد له مع الملائكة
طوره کذا ابو جهل نظر لبشریة رسول الله ولم یستع لروحانیته .

- (۱) چون بدید ابن معجره ابو جهل تفت
(۲) ره گرفت و رفت از پیش رسول
(۳) معجره اودید و شد مسجعت و رفت
(۴) حاک مردمقش که بد کور و لعن
(۵) این سخن را نیست بایان ای عمو
گشت دوخشم و سوی خانه رفت
اوقاد اندر چه آن زشت سفول
سوی کفر و رندعه شد نیز و زمت
چشم او ابلیس آمد خاک بین
قصه آن بر چگونی مار گو

بقية قصة الشائب المطرب اللذي هتف به الهاتف لأمير المؤمنين

عمر بن الخطاب

- (۱) عَدَّ وَحَالَ الْمَطْرِبَ ذَاكَ اسْتَمِعَ   وَعَلَى مَالِهِ مِنْ أَمْرِ أَطْلَعَ
فَلَانِ الْمَطْرِبَ بِالْإِطَارِ   عَجَزَ عَادَ يَضَعُفٍ وَائِكْسَارِ
(۲) فَأَبْدَاءَ عَمْرًا حَاءَ عَمْرٍ   فَمُ سَرِيحًا إِذْ لَكَ الْإِسْرُ ظَهَرَ
عَمْدًا مِنْ حَاحِهِ رَامَ شَمْرِ   أَيْضًا الْخَيْرَ لِمَا يُعْمَى احْتَمَرَ
(۳) فَلَمَّا عَمْدٌ وَحَاصٌ مُحْتَرَمٌ   لَأَقَّةَ مَدَا السَّخَاءِ وَالْكَرَمِ
فَالَى الْمُعْتَرَةِ مِنْكَ الْقَدَمِ   انْتَعِبَ إكْشِيفَ عَنْهُ كَرَبًا وَعَدَمِ
(۴) فَمُ عَمْرٍ الْقَوْرَ سَرِيحًا يَ عَمْرٍ   وَلَهُ مِنْ نَيْتِ مَالٍ مَدْخَرِ
لِئَعْمَوْمٍ أَخْرَجَ لَهُ مَقْصِمَةً   مِنْ ذَا بَيْرٍ تَرْوِي ظَمَاءَهُ
وَهُ فِي لَيْدٍ نَعْمَةً السَّامِ   ثُمَّ وَدَعَهُ يَنْطَفِ وَسَلَامِ
(۵) فِي الْأَمَامِ لَهُ ضَعْفُهَا بِالْأَدَبِ   أَنْتَ يَا مُخْتَارَنَا السَّامِي الرَّتَبِ
فَلْ حَذِّ الْمَقْدَارِ هَذَا وَاصْفَحِ   هَهُ قُلْ حَالًا لَعَمْرٍ أَمْسَحِ

بقية قصه (در چند نسخه) در صانیدن امر المؤمنین عمر باو

- (۶) باز گرد و حال مطرب گوش دار
(۱) با یک آمد مر عمر را کای عمر
(۳) بنده ای داریم خاس و معترم
(۴) ای عمر بر چه زیت المال عام
(۵) پیش او بر کای تو ما را اختیار
را که عاجز گشت مطرب ز انتظار
بنده ملوا ز حاجت باز خبر
سوی گورستان تو رنج کن قدم
مقتصد دینار دو کف نه تمام
این قمر پستان کنون معذور دار

أَتَى الْإِيرِيسْمِ أَصْرَفِي الزَّمَرِ
ثَابِتاً بِمِثْ سَوْدٍ بِالتَّوَالِ
عُمَرُ دَمٌ .. وَلَمْ يَلَمْ لِلْسَاءِ.

أَجْرَامُ لَهُ مِنْ طُوعِ رِطْ (۱)
وَجْهٌ فِي إِيْطِهِ كَيْسًا أَسْرَ
فَإِحْصَا عَمَّا بِهِ الْغَيْبُ أَمْرٌ ..

.. إِنْ عَسَى فِيهَا يَنْأَلُ الْفَرَضُ ..
أَحْدَا لَمْ يَرِ بِأَلْفَحْصِ الرِّشْدِ
.. قَسَى يَلْقَى الْقَرَامَ وَالْمَرَادُ ..

مَا رَأَى مِنْ أَحَدٍ قَطُّ هُنَاكَ
إِنْ لَمْ يَمُدَّ نَفْسِي ظُهُراً
رَأَيْتُ مُمْتَضِباً حُرّاً صَفِي

(۱) قَيْنَا الْبِقْدَارِ مِنْ تَقْدِ النَّحْنِ
فَإِذَا مَا صَرَفَ كَلًّا تَعَالِ

(۲) بَعْدَ ذَلِكَ مِنْ هَيْتَةِ ذَلِكَ الْبِدَاءِ
وَأَيْتِلَكَ الْخِدْمَةِ حَتَّى الْوَسْطِ

(۳) فَإِلَى لَمَقَرَةٍ الْوَحْدَةِ عَمْرٍ
رَكْضِ سُرْعَانِ يَسْفِضِي لَأَثَرِ

(۴) وَيَبْدِي الْمَقَرَّةُ كَمْ رَكْضاً
غَيْرَ ذَلِكَ الشَّيْخِ فِيهَا مَا وَحْدُ

(۵) قَالَ هَذَا لَمْ يَكُ الرِّكْضُ أَسَدُ
بَيْتِ حَبْرَانَ غَيْرَ الشَّيْخِ دُرُ

(۶) قَالَ فَاتَّحَى الْبَعْظُ أَمْرًا
لَا يُقْ مَقُولُ فِيمَنْ رَكِي

(۱) نسخه نایه - امصق

حرج کر چون خرج شد اینجا بیا
تأملین را بهر این خدمت به بست
دو بغل همیان دوان دو جستجو
غیر آن پیر او ندید آنجا کسی
مانده گشت و غیر آن پیر او ندید
صافی و شایسته و فرخنده ایست

(۱) این قدر از بهر ایریشم بها
(۲) پس عمر ز آن هیئت آواز جست
(۳) سوی گورستان عمر بنهاد رو
(۴) کرد گورستان دوان شد او بسی
(۵) گفت این نبود دگر باره دوبه
(۶) گفت حق فرمود ما را بنده ایست

(۱) قَتَى الشَّيْخُ الْمَذْبِي أَعْنَادَ الْحَرْبِ
 حَمْدًا يَا مَنْ لَكَ الْبِرُّ اسْتَرَّ
 (۲) مَرَّةً أُخْرَى حَوَالِي الْمَقَرَّةِ
 مِثْلَ دُكِّ الْأَسَدِ لَفَيْدٍ كَانَ
 (۳) أَذُّ لَهُ حَاءُ الْبَيْتِ مَا وَحَدَ
 قُلُوبَ فِي بَطْنِهِ كَمِ فِي الظَّلَامِ
 (۴) جَاءَ مِنْهُ وَمَعَ الْبَرِّ ادْنَا
 عَطَشُهُ مِنْ غَيْرِ بَدَتْ بِهِ
 (۵) عَمْرًا إِذْ تَطَرَّ ارْدَادُ عَجَبِ
 وَالرَّوَّاحُ قَصْدُ فِيهِ الرِّحِيفِ
 (۶) قَالَ فِي الْبَاطِنِ يَا رَبِّي الْعَلِيمِ
 فَعَلَى الشَّيْخِ الضَّعِيفِ لَمْ يَطْرَبْ

كَانَ خَاصُّ اللَّهِ صَفْوًا مُسَخَّبُ
 حَمْدًا... أَحْسَانُكَ الْعَاصِي غَمْرُ
 دَارِ يَسْتَقْصِي كَثِيرًا أَثَرَهُ
 دَارِ حَوْلِ الْقَمَرِ وَالصَّحْرَا زَمَانِ
 تَبَيَّرَ ذَلِكَ الشَّيْخُ مِنْ شَخْصٍ أَحَدِ
 وَبَحْدِ قَلْبٍ مِصْبِي ذَوَابْتَسَامِ
 وَهَنَّاكَ جَلَسَ يَرْجُو الْقَرَبِ
 ذَلِكَ الشَّيْخُ وَمَا يَدْرِي الْغَرَضِ
 حَارَ لَمْ يَكُنْ بِمَا مِنْهُ وَحْدِ
 بَانَ لَمْ يَدْرِ لَهُ مَاذَا يُحِيفِ
 مِنْكَ يَا تَبِي الْجُودِ وَاللُّطْفِ الْعَلِيمِ
 وَرَدَ مُحْتَسِبٌ ذُو أَدَبِ

(۱) پیر چکی کی بود خاص خدا
 (۲) بار دیگر گرد گورستان بگشت
 (۳) چون یقین گشتش که غیر از پیر نیست
 (۴) آمد و با صد ادب آنجا نشست
 (۵) مر عمر را دید ماند اندو شکفت
 (۶) گفت در باطن خدایا از تو داد

حبلا ای سر پنهان حبلا
 همچو آن شیر شکاری گرد دشت
 گفت در ظلمت دل روشن بسی است
 بر عمر عطسه افتاد و پیر جفت
 عزم کردن رمت ولر زدن گروفت
 محتسب بر پیرك چکی افتاد

- (۱) وَلَوْحِهِ الشَّيْخِ دَاكِ إِذْ نَظَرَ
بِأَنْ مَقْصُورًا صَبِيحًا ذَا حَجَلٍ
(۲) فَلَهُ فِي أَدَبٍ قَالَ نَمَرٌ
فَمَنْكَ مِنْ قَبْلِ الْحَقِّ أَمَا
(۳) كَمْ أَخَذْتَنِي حَسَنٍ لَطْفًا زَهَرٌ
جَعَلَ الْعَاشِقُ حَسَنًا وَحَبْلًا
(۴) فِي أَمَامِي أَحْسَنَ لِي الْمَجْرُ رَمَنْ
أَذْكَرُ فِي سَمْعِكَ بِرًا بِشِيرٍ
(۵) فَعَلَيْكَ سَلَمٌ أَحَقُّ سَلَامٍ
لَكَ مِنْ عَمَرٍ كَثِيرٍ وَكَرْبٍ
(۶) دَنْ فَرَاصِدَاتٍ قَلِيلَاتٍ دَهَبٍ
حَالًا أَصْرَفَ هَذِهِ ثُمَّ هُمَا
- عَمَرٌ وَالْبَسْرُ مِنْهُ مَا طَهَرَ
حَسَنُ الْبَسْرِ تَدُّ وَالْعَمَلُ
لَا تَخَفْ مِنِّي وَلَا تُبَدِّلْ حَنْدَرُ
بِأَشَارَاتٍ نَبَتْ وَالْهَمَا
مَدَحَ لَكَ حَتَّى عَمَرُ
مَا رَأَى فِي الطَّيْسِينَ بِمُشْكَا
لَا تَرَمُ نَحْيًا عَنِ الْخَطِّ الْحَسَنِ
بِأَمَّةٍ وَالسَّعْدِ وَنَمَتْ الْكَبِيرُ
كَيْفَ أَنْتَ بِنَدِي مُهْرًا حَصَلُ
مَا أَمَا حَمْدٌ وَحُرٌّ وَتَقَبُّ
ثُمَّ لَا يَرِيحُ أَسْعَدُ الْطَلَبُ (۱)
- تَرِيحَ مَا أَنْ تَرُومَ عُدُّ لَهَا

(۱) لا برسم کان نہ مل قدیماً ہی بعض آلات الصرب و قو، ۱۰ فی لامل (۱) برسم بها) امرحم شمس لا برسم کلئے ترکیبہ معنایا ثم اللحن والحق العالیہ ثم اللحن ثم اسعد، لطلب مر ذکره، بقضا فی صفحه ۴۳۵

- (۱) چوں بصر اندر رخ آن پیر کرد
(۲) پس عمر گشتش منورس از من مرم
(۳) چند رداں مدحت حوی نو کرد
(۴) پیش من دشمن و مہجوری مساز
(۵) حق سلامت می کند می پرستد
(۶) دت قراضه چندی برشم بها
- درد و راشر مساز و روی زرد
کب اشارتها رحق آورده ام
تا عمر را عاشق روی نو کرد
با مگوشت گویم ز میل و راد
چو بی از رنج و غم بی حد
حرج کن این را و ساز ایجایا

- (۱) وَمَدَّ الشَّيْثُ هَذَا مِنْ عَمْرِ
وَالْيَدَيْنِ لَهُ عَصْرٌ وَاضْطَرَبَ
(۲) دَائِمًا صَارَ يَصْبَحُ يَا قَدِيرُ
لِكَثِيرِ الْحَصِيِّ الشَّيْخِ الْفَقِيرِ
(۳) إِذْ كَثِيرًا قَدْ لَكِيَ الْجَدُّ الْوَحْدُ
صَرَبَ الصَّبْحِ عَلَى الْأَرْضِ قَتْلُ
(۴) قَالَ يَا مَنْ أَنْتَ قَدْ كُنْتَ الْحِجَابُ
أَنْتَ يَا مَنْ لِي قِطَاعُ الطَّرِيقِ
(۵) أَنْتَ يَا مَنْ دَمِي سَمِينٌ عَامٌ
أَنْتَ يَا مَنْ مِثْ قَدْ لَمْ كَمَالُ
(۶) يَا إِلَهِي ذُو الْعَطَاءِ وَالْوَفَاءِ
- سَمِعَ رَأَى رَحِمًا وَحَدَرَ
حَجَلًا حَذَفَ عَقَبًا وَعَطَبَ
يَا إِلَهِي مَنْ لَهُ عَرُّ الْقَطِيرِ
دَابَ كَمَا أَيْ نَكَاهُ وَزَوَّجَهُ
حُورٌ وَاشْتَدَّ حَرٌّ وَخَزَعُ
كَسَرَ أَزْدَادَ هَيَامًا وَوَلَعَ
عَنْ إِلَهِي وَلِيَّ عَيْنِ الْعَذَابِ
كَسَبَ عَنِ رَأْسِ الطَّرِيقِ الْإِمْرِيقِ (۱)
قَدْ شَرِيتَ كُنْتَ لِي لَعَوْتَ الْأَزْوَاجُ
وَجِئْتِي أَسْوَدَ دَنْتَ مِثِّي الْخِلَالُ
إِرحمِ الْعَمْرَ الْبَيْدِي رَأْسَ حَقَّة (۲)

(۱) نسخه ثانی - هر رجب الطریق (۲) نسخه ثانی - ضاع جفاء -

- (۱) پیر لرزان گشت چون ر شد
(۲) داد میرد کای حدای می نصیر
(۳) چون سی سگریست و از حد درم درود
(۴) گفت ای موده حجابم از آله
(۵) ای بخورده حور من عمامه سال
(۶) ای حدای با عطاء و با وفا
- دست می خاند و بر خود می طیبید
مس که از شرم آب شد بیچاره پیر
چنگ را زد بر زمین و خرد کرد
ای مرا تو راهزن از شاهراه
ای ز تو رویم سیه پیش کمال
رحم کن بر عمر رفته در جفا (۱)
- (۱) در نسخه لکهاورد (بر جفاء)

- (۱) عَمَرَا الْحَقُّ لَنَا قَدْ وَهَبَا
مَا دَرَى قِسْمَةَ ذَاكَ فِي الدُّنَا
(۲) كُلُّ عَمْرِي قَسَا بَعْدَ قَسَسْ
وَنَقَحْتُ الْكُلَّ فِي زِيرٍ وَبِمَ
(۳) آه مِنْ دَكْرِیْ مَاحُورًا وَمِنْ
دَهَبٍ عَنْ حَرِّیْ مَرُّ الْهَمِّ
(۴) آه مِنْ ظَلَمِ طَرَفِیْ أَرِيرًا صَغِيرٍ
رَزَعُ قَلْبِي مَسَّ الْقَلْبَ إِيَّا
- كُلُّ يَوْمٍ مِنْهُ مَا أَنْ حِسَا
أَحَدٌ كَسَلًا.. وَلَوْ رَادَّ عَا
قَدْ خَرَجْتُ الدَّهْرَ ضَحَاً وَعَدَسْ (۱)
فَقَرَعْتُ يَدَيَّ الْعَمْرَ بَدَمَ.
مَدَنٍ أَوْ هَزَجٍ عَوْدٍ مَرْنٍ (۲)
لِنِعْرَاقٍ . وَبَقِيتُ فِي الْفَلَسِ..
وَسُرُورٍ شِعْلِ الرِّيرِ الْكَبِيرِ.
مِنْ دُنُوتٍ مَاتَ اللَّهُ بِنَا

(۱) نسخه نامه - قد صرحت العمر می تم وزیر - فوجت الظفر والصر اعزیر

(۲) کلمات ده و رده و عراق می الاصل وزیر افکند وزیر افکند هرد و هشت و چهار و بیست و چهار

فی الاصل ت الاربعة اسماء العادات موسیعة خاصة بالعارسنة وکلمات ماحور و مدن و هرج اسامی مقامات موسیعة خاصة - بخرابة والمدن هي المدن أو العصور السبعة لعمد المعنى الشير كما ذكره في الاعانی ذكرت بلد هج و اراء هج - ذکره مولانا مدس دوحه من ثلث المقامات والسبعة الثانية لترجمة هذا البيت آه من دكری اصمها نأ و عراق - و حجاراً و لدواعی لعراق - اصمها و حجار و عراق ایضاً اسامی لمقامات موسیقیه معروفه عند مفتی الفرس لصرنا.

- (۱) داد حق عمری که هر روزی از آن
کس بداند قیمت آن در جهان
(۲) خرج کردم عمر خود را دم بدم
در دمیتم جمله را در زیر و بم
(۳) آه کز بادره و پرده و عرق
رفت از بادم دم مر وراق
(۴) وای که تری زیر افکند خود
خشک شد کشت دل من دل ببرد

- (۱) آه من تهن جلیل فی آسمان
 هدیہ والأربع مالی امن^(۱)
 ذهب أثر کب انهار قد بدی
 مالی وقت ی الوصل غدی
 (۲) یا إلهی القوت من هدی اندی
 تطلب القوت لها من خشية
 انتفی العدل وليس من أخذ
 للی العدل ابتغت من الأبد^(۲)
 (۳) لا أری العدل لی من أحد
 اقرب إلا المدي بالمند
 کان منی اقرب منی الی
 اشفق من روحی دوما علی^(۳)

(۱) سطر ششم - ابن الامان - و می بین سطح (وای کر آوار این بیست و چهار) و ترجمه
 آه من لعل جلیل فی عده لارمة و عشیرت ی سراسه لی هدی التمس والأربع ذهب ركب کمة
 الوصل و امی بهار الهدی - و مات وقت الطغاة الندی سبغت فی هوب لیس - (۲) ی اعدب مکت استعانة
 من شریعی هدی استعانة مکت و اطلب مکت عدالة لیس و لم اطلب لعل بعضی عدالة العدالة
 من سواک

- (۱) وای کر آوار این هشت و چهار کاروان گدشت و نگه شد بهار (۱)
 (۲) ای حد در یاد از اس در یاد خواه داد خود هم و زکس زین داد خواه
 (۳) داد خود از کس بیستم هر مگر زانکه هست از من به من دردی کمتر

(۱) در شرح بحر العلوم راجع باین سه بیت چه آمده - عراق پرده سرود و راه آیه را اول
 موارد و بعد از سرود گویند و در بعضی نسخ آه کر در هادی و عراق - و هادی و عراق نام شمع
 از شمع های موسیقی و در افسانه نام شمع از بیست و چهار شمع موسیقی و در افسانه عدد برابر
 زیر افسانه بزرگ است و معمود (تری در افسانه عدد) بظن و حیوانی است و اهرشت و چهار که در
 بیت سوم است در آمده مقام موسیقی است و در برخی از نسخ (وای کر آوار این بیست و چهار) .

- (۱) إِذْ يَكُلُّ نَفْسٌ لِّی وَصَلَتْ
مِنْهُ أَدْرِي صَارَ لِي هَذَا الْقَمَلُ (۱)
(۲) مِثْلَمَا دَلَّاهُ الَّذِي مَعَكَ الْهَبْ
وَالِي حَائِيهِ أَتَتْ الدُّطْرُ
(۳) هَكَذَا الْمُطْرِبُ كَانَ بِالْأَيْنِ
يَحْسِبُ مِنْهُ الْخَطَايَا وَتَدُونُ
لِي مِنَ الْعَذَابِ وَنَحْسِبُ الْكَثْرَ وَالْقَلْبَ الْحَزِينَ
لِي مِنَ الْعَذَابِ وَنَحْسِبُ الْكَثْرَ وَالْقَلْبَ الْحَزِينَ

فی أرجاع عمر نظر المطرب من مقام البكاء فانه مقام الوجود
والانابة لمقام الاستغراق فانه مقام السكر والغماء فی الله تعالی فار الواجب الرجوع
بعد التوبة لعبادة

- (۴) مِنْهُ قَالَ الْبِيَّاحُ دَا عَمْرُ
كَانَ أَيْضاً أَثَرُ الصَّخْرِ لَكَ
لَكَ وَالْحَزَنُ الشَّدِيدُ وَالْكَدْرُ
وَالْأَوَابُ الْخَوْفُ تَرُكُ مَا يُكَا.. (۲)

(۱) ای همانی من و خودی بودم آری من نه لی لا من غیره واعلم انه لا یجیب عنه
منقول ذرة فاذا اوتبع المانع تب الوصال ، (۲) ای ان الواجب ترك جميع ما ذكرته .

- (۱) کاین می از وی رسد دم مرا
(۲) همچو آن کو باتو باشد در شهر
(۳) همچو در گریه و در ناله او
پس و رایسم که این شد گم مرا (۱)
سوی او داری به سوی خود نظر
می شمردی جرم چندین ساله او
گردانیدن عمر نظر او را از دهان گریه همیشه به مقام اعتدال تو که معنی است
(۴) پس عمر گمشت که این زاری تو هست هم آثار هشیاری تو

(۱) این می عید است از او بعین خاص (یعنی دور ریخت) و بعد بیت اشاره متعدد امثال است

- (۱) قَطْرِيقُ مَنْ فَمِي عِشْقًا قَتِلَ
حَيْثُ أَرَّ الصَّغُورُ لِلْعَائِي الْقَتِيلِ
(۲) تَعَدُّ هَذَا لَهُ عَنْ ذِي الْحَالَةِ
طَلَبَ وَ الْأَعْتِذَارَ يَتَرَكُ
(۳) كَانَ صَحْوًا لَكَ ذِكْرُ مَا مَضَى
ذِكْرُ مَا ضِيكَ مَعَ الْمُسْتَقْبَلِ
(۴) إِضْرِبِ النَّارَ عَلَى الْإِثْنَيْنِ دِينَ
مِنْ كِلَا الْإِثْنَيْنِ دِينَ بِالْمَقْدَرِ
(۵) قَمَعَ النَّايَ إِذَا دُمِّنَ الْمَقْدَرُ
لَا وَلَا لِيُشْفَى بِثَنِّ الْبَيْسِ
- لَطْرِيقُ آخِرُ عَنْهُ فِصْلُ
عَدُّ ذُنَا آخِرًا فِي ذَاتِ السَّبِيلِ (۱)
طَرَدَ لِلْمَحْوِ قَدَرُ الطَّاقَةِ
فِي سَبِيلِ الْمَحْوِ دَوْمًا يَسْلُكُ
تَذَكُّرُ فِيهِ وَجُودًا إِنْقَضَى
بِالْحِجَابِ لِأَلِيلِهِ الْمَقْضَى
حَمَلَهُ حَتَّى مَنَى نَعْدُو شَيْنَ (۲)
تَمَلَّا كَالنَّايِ صَبَقَتْ الرِّشْدَ
لَمْ يَكْ ذَا السِّرِّ وَالْوَدَّ أَبَدُ
لَا لِذَاكَ الْفَحْصُ يَحُلُّ وَجَلِيسُ

(۱) لان المصومى يسعى ان يكون ابر الوقت وصر معد رمان و ذكر اسوة بها راحة الامنان
كما قال تعالى : (قُلْ لَا تَنْوُوا عَلَى نَاسِلَاكُمْ وَلَكِنْ اَللّٰهُ بِكُمْ) و كما قيل (وجودك ديب
لا يقاس به ديب) . (۲) اى كذا الوجود الاساسى كالناي و دم معد فى ذكر لىاصى و المستقل
لا يكون صاحب سر مع النافع الحقيقى فى الوجود الاساسى بروح لىاصى

- (۱) راه غانی کشته راه دیگر است
(۲) بعد از آن اورا از آن حالت براند
(۳) هست هشیاری زیاد ماضی
(۴) آتشی بر زن بهر دو تا یکی
(۵) تا گره بانی بود همراز نیست
- زانکه هشیاری گناه دیگر است (۱)
زاعتذارش سوی استغراق خوانده
ماضی و مستقبلت پرده خدا
بر گره باشی ازین هر دو چونی
همنشین آن لب و آواز نیست

- (۱) إِذْ يَطُوفُ أَنتَ بِالطُّوفِ ارْتَدَيْتَ
لَوْ أَتَيْتَ الْمَيْتَ أَيْضاً قَدْ أَتَيْتَ
(۲) أَأَنْتَ مَنْ أَضَارَكَ مِمَّ الْخَيْرِ
فَإِنَّكَ التَّوْبَةُ مِنْ ذَنْبٍ نَكَرَ
(۳) أَأَنْتَ يَا مَنْ طَلَبَ عَمَّا سَفَ
فَلَمْ يَمْنَعْ تَعْمَلْ عَنْ بَدَى التَّوْبَةِ
(۴) رُبَّمَا تَجْعَلُ صَوْتَ الرِّيرِ أَكْ
رُبَّمَا تَجْعَلُ نَوْحاً وَهْجَةً
..وَيَتُوبُ آخِرَ وَبَيَّتْ أَكْتَسَيْتَ
أَنْتَ مَعَ تَقِيَّتِكَ عَنْهَا مَا أَشَيْتَ (۱)
وَهَبَ مَا اخْشَرْتَ عَنْهَا اسْتَشَرَّ
أَقْبَحَ كَمَا تَ . عَظِيمٌ مَا كُنَّا (۲)
تَوْبَةُ مِنْ ذَنْبِهِ أَنْدَى الْأَسَفِ
تَوْبَةُ .. تَنْفِي حَمِيلِ الْقُرَّةِ (۳)
فَلَمَّا تَطَلَبَ مِنْ وَبَيْهَا اسْتَكْ
فَقَدِمَهُ تَهَوَّاهُ بِشَقَا لُغْصَةٍ

(۱) كان لما روى عن بعض صلوات السالكين الذين هم في مرتبة المطرب التاسع في ما فات الطراف ثواب فيما انت يكون معروفاً ومقتداً بهر منته من لغز الالهى كدب السالك دا مصلح مرتبة العناء الحق في جميع احوائه حجاب والاعلام من جميع اله ود وصور ولهدايل في اشطراك ولماتت بعدر آيت ربنا سمعت منكف بعدر على لجمع بين وجود و بين سر الوجوده دامت وجودك بلغت كمال التوحيد بسجدة بابه - لو ايت الكفة ايضاً انت (۲) لان التوبة في الحقيقة سائر الدب والعناء في الله في انطو طر من حطرتك طر فهو من عبه الوجود و هل دس اكبر من ابو يود .
(۳) قال جعفر الصادق (ع) التوبة عقله عن الحق فحجة الله عوض عن جميع الاشياء وقالوا التوبة الرجوع من المعصية الى الموافقة والالاء الرجوع الى الله تعالى

- (۱) چون بطوف خود بطومی مرتدی
(۲) ای حرهات از خیر ده بختی
(۳) ای تواز حال گذشته توبه جو
(۴) گاه با یک زردا قله کنی
چون بخانه آمدی هم با خودی (۱)
توبه تو از گناه تو شر
کی کنی توبه ازین توبه بگو
گاه گریه داروا قبله کنی

(۱) یمنی با حالت خودی اگر بکنه آئی با خود هستی و با خدا بیسی و حکم از تعداد بر تو

مبجراست

(۱) وَإِذْ الْفَارُوقُ لِلْأَسْرَارِ كَانَ
 رُوحَ دَاكِ الشَّيْبِ أُقِطَ مِنْ
 (۲) صَارَ مِثْلَ الرُّوحِ مِنْ فَرْطِ الْقَصَاةِ
 ذَهَبَ رُوحَهُ رُوحَ آخَرِ
 (۳) وَإِلَى بَاطِنِهِ دَاكِ الرَّمْرِ
 وَمِنْ الْأَرْضِ جَمِيعًا وَالسَّمَاءِ
 (۴) فَيَسْتَبِشِرُ وَتَحْصِرُ وَطَبْ
 قَالِ لَا أَعْلَمُ أَنْتَ الْعَالَمِ
 (۵) هُوَ فِي حَالٍ وَقَالِ مَا وَحَدَ
 فَفَرِيقَ الْعَشِيِّ حَمًا وَابْتِسَالِ
 (۶) غُرْقَهُ لَيْسَ لَهَا يَأْتِي الْخِلَاصُ
 أَوْ يَسُوى الْبَحْرِ لَهَا مِنْ أَحَدِ

(۱) چونکه فاروق آینه اسرار شد
 (۲) همچو جان بی گریه و بی حسه شد
 (۳) حیرتی آمد درونش آن زمان
 (۴) جستجوی ما و رای جستجو
 (۵) حال و قالی از و رای حال و قال
 (۶) غرقه نی که خلاصی بایش

صَافِي الْمِرَّةِ آتِ بِالْأَنْوَارِ بَانَ
 فَرَحَ وَالْوَالِمِ فِيهِ قَرْنُ
 مَالَهُ بِالْوَصْفِ ضَحَّتْ وَنُكَاةُ
 بِهِ جَاءَ فِيهِ حَيِّ سَافِرُ
 حَيْرَةُ حَاطَتْ لَهُ الْقَلْبُ افْتَنَ
 خَرَجَ بَنًا فَنَى فِي الْكَرِيهَةِ
 أَثَرُ فَحْصِرِ وَتَحْقِيقِ النَّسَبِ
 قَلَّ فَإِنِّي فِيهِ صَبَّ هَدِيمُ
 مِثْلُهُ دَالِحَالِ وَالْقَلَّ أَحَدُ
 عَادَ فِي بَحْرِ جَمَالِ ذِي الْجَلَالِ
 وَمِنْ التَّحْرِ تَرَى حِينًا مَنَاصُ
 عَرَفَ بَلْ غَيْرُهُ لَمْ يَرِدْ

جان پیر از اندرون بیدار شد
 جاش رفت و جان دیگر زنده شد
 که برون شد از زمین و آسمان
 من نیدانم تو میدانم بگو
 غرق گشته در جمال ذو الجلال
 یا جز دریا کسی بشاشد

- (۱) إِنْ عَقَلَ الْجُزْءَ مَا قَالَ أَبَدَ
 قَطُّ عَنْ كُلِّ - وَكَانَ صَحِيحَ جَمْدِ (۱)
 الْقَاضِي أَحَدٌ عَنْ رَعَا
 (۲) لَكَ إِذْ كَانَ الْقَاضِي وَصِلًا
 بِالنَّاصِي أَطْعَمَهُ مَا وَصِلًا (۲)
 وَصِلَ الْمَوْحُ مِنَ النُّحْرِ إِلَى
 (۳) إِذْ حَدَّثَ الْحَبَابُ الشَّيْخَ هَذَا
 ذَلِكَ الشَّيْخُ مَعَ الرُّوحِ لَهُ
 (۴) فَصَلَ الشَّيْخُ لَهُ الدِّيلَ وَمَا
 فِي فِي مِمَّا يَصِفُ كَلَامَ
 وَاحِدٍ مِنْهُ كَاتِبٌ وَالسَّلَامُ (۳)

(۱) المراد من الكل ذات لعقل عالي امرأته في الموجزات او عن الكل اي از ام يان
 من قبل الحق العذب والحق لا يمكن لا يعرف في جه والوصف اله تعالى وقت الشهادات بعد يق
 احياء تحت سرادقات السماء ولكن (چون تقاصا برعاصا مرسد) (۲) ي ما بعض الناس ، اماضي
 وبقايت امواج احياء لا حرم بحر العفاف يقى امواجه على ساحل الالف والعروف وبصير لهذا
 الله له وسر في كتاب مشوي (۳) اي ان الشيخ المطرب نفس ده من ر ك ا ا صي والى عمل
 وحسن من لخطا و رائل بكن هي في مده من كلامه نصف كلام

- (۱) عقل حرو از كل گویا نیستی
 (۲) چون تقاصا بر تقاصا میرسد
 (۳) چونکه قصه حال بر آجا رسید
 (۴) بر دهن را رگوت و گومشاند
 گهر تقاصا بر تقاصا نیستی (۱)
 موح در دروا بدانجا میرسد
 پروچاش روی در دروا کشید
 بیم گفته در دهن ما بهاد

(۱) سخته دیگر عقل حرو از كل پذیرا نیستی - مراد ر كل ذات حق است يعنى اسعراق
 در ذات عقل اگر جلب و تقاصا از او نبود غير ممكن است .

- (۱) فَلَا جُلَّ الْعَشِ دَا وَالْعَشْرَةَ
 رَاقِثُ نُفُودِي نَهْ بِالْحَبِّ الْف
 (۲) فَبَصِيدِ الرُّوحِ هَبْ بِالْمِلَّةِ
 مِثْلُ شَمْسِ الْعَالَمِ كَسْ فِي الدُّنَا
 (۳) عُرِفَتْ شَمْسُ السَّمَاءِ مِنْ رُفِئَتْ
 فَكَلَّ نَفْسٍ تَخَلَّوْا لَهَا
 (۴) أَيُّهَا الشَّمْسُ لِيَذِي الْمَعْنَى تَدِي
 إِثْمِي الرُّوحَ الْعَمِيقَ لِلدَّ
 (۵) هَاهُوَ الْإِنْسَانُ رُوحَ حَارِيَةِ
 فِيمَنْ الْغَيْبِ كَمَا قَدْ جَرَى
 وَوَالْغَيْبُ الْعَالَمِ بِالْمَطَرَةِ
 الْفَرْوَحُ هَبْ رَكْتَ دَانَا وَوَصَفِ
 كَالْعَوَاضِ الصَّقَرِ كُنْ بِالْخِلَّةِ
 تَسْرُ الرُّوحَ لِيَضُوءِ وَسْنَا
 تَسْرُ الرُّوحَ لَهَا مَا طَلَمَتْ (۱)
 يَمْلُتُونَ النُّورَ أَحْضَانًا يَهَا
 ضَوْئَهَا وَالشَّرَفِ مِنْهَا بَدِي
 رَحْمَةً كَالشَّمْسِ جَدِيدُهُ لَنَا (۲)
 فِي الْوُجُودِ لَهُ دَوْمًا سَارِيَةِ
 لَهُ تَتَبَى وَبِهَا الرُّشْدَ دَرِي

(۱) نسخه نامه بدوین به (۲) در فی الشرح الدرس البحر معلوم المراد من الروح المعنى والمعرفه ومن شمس المعنى رت الحق تعالى او عمل لیس ومن الالف فهو مماثل للهمزة و مراد من قوله (الغيب غدا) سبیل اوصاف الشرية بأوصاف بهیه وقاب فی المخرج یا شمس المعنى اشر الروح واری العالم الغیب مجدد کاشمس الصوریه .

- (۱) از پی این عیش و عشرت ساحس
 (۲) در شکار بشه جان بلز باش
 (۳) جانفشان افتاد خورشید بلند
 (۴) جان و شان ای آفتاب معنوی
 (۵) در وجود آدمی جان و روان
 صد هزاران جان بشاید بااعتن
 همچو خورشید جهان جان باز باش
 هر دمی تی میشود پر میکنند
 مر جهان کهنه را بنما نوی (۱)
 میرسد از غیب چون آب روان

(۱) در شرح بحر العلوم گفته شده شرح جان بر روح حمل کرده و جان و شای کسایت در بحث روح و آفتاب معنوی استعاره است بر کاشعاصی که مراخور آن باشد

(۱) فَمِنْ الْغَيْبِ حَدِيداً فَحَدِيدٌ كُلُّ آنٍ تَأْتِي وَفَقْ مَا يُرِيدُ (۱)

قَوْلُهُ يَأْتُونَ مِنْ دُونِ الْمَدِينِ خَارِجاً كُنْ طَالِباً رَبِّ الْمَنِّ

تفسیر دعاء الملکین اللذین ینزلا ن یومیا فیقول أحدهما اللهم أعط

کل صنف خلفا و یقول الآخر اللهم اعط کل ممیت تلفا و یان ان الصنف مجاهد طریق الحق و لیس هو مصرف طریق الهوی

(۲) فَأَسِیَ قُلْ لِنُصَحْ مَدَامْ مَلِكِ اثْنَانِ مَا تَبْنِ الْأَنَامُ (۲)

نَادِيَا يَوْمًا نِدَاءً حَسَا نَهْرُ الرُّوحِ الثَّابِتُ قَتَا

(۳) يَا إِلَهِي الْمُتَقِينَ أَغْنِي وَجِدْ فِي يَدِي أُنْدَرَهُمْ مِمَّا تَحْذَرُ

هَبْهُ فَرْدًا كَانَ فِي كُلِّ عَدَدْ مَادَ عَشْرَةَ آلاَفٍ تَعْدُ

(۴) يَا إِلَهِي الْمُتَسَكِّينَ فِي لَدُنْ مَنْ هُمْ يَسْتَحِلُّ أَهْلٌ وَالْعَنَا

أَنْتَ غَيْرُ ضَرِي فِي ضَرِي لَهُمْ لَا تَعْطِ مَرَّ الْأَعْصَرِ

(۱) ای کل زمان یصل له من عالم احد حیدة جدیدة قولة من عالم الاندان کن خارجا و لما لم الغیب خارجا فالحدود من الامساك یفتح عدت رب الارزاق (۲) اتفق علی نقل هذا الحديث البغاری و السانی و ابو مسلم عن ابی هريرة عن اسی (س)

(۱) هر زمان از غیب بود و میرسد در جهان من برون شو میرسد

تفسیر دعای آن دو فرشته که هر روز بر سر بازار منادی کنند که اللهم اعط کل

صنف خلفا و کل ممیت تلفا و یان آنکه صنف مجاهد راه حق است

و نی مصرف راه هوی

(۲) گمت پیغمبر که دائم هر بند دو مرسته خوش منادی میکنند

(۳) کلای خدا یا صنف را سیر دار هر در مشان را عوص ده صد هزار

(۴) ای خدایا مسکنان را در جهان تو مده الا زیان اندر زیان

(۱) يَا إِلَهِي الْمُتَّقِينَ أَعْلَمَا

(۲) مُتَّقٍ أَوْ مُتَّقٍ يَدْرِي أَعْلَمُ

فَهُوَ تَوْ يَدْرِي أَعْلَمُ فَلَا تُرْ

(۳) وَكَبِيرُ مَا عَلَى الْأَمَاقِ قَدْ

فَعِيرُ لَا مَرَّ يُحَقِّقُ الْأَحَدُ

(۴) سَأَلَ أَتَيْتَ مِنْ ذَا بَدَلًا

بِكَوْنٍ فِي عِدَادِ الْمُتَّقِينَ

(۵) مَنْ هُمْ قَدْ أَذْمَقُوا حَرَّ الْأَيْلِ

فِي قَبَالِ الْمُصْطَفَى الرَّأْيِي أَنْدَ

(۶) أَطْلُبُ أَمْرَ حَقِّ مَنْ قَدْ عُدَى

إِنْ أَمْرَ الْحَقِّ جَلَّ مَا وَجَدَ

إَعْطِ وَأَعْطِ الْمُتَّقِينَ التَّلَفَا

أَحْسَنَ بِالطَّوْعِ مِنْ قَدْ عَمَلْ

لَهُ كُنْ أَكْثَرَ أَسْمَى نَظَرُ

فَاقِ إِمْسَاكَ هَبْ أَعْجَسَ قَدْ

وَيْتَ مَا الْحَقِّ لَا تَعْطِ أَحَدُ

رَأَيْدَ نَمَالٍ تَخْتَبِي الرِّبَا

لَا عِدَادَ الْكَافِرِينَ الطَّالِمِينَ

أَهْمُ حَتَّى السَّيُوفِ تَوْ تَسْلُ

لَا تَسْلُ تَجِدُ مِمَّا الْحَسَدُ

وَأَصْلًا فِي رُشْدِهِ الْقَلْبَ هَدَى

كُلُّ وَبَرٍ هَهُنَا فَرَّ بِرُشْدِ

ای خدایا مسکن راده تلف

چون معصک باشد مؤثر می شود

مال حق را جز بامر حق مده

تا نباشی از عداد کافران

چیره گردد تیغ شان بر مصطفی

امر حق را در نیاید هر دلی

(۱) ای خدایا مسکن راده حلف

(۲) متقی و معصک معصکین به بود

(۳) ای بسا امساک کز اتفاق به

(۴) تا عوض یابی تو مال بیکران

(۵) کاشتران قربان همی کردند تا

(۶) امر حق را بلز جو از واصلی

- (۱) كَفَلَامٍ بَعِي عَدَلًا قَلَّ
 وَلَهُ الْحَسَنُ الْبَارُّ فِي الْعَمَلِ
 أَنْ عَلَى الْبَاغِينَ مِنْ عَدْلٍ بَدَلُ
 مَالِ سُلْطَانِهِ.. وَالْآخِرُ سَتَلُ
 (۲) طَرَفَهُ الْأَتْرَاكِ دَوْمًا فَكْرًا
 عَدَلًا الْمَعْرُوفُ مِنْهُ أَظْهَرًا
 أَنَّهُ مِنْ كَرَمٍ رَأَى صَعَّ
 لَهٗ إِشَارًا وَتَدَلًا مُتَدَعٍ
 (۳) عَدْلٌ هَذَا السَّاعِي وَالْجُودُ الْكَثِيرُ
 لَهٗ عِنْدَ مَلِكِهِ الْخَيْرُ الْبَصِيرُ
 مَا يَرِيدُ التَّعَدُّ عَنْ قُرْبِ التَّلِثِ
 (۴) قَالَ فِي الْقُرْآنِ أَهْلُ التَّقْوَةِ
 إِذْ جَمِيعٌ مَا هُمْ قَدْ انْفَعُوا
 وَحُصُودُ الْفَيْكْرِ وَالْوُجْهَةُ الْعَلَاةُ
 مُتَدِرًا فِي فِعْلِهِمْ وَآزَمَهُ (۱)
 حَسْرَةً كَانَ عَلَيْهِمْ فَانْمَوْا

توضیحی رؤساء العرب و تقریبهم بالقراین بر جاء القبول

- (۵) رَعَمَاءُ مَكَّةَ الْوَاهِبِي الْعُقُولُ
 لَهُمْ قَدْ كَانَ فِي حَرْبِ أَرْسُولِ
 تَضَحِيَّاتٍ وَقُرَائِينَ بِهَا
 ظَفَرًا تَأْمَلُ أَوْ فَتَحًا أَلَا

(۱) اشاره الى الآية الكريمة (ان الذين ينفقون اموالهم ليعذبوا عن سبيل الله فيقتلوا ثم تكون عليهم حسرة ثم يغفلون)

- (۱) چون غلام داعی کو عدل کرد
 (۲) طارعه ترکان را هی پنداشت عدل
 (۳) عدل این باغی و دانش پش شله
 (۴) در بی اندر اهل عقلت
 عدل شه بر باعیان او بدل کرد
 کر سجاوت کرده ام ایشار و بدل
 چه فراید دوری و روی سیاه
 کان همه اذقیهاشان حسرت است

قرانی کردن سروران حرب بامید قبول

- (۵) سروران مکه در حرب رسول
 بودشان قربان بامید قبول

- (۱) وَلَئِذَا الْمُؤْمِنُ مِنْ خَوْفٍ يَقُولُ
إِهْدِنَا يَا رَبَّنَا السَّابِغَ الْعَظِيمَ
(۲) قَطَاءَ الْبِرِّهِمْ ذَاكَ الْكَرِيمَ
لَكِنِ التَّسْلِيمَ لِلرُّوحِ الْكَرِيمِ
(۳) فَلَا جِلَّ الْحَقِّ لَوْ خُبِرَا سَخَاءَ
وَلَا جِلَّ الْحَقِّ لَوْ رُوْحَا سَقَلِ
(۴) وَإِذَا مِنْ شَجَرِ الْغَرْبِ الْوَرَقُ
لَهُ أُعْطِيَ اللَّهُ غَيْرَ ذَا الْوَرَقِ
(۵) لَوْ مِنْ الْجُودِ لَكَ فِي الْيَدِ لَمْ
فَمَتَى فَضْلُ الْإِلَهِ لَكَ حِينَ
- فِي الصَّلَاةِ دَائِمًا يَرْحُو الْقَوْلُ
مِنْكَ يَا سَطَفَ الْبَصْرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ (۱)
رَاقٍ إِذْ هُوَ تَهَ الْمَالُ الْجَسِيمُ
كَانَ لِلْعَاشِقِ مَنْ حَبَّ الْعَدَمُ
تُعْطِي حَسْرًا هُمْ أَعْطَوْكَ جَزَاءَ
تُعْطِي رَوْحًا هُمْ أَعْطَوْكَ بَدَلِ
هُوَ الْغَرِيبُ سَقَطَ اصْفَرَّ فَرَقَ (۲)
وَرَقًا آخَرَ بِالْحُسْنِ سَقَى
نَسَقَ مَالًا وَبِكَ الْعَزْزُ أَلَمَ
يَجْعَلُ الْمُصْطَرَّ بِالْمَقْرِ تَبِينُ

(۱) اراد بدلت ان المؤمن وں کات متہ بعد الحاصل فی صلوٰۃ واکراں لم تک کية المتفرین
بالفرایین فی حرب ارسول کتبها یصا حدر حاصل لا اہا تعبر بشر والعونة عندک اقرأ الایة لثلا
تکون کذلک - (۲) دی عطوک روحاً صافه حادۃ حی بها حیاء طیبہ (۳) دی اعطاک الله ورقاً غیر
ورقه منویاً یبادل اوراقہ الطاهرۃ

- (۱) بہر آن مؤمن ہمی گوید ریم
(۲) آن درم دادن سخی را لایق است
(۳) مان دہی از بہر حق نہاد دہند
(۴) گر مرزد ہر گہای این چار
(۵) گر نہاد ار جود در دست تو مان
- در نماز اُہد الصراط المستقیم
جان سپردن خود سخای عاشق است
جان دہی از بہر حق جاست دہند
ہر گہ بی ہر گہی نہ بخشہ کردگار
کی کند فصل الہت پایمال

- (۱) كُلُّ مَنْ قَدْ ذَرَعَ أَثَارَهُ
لَيْكِنْ التَّمْعُ لَهُ فِي الْمَرْزَعَةِ
(۲) وَالْبَيْدِي قَدْ طَلَّ مِنْهُ وَادَّحَرَ
أَكَلَ السُّوسَ وَحَطَبَ الرَّمْسَ
(۳) دِي الدَّ نَفِي وَفِي الْأَثْبَاتِ لَا
صِفَرُ الصُّورَةِ مِنْكَ وَضَبِ
(۴) كُلُّ رُوحٍ مَنُحَتٍ أَوْ مَرَّتْ
كُلُّ رُوحٍ مِثْلَ بَحْرِ عَدَا
(۵) وَإِذَا مَا أَنْتَ مِنْ دِي الْعَمَةِ
مِنْنِي أَسْمَعُ أَنْتَ إِذْ لَمْ تَطْقِ
- فَرَعَ قَهْرًا .. خَلَى مِعْيَارَهُ ..
أَكْثَرَ مِمَّا بِهَا قَدْ زَرَعَهُ
لَهُ فِي الْأَثَارِ وَالرُّ أَحْكَرُ
لَهُ وَالْقَلْبُ بَعْدَ الْمَحْنِ
غَيْرَهُ أَطْلَبُ لَا تَكُ مِثْلَ الْمَلَأِ
وَيْكَ مَمْلُوكٌ وَبِالْمَعْنَى ارْتَعَبِ
فِي أَمَامِ السَّيْفِ ضَعُ بِالْمَرْءِ
وَحَلَى أَسْعَ وَلَهَا أَزْدَدَ طَلَا
لَمْ يَطْلُ أَنْ تَعْدُو تَلْوِي الرِّقَةِ
ذَا الْحَدِيثِ وَإِلَيْهِ اسْتَبِقِ

- (۱) هر که کارد گردد آثارش تهی
(۲) و آنکه در انبار مانده و صرفه کرد
(۳) این جهان نفی است در اثبات جو
(۴) جان شور و تلخ بیش تیغ بر
(۵) ورنمی تانی شنن زین آسان
- لیکش امر مزرعه باشد بهی
اسپش و موش و حوادثها خورد
صورت صفر است در معنات جو
جان چون دیبای شیرین را بخر
گوش کن باوی زمن این داسان (۱)

(۱) آستان کایه ر دنیا با آستان جن تلخ و شور یعنی اگر از آستان جن تلخ و شور شن
یعنی دور جدا شدن نمیتوانی باطریقه آن را نمیدانی از من این داستان اعرابی بشنو تا مانند اعرابی
که از درس دجه و آوردن آب شور و تلخ خود شرم داشت تو هم این جن شور و تلخ خود را در
برابر جان شیرین که ولیدی حق یامد شرم دار خواهی شد - از شرح محمد افضل -

قصه الخلیفه اللّٰذی کان فی زمن خلافته فی الکرم فائقاً علی

حاتم الطائی

- (۱) کَانَ سُلْطَانٌ سَمِیٌّ فِی قَدِیْمَةٍ   حَاتِمًا صَبْرًا عَبْدًا کَرِیْمًا
(۲) رَأَیَهُ الْأَکْرَامَ وَالْجُودَ نَشْرًا   وَعَنِ الدُّنْیَا وَمَنْ فِیْهَا اسْتَقْرًا
رَمَعَ الْحَاحَةَ وَلَمَقَرَ الْمَسِیَّ   وَضَعَ فِیْهَا لَهُ رَاقٍ الثَّنَا
(۳) مِنْ عَطَاهُ السَّحَرُ وَمُؤَاوِیُّ وَدَّ   تَلْعَلًا رَادًّا صَمَاءَ لَا یُحَدُّ
عُدْلَهُ مِنْ حَسَنِ قَوْبٍ إِنْی   جَبَلَ قَافٍ أَتَى عَمَّ الْقَمَلَا
(۴) فِی أَمَدٍ الدَّائِمَةِ مَنْ یَنْتَرِبُ   نُسِبَتْ قَالِمَاءَ کَانَ وَالْمَحَابِّ
مُظْهِرَ الْجُودِ کَثِیرَ الْکَرَمِ   کَانَ وَهَابًا جَزِیلَ الْبَعَمِ
(۵) مِنْ عَطَاهُ السَّحَرُ وَالْمَعْدَنَ کَانَ   قَبْدَ زِلْزَالٍ شَدِیدٍ وَامْتِحَانِ
وَالِی حَوْدِیهِ رَکْبًا مَعْدَرُکَبَ   نَارَ یَاقِیَ الْبَیْضِ فَوْقَ مَا أُحِبَّ

قصه خلیفه که در زمان خود از گرم حاتم طائی گذشت کرد

- (۱) يك خلیفه بود در ایام پیش
(۲) رایت اکرام وجود افراشته
(۳) بحر و دریا در بخشش صاف آمده
(۴) در جهان خاکی ایر و آب بود
(۵) از عطایش بحر و کان در زلزله
کرده حاتم را غلام جود خویش
نقر و حاجت از جهان برداشته
داد او از روی تا قاف آمده
مظهر بخشایش وهاب بود
سوی جودش قامله در قامله

- (۱) به السامی و علی العتبه
صيته اكرام اهلهم قد
(۲) ايضاً الفرس وثرث و عرب
كدهم من خوديه حروا عجب
(۳) كن بحر خوديه ماء الحية
صار الحى عرب و عجب
قنه حاجت من قد طلبة
طاف سرعان بوصف لا يحد
ايضاً الروم ورنج بالاسب
...دهل لهم ثلث اضطرب
كل هب اجاني في كل الجهات
ايضاً ترك و انواع الائم

حديث الاعرابي الدرويش و ما حزاله مع زوجته بسبب الفقر و الدرويشه (۱)

- (۴) حاجت اغرايه احدى الين
(۵) ان جميع الفقر هذا و القسا
كل هذا العالم قيد الهنا
(۱) ما ما خزان كذا كذا الادم
ما لنا فقه الاء سمير
روحها و الحمد حارت بالمثل
سحب حق ولا تقى الهمى
نحن في كس و فقر و عدا
حمد كسر و عرس و سقام
كان من قارب الدمع العري

(۱) اراد لا عرى العيون و روحه نفس و سياني و ما اراد الا الاخبار عن مناقشة العقل
و النفس لتفتح عين بصيرتك و تطلب مرشداً هو خبيرة

- (۱) قنه حاجت در و درواره اش
(۲) هم عجم هم روم هم ترك و عرب
(۳) آب حواش بود در بای کرم
رفته در غام حدود آواره اش
مانده ار جود و سحاش در عجب
دیده گشته هم عاب زو هم عجم

- نقشه اعرابی درویش و ما حزاله مع زوجته
(۴) يك شب اعرابی دنی مر شوی را
(۵) کین همه فقر و جفا می کشم
(۶) نان ماری نان حورشان در دورشت
گفت و ار حد مرد گفت و گوی را
حمله شام در حوشی ما با حوشم
کوده مانی آب مان از دیده اشك

- (١) فِي النَّهَارِ ثَوْنًا الصَّابِي الْكَبِيرُ
وَلَنَا اللَّيْلُ يَسَادٌ وَالْغِطَاءُ
(٢) طَمَسًا الْقُرْصُ مِنْ أَحْزَنْ عَدَى
قَدْ رَفَعْنَا الْأَيْدِي نَحْوَ السَّمَاءِ
(٣) فَلَنَا الدَّرْوَشَةُ مِنْهَا أَحَقُّ
وَمِنْ الْمَكِيرِ بِأَلْفِ نَفْسٍ
(٤) نَمْرٌ مِمَّا الْجَبْدُ وَ أَقْرَبُ
نَحْنُ مِثْلُ السَّامِرِيِّ نَمْرُ
- وَهِيَ الشَّمْسُ بِيَدِي ضَاهِي السَّعِيرُ
مِنْ شُعَاعِ كَمَجْمٍ أَوْ تَدْرُ السَّمَاءِ
قُرْصُ تَدْرُ السَّمَاءِ مِنْ حُجُوعِ بَدَى
رَجُوعُ مِنْهُ أَحْزَنْ لَعْنًا وَسَعْدًا
أَنْدَرُوشِ شَارٌّ مَا سَبَقُ
يَوْمًا تَبْلُ عَدَى مِمَّا بَدَى (١)
مَا لَنَا قَطُّ خَابِلٌ وَحَبِيبُ (٢)
عَنْ جَمِيعِ النَّاسِ زِدْنَا عِبْرًا

(١) می غالب السبع المضبوطة لشدوی (روز شب از روزی اندیشی) «دون واوکما ذکرده»
می ترجمه (٢) كما قال ته ان می سوره طه حاکماً عن موسى (مادهت دن لک می الحجة ان تقول
لا ماس) ای تقول لسن رت لا ماسی ولا امة صبهت والسامری کان حد شی اسرائیل ومن تناع
موسی و بعد عرق فرعون رأى حرمیل علی صورة فارس و - مر درسه علی تراب حصر الثراب تحت
حامره فأحد منه صما وأحده د علم ان حاضره الاحیاء ولما مضى موسى آی بطور و صما هرون
حاضره أحد مالا من المراجعة کان عند سی اسرائیل وصبه غالب عجب دهمی ووضع فیه من ذل الرب
الذی احده صمرت فیه الحجة وحر د فیه - و اسرائیل وقالوا هذا هو آل موسى وعنده کثر
منهم ومنهم هرون فلم یسمعوا راء عد مرسى من الصور ووقف علی امر السامری دعی علیه ساهو
مذکور فی الآیة ونعروا عنه

- (١) چامه ما روز تاب آفتاب
(٢) قرص مه را قرص ان بداشته
(٣) سگ درویش و درویشی ما
(٤) حویش و یسگانه شده از مارمان
- شب بهالان و لحاف از ماهتاب
دست سوی آسمان برداشته
روز شب از روزی اندیشی ما
بر مثل سامری از مردمان

- (۱) لَوْ أَنَا أَطْلُبُ حَيًّا مِنْ أَحَدٍ
أَسْكَتَنِي قَالَ يَمُوتُ وَوَجَعَ
(۲) فَالْعَطَا وَالْفَرَا فَخَرَّ الْعَرَبُ
أَسْفَا أَنْتَ تَرَى فِي الْعَرَبِ
(۳) أَيُّ قَزَوٍ نَحْنُ لَا غَزَوَ لَنَا
وَسَفَّ الْفَقْرُ نَحْنُ مِنْ سَفِّ
(۴) عَجَبِي حَيًّا حَيًّا حَيًّا
عَجَبِي عَمِي حَيًّا حَيًّا
(۵) عَجَبِي أَيُّ عَمِي حَيًّا حَيًّا
نَحْنُ مِنْ قَفَرٍ وَ سَقَمٍ وَ عَمَاءٍ
- خَفَّةً مِنْ عَدَسٍ مِمَّا وَجَدَ
كَلَّمَا نَحْتُ وَصِخْتُ مَا تَقَعُ
وَجَلِيلُ مَا لَهُمْ فِي الرَّبِّ
كَالْخَطَا كَانَ يَخْطِ الْكُتُبِ (۱)
قَدْ قَتَلْنَا نَفْسَ اللَّهِ بِمَا
مَا لَنَا رَأْسُ لَدَا لَدَا نَسْلَبُ
حَصَا فِي قَفَرٍ وَ نَلَا
وَالْحَصَا مَرَّشَ صَبْرَنَا أَمَا
بَشْدَةِ الْفَقْرِ تَدَوُّرُ فِي الْمَلَا
صَرَبُ عَرَقٍ لَدَبُ فِي الْهَوَاءِ

(۱) ای وای من العرب من اینها می الخط اداظهر بطل العسی ولا صلاح العسی حکوه وازالوم

- (۱) گر بخوام از کسی يك مشت نساك
(۲) مرعرب را فخر غزو است و عطا
(۳) چه غرامایی غزا خود گشته ایم
(۴) چه خطا مایی خط در آشیم
(۵) چه عطا ما یرگدائی می تنیم
- مر مرا گوید خمش کن مرگ و جساك
در عرب تو همچو خط اندر خطا
ما به تیغ فقر بی سر گشته ایم
چه نوا ما درد و غم را مفرشیم
مر مگس را در هوا رگ میزنیم

(۱) نساك بفتح نون عدس - جساك بفتح جیم وفتح و بلاست

- (۱) وَإِذَا مَا أَحَدٌ ضَيْفًا لَنَا
عِنْدَمَا يَرَقْدُ فِي جَنْحِ الظَّلَامِ
(۲) وَعَلَى ذَا النَّسَقِ هَذَا الْخَبَرُ
جَازَتْ الْحَدَّ بِهَا قَالَتْ لَقَدْ
(۳) نَحْنُ عَدْنَا مِنْ عَمَّا الْفَقْرِ الْمَدَامِ
نَحْنُ مِنْ فَرْطِ اضْطِرَارٍ وَاضْطِرَابِ
(۴) قَابِي مَحْ شَرٍ وَ عَمَدِ
تُفَرِّقُ فِي بَحْرِ نَارٍ فَذِ طَمِي
(۵) صَدَقَهُ لَوْ وَضَلَ صَيْفٌ لَنَا
كَمْ وَ كَمْ بِالرُّوحِ مِنْهُ خَجَلًا
- حَاءَ لَوْ كُنْتُ أَنَا هَدْيُ أَنَا
أَسْرَقَ خِرْقَتَهُ أَشْرَى الطَّعَامِ
وَالْعَقَالِ كَرَرْتُ تُبْدِي الْكَدَرِ
رُوحَهَا أَقْصَتْ بِهَا فِيهَا دَنِي
بِالْأَدْلَاءِ الْبُصَافِ فِي الْأَنَامِ
أَحْرِقَ مِنْهَا التَّجْبَانِ وَ التَّنَابِ
مَنْ دَا ائْتَدَلَ نَجَرٌ فِي أَعْدَا
لَا بَرِي لَمْ مَوْتٍ مِنْ قَلَمَا
نَحْنُ نَ شِدَّةَ فَقْرٍ وَ عَمَدِ
نَجْدُ الْمَوْتِ وَ تَهْوِي الْأَحْلَا

- (۱) گر کسی مهمان رسد گر من منم
(۲) زین نبط زین ماجرا و گفتگو
(۳) کز هناء و فقر ما گشتیم خوار
(۴) تا یکی مالین چنین خواری کشیم
(۵) تا که از دوزی در آید میهمان
- شب بخیمد دلش از تن بر کم
برد از حد عبارت پیش شو
سوختیم ما از اضطراب و اضطراب
غرق اندر بحر ژرف آتشیم
شرمساریها بریم از وی بجان

فی بیان غرور المریدین المحتاجین للارشاد و طعنهم فی المدعین

انهم مملکون و مشایخ محتشمون و اصحاب کرامات و اصلون الی الله تعالی

و عدم فرقههم النقد عن النقل ای الحاضر عن الغائب و عدم فرقههم

الفضة الزیوف من الصحیحة

(۱) وَلَبَدًا قَالَ الْحَيْرُونَ الْأَوَّلُ	عَلَمَاءُ الْآنَ عِلْمًا وَ عَمَلًا
وَجَبَّ فِيَّ أَنْ تَكُونَ ضَيْفَ مَنْ	مُحِبًّا كَانَ وَ ذَا جُودٍ وَ مَنْ
(۲) أَنْتَ ضَيْفٌ وَ مُرِيدٌ ذَاكَ مَنْ	مَا لَهُ حُودٌ وَلَا أَطْفٌ وَ مَنْ
يَأْخُذُ حَاصِلَكَ مِنْ قِلَّةِ	بِهِ أَوْ مِنْ جِسْمٍ وَ ذَلَّةٍ (۱)
(۳) مَا لَهُ مِنْ غَلَبٍ كَيْفَ لَكَ	غَالِبًا يَجْعَلُ يَجْلِي مَا يَكَا
لَيْسَ يَعْطِي الْمَوْرِدُ يَعْطِي الظَّلَامَ	لَكَ دَعَا فَهُوَ سَقَمٌ وَ جَنَامٌ
(۴) إِذْ هُوَ مَا لَهُ نُورٌ فِي الْقِرَانِ	لَا وَلَا شَمْعٌ عَنْهُ انْقِرَانٌ
فَمَتَى الْقَبْرِ لَهُ نُورًا يَجْذُ	أَوْ مَعَ التُّورِ زَمَانٌ يَتَّخِذُ

(۱) ای يأخذ حاصل مایک او حاصل بدلتک مالمضمة له من حقة طمع فيه ابداک ان تكون

صیغه و مریده

مغرور شدن مریدان محتاج بمدحیان مزور و کذاب و ایشان را شیخ و محترم

وواصل پداشتن و نقدرا از نقل و سیم قلب را از صحیح نه استن و یافتن

(۱) بهر این گفتند دانایان بن

(۲) تو مرید و میهمان آن کسی

(۳) نیست بهیره چون ترا چیره کند

(۴) چون ورا نوری نه بداند و قران

میهمان محضان باید شدن

کوستاند حاصلت را از خسی

نور ندهد مرثرا تیره کند

نور کی یابند از وی دیگران

(۱) هُوَ مِثْلُ الْأَعْمَشِ مَنْ عَمِيَ
 فِي الْعَيُونِ الْأَعْمَشِ مَاذَا يَتَّصِعُ
 (۲) حَالُنَا فِي الْفَقْرِ كَانَ وَالْعَنَاءِ
 لَا يَكُونُ الضَّعِيفُ مَفْرُورًا يَا
 (۳) أَنْتَ بَيْنَ الصُّورِ أَنْ لَمْ تَرَهُ
 أَتَتَّحِ الْعَبَيْنِ فَيَا وَاتَّظَرِ
 (۴) قَلْنَا الظَّاهِرُ كَانَ بِالْآثَرِ
 لَهُ فِي الْقَبْ طَلَا فِي الْإِنْسَانِ
 (۵) فَمَنْ اللَّهِ الْعَظِيمِ لَا آثَرَ
 أَيْكُنِ الدَّعْوَى لَهُ رَدٌّ عَلَى
 (۶) قَلَّ الشَّيْطَانُ أَيْضًا مَا أَبَانَ
 وَهُوَ مِنْ كَبِيرٍ لَهُ قَالَ مُدَامَ

چه کند در چشمها الا که بشم
 هیچ میمانی مگر مغرور ما (۱)
 چشمها بگشا و اندر ما نگر
 در دلش طلست زبانش ششمی
 دعویش افزون زشیت و بوالبشر
 او همی گوید ز ابدالیم بیش

(۱) همچو اعمش کو کند داروی چشم
 (۲) حال ما اینست در فقر و عنا
 (۳) فقط ده سال ارتدیدی در صورت
 (۴) ظاهر ما چون درون مدعی
 (۵) از خدا نمی بویی او را نمی اثر
 (۶) دیو تنموده و راهم نقش خویش

- (۱) لِدَرَاوِشِ الْكَلَامِ كَمْ سَرَقَ
 أَنَّهُ بِالذَّاتِ قَدْ كَانَ الْوَلِيَّ
 (۲) لِدَرَاوِشِ الْكَلَامِ الْهَسَا
 كَيْ يَذَا يقرأ منها لِلْسَّامِي
 (۳) فِي الْكَلَامِ بِأَيَّزِيدَ يَنْقُذُ
 وَعَلَى بَاطِنِهِ الْعَارَ يَزِيدُ
 (۴) مِنْ حَوَائِجِ السَّمَاءِ وَالرَّعِيفِ
 عَظْمَةٌ وَاحِدَةٌ مِنْ لَمَطًا
 (۵) هُوَ نَادَاهُ الْحَوَانِ هَانَا
 نَائِبُ الْحَقِّ أَمَا وَابْنُ الْمَلِكِ
- زَمَّا حَتَّى يُطْرُقَ فِي الْفِرْقِ
 صَاحِبُ الرِّثَّةِ وَالْوَصْفِ الْعَلِيِّ
 سَرَوِ الرَّايِ الْكَدُوبُ زَمَّا
 قَصَصًا يَقْلِبُهَا الْعَقْلُ السَّامِي
 وَعَلَيْهِ يَسْكُنُ يُوْرِدُ
 وَحَدَّ هَبْ حَسَنُهُ ضِعْفًا يَزِيدُ (۱)
 مَا لَهُ حَظٌّ وَلَا النُّزْرُ الضَّعِيفُ
 الْآلَةُ لَهُ دَوْمًا رَفْضًا
 كَمْ سَطَطَتْ كَرَمًا فِي دِي الدُّنَا
 مَدَائِي فِي الْمَالِ وَالْعَهْدِ شَرِيكَ...

(۱) بعد البتت المؤلف يوجد في بعض النسخ هذا البيت - هر که دارد مرده چون بایزید -
 رور معشر حشر گردد بایزید (وقد عده المصنف في شرح بحر العلوم من اسلحان و لم يدكره في السجع القوي

- (۱) حرف درویشان سردیده بسی
 (۲) حرف درویشان مردود مرد دون
 (۳) خرده گیرد در سخن بر بایزید
 (۴) بینوا از خوان و نان آسمان
 (۵) او ندا کرده که خوان بنهاده ام
- تا گمان آید که هست او خود کسی
 تا بخواند بر سببی ران مسون
 تنگ دارد از درون او را یزید (۱)
 پیش او تداخت حق یک استخوان
 نائب حقم خلیفه زاده ام

(۱) در بعضی نسخ اینست آمده (هر که دارد مرده چون بایزید - رور معشر حشر گردد بایزید)

و آنرا از منقحات شمرده اند برای توضیح صفحه ۱۴۵ شرح بحر العلوم رجوع شود

- (۱) دِهَامُوا أَنْتُمْ صَافِي الْقُلُوبِ
 كَمِي مَدَامًا مِنْ خُوانٍ قَصِيْبَا
 (۲) قَمَلِي ذَا الْوَعْدِ مِنْهُ فِي الْقَدِ
 حَوْلَ بَابِ لَهُ دَاوُو وَ الْعَدِ
 (۳) وَجِبَ بَعْدَ مُرُورِ الْبَرْمَانِ
 يَنْدُو لِلْإِسْنِ مِنْ نَرِيسِ
 (۴) يَا تَرِي تَحْتَ حِذَارِ الْمَدَنِ
 أَمْ هُوَ بَيْتُ الشَّعَائِينِ الْعِطَانِ
 (۵) إِذْ لَهُ قَدْ بَانَ حَقًّا وَ طَهْرًا
 دَهَبَ لِبَطَالِبِ الْعَمْرِ الظُّهُورِ
- مَنْ تَلَوْتُمْ صَوْفًا وَ صُرُوبَ (۱)
 تَأْكُلُوا شِعْمًا بِلَا مَنَعٍ لِيَا
 فِرْقَ شَتَى وَ كَمِ مِنْ أَحَدِ (۲)
 لَمْ يَصِلْ نَلْ مِنْهُ لَمْ تَطْهَرْ يَدِ
 طَالَ حَتَّى الْبَرِّ جَهْرًا وَ عِيَانِ
 أَوْ وَبِيعَ بِأَدْرِ الْعَدِ كَثِيرِ
 كَمَزُ بَسْرٍ مَا لَهُ مِنْ ثَمَرِ
 وَ الْإِدْعَى وَ الْبَعَالِ وَ الْهَوَامِ
 لَمْ يَكْ شَيْئًا وَ كَانَ مُحْتَقِرِ
 لَهُ مَا يُحْدِي وَ لَوَادَ سَفُورِ

(۱) رد بقوله الصلا ای جسمو و هلموا که می اسبح لقوی و غره نسخه ثانیة
 - ما کلاوا شِعْمًا وَلَا شَبِي لِيَا (۲) ای ای اس درت عی است ذلك لمری البرور لیحصل لها دعیم
 والوف مرة قوله عدا بظهور ما ولا بصر لهم حقه وقد ترجم می السبح قوله (کرد آن در گشت)
 بقوله فملوا الاجتماع علی الله والصالح چه دار و علی ما به لان کلمه گردد بالكاف العارسية لا انکاف
 العربية

- (۱) الصلا ساده دلان بیج بیج
 (۲) سالها بر وعده مرد کسان
 (۳) دیر باید تا که سر آدمی
 (۴) دیر دیوار بدن گنج است با
 (۵) چونکه پیدا گشت او چیری نبود
- تا خورید ر خون جودم سیر هیچ (۱)
 گرد آن در گشته فرد نارسان
 آشکارا گردد از بیش و کمی
 خانه مور است و مار و اژدها
 عمر طالب رفت آگاهی چه سود

(۱) نسخه دوم - تا خورید از خون جودم هیچ هیچ -

فی بیان آن الذی یقل وقوعه وهو ان مریداً یكون طالباً صادقاً

يعتقد شیخاً مزوراً بالصدق ویسلك علی یدیه و بسبب هذا الاعتقاد یصل الی مقام
ثم یره فی منامه والماء والمار لا یصره ویصر شیخه ولكن هذا الخصوص اقل القلیل

(۱) لكن القلّة لا تُرى والدور

كان ذلك الكذب في حقه حين

(۲) هو بالقصد الجعیم له قد

هنا حال شیخه الروح الجسد

(۳) مثلما في وسط الليل الهیمة

لم تك تفتنه لكن قامت

(۴) ان قحط الروح عند المدعی

اكن القحط المافی لحرر ان

وهو امشك في الظاهر كان

(۱) ای ان تغییر الروح معتمد فی الصاهر والعدا بعض فی الصاهر فقره اعبر و ستر حود

الباطن سهل والجفاء الظاهر مشكل .

در بیان آنکه نادر افتد که مرید در مدعی مرور اعتماد بصدق بندد که او کسی
است و بدین اعتقاد بمقامی رسد که شیخش بخواب ندیده باشد و آب و آتش او را سرد نکند

و شیخش را غمزنند کنند ولیکن صادر نادر است

(۱) لیک نادر طالب آید کز فروغ

(۲) او بقصد لیک خود جائی رسد

(۳) چون تحری در دل شب قلعه را

(۴) مدعی را قحط جان اندر سراسر است

در حق او نافع آید ان دروع

گر چه جان بداشت آن آمد حسد

قبله بی و آن مار او را روا

لیک مارا قحط نان بر طاهر است

(۱) فَلَمَّ الْعَقْرُ اللَّدِّيَ فِيمَا ظَهَرَ نَحْنُ مِثْلُ لَمَدَّعِي نَحْمِي خَصْرُ

فَلَمَّا مَوَسِ اللَّدِّي زَوْرَ حَيْنَ نَحْنُ نَفْدِي رَوْحًا صَافِي الثَّمِينِ

بیان قول الاعرابی لامرأته فوائده الصبر و ثبته لها

فصیلته لتختار الساعة

(۲) رَوْحَهَا قَالَتْ لَهَا كَمْ تَذَكَّرِينَ دَخَلًا أَوْ زَرْعًا وَمَالًا تَطْبِينِ

مَا تَقَى مِنْ عَمْرِكَ التَّرَرُ الْحَقِيرُ دَهَبٌ أَكْثَرُهُ الْوَافِي الْخَطِيرُ

(۳) فَالْغَيْبُ الزَّائِدُ هُ الْبَاقِصُ لَهُ لَمْ يَنْظُرْ وَ لَيْسَ الْعَاحِصُ

أَذْ هُمَا الْإِثْنَانِ كَالسَّيْلِ قَدَرُ قَلَعَ السَّدُّ الْحَصِينُ وَ عَبْرُ

(۴) هَهُ سَيِّلاً صَافِي اللَّوْنُ يَفَى كَانْ أَوْ أَسْوَدَ وَجْهًا كَالْفَسَقِ

حَيْثُ لَا يَنْقَى وَ أَوْ حَرُّ نَفْسٍ عَنْهُ لَا تَذَكَّرُ وَدَعَا فَلْتَمَسْ

(۵) فَيَهَذَا الْعَالَمِ آلَافُ آلَفٍ حَيَّوَانٍ وَجَدَ صَفًّا فَصَفَ

طَيِّبَ الْقَبِيضِ يَطْيِبُ وَهَهَا عَاشَ مِنْ غَيْرِ اضْطِهَادٍ وَ عَدَا (۱)

(۱) سبعة ثابته - رعد المباش

(۱) ما چرا چون مدعی پنهان کنیم بهر ناموس مزور جان کنیم

صبر فرمودن اعرابی زن خود را و هیلت صبر گفتن با زن

(۲) شوی گفتش چند گومی دخل و کشت خود چه مال از مهر افزوتر گذشت

(۳) عاقل اندر بیش و نقصان ننگرد چونکه هر دو همچو سبلی نکرد

(۴) خواه صاف و خواه سیل نیره رو چون نمی ماند دمی از وی مگو

(۵) اندرین عالم هزاران جانور میزند خوش عیش فی ذیر و ذیر

- (۱) هَاهِيْ اُعَاجِزَةٌ فَوْقَ الشَّجَرِ
تَشْكُرُ اللّٰهَ بِحَمْدٍ وَ ثَنَاءٍ
(۲) وَ بِحَمْدِ اللّٰهِ قَالَ الْعَنْدَلِيْبُ
فَاعْتِمَادُ الرِّزْقِ بَلْ كُلُّ نَفْسٍ
(۳) صَبْرَ الصَّغْرِ الرَّجَاءَ وَالْاَمَلَ
وَعَنِ الْاَوْحَالِ طَرَأَ قَطْعًا
(۴) هَكَذَا فِيْ اَكُوْنُ كُلُّ مَا وَحْدَ
هُمْ عِيَالُ الْمَلِكِ الْحَقِّ الْقَبِيْلِ
(۵) كُلُّهَا تَبِيْعُ الْعَمُوْمِ فِيْ تَصَدُّوْرٍ
مِنْ عَمَارٍ حَاصِبٍ هَذَا الْوَحْدُ
(۶) ذِي الْعَمُوْمِ اَلْقَالَعَاتُ لِلْاَسَاسِ
لَوْ يَكُوْنُ هَكَذَا اَوْ كَانَ دَا
مَا لَهَا فِي الْلَيْلِ قُوْتٌ مَّدْخَرٌ
.. كُلَّ اَنْ يَسْرُوْرٍ وَ هَنَاءٍ ..
شَارَكَ دَوْمًا نَبِيَّ الْغَضَنِ الرَّطِيْبِ
لَمْ يَكُنْ اِلَّا عَدِيْثٌ يَا حَبِيْبِ
اِهْ كَفَ الْمَلِكِ الشَّهْمِ الْاَجَلَ
الرَّحَاءَ اِهْ فِيْهِ وَاِلَهَا
مَنْ بَعُوْصِرٍ حَفَّ اَوْ فَيْلٍ يَحْدُ
الْمَعِيْلِ الرَّدِيِّ نَعْمَ الْمَعِيْلِ
مَنْ يَهَالِمُ لَوْ يَلِيْمًا وَ سُرُوْرٍ
مَنْ لَمَّا عَمُوْ وَ اَوْلَاْنَا الْجُحُوْدُ
هِيَ بِمِثْلِ مَعْجِيْنٍ وَ يَمَّا وَ دَاسُ (۱)
وَهُوَ وَ سَوَاسُ اَوْافِيْ اَذِيْ

(۱) ای آن کات کذا و آن کات کذا ملائم عالم و التدارک و الکعب و سواسا لای معید علی
مدکر و بعد بالسمی مالمی لا یرق و الارادی هو الله تعالی یرق عاده عند الاسباب لایا (داسکه
هر دجی دمردن باره نیست)

- (۱) شکر میگوید خدا را فاخته
(۲) حمد میگوید خدا را عندلیب
(۳) باز دست شاه را کرده امید
(۴) همچنین از پشه گیری تا بغیل
(۵) این همه غمها کاندلر سینه هاست
(۶) این همان بیخ کن چون داس ماست
بر درخت و برگ ش با ساخته
کاعتماد رزق بر تست ای حبیب
از همه مردار پیریده امید
شد عیال الله حق نعم المعیل
از غبار گرد باد بود ماست
اینچنین شد و ایچان و سواس ماست

(۱) اُدِرْ كُلُّ اَلْمِ بِالْاٰخِلِ كَانَ
 اَنْتَ جِزْءَ اَلْمَوْتِ اِنْ كُنْتَ لَكَ
 (۲) اَدَمِنْ شَحْرَاءٍ مِّنْ لِّمَوْتِ اَلرَّوٰمِ
 اُدِرْ اِنْ كَلَهُ رِعْمًا عَنٰی
 (۳) اِنَّ جِزْءَ اَلْمَوْتِ لَوْ حُلُوًّا غَدٰی
 اُدِرْ اِنْ اَللّٰهُ ذَا الْكُلِّ لَكَ
 (۴) هٰذِهِ الْاَلَامُ لِلْمَوْتِ اَنْتَ
 عَنِ رَسُوْلٍ نِّتَ يَدِيْهِ لِقَضُوْلٍ
 (۵) كُلُّ مَنْ قَدْ عَاشَ حُلُوًّا فِی الدُّنَا
 كُلُّ مَنْ لِّتَبْدِنِ الْعَدَدِ یَصْبِرُ
 (۶) وَمِنْ اَصْحَرَاءٍ وَدَّ حِرْوِ الْعَمَةِ
 وَیَدِیْ كَالْمَوْتِ وَ سَمِیْنِ

قَطْعَةً لِّلْمَوْتِ فِیهِ اَمُوْتُ اِنْ
 جِزْءُهُ اَعْدَهُ وَشَفَ مَا یَكَا
 اَنْتَ لَا تَقْدِرُ اَنْ تُنْفِیْ یَوْمَ
 رَأْسِكَ هُمْ یَهْرِقُوْنَ فِی الْعِلَافِ
 وَ فِیْكَ اَلْاَسْكَرَ طَعْمًا بَدِی
 صَبْرًا حُلُوًّا شَفِی الْعَمَةِ یَكَا
 رَسُلًا تَمْرِی وَ نَحْرًا هَدِی
 لَا تَكُوْنُ اَمْعَرَصَ مَعَهُ لَمَوْتِ
 اَنْتَ مَرِی وَ لَدِی دَعْمِ
 دَوْنَهُ لَلّٰهُ فِیهِ لَا سَبْرَ
 لِمَوْتِ بِاضْطِعْاٰدِ وَ اَلْمِ
 دَحْوَهُ اَنْتَ كَوَالْمَضْطِی الْعَمَةِ

(۱) دانکه هر رجی ز مردن پاره آیدست
 (۲) چون ز جزو مرگ توانی گریخت
 (۳) حرو مرگ در گشت شریس مر تر
 (۴) درد ها از مرگ می آید رسول
 (۵) هر که شریس می رود او تسخ مرد
 (۶) گو سفندن را ز صحرا می کشد

حرو مرگ رجود بران گر چاره نیست
 دان که کلتش بر مرگ خواهد ریخت
 دان که شیرین میکند کل را خدا
 از رسولش رو مگردان ای فضول
 هر که او تن را پرستد جان ببرد
 آنکه غریبه تر مر او را می کشند

(۱) اَدَّرَ اللَّيْلَ وَذَا الصُّبْحَ سَقَر

مِنْ جَدِيدٍ كَمْ تَعْبِدِينَ عَنِي

(۲) فِي الشَّامِ قَدْ وَفَّتِ نَيْسِيَهْ

ذَهَبًا صِرْتَ تَرُومِينَ اللَّهَبَ

(۳) كَرَمَةً كُنْتَ مِلَّاتٍ ثَمَرًا

وَقْتَ تَضِجُ الثَّمَرُ مِنْكَ التَّوَى

(۴) وَجَبَ فِي أَنْ يَكُونَ الْمَر

لَا كَيْفَ مَنْ هُمْ كَانُوا الْعِيَالُ

(۵) زَوْجًا أَسْبَ وَ لِرُوحِ الْوَدْقِ

كَيْ يَذَا الْأَعْمَالُ طَبَقًا لِلتَّلَاحِ

(۶) وَجَبَ لِلزَّوْجِ أَنْ يَفْدُو مَر

أُنْظِرِ الرُّوحَيْنِ حَقًّا وَ جَدَاءَ

أَنْتِ يَا مَنْ حَسَنُهَا فَأَقِ الْقَمَرُ

دِي الْأَسَاطِيرَ وَ تَشْكِينَ لَدِي

مِي لَمْشِيهِ لَمْ حَرَصْتَ بِكَيْفِ

أَنْتِ كُنْتَ فِي الْبَصِ يَا الْعَجَبُ (۱)

لَمْ دَوَّتِ الْحُسْنَ عَمْتُ عَد

رَابِعُ الْعَصْرِ الرَّطِيبِ وَ دَوَى

لَكَ أَحَدِي وَ هُوَ تَمْتَطِرُ

فَتَلَوْ بِحُجُبِ سَارُو أَيِّ حَالِ

أَرَمَ الْخَيْفَةُ صَبَا وَ رَأَى

نَأْيَ فِيهَا الْقَوْرَ يَنْدُو وَ اسْحَاحَ

رُوحِهِ أَنْصَابًا بِهَا فِيهِ بَسَمَ

كَيْفَ بِالْوَصْفِ هُمَا كَانَا سَوَاءَ

انت فی الاول کنت ذہبا

(۱) سغه ناسه - دهما نسی صرت عجا

چند این افسانه را گیری ز سر

ز رطل گشتی خود اول زر بدی

وقت میوه پختنت فاسد شدی

چون رسن تانان نه واپس تر رود

تا برآید کارها با مصلحت

در دو جعت کفش و موزه در رگر

(۱) شب گشت و صبح آمد ای قمر

(۲) تو جوان بودی و فانی تر بدی

(۳) روز بدی بر میوه چون کاسد شدی

(۴) میوه ات باید که شیرین تر شود

(۵) جفت مائی جفت باید هم صفت

(۶) جفت باید بر مثال همدگر

- (۱) لَوْ مِنْ الْخَمَيْنِ حَفٌّ وَاحِدٌ
فَكَلَا الْحَمَيْنِ كَانَا عَمَلَا
(۲) زَوْجٌ بَابٍ وَاحِدٍ كَانَ صَغِيرٌ
هَلْ رَأَيْتَ الْيَدَيْنِ مِنْ تَيْبِ الثَّعْرَيْنِ
(۳) مُسْتَقِيمًا مَا نَى فَوْقَ الْجَمَلِ
ذَلِكَ الْوَاحِدُ خَفٌّ وَخَلَى
(۴) فَأَنَا نَحْوُ الْقَمُونِ وَالرِّضَا
لَمْ نَحْوَ الْيَاسِ أَنْتَ وَالسَّخَطُ
(۵) مِنْ حَرِيقِ الْقَنْبِ دَاغُ الْعَرَاءِ الْقَمُونِ
قَالَ مَعَ زَوْجِهِ فِي هَذَا السَّقِ
- حَاقَ لِدِرْحَلٍ وَكُلُّ السَّاعِدِ
أَقْصَيْنِ دَا حُدَيْهِ مَثَلَا
زَوْجٌ دَنَى الْآخِرِ كَانَ كَبِيرٌ
كَانَ رَوْحًا وَلَهُ صَارَ الثَّعْرَيْنِ
زَوْجٌ بَدَلٍ وَاحِدٍ زَادَ وَقَلَّ (۱)
ذَلِكَ لَوَاحِدٍ بِالْمَالِ امْتَلَى
أَذْهَبَ وَلَيْ قَوِيٌّ بِالْقَصَا
تَدَهَيْنِ الْعَمْرُ تَقْصِينِ غَلَطُ
وَمِنْ الْإِحْلَاصِ فِيهِ وَالْحُشُوعُ
لِلْمَصَاحِ حَمَلًا تُنْذِي الْعُرْقُ

(۱) ای ان المرء له روعة من الخير لا تمادر عقل البعد الم سطر لقول أرباب الشهود
وضع الله حصة أشياء في حصة مواضع أمر في الطاعة والدل في المعصية والهيئة في قيام الليل
والحكمة في الطن الخالي والعنى في القناعة .

- (۱) گریکی کفش از دوشک آید پا
(۲) جفت در یک خرد و آن دیگر بزرگ
(۳) راست ناید بر شتر جفت جوال
(۴) من روم سوی قناعت دل قوی
(۵) مرد قانع از سر اخلاص و سوز
- هر دو جفتش کار ناید مرترا
جفت شبریشه بدی هیچ گرگ
آن یکی خالی و آن یک پردمال
نو چرا سوی شناعت میروی
رین سق میگفت نازن تابروز

نصیحة الزوجة لزوجها الاعرابی بأن قالت له لا تقل كلاماً زائداً

عن قدرك ومقامك فان الله تعالى نهى عن هذا وقال (لم تقولون ما لا تفعلون)
لان هذا المقال والكلام وان كان مستقيماً لكن ليس لك حال ولا مقام اتواكس
وهذا الكلام أعلى وفوق مقامك وذك ضرر لانك تكون مطهر قوله تعالى
(كسر مقتاً عند الله ان تقولوا ما لا تفعلون)

(۱) فَعَلَيْهِ الْمَرْأَةُ صَاحِبُ تَقْوَلْ	ایها الساموس بی دین الرسول
أَكْثَرَ مِنْ دَا أَنَا هَدِي الْجَحَلْ	لَكَ لَا أَقْبَلْ وَالْقَوْلُ الْحَطَلْ
(۲) فَخَرَفَاتٍ عَنِ الدَّعْوَةِ لَكَ	وَادْعَا قُلْ وَبِرٍّ عَمَّ سَدَّكَ
رَحَّ عَنِ النُّخْوَةِ وَالْيَكْرِ دَمَنْ	لَا تَقُلْ شَيْئاً قَبِيحاً أَوْ حَسَنَ
(۳) كَمْ وَكَمْ تَبْدِي كَلَاماً سَامِ	اللسانِ وَمَقَاماً عَالِماً
شَغَلَكَ وَالْحَالُ أَنْظَرُ وَأَسْتَجِي	فَسَكَ لَا تَغِيرُ يَهْدِي وَأُصْحِرُ
(۴) فَخَرَفَاتٍ وَكِبَرًا وَادْعَا	وَبِكَ عَنْ فَسَكٍ يَبْعُدُ بِالْقَصَاةِ
فَسَى تَلْقَى الْجَهْلَ وَالْمَرْ	يَسْوَى ذَلِكَ لَنْ تَلْقَى طَفَرَ.

نصیحت کردن زن مر شوی را که سخن افزون از قدر و مقام خود مگو
(لم تقولون ما لا تفعلون) که این سخنها اگر چه راست است اما این مقام ترا بیست
و سخن فوق مقام زبان دارد و این سخن (کبر مقتا باشد)

(۱) زن برورد بانك كای ماموس كبش	من مومن تو خواهم خورد یش
(۲) ترهات از دعوی و دعوت بگو	رو سخن از کبر و از حقوت مگو
(۳) چند حرف طمطراق و کار و بار	کار و حال خود بین و شرم دار
(۴) نخوت و دعوی و کبر و ترهات	دور کن از دل که تا بای نیجات (۱)

(۱) قَدْ غَدَى الْكِبَرُ قَبِيحًا مُنْكَرًا
يَوْمَ بَرِدِ مَثَلِجٍ زَادَ أَذَى
(۲) قَائِي كَمْ تَدْعِي بِالْوَه
أَنْتَ يَا مَنْ بَسَمِهِ يَنْبُوتُ
(۳) بِالْقَنُوعِ وَالرِّضَا النَّفْسُ مَتَى
بِالْقَنَاعَاتِ أَنْتَ إِسْمُ خَعَلْتَ
(۴) قَالِسِي قَالَ نَصْرٌ دُرُومُ
عَجْمًا مَا بَيْنَ كِبَرٍ وَتَعَبٍ
(۵) مَا هِيَ هَذِهِ الْقَنَاعَاتُ بِسَوَى
أَنْتَ يَا مَنْ مِجَنَّةَ رُوحٍ وَغَمٍ
(۶) أَنْتَ رُوحًا لِي لَا تَدْعُو لِنَفْسِ
أَنَا لِلْإِنْسَانِ رُوحٌ لَا تَدْعُ

(۱) الرِّوَاءُ - الرَّهْرُ، وَالرِّبْدُ اسْمًا
سُخْفٌ نَابِيهٌ، الرُّوحُ الْإِنْسَانِ

(۱) کبر زشت و از گدایان زشت تر
(۲) چند دهوی دم باد و پروت
(۳) از قناعت کی تو جان افروختی
(۴) گفت پیغمبر قناعت چیست گنج
(۵) این قناعت نیست جز گنج روان
(۶) تو مخوانم جفت و کمتر زن بغل

(۱) پروت سبیل

وَمِنْ السُّؤَالِ قُبْحًا أَكْثَرًا
نَوْمُهُ الْمَثَلُ كَانَ مَعَ دَا
نَفْسُ الْكِبَرِ وَرَبِّحَ اسْمُهُ
مَائِلٌ بِالْوَهْنِ بَيْنَ لَعَنَتَيْنِ
أَنْتَ أَصْرَمُ أَثْمَانِ السُّخْفِ أَتَى
فَدَعَلْتُمْ وَلِكِنْ مَا تَحَلَّتْ
وَمَعْرِى بِالْقَنَاعَاتِ الْكُمُوزُ
لَنْ تَرَى قَرَفًا لَكَ الْمَلِكُ دَهَبُ
كَثِيرَ رُوحٍ زَادَ قَيْصًا وَرَوُ (۱)
كُنْتَ دَخَ قَوْلًا وَهِيَ كَيْفًا وَكَمْ
فَلْ عَنِ الْقَوْلِ تَحْرِيصِي الْعَلِيلِ (۲)
رُوحِي فِي الْعَالَمِ الصُّفْوَا الْأَحْلُ

(۲) سُخْفٌ نَابِيهٌ - اَطْلُكَ أَصْرَبُ دَخَ قَوْلًا عَسَلُ

روز سرد و برف و آن گاه جامه تر
ای ترا خاله چو بیت العنکبوت (۱)
از قناعتها تو نام آموختی
کسب را تو و اسی دانی ز ربح
تو مزین لاف ای غم و رنج روان
جفت انصافم بیم جفت دغل

- (۱) لِمَ يَا قَدَمُ قَدَمُ مَعِ سَيِّدِ
و مِير نَقْلُ بِالْعَدَدِ (۱)
- دَا لَا تَصْطَادُ لِدَحْوَجِ الدَّنَابِ
فِي الْهَوَاءِ وَذَلَّتْ كَالْتَرَابِ
- (۲) مَعِ كَلَابِ الْأَرْضِ فِي بَنِي الْعَطَةِ
ذَلَّتْ فِي حَدِّ كَبِيرٍ وَ رِحَامِ
- تَشْبَهُ النَّايِ حُلًى حَوْفَا
فِي آيِنِ وَ حَيْنِ قَوْلُكَ
- (۳) قَصَمِيهِ وَضَعِيهِ إِلَى الْغَطْرِ
لَا تَوَجِّهْهُ وَزِدْ مِنِّي حَدْرَ
- كُنْ بِرَأْمِ دَبِّ مَثْ فِي تُعْرُوقِ
لَا دِيحَ مَلِكٌ كَانَ رُؤُوفِ
- (۴) عَقْدُكَ أَكْثَرَ مَعِي قَدْ طَرَبُ
وَبِنَا بَيْنَ مِرْيَدِيكَ فَخَرْتُ
- كَيْفَ يَهْدِي إِلَى الْغَطْرِ
قَدْ رَأَيْتَ النَّاقِصَ وَالْإِفْنَا
- (۵) مِثْلُ ذَنْبِ عَائِشٍ فِينَا عَجَلُ
دَمِهِ لَا تَعِثْ بِمِشْرِ فِي مَهَلِ
- أَنْتَ يَا مَنْ مِنْ شَنَاوٍ لِحَقَا
عَقَبَ أَمَقْدَمِ عَدَا سَفَا

(۱) چون - می لشتر الاول من الاول دمه اسفهام و من لشتر سبی اداة ملل و معنی
لای شیه بصرف قدم مع السند والامر و معنی المذات لا تشر الی اشیه القدر و ار سمع
صوت الدب فی الهواء بصوته و معنی به قدر جفا به تعدیل به حقیقه و عدلها کلاب -
(با سگان در استخوان در جانشی) سحفا

- (۱) چون قدم امر و ناک میری
(۲) سگان در استخوان در چلشی
- (۳) سوی من مگر خواری سست سست
(۴) عقل خود را از من افروں دیده ای
- (۵) همچو گرگ غافل اندر ما مچه
چون مگس را دوهو رگ میری
- چون می اشکم تهی در بالشی
مگوره آنچه در رگهای تست
- تو من کم عقل را چون دیده ای
ای رشک عقل تو بی عقل به

(۱) عَقْلُكَ إِذْ كَانَ فِي قَبْلِ لِقَائِ
لَيْسَ دَا عَقْلًا بَلْ تَقَرَّرَ - كَانَ
(۲) قَدْ تَخَذَتْ لَكَ عَوًّا وَحَصِيصَةً
وَتَيْكُرُ مَكْرًا أَتَى مِنْ تَقِيكَ
(۳) عَجَبًا فَانْجِيهِ أَتَى كَمَا
مَنَسَتْ لُحْيَهُ أَتَى وَعَجَبًا
(۴) أَوْ يَفْشَحْ وَجْهَهُ كُنْ أَعْرَابَ
دَابَّ كَأَنَّهُ لَاحِظٌ لِيْغَمَّرَ وَنَصَبًا
(۵) كَأَنَّهُ عَدُوٌّ أَرْتَحِلُ الْمُحْتَلَّ وَدَ
فَهُوَ وَانْجِيهِ كُلُّ قَدْ أَعَدَّ
(۶) تَوَلَّاهُ مَا كَانَ مَكْرًا لُحْيَهُ
قَمْنِي كُنْ لِمَكْرٍ لُحْيَهُ

(۱) چو آنکه عقل تو عقیده مردم است
(۲) خصم ظلم و مکر تو الله باد
(۳) هم تو ماری هم دسوی گر ای عجب
(۴) زاع اگر رشی خود بشادی
(۵) مرد افسوس گر بخواند چون عدو
(۶) گر سودی دام و افسوس مار

(۱) عقیده - باید

لِلرِّجَالِ يَمَثُلُ دَكْبٍ وَوِحَالٍ
أَثَرًا وَانْجِيهِ نَدْلٌ وَهَانٌ..
لَكَ فِي ظَلَمٍ وَمَكْرٍ يَا ذِمِيمٌ
قَابِضًا عَمَّا أَرْغَبُ عَنْ حَيْلِكَ
أَتَى مَكْرًا خَدُوعٌ مِثْلَمَا
حَيْثُ أَتَى دَا شَرُّ الْعَرَبِ
عَدَمٌ مِنْ إِكْتِنَابٍ وَاضْطِرَابٍ
وَهُوَ الْدَّهْرُ نَحْزَنُ وَغَضَبُ
قَرَأَ لُحْيَهُ الْمَكْرَ أَعَدَّ
بِحِلَّةٍ لِلْآخِرِ الْمَكْرَ وَعَدَّ
شَرَكًا يَضْطَاذُهُ بِالْمَرْئِيَّةِ
هُوَ صَيْدًا يَا سَلِيمَ الْبَطْرِ

ان عقل است آنکه مار و کژدم است (۱)
مکر عقل تو دما کوتاه باد
مکرگر و ماری ای سنگ عرب
همچو برف از رنج و غم بگداحتی
او فسون در مار و مار افسوس برو
کی دسوی مار را گشتی شکار

- (۱) إِنَّ ذَاكَ الرَّجُلَ الْمَاكِرَ لَمْ
يَلْتَمِمْ الْكَسْبَ وَالشَّغْلَ الزَّمَنَ
(۲) قَامَتِ الْحَيَّةُ فِي حَيْرٍ مَقْلُ
نَعْمَكَ فِي مَكْرِكَ أَنْتَ رَأَيْتَ
(۳) أَنْتَ يَا سَمَّ الْحَقِّ جَلَّ تَخْدَعُ
كَتَى نَهْدَا يِي هِي أَشَرُ الْكَثِيرِ
(۴) أَمَا يُسَمُّ الْحَقُّ لَا رَايْتَ ذَاكَ
أَنْتَ إِسْمُ الْحَقِّ مِنْ حَمَلٍ بَكَ
(۵) أَحَدُ إِسْمِ الْحَقِّ مِثْتُ عَدْلَا
أَنَا يَا سَمَّ الْحَقِّ زَوْجِي وَالْبَدَنُ
(۶) فَهُوَ إِيَّا الْفِرْقَ لِرُوحٍ بَكَ
أَنْتَ فِي الْبَيْتِ حَلَايَ مَلِيَا
يَرِ مِنْ حِرْصٍ كَثِيرٍ فِيهِ لَمْ
ذَاكَ مَكْرَ الْحَيَّةِ الْمَعْيِ الْبَطَرُ (۱)
أَيُّهَا الْمَاكِرُ أَصْبَحْ وَتَعَالُ
مَكْرِي.. الْبَطَرُ وَأَنْ كَيْفَ رَأَيْتَ..
لِي كَثِيرًا وَيَصْبُدِي تَطْمَعُ
وَالْهَبَا حِ نَفْصَحُ.. الْمَتْرِي بَصِيرُ..
رَبَطَ لِي وَأَنَا مِنْهُ سَوَالِكُ
شَرَكَا صَبْرَتُهُ نَفْسًا لَكَ..
كَمْ رَمِيتَ سَهْمَكَ تَطْلُمَا.. يَا..
عَنُوءُ.. سَلَفْتُ اسْتَجِدِي الْعَيْنُ..
يَقْطَعُ فِي صَبْرِي أَوْ أُنْ لَكَ (۲)
وَالطَّرِيقُ يَقْطَعُ دَوْمَا.. يَا..

(۱) نسخه ناسه - به امرن (۲) نسخه ثابته بقطع می الی او اما لکا -

- (۱) مردافسون گرز حرس کسب و کار
(۲) مار گوید ای مولگر من هی
(۳) تو شام حق فریبی مر مرا
(۴) نام حقم ست بی آن دای تو
(۵) نام حق سعاد ز تو داد من
(۶) یا برحم من رگ جات برد
در بیاید آزمان افسون مار
آن خود دندی مسون من به یی
تا کسی رسوی شور و شر مرا
سام حق را دام کردی وای تو
من سام حق سپردم جان و تن
با ترا چون من بزدایی برد

(۱) قلت المرأة من هذا المقال
 كاطوامير على الروح اله
 من عاء محرق ام بها
 في بيان نصح الرجل الاعرابي لزوجته وهو أن لا تنظري للفقراء
 بالجفارة وانظري الكمال الطل في شغل الحق تعالى و لا تسدى لله تعالى نقصاً
 ولا تظنني في فقر الفقراء

(۲) دا الكلام المحرق لما الرجل
 سماعه كان وشهد دا الطير
 ما رأيته قال في قلب حري
 مرأة او تبت عمر و حرن
 رحمة لا تشعبي الله يا
 ن لرأس و خير حنة
 ولد ميم النوحه كان ذا قرغ
 رب والخص في الرأس انظر
 كان في روح و طيب الكبر

(۱) زن رين گوه خش گفتارها
 حوايد بر شوی خود او طومر ها
 نصیحت گردوز برد ز فرا که در فقیران بخوارای منگر و در کار حق بگمان کمال نگری
 و در فقر فقیران طعنه مزن

(۲) مرد چون این طعنه ها اردن شفت
 مستمع شد بعد ازیں بین تاجه گهت
 (۳) گفت ای زن تو زنی یا مو الحرن
 قفر فخر آمد مرا بر سر مزن
 (۴) مال و زر سر را بود همچون کلاه
 کل بود آن کر کله سارد پناه
 (۵) آنکه زام و جعد رعنا بایش
 چون کلاهش رف حوشر آیدش (۱)

- (۱) رَجُلٌ اتَّقَى يَضَاهِي التَّصَرُّا
عَارِيًّا أَحْسَنَ مِنْهُ مَكْنَسِي
(۲) مَا تَرَى أَحْسَنَ فِي بَيْعِ الْأَمَانَةِ
(۳) وَلَوْ أَلْقَيْتُ بِهَا قَرًّا وَبَانُ
بَلْ يَثُوبُ الْخُدْعَةُ قَدْ سَرَا
(۴) فَإِنَّ هَدْيِي مِنْ قَبِيحٍ وَحَسَنٍ
هِيَ مِنْ تَعْرِيفِهِ مَثَلٌ تَعَرَّ
(۵) عَرَفَ الْمَأْحَرُ رَأْسًا وَقَدَمُ
تَأَجَّرَ مَالُهُ رَادٌ وَسَرَّ
(۶) أَدْنَى عَيْنِهِ قَطُّ مَا نَظَرَ
هَاهُنَا الْأَطْمَاعُ دَارَتْ لَلْقُبُورِ
(۷) وَأَمْفِيزْ لَوْ لَهْ أُنْقُولُ عَدَى
مِنْهُ فِي الدُّكَانِ لَمْ يَنْفَ مَتَاعُ
- (۱) قَهْوَهُ مَا أَتَمَّتْ فِيهِ الدَّطْرَا
هَبْ بِيَدِي نَحْ بِدَى أَوْ أَطْلَسْ
زَهَامٌ كَأَنَّ الْعَيْبَ الْغَطَاءُ
لَنْ يَغْرِيبَهَا زَمَانًا فِي الْعِيَانِ
ذَلِكَ الْعَيْبُ لَمْ مِنْهُ اشْتَرَى
حِجَلَتْ وَالْعَيْبُ فِيهَا مَقْتَرَنَ
عَيْنُهَا لِلْمَشْتَرِي فِي ذَا سِرِّ
مَرَّةً فِي الْعَيْبِ غَاصَ وَالْأَدَمُ
مَالُهُ .. عَيْنُهُ تَوْلَاهُ طَهْرُ
طَامِعَ عَيْنُهُ بِالْحَسَنِ طَهْرُ
حَمَمْتُهَا سَرَبَ كُلُّ الْعَيُوفِ
ذَهَبَ الْمُعْتَدِرُ بِالْحَسَنِ بِدَى
وَهُوَ أَعْلَى مِمَّا أَسْمَى أَيْعَاعُ (۱)

(۱) آر د مال دکان حرم الدنا و مال بئاع امتعه اعاده القدسيه

- (۱) مرد حق باشد بماند بصبر
(۲) وقت عرضه کردن آن برده فروش
(۳) ور بود عیبی برهنه اش کی کند
(۴) گوید این شرمنده است از نیکو بد
(۵) خواجه در عیب است غرقه تابگوشت
(۶) کز طمع عیبش نه بیند طامعی
(۷) ور گدا گوید سخن چون زر دکان
- پس برهنه به که پوشیده نظر
بر کند از بدنه بجایه عیب پوش
دل بجایه خدعه باوی کند
از برهنه کردن او از تو رمد
خواجه را مال است و مالش عیب پوش
گشت دلها را طمعها جامعی
زو نیابد کالاه او در دکان

(۱) يَا تَرَى شَعْلَ الدَّرَاوِيشِ سَمِي
وَيْتَ لَا تَنْظُرُ صَعِيماً فَصَعِيفَ
(۲) حَيْثُ لِلدَّرَوِشِ شَعْلٌ سَوِي
نَفْساً جَاءَ لَهُمْ بَعْدَ نَفْسِ
(۳) نَلَّ عَدَى شَانَ الدَّرَاوِيشِ يَرْوِقُ
لَهُمُ الْبِرِّقُ أَتَى مِنْ دِي الْحَلَالِ
(۴) عَدَلُ الْحَقِّ تَعَالَى وَالْعَدُولُ
قَلَّ مَنِي ظُلُمَا وَحُورَا وَضَمُوا
(۵) ذَلِكَ الْوَاحِدَ اعْظَوْهُ الْعَمَمُ
ذَلِكَ الْآخَرَ فَوْقَ رَأْسِهِ
(۶) نَارُهُ تُحْرِقُ مَنْ هَذَا الَّذِي
بِأَلَالِهِ الْخَالِقِ لِلْعَالَمِينَ

فَهْمَكَ . وَالْفَرَقُ أَقْصَى وَتَمَا .
لِلدَّرَاوِيشِ لَهُمْ شَانَ مُخِيفَ
كُلِّ اشْعَالِ عِطَامِ لِلدَّرَوِ
كَرْمُ نَحَقٍ يَصْحَرُ وَعَلَسُ .
وَعَنَى مَالٍ وَمِنْهُ كَمْ يَفُوقُ
وَأَفْرَا مِنْ عِبَرِ كَذِبِ وَسُئُولِ .
هُمْ عَلَى أَهْلِ السُّوْكِ وَاتِّوَصُولِ
أَوْ عَنِ الرِّافَةِ مِنْهُمْ نَزَعُوا .
وَالْمَتَاعُ لَهُ حَصُونَا الْكَرَمِ
وَضَعُوا الدَّرَّ يَحْثُرُ نَفْسِهِ
ظَنُّ ذَا الظَّنِّ لَهُ لَمْ يَنْبَدِ
مَنْ يَبُورُ لَهُ جَايَ الْبُيُوتِ

(۱) کار درویشان و رای فهم تست
(۲) زانکه درویشی و رای کار هاست
(۳) بلکه درویشان و رای ملک و مال
(۴) حق تعالی عادل است و عادلان
(۵) آن یکی را نست و کالا دهند
(۶) آتشش سوزد که دلرد این گمان

سوی درویشان بومگر دست دست
دمبدم از حق مر ایشانرا عطاست (۱)
روزی دارند ژرف از فو الجلال
کی کند استمگری بر بیدلان
وین دگر را بر سر آتش نهند
بر خدای خالق هر دو جهان

(۱) مراد درویشی احتیاج مال و سرگردنی برای آن چنانکه در مفسران باشد -

(۱) قَجْرِي الْقَمَرُ اَنَا لَا عَنْ هَدْرٍ
 مَاءَ آلاَفٍ عَجَجٍ وَ شَرَفٍ
 (۱) لِي الْقَدَا حُفَّتِ مِنْ غَضَبٍ
 اَرْفَعِي الْحَقُّ قَدْ اَنْصَرَيْتَنِي
 (۲) لَوْ مَسَكْتُ حَيَّةً يَوْمًا اَنَا
 كَتَيْ بِهَذَا الْقَرَعِ اُنْجِي رَأْسَهَا
 (۴) حَيْثُ لِلرُّوحِ مَا كَانَ الرِّبِيبِ
 اِ فِي عَيْنِ الْحَبِيبِ اَقْلَعُ
 (۵) اَبَدًا لَا اَقْرَأُ مِنْ طَمَعٍ
 اَنَا هَذَا الطَّمَعُ عَنْ بَكْرَةٍ
 (۶) فَمَعَاذَ اللَّهِ مَا كَانَ الطَّمَعُ
 لِلْقَاعَاتِ يَقْتُلِي كَمْ ظَهَرَ

اَوْ مَجَارٍ قَيْنِ هَذَا فَاشْتَهَرَ
 بِهِ مَحْمِي كَثَرُ فِي اَصْدَفِ (۱)
 ..مَا رَغَيْتَ لِي حَقًّا بِالْاَدَبِ..
 مَا سِكَا لِاحْيَةٍ صَبَرْتَنِي
 سِنَهَا اَقْرَعُ اُولِيهَا الْقَنَا (۲)
 رَحِمَهُ مَيْنِي اَحْمِي نَفْسَهَا
 وَ الْعَدُوِّ دَلَّتْ لَسِ الْعَجِيبِ
 الْعَدُوِّ اَلَيْسَ مِمَّنْ اَقْرَعُ
 رَقِيَّةً كَلَّا اَلِي مَسْمَعِ
 اَقْلَعُ الطُّودُ هَذَا كَالذَّرَّةِ
 لِي مِنْ حَنْبِ دِيْنِي مَسْمَعِ
 عَالَمٍ فِي نَوْرِهِ رَأَى الْقَمَرُ.

(۱) نسخه ثابته: مَنِي بِالْعَرَفِ (۱) ای آن مسکت صاحب عسر امدرة قلع من اخلافه الدعیمه واضربه واهرسه باحجار الشریعة لیبوت موتاً احتیاریاً وامن علیه من الهلاك وامن بخبری من شره

صد هزاران عز پنهانست و باز
 مار خوی و ملو گیرم خوانده ای
 تاش از سر کوفتش من کم
 من عدو را میکنم زین علم دوست
 این طمع را میکنم من سرگون
 از قناعت در دل من عالیست

(۱) فقر لغوی نی گزافست و مجاز
 (۲) از غضب بر من لقبها رانده ای
 (۳) گر بگیرم مار دندانش کنم
 (۴) زاسکه آن دندان عدو جان اوست
 (۵) از طمع هرگز فخوام من فسون
 (۶) حاش لله طمع من از خلق نیست

(۱) مِنْ عَلَى الرَّأْسِ وَفَوْقَ الشَّعْرَةِ لَكَ مَشْرَى هَكَذَا ابْنِي اَمِنْطَرَةَ

تَمْطُرِينَ فَاهْطِلِي اَوْعِي اَمَقَالَ كَيْ لِهَذَا الطَّنِ لَا يَنْتَقِي مَحَالَ

(۲) أَنْتِ إِذَا دَرْتِ وَدَاخَ رَأْسِكَ قَدْ تَطَرَّتِ التَّمِيَّتِ دَارَ مَشَاكِ

ذَلِكَ الدَّائِرُ أَنْتِ وَحَدِّكَ مَالِي قَلْبِ لَيْتَ لَا غَيْرُكَ

فی بیان ذلك الحال اللذى كون حركة كل واحد ونظره من ذلك

المحل الذى هو فيه وكل احد يراه فى دائرة وجوده ويعلم من الزجاج الاررق

فانه يرى الشمس زرقة، والحال ان الشمس ليست زرقة، و يرى الزجاج الاحمر

الشمس حمرا، ولما تخرج الزجاجات عن الالوان تصير بيضا، ومن جميع الزجاجات

الآخر دالك الزجاج الايض يتكلم مستقيماً ويكون بمنزلة امام واصل جميعهم

(۳) نَظَرَ يَوْمًا ابُو جَهْلٍ إِلَى أَحْمَدَ الْمُخَضَّرِ قَالَ لَمَلَا

مِنْ بَنِي هَاشِمٍ مَنْ عَزَّوَا دَرَى طَهْرَ نَقْشٍ قَبِيحٍ فَبِيْ أَوْرَى

(۴) أَحْمَدُ قَالَ لَهُ صِدْقًا تَقُولُ قُلْتَ صِدْقًا هُنَّ كُنْتَ دَا فُصُولُ (۲)

(۱) ای انا یا مرأة بر بنی من الطمع والعرض و انت ملوؤة به و تطسى کد فدا ترکت الطمع

تمنى اسى قاص و لهذا قال (دوسان آنکه خبیدن الخ) (۲) ای لاناك شاهدت قبحك و اولو

كنت معذور الحد

(۱) از سر امروز بیی چنان زان فرود آ تا نماید این گمان (۱)

(۲) چونکه برگردی و سرگشته شوی خانه را گردنده بیی آن نوئی

در بیان آنکه جنیدن هر کسی از آنجا که و بخت هر کسی از چنبره وجود

بیند تابه کبود آفتاب را کبود نماید و تابه سرخ سرخ و چون تابه ها از رنگ

بیرون آید سید شود و از همه تابه های دیگر او راست عتوی تر باشد

(۳) دید احمد را ابو جهل و گفت زشت نقشی کز بی هاشم شکفت

(۴) گفت احمد مر ورا کی راستی راست گفتمی گر چه کار افراستی

(۱) امروز بیی دوخت امروز و فرود آمدن از امروز کایت از من و گمان بردن است.

- (۱) نظر صدیقه قال صعب
لست من شرق ولا غرب تبین
(۲) احمد قال صدقت بالمقال
انت من دنیا کلا شیء تعد
(۳) قال اذ دالت له من حصرا
فهما اصدين قالا کیف انت
(۴) قال مرءات انا قد صقلت
بالی ما فی ترک و هوذ
(۵) کل من مرآته قد حانها
(۶) ان المرأة لو ابصرتني
انت من هذا التعری للنساء
- انت ما شمس بها المور انتهم
شع فی طیب بک الخلق تبین
یا عزیز من لرهد وانیهال
قد نحتت انت مجدلا لا تجد
کیف یا صدر الوری ما ذکر
لهم صدقت صعب ما انت
بالبید کانیرین جعلت
نظرت عینا کما ابدي الوجود^(۱)
نحه و الحسن فیها واجها
انا طمعا بدا و صمسی^(۲)
ب اسمی رته خلی لعداء

(۱) ای نظر العین دقائق و خفای متلفه . (۲) ای ان نظرتنی طمعا و حریصا مثل هذه النساء
تعالی من التعری اعلی فان تعری النساء مرتبه اسفل فاصدی من السفل لتعری مرتبه الرجال و تکوی
رجاجة مبراة من لون الزرقه و العبرة .

- (۱) دید صدیقش گفت ای آفتاب
(۲) گفت احمد راسب گفتی ای عزیز
(۳) حاصران که صد کای صدر الوری
(۴) گفت من آئینه ام مصقول دست
(۵) هر که را آئینه باشد پیش روی
(۶) ای زن از طماع می بینی مرا
- بی ز شرقی بی ز غربی حوش تناب
ای رهیده تو ر دیبای نه چیر
راست گو گفتی دوسد گو را چرا
ترک و هد و دوسن آن بیند که هست
رشت و حوب خویش را سد درو
زین تعری زمانه بر ترا

رَحْمَةً مِنْهُ وَجُودِ وَ حَنَانِ
 اَيْنَمَا لِلْبَعِيَةِ مَدَّةُ الْخَوَانِ
 ذَلِكَ الْفَقْرُ وَغَنَةُ اسْتِيسِ
 كَانَ وَابْتَطَبَ وَأَنْوَاءُ الْهَمَا
 أَتَرَكَى فِي الْفَقْرِ عَرْدِي الْحَلَالِ
 أَنْظِرِي الْوَصْفَ لَهَا اِدْرِي إِذْ تَوُحَّ
 بِعَرَفِي دُونَ سَجَرٍ مِنْ عَسَلِ
 لِمَرَاتٍ دَهْتَهَا صَائِئَةً
 حَبِطَ بِاِلْوَرْدِ نَيْنِ الْكُسْكَرِ
 وَتَ عَنْ فُلْسِي شَرْحًا وَ بَيَانِ
 حَارًا فِي الْقَضَرِ لِلرُّوحِ مَدَى
 يَحْرِ فِي صَيْبٍ وَ تَطْفَرِ مَسْطَطَةِ

(۱) این داک اطمع کان خوان
 این یلغی الطمع ام این کان
 (۲) دوما و تومین ر دی امتحن
 لری فی فقر صغین لغی
 (۳) مع الفقر تسری هذا الملل
 (۴) حار مع احد الف الف روح
 بالقروح و صبر فی المل
 (۵) ما آ آلاف روح ساجنة
 انظری الورد بطیب عقری
 (۶) اسما تر انک و سم المصدر کان
 (۷) ذا الکلام اللبن العلو غدی
 فیلوین من یمص له لم

کو طمع آنجا که آن نعمت بود
 تا فقر اندر عا یسی دو تو
 زانکه با فقر است عز ذو الحلال
 از قناعت غرق بحر انگین
 همچو گل آغشته اندر گل شکر
 تا ز جام شرح دل پیدا شوی
 بی کشنده خوش نمیکرد روان

(۱) آن طمع را مایه رحمت بود
 (۲) امتحان کن فقرا روزی دو تو
 (۳) صبر کن با فقر و بگذار این ملال
 (۴) سرکه، عروس و هزاران جان به بین
 (۵) صد هزاران جان تلخی کش نگر
 (۶) ای دریا من ترا گنجا بینی
 (۷) این سخن شیر است در پستان جان

- (۱) وَ إِذَا كَالْظَامِئِ وَ الطَّالِبِ
 قَلْبِ الْوَاعِظِ مَبْنًى بِالْأَثَرِ
 (۲) وَ إِذَا الْمُسْتَمِعُ كَانَ الطَّيْرِ
 صَبْرَ الْمَلَاخَرِيسِ أَلْفُ لِسَانٍ
 (۳) فَالْقَرِيبُ لَوْ مِنْ أَلْبِ لِيَا
 صَارَ أَهْلُ الْحَرَمِ تَحْتَ الْبِسَارِ
 (۴) وَإِذَا مَا الْمُحَرَّمُ الْعَارِي الْقُرْدُ
 ذَا السَّيِّرُونَ النِّقَابَ رَفَعُوا
 (۵) كُلُّ مَا كَانَ لَطِيفًا وَحَسَنَ
 فَلْأَجَلٍ بَصَرِ أَحْسَرِ الصَّيْرِ
 (۶) قَمْنَى الْأَلْحَادِ مِنْ زِيرٍ وَنَمْ
- قَدْ غَدَى الْمُسْتَمِعُ بِالرَّائِبِ (۱)
 كَانَ عَادَ الْحَى قَالَ وَ ذَكَرَ (۲)
 لَا مَلَالَ لَهُ بِالرَّشِيدِ الْحَرِيِّ
 .. نَاطِقِي فِي خَيْرِ لَحْنٍ وَ بَيَانٍ ..
 .. دَخَلَ مِنْ فَرْعٍ لَدَى بَابِ
 .. مِنْهُ وَاحْتَارُوا الْبَعَادَ وَالْقَرَارَ ..
 حَاءَ بِهِ مَا رَأَى أَيْ كَذَرَ ..
 لَهُ أَبَدُوا مَا عَلَيْهِ أَطْلَعُوا
 هُمْ سَوُوا حُسْنَهُ أَلْبَ فَتَى (۳)
 .. لَا لِأَحْلٍ أَعْمَشَ عَنِ التَّصْيِيرِ
 وَحَدَّثَ فِي الصَّحْجِ لِسْمَعِ الْأَصْمِ (۴)

(۱) کأَنَّهُ یَقُولُ لَوْ ظَهَرَ بَعْدَهُ الْأَسْرَارُ الْمَرْغُومَةُ طَالِبٌ لَطَهَّرَ لَهُ دَقَائِقُ وَ حَقَائِقُ مُتَمَلِّقَةٌ بِهِ
 (۲) اِی لَوْ كَانَ الْوَاعِظُ مَبْنًى أَلْبِ لِمَارٍ مُتَكَلِّمًا لَعَوْلَهُ عِنْدَ السَّلَامِ أَنْ لَمْ يَكُنِ الْحَكْمَةُ عَلَى لِسَانِ
 الْوَاعِظِينَ بِقَدْرِ هِمِّ الْمُسْتَمِعِينَ

(۳) نَسْخَةُ ثَانِيَةً - كُلُّ مَنْ قَدْ حَسَنَهُ بِالْأَصُورِ
 (۴) نَسْخَةُ ثَانِيَةً - دَلَى لَالْعَانِ مِنْ زِيرٍ وَنَمْ

- (۱) مستمع چون تشنه و جوینده شد
 (۲) مستمع چون تاره آید بی ملال
 (۳) چونکه نامحرم در آید از دم
 (۴) و در آید محرمی دور از گزیده
 (۵) هر چه را خوب و خوش و زیبا کنند
 (۶) کی بود آوارچنگ از زیر ویم
- واعظان را مرده بود گوینده شد
 صد زبان کرده بگفتن گنگ لال
 برده در پنهان شوند اهل حرم
 برگشاید آن سیران روی ده
 از برای دیده بینا کنند
 از برای گوش بی حس اصم

- (۱) عَسَا مَا عَنَى الْمَسْتُ الْإِلَٰهَ
(۲) عَسَا فَالْحَقُّ الْمُبَایِ الْفَسْرُ
(۳) خَلَقَ اللَّهُ السَّيْطَ وَالسَّمَاءَ
(۴) أَهْدِهِ الْأَرْضَ إِلَى مَنْ نَیْسُوا
وَأَسْمَا مَنْكُنْ مِنْ هُمْ إِلَهَاتُ
(۵) كُلُّ مَرءٍ سَمِلَ الْخَصْمَ لَنْ
مَشْتَرَى كُلِّ مَكَانٍ فِي التَّشْرِ
- لَنْسَ لِلْأَحْشَمِ لُشْمُ بَرَاهُ
لَمْ يَحْسِنَ بَلْ لَهُ الْخَيْرُ التَّمَسُّ
رَأَى لَا يَزَالُ وَتَرْخُ
يَمُوهَا كَمْ رَادَ رَادًا وَصِيَاةُ
لِلثَّرَابِ مَسْكُو مَسْتَحَبُ (۱)
بَسُوهُ كَأَنَّهُ رُوحٌ كَأَنَّهُ أَوَّلُ الْعِلْمِ
كَانَ بِالْأَعْلَى لَهُ الْإِحْقَادُ أَكُنْ (۲)
نَاسَبَ مَا جَعَلَ فِيهِ ظَهَرَ

(۱) جعل السويين لی لراب قوله (خاکبان) مرتین منهم من هو فی صورة الثراب و سرة الافلات کالاسماء ومن کان علی ارضهم فاهم معو صورة لراب وندلت بشریهم بسلطکیه و منهم من حتم عنیهم بأحكام الصورة و لطیفة و هو فی جهم الطیفة السلیبه و هذا قدر { مرد سفلی لج }
(۲) ای ن کان سمد و عینه سفلی عاده فی الطلمع و ان کان سفلیاً و ظهر عمله عوفیه داه
فی السر فان البرء عو ما جعل و لهذا قال فی لشر الکی مشری کل مکان یکون طاهراً جعل
باسب

- (۱) مشتراً حق بیهده خوش دم نکرد
(۲) نای حق و بیهده خوش دم نکرد
(۳) حق زمین و آسمان بر ساخته
(۴) این زمین را از برای خاکبان
(۵) مرد سفلی دشمن بالا بود
- هر شمش کرد و بی اخشم نکرد
هر اس آمد بی هرم نکرد
دو میان من و تو و تو و افرachte
آسمان را مسکن و لاکیان
مشتري هر مکان پیدا بود

- (۱) اَيُّهَا الْمُسْتَوْدَّ لَا هَلْ أَنْتَ حِينَ
أَنْتَ لِلْأَعْمَى الْبَصِيرُ نَفْسُكَ
(۲) لَوْ يَكُونُ الدَّرَارِيُّ ذِي الدُّنَا
رَدِّفَتْ بِدَلَمٍ بِكَ الْمَقْصُومُ هَلْ
(۳) وَلَوْ الصَّخْرَاءُ تَمَلَّأُ بِالذَّهَبِ
وَرَضَى لَا يَقْدَرُ حَبُّ الشَّعِيرِ
(۴) اَيُّهَا الْمَرْأَةُ فِي قَطْعِ الطَّرِيقِ
وَإِذَا مَا قُلْتَ بِالْفَرْكِ بَا
(۵) فَاحْزَبِ الْمَقْبِيحِ وَالْحَسَنِ
هَذَا هُوَ قُلْسِي بِالطُّوْعِ رَوْحُ
(۶) مَعْنَى دَاسِ حَرْوَجِي سَبَقَكَ
وَجَرَوْحًا فَوْقَ دَوَّجِي مِنْ عَرْتِ

- قَمْتُ بِالطَّاعَةِ .. لِلْحَقِّ الْمُبِينِ ..
عَقْلَةً زَيْتٍ عَابَ جِسْمُكَ
اَتَمَلَّأُ الْعَالَمَ أَحِبِّي السَّمَاءَ (۱)
اَقْدَرُ أَقْلُ مَا زَادَ وَقُلْ
وَالْمَقْصُودُ بِسَوَى مَا اللَّهُ حَبْ
يَخْطَفُ .. أَوْ غَيْرِهِ الْمَزْرُوعُ الْيَسِيرُ ..
وَالْحَدَّثُ الْفَرْكُ قَوْلِي فِي الْفَرْقِ
قَوْلِي بِالْفَرْكِ .. وَأَوْعَى مَا بَا ..
أَنَا مَا فِي مَحَلٍّ .. مُتَمَتِّنٌ ..
كُلُّ صَلَاحٍ هَبْ بِهِ سَامِيَ الْقَرَضِ
لَا تُسَلِّحِي لَا تُخْضِعِي نَفْسَكَ
مَنْ لَا تَصِيرِي حَصًّا وَرْتِ

(۱) ای مدو بالمصالح وكرم الاخلاق والنیم

خویشتن را بهر گور آراستی
روزی تو چون نباشد چون کنم
بی رضای حق جوی توان ربود
ور نی گوئی ذرک من بگو
کاین دلم از صلحها هم میرمد
زخما بر جان بی خویشم مزین

- (۱) ای ستیره هیچ تو برخاستی
(۲) گر جهان را بر درر مکسوم کنم
(۳) گریبانان بر شود زر و نقود
(۴) ترک چنگ و رهزنی ای زن بگو
(۵) مرا چه جای جسک نیک و بد
(۶) بر سر این ریشها نیشم مزین

(۱) إِنْ سَكَتَ أَتَيْتُ أَوْ حَالًا أَنَا
أَرْفُضُ الْأَهْلَ وَمَالًا وَوَلَدًا
(۲) فَالْحَمْدُ لِلرَّجُلِ أَنْطَعِ يَلِيقُ
وَعْدَاءُ الْغُرَّةِ نَمِيتَ فَصَلْ
أَقْلَ ذَاكَ الَّذِي جَرَّ الْأَعْنَ
تَرَكْنَا نَبِيتَ وَكُلَّ مَا وَحَدْنَا
لَوْ أَنَا التَّلَّعَلُ مَعَ الْعَمَشِي يَضِيقُ
لَوْ بِهِ حَرْبٌ تَكُونُ وَجَدَلْ

مراعات امرأه الاعرابی روجها الاعرابی واستغفارها عن

قولها الذي قالت

(۳) وَمَنْدِ الْمَرْأَةِ مِنْهُ الْفَصَا
فَعَدَّتْ تَكْبِي لَدَيْهِ وَالْمَكَا
(۴) قَتْلَهُ وَتَمَّتْ مَشَى هَذَا أَنَا
لِي مِنْ لَطِيفَاتِ كَرَمٍ عَرَّ ذَاكَ
(۵) مِنْ طَيِّبٍ لَمْ يَدْمُ وَلَا تَقِيدُ
وَلَهُ فَالْتِ بَرَاءُ تَمَكَّا
أَدْرَكْتَ حَافَتَ بَدَاكَ الْمَطَا
شَرَكًا كُنْ وَفَحَا لِلْمَسَاءِ
مِنْكَ فَكَّرْتَ لَمَلِي كُلَّ الْعَمَى
نَدَا أَرْحُوكَ لَا أَرْحُوكَ بِوَالِكِ
أَتَيْتِ الْمَرْأَةَ حَلَّتْ لِلْعِبَادِ
أَنَا مَا كُنْتُ حَدِيدَ نَصَبَا (۱)

(۱) هذه الترجمة بناء على ان كلمة سكتى بالعربية مع السى والى. المشاة معنى قطعة الحديد او لسان والاصح انى بصرياها ان كلمة (سكى) بمعنى السدة والمرأة العقيمة كما هو احد معانيها ايضا بالعربية وتكون الترجمة عندئذ وله قالت تراب بعلكا اى لا السدة كنت لك

(۱) گر خموش کردی و گریه آن کنم
(۲) پاهای گشتن را ست از کفش تنگ
که همی دم ترک جان و مان کنم
رنج عریست نه که اندر خانه چسک

مراعات کردن زن شوهر را واستغفار کردن از گفتن خویش

(۳) در چو دید او را که تند و نوسن است
(۴) گفتم از تو کی چسب بنداشتم
(۵) در در آمد از طریق بیستی
گشت گریبان گریه خود دام زن است
از تو من امید دیگر داشتم
گفتم من خاک شمایم بی سستی (۱)

(۱) بفتح سین و نای بحالی تنگ مولاد و آهی و نوعی از بیره و سنان چنانکه در برهان نوشته شده و در کتاب بهار عجم نگاشته سى زن عیقه که غیر از شوهر خود دیگری را بطور شهوت به بند و صبح اول در عهد زنى را گویند که پس از مرگ شوهر خود را با شوهر خود پیوزاند.

كُلُّ حَكِيمٍ فِي الزَّمَانِ حَكِيمًا

وَمِمَّنِ الْأَصْرُ فِي وَطَرٍ

لَا تَرَى رُوحِي إِلَيْهَا إِلَّا نَكَا

لَا أُرِيدُ أَنْ تَكُونَ فِي لَعْنَةٍ

يَكُ مَا أَدْبَتُ مِنْ هَذَا الْأَلَمِ

وَعَنَى حَمَاكَ كَانَ دَا الْخَبِيرِ

جَزَعَتْ رُوحِي وَذَابَتْ مِنْ كَمَدٍ

طَلَبَ مَوْتَهُ رَحِمَ أَعْمَاكَ

بِئْسَ رُوحِي وَقَدْ نَبَذَ إِلَيْهَا

حَمْدًا أَوْ نَارَ هَذَا وَبَدِي..

مَعِي تَرَصُّعِي لِي بِمَنْكَ الْأَدَى

قَدْ فُتِرْتُ.. صِرْتُ دَهْنُ الْخَزَنِ..

(۱) جَسْمِي وَالرُّوحَ مَالِي مَلَكًا

(۲) لَوْ عَنِ الدَّرُوشَةِ فَنِي هَرَّ

مَالِي ذَاكَ نَلَّ كَانَ لَكَ

(۳) أَنْتَ فِي الْأَسْقَامِ كَسْتَ لِي الدَّوَاءَ

(۴) قَسَمًا فِي رُوحِي الطَّاهِرِ أَمْ

بِي بَلْ كَانَ لَكَ هَذَا الْإِبْنِ

(۵) فَلَا تَجْلِسْ رُوحَكَ وَاللَّهِ قَدْ

فَسَلَكَ هَسِي فِدَامَكَ

(۶) لَسْتُ بِمَنْكَ الرُّوحَ قَدْ كَانَتْ عَنِي

لَتَرَى رُوحِي لَهَا تَهَوَّى الْبِدَا

(۷) أَنْتَ إِذْ كُنْتَ بِطَرِ هَكَذَا

قَانَا مِنْ رُوحِي وَ الْبَدَنِ

حکیم و فرمان جملگی فرمان تست

بهر خویشم نیست این مهر توست

من نمی خواهم که باشی بی نوا

از بری تست این بانگ و حنین

هر نفس حوهد که مبرد پیش تو

از ضییر جان من واقف بسی

هم ز جان یزاد گشتم هم ز تن

(۱) جسم و جان و هر چه هستم آن تست

(۲) گر ز درویشی دلم از صبر جست

(۳) تو مرا در دردها بودی دوا

(۴) جان تو که بهر خویشم نیست این

(۵) خویش من والله که بهر خویش تو

(۶) کاش جانم کش روان من فدای

(۷) چون تو بامن این چنین بودی بظن

(۱) تَعْنُ فَوْقَ الْمِصْبَةِ وَالذَّهَبِ

إِذْمَعِي أَنْتَ كَذَا حِينًا تَكُونُ

(۲) أَنْتَ مِنْ فِي الرُّوحِ مِنِّي وَالْجَارِ

فَالِی ذَا الْحَدِ مِنِّي بِالْخَفَاءِ

(۳) فَتَرَا أَنْتَ دَوْمًا تَجِدُ

أَنْتَ يَا مَنْ رُوحِي الْمَلَكُ تَرِيدُ

(۴) فَتَذَكَّرُ أَنْتَ ذَلِكَ الْزَمْنَا

فَذَحَكَيْتَ أَنْصَبَ أَنْتَ حَكَيْتَ

(۵) حُلَّ الْمَدِّ عَلَى الْوَفْقِ لَكَ

كُلَّمَا قُلْتَ لِي حَقًّا طَبِخَ

(۶) فَالطَّبِخُ أَنَا بِالطَّوْرِ لَكَ

حَامِضًا أَوْ حُلُوءًا الطَّبِخُ لِيَا

الْتَرَابِ تَفْتَرُ مِنْ غَضَبِ

يَا مَنْ الرُّوحُ لَكَ تَلْقَى السَّكُونُ

تَحْمَرُ حَيًّا لَكَ سَامِي الْمَكَانِ

تَفْتَرِي أَيْنَ لَا أَيْنَ الْوَفَاءِ

قُدْرَةُ فِي يَدِكَ لَا أَحَدُ

مَنْ تَبْرِيهِ قَدِيمًا وَحَدِيدُ

إِذْ مِنْ الْحُسْنِ الْمَدِيعِ دِيَا

عَابِدًا أَنْصَبَ حَوَالِي كَكَيْتَ

قَلْبَهُ قَدْ صَارَ وَضَاءً بِكَ (۱)

قُلْتَ مَخْرُوقٌ وَ فِي قَلْبِي رَسَحَ

كُلَّمَا تَطَبَّخِي فِي أَمْرِكَ

لَا قَكَ مَا شِئْتَهُ كَانَ بِيَا

(۱) کدۀ عن کمال الطغمة مع کمال المعجزة ای کلمات امرت به افعله .

تو چینی بامن ای جان سکون

زیبندر از من تبرا میکنی

ای تبرا تو جان را غدر خواه

چون صنم بودم تو بودی چو شمن

هرچه گوئی بخته گویم سوخته

با ترشها یا که شیرین می سری

(۱) خاک را برسیم و زر کردیم چون

(۲) تو که در جان و دلم جا میکنی

(۳) تو ترا کن که هست دستگاه

(۴) یاد می کن آن زمانی را که من

(۵) بنده بروفق تو دل افروخته

(۶) من سیاناح نوآم هر جم پزی

أَنْتَ صِدْقٌ وَعَنِ الْغَيْبِ انْتِيبُ
 مِنْ طَرِيقِ الرُّوحِ حَيْثُ بَلَعَا
 حُكْمَكَ لَمْ أَرَعْ عِزًّا وَاحْتِرَامًا
 اعْرَضْتُ عَنْتَ بِمَا قَدْ فَعَلْتُ
 لَكَ الْوَيْ عَاقِبَى أَنْتَ أَصْرِي
 مَا تَقُولُ أَفْعَلُ وَخَبْرِي دَالِعْرَامُ
 وَلِي سِرٌّ بِكَ يَحْتَجِبُ
 الشَّمِيعُ الدَّائِمُ فِيكَ نَدَى
 خَلْقًا مُتَعَقِدًا فِي صَلَاكَ
 عِنْدَكَ الدُّنْيَا وَلَكِنْ مَا مَجْدُكَ
 مُدَبِّرِ أَرْحَمِهِ أَلَمْ تَقُلْ أَجْمَعِي
 أَفْضَلَ مِنْ أَنْفِ دُطُلٍ مِنْ عَسَلِ

بیش حکمت از سر جان آدمم
 بیش توگستاخ خود در ناختم
 توبه کردم اعتراس اداختم
 می کشم بیش تو گردن را بزن
 هر چه خواهی کن و لکراں مکن
 یا تو بی من او شفیع مستور
 ز اعتماد او دل من جرم جست
 ای که خلقت به ز صد من انگین

(۱) قَاتَ كُفْرًا وَإِلَيْمَانٍ أَتَيْتَ
 فِي أَمَامِ حُكْمِكَ طَوْعًا أَوْ
 (۲) خُلِقْتَ الْمَلَكِي لَمْ أَعْرِفْ أَمَامَ
 (۳) حَيْثُ مِنْ عَقْلِكَ مِصْبَاحًا شَعَلَتْ
 (۴) عِنْدَكَ أَحْضَرُ سَيْفًا وَكَفَنَ
 (۵) بِالْأَمْرَاقِ الْمَرِّ زِدَدَتِ الْكَلَامِ
 (۶) أَنْتَ لَوْ مَسَى عُدْرًا تَطْلُبُ
 هُوَ مِنْ عَيْرِي أَنَا مَعَكَ عَدَى
 (۷) طَسِي الْمَدَرِ عَدَى فِي جَوْفِكَ
 اعْتَمَدِي لَهُ وَلَسَى قَدْ وَحَدَ
 (۸) أَنْتَ دَا مُضَبِّ رَحْمَتِكَ فِي
 أَنْتَ يَمِنْ خَلْقِكَ أَسْمَى الْأَحْلِ

(۱) کفر گفتم تک یایمان آمدم
 (۲) حوی شاهانه ترا شناختم
 (۳) چون زعفران تو چراغی ساختم
 (۴) می نهم بیش تو شمشیر و کفن
 (۵) از فراق تلخ میگوئی سخن
 (۶) و در توازن من عذر خواهی هست سر
 (۷) عذر خواهم در درونت خلق بست
 (۸) رحم کن پنهان ز خود ای خشمگین

(۱) وَعَلَىٰ ذَا السَّقَىٰ دُرُ الْمَقَالِ
وَيَأْتِيَاءُ الْكُكَاءُ ذَا لَهَا
(۲) حَيْثُ أَنْ الْحَدَّ وَالْوَحْفَ لَا يَبِينُ
مِنْ حَنِينٍ بَانَ مِنْهَا الرَّجُلُ
(۳) كَيْفَ مَنَّهُ الصَّبْرَ يَأْتِي وَالْقَرَارَ
إِذْ هِيَ مِنْ دُوبِ تَوْحٍ وَتُكَاءُ
(۴) لَاحَ مِنْ ذَلِكَ اسْحَابَ وَالْمَطَرِ
وَيَلْقَبُ الرَّحْلُ الْفَرْدَ ائْشَرِ
(۵) إِنْ تِلْكَ الْمَرْأَةُ مِنْ ذَا الرَّحْلِ
كَيْفَ يَغْدُو الرَّحْلُ أَوْ شَرَعَ
(۶) فَيَأْتِي مِنْ كَرَمِهِ تَعَابَ كَا
كَيْفَ تَغْدُو إِذْ هُوَ حَوْرًا كَى

(۱) زین نسق میگفت بالطف و گشاد
(۲) گریه چون از حد گذشت وهای های
(۳) چون قرارش مایه و صبرش بجای
(۴) شد از آن ماران یکی برقی بید
(۵) آنکه بده ووی خوش بود مرد
(۶) آنکه از کبرش دلت لرزان بود

سَمَتْ دَوْمًا بِطَطْرِ وَانْتِهَالِ
وَقَعَتْ سَاحِدَةً .. مَمَّا .. هَا..
حَارَ وَاشْتَدَّ الْكُكَاءُ وَالْحَنِينُ
قَلْبَهُ نَسْلَ عَرَاهُ الْوَجَلُ
لَهُ يَسْقَى .. فِي عَيْشِي أَوْ هَارِ
تَحْلِفُ أَعْيُنُ نَحْسٍ وَبِهَاءِ
بَارِقٍ وَدَبَّ حَارَ الْبَصْرِ
طَارِيقُهُ وَبِهِ الصَّفْحُ اسْتَقَرَّ
فَيَنْدُ حَسَنَ وَجْهَهَا جُزْءَ وَكُلِّ
أَلَمْ الْرُفِيَّةُ قَدْ صَرَعَتْ
تَرْحَفُ مِنْ وَابِرٍ كَانَ كَا
عِنْدَا حَنِّ لَدَيْكَ وَشَكَى

در میان گریه بر روی و ماند
از حینش مرد رادل شد ز جای
زانکه بی گریه بد او خود دلربای
رد شراری بر دل مرد وحید
چون ود چون سدگی آغار کرد
چون شوی چون پیش تو گریان شود

- (۱) وَالْيَدِی الْقَلْبَ لَمَحَ وَدَّلَالَ
 إِذْ هُوَ یَأْتِی بِوَجْهِ وَبَکَاءَ
 (۲) وَالْيَدِی فِی حُورِهِ وَتَهْجُرُ کَانَ
 عَذْرَانَا مَا کَانَ إِذْ تَعْدَرُ فَاثَ
 (۳) زَیْنِ لِمَاسِ فِی الْبَدَنِ الْإِلَیْهِ
 وَ لَلْیَدِی رَبُّهُ اللَّهُ أَنْصَحِیحَ
 (۴) إِذْ لَا جُلْ قَوْلِ (وَلِیْسَ کَانَ لَهَا)
 فَتَمَتِ یَقْدَرُ عَنْ حُورَاءَ حَیْنِ
 (۵) لَوْ عَدِی رَسْتَمَ زَالِی وَالْأَلَدِ
 کَانَ فِی الْحَکَمِ أَسِیرَ زَالِی
- نَالِدِ الْخَالِصِ مِنْهُ وَالْقَوَالَ
 کَیْفَ یَعْدُو الْقَلْبَ مِنْهُ بِالْقَاءِ
 فَحَمَا یَصْطَادُنَا کُلَّ رَمَانِ
 نَدْمًا أَظْهَرَ .. مِنْهُ الْقَوْرَامُ ..
 دَیْنِ .. فَهُوَ أَحْمَرِیْنِ لَا سَوَاءَ .. (۱)
 لَهُ أَذْرٍ وَهُوَ الصَّقْوُ الْمَلِیْحِ
 حَاقِ وَالرَّوْجِ حَصَتْ زَوْجَهَا (۲)
 آدَمَ تَقْصِلَ .. بِالْعَدْرِ یَسِینَ ..
 أَوْ عَدِی مِنْ حَمْزَةٍ قَلْبًا أَشَدَّ (۳)
 طَوَّعَهَا کُلَّ یَکْنِ حَالِهِ ..

(۱) ای ان الزینة صاعرة من قوله تعالى بان اعطاهم الحسن و الحسنات وحببتهم محبوبين في اعيانهم واداء ذلك الحسنات واداءه من قوله هو الصالح والالة في سورة آل عمران (من الناس حب الشهوات من النساء والبنات و الماعيط اليه طرفة من الذهب والفضة والحلل البسومة و الامام و العرش ذلك متاع الحياة الدنیا و لله عنده حسنات) (۲) الایة فی سوره الاعراف (هو الیدی حکمکم من نفس واحدة و جعل منها زوجا لیسکن لهما) (۳) المراد من (زالی) فی الصراع الاول من الاصل انور سم الطول ان دمی سم وف والمراد من (زالی) فی الصراع لثانی من الاصل المرأة و الروجة نفسها کما ذکر فی الشروح .

- (۱) آنکه زارش دل و جان چون بود
 (۲) آنکه در حور و جفايش دام ماست
 (۳) زین للناس حق آراسته است
 (۴) چون بی سکن امهاش آفرید
 (۵) رستم زال از بود و از حمزه یش
- چونکه آید در بیدار او چون بود
 هر ما چه بود چه او در هدر خاست
 ز آنچه حق آراست میدان دست است
 کی تواند آدم از حور برید
 هست در فرمان اسیر زال خویش

- (۱) خَصَّتِ الْإِنْسَانَ هُدًى الْبَصِيَّةَ
وَالْهَوَى وَالْعَبْءَ لِلْحَيَوَانِ كَانَ
فِي بَيَانِ الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ أَنَّهُنَّ جَمَاعَةُ النِّسَاءِ بَغْلِبْنَ الْعَاقِلَ (۲)
(۲) فَالْتَمِسِي الْأَكْرَمَ قَالَ عَلَى
تَعَلُّبِ الْمَرْأَةِ صَغُورًا إِذْ غَدَا
(۳) وَعَلَى الْمَرْأَةِ أَيْضًا مَنَ جَهْلٍ
كَلَّمَهُمْ كَانُوا حَرُورِينَ الْقَجَاجَ
(۴) تَقَصُّوا الرِّقَّةَ وَاللَّطْفَ وَمَا
إِذْ عَلَى طَبْعِهِمُ السَّفْلُ الْمَهَارَ
(۵) فَالْهَوَى وَالرِّقَّةَ بِالْبَيْسَةِ
لَكِنَّ الشَّهْوَةَ كَانَتْ وَالْفَضْءَ
- أَنَّ لَهُ الْإِنْسَانَ الْهَوَى وَالْإِلَافَةَ
نَاقِصًا وَهُوَ مِنَ الْقَصْدَانِ بَانَ (۱)
ذِي النَّاسِ وَالْمَقْبُورِ لِلْعَلَا
دَا مُرَوَاتٍ وَبِالْحَبْرِ نَدَا
غَلِبَ بِالشَّدِيدِ إِذْ قَدْ عَمَلُ
أَدْمُوا حَادُّوًا مِنْ لَجْهِلٍ أَيْحَاجَ
مِنْ وَدَادٍ رَاقٍ أَوْ خُلُقٍ نَسِي
غَلِبَ بِالْقَهْرِ طَعَمَ الْحَيَوَانِ
صِفَةُ الْإِنْسَانِ سَائِمِي الرِّقَّةِ
صِفَةُ الْحَيَوَانِ مُوْهُوِي الرُّتَبِ

(۱) لكن محبة الحيوان ناقصة وذاك النقصان من نقصان البصيرة الحيوانية اى لا نفس ولا محبة
فى الحيوان ولهذا لم يكن الحيوان معلوم الاشى لعلوه من العقل والوجد (۲) اى من جهة خصاله
المدحوة وبغلبهن الجاهل لعدم علمه بحقيقة النساء وازالت لهواته النسيابة فانه يحكم مقتضى شهوته

(۱) این چنین خاصیتی در آدمی است   مهر حیوان را کم است آن را کمی است

در بیان حدیث آنهن بغلبن العاقل ویتغلبن الجاهل

- (۲) گفت پیغمبر که زن بر عاقلان
(۳) باز بر زن جاهلان چیره شوند
(۴) کم بودندشان رقت و لطف و وداد
(۵) مهر و رقت و صف انسانی بود
- غالب آید سخت بر صاحبان
زانکه ایشان تند و بس خیره شوند
زانکه حیوانیست غالب بر نهاد
خشم و شهوت و صف حیوانی بود

(۱) شَمْلَةُ الْحَقِّ هَدَى وَالسَّاءُ لَيْسَتْ الْمَعشُوقَةُ حَسَنًا (۱)

خَالِقًا قُلْتُ عَدَتْ هَدِي لَنَا لَيْسَتْ الْمَعشُوقَةُ مِنْ مِثْلِنَا

فی بیان تسلیم الرجل لما طلبته المرأة من طلب المعيشة

و تعلمه ان ذاك الاعتراض من المرأة اشارة الحق تعالى (۲)

(۲) وَمَنْ الْقَوْلُ لَهُ ذَلِكَ الرَّحُلُ بَدَمَ بِمَرَّةٍ حَدًّا فَقُلْ

بِهِ مِثْلَ ظَالِمٍ حِينَ الْمَمَاتِ بَدَمَ مِنْ طُلُبِهِ وَوَقْتُ الْحَيَاتِ ..

(۳) قَالَ خَصَمٌ رُوحَ رُوحِي لِمَ أَنَا قَدَّائِنٌ وَدَوْتُ لِقَمًا

وَعَلَى الرَّأْسِ لِرُوحِي الرِّقَسَاتُ لِمَ أَذْمَبْتُ وَزِدْتُ الضَّرَبَاتُ

(۱) ذكر الشراح للمصراع الثاني من الاصل وجوها (۱) بهجة حسن المرأة شمه وصيابه الحق لانه صمه تعالى وليست شمه وصيابه معشوقه ، لانك اذا شاهدت حسن المرأة بمول حاله يهتد كونهما هي المرأة مظهر الحب من حيث تأثيره فيه تعالى وغير مخلوقه (۲) ان المرأة موصوفة بالخالفية للثي بمعنى السوي والقصة والمربية لتعالى (بما رآه حسن الخاقين) كالمعديس (۳) ان لهجة حسن المرأة محبة لمخلوق وليست محبة للمخلوق (۴) ان الرجل عند السماع يكون غاي في المرأة ويبحث فيكون الرجل مشاهدا لله انم الشاهدة هي المرأة وهذا ان كان السلي (من) يحب نفسه كما مرره في الممدوس وغيره فالمرأة بهذا الحال تكون كالعبدة وبست كالخلق (۲) لانهم قد لو موجود عند فعل كل عام وموفق ان اكل دار مدورا و حل متعرت محر كاوان لا مهب ولا مخرج الا الله ته الى من تعالى (والله حفيكم وما تعلمون) و سا شاهد الاعرابي ما سمع في حصة المرأة من الحب بدم على تقديم ولده بديفة يرشد مولانا ويقول (مرد را نكس الح)

(۱) پرتو حق است این معشوق نیست خالی است و گویا معذوق نیست (۱)

تسلیم کردن مرد خود را بآچه انعامی زن بود از طلب هیئت و آن

اعتراض زن اشاره حق دانستن

(۲) مرد زن گفت بشیبا شد چنان کر عوایی ساعت مردن عوان (۲)

(۳) گفت خصم جان جانم چون کم بر سر جان من لگنها چون ردم

(۱) شیخ محی الدین در مناجات واجه باب مطلب چنین میگردد (عن ممکن پیرته زن است و خداوند که جامع اسباب پیرته مرد است و توجه واراده او بمنزله جماع و از این توجه وجود ممکن در خارج پدیدار میشود و این اثر بمنزله دلالت است) باین روشنی مرد ساری عکس وطل آن ازدواج میشود صفحه ۱۵۰ ج ۲ شرح بحر العلوم پیر و جوع بماند (۲) عو می بستم و سرهنگی - عوان - ظالم

که ما گردیده گر دانسته هست
نباس چرخ گردان زان همیگر

حَادِقٍ بِالْأَمْرِ قَادٍ بِصِيرٍ

.. له طَوْغَ أَمْرِهِ فِيهِ يَسِيرُ

الْمَحْجُورُ الْهَيْمَةُ صَرٌّ بِالْخَيْرِ

فِي سِيَرِهِ - وَاعْرِفْ عَرُوحَ الْمَلِكِ -

كُلُّ عَمَةٍ وَبِهِ الْهَمَلُ أَلَمْ

عَيَّرَ دَاتِ الْخَالِقِ الْحَيَّ الْأَحَدُ

مَمْتَرٌ عَشَاءُ نَوْبٍ مِنْ كَدَرٍ

لَا وَلَا الرِّحْلُ دَرَى مَا دَا سَا

نَفْسُهُ وَالنِّدْمُ الْإِنْدَى فَشَلُ

حَيْهِ مَرَقٌ رَادٌ خُرْقَا (۱)

كَرَّمَا دَا الْحَسْرُ الْبَصْدَقُ الْيَقِينُ

عَمِي. الْمَلِكُ تَوَا عَدَرُ.

(۱) نرد عقل هر دانسته هست

(۲) از آن چرخه که گرداند دن پیر

(۱) فَلَدَى كُلِّ عَلِيمٍ وَخَيْرٍ

أَنْ مَعَ مَنْ دَارَ قَدَّ كَانِ الْخَيْرُ

(۲) قَبْلَ الْيَغْزِلِ ذَلِكَ مَنْ تُدِيرُ

وَمَدَامَا دَوْرَانِ الْفَلَكِ

(۱) فَإِذَا جَاءَ الْقَصَا رَأَى وَفَهُم

فَالْقَصَا مَا عَلِمَ فِيهِ حَدُّ

(۲) وَأُذَا جَاءَ الْقَصَا مِمَّا الْتَصَرَّ

كُنَى بِهَذَا عَقْدَهُ لِرَأْسِ مَا

(۳) وَالْقَصَا إِنْ دَهَبَ أَوْ مَا كُنْ

يَمْدَمَا أَلْتَصَرَّ بِهِ قَدْ حَرَفَا

(۴) وَلِذَا أُعْطِيَ إِمَامُ الْمُتَّقِينَ

فَالْإِنْ جَاءَ الْقَصَا بِكَ لَمْ يَصِرْ

(۱) سخته ندیه - حرق جبهه

کس سیدانه قصاصه جر خدبی

تا بداند عقل ما پارا ز سر

برده بدریده گریبان میدود

گفت ادا جاء القصاص عمی العسر

(۱) چون قصا آید ساند فهم و رای

(۲) چون قصا آید مرو پوشد بصر

(۳) چون قصا بگذشت خود را میخورد

(۴) زان امام المتقین داد این جبر

- (۱) زَوْجَهَا يَا مَرَاتًا قُلْ أَصِيرُ
كَافِرًا أَنْ كُنتُ بِدِينِ أُمِّي
(۲) أُمِّي مَيْتُ الْعَذِيبِ وَحَمَاكِ بِي
لَا تَجِدِي الشَّافَةَ وَالْأَصْلَ بِي
(۳) كَابِرٌ شَيْخٌ إِذَا مَا بَدَا
(۴) مَلَيْتُ حَضْرَتِكَ الْكَرَمِ
وَلَهَا أَيْضًا وَجُودَ وَعَدَمِ
(۵) عَشِقُ الْإِيمَانَ وَالْكَفْرَ لِمَنْ
وَالنَّعَاسَ وَاللَّجِينَ وَالذَّهَبَ
- أُمِّي مَنْ ذَا نَادِيًا نَعْدُ الْخَيْرِ
سَوْفَ أَعْدُو مُسْلِمًا حَتَّى الْعَمَاءِ (۱)
تَمَّتْ بِمَمَّا قَمْتُ بِاتَّعَمُوا أَرْعَبِ
مَرَّتْ عَنْ حَوْرِكَ بِي أَغْدِلِ
مُسْلِمًا عَادَ حَذِرِ سَلِيمًا
وَالنَّسْخَا وَالرَّحْمَةَ فِي الْأُزْمِ
عَشِقًا دَوْمًا بِهَا الْعِشْقُ اضْطَرَمَّ
كَانَ فِي ذِي الْكِبْرِيَاءِ وَالْإِمْنِ
عَمْدُ تِلْكَ الْكِيَمِيَّةِ دِي التَّرْتَبِ

(۱) نسخه نایب - زوجها قال اغری لی یاضم کافراً ان كنت اسلمت تدم -

- (۱) مرد گفت ای زن پشیمان میشوم
(۲) من گنه کار نوام رحمی بکن
(۳) کافر پیر ار پشیمان میشود
(۴) حضرتت پر رحمتست و پر کرم
(۵) کفر و ایمان عاشق آن کبریا
- گر بدم کافر مسلمان میشوم
پر مکن یکبارگی از پیخ و بن
چونکه عنبر آرد مسلمان میشود
عاشق اوهم وجود و هم عدم
مس و نقره بنده آن کیمیا

فی بیان آن کلام من موسی (ع) و فرعون مسخر للمشیئة الالهية

مثلاً اسم التاتل والتراف والور والطلمات وفي بيان فعل فرعون المساجات
فی الحلوة قائلاً يا خالق الكون والكائنات موسی مبعوث للانام ولكن ادعيت
الربوبية فی طائفة الفبط حتى لا نكرمنا موسی ولا تهتك ستر أمارتی بالموء

- (۱) فَكَلِمًا مُوسَى وَفِرْعَوْنَ الْقَلَامُ   كَانِ لِلْمَعْنَى وَتَبْدَأُ فِي الْأَنَامِ (۱)
لَكِنَّ الطَّاهِرَ هَذَا وَحْدَهُ   الطَّرِيقَ لَهُ ذَلِكَ فَقَدْ
(۲) ذَاتَ يَوْمٍ حَنَّ مُوسَى وَجَزَعُ   وَالتَّجَى لِلْحَقِّ حَلَّ وَضَرَعُ
وَيُضْفِ الْأَيْلَ أَيْضًا قَدْ كَى   عِنْدَهُ فِرْعَوْنَ حَزَنًا وَشَكَى
(۳) أَيُّ عَلِيٍّ رَبِّي هَذَا عَلَى   عَنِّي جَرَّ لِي شَرَّ الْأَلا
وَهُوَ إِنْ لَمْ يَكْ غَلًا وَعَنَا   مَنْ يَقُولُ أَنَا ذَا حَقًّا أَنَا
(۴) فَيَمْلِكُ الْحِكْمَةَ أَنْتَ جَعَلْتِ   وَحَهُ مُوسَى قَمَرِيَّةً وَصَقَلْتِ
قَمَرٌ دُوحِي صِيرْتِ أَسَفَ   أَسُودَ أَوْحَهُ دَجَّتِ كَسَدِي

(۱) کلمه رمی بر انعام موسی الله والاله

بیان آنکه موسی (ع) و فرعون مسخر مشیئة اند باریکه زهری و با زهر

و نور و ظلمات و مساجات کردن فرعون ناحق تعالی که ناموس او را نشکند

- (۱) موسی و فرعون معنی را رمی   ظاهر آن ره دارد و آن بی رمی
(۲) روز موسی پیش حق نالان شد   نیم شب فرعون هم گریان شده
(۳) کلین چه غل است ای خدا برگردنم   ورنه غل باشد که گوید من منم
(۴) دانکه موسی را تومه رو کرده ای   ماه جانم را سیه رو کرده ای

(۱) تَجْمَعُنِي لَمْ تَكْ مِنْ قَرِصِ الْقَمَرِ
 إِذْ أَتَى مِنْهَا الْحُصُوفُ وَالْمَوَارِ
 (۲) هَبْ بِي الْقُوَّةَ كُلَّ صَرَبُوا
 يُخْضِفُ الْبَذَرُ فَأَبْنَاءُ الرِّمَانِ
 (۳) تُصْرِبُ الطَّاسَ لَهُ الْقُوَّةُ تَبِيرُ
 (۴) فَأَنَا فِرْعَوْنُ مَنْ مِنْ ذِي الْوَرَى
 وَيَلِي مِنْ صَرَبِ ذَا الطَّاسِ رَمَى
 (۵) نَحْنُ عَمْدًا سَبَدِ فَرْدِ سَى
 يَقْطَعُ الْأَغْصَانُ فِي أَحْمَنِكَ
 (۶) ثُمَّ غَصَصْنَا آبَ مَنَّهُ بِشَمَرِ
 مِنْلَمَّا غَصَصْنَا بِوَادِ تَحْمَنِ
 (۷) فَهَلِ الْفُصْنُ عَلَى الْعَائِسِ الْبِدَا
 هَلْ رَأَيْتَ الْفُصْنَ مَا زَادَ عَقْدُ

(۱) بهتر از ماهی نبود استاره ام
 (۲) تو بهم گر وب و سلطان مرسد
 (۳) میزنند آن طاس و غوغا میکنند
 (۴) بس مهم مرعون ز خلقی وای من
 (۵) خواجه تا شایم اما تیشه ات
 (۶) باز شاخی را موصل میکنی
 (۷) شاخ را بر تیشه دستی هست نی

(۱) نسخه دوم - بهتر از ماهی نبود استاره ام -

أَحْسَنَ وَحْيًا وَتُورَ لَوْ زَهَرَ
 حَلَنِي أَغِيثَ بَمَرُذِ الْأَيْتِصَارِ
 لِي سُلْطَانًا وَرَبًّا نَدْبُوا
 تُصْرِبُ الطَّاسَ لَهُ تَرْحُوا الْأَمَانِ
 تَغْمِصُحْ فِي صَرَبِهَا الْبَذَرُ الْمِيرِ
 صِرْتُ فِرْعَوْنًا لِي الْغِيثُ سَرَى
 هَذَا رَكْمُ الْأَعْلَى الْحَسَنِ
 فَاسْكَ الْمَسْنُونُ فِي هَذَا الْمَلَا
 وَفَقَ مَا رَمْتَهُ فِي حَكْمَتِكَ
 مَوْصِلًا.. تَجْعَلُ يَنْمُو بِالزَّهْرِ..
 عَاطِلًا مَا فِيهِ شَيْءٌ يُؤْمَلُ
 وَجَدَ كَلَامًا بِهَا لَا قَى الرَّدَى
 مِنْ يَدِ الْعَائِسِ تَجِي.. كَلَامًا أَدَى

چون حصوف آمد چه باشد چاره م (۱)
 مه گریخت و حلل پستان میرسد
 ماه را از زخمه رسوا می کنند
 زخم طاس آن ربی الاعلائی من
 مشکند شاخ را در پیشه اب
 شاخ دیگر را معطل میکنی
 هیچ شاخ از دست تیشه رست ی

(۱) فَيَحِقُّ أَقْدَرَهُ يَبْتَثُ النَّهْيُ

كَرَمًا دِي الْأَعْرَاجَاتِ لَنَا

(۲) ثُمَّ مَعَ نَفْسِهِ مَرَعُونَ ذَكَرَ

أَنَا لَسْتُ الْعَالِي يَا رَبَّنَا

(۳) فِي الْحَمَاءِ أَنَا مَسْهُوبُ الْخَرَابِ

وَإِذَا مُوسَى وَصَلَتْ عَجَا

(۴) إِنْ لَوَّ الدَّهَبُ أَقْبَبَ إِذَا

فِي أَمَامِ الْمَارِ مَا يَوْضَعُ

(۵) أَقْدِسَ لَسْتُ وَتَدَلَّبَ لِي

فَالسَّابِ الْمَحْضِ سَوَانِي بَانَ

(۶) فَذَنْ قَمَرٍ سَوَا وَهِيَ

مَا هُوَ فِي نَفْسِهِ هَذَا وَهَلْ

لَكَ فَأَسَاءَ صَبَرْتَ بِالسُّطُورَةِ

قَوْمَ أَرْحَمْنَا.. أَرْلَ عَمَّا الْعَمَاءِ..

قَائِلًا وَاعْجَبِي مَعَا صَدْرُ

جَمَلَةِ الدَّبِيلِ أَعْيَا مِمَّا بِنَا..

صِرْتُ وَالْمَوْزُونُ مِنْ أَهْلِ السَّابِ

كَيْفَ صِرْتُ الرِّبِّ رِدَّتْ عَضَا

عَشْرَ مَرَّاتٍ غَدَى صِفَا كَذَا (۱)

أَسْوَدَ الْوَلَوْنِ غَدَى لَا يَنْتَعِ

كَانَ فِي حُكْمٍ لَهُ مُمْتَلِ

وَبَانَ صَيْرَ الْقَشْرِ الْمَهَانَ

نَفْسِ اسْوَدَ مِثْلِ السَّدَفِ

غَيْرُ دَاكِ الشَّعْلِ لَسَقَ الْأَحْلُ

(۱) ای که! اما که ذهب الفلب ادا انت لخصور موسی (ع) بحر قی سار جدیدانه و کما ارادن

بخلصی من اوساح الایمة سبب حنوی من الایمان یسود و حبی تم اسور فی الغنوة کیف اصبح

از کرم کن این کویهارا تو راست

من به در یار بهام جمله شب

چون موسی میرسم چون میشوم

پیش آتش چون سیه رو میشود

لحظه مغرم کند بک لحظه پوست

خود چه باشد غیر آن کار آله

(۱) حق آن قدرت که آن شبه تراست

(۲) باز ما خود گفت مرعون ای عجب

(۳) در بهان خاکی و مورو میشوم

(۴) رنگ در دست ده تو می شود

(۵) بی که لب و دلم در حکم اوست

(۶) لحظه ماهم کند یکدم سیه

- (۱) أَصْغَرَ أَرْجَعْ أَوْ رَدِّعَا لِيَا
 أَصْغَرَ أَرْجَعْ كَوْ قَالَ الْدَّيْمِمْ
 (۲) نَبِيَّائِمَامٍ إِتْحَاكَ بِحُكْمِ الصُّوْلَحَانِ
 تَرَكُضَ فِي الْأَمْكَانِ وَالْمَكَانِ
 (۳) إِذْ يَلَا كُونِ أَسِيرَ الْتَوْنِ صَارَ
 كَانَ مُوسَى مَعَ مُوسَى فِي جِلَادِ
 (۴) وَإِلَى لَا تَوْنٍ مَرَّ كُنْتُ وَحَدَّثَ
 وَلَمْ يُوسَى مَعَ فِرْعَوْنَ مَدَامَ
 قَالَ كُنْ إِذْ جَعَلَ التَّحْسَنُ بِيَا
 لِي كَرَّ صَبْرَ نَبِيِّ الْوَعْدِ الدَّيْمِمْ
 تَعْنُ مِثْلَ الْكُرَّةِ كُلِّ رَمَارٍ (۱)
 مَهْ تَرَحُّوا اللَّطْفَ دَوْمًا وَأَلَامَاتِ
 وَلَهُ السَّعْيَيْنِ قَدْ كَانَ شَعْرًا
 مَسْتَمِيرٍ وَاخْتِلَافٍ وَتَضَادٍ (۲)
 إِنْ وَصَلْتَ .. وَبَثَّ الدُّوْنَ فَقَدْتَ ..
 حَصَلَ الصَّلَاحُ كَذَا قِسْ فِي الْأَنَامِ

(۱) اشاره به آنکه در المون انباء و الملوك من حاکم کنی حاکم (۲) ای لما کانت مرتبة لایعین و
 می کتب کبر معصم فاحش ان اعرف تعلی باسماته المصداقه و صفاته المتعاقبة ظهرت له هیئت و موده
 له مع مودر الا من اسیر الدعی ای حلت و تعلق الارواح بالایدن و صار موسی مع موسی فی العرون
 ای من جهة ظهور المصداق لکنثرة حصلت صور الاختلافات کما اختلف موسی و العصور و عدل له موسی همد
 فرق به و بک و کما حجت هرون مع موسی بنوله تعالی حاکباً عن موسی ای قال « هرون
 بالان ام لا أحد لم یحیی ولا رأسی ای حجت ان تقول عرفت بین سی اسرائیل و لایس و غلاتهم من
 جهة لا لاغ مصداق قوله تعالی لا فرق بین الرسل و من جهة اختلاف المثار و بدوت اسرار
 مصداق قوله تعالی بک ارسل فصلاً بعضهم علی بعض من جهة الابلاغ و اذا ارتفعت صور البرایا یری
 شخص حقیقهم و لا لون و لهذا قال (چون به بی رنگی رسی کوداشنی الح) .

- (۱) سرگردم چونکه گوید کشت باش
 (۲) پیش چو کاهای حکم کن مکان
 (۳) چونکه بی رنگی اسیر رنگ شد
 (۴) چون به بی رنگی رسی کوداشنی
 زرد گردم چونکه گوید درشت باش
 میدویم اندر مکان و لا مکان
 موسی ناموسی در جگ شد (۱)
 موسی و فرعون کردند آشتی

(۱) تَوَعَّيْ ذِي الْمَكْنَةِ حَاءَ الْمَلَالِ
 اِنْ مَتَّيْ مِنْ قِيلُوْ اَوْ قَالِ عَرَضُ
 (۲) عَمَّحَا فَالْتَوْنُ هَذَا اَصْلُهُ
 لَمْ مَعَ لَا لَوْنٌ اَوْ نَ فِي جِلَادِ
 (۳) بَنُ اَصْلُ الدَّهْنِ مِنْ مَاءٍ يَزِيدُ
 اَجَرَ الْأَمْرِ مَعَ الْمَاءِ لِمَا
 (۴) فَمِنْ الْمَاءِ إِذَا الدَّهْنُ انْخَمَرَ
 فَلَمْ الْمَاءُ مَعَ الدَّهْنِ الْجِلَادِ

لَكَ .. وَالْقَدْرُ يَسْنُ فِي الْمَتَالِ ..
 حَلِيَّ التَّوْنُ .. بِهِ تَمَّ الْعَرَضُ ..
 قَامَ مِنْ لَا لَوْنٌ مِنْهُ كَلَّةُ (۱)
 قَامَ وَالْعَرَبُ اَنَالُ وَابْعَادُ
 .. بِهِ كَانِ الْحَيُّ فِي شَأْنٍ بَعِيدٍ ..
 صَارَ جِدًّا وَبَحْرٍ دَائِمَةٍ
 مِنْهُ يَحْيَى وَبِهِ حَقًّا طَهْرُ (۲)
 أَبْدَى الصِّدْقِ صَارًا مِنْ عِبَادِ

(۱) کی عجب هذه الالون من لخصوفات والاكوان قامت من عالم لا لون یعنی هذه المعينات
 والتمسات صهرت من المطبق لای شئی فی الحرب قام اللون مع لا لون و جعل ل لا يكون الا من الصدين
 ولاصدية من الحقیقة الواحدة عاجب سم هذا فی عالم الكثرة وبعث به من اعداد الاصدا في غير عدم
 الكثرة (۲) طاهر هذا الیب سوا و معده فی الجواب کانه یقول من ای وجه مد صم لون مع لا لون قل
 اطر الماء مع لربت کذا من تلاطم بحر الوحدة طهرت امواج تنبیهات و من کل منها تلون خاص

(۱) گر ترا آید از این نکته ملال
 (۲) ای عجب کاین رنگ از بی رنگ حاست
 (۳) اصل روغن ز آب افروں مشود
 (۴) چونکه روغن را ز آب سرشته اند
 رنگه حالی کی بود از قبل و قال (۱)
 رنگ با بی رنگ چون در جنگ حاست
 عافت با آب ضد چون میشود (۲)
 آب با روغن چرا صد گشته بد

(۱) خلاصه سؤال آست که این رنگها که متبیت اند یک عین اند و آن عین واحد عین این
 متبیتات است پس مقتضیات این متبیتات متساوی و متضادهم میباشد و مصراع دوم این بیت یاد اهل سؤال
 است چنانکه میر نور الله گفته یعنی این متبیتات با این وصف اتحاد غیر خالی ارفاق و قتل و جدال مورد
 عجب است که ایضا از اصل و احاد اند چگونگی جنگ و جدل میان آنها باشد و یاد اینکه عت سؤال است
 چنانکه شرح اهل گفته باین معنی که قبل و قال از خود من عیت است پس سؤال از خود من تمبیتات است
 و بنا بر این سؤال در عالم رنگ خواهد شد از شرح بحر العلوم (۲) پس ابیات پنج سؤال است
 یعنی آنکه برای تضاد و تباين باعتبار تبیتات کافی است و یا اسکله گفته شود چنانکه عین واحد
 حقیقت است و در آن تباين و تباين معواست هیچن این تضاد و تباين حقیقت نیست و در مرتبه عین واحد
 متحد و معوا خواهد شد چنانکه ابوسعید خیر گفته (عرفت الحق بحیثه بین الاصداد و هو الاول والاخر)
 پس این تضاد معضای حکمت است و عین واحد هم میشود .

(۱) وَإِذَا الْوُزْدُ مِنَ الشُّوكِ زَهَرَ
فَلَيْمَ الْأَثْبَانِ قَدْ كَانَا مَعَا
(۲) أَوْ هُوَ لَيْسَ بِحَرْبٍ وَجِلَادٍ
كَالْجِلَادِ بَيْنَ بِيَاعِي الْحَمِيرِ
(۳) لَيْسَ ذَاهِدًا وَلَا ذَاكَ بَلَى
فَقَدِيرٌ طَلَبَ الْكَثْرَ فَنَدَى
(۴) فَالَّذِي الْكَثْرَ لَهُ أَنْتَ تَخَالُ
فَبِنَ التَّحْيِيلِ دَا الْكَثْرَ يُضَيِّعُ

وَكَذَا الشُّوكُ مِنَ الْوُزْدِ طَهَرَ
فِي جِلَادٍ وَجِلَافٍ وَقَعَا
ذَا لِأَحْلِ الْحِكْمَةِ بَيْنَ الْعَادِ (۱)
صِنْعَةً لِمَشْرِى الْعَرِ يَصِيرُ
حَيْرَةً كَانَتْ بِهَا كَثْرُ الْعِلَالِ
كَانَتْ أَمْحَرُوبَةً لِمَحْضِ حِدِ (۲)
وَتَشْدُ لَهُ بِأَمْحُضِ الرِّجَالِ
لُكَّ تَقَقَّدَ وَالشَّانُ أَرْفَعُ

(۱) ایان مضاعفة المخرج للامعان وهو الكفار للالامياء ولاولئاء والمساى للروحى ای اوالهس للروح ليس فى المضاعفة حرماً وجدالاً بل لاجل الحكمة النافعة مثل حرب وحدل ، عى لعمير طرامة ليعرفوا مشرى . (سكحر مروشان) فى الاحل مثل جنگ در گرى منى . ادى معنى حرب ساع الحمير او حرب لصواع امرؤ المشرى (۲) اى لاهذا ولذاك بل حيرة بلاى صبت به و لك و هذا كمر فى الخمرات موحود كانه يقول من اراد الوصول الى كنوز اسرار اعيب فعليه ان يحبس صمها فى دو يا ملوب الكسل

(۱) چون گل ارخار است و خار از گل چرا
(۲) پنه جنگ است این رای حکمت است
(۳) این به ایست و نه آن حیرانی است
(۴) آنچه تو گنجش تو هم میکنی
هر دو در جنگه و بدر ماحرا
همچو جنگ خر و روان صفت است
گنج ناید جست آن ویرانی است (۱)
زان تو هم گنج را گم میکنی

(۱) مقصود در این بیت وینست بعد آنست که این حیرت مایه ویرانه است و در ویرانه گنج میباشد پس در این حیرت گنج میباشد جست و مراد از گنج شهود حق در آینه اعیان است و گنجی که معصوب تو هم مشود در حقیقت گنج نیست زیرا که ادر وجود خود مایه نیست و آرا عمارت خویش کرده و تا آنکه عمارت وجود خود ویران و مایه نه گردد گنج حقیقت میباشد و خدا بعد از فنا حاصل نمیشود

- (۱) دِرْ يَا ذَا الْوَهْمِ وَالْآرَاءِ أَنْتَ
فِي الْعِمَارَاتِ مَنَى الْكَثَرِ لِحَالِ
(۲) فِي الْعِمَارَاتِ وَحُودٌ وَبِحْدَالِ
مَنْ قَسَى مِنْهُ الْوُحُودُ امْتِنَعَارِ
(۳) لَا عَلَى نَحْوِ الْوُحُودِ حَزْمِ
بَلْ عَلَى نَحْوِ الْقَنَاءِ رَدِّ الْعَطَاءِ
(۴) لَا تَقُلْ إِنِّي عَنْ حُبِّ أَمَّا
بَلْ هُوَ الْعِشْرِينَ مِنْكَ نَقَرِ
(۵) هُوَ فِي الطَّاهِرِ يَدْعُوكَ لَدِيَّةِ
بَعْضِ الرِّدِّ أَلَيْكَ سَاقِ وَرَدِ
كَالْعِمَارَاتِ لَهَا وَضْعًا حَكَّتْ
وَحَدَّ كَلًّا لَهُ عَزَّ الْمَالِ (۱)
وَاحْتِلَافَاتِ لِحَاثِ وَبِمَالِ
بِأَوْحُودَاتِ لَهُ حِزْيِ وَعَارِ
صَاحٍ مِنْ حَوَرِ لَعْمَاءِ فِرْعَا (۲)
لِتَوْجُودِ مَنَى أَدَى الْإِبَاءِ
قَدْ قَرَّرْتَ حَائِمًا يَا ذَا أَنَا
وَالْعَرَارِ احْتَارَ دَوْمًا حَذِرًا
وَأَدَى الْبَاطِنِ أَنْ تَنْظُرَ إِلَيْهِ
تَقَرِّمَتِكَ وَعَنْكَ الْنَفْسُ صَدَّ

(۱) بسطه ثابته و كان كالبحار (۲) ای ایس لامر کیا رعم اهل الوحود انهم بهربون من اهل
العناء بل العناء و بعدم اعطاهم لمدد عن من العناء لان رد اهل العناء في الناطق لاهل الدنيا ابعده
اهل الدنيا عن اهل العناء ولو احوهم في الناطق لما مدوا عنهم و دعوا في التفرق اليهم

- (۱) چون عمارت دان توفهم و رأیها
(۲) در عمارت هستی و خنکی بود
(۳) بی که هست از بیستی فریاد کرد
(۴) تو مگو که من گیرانم ز بیست
(۵) طاهر آمیختواندت او سوی خود
گنج سود در عمارت جایها
بیست را از هستها سکی بود
سکه بیست آن هست را واداد کرد
سکه او از تو گریزان است بیست
وز درون میراندت با چوب و د

- (۱) فَمَرِيقٌ فِي لَطْفِ النَّارِ هُمْ
وَمَرِيقٌ هُمْ فِي الرُّوحَةِ كَمَا
(۲) يَا سَلِيمُ الْذَاتِ إِذْ كَانَ لَمْ
نَفَرَةً فِرْعَوْنَ عَنْ مُوسَى لَكَلِمَةٍ
كَأَلْوَدُودِ النَّارِ طَلَّتْ لَهُمْ
بِهِمْ وَجَدَتْ وَحَزَنَتْ وَأَلَمَتْ
عَكَسَتْ تَسْتَرْ لِلْمَعِينِ الْعِمَالِ (۱)
لَا سِوَاهَا ذَاتُهَا الْحَقُّ الْقَدِيمُ

فی بیان سبب حرمان الاشقیاء من العالمین بأن صاروا

خسروا الدنيا والاخرة

- (۳) إِذْ حَكِيمٌ قَالَ يَأْتِي السَّبِيطُ
(۴) قُلَّةَ السَّائِلِ قَالَ يَا حَكِيمُ
وَسَطَ هَذَا الْمَحِيطُ أَسْمَاءُ
(۵) مِثْلَ قَبْدِيلٍ تَدْلِي فِي هَوَا
ذِي السَّمَاءِ يَبْصَةُ الْمَحْ السَّبِيطِ (۲)
دَا سَبِيطُ أَحْمِلُ الْأَرْبَ الْعَظِيمِ
كَيْفَ يَتَقَى لَيْسَ يَرْتَدِيهِ الْعَمَاءُ
لَا لِيُوجِهَ الْأَرْضَ لَا قَوْقِ السَّمَاءِ

(۱) ای آن طلب اهن بناء لاعل الوجود بل معکوس لاجل ان بستر عن هن العبد ثمره لاجل
یسعوه هم مکات دعوتهم بحسب الصورة دعوت وحب لدی رد معکوس بذات اهن المعکوس لاجل
معوالا نرو کدا دعوة الاسباء من لا تؤمن به وبتکافر هو عند الله ته لی ولا یس (۲) کلمة حکیمت فی
الاصل مصدرة حکیم ی حکیم معفر وهدد علی بصره هو الترجمة قولنا (اد حکم هان دیرای
السبیط) ای العاصی

- (۱) قومی اندر آتش سوزاں چو ورد
(۲) بعلهای نار گونه ای سلیم
قومی اندر گشتان نار و در
نور فرعون دان از کلیم

سبب حرمان اشقیاء از دو جهان که شخصی دنیا و الاخرة

- (۳) چون حکیمک اعتقادی کرده است
(۴) گفتم سائل چون بانداین خاکدان
(۵) همچو قبدیل معلق در هوا
کاسمان بصره رمی چون زرده است
در میان این محیط آسمان
بی باطل مبرود بی بر هوا

- (۱) ذَا لِحَكِيمٍ قَالَ مِنْ جَدِّ السَّمَاءِ
(۲) إِذْ كَمَفَّاطِيسَ صَبَّ قَتَّةٌ
وَالسَّيْطُ وَسَطًا مِنْ لَحْدِيدٍ
(۳) ذَاكَ الْأَخَرُ قَالَ وَاسْمُهُ
كَيْفَ فِيهَا تَجِدُ هَذَا تَسْبِيحًا
(۴) نَلَّ لَهَا تَدْفَعُ لَيْسَ لِحَكِيمٍ
(۵) فَيَدْفَعُ حَاطِرُ عَنْ الْكَمَالِ
بَقِيَّتَ زَهْنًا يَكْفُرُ وَضَلَالًا
(۶) فَيَدْفَعُ الْعَالَمِينَ ذَا وَدَاةٍ
وَالطَّرِيقَ ضَيِّقًا لَا ذَا وَلَا
- لِحَكِيمَاتٍ لَيْسَتْ ظُلٌّ فِي الْهَوَاءِ
... دِي السَّمَاءِ مِنْ تَسَامَتْ زَهْنَةً .
عَنْ فِي ذَاتِ الْحَدِيدِ لَشَدِيدِ
ذِي لَيْسَ حَسَمَتْ وَرَأَتْ بِالسَّمَاءِ
مِنْ يَهُ الْعَفْكَيرَ وَالْمَسَّ يَحِيطُ
نَضَلُ الْبَهْرَ تَيْنَ لِعَاصِمَاتِ
رُوحٍ مِنْ كَانُوا لِيَعْرِضُونَ الْبَيْتَالِ (۱)
... بِمَدَامٍ فِي دَمَارٍ وَوَالِ .
مَدَامٍ هُمْ لَكُمُ الْوَارِثِينَ
ذَلِكَ مَسْئُورِينَ مَا بَيْنَ الْمَلَأِ

(۱) ترجمه هر است نه عی از روح من کانی ... و روحان بسیار مدعوته الی ... ضلال بخاطر
هل الکمال بعد لا واسطه دفع از دین کمال می شرح به دینی لعل الصوم و هو الاسب
کثیراً فی نظرنا .

- (۱) آن حکیمش گفت که جد من
(۲) چون در معطاطیس من درجه
(۳) آن دیگر گفت اسم من
(۴) بلکه دعش میکند از شش جهات
(۵) پس در دفع حاطر این کمال
(۶) پس زدفع این جهان و آن جهان
- در جهات شش مانند اندر هوا
در میان مانند آهنگی در جهت
کی کشد در خود در میان تیره را
... مانند در میان عاصمات
حس فرعونان مانند اندر ضلال (۱)
مانند اندر من رهان بی این و آن

(۱) یعنی چنانکه آسمان از هر سمت زمین را دفع کرده زمین هر دو در حاطر اهل که در مطلق
را در آمدن سوی کمال دفع کند و چون آنها در گمراهی باقی باشد

(۱) إِنْ لَوِيتَ رَأْسَكَ عَنْهُمْ

إِذْ إِنَّهُمْ عَنْ وَجُودِكَ قَدْ

(۲) كَهْرَبَاءَ عِنْدَهُمْ لَوْ هِيَ رَمَنْ

جَدَّبُوا فَلَيْسَ أَهْدُوكَ الْوَلَعُ

(۳) وَإِذَا مَا الْكَهْرَبَاءَ لَهُمْ

صَيَّرُوا تَسْلِيمَكَ الْطَلْقِيَانِ

(۴) مِنْهُمَا الْحَيَوَانُ قُلْ بِالْمَرْبَةِ

وَالْأَسِيرِ لَهُ فِي كُلِّ رَمَنْ

(۵) هَكَذَا الْإِنْسَانُ قُلْ بِالْمَرْبَةِ

إِعْرِفِ الْإِنْسَانَ كَالْحَيَوَانِ فِي

أَوَّلَهُ اللَّهُ بِقَضَاءِ لَهُمْ

تَعَرُّوا أَبَدُوا مَلَالًا لَا يُحَدُّ

مَرَّةً تَنْ الْوُجُودِ لَكَ بِأَنْ

حَسَوَا مَتَّ الْكَاءَ وَالْمَزْعُ..

سَرُّوا عَنْكَ فَسَرَّاعًا لَهُمْ

جَعَلُوا الْخَيْرَ لَيْسَ شَرُّ عَمَلٍ

كَانَ الْإِنْسَانُ رَهْنُ الْفَلَسَةِ

طَوَّعَ أَمْرَهُ فِي رَأْيِهِ وَفَن..

فِي تَدِ الْقَفْوَةِ أَهْلُ الْقَلْبَةِ (۱)

أَسْرَهُ يَا صَاحِبَ الشَّيْءِ الصَّعِيِّ

(۱) مرتبه لایس بد الاوله مهم ابها لایس الکدر مرتبت مثل مرتبه لایس اوله
و مفقود لمرتبه لاولیه ولا تستعد هذا من ثمه سعده و نه الی قل یا عدی سبین (الایة)
(نکته خود خواند احمد در وشاد)

دان که دارند از وجود تو مال

گاه هستی ترا شیدا کنند

زود تسلیم ترا طغیان کنند

کو اسیر سغبه انسانی است (۱)

سغبه چون حیوان شامش ای کیا

(۱) سرکشی از بندگان ذو الجلال

(۲) کهربا دارند چون پیدا کنند

(۳) کهربای خویش چون پنهان کنند

(۴) آنچنین که مرتبه حیوانی است

(۵) مرتبه انسان بدست اولیا

(۱) سغه گرب است مشق زحمت سخی گرب سخی یعنی غالب کرده و غریفته و مطمع بیرم شعل است

- (۱) اَحْمَدُ قُلْ بِإِشَادِ الْأَمَمِ
جُمْلَةُ الْعَالَمِ قَالَ بِإِشَادِ
(۲) عَقَّبْتُ الْحِمْلَ حَاكِيً وَاحِدٌ
لَكَ كَانَ سَاحِبًا طَوْعًا إِلَى
(۳) أَوْلِيَاءِ اللَّهِ هُمْ لِلْعَقْلِ عَقْلٌ
كَأَحْمَالٍ لِأَوْلِيَاءِ الْإِنْتِهَاءِ
(۴) فِيهِمْ أَنْظَرُ بَاعْسَارٍ وَبَقِينِ
أَنْ دَلِيلَ وَاحِدٍ هِيَ أَمَّا
(۵) أَيُّ حِمْلٍ بَرَى أَيْ دَلِيلٍ
يَأْتِي عَيْبُكَ مِنَ الْعَيْبِ اللَّتَنِ
- عِنْدَهُ مِنْهُمْ دَعَى أَبْدَى الْعِظَمِ
يَا عِبَادِي قُلْ لَهُمْ عِنْدَ التَّسَادِ
أَنْتَ تَحْكِي وَهُوَ مِنْ كُلِّ مَحَلٍّ (۱)
حُكْمِهِ الْقَرِيبُ.. كَذَا قُلْ فِي الْمَلَأِ..
وَالْعُقُولُ كُلُّهَا فَرْعٌ لَا تَصِلُ
تَسْمَعُ تَطْوِي الطَّرِيقَ لِلْصَّغَاءِ..
آخِرُ الْأَمْرِ لَكَ حَقًّا يَبِينُ..
رُوحُ الْعَمْرِ سَرَتْ صَفًّا فَصَفَّ
لَكَ يَهْدِي.. يَرْفَعُ الْحِمْلَ الثَّقِيلُ..
تَنْظُرُ الشَّمْسُ بِكُلِّ لَمَحَةٍ (۲)

(۱) ای ر الاولیاء علی مثال الحمال بعد نومهم صوب طریق العشق والوصف لیوصوهم الی طلبهم الاقصی (۲) المراد الشمس المرشد والولی الكامل -

- (۱) بنده خود خواند احمد در و شاد
(۲) عقل تو همچون شتریان تو شتر
(۳) عقل عقلمند اولیاء و عقلها
(۴) اندر ایشان بنگر آخر ز اعتبار
(۵) چه قلاوزست و چه اشتریان یلب
- جمله عالم را بخوان قل یا عباد (۱)
میکشاند هر طرف در حکم مر
بر مثال اشتران تا انتها
یک قلاوز است و جان صد هزار
دیده کن دیده بیند آفتاب

(۱) اشاره بآیه واقعه در سوره رمر است (قل یا عبادى اللدین اسرعوا علی انفسهم لا تقصطوا من رحمة الله ان الله یعرف انفسهم سوپ جمیعاً)

- (۱) دِي الدُّنَا تُطْرَفُ هِيَ فِي الدَّلِيلِ الْمُهِيمِ
يَسْتَبْطِرُ الشَّمْسُ أَوْ وَجْهَ الْمَهَارِ
(۲) ذَالِكَ الشَّمْسُ حَفَّتْ فِي الدَّرَةِ
إِسْتَفْتَى فِي الْقَرَّةِ لِلْحَمَلِ
(۳) ذَالِكَ الْخَرِ الْمَحْطُ اسْتَتْرَأَ
أَصْحَرَ وَالرَّجَلَ لَكَ لَا تَضَعُ
(۴) مِنْكَ سَوْءَ الظَّنِّ يَا ذَا تَوْحَصَّلِ
لِلدَّلِيلِ رَحْمَةً الْحَقِّ أَعْرِفِ
(۵) فِي الدُّنَا كُلُّ رَسُولٍ بِالْعَدَدِ
مُقَرَّدًا كَانَ وَلَكِنْ فِي الْحَقِّ
- سَمِعْتُ تَسْمَرَ فِي قَلْبِ كَلِيمِ
وَقَفْتُ تَطْلُبُ بِالْمُورِ أَعْيَارَ (۱)
أَسَدٌ قَحْلٌ عَظِيمُ الْوَقْرِ
مَنْهُ حَفٌّ وَاحِدٌ وَقَوْعُ الزَّلَالِ (۲)
تَحْتَ تَنْبَرٍ .. مُوجَهُ مَا ظَهَرْنَا
فَوْقَ دَا الْتَبَسَ أَشْهَاهَا وَأَفْزَعُ
وَأَشْهَادُ فِي الْأَصْمِيرِ وَحَطْلِ
.. كَيْ لَا يَحْتَمِيَ وَيَسْتَرَأُ يَضْطَهِي (۳)
مُقَرَّدًا حَاءٌ وَلَمْ يَقْصَبْ عِدَدُ
مَدَّ دُنَا لَهُ تَحْتَ الْبِشَاءِ (۴)

(۱) ای آن عمامه ایاس می آید و اعظم مسامیر انخیال محکمه موی لهذا لشراب
منتظرون محلام و موقوفون علی جدت لایا (۲) ای دیت شمس محفقه می دره اشراة و ورامع
انور و مظهر انقل لا کبر و سع قوی می جلد حیل صعیب جسمه صعیب و قدسه شریف (۳) ای آن رحمة
الحق لم دلیل و المرشد می آید (۴) نسخه ثابته - تحت الرداء

- (۱) نك جهان در شب بماند میخ دوز
(۲) اینست خورشیدی نهان در ذره ای
(۳) اینست دریای نهان در زیر کاه
(۴) اشتباهی و گمانی در درون
(۵) هر یسبر فرد آمد در جهان
- منتظر موقوف خورشید است و روز
شیر نر در پوستین بره ای
پا برین که هین منه با اشتباه
رحمت حق است بهر و هنمون
فرد بود و صد جهانش در نهان

- (۱) عَالَمًا أَكْبَرَ فِي قُدْرَتِهِ
 قَدْ طَوَى نَفْسَهُ فِي نَقْشٍ صَغِيرٍ
 (۲) رَأَتْ الْبَلَّةَ لَهُ قَرْدًا ضَعِيفَ
 وَمَنْى كُنْ ضَعِيفًا مِنْ تَدَى
 (۳) قَالَتْ إِلَهُةٌ فَلَسَ مِنْ رَجُلٍ
 تَهَفَّ ذَاكَ مَنْ عَنِ النَّفْسِ غَبْلٍ
 (۴) نَظَرُ النَّفْسِ يَكُونُ بِالْكَمَالِ
 وَ يَتَّبِعِدُ لِكُلِّ نَفْسٍ
 سَخَّرَ ادْخَلَ فِي إِمْرَتِهِ
 وَبِهِ صَارَ عَنِ الْخَلْقِ سَمِيرٌ^(۱)
 مَا لَهُ مِنْ قَوْمٍ أَوْ حَمْدٍ مِثْلِ
 صَاحِبِ السُّلْطَانِ وَالنَّاسِ هَمِي
 وَاحِدًا أَكْثَرَ كَانْ لَا يَجَلُ
 وَبِهَا مَا فُكَّرَ الرُّشْدَ جَهْلُ
 وَهُوَ الْوَهْمُ مِنْ دَى أَجَالِ^(۲)
 عَنْ هَوَى النَّفْسِ وَآيِ دَاسٍ

(۱) اراد العالم الاكبر طى لاسان انكاس وهو من جهة لاطن عالم كبر مسخر بمرور الكافيه
 بدن طواه تحت نقشه الصغير و هذا فان مولانا في الشطر الثاني الاسان الكامل طوى و سر اطراعه
 في نقش صمير (۲) و سكر ان يكون لصراع النفس في الاصل عبراً بمرور الاول و تبييناً كنهه
 (الكاهن) الذي هو النعمان في كل نفس عن الجمل والبهوى

- (۱) عالم كبرى بقدرت سخره کرد
 (۲) ابلهانش فرد دیدند و ضعیف
 (۳) ابلهان گفتند مردی بیش نیست
 (۴) عاقبت دیدن بود از کاهلی
 کرد خود را در کهن نقشى نورد
 کی ضعیف است آنکه باشد حریف
 وای آن کو عاقبت اندیش نیست
 دور بودن هر نفس از جاهلی

بیان رؤیة الکفار سیدنا صالح و ناقته باعین الحس الظاهرة

حقیراً لامعین له فان الله تعالى اذا اراد ان یهلك عسکر أو قوماً یریهم فی اعینهم
ذالك الخصم قليلا وحقیراً كما قال فی سورة الانفال (واد یریکموهم) ای
المؤمنین (اذا التقیتهم فی اعینکم قلیلاً ویتلکم فی اعینهم)

- (۱) حالاً اسمع قصة صالح من راقب اسمع المطع وین
أترك الصورة والمضى لها أعرف أطلب صحة الروح بها
(۲) فاللهي قد نظر الصورة ثم ينظر العافية بالنسبة ثم
واللهي العافية قد نظراً فهو العافية كم طهراً
(۳) ناقه صالح كانت صورة دقة عن سقمها مقهورة
ذا الفريق الر بالدوق حلق قطعوا أعصابها أرادوا خرق

حقیر دیدن خصمان صالح ناقه را چون حق تعالی حواسد لشگری را هلاک
گرداند در نظر ایشان خصمان را حقیر نماید (و یتلکم فی اعینهم لیقضى الله
امر آگان مفعولاً) (۱)

- (۱) بشو اکون قصه صالح روان سگدر از صورت طلب معنی آن
(۲) رأسه صورت بین به بید عاقبت عاقب منی یا بی عاقبت
(۳) ناقه صالح بصورت بد شتر بی بریدش از جهل آن قوم مر

(۱) مجمل قصه از این قراو است قوم نبود در صالح (ع) که مبعوث شده بود معجزه حواستند
که از کوه ناقه برآید و آن ناقه هم برابر خود بچه را بد صالح دعا کرد مسکها پاره شدند و آنسها
ناقه برآمد و همان جای بچه را بنیدگروهی ادر نمود و او ایمان آوردند و بقی بر کفر باقی ماندند و ناقه را
آب نمیدادند صالح فرمود ناقه را از آب منع نکند و یک روز باین ناقه آب دهد و یک روز سواشی
خود از این روی اشغی شود ناقه را شکست حر مصالح رسد فرمود کوه آب طلب کنید گر میباید
مسکی است دشوار عذاب شوید و گرنه هلاک خواهید شد چون کوه غائب شد و نیافتند صالح
فرمود پس ارسه روز هلاک خواهید شد و خود بیرون رمت بدارسه روز جر تمل آمد و یک آواز کرد
که از بهیب آن جگر آنها پاره شده و همه ببردند .

- (۱) إِذْ يَمَاءُ النَّهْرِ صَارُوا خَصْمَهَا
بِالْمَعَى فِيهِمْ إِحْشَرٌ وَلَمَّا
(۲) مِنْ سَحَابٍ وَمِنْ أَنْهَرٍ مُدَامٌ
شَرِبَتْ فَالْمَاءُ لِلْحَقِّ هُمْ
(۳) نَاقَةُ صَاحِبِ جَسْمِ الْعَاجِيزِ
وَالْهَلَاكِ بِالْكَمِينِ لَهُمْ
(۴) كَى عَلَى دِي الْأَمَةِ قَوْرًا يَقَعُ
نَاقَةُ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا أَنْعَجَتْ
(۵) شَحْنَةً قَهْرَ الْإِنَّةِ طَلِمَا
تَمَسَّ نَاقَةُ النَّزْرِ الْيَسِيرِ
(۶) كُلُّ دَوَّاحٍ صَالِحٍ كَأَنَّمَا قَهْرُ
كُلِّ تَفْسِرٍ غَوِيَتْ كَأَنَّ كَمَنْ
- تَضَعُوا بِالْحَقِّ مِنْهُمْ لَحْمَهَا
وَشَدِيدٌ لِحَرْصٍ صَارُوا كَالْهَمَاءِ..
نَاقَةُ اللَّهِ الَّتِي نَزَتْ مَقَامُ (۱)
مَعُوا عَنْ حَقٍّ أَفَرَّ لَهُمْ..
أَشْهَبَتْ صَارَتْ لِمَوْتِ الطَّالِعِينَ
تَطْلُبُ الْفَتَاكَ مُدَامًا بِهِمْ
مَا تَمَى مِنْ حَكَمٍ مَوْتٍ وَوَجَعُ
فَعَدَتْ جَرَتْ لَهُمْ كُلُّ الْغَضَبِ
لَهُمْ رَامَ لَلَا وَالْقَصَا
نَدَّةٌ كَأَمَّه صَارَ الْحَظِيرُ
كَأَنَّ فِي أَنْطَهْرِ قَدْ أَلْهَقَهُ
..قَطَعَ الْأَعْصَابَ رَهْنًا لِلْمَحْنِ..

(۱) ای ایهم لم یسمو الناقه عن ماء لله حقیقه ولكن منعوا ماء الحق عن الحق فدل تعالى فی
سورة الشعراء (هذه ناقة الله لها شرب مملوم)

- (۱) از برای آب جو خصمش شدند
(۲) ناقة لله آب خورد از جوی و میخ
(۳) ناقة صالح چو جسم صالحان
(۴) تا بر آن امت ز حکم مرگ و دود
(۵) شحنة ای قهر خدا ز ایشان بجست
(۶) روح صالح بر مثال اشتر است
- آب کور نان کور ایشان شدند
آب حق را داشتند از حق دریغ
شد کمبشی در هلاک طالعان
ناقة الله و سقياها چه کرد
خونبهای اشتری شهری درست
عس گمره مرد را چون پی بر است

(۱) صَالِحًا أَشْهَتِ الرُّوحَ النَّدَنَ
بِالْوِصَالِ الرُّوحَ تَهْنَأُ وَالتَّيْدَنَ
(۲) إِنَّ رُوحَ الصَّالِحِ الْآفَاتِ مَا
وَعَلَى النَّاقَةِ ذَا الضَّرْبِ وَقَعَ
(۳) إِنَّ رُوحَ الصَّالِحِ مَا قَبِلَا
إِذْ هِيَ نُورُ الْأَلَةِ فِي الْيَمِينِ
(۴) قَبْلَ ذَلِكَ الْحَقُّ مِنْ جِسْمِ دُنَى
وَيَرَوْنَ الْإِمْتِحَانَ وَالْعِقَابَ
(۵) مَا لَهُمْ حَرٌّ بِأَنْ كَانَ الْأَذَى
مَاءَ هَذَا الْكُوبِ دَوْمًا مُتَّصِلَ

أَشْهَتِ النَّاقَةَ سِرًّا وَعَلَنَ
فِي غَيَاءٍ وَكَرُوبٍ وَمَجْنٍ
قَبِلْتُ نَجَلْتُ بِأَرْضٍ وَسَمَاءِ
لَا عَلَى.. أَلَدَتِ الْمَسِي دَابَّتْ وَلَعَتْ..
بِنَلَادِي.. بَلْ عَنَّهُ سَارَ عَجَلَا..
لَمْ يَثِثِ الْمَغْلُوبُ الْكَفَرِ زَمَنَ
خَفِيَّةً حَتَّى لَهُ يَبْدُو الْعَنَاءُ (۱)
وَلَهُمْ يَأْتِي الْبَلَاءُ وَالْعَذَابُ
مِنْهُمْ فِي ذَا هُوَ أَيْدَاءُ ذَا
مَعَ مَاءِ التَّنْهِيرِ عَنْهُ مَا فُصِّلَ (۲)

(۱) قرب الحق تعالیٰ من الجسم راصله به علی.. هو ملاکمة (۱) باعتبار راحة الروح فی الانسان وهو ظهور نفس فی الالهة والاولیاء (۲) ماء اسهر ای ماء الروح واصل سحر.. الحقيقة لان الولی متصف باوصاف الله ومعذور له ما اراد.. بدن الله وقد ورد فی الحديث المدسی (من اهاب لی ولها عقد بارزی بالمعاصرة)

(۱) روح همچون صالح و نر نافه است
(۲) روح صالح قابل آفات نیست
(۳) روح صالح قابل آزار نیست
(۴) حق از آن پیوست با جسی نهان
(۵) پیغمبر کاردار این آزار اوست
روح اندر وصل و تن در لقا است (۱)
رحم بر نافه بود بردات نیست
نور یزدان سغیه کفای نیست
ناش آزارند و بینند امتحان
آب این خم متصل با آب جوست

(۱) یمی روح بر مثال اشتر که تن باشد سواد است و نفس گمراه او را پی بر است و میباید از او ترسید.

- (۱) وَلِذَا اللَّهُ بِجِسْمٍ لَهُ قَدْ
كَتَبَ بَدَأَ لِلْعَالَمِ كُلِّ يَصِيرُ
(۲) فَعَلَى قُلُوبِهِمْ مِطَ الظُّلُمِ
وَقَعُ فِي الصَّدْفِ اتِي صَرَدُ
(۳) نَاقَةُ جِسْمِ الْوَلِيِّ مَا تُنْطَلِقُ
لِمَكُونٍ مَعَ رُوحِ صَالِحِ
(۴) صَالِحٍ قُلْ لَأَنْ هَذَا جَسَدُ
تَعْدِ يَوْمَيْنِ وَ يَوْمٍ تَصِلُ
(۵) ثُمَّ أَيْضاً تَعْدِ يَوْمَيْنِ وَ يَوْمٍ
آفَةٌ فِيهَا عَلَامَاتُ ثَلَاثُ
- وَصَلَ مِنْ نُورِهِ فِيهِ أَعْدُ (۱)
مَلَجَتَا فِيهِ يَأْوُذُ وَالنَّصِيرُ
مَا رَأَى مِنْ أَحَدٍ أَبَدَى الْأَحَدُ
لَا عَلَى الْخَوْفِ نَالٌ عَنْهُ عَذْرُ (۲)
أَمْسَكَ الْعَمْدُ بِهِ كُنْ فِي الطَّرِيقِ
الشَّرِيكَ رَعِمَ أَتَى الطَّالِحِ
قَدْ فَتَنَتْهُ نَاهَوِي بِذَنبِهِ نَكْدُ
نَدَالُهُ أَمَقَّةٌ وَ الْوَجِلُ (۳)
تَصِلُ مِنْ قَابِضِ الْأَرْوَاحِ قَوْمُ
شَمَلُ بِمَكَا دَكُورًا وَ إِمَاتُ

(۱) ای اودع الله بحسبه نوره و سره و جمله بصیرت روحه (۲) ای بابر صرد ای صدف وجودهم لا الی جوهر و روحهم (۳) که قال تعالی فی سورة هود (صعدوا فی دارکم ثلاثة نام دالت وعد غیر مکتوب فلما جاء امرها حبا صالحا واللدن آمنوا معه)

- (۱) ران تعلق کرد با حسیش او
(۲) کس بیاید ردل ایشان طفر
(۳) ناقه جسم ولی را سده باش
(۴) گفت صالح چونکه کردید این جسد
(۵) بعد سه روز دیگر از جان مسان
- تا که گردد همه عالم را پناه
از صدف آید صردی بر گهر
ناشوی بر روح صالح حواحه تاش
بعد سه روز ز حفا نفعت رسد
آفنی آید که دارد سه شان

(۱) لَوْنٌ وَنَحْهَ كُلِّ قَرْدٍ مِنْكُمْ

بَانَ فِي لَوْنٍ وَ لَوْنٍ قَدْ طَهَرَ

(۲) فَيَوْمَ أَوَّلِ كَارِ عَمْرَانِ

ثَانِي يَوْمِ كَمَشِ الْأَرْحَوَانِ

(۳) وَ يَوْمِ ثَالِثِ كُلِّ الْوُحُوهِ

بَعْدَ هَذَا يَصِلُ قَهْرُ لَأَلَةِ

(۴) إِنْ أَرَدْتُمْ مَنَى عَنْ ذَا الْوَعِيدِ

ذَا فَصِيلِ الْمَاقَةِ نَحْوِ الْحَلِّ

(۵) إِنْ قَدَرْتُمْ تَمَسْكُوهُ فَالْمَعْرِ

وَ إِذَا لَمْ تَقْدَرُوا ظِيرَ الْأَمَلِ

(۶) مِنْهُ دَا بِذِ سَمْعُوا فِي مَرِهِ

كَالِ كَلَابِ رَكَصُوا مِنْ حَدِيرِ

يَفْعَلُ التَّسْدِيقَ دَوْمًا بِكُمْ

آخَرًا مُخْتَلِفًا عِنْدَ النَّظَرِ

وَجْهِكُمْ يَصْرُ حَوْفًا وَامْتِحَانًا

وَجْهِكُمْ يَحْصُرُ مِنْ حَوْرِ الرَّمَانِ (۱)

لَيْسَ تَسْوَدُّ وَ الْبُكَالِ تَشْوَةُ

أَيُّ لَا أَيْسَ الْقَرَارُ مِنْ إِدَاهِ

سِمَةً فِيهَا أَلَكُمْ صَدَقِي يَزِيدُ

رَكَصَ سَرْعًا قَوْمًا يَفْعَلُ

كَانَ يَأْمُرُو نَحْنُكُمْ وَالظَّمَرِ

لَكُمْ مِنْ فِيْهِ نَطَّ عَجَلِ (۲)

حَتَّى تَمُوتَ الْمَاقَةُ بِالْمَرَّةِ

نَاسِي تَمُنْ سَامِي الْحَظَرِ

(۱) الارحوان مغرب کلمه ارعوان الفارسیه فی الاصل وهو الاحمر بونا (۲) بسعة تبقیر حدرعجل

رنگ رنگ مختلف اندر نظر

در دوم رو سرح همچون ارعوان

نه در آن اندر رسد قهر اله

کره نافه سوی که دوید

ورنه خود مرع امید از دام جست

در پی اشتر دوید ندی چو سگ (۱)

(۱) رنگ روی جبهه تان گردد دگر

(۲) روز اول رویتان چون رعرعان

(۳) در سوم گردد همه روها سیاه

(۴) گرشان خواهید از من زین و عبد

(۵) گر تواندش گرفت چاره است

(۶) چون شنیده این ازو جمله تنگ

(۱) تنگ با کلف فارسی بمعنی دویمن -

- (۱) أَحَدَ مَا قَدَرَ ذَاكَ الْفَصِيلُ
 رَاحَ سَرْعًا وَمَا تَرَ الْجَبَلُ
 (۲) بِمِثْلِ رُوحٍ يَطْبُ مِنْ عَارِ الْقَدَرِ
 (۳) فَاقْصَا قَالَ رَيْسُ مَرْمًا
 عَمَقَ الصُّورَةَ لِلْأَمِيَّةِ
 (۴) مِنْ فَصِيلِ الْهَفَةِ الْخَاطِرَ لَهُ
 وَأَتَوَا بِالْأَخْصَنِ وَالْيَرَّ الْكَبِيرِ
 (۵) قَادَا قَسَمَهُ حَاءَ لِلْمَحَلِ
 يَسَوَاهُ تُحْرَمُونَ السَّاعِدَا
 (۶) هُمْ إِذْ هَذَا التَّوَعِيدِ الْكَدِرَا
 تَصْنُوا أَعْيَهُمْ وَانْطَرُوا
 يَلْتَحِقُ مَا وَجَدُوا فِي دَا الْقَسِيلِ..
 عَابَ عَنْهُمْ لَهُ مَا بَانَ الْمِثَالُ
 قَرَّ خَوْفًا حَائِبَ رَبِّ الْإِمْنِ (۱)
 صَارَ وَالْأَمْرَ لَهُ قَدْ حُتِمَا
 ضَرْبَ - أَضْمَرَ سُوءَ الْيَقِينِ
 طَيَّبُوا مِنْكُمْ عَشَقِ وَوَلَهُ (۲)
 لَهُ . فَهُوَ صَالِحُ لِقُطْبِ الْكَبِيرِ..
 لَهُ مِنْ ذَا تَحْصُونَ بِمَحَلِ
 قَدْ عَصَصْتُمْ . مَا حَدَرْتُمْ وَإِذَا..
 سَجَمُوا أَكَلِ . انْعَادَابِ الْخَطَرِ..
 ذَلِكَ . حَقِّ بِهِمْ مَا مَكُرُوا..

(۱) فیه، بقدم شبه مولانا الروح سیدما صالح والنافه بالنسب معاد (روح همچون صالح و من باقه است) (۲) الاصح ما ذكره الشيخ ولي محمد في شرحه من ان هذا البيت و لای بعد مقوله قول مولانا . مع قدس سره وان العصر الفارسی فی قول (خاطرش) رجع الى لولی و لصالح و صالح معه وان فصیل النافه هو خاطر الولی و خاطر الولی هو قسبل اسافه .

- (۱) کس قدمست اندر آن کره رسید
 (۲) همچو روح پاک کو ار تنگ تن
 (۳) گفت دیدید این قضا مرم شده است
 (۴) کره باقه چه باشد خاطرش
 (۵) گر بجا آید دلش رسید از آن
 (۶) چون شنیدند این وعید مکرر
 رفت و در کپسارها شد بیدید
 میگردد جاب رب المن
 صورت امید را گردن زده است
 که بجا آید زاحسان و برش
 ورنه تو میدید و ساعد را گران
 چشم نهاده آن را منتظر

- (۱) وَحَمَّهُمْ فِي أَوَّلِ يَوْمٍ رَأَوْا
وَمِنَ الْيَأْسِ لَهُمْ كَمٌ مِنْ نَفْسٍ
(۲) وَحَهُ كُلِّ مِنْهُمْ ثَلَاثِي يَوْمٍ
نُوبَةٍ التَّوْبَةِ مَعَ كُلِّ أَمَلٍ
(۳) وَبِئْسَ ثَلَاثِ وَجْهٍ الْجَمِيعِ
صَارَ حَكْمٌ صَالِحٌ صِدْقًا يَلَا
(۴) إِذْ جَمِيعًا هُمْ بِالْيَأْسِ الرُّؤْسِ
حَمُّوا كَالنُّوقِ فَوْقَ الرُّكَبِ
(۵) شَرَحَ هَذَا الْجَنَّمَ جَبْرِيلُ الْأَمِينِ
(۶) ذَلِكَ الْآنَ الَّذِي تَعْلِمُكَ
هَمْ بِهَذَا الْجَنَّمَ فَوْقَ الرُّكَبِ

(۱) اشاره الى الاية في سورة الاعراف (فاخذهم الرجعة فاصحوا في درهم جانبی فتولی
عصم وقل یا قوم لقد افسعکم رسالتی وکی لا یحسبون الصالحین)

- (۱) روز اول روی خود دیدند زود
(۲) سرخ شد روی همه روز دوم
(۳) شد سیه روز سوم روی همه
(۴) چون همه در ناامیدی سر زدند
(۵) در نسی آورد جبریل امین
(۶) دانوان دم زن که تعلیمت کنند
- میزدند از ناامیدی آه سرد
نوبت امید و توبه گشت گم
حکم صالح راست شد بی ملحه
همچو اشتر در دو زانو آمدند
شرح این زانو زدن را چایمی
وز چنین زانو زدن بیعت کنند

وَوَيْهَا الْكُلُّ بَكْوًا مِّنْ عَرِينٍ ..
 قَلْبَ - كَلَّا وَشَمَلًا بَدَدًا ..
 صَالِحَ عَادَ بِقَلْبِ كَيْدِ
 وَالصَّرَامِ .. خُرَّتْ نَادَتْ هَوَانُ ..
 سَمِعَ النَّوْحَ لَهَا مِنْهُ يَسِينُ
 لَهُ مِنْ نَّاحٍ بِهِ زَادَ الْكَدْرُ
 جَارَ وَالْوَجْدَ وَأَوَاعَ الْكَرْبِ
 وَدَمَوَعَ الدِّمِ مِنْ أَوْوَاهِهَا
 وَجَرَتْ كَالْمَهْرِ فِي وَجْهِ السَّيْطِ
 ذَا بَصْكَى حَزَنًا وَ زَادَ جَزَعًا
 نَاحٍ مِنْ حَزَنِ وَأَنَّ وَشَكْى
 مَنْ يَغْيِشِرُ بِأَطْلَرِ أَحْيَيْتُمْ
 ..إِذْ لَكُمْ كَمَرًا وَطَعْمَانًا دَرَيْتْ ..

قهر آمد نیست کرد آن شهر را
 شهر دید اندر میان دود و تفت
 نوحه پیدا نوحه گویان ناپدید
 گریه های جاسرای دلربای
 اشک خور از جاشال چون زاله ها
 نوحه بر نوحه گران آغاز کرد
 وز شما من پیش حق بگریسته

(۱) ضَرْبَةُ الْقَهْرِ غَدَوًا مُتَطَرِّينَ
 وَرَدَ الْقَهْرُ وَذَلِكَ اللَّدَا
 (۲) وَمِنْ الْحَلَوَةِ نَحْوُ السَّلْدِ
 قَرَأَى اللَّدَّةَ مَا بَيْنَ الدُّخَانِ
 (۳) قَهْوٌ مِنْ أَحْرَائِهَا دَوْمًا حَيْنِ
 ظَهَرَ النَّوْحُ الْكَبِيرُ وَالْمَسْرُ
 (۴) وَمِذَّ الْحَدِّ الْكَاءُ وَالصَّخْبُ
 (۵) سَمِعَ الْأَنَاتِ مِنْ أَعْصَانِهَا
 أَسْبَلَتْ كَالْوَدْقِ وَالطَّلِ السَّقِيطِ
 (۶) نَظَرَ صَالِحٌ لَمَّا سَمِعَا
 فَعَلَى مَنْ نَاحَ وَحَدَا وَبَصْكَى
 (۷) قَالَ يَا قَوْمُ السُّتَمُ السُّتَمُ
 وَأَنَا مِنْكُمْ لَدَى الْحَقِّ بَكَيْتْ

(۱) منتظر گشتند زخم قهر را
 (۲) صالح از خلوت بسوی شهر رفت
 (۳) ناله از اجرای ایشان می شنید
 (۴) گریه چون ارحد گدشت و های های
 (۵) ز استخوانهایشان شید او ناله ها
 (۶) صالح این بشنید و گریه ساز کرد
 (۷) گفت ای قوم بیاطل زیسته

(۱) قَالَ لِي الْحَقُّ عَلَى جَوْرِهِمْ
مَا بَقِيَ غَيْرَ الْقَلِيلِ وَالْعَذَابُ
(۲) أَنَا قُتِلْتُ النَّصِیحُ فِي قَبْدِ الْقَهْقَاءِ
لَبَنُ النَّصِیحِ مِنَ الْحَبِّ يَفُورُ
(۳) مِنْ كَثِيرٍ مَا عَمِئْتُمْ مِنْ جَفَا
لَسَّ النَّصِیحُ لِي قَدْ خَمِدَا
(۴) قَالَ لِي الْحَقُّ لَكَ لُطْفًا أَنَا
وَعَلَى رَأْسِ الْجُرُوحِ دِي أَضْعُ
(۵) صَافِيًا بِمَثَلِ السَّمَاءِ صَبْرًا
جَوْرَكُمْ مِنْ خَاطِرِي بِالْمَرَّةِ
(۶) مَرَّةً أُخْرَى نَصَحْتُ لَكُمْ
وَلَكُمْ مِنْ مَثَلِ كَالشَّكْرِ

إِصْبِرْ لِتَصَحُّهِمْ فِيمَنْ دَوْرِهِمْ
سَيَدْرِيهِمْ هَاءُ كَأَشْرَابِ..
قَبْدٌ مِنْ دَائِهِمْ أَقْبَى الشِّفَاءِ
وَالنَّصِیحُ لَوْلَاهُا دَوْمًا يَعُودُ
لِي وَكَدَرْتُمْ لِرُوحِي مَا صَفَا
فِي عُرْوَتِي.. وَعَلِمْتُ الْفَكْدَا..
أَهْبِ أُعْطِي سُرُورًا وَهَنَا
مَرْهَمًا يَشْفِيكَ بِمَا قَدْ وَقَعَ
قَلْبِي الْحَقُّ لَهُ مَا كَدَرَا..
نُطْفِ قَدَمًا وَ قَتْلُ الْفِطْرَةِ
وَأِلَى السَّلَامِ صَحَّتْ بِكُمْ..
وَكَلَامٌ قَتَلْتُ أَوْ كَالْعُسْرِ

(۱) حق بگفته صبر کن بر جورشان
(۲) من بگفته پند شد بند از جفا
(۳) بسکه کردید از جفا بر جان من
(۴) حق مرا گفته ترا لطفی دهم
(۵) صاف کرده حق دلم را چون سما
(۶) در نصیحت من شده بلو دگر

بدهشان ده نس نماید از دورشان
شیر بند از مهر جوشد و از صفا
شیر بند اسرده در رگهای من
بر سر آن زخمها مرهم نهم
روفته از خاطر من جور شما
گفته امثال و سخنها چون شکر

- (۱) لَبَنٍ صَافٍ يَطْعِمُ الْكَسْرَ
 لَبَنٍ طَابٍ وَشَهِدَ بِالْكَلَامِ
 (۲) فَيُكْمُ كَأَسْمِ عَادَا الْكَلَامِ
 حَيْثُ أَنْتُمْ مَقْدُنُ السَّمِ الْأَسَانِ
 (۳) لِمَ مَقُومًا أَكُونَ الْقَمِ قَدْ
 أَيُّهَا الْقَوْمُ الْمَحْبُورُ الْإِنَادِ
 (۴) هَلْ يَرَى مِنْ أَحَدٍ نَاحٍ عَلَى
 أَوْ عَلَى قَمِ عَادِيهِ تَفْ
 (۵) ثُمَّ نَحْوُ نَفْسِهِ أَوْحَهُ نَدَمِ
 وَيَكُ يَا بَائِخٍ مَا سَاوَى الْفَرِ
 (۶) أَنْتَ يَا مَنْ قَرَأَ الْكِتَابَ الْمَمِينِ
 تَقْرَأُ آيَةَ كَانُوا الْحَاسِرِينَ
 ظَهَرَ مُتَرَجِّجًا بِالتَّعْبِيرِ
 حَبِطَ قَمَتْ .. وَأَبْدَيْتِ التَّوَامَ ..
 وَالْمَدَى الرِّيَاقُ كَانَ بِالْمَرَامِ
 لَهُ وَالْأَصْلُ .. كُمْ فِيهِ أَرْبَعُ ..
 خَرَّ مَتَكُوسًا وَبَادَ وَ قَدْ
 أَسْمِ الْعَمِ الْكَثِيرُ وَالْفَسَادِ
 مَوْتِ غَمٍ لَهُ فِي هَذَا اللَّامِ
 شَرُّهُ أَوْهُ أَوْ أَبْدَى أَسَفِ
 وَحَهُ قُلْ بَوَّحِدِ وَالْمِ
 دَائِلُ الْخَوْصِ الْكَبِيرِ وَالْكَذَرِ
 بَاعْتَدَالِ أَعْوَجًا إِيَّاكَ حِينَ
 كَيْفَ آسَى خَلْفَ قَوْمٍ كَافِرِينَ^(۱)

(۱) الاية می سورة الاعراف (اللدین کذبوا شهادتہا کانوا ہم لحدسین مدلی علیہم وقال باقوم
 لقد املنکم رسالات ربی وصحت ککم فکیف آسوی علی قوم کافرین)

- (۱) شیر تازه از شکر اکیخته
 (۲) دوشما چون زهر گشته آن مغن
 (۳) چون شوم غمگین که مغم شد سرنگون
 (۴) هیچ کس بر مرگ غم نوحه کند
 (۵) رو بخود کرد و بگفت ای نوحه گر
 (۶) کو مغوان ای راست خواننده مین
 شیر و شهدی با سغن آمیخته
 راسکه زهرستان سید از بح وین
 غم شما بودید ای قوم حرون
 در هلاک دشمنان مو بر کند
 نوحه ات را می نیرزد این نفر
 کیف آسوی خلف قوم کافرین

- (۱) ثُمَّ فِي عَيْنٍ وَقَلْبٍ قَدْ وَجَدَ
رَحْمَةً فِيهِ بَلَا أَى سَبِّ
(۲) قَطْرَةٌ أَقْطَرَهَا الْحَيْرَانُ عَادَ
قَطْرَةٌ مِنْ تَحْرِ حُودٍ قَطُرَتْ
(۳) عَقْلَهُ قَالَ لَهُ هَذَا السَّكَاةُ
أَعْلَى الْمُسْتَهْزِئِينَ ذِي يَدِيقِ
(۴) قُلْ عَنِّي أَنَا تَسْكِي أَعْلَى
أَعْلَى عَسْكَرٍ حَقْدٍ لَهُمْ
(۵) أَعْلَى قَلْبِهِمْ مِنْ أَضْمَا
أَعْلَى مَبْطَلِقِهِمْ مِنْ سَمَةِ
(۶) أَعْلَى مَنْ هُمْ يَسِّرُ وَتَقَسَّ
أَعْلَى مَنْ عَيْنُهُمْ مَعَ فِيمَهُمْ
- لَهُ حُزْنًا وَبُكَاءُ لَا يَحْدُ
ظَهَرَتْ مِنْ ذَلِكَ أَدْنَى الْعَصَبِ
تَمَلًّا مِنْ سَطْوَةِ رَبِّ الْعِبَادِ (۱)
مَا لَهَا الْبَلَاءُ بِهِ ظَهَرَتْ
مِمَّ كَارَ وَلِمَ هَذَا الْعَمَاءُ
دَ السَّكَاةُ . لَهُمُ الْبُصْحَةُ حَقِيقُ .
فَعَلِيهِمْ مَنْ جَرَّ لِتَخْلُقِ الْتَلَا
أَنَّى الْتَلِيسِ مِنْ قَوْلِهِمْ
مَا بِالْبَصْدَةِ إِزْدَادَ عَمَى
كَأَنَّ كَاتِبِيَةً مَرَّ طَعْمُهُ
حَكَوْا الْكَلْبَ . وَمَنْ حَبَّ الدَّنَسَ .
مِثْلَ بَيْتِ الْعَقْرَبِ مِنْ ظُلْمِهِمْ

(۱) ای لا بحث لغت لایه بحر الوامع به لا بظهر رسم ولا علاج للغة الا اللمة التي طهر
عنها السكاة اسبب عن العقل لاولولها دل (عقل او میگفت که این گریه زچیت) (۲) نسخة ثابته
.. هذا المزاء ..

- (۱) باز اندر چشم و دل او گریه یافت
(۲) قطره ای بارید و حیران گشته بود
(۳) عقل او میگفت که این گریه زچیت
(۴) بر چه میگری بگو بر فلشان
(۵) بر دل تار یک بر زنگارشان
(۶) بر دم و دندان سگسارانشان
- رحمت بی همتی بر وی نتافت
قطره ای بی علت از دریای جود
بر چنان افسوسیان شاید گریست
بر سپاه کینه و بر غلشان (۱)
بر زبان زهر همچون مارشان
بر دهان و چشم کژ دم خانه شان

(۱) کسه دل در مصراع دوم مع یون و سکون عین مجبه سعی کیه و سخن چینی و تناهی کردن
میان مردم است چاکه در قوس مصرح آمده است .

- (۱) اَعْنَى مَنْ هُمْ يَقْدِرُونَ عِبَادَةً
أَشْكُرُ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا لَهُمْ
(۲) يَدُهُمُ وَالرِّجْلُ وَلَعَيْنُ الْقَضَبِ
أَقْوَحًا كَانَ قَبِيحًا وَدَمِيمًا
(۳) هُمْ لِمُسْقَبِهِ إِذْ كَانُوا اتَّسَعُوا
فَعَلَى الرَّأْسِ لِشَيْخِ الْعَقْلِ دَا
(۴) مَا أَشْرَوْا قَطْعًا إِذَا الْكُلُّ تَمَدَّنَا
قَالِيسَانِ الْوَاحِدُ لِلْآخِرِ
كَانَ مَعَ سَمْعٍ لَهُ وَالْبَاطِلُ

فی بیان معنی قوله تعالى فی سورة الرحمن مرج البحرین

یلتقیان یسهما برزخ لایقیان (۴)

- (۵) دَلْعَمِيدِ اللَّهِ مِنْ حَمِيهِ
لَهُمْ فِي سَقَرٍ يَطْهَرُ مَا
حَدَّثَ حَتَّى هُوَ فِي قَدَرَتِهِ
قَدْ أُعِدَّ وَبَيْنَ الْقِيَمَاتِ

(۱) ای لم یکنوا راعین فی المرتد ولا ملتفتین له بل کانوا بالصدقة و العداة کعباد مس
وکان کل منهم للآخر من جهة الطلوع لیس وعبیه وسمعه (۲) ی از سر البحر لعدای و البحر المالح
بیمهار برح یحاجر من قدرته تعالی لا یغنی حدهما عنی الآخر محبط و قد صرح الفراء بوله ته لی انه مرج
البحرین ای جسمانی و الروحانی یلتقیان بیهما برزخ لایقیان ای ان قلب الروح الانسانی حاجر
بیهما من ان یمیر یعنی لوم یکس حاجر القلب من القوى البدویة و السمیة لعیبر مراح القوى النوریة
العلویة من دحان القوى العقلیة السعیه

- (۱) برستبر و تسجر و ادوسشان
(۲) دستشان کڑ پایشان کڑ چشم کڑ
(۳) اذی تقلید وار رابات نقل
(۴) پیر خربی جسمه گشتند پیر حر

تفسیر آیه گریحه مرج البحرین یلتقیان بیهما برزخ لایقیان

- (۵) در بهشت آورد یزداں بدگن
تا سایدشان سقر پروردگان

- (۱) أَنْظِرْ أَهْلَ الْبَارِ وَالْجَنَّةِ
كَأَنَّمَا بَيْنَهُمَا مِزَانٌ
(۲) إِنَّ أَهْلَ الْبَارِ دَوْمًا خَبِطُوا
جَنَّتٍ قَافٍ عَدَى بَيْنَهُمَا
(۳) إِنَّ أَهْلَ الْبَارِ وَالْجَنَّةِ
بَيْنَهُمْ بَحْرٌ حَاضِرٌ لَا يَجْفَأُ
(۴) مِثْلَهُمَا فِي الْمَعْدِنِ كَانَ الْمَهَبُ
فَصَلَ بَيْنَهُمَا دَا الْأَخْتِلَافُ
(۵) مِثْلَهُمَا أَيْسَرُكَ الَّذِي فِيهِ الدَّرَجُ
خَلِطَتْ كَالضَّيْفِ كَانَ بِالنَّمْلِ
- لَهُمَا الدَّكَانُ دَوْمًا جَمْعًا
فِي الْوَحُودِ تَرُخُّ لَا يَتَغَيَّرَانِ^(۱)
مَعَ أَهْلِ الْمَوَدِّ فِيهِمْ رُطُوبًا
حَاحِرًا بِالْفَرْقِ حَاءَ لَهُمَا^(۲)
شَهَا وَالْكُلُّ فِي دَاكَ بَدَوَا
سَاحِلٌ فِيهِ . نَمَى الْبَحْرُ الْبَحِيطُ ..
وَالْتَرَابُ اخْتَلَطَ وَقَى الْغُلْبُ
مِائَةً قَفَرٍ رَحِيبٍ وَرِبَاطُ
يَطْمَتُ وَ(الشَّمَةُ) يَضْمَطُّ مَقَرٌ^(۳)
لَيْتَةً وَاحِدَةً ثُمَّ رَحَلُ

(۲) یلاهل ایلار واهل الجند مغربان و مصاحبات فی دکان الدنیا وھی تصویره الاساسیه بیهما حاضر متعینان عن الاحیاء و بعضی مایوس لیکمور لا للامرار امداد احسیه . (۲) ای قاف قبل کیف یکون لشیء محظا معبراً مان (همچو در کان حاش و در کرد داخلات) (۳) ای کده المؤمن و انکافر تراهم فی الصوره مدعی کمد فی رقه عبور الدنیا لاجل تربیبتهم ولا قرار لهما بل قرار هم مقدار مسافره لیله واحده کده (شمه) فی امر حه عیها فی الاصل وھی فارسه یعنی البحر الاسود العراق.

- (۱) اهل بار و جند را این همه کان
(۲) اهل بار و هن تور آمیخته
(۳) اهل بار و نور همه در میال
(۴) همچو در کان خاک و در کرد داخلات
(۵) همچنانکه عفت در در و شبه
- در میاشان برزخ لا یغیان
در میاشان کوه قاب اسکیخته
در میاشان بحر ژرف یکران
در میاشان صد بیان و رباط
مختلط چون میهمان یک شبه

- (۱) صَالِحٌ مَعَ طَالِحٍ مَشْتَبِهٌ
أَفْتَحَ الْغَرْفَ عَسَاكَ أَنْ تَصِيرَ
(۲) هَا هُوَ الْبَحْرُ كَمِثْلِ السَّكْرِ
طَعْمُهُ حُلْوٌ وَمِثْلُ الْقَمَرِ
(۳) نِصْفُهُ الْآخَرُ مَرٌّ بِالْمَذَاقِ
طَعْمُهُ مَرٌّ لَهُ الْفَلَوْنُ السَّدْفُ
(۴) بِصَلَاةِ الْآلِثِينَ مِنْ تَحْتِ وَأَوْجِ
مِثْلُ مَاءِ السَّحْرِ مَوْحٌ صَرَبًا
صُورَةً قُلُوبَ الَّذِي يَنْتَبِهُ
فَطَيًّا مَنَظَرُهَا فِي دَا تَصِيرُ
نِصْفُهُ حُلْوٌ صَفَى مِنْ كَدَرِ
لَوْنُهُ زَاهٍ حَمِيلُ الْمَطَرِ
بِمِثْلِ سَمِّ الْحَبَّةِ طَعْمًا وَفَاقِ (۱)
مِثْلُ كَنْقَرِ عَنْهُ مَا اخْتَلَفَ
فِي جِلْدِ رَرَا قَرْدًا وَزَوْجِ
مَوْجًا الْعَرَبِ مُدَامًا طَلِبًا (۲)

(۱) أراد ما نصب الأول من البحر، لا يباء ولا ولياء وبالنصب الثاني الكسر، والاشقاء (۲) أى كل عرفة مهم على مثال ماء البحر يعضط موج ماء البحر المر موح ماء بحر العدو وهذا الاختلاف بحسب الصورة وكسر فى الواقع ان ماء الحلو اللطيف يعتمد على وجه الباء البالح كذا أرواح أهل النار وأهل الآسور طهرا من مرتبة لا يعين مقابلين لانباء مصير العمال والجلال فاداهت عليهم دياح أسماء السموات حيث أرواح الاشقاء والمضاعف، تضاروا وقتاً وتنازكا وقتاً وداضطوا لعالم لأجساد احدهموا حسب احتلامهم فى عدم لأرواح على معنى قوله (ع) الأرواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف.

- (۱) صالح و طالح بصورت مشتبه
(۲) بحر را نيمش شيرين چون شكر
(۳) نيم ديگر تلخ همچون زهر مار
(۴) هردو برهم ميزند از تحت و اوج
ديده بکشا يو که گردى منتبه
طعم شيرين رنگ شيرين چون قمر
طعم تلخ و رنگ مظلم قير دار
برمثل آب دريا موج موج

- (۱) صُورَةُ الصَّرْبِ مِنَ الْجَسْمِ الْكَذِبِ
بِخِتْلَاطِ كُلِّ رُوحٍ فِي السَّمَاءِ
(۲) كُلُّ مَوْجٍ عَبَّ بِالصَّرْبِ صَرْبًا
تَقْلَعُ الْأَحْقَادُ طُرًّا فِي الصُّدُورِ
(۳) كُلُّ مَوْجٍ عَبَّ بِالنَّحْرِ عَلَى
كُلِّ حَبٍّ تَجَمُّ مَا قَدْ سَقَلَ
(۴) يَحْبُ لَحَبُ الْمَدِينِ طَعْمَهُمْ
حَيْثُ أَصْلُ الْحَبِّ كَانَ الرُّشْدُ
(۵) يَذْهَبُ الْقَهْرُ الَّذِي خَنُوا ظَهْرُ
وَمَنْهُ الْقَرَمُ مَعَ الْحُلُوِّ يَلْبِقُ
- وَالَّذِي صَاقَ فِيَا هَذَا أَغْبَرُ (۱)
كَانَ فِي صَلَاحٍ وَحَرْبٍ تَصَا
مَوْجٍ صَلَاحٍ مِثْلُهُ فِيهِ ذَهَبُ
تَقَمُّعُ فِي بَطْشِهَا كُلِّ الشُّرُورِ
صُورَةً أُخْرَى بَدَى فِي ذَا الْقَمَلِ
عَالِيًا مِمَّنْ لَهُ تَذَبُّ الْأَجَلِ
مَرٌّ لِلْحُلُوِّ فَيَعْلُوا ذُوقَهُمْ
وَالدَّلِيلُ الْقَاطِعُ وَالسَّنْدُ
جَانِبُ الْقَرَمِ لَهُ مَرٌّ أَقْوَى
أَنْ يَكُونَ أَوْ يَكُنْ حَقِيقٌ (۲)

(۱) اظهار توجیهات الشراح لهذا البيت ما ذكره بحر العلوم في شرحه لغارسی وحصه ان
بحر عرب لا ارواح واصلها حصل من حلولها في الجسم الصبيق و معنيتها الى عرصه ليد اما الارواح
ما هي ارواح وقل تكلم بالايديان فاست مغلطة بل الارواح اصله نذهب الى اصلح والارواح
لغالبه نذهب الى الحرب و لم يختلط اذ ذاك صف الروح لاصح نصف الروح الصبح
(۲) دن امرأة لوط و ابن نوح لما اختلط امم الاشقياء صارا منهم

- (۱) صورت برهم زدن از جسم تنگ
(۲) موجهای صلح برهم میزنند
(۳) موجهای جنگ بر شکل دگر
(۴) مهر تلغیان را بشیرین میکند
(۵) قهر شیرین را تلخی میبرد
- اختلاط جانها در صلح و جنگ (۱)
کینه ها از سینه ها بر می کنند
مهرها را می کنند زیر و زبر
زانکه اصل مهرها باشد و شد
تلخ با شیرین کجا اندر خورد

(۱) شرح عربی بالا را ملاحظه کنید که از شرح فارسی بحر العلوم بطور اجمال ترجمه شده است

- (۱) أَبَدًا لَا يَطْهَرُ مِنْ ذَا الْقَطْرِ
بَلْ مِنْ الْكُؤُوبِ لِلْمَقْبَى هُمْ
(۲) مَقَلَّةٌ تَرْتَوِي لِحَسَنِ الْعَاقِبَةِ
مَقَلَّةٌ تَرْتَوِي لِأَصْطِلِ مَدَامَ
(۳) فَلَكُمْ شَيْءٌ خَلَى كَالسَّكْرِ
وَهُوَ فِي الْوَاقِعِ سَمٌّ فِي عَمَلٍ
(۴) قَمْنٍ أَزْدَادَ ذُكَاةٍ عَرِيفَةٍ
إِذْ رَأَى حَوْلَهُ جَمْعًا نَظَرًا
(۵) ذَلِكَ الْآخِرُ مَا أَنْ شَمَّةٌ
ذَلِكَ الْآخِرُ لَوْ فَوْقَ الشَّفَةِ
- مَا غَدَى حُلُوءًا وَمَرًّا الشَّرُّ
قَدَّرُوا أَنْ يَنْظُرُوا كَلِمَهُمْ
تَقَدَّرَ تَرْتَوِي الْأُمُورَ أَصَابَتُهُ
فَقَرُّورَ وَخَطَا بَيْنَ الْأَنَامِ
طَاهِرُ الْأَمْرِ حِمْلُ الْمَطَرِ
أَضْمِرَ أَوْ سَكْرٍ تَوَا فِتْلَ
وَوَيْمًا فِيهِ لِقَيْرٍ وَصَفَةٍ
وَأَزْدِحَامًا لِأَذَاهُ بَهْرًا
عَلِمَ بِهِ وَرَدَ طَعْمُهُ
وَضَعَّ وَالسِّنَّ ذَوْقًا عَرِيفَةً

- (۱) تلخ و شیرین زین نظر نماید بدید
(۲) چشم آخر بین تواند دید راست
(۳) ای بسا شیرین که چون شکر بود
(۴) آنکه زیر کتر بود بشناسش
(۵) وان دگر بشناسش چون بو کند
- ار در بجه عاقبت ناسد دید (۱)
چشم آخر بین عرو راست و عطاست
لیک زهر اندر شکر مضمر بود
چونکه دید از نورش اندر کشمش
وان دگر چو بر لب و دیده ان زد

(۱) یعنی تلخ و شیرین از نظر ظاهری ظاهر میشود بلکه از دهن عاقبت مسمار میگردد برای اینکه در آخرت حشر هر کس بسوی اسی که مناسب او باشد یعنی حشر انقیاء بسوی اسی و حشر اشقیاء بسوی اسی دیگر ما بر این تنها بصیرت آنها را تمیز میدهد و مراد از چشم عاقبت بی همین بصیرت است.

(۱) ذَلِكَ الْوَاحِدُ مِنْهُ فِي الْأَمَامِ

ذَلِكَ الْآخِرُ لَوْ مِنْهُ الْيَدَا

(۲) فَلَهُ بِالْعِلْمِ رَدَّتْ شَفَتُهُ

وَلَوْ الشَّيْطَانُ قَدْ نَادَى كَلَوَا

(۳) ذَلِكَ الْآخِرُ فِي حَلْقِهِ بَانَ

ذَلِكَ الْآخِرُ مِنْهُ فِي الدَّنْ

(۴) ذَلِكَ الْآخِرُ يَأْتِي فِي الْحَدَثِ

نَفْسًا يُعْطِيهِ تَعْدُ نَفْسِ

(۵) ذَلِكَ الْآخِرُ مِنْ بَعْدِ الشُّهُورِ

ذَلِكَ الْآخِرُ مِنْ بَعْدِ الْعِمَامِ

شَمَّ رِيحًا وَدَرَى مِنْهُ الْقَرَامُ

وَضَعَ رَدُّ لَهُ مَا عَمِدَا

قَالَ أَنْ يُلْحَقَ تَدُو صَفِيَّةُ

مَنْهُ فَهُوَ سُكَّرٌ أَوْ غُلَّ

أَنَّهُ السَّمُّ وَكَالْسُكَّرِ كَانَ

شَهْرٌ وَافْتَضَحَ مَرَّةَ الزَّمَنِ

لَهُ لِحْرَاقٌ وَفِي رَفْعِ الْخَبَثِ (۱)

جَرَحَ قَلْبِي قُبَّ كَالْقَبْرِ

وَأَسَابِعِي وَأَيَّامِي تَدُورُ (۲)

فِي الْقُبُورِ وَرَفَاتِ الْعِطَامِ

(۱) اراد بدانست كه السامك الذي هو ادون من ان يدعم السم قل هريبه له وعتار تصبى الروح

بالعرة لما اعور من اكل اسفة الحرام و انواع العاصم بعد للبراسة والجوع وعبره صديريل
عنه تدث سفة و انواع لحدث . (۲) اراد بذلك السالك الذي حين المرض و قل سوت استيعض
وتب وسك اول الذي قل السوة سوت

وان دگر چون دست بنهد کرد رد

گر چه بهره میرسد شیطان کدو

وان دگر رادر بدن رسوا کند

دمیسم زخم جگر دوزش دهد

واندگر را بعد مرگ اندر قبور

(۱) وان دگر در پیش رو بوی برد

(۲) پس لبش و دش کند پیش از گلو

(۳) وان دگر را در گلو پیدا کند

(۴) وان دگر را در حدث سوزش دهد

(۵) وان دگر را بعد ایام و شهور

- (۱) وَلَوْ أَنَّمِثَّةٌ فِي قَعْرِ الْقُبُورِ
فَادَا لَأُنْذِرُ فِي يَوْمِ الشُّورِ
(۲) فَيَذَا الْعَالَمِ كُلِّ مُكْرٍ
لَهُ مِنْ دَوْرِ الزَّمَانِ وَالْمَلِكِ
(۳) فَيَسْبِي وَحَتَّى حَتَّى بِهَا
وَلَهُ لَوْنٌ يَجِي وَاشْتِمَالِ
(۴) وَحَبَّ عَامَانِ بَعْدَ الْعَشْرِ
تَحْدِثُ النَّظْمِ مِنْ نَضْحِ الشَّمْرِ
(۵) وَإِلَى عَامَيْنِ أَيْضًا فِي الْحَصْرِ
وَالْعَامِ وَاحِدٍ أَيْضًا وَصَلِ
(۶) وَلَبَدَا فِي سُورَةِ الْأَنْعَامِ قَالَ
- لَهُ أَنْعَمُوا وَتَقَى زَهْرَ السُّورِ
يَطْهَرُ يَحْزَى عَوِيلاً وَتُورِ (۱)
وَنَاتٍ مُشْرِعٍ غَصَبِ طَرِي (۲)
مَهْلَةً حَاطِرَةً فِيهَا سَدَتْ
يَجْدُ الْأَمَلِ مِنَ الشَّمْسِ أَسْهَا
وَصِيَاءٌ وَتَحْتَى فِي الْكَمَالِ
تَقْصِي حَتَّى بِهَذَا الشَّجَرَةِ
طَالِعَ السَّعْدِ قَرِيْبًا لِلْمَطْمَرِ
الْكَمَالِ تَصِلُ تُجَلِّي النَّظَرِ
أَحْمَرُ الْوَرْدِ بِهِ النَّظْمُ حَصَلَ
وَإِصْفَاً لِلْأَحْمَرِ رَبُّ الْعِجَالِ (۳)

(۱) اراد بیدار شدن من بؤرعه عذاب قبر الى يوم المثل والشور (۲) اراد که بدینسان
بدینون الحق حتى يطهر وامن الذنوب وكذلك السالكون لا يصلون حتى يغصوا من التنبات والكثرة
(۳) الآية (هو الذي خلقكم من طين ثم قصي اجلا واجل مسمى عنه ثم اسم تنزوا)

- (۱) ور دهمدش مهنتی اندر صور
(۲) هر نبات و شکری را در جهان
(۳) سالها باید که تا از آفتاب
(۴) پنج سال و هفت باید تا درخت
(۵) بار تره تا دو ماه اندر رسد
(۶) بهر این فرمود حق عز وجل
- لَا يَدَّ آنَ بِيْدَا شَوْد يَوْمَ الشُّورِ
مَهْنَتِي بِيْدَا سَتِ از دور زَمَانِ
لَعْلَ يَابَدَ رَنَگِ وَرَحْشَايِ وَتَابِ
يَابَدَ از مَيوهِ رَسَائِي مَرِ بَحْتِ
نَازِ تا سَالِي گِلِ أَحْمَرِ رَسَدِ
سُورَةُ الْأَنْعَامِ نَرِ ذَكَرِ أَجَلِ

- (۱) تَسَبَّعَتْ ذَا فَكْلٍ شَعْرَةً
سَمْعًا أَجْمَلَهَا وَ مَاءَ الْحَيَوَانِ
(۲) ذَا كَلَامًا لَا تَقِلُّ مَاءَ الْحَيَاتِ
وَأَنْظِرِ الرُّوحَ الْجَدِيدَ فِي بَدَنِ
(۳) نَكْتَةً أُخْرَى تَسْبِغُهَا يَارِيقُ
هِيَ مِثْلُ الرُّوحِ كَانَتْ بِأَيْدِيهِ
(۴) فِي مَقَامٍ كَانَ سَمِ الْحَيَةِ
مِنْ تَصَارِيفِ الْأَلْهِ دِي الْجَلَالِ
(۵) فِي مَقَامٍ كَانَ سَمًا فِي مَحَلِّ
فِي مَقَامٍ كَانَ كَهْرًا فِي مَحَلِّ
(۶) فِي مَقَامٍ كَانَ شَوْكًَا فِي مَحَلِّ
فِي مَقَامٍ كَانَ خَلًّا فِي مَحَلِّ
- تَسَبَّعَتْ مِنْ شَعْرَتِ عَرَبْكَرَةٍ
إِنْ شَرِيتَ أَهْمًا بِهِ مَرَّ الزَّمَانِ
قُلْ هُوَ الْأَسْمَاءُ حَلَّتْ وَ الْإِصْفَاتُ (۱)
حَرْفِ أَلْتَهُ الْعُصُورِ وَ الْمَحْنِ
وَ أَمْعِنِ الْعِصْرَ وَ كُنْ فِيهَا الدَّقِيقُ (۲)
كَثْرَةً طَوْرًا وَ طَوْرًا خَافِيَةً
... دَا مَعِيدًا هَيْسَمِ بِأَمْرَةٍ .
مَنْ يُعِيدُ أَلَمَ خُذُوا بِأَلْمَالِ (۳)
كُلَّ تَرْيَاقًا وَ بُرَّةً لِيَمْلَأَ
التَّجْدِيدِ التَّلَاقُ وَفَقَّ الْأَمَلِ
كَانَ كَالْوَرْدِ اللَّذِي يَسْكَا حَمَلِ
كَانَ... كَالْخَمْرِ سُورًا وَ جَذَلِ .

(۱) نسخه نایبه قل و در شع بین الظلمات - (۲) ردایها طاهره لهماوف حایه لعیبه
(۳) ای ن هده لتصاريف مصره سالك البندی ماله للستهی -

- (۱) این شنیدی مو بیویت گوش باد
(۲) آب حیوان حیوان معروان این راسخن
(۳) نکتۀ دیگر تو بشنو ای رفیق
(۴) در مقامی هست هم این زهر مار
(۵) در مقامی زهر و در بجائی دوا
(۶) در مقامی خار و در بجائی چو گل
- آب حیوانست بخوردی لوش باد
جان تو بین دو تن حرف کهن
همچو جان او سخت پیدا و دقیق
از تصاریف خدایى خوشگوار
در مقامی کدر و در بجائی دوا
در مقامی سرکه در بجائی چو مل

- (۱) فی مقامِ کَانَ خَوْفًا فی محل
 فی مقامِ کَانَ بَخْلًا فی محل
 (۲) فی مقامِ کَانَ قَفْرًا فی محل
 فی مقامِ کَانَ قَهْرًا فی محل
 (۳) فی مقامِ عَکْبَرًا کَانَ الْقَصَاءُ
 فی مقامِ التَّرَابِ فی محل
 (۴) فی مقامِ کَانَ عَیْبًا فی محل
 فی مقامِ کَانَ صَخْرًا فی محل
 (۵) فی مقامِ حَنْظَلٍ وَ الشَّکَرِ
 فی مقامِ کَانَ حَذَفًا فی محل
 (۶) فی مقامِ کَانَ ظُلْمًا فی محل
 فی مقامِ کَانَ حَهْلًا فی محل
- الْأَمَانِی وَ الرَّجَاءُ وَ الْأَمَلُ
 الْقَطَا وَ الْجُودَ عَمَّ وَ شَمَلُ
 الْفِیْ وَ الْوَقْرَ مَالًا وَ حَلَلُ
 الْإِرْضَا وَ الْقَفْوَ أَوْقَاتِ الزَّوَلِ
 فی مقامِ وَ التَّحْطِی وَ الْبِیْضَاءُ
 کِبَاءُ صَغَرُ الْبَلِّ حُلُ
 کَارْمَدًا مِثْلًا لِقَدْ شَمَلُ
 حَوْهَرًا کَر لَه شَانِ أَجَلُ
 فی محلِ آخِرِ الْعَمْرِ
 دُرَا کَر وَ حَسْمًا مُتَنَدِّلُ
 مَحْضُ عَذَابِ کَر فی الْحَذَفِ حَلَلُ
 عَیْنِ عَقْلِ نَمَدِ عَنْهُ الْحَذَلُ (۱)

(۱) - حجة ثانیة - بر دل

- (۱) در مقامی خوف و در جایی رجاء
 (۲) در مقامی فقر و در جایی غنی
 (۳) در مقامی دردی در جایی صفا
 (۴) در مقامی عیب و در جایی هنر
 (۵) در مقامی حنظل و جایی شکر
 (۶) در مقامی ظلم و جایی محض عدل
- در معنی مع و در جایی عطاء
 در مقامی قهر و در جایی رضا
 در مقامی حاک و جایی کیبیا
 در مقامی سنگ و در جایی گهر
 در مقامی خشکی و جایی مطر
 در مقامی جهل و جایی عین عقل

- (۱) هَبَّةٌ كَأَن ضَرَدَ الرُّوحَ هُنَا
إِذْ هُوَ كَانَ لِذِيكَ التَّعَلُّ
(۲) مَا تَرَى لِمَاءَ عَدَى هِيَ الْخَضِرُ
لَكِنَّ إِنَّا لِنَعْلَمُ نَضْجًا وَصَلُ
(۳) ثُمَّ ذَا فِي الْكُوبِ مَرًّا وَحَرَامٌ
وَلَوْ أَنَّهُ هَاجَ الْمَقَامُ
(۴) فِي الْأُمُورِ الْأَحْيَاءِ مَا حَصَلَ
فِي الظُّهُورِ الْكَامِلِ السَّائِبُ قَدْ
وَأَمَّا حَرْ سَقَامًا وَعَمَّا (۱)
وَصَلَ صَارَ الشِّعَاءُ لِنَعْلَمُ
حَامِصًا جَدًّا كَرِيهَ الْمُطْعَمِ
حَسًّا كُنَّ وَحُلُوءًا كَالْعَمَلِ (۲)
صَارَ مَقُورًا بَدِيًّا هِيَ الْأَدَامُ (۳)
لَهُ كَانَ ذَا غَدَى نَعْمَ الْأَدَامُ
هَكَذَا كُنَّ يَمْنَلُ ذَا وَصَلَ (۴)
عَرِفَ هَذَا لَهُ الْمَعْنَى وَجَدَ

(۱) ای وای که سر را روح الهی الا به ما وصل می شد که الهی صارد و او را
(۲) سحرة نامة - طیب که و حلوه کالعمل (۳) ای آن که در می میسدی کالعمل و می الهی کالعمل
(۴) ای فی انتمیات و اعیان الممکات عاوت و هذا التفاوت بمره عارف سکن به شتی
من الاسماء اللى انتمیها کان ظهور الاعیان -

- (۱) گر چه اینجا او گویند جان بود
(۲) آب در غوره ترش باشد و لیک
(۳) باز در خم این شود تلخ و حرام
(۴) این چنین باشد تفاوت در امور
چون بدانجا تو رسد درمان بود
چون باکوری رسد شیرین و نیک
در مقام سرکه گی نعم الادام (۱)
مرد کامل این شناسد در ظهور

(۱) اشاره فرموده بپسر اکرم (نعم الادام الغل)

فی بیان معنی اللّٰذی یفعله الولیّ الکامل ان ذلک الفعل لا یلیق

بالهتدی لانه منه قلة آدب و یحصل به نقصان ولان الحلو لا یتضر بالطیب و تضر
بالمریض والبرد والذّاح لا یضر بالخب لانه وصل لمرّة الکمل ولكن یصران
بالحصرم لانه لم یكمل ولانه الان فی الطریق وهو لم یبع مظهره
(لیغفر لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر)

- (۱) تو ولی اکل سمّ عسل   حوّل صغماً هیثمّ ما اکل (۲)
وَإِذَا مَا الطَّالِبُ مِنْهُ أَكَلَ   فکَرَهُ أَتَوَدَّ وَصَلَ وَاحْتَلَّ
(۲) رَبِّي هَبْ بِي مِنْ سُلَيْمَانَ وَصَلَ   وَمَا كُنْ دَعَى الْبِكْرِ رَلْ (۳)
رَبِّي دَا اَمَلْتُكَ وَأَنْدَسْتُ أَنْذَ   عَيْرِي لَا تُعْطِ بِي اَلْحَقُّ أَحَدَ

(۱) ای به وصل لمرثه لا رشد لانه مریض و فی به به لخصرم و ای به به لمرثه لظنهم
الذی بصره و فیهم بلدی عینه و بصر بقوله تدانی (یا صغبتك و صغبتك لمرثه ان صغبتك
دنت و ما تأخر) و معناه بحسب الظاهر ای عصبه الانساء (ع) و فی لمرثه لمرثه و صواع
جلاله ما عدم من ذنبت و عودت من یسه خلق روحه و ما تأخر من ذنبت و وجودت من لانه و ذنبت الوجود
هو الشریکه فی الوجود و غیره ای سره سور الوحده لبحو تاز صلبه الانسنة و یتیم عینه عمت و هو
بود و عدا به (۲) ارد داسم استعداد البه به (۳) و ای تدانی ای - ورة (مر) (دلفه و ما سلیمان)
ای امله سلب مکه لاردواجه بأمره او امله سلبها آسنة و کانت بعد العلم فی دانه من غیر علم
و کان مکه فی حاتم و مرعه مره و وصمه بعد مرآه هده علی عاربه فیدتها حی و صوره ساجد و حده
مها (و لیبها علی کرسیه حیدر) و ذلک لخصی و هو صغرا و عره حیدر علی کرسیه و هاب با سلب
(ثم اناب) ای رجع الی مکه بعد امام ای لیس حیده و جلی علی کرسیه (و دای رب عفر لی و هب لی
ملکاً لا ینفی لاحد من بعدی) ای سوای -

در معنی آنچه ولی کامل گذر مرید را نشاند گستانی گردن و همان سر را گردن
که حلوا طیب را زیان ندارد اما بیمار را زیان دارد و سرما و برف انگور
رسیده را زیان ندارد اما نوره را زیان دارد که در رهسب و داخل
(لیغفر الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر) شده است

- (۱) گر ولی رهبری خورد نوشی شود   و ر حود طالع سه هوشی شود
(۲) ربی هب لی از سلیمان آمده است   که مده غیر مرا این ملک و دست

- (۱) أَنْتَ مَعَ غَيْرِي ذَا اللَّطْفِ الْقَمِيمِ
اشنه همد اللطف الحسدا
- (۲) نَكْتَهُ (لَا يَنْفِي مِنْ قَوْلِهِ)
سر من غدی من المخذی نه
- (۳) تَلْ هُوَ فِي مَكِّهِ الْفِ حَظَرُ
تل هو فی مکه الف حظر
- (۴) إِنْ خَوْفُ الرَّأْسِ قَدْ جُمِعَ حِينَ
اِنْ خوف الرأس قد جمع حين
- (۵) بِإِذْنِهِ يَلْتَمِمْ مَنْ
بإذنه يلمم من
- وَأَتَوَالِدُ دَعٍ.. زِدِ الْقَضْلَ الْعَظِيمَ..
مته لكن تم يك ذا أبدا
- أَتَنُو دَلُّوْجِ أَقْتَدِي فِي فَعِيهِ
أبدا لا تدري ليس أهله
- نَظَرُ وَ الْوَاقِعِ مِنْهُ سَتَرُ
شرة فی شرة ملك الدنيا
- مَعَ خَوْفِ السَّرِّ مَعَ خَوْفِ الْبَدَنِ (۱)
ما وخذ نحن فی كل زون
- لِسُلَيْمَانَ عَزِي رَأْبَا وَفِي
شم او لوب بدی صفا فصف

(۱) فی هذا اشارة سی القاء وسوسة شیئ من الشهوات علی کرسی صدر سلیمان وهو القلب ویتس
به کما اشرنا الیه قلا -

- (۱) تو مکن «غیر من این لطف وجود
- (۲) نکته لا ینفی می خوان جهان
- (۳) بلکه اندر ملک دید او صد خطر
- (۴) بیم سر بایم سر ما سم دین
- (۵) پس سلیمان همتی باید که او
- این حسد را ماند اما آن بود
- سر من جدی ز بخل آن مدان
- موبو ملک جهان بد بیم سر
- امتحان نیست مارا مثل این
- بگنود یا صد هزاران رنگ و بو

- (۱) مع ما كانت له من قوَّة
أيضاً الموج ليدانملك العن
(۲) فعلى كرميه اقرأ جسداً
كيف منه التفت في ملك وسبع
(۳) إذ عليه كان من هذا الجزع
فعلى كل الملوك في الدنا
(۴) فالشفيح صار قال الملك ذا
إعطيه من كان صفواً ذا كمال
(۵) كل من أعطيت هداً من كرم
فصليمان هو وهو انا
- هكذا قاهرة أو سطورة (۱)
رنت منه وفات ما الشمس
نحن القينا و قمي الرشا
خالياً طن وما فيه مطيع (۲)
الغار وقع لاقى الفزع
رحمة زاد لها جر الهما
والغنى من زاد جهداً وأدى
كالذي أعطيتني يا ذا الجلال
وآله لظما أردت ونعم
كنت أيضاً ولت يدي الشا..

(۱) لما قال الله له لي في لانة (ادرس عليه بالعن) بعد الروال (صافات) الغل العامة
على ثلاث والرابعة الاخرى (الحاء) وكانت افس مرس بعد بلوغ العرس تسعة منها عرت الشمس
ولم يكن يصلي بعصره عنم فقال (بي حس حب العير) اي اودت حب العن (عن ذكر ربي) صوة
العصر (حتى توارت) اي الشمس ما جدد اي اسفرت (مطلق معاً) باليف (بالوق) جمع ساق
(والاعناق) اي دجها وقطع رجب نرما الى الله تعالى (۲) مرت الاشارة الى معنى هذا البيت في ترجمة
قوله (ربي هبلي از سليمان آمده است)

- (۱) با چنان قوت که او می بود هم
(۲) خوان تو القينا على كرميه
(۳) چون براو بنشت زاین اندوه کرد
(۴) شد شفيح و گفت این ملك و نوا
(۵) هر که وا بدهی و بخشی از کرم
- موج آن ملکش مرو می ست دم
چون بماند از ملک تخت خود تهی
بر همه شاهان عالم رحم کرد
با کمالی ده که دادی مر مرا
آن سلیمانست و آنکس هم هم

- (۱) هُوَ بَعْدِي لَمْ يَكْ لَكِنْ مَعِيَ   كَانَ دَوْمًا ذَلِكَ أَقْبَمَهُ وَبَعِيَ (۱)
 مَا تَكُونُ مَعِيَ فَهُوَ ۱
 (۲) شَرَحَ هَذَا الْقَوْلَ فَرَضَ وَحْشًا   لَكِنْ إِنِّي أَنَا أَيْضًا طَائِفًا (۲)
 بِحَدِيثِ الْمَرْءِ وَالرَّحْلِ   أَزْجَعُ أَذْكَرُ حَتَّمُ الْقَمَلِ
 فِي بَيَانِ حِكَايَةِ مَا جَرَأَ لِلْأَعْرَابِيِّ وَزَوْجَتِهِ وَخُلَاصَةِ قِصَّتِهِ أَيْ تَمَامِهَا
 (۳) إِنْتِهَاءُ مَا حَرَى بِنَرْحَلٍ   مَعَ تَبَيَّنَ الْمَرْأَةُ بِالْقَمَلِ
 نَفْسُ قَلْبِ الْمُتَخَصِّصِ نَصًّا طَبَّ   وَإِلَى ذِكْرِهِ بِالنَّصْدَقِ وَثَبَّ (۳)
 (۴) فَحَدِيثُ الْمَرْءِ وَالرَّحْلِ   حَاءُ كَالْتَقَبِ وَغَمَدُ الْقَمَلِ
 دَأْ مِثَالِ النَّفْسِ وَأَعْقَلُ لَكَا   إِذِيرُهُ دَوْمًا هُمَا كَانَا بِكَأ...

(۱) ای فهو لا يكون بعدی من هو مکنون معی من الرتبة ولو ابداع رعی می لرمان وبعظ معی
 ما تكون هو ، بلا ادی ، ولا راع لان الاعداد بمعنی والحصول بصورة لان حقيقة لاساسة ليست
 من جهة المعجم وسم والحد من هی عبارة عن اللغظة المحررة التي مظهر لاسماء والصفات ، لكن به
 الالهي ومرت معنی بعد لاحديه ولا جدال می هذ الاتحاد (۲) ای شرح هذا القول (ان کس هم منهم)
 وقوله (خود چه بود) ووصیج الاتحاد اسموی میباشد واجب ولكن لا رجع ای قصة رجل الاعرابی
 و امرأته (۳) ای عند التخص حسب الدین يطلب لاطلاع عنی بابة هذه لغظة ولهذا قل
 (ماجرای مرد وزن افتاد قل)

- (۱) بود او بعدی ولی باشد معی   خود معی چه بود مهم بی مدعی
 (۲) شرح بر درس است گفتن ليك من   باز میگرددم بقصه مرد وزن

المخلص ماجرای اعرابی وچفت او

- (۳) ماجرای مرد وزن را مخلصی   باز میجوید درون مخلصی
 (۴) ماجرای مرد وزن افتاد قل   آن مثال نفس خود میدان و عقل

- (۱) إِنَّ هَذِي الْمَرْأَةَ وَالرَّجُلَا
حَسَبًا رَجُلَيْهِمَا لِلْحَسَنِ
(۲) وَهُمَا الْأَثَابُ دَانٍ مِنْ هُمَا
فِي الدُّنَا هُدًى التَّرَايَةِ مِنْ
فَيَوْمٍ وَبَلِيلٍ فِي جِدَالٍ
(۳) فَأَثَبَتْ الْحَاقِقَاءُ دَائِمًا
يَعْنِي مَاءَ التَّوَجُّهِ وَالْخُضْرَاءُ الْخَوَانُ
(۴) حَكَّتِ الْأَمْرَاءُ النَّفْسَ بَانَ
تَارَةً تَعْنِي التُّرَابَ لِلْخُضُوعِ
(۵) وَمِنْ الْأَفْكَارِ ذِي الْعَقْلِ أَيْ
غَيْرُ عَمِّ اللَّهِ فِي فِكْرِيهِ
(۶) هُنَاكَ سِرُّ الْقِصَّةِ دِي الْحَقَّةِ
صُورَةَ لِقِصَّةِ اسْمَعْ بِالتَّمَامِ
- مِنْ هُمَا نَفْسًا وَعَقْلًا حَصَلًا
وَالْقِيَحُ قَيْدًا فِي الرِّمَنِ
قَيْدًا الرِّجَتَيْنِ دَوْمًا مِنْهُمَا (۱)
قَدْ عَدْتُ دُرَّ الرَّرَايَا وَالْحَسَنِ
وَحَرْبِ مُسْتَمِرٍّ وَ قِيَالٍ
تَطْلُبُ الْمَرْأَةُ عَدَّتْ لَابِه (۲)
وَالْمَقَامِ وَ أَمَى كُلِّ رَمَانٍ
تَطْلُبُ أَحْيِيَهُ فِي كُلِّ دَمَنِ
تَارَةً تَطْلُبُ عَرَا وَ طَبُوعِ
حَلِيِّ بَادَاتِ مِنْهَا مَا وَحَدِ
مَا أَتَى تَتَقَبَّضُ مِنْ قِطْرِيهِ
وَأَشْرَاكَ لَوْ أَثَبَّتِ الرِّعَّةُ (۳)
حَالًا أَيْدِيَهُ لَهَا أَذْرُ وَالْخِيَامُ

(۱) اراد بالدنيا الترايه النسوة للتراب للحجم الانساني (۲) اراد بياه الوجه العرض والوقار ششبين عن ماء الوجه (۳) اراد بالعبه والشراك الحبل والعنق

نيك باستمث هر يك و يد
روز و شب در جنگ و اندر ماجرا
بسی آب رو و نان و خوان و جاه
گاه خاکی جوید او که سروری
در دماغش جر عم الله بیست
صورت قصه شو اکنون تمام

(۱) این زن و مردی که نفس است و خرد
(۲) وین دو با بسته درین خاکی سرا
(۳) زن همی خواهد حوائج حانقاه
(۴) نفس همچون زن پی چاره گری
(۵) عقل خود زین فکرها آگاه نیست
(۶) گرچه سر قصه این دانه است و دام

- (۱) فَالْيَانُ الْمُتَعَوِّيُّ لَوْ غَدِي
 صَارَ خَلْقَ الْعَالَمِ فِي أَسْرِهِ
 (۲) وَلَوْ أَحَبُّ غَدِي بِالْمَكْرَةِ
 فَإِذَا صُورَةُ صَوْمٍ وَصَلَاةٍ
 (۳) فَالْهَدَايَا لِلْمُجِبِّينَ الْقَلِيلُ
 لَيْسَتْ إِلَّا صُورًا فِي الْحَبِّ لَا
 (۴) تَشْهَدُ أَنْ فِي الْقُلُوبِ سِتْرَتِ
 (۵) حَيْثُ أَرَّ كُلِّ إِحْسَانٍ ظَهَرَ
 مِنْ وَدَادٍ قَدْ أَسَرَ فِي الْخَفَاءِ
- کافیاً .. بِالطَّاعَةِ دَوْمًا نَدَى ..
 اِطْلَا عَطْلَ كُلِّ أَمْرِهِ
 وَبِمَعْنَى حَصَلَ عَنْ سَكْرَةِ
 لَكَ لَمْ تَنْزَمَ .. حُصُورًا وَفُوتَ ..
 مَعَ قَلِيلِ آخِرِ فِي كُلِّ جَبَلِ (۱)
 غَبَرَهَا حَتَّى الْهَدَايَا فِي الْمَلَا
 الْمُحَبَّاتِ خَفَاءُ أَضْمُرَتْ
 شَاهِدًا كَانَ عَلَى مَا قَدْ سَتَرُ
 أَيُّهَا الْمَرْءُ الْحَلِيلُ دَوْمَ الصَّمَاءِ

(۱) ای آن الهدایا وان کات صوراً الا ایهاد لات علی المعبه وکدایک الصوم والصلوة وادارک
 المبادات صور المعبه قد تعالی

- (۱) گریبان معنوی کافی شدی
 (۲) گر محبت فکرت و معنیستی
 (۳) هدیه های دوستان با یکدیگر
 (۴) تا گواهی داده باشد هدیه ها
 (۵) زانکه احسانهای ظاهر شاهده اند
- خلق عالم باطل و عاقل شدی (۱)
 صورت صوم و نمازت نیستی
 نیست اندر دوستی الا صور
 بر محبتهای مضر در خفا
 بر محبتهای سرای ارجمند

(۱) یعنی بیان معنوی اگر کامل بود بوجهیکه بر همه کسی ظاهر شد بدون هارت و اشارات
 نظام عالم و سزای ثواب و عقاب باطل میشود و در بیت دوم میفرماید محبت اگر از فکر و معنی
 سایان بود پس صوم و صلوة چنی طاعت زمین بر میخیزد پس محض فکر و معنی نیست بلکه شرط آن
 در ظهور محبت است

تَارَةً كَأَنَّكَ كَذَبَةٌ وَدَوْرٌ
 كَانَ مِنْ مَدَقٍ . بَدَى دَوْرًا قَدَوْرٌ
 يَضْحَكُ يَنْقُلُ رَأْسًا عَمْرَهُ
 يَطْهَرُ الْجِدَّ كَثِيرًا وَمُدَامُ
 هُوَ مَسْكِرَانُ الْوَلَاءِ وَالْحَسَنُ
 وَالْعَرِيبُ فِي الرِّبَا مِنْهُ دَرَيْتُ
 الدَّلِيلُ . مَا احْتَفَتُ وَاسْتَسْرَتُ
 كُلُّ مَا أَضْمِرُ مِنْ فَعْلٍ الْمَلَا
 كَانَ حِينًا آخِرًا .. جَرَّ الشَّطْطُ ..
 رَبِّمَا السَّاقِطُ كَانَ وَالذَّلِيلُ
 إِعْطَانًا حَتَّى بِهِ تَلْقَى الْأَدَبُ
 وَالَّذِي الْأَعْوَجُ كَانَ وَالْقَسِيمُ

مست گاهی از می و گاهی زدوغ
 های و هوی سرگرائنها کند
 می نماید جد و جهندی بس تمام
 چون حقیقت سگری غرو رباست
 تا نشان باشد بر آنچه مضمر است
 که کزیده باشد و گاهی سقط
 تا شناسیم آن نشان کزور است

(۱) تَارَةً شَاهِدَكَ صِدْقًا يَكُونُ
 طَوْرًا السَّكَرَانَ مِنْ حَمَرٍ وَطَوْرُ
 (۲) شَارِبُ الْمَدَقِ يُبَيِّنُ سُكْرَهُ
 (۳) ذَا الْمَرَامِ فِي أَصْدَوَاهِ وَالنَّصَامِ
 (۴) كَتَبِي يَذَا الظَّنُّ بِهِ يَأْتِي بِأَنْ
 وَإِذَا مَا الْوَأَقِعُ مِنْهُ رَأَيْتُ
 (۵) حَاصِلُ الْأَعْمَالِ دِي مَرَّ طَهَرْتُ
 لَنَكُونُ آتَهُ دَنَ عَلَى
 (۶) وَالذَّلِيلُ الْهَوَى حَسَا وَالْعَطْ
 رَبِّمَا مُنْتَحِدًا كَانَ حَمَلُ
 (۷) رَبِّمَا الْمُمِيرُ دَاثَ مَا ظَلَمَ
 وَبِهِ تَعْرِفُ آتِي التَّسْقِيمِ

(۱) شاهدت که راست باشد که دروغ
 (۲) دوغ خورده مستی پیدا کند
 (۳) آن مرانی در صلاوة و در صیام
 (۴) تا گمان آید که او مست و لالست
 (۵) حاصل افعال برونی رهبر است
 (۶) راهبر که حق بود گاهی غلط
 (۷) یارب آن تمیزده مارا به خواست

- (۱) دِهَلِ اَتَمَبَرِ اَلْحَسِ عَلَمَتْ
صَارَ اَلْحَسِ سَبِي بِالْوَرِ لَهُ
(۲) وَاِدُ اَلْحَبِ مَ فِيهِ اَثَرُ
هُوَ اَيْضًا مَظْهَرٌ مِثْلُ اَرْجَمِ
(۳) مَنْ لَهُ نُوْرٌ اَلَّذِي كَانَ خَلَقَ
لَمْ يَكْ يَلَاثَرِ وَاَنْسَبِ
(۴) كَي يَهْدِي اَلْحَبِ فِي لَه طَرِ لَهُ
وَبِهِ يَقْوَى قَمَرٌ كُلَّ اَثَرِ
(۵) هُوَ مَ كَبِ بِمَحْتَاجِ اَلدَّ
حَيْثُ اَنْ اَلْحَبِ فَوْقَ لَمَلِكْ
- يَا تَرَى كَيْفَ يَصِيرُ وَفَهِمْتَ
نَظَرَ رَادَّ عَرَامًا وَوَلَّهُ
سَهَّ وَ اَلْسَبِّ فِيهِ اَسْتَقَرَّ (۱)
مَخْبِرٌ عَمَّا بِهِ اَلْحَبِ رَسِمِ
اَلْاِبْرَامِ وَالدَّلِيلِ فِي الْعَسَقِ (۲)
عِنْدَ الْبَرِّ رَأَى مِنْ كَثَبِ
يَضْرِبُ الشَّعْبَةَ يَشْنَدُ وَلَهُ
فَارِغًا صَارَ وَبِالنُّوْرِ نَظَرَ
قَطْرُ نَالِغَلَامِ بِالْحَبِ اُحْدُ
ضَرَبَ نُوْرَهُ مِثْلُ الْمَدَنُكْ

(۱) ی که بتبیر التبر نور الله کند یسر بالاسباب کالمرآة فانها مخرجة عن المعجزة مثلا صاحب التخرید الصفاء و تارت الودی بمساسة الاسباء و الاولیاء اذ اعطی عن لهوی کاتبه مباحثة الوصول لله و العیسة مع الاسباء و الاولیاء و بها مکة الاستدلال (۲) کلمة (سود) هی اول المصراع الاول من اعراس مصروفة سی المصراع الثانی منه و المعنی و ذلک الذی کان به ویر الحق امامه لا یكون للانوار و للاسباب غلاماً ای محتاجاً فانه نظیر بنور الله و استعنی عن الاستدلال و الشهادة

- (۱) حسن را تبیر دانی چون شود
(۲) ورا اثر سود سببه مصهر ست
(۳) سود آنکه نور حش شد امام
(۴) تا محبت در درون شعله رند
(۵) حاجتش سود بی اعلام مهر
- آنکه حس بنظر بنور الله بود
همچو خویشی کر محبت محتر است (۱)
مر اثر را یا سبها را غلام
رفت گردد و ر اثر فارغ کند
چون محبت نور خود زد بر سپهر

(۱) برخی این مترا به بد سابق (را آنکه احسان می طاهر شاهد بد) مربوط میداند و برخی به بیت (حاصل اعمال بروی دهر است) پیوست میکنند بصححه ۱۶۵ ج ۱ شرح بحر العلوم رجوع شود

- (۱) وَجِبَ الْفَصِيلُ حَتَّىٰ ذَا الْكَلَامِ
لَيْكُنْ أَنْتَ يَحْدُ مَا بَيْنَ الْأَنَامِ
(۲) وَهَبِ الْمَعْنَى يَهْدِي الصُّورَةَ
لَكِي الصُّورَةُ لِلْمَعْنَى الْعَبِيدِ
(۳) فِيهَا كَالْمَاءِ كُنَا وَ الشَّجَرِ
بِهَا الْمَاهِيَةِ تَوْ تَقْصِدُ
(۴) أَنْظِرِ الْجَنَّةَ مَنْ مِنْهَا أَنْصَابُ
كَيْفَ صَارَتْ بِالْكَامِلِ الشَّجَرَةِ
(۵) وَإِنِّي الْمَاهِيَةُ إِنْ جَلَّتِ الْمَطَرُ
فَبِهِي كُلٌّ عَنِ الْآخِرِ قَدْ
- يَرْجِعُ فِي سَرِّهِ كَثْرًا تَمَامَ
وَلَهُ أَطْلَبُ مَا قَدَّرْتَ وَالسَّلَامُ
ظَهَرَ فِيمَا لَهُ مِنْ سِيَرَةٍ (۱)
وَالْقَرِيبُ أَقْرَبُ.. فَذَا الرَّايِ السَّيِّدُ..
فِي الدَّلَالَاتِ بِمَا كَانَ ظَهَرَ
مِنْهَا الْفَرْقُ كَثِيرًا يَبْعُدُ
يَمُو مِنْ مَاءٍ وَ شَمْسٍ وَ تُرَابٍ
رَبْعَتِ تَرْكُصُ تُنْذِي الثَّمَرَةَ
وَبِهَا رَدَّتْ اعْتِمَادًا وَ تَنْظُرُ
بَعْدَتْ بَعْدًا كَثِيرًا لَا يُعَدُّ

(۱) ای از تصویر من المعنی قریب من وجه وبعیده من وجه آخر

- (۱) هست تفصیلات تا گردد تمام
(۲) گرچه شد معنی درین صورت پدید
(۳) در دلالت همچو آمد و درخت
(۴) دانه بین کر آب و خاکی و آفتاب
(۵) در ماهیت مگردانی نظر
- این سخن لیکن بجو تو و السلام
صورت از معنی قریب است و بعید (۱)
چون ماهیت روند دورند سخت
چون درختی گشت عالی در شتاب
دور دورند این همه از یکدیگر

(۱) ظاهر آنستکه در این بیت انتقال است و خلاصه آن معنی که در حق است در این صورت
ظاهر گشته و در این صورت قریب بظاهر که درین دوست و لیکلی درجه است و بعد است زیرا که وجود مطلق
است و موجود معه باشد و این صورت که شایسته ارشادات اوست متولد است از مطلق همچو
درخت و آب لیکن فرقی است بسیار در ماهیت برخی این است و بیت بعد از نابع بیت (حاصل افعال
بر روی دیگر است) میباشد باین معنی که معنی گرچه در صورت خلوص صهر شده اما بوجهی زمینی
قریب است و بوجهی بعید مثل آب و درخت که درخت بر آب دلالت میکند و لیکن میان ماهیت هر دو
فرقی بسیار است.

(۱) خَلِيٍّ مَا تَنْظُرُ مِنْ مَاهِيَةٍ   تَدُو فِي غَيْبٍ أَوْ خَاصِيَةٍ (۱)
 وشرح الأحوال منسوطاً ليدين   من هُما بِالْوَجْهِ مِثْلَ النَّيِّرَيْنِ

فی بیان وضع الاعرابی قلبه علی التماس محبوبته ورضاه عنها و حلفه
 بآنکه لا حيلة له ولا امتحان له بهذا التحليم

(۲) لَ دَاكِ الرَّحْلِ الْحَالِ أَنَا   قَدْ تَرَكْتُ لِلْخِلَافِ وَالْعَمَا (۲)
 إِنَّ يَكْ عِنْدَكَ حُكْمٌ فَاسْعَبِ   سَيْفَكَ مِنْ جَنْبِهِ الرُّوحَ أَطْلُبِ
 (۳) كُلَّمَا قُلْتُ لِي أَنْتَ أَنَا   طَائِعٌ أَمْرُكَ فِي هَدْيِ الْإِنْدَا
 فَجَبِيلٌ أَوْ قَبِيحٌ لَوْ وَرَدَ   مَا نَظَرْتُ لَهُ مَا عَشْتُ إِيَّاهُ
 (۴) فِي الْوُحُودِ نَكِ صِرْتُ مُقَدِّمٌ   إِذْ مُجِبٌّ أَنَا لِلْعَقْلِ قَدِيمٌ
 حَيْثُ أَنَّ الْعَبَّ يَغْمِي وَيَصْمُ   لَنْ أَدْرِي غَيْرَكَ لِي أَمْرًا مُهِمٌ

(۱) ی من هما فی الصورة لرجل الاعرابی والمرأة و فی المعنی المودع والعمس (۲) نسخة ثانیه
 عندك لحکم المصاع و سعب

(۱) ترك ماهیات و خاصیات گو   شرح کن احوال این دو ماه دو

دو نهادن مرد و حرب بر التماس، دایر خویش و هباله نمودن که مرا در این تسلیم

حيلة و امتحانی نیست

(۲) مرد گفت اکنون گذشتم از خلاف   حکم داری بیع بر کش از علف

(۳) هرچه گوی مر ترا فرمان برم   و در بد و نیک آیدم آن تکرم

(۴) در وجود تو شوم من منعم   چون محبم حب یعی و یصم

- (۱) قَالَتِ الْمَرْأَةُ قَالِيرُ لِيَا
 أَوْ يَجِدَعِ سِرِّي الْمَخْفِي أَنْتَ
 (۱) بِالْجَوَابِ قَالَ وَاللَّهِ الْعَلِيمُ
 وَالَّذِي آدَمَ سَوَى مِنْ تَرَابٍ
 (۳) فِي دِرَاعٍ مَعَ دِرَاعَيْنِ كَرَّمَ
 كُلَّ مَا الْأَلْوَا حِ ضُمَّتْهُ وَمَا
 تَقْصُدُ تَكْشِفُ مِنْ عَمٍّ يِيَا
 تَكْشِفُ لَا أَعْلَمُ مَاذَا أَرَدْتَ (۱)
 بِحَمِيٍّ أَلِيرُ .. وَالْتَمَبِ الْكَلِيمُ
 وَصَبِيَا حَعَلْ سَمِيَّ الدَّابُّ
 قَالَا أَعْطَاهُ أَتَدَى فِي الْقَدَمِ (۲)
 كَانَ فِي الْأَوَا حِ مِنْ أَمْرٍ سَمِيَّ

(۱) ترجمه الیب الدبی یا هو مـطور ساء عی ان کلمه (آهنگ) می الاصل بمعنی القصه وکلمه (برم) مکرر الاء وفتح لراء المشدده بمعنی الاحسان که هو فی هیچ العوی - ویمکن ان تكون کلمه (آهنگ) بمعنی الصوت وکلمه (برم) بضم الاء وفتح براء المشدده بمعنی القطع ویکون المعنی عندک فی هـد الکلام برید قطع صوی وعدم بکمی باندل واللام اوسا لک تمیل عند مکشف مانی من سر و المعنی الاول قرب للظنر لوکان معنی آهنگ بقصد کما ذکره فی الجمع (۲) المراد من سراع والدراعین بلدی هو ترجمه (سه گر) فی الاصل المثال ملکویه وایسکویه و الحروثه الملی وهدا لادم (ع) لامقاس لعد والعامه مه لاء ورد فی بحر ح فتمته کانت بطول ستین دراعا

- (۱) گفت (ن آهنگ برم میکنی
 (۲) گفت والله عالم السر الخفی
 (۳) درسه گز قالب که دادش وانمود
 یا بچیلت کشف سرم میکنی
 کآفرید از خاک آدم را صفی (۱)
 آنچه درالواح ودر ادواح بود

(۱) برخی ازشرح گویند مصراع این بیت بامصراع دوم بیت بعد که بدصله سی و دو بیت آمده است (حق این کف حق آن دریای صاف کامتعاتی نیست این گفت و نه لاف) ارتباط دارد و همگی ابیات که فاصله شده است جمله معترضه است یعنی شما که آهنگ برم میکنی یا بچیلت کشف راز من میکنی قسم بخدا بیکه داننده راز پوشیده است و آدم را از خاک برید ایسکه من به تو گفتم به از روی احتیاج است و نه براه لاف و گراف است (۲) یعنی آدم نسخه حصه حقایق ملکوی و ملکونی وجسرونی

- (۱) لوح محفوظ الوحد علما
 كان في الألواح مسطورا وما
 (۲) كلما بعدا وقتلا للأبد
 من مقام علم الأسماء علم
 (۳) علم حتى من التدريس له
 ومن القديس العظيم الهاير
 (۴) ذلك المنح الذي من آدم
 فيوسع في السموات لهم
 (۵) فيوسع عرصة دك التطيف
 عرصة التسع السموات الشداد
 (۶) قالبي الأكرم قال ذكر
 أنا في وسعي ما كان أبدا
- له حتى فيه يتدري كلما
 خط فيه من تعاليم السماء
 كان من صنع من الله الأحد
 درس الأملاك والسر فهم
 حارت الأملاك وأردادت وله
 له قد فارت يتدس آخر (۱)
 لهم بأن باسمي عالم (۲)
 لم يك هب زاد عظما شأنهم
 روحا الطاهر قلما والشريف
 كانت الضيقة تدي اضطهاد
 الآله ها هو نص الخسر (۳)
 اسمل أو فوق أو كل أحد

(۱) ودالت ما علو می جواب قوله تعالی (ای اعم ماندون وما کنتم تکتبون) (سجعات لا علم لما الامعالت) (مردودات الی مرصه علی من مرتبهم الاجامیه لاولیه) (۲) سحّه ثابیه - دالت الکشف (۳) من الحديث ما وسعی اوس ولاسمه ولكن وسعی قرب عبدی المؤمن التقی القی الورع ولشرحه اشر بقوله (در رمی و آسان و عرش بر)

تا بداست آنچه در الواح بود
 درس کرد از علم الاسماء خویش
 قفس دیگر یافت از تقدیس او
 در گشاد آسمانهاشان نمود
 تنگ آمد عرصه هفت آسمن
 من نکنجیم هیچ در بالا و بیست

(۱) یادداشت لوح محفوظ وجود
 (۲) تا ابد هرچه که از پس بود ویش
 (۳) تا ملک بیخود شد از تدیس او
 (۴) آن گشادیشان کز آدم رو نمود
 (۵) در فراخی عرصه آن یاک جان
 (۶) گفت پیغمبر که حق فرموده است

- (۱) لَا وَلَا الْأَرْضُ جَمِيعًا وَالسَّمَاءُ
 أَنَا يَا تَوَسَّعَ لَهَا لَمْ أَكُنْ
 (۲) وَبَقِيَ الْمُؤْمِنُ الزَّاكِي الرَّحِيبُ
 تَوَطَّيْتُ لِي أَنَا فِي الْقَلْبِ ذَاكَ
 (۳) قَالَ أُدْخِلْ فِي عِبَادِي جَنَّتِي
 (۴) هَا هُوَ الْعَرْشُ مَعَ الْمَوَدِّ الْعَظِيمِ
 إِذْ رَأَى لَهُ قَدْ خَلَى الْمَحَلَّ
 (۵) هُوَ وَسِعَ الْعَرْشَ بِالذَّاتِ كَبِيرِ
 لَيْكِنِ الصُّورَةَ لِلْمَعْنَى إِنْ وَصَلَ
 (۶) قَبْلَ هَذَا قَالَ كُلُّ مَلِكٍ
 كَمْ يُوَجِّهُ الْأَرْضَ قَدْ كَانَتْ لَنَا
- لَا وَلَا الْقَرْشُ وَكُلُّ مَا سَمِي
 يَا عَزِيزَ آدِرِ يَهْدَا وَيَقِينِ
 كَانَ وَسْعِي . إِنْ هُمَا لَمَحَبَّةُ
 . فِيهِ أَطْسَى . إِنَّا دَوْمًا هَدَا
 تَجِدُ يَا مُتَقِي مِنْ رُؤْيَا (۱)
 ذَاكَ وَالْعَرْشُ لَهُ الرَّحْبُ الْجَسْمُ (۲)
 عَقْلُهُ عَالِمٌ بِهِ الْإِلَهُ أَنْدَهَلُ
 طَاهِرُ كَمْ كَانَ فِيهِ الْعَيْنُ كَبِيرِ
 مَا تَكُونُ وَإِنَّمَا ضَاعَ الْمَحَلُّ
 عَن كَمَا .. فَيَدُ دَوْرِ الْعَمَلِ
 أَتَقَى .. حَرَّتْ سَقَامًا وَغَمًا .

(۱) اشاره الى الاية في سورة العنكبوت (يا ايها النفس المطمئنة رحمني لي ولك راحة مرضة فادخلني في عادي وادخلني جنتي) (۲) اي صار قلب المؤمن المصارف بغير الذات الاحدية و رفعت العيرية باسمي العرش والكرسي واللوح والعلم وجميع اسماء متعجب قليل الفهم و جاءه قدس سره بعوله (خود بزرگي عرش باشد پس بدید)

- (۱) در زمین و آسمان و عرش نیز
 (۲) در دل مؤمن بکنجیم ای عجب
 (۳) گفت ادخل فی عادی تلقتی
 (۴) عرش با آن نور و با پهنای خویش
 (۵) خود بزرگي عرش باشد پس بدید
 (۶) هر ملک میگفت. ما را پیش از این
- من بکنجیم این یقین دان ای عزیز
 گر مرا جویی در آن دلها طلب
 جنة من رؤيتی یا متقی
 چون بدید اورا برفت از جای خویش
 لیک صورت چیست چون معنی رسیده
 الفتی میبود بر روی زمین

(۱) قَلَى الْأَرْضِ بَدُورَ الْعِصَةِ
نَحْنُ مِنْ دِي الْأَلْفَةِ قَيْدَ الْعَجَبِ
(۲) إِنْ هَذَا الْأَطْلَبُ فِي ذَا الْمَحَلِّ
لَمْ كَانَ إِذْ عَدَّتْ خِفَتُنَا
(۳) أَلْفَةُ الْأَنْوَارِ نَحْنُ الظُّلَمِ
كَيْفَ مَعَ جَنَاحِ الدَّجَى وَالظُّلُمَاتِ
(۴) آدَمَ فَالْأَلْفَةُ تِلْكَ بَدَتْ
فَأَسْدَى وَالنَّعْمَةُ مِنْ حُسْنِكَ
(۵) جِسْمِكَ مَنْ لِلتُّرَابِ بِسَا
نُورِكَ الطَّاهِرِ فِي هَذَا الْمَحَلِّ
(۶) فَالَّذِي مِنْ رُوحِكَ الرُّوحُ لَنَا
مِنْ تُرَابٍ فِيهِ كَانَتْ فِي الْأَزَلِّ

قَدْ رَرْنَا طَلًا لِرُحْمَةٍ
قَدْ بَقِينَا وَلَمْ هَذَا الْأَطْلَبُ
الْتَرَابِ الَّذِي قَدَرْنَا سَهْلَ
فِي السَّمَاءِ بِهَا نَمَتْ فِطْرَتُنَا
مِمَّ كَانَتْ كَتَفَ مَسَا تَمْتَطِمُ
يَقْدَرُ النُّورُ بِإِنْ يَلْقَى أَحْيَاتُ
مِنْ شَدَى بَافِجَةٍ بِيَكْ عَدَتْ
كَانَتْ الْأَرْضُ وَأَصْلَ رَسْمِكَ
سَحَوَا مِنْ ذَا الْمَحَلِّ حَقًّا
وَجَدُوا... فِيهِ خَبِثَتْ مِنْ عَجَلٍ .
وَجَدَتْ. وَالْأَنْسَ كَلَّا وَالْهَمَّا..
لَمَعَ فِي نُورِهِ الْكَوْنُ شَمْلُ

زین تعلق ما هجب میداشتیم
چون سرشت ما بدست از آسمان
چون تواند نور باطلیات زیست
زانکه جسمت با زمین بدتلر و بود
نور پاکت را در اینجا نهند
پیش‌پیش از خاک آن برتافته است

(۱) تخم خدمت در زمین میکاشتیم
(۲) کاین تعلق چیست با این خاکدان
(۳) الف ما انوار باطلیات چیست
(۴) آدما آن الف از بوی تو بود
(۵) جسم خاکت را از اینجا بافتند
(۶) اینکه جان ما زروح بافته است

(۱) قُلْ دَا هِيَ الْأَرْضُ كَمَا عَالِمِينَ

وَعَنِ الْكُفْرِ الْمَدَى فِيهَا دُفُنٌ

(۲) إِذْ لَمَّا عَنْ دَا الْقَمَامِ بَانَسَمَرُ

فَعِمِ اسْتَحْرِيلِ دَا السُّوقِ لَمَّا

(۳) كَمَا دَوْمًا لَدَيْهِ حُجَجَا

يَا إِلَهَ الْخَمْرِ مِنْ يَأْتِي لَمَّا

(۴) نُورَ دَا التَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ لَكَ

صَفَقَةٌ يَنْقِيلِ وَالْقَلْبِ وَمَا

(۵) إِنْ حَلَمَ الْحَقِّ مَنْ رَاقِ التَّنَا

بِائِسَاطٍ وَبَرْقِعِ الْبَسَاتِرِ

(۶) كُلِّ مَا يَأْتِي لَكُمْ فَوْقَ الْإِنْسَانِ

مِثْلَمَا الْأَطْفَالُ هُمْ قَدْ وَحَدُوا

تَحْنُ عَنْهَا الْقَدْرُ مِنْهَا لَا يَسِينُ..

قَدْ عَقَّبَ وَبِمَا اسْتَهْوَى قُرْنٌ

مِنْ مَا كَانَ عَنْهُ مِنْ مَرٍّ

مِنْ حَتَّى تَحْنُ قَسًا مِنْ عَمَّا

تَطْلُبُ بِأَجْدَرٍ مِنْهُ قَرَحًا (۱)

بِی اسهل بعد... وحماک بِمَا

هَلْ تَبِيعَ وَالسُّجُودَ وَالْمَلَكُ

مِنْ قَسَادٍ كَانَ أَوْ سَفَكِ الْبَدَا..

دَا اَبْسَاطُ بَسَطَ قَالَ لَمَّا

اَنْعَمُوا اَبْدُوا بِرُكْمٍ مَبْنِي جِهَارٍ

فَلَا خَوْفٍ نَكَمٌ قَوْنُوا عِدَلٌ

مَعَ اَبِيهِمْ ذَكَرُوا مَا قَصَدُوا

(۱) در دلدلک نور لشکری انجمن بها من بعد مبادا و سوت لدماء و سخن بسج و حمدك و تقدس لك .

غافل از گنجی که بد در وی دفین

تلخ شد ما را از آن تحویل کام (۱)

که بجای ما که آید ای خدا

مبفروشی بهر قال و قبل را

که بگویند از طریق انساط

همچو طفلان یکانه یا پدر

(۱) در زمین بودیم غافل از زمین

(۲) چون سفر فرمود ما را زان مقام

(۳) تا که حجتها همی گفتیم ما

(۴) نور این تسبیح و این تهلیل را

(۵) حلم حق گسترده بهر ما بساط

(۶) هر چه آید در زمان تان بی حد

(۱) اشاره بآیه (انی جاعل فی الارض خلیفه)

(۱) تَحْنُ تَذَرِي سِرْكَمَ دَوْمًا كَمَا
 نَطْلُبُ اللَّحْنَ لَكُمْ هَبْ أَنَا
 (۲) هَذِهِ الْأَنْفَاسُ مِنْكُمْ هَبْ تَدَتْ
 لِكِرِ الرَّحْمَةِ بَنِي عَصِي
 (۳) وَلَا يُظَاهِرُ لِنَا السَّبِقُ وَمَا
 بِكَ أَوَدَعْتَ مَدَامًا يَا مَتَكَ
 (۴) كَيْ يَذَا نَتَ تَقُولُ وَأَنَا
 مُنْكَرُ حَلِيمِي مَا حُرِّ النَّفْسِ
 (۵) أَنَفْ أَمْ شَمَعْتَ أَنَفْ أَبِ
 وَلَدَتْ دَوْمًا نَكَلِ نَفْسِ
 (۶) فَسُحِرَ حَلِيمًا الْحَمُّ لَهُمْ
 رَاحَ حَاءَ الرِّيدِ لَكِنْ أَقَامَ

(۱) ما میدادیم خود را از شما
 (۲) زانکه این دمها بسی نالایق است
 (۳) از پی اظهار این سبق ای ملک
 (۴) نابگوئی رونگیرم بر تو من
 (۵) صد پدر صد مادر اندر حلم ما
 (۶) حلم ایشان کف بحر حلم ما است

أَنْتُمْ تَذَرُونَ لَكِنْ كَرَمًا
 بِهِ تَذَرِي وَنَرَاهُ عِدْنَا
 لَا تَلِيَقُ كَثْرَةً .. لَعَوَّ بَدَتْ .
 سَقَتْ . حَلَّتْ حَطِيرَ الْكَرْبِ .
 فِيهِ مَنْ لَطَفَ عَلَى الْخَلْقِ مَسَى
 دَاعِي تَقْدِرُ وَبِشْكَالٍ وَشَكْ
 مِتَّ لَا تَعْصَبُ أَوْلِيكَ الْعَمَا
 . لِأَوَّلَا فَاهُ يَقُولُ أَوْ تَسِرُ
 هِيَ فِي حَتْمٍ لَهَا مُنْتَخِبِ
 لَلْعَمَا .. صَارَتْ يَلَا مُلْتَمَسِ
 رِبْدًا كُنْ .. وَهَارَ حُلْهُمِ .
 فِي الْمَعْلَى النُّجَرِ قِيَامًا مُدَامَ

لیک میخواستیم روز شما
 رحمت من بر غضب هم سابق است
 دو تو بنهم داعیه اشکال و شک
 منکر حلم ببرد دم زدن
 هر نفس زاید در افتد در فنا
 کف رود آید ولی دریا بجاست

(۱) فی امام الذی ذاک ذا الصدف
 ما هو إلا کمثل دند
 (۲) فیحق الزبد هذا الطیف
 لیس هذا القول کان یامتحان
 (۳) بل هو للحب کان والوقا
 قسما فی ذاک من مینی الرجوع
 (۴) ان یک قد امت هذا هوس
 واحدنا بنلا میجان امیجی
 (۵) سرتک لا تسفری حتی یبین
 اء مری می جمیع ما ا
 (۶) لا تغطي نفسك حتى لا
 کشفی حتی جمیع ما سرت

ما قولنا من حد وصف
 رند المرند المرند (۱)
 و یحق البحر ذا لصابی الطیف
 لا ولا کدنا ودعوی بالناس
 والخصوع لا سواه واصدا
 کان وله ایدی الخشوع
 انسجدا کان مینی ففس
 واصطلمی تعد دا وایمی
 سرتی یندو لک الامر الکبیر
 به کنت وادرا فی دبی اندنا
 یظهر القلب یبین ما ینا
 اقل اظهر مثل ما قدرت

(۱) ی ن صدف رحمة لامام امام رحمة الله ما هو الا دند وند دند المرند ثم شرع لاعرابی
 المستعار من عقل المعاد هول بوجه المتعارفة من نفس الملامه (حق این کف)

بیست الا کف کف کف کف
 امتعای بیست این گعت وه لاف
 حق آنکس که ندو دارم رجوع
 امتعل را امتحان کن یک نفس
 امر کر تو هرچه بروی مادرم
 تا قبول آرم هر آنچه قابلم

(۱) خود چه گویم بیش آن در این صدف
 (۲) حق این کف حق این نویای صاف
 (۳) از سر مهر و وفا هست و خضوع
 (۴) گر به پیش امتحانست این هوس
 (۵) سر میوشان تا بدند آید سرم
 (۶) دل میوشان تا بدند آید دلم

- (۱) أَيُّ شَيْءٍ أَعْمَلُ فِي الْيَدِ لِي
أُظَاهِرَ حَتَّى آتَتْ رُوحِي تَبِينُ
فِي بَيَانِ تَعْيِينِ الْمَرْأَةِ طَرِيقَ طَلَبِ الرِّزْقِ لَزَوْجِهَا وَقَبُولِهِ مَا أَمَرَتْهُ بِهِ
عَالَمٌ مِنْهَا أَضَاءُ وَأَنْارٌ
(۲) قَالَتْ الْمَرْأَةُ دِي شَمْسِ السَّهَادِ
(۳) نَائِبُ الرِّحْلِ مَنْ قَوْمِ مَقَامِ
بَلَدَةٍ بَعْدَادٍ مِنْهُ كَالرَّبِيعِ
(۴) أَنْتَ يَا سُلْطَانِ ذَا إِنْ تَمُضِلْ
فِي كَيْفِ كَمْ أَنْتَ بِالطَّلُوعِ تَسِيرُ
(۵) حُبُّ أَزْيَابِ السُّعُودِ يَأْمُنُ
وَإِذَا مَا أَمَطَرُ مِنْهُمْ بَدَى
(۶) بَطَرُ أَحْمَدَ لَمَّا وَقَعَا
وَبِتَصْدِيقِ لَهُ فَرْدِ غَدَى
- مَا أَنْتَ مِنْ حِلْفَةٍ أَوْ عَمَلٍ
مَا لَهَا مِنْ عَمَلٍ أَوْ مِنْ مَعِينٍ
خَالِقِ الْكَوْنِ وَدَرِّي الْأَدَمِ (۱)
زَهْرَتْ تَشْدُخُ فِي رَيْفٍ وَرَبِيعِ
تَنْتَ سُلْطَانًا لَنْتَ لِحُكْمِ أَمْنِمْ
سَمَتْ كُلِّ مَدِيرٍ تَمْدُوا أَسِيرِ
كِيمِيَاءَ وَهِيَ غَزِ الْمَدَلِ (۲)
كِيمِيَاءَ فَهُوَ آيَرِ عَدَى
فِي أَبِي كَرِ كَسَاءَ الْوَرَعَا
إِسْمُهُ الْيَصْدِيقِ لِيَصْدُقَ بَدَى

(۱) ای ولید و مدد من و من عطیه کالرسم و اراده اله الرشید (۲) ای لکان نظرهم کیمیاء السعادة این هو ای صاحب الکیمیاء فان نظره اثر نظر الله تعالی

(۱) چون کم در دست من چه چاره است در سگر ما جان من چه کاره است

تعیین کردن زن طریق طلب روزی شوی مغرور را و قبول کردن او

- (۲) گف در ملک آسمانی تافته است
(۳) دلب و رحمن حلیه کردگار
(۴) گریه پیوندی بدان شده شوی
(۵) دوستی مقلان چون کیمیاست
(۶) چشم اعیان بر ابوسکری زدم
عالمی رو روشنائی یافته است
شهر بغداد است از وی چون بهار
سوی هر اذنار و کی مبروی
چون نظرشان کیمیائی خود کجاست
او یکه تصدیق صدیقی شده

- (۱) قَالَ فَالْطَّلُوتُ كَيْفَ لِي أَنَا
وَإِنْ نَحْوَهُ كَيْفَ أَذْهَبُ
(۲) لَزِمْتُ لِي حِيلَةً أَوْ بَسْ
هَلْ يَصِحُّ صَنْعَةٌ مَا وَجَدْتُ
(۳) مِنْهُمْ مَخْرُوجٌ حَسَبًا مِنْ أَحَدٍ
أَنْ قَبِيلُ السَّقَمِ مِنْ أَيْلِي ذَلِي
(۴) قَالَ آمِ فَأَنَا لَا عَنْ ذَلِيلٍ
وَلَهَا بِنَا أَمْ أَعَدَّ كَيْفَ أَكُونُ
(۵) قُلْ تَعَالَوْ ذَكَرَ الْحَقُّ لَنَا
قُوَّةً كَاللَّامِ إِلَّا عَنَّا
- يَقُولُ أَوْ يُسَعِّفُ مِثْلِي أَلَمْ يَأْ
حُودَهُ أَتَيْتِي وَمَالِي سَبَبُ
لَهُ حَتَّى مِثْلِي تَبَيَّنَ الرُّعْمَةُ
آلَهُ وَالسَّبَبُ قَدْ وَقَدْتُ
سَمِعَ قَوْلًا يُوجِدُ وَكَمَدُ
وَلَهَا بَارِ اضْطِهَادُ وَعَا
كَيْفَ أَتَمَّي وَلَمْ كَانِ الرَّحِيلُ
نَعْدَهُ لَا أَعْلَمُ مَاذَا يَكُونُ
آمِرًا حَتَّى يَهْمَا تَبَيَّنَا
حُرْمَةِ تَرْكِ الْحَمَاءِ فِي الْمَلَأِ (۱)

(۱) الايه في سوره الاحقاف (قل تعالوا نلوه ما حرم ربكم عليكم ان لا تشركوا به شيئا
ودلو اندي حساب)

- (۱) گفت من شه را بدبرا چون شوم
(۲) نسبی باید مرا با حیلتي
(۳) همچو مجنوی که شهید از یکی
(۴) گفت اوه بی بهانه چون روم
(لینسی کنت طلیبا حادفا)
(۵) قر تعالوا گفت حق مارا بدان
- بی بهانه سوي او من چون روم
هیچ پشه راست شد بی آلی
که مرض آمد لیلی اندکی
ود سام از هیادت چون شوم
کنت امشی نحو لیلی شادنا
تا بود شرم افکشی مارا شان

- (۱) قَالِي الْخَفَاشِ تَو كَانَ النَّظَرُ
فِي النَّهَارِ جَالٍ وَاقْتَرَّ مَرَحٌ
(۲) فَلَهُ قَالَتْ إِذَا مَلَكَ الْكَرَمُ
لَهُ عَيْنٌ كُلٌّ مَرٌّ قَدْ فَقَدَا
(۳) حَبِثُ أَنْ الْآلَةَ كُنْتُ وَخُودُ
وَيَقْدِرُ الْآلَةُ وَالصَّبِي
(۴) فَيَقْدِرُ الْآلَةُ قَالَ مَتَى
أَنَا حَتَّى لِي عَدِيمٌ لَّآلَهُ
(۵) فَلَا فَلَاسِي كَثِيرًا أَرَا
كَتِي عَتَى فَلَاسِي الْمَثُ مَا
(۶) قَارِبِي عَيْزٍ مَا قِيلًا وَقُلْ
أَنْتِ حَتَّى الْيَتِ أَرَا كِي الْحَسَنُ
- وَعَلَى الْآلَةِ تَو حِينًا قَدَرُ
وَجَمِيلَ الْحَالِ صَادٍ مِنْ فَرَحٍ
جَاءَ لِلْمِيدَانِ مِنْ حُسْنِ الشَّيْمِ (۱)
آلَةُ فَلَآلَهُ قَدْ وَجَدَا
وَدَعَا لِسَعَالِي وَالصُّعُودُ
وَجَدَ لُشْلُ وَحُسْنُ الصُّعُودِ
لِي بَيْعٍ وَشِرَاءٍ قَدْ أَتَى
نَمْ جَدُّ دَوْمًا يَكْلِي حَالَهُ
شَاهِدٌ يَفْرَفُ مَيْمِي الْعَدَمَا
يَرْحَمُ يَكْشِفُ مِنْ غَمٍّ بِنَا
كَانَ أَوَّلُونَا بَدِي حَالًا فَحَالُ
يَرْحَمُ يَأْتِطْبِعُ مِنْ لُطْفٍ زَمْنُ

(۱) ای کذا لك السالك لما يذهب لدعوة ربه قهره ونصره آله فان الاعتماد على المل عند
العادين من الزلل ولاوسيلة احسن من الاقتار -

- (۱) شب بران را گر نظر و آلت بدی
(۲) گمت چون شاه کرم میدان رود
(۳) دانکه آلت دعوی است و هنی است
(۴) گفت کمی بی آلتی سودا کنم
(۵) پس گواهی بایدم در مفلسی
(۶) تو گواهی غیر گفتوگو و رنگ
- رورشان حولان و خوشحالان شدی
عین هر بی آلتی آلت شود
کار در بی آلتی و پستی است
تا که من بی آلتی پیدا کنم
تا شوی ریحی کند بر مفلسی
و انما تا رحم آورد شاه شنگ

- (۱) حَبِثُ أَلَّ الشَّهِدَ دَايَكْ مَنْ
هُوَ فِي الشَّرْعِ لَدَى قَاصِي انْقِصَاذِ
(۲) قِيمَرِ اسَاطِينِ قَدْ حَقَّ لِيَا
لَا مِنْ الطَّاهِرِ قَدْ حَقَّ يَأْنِ
(۳) شَاهِدَ حَاثَهُ صِدْقًا لِرِمَا
يَشْهَدُ يَنْمَعُ لَا قِيلَ وَقَالَ

فی بیان فعل الاعرابی الهدیه وهی املاء کوز من ماء

مطار البادية وحمله الى طرف بغداد لامير المؤمنين قاطبا أن هناك ای فی بغداد
ایضا قحط الماء موجود ولم يعلم ان هناك بحرًا عظیمًا مائه لثید

- (۴) قَالَتْ الْمَرْأَةُ وَتَصِدُقْ بِنَا
طَاهِرًا تَهْصُ وَانْمَقُورًا لَكَ
(۵) قَلَمًا فِي ثَغَرِهِ مَاءٌ أَنْطَرُ
مَلَكًا وَتَسْبُ السَّمِي الْأَثَرُ
مِنْ وَخُودٍ لَكَ سِرًّا وَعَنْ
تَسْرُكٍ تَصْفُو كَأَوَارِ الْمَلِكِ
رَأْسُ مَلِكٍ لَكَ وَفَرٌّ مَدْحَرُ
قَمٍّ وَجَدُ نَالِ رَحِيلٍ وَانْسَقَرُ

- (۱) کابل گواهی که رگت و رنگ بد
(۲) پس گواهی ر درون می باید
(۳) صدق می باید گواه حال او

هدیه کردن هرب سبوی آب باران از میان بادیه سوی بغداد نزد

خليفة و پنداشت که آنجا قحط آب است

- (۴) گمتر در صدق آن بود که هر حوبش
(۵) آب باران است مارا در سبوی
پاک بر حیزی توار محمود حوبش
ملکت و سرمایه و اسباب او

- (۱) هَذِهِ الْقَلَّةُ الْمَاءِ اَرْفَعُ
وَلَهَا عِنْدَ الْمَلِكِ الْاَعْظَمُ
(۲) قُلْ لَهُ لَيْسَ لَدَيْنَا مِنْ نَسَبٍ
لَيْسَ مِنْ دَا الْمَاءِ خَيْرًا يُوْحَدُ
(۳) مَجْرَنَ اسْطِطَانٍ هَبْ كَنْ حَوَى
مِثْلَ هَذَا الْمَاءِ فِيهِ الْمُدْخَرُ
(۴) مَا هِيَ الْقَلَّةُ ذِي الْمَحْصُورِ مِنْ
وَلَا الْمَاجِ مِنْ مَاءِ الْحَوَاسِ
(۵) زَمَادِي الْقَلَّةُ وَالْكُورُ صَنْ
وَلَهَا اَقْبَلُ رَحْمَةً بَيْنَ الْوَرَى
(۶) قَلَّةٌ مَعَ خُمْسِ اَسْوَابَاتِ اَنْتِ
دَلِكُ الْمَاءِ اِلَهِى طَهَّرْ

(۱) لایه فی سورة البقرة (۱) شترى من المؤمنین انفسهم و هو اجمع من اهل الجنة
(۲) شترى قدس سره ما اودع فی لعوس خمس الطاهرة من الورى یساء و من یردى اصرف
الحواس بحس و اودع فی ک ترساء و لا سونب بالحواس البهامة لایا فی حکم سجن و هد
تعلیم للمالک .

- (۱) این سوی آب را بر در ورو
(۲) گو که مارا غیر از این اسباب نیست
(۳) گر غیره اش پر متاع قاهر است
(۴) چیست آن کوزه تن محصور ما
(۵) ای خداوند این خم و کوره مرا
(۶) کوزه با پنج لوله پنج حس

(۱) برحقى رشراح گفته که مولاى قدس سره مدحجات باحقى میکند و خطبات باجود میباید که
این ترى را با پنج حواس پاك باید از مقتضیات رعایا معصوم باشد تا یکه سوى بهر راهی برآید و این
کوزه را غوی بهر حاصل شود .

- (۱) لَيْكَ يَلْمِزُ مِنْ دِي الْقَتَّةِ
 لَتَكُونَ قُبْنِي مَكِينَةً
 (۲) لَتَكُونَ عِنْدَ سُلْطَانِهَا
 صَفْوَةً طَاهِرَةً فِي نَظَرِ
 (۳) بَعْدَ هَذَا مَا لَهُ حَدٌّ عَنِّي
 مِائَةً دَنِيًّا مِنْ الْقَتَّةِ إِلَيَّ
 (۴) قَالَا يَا بَيْتَ أَسَدٍ أُمَّةٌ مِنْ
 (قَالَ عَصُو عَنْ هَوَىٰ أَصَاغِرِكُمْ)
 (۵) مَدَيْتَ لِحَيْتِهِ رِيحَ الْعَرُوزِ
 مِنْ لَهَا لَاقَ يَلْبَقُ إِمْلَيْتَ
 (۶) لَمْ تَكُ النِّرَاءُ تَدْرِي فِي الْغَايِقِ
 دَجَنَةً تَوْجِدَ مِثْلَ الْكُكْرِ
- مَقْدُ نَمَلًا بِمَاءِ الْوَحْدَةِ
 حَقُّ الْخَجَرِ وَتَسْمُو مَرْتَبَةً
 هَذِهِ التَّحْفَةُ لَوْ رَحَّتْ بِهَا
 وَلَهَا السُّلْطَانُ كَانَ الْمُشْتَرِي
 مَائِهَا صَفْوًا وَبِالْلَطْفِ بَدَى
 تَمَلًا تَجْرِي بِالسُّلْبِ أَرَلِي
 ذَاتُ لَكُوزٍ أَمَلًا أَيْدِ كَرِاسَتِي
 .. ذَاتُ أَرْكَى إِيَّيْ أَوْاحِكُمْ. (۱)
 أَنْ ذِي التَّحْفَةِ مَنْ عَزَتْ لُدُورُ
 دَا صَبَّحَ بِهِ مِنْ دُونِ شَرِيكَ
 أَنْ هَذَا حَبِثُ فُذْمَرِ الْفَرِيقِ
 رَحَّتْ خَفَّتْ بِرُوحِي مَزْهَرِ

(۱) آیه فی سوره البور (قدر المؤمن بعد و او من اصارهم و يحفظو و روحهم ان الله حیر بما يصنعون)

- (۱) ناشود زیر کوزه مقدسوی بحر
 (۲) ت چو هدیه سوی سلطاش بری
 (۲) بی نهایت گردد آتش بعد د آن
 (۴) لوله ها برسد و بردارش رحم
 (۵) دیش او پر باد کین هدیه کراست
 (۶) زن نمیدانست کاجا برگرد
- ناکیرد کوزه من خوی بحر
 پاک سد باشدش شه مشتری
 بر شود ار کوزه من صد جهان
 گفت (عصو عن هوی اصارکم)
 لائق چون او شهی ایست راست
 هبت جری دجنه همچون شکر

(۱) وَيَقْلِبُ اللَّيْلَةَ فِي الْوَسْطِ

يَشَاكُ السَّمَكَ وَ السَّفْنَ

(۲) رُحٌ لَدَى السُّلْطَانِ وَالشَّعْلُ انْصَرَّ

حَسٌ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ حِينَ

(۳) فَالْحَوَاسُ كُلُّهَا مِنَّا وَمَا

قَطْرَةٌ فِي الْمَوْجِ مِنْ تَحْرِائِصِهَا

(۴) فَتَمَحَّصُ وَتَحَقُّقُ وَاطْلُبِ

عِنْدَ مَنْ عِنْدَ الْمَدِيَّةِ أُمُّ الْكِتَابِ

تَجْرِي مِثْلَ الْبَحْرِ اسْمِي تَمَطَّرُ

مِلْتُ دَوْمًا وَخَيْرِ السَّفَنِ

وَالْمَدَامُ اسْمِي مِمَّا انْطَرِ

إِعْرِفْ انْطَرُ مَا تَمَّتْ مِنْهَا يَبِينُ

كُنْ إِدْرَاكَ لَنَا وَصِفَا سَمِي

دَاكُ يَصْحَقُ قَمَّتِ الْبَرْ حَفِي

مَا تَبْطِيقُ الدَّهْرُ عَنْهُ نَقَبُ

قَدْ عَدْتُ مُرَقَّةً لِقَوَابِ

فِي بَيَانِ تَخْيِيطِ أَمْرَأَةِ الْأَعْرَابِيِّ الْبَادَةِ عَلَى الْقَمَّةِ الْمَمْلُوءَةِ بِمَاءِ الْمَطَرِ

وَوَصَفِهَا الْخَاتَمَ عَلَيْهِ مِنْ شِدَّةِ اعْتِنَادِهَا عَنِهَا بِهَا تَجَابُ الْأَرْزَاقُ

أَسْدِي وَأَخْشَى الْهَوَى وَالرَّيَّةَ

صَفْوَةَ بَاقِعَةِ خَيْرِ مَنِي

(۵) رَوْحَهَا قَالَ سَمِ دِي أَلَمَّةَ

إِنْ هَذِي التُّجَمَّةَ كَانَتْ لَنَا

بِرِ زَكَشْتِيهَا وَشَسْتِ مَا هِيَانِ

حَسُ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ بَيْنَ

قَطْرَةٍ بِأَشَدِّ دَرَّانِ بَحْرِ صَفَا

أَزْ كِهْ أَزْ مَنْ عِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

(۱) دَرِ مِيَانِ شَهْرِ چُونِ دَرِيَا دَوَانِ

(۲) رُو بَرِ سُلْطَانِ وَكَارِ وَبَارِ بَيْنِ

(۳) اَيْنِ چُونِ حَسَا وَادْرَاكَاتِ مَا

(۴) بَازِ جَوِي وَبَازِ بَيْنِ وَبَازِ بَابِ

دَرِ نَمَدِ دَوِغْتِ آنِ صَبِي آبِ رَا وَهَرِ بَرَوِي نَهَارِ اَزْ اَعْتَادِ

هَيْنِ كِهْ اَيْنِ هَدِيَهْ اسْتِ مَارَا سُوْدَمَنْدِ

(۵) مَرْدِ گُفْتِ آری سَبُورَا بِرِ بِهْ بَنْدِ

- (۱) أَنْتَ ذِي الْقَنَّةِ خِيَطِي حَسَنًا
يَفْتَحُ السُّلْطَانُ فِي ذِي النَّحْفَةِ
(۲) فَبِكُلِّ أَفْقَرٍ مَا وَحْدًا
غَيْرَ رَأْسِ الْمَالِ لِلرِّزْقِ وَمَا
(۳) إِذْ هُمَا دَوَّامَيْنِ الْأَمْوَالِ مَنْ
دَائِمًا كَمَا كَبِيرُ الرَّمْدِ
(۴) ذَلِكَ الطَّيْرُ الْمُدِّي لِمَاءٍ لَأُحَاحَ
بِمَحَلِّ الْمَاءِ وَصَاءٌ بِمِيرِ
(۵) أَسْ مَنْ فِي أُمِّهِ قَدْ مَرَّتْ مَحَلَّ
فَعَتَى لَشَطِّ عِلْمَتِ وَأَنْصَعَاتِ
- بِاتِّدَادِ الْحَالِ حَتَّى زَمَا
صَوْمَهُ.. يَشْكُرُهَا مِنْ نِعْمَةٍ
مِثْلَ دَا الْمَاءِ يَطْعَمُ فَقْدَا (۱)
مِنْ رَجِيْقٍ طَيِّبٍ طَعْمًا سَمَى
مَسَحَتْ طَعْمًا وَمَرَّتْ فِي الزَّمَنِ (۲)
وَالسَّقَمِ الْمَهِيكِ وَالْكَدْرِ
سَكَنَ كَانَ لَهُ الْمَلْحَ الْمِرَاحُ
لَهُ كَيْفَ الْخَبَرِ يَنْقُذُو وَالْبَصِيرُ
لَهُ وَالْمَلْحَ الْأَجَاجِ الْعَمَرُ حَلَّ
لَهُ أَوْ حَبْحُوحٌ تَدْرِى وَالْفَرَاتِ

(۱) وهد جان اللدی لم یبلغ الحقیقه برغم حاله کونه می بریه الدنیا ما حصله می کور وجوده
من الماء الیهی انحدیر الماء منین لیس می جمیع الامای منه وما کان لهما هذا الطن العسید لالهماها
عن سرالوحدة ونحی الاحدیة - السج (۲) ای الاعرابی وروجه

- (۱) درلند دروز تو این کوزه را
(۲) کابن چنین اندر همه آفاق نیست
(۳) زاسکه ایشان زآبهای تلخ و شور
(۴) مرغ کآب شور باشد ممکنش
(۵) ای کاندر چشمه شوردست جات
- تا کشاید شه بهدیه روزه را
جز وحیق ومایه اذراق نیست (۱)
دائماً بر علت اند ونیم کور
او چه داند جای آب روشنش
تو چه دای شط و جیحون و فرات

- (۱) أَنتَ يَا مَنْ لَسْتَ مِنْ فَايِي الرِّبَاطِ
 كَيْفَ فِي صُحُورٍ وَسُكُورٍ لِرَحِيقِ
 (۲) هَبْ غَمَّتْ فَتَاكَ انْقِلْ وَصَلْ
 هَذِهِ الْأَسْمَاءُ مِنْ أَحَدِ
 (۳) فَلِكُلِّ انْصِيَةِ قَدْ ظَهَرَتْ
 لَكِنْ الْمَعْنَى أَنَّهُ قَدْ تَعَدَا
 (۴) عِنْدَ دَا الْعَرَاءِ الْفَقِيرِ الْعَرَبِيِّ
 صَارَ لَيْلًا وَنَهَارًا فِي سَهَرِ
 (۵) قَعْنَى الْقَلَّةِ مِنْ صَرْفِ الرَّمَاثِ
 وَإِلَى السَّنْدِ مِنْ أَفْصَى انْقِعَارِ
 (۶) فَرَشَتْ سَجَادَهُ مِنْ إِنْتِهَالِ
 فِي انْقِدَاؤِ الْوَرْدِ مِنْهَا خَعَلَتْ

(۱) نسخه نایه - مع اهل الطریق

- دَاخَلْتِ. مَانَسَكْتَ فِي الْإِسْرَاطِ.
 وَأَبْسَاطٌ تَدْرِي. مَعَ ذَلِكَ الْفَرِيقِ (۱)
 عَنْ أَبِي وَابِعَدِ هَانٍ وَسَقَلِ
 عِنْدَكَ.. الْمَعْنَى لَهَا لَمْ تَجِدْ.
 أَبْجَدَ مَعَ هَوْرٍ مَا أُسْتَرَتْ
 عِنْدَهُمْ.. وَالرَّشْدُ مِنْهُمْ فَقَدْ
 رَفَعَ الْقَلَّةَ زَهْنُ الْمَعْبِ
 جَرَّهَا يَرْجُو الْوَصُولَ وَالظَّفَرَ
 رَجَفَ قَوْمًا.. وَنَادَى بِالْأَمَانِ..
 حَرَّهَا يَأْمَلُ كَشْفَ الْإِصْطِرَارِ..
 رَوْحَهُ الْحَرَّةُ تَدْعُو دَا الْجَلَالِ
 رَبِّي سَلِمَ.. كَمْ لَدَيْهِ أَتَهَلَّتْ..

توجه دای صحو و سکرو ابساط
 پیش تو این نامها چون ابجد است
 بر همه طفلان و معنی من بعید
 دو سفر شد میکشیدش روز و شب
 میکشیدش از بیابان تا بشهر
 وب سلم ورد کرده در نماز

- (۱) ای نو بارسه از این فای رباط
 (۲) در بدانی نقت از اب وجد است
 (۳) ابجد و هوز چه فاش است و پدید
 (۴) پس سبو برداشت آن مرد عرب
 (۵) بر سبو لرزان بد از آلمات دهر
 (۶) زن معصی باز کرده از نیل

- (۱) أَنْ صَبَّ الْمَاءَ لَنَا مِنْ دِي
رَبِّنا دَا الْجَوْهَرِ الْغَالِي الْيَتِيمِ
(۲) زَوْجِي هَبْ كَانَ ذَا فِنْ آمِينَ
لَهُ آلاَفُ عَدُوٍّ وَرَقِيبِ
(۳) مَا هُوَ الْجَوْهَرُ بِالذَّاتِ الْخَفِيرِ
قَطْرَةٌ مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ الْبَعِيرِ
(۴) مِنْ دُعَاءِ الْمَرَاهِ وَالصَّخْبِ
وَلَيْثِلِ حَمَلِ ذَاكَ الرَّجُلِ
(۵) مِنْ أَدَى الشَّحَادِ مِنْ قَدِيفِ الْحَرِّ
وَإِلَى بَعْدَادٍ لَا فِي صَرِّ
- طَمَعُهُ أَوْ هَانَ فِي هَذِي الدُّنَا
رَحْمَةً إِذْجَنَّهُ فِي الْحَجْرِ الْعَظِيمِ (۱)
غَيْرَ أَنَّ الْجَوْهَرَ الْعَالِي السَّمِيمِ
يَضْمُرُ الْمَكْرَ وَيَتَدَوَّى كَتَحْيِيصِ
هُوَ مَاءُ الْكَوْنِ الْعَالِي الْمَطِيرِ (۲)
أَصْلُ كُلِّ جَوْهَرٍ مِنْهَا يَصِيرُ
وَالْأَيْنِ وَالْحَشَا الْمُتَلَوِّبِ
وَالْأَسَى الْمَضْرَمِ فِي الْقَلْبِ الْخَفِيِّ
سَالِمًا عَادٍ وَمِنْ خَوْفِ الْخَطَرِ (۳)
أَوْصَلَ بِالْعَوِزِ حَلَقَ الْظَفَرِ (۴)

(۱) نسخه ثانیه ربناد الجواهر الغالی ادخل رحمة فی المهر ذک واصل (۲) نسخه ثانیه السند سیر (۳) ای اوصله سالماً من لصوص السوی و محاراة السعة و الرياء غیر مشوق بمرکة دعاء العمل و المعس الی دار الخلافة ملک و صل (دید در گاهی بر از اعانها) (۴) نسخه نامه والی لمصطفی لای ضرر اوصل مالعور حسناً للظفر

- (۱) که نگهدار آب مارا از خسان
(۲) گرچه شویم آگاه است و پرفتن است
(۳) خود چه باشد گوهر آب کونراست
(۴) از دعاهای زن و زاری او
(۵) سالم از دزدان و از آسیب سنگ
- یارب این گوهر بدان دریا و سان
لبت گوهر را هر از آن دشمن است
قطره زان آب کاصل گوهرست
و ز غم مرد و گرانباری او
برد تا دار الخلافة بیدرک

- (۱) قَرَأَىٰ بُسْمَةَ بِالنَّعِيمِ
وَدَوَّىٰ الْحَاجَاتِ قَدْ كَانُوا هَاهَا
- (۲) نَعَسًا فِي نَفْسٍ كُلِّ طَرِيقٍ
مَلَأَ مِنْ دَالِثِ اللَّابِ وَجَدَ
- (۳) لِمَحْجُوسِيٍّ وَالْمُؤْمِنِ مِنْ
هُوَ مِثْلُ اشْمَسَ كَانَ وَالْمَطَرِ
- (۴) وَرَأَىٰ قَوْمًا هُمْ فِي الْمَطَرِ
وَرَأَىٰ قَوْمًا بِسَوَاهِمُ وَقَعُوا
- (۵) وَلِحَوَاصُ وَالْعَوَامِ كَتَمَهُمْ
مِثْلَمَا الدُّنْيَا يَنْفَخُ الصُّورِ قَدْ
- (۶) مِنْهُ أَهْلُ الصُّورَةِ كُلُّ رَأَوْ
مِنْهُ أَهْلُ الصُّوْرِ وَلَمَعْنَى السَّامِ
- مَدَّتْ فَاصَتْ بِتَحْرِ الْكَرَمِ
نَصُّوْ طَرًا شَرَاكَ وَشَاكَ
يَدَوِّي الْحَاجَاتِ مِنْ كُلِّ فَرِيقِ
الْعَطَا وَالْحَقِيقَةُ مَا أَنْ قَصْدُ
لَهُ رَامِ وَالْقَمِيحِ وَالْحَسَنِ
لَا كَمَلِ النِّجَةِ حَصَّتْ أُرْ
رِيَّتُوا يَأْتُوا بِحَسَنِ الْمَطَرِ
يَنْتَظِرُ هُمْ عَلَيْهِ وَقَعُوا
مِنْ سُلَيْمَانَ إِلَى التَّمَلُّهِ هُمْ
أَحْيَيْتِ أَحْيَاوَا حَمِيْعًا لَلْأَنْدِ
جَوْهَرًا فِي كَنْزِهِ السَّامِي حَطُّو
بَحْرَ مَعْنَى وَجَدُوا عِبَ عَظِيمِ

اهل حاجت گستریده دامها
یافته زان در عطاء و خلعتی
همچو حورشید و مطربی چون بهشت
قوم دیگر منتظر برخاسته
زنده گشته چون جهان از نفخ صور
اهل معنی بحر معنی یافته

(۱) دید دوگاهی بر از انعامها
(۲) دمبدم هر سوی صاحب حاجتی
(۳) مهر گمر و مؤمن و زیبا و زشت
(۴) دید قومی در نظر آراسته
(۵) خاص و عامه از سلیمان تا بیور
(۶) اهل صورت زان جواهر یافته

فی بیان آن فقیر عاشق الکریم و کرم الکریم ایضاً

عاشق الفقیر ولو کان صبر الفقیر زانداً لاتی الکریم الی ناله ولو کان
صبر الکریم زانداً لاتی الفقیر الی ناله اما صبر الفقیر کماله و صبر الکریم نقصان له
و عجب لانه نشأ من ظله

(۱) من یغیر همته کان غدی	صاحب الهمه بمرم مدی
و الذی کان بفر نعمه	متریا عدو فرین ارحمه..
(۲) فائده و صل یا طالب	بحی فبنی اک حداد
فالسفا مثل الفقیر الفقرا	طلب احتاج الیهم فی اتوری
(۳) فالسفا کان فقیراً قصداً	طالباً دوماً لانه عمداً
مثلاً التوبه تنفی اتدا	تائباً لسی الیه رسدا
(۴) طلب الخوّد البصاف و البیدین	قراء هم کراوا مدققین
مثلاً البراءات لیرسم البصان	طلبوا صافیة مثل لجمان

در بیان آنکه چنانکه گدا عاشق کریم است کریم هم عاشق گدا است اگر گدا را
صبر بش بود کریم برادر او آید و اگر کریم را صبر بود گدا برادر او آید اما صبر
کمال گدا و نقصان کریم است

(۱) آنکه بی همت چه با همت شده	و آنکه بی همت چه با همت شده
(۲) بانک میآید که ای طالب بیا	جود محتاج گداس چور گد
(۳) خود محتاج است و خواهد طالبی	همچنانکه توبه خواهد تائبی
(۴) جود میجوید گدایان و ضعیف	همچو خوبان کاتبه جوید صاف

(۱) فَمِنْ الْمَرْءَاتِ وَجْهَ الْحَسَنِ
وَمِنْ السَّائِلِ بَانَ وَظَهَرَ
(۲) حَيْثُ مَرَّاتِ السَّحَابِ كَانَ الْفَقِيرُ
أَنَّ عَلَى وَجْهِ الْمَرْءَاتِ ضَرَرًا
(۳) وَلَئِنْ فِي وَالضَّحَى الْحَقُّ أَمَرَ
فَعَلَى السَّائِلِ مِنْكَ الصَّوْتُ لَا
(۴) ذَاكَ جُودٌ وَاحِدٌ مِنْهُ أَبَانَ
حُودَهُ الْآخِرُ اسْطَى الْفَقْرَا
(۵) فَمَرَّاتِ الْجُودِ إِلْحَقِ الْعَظِيمِ
وَالَّذِي كَانُوا مَعَ الْحَقِّ قَدُوا
(۶) وَالَّذِي كَانَ سِوَى الْإِثْنَيْنِ ذَيْنِ
فَعَلَى ذَا الْبَابِ مَا كَانَ بَلَى

يَحْسُنُ .. يَلْطَفُ كَالَّذِي التَّمِينُ ..
وَجْهَ إِحْسَانٍ وَبَرٍّ هِيَ الْمَشْرِ
إِصْحَاحٌ .. كُنْ فِيمَا نَكَ أَبْدِي حَيْرٌ ..
كَانَ حَرُّ النَّفْسِ لَوْ صَدْرًا
قَالَ يَا أَحْمَدُ يَا خَيْرَ الْمَشْرِ
تَرْفَعُ .. الْحَقُّ لَهُ أَرْعَ فِي الْمَلَا
الْفَقِيرُ أَظْهَرَ دَوْمًا عَيْنِ (۱)
الْمَزِيدُ غَيْرَ مَا قَدْ أَصْهَرَا
كُلُّ مَنْ كَانَ فَقِيرًا أَوْ عَدِيمًا (۲)
حُودَهُ الْمَطْلَقُ فِي دَاكِ بَدُوا
مَيْتًا فِي ذَاتِهِ كَانَ وَشَيْنٌ
هُوَ تَقَشُّ فِي الْإِسْتَارِ فِي الْمَلَا

(۱) ای وداک الله تعالى جوده الواحد يظهر الفقير فیکون مرآة لحدوده تعالى و سبباً لظهوره
وله تعالى جود آخر للفقراء یهدیهم بربد بصله حتی یعوا عن انفسهم و یعون ببقاء الله تعالى
(۲) الفقراء مرایا جود الحق وهؤلاء لفقراء هم اللدین وصلوا الی الله بسبب الصبر و التوکل
هم کرم صاف وجود مطلق بهم یطرون و بهم یرزفون -

روی احسان از گدا پیدا شود
دم بود بروی آئینه زیان
بانگ کم زن ای محمد برگدا
واندگر بخشد گدایان را مزید
وانکه با حقند جود مطلقند
او برین در نیست نقش پرده است

(۱) روی خوبان ز آینه زیبا شود
(۲) چون گدا آئینه جود است هان
(۳) پس از این فرمود حق در والضحی
(۴) آن یکی جودش گدا آورد بدید
(۵) پس گدایان آینه جود حقند
(۶) وانکه جراین دوست او خود مرده است

فی بیان الفرق بین الفقیر الی الله والعاشق الطالب لله و بین الفقیر

عن الله والعاشق لغيره (۱)

- (۱) لکن اندرویش من الله قد کان طمناً به العشق وقد
 دائماً من ربه الشغل وجد
 (۲) لکن اندرویش من لغيره کان
 فقيراً ابلاً کان بلا
 (۳) نقش درویش هو المعنى فقد
 فليش الكتب يا هذا احذر
 (۴) هو فقر اللقمة قد وحدا
 فی امام انفس الميت اقليل
 (۵) فقير اللقمة قل فی الملل
 مشکل سمک لبحر ظهر
 کان طمناً به العشق وقد
 سالماً . العرة القیب فقد
 طمناً فی نفسه دل وهان
 خیر اعرفه مدماً فی الملا
 ليس اهل الروح واللفظ وجد
 له عظماً تقذف عنه الغدر
 ولفقر الحق دوماً فقدا
 طمناً صغ وانغى عنه الرحيل
 كالسقيور له القدر رل
 عزان البحر حاف وهجر

(۱) بالاول معبرك ومصباح ومع له وشاق والنامی من معرفة الله تعالى و طل و من قر به
 ومعنه فقیر و عاری و لحاظ المخلوق طالب و راعب دهدا می حکم المیت و لهذا الفقیر الذی اشر بقوله
 (لیک درویشی که تشنه غیر شد)

فرق میان آنکه درویش است بخدا و تشنه خداست و آنکه درویش است

از خدا و تشنه بغيره

- (۱) لیك درویشی که او تشنه خداست
 هست دایم از حدایش کار راست
 (۲) لیك درویشی که تشنه غیر شد
 او فقیر و ابله و بی خبر شد
 (۳) نقش درویش است او می اهل جان
 نقش سگ را تو میدار استحوال
 (۴) فقر لقمه دارد او می فقر حق
 بیش عشش مرده کم به طوق
 (۵) ماهی خاکی بود درویش نان
 شکل ماهی لیك از دریا رمان

- (۱) بِرِشْشِ لَمَكِ اَتَى عَدَى
هو مِنْ قَدِيدِ بَمَاءِ الْخُرَابِ
(۲) فَدَحَّحَ السَّيْبُ لَأَعْقَا الْهَوَاءَ
وَلَمَّعَ أَطْيَابَ دَوْمًا أَكَلْ
(۳) عَيْشَةً لَحْوِي كَأَنَّ لِلنَّوَالِ
رُوحَهُ أَحْسَنَ حَيَاةٍ وَالْحَمَالِ
(۴) لَوْ هُوَ قَدْ وَهَمَ الذَّاتُ عَشِقَ
أَمْ يَكُ مَوْهَمٍ عَشَقَا ذَاتَ
(۵) حَيْثُ نَ تَوْهَمٍ مُحْبُوقًا وَلَيْدَ
لَا وَلَمْ يُولَدْ وَأَيْسَ مِنْ أَحَدَ
- بِفَقِيرِ الْمَاءِ أَوْ فِيهِ بَدَى
لَمْ يَغْدُلَا يَجِدُ مِنْهُ لَعْدَاتُ
هُوَ حَاكِي الْفَرْقِ أَرْضَ وَسَمَاءَ
هُوَ مِنْ قُوَّةِ الْأَلَدِ مَا أَكَلْ
لَا يَوَاهُ وَبِهِ أُنْدَى اسْتَوَالِ
لَمْ تَكُ أَعِشَقَهُ تَهْوَى الْوَالِ
وَلَهَا حَبٌّ وَهَامٌ وَعَيْقُ (۱)
بَلْ هُوَ وَهَمُ الْأَسْمَاءِ وَأَنْصَبَتْ
أَكْرَ الْحَقِّ التَّقْدِيمُ لَمْ يَلِدْ
تَهْ كَفَوْا وَجَدَ فَرْدٌ تُحَدِّثُ

(۱) لا ى و الذات هو الذى تدركه جده معروفة من غير ملاحظة أسماء وصفات ولا جنة ولا درد و عشق لا يسه بالحق ولا يههم شغلها الذات

- (۱) نقش ماهی کی بود درویش آب
(۲) مرغ حیات است او نه سمرغ هوا
(۳) عاشق حق است او بهر نوال
(۴) گرتوهم میکند او عشق ذات
(۵) و هم مخلوق است و مولود آمده است
- آن ذی آبی نیگردد خراب
لوت نوشد او نه نوشد از خدا
بست جانش عاشق حسن و جمال
ذات نبود و هم اسماء وصفات (۱)
حق نه رنیده ست و لم بولد ست

(۱) مضمون از این چند بیت آنست که اگر کسی عشق ذات توهم کند غلط است زیرا که او صفات را ذات تصور کرده و بر این معنی دلیل می آورد بر آنکه امر موهوم مولود است و حق تعالی از مولود بودن منزّه است

- (۱) عاشق تصویر و همی و همی
و متی من عاشقین ذا المن
(۲) عاشق ذا الوهم لو کلا صدق
ذا المجاز له البواع حر
(۳) لیان ذا الکلام و حیا
غیر آری حذر انهم السقیم
(۴) فقصیروا انظر من فسدت
یاتی فی بکرهم انک خیال
(۵) لا سماع الصدق او عرف او تر
و بکل طیر الیته لم
- درکه العشق یوسع فهمیه
کان هذا . ذل قدراً و وهن .
یسوی الله بعشق ما سق (۱)
و حقیق العشق فی روحه قر
شرح تفصیل کثراً طیباً (۲)
ان یز . و یذا اعدو الایم
لهم الافهام روحاً نکدت
فایدر حر دماراً و و ال
کل سمع لا یطیق هب صر (۳)
تکن انفسه بن رادت بکم

(۱) علی معنی احجار مقطعة المصنعة بالتصور و الوهم بقول الهی ما عندک خوفاً من باریک
ولا دعه فی حنث ال بوحک الکرم . و لکن من بوهم لعشق لرائی به الباس فهو مجرد لا یوصل
الی الحقيقة (۲) و ذلک لان اهل الله اوردوا بقولهم ادا تم لعن فهو لله و یقولهم لا یحب الله غیر الله
ولا یری الله غیر الله و لا یدکر الله الا کمال العناء فی الله و رفع التصرفات من العاشق الصادق
(۳) راست بفتح لراء المؤلفة و تسکی الین معنی الصدق و الالة لموسیقیه و ههنا صحت
الترجمة . عین . که ذکر فی اصفحة لسانه من هذا الکتاب

- (۱) عاشق تصویر و وهم حوشت
(۲) عاشق آن وهم اگر صادق بود
(۳) شرح میخواهد بیان این سخن
(۴) مهمهای کهنه کونه بطر
(۵) بر صماع راست هر کس چیربست
- کی بود از عاشقان ذوالمن
آن مجازش تا حقیقت میرد
لیک میترسم و افهام کهن
صد خیال به درآ رد در فکر
طعمه هر مرغکی اجیر نیست

- (۱) سِيمًا ظَيْرٌ عَدَى مَيْثًا حَقِيقٌ
بِالْخِيَالِ مَلَأَ أَعْمَى الطَّرِيقَ
(۲) هُوَ نَقَشُ السَّمَكِ بِحَرٍّ وَبِرٍّ
هُوَ لَوْنٌ لِهِنْدُوَانِي السَّوَادُ
(۳) أَوْ نَقَشَتِ النَّمَشُ فِي صَهْرِ الْوَرَقِ
هُوَ لَا يَذَرِي نَعْمَ وَسُرُورَ
(۴) فَتَهُ الصُّورَةُ فِي حَزْنٍ كَثِيرٍ
وَلَهُ الصُّورَةُ فِي جِلْدٍ وَ لَمْ
(۵) إِنْ هَذَا الْقَمِّ كَانَ وَالْمَرْحِ
عِنْدَ ذَلِكَ الْقَمِّ كَانَ وَالْمَرْحِ
(۶) صُورَةُ النَّمَشِ اصْحَوْكَ لَكَ كُنْ
كَبِيٍّ مِنَ الصُّورَةِ فِي الْمَعْنَى لَكَ
- بِالذَّنَا الْوَاهِيَةِ دَوْمًا عَلَيَّ
قَمَدٌ .. الْوَاقِعِ قَطْ مَا نَطَرْتُ
أَيُّ تَأْثِيرٍ لَهُ فِيهِ أَقْرَبُ
لَهُ وَالصَّابُونَ يَدَا مَا أَفَادَ
مَا كُنْتَ بَابِ وَأَصْلُهُادِ وَوَرَقٌ
.. مَا لَهُ رُوحٌ وَذَوْقٌ وَشَعُورٌ ..
وَهُوَ جَلَوٌ مِنْهُ كَثْرًا وَبَسِيرًا
يَكُ أَيُّ أَصْحَاكُ فِيهِ قَدْ أَلَمَ
مَنْ خَفِيَ فِي الْقَلْبِ دَوْمًا مَا أَتَضَحُّ
لَيْسَ إِلَّا الْقَشُّ بَانَ وَالشَّبَحُ
عَرَّةٌ تَتَعَبَّطُ فِيهِ رَمَانٌ (۱)
يَصْلَحُ تَحْصَنُ مِنْ غَمٍّ يَكَا

(۱) لَان هَذَا النَقَشُ الصُّورِي لَوْ كَانَ مَعْنَاهُ لَرَل فِي الدُّنْيَا لِاحِرَةً بِالمَوْتِ لِاحْتِبَارِي وَهُوَ اذْهَابِي لَه

- (۱) خَاصَهُ مَرَعِي مَرْدَةٍ بِوَسِيْعَةِ اِي
(۲) نَمَشٍ مَهِي رَا چِه دَر مَآوِجِه خَاكِ
(۳) نَقَشِ اِكْر غَمَكِيْن نَكَارِي بِرِ وَرَقِ
(۴) صُورَتَشِ غَمَكِيْن وَآوِ فَا رِغِ اِزْآنِ
(۵) وَبِيْنِ غَمِ وَشَادِي كِه اِنْفِرَدَلِ خَفِي اِسْتِ
(۶) صُورَتِ خُشْدَانِ نَقَشِ اِزْ بِهَرْتِ مَسْتِ
- بِرِ خِيَالِ اَعْمَى بِی دِيْدِه اِي
وَنَكِ هِنْدُو رَا چِه صَابُونِ چِه اُذْكَ (۱)
اَوْ نَدَارِدِ اِزْ غَمِ وَشَادِي سَبَقِ
صُورَتَشِ خُشْدَانِ وَآوِ زَانِ بِیْ شَانِ
پِيَشِ اَنْ شَادِي وَغَمِ جَزِ نَقَشِ نِيَسْتِ
تَا اِزْ اِيْنِ صُورَتِ شُودِ مَعْنَى دُرُسْتِ

- (۱) صُورَةُ النَّقْشِ الَّتِي أَعْتَمَتْ لَنَا
وَلَنَا تَقْدُّوا الدَّلِيلَ لِلطَّرِيقِ
(۲) فَانْقُوشِ وَالْمَصَوِّرِ الَّتِي
خَارِجِ الصُّفَةِ كَالْأَلَيْسَةِ
(۳) تَنْظُرِ الْأَلَيْسَةَ حَسَبِ الْيَلْبَاسِ
(۴) إِذْ مَعَ الْأَلَيْسَةِ فِي ذَا الطَّرْفِ
أَبَدًا مَا عَرِفَ الرُّوحَ الْبَدَنَ
عِظَةُ حَتَّى بِهَا تَنْقَى الَّتِي
ذَا الصَّحِيحِ السَّالِكِ فِيهِ الْفَرِيقِ
كُنْ فِي الْحَمَامِ ذَا أَمْرِهِ (۱)
مَا حَرَحْتَ عَنْ مِحْطِ الصُّفَةِ
إِنْصِرِدْ دُخْلِي أَحْيِي زِدْ لِي مِرَاسِ (۲)
لَا طَرِيقَ وَبِهِ أَعْدَرِي وَفِي (۳)
لَا وَلَا الْأَلَيْسَةَ تَرُوحَ زَمَنَ

(۱) ای آن تبت نقوش و الصور الموجودة في هذه الحمامات من خارج صفة الحمامات كالصفة
البدن (۲) ای ما دعت في الخارج لم تدخل الحمام لا ترى لا الاليسه لا غير مادام دعت الحمام ترى
صاحبها صاحبها اخرج الاليسه و دخل داخل الحمام كذا السرور و العلم و السرور و الرهبة و التبود
والافكار كالصفة دخلت حمام الدنيا مادام انك مفقده في خارج الحمام لا ترى لا صورة الاليسه فيه
سالت طريق الاخرة اطلع الاليسه الشرية وصورية و ادخل باطن العالم حتى تعلم حقه و ادله و ماهية
الاشياء من غير الاليسه الصورة المبدئية انسى يلزمك السرور منها (۳) لانه لا طريق مع الاليسه
لذلك اطرف والحاس و هو لاطل لانه لاخر للبدن من الروح كذا لاخر سلاسه من البدن
لعدم العسية من الروح وادايه و البدن طلبها و البدن في حياة سبب الروح و الاليسه لاحياة لها
وهذا كدية من لا يحصل المراد حتى يرتفع لموانع و لهذا كمال لتجدد و الاصلاح شرط الاطلاع على
باطن الاشياء و لهذا ورد في الحديث الشريف الدنيا حرام على اهل الاخرة و الاخرة حرام على اهل
الدنيا و هما حرامان على اهل الله

- (۱) صورت غمگین نقش از بهر ماست
(۲) نقشهائی کاندیزین حمامهاست
(۳) تا برونی جامه ها بینی و بس
(۴) زانکه با جامه در آسواره نیست
تا که مارا یاد آرد راه راست
از برون جامه کن چون حمامهاست
جامه بیرون کن در ای هم نفس (۱)
تن زجان جامه زجان آگاه نیست

(۱) برای شرح این سه بیت شراح سفیان مختلف و اندند و بطریق دیگر بنده این ترجمه سودمندترین
آنها همان شرح عربی مذکور میباشد.

فی بیان مجیی نقباء الخلیفة و حجابہ لاجل اکرام الاعرابی

و قبول هدیته (۱)

- (۱) دَا لِكَ الْمَرْءَ الْغَرِيبَ الْعَرَبِيَّ
 وَ عَلَى الْبَابِ مِنَ الزَّوْرَاءِ إِذْ
 (۲) قَدَّيْهِ النُّبَّاءَ رَمَرَا
 كَمْ عَنَى وَجْهِهِ لَمَّا تَزَلَا
 (۳) قِيلَا فَوَلِّهِمْ حَاجَتَهُ
 شَغْلُهُمْ كَانَ الْمَطْلُ قُلُ السُّؤَالِ
 (۴) فَلَهُ قَالُوا بَلُّطَفٍ وَادَبٍ
 مِمَّ حِثَّتْ كَيْفَ مِنْ وَغَا السُّمْرِ
- أَزْمَعَ مِنْ كُلِّ قَقَرٍ نَسَبِ
 وَفَى أَفْقَهُ دَحْرًا مَتَّعِدْ
 جَمَعُوا وَاتَّكَلُ بِهِ بَشْرَا
 مَا وَرَدَ اللَّطْفُ رَشْوًا جَذَلَا
 فَمَهْمَا سَدُو لَهُ دَقَّتْهُ
 شَأْنُهُمْ لُطْفٌ وَجُودٌ وَبَوَالِ (۲)
 يَا حَبِيبَ الْوَصْفِ يَا وَجْهَ الْعَرَبِ
 حَالِكَ مِنْ تَعَبٍ أَوْ مِنْ خَطَرٍ

(۱) ی معنی الرسل و دعائهم من قبل الحق جل و علا لعلم اساس ما شرع لله لهم و قبولهم منهم ما طعوه و دناوه و لو كان ردّاً بغيراً - (۲) القرب دون الرتب و هو مقرب سلطان و هداهن الله عن حادهم سعة الكرم و هو اعنى دوحه من الاحبار و هم عدم ثلثه عروس علویه و هى العتائق الامرّة و عروس شعبیه و هى العتائق الحلقیه و عروس وسطی و هى العتائق الاساسیه و فی كل منهم امارة مسطورة علی سرار الیهة و هم تلك و زادهم سیدنا و مولا البشر من عنی حق الصداق -

پیش آمدن نقیبان و دربانان خلیفه از یمن اعرابی و پذیرفتن هدیّه او (۱)

- (۱) آن عرابی از یبایان بعید
 بر دو دار الحلقه چون رسید
 (۲) پس نقیبان پیش اعرابی شدند
 پس گلاب لطف بررویش زدند
 (۳) حاجت او غمیشان شد بی مقال
 کار ایشان بد عطا پیش از سؤال
 (۴) پس بدو گفتند یا وجه العرب
 از کجائی چونی از رنج و تعب (۲)

(۱) نقیب مهرودان است (۲) وجه العرب یعنی بزرگ عرب چنانکه گویند فلان وجه القوم

- (۱) قَالَ وَحَۥ اَنَا لَوْ وَجَّهًا لَيَا
وَيَلَا وَحَۥ اَنَا لَوْ نَصْعَوْنَ
(۲) اَنْتُمْ يَا مَنْ وِسَامُ السَّعْدِ قَدْ
ضَوَّكُمُ وَاللَّمْعُ خَيْرٌ مِنْ دَهَبٍ
(۳) يَا مَنْ اَلْوَا حِذَّةٌ مِنْ رُؤْيِهِ
يَا مَنْ الرُّؤْيَةُ بِكُمْ نَسْرَتْ
(۴) يَا مَنْ اَلْكُنْ بِوَرِ اللَّهِ كَانَ
مَنْ مِنَ السَّنَطِ بِحُثْمٍ لِنَعَطَةٍ
(۵) كَبِيْ اِيْدَا اِلَّا كَسِيْر اِكْسِيْر اَلظَّر
تَصْرِبُوا فَرْدًا فَرْدًا اَهْمُ
(۶) قَفْرِيبٌ اَنَا مِنْ قَفْرِ بَعِيْدٍ
لِلْمِيْدِيْكَ حِثَّتْ مَحْتَاجًا بَدَاهُ
- كُنْتُمْ تَعْتَابُونِي تَرَوُا بِأَنَا
حَقِّ ظَهْرِ لَكُمْ لِي تَمْعُونُ
كَانَ فِي وَجْهِكُمْ عِرًا وَمَحْدُ
حَقْفِي فِي حَالِصِ لَسْتُكَ التَّهَبُ
لَكُمْ اَلرُّؤْيَةُ اَلْفَ مَرَّةً
اَلْمَدِيرُ اِيْدَا اِيْدَا بَهْرَتْ
يَنْظُرُ فِي اَلظَّرِ تَمْعَلِي بَانَ
وَالسَّخَا.. وَاللَّطْفَ حَسْبُ وَالْمَهَاءُ
مِنْ عَلَي رَأْسِ اَلنَّعَاسِ لِيَلْشَرُ
..وَصِفَاتُ اَلْحَقِّ تَمْدُوا بِهِمْ..
بِرَحَاءِ اَلْفَضْلِ وَالْمُخْلِفِ اَلْمَزِيْدُ
لَا اَرَى اَلْمَعْنَى اِلَّا بِلَقَاءِ

- (۱) گفت وجهم گر مرا وجهم دهید
(۲) ای که در دوستان نشان مهتریت
(۳) ای که یک دیدارتان دیدارها
(۴) ای همه بنظر بنور الله بهمه
(۵) تا رسید آن کیمیاهای نظر
(۶) من غریبم از بیابان آمدم
- بی وجوهم چون بس پشتم بهید
فرتان خوشتر ز زرد جعفریست (۱)
ای شار دبدتل دینارها
از بر شه مهر بحش آمده
بر سر مسپای اشخاص بشر
بر امید لطف سلطان آمدم

(۱) در جعفری در حال بی عش را گویند و بعضی گفته اند منسوب به صر بر مکی است که
بر درمان میبخشید یا بر وگری است که در صاف کردن رو امتداد بوده -

..شَمَلَ الْخَلْقَ الصَّغَارَ وَالْكِبَارَ..

..مَنْهُ بِالْأَرْوَاحِ .. وَالْأَسْرَافُ نَصَتْ..

حَثَّتْ مَعَ قُلَّتِي حَتَّى هُمَا

..وَنَسِيتُ مَا رَحُّوتُ مِنْ نَوَالٍ

وَأَحَدٌ.. وَالسَّفْءُ فِيهِ نَهَضَ..

إِذْ رَأَى حُسْمَهُ رَأْدَ عَجَبًا

وَأَحَدٌ.. يَطْلُبُ لِلْعَمِّ الْكَسَارَ..

دِلِكَ التَّنْثَنَ حَتَّى مَا انْتَمَسَ

مِنْ قُبَيْبِ مَاءٍ أَرِنِي طَلَبَ

شَرِبَ وَالْأَهْوَرَ لَأَقَى وَالْمَجَافَةَ..

بَارَأَ.. انْسَلَّ لَهَا فِي مَقَرِّهِ..

حَنَصَ صَارَ لِرَدِّ وَسَلَامٍ..

ذره های ریگ هم جانها گرفت

چون وسیدم هست دیدار آدمم

داد جان چون حسن ناتوا را بدید

فرجه او شد جمال نابهن (۱)

آب حیوان از رخ یوسف چشید

آتشی او دید کاز آتش برست

(۱) عَمَّ النَّظْفَ لَهُ عَمَّ الْقَفَارَ

أَيْضًا الدَّرَاتُ لِلزَّمَانِ حَظَّتْ

(۲) فَأَيُّ الْإِدْيَارِ يَا صَاحِبِي أَنَا

إِذْ وَضَعْتُ حَثَّتْ مَسْكَرَاتُ الْإِصْصَالِ

(۳) وَإِلَى الْخَبَارِ لِلْخَبَرِ رَكْعَتُ

فَأَيُّ الْخَبَارِ رَوْحًا وَهْمًا

(۴) وَإِلَى التَّنْثَنِ لِنَفْرِحِ سَارَ

صَارَ تَقْرِيجُهُ حُسْنٌ مِنْ حَرَسِ

(۵) مِثْلَ ذَلِكَ الْغَرِيبِ مَنْ سَحَبَ

مِنْ جَبِينِ يُوسُفَ مَاءَ الْحَيَاتِ

(۶) ذَهَبَ مُوسَى لِإِنِّي بَدَأَ

فَرَأَى بَارَأَ مِنْ أَسَارِ مَدَامَ

(۱) بوی لطف او بیاباها گرفت

(۲) تا بدیدم بهر دینار آدمم

(۳) بهر نان شخصی سوی نانوا دویدم

(۴) بهر مرجه شد یکی ناگلستان

(۵) همچو اعرابی که آب از چه کشید

(۶) رفت موسی کاتشی آرد بدست

- (۱) وَثَبَ عِيسَى لِأَن يَنْقَى أَنْجَاةَ
فَالِي دَابِعِ أَوَّلًا السَّمَاءِ
(۲) صَارَتِ الْحَمَّةُ لِلنَّارِ إِلَى
ذَا الْوُحُودِ لَهُ اسْمِي نَسْلُهُ
(۳) وَصَلَ الصَّقْرُ إِلَى الْفَخْرِ سَمْعَ
سَاعِدِ السُّلْطَانِ وَالْحِظِّ السَّعِيدِ
(۴) ذَهَبَ لِلْمَكْتَبِ الْيُفْلُ طَلَبُ
يَجْهَدُ دَوْمًا عَلَى الْخَفِ أَيْدِي
(۵) ثُمَّ بَعَثَ الْمَكْتَبِ ذَا الْيُفْلُ قَدْ
مَسَحَ الشَّهْرِيَّةَ التَّدْرِي صَارَ
- مِنْ أَذَى أَعْدَائِهِ الْوَعْدِ الطَّعَاةُ
حَرَهُ دَاكُ الْوُثُوبِ وَالْعَمَاءُ
آدَمَ فَعَا يَمْدُو فِي الْعَلَاءِ
لِلْوَرَى نَقَى جِلِيمَ الْمَرْيَلَةِ
طَامَعًا يَأْكُلُ مِنْ فِيهِ رَعَتْ
وَاحِدَ وَاقْصِصْ وَانْتَقِصْ الْمَزِيدَ
صَعَمَهُ يَكْتَسِبُ طَوْعَ الْأَدَبِ
مَعَ طَيْرِ الْمَعْنَى حَقَّقَ فِيهِ
صَارَ صَدْرِيَا وَفِي الصَّدْرِ قَعْدُ
فِي سَمَاءِ الْعَالَمِ كَأَنْدَرِ أُنَارِ

- (۱) جست عیسی باره در دشمنان
(۲) دام آدم دانه گندم شده
(۳) باز آمد سوی دام از هر جور
(۴) وصل شد مکتب بی کسب و غیر
(۵) پس از مکتب آن یکی صدری شده
- ردش از حشر بجزم آسمان (۱)
با وجودش خوشه مردم شده
ساعت شده بافت و اقبال و غیر
بر آید مرغ بال صدف بدر
ماهیاره دانه وندری شده

(۱) خلاصه قصه آنست که چون یهود گرد هم آمده که عیسی را نفس رسالت داده اند او را پادشاه داده و آسمان برد و آن شخصی را که بروی شاه عیسی بود کشتند و گمان اسکندر عیسی را پس از کشتن او شت کردند اگر عیسی را کشتیم آن شخصی که حاست و اگر آن شخصی را کشتیم پس عیسی که حاست چنانکه در در آن آمد، اسب (و در قنوه و ماصوبه و لکرش لهیم) و در موده مولا، (ردش آن جستن بجزم آسمان) با بر شهرتست که میدان عوام و شرافت و صحیح آنست که عیسی با آسمان دوم مرفوع شده است -

- (۱) ورد عباس بن حرب لأن
و لقمع أحمد الظاهر الأمين
(۲) صار الدين معيه وظهر
كان في السطة والملك العقيم
(۳) عمر حه قصد احمد
سبعة في كتاب الحرب عهد
(۴) عاد في شرع في المؤمنين
(۵) دلت اعراف من حر العمد
نعة رحله في اكثر وضع
- يُرد حَقّاً لَهُ غَصراً أَكْبَرُ
وَعَادِ الدِّينِ عَمّاً وَ يَقِينُ
لِلْمَعَادِ وَلَهُ حَيْرٌ صَبِيرُ (۱)
هُوَ مَعَ آبَائِهِ الرُّكْنُ الْعَظِيمُ
رَاجِعاً بِالْعِدَّةِ وَالْعَدِيدِ
بِأَمْرِ عَهْدٍ وَعَمَّا مَا قَعْدُ
وَ إِمَاماً مُقَدَّسَى الْمُتَّقِينَ
الْحَرَابَاتُ لَهَا الْعَمْرُ اُخْتَلَفَ
وَمِنَ الدَّلَالِ إِلَى الْمَرْآ اُتَفَعُ..

(۱) ای کان معاً و صوبه فی خلافت لمیوه و ساه فی خلافته بصوریه -

- (۱) آمده عباس حرب از بهر کین
(۲) گشت دین را با عباس پشت و رو
(۳) آمده عمر قصد مصطفی
(۴) گشته بدر شرع امیر المؤمنین
(۵) ی علف کش سوی ویر شده
- بهر همع احمد واستبر دین (۱)
در خلافت او و فرزندان او
تیغ بر کف سه صد میثقه
یشوا و مقتدای اهل دین
ببخر بر گنج ناگه پا رده

(۱) عباس بن حرب که در کربلا و اسیر گردید و بری یکه میخواسته فدیه بدهد
بمحمد (ص) احبار مدینه که در هضم و اگر فدیه بدهم بغیر خواهم شد حضرت فرمودند چنان مدینه در که
ما مضاده ای نکو در ویرد عباس جو که مدینه است احدی بخرج وند دین مر اطلاع نداشته بود
محمد (ص) بن آورد و اسلام را برگزید از بیت مولانا هویدا است که عباس برای حرب و رسول آمده
بود و این تمس سبب ایمن او گردید ولی صحیح است که عباس با کراهت کفار آمده بوده است -

- (۱) طامیة یلیری فی نهر ظمر
(۲) قعلی ذا الباب جئت سائلاً
والی الدهلیر إذ حئت أنا
(۳) بَدَلِ التَّحْمَةَ بِالنَّاءِ أَتَيْتُ
عَطْرَهُدَا الْخُرَّ لِي صَدْرَ الْجَمَانِ
(۴) عَجَباً فَانْحَرُ مِنْ سَامِي الْجَبَانِ
وَإِنَّا لِي خَلَطٌ مَعَ مَنْ يُسَبِّ
(۵) قَدْ خَلَصْتُ أَنَا مِنْ خَيْرِ وَمَا
تَعَدُّ لَا عَنْ عَرْضِ مِثْلِ الْمَلِكِ
(۶) لَا يَدُورُ فِي الدَّاءِ لَا عَنْ عَرْضِ
غَيْرِ رُوحِ الْعَاشِقِينَ وَالْبَدَنِ
- قَرَأَى فِي النَّهْرِ شَمْساً وَقَمَرٌ
.. أَنَا شَيْئاً لَدَاهُ آمِلًا .. (۱)
عَدْتُ صَدْرًا وَحَطَوْتُ بِأَلْهَمَا (۲)
طَمًا لِيَحْزُرَ بِالْخُرِّ رَضِيتُ
أَوْصَلَ فِيهِ قَوَى مَيِّ الْجَبَانِ ..
تَخْرَجَ آدَمَ - أَوْلَاهُ الْهُوَانِ .. (۳)
لِلْجَبَانِ مَوْعِنِ الْأَرْضِ نَكِبَ ..
صِرْتُ مِثْلَ الْمَلِكِ السَّامِيِّ صَفَاءُ
حَوْلِ دَا النَّابِ ادُّورَ وَالْمَلِكِ
.. وَيَرَى الْجَوْهَرَ مَحْضًا لَا الْقَرَضَ ..
.. لَهِمُ الْحَقِّ أَصْطَعَاهُمْ وَأَتَمَنَ ..

(۱) ای آیت لطیف الدنص صمرت محبت مع .. (۲) الدهنر ماس الدار والدار والسمند الصنبر
الطویل جمعه دهلیر (۳) سجة نایبة - دما انخرج قهراً و هو ان -

- (۱) تشنه آمد سوی جوی آب خور
(۲) من بر این در طالب چیز آمدم
(۳) آب آوردم بشعفه بهر نان
(۴) نان برون راند آدمی را از بهشت
(۵) رستم از آب و زنان همچون ملک
(۶) بی غرض نبود بگردش در جهان
- دید اندر جوی خود شمس و قمر
صدر گشتم چون بنهلیر آمدم
بوی نانم برد تا صدر جان
نان مرا اندر بهشتی می سرشت
بی غرض کردم درین در چون فلک
غیر جسم و غیر جان عاشقان

هذا في بيان ذاك وهو عاشق الدنيا كعاشق الحائط بأن لمعت

عليه الشمس فلم يجتهد ولم يع حتى ينهم ان اللطافة لم تترك من الحائط بل كانت من قرص الشمس التي هي في تلك الرابع و بهذا السب وضع قلبه على الحائط بكتبته فلما اتصل نور الشمس بالشمس عروها صار عاشق الحائط محروماً ابداً (وحيل بينهم وبين ما يشتهون) (١)

- (١) عاشقوا الأكل وليس من هم
عشعوا ذا الجرة راق لهم
فمن أشاق إلى الجرة حرم
هو من كل به المشوق غدم..
- (٢) فإذا الجزئي جزئياً عشق
نوبه هم عروماً وعلق..
فسيماً ذهب المشوق له
مرة في الأكل عشقاً وولته
- (٣) بقري البحية عنداً إلى
غيره قد صدر في هذا الملا
وعريقاً عاد كفاً صرناً
في صميم.. أنه قد دها. (٢)

(١) و كما كان الحائط محلاً للمعاشرة نور الشمس ضلوا مع الدجى الرائط قد عسى نقوشها الحسابية في مرتبة اذا عرفت شمس روجه علم ان حكمة كل شئ في هذه الارضية و ضرر هذه الدالة به محسوس بينه وبين مقصوده الاصل كما حالت المشبهات بين الكفار و الالفين و بين تدع الرسول (س)
(٢) عاشق العرو يقري اللجة عند لميره تعالى عرق في بحر الهوى بان جرب دمه في صمغ اى تشبث سخاوق صمغ مثله محكوم طوون لادلاك و ماسور لسا كمة (رشد گرد) في لاصل تامل لبليد و الف و الاحق - نسخة ناية - في حشيش

در بیان آنکه عاشق دنیا برمال دیوار است که بر او آفتاب تافته و چوید نکرد تا فهم

کند که این تاب اردیوار نیست از آفتاب است از آمان چهارم لاحرم کلی

دل بر دیوار بهاد و چون بر تو آفتاب تا آفتاب پیوست او محروم ماند ابداً

(وحیل بینهم و بین ما یشتهون)

- (١) عاشقان کل به ابن عشاق جزو
ماند از کل آنکه شد مشاق جزو
- (٢) چو آنکه جزوی عاشق حرووی شود
زود معشوقش بکل خود رود
- (٣) ریش گاو و بندۀ غیر آمد او
غرقه شد کف در ضعیفی و زرد او (١)

(١) اشاره بمنزل معروف (الفريق يشبث بالحشيش) چنانچه بجای ضعیفی (حشیشی) هم آمده است

- (۱) نَیْسَ بِالْحَاكِمِ حَتَّى بِالْمَعِينِ
هَلْ يَشْعَلُ السَّيْدُ قَدْ نَصَا
(۲) إِنْ رَأَيْتَ قَارِبَ الْآخِرَةِ لَا
إِنْ مَرَقَتِ الدَّرَّةُ يَا ذَا السَّرِقِ
(۳) ذَهَبَ الْعَدُوُّ لِنَحْوِ سَيِّدِهِ
عَبَقَ الْوَرْدُ إِلَى الْوَرْدِ ذَهَبَ
(۴) يَمِثِلُ ذَلِكَ الْغَرَّ لِلشَّمْسِ الشَّاعِ
لَبَّةَ الْخَيْرَانِ صَارَ فَرَكْضُ
(۵) عَشِقَ ذَلِكَ الْجِدَارُ لِلضِّيَاءِ
(۶) فَالضِّيَاءُ ذَلِكَ لَمَّا وَصَلَا
فَجِدَاراً أَسْوَدَ اللَّوْنِ وَجَدَ
- لَهُ يَغْدُرُ إِذْ بِهِ الْعَشَقُ يَبِينُ
أَوْ يَشْعَلُ نَفْسِهِ قَدْ ذَهَا
غَيْرَهَا حَاءَ لِهَذَا مَثَلًا (۱)
فَعَلَى دَا كَانَ بِالْمَطْطِقِ
قَبْدَ حَرْبٍ بَقِيَ فِي مُرَدَّةِ
بَقِيَ الشُّوْكَ لَهُ - زَادَ نَصَبُ -
نَظَرَ قَوْقَ الْجِدَارِ فَأَضَاعَ
بِالْجِدَارِ وَلَهُ الشَّمْسُ الْعَرْضُ
مَا دَرَاهُ عَكْسَ شَمْسٍ فِي السَّمَاءِ
مَرَّةً مَعَ أَصْلِهِ مَا فُصِّلَا
بِأَفْيَا وَالْمَبِّ وَالضَّرَّةِ وَقَدْ

(۱) مان می لایح وایمان از طعن از المراد لهذا المل من وجه انن لمرسا والسرقة متكون
جمله بالفرق من المثل و العنا من مثل هو السواى من جميع مصداق والشان لا يشترط فيه
المساواة معنى اذا حسب و لانه احبب حرمه معوقا من لا يوال ليس عبد شئى غير ربه وان الموت و لاند
تألف و ليا متوقفا من قيود البشرية و حجاب الامانية كى تكون اسيرا له -

- (۱) نیست حاکم تا کند اینار او
(۲) فلان بالهرة بی این شد مثل
(۳) ندۀ سوی خواجه شد او ماند زار
(۴) همچو آن ابله که تاب آفتاب
(۵) عاشق دیوار شد کاین با ضیاست
(۶) چون باصل خویش پیوست آن ضیا
- کار خواجه خود کند یا کار او
ماسرق الدرة بدین شد منتقل
بوی گل شد سوی گل او ماند خار
دید بر دیوار و حیران شد شتاب
میخبر کاین عکس خویشید سماست
دید دیوار به مانند جفا

- (۱) فَمَعِيداً بَقِيَّ عَمَّا طَلَبَ
 دَهَبَ وَالْقَدَمُ مِنْهُ جَرَحَ
 (۲) مِثْلَ صَيَادٍ عَلَى الظِّلِّ قَصَصَ
 وَمَتَى الظِّلُّ لَهُ كَانَ الْمَتَاعُ
 (۳) صَائِدٌ طَلّاً لَطِيفٌ لَرْمَا
 صَادٍ مِنَ ذَا الطَّرَفِ فِي غَضَنِ الشَّجَرِ
 (۴) قَائِلًا ذَا الْأَحْمَقَ يَا تَلْعَجَبَ
 إِنَّ هَذَا بِاطِلٍ هَذَا السَّبَبُ
 (۵) وَإِذَا مَا قُلْتَ وَلَجَرَوْ أَنْصَلَ
 أَكَلِ الشُّوكَ فَإِنَّ الشُّوكَ قَدْ
- هُوَ مِنْهُ السَّعْيُ ضَاعَ وَالتَّعَبُ
 بِمَنْدِهِ فِي الْوَصَالِ مَا نَجَحَ
 وَلَهُ إِنَّ قَلَصَ حُمَةً رَكَصَ (۱)
 ..لَبَّهَ مَعَ مَنْ أَحَبَّ قَدْ أَضَاعَ
 مُحْكَمًا مِنْ بَلَّهِ مَا قَلِمَا
 حَارًّا بِمَا لَهُ مِنْهُ طَهَرَا
 مَعْنَى مَنْ يَصْحَحُ يَنْدِي الطَّرَبُ (۲)
 نَكَتَ رَثَ . وَلَكَ اللَّبُّ ذَهَبُ
 مَرَّةً بِأَكَلِ عَمَةٍ مَا أَنْصَلَ
 قُرُونًا تَأْوُرْدُ لَمْ يَعْصَلَ أَنْدُ

(۱) راد بر صور اسکوویه و یا لطیر الاسماء الالهیه { ۲ } ایاد صادر عاشق صورتی من تصور اسکوویه و فرح مدأ به مکها فتلک الصفة الرماة الثنی هی اصل الطیر کابها تقول بلسان حالها دلایله علی ان شبی نمرح و صحت لای العمی السبب لدالی معنی تعب فان قیل لم تلک الصفة و الدوصوف حقیقة واحدة و هی بمثابة الروح فقال (ورتوگومی)

- (۱) او بسانه دور در مطلوب حوش
 (۲) همچو صیادی کو گیرد سایه ای
 (۳) سایه مرغی گرفته مرد سعت
 (۴) کاین مدمع بر که میجدد عجب
 (۵) ورتوگومی جرو پیوسته کل است
- سعی صایع رنج باطل بای دیش
 سایه کی گردد ورا سرمایه ای
 مرغ حیران گشته بر شاخ درخت
 ایست باطل ایست پیوسته سبب
 خار میخور خار مقرون گل است (۱)

(۱) پاسخ سؤال درین بیت همانست که در شرح غریبی نگاشته شده و معسوم بیت دوم است ولی بسیاری از اشراخ تحفیات دیگری هم ذکر نموده اند صفحه ۱۷۴ ج ۱ شرح بحر العلوم رجوع شود -

- (۱) فَيُوحِيهِ وَاحِدٍ لَّمْ يَتَّصِلْ
وَيْلًا ذَاكَ كَانَ بَعَثَ الرَّسُلَ
(۲) فَلَا رَّاسِلَ الرَّسُلَ لِلدَّلَا تَصَالُ
فَادًا مَا يُوجِبُونَ إِنْ هُمْ
(۳) ذَا الْحَدِيثُ لَا يَعْدُ يَا غُلَامُ
- دَائِمًا جَزَاءً بِكُلِّ بَلٍّ فُصِّلَ (۱)
بِاطِلًا .. لَعُوا قَرِيرَ الرُّبْلِ ..
بَعَثَ وَالْوَصْلَ عِنْدَ الْفَصْلِ (۲)
وَحْدَةً أَمَاتَ تَكُونُ لَهُمْ
إِذْ عَمَاءَ جَلَّ فِي هَذَا الْكَلَامُ

فی بیان تسلیم اعرابی الهدیه یعنی القله لغلام الخلیفه

- (۴) أَنْتَ يَا ذَا الْوَزْنِ وَالْمِظْمِ أَشْرَحَ
فِيْلًا وَقْتُ عَدَى الْيَوْمِ الظَّلَامُ
- حَالٌ ذَاكَ الْعَرَبِيَّ وَأَصْبَحَ
حَاءَ فَاحْكِي أَنْقِصَةَ هَدْيِ تَمَامُ

(۱) ی ای الحرفه من حيث المطهر به الالهيه متصل حرف بالکن ومن حيث الامکان متصل اجسی
بشکل لان الاشياء لو كانت من حيث اشکالها وحبسها هي هي لطلعت منه الاسماء وارشاد الاوساء واما
کان ارسال الرسل الا لكونه لعل لا يمتدون ما يفرهم وما سعدهم عنه عدالي فارسلوا ليمسوه
صريق العودة واشوق والسوي مع لعدة فال عدالي ان كنتم يحسون الله فتدعوهم بحسكم الله -
(۲) ای لما يتعد العدد مع الاسماء والاولياء يكونون مصير الهداية فابن التوفيق -

- (۱) جرو بک رو نیست پیوسته شکل
(۲) چون رسولان از پی پیوسته اند
(۳) بن سخن پایان ندارد ای علام
ورنه خود باطل ندی است و سئل
بس چه پیوسته بدان چون بک تسد
زانکه جهدی سخت درد این کلام

مپردن حرب هدیه را یعنی مپورا بفلام خلیفه

- (۴) شرح کن حال عرب ای با نظام
روزی که شد حکایت کن تمام (۱)

(۱) یکه بیای موحده و گاف فارسی مخفف بیگانه که در برهان مدعی شام و درنگ و بی وقت
آمده است معنی است آست - که مولانا خطاب بسوی خود فرموده که این سخن بسیار مفصل است از این روی
حال آن حرب و بازگو و حکایتش را ختم کن چرا که روز یکه کردند یعنی نظر بقرائن و اسباب
ظاهر بخش بسیاری از عمر تو بگذشت و اندکی از آن باقیمانده پس از این بیان رو برگردان
و حکایت حرب را با تمام رسان -

- (۱) مَعَ تِلْكَ الْمَقَا ذَا الْقَرْبَى
 کَيْفَ قَالَ هُوَ حِينَ الطَّلَبِ
 مَا رَأَى اقْصَى اَوْصَحَهَا وَرَدَ
 .. وَالْحَدِيثُ الطَّيِّبُ كَرَّرَ وَعَدَ ..
- (۲) قَدَّمَ الْقَمَّةَ ثَلَاثَ اِلَامَامَ
 لِيَلْبُوغَ الْقَصْدُ مِنْهُ وَالْمَرَامُ
 وَبِذَا التَّقْدِيمِ نَذَرُ الْخِدْمَةَ
 رَدَّعَ مِنْهُ بِتِلْكَ الْحَضْرَةِ
- (۳) قَالَ هَدِيَّ التَّحْفَةَ بِمَنْى اَحْبَبُوا
 لَتَمِيكَ الْفَصْلُ مِنْكُمْ اِحْزَلُوا
 سَائِلَ السُّلَامِ فِي حَاجَتِهِ
 لِتَمِيكَ الْفَصْلُ مِنْكُمْ اِحْزَلُوا
- (۴) قَدَّمَ حَضْرَاءَ هِيَ صَنِيعٌ جَدِيدٌ
 مِنْ مِيَاهِ مَطَرٍ فِي حَقَرَةٍ
 اَسْأَلُ عَنْهُ الْمَقَّةَ مِنْ عَجَبِ
 مَنَاهَا حُلُوٌّ لَهُ الْتَطْفُ يَزِيدُ (۱)
- (۵) كَتَمَ عَلَيْهِ الْقَمَّةَ مِنْ عَجَبِ
 حَقِيقَتِ مَوْضُوعَةٍ بِالْمَدْرَةِ
 ضَحَكُوا لِيَكُنْ لَهُ لَمَّا طَلَبَ (۲)
 حَقِيقَتِ مَوْضُوعَةٍ بِالْمَدْرَةِ
- لَهُ .. وَالْيَشْرُ هَذُوهُ وَالسَّلَامُ ..

(۱) «ل» می استبح و التک که آنکه که مطلع مای الریاضات و علاه کور وجوده من الماء المنصر
 بعینه المنة من حور براری المعاهدات بلاعب و لا علة طامه انه فی حاسب الله اعظم به قدر
 ووصافه انه فی باب الله قل ان يوجد مثله عرضه علی نقاء باب الله تعالی - (۲) سبعة نامة -
 له حیوة نصف و سلام -

- (۱) باغبین حال خود را آن عرب
 چون بگفت و دید هنگام طلب
 آن سوی آب را در پیش داشت
 تخم خدمت را در آن حصرت نکاشت
- (۲) گفت این هدیه بر سلطان مرید
 سائل شه را ز حاجت و خرید
 آب شیرین و سوی سر نو
 زاب نارایی که جمع آمد بگو (۱)
- (۳) حده می آمد نقیان را اران
 لیک پذیرفتن آرا همچو جان
 لیکن پذیرفتن آرا همچو جان

(۱) در نسخه لک هور - سهوی نیز بو - که اولعاط قایه هم صحیحتر مظهر می آید

والتَّصِيرِ الْقَدِيرِ رَبِّ الْمُنِّ ..

.. جَلَّ أَنْ يُوصِفَ ضَعْفًا وَظَرْفًا ..

ثَرَّ الْحَقُّ الْحَمِيلَ وَأَعَدَّ

أَخْضَرَ بِأَطْلَبِ وَذَهَبَ كَيْ أَمْنَكْ

وَالْأَمْرُ لَهْ هَذَا الْحَشَمُ

غَابِرُ الْمَاءِ سَمِيرٌ وَرُؤَالُ

ظَاهِرُ الْوَصْفِ بَدَائِبُ وَمِيرُ

تَمَسَّحُ الْوَرْدِ نَقَطًا وَرَبَّاحُ

وَالْحَدُّ وَنَحْوُ الْبَلَسِ بَلَّ

يُظْهِرُ مَا سَلَّ فِيهِ وَعَرَّ

بِهِ سَلَّ الْمَاءُ آ مَا قُصِّلَ

دَا حَقَّقُ وَنَحْصُ الْقَوَرِ تَمَامُ

کرده بود اندر همه ارکان آنر
چرخ اخضر خاک را اخضر کند
آب در لوله رود از کولها (۱)
هر یکی آبی دهد خوش ذوقانک
هر یکی لوله همان آرد پدید
حوس کن در معنی این حرف حوس

(۱) حَيْثُ لَطَفَ الْمَلِكُ الْخَضِرَ الْحَسَنَ

شَمَلَ الْأَرْكَانَ كُلَّ بِالْأَثَرِ

(۲) فِي الرِّعَايَا خَلَقَ الْأَمْلَاقَ قَدْ

وَالثَّرَى عَادَ بِمَخْضَرِ الْفَلَكَ

(۳) فَالْمَلِكُ الْحَوْصَ إِذْ الْكَرَمُ

فِي الْأَنْبَابِ مِنَ الْأَحْوَاضِ سَالُ

(۴) حَيْثُ مَاءُ الْمَكَلِّ مِنْ حَوْصٍ كَثِيرٍ

كُلُّ الثَّمُونَةِ الْمَاءُ الْقِرَاحُ

(۵) وَإِذَا فِي حَوْصٍ ذَلِكَ الْمَاءُ كَانَ

كُلُّ أَنْثَبٍ بَعِينٍ وَآثَرُ

(۶) إِذْ بِحَوْصٍ كُلُّ أَنْثَبٍ وَصَلُ

أَنْتَ فِي مَعْنَى الْحَدِيثِ وَالْكَلَامِ

(۱) زانکه لطف شاه خوب نا حیر

(۲) خلق شاهان در رعیت جا کند

(۳) شه چو حوضی دان حشم چون لولها

(۴) چونکه آب جبله از حوضی است پاک

(۵) و در آن حوض آب شور است و پلید

(۶) زانکه پیوستست هر لوله به حوض

(۱) إِنْ لَطَفَ الْمَلِكُ الرُّوحَ اللَّيْلِيَّ

کَیْفَ مِنْ حُكْمٍ بِكَلِمَةِ الْمَدِينِ

(۲) إِنْ لَطَفَ الْعَقْلُ مِنْ حُسْنِ النَّسَبِ

کَیْفَ كُلِّ الدَّنِ نَحْوِ الْأَدَبِ

(۳) عَشَقَ مَحْضُوبٍ طَرِيفٍ مَنْ وَعَدَ

کَیْفَ كُلِّ لُذْبٍ قَبْدِ الْحَوْنِ

(۴) لَطَفَ مَاءُ النَّحْرِ مِنْ كَأَنَّ وَثَرِ

قِطْعِ أَحْجَارِهِ كَالْدَرِي

(۵) كُلُّ قَنْ بِهَ اسْتَدَّ عَرَفَ

(۶) بَعْدَ اسْتَدَّ أَصُولِي أَصُولِ

دَالِكِ التَّمْيِيدِ مِنْ وَفَى ذُكَاةَ

(۱) سعة نایه - السع العقری

مَالَهَا مِنْ وَطِي بِالْمَرَّةِ

أَثَرَتْ قَهْرًا .. بِمَرِّ الرُّومِ ..

مَعَ حُسْنِ الطَّعْمِ ضَمَّ إِلَاتِ

وَالْتَقَى وَالْعِلْمِ بِالْقَهْرِ سَحَبِ

إِلْقَارٍ وَ السُّكُونِ مَا وَجَدَ

حَمَلِ أَوْلَاهُ عَمَّا وَ شَخُونِ

كَانَ .. أَوْصَفَ الْحَمِيلِ الْعَقْرِي .. (۱)

كَتَمَهَا كَانَتْ وَ سَامِي الْخَوْهْرِ

رَوْحِ تَلْمِيذِهِ فِي ذَلِكَ وَصَفَ

قَرَأَ بَصَا .. بَعْدَ وَ حَصُولِ ..

مِثْلِ اسْتَدَّ صَارَ بَعْلَاهُ ..

چون تر کرده است دندر کل تن

چون همه تن را در آرد در ادب

چون در آرد کل تن را در حنون

سنگ بر سره اش حمله در و گوهر است

حان شاگردش بدان موصوف شد

خو به آن شاگرد چست با حصول

(۱) لطف شاه شاه جان بی وطن

(۲) لطف عمل خوش بهدو خوش بهدو

(۳) عشق شک بی قرار و بی سکون

(۴) لطف آب بحر کو چون کو تراست

(۵) هر هر کاسا بدان معروف شد

(۶) پیش استاذ اصولی هم اصول

- (۱) عِندَ اُسْتَاذٍ فَقِيهِ مِنْ قَرَأَ
قَرَأَ الْعَقَّةَ وَانَّم يَقْرَأُ اُصُولَ
(۲) عِندَ اُسْتَاذٍ مَحْوٍ دَرَسًا
رُوحَ تَمِيدِهِ تَحْوِيًّا غَدِي
(۳) ثُمَّ اُسْتَاذٌ عَدِي مَحْوِ الطَّرِيقِ
رُوحَ تَمِيدِهِ مَحْوِ الْمَبِثِ
(۴) فِيمَنْ الْاَوَاعِ هَدِي لِلْعَوْمِ
وَيَوْمِ اَمُوتِ عَنَّمِ الْفَقْرُ قَدْ
شَهَا. التَّفْرِيعَ فِي الشَّرْعِ دَرِي.
اَوْ بَيَانًا. اَوْ عَرُوضًا لِلْوُصُولِ.
كَانَ تَحْوِيًّا وَفِيهِ تَسَا (۱)
وَصَفَّ اُسْتَاذٌ لَهُ فِيهِ بَدِي
وَوَسَّحَ الْعِشْقُ قَدْ صَارَ الْقَرِيقُ.
صَارَ مِنْهُ. وَصَفَى كَالْمَلِكِ.
كَرِهًا لَمْ يَتَّقِ عِلْمٌ وَيَدُومُ
عَيْنُ الرَّادِ وَلِلْعَقْسِ اَعْدُ

ما جرى للرجل النحوي في السفينة مع النوتي وحوابه له

- (۵) ذَا لَيْثٍ لِنَحْوِيٍّ نَوْمًا بَرَكًا
حَمَقَ دَائِدَ الْأَيْبِ اَلْمَطَارِ
فِي السَّبِينِ. وَلَا أَمْرَ ذَهَابِ.
وَالِی الْمَوْتِی مِنْ عَجَبِ ظَرِّ.

(۱) سجع ثانی - عیب

- (۱) پیش استاد فقیه آن فقه خوان
(۲) پیش اسادی که او نحوی بود
(۳) بار استادی که او محو رهست
(۴) رین همه انواع داشت روز مرگ
فقه خوانه بی اصول و بی بیان
جان شاگردش از او نحوی شود
جان شاگردش از آن محو شه است
داشت فقر است سازد راه و برگ (۱)

حکایت مرد نحوی و کشتیان و جواب او

- (۵) آن یکی نحوی بکشتی در نشست
رو بکشتیان بود آن خود پرست

(۱) معنی این بیت همین است که مولانا جامی در وصف نگاشته است که اگر تحصیل علم اولین و حریفان باشد در پس آخر دستگیری نغو هد کرد و همه مدرکات از لوح مدر که او محو خواهد شد مگر آنکه ملکه حضور و آگاهی کرده باشد

- (۱) قَالَ يَا نُوتِي هَلْ أَنْتَ زَمَنٌ
 وَلَ لَا لِي بِأَنَّهُ مَا أَهْنَدِي
 (۲) كَسَرَ الدُّوْتِي قَبْلَ لِاصْطِرَابِ
 لَكِنْ احْتَارَ السُّكُوتَ وَالْجَوَابَ
 (۳) وَمَدَّ الرِّيحَ السَّيْنِ قَلْبًا
 صرّخ الموتى بالنحوي ذلك
 (۴) هَلْ عَرَفْتَ السَّمْعَ قُلْ قَالَ أَبَدُ
 (۵) قُلْ كُلُّ مِرْكٍ صَاعٌ سَدِي
 فَالسَّيْنِ يَفْرُقُ إِنَّمَا التَّنْظِمُ
 (۱) دَلَّ حِينَ لَمْ يَحْوَ لَا لَمْ يَحْوَ هَذَا
 بِرَأْسِكَ مَحْوًا قَسْرًا لَا عَنْ خَطَرٍ
 (۷) إِنْ مَاءَ الْبَحْرِ فَوْقَ الرَّأْسِ قَدْ
 وَدَّ مَكَانَ حَبَابٍ فَمَيِّ
- قَدْ قَرَأْتَ النُّحُوَّ سِرًّا أَوْ عَمَّنْ (۱)
 قَالَ نَصَفَ عَمْرِكَ ضَاعَ سُدِي
 أَنْ فِيهِ - بِالْمَقَالِ وَأَكْتَابَ -
 تَرَكَ فِي الْحَيْنِ ذَلِكَ وَالْعِتَابُ
 عِنْدَ دَوَارٍ - يَجْرُ الْعَطَابُ -
 وَلَهُ مِنْ حَقِّي وَلِ هَذَا
 لَا تَسْبِيحِي عَنْهُ بِتَمَسِّ كَمَدُ -
 أَنْ لَمْ يَحْوَ وَأَنْشَأَ الرَّدَى
 لَهُ دَوَارٌ عَلَى الْمَخْرِجِ لِحَصَمٍ
 إِذْ رَأَى هَذَا - وَشَمَّرَ مُعْصَمٌ -
 فِي عَدَابِ الْمَخْرِجِ كَيْ تَقْمِي الظَّاهِرُ
 حَمَلُ لَمَسٍ نَوَاسِثَ وَحْدُ
 مِنْهُ يَنْجُو - لَوْ لَهُ حَبِينَا أَتَى -

(۱) نسخه ثانی - قد قرأت النحوي فل لي عند من -

گفت نیم عمر تو شد بر فنا
 لیک آن دم گشت خاموش از جواب
 گفت کشمال بدان نحوی بلند
 گشت نی از من تو سباحی مجو
 زانکه کشتی غرق در گردابهاست
 گر و محوی بی حصر در آید در
 وو بود زنده ز دنیا کی رهد

(۱) گفت هیچ از نحو خواندی گفت لا
 (۲) دل شکسته گشت کشتیان شتاب
 (۳) باد کشتی را بگردابی فکده
 (۴) هیچ دای آشنا کردن بکو
 (۵) گفت کل عمرت ای نحوی فناست
 (۶) محومی باید نه نحو اینجا بدان
 (۷) آب دنیا مرده را بر سر نهد

- (۱) فَمِنْ الْأَوْصَافِ أَوْصَافُ الْأَنَامِ
بِحَرِّ اسْرَارِكَ فَوْقَ الْفَرْقِ لَهُ
(۲) أَنْتَ يَا مَنْ مِنْ عُرُودٍ كَالْحَمِيرِ
أَنْتَ فِي هَذَا الْأَوَانِ كَالْحِمَارِ
(۳) إِنْ تَكُ عَلَامَةٌ هَذَا الزَّمَانِ
فَهَذَا الزَّمَنُ ذَا وَالدُّنَا
(۴) بِصَةِ النَّحْوِ دَاحِظًا لَكَ
أَنْتَ نَحْوُ النَّحْوِ نَحْوِ وَبَيْنَ
(۵) فَهَقْ فَهَقْ نَحْوُ نَحْوٍ صَرَفَ صَرَفَ
يَجِدُ فِي النَّحْوِ وَالْمَقْصُودِ لَا
- إِنْ قَمَّتْ أَنْتَ وَتَحَظُّ بِالسَّلَامِ
رَفَعَ شَوْقَ . وَوَجَّحَ . دَاوُلَهُ .
تَنْظُرُ النَّاسُ الْكَبِيرَ وَالصَّغِيرَ
رَكْسَ فِي السَّحْرِ أَعْيَادُ الْفَرَارِ
فِي الْمَدَنِ الْحَقِّكَ مَثَرُودًا .
هَبْدِي أَنْظِرْ وَشَمْرُكَ نَهْدِ
تَحْدِثُ لَعْرَافِي كَيْ نَكَا
مَثَرُ مَا فِيهِ مِنْ أَلْكَرِ أَسْمِينِ
حَبِيبِي الْمَاهِرُ دَاوُلَ وَوَدَّعَ (۱)
غَيْرُهُ . إِنْ شَتَّتَ فِي هَذَا الْأَمَلِ .

(۱) قال في السجع النحوي يسمى من مفهوم لغة ومصنوع نحو النحوي وسندين وبعير صرف
الصرف واحد بمعنى في النحوي والنحو واحد أو التواضع والاعتدال واحدة لغة بدعه ونحو النحوي
والصرف النحوي من قول الله العالم لنحو من من الله لهم في الاصطلاح النحوي النحوي واحد
لشرعية مع ادلتها والنحو هو بمعنى النحوي وفي الاصطلاح ما علم به حول ثم كتاب العرب من جهة
الاعراب والصرف في لغة بعير وسندين وفي الاصطلاح ما علم به حوال به الكنية فالله تعالى
التفقه والنحو بمعنى النحوي والصرف بمعنى المتغير والمثبدل فكأنه قال المفهوم من المسائل الشرعية
والقصود من علم الدلالات النحوية والعبارات لصرفه وحدان علم العرب واعطاء بالهدى

- (۱) چون بریدی تو ز اوصاف بشر
(۲) ای که خلقان را تو خرد میخواندند ای
(۳) گر تو علامه زمانی در جهان
(۴) مرد نحوی را از آن در دوختیم
(۵) هقه هقه و نحو و نحو صرف صرف
- بحر اسراوت نهی بر فرق سر
این زمان چون خرد بر رخ مانده ای
یک فتای این جهان بین این زمان
تا شمارا نحو نحو آموختیم
در کم آمد پای ای بار شگرف

- (۱) قُلَّةُ الْمَاءِ الَّتِي مَرَّتْ لَنَا
وَالْمَلِكُ ذَاكَ مَنْ قَاضَ نَدَاهُ
(۲) نَحَرَ بِالْقَلَاتِ مَلَأَى لِرَوَاهُ
نَحْنُ إِنْ نَمُ نَذِرُ أَدُ بِالْحَمِيرِ
(۳) حَاصِلُ الْأَمْرِ فِدَاكَ الْعَرَبِي
أَذْ هُوَ عَن دِجْلَةٍ كَمْ غَمَلًا
(۴) هُوَ فِي دِجْلَةٍ لَوْ كَانَ قَدَى
مَا سَعَى بِالْقَلَّةِ تِلْكَ زَمَانُ
(۵) هُوَ أَوْ دِجْلَةٍ آذَ عَرَفَا
قَدَفَ الْقَنَّةِ تِلْكَ وَكَسَرَ
- الْعُلُومُ.. وَبِهِ تَرْحَوُا إِلَهُا.
دِجْلَةُ عَنْهُمُ الْأَلَهُ لَا سِوَاهُ
دِجْلَةُ نَدَبُ وَابِهَا الْعِطَاءُ (۱)
وَحَمِيرًا كَلْبًا نَحْرُ بَصِيرُ
كَانَ مَقْدُورًا عَمِيرًا وَ عَمِي
وَبِوَارِ فِي فَيْجِهَا فَدِجْلَةُ.
مَنْلَا يَوْمًا بِهَا الْقَيْصُ حَرِي
وَلَهَا حَرُ مَكَانًا فَمَكَانُ
أَوْ مِنْ الْمَاءِ بِهَا قَدْ عَرَفَا
وَرَمَاهَا فَوْقَ صَخْرٍ وَصَخْرٍ

(۱) ای بعض القلات ملوؤها الماء ويذهب بها الى دجلة ای بحر «عند» ادلم نعم ان احسننا
موصوفة لبحر يالسه الماء «الاي» ممرر ذل العباره و ليعق قال عدلى (و «وتين» من العلم
الا قليلا)

- (۱) آن سبوی آب داشهای ماست
(۲) ما سبوها پر بدجله می بریم
(۳) آن عرب باری بدان معذور بود
(۴) گر زدجله باخبر بودی چوما
(۵) بلکه از دجله اگر واقف بدی
- وان خلیفه دجله علم خداست
گرفته خردایم ما خودرا خیریم
کوز دجله غافل و بس دور بود
او سردی آن سیورا جا اجا
آن سیورا برسر سنگی زدی

(۱) قُلَّةٌ صَيِّتَةٌ الْحَجَجُ خَلَّتْ.. تِلْكَ بِأَلَمُوسٍ وَالْعَارِ امْتَلَتْ
 صَارَتْ السَّمَرُ عَلَى الشَّجَرِ اضْرَبْ سَكْرَةً بِأَحْمَرِ الشَّجَرِ طَلَبْ
 فی بیان قبول الخلیفه لهدیه الاعرابی و اعطائه له مع کمال استغنائی

عن تلك القلة والهاء

(۲) فَالْمَلِیْکُ إِذْ رَأَى أَحْوَالَهُ سَمِعَ اسْدَى لَهُ إِفْصَالَهُ
 وَ لَهُ الْقُلَّةُ تِلْكَ الذَّهَابُ مَلَا رَأْدَ عِیْ مَا طَلَبَا
 (۳) لَهُ أَعْطَى مِنْ هَدِیَا وَجَمَعَ نَادِرَاتٍ.. أَذْهَبَتْ عَنْهُ الْجَزَعُ
 وَ مِنْ الْعَاقِبَةِ ذَلِكَ أَنْعَرِبِیْ خَلَصَ فَازَ بِأَسْمَى وَتَبْ
 (۴) تَدَّ هَذَا النَّقِیْبَةُ أَمْرًا ذَا الْمَلِیْکُ الْقَادِرُ مَنْ قَهْرًا
 مَنْ هُوَ الْوَاهِبُ لِلدُّنْیَا وَمَنْ کَانَ خَرَّ الْعَدْلُ مِنْ لَطْفِهِ وَمَنْ
 (۵) أَنْ لَهُ ذِي الْقُلَّةِ الْمَلَايَ ذَهَبُ مِیْ أَنْبَدَ نَعَطُونَ مِثْلَ مَا أَحَبَّ
 وَ لِنَحْوِ دِحْنَةٍ إِمَّا رَحِمَ بِهِ یَأْوُنَ.. شَوْقٍ وَ وَلَعٍ
 (۱) آن سبوی تنک پر ناموس و تنگ شد عجب بحر در اورا بسک

قبول کردن سلیقه هدیه را و عطا فرمودن با کمال بی نیازی از این هدیه
 (۲) چون خلیفه دید و احوالش شنید آن سبورا پر زذر کرد و مزید
 (۳) داد بخششها و حلعت های خاص آن هرب را کرد از فاقه خلاص
 (۴) پس نقیبان را بفرمود این قباد آن جهان بخشش و آن بحر داد
 (۵) کابن سبوی پر زر بدست او دهند چوکه را گردد سوی دجلش برید (۱)

(۱) و اگر دزد بی واپس رود و اگر دین بدین معنی از میرزا صاف معروف است
 (دل و حشمت رده در سینه کجا دارد که چه حیالت که گوهر صدف و اگر دزد لغت نامه (اسدراج)

- (۱) من طریق السَّحابة وَالتَّغَرَّ
 من طریق دخله اقرب كان
 (۲) فَهُوَ فِي الْمَلِكِ دَائِمًا قَدْ
 من غما ينسأه في ذلك المحل
 (۳) هَكَذَا هُمْ قَعَلُوا طَنُوقَ لَدَدٍ
 و اِلَى دخله و به دهوا
 (۴) فِي السَّمِيِّ هُوَ إِذْ كَانَ حَسِ
 سجد دوما حياء وركع
 (۵) لَدَفْ هَذَا نَبِيكَ الْوَهْدَ كَانَ
 اَنَّ هذا الماء به كرم
- ذَلِكَ.. صُغْبٌ وَ قَرِينٌ لِنَحْطَرٍ.
 وَ بِهِ الرَّاخَةُ يُلْقَى الْإِمَانُ.
 فِي الطَّرِيقِ لَهُ مَا أَنْ وَجِدَا
 يَشْكُرُ الرَّاخَةَ فِي الْمَاءِ إِنْ وَصَلَ.
 قَمَةً أَعْطَوْهُ مَلَأَى بِالذَّهَبِ (۱)
 مَنَحِينَ أَعُوذُ مِنْهُ طَلَسُوا
 وَرَأَى رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ الْيَتْسِ
 طَاطُ الرَّاسِ وَ إِمْنٌ أَتَصْعَ.
 عَجِبًا أَعْجَبُ مِنْهُ لِي بِأَنْ
 قَبْلَ مِثْلِي حَسَنِي بَعْدُ.

(۱) کلمه (د و) فی لاصل بمعنی الانحاء و وجهه بی الاعرابی کان المعنی انه سار
 الی دجته محببا من ثل اعنه لعموده ده و من حباء من عطاء الجمعه و ان وجهه الی الیوف
 الامور من مسمره من دجله کان المعنی ان لواء د و به معجل لنعطيه و تکریمه نواصداً

- (۱) از ره خشک آمده است و آن سحر
 (۲) چون بکشتی در ششده رنج راه
 (۳) همچنان کردند و دادندش سیو
 (۴) چون بکشتی در ششت و دجله دبه
 (۵) کای عجب لطف آن شه وهاب را
- ر ره دجله و در بردن تر
 خود فراموشش شود آن جایگاه
 بر در بردن تا دجله دونو (۲)
 سجده میکرد از حباء و می خمید
 و س عجب تر کو مستد این آب را

(۱) دوتو و دوتو بمعنی حمده و معنی و به بمعنی د و الا مستعمل است ولی هر یک از این
 معانی بخوبی در این بیت معلوم نمیشد.

(۱) کیف بحر الحود داک شحلا

قِيلَ هَٰذَا رَأَيْتَ

(۲) کلّ هذا العالم ديني يا وُدّ

لَقَدْ قَامَ بِالْطَّلَبِ وَالْفَقْرِ أَجْمَعِينَ

(٢) قَطْرَةٌ مِنْ دُجْدِهِ حَسْبُكَ

۱۹۴۶ء میں

(۴) کان کنی سے حاصل ہونے والی رقمیں

والتراب شمس می دانی

(۵) کان کنی کا

والتُّراب الكدر الميت حص

وَأَنَّكَ الْخَسِرُ الْمَخْسِرُ

فَقُلْ مَا عَزَّاهَا إِلَّا نِدَائُ

وہ غمناک سے کل حد

وَالْعَطَا وَالْجُودُ أَنْوَاعُ الْمُنِّ

ای حسن به تیر الله

محب حیدر و اہل ما و سعا

حرف و الفصحى لوفى محمد (١)

وہابی لاڈلہ احمد رضا

٥   في تيمنا   منبركم   منكم

من الأقدس وشأ وحمل

(۱) ی چل ارب و عو رسه آه بعد و منعه منعه و ارب و عو رسه اولاد مان

جمله مصدور اسباب و سبب و مکان فی الامور و در این کتاب و کتاب دیگر و جیم الاثر:

(۱) چوں پند رفت از من ای در بی جو -

(۲) کل عام را سو دای د سو

(۴) قصه‌ی ار رستم و خورشید

$$d_1^2 \leq d_2^2 \leq \dots \leq d_{n-1}^2 \leq d_n^2 = \pi^2 K^2 (4)$$

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*)

آب چمان حس دمن ره رود رود

سیدہ زلف و خوبی تا سر (۶)

شماره ۱۰۰ و پری دم پوسه

حدث و بائع بر این اهلان کد

— 5 —

(۱) اگر ہر دکان کے مندرجہ ذیل اشیاء کی مجموعی مالیت ایک سو سو روپے سے زیادہ ہو، تو اس دکان کو ایک سو سو روپے سے زیادہ مالیت رکھنے والی دکان قرار دیا جائے گا۔

هر یک از این حق استثنای ذیل را میسر شده و اگر مورد کسب و فروش نباشد، به این معنی هر فرد را میسر است.

فصلنامه‌ی حقوق اساسی و سیاست، خنجر (دوربینی عکسبرداری از جنبه‌های نوینی است)

- (۱) لَوْ رَأَى مِنْ دُخَانِ اللَّهِ الْعَظِيمِ
لَأَمَادَ الثَّمَّةَ ثَمَّتْ وَلَا
(۲) وَالْبَدِيحِ قَدْ رَوَّهَا مُدَامَ
هُمْ فَتَوْنَ وَفَوْقَ الْقَمَّةِ
(۳) أَتَيْتَ يَا مَنْ حَجَرًا مِنْ يَمِينِهِ
هَبْنِي الْقَمَّةَ تَكْسِرُ عَدَّتْ
(۴) كَسِيرَ الْكَوْثِ . وَبِأَعْيُنِهِ
أَعْتَبَ . مِنْ دَايِمِ الْكَسْرِ ظَهَرَ
(۵) جَرِيءُ خَرَبِ الْكُورِ فِي رَهْصِ وَحَالِ
رُؤْيَا هَذَا الْحَالِ بِالْآثَرِ
- قطرة وافى بها المنّ الجسيم^(۱)
دره اتقی لها فی دا الثملا
هم فتون سکری بالگرام
حجرا قد ضربوا بالرة
ضرب بالجهد فوق القلة
کمل باللطاف والتحریر نبت
مائة من کرم لم یسکب^(۲)
مئة حسی له العقل بهز
وشرور دایم فی کل حال^(۳)
عند عقل کان جزئی النظر

(۱) ای لوری الیدی عند دمه وجوده مداوة ، تمام فصره من جنبه کماله نفسی لا د و می قه وجوده ولم یبق بلا عار عده عند ولده الی حدیثه (۲) ای د کسرت و خودک لوهوم بتبدیل صفات البصیحة لایرول منه ، لعل و لمره من ، تجلس له صفة لسان و لار من و یبتفرق فی بحر الوجوده فیکون روحه مضوراً (۳) ای ان جمیع اجزاء بدن بالرهص و العدل کن رؤیه همد لعل لبقول بحرئی معادل الظره سلطعة بالکمر مصعقة بصفا ، فی الحركة و الیکور و بسی م تحقق به جرعة مضبطة بالراب و مضبقة عن الحركة و لاضطراب و من هذه صفة بحار عده معادل مداد بالهن بحرئی عدل ، اش و من الیکور او خود الا انسانی و من اجر به اعد به و دا کبر اسالت کور وجوده ای عده ای کل عده بدوق و درهن و صاحب الهم بحرئی عن هذه الحالة عدل .

- (۱) در بدیدی فصره ار دجه جدا
(۲) و اینکه دیدمش همیشه سجودند
(۳) ای زغیرت برسوبو سگی زده
(۴) حم شکسته آب اران ارخته
(۵) جزو جزو خم برقص است و بحال
- آن سورا و ما کردی ما
بیخودندی رسو سگی زدند
وان سبو زاشکسته کاملتر شده^(۱)
صد فرستی زین شکست انگیزخته
عقل جروی را نموده این محال

(۱) مراد ارمک دهن بر سو رعاس ارقید تعین و ما شن آن تمس .

(۱) قَبْهَدِي الْحَالَةَ لَا أَمَّا حِينَ

حَسْبًا أَنْظُرُ وَحْدًا بِالْعِلَالِ.

(۲) وَإِذَا مَا أَنَابَ بِتَعْنِي صِرْتُ

فَجَّاحُ الْمَكْرَةِ أَصْرَتُ مَكَا

(۳) فَجَّاحُ لِمَكْرِهِ الطَّيْرِ قَدْ

إِذَا كُنْتُ الطَّيْرِ وَطُفْلِ لَكَا

(۴) حُزْنُكَ وَالْمُحَمَّمُ مِنْ طَبِيبِ أَيْسَرِ

وَعَنَى الْأَرْضِ كَمَلُ لَيْسَرِ لَا

(۵) فَأَصْرَاتُ نَعْمَرِ بَعْدَ ائْتِدَاءِ

كَانَ بِاتَّعْنَى لَمَّا أَنَّ أَكْلًا

(۶) لَوْ تَحْزِغُ صِرْتُ كَلَمًا كُنْتُ

يُظْهَرُ لَا الْقَلَّةَ أَمَّا تَمِينَ

وَأَبْهَلُ قَالَهُ أَذْرَى بِالصَّوَابِ

فَمَحْوُهُ نَكْتُ لَقَمًا وَذَهَبْتُ

صَيَّرُوا فِي الْغَيْرِ كَلَامًا مَلِكًا

أَوْثَارُ صَارَ بِقَلْبِ لَا يُحْدِثُ

صَارَ حُزْنًا طَمَعُهُ سَارَ يَكَا

مِنْهُمْ كُلُّ .. فَمَا أَنْ تَطِيرُ ..

تَتَقَنَّصُنَا وَتَقَلُّا فِي الْقَلَا (۱)

وَرَأَيْتُكُمْ وَمَا مِنْهُ الْخِرَاءُ

وَبِنَا رَمَى تَقْلُدِي بَدَلًا

وَحَرُونَ سَيِّئًا كَمْ يَجَا

(۱) نسخه ثابته - کی علی الارض کنل الطیر لا -

حوش درین و الله اعلم بالصواب

پر فکر بر آن که شہسازت کند

زاسکه کن حواری تر گل شد چو نان

تاسامی همچو گل اندر زمین

خاک آخر خورد مار در جرد

تند وند پیوست و بدرگ میشود

(۱) بی سو پند درین حالت نه آب

(۲) چون در معنی رمی مارت کند

(۳) پر فکر شد گل الود و گران

(۴) نان گشت و گوشت کمتر حورارین

(۵) خاک مخوردیم عمری در غذا

(۶) چون گرسنه میشود سگ میشود

(۱) وَإِذَا مَا تَشَعَّ الْجَعْفَةُ صِرَتْ

حَاثِرًا مَا لَكَ شَسْ كَجِدَارٍ

(۲) يَأْذِي فِي نَفْسِ كَتَبَ وَبِي

فِي طَرِيقِ الْأَسَدِ يَا ذَا قُلْمَتِي

(۳) آتَهَ صَيْدَكَ لَا تَدْرِي أَبَدَ

فَقَابِلًا رَدًّا إِنَّكَ بَاتَتْ

(۴) حَيْثُ أَنْ الْكَابِ إِنْ تَمَعَ يَصْعَدُ

وَمَتَى فِي حَابِ صَيْدِ أَحْسَانِ

(۵) إِنْ دُكَّ الْعَرَبِي سَجَا

دَائِمًا حَتَّى الْشَّابِ الْكَبِيرِ

نَحْصًا نَمًا كَثِيفًا وَقِدْرَتْ

صِرَتْ فِي أَنْعَارِ عُمَرَتْ وَالشَّارِ

نَقَسِ آخِرِ نَتْنِ الْجَيْفِ

لَكَ حُسْنُ الْيَسِيرَةِ آتَهَ نَتْنِي

يَرِ كَلْبِ بِهِيَ الْحُصْمِ الْأَلْدَ... (۱)

بِمِ عَطَا مِنْ خَوَانٍ مَا أَكَلَتْ

خَرِبًا لَا يَعْدُ أَوْ يَهْوِي مَسِيرُ

رَكْسِ أَوْ طَلَبِ الْخَيْرِ رَمَانِ

عَقَلَاتِ وَبِهَا كَمْ نَحْصًا

وَصَلَ وَالْمَلِكِ وَالْمَجْدِ الْخَطِيرِ

(۱) المراد من آتَه صيدك اسفند و به که هو مذکور می شرح الی رسی -

(۱) چون شدی بوسیر مرد ری شوی

(۲) پس دمی مرار و دیگر دم سگی

(۳) آلت اشکار خود هر سگ مدان

(۴) از مکه سگ چون سرشد سرکش شود

(۵) آن عرب را بی وائی میکشد

ببجود و بجس چو دیواری شوی

چون کسی در ده شیران خوش تکی (۱)

کمترک ندارد سگ را استخوان (۲)

کمی سوی صید و شکاری خوش دود

مبدان درگاه و آن دولت رسید

(۱) خوش تکی یعنی خوش رفتاری (۲) مراد از آلت اشکار نفس حیوانی است که استعمال

آن در آداب معروف بسیار مؤثر میباشد یعنی این را عدا کم ده که قوت بگیرد و مریه شود و مسرود

گردد بطوریکه از شکار معرفت مانع آید -

- (۱) نَحْنُ فِي الْقِصَّةِ مِنْ جُودِ الْمَلِكِ
 فِي أَزَاءِ الْمُتَمِّمِ هَذَا الْفَقِيرِ
 (۲) كُلُّ مَا أَلَمَهُ اللَّذِي قَدْ عَشَقَا
 فَالْشَّدَى لِمُعْشَقٍ مِنْ فِيهِ يَفُوحُ
 (۳) إِنْ يَقُلْ فَقْرًا فَتَقَرَّ كَيْفَهُ
 جَاءَ رِيحُ الْفَقْرِ مِنْ ذِي الدَّمْعَةِ
 (۴) وَإِذَا مَا أَنْكَرَ قُلُوبًا لِعَشَقِ
 جَاءَ مِنْ قَوْلِهِ ذِي الشَّكِّ الْمُهَيَّنِ
 مَلَهُ فَمَا وَعَنَ التَّمَرُّ السَّيِّئُ
 مِنْ لَهُ لَمْ يَأْتِ عَوْنٌ وَ بَصِيرُ
 قُلُوبٍ أَوْ وَهٍ آتٍ مُطْلَقًا
 فِي مَجَلِّ تَعَشُّقٍ بِمُعْشَقٍ يَرُوحُ (۱)
 حَاءَ بِأَرْوَحٍ مُتَمَامَةٍ هَهُ
 اسْمِي طَابَتْ وَانْدَتِ عَظْمَةُ
 حَاءَ أَيْدِي وَنَحْوِي مُطْلَقًا (۲)
 عَشَقَ أَنْوَاحِي حَقًّا وَ الْيَقِينِ

(۱) نسخه دایه - فالشدى للمعشوق من به طفر لعل العشق فى العشق ظاهر
 (۲) كقول ابى يزيد (سبعان ما اعظم شأى) و دروا الحد (س فى جنى سوى اى) و قول حسين
 بن منصور (ما الحق) اى ليس مراده بالكرم بلدى هو صد الاساءه و عار الاصل من ملاحه من شطحاتهم
 ذا حقت النظر فيما علمت انها عين اعيان فاهم اوداو بالصنم المصنوع العقيم و من رساى
 المصرانى المتعبد و من عقد اربا و عهد العدمه و من الكفر بشر وحدة الحق من الكثرات و قالوا:

مت و دربار و در رساى درى كوى
 واجب بده الامانات

مت اینجا مصهر حس است و وحدت
 مملو گر بداسى كه ب چست
 ز اسلام مجازى گشت سرار
 نگرده جمع عا ب با عدت
 ز ترساى غرض تجريد ديدم
 مت و دربار و ترساى و باهوس
 رياء و سمه و ناموس بگذار

و در رساى درى كوى
 بداسى كه درى در رساى درى
 اگر كمر حديمو شد بدبار
 عا ب ميكنى بگدر و عدت
 حلاص از وبه تقليد ديدم
 اشارت شد همه يا ترك ناموس
 نمكى حرقه و بر بند زيار

در حق آن بى نواى بى پناه
 از دهانش ميجهد در كوى عشق
 بوى فقر آمد ازان خوش دلمه
 آيد از گفت شكش بوى يقين

(۱) در حكایت گفته ایم احسان شاه
 (۲) هرچه گوید مرد عاشق بوی عشق
 (۳) گر بگوید فقر فقر آید همه
 (۴) در بگوید کفر آرد بوی دین

- (۱) وَإِذَا مَا أَعْوَجَا قَالَ ظَهَرَ
أَيُّهَا الْأَعْوَجُ يَا مَنْ حَصَّنَا
(۲) إِنَّ هَذَا الزَّبَدُ الْأَعْوَجُ قَدْ
ذَلِكَ الْأَصْلُ سِدِّي جَسْنَا صَمِي
(۳) لَهُ ذَلِكَ الرِّبْدُ أَدْرِي الصَّابِ
بِمِثْلِ سَبِّ شَفَةِ الْحَبِّ اتَّعَشِقُ
(۴) عَادَدْتُ أَحَبَّ مِنْ لَمْ يَطْبُ
طَيِّباً مِنْ عَارِضٍ مَحْبُوبَةٍ
(۵) تَوَيْمٍ مِنَ الْسَكْرِ شَكْلُ الْخُرْائِفِ
إِنْ مَضَعْتُ بِهِ طَعْمُ السَّكْرِ
- مُسْتَقِيماً . وَلَهُ الْحُسْنُ بَهْرٌ ..
مُسْتَقِيماً .. وَالدِّيمِمْ زَيْنًا ..
قَامَ مِنْ نَحْرِ صَفَاهُ لَا يَحْدُ (۱)
رَيْنَ دَا فَرَعٍ وَالْقَسَحِ نَقَى
وَالْجَدِيرِ اللَّائِقِ وَالشَّافِيَا
إِدْرِهِ فَهُوَ وَإِنْ مَرَّ يَلِيقُ
لَهُ آيَا وَيَهْ لَمْ يَرْغَبِ
بَدَهُوَ الْقَمَدَةِ مِنْ مَطْلُوبِهِ ..
قَدْ خُضِرَ لَسَكْرٌ فِيهِ مَزْحَتُ (۲)
حَاءَ لَا الْخُرْ أُنْبِيَةَ بِالْأَثَرِ

(۱) ای و ایست ایضاً الوافر من الکلام الاعوج دور القبح و معطی لدماع العقل لذة
(۲) ای کدام آه شوق وجوده کالسار و مناس مناس الشربة هذا بولت کلماته ملاحظه ایها
جز تانیث لذة السكر لایها تعمرت من سکر لدوق و لبعة و دوق بها طعم سکر لبعة و لا لدوق بها
طعم جز الشربة محصل ثبات حکایات الشوی لانه صدر عن لبعة لذة می لروح و صعد می القلب
عبارت هذکار من حکایات و حکم الرج و الکسار لانه لذة لبعض الحر می بقول قدسنا الله بامراده
مثلاً (گرسانه مؤمنی درین و تن) سحره ناسه - ان اكلت منه طام السكر -

- (۱) و در مگویند کز ماند رسی
(۲) کف کز کز حرص می خو سته است
(۳) آن کفش را صامی و معقوق دان
(۴) گشت آن دشام نامطلوب او
(۵) دشکر گر شکل بی میزی
- ای کروی که راست را آراستی
اصل صاف آن مرغ را آراسته است
همچو دشام لب معشوق دان
خوش زهر عارض محبوب او (۱)
طعم فد آید نه نان چون میمری

- (۱) قَلَوْ أَنْ مُؤْمِنًا ذَا قُرْبٍ
فَعَنَى ذَاكَ لِكُلِّ مَنْ عِنْدَ
(۲) يَلْ لَهُ يَأْخُذُ فِي أَمَارٍ عَجَلٍ
عَارِي الصُّورَةِ مِنْهُ يَقْلَعُ
(۳) كَيَّ عَلَى ذَا نَدَبٍ نَقْشِ الْوُثْنِ
حَيْثُ أَنَّ الصُّورَةَ مَانِعَةٌ
(۴) إِنَّ ذَاتَ الذَّهَبِ لِلْوُثْنِ
إِنَّ نَقْشِ الْوُثْنِ فَوْقَ الذَّهَبِ
- وَأَمَّا قَدْ وَحَدَ مِنْ ذَهَبٍ
وَأَسْخَلِي.. وَلَوْ أَبْدَى رَشْدًا..
يَغْنِفُ يَنْسَعِ الشَّرْعَ الْآحِلُ
.. وَهُوَ أَنْفَسُ إِلَيْهِ يَنْسَعُ (۱)
لَا يَحِلُّ فَهُوَ بِرُوحِ الدَّرَنِ
بِنَظَرَيْنِ عِثْرَةٌ قَاطِعَةٌ
مِنْ عَطَاءِ الرَّبِّ بِأَيِّ الْيَمَنِ (۲)
الَّتِي بِيْتِ مُسْتَعَارًا كَمْ ذَهَبُ

(۱) ی کدا ادراف ادرای کلاماً غیر مشروح نه می عن صورت و نظر الی مسامعه لیدی هی
فی صیغه «ان» در لیه «سوقده» التي نطلع علی لامتدة نظیر «نعمه» رله فی محرق و ریل تدوش اوتان
لا فکار بهی من من قشر الشربة و یصو كالذهب العاصی علی مصدران (نفس هی الصم الا کثر)
(۲) ای ذات الذهب عطاء ربانی لا مدخل لاحد فی ابعده ولكن نقش الوثن علی ذات الذهب
عاریه لا یحصل بهیض المغنوق لا یضر ذات الذهب فاد وضع ذهب فی لدرمعت لصورة کدا لا یعداد
الدوقی عطاء ربانی لا مدخل لاحد بهی و کل ما یعش علی مله من غوش السوی عاریه اذ الی فی دار
النجاة ت ران کل له فی الاول والا لا یجد به الریة واعاد بان فدارایت من عاشق «لا مضافاً»
للشرع لا ینکر علیه ولا یفقد سرره و لاجل النفع الکثیر امیرک «سر و اسفل» ولا ینکر الذهب لاجل
نقش الوثن بل ارفع عنه النقش واستعمل فی مسامعت فان ترک ذهبا لاجل نقش الوثن یقول لك
سیدنا ومولانا (بهر کیکی تو گلیبی و اسوز)

- (۱) گر بیابد مؤمنی زرین وثن
(۲) بلکه گیرد انسر آتش افکند
(۳) تا ساند بر ذهب نقش وثن
(۴) ذات زرش داد ربانیت است
- کی هله آن را برای هر شن
صورت عاریتش را بر کده
زانکه صورت مانع است وراهن
نقش بت بر نقد در عاریت است

- (۱) قَلْبَرِ غَوِثٍ ضَعِيفٍ مَحْتَقَرٍ
لَطِيفِينَ بَانَ مِنْ كُلِّ دَاثٍ
(۲) عَابِدٌ لِلْوَتَنِ فِي السُّورِ
أَتَرَكَ الصُّورَةَ مِنْهُ وَتَطَرِ
(۳) أَيُّهَا الْمَرْءُ الَّذِي قَدْ نَسَا
بِرَفِيقِهِ حَجَّ لِيَتَحَجَّ أَجْسَبُ
(۴) قَالِي لَوْنِهِ وَالنَّقْشَ لِنَطَرِ
وَإِلَى عَرْمِهِ وَاتَّعَصَدَ تَطَرِ
(۵) هَبْ هُوَ الْآتُودُ كَانَ إِذْ عَدَى
إِدْعَاهِ الْإِيصَ إِذْ فِي الْوَتَنِ مَدَى
- وَيْثَ لَا تُحْرِقُ بِسَاطًا مَعْتَمَرِ (۱)
لَا تَدْعُ أَنَا نَهَارًا ذَالْبَابِ
أَنْتَ لَوْ تَتَّقِي قَرِينَ لَطَطَرِ
أَنْتَ لِمَعْنَى وَفِيهِ أَتَحَصِرِ
مَنْهُ لِيَتَحَجَّ فَتَرُدُّ طَابَا
كَانَ هَمْدِيًّا وَتُرَكُّ أَوْ عَرَبِ
لَا تَوَجَّهْ فَهُوَ عَبْرُ الْمَعْتَمَرِ
وَلِيَحْتَسِبْ صُنْعُهُ وَالْأَثَرِ ..
وَقَدْ بَانَصَدِ فِي دَاثٍ مَدَى
كَانَ وَقْتًا أَثَ .. بِلَا مَعْنَى تَحْدَرِ ..

(۱) نسخه ثابته - لریهت ضعیف محتقر -

- (۱) بهر کیکی تو گایمی در مسور
(۲) بت پرستی گر مانی در صور
(۳) مرد حتی همراهی حاجی صد
(۴) منگر اندر نقش و ندر رنگ او
(۵) گر سیاهست و هم آهنگ تو هست
- ور صدای هر مگس مگذار روز ( )
صورش نگار و در معنی سر
حواه هندو خواه ترك و یا عرب
هنکه اندر عرم و در آهنگ او
تو سعیدش خوان که هم رنگ و هست

(۱) معنی را گلیه و صورت رنگی و مگس تشبیه فرمودند و محتمل است که تمثیل مرکب
مرکب باشد به اجراء باجاء یعنی آنکسی که صورت در میگرداند ذات حق را در می شود و ممد
باشد شخصی که برای کسی گلیه را سوراخند و یا برای مگس از روز چشم میپوشاند

- (۱) هذه القصة قيلت حملاً
 مثل وكر المشيقين ما وجد
 (۲) مالها رأس إلا في الأول
 مالها رجل لأن لا في ختام
 (۳) بل هي كالتاء كل قطرة
 رجلاً أو رأساً و أيضاً فقدت
 (۴) يسير يا دا و آتية حاشا بعد
 هي بعد حاشا نحن وانت
 (۵) عند كل من هو صومعي كان
 كل من ماضى حال لا يذكر
- حفظت من غير تطيم كمالاً (۱)
 رجلاً أو رأساً و بالمعنى اتحد
 وحدث فدماً بغير أول
 أحماً نلتد كأت مداً
 منه أيضاً قد عدت بالقطرة
 كلاً لاثنين ما أن وحدث
 قصة هدي بها القمل اتحد (۲)
 من نضر لو المعنى عرفت
 و نضر الدوق و أحالة بان
 بنة في باله لا يخطر (۳)
 سرحت منها تحمل العصة
 ذكرت من غير نظم معتبر

(۱۲) من حيث صدر هذا الكلام مسائل لسر و كنه من حروف و الابعاط معدودة
 بالابتداء و الانتهاء و من حيث المعنى و الحقيقة مجردة و بلا (۳) نسخة -
 كان صومعي بلصص عدي
 عند الصاعى كان لم تذكر

- (۱) این حکایت گفته شد ز سر و ز
 (۲) سر ندارد کار اول بودست پیش
 (۳) سکه چون آست هر قطره رآن
 (۴) حاشا نه این حکایت سر است
 (۵) پیش هر صومعی که او نافر بود
- هرچو فکر عاشقان بی پا و سر
 پا ندارد ما اند بودست خوش
 هر سرست و پا و هم بی هر دو آن
 نقد حال ما و نیت اس خوش بین
 هرچه را ماضی است لایذکر بود

(١) حَيْثُ أَنَّ فِكْرَةَ السَّامِي شُغِلَ

مَا أَتَى فِي ذَهَبِهِ بِكَرٍّ أَدَّى

(٢) نَحْنُ أَيْضًا عَرَبٌ وَ لُغَةٌ

نَحْنُ أَيْضًا نَحْنُ كُلُّ يَوْمٍ

(٣) رُوحًا الْعَقْلُ أَعْرِفِ الرُّوحَةَ

فَكَلَّا الْإِثْمَيْنِ ذَيْنِ الْإِلَامِ

وَأَعْرِفِ الْعَقْلَ كَشَمْعٍ مُنْقَبَذٍ

دَائِمًا بِالْحَالِ عَنْهُ مَا غَمِلَ

لِلْمَثَالِ.. هُوَ بِالْحَالِ اعْتَمَدَ

نَحْنُ أَيْضًا مَيْكَ وَالسَّلَاطَةَ (١)

عَنْهُ مَنْ قَدْ أَيْكَ . أَوْ يَتْرُكُ..

طَمَعًا وَالنَّفْسَ . دِي ذَاتِ اللَّهِ..

نَيْسًا قَدْ أَنْكَرَا أَوْزَ مَدَامِ (٢)

.. فِيهِ تَوَرَّ اللَّهُ وَاللَّهُ حَمِيدٌ..

(١) نسخة ثانية - عربي من ابن قفلة - اراد ان السكرين في العبيقة آهكون و معصرون عن قول (مأرب) (اي مع دث الرجل العربي) ونحن عنه ونحن سلطان والعينة شاهد لجمع في ذات ومن حيث العدة يؤث عنه من دث اي صرف عنه من صرفه عن العوبة اشارة الى الاية في سورة الدارمات (ن ما توهدون صانق ون الدس لوقع والساء ذات لحدث انكم في قول محتف يؤث عنه من ابك) اي صرف عن مني و مرآن من صرف عن الهداية في عم الله تعالى و المراد من ذكر العرب و لطف والعت والاله بلان حب السالك والروح والعن والعن اهد قال (عقل واشودان الخ) (٢) ان الدماء من الروح المذكور العقل ومن روجه النفس ولطمع اي صفتها ومن ماء لكون علم ومن سمك روح ومن حبة تصرفها منة عن الحق تعالى وهذا اي نفس والطمع طمعي مكر لينة الله تعالى ، لعل شمع لهي نوراني متوكل على الله تعالى ولما كان لاسان دار واحدة مدأ من اي جهة عدل هذا الاحرف مخرج قدس سره في تفصيل لثوب و لحوب عدل (يشنو اكنون اصل انكار اوجه خاصت الخ)

بايد اندر ذهن او فكر مآل

جمله ما يؤمك عنه من نك

اين دو طلماي ومكر عقل شمع

(١) چون دودكرش همه مشمول حال

(٢) هم عرب ما هم سبو ما هم منك

(٣) عقل را شودان ورنه نفس وطمع

- (۱) حَالاً سَمِعَ أَصْلَ دَا أَلَّا نَكَارَ مِنْ
 أَيَّ شَيْئِي نَهَضَ . آمِنٌ وَاسْتَمِنَ ..
 تَوَعَّتْ وَاحْتَمَلَتْ وَصَمًا وَ عَدَّ (۱)
 نَسَبَتْ لِلْكَالِ فِي دَاتٍ وَحَدَّ (۲)
 حَرَّةٌ .. وَرَدَّ وَ بِمَا فِيهِ تَدَى
 لَا كَمَثَلِ عَقِي الْقَوْدِ عَدَى

(۱) ای ان الاسب مع كونه دائماً واحدة مشتملاً على نفس الظلمة و العنق للوردی و لطعمی معذب للوردی من ای سب كان محل الابتكار فاجاب بقوله لان الكل له اخره متشعبة و راد بالمثل مرتبة الدات و من الحره مرتبه الاسماء و الصفت و آدم و لدام مصهر لاسماء الصفت و الاحكام و الصفة بوجود الـ من من اثار اختلافات الـ الصفت ، لكون الفعل و النفس مظهر اسماء الصفات و لا يخفى ان لسانه لثب من السماع عن نقل النفس الامارة الى المظنة و سمع الفعل فكانه يقول ان اولما للمعنوقات و الآثار حره و لمرتبة الدات كل من حقيقة بل الكسوة و الحرمة مندرجة تحت حقيقة الصفات استی هي اعم و القدرة بعد الاعمار و المعنى - (۲) ای - المدی ذكرناه جبر للكل لس كسوة الاخره . لذل ای ليس هو حره و كلا حقيقة يعمل التركيب لان مرتبة الالهة نسبت مرتبه من الاسماء و الصفات حتى يكون للمحل حره . بل الحره و الكل المدكوران حره و كل اعتباری سس كر امة الورد الحر لی مان يكون حره . بل مثلاً (لطف سزه حره لصف كرمود)

- (۱) شما اکنون اصل انكار را چه جاست
 (۲) حرو که بی جروها نسبت نکل
 و اینکه کنوا گونه گونه جروهاست (۱)
 نی چو بوی گل که باشد حرو گل

(۱) یعنی اصل انکار گفتار صوفیه از کجا پیدا شده که بی مشلات و طلاق کل و جبر آمده زیرا که کل اجزاء مجتمعه در دوازا پیدا است که بعضی به ترکیب و بعضی بحلول قائل شده و برای رفع این توهّمات معرّفید که اینجا کل ترکیبی نیست که حق مرکب باشد از حق و خلق اجزاء او باشد تا اینکه ترکیب در دات حق آید بلکه دات حق وجود مطلق است و مبدأ همه اسماء و صفات است و در همه کوان ظاهر است و حرّیة رای این کل بی چندی است لطف سره و گویند که جبر و لطف گل است و بائگ بلبل جبره بائگ قریب یعنی لطف گل با حقیقت است که در لطف سره با نفس صفات خود ظهور یافته و همچنین بائگ قریب با حقیقت است که در بائگ بلبل با نفس صفت خود ظهور یافته بشرح عربی نیز وجود شود -

- (۱) إِنْ لَطَفَ السَّيْرُ وَالرَّوْضُ غَدَى
وَكِدَاءُ الْحَيِّ يَلْقَى كَانُ
(۲) أَوْ بِأَشْكَالٍ شُغِلَتْ وَجَوَابُ
فَعَى أَقْدَرُ أَعْطَى الطَّامِسِ
(۳) إِنْ تَكْ كَتَّ نَقْدًا وَحَرْجُ
(۴) فَمِنْ الْأَفْكَارِ يَا هَذَا أَحْنَبِي
كَهْمَارِ الْوَحْشِ كَانَ وَالْأَسَدُ
(۵) فَمَلَى الْأَدْوِيَةَ كُلَّ أَحْمَدُ
حَثَّ أَنْ الْحَكَّ زَادَ التَّجْرِبَا
- جَزْءُ لَطَفِ الْوَرْدِ كَالْزَيْدِي (۱)
جَزْءُ دَلَالَةِ اللَّيْلِ كَالْكَلِّ بَارِ
وَبَيْنَا لِلْخَطَا أَوْ الْقَصَابِ (۲)
مَاءُ الرِّوْضِ يَمُوتُ بِمَيْصِ الْأَعْرَافِ
بِضْطِرِّهِ وَالْقَصْرِ يَفْتَحُ الْفَرْحُ
أَحْنَبِي وَتَبَكَّرَ بَصَحْ وَغَدَى
وَالْقَوَابُ الْأَجْمُ وَصَدَا وَحَدَا
كَانَ رَأْسًا فَهُوَ لَدَاءُ الدَّوَاءِ (۳)
تَحْنَبَاءُ مِنْهُ نَتِ الظَّلَا

(۱) ی لطافه السائرات بحسب الاعصار حرم بطافه الورد لدالك من حيث العروس و تقدیر صوت امیری حرم صوت اللیل یعنی من اجل ان لورد اجمل السائرات عروس استه کل و صدای است جراء و کدایت اللیل لایه حیل تصور صوت کاتب به اصوات اصدور شبانه لاجرم مکان هدایه الکلی می مرید لالوه و الحرم ملاسباء و الصعدت باعصار عروس اصدور لایه (۲) ای می ایا اصدور عطی القصد شی ماء المعرفة فانه عند ظهور البعدیه و اشراف نور حجة لایکون لاشکاک و رسته تکون بالوجه و یکشف ولا تجعل الاله لصدقه و صفت و شوق للحبوب (۳) ی ن الله لک عدی لا یحفظ غنیه عن لاغیا لا یسر له عدل لان حکم ردة لبحر و لاجنبه لشعه الصدور بسعة نایه - من الهم

- (۱) بطاف سره حرو لطف گل بود
(۲) گر شوم مشغول اشکال و جواب
(۳) گر تو اشکالی بکلی و حرج
(۴) حتما کن حتما و اندشه ها
(۵) احناها بر دواها سرور است
- تا بک قمری جرو آن بلبل بود
شگفتاں را کی توام داد اب
صبر کن فالعصر مفتاح الفرح
هگر شیر و گور دلها بپشه ها (۱)
را بکه حواریمن فروبی گراست

(۱) فکر دوبوع است ۱ - ساحض حقائق میرساند که زآن شیر تعمیر کرده اند ۲ - شاحض حقائق میرساند و در شکی ندارد و از آن بگور تعمیر نموده و معنی است است که و بدیشه فکر برهیر کن و بر ریاضت مشغول شو

- (١) فَيَقِيماً لِلدَّوَاءِ الْأَحْيَاءِ
 كَأَنَّ أَصْلًا وَيَبِيحُ الشِّعَاءِ
 أَنْ تَطْرُقَ . إِنْ لَمْ يَأْسُرْ مِنْهَا بَكَ .
 قَائِلًا حَتَّى أَنَا . رَغْمًا أَوْ شَاءً .
 حَلَقَةً .. صَمَتَ حَمِيلَ الْأَرْسِ .
 مَعْدَةً حَتَّى بِهِ مِنْكَ اقْرَبُ
 . وَكَتَّ السَّعْدَ بِي لَسَعْدَ عَسْرُ .
 قَدْ عَدَى مَحَلِّعًا مَرَّ الزَّمَنُ (١)
 بِكَرَّةٍ مِنْ نَاءٍ أَعْرَفَ لِئَلَّا نَفُ
 وَأَصْطِرَابٌ مَا لَهَا قَطُّ ائْتِلَافُ (٢)
 وَاحِدًا كَأَنَّ بِرَأْسِ (قَدَمُ
- (١) فَيَقِيماً لِلدَّوَاءِ الْأَحْيَاءِ
 اِحْتَمَى الْقُوَّةَ لِلرُّوحِ لَكَا
 (٢) كُنْ كَمِثْلِ الْأُذُنِ هَذِي الْبِكَا
 أَصْنَعُ تَوَّأَكَ مِنْ ذَهَبِ
 (٣) مَا هِيَ الْحَلَقَةُ كُنْتَ لِلذَّهَبِ
 تَصْعَدُ فَوْقَ السَّرِيَا وَلَقَمْرُ
 (٤) أَوَّلًا اِسْمِعْ مِنَ الْحَقِّ مَنْ
 وَلَهُ الْأَرْوَاحُ أَيْضًا تَحْيِيَةً
 (٥) فِي الْحُرُوفِ ذِي شَكْوِكَ وَخِلَافِ
 هَبْ بُوْحِهِ وَاحِدٌ فِيهَا أَمَّ

(١) ای از دغدغونی مخشفت یعنی از اختلاف مهم موجود بهم جاس مخسفة لاروح
 من الله ای الای من عالم الشهادة الى حضرة لاحدية لاختلاف الحروف لبقطة (٢) مثل
 ختلافهم من جهة الطاعة والعبيد و نعادهم من جهة الخلفة من الاصل فيهم العصد و هي سرية في
 جميع اعداد مراتب الحروف كسراية الوحدة -

- (١) احتما اصل دوا آمد يقين
 (٢) قابل اين بکه ها شو گوش دار
 (٣) گوشواره چه که کان در شوی
 (٤) اولاً بشو که حلق مختلف
 (٥) در حروف مغلب شور و شکی است
- احتماً کن قوت جانت بین
 تا که از در سازمت من گوشوار
 تا ساه و تا نریا برشوی
 مختلف جانند از ما تا الف
 گرچه اریثرو رسر تا پایکی است

- (۱) إِذَا هُوَ مَا لَهُ وَجْهٌ مُّشِيرٌ
هُوَ لَمْ يَطْلُبْ سِوَى أَيْلِ سَنَرِ
(۲) شَوْكَهُ مِنْ وَدْقِ الْمَوْرِدَةِ
فَالرَّبِيعُ الْخَضَمَ مِنْ أَسْرَارِهِ
(۳) وَأَنْبَدِي مِنْ رَأْسِهِ الْفَقِيمَ
فَالرَّبِيعُ لَهُ عِيَابٌ مُدَامَ
(۴) يَطْلُبُ الشَّوْكَ الْأَنْبَدِي الْمَعْنَى سَبَّ
كَيْ لَهُ عِيَابٌ فِي الشَّوْكَ حِينَ
(۵) كَيْ يَغْطِي حُسْنَ ذَلِكَ وَعَلَى
لَا تَرَى لَعْنَةً لَهُ لَا وَلَا
- مُشْرِقٌ كَأَشْمَسٍ رَأَى الْقَوْرَ (۱)
وَجْهَهُ مِثْلَ الْقَابِ مَا سَفَرِ
إِذَا خَلَى .. كَانَ يَغْيِرُ عِدَّةً ..
كَانَ .. مَا أَهْدَاهُ مِنْ أَزْهَرِهِ .
رَسَقَ مَعَ سَوَسِنِ مَرَّتَكُمْ (۲)
قَدْ أَزَا هُمَا يَحْلِي الظَّلَامُ
لِيُخْرِيفَ بِالْحَرْيفِ كَمْ رَيْبَ (۳)
يَضْرِبُ . كَأَلْوَرْدٍ يَطْلُبُ يَمِينُ
دُ يُعْطَى أَمَارُ . حَتَّى فِي الْمَلَأُ (۴)
تَطْرَأُ نَوْنُ هَذَا مَا خَلَى ..

(۱) اراد اهل الدار . فان اهل الكهر والهمس بحول الدار و سرور من الاخرة
(۲) هلى معوى (وجوه يومئذ ناصرة) و اراد بالحريف عالم الدنيا و بالربيع عالم الاخرة و
اراد سربق الندی می لاصل کال بعض الورد اهل الدار و الی . و ک الندی لادب له فان سیدنا و مولانا
یعول (حار بی معنی حارن جو همد حرا) (۳) ی اسوک لندی لامع و له معنی الوجود الندی لا
عین به بصلب حریف هذه الدنيا حتى صبر صلب معه و دله فو سب الورد و هو صاحب الايمان
و العرفان ای مدعی الحق و مساو (۴) ای ان اهل الخلاف یعضون و منهم حی لا تعلم العارف
للسود تعب الصورة لحسانه من المردود عن ليرة الملكية

- (۱) چون ندارد روی همچون آفتاب
(۲) برگ یک گل چون ندارد خار او
(۳) وانکه سرتاپا گل است و سوسن است
(۴) حار بی معنی خزان خواهد خزان
(۵) تا پیوشد حسن آن و تنگ این
- او بخواند جز شی همچون بخت
شد بهاران دشمن اسرار او
پس بهار او را دو چشم روشن است
تا زنده پهلوی خود با گلستان
تا نه بینی تنگ آن و رنگ این

- (۱) فَالْخَرِيفُ لَهُ قَدْ كَانَ الرَّبِيعُ
هُوَ يَأْفُوتُ الرِّكَابَةَ وَالْحَجَرَ
(۲) قِيمُ النَّسَبِ أَيْضًا قَدْ دَرَى
رُؤْيَا الْوَاحِدِ ذَلِكَ كَمْ تَعُوقُ
(۳) وَالِدُنَا الْوَاحِدِ ذَلِكَ وَالْقَمَرَ
كُلُّ نَجْمٍ دَارَ فَوْقَ الْعَلَكِ
(۴) وَالِدُنَا الْوَاحِدِ ذَلِكَ وَسِوَاهُ
(۵) هُوَ دُنْيَا كَمَلَتْ وَالْمَفْرَدَا
نَسْجَهُ كُلُّ الْوُحُودِ هُوَ لَا
- وَأَحْيَاتٍ بَانَ كَالرَّهْرِ الْمَرِيعِ.. (۱)
وَاحِدًا أَظْهَرَ.. وَالْفَرْقَ سَتَرَ..
فِي الْخَرِيفِ ذَلِكَ.. لَكِنْ يَا تَرَى.. (۲)
رُؤْيَا الدُّنْيَا.. لَهُ فَرْدًا تَرُوقُ..
هُوَ مِنْهُ الثُّورُ فِي الْكُونِ سَعَرَ..
كَانَ حَرَّةَ الْقَمَرِ.. فِي الْحَاكِ..
صَبْنُ كُلِّ.. عَلَى قَبْصِ نَدَاهُ..
كَانَ وَالْقُطْبُ الرَّعِيمُ السَّيْدَا..
عَثَرَهُ هَبَّ حَلَّ شَأْنًا وَعَلَا..

(۱) ای ان خریف الدنیا الودی هو بمرسة الشوک ربيع و حیات لان فی هذه الدنیا بری زکاة ای حواس و حقایق لاساسة الودی هی کالدعوت و حجر البص و شقایق واحداً مکتب ان وقت لغریب لایظهر اوراق و انوار لاشجار و یظهر وقت الربیع کد اصوار الاعیان لایمین فی الدنیا بل تمام من یوم بحراء (۲) ای ان قیم سبب الوجود و یظهر روحه الشهود الولی الکامل یصاً یعلم هو هؤلاء الندین هم الشوک بلا معنی فی حریف الدنیا قلل مما وجه الحصر مع به ورد فی الحدیث الشریف (ال الله عداً یعرفون اناس بالوسم) ای القراة فیحد مع الامر کذا سکن روة هذا الفرد املا کور احسن من رؤیة علماء هذا العالم لان لسان معنوم لقیم لستای علی التفصیل و لیس معلوماً ان تر سرفاء لایهم یرون اشجاره علی وجه الاجمال وهو یراها علی وجه التفصیل -

- (۱) پس خزان اورا بهار است و حیات
(۲) باغبان همدانہ آن را دو خزان
(۳) خود جهان آن یک کس است و او مه است
(۴) خود جهان آن یک کس است و باقیان
(۵) او جهان کامل است و مفرد است
- یک نباید سنگ و یاقوت زکاة
لیک دید یک به از دید جهان (۱)
هرستاره بر فلک جزومه است
جمله اتعاع و طفیل اندای فلان
نسخه کل وجود اورا بدست

- (۱) فَإِذَا قَالَ مُدَامًا كُلُّ مَنْ
لَكُمْ بَشْرَى وَبَشْرَى فَالْبَرِيعُ
(۲) مَا بَقِيَ الزَّهْرُ مُبِيرًا دَا حَقُّ
فَمَنْى الْأَثْمَارُ تَبْتُ فِي الشَّجَرِ
(۳) وَإِذَا مَا بَشَرَ الزَّهْرُ النَّمْرُ
وَإِذَا مَا الْبَدَنُ الْفَلْدُ أَنْكَسَرَ
(۴) ثَمَرًا مَعْنَاهُ كَانَ وَالزَّهْرُ
فَبَشِيرٌ لَهُ قَدْ حَاءَ الزَّهْرُ
(۵) وَبَدَا الْمَوَارِ كَلًّا وَزَهْرُ
إِذْ غَدَى ذَاكَ قَلِيلًا وَبَشِيرُ
(۶) فَمَنْى أَخْضَرَ إِذْ لَمْ يَكْسِرِ
وَالْعَمَاءُ قَدْ أَمْسَى لَهُ تُكْسِرُ

(۱) ای منی بكون لانبار بک مصدرة لمفدها منی اذا بیت الارده از صهرت بعد لانه از

(۲) ای اظهارت لاسار غصدها والروح صریت راسها ی طهرت بعد خلاصه یا من هیود من

(۳) کد الارواح لما یرتمع جدها وموالجده تطهر احسان وامامه لاروح اللدی هو مشة

الشركما ان الارهار اذا لم تتمم لم تنقو الاثمار -

مژده مژده بک همی آمد بهار
کی کسد آن میوه ها پدا گره
چونکه تن شکست جان سر بردند
آن شکوفه مژده میوه نعمتش
چونکه آن کم شد شدایان اندر مزید
ناشکسته خوشه ها کی می دهد

(۱) پس همیگویند هر نفس و مگر
(۲) نامود تا بان شکوفه چون رده
(۳) چون شکوفه ریح میوه سر کند
(۴) میوه معنی وشکوفه صورنش
(۵) چون شکوفه ریح میوه شد پدید
(۶) تا که بان بشکسته قوت کی دهد

(۱) و مع الادویه الالهیهج
لَوَعْدَى الْمَقَرَّة لَا يَمْتَزِجُ (۱)
لَا وَلَا يُكْسَرُ اِنِّى الْاَدْوِيَّة

فی صفة المرشد ومطاوعته

(۲) يَا ضِيَاءَ الْحَقِّ وَصَاءَ الْحَقَّارِ
وَحُصَامَ الدِّينِ مَصَاءَ الْفَرَارِ
طَرَسًا أَوْ طَرَسِينَ يَا رُوحَ الدُّنَا
خُذْ لَوْ صَفِي لَشَيْخٍ وَأَسْهَبَ نَالِنَا
(۳) جَسْمُكَ بِالْطَّلَفِ هَبْ كَانَ أَعْلَمُكَ
سَقَى بِرَقَّةٍ .. دَلَقَ الْمَلِكُ ..
لَيْسَ فِي الدُّنْيَا يَحْبِبُنِي مِنْ عَمَلٍ
سَوَاكَ لَا وَلَا يَرْحَى أَمَلٍ
(۴) جَسْمُكَ الشَّافِ هَبْ مِنْهُ الْقَوَى
ذَهَبَتْ بِالْطَّلَفِ دَقَّ وَصَوَى
فَيْلًا شَمْسٍ تَلَوَّحَ مَا لَنَا
أَنْدَا نُورٌ مُصْبَقِي وَسَا
(۵) هَبْكَ كَالْمِصْبَاحِ نُورًا وَتَمْلَاحِ
صِرَتْ وَ الْمَشْكُوهُ عُدْتُ وَالزَّجَاحِ
فَمَحْبِلُ الْقَلْبِ مَعَ حِلِّ الطَّرِيقِ
أَنْتَ رَأْسُ لَعَسْكَرٍ رَأْسُ الْفَرِيقِ (۲)

(۱) ی مان اردت هذه دسوت فی الالهوت ملائک من مرشد واهداف (در وصف معد وعت
پیر) نسخه ثابته - فل منی الصفة رادت فی الربیة - (۲) ای رت صرت مفهوم المصباح فی زجاجة ووصفت
مهاية السوكون وکت فی لورثة مصباحا فی زجاجة لکن فی العسی رئیس عسکر القلب و رأس
حل لعدفکما أن نور لمصباح من ارجحة کد أنت نورک من دار اعدرت لاحدية -

(۱) تا هبله مشکند با ادویه
لی شود خود صحت امرا در دمه

در صفت پیر و مطاوعت وی

(۲) ای ضیاء الحق حسام الدین بکیر
یک دو کاغذ بر فرا در وصف پیر
(۳) گرچه جسمت نار کست و بس نزار
برسی آید جهان را بی تو کلا
(۴) گرچه جسمت نار کست را رور نیست
لیک بی خود شبیه مارا نور نیست
(۵) گرچه مصباح و زجاجة گشته ای
لیک سر حیل دل و سر رشته ای

- (۱) حَيْثُ رَأَى الْخَبْلَ فِي قَيْدِ الْيَدِ
قَدَرَارِي الْعَقْدِ يَنْقَسِبُ مَدَامَ
(۲) حَالُ ذَلِكَ الشَّيْخِ مَنْ حَقَّادَرِي
إِخْتَرِ الشَّيْخَ وَدَا عَيْنَ الطَّرِيقِ
(۳) صَيْفًا شَيْخَ عَدَى الْحَقِّ لَحْرِيفَ
وَكَيْمَلِ الْإِثْلِ دَا الْحَقِّ الْفَعْرِ
(۴) الشَّابِ الْمُسْتَوِي الْأَسْمَ أَمَا
مَنْ مِنَ الْحَقِّ عَدَى شَيْعًا وَلَمْ
(۵) هَكَذَا شَيْخٌ هُوَ فِي الْأَزَلِ
مَعَ كَدَا دَرِ يَتِيهِرَ لَا تَمُتْ
- وَالْمُرَادُ لَكَ مِنْ لَأَدِ
كَوْنُ مِنْ نَعْمَاكَ فِي حَبْرِ بَطَامَ^(۱)
بِالطَّرِيقِ أَكْتُبُ وَأُزْمِعُ بِالْمَرْيِ
إِدْرِ وَأَسْئَلُكَ فِيهِ مَعَ حَبْرِ رَفِيقِ
بِمَا لَهُ فِي أَنْفِ مَرْزِيْعٍ وَرَيْفِ^(۲)
كَانَ فِيهِ الشَّيْخُ وَضَاءَ زَهْرِ
قَدْ جَعَلْتَ الشَّيْخَ خَلَاقَ الْهَمَا^(۳)
يَكُ بِالْأَيَّامِ شَيْخًا وَالْقَدَمِ
مَالَهُ مِنْ مَسْتَدَى أَوْ أَوَّلِ
لَهُ لَمْ يَلْقَ شَرِيكَ فِي الزَّمَنِ

(۱) ای لو تم کسی مثل مستعدان لم بستم در السنوی - نسخه ثانیه - بی احلی نظام (۲) کلمه تیرماه می الاصل لها جمله معانی و معنی الخریف و هو البرادها (۳) الترجمة اميد كورة به على ان كنية (بعته) می لاصل الباء المشنة، لغارسة المسمى می معنی المستوی كه لاهی مذكورة می السبع القوى واما باء على ان كنية (نعت) می الاصل بلاء الموحدة العربية التي می بمعنى اعط والطالع كه هو مذكور می شرح السنوی لهر، المصوم وفي نسخة السنوی طبع لكاهور تكون ترجمة عدل والبيد الشيخ من شاخ وشاب
(من بعب لعق شاب و می لا من الايام شاب و لف

- (۱) چون سر رشته و دست و کام توست
(۲) بر نویس احوال پیر راه دان
(۳) پیر تاستان و حقان تر ماه
(۴) کرده ام بغضه جوان را نام پیر
(۵) او چنان پیر است کش آغار نیست
- درهای عقد دل زاعلم توست
پیر را بگزین و عین راه دان
خلق مانند شب آند و پیرماه
کو و حق پیر است فرايام پیر
یا چنان در یتیم انباز نیست

(١) فَبَيْقُ الْحَمْرِ هَاتَاتِ يَزِيدُ

سَيِّمُوا ذَا النُّجُومِ مِّنْ لَّدُنِّي

(٢) إِنَّمَا شَيْخَا وَكَهْ هَذَا السَّمَر

(۳) فَاَطْرِيقْ دُ مِنْ سَكَمِ مَرْقِ

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَنُسُلِهِمْ جَدِلُوا إِلَّا فِي الْمَنَاجِزِ ۚ

(۴) والٹرینق می یہ اس ایل

إِصْحَحْ فِيهِ الرُّاسَ عَنْ قَبْلِ الدَّلِيلِ

(۵) کلّ من سار بعیر من شد

هُوَ مِنْ شَرِّ الشَّيَاطِينِ الضَّالِّ

قوة   نور   عمرا   مدي

كان . موصوفاً للرب المص

سواء أُرِدَّ حَقُّهُ وَحَقُّهُ

أنت فيه سألت مع ذرة (١)

تأته حيران و المرشد اضعفت

مَا مَلَكَتْ فِيهِ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ

لَكَ لَا تَلَوْ. اسْمُكَ الْمُهَيَّجُ الْحَمِيلُ

وَبِی الطَّرِيقِ وَیَه لَمْ یَقْتَدِرْ

وَحَدَّ فِي الثَّغْرِ الْقَدَّ الْوَيْلَ (٢)

(۱) ی فی الساهر ذلك الطريق لندی سلکتہ مراداً بلا دلیل واسیہ حرام مثل طریق

الكلمة بين وسعه مبرهني ومن فيه سنوك ساسكه مكرور مع هذا لا اعذر على الذهب بلا دليل مكيف
لا يكون طريق سالك العصاة اصعب لان -لاكه الا سياء و حقايقهم لا آثر قدامهم طاهرة ولا
علامات سيرهم طهرة و لمسدي الذي لم يصح قدمه في طريقهم قبل ولا رأى مباراتهم ومراحبهم كعب
سك هذا الطريق بطول بالغبين والعاس ولد فان (بس وهي راكه) (٢) ذلك لشرح هذه
اشارة الى الحديث الموصوع طهراً (من لم يكن له شبح فشيخه الشيطان) والمراد من شيخ الرسول
الموجع ولولا ذلك فني يكون شبح الساع لشرع الشيطان -

(۱) خود قوی تر باشد آن حصر کہیں

(۲) پدر را مگرین کہ می پدر این سفر

(۳) آن دهی که بارها توبه رفته‌ای

(۴) پس رهی را که نرفتمی تو هیچ

(۵) هر که او بی مرشدی در راه شد

خاصہ آن حمیری کہ پاشد من لدن

ہست یس پر آفت و خوف و خطر

بی قلاور اندر آن آشفته ای

ہیں مریو تنہا ز رہی سر پیچ

او ر عولان گمره و در چاه شد

يَا فَضُولَ وَهُوَ تَجَمُّ الْمَهْتَدِي
صِيرَ خَيْرَانَ أَعْيَاكَ الرَّشْدُ
و. رمي في الصرد من الفرق.
انقل بيت و من جهل هلك
في الطريق أسمع لقوم عرين^(١)
ذلك انشطأ ذو الروح الأذل
عن طريق رشدهم امره
لهم غرى وأردى زلا
لهم انظر كيف ابتنتها الدهور
للحمار نحوهم دغ لم تطق
الطريق الموصل لا تترك
به وانظر الهداة الواصلين

(٢) وإذا لم يلف ظل المرشد
فدث بالجهل صوت القول قد
(١) غولك أعتد عن رحب الطريق
كم وكه في دا الطريق قدسنت
(١) فمن الذكر ضلال السالكين
فياي حيلة كلاً أضل
(٣) مائة آلاف آف سبه
أعتد الأديار فيهم حملا
(٤) فانعطام الباليات و الشعور
عبرة خذ بهم احذر لأتسق
(٥) للحمار العنق أميك و اسحب
حو حراس الطريق السالكين

(١) فان تعالى في سورة لاهل افل سدوا في الارض ثم انظروا كيف كان عاقبة المكدين

بس ترا سرگشته باشد بانگ غول
از تو راهی تر دراین ره بس بدند
که چنان کردان بلیس بدروان
بردشان و کردشان رادبار دور
عبرتی گیر و مران خر سويشان
سوی ره دانان و دهبانان خوش

(١) گر نباشد سایه پیرای فضول
(٢) غولت از ره افکند اندر گزته
(٣) از نبی بشو ضلال و هروان
(٤) صد هزاران ساله را از راه دور
(٥) استغوانهاشان بین و مويشان
(٦) گردن خر گیر و سوی راه کش

- (۱) أَصَحَّ يَا ذَا الْبَصَارِ الرَّسْمَا
عَنَّهُ لَا تَرْفَعُ فَسْخُو الْخَضِرِ
(۲) فَأَدَا بِالْعَمَةِ أَمَّتْ زَمَنُ
وَلَكُمْ مِنْ فَرْسَجٍ وَلكَ ذَهَبُ
(۳) وَالْحِمَارُ انْخَضَمَ كَأَنَّهُ بِطَرِيقِ
وَلَكُمْ حِمَارٌ أَوْدَاهُ الْبَصَارُ
(۴) بِأَطْرَاقٍ لَوْ جِهَلْتِ فَأَلْبَصَارُ
عَكْسَ ذَلِكَ أَفْعَلَ قَدْيَاكَ الْطَرِيقُ
(۵) فَفَعَّ الْحَرَصُ قَلْبًا وَآلَهُو
أَدَّ هُوَ كَانَ لَكَ حَرُّ الْفَضَالِ
(۶) فِي أَتَدَا هَذَا آلَهُو لَوْ طَهَّرَا
مِثْلَ ظَلِي الْعَرِشِينَ مِنْ هُمْ
- وَيْتٌ لَا تُرْخِي يَدَاكَ زَمْنَا
عَشَقَهُ حَرٌّ لِمَرْغَى حَصْرِ
نَفْسًا مُرَدًّا لَهُ تُرْجِي الرَّسْمَا
لِلْحَشِيشِ وَلَيْتَ حَرُّ الْعَطَبِ
مَكْرًا بِالْعَلَفِ مِثْلَ الرِّحْقِ
وَلَهُ جَرُّ الْوَالِ وَالْدَمَارُ
مَا أَرَادَ مِنْكَ مَرًّا وَجَهَارُ
مُسْتَقِيمٌ وَبِهِ سَارَ الْفَرِيقُ
كُنْ صَدِيقًا فَبِهِ الْكَلْبُ هَوَى^(۱)
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَرَدَى فِي الْوَالِ
كُلَّ شَيْئٍ حَيْثُهُ مَا كَسَرَا^(۲)
يَنْجَلِي الْقَمُّ وَ يَهْدِي بِهِمُ

(۱) دل تداکی می سوره (س) (یا داود اما جعناک حنفا فی الارض و احکم بین الناس سالعق
ولا تشع الهوى بیضک عن سبیل الله) ای عن لدلائل لداله علی التوحد (۲) و اوردوا علی هذا حدیثا
شریفا مرویا عن علی (ع) و هو اذا تقرب الناس الی حالقهم با انواع السر و عرب الی الله با انواع العفل
تسقیم درجه و رلعی عدالاس می ادب و عداقه می الاخرة قداق قدس سره (وصیت کردن رسول علی)

- (۱) هین مهل خروا و دست از وی مدار
(۲) گر یکی دم تو بگفت و اهلیش
(۳) دشمن راهست خر مست علف
(۴) در مدایره هر آنچه حرکت که خواست
(شاور و هن پس آنکه خالفوا
(۵) با هوا و آرزو کم باش دوست
(۶) این هوا را نشکند انور جهان
- را که عشق اوست سوی سبزه زر
او رود غرسنگها سوی حشیش
ای بسا خر بنده را کرده تلف
عکس آنرا کن که هست آن راهراست
ان من لم یصنهن تالف
چون یصلک عن سبیل الله اوست
هیچ چیزی همچو سایه همراهن

فی بیان وصیة الرسول (ص) لعلی (ع) اذا طلب کل احد أن

یتقرب الی الله تعالی بوع طاعة انت تقرب الی الله بصحة واصله العاقل وعبده
الخاص حتی تكون انت اسبقهم الی الله تعالی

(۱) قَالِیْنِ قَالَ هُنَا بِأَعْلَى أَسَدُ اللَّهِ وَ دُرُّ الْقَلْبِ الْخَلِیُّ

(۲) بَطْلٌ لِّكُنْ عَلَى حَالِ الْأَسَدِ فَبِكَ لَا تُنْدِ اعْتِمَادًا وَالْأَسَدُ

أَنْ هَلُمَّ ادْخُلْ بِجِدَّةٍ وَ عَجَلْ تَحْتَ طَلِّ مَدٍّ مِنْ نَحْلِ الْأَمَلِ

(۳) كُلُّ مَنْ أَوْ طَاعَهُ هُمْ قَدَمُوا وَخَلَوْصًا وَرَضًا قَدْ سَلَمُوا

فَبَقَرِ حَضْرَةَ الْحَقِّ الْأَحَدِ مَنْ خَلَى مِنْ كَيْفٍ أَوْ كَمْ وَحْدِ

(۴) فَهَلُمَّ أَنْتَ وَادْخُلْ فِي طَلَالِ ذَلِكَ الْعَاقِلِ مَعْدُومِ الْمِثَالِ (۱)

مَنْ لَهُ مَا قَدَّرَ قَطُّ أَبَدِ مَنْ طَرِيقِ الْحَقِّ يَتَّبِعُهُ أَحَدٌ

(۵) فَبِهِ اللَّهُ قُرْبًا أَطَابِ.. یَسَوَاهُ فِي الدُّنَا لَا تَرْغَبِ..

وَلَهُ عَنْ طَاعَةٍ حَقَّتْ أَبَدِ رَأْسُكَ لَا تَلَوْ.. وَأَسْعِدْ بِالرَّشْدِ..

(۱) نسخه نایه - فهمم ادخل ظل العاقل

عز طریق الهی اندا

ذالك من لا یقدر من ناقل

زود علیا وراود رشدا

وصیت کردن رسول (ص) علی را که؟ الله وجهه که چون هر کس بنوح طاقتی
تقرب جوید بحق تو تقرب حوی نصیحت عاقل و سده خاص نا از ایشان هم بیش قدم ناشی

(۱) گفت پیغمبر علی را کای علی شبر حقی بهلوانی بر دلی

(۲) لیک بر شیری مکن هم اعتنید اندر آ در سایه فخل امید

(۳) هر کسی گر طاعتی بیش آورد بهر قرب حضرت بی چون و چند

(۴) تو در آ در سایه آن عاقلی کش نتاند برد از ره ناقلی

(۵) پس تقرب جو بدو سوی اله سرمیچ از طاعت او هیچگاه

- (۱) حَيْثُ كُلُّ شَيْءٍ الرُّوحَ وَدَّ
مَقَّةً كُلَّ نَصِيرٍ نَوَّارًا
(۲) طَلَّهُ فِي الْأَرْضِ حَاكِيًا نَائِمًا
رُوحَهُ الْمُتَقَاءَ وَارَى بِأَطْوَافِ
(۳) هُوَ خَاصُّ اللَّهِ لِلْعَدِّ الْبَدَا
يَمْضِي بِالْطَّلَافِ حَيْثُ الْعَتَّةُ
(۴) لَوْ أَقُولَ وَضَعَهُ حَتَّى الْمَعَادِ
فَلَيْذَا الْمَقْطَعِ مَرَّ الْعُقْبِ
- حَفَلْ دَا مَلَا رَهْرًا وَوَرَدَ
طَرَّ الرُّقَاءَ فِيهَا صِيرًا
حَلَّ قَافٍ وَكَمْ فَقَّ جِصَاتِ (۱)
كَثْرَهُ هَهُ أَهْلُ بِاتْمِصَافِ
أَحَدِ أَوْلَاهُ بِالْقَرَبِ الْبِدَا
يَهَبُ الْقَوَزَ لَهْمُ وَالْعَتَّةُ
وَوَلَّهُ أَتْلُوا الشَّاءَ وَالرَّشَادِ
مَقْطَعًا أَوْ غَايَةً لَا تَطْلُبِ

(۱) قال فی نسخ و لایحیی ان ارباب عرفان اولوا سمرع المخرج له . المتقاء معي الاصل
شأ و یلات کثیرة منها انه رب العزة و لعب الاول او العلم الا علی مکنون حل قاف عارة عن عالم
الروح او بجار المطلق لا عالم الاجسام او ان سمرع عارة عن الحقيقة الاساسية مکنون جس قاف
عارة عن الجسم لا سائی و يشهد عنه هذ الشئ انه من روح الكامل سمرع و جسبه جس قاف
او سمرع ذات الاحدية المطلقة و محل تحسب الجمعية لا اساسه لا لب المظهر الصمد لذات لاحدة فهو تعالى
يتجسی بكل اسمائه و صفاته الحقيقة المصنوية و هی خلاصة الموجودات محسب لملکة خلاصة (مر)
سمرع عی العدة لالهة و قد انه من قافه جسم الهداية معصم «عالم لالهة و کد» حداته فان
اردت ان تدحل تحت طنه فاحلح معنی المعنی و الصورة و طقس من قید العیب و شهادة لتشکک فی
محیط قوسی لوحوب و لا مکان فی لعمام المتعبدی مکنون مظهر ذات وصفات لله لاولیة .

- (۱) راسکه او هر خار را گلش کند
روح او سمرع سی عالی طواف
طالبان را میبرد تا پیشگاه
هیچ آبر عایت و مقطوع محو (۱)
- (۲) ظل او اندر زمین چون کوه قاف
(۳) دست گرد بند خاص آله
(۴) گر مکریم تا قیامت ست او

(۱) در نسخه لکهاور و غیرها بحر نسخه النسخ جدا از این بیت این بیت آمده است
(آفات روحی ان طلت کور و رش رسد اند اس و طلت)

- (١) وَمِنْ الْإِنْسَانِ ذِي الْقَسَبِ
فَهُمْ لَكُمُ الْكِبْرُ يَا رَبِّ اللَّعَابُ
(٢) فَمِنْ الطَّاعَاتِ كُلِّ انْقِطَاعِ
طَلٍ مَنْ هُمْ جَعَلُوا حَاصِ الْأَلَّةِ
(٣) كُلُّ قَرْدٍ خَافَ مِنْهُ هَرَبًا
وَالِى الرُّوحَ لَهُ مِنْ عَصِيهِ
(٤) فَابْضِ أَنْتَ فِي طِلَالٍ عَاقِلٍ
تَمْجُو مِنْ ذُلِّ الْعَدُوِّ الْمُسْتَفِيرِ
(٥) وَمِنْ الطَّاعَاتِ دِي كُلِّ يَرْوَقِ
فِيهِ تَسْبِقُ كُلَّ مَنْ سَبَقَ
(٦) فَإِذَا مَا الشَّيْخُ لَطْعًا قَبْلًا
مِنْهَا مُوسَى الْكَلِيمُ دَهْنَا
- (١) عملت صارت پشتر و حجاب (١)
حیداً و الله اُذرى بالصواب
یا عنی من بها حاء الفریق
اختر انت و له الحاء لا سواه
وله فی طاعة اقرأ
مخلصاً سوى لبیل قره
و لیجی حتی برغم العاقل
و النمود من نوايه تعمر
بك هذا و علی العیر یعوق
و لك ما حف سیراً ما التحق
لك قاصح و اطعمه عملاً
تحت حکم الخضر ویه رعاً

(١) الشمس ملئت عطشاً حوجه فی البشر ای معنی الله یا سماء و صعدته فی الانسان و کل وجود
الانسان کاللعاب فیهم کتة الاتعاد و لتوجد و الله اعلم بالصواب فان هذا الاتعاد بلا انصاب ولا اسراق
من حیث المعنی والعلول معال ..

فهم کن و الله اعلم بالصواب
برگزین تو سایه خاص الہ
خویش را مخلصی انکیچتند
تارهی زان دشمن پنهان ستیز
سوی بانی برهران کو سابق است
همچو موسی زیر حکم خضرو

(١) در شر و پوش گشته است آفتاب
(٢) یا علی از جمله طاعات راه
(٣) هر کسی در طاعتی بگریختند
(٤) تو برو در سایه عاقل گریز
(٥) از همه طاعات اینست لائق است
(٦) چون گرفتگی پیر هین تسلیم شو

- (۱) فَلِحُكْمِ الْخَضِرِ إِصْرٌ وَالْعَمَلُ طَائِئًا حَتَّى تَكُنْ هَذَا فِرَاقُ
- (۲) هَبْ هُوَ كَانَ السَّمْعَ كَسْرًا هَبْهُ ظَمْلًا قَتَلَ الشَّعْرَ كَا
- (۳) يَدُهُ الْحَقُّ كَمَثَلِ الْيَدِ لَهُ مَقْضَلًا حَتَّى يَدَ اللَّهِ سَحَبَ
- (۴) فَيَدُ الْحَقِّ لَهُ قَدْ قَدَّتْ مَا الْحَيَاةُ لَهُ يَتَقَى أَنْدَا
- (۵) الْمَطْرِيقُ وَجَبَ الْغُلُّ الرِّبِيقُ فَيَدِي الصَّخْرَاءِ وَالْقَفْرِ إِخْدِرَ
- (۶) كُلُّ مَنْ وَحْدَهُ قُلْ وَبَدْرَ فَعَوْرَ هَمَّةٍ الْإِتِّشَاحُ قَدْ
- لَهُ مِنْ غَيْرِ بِنَاقٍ أَوْ حَتَّى لَا يَتَوَلَّى الْخَضِرُ يَعْبِثُ الْإِحْقَاقُ مَسًّا لَا تَسْحَبُ قَمِصٌ نَصْرُ (۱)
- أَنْتَ لَا تَتَّبِعُهُ وَأَنْتُمْ مَا يَكُنْ قَرَأَ وَالْعَمَلُ مِنْهُ قَبْلَهُ قَوْقَ أَيْدِيهِمْ حَبَاهُمْ مَا أَحَبَّ (۲)
- وَلَهُ الْحَيُّ مُدَامًا حَمَلَتْ (۳) بِالْقَصَا وَاللَّطِيفُ رَوْحًا خَلَدًا وَحَدَّكَ لَا تَذْهَبُ إِذْهَبَ كَالْمَرْيَقِ وَحَدَّكَ تَسْرِي فَكَمْ مِنْ خَطَرٍ سَارَ فِي هَذَا الطَّرِيقِ وَغَدَرَ وَصَلَ أَيْضًا بِهِمْ لَأَقَى ارْتَشَدَ

(۱) نسخه نامة - اعصم بصرا (۲) اشاره الى الالة (الدنيس يدعون اسم باسوان الله ندا الله فوق ايديهم من سكت فاما سكت على نفسه و من اوصى سا عهده عليه الله يؤتبه اجرا عظيما)

(۳) كلمة ميراند مى الاصل معنى التسوق والسحب ولراد بها هنا الاتناء والقتل -

- (۱) صبر کن بر کار خضر ای بی نفاق
- (۲) گرچه کشتی بشکند تو دم مزین
- (۳) دست او را حق چو دست خویش حواتد
- (۴) دست حق میراندش و ندش کند
- (۵) یار باید راه را تنها مرو
- (۶) هر که تنها نادر این ره را برید
- تا نگویند خضر رو هذا فراق
گر چه طعلی را کشد تو مومکن
ناید الله فوق ايديهم برید
زنده چه بود جان پایندهش کند
از سر خود اندرین صحرا مرو
هم سون هست میران رسید

- (۱) قَدْ أَمَرَ الْمُرْشِدَ عَنْ عَمَلِهِمْ
يَدُهُ الْقَصَّةَ لِلَّهِ عَدَّتْ
- (۲) مِثْلُ هُدًى الْخَصَّةِ لِلْعَائِيْنَ
فَادَا لَا شَكَّ أَنَّ الْحَاصِرِيْنَ
- (۳) قَطَاعُ الْمَمْنِ لِلْعَائِيْنَ
فِي أَمَامِ صِيغِهِمْ أَيَّ نَعْمَ
- (۴) أَيْنَ مَنْ عِنْدَ الْمَلِكِ عَقْدَا
كَانَ يَمْنُ حَارِحِ التَّيْتِ وَفَتْ
- (۵) كَثُرَ الْفَرْقُ وَمَا جَاءَ الْحَسَابُ
ذَلِكَ أَهْلُ الْكُشْفِ أَهْلُ الْحِجَابِ
- (۶) اُتَّهَدَ حَتَّى طَرِيقًا تَحْدُ
بِسَوَاهِ صُرَتْ مِثْلَ الْحَلَقَةِ
- لَمْ تَكُ الْقَائِرَةَ لَوْ طَبَّوْا
لَا سَوَاهَا .. كَالِدِ مِنْهُ بَدَتْ
- أَذْهَمُ أَعْطَوْا وَكَانُوا الْمُتَعَمِّينَ
الْعَطَا وَالْمَنْ وَقُوا الْعَائِيْنَ
- أَذْهَمُ يَطْطَوْنَ كَلَوْا رَائِعِيْنَ (۱)
- وَضَعُوا أَيَّ حَوَائِجٍ وَكَرَمَ
لَهُ زَبَارًا لَدَيْهِ وَحَدَا (۲)
- عِنْدَ بَابٍ لَهُ بِاتَّعَدِ عَرَفَ ..
لَهُ بِاتَّعَدِ وَطَرَسَ وَكَتَابَ
- كَانَ هَبَّ سَارَا عَلَى تَهْجِ الْقُصُوبِ ..
بِكَ فِي السَّاطِرِ مِنْهُ تَرُدُ
- خَارِجَ الْبَابِ أَفْكَرَ فِي دَقَّةِ

(۱) ای ادا لم یعمروا الباب فکیف حالت ادا کنت مسامرهم وخدمهم (۲) لیا کان هذا فی معرض وصية سيدنا علي (ع) کان له شد الرسول والحاصر الصحابة والعائيب لکمون و مفهوم کلام سیدنا و مولانا کل مؤمن کل فی زمانه فی ظاهر حاله صرمتش سرشد بل هو مینش للشرعة و متمسک بالسة تکمل لنفسه قاطع البهالت مادا وصل کل مینه فی الحقيقة یدسة الرسول (ص) لانها یدالرب جل و عمت حال الحاضریں فی زمانه (ص) و الا لاجاة و ث غایبا و نفس حال العائبا ادا .. و جاهد علی السمک

- (۱) دست پیر از غائبان کوتاه است
(۲) عائش را چون چنین خلعت دهند
(۳) عائشان را چون بواله میدهند
(۴) کو کسی که پیش شه سید کمر
(۵) مرق بسیار است باید در حساب
(۶) جهد میکن تا رهی بایی دوون
- دست او جز قضه الله نیست
حاضران از غائبان لاشک پهنه
پیش میهمان تا چه معنیا نهند
با کسی که هست بیرون سوی در
آن ز اهل کشف و بن و اهل حجاب
ورنه مانی حلقه وار از در برون

- (۱) وَإِذَا مَا أَحْرَتْ شَيْحًا لَا تَصْرُ
بِصَعِيفِ الْقَلْبِ . لِلْحَنَى أَصْطِيفِ (۱)
لَا وَ لَا رُحُوا مُرَاقًا تَعْدُو حِينَ
مِثْلَ مَاءٍ كَالْمَحْلُوطِ بِطِينِ
(۲) قَالَ صَعًا قُلْ سَهْلًا بِإِعْمَا
حَسًا حُدْ وَ لَهُ أَمِينٌ فَأَيْهَا
كُنَى عَلَى كُلِّ رَعِيمٍ وَ أَمِيرِ
الْأَمِيرِ يَجْعَلُ . الْحَسْرَ الْكَبِيرِ
(۳) تُوْ بِكَارٍ ضَرْبِ أَنْتَ تَمْنِي
يَحْقَدُ أَوْ صَعًا . وَلَمَّا تَكْمَلِي
فَادَا أَنْتِ يَغْيِرُ صَبْلِ
تَعْدُو مِرْنَاتًا . وَذَا وَجْهِ جَلِي

فی بیان ضرب القزوینی علامه و صورة الاسد علی کتفه و

لدمه بسبب رضح الابرہ

- (۴) ذَا الْحَدِيثِ أَسْمَعُهُ مِنْ رَبِّ الْبَيَانِ
وَلَهُ أَمِينٌ وَاعْتَصِرْ كُلَّ زَمَانٍ
فِي طَرِيقِ أَهْلِ قَرْوِينَ وَ مَا
لَهُمْ مِنْ عَادَةٍ . لَنْ تَعْلَمَا

(۱) ی لا یکن کالماء و العین رغواً لسا مرقا عر مساکل و لا متهدون باو مر الشریعة
و احکام الطریفة -

- (۱) چون گزیدی بیر بارک دل مباش
ست و ریرنده چو آب و گل مباش
(۲) مرم گوید سحر گوید حوش بکیر
تا کند بر جمله میرات امیر
(۳) و در هر زخمی تو بر کبه شوی
پس کجا بی صیقل آئینه شوی

گبودی زدن قزوینی بر شانه گاه صورت شیر و پشیمان شدن او

بجهت زخم سورت

- (۴) این حکایت بشنو از صاحب بیان
در طرق و عادت قزوینیان

وَالْيَدِ وَالصُّدْرِ مِنْ دُونِ حَزَنٍ

.. به تزدان علی کلّ آحد..

هده دوماً و مِنْ غَيْرِ ضَرَرٍ

.. و بها می عمرهم کم رَغُوا.

نحو حلاقِ له اندی الطَّبَّ

أَحْمَرَةٌ رَائِقَةٌ خَدَّ وَادَّهَبِ

أَصْرِبْ فِيهَا يُنَالُ الْأَمَلُ

الْقَضُوبِ الْبَاصِلِ الْمُرْتَعِدِ

طالعی کان.. و ما أخشى أبداً..

أَرْقًا أَضْرِبْ أَيْقًا مَاهِرًا..

مِنْكَ ذِي الصُّورَةِ تَوًّا أَضْرِبْ

أَضْرِبْ أَحْبَسْهَا فَهَلِي مِنْ الْمِ.

میزند از صورت شیر و پلک
از سر سوزن کیودیا زند
که کبودم زن شان شیرینی
گفت بر زن صورت شیر زبان
جهد کی رنگ کدوی سر زن
گفت بر شاه گهم زن آن رقم

(١) إِذْ عَلَى الْكَافَيْنِ مِنْهَا وَالْتَدَنُ

تَضَرِبُ صُورَهُ سِرٌّ وَ اسْتَدَّ

(٢) فِرَاسِ الْأَبْرَةِ فَوْقَ الصُّورِ

صُورًا رَفَا هُمْ كَمْ ضَرَبُوا

(٣) وَاحِدٌ مِنْ أَهْلِ قُرَیْنٍ ذَهَبَ

أَنْ لِي وَشَمًا جَمِيلًا أَضْرِبْ

(٤) قَالَ أَيُّ صُورَةٍ يَا بَطَّالُ

قَالَ أَضْرِبْ صُورَةَ لِلْأَسَدِ

(٥) لِي نَقِشَ الْأَسَدِ أَضْرِبْ فَا لْأَسَدِ

أَحْتَمِدُ تَوًّا لَدَيْطًا طَاهِرًا

(٦) قَالَ فِي أَيِّ مَحَلٍّ تَرَعِبُ

قَالَ فَوْقَ كَتَمِي ذَلِكَ الرَّقْمُ

(١) بر تن و دست و کتفها یدرتک

(٢) بر چنان صورت پایی می گوید

(٣) سوی دلاکی شد قزوینی

(٤) گفت چه صورت زنم ای پهلوان

(٥) طالعش شیر است نقش شیر زن

(٦) گفت بر چه موضعت صورت زنم

(۱) گنجی بندا دا قوۃ ظهري يصير
 و يقرم و بحرّم في الحروب
 (۲) يُد هو الأبره فيه عرزا
 ألم الأبره في الكنف سكن
 (۳) و الأبره المطل داک اباّن
 قتلي رمت فاي صورة
 (۴) قال مهلا لي امرت الأسد
 قال قل من أي عصور لي انتديت
 (۵) قال عصوا من محل الدب
 قال يا قرة عيني الدب
 (۶) من محل الدب و الدب
 منك منه محل النفس
 منك مشکا شديدا .. فاعدل

في الوغى والندى للأسر كثير
 مع مثل الأسد هذا العصب
 و بها الكنف له قد وخرزا
 و بدا ابدي اكشانا و شعر
 قال يا سند رحماك الامان
 ترسم في بوخر الأبره
 ابرسم .. الامر امتلت ادا
 .. عليك بتقصد مني ما اهديت ..
 دا ابتديت .. وهو اسمي طلبي ..
 دغ فيه بي اصطهاد و تعب
 نفس ليبي الهزير العصب
 دا محل نفسي .. المنفس
 اسدا ابتر بالحق اعلى ..

(۱) تا شود پشتم قوی در رزم و زرم
 (۲) چونکه او سورن مرو بردن گرفت
 (۳) بهلون در باله آمد کای سنی
 (۴) گفت آخر شر فرمودی مرا
 (۵) گفت از دمگاه اعازیده ام
 (۶) از دم و دمگاه شیرم دم گروم

با چنیزه شیر زیان در عزم و حزم
 درد آن در شاه گه مسکن گرفت
 مرا کشتی چه صورت میری
 گفت از چه عصب کردی ابتدا
 گفت دم بگذار ای دودیده ام
 دمگاه او دمگاه محکم گرفت

(۱) دمگاه موضع دم و دمگاه گلوست

- (۱) اِيْهَا الرَّسَامُ رَسَامُ الْاَسَدِ
 قُلِّيْ قَدْ ذُوْبٌ بِالْمَرْءِ
 (۲) فِي مَحَلٍّ آخِرٍ قَدْ ضَرَبَا
 صَرْبًا لَا فِي مُعَابَاةٍ وَلَا
 (۳) صَاحٍ ذَا قَالَ قِيَارَبُ الرَّعْدِ
 قَالَ هَبِي الْاُذُنَ مِنْهُ وَمَا
 (۴) قَالَ حَتَّى الْاُذُنَ مِنْهُ اَرَسِمِ
 (۵) فِي مَحَلٍّ آخِرٍ وَخَرَا شَرَحُ
 صَرَخَ اَيْضًا وَ حَنَ وَ تَكَيَّ
 (۶) فَاتَّحَلَّ الثَّالِثُ هَذَا التَّجْدِيْدُ
 قَالَ بَطْنُ الْاَسَدِ هَذَا الْمَحَلُّ
- اسداً اتتر قل كن للابد (۱)
 من اذى مقرضك والابرة
 ذالك الحلاق لبي الطبا
 في مواساة ورحم كالملأ
 اي عصور كان هذا للاسد
 غيرها يا من له الخلق سمى
 يا همم الاذن اصيلم واتحيم
 يعني قزوين اذ لم الوجع
 .. و من الوحر و حراه شكى ..
 اي عصور هو ايضاً ما تريد
 يا عزيز احسن فيه العقل

(۱) سغه نایه - ایها الرسام و شام الاسد -

- (۱) شیر یدم باش گو ای شیر سلو
 (۲) جاسد دیگر گومت آن شخص رخم
 (۳) بانگ زد او کاین چه اندامت ازو
 (۴) گفت تا گوشش باشد ای همم
 (۵) جانب دیگر خلش آغاز کرد
 (۶) کاین سوم جانب چه اندام است نیز
- که دلم سستی گومت از زخم گار
 بی معابا بی مواساتی و رحم
 گفت او گوش است برای بیکجو
 گوش را بگنار و کوته کن کلام
 باز قزوینی فغانش ساز کرد
 گفت اینست اشکم شیرلی عزو

- (۱) قَالَ قَنْ مَا لَرَمَ النَّطْرَ الْأَسَدَ
 (۲) وَحَمِي زَادَ فِيمَاكَ الْوَحَرَاتُ
 فَلَا تَحِلَّ لَكَ تَطْمًا لِلْأَسَدِ
 (۳) دِهَلِ الْخَلَاقِ مِنْ ذَا وَعَجَبِ
 وَلَمَّا فِيهِ عَلَى مِرِّ الرِّمَانِ
 (۴) عِنْدَ ذَا الْأَيْرَةِ بِالْأَرْضِ صَرْبِ
 قَالَ فِي الْعَالَمِ هَلْ كَانَ أَحَدُ
 (۵) أَسَدٍ مَا لَهُ رَأْسٌ وَذَنْبٌ
 مَنْ رَأَى فَاللهُ مِثْلُ الْأَسَدِ
 (۶) حَيْثُ وَحَرَ الْأَيْرَةَ لَمْ تَبْطِقْ
 فَلِمَنْحِلِ الْأَسَدِ الْفَضْلَانِ ذَا
 وَلَمْ أَلَمْ الْمُدِيرَ ذَا بَطْنًا وَجَدَ
 قَدِيلَ أَرْحَمِي بِهِذِي الْعُرَرَاتِ
 دَعِ قَمَا تَلْزِمُهُ النَّطْنُ أَبَدِ
 حَائِرًا كَمْ يَقِي الرُّشْدَ طَلِبِ
 فَوْقَ أَسْنَانِهِ قَدْ اتَّقَى النَّاسُ (۱)
 ذَلِكَ الْأَسْتَادُ بَقْضًا وَغَضَبًا
 مَا أَنَا الْيَوْمَ وَحَدَّثَ قَدْ وَجَدَ
 لَا أَوْلَا تَطْنُ حَدِيرًا بِالطَّلَبِ
 دَا وَحَاشَا أَدَا لَمْ يَوْجِدَ
 أَنْتَ مِنْ صَغِيرِكَ أَوْ فَرَقِ
 نَفْسًا لَا تَبْدِي كَيْ تَلْقَى الْأَذَى

(۱) سحرة نایه - حرق استانه من البنان

- (۱) گفتم گو اشکم نباشد شیر را
 (۲) درد افزون شد کم کن زخمها
 (۳) غیره شد دلاک و بس حیران بنامد
 (۴) بر زمین زد سوزن از خشم اوستاد
 (۵) شیر بی دم و سر و اشکم که دید
 (۶) چون فداری طاقت سوزن زدن
 خود چه اشکم باید این اَدیر را (۱)
 اشکمی چه شیر را بهر خدا
 تا بدیر انگشت بر دندان ساند
 گفت در عالم کسی را این فتاد
 این چنین شیری خدا هم غایرد
 از چنین شیر زبان پس دم مزن

(۱) ادیر یعنی مدبر که بواسطه آما له از کلمه ادمار ادیر شده است -

- (۱) یا اخی اصیر عند ضرب لتشر
 نشر انفس المجوسه لك
 (۲) ذا الفریق البای من قدا و حود
 النجوم الزاهرات فی الحلك
 (۳) فمن النفس المجوسیه له
 حكمة نذر و شمس و سحاب
 (۴) حیث وقد الشمع منه القلب قد
 قلله لا تحرق الشمس ابد
 (۵) قال له قال فی الشمس اللتی
 ذکر عن كههم ذات الیمین
 کئی بدا نامن بعد الخطر..
 منه تنجو و تصیر کالمک
 قلله خرت علی الارض سجود
 والهلل و ذکاة و القلک
 فی ضیل الدن مانت و له
 حملوا فوق.. الرأس و الرقاب..
 درس.. بالیشق شب و اشد
 .. هو بالنار له الرد و حد..
 وقت.. بها ظهور الطنقة..
 و الشال حولت منها التبین^(۱)

(۱) اراد می الاصل موله (آفتاب متجم) الشمس الموقنة ای المعبة لظهور أهل الکهم
 کما ترجم له و یسکر ان یرید به (القرآن الکریم) فتكون الیجة له عده -
 (مآلایه قال فی القرآن من کان شمس لهتمدی مود الرمس) و اشار بقوله (تراور عن كههم)
 الی الایة فی سورة الکهم (و بری الشمس اذا طلعت تراور) ای نسل عن كههم (ذات الیمین) (واد
 غرت تقرصهم) ای تتجاوز عنهم و تتركهم (ذات الشمال) وهم فی محوة من ذلك ای من آیات الله -

- (۱) ای برادر صبر کن بر زخم نیش
 (۲) کان گروهی که رهیدند از وجود
 (۳) هر که مرد اندر تن او نفس گیر
 (۴) چون دلش آموخت شمع افروختن
 (۵) گفت حق، در آفتاب متجم
 تارهی از نیش نفس گیر خویش
 چرخ و مهر و ماه شان آرد سجود
 مرورا فرمان برد خورشید و ابر
 آفتاب او را نیارد سوختن
 ذکر تراور کذا عن كههم

(۱) هُولَاءِ الرَّاقِدُونَ مِّنْ غَدَوَا
 مَالَتِ الشَّمْسُ بَيْنَ الْغَارِ لَهُمْ
 (۲) صَارَ كُلُّ الشَّوْكِ لُطْفًا كَالْوُرُودِ
 عِنْدَ ذَاكَ الْحِزْمِ مَن كَانَ الشَّرُّ
 (۳) فَيَأْتِي يَأْتِي تَعْظِيمِ الْإِلَهِ
 أَلْ تَعُدُّ نَفْسُ الدَّابِّيِ الْحَقِيرِ
 (۴) وَ يَأْتِي دَرَسِ تَوْحِيدِ الْإِلَهِ
 أَنَّ لَكَ الْفَسْ أَمَامَ الْوَاحِدِ
 (۵) إِنْ تَرَمِ مِثْلَ النَّهَارِ تَشْنِيعِ
 قَالُوا جُودَ لَكَ كَالذَّلِيلِ أَهْرَقِ
 (۶) وَالْوُحُودَ لَكَ فِي مَبْدِي الْوُحُودِ
 مِثْلًا فِي الْكَيْمِيَا ذَابَ النَّعَاسُ

(۱) خفتگانی که خدا بد کارشان
 (۲) غار جمله لطف چون گل میشود
 (۳) چیست تعظیم خدا افراشتن
 (۴) چیست توحید خدا آموختن
 (۵) گریهی خواهی که بهروزی چوروز
 (۶) هستی در هست آن هستی نوار

شَقَلَهُمُ اللَّهُ فِي دَاكْ نَدُوا
 ..وَالْتَّيْسِيمُ ظَلَّلَ أَوْ جَهَهُمْ..
 ..رَاقِ حَسَا وَحَمَالًا فِي الْوُحُودِ..
 هُوَ لِلْكَلِّ ..وَالْحَسَنِ رَهْر..
 . وَ غَلَوُ قَدْرِهِ جَلَّ ثَنَاهُ
 كَالشَّرَابِ لَهُ بِالْقَدْرِ تَبَصَّرِ
 تَدْرُسُ . لَا تَعُدُّ رَبًّا سِوَاهُ .
 تَحْرِقُ . تَرُكُ تَعُدُّ انْشَادُ .
 . وَ لَكَ الظُّنْمَةُ طَرَأَ تَضْمَحُنُ .
 ..وَسُحْرِ الْوُحْدَةِ انْطَامَى أَغْرَقُ..
 . دَاكْ مَن خَرَّتْ لَهُ الْكُلُّ سَجُودُ .
 مَرَّةً ذَوْبُهُ فِي عَزْمِ وَبَاسُ

میل کردی آفتاب از غارشان
 پیش جزوی کو بر کل میشود
 خوشتن را حوار و حاکی داشتن
 خویشتن را پیش واحد سوختن
 هستی همچون شی خود را بسوز
 همچو مس در کیما انتر گداز

(۱) أَنْتَ فِي قَوْلِكَ نَحْنُ وَأَنَا يَدُكَ أَتَحْكُمْتَ فِي هَذِهِ الدُّنَا

كُلُّ ذَا التَّحْرِيبِ لِأَنْتَ هُمَا ذَا الْوُحُودَانِ وَفِرَّ مِنْهُمَا

فی بیان ذهاب الذئب و الثعلب فی خدعة الاسد الى الصيد (۱)

(۲) ذَاتَ يَوْمٍ اسَدٌ وَ الثَّعْلَبُ مَعَ ذئبٍ بِالسَّيْرِ اصْطَحَنُوا

و لِصَيْدٍ هُمْ جِدًّا طَلَبُوا فِي الْجِبَالِ الشَّاهِقَاتِ دَهْوًا

(۳) اِنَّ هُمْ كُلُّ مَعَا فِي ذِي الصَّخَارِ وَ الْفَيَافِي لَمَوْجَشَاتِ وَ الْقَفَارِ (۲)

يَقْبِضُونَ الصَّيْدَ اَنْوَاعًا تَرُوقُ بَعْضُهَا لِآخَرٍ بِالْخَسَنِ يَفُوقُ

(۴) كَرَى يَشُدُّ الْوَاحِدَ لِلْآخَرِ ارْزُهُ يَفْدُو لَهُ الْاَنْصَارِ (۳)

وَعَلَى الصَّيْدِ الْكَبِيرِ لَوْ قَصَصَ مُحْكَمًا شَدَّ الْقَيْدَ وَ الرِّحْصَ

(۱) ای فی بیان ذهاب اصحاب الدب النفس لامارة من اهل لرعونة و ذهاب اصحاب النمل المستعاضة
تعلی الحاصل من اهل البعثة و اصحاب البکة ای الصدی ای معو اداستهم فی خدمة و اطاعة
بارئهم (النهج دعوی) اصل هذه القصة من كورة فی المحدث الثاني من ۴۱۷ من معاصرات الرغب -
(۲) راد ، اصحاری صحاری السوت الواسعة العریضة یصلها دواب مشكان بالمجاهدات و حسة
كیة قوة من دواب بضعفة اصحاب الهدى (۳) ای تصاهر كل من ذئب لنفس مع ثعلب العقل
على سد سبل صد المعارف الالهية بالمجاهدات الرابطة كى لا تفر منهم ليجودوها

(۱) درمن و ما سحت کردستی تودست هست ایجمله حرا بی از دو هست

رفتن گرگ و روباه در خدمت شیر برای شکار

(۲) شر و گرگ و روبهی هر شکار رفته بودند از طلب در کوهسار

(۳) کان سه سهم اندر آن صحرای ذرف صیدها کردند بسیار و شگرف

(۴) تانه پشت همگر از صیدها سخت مر بیدند با او قیدها

- (۱) هَبْكَ كَأَنَّ الْأَمَدَ الْقَحْلَ بِذَا
لَكِنِ الْقَمَرُ لَهُ جَهْدٌ أَمْرٌ
(۲) مِثْلُ دَالِ السُّطُرِ تَجِدُ وَحْدَ
مَعَهُمْ سَارَ الْجَمَاعَاتِ غَدَتْ
(۳) فَلَيْمِثِلِ الْقَمَرِ هَذَا الشَّارُ
هُوَ مَا بَيْنَ النَّحْوِ لِلْمَخَاءِ
(۴) أَمْرٌ شَاوَرَهُمْ مِنْ اللَّهِ وَصَلُ
هَبْكَ لَا يُوحِدُ زَائِي بِالْمِثْلِ
(۵) فَرَفِيقِ الذَّهَبِ حُبُّ الشَّعِيرِ
لَا لِأَنَّ فِي ذَلِكَ حُبُّ الشَّعِيرِ
- لَهُ عَارٌ مِنْهُمْ فِيهِ أَدَى
كَرَمًا صَارَ الرُّفِيقُ الْقَمَرُ
زُحْمَةً لَكِنْ لِأَنَّ تَقْوَى الرَّشْدِ
رُحْمَةً بِالْحَبْرِ وَالرُّفِيقُ مَدَّتْ
النَّحْوُ لَهُ مِنْهَا أَلْفَ عَارٍ
حَاءَ يُعْطِيهَا سَاءَ وَصِيَاءَ
إِلْسِي وَبِهِ الرَّشْدُ حَصْلٌ
لَهُ بِالْأَرَايِ وَمَا عَنْهُ بِذِيلٍ
صَارَ فِي الْبِيزَانِ وَالْوَزْنِ الْكَثِيرُ
جَوْهَرًا كَأَنَّهُ انْطَلَقَ يَصِيرُ (۲)

(۱) اشاره لی الایة فی سورة آل عمران (و شاورهم فی الامر) و عرفت فتوکل علی الله
(۲) ی کدالت لمن و لمن اذا و معا لروح فی الدال لیس من جهة مساواهما مع الروح من
لعلم عدو مقدار الروح و لهذا قال (روح غالب را کوی همه شده است)

- (۱) گرچه دایش شیر و اسگ بود
(۲) این چنین شد رازش کر رحمت است
(۳) این چنین که دار ختر سگهاست
(۴) امر شاورهم پیسر را رسیده
(۵) در ترادو جو رفیق زرشده است
- لیث کرد اکرام و همراهی نمود
لیث همه شد حصعت رحمت است
او میان اخترن بهر سخاست
گر چرا زائی دایش را ندیده
فی از آنکه جو چو ز جوهر شده است

- (۱) حالاً الرُّوحَ غَدَى لِلْقَائِبِ
 رَمًا قَدْ حَرَسَ الْكَلْبُ الْحَقِيرُ
 (۲) حَيْثُ هَدَى الْمَعْدَةُ نَحْوَ الْحَلِ
 فِي رِكَابِ الْأَسَدِ فِي عَظِيمِ
 (۳) وَجَدُوا الْأَرَابَ ضَخْمًا مَمْتَلِي
 لَهُمُ الشَّغْلُ هَذَا لِلْأَمَامِ
 (۴) كُلُّ مَنْ قَدْ تَبِعَ آيَةَ أَجْرَابِ
 قَبِيلِ وَ نَهَارِ الْقَدِيدِ
 (۵) إِذْ بِهِمْ فِي أَنْحِلِ لِلْأَحْمَةِ
 كَلَّمَهُمْ قَلْبِي وَ حَرَحْنِي سَحْنُوا
 بِالرَّفِيقِ عُمَرُ وَ الْأَصَابِ (۱)
 عَلِي الْأَبِ عَلَى الْأَبِ يَصِيرُ
 قَدْ غَدَتْ تَطْوِي الطَّرِيقَ مَحَلِ
 وَ جَلَالِ بِأَهْرِ مَمْتَلِمِ
 مَعَهُ نُورٌ وَ تَيْسٌ حَنِي (۲)
 دَهَبَ رَاذُوا مَسِيرًا وَأَهْمَامِ
 خَلَقَهُ سَارَ .. وَمَا رَامَ الْأَيَابِ ..
 لَمْ يَكُ التَّمَوِزَ يَلْقَى مَا يُرِيدُ
 قَدْ آتَوْا فِي نَكَبَاتِ جَمَّةِ (۳)
 فِي دِمَاهِمِ وَحَنَاهُمْ كَمْ ضَرَبُوا ..

(۱) اراد بسان العالی معارة اهل الکیم علی بن ابی (و کسبهم بسط د (عنه بالوصد) ای معاد
 الکیم (۲) حال می لیسج ارد بفره، بوحش ای النور الصیفة به الله اول الیم ومن اشمن بحلی
 انسب لبعول لیم ومن الاراب اعکرمط لعة الماش که به ول مدس سره رافقه بروح مع
 لیس و لقل فی حال الاساسی ودهود لعلهم لشهادة ملاحظین لوازم القالب و بواعث الکسب -
 (۳) ای او من حل لشهادة الی أحیة اساسوت معینین و مستخدمین قواهم و حواسهم
 الطاهرة والباطنة -

- (۱) روح قالب را کتون همزه شده است
 (۲) چونکه رفتند این جماعت سوی کوه
 (۳) گاو کوهی و بر و حرگوش زعب
 (۴) هر که باشد در پی شیر حراب
 (۵) چون ز که دریشه آوردندشان
 مدتی سگ حارس در که شده است
 در ریکاب شیر با بر و شکوه
 یافتند و کار ایشان پیش رفت
 کم نباید دور و شب را کباب
 کشه و مجروح اندر حوس کشان

- (۱) وَ يَذُّ الثَّعْلَبُ وَ الذِّئْبُ الطَّمْعَ
 أَنْ يَعْدِلَ الْمَلِكُ السَّامِيَّ يَصِيرُ
 (۲) مَنْ كِلَا الْأَشْيَيْنِ عَكْسُ الطَّمْعِ
 سَنْدُ الْأَطْمَاعِ تَمَكُّ الْأَسَدِ
 (۳) كُلُّ مَنْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا يَصِيرُ
 هُوَ يَذِي كُلٌّ مِ يَنْوِي الصَّيْرِ
 (۴) أَصْحَاحْ يَا قَلْبُ مِنْ الْفِكَرِ طَلَبُ
 وَ أَحْبَبْ الْقَلْبُ مِنْ الْفِكَرِ أَقْبَحُ
 (۵) هُوَ يَذِي وَيَذِي وَ أَحْمَارُ سَوْفَا
 صَحَكَ فِي وَحْيِهِكَ لِلشَّيْرِ لَمْ
 جَاءَ مِنْ غَيْرِ أَكْثَرَاتٍ وَفَرَعَ
 قَسَمَةَ عَادَتَهُ فِيهِمْ تَسِيرُ
 وَقَعَ فِي الْأَسَدِ الْمَطْلَعِ (۱)
 عَلِمَ أَنَّ لَهُ مَا قَصَدُوا
 أَسَدَ الْأَسْرَارِ حَقًّا وَ الْأَمِيرِ
 أَوْ يَهْ لَمْ لَكثير وَ الْبَسِيرِ
 وَ يَهْ أَعْمَادُ وَ إِيَّاهُ ذَهَبُ (۲)
 بَتَّةً قَدَامَهُ فَهُوَ الْمَلِجُ
 سَاكِنًا دَوْمًا لَكَ مَا نَطَقَا
 يَنْدُ مَا فِي فِكْرِكَ عَنْهُ أَلَمْ

(۱) ای به مع انه كرمهم ولكنهم كفروا سمعته ولم ينعذوا بها (۲) اشاره الى احدث الشريعتن و رئاسة المؤمن فانه يعبر سور الله فان قلت نور طمع ولاحر فيقول مولانا قدس سره (دانه و خردا هي دانه و خوش)

- (۱) گر گسور و نه را طمع بود، بمرآن
 (۲) عکس طمع هردو شان بر سر زد
 (۳) هر که باشد شیر اسرار و امیر
 (۴) همین نگهدار ای دل اندیشه جو
 (۵) داند و حر را همی داند خوش
 که رود قسمت بعدل خسروان
 شیر دانست آن طمعها را سنده
 او بداند هر چه اندیشه صبر
 دل ز اندیشه ندی در پیش او
 بر رخت خندد برای روی پوش

(۱) حَيْثُ أَنَّ الْأَسَدَ مِنْهُمْ عَلِمَ
لَهُمْ مَا قَالَ بَعْدَ فِي الْأَوَّانِ
(۲) لَيْكُنْ أَخْفَى دَاءَهُ مَعَ نَفْسِهِ قَالَ
أَيُّهَا السُّؤَالُ لِلنَّزْرِ الْيَسِيرِ
(۳) لَيْسَ رَأْيِي كَافِيًا عِنْدَكُمَا
(۴) أَنْتُمْ يَا مَنْ وَجُودُ رَأْيِكُمْ
مِنْ عَطَايَايَ الَّتِي فِيهَا الدُّنَا
(۵) فَمَعَ الرَّسَامُ مَا الرَّسْمُ الْحَقِيرُ
إِذْ لَهُ الرَّسَامُ دَا الطُّسُ مَسْحُ
(۶) بِمِثْلِ ذَا أَطْنِ الْحَسِيرِ بِي أَا
هَلْ لَكُمْ مِنْ شَعْلِي أَلَمَارِ لِحَقْ

(۱) شیر چون دانست آن وسواسان
(۲) لیک باخود گفت بنایم سزا
(۳) مرشمارا بس نیامد رأی من
(۴) ای وجود رأیان از رأی من
(۵) نقش با نقاش چه اسکالد دگر
(۶) این چنین ظن خسیانه بمن

ذَلِكَ الْوَسْوَاسَ بِالْإِسْرِ فِيهِمْ
دَاءَهُ كَلَّا حَمَطَ أَطْعَى الْأَمَارِ
سَوْفَ أُحْزِيكُمْ أَنَا عَنْ ذِي الْعَمَالِ
وَالْإِخْصَاءِ ذَوِّ وَالطَّعْنِ الْحَقِيرِ
فِي عَطَائِي هَكَذَا ظَنُّكُمَا
كَانَ مِنْ رَأْيِي أَنَا فِي حَقِّكُمْ
أَنَا زَيْتُ لَعْمِدٍ وَفَنَّا
ظَنُّ غَيْرِ الْعَلِيْبِ وَانْقُصَ الْكَثِيرُ
وَلَهُ بِالْخَسْرِ لَطْمًا سَمَحُ
قَدْ طَسَّمْتُمْ إِلَيَّ لَأَقِ الْحَمَا
فَبِي قَدْ قَدَّمْتُمْ مَا لَمْ يَأَقِ .

وا نکست و داشت آن دم پاسان
من شمارا ای خسیان گدا
ظن تان اینست در اعطای من
از عطاهای جهان آرای من
چون سگالش اوش بخشید و خبر
مرشمارا بود تنگ از کار من

- (١) قَالِ الَّذِينَ هُمْ لِلْجَهْلِ الْكَثِيرِ
رَأْسَهُمْ عَيْنَ الْخَطَا إِنَّ لَمْ أَنَا
(٢) فَمِنْ الْعَارِ لَكُمْ هَذَا أَمَلَك
يَتَصَلُّ فِي الدُّنَا دِي الْقَبْصَةِ
(٣) مَعَ هَذَا الْفِكْرِ كَانَ الْأَسَدُ
بِاتِسَامَاتٍ وَضَحَتْ لِلْأَسَدِ
(٤) إِبْتِسَامَاتٍ مِنْ الْحَقِّ غَدَى
فَدَا سَوَى سَكَارَى وَحَمَلِ
(٥) يَا صَحِيحَ السِّدِّ الْقَفْرِ بَكَ
إِنْ ذَاكَ الْإِبْتِسَامُ صَا
- ظَنُّوا ظَنَّ السَّوْءِ بِاللَّهِ الْقَدِيرِ (١)
أَقْطَعَ أَوْلِيَهُمْ دِمَارًا وَفَنَّا
أَنَا أَنْجِيهِ وَلَوْ لَأَيَّ هَلَاكَ
يَلْجُودِي الْبَعْرَةَ فِيهَا الْخِصَّةُ
يَضْحَكُ حَمْرًا وَلَا يُتَقَدُّ (٢)
إِصْحَ لَا تَأْمَنُ بِهَا النَّاسُ أَعْدُ
مَالُ ذِي الدُّنْيَا اللَّتِي كَانَتْ سُدَى
سَفَهَا مَفْرُورَ وَشِيرٍ وَحَلَلِ
وَأَلْقَا وَالتَّبَّ أَوْلَى لَكَ
فَحَهُ حَرٌّ يَلِثَ عَطَا

(١) اشاره الى الاله في سورة الفتح (مل طسم من لن يقلب الرسوا و لمؤمن الى هيكهم
ابدا ودين دالت في مودكم و طسم بالله على السوء وكنتم موداً موداً) (٢) فان مل و ما سمات
القدرة الالهية عاجب بقوله (مال ديا الح)

- (١) طائنين بالله ظن السوء را
(٢) وارهانم چرخ را از تنگنان
(٣) شیر با این مکر میزد خنده فاش
(٤) مال دنیا شد تبسمهای حق
(٥) فقر و رنجوری بهت است ای سند
- کر سرم سر بود عین خطا
تا مانند در جهان این داستان
از تبسمهای شیر این مباحث
کرد مارا مست و هم مفرودق (١)
کاین تبسم دام خود را بر کند

فی بیان امتحان السع الذئب وقوله له تقدم واقسم الصید بیننا

- (۱) فَمَا لَكَ الْأَسَدُ قَالَ أَتَدِم
أَنْتَ يَا شَيْخَ الذِّئْبِ الْمَعْدِلَةَ
(۲) فَبَدَأَ التَّقْسِيمَ عَلَى الدُّنَا
كَيْ يَهْدِيَ يَظْهَرُ فِي الْأَطْرَافِ
(۳) قَالَ سُلْطَانُ الدُّنَا قَسْمًا
دَا كَبِيرٍ مِثْلَهُ أَنْتَ كَبِيرٌ
(۴) لِي تَمِيزُ الْجَبَلَ وَهُوَ الْوَسْطُ
وَأَخِذْ الْأَرْبَابَ سَهْمًا خَصَّ لَكَ
(۵) بِالْجَوَابِ الْأَسَدُ يَا ذِئْبُ قَالَ
إِذَا أَنَا كُنْتُ لِي نَحْسٌ وَأَنْتَ
- أَيُّهَا الذِّئْبُ وَذَا الصَّيْدِ أَقْسِمُ
نَسَا جِدَّةً بِأَسْمَى مَرَحَلَةٍ
كُنْ وَفِيهِ الْعَدْلُ جِدَّةً طَالِبًا
أَنْتَ بِالتَّوَصُّيفِ أَيْ جَوْهَرِ
بَقَرِ الْوَحْشِ هُوَ طَعْمُكَ
وَسَبِيحُ مَالِهِ أَطْلَعَا طَيْرٌ
مِمَّا لِي يَا ثَقَلْبُ خَلَّ الْغُلْطُ
فَهُوَ قَسْمُكَ مِنْ دُونِ شَكٍّ
كَيْفَ قُلْتَ قُلْ جَدِيدًا أَلَمْ تَقُلْ
قُلْتَ «وَالْحَرَمَةُ مِنِّي مَا رَعَيْتُ»

امنعان کردن شیر گرگ را و گفتن که این صید هارا قسمت بکن

- (۱) گفت شیرای گرگ این را بخش کن
(۲) غالب من باش در قسمت گری
(۳) گفت ای شه کاو وحشی بخش تست
(۴) بزمرا که بزمیانه است و وسط
(۵) گفت شیرای گرگ چون گفتی بگو
- معدلت را تو کن ای گرگ کهن
تا بدید آید که تو چه گوهری
آن بر درگ و تو بر درگ و زفت و چست
رو بها خرگوش بستان بی غلط
چونکه من باشم تو گوئی ما و تو

- (۱) أَيُّ كَلْبٍ كَانَ ذَا الذِّئْبِ النَّمِينِ
فِي أَمَامِ الْأَسَدِ مِثْلِي وَمَنْ
(۲) فَلَهُ قَالَ تَقَدَّمَ يَا جِمَارُ
لِلْأَمَامِ مِثَّهُ جَاءَ فَضْرَبَ
(۳) إِذْ هُوَ لِلذِّئْبِ وَفَقَ مَا يُرِيدُ
فَيَتَذَيَّرُ لَهُ عَنْ رَأْسِهِ
(۴) قَالَ لَمَّا رُؤِيتِي كَأَنَّكَ
مِنْ هَذِي الرُّوحِ قَدْ رَفَقَ بِأَنْ
(۵) أَنْتَ إِذْ لَمْ تَكْ عِنْدِي وَأَبَا
كَأَنَّ فَرَضًا لَكَ ضَرْبُ الْعَمَقِ
(۶) هَبْ لِي فِي الْغَالِبِ بِالْعَدْلِ فَضْلُ
- هُوَ حَتَّى نَفْسُهُ يَنْظُرُ حِينَ
مَا لَهُ مِثْلٌ وَبَدَّ هِيَ الرَّمَنُ
مَنْ شَرَى نَفْسَهُ كَثْرًا وَفَضْلًا
يَدُهُ فِيهِ وَنِسْوَاهُ إِبْرَ
لَمْ يَرِ الْكَلْبَ وَتَذَيَّرَ الرَّشِيدُ
سَحَبَ جِلْدَهُ دَغَمَ نَفْسِهِ
لَا تُزِيلُ الْكِبْرَ وَالْعَجَبُ يَكَا
تَهَيَّبْتُ بِالْقَهْرِ وَالضَّخْرِ عَنْ
لَكَ لَمْ تَمْطُرْ وَخُودًا بِأَقْبَا
بِالْعَذَابِ وَالْعَنَاءِ وَالْفَرَقِ
رُبَّمَا أَيْضًا لِي فَضْلٌ لِعَدْلٍ

پیش چون من شیر بی مثل و ندید
پیش آمد پیچه او را درید
در سیاست پوستش از سر کشید
این چنین جان را پیاید زلر مرد
فرض آمد مرا ترا کردن زدن
کامگاهی هم کنم از عدل فضل

(۱) گرگ خود چه سگ بود که حویش دید
(۲) گفت پیش آ ای خری که خود حرید
(۳) چون ندیدش مغر و تدبیر رشید
(۴) گفت چون دید منت از خود نبرد
(۵) چون نبودی قاضی اندر پیش من
(۶) گرچه غالب دارم اندر بدل فضل

- (۱) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ وَ الْوَحْدَهُ هـ
 حَيْثُ فِي الْوَحْدَةِ لَهُ لَمْ تَعْنِ لَا
 (۲) كُلُّ مَنْ فِي وَجْهِهَا صَارَ الْقِنَاءَ
 كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ لَيْسَ الْجَزَاءُ
 (۳) إِذْ هُوَ قَدْ جَاءَ فِي إِلَّا وَلَا
 كُلُّ مَنْ مَدَّ كَانَ فِي إِلَّا تَد
 (۴) كُلُّ مَنْ كَانَ عَلَى السَّابِ خَرَبَ
 هُوَ مِنْ بَعْدِ مَرْدُودٌ سَرْدُ
- لَا يَسُوهُ هَيَّيْتُ أَنْتَ مِنْ سَهْ (۱)
 تَسْمَعِي حَبِيبَ وَحُودَ وَ عَلَا
 قَلَّهَ حَقَّ الْخُلُودَ وَالْمَقَاءُ
 لَهُ لَنْ يَحْرَى تَحْيَاةً وَالْهَسَاءُ..
 عَمْرٍ وَاحْتَقَ حَارَ وَالْمَلَأُ
 لَمْ يَكُ الْعَابِي بَلَّ قَرَبًا وَجَدُ..
 أَنَا مَعَ نَحْنُ وَ عَنْ إِلَّا ذَهَبَ
 وَعَلَى لَا دَارَ آتَا لَمْ يَرِدَ

(۱) (۱) الاله في سورة النقص (كل شئ هالك الا وجهه والله ارجعون)

- (۱) كل شئ هالك حر وجهه او
 (۲) هر كه اندر وجه ما باشد فنا
 (۳) زانكه در الاست او از لاگذشت
 (۴) هر كه بر در او من وما ميزند
- چون نه آي در وجه او هستي مجو
 كل شئ هالك نبود جزا
 هر كه در الاست او فاني نگشت
 رد بابت او و بر لا ميشتند

فی بیان قصه ذاك اللذی دق باب حبيب و صديق له فقال له الصديق

من هذا فقال ذاك اللذی دق الباب أنا قال صاحب البيت لما تكون أنت أنت
لا افتح الباب لانی لا أعلم احداً من الاصدقاء يكون هو أنا ورده (۱)

(۱) ذَالِكَ الْعَرَّءُ الَّذِي الْبَابَ طَرَقَ لَصَدِيقٍ لَهُ بَابٌ وَ افْتَرَقَ .

قَالَ مَنْ أَنْتَ لَهُ ذَاكَ الصَّدِيقُ

يَا الْمَعْمَدُ . أَخْبَرَ الْحَقِيقُ

(۲) فَلَهُ قَالَ قَالَ أَنَا قَالَ أَذْهَبُ لَيْسَ هَذَا وَقْتُكَ عِنَّا أَرْعَبُ (۲)

فَعَلَى مِثْلِ الْخَوَانِ ذَا مُدَامُ لَيْسَ لَمَبًى وَ بَحَامُ مَقَامُ

(۳) وَ مِنْ الطَّائِفِ الْبَنَى وَ مَنْ مِنْ مَوْرِ لَهُ نَحَى وَ احْنُ

غَيْرُ نَارِ الْهَجْرِ دَوَمَا وَ الْفِرَاقُ مِمَّ يَطْمَحُ يَحْلُو فِي الْمَدَامُ

(۴) حَتَّى أَنْتَ مَنْتَ أَنْتَ مَعْدُ نَعْدُ فَيْتَ وَ كَالْتَى نَدَتْ

وَحَبَّ فِي الْبَارِ وَ مَقْطَعُ يَنْ لَكَ حَتَّى تَسْتَوِي تَأْتِي الطَّرِيقُ (۳)

(۱) لَمَّا رَوَى فِي تَوَرِّجِ مَصَاحِجٍ عَنْ جَابِرِ الْأَصَدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَنْتَ بَابُ السُّقَى (م)

وَدَقَّقْتُ الْبَابَ فَقَالَ مَنْ فَعَلَ مَا فَعَلَ أَرَأَيْتَ كَرِهْتَ أَشْجَى هَذَا أَلَمْ يَكُنْ يَنْتَ لِمَا وَنَظَرَ مِنْ
وَمَا اسْتَحَالَ مَدُونَهُ بَيْنَ الْحَالِقِ وَالْمَحْلُوقِ لَا مِنْ وَمِنْ اللَّهِ رَأَيْتَهُ وَمِنْ لَمَدِ كَرِهَتْهُ فَطَرَدَ مِنْ بَابِ
اللَّهُ عَالِيهِ (۲) سَعَةً تَعْلَمُ عَمَّا لَكَ (۳) سَعَةً تَعْلَمُ يَهْدِي - مَرْدُ طَرِيقٍ -

قصه کسیکه در باری را بگرفت، گفت گیسو، گفت: هنم گیسو، چون توئی در د

نگشایم که کسی از نارای را بشناسم که من باشد

(۱) آن یکی آمد در باری برد گفت بدش کیستی ای معتمد

(۲) گفت من گشتش برو هنگام نیست ر چس خوی مقام حاتم نیست

(۳) حاتم را جر آتش هجر و مراق که برد که وا دهد ارقاق

(۴) چون توئی تو هنوز از نو رفت سوختن باید ترا در نار و هت

- (۱) ذَالِكَ الْمُسْكِينُ رَاحَ فِي السَّفَرِ
لِيَرَأِيَ خَلِيلَهُ حَتَّى أَتَحَرَّقَ
(۲) ذَالِكَ الْمُتَحَرِّقُ بِالنَّارِ طَلَحَ
فَأَتَى أَيْضًا وَعَادَ زَائِرًا
(۳) مَعَ آفٍ حَذَرَ آفٍ آدَبَ
كَيْ يَدَامَ مِنْ شَعْبَةٍ عَكْسِ الْأَدَبِ
(۴) فَالْمُصِيدُ لَهُ قَالَ بَصَحَفَ
أَنْتَ يَا مَنْ خَطَفَ الْقَلْبَ عَلَى
(۵) قَالَ حَالًا إِذَا صَرَبَ وَبَا
فَمُسْتَبْرَأٌ وَاحِدٌ إِنْثَانٍ بَدَا
(۶) فَإِذَا مَا الْوَاحِدُ كَانَ مُدَامَ
فَأَيُّ أَيْضًا هَاتِ مِنْ هَا
- سَنَةً دَامَ وَشَبَّ بِالْأَشْرَرِ
وَصَفَى فِي حَلْقِهِ مِثْلَ الْفَلَقِ
حَلَقَهُ لِحَامِي بِطُغْيَانِ نَسِجِ (۱)
حَوْلَ يَبِ دَائِرَ مِثْلِ دَائِرِ
حَلَقَةُ الْبَابِ عَلَى الْبَابِ ضَرَبَ
لَا يَنْطُ لَهُ لَقَطٌ لَا يَعْجَبُ
مَنْ عَلَى الْبَابِ أَجَابَ بِأَدَبِ
بَابِكَ أَيْضًا وَقَفْتَ.. لَا الْمَلَأَ (۲)
رَحْمَتِي مَسِي.. تَجِدَ حَسَنًا
مِنْ أَمَامِ أَحْمَدِ الْوَسْعِ فَقَدْ
مَسَّ بِالْإِثْمَيْنِ إِذَا ذَلِكَ مَقَامُ
تَهْنِئَةٍ فِي عَيْنِ الْفَقْدِ

(۱) سخته نامه را صهی ج (۲) سخته را به فرود لا

در غراق دوست سوزید از شرر
باز کرد خانه انباز گشت
تا نه بجهد بی ادب لفظی ز لب
گفت بر در هم توئی ای دل ستان
نیست گنجائی تو من در یک سرا
هم می بر خرد دعا و هم توئی

(۱) رمت آن مسکین و سالی در سفر
(۲) پخته گشت آن سوخته پس باز گشت
(۳) حلقه بر در زد به در ترس و ادب
(۴) بالک ز دیارش که بر در کیست آن
(۵) گفت اکنون چون منی ای من در
(۶) چون یکی باشد همه نبود دومی

- (۱) لَيْسَ رَأْسُ الْخَطِّ فِي لَابِرَةٍ أَوْ
وَاحِدًا بِذِكْرِكَ سِوَا لَابِرَةٍ
(۲) فَمَعَ الْأَثَرُ دَاخِلُ الْخَطِّ نَصْرُ
أُتْدَا سِوَا الْحَيَاطِ بِحَمَلٍ
(۳) وَتَمَنَّى يَصُورُ وَخُودَ لَحْمٍ
بِسُورٍ بِقِرَاسٍ رَقْدٍ وَعَمَلٍ
(۴) قَيْدُ الْحَقِّ لَهُمْ يَدٌ وَحَبْلٌ
فِيهِ كُلُّ مَحَالٍ صَبْرٌ
- فَطَا لَا تَمَيَّنْ وَ الْوَاحِدُ كَانَ (۱)
هَدَمَ دُخُلٌ . وَاتَّحَدَ أَمْرُهُ .
لَا سِوَاهَا وَبِهَا الْعَمْرُ خَطَطُ (۲)
لَا يَبْقَى هَهُ دَقٌّ وَانْهَزَلْ
وَبَدَقَ الْخَطُّ أَفْدُو بِحَمَلٍ (۳)
وَرْتَاخُصْ لَهُ بِالنَّصِيرِ حَصْلُ
نُ تَكُونُ فِيهِ تَحَايُ الْكُرْبُ
مَبْكَامِي كُنْ فَكَانَ قَدَرْتُ

(۱) ای ایس حرف جمع لایره مع ما لکون تعد لایره واحد اذا کان طرف طرف الخیط
ای لا یسجد شیء وسم و یصیر لا یخط واحد فانه رک لایه بدخل و لهذا قال فی الشطر ثانی
فد کب واحد ادخل فی هذه الایرة ای اذا خلصت من الاثنینة و العایرة تمحل باب بیت الوحدة
(۲) لایة فی سورة لاعرف ان عدل کدوا ردا و سکرو عه لا یفتح لایه بواب
اسماء ولا بدخلون لایه حی یسجد الحسن فی . بحیاء (۳) و فی لفتح الوحود و لدی
هو بینه الحیل می کون و حواء و حنه ربت مع ارمن ای کاخیط رفیعاً و مقراس
من اریاض و یقول لایه دولة (و رک . نکات . رت مع لایه) و لایح ان کلمة (نارتک) هـ
بالکاف العربیة و بمعنی الریبع الدقیق و هی کلمة واحدة .

- (۱) بیست سورن را سر رسته دونا
(۲) رسته را با سورن آمد او تباط
(۳) کی شود بارت هسی حمن
(۴) دست حق باید مران ای ولان
- چومکه یکنائی درین سورن در
بیست در خور با جمل سم الحیاط
حر بقراس رصات و عمل
کو بود بر هر محالی کن فکان (۱)

(۱) شیخ محی الدین در باب ۳۰۴ در موحبات چن گفته یقیم (راقه فادر معنی لعل العینی
کاد در حیل فی سم بخاص مع عد هه علو صبره و هه علی کده

- (۱) كُلُّ مَا كَانَ مُحَالًا فِي الْيَدِ
 كُلُّ مَا كَانَ حَرُوتًا عَادَ مِنْ
 (۲) مَا هُوَ الْأَكْمَه وَ الْأَبْرَصُ مِنْ
 أَيْضًا الْمَيْت حَيًّا بِالتَّشْوِذِ
 (۳) نَى وَ ذَاكَ الْعَدَمُ مِنْ قَدْ عَدَى
 فِي يَدِ أَخِيهِ الْمَصْطَر كَانَ
 (۴) كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ وَرَدِ
 وَ بِلَا شَفَاةٍ لَهُ أَوْ عَمَلِ
 (۵) وَفِي شَعْلِهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ
 أَنَّهُ حُلَّ نَحْيُوشِ دِي ثَلَاثَ
 (۶) فَمِنْ الْأَصْلَابِ نَعَوِ الْأَمْهَاتِ
 كَيْ يَدَا فِي أَرْحِمِ ثَمَوِ لَسَاتِ
- لَهُ عَدَدٌ مِنْكُمْ لِلْأَدِ
 حَوْفُهُ السَّكَنُ مِنْ حَوْفِ أَمِنْ
 نَعَسَ الْمُخْشَوِّ دُ مَهْمَا يَسِ
 عَادَ مِنْ مَعْدِ نَعْدَاءِ وَ التَّذَوُّرِ
 أَمُوتَ لَمْ يَمِيتْ لَمْ شَيْئًا دِي
 لَهُ بِالتَّخْشِيرِ وَالطَّاعَةِ دَانِ
 لَهُ قَاتِلُو ذَاكَ وَاجْعَلْهُ سَنَدًا (۱)
 لَهُ لَا نَفِيَّ عَنْهُ تَكَلَّى
 ذَاكَ مِنْ الْأَدِ فِي الْكَوْنِ دَوْمِ
 رَجُلٍ كَلَا دَكُورٍ وَ ثَمَاتِ
 بِرَسْلِ الْعَيْشِ لَعِطِيَّةٍ بِالنَّصَبَاتِ
 يَسْتَمُ حَبَّ بَيْتًا وَ سَاتِ

(۱) الآية فی سوره الرحمس (كل يوم هو في شأن فباي الاء ركه تكديس)

هر حرون از بیم و ساکن شود
 رنده گردد از مسون آن عزیز
 در کف بحد او مصطر بود
 مرورا بی کار و بی تعلی مدون
 کوسه لشکر را روانه مسکنه
 بهر آن تا در رحم دويد سات

(۱) هر محالی از دست او ممکن شود
 (۲) اکمه و ابرص چه باشد مرده پیر
 (۳) وان عدم کر مرده مرده تر بود
 (۴) کل يوم هو می شأن بچوان
 (۵) کمترین کارش بهر روز آن بود
 (۶) لشکری و اصلاص سوی مهت

(۱) وَ مِنْ اَرْحَامٍ نَحْوِ الْمَرْبَةِ

كَيْ مِنْ الْخَلْقِ الْاِنَاثَ وَالذَّكَوْرَ

(۲) وَ مِنْ الْمَثَرَةِ نَحْوِ الْاَحْلَ

كَيْ يَهْدَا يَنْظُرُ حَسَنَ الْعَمَلِ

(۳) دَا اَلْكَلَامُ فَصَحَّ فَلَيْسَ مِنْ جَنَامِ

جَانِبِ الْبَحْثِ مِنْ كَلَامَا مَعَا

(۱) لشکری و ارحام سوی خاکدان

(۲) لشکری و خاکدان سوی اجل

(۳) این سخن بیان ندارد هنر

يُرْسِلُ حَيَّشًا - كَوْدَ الْعَقَّةِ..

يَمْلَأُ الدُّنْيَا لَيْتِي فِيهَا تَدَوْرَ

يُرْسِلُ الْجَيْشَ اللّٰهَامِيَّ الْاَجَلَ

كُلُّ قَرْدٍ .. يَنْتَهِي مَا دَا حَصَلَ..

لَهُ وَ رَكْصَ .. تَحْنِهَادٍ وَ اَهْمَامِ

طَاهِرِينَ بِالظُّهُورِ وَ اَعَا

تا در بر و ماده پر گردد جهان

تا به یسد هر کسی حسن عمل (۱)

سوی آب دو در پاك و پاکدار

(۱) بعد از این بیت سه بیت العاقی آمده که در نسخه السج نامت می شود و برخی از شراح

آنها را از مولانا به سده اولی در بسیاری از نسخ ذکر شده است

باز بی شك پیش از آنها میرسد آنچه از حق سوی جانها میرسد

و آنچه از جانها بدلها میرسد و آنچه از دلها به گلها میرسد

ایست لشکرهای حق بعد و مر از بی این گفت دگری لادش

یعنی پیش از لشکرهای سه گانه پیش معبود از حق عالی در جان بند شد و این معبود از

جان و وسطه جمیع دل می آید بروفق گفتم طایفه که حرکت ار دل میشود و در همگی اعضای مرد

و زن می افتد و لشکر ارحم با ارحم می آید کلمه (مر) در مصرع اول بیت سوم عدد پنجاه و

گویند که در هنگام شمار گریه پنجاه رسد گویند یث مر شد و گریه رسد گویند دو مر شد

و مراد از مر در این مقام عدد نامحدود است و کلمه لشکر در مصرع دوم اشاره باین آیه در سوره

القدر (وما تعلم جود ريث لا هو و ما هي الا دكري لشكر)

طلب الصديق صديقه بعد تربيته نفسه و ارتياضه

- (۱) خذ به قال له اذعن به
ثم تخلف بي نوة و اثر
(۲) ها هو اخط عدى لفرد انعط
لو ترى الاثنان انت هم
(۳) فحروف لكاف و المون نوهق
كي يهدا في الخطوب لعدو
(۴) فذا اصور الاخرى نوهق
هب عدى الاثنان فان لار
- انت يا من كنت لي كل انا (۱)
ملك نورد مع شوك الحصر
ذهب حالا صحيح ما ارتط (۲)
كحروف الكاف و المون هما
قد انت حدانة فيما سق (۳)
سحب يعطيه منها عطا
ان يكون اثنين بالعد صدق
واحد اعددها كالأ عدو (۴)

(۱) ای که در مصداق لطلب دهن من اعدود من وجودك ليهوم و وسف بعدامه
بی مرتبه اما انت كشوك الاشبه لخطاب مورد ورد الوحدة هو راس ملك ولو كنت
في صورة مع راولكن في بعض مواضع (۲) حل لاسية صدر واحد بهي المصداق و لو
ر ب ح ف لكاف و امون في الصورة مردس لاصول لان الاعشار للمعنى لا الصورة (۳) ای
سحب الموم في الشئ لعدو هو لكور في عن بدنه من مرش و الكرم و موح و اقدم
الاملاك و لاجم و الاملاك و الا و ح و عوب و عوس و احس و اس و جميع لمكوت كاه
امور منظمة فيما يلف ر نه تاملی بعد امد و ب و ك ان امر كل حد عصب رعدو كنهم
نوهق احده و جدو الى ماط حبات و عصى فحسب راس م لار كار هوهو هوشه
موهومة لهوة الحق فخر و ارجوا و كان من عصب رجه عورهم في مذهب لاصي و طهم العفة في
مقيم الله في طرفة (۴) ای ولو كان هوق لمدت من حبه الصور السلبية و اسمية باعتبار
اصوات الوجود و حسنة مني ولكن حسب الوحدة الدامة و حد و تر لوجود

سخواندن آن یار یار خود را پس از تربیت یافتن

- (۱) گفتم درش کاندرا آ ای جنبه من
(۲) رشته بکشد عبط گم شد کون
(۳) کاف و مون همچون کمد آمد جدو
(۴) پس نوتا باید کمد انبر صور
- نی مخالف چون گل و خار چمن
گر دو با سی حروف کاف و مون
با کشاند مر عدم در خضوب
گرچه بکشا باشد آن دو در اثر

- (۱) فِي الطَّرِيقِ لِقَاءُ لَوْ مَرَّ بِهِ
كَانَ كَأَحْقَرِ حَصَى الْأَثْنَيْنِ قَطْعًا
(۲) وَالرِّمِيَّاتِ الْعَصَارِينَ أَنْتَ
فَالْخِلَافُ كَانَ مِنْ هَذَا وَذَلِكَ
(۳) ذَا الرِّمِيِّ لَوْ أَحَدُ الْكَرْبَاسِ قَدْ
وَأَرْمَلَ لِأَحَرٍ شَعْرَةً
(۴) ثُمَّ أَيْضًا ذَا الرِّمِيِّ بَلَلًا
لَوْ تَرَاهُ قُلْتَ عَلَّ مِنْ يَخْصَامَ
(۵) يَكُنِ الصَّدَا ذَا الْمَطْهَرَانِ
مِنْ رِصَا نَقَبٍ وَالشَّغْلِ مُدَامًا
نَقْلُ أَوْ أَرْطَةُ وَصْفٍ وَغَيْرِ (۱)
وَاحِدٌ قَدْ وَغَيْرُهُ مَا طَلَعَ
أَنْظَرَ يُعْرِفُ قَسْ عَيْنِهِ مَا عَرَفَتْ
نَحْمًا فِي الطَّاهِرِ بِهِ أَشْبَرًا
صَرَبٌ فِي أَمَاءٍ فِي وَاقْتِ بِحَدِّ (۲)
بَاهُوا وَالشَّمْسُ كَمْ حَمَمَةٍ
مَاهُ شَفِ رَطْمًا حَمَلًا (۳)
دَا بَصِيرٍ وَمِ بِالْخِلَافِ مُدَامًا
بِنَفَادٍ نَصَبٍ فِي كُلِّ رَمَانٍ
وَذِيحًا كَأَنَّ بُوْفَقْرٍ وَسَلَامٍ

(۱) ای آن دهب فی الطریق قدمین او رسته و... هو کالمقر من بعض صدد واحد و لو کان
مشی کذا صرق سلوک لی شہ عالی مدد و لکن مدد الوصور الی اللہ تعالی من حد الحققة
واحدة و اهد فل (آن دو اسرار اج) (۲) اکثر من هو لبعض من العرب المسوح و هو سوی
من فی الشرق استوسط و لا ساسا... (۳) ی تری منہا فی لفظہر مجاہدا و بعد ان
مطلوبہ العصاره و سبب و ہد و (مثال دوصد سج)

- (۱) گردو با گر چار با رہ را برد
(۲) آن دو اسرار گزار را سین
(۳) آن یکی کرباس را دو آب رد
(۴) باران حشت را تر میکند
(۵) لیک این دو صد استیره ما
همچو مقرص دوتا یکتا برد
هست در طاهر خلاقی وان و دین
وان دگر اسر خشکش میکند
گوئی را سمره صد بر میشد
یک دل و یک کار باشد در صفا

- (١) كُلُّ فَرْدٍ مِنْ بَيْعٍ أَوْ فَي   لَهُ كَانَ الْمَذْكُورُ الرَّحْبُ الْجَلْبِي
لِكِنْ لَمْ يَكُنْ أَحَقُّ أَحَدٌ   أَوْضَلُ وَالْكُلُّ فَرْدٌ بِالْمَعْدُ
فِي بَيَانِ سَبَبِ سَحْبِ الْوَجْهِ عَنِ الْكَلَامِ بِسَبَبِ مَلَالَةِ الْمُسْتَمْعِينَ (١)
(٢) حَيْثُ أَنَّ التَّوَمَّ مَنْ كَانَ اسْتَمَعَ   أَخَذَ أَجْمَعَ وَالْفِعْ قَطَعَ (٢)
حَجَرُ الطَّاحُونَةِ الْمَاءُ الرِّلَالُ   أَذْهَبَ بِالْمَرَّةِ عَنْهُمْ أَزَالَ
(٣) وَدِهَابُ الْمَاءِ دَا الْقَدِيرُ كَانَ   قَدْ سَمِيَ الطَّاحُونَةُ وَالْفَرْقُ بَابُ (٣)
وَالِدِهَابُ لَهُ فِي الْخُحُوبِ   كَ إِلا كَيْهَ كَيْفَا وَكَمْ (٤)

(١) ودهابهم حسب العدد ولاسماء الى الخطاة لغيرهم في صمد حقائق الشريعة ويطهر لهم بها اسرار لطيفة وعلو من رادته عماره حراً (٢) من ان حجارة طاحونة الارشاد هي حواهر كنهته ودراري عمارته ذهبت في الرمال لونه الناصعة وذهبت الالط و الحروف بسبب القلة من الاستماع وعدم له حاحوة لعمرة واجماعت المستمعين (رفش بن آب فوق آسيابست) (٣) اي ان جريان ماء النطق فوق مرتبة الاوشاد والصريحة ولكن انه في صمدون الارشاد و سمح لاجلكم حتى تجعل دني امني ونعموني به (٤) نسخة ناسه مما اله -

(١) هر سي وهر ولي را مسلکی ست   لیث تا حق میبرد جمله یکی است

روی در گشیدن صمدی جهت ثلاث مستمعان

(٢) چونکه جمع مستمع را جواب برد   سگهای آسیاب را آب برد

(٣) رفتن این آب فوق آسیابست   رفتن در آسیاب هر شلست

- (١) أَتَمَّ الطَّاحُونَ إِذْ لَمْ تَرُدُّوا
أَنْدَ يَلُصِّحْ لَمْ تَحْبِهْدُوا (١)
بِهِ الْأَصْلِيَّ مِنْ حَلِّ غَلَا.
حَسْبُ الْإِتْعَالِيَةِ إِنْ لَمْ تَرُمْ (٢)
لَهُ يَهْرُخَصُ فِي وَصْفٍ وَحَدِّ
مَعِيرِ الْمَسِيثِ كَأَنْشَى تَبِيرِ (٣)
وَلَا نَوَاحِ الْوُرُودِ وَالزَّهْرِ .

(١) ای بانی الطحونان که بعد از آنکه ای صاحبان حساب هر سوره را بر هر کس طاحونه بخورون بهر آنکه و عند تدویر طاحونه سوره من لیر بخورون به طاحونه به و در شبهه مولانا و در سوره نفس الیه او قوه به کبره شبهه بهر من به که معرین لاول معری به که و انشای معری الکیم و به ان الکلام داخل خطب است معین لا سوره و بعد بر جمع صلحه له القوة الفکره تجری فی معرین و بقصر اجوس فی الکلام و شبهه هذا المقصود طاحونه ای معرین لا یحط به ۱۸۹ ج ۱ شرح معرین امیر لدرسی و ما قرره الشیخ حسن به عن هذا الخصوص .

(٢) ای امیر لثالبصق به آخر معرین له و هو بی مرتبه عقب و لروح به دا امع مستقر شد له و بی به العلم جراه لمرشد له بقلب و الروح له علم بانی له به مع طاحون و لا عکس (٣) ای معری الطحونه به لایان بلا و من دون خوف و لا کلام لایه و حی ای می و همس رحمانی و کلام سعادتی که تظهر الاقوال و الاله بانی عالم له به لا حرف و لا صوت فکون هذه بحالة له مئة لاهل لله یقطعه .

- (٣) گر شمس ر حاحت طاحون بهانه
(٥) باطنه سوی دهان سلیم راست
(١) میرود بی بانگ و بی تکرارها
آب در درجوی صلی در به
ور به خود آن طفر جوئی جدست
تحتها الانهار تا گلزارها

- (۱) يَا إِلَهِي أَنْتَ ذِيكَ الْقَمَّةِ
فِيهِ مِنْ غَيْرِ كَلَامٍ يَسْتُ
(۲) كَيْ تَدَامِنْ رَأْسِ الرُّوحِ الْمَهْوَرِ
بِقِيَامِهِ أَقْدَمِ الْقَدِيمِ الرَّحِيمِ
(۳) عَرِصَةً رَأَتْ كَثِيرًا أَبْتِ
وَيَهَا هَذَا التَّوْحُودُ وَأَعْيُ
(۴) وَالْخَيَالَاتُ أَنْتَ تَصِفُ مِنْ
وَالْخَيَالَاتُ عَدَتْ تَنْسَبُ
- أَرِهَ الرُّوحَ مَا الْحَرْفُ مُدَامٌ (۱)
مَدُونَهُ مِنْ دُونِ صَوْتٍ يَسْتُ
قَدَمًا تَرَفَعُ مِنْ عِشْقٍ يَنْوَرُ (۲)
لَوْ نَهَ لَسَابِثٌ حُدَّ لَا يَحْيِي
وَقَصْدُهُ حُدُّهُ أَغْنَى تَبَاعُ
أَنْصَبُ حُدُّهُ حُلَا فَعَلُ
عَدَتْ مِنْ دَاثِ الْمَرْءِ أَقْتَحِشُ (۳)
لِلْأَنْسَى وَأَعْرَضَ نَوْعَ الْكَرْبِ

(۱) در عالم اسمی - مدعی الوجود من عالم الالهوت بعدوی و ... معصم عنه الامداد
بعضه عدم در المصور من عالم عدم مرده لا و نه و معا لعلقه فی عرصه و عمة الخیالات
و الوجود و الکیوت و ما شاوله قد (تسک بر آمد حالات از عدم (۲) سخته ن - تقدما یمل
(۳) بت تعبیل از اسبق مر عدم و ن ا ک است صدار الحیات و ن لیه و لا یكون فی عدم
عم لان البراد من عالم عدم عام لا عین و عالم الازواج و لیس فیها عم و لا اسباب هم و عدم الخذل
عالم المثل تحصیل من عدم و صدور عة لانه عدم احدی عدم علی وجود له لم یفعل لانه
المسود مر عمة باعتراف و هو و لخصیه و عة العین و یه و یه و ن (ا ر ه ی ک ک ر
بود از خیال)

- (۱) ای خدا جان را تو شما آن مقام
(۲) تا که سارد جان پاک از سر و دم
(۳) عرصه ای پس ناگشا و نا عیا
(۴) تسک تر آمد خیالات از عدم
- کانترو بی حرف مبرود کلام
سوی عرصه دور بهای عدم (۱)
وین خیال و هب یابد رو نوا
وان سمب شد حین اسباب عم

(۱) نسخه دوم - سوی عرصه حق زبهای عدم

- (١) وَالْوُجُودُ مِنْ جِوَالٍ أَصْبَقَ
وَلِهَذَا السَّبَبِ وَجْهَ الْقَمَرِ
(٢) ثُمَّ أَتَصَاعَلَمُ الْحَبَسَ وَ مِنْ
أَصْبَقَ حَاءَ وَنَ الْيَسْجَى كَانَ
(٣) فَلَهُ التَّرَكِيبُ صَارَ وَالْعَدَدُ
حَائِبَ التَّرَكِيبِ قَدْ كَانَ الْحَوَاسِ
- حَاءَ أَيْضاً .. عِلْمٌ مِنْ حَقَّقَا.. (١)
كَأَنَّهُ لَإِلٍ عَادَ مُضَيَّ بِالْبَصْرِ
عَالِمٌ قَدْ عَدَى صَبْعاً وَفَى
صَبْعاً بِالْوَحْشَةِ وَالْحَزَنِ بَانَ
عَدَى جَبِيٍّ وَتَحْدِيدٍ يَحْدُ (٢)
حَلَبَ أَنْطَلَى أَرْثَا كَاوَا شَاسَ .

(١) اي تم صر عالم الوجود اصق من عالم الحس لان مصدر من مضى اصبق ومن هذا سبب يكون الامر في الوجود الخارجي مري كاهلال فكان عالم الوجود الخارجي اصبق من عالم الخيال لان التصور في الخيال كبير جداً حتى موجود يكون الامر من للذي هو في الخيال (٢) علة الصبق التركيب و عدد لان التركيب و العدد محدود و كل محدود دائماً في غير المحدود اصق لان انه اذا من اند الحيز ومن حس الوجود ومن بوجود حس واللون ومادام ان السبك لم يحس من مرته احس والنون لا يحصل له وجود لوحده لان القوة واحدة و عام شهادة والاسوت مركب من لاعدد فعلى هذا لا يقدور الحواس من التركيب والعدد ولا يحس من دركات العصر وعصفت الاسود و كذا بعدد متعدد المعنى حائب الكلام ثاب حركته انقاضية ومرتبة بعد مرتبة دثرة كل واحد منهم اصغر من الاخرى ولدامرة لثقي هسي قرب الهى تركيز مساهتها قصر وعده دورتها حس واما الحركة الوحدة من المركز الى المحيط في الرحلة الى الله تعالى بمساعلية ودائرتها مرفقة الى العدم و هذا ان حصب من صبق تركيب و حركت الى حائب اعده الاول (زان سوى حس عالم توحيد دان)

- (١) بارهستی تنگتر بود از خیال
زن شود روی قمر همچون هلال
(٢) بارهستی جهان حس و رفک
تنگ تر آمد که زید سبب تنگ
(٣) علت تنگی است ترکیب و عدد
حائب ترکیب حسها میکشد

- (۱) قَادِرٌ أَنْ عَالَمَ التَّوْحِيدِ مِنْ
 إِنْ أَرَدْتَ الْوَحْدَةَ لِلْجَانِبِ
 (۲) أَمْرٌ كُنْ صِبْغَةً مَعْنَى مُتَّفَرِّدٍ
 لَفْظًا كَأَفٍ وَتَوْنٍ فِي الْكَلَامِ
 (۳) ذَا الْكَلَامِ مَا لَهُ حَدٌّ قَعْدُ
 كَيْ يَدَا تَعْلَمَ حَالِ الدُّنْيَا فِي
- خَارِجَ دَا الْحِصْنِ فِيهِ لَمْ يَسْ (۱)
 دَا سَقِ وَأَحْمَلَهُ خَيْرَ صَاحِبِ
 لَا سِوَاهُ وَهُوَ مَعْنَى مُتَّحِدٍ (۲)
 وَقَدْ أَلْمَسَ صَعِي وَهُوَ الْمَرَامُ
 ثَانِيًا وَالْفَرَسُ مَعْنَى اسْتَمْدُ
 حَرِيهِ . وَاللَّسَّ مِنْهَا تَضَطُّعِي

(۱) لانه ليس في نفس و تصور الا الصيق و المعاصرة و عين الوحدة لا تقبل ما ذكر و الدنيا
 امر اعتباري فان قلت (كن) مركب و هي عام للوحدة المعنى غير موجود بقول قدس سره
 (امر كن فعل بود و ون و كاف) (۲) اي ان مركب صبغة امر العاشر كانت فعلا و معنى اي
 اجاده معدوم و حرفا الكاف والنون و هما في الكلام و صار المعنى صادقا في هذا التركيب في المعطوف
 لا في المعنى فان التمسد و هي اللصقة من المعنى و المتعارفين في الصورة متحد في الاتر و المعنى
 من اردت الوحدة اخرج من الصورة و انظر الى المعنى لتجد عالم الوحدة من التثنيات الشخصية
 ات من الوجود العلمى الى الوجود المعنى فظهرت انواع العندرة العنصرية من غير ان يقع لوحده
 كثرة فالامر والعقل والروح والجسم و يجب من الواحد دعنا و الافراد و الاشخاص كثير و باعتبار
 الحقيقة و الماهية قبل العقل الالهي يطوى كتاب صفات الادر كات في المصنوعات و غيرها
 قد حصلت بعضه من هذه المعينات التي هي محل التأثيرات مخرج من كل حجاب و مرجع الى
 اوج منبع الوحدة .

- (۱) زان سوی حس عالم توحید دان
 (۲) امر کن یت فعل بود و نون و کاف
 (۳) این سخن بیان ندارد بلو گرد
- گریکی خواهی بدان بجانب بران
 در سخن امداد و معنی بود صاف
 تا چه شد احوال گریک اندر سرد

فی بیان تأدیب الاسد الذئب بان قال له فعلت فی القسمة قلة الادب

- (۱) دَالَهُ مِنْ قَدْرِهِ حُلًّ وَارْتَمَعَ
هُوَ رَأْسُ الذَّئْبِ بِالقَهْرِ قَطَعَ (۱)
- کي پدا يفتی الرئساب ولا
لَهُمَا يَتَقَى امْتِيَاذٌ فِي الْمَلَأْ
- (۲) فَانْتَقَمَا مِنْهُمْ كَانَ الْعَذَابُ
حَيْثُ أَنْتَ الْفِرُّ قَدَامَ الْأَمِيرِ
- (۳) بَعْدَ هَذَا الْأَسَدُ لِلذَّئْبِ
قَالَ ذَا الْقَيْدِ لَا كُلِّ أَقْسَمِ
- (۴) سَجَدَ الذَّئْبُ قَالَ الثَّوْرُ ذَاكَ
لَقَمَةً صَبَّحَكَ يَا مَلِكَ الزَّمَنِ
- وَلَمْ تَكُ الْقَيْمَتِ وَالْفَائِي الْحَقِيرِ
وَحَهُ الْوَحْدَ بِقَوْلِ طَبِيبِ
- قِسْمَةً عَادِلَةً لَا تَطْلُمِ
وَالسِّمِينَ الْفَضْلُ مَنْ لَزَّ هُنَاكَ
- مِنْ إِبْنِ الْحَقِّ أَوْ حَيْدَ الْمُؤْتَمَنِ

(۱) یعنی بقتله او خود را به خود و لا بقتل من حرم او حدة كثره و يظهر المعنى الذى لا يذوق
مادا علم احدى و يظهر ما علم به و يصدق الایة (۲) و سمعنا منهم (۳) الایة (۴) فانتقمنا منهم
ما ظهر كيف كان هامة الاحرام (۵) لمراد من الذئب كما شر الى انما النفس الامارة الى اصحاب
لرغوة و من اشعل العمل المستعار و هل لمعة و لمكة و من لاسد ردت بهمة و اصحاب الجعنة
و مظهر الهدية و اسرد من (گاو کوهی) در الوحش و لصات لهیمة و من (بریس) بحل شر
به لتحصیل الرزق بالمعارفة و من (حرگوش) الاربع اشار به بمطالعة المعاش .

ادب کردن شیر گرگ را که در قسمت بی ادبی کردی

- (۱) گرگ را بر کند سر آن سرفراز
تا نماند دو سری و امتیاز
- (۲) فانتقمنا منهم ای گرگ یار
چون نبودی مرده در پیش امیر
- (۳) بعد از آن رو شیر یار و براه کرد
گفت این را بخش کن از بهر خورد
- (۴) سجد کرد و گفت کاین گاوسمین
چاشت خوردت باشد ای شاه گزین

ذَالِكَ التَّيْسُ الطَّعَامُ الْمُسْتَوِي
 أَيْهَا الْمَلِكُ انْطِيفِ الطَّافِرُ
 لَكَ يَا مَنْ أَنْتَ قَرْدٌ فِي الْأَنْامِ
 أَنْتَ مِنْ تَوْرِكَ كَالشَّمْعِ أَتَقْدِرُ
 مِمَّا أَقْبَتَ وَمِنْ قَهْمِكَ
 أَنْتَ عَلِمْتَ أَحْسَنِي بِهَجْلٍ
 نَفْسِي عَمِتَ يَا مَلِكُ الدُّنَا
 وَلَمَّا مَرَّ بِالنُّطُوعِ قَرِينِ
 بَدَلِ يَا حَبِيلَ الثُّغْبِ
 حَسْبُ صِرْتٍ وَغَاثُكَ مَعَ أَصْحَا
 وَبِهِ صِرْتٌ وَفِيمَا قَدْ بَدَوْتُ
 وَعَنِّي أَسْتَعِزُّ الشَّدَادِ وَأَمَّا
 فَعَلَيْهَا أَنْتَ أَتَمُّ سَيِّدِي

یعنی باشد شه بیور را
 شبچره ای شاه باطع و کرم
 این چس و صفت را که آموختی
 گفت ایشاه جهان از حال گرگ
 هر سه را بر گیر و ستان و برو
 چونت آرازم چون تو باشی
 پای بر گردون هفتم به برا

(۱) وَ لِيُظْهِرَ الْمَلِكُ دِي الْمَنْجِ لِقَوِي
 (۲) أَيْضًا الْأَرْبُ دَارُ الْأَحْرِ
 لِمُعْشَرِهِ عَدُوٌّ فِي أَسِيلِ لَطْعَمٍ
 (۳) قَالَ يَا ثَمَبُ أَنْتَ لَعْدَلٍ وَدُ
 مِثْلَ دِي الْقِسْمَةِ مِنْ عَالَمِكَ
 (۴) يَا كَبِيرَ هَدِي مِنْ أَيِّ مَحَلٍّ
 قَالَ مِنْ حَالٍ بِهِ الذُّبُّ أَنَا
 (۵) قَالَ إِذَا فِي عِشْقِهِ عُدْتُ رَهِينِ
 كُلُّهَا خُذْهَا حَمِيمِهِ وَادَّهَبْ
 (۶) أَهْ يَا الْأَرْبُ إِذَا فِي كَدِّكَ
 كَيْفَ تُؤَدِّتُ لَأَنْ حَسْبُ عَدُوٍّ
 (۷) وَكَ أَنْتَ وَكُلِّ اعْبُدْ أَنْتَ
 رَحْمَتُ صَعٍ وَغَنَةٍ وَاسْمَعِ

(۱) وین بزاز بهر میانه روز را
 (۲) وان دگر خرگوش بهر شام هم
 (۳) گفت ای برو به تو عدل آموختی
 (۴) از کجا آموختی این ای بزرگ
 (۵) گفت چون در عشق ما گشتی گرو
 (۶) رو به چون حمکی ما را شدی
 (۷) ما ترا و جمعه شکاران ترا

(۱) اُدْ مِنْ الدِّثْبِ الدِّبِ بَسْرَةَ
وَدِثًا مَاتَعَبَ مَا كُنْتَ نَتَّ
(۲) عَاقِلٌ دَاكُ الدِّبْنِ مَنْ يَغْتَبِرُ
وَالْتَلَاؤِ الْحَذِيرِ كَانَ مُدَامَ
(۳) فَهَآكَ التَّلَبُّ فَوْقَ الْبَسَانِ
أَنْ دَعَا بِي الْأَسَدُ مِنْ بَعْدِ أَنْ
(۴) لَوْ بِي فِي الْأَوَّلِ فَدَ امْرَأَ
مَنْ عَلَى رُوحِهِ قَدْ كَانَ الْحَلَاصُ
(۵) فَأَدَا نَحْمَدُ مَنْ سَوَى لِمَا
(۶) كَتَبِي بِذَا تِلْكَ الْبِیَاسَاتِ الَّتِي
فِي الثَّقَرُونَ الْمَضِیَّتِ نَسْمَعُ

قَدْ أَحَدْتُ فَأَعْتَبْتُ مَكْرَةً
اِسْبَدِي كُنْتُ عَلَيْكَ كَمْ مَسْتُ
بِرَدَى الْأَحَابِ فِي الْأَمْرِ الْخَطِرُ
.. قُلْ أَنْ يَخْطِفَهُ الْمَوْتُ التَّزْوَامُ ..
مَاءَ شُكْرِ أَعَادَ بِالْبَيَانِ
قَدْ دَعَى الدِّثْبُ لِي الرُّوحَ امْتَحَنَ
دَاكُ قِسْمٍ وَأَعْطَاهُ مَنْ حَضَرَ
أَحْرَرُ أَوْ وَحْدَهُ مَنَاصُ
بَعْدَ مَا حَسِيَ الْأَمَمُ فِي ذِي الدُّنَا
إِلَّا لَهُ وَقَعْتُ نَادِرُهُ
فِي الْكِتَابِ وَالْيَهَا شَرُّ

(۱) چون گرفتنی صرب از گریه دبی
(۲) عاقل آن باشد که عبرت گیرد از
(۳) رومه آن دم بردمان صد شکر را بد
(۴) گر مرا اول فرمودی که تو
(۵) پس سیاس لورا که دارد در جهان
(۶) تا شبیدیم آن سیاستهای حق

پس تو رومه نیستی شیر می
مرك ناران در بالای مجتهد
که مرا اشر از پس آن گریه خواند
نحش کن آرا که بر دی جان ازو
کرد پیدا از پس پیشینیان
بر قرون ماصیه اندر سبق

اُنسِ مَرْتٌ وَ صَارَتْ لَلْعَدَابِ
 حَفْطُ الْكَثْرِ .. مِنْ قُلِّ الْقَلْبِ .
 رَاهِدِي وَ الْحَقُّ مِنْ صِدْقٍ يَقُولُ
 .. اِذَا مَا التَّشْحِيرُ حَادٍ فِي الدُّنَا ..
 مِنْ عَذَّتْ مِنَ الرَّمْلِ وَ التُّرَابِ
 وَ حَذَوِ الْمَضِجِ اَكْمَ فِيهَا رَمَانِ
 وَصَحِ الْكَثْرَ وَ غَضِبِ نَفْسَهُ
 قَوْمٍ فِرْعَوْنٌ وَ عَادٍ فِي الْمَلَا
 ه ه ه حَالَهُ مِمَّنْ أُحْتَرِ
 تَهْدِي صَدْرَ عَنِ النَّفْسِ الْهَوَى

همچو روه پاس خود داریم بیش
 آن رسول حق و صادق در بیان
 بنکرید و پند گیرید ای مهان
 چون شنید انجام فرعونان و عاد
 عبرتی گیرند از اصلال او

(۱) کَیْ يَهْدِي نَحْنُ مِنْ حَالِ الذَّنَابِ
 نَقْدُو مِثْلَ النَّفْسِ الْهَوَى لَمَّا
 (۲) وَ يَهْدِي السَّبَبِ ذَاكَ الرَّسُولُ
 أُمَّةٌ مَرْحُومَةٌ قَالَ لَمَّا
 (۳) فَانْعَظْهُمْ وَ التَّغَوَّرِ الذَّنَابِ
 بِأَعْظَمِ أَنْظَرُوهُ فِي الْعِيَانِ
 (۴) عَاقِلٌ ذَاكَ الَّذِي مِنْ رَأْسِهِ
 مَذْهُوٌّ قَدْ سَمِعَ الْمُقْبَى إِلَى
 (۵) وَ إِذَا لَمْ يَضْمَعْ الْغَيْرَ أُعْتَبِرَ
 مِنْ ضَلَالٍ بِهِ فِي قَمَرٍ خَوْفِي

(۱) تا که ما از حال آن گریبان پیش
 (۲) امت مرحوم رس و خواندمان
 (۳) استغوان و پشم گریبان هیان
 (۴) عاقل از سر بنهد این هستی و باد
 (۵) ورنه بنهد دیگران از حال او

فی بیان نوح (ع) التهديد لقومه قائلا يا قوم لا تلقوا على بالعناد

والكبر ولا تخصصوني لاني نقاب الحضرة الالهية اى متعلق باحلاق الله تعالى
وبشرى لجمالته حجاب وانتم لاتعاندوني بل تعاندون الله تعالى ايها المخذولون

(١) قَالَ نُوْحٌ فِي مَقْلٍ بَصَحَا قَوْمَهُ .. فِيهِ الْقَصَابُ شَرَحَا ..

أَقْلُوا يَا قَوْمٌ مِنْ فَضْلِ الْإِلَهِ الْقَطَاءُ لَهُ .. لَا تَرْحَوْ سَوَاءً .

(٢) قَالَ نُوْحٌ يَا مَجِيئِي الْعَمَا وَالْغُرُورُ مَا أَنَا لَسْتُ أَنَا (١)

أَنَا مِنْ رُوْحِي مَتٍ بِالْحَبِيبِ حَالِدًا أَحْيَى لِي الْعَيْشَ يَطِبُّ

(٣) أَذْ أَمَا مِنْ رُوْحِي مَتٍ حَبِيبٌ بِالْحَبِيبِ .. وَبِهِ يَا دَا فَمَتَّ ..

مَا لِي مَوْتٌ أَنَا حَيٌّ لَا نَدُ حَالِدًا أَحْيَى لِي الْعَيْشَ يَرْعَدُ

(٤) مِنْ حَوْسِ الْبَشَرِ إِذْ بَصُرْتُ أَنَا مَيِّتًا زَمْتُ أَرْوَاحَ وَ الْقَمَا (٢)

فَلَيْ الْحَقُّ الْمَلْدِي الْخَلْقُ فَهَرُ صَارَ أَذْرَاكَ وَ سَمْعًا وَ بَصَرًا

(١) قال نوح لقومه يا معرصين انما لست انما سمى ان الذي يروى في صورته بظهوره بش

مشكم لكن ان في حقيقته كنت كذا انما من روح اشبهه من و قيل بالحبوب الارلى العنقى

(٢) روى الجوزى عن ي هريرة قال قال رسول الله (ص) عن ربه من عذر من و لا يقد ادته

بالعرب وما تعرب الى عبد شئني احد مما افترضت عليه و ما رى عدى عرب الى ان سواقل حوى

جسته فاذا اجته كت سمعه للذى يسمع و بصره الذى يسمع و يده المولى يمشى بها و رجله

يسى يمشى بها و اذاوا قرب بالبول ان تسمع به و تنصر به و عرب القر نص ان يسمع بالحق و ينصر به

تهدید کردن نوح (ع) مرقوم را که با من می پیچید که من روی پوشم بخدای را پس با

خدای من می پیچید نه با من ای مخذولان

(١) گفت نوح اسر نصیحت قوم را در پندیرید از خدا آخر عطا

(٢) گفت نوح ای سرکشان من من بیم من ز جان مردم بجانان میریم

(٣) چون ز جان مردم بجانان زنده ام بیست هر گم با اند پاینده ام

(٤) چون مردم از حواسات بشر حق مرا شد سمع و ادراك و بصر

- (۱) إِذَا مَا كُنْتُ فِي الْحَيِّ أَنَا
فِي أَمَامِ النَّفْسِ ذَا مَنْ سَخَبَ
(۲) يُوجَدُ فِي نَفْسِ هَذَا التَّغْلِبِ
فِي إِسَالِ التَّغْلِبِ هَذَا الْهَضُورِ
(۳) أَنْتَ لَوْ فِي الصُّورَةِ مِنْهُ مَحْسَبٌ
أَزْيِيرُ الْأَسَدِ مِنْهُ وَالصَّخْبُ
(۴) لَوْ مِنْ الْحَقِّ لَنُوحٍ مِنْ يَدِ
فَهُوَ كَيْفَ الْعَالَمِ كَلَّا حَرَبٌ
(۵) مِائَةُ آلَافٍ أَنْتَ وَاسَدٌ
فَمَدَامَا نَظَرَ إِبْنِإِلَاحِينَ
- مِنْهُ هَذَا النَّفْسُ .. حَلَّ ثَمَّ ..
هَسًا فَالْكَافِرُ دَا مُنْقَبٌ
أَسَدٌ فِي بَاسِهِ لَمْ يَغْلِبْ
لَا يَرُوقُ أَنْ تَكُونَ بِالْحَضُورِ
لَمْ تَنْتَ تَعْتَقِدْ قَوْلًا وَ قَسَبٌ (۱)
لَمْ تَنْتَ تَسْمَعِ أَوْ تَحْسِي الْعَطَبُ
لَمْ تَنْتَ وَ الْقَدَرُ لَمْ يَجِدْ
بَعْضُهُ فِي نَفْسِ الْكَوْنِ قَلْبُ
لَمْ قَدْ كَانَ كَمَسًا فِي حَسَدِ
أَجْمَعُ .. فِي رُوحِهِ وَ الْمَلَوْنِ ..

(۱) یی لم شاهد ظهور و هم الدفرة و سطویه لهره مدکر نثر و اوصاف واحد
(گر نبودی نوح را الخ)

- (۱) چونکه من من نیستم این دم زهوست
(۲) هست اندر نفس این روباہ شیر
(۳) گر زروی صورتش می نگروی
(۴) گر نبودی نوح را از حق بدی
(۵) صد هزاران شیر بود او در تنی
- پیش این دم هر که دم زد کافر اوست
سوی این روباہ نشاید شد دلیر
عرش شران ازو می شوی
پس جهانی را چنان برهم زدی
هر دو عالم را همی دیدار زنی

- (١) هُوَ مِنْ نَحْرٍ وَ مَا قَدْ حَرَجَا
هو مثل انداز و انعام کأن
(٢) حَيْثُ أَنَّ الْمَدْرَ مَا قَدَر
کاشعنه دي في البندر
(٣) كُلُّ مَنْ كَانَ مِمَّنِ الْأَسَدِ
فَكَيْفَ الدُّنْيَا مِنْ نِيرَانِ
(٤) لَهُ هَذَا الْأَسَدُ كَأَنَّكَ دَاكُ
وَتَقْتَضِي مَتَهُمْ أَذْكَ وَ
(٥) وَ كَيْفَ الْإِثْبَاطُ مِنْ كَفِّ الْأَسَدِ
في أَمَامِ الْأَسَدِ الْآبِلَةِ كَانَ
بَلَسْمًا بِمَثَلِ الْمَسِيحِ عَرَجَا
بندرا . فافترق عنه و بان .
عشره يحط عنه عذرا (١)
حول . بان قهر مهي .
وَاللَّهِ الْمُجِيبِي ثُمَّ يَفْتَقِدُ
فَهُوَ يَفْتَحُ بِمَجْهُولٍ دَهَبُ
مَرْقٍ لَأَقْبَى دَمَارٍ وَ هَلَاكُ
لَهُ قُلُوبٌ تُغْرِفُ حَرَاءَ مَا حَرَى
وَتَحْدُ حَرَاءَ وَ قَهْرٌ لَا يُحْدُ
مَنْ شَعَدَ قَسَمَهُ شَهْمًا أَنَّ

(١) بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا بَلَسْمًا
مره بهو حال عني بيسر و خود هم شمه بهر لای بان ، (لا بد علی لای من لکاهین
دیار) فاستعان علیهم دهاله ناور قهر فاحرقهم

- ١) او برون رفته اند از ما و منی
٢) چونکه حرمن پاس عشر او بدشت
٣) هر که او در پیش این شر بهان
٤) همچو گرک آن شر بردارندش
٥) رحم یابید همچو گرک اودست شیر
او چو آتش بود و عالم خرمی
او چنان شعله بر آن حرمن گماشت
بی ادب چون گرک بکشاید دهان
فاتقمنا منهم بر حواشی
پیش شر الله بود کو شد دلیر

- (۱) تَبَيَّنَ ذَلِكَ الصَّرْبُ فِي الْجَسْمِ نَزَلَ
 كَيْفَ يَدَا الْإِيمَانِ وَالْقَبْصُ يَصِيرُ
 (۲) قَوَّيْتُ لِمَا الْكَلَامُ بِي هَذَا
 كَيْفَ دَا الْبَسْرُ الْخَفِيُّ أَقْدَر
 (۳) لَيْسَ الرَّمْزُ لَكُمْ قَرْدًا أَقُولُ
 فَعَسَاكُمْ أَنْ تَلْمَوْا بِهِ حِينَ
 (۴) يَمُتِلُ ذَا التَّحْلِبِ لِلطَّنِ الْغَدَاةُ
 فِي حَضُورِ لَهْ لَمَبِ التَّغْدِ
 (۵) كُلُّ تَحْرٍ وَأَنَا حُدُوا لَدِيَّةُ
 مَلِكُهُ أَمَّا لَهْ أَمَّا تَكْ أَرْحَمُو
- وَعَنِ الرُّوحِ وَمَا وَهَاهَا أَعْتَزَلُ
 سَالِمًا مِنْ ضَرَرِ الْكُفْرِ أَعْطِرُ
 وَصَلَ وَتَقَطَّعَتْ رَدَّتْ صَا (۱)
 مَرَّ بَقِيَّتِ مِنْهُ رَمَرُ أَجْهَرُ
 أَدَا أَيْضًا دُ شُرُوحِ وَفُضُولُ
 وَلَكُمْ يَغْنُو صِيرُ وَمَعِينُ
 قَلَّلُوا.. وَأَطْلَبُوا لِلرُّوحِ الصَّفَاءُ..
 أَتَرَ كَو.. مَا لَكُمْ مِنْ مَهْرِبِ..
 فِي الْأَمَامِ.. فَهِيَ مِنْهُ وَإِلَيْهِ..
 وَلَهُ أَعْطُوا حَمَّةً لَا تَمْنَعُو

(۱) ای دوتای انقضت لما وصل الكلام الى هـ ی ای ان فخر لاهی طاهری ولا سب
 یمان مه واطلی به سبایدن وهذا مشکن مکيف اقدر على اسهار هذا اسر الاطلی ولكن لاجدة
 طریق ارشدك اليه (همچو آن دوباه کم اشکم کنید)

- (۱) کاشکی آن زخم بر جسم آمدی
 (۲) قوتم بکست چون اینجا رسید
 (۳) لیک هم رمزی بگویم باشما
 (۴) همچو آن دوباه کم اشکم کنید
 (۵) جمله ما ومن به پیش اونهد
- تاهدی کابیان ردل سالم شدی
 چون توانم کردن این سر را بدید
 بوکه دریاید و گردید آشنا
 پیش آن دوباه بازی کم کنید
 ملک ملک اوست ملک اورا دهید

(۱) كَالْفَقِيرِ فِي الطَّرِيقِ الْمَسْتَقِيمِ

كَانَ صَيْدَ الْأَسَدِ وَالْأَسَدِ

(۲) إِذْ هُوَ الظَّاهِرُ سَعْدَانِ غَدَى

أَيْسَ مُحَاحًا إِلَى لُطْفٍ وَلَبَّ

(۳) كُلُّ مَا كَانَتْ كَرَامَاتٍ وَمَا

لِلْعِمَادِ لَهُ لَا غَيْرَ وَجَدَ

(۴) أَفْلَيْسَ اللَّهُ كَأَيْ عِنْدَهُ

كَيْ يَذِ النِّجِيلَةَ فِي كُلِّ طَرِيقٍ

(۵) كُلُّ مَنْ كَانَ عَلَى الْحَقِّ أَتَكَلَّ

هُوَ مِنْ لُطْفٍ عَتِيهِ يَنْفُصِلُ

لَوْ أَتَيْتُمْ .. تَطْلُبُوا اللَّهَ الْعَظِيمَ ..

نَفْسَهُ مِنْكُمْ فَاجْتَهِدُوا

وَضَعَهُ لِلْقَلْبِ نُورٌ وَهُدًى ..

لَا وَلَا قِشْرٌ .. وَكُلُّ مَا عَرَبٌ ..

كَانَ مِنْ صَيْدِ بَارِضٍ وَسَمَا

.. مَا لَهُ مِنْ حَاحَةٍ فِيمَا تَجِدُ

قَالَ فِي الذِّكْرِ أَبَانُ قَصْدُهُ (۱)

لَا يَصِيرُ سَائِلًا بَيْنَ الطَّرِيقِ

.. وَعَنِ الْخَلْقِ مَعَ النَّفْسِ أَنْفُصِلُ ..

فِي الْمَحَلِّ يَنْفُصِلُ مَا يَأْمَلُ ..

(۱) الآية فی سورة الذر -

(۱) چون فقیر آئید اندر راه راست

(۲) زانکه او پاک است و سبحان و صف او ست

(۳) هر شکار و هر کراماتی که هست

(۴) گفت ایس الله بکاف عبده

(۵) هر که او بر حق توکل میکند

شیر و صید شیر خود ان شماس

بی نیاز است او ز نیاز و مغر و پوست (۱)

از برای بندگان او شده است

تا مگر در بند هر سو حبله جو

او بجای خود تفضل میکند

(۱) روحی گفته مراد از مغر و پوست عبادات باطنی و ظاهری است -

بِاللَّذِي أَوْجَدَ لِلْحَلْقِ وَضَعُ
 مِنْ دَرِي دَاغِيَرَهْ مَا قَصْدَا
 حَلَوِ وَالْأَمَمَ يَنْكَ الْأَوَّلُ
 أَي شَغْلِي تَهْ تُدِي أَوْ عَمَلُ
 أَحْضَطُوا لَا تَقْعَتُوا الْبُزْرَ الْيَسِيرُ
 لَا تَعُودُوا وَبِهِ يَأْتِي الْوَجَلُ
 نَظَرَ بِالْقَلْبِ لَمْ وَالْأَرْبُ
 نَظَرُ الْمَائِي وَالْدَائِي الْقَرِيبُ
 صَدْرَهْ وَالْدَرُ عَنْهُ أَسْمَى
 وَبِهِ يَتَدَوُّ الْكَثِيرُ وَالْيَسِيرُ

این همه دولت حدث آن گوشه است
 مدک و دولتها چه کار آید و
 ۱. نکردد از گمان بد حجت
 همچو اندر شیر حاصل و نمو
 نقشهای غیر را آینه شد (۱)

(۱) آیسِ بَسْطَانِ قَصْدُ مِنْ طَمَعُ
 کُلْ هَذِي بَدُولِ يَا سَعْدَا
 (۲) مَنْ هُوَ الدَّارَيْنِ كِلَا وَالِدَوْلِ
 ذَالِكَ الْمَلِكُ وَهَاتِيكَ الدَّوْلُ
 (۳) قَلَمُكُمْ قُدَّامَ سَحَابِ كَثِيرُ
 کَمِي مِنَ الطَّيْرِ الْقَبِيحِ فِي حَجَلِ
 (۴) هُوَ سِرَا وَفَكَرًا وَطَلَبَا
 مِثْلَمَا اشْعَرَهْ فِي صَافِي الْعَبِيبِ
 (۵) مَنْ هُوَ مِنْ غَيْرِ نَقْشٍ وَصَفَى
 لِنَقُوشِ الْغَيْبِ مَرَاتٍ يَصِيرُ

(۱) دست شه را طمع هر خلق صاحب
 (۲) آنکه دولت آید و دوسرا
 ۳) پیش سیحان من نگهدارید دل
 (۴) گونه بید سرو فکر و حسجو
 (۵) آنکه وی نقش و سازه سه شد

(۱) مقصود از این ابیات حدی روحیه انسان کامل است می اگر انسان سیه خویش را صاف کرده باشد تصور اغیار حق در فکر او گنجایش نداد و آئینه نقشهای عب میشود زیرا که او مؤمن است و آئینه مؤمن ذات حق است

- (۱) سَرْمَا مِنْ دُوبِ شَيْكَ قَدْ عَدَى
مَوْقَاً هِيَ وَرْدَ اُرْدَادَ هَدَى
- (۲) هَيْثُ اَنْ اَلْمُؤْمِنِ اَلْمُؤْمِنِ
فَهُوَ اَلْمُؤْمِنِ وَ اَلْمُؤْمِنِ اَنْتَ
- (۳) فَاِذَا اَلْقَدْ اَمَّا فَوْقَ اَلْمَحْثِ
فَبَدَأَ مِنْ دُوبِ شَيْكَ عَامِ
- (۴) هَيْثُ اَنْ رُوحَهُ صَارَتْ مَحْثُ
فَهُوَ شَدَّ وَرَيْهًا طَرَا
- صَارَ مَرَاتًا صَفَتْ مِنْ دَرَنِ (۱)
مَا بَدَأَ شَيْكَ مُرِيبَ اَوْ فُطُتْ
فَارَقَ كَثَرًا بَلَا حَيْدَ اَعْدَ
صَرَبَ اَلرُّوحِ اِنْتَفَسَى سَلَكَ
بَايَقِبِ اَلْمَتَمِّ كَمْ فِيهَا
اِنْتَفُودَ وَ فِيهَا اَلرَّيْفَ اَتَهَتَكَ
وَ فِيهَا لَمْ وَ دَقَّ اَطْرَا

(۱) لان المؤمن وهو الله تعالى مرء آت المؤمن الذي هو ولي الله تعالى فيكون معنى الحديث وهو قوله (ع) المؤمن مرء آت المؤمن هو الله تعالى من جهة كه ، علام الود مرء آت المؤمن الود في ظاهر في مرء آت والذي الك من مرء آت لدات و اعدت عام سر اعيب و المؤمن الولو عالم سر ، لان المؤمن مرء آت المؤمن اي مله المؤمن ذلك المؤمن سورة

- (۱) سر مرء ، يگمان مؤمن شود
(۲) مؤمنی او مؤمن بوبگمان
(۳) چون ربه او نقد مار ، بر محث
(۴) چون شود جانش محث نقدها
- راکه مؤمن تنه مؤمن شود
در میان هر دو فرق بیکران
پس یقین را باز ده او ز شک
پس نه یسند تقدرا وقلب را

فی بیان أجلال السلاطین قدام وتجاه وجوهم الصوفیة العارفین

بالله لیتنور بصرهم بهم

- (۱) عَادَةُ الْأَمْلَکِ قَدْ کَانَتْ إِذَا مَا سَمِعَتْ لَوْ حَفِظْتَ هَكَذَا
(۲) تَقِفُ الْأَبْطَالُ فِي مَعْبَةِ الشِّمَالِ لِيَدِ مِنْهَا إِذَا أَصْطَفَ الرَّجُلُ
حَيْثُ أَنَّ الْقَلْبَ فِي جَنْبِ الشِّمَالِ يَرْتَبُ .. الْقُوَّةُ تَنْفِي بِالْمَثَلِ
(۳) وَذُو الْأَقْلَامِ وَالْخِطِّ الْبَیِّنِ تَقِفُ مِنْهَا عَلَى سَمْتِ الْيَمِینِ
حَيْثُ عَلَمُ الْخِطِّ کَانَ وَالْقَلَمُ الْيَمِینِ .. الْحَسَّ تَنْفِي وَالْعِظَمُ
(۴) وَ قِبَالَ الْوَجْهِ مِنْهَا فِي الْأَمَامِ تَحْمِلُ الصُّوفِيَّةُ تَسْمِي الْمَقَامِ
إِذْ هُمْ لِلرُّوحِ قَدْ کَانُوا الْمِرَاتِ نَلَّ مِنْ الْمِرَاتِ أَحْلَى بِالْصِّغَاتِ

نشاندن پادشاهان صوفیان پیش روی خود تا چشمشان روشن شود

- (۱) پادشاهان را چنین عادت بود این شبیستی او یادت بود
(۲) مشرف اهل قلم بر دست راست دست چپ شان پهلوانان ایستند
(۳) راسکه علم نست و خط آن دست راست (۱) راسکه دل پهلوی چپ باشد به دست
(۴) صوفیان را پیش رو موضع دهند کاینه چاندند و از آئینه بهند (۲)

(۱) اصل اشرف معنی برآیند بر جای و مطلع شدن است مشرف چون مطلع معاصی دیوان
حواسد (۲) بهند در این بیت در مقابل سطح بحر نسخه السبح این است یادت میشود :

حاجیان این صوفیاند ای پسر ساده و آزاده و امکنده سر

برخی از شراح گفته اند این بیت از ملحقات است برای اینکه اگر نباشد وسط بیت هویدا است
و اگر باشد لازم می آید که صوفیان حاجب دوگاه الوهیت میباشند و احدی بدون وساطت ایشان نمیتواند
استفاده نماید .

- (۱) هُمْ يَذْكُرُ وَيُكْرِهُ حَقًّا
 تَقْبَلُ الْمِرَّاتُ لِلْقَبْلِ السَّعِيدِ
 (۲) كُلُّ مَنْ كَانَ لَصَلْبٍ أَنْطَرَهُ
 فِي قِبَالٍ وَحَمِهِ قَدْ وَجِئَا
 (۳) حَسْرَ الْوَحْهِ الْمِرَّاتُ عَشَقَا
 بِذِ هُوَ الصَّيْقِلُ الْوُحْ عَدَى
 (۴) مَنْ لَهُ وَحْهٌ جَمِيلٌ دُونَ طَامٍ

فی بیان مجیشی الضیف من السفر لرؤیا حضرت یوسف (ع)

- (۵) قَمِ الْآفَاقِ مِنْ قَاصِي السَّادِ
 وَرَدَ وَدٌ قَدِيمٌ بِالْوَدَادِ (۱)
 يَوْسُفَ الصَّدِيقِ لِقَابِ الْقَبْلِ سَتَلِ
 وَغَابَهُ الصَّيْفُ فِي الْبَيْتِ رَلِ

(۱) سعة نایه قدیمی الوداد -

- (۱) سینه ها صیقل رده اردگر و مکر
 (۲) هر که او از صلب فطرت خوب راد
 (۳) عاشق آئینه باشد روی خوب
 (۴) هر که درد روی خوب ناصام

آهون میهمان از سفر بدیدن حضرت یوسف (ع)

- (۵) آمد از آفاق یاری مهربان
 یوسف صدیق را شد میهمان

صاحبن .. هكذا وقت الكبر ..

أتكا الأثمار .. كل وصفه ..

ذكر .. كم جر منهم نكدا ..

قل به السلسلة نحن الأسد

أبدأ ما أحق .. عه .. أتبعده ..

له لم تشكو .. به .. زدنا رضا ..

طوفوا حورا يحقد و حسد

حاكما كان أمير المفضة

كنت والسجن وذباك المضيقي

و بنقص لور و انبلاق

في المحاق عاد دق بالأسنا

في السماء .. شع ورا و زهر ..

(۱) أَن هُمَا كَانَا عَلَى عَهْدِ الصَّغَرِ

و عَلَى مَتَكَايَ لِلْمَعْرِفَةِ

(۲) تَهْ حُورَ الْأَخْوَةِ وَالْحَسَدَا

قَالَ ذَلِكَ الْجَوْرُ مِنْهُمْ وَالْحَسَدُ

(۳) فَمِنْ السَّلْسَلَةِ الْعَارُ الْأَسَدُ

نَحْنُ حَكَمَ الْحَقِّ جَلَّ وَالْقَضَا

(۴) هَبَكَ بِالسَّلْسَلَةِ جَيْدِ الْأَسَدِ

فَعَلَى صَنَاعِ كُلِّ سَلْسَلَةٍ

(۵) قَالَ كَيْفَ أَنْتَ فِي الشَّرَائِعِ مَعْمُورِ

قَالَ مِثْلَ الْقَمَرِ عِنْدَ الْمَحَاقِ

(۶) فَجَدِيدُ الْقَمَرِ هَهُنَا أَنَا

أَمَّا فِي الْآخِرِ أَسْدَرِ طَهْرِ

(۱) كاشا بودند وقت کودکی

(۲) یاد دادش جور اخوان و حسد

(۳) عار نبود شیروا از سلسله

(۴) شیروا بر گردن از زنجیر بود

(۵) گفت چون بودی تو در زندان و چاه

(۶) در محاق از ماه نو گردد دوتا

بر وساده آشنای منکی

گفت آن زنجیر بود و ما اسد

ما ندانیم از قضای حق کلاه

بر همه زنجیر سازان میر بود

گفت همچو در محاق و کاست ماه

نی دو آخر بدر گردد در سما

- (۱) هَتَكَ فِي الْهَاورِ خَوْرًا سَجَّتْ
هِيَ نَوْرَ الْعَيْنِ وَالْقَلْبِ تَصِيرُ
(۲) مَا تَرَى الْخِطْلَةَ تَحْتَ التُّرْبِ
بَعْدَ ذَا مِنْ تَرْبِهَا كَمْ سَنَلِ
(۳) ثُمَّ فِي الطَّاحُونِ كَانُوا ثَانِيَا
سَمَرُهَا زَادَ غَدَتِ خَبْرًا إِذَا
(۴) ثُمَّ بِالْأَضْرَاسِ هُمْ قَدْ مَضَوْا
عَادَ لِلْعَاقِلِ رَوْحًا وَ نَهَى
(۵) ثُمَّ يَمُوتُكَ الرُّوحُ إِذْ بِالْعَشَقِ قَدْ
يَجِبُ الزَّرَاعَ جَاءَتْ بِالْأَثَرِ
حَبَّةُ الدَّرِّ اللَّتِي كَمْ أَلَقْتُ
شَامِعَ الْعَدْرِ يَرَى فِيهَا كَثِيرَ
دَقَّوْهَا . فِي حِلَافِ الْآدَبِ (۱)
حَصَدُوا .. حَاتُّوْ بِكَسْرِ مُتَبَلِي ..
طَحَنُوا .. صَدَتْ دَقَقًا خَالِيَا ..
قُوَّةُ الرُّوحِ نَشَاطًا وَ سَدَادَ
ذَلِكَ الْحَزْزِ فَلَمَّا فَرَعُوا
و شَعُورًا .. كَمْ عَنِ الْغَى نَهَى ..
صَارَتْ الْمَحْوَةُ دَانًا وَحَدَّ (۲)
بَعْدَ زَرْعٍ بِهِ بَأْنَتْ وَ غَدَرُ

(۱) نسخه نایبه - بازو یکسر مبتلی (۲) جمله تلك حبة الروح لما مجيت بالعشق الالهي ووصف
الى سر موتوا قبل ان يموتوا بعد الزرع اذ - تعجب الزراع واول الاية في سورة - يسبح (معبد رسول الله
والله يس آمووا معه اشداء على الكفار رحماء يسهم تراهم ركعاً سجداً يسوعون فضلاً من الله ورحوا
يسماهم في وجوههم من اثر السجود ذلك مثلهم في النورة و منهم في الاجل كزرع - خرج شطاء
(اي مراحة) باور و مستطاف فاستوى على سوجه سجب الزراع لمط بهم الكفار)

- (۱) گرچه در دانه بهاون کوفتنه
(۲) گندمی را زیر خاک انداختند
(۳) باز دیگر کوفتنش ز آسیا
(۴) باز نان را زیر دندان کوفتنه
(۵) باز آن جان چونکه معو عشق گشت
نور چشم و دل شد و بیند بلند
پس ز خاکش خوشه ها برداشتند
نعمتش افزود و نان شد جانفزا
گشت عقل و جان و فهم هوشمند
بجیب الزراع آمد بعد گشت (۱)

(۱) در بعضی نسخ بعد از این بیت این بیت ذکر شده است

باز آن جان چون بحق او معو شد باز مانده از سکر و سوی معو شد

- (۱) عَالَمٌ مِنْ ذَاتِهِ كَانَ الصَّلَاحُ
 هُمْ كَانُوا بِإِنِّطَارٍ لِلْآتِ
 (۲) ذَا الْكَلَامِ مَا لَهُ حَدٌّ قَبْدُ
 لِنَرَى مَعَ يُوسُفَ الصِّدِّيقِ مَا
 ثَمَرًا قَوْمَ سِوَاهُ لِلْمَلَاخِ
 هَكَذَا دَامَ حَبِيبًا بِالرُّشْدِ
 الْحَدِيثُ مِنْ حَدِيدٍ وَافِدُ
 قُلْ أَجَلُ أَجْمِيلٍ مِنْ سَمَى

فی بیان طلب سیدنا یوسف (ع) من ضیفه تحفه

- (۳) بَقْدَ أَنْ قَصَّ لَهُ مَا قَدْ خَرَى
 فَبَايَ تَحْفَةً لِي قَدْ آتَيْتَ
 (۴) فَعَلَى بَابِ الْأَحْيَاءِ الْوُقُوفِ
 مِثْلَ مَنْ مِنْ غَيْرِ بَرٍّ دَهَا
 (۵) فَيَوْمَ الْحَشْرِ قَالَ اللَّهُ حَلْ
 فَيَوْمَ الشَّرِّ آيْنِ التَّحْفَةِ
 قُلْ يَا حَبِيبِي يَا حَبِيبَ الْوَدَى
 أَصْحَ مَا الرَّاغِبِ إِلَيَّ مِنْ رَأَيْتَ
 فَارِغَ الْكَفِّ مِنَ الْحَلِّ الرُّؤْفِ
 حَاطِبِ الطَّاحُونِ رَدَّ حَلَا (۱)
 لِلْوَدَى يَا مَنْ أَنْتُمْ بِمَعْلُ
 مِنْكُمْ حَتَّى تَجْئِيَ الرَّحْمَةُ

(۱) ای کما ان دعاهب الی الطاحون ملا بر لاجد دقیقاً کذاک الداهب الی باب حبیبه و حله
 بلا تحفه لایجد دعایه -

- (۱) عالمی را دان صلاح آمد نمر
 (۲) این سخن پایان ندارد بارگردد
 قوم دیگر را علاج منتظر
 ماکه با یوسف چه کرد آن بیث مرد

طلب کردن یوسف (ع) ارمغان از مهربان

- (۳) بعد قصه گفتش گفت ای ملا
 (۴) بر در باران تهنی دست آمدن
 (۵) حق تعالی خلق را گوید جشر
 هب چه آوردی تو مارا ارمغان
 هست بی گدیم سوی طاحون شدن
 ارمغان کو از برای روز شر

- (۱) فَرَادَى جَشُّومَا وَ عَرَاةٌ
مِثْلَمَا نَحْنُ حَلْقَاكُم لَنَا
(۲) اِصْحُوا مَا جِئْتُمْ بِهَذَا الْمَوْرِدِ
تَحْفَةً يَوْمَ الْعَمَادِ وَالنَّشُورِ
(۳) اَوْ رَحَاءِ الرَّحْفَةِ اِمَّ يَحْصُلُ
اَوْ رَاَيْتُمْ وَعَدَدَ الْيَوْمِ لِمَسِيرِ
(۴) اِذَا هُ اَنْتَ الطَّعْمُ وَالنَّحْوَانِ
فَمِنْ لَمْطِخٍ مَا غَيْرِ لَرَمَدِ
(۵) وَ اِذَا مَا لَهُ اَنْتَ مَنَكُ
وَعَلَى الْبَابِ لِدَا الْجِلْدِ الْحَصَى
(۶) لَكَ اَكْلًا وَ سَاتَا قَلِيلِ
لِيَهَاءَ تَحْفَةٍ مِنْكَ اَحْمَلِ
- مَا لَكُمْ مَالٌ وَ اَهْلٌ وَ سُرَاةٌ (۱)
جِئْتُمْ اَكْلُ تَرَكَتُمْ هِيَ الدَّاءُ
مِنْ قَلِيلِ التَّحْفَةِ صَمْنِ اَيْدِ
فَعِنِهَا الْعَقُو وَ لَقُورُ يَدُورُ
كُمُ عِنْدِي بِهَذَا الْعَجَلِ
بَطْلًا كَارِ وَ هِيَهَاتَ يَصِيرُ
كَانِجَمَارِ مَمَكَّرَ صُرْتُ الْمَهَانِ
وَ اَسْرَابِ تَأْتِدُ مِنْ دَا اِعْبَادِ
فِي اَيْدِ الْعَارِغِ كَيْفَ تَقْدُرُ
كَيْفَ يَادَا تَضَعُ الرِّجْلَ زَمْنِ
وَ اَرِيَا صَ الرُّوحِ جِيْمًا حَصَلِ
.. فَمَهَا تَحْطِي اَمِيْعَمِ الْاَرِيْلِي

(۱) الاله في سورة لامعاه (لند جشمونا فرادی که خنما کم اول مره و ترکتم ما حول کم

وراء ظهور کم)

هم بدان سن که حلقه کم که
ارمعان دور رستا خیز را
وعده امروز باطل تاں نمود
پس رمطبخ حاک و خاکستر بری
بر در آن دوست چون پامینهی
ارمعان بهر ملاقاتش بر

(۱) جشمونا و فرادی بی هوا
(۲) هین چه آوردید دست آویر را
(۳) یا امید بارگشتن تن سود
(۴) مسکری مهمایش را از حری
(۵) ورده ای مسکر چنین دست نهی
(۶) اندکی صرفه نکن از خواب و حور

- (۱) حَالًا حَامِلًا أَنْتَ لِلْحَوَاسِ
 (۲) فَيَوْفَتْ التَّوَمَ لَمْ لَمْ تَصِرْ
 دَهَبَ الصِّفِّ تَقِيَتْ لَا تَعْبُ
 (۳) أَنْتَ حَالُ التَّوَمِ بِعَرَفَةِ الْمَسَا
 بُنَوِيَّيْنِ - لَمْدَيْنِ فِي السَّوْدِ
 (۴) أَوَامًا اسْمُهُ هَلْ لَكَهْفٌ مَعَهُ
 فِي مِائَةٍ وَأَنْعَابِ الْيَمِينِ
 (۵) فَلَا كَهْفَ أَوْ أَيْ تَعْبُ
 مَا لَهُمْ خُبْرٌ إِلَى ذَاتِ الْيَمِينِ
- (۱) مَتَّبِعِي الرَّأْسَ بِجَهْدٍ وَ مِرَاسِ
 حَامِلِ الْمَحْمُولِ كُنْتُ إِنْ تَصِرْ
 لَكَ لَا سِرٌّ يَهِيْجُ وَ تَصْبُ
 عِنْدَ مَحْمُولِيَّةٍ حَالِ الْجَلَالِ
 لَهُمْ مَا لَكَ كَانَ فِي الرِّقَادِ
 أَيُّهَا التَّوَامُ لَا شَيْءَ لَهُمْ
 وَالشِّمَالِ هُمْ رَقُودٌ كُلِّ حِينٍ
 فِي الْفِعَالِ لَهُمْ اللَّهُ سَخَبُ
 وَإِلَى ذَاتِ الشِّمَالِ رَاقِدِينَ

(۱) ای آنکه لعل می آید و استغنیای از الحواس بوجوب لذت بر آس و المان و العباد بالاع
 ثات عن النوم و تدرك عالم اجساد و مجرد الارواح (۲) ای عند حیات التوَم مجرد ابرو و شاهد عالم
 شمس و هو سرور و انواع الوجودات و اسما صفت الکودت مکلف ذات سلکت عنی موجب طریقه القوم
 و مدت نومک ، بیخفا اندیشه و کتب معدول الحواس سیر می آید بر حسب الکودت بلا نور و لا قصور
 و جهد مان (چاشنی دان تو حال خواب را) (۳) ای آنکه درین حالت بقیستند هم معمولون علی الحواس
 و عنی المان برمانده (۴) لانه فی سورة الکهف (تجسمهم اعداء و هم رهود و تغلب ذات الیمین
 و ذات الشمال) (۵) ای کدالت اولیاء سبحانه الشجرت لاصل الروحانیة و العنمایة و قلبهم ذات
 الیمین و ذات الشمال حالة کونهم لاخیر لهم -

کند و مانند می شود و سرنگون
 مانند گی رفت و شدی بی رنج و تاب
 پیش معمولی حامل اولیا
 در قیام و در قلب هم راقود
 بی خبر ذات الیمین ذات الشمال

(۱) حاملی تو مرا حواس را کنون
 (۲) چو که بحد ولی به حامل وقت خواب
 (۳) چاشنی دان تو حال خواب را
 (۴) اولیا اصحاب که در بی عود
 (۵) می کشند بی تکلف در حال

- (۱) مَا هِيَ ذَاتُ الْيَمِينِ بَلَّكَ قُلْ
 مَا هِيَ ذَاتُ الشِّمَالِ فَأَجِبْ
 (۲) أَتَىٰ أَوْ تَمْطُرُ مِنْهَا السَّاطِطُ
 مَا يَهُمُّ حَوْفٌ زَمَانًا لَا وَلَا
 (۳) فَيَكِلَا الْأَثَمَيْنِ دَيْنَ يَذْهَبَانِ
 وَعَنِ الْأَثَمَيْنِ دَيْنٍ لَا حَرَّ
 (۴) فَيَكِلَا الْأَثَمَيْنِ دَيْنَ يَذْهَبَانِ
 وَعَنِ الْأَثَمَيْنِ دَيْنٍ هُمْ يَلَا
 (۵) هَكَذَا كَأَنَّ الْحَصْلَ يَسْمَعُكَ
 عَنْ كِلَا الْأَثَمَيْنِ ذَاتُ الْحَصْلِ
- هِيَ فَعَلَ حَسَنٌ فِي ذَا تَدُلُّ
 تِلْكَ تَفْعَلُ الدِّينَ الدَّائِي النَّعْبَ
 نَاجِتُهُادٍ وَعِرْفَتِ الْكَلِمَا
 هُمْ مِمَّنْ يَحْزَنُونَ فِي الْمَلَا
 لِنُورِي قَدْ ظَهَرَا دَوْمًا عِيَانِ
 لَهْمُ هُمْ فِي مَرِيدٍ مُقْتَرِ
 لِلنَّسِيَيْنِ وَ هَنَمٌ يَقْتَدُونَ (۱)
 خَرِ هُمْ كَالْصَدَا فِي ذَا الْمَلَا
 حَيْرٌ أَوْ شَرٌّ بِهِ يَطْلُبُكَ
 مَا لَهَا حَرٌّ يَحْكُمُ أَزَلِي

(۱) ای ان وجودهم كالخمار يظهر فيها ما يصوت بها من العمال والعدل ، لا خسر لهم بذلك

- (۱) چیست ان ذات اليمين فعل حسن
 (۲) گرتو بینی شان بدشواری درون
 (۳) میرود این هر دو از مردم بدید
 (۴) میرود این هر دو کار از انبیا
 (۵) گرسدات بشموند خبر و شر
- چیست ان ذات الشمال اشغال تن
 سست شان حریفی و لاهم بحرین (۱)
 میخبر زین هر دو ایشان در مزید
 میخبر زین هر دو ایشان چون صدا
 ذات که باشد زهر دو می خبر

(۱) اشاره بآیه در سوره یونس (الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزون)

فی بیان قول النخل المسافر لسیدنا یوسف (ع) اتیک بتحفه

مرء آتا کل مرة نظرت فیها رایت وجهک الحسن فذکرنی

- (۱) یوسف قال له أصبح وأعطی
تحفة أنت بها أتحتنی (۱)
فجاء یخله من ذا الطلب
صرخ: والكف بالكف ضرب
(۲) قال انی قد فحست التحفا
و الهدایا اجمعاً و الطراف
تحفة من قدر حسناً تلقی
ما وجدت: ایها النخل الشقیق
اذهب: یا صاحب الخلق المبی
(۳) حسة کیف بها لنمعد
جو ما بها اسری
(۴) متما الکمون فیه اذهب
نحو کرمان یهدا اربع: (۲)
او بقدامک روحاً و حن
اے آبی: و لغرر بک هان

(۱) لعله ان الله تعالى طيب من عبده يوم الحراء تحفه بيجير الممد الا من تشاء الله و اجتهاد

(۲) ای از جنت مالقب و لروح لعضورك کامی جند لامة کرمان ، لکمون لمدی

لا قدر به مہا -

گفتن مہمان یوسف (ع) که آئینه آورده است ارمغان، که مریاری که در وی

نگری روی خوب خویش را ببینی مرا یاد کسی

- (۱) گفت یوسف هین یاور ارمغان
او ذ شرم ابن تقاضا زد فغان
(۲) گفت من چند ارمغان جستم ترا
ارمغانی در نظر نامد ترا
(۳) حبه ای را جانب کان چون برم
قطره ای را سوی عمان چون برم
(۴) زیره را من سوی کرمان آورم
گر به یش تو دل و جان آورم

(۱) لَيْسَ مِنْ تَدْرِ بِدَا الْآثَارِ مَا
غَيْرَ حَسِّنْ بِكَ قَدْ غَزَّ الْعَمِيلُ
(۲) وَرَأَيْتُ الْإِلَاقُ آسَى
مِثْلَ صَدْرِ الْعَارِفِ السَّامِي الطَّرِ
(۳) لَتَرَى فِيهَا لَكَ الْوَحْدَةَ الْحَسَنَ
مِثْلَ شَمْسِ الْعَالَمِ شَمْعُ الْمَاءِ
(۴) يَا صِيَّةَ الْعَيْنِ مِنْ وَحْدِي كَا
كَمِي بِهَا مَا أَتَى تَرَى الْوَحْدَةَ حَا
(۵) سَعَبَ الْعِرَّةَ آتٍ مِنْ إِبْطِهِ لَهُ
لِلْحَبِيبِ الْحَسَنِ امْرَأَتٌ قَدْ
(۶) إِنْ مَرَّةَ آتِ الْوَحْدُ هُنَّ هُنَّ
عَدَمًا قَدِّمَ وَحْدَ مَعَتْ دَا

وَحْدَ كَانَ يَارُضِ أَوْ سَهْ .
لَهُ فِي الْكُونِ وَلَمْ تَعْبِ الْبَدِيلُ .
لَكَ مِرَّةً آتَا بِمُورٍ وَصَنَا
مَنْ بِهِ الشَّمْسُ بَصَى وَاقْفَرُ .
أَنْتَ يَا مَنْ كَا . فِي كُلِّ زَمَنٍ
.. بِكَ لِلرُّوحِ ضِيَاءٌ وَصَفَاءُ ..
أَنَا قَدْ حُبْتُ بِمِرَّةِ آتِ الْكَ
دَا كَرَى كُنْتُ رَاى حَسَنًا
مَعَ عَدْرِ بِأَنْسَامٍ وَ وَاهِ
صَارَتْ الشُّغْلُ بِهَا الْحَسَنَ وَجَدُ
عَدَمَ بِأَعْدَمِ الْمَحْصَنِ بَدَتْ (۱)
لَمْ تَكُ الْإِبْلَةُ .. لَمْ تَهْوِ الْآخِي ..

(۱) تکه به سال مرآت الوجود ما يكون محبوب (سسی) معنی ابد الوجود لحضور الحق
نیستی ای امی وجودك می چه ان لم تکت الله سبحانه و تعالیه اصبح مرآت الوجود

غیر حسن تو که او را یار نیست
پیش تو آدم چو نور سینه ای
ای تو چون خورشید شمع آسمان
تا چو بینی روی خود یادم کنی
حوب را آینه باشد مشغول
نیستی برگو گر ایله نیستی

(۱) نیست تمنی کاندین انبار نیست
(۲) لائق آن دیدم که من آئینه ای
(۳) تا به بینی روی خوب خود در آن
(۴) آینه آوردت ای روشنی
(۵) آینه بیرون کشید او از بقل
(۶) آینه هستی چه باشد نیستی

- (۱) قَالُوْهُوَ اَبَدًا فِي الْقَدَمِ
 قَدُوْهُ الْاَثَرُ يَعْنُوْنَ الْفَقِيْرُ
 (۲) صَافِي فِي الْبَرَاءَةِ لَا تُخْضِرُ اَعْلَمُ
 هَكَذَا الْمَحْرُوْقُ مَرَّةً اَتَ الْقِدَاحِ
 (۳) اَيْنَمَا النِّقْصَانُ جَاءَ فِي مَحَلٍّ
 كَانَ مَرَّةً اَتَا لِحَسَنِ كُلِّ مَا
 (۴) ذَا لِأَنَّ الْقَدَمَ كَانَ الْقَصْفَا
 مَا هُوَ كَانَ الْوُجُوْدَ كُلَّهُ
 (۵) فَإِذَا التَّوْبُ مَبْغُطًا وَحَسَنُ
 فَتَنِي الْحَصَاطُ كَانَ الْمَثَالُ
- وَ الْقَاءَ يَطْهَرُ أَنْ تَرْمَ (۱)
 .. وَ يَجُوْدُوْنَ شَيْئًا بِكَثِيْرٍ
 كَانَ نَفْسَ الْحَاثِغِ .. هَذَا أَفْهَمُ ..
 .. فِيهَا طَهَرَ دَوْمًا وَ لَاحَ ..
 وَ الْقَاءَ فَهُوَ يَغْنَمُ وَ عَمَلُ
 صُغْعٍ مِنْ صُغْعَةٍ .. أَوْ عَلِمًا ..
 وَحَدَهُ وَهُوَ الدَّوَاءُ وَ الشِّفَا
 عَشْرَ .. التَّوْبُ مَبْغُطٌ ضَمَّ حَذَاهُ ..
 كَانَ لِلْحَصَاطِ مَا أَصْحَاحَ زَمَنُ
 مَطْهَرَ الصُّغْعَةِ فِيهِ وَ الْكَمَالُ

(۱) اوردن الوجود فی الامضاء یعنی ظهور و رؤیتش لیکون مره آت الوجود المعهود والاعضاء مثلا الاعضاء ما نون علی المقرب لوجود و لسخاء والاعضاء لا یظهر عندهم لایم فان اردت ان سکون مرکز دائرة الوجود سراً من لوجود العالی لیظهر الک الوجود العالی و اذا ثبت ان ما عدی لعق ما سی عدم محزون مره آت القدره مثلا لولا البیل ما علم النهار و لولا النور ما تری الظلمة و لولا لعم لا یفهم العالی فلا صدق بعضها لبعض مرایا و لهذا قال (آیه صافی بان خود گرسنه است)

- (۱) هستی اندر بیسی بتوان نمود
 (۲) آیه صافی بان خود گرسنه است
 (۳) نیستی و نقص هر جائی که خلست
 (۴) بهر آن که بستی بالودگی است
 (۵) چونکه جامه چست دوریده بود
- ماداران بر فقر آرند جود
 سوخته هم آیه آتش رنه است
 آیه حویي حمله پیشه هاست
 آنچه آن هستی هم آلودگی است
 مضر مرهك درزی کی شود

- (۱) لِلْجُدُوعِ رَاقٍ أَنْ لَا تَنْجُرَ
 كُنِيَ لَهَا التَّجَارُ أَصْلًا وَفُرُوعُ
 (۲) يَدْخُبُ الْأَسْتَدُّ فِي جَبْرِ الْكَبِيرِ
 (۳) وَإِذَا مَا الْمُدْبِفُ مَا وَجَدَا
 فَتَنَى بَابَ حَبِيلِ الصُّنْعَةِ
 (۴) وَإِذَا مَا الْبَيْضَةُ وَالْإِحْتِقَارُ
 لِلْمَلَا كَيْفَ هُمْ لِكَيْمِيَاءِ
 (۵) فَالْمَقُوصُ كُنِيَ مِرَآتِ الْكَمَالِ
 هَكَذَا اسْتَحْقِيزُ ذَلِكَ بِالْمَالِ
- دَائِمًا.. بِالْخَلْقِ طَعْمًا تَطَهَّرُ..
 يَضَعُ.. تَنْمَى إِلَيْهِ بِالرَّحْوَعِ..
 فِي مَعْلَى يُوَحِّدُ الرِّجْلَ الْكَبِيرَ
 وَالْعَلِيلُ الْمُرْسُ قَدْ قُتِلَا
 لِلطَّيِّبِ وَحَبِيلِ الرِّقْعَةِ
 لِلْمَحَاسِ لَمْ تَكْ تَنْدُو جِهَارًا (۱)
 نَظَرُوا بِالرِّقْعَةِ وَالْإِضْطِفَاءِ
 وَنَوَصَفَ الْبَرَّ تَنْدُو وَاتِّجَمَالِ (۲)
 كَانَ مِرَآتِ التَّعَالَى وَانْجِلَالِ

(۱) فالشوب الذي لم يعط و الجذع الذي لم يبعث والرجل المكسورة والمرص والعماس
 الذي كله مرأيا لتغيضه والحدار والبحر والطيب والكيمياء ولهذا قال (نقص، آتية وصف كمال)
 (۲) يسعى للدار ان يمثل الاوامر لاهية حتى لا يبقى فيه من لمخالفات شتى ويعتمر به حتى
 لا يبقى لها اثر فاذا شهد نفسه كمال المعجز بان له عز وجلال الله لانه ورد في الحديث الشريف من
 عرف نفسه فقد عرف ربه ي من عرف نفسه بالتدليل عرف ربه بالتفصيل و من عرف نفسه بالعفارة
 عرف ربه بالجلال ومن عرف نفسه بالماء عرف ربه بالنقاء -

- (۱) با تراشیده همی باید جدوع
 (۲) خواجه اشکسته بند آنجا رود
 (۳) کی شود چون بیست و محور و نزار
 (۴) حواری و دونی مها بر ملا
 (۵) نقصها آتیه وصف کمال
- تا دروگر اصل سارد یا فروغ
 که در آنجا پای اشکسته بود
 آن جمال صفت طلب آشکار
 گر میشد کی نماید کیمیا
 وان حقارت آتیه عز و جلال

يَطْهَرُ فِيهِ يَلُوحُ وَيَبِينُ
 . وَبِهِ طَعْمُهُ لِدَوَقِ حَصَلِ
 . نَفْسُهُ لَأَمٍّ وَخَافٍ وَاعْتَمَرُ
 قَرَسَ الْهَيْمَةِ وَالرَّقِ غَلِبَ
 نَحْوَ رَبِّ الْعِزَّةِ السَّامِيِّ جَلَّالِ
 أَنْ كَمَالًا وَصَلَ فَازَ طَلَبِ
 يَا مَنْ أَزْدَادَ غُرُورًا وَخَطَلِ
 فِي كَمَالٍ بَصُرْتَ أَوْ وَضَعِ حَسَنِ
 وَحِبِّ يَجْرِي دَمٌ حَتَّى لَكَ
 . وَيَزُولُ الْكَثْرُ مِنْكَ وَالسَّمَاتُ
 تَأْخِيزُ . وَهِيَ أَصْلُ الْقَرَصِ .
 مَزْمَنٌ . وَالذَّاتُ صَارَتْ لَا الْقَرَصُ .

(۱) حَيْثُ أَنَّ الْبُضْدَ بِالْبُضْدِ يَبِينُ
 مِثْلًا بِالْحِلِّ قَدْ بَانَ الْعَسَلُ
 (۲) كُلُّ مَنْ تَقْصَاتُهُ عِلْمًا يَطْرُ
 فَالِي تَكْمِيلِهَا عَدُوًّا رَكِبَ
 (۳) وَلِهَذَا لَا يَطِيرُ أَيُّ حُلِّ
 إِذْ هُوَ بِالطَّيْرِ جَاءَ وَذَهَبَ
 (۴) آيِسَ فِي رُوحَتِ مَنْ كُلَّ الْمَلَلِ
 عِلَّةٌ أَفْجَحَ مِنْ طَلَبَتْ أَنْ
 (۵) كَمْ مِنَ الْقَبِيحِينَ وَانْقَذَ لَكَ
 يَخْرُجُ الْعَجَبُ وَتَصِفُو كَالْعِرَاتِ
 (۶) عِلَّةٌ آيِسَ كَأَنَّ وَالْمَرَصَ
 كُلُّ مَحْتَوَقٍ بِهِ هَذَا الْمَرَصَ

زانکه با سرکه پدیداست اسگیس
 اندر استکمال خود دو اسبه تاخت
 کو گمانی میبرد خود را کمال
 بیست اندر جانت ای مرورضال
 تار تو این معصی بیرون رود
 وین مرض در نفس هر مخلوق هست

(۱) زانکه ضدضدرا کند پیدا یقین
 (۲) هر که نفس خویش را درید و شناخت
 (۳) زان سی برد بسوی ذی الحلال
 (۴) هللی بدتر ز پندار کمال
 (۵) از دل و ازدیدمات پس خون رود
 (۶) علت ابلیس انا خیر بدست

- (۱) هَبْ هُوَ تَفْسَهُ مَكْسُورًا تَطْرُ
صافی الماء له أدر والحدث
(۲) فَإِذَا مَا لَكَ حَيًّا عَكْرًا
دالك الماء اكسنى لون الحدث
(۳) فَيَقْمِرُ لَمْهَرٍ كَانَ الْخُثْ
هَبْ لَكَ الْهَرَّ يَبِينُ صَافِيًا
(۴) يُوَحِّدُ شَيْخَ عَلِيمٍ بِالطَّرِيقِ
لِحَقُولِ نَفْسٍ كُلِّ أَحَدٍ
(۵) وَمَتَى أَنهَرُ انطريد قدرا
إِنْ عَلِمَ خَرَّ مِنْ عَيْنٍ لَا لَه
(۶) وَمَتَى السَّيْفُ لَهُ كَانَ انصَابُ
رَحٍّ إِلَى الْجِرَاحِ ذَا الْجَرَحِ يَكَا
حالیاً من كل عجب ونظر
كان تحت النهار يخفى والحدث
لا منحر وصفاك كدرا
فی زمان شره فیک نش
یا فتی متسیر والحدث
وخرید الماء عذباً حارياً
طریقی می مسرت الحق حقیق
ظهر شهر اتی الرشد
منه الدات حیة ظهراً (۱)
ناماً حراً معیداً لا سواه
قدر یجب أو سوی القرب
ه سب وهو الاولی لکا

(۱) النهار نفسه متى بقدر علی بظهور داء صار عدم الرجل داءاً من عدم الله تعالى ای ادا لم
یکن علم الرجل علماً الهیاً لا ینعم -

- (۱) گرچه خود را بس شکسته بیند او
(۲) چون بشوزد ترا در امتحان
(۳) در تک جو هست سرگین ای فتی
(۴) هست پیر راه دان پر وطن
(۵) جوی خود را کی تواند پاک کرد
(۶) کی ترا شد تبع دست خویش را
آب صافی دان و سرگین زیر جو
آب سرگین رنگ گردد در زمان
گرچه جو صافی نماید مر ترا
باعهای نفس کل را جوی کن
باع ارفع خد شد علم مرد
رو بجراحی سپار این ریش را

(۱) فوق رأس الجرح أين ما ظهر
 كي بهذا أحد لا ينظر
 (۲) فالتدباب ذاك أفكار لك
 جرحك كان ظلام حالك
 (۳) و إذا ما المرهم الشيخ حمل
 و حمع مع صخب فيك سكن
 (۴) كي بهذا لا تظن قد وجد
 أثر المرهم بالفعل ها
 (۵) أيها المجرّوح طهراً.. والقي..
 وأدر ذا من لمع منه يكا
 (۶) يا شاب ذا الكلام لا يعد

والتدباب جميع الجرح ستر
 قمع جرح له عنه يستر
 مع آمال غدت دوما يكا
 ذاك.. و الترتيبك من يالكا
 فوق جرح لك في القلب حصل
 ...نته بالمرّة ذاك الزمن..
 صخّة و الألم طراً فقد
 لمع سكه منه السا
 رأيت عن مرهم لا تسحب
 كان لا تدريه من أصل لك
 حالا أسمع قصة فيه تعد

(۱) بر سر هر ریش جمع آمد مکس
 (۲) آن مکس اندیشه و آمل تو
 (۳) ورنه مرهم بر آن ریش تو پیر
 (۴) تا نه پنداری که صحت یافته است
 (۵) هیر و مرهم سرمکش ای پشت ریش
 (۶) این سخن پایان ندارد ای جوان

تا نه پند ریش خویش کس
 ریش تو آن طلعت احوال تو
 آن زمان ساکن شود درد و تفر
 بر تو مرهم در آنجا تافته است
 و آن زپرتودان مدان راصل خویش
 بشنو اکنون قصه در ضمن آن

فی بیان ارتداد کاتب الوحی لان عکس شعلته لمع علیه بان

قرأ تلك الآية قبل النبي و قال انا ايضا محل الوحي (۱)

(۱) كَانَ تَسَاحُ بِتَسْخِ الْوَحْيِ جَدَّ قُلَّ عَشَانٍ وَ فِي دَاكُ تَحْتَهْدُ

(۲) إِذْ مِنْ الْوَحْيِ النَّبِيُّ ذَكَرَا آيَةً فِي تَسِيحَهَا مَا أَقْرَا

هُوَ تِلْكَ الْآيَةُ فَوْقَ الْوَرَقِ كَتَبَ عَيْبًا كَمَا فِيهَا بَطَقُ

(۳) شَعْلَةُ دَا الْوَحْيِ آتَا لَمَعَتْ قَوْفُهُ الظُّلْمَةُ مِنْهُ رَزَعَتْ..

وَجَدَ الْحِكْمَةَ مِنْ بَاطِنِهِ أَصْحَرُ مَا شَعُ فِي كَأَمِيهِ..

(۴) فَالرَّسُولُ لَهُ عَيْنُ الْحِكْمَةِ تِلْكَ قَالَ.. أَكْتُبَ لَهُ بِالْمَرْثَةِ..

فَمِنْ الْقُدَّارِ مَنْ دَاكُ التَّمَعِ دَا الْمُصُولِي إِلَى الْعَبِي رَجَعُ

(۱) الآية فی سورة المؤمنین ص ۸۷ (من) ان یکتب (و بعد حقا الاساس من سلااة من طین
 بم خمیساء بعضه فی قرار ممکن تم حقیقا لصفه عبده فحسبا المذقة مصممة یقلع لمصممة عصما
 مکسود معظم لحما تم اثناء صفا آخر) قال کاتب الوحی من تلقاء بعضه قبل ادلاء الی (من)
 مشارک الله احسن العالین فعال له (ع) اکتب هکذا رل فقال معروفا ما محل الوحی و السورة
 مکبة و ارتداده فی المدينة -

مرند شدن کاتب وحی بسبب آنکه پرتو وحی بر وی زد آن آیه را پیش از

پیغمبر خواند و گفت من محل وحی ام

(۱) پیش از عثمان یکی تساخ بود کو بشخ وحی جدی مینمود

(۲) چون نبی از وحی فرمودی سبق او همان را در نوشتی بر ورق

(۳) پرتو آن وحی بروی ناقتی از دون خویش حکمت یافتی

(۴) عین آن حکمت بفرمودی رسول زان قدر گمراه شد آن بو الفضول

(۱) كُلُّ مَا قَالَهُ الرَّسُولُ الْمُسْتَبِيرُ

(۲) أَثَرُ فِكْرَتِهِ فَوْقَ الرَّسُولِ

فَعَلَى رُوحِهِ قَهَرَ الْحَقَّ قَدْ

(۳) أَثَرُ ذَلِكَ عَلَى الْقَلْبِ لَمَعَ

وَهُوَ فِي بَاطِنِهِ مَا وَجَدَا

(۴) هُوَ مِنْ نَسِخَةِ الْوَحْيِ وَمِنْ

صَارَ مِنْ حَقِّهِ عَدُوُّ الْمُصْطَفَى

(۵) تَهَ قَالَ الْمُصْطَفَى يَا مَنْ كَفَرَ

كَأَنَّهُ صُرْتُ أَسْوَدًا أَوْ كَانَ لَكَ

(۶) أَنْتَ أَوْ الْوَحْيِ يَسُوءُ الْكَانَ

مِثْلَ دَاءِ الْمَاءِ الْيَسِيءِ أَسْوَدَ كَدَ

(۱) ک آنچه میگوید رسول مستبیر

(۲) پرتو اندیشه اش زد بر رسول

(۳) پرتو آن ناگهش بر دل بتافت

(۴) هم ز نساختی برآمد هم زدین

(۵) مصطفی فرمود کای کبر عنود

(۶) گر تو ینبوع الهی بوده‌ای

عَنِ ذَلِكَ كَانَ مِثْلِي فِي الصَّبِيرِ

ضَرَبَ مِنْهُ لِحْجَلٍ وَخُمُولٍ

أَثَرُ . وَرَدَّ وَاتَّحَى قَصْدُ

تَعْنَهُ نُورُهُ كَالشَّمْسِ طَاعَ ..

مِنْهُ حَرْقًا وَاحِدًا لَوْ عَمَدًا

دِينِ طَهَ خَرَجَ عَرَى عَيْنِ

مِنْ لَهُ أَرْحَمُ فِي الْحَقِّ أَصْلَامِي

مِنْ عِنَادٍ وَ لِحْجَلٍ مُسْتَقَرِّ

دَائِمِ النُّورِ الْمُجَلِّى لِلْحَالِكِ

الْإِلَهِي تَكُونُ لَا اِتِّصَالَ

مَا شَرِبْتَ وَ رَكْمَتِ لِنَظَرِ

مر مر هست آن حقیقت در صبر

قهر حق آورد بر جانش نزول

در درون خویش تن حرفی نیافت

شد عدو مصطفی از روی کین

چون سیه گشتی اگر نور از تو بود

اینچنین آب سیه نکشوده‌ای

- (۱) وَلِهَذَا السَّبَّ الْقَدِ احْتَرَقَ
عَجَبًا بِالتَّوْبَةِ مَا قَدُوا
(۲) وَلَازَ عِرْصَهُ لَا يَهْتَكُ حِينَ
فَقِيَ التَّوْبَةُ قَدْ سَدَّ الْعَمَا
(۳) أَوْهَ وَحْدَ وَإِكْرَ مَا بَعِ
حَيْثُ حَاءَ السَّيْفِ وَتَرَأَسَ وَطَعُ
(۴) وَالْأَنَّهُ أَفْ رِطْلٍ مِنْ حَدِيدٍ
كَمْ أَنَا فِي قَيْدِ سَمِيرٍ
- خَوْفَهُ طَلَّ نَوْجِدِ وَفَرَقَ
عِنْدَ دَا يَأْتِي مَدْلَعًا كَقَرَا
عِنْدَ ذَا إِذْ ذَاكَ وَالْأَمْرُ يَمِينُ
.. تَرَكَ الْبَرِّيَّ وَصَارَ لِلْطَّعَةِ ..
ذَلِكَ التَّوْبَةُ شَيْئًا وَرَفَعَ
نَتْنَةً .. حَلَدَ غَمًّا وَفَرَعَ .. (۱)
حَمَلُ أَمَامُوسَ دَالَةً نَلَّ يَرِيدُ
يَبْدُوا .. لِلْمُحَمَّلِ وَالْعَبْدِ السَّيْرِ

(۱) قال في السج ولا يحق ان السج عند الله من اي سعد من اي سرح وسوق الكلام يقتضي به مات مقتولا على الكفر وحق من كمال ان سب رتداد عند الله هو قوله (فترك الله) وقال ان سورة (الدوموس) مكية وردد عند كور ومع في الدمة وأجابو ان مدأ شت عند الله حين رول هذه لانه داسمر حتى حرق شرارت انكاره وجمهور المحندين وفسر من علي به لحق مككة كاهراً وقيل مات على الكفر ثم اسلم يوم الفصح ودار من طهرو في عن المدرف فشت عند الله وحق مككة كاهراً وقيل مات على الكفر ووافقه هذا وارفع الاشكال انتهى وقيل بغير العنوم في شرحه له رسي ان صاهر هذا الذي بضع صاهر لفتى فيه لان الست السابق معاده انه سد فيه من التوبة لعدم عرصه من هذا وذلك ومعه هذا انه ارد الومة دم بواج واجاب بان اسراد من اليب لا اول بيان الايمان وحده ومن لست انشائي بيان لحال اسعد عن الايمان -

- (۱) اندرون میسوختش هم زین سب
(۲) تا که ناموسش به پیش این و آن
(۳) آه میکرد و سودش آه سود
(۴) کرده حق ناموس را حد من حدید
- توبه کردن می یارست ای عجب (۱)
فشکد بر ست توبه از دهان
چون در آمد تبع سر را در ربود
ای سا بسته به بند بایدید

(۱) باورقی عربی بالا را مست یارتند و توبه عند الله من ای اسمع نخواهد -

- (۱) فَمِنْ الْأَنْسَابِ قَدْ سَدَّ الطَّرِيقَ
 سَدَّهُ طَوْرًا نَحِثًا لَا يُطِيقُ
 (۲) قَالَ أَغْلَالًا بِهَا هُمْ مَقْمَحُونَ
 فَلَمَّا الْأَغْلَالُ دِي فِيمَا طَهَرَ
 (۳) خَلَقَهُمْ سَدًّا فَغَشَّيَاهُمْ
 هُمْ هَذَا السَّدُّ خَيْفًا وَأَمَامَ
 (۴) إِنَّ ذَا السَّدِّ الَّذِي قَامَ وَحْدَهُ
 هُوَ لَا يَذَرِي بَلَّ السَّدِّ دَائِ
 (۵) سَدُّ وَجْهِ الشَّاهِدِ شَاهِدُكَ
- کفره مع کسره تجو الفریق
 ان یقول آه او یتدی الحریق
 فهي لئلذقان .. انی یتحجون (۱)
 لم تک بل انها فیما استقر
 ذکر یدکار قویل لهم
 لا یرون فی عشاء للظلام
 اوتی الصحراء اظلم لا یجد (۲)
 کان سدا للقصا فیه ارتبک
 سدا قول المرشد مرشدک (۳)
 (۱) الاية (حملنا فی ع فیه غلالا فیه الادون فهم مقمحون - (۲) لیراد من الشاهد
 الاول فی لاصل المصوب الضرری او من منه الکفر والاموس و لمحب و غیره والیراد من الشاهد
 الثانی المصوب و امی وهو د ب لعن مالمی و لیراد من المرشد الاول لسطر و الفس و من الثانی
 المرشد الحققی ای سدی برشد انی لله تعالی - (۳) ای هو سد عصم من جیب الحق مدی
 و طهر لیبک له شک الصحراء من جهة الحصرة و الطراوة و البصرة حصل من بیوده و احاطه من
 الشهوات الخ

—

- (۱) کسرو کفر اسان به ست آن راه را
 (۲) گفت اغلالا فهم به مقمحون
 (۳) خلعمهم سدا فاعشناهم
 (۴) رنگ صحرا دارد آن سدی که حاست
 (۵) شاهد نو سدروی شاهد است
- که بیارد کرد ظاهر آه را
 بیست آن اغلال برما از برون
 می به یسد سدر پیش و پس او
 و سبی داد که او سد قصاست
 مرشد نو سد گفت مرشد است

(۱) کم من الکفار من لئدین حب
 لهم الناموس والکفر وذا
 (۲) حبی القید ولكن الحديد
 حیث ان مفرع قید الحديد
 (۳) یقدر قید الحديد ما قوی
 ولقید الغیب لم یدر احد
 (۴) وإذا ما لرجل الزنبور قد
 طمعه فی النحطه نیک الدفاع
 (۵) من وجودک ونخر الابرة
 غمه اقوی یكون والوجع
 (۶) ان هذا الشرح میب والیام
 لکن احشی اولها حیثاً طهر

(۱) نسخه ثانیة - غمی الد ولكن وقفا
 وناموس بکسر قید لحد
 (۲) نسخه ثانیة - هو نخر الابرة املان

وله اشواق بروح و تعب
 مع ذاك قید حر الاذی
 سق بالقهر والقسر الشدید
 کسر الناس والطریق الا کید (۱)
 ان یزاد له قسم والیتوا
 بالذواء له ما کد و حد
 لسم لانره التجهد وجد
 طیب.. رام اخصاه وانبراع
 اذ عدی و لکیر قید الشره
 منه لا یسکن ترداد فرع (۲)
 یحرق الصدر و یدو لعمیان
 یقع الیاس و یزروها الخطر

والحیدر بحکم مدسقا
 وهولایکسر بل صلباً یرید
 من وجود لک، روح اقترن

سدشان ناموس وکبر و آن و این
 بند آهن را کتد پاره تیر
 بند غیبی را نداند کس دوا
 طبع او آن لحظه بردغی تند
 غم قوی باشد نگردد دردست
 لیک میترسم که نومیدی دهد

(۱) ای بسا کفار را سودای دین
 (۲) بند پنهان لیک از آهن بر
 (۳) بند آهن را توان کردن جدا
 (۴) مرد را زنبور اگر نیش زند
 (۵) زخم نیش اما چو از هستی تست
 (۶) شرح این از سینه بیرون میجهد

(۱) وَتَكْ لَا تَأْسُ وَفَرَّحْ نَفْسَكَ

و اعدام دا القیبت شمعیت

(۲) يَا مُجِبُّ نَعْوٍ وَأَمِّنٌ حَسَنٌ

یا طیب سقم ناسور قدیم

(۳) إِنْ عَكَسَ الْحِكْمَةَ ذَكَ الشَّقَى

لا تر نفسک حتی باعذر

(۴) يَا أَحْيِ لِحِكْمَةٍ فَذَكَاتْ عَيْنٌ

هی لاندالی منک عره

(۵) هَبْ هُوَ فِي أَيْتِ نَوْرٍ وَحْدًا

هو من حار له دوام ابر

بِاقْصُوطْ لَا تَقْطَعْ حَسَا

لدیه . داعیر لا تکثرث

اثق عما أما قید المحن

مرمن یا شفی الداء العظیم

صیع من تقدیر ان کال الهی (۱)

لک لا تأتی و لا تلق النوار

رحمه حاریه دوام ایتک (۲)

ب منهنه فد اثت حاریه

و نه لافق لهدی و الرشدا (۳)

مع دا انور یمه مستعار

(۱) داد ناشقی عدالت و سعد بر ای ساج کاتب روحی و البریه لما ذکر ساه دلا

(۲) ای حاریه عدت بعد لاندان و مقدره الرشدا و لکن من حاسب الابدال هی هم علت سرکه

صدقهم و فرهم و علت عدت حاریه لایت بعد لم عن اسوتک لتصل امر الالهوت حتی

تجول طاعتک لشرفه بنوارهم المکة ملا (گرچه در خود حانه وری دفته) (۳) او د

بالاصل هو (هدیه) ای لعار الرشدا مکن ان الاشیه تشور معارفتها الشمس او شمع

کدک قلوب لسلک تشور معارفة الرشدا و لمری سحرة ثایة - لمح النور له لعلها ابر -

پیش آن فریادرس فریاد کن

ای طیب ریح ناسور کهن

خود مبین تا فریاد از تو گرد

آن ز اندال است بر نو عاریه است

آن ز همسانه نور نافته است

(۱) بی مشو بومید خود را شاد کن

(۲) ای مجب عفو از ما عفو کن

(۳) عکس حکمت آن شقی را باوه کرد

(۴) ای برادر بر تو حکمت جاریه است

(۵) گرچه در خود حانه نوری بافته است

- (۱) هُنْتُ قَدْ صَارَ أَحْمَدُ أَحْمَرًا
وَهَجَّ عَارِيَّةُ إِسْدِرَ قَدْ
(۲) وَلَوْ ائْتَمَقْتُ وَالنَّيْتُ ائْتَلَى
اَأْتَتْ غَيْرَ الشَّمْسِ فِيهِ مِنْ مَسِيرِ
(۳) وَ إِذَا مَا الْبَابُ قَالِ وَأَجْدَارُ
أَيْسَ مِنْ غَيْرِي أَصْبَاءُ وَالسَّ
(۴) وَلَهُ الشَّمْسُ تَقُولُ يَا نَلِيدَ
إِذَا عَیْبَ أَنَا فَأَصْدَقَ ظَهَرَ
(۵) وَأَارِیَاضَ فُلْنِ هُدًى الْحَصْرَةُ
فَرَحًا صَحَبْتُ كَمْ مِمَّا أَجْدُودُ
(۶) فَبِیْ حَوَائِجِ تِلْكَ فَضْلِ ائْتَمَقْتُ
اَنْظُرُوا اَنْفُسَكُمْ إِذَا اَغْدَرُ
- أَيْسَ بِأَلْأَحْمَرِ ذَاتًا يَا تَرَى
صَرْبٍ . فِيهِ فَهَاجَ وَأَتَقَدَّ
بِأَصْبَاءِ كَالشَّمْسِ بِالنُّورِ أَجَلَى
لَا تَرَا أَتَوْرُلَهُ مِنْهَا سِيرِ
وَجِهِي ذَاتًا أَضَاءَ وَ أَتَارُ
عَكْسَ بِي لِي لِي كَانَ أَنَا
مِنْ لَيْلِ اللَّيْلِ بِقُصَانِ يَزِيدُ
لِي عُشِيَّتُمْ ظِلَامًا وَ كَدْرُ
ظَهَرْتُ مِنْ ذَاتِنَا وَالْمَضْرُ
لَطَفْتُ حَسَمًا شَتَّ حَسَنِ الْوَرُودِ
أَتَمُّ يَا أُمِّ خَلَوْا الْجِدَالَ
هَلْ يَغْيِرِي تَلَطَّفُ أَوْ تَزْهَرُ

- (۱) گرچه آهن سرخ شد او سرخ نیست
(۲) گر شود بر نور روزن با سرا
(۳) ورد در و دیوار گوید روشنم
(۴) پس بگوید آفتاب ای نارشید
(۵) سبزه ها گویند ما سبز از خودیم
(۶) فصل تابستان بگوید ای امم

برو عاریت آتش زی است
تو مدان روشن مگر خورشید را
بر تو غیری ندارم این منم
چونکه من غایب شوم آید بدید
شاد و خندائیم پس زیبا خدیم
حویش را ببید چون من بکدرم

دَائِمٌ لِلْحَسَنِ فِيهِ وَالْجَمَالِ^(١)

سرالروح :وما أئدى المحاح .

انت من گمت . سم دي الهذهله .

قد حيتت برور و هما

لا يصم فاصطبر حتى اذا

يذهب والحزن يبقى لك

حفر و قبراً وفيه تركوك

جعلوك راح كل منهم

ذلك من كان من الحب لك

من غرام به حتى اهلكا

تلفك و التسمع كان و المضر

لمع النار به ذلك لزمان

(١) ها هو الجسم يتنجح و دلال

وله لطفاً و ريشاً و جناح

(٢) قالت الروح له يا مزيله

يوماً او يومين من فيضي انا

(٣) عنحك و الدل في هدي الدما

اطمئنتك و كل ما بك

(٤) من بحر البحر هم قدمسكوا

طعمة الحيات و التمس هم

(٥) يمسك الله من سر بك

دائماً قد امتك كم هلكا

(٦) تلع الروح بك ما ان ظهر

مثلاً في الماء كان الظليان

(١) استغل قدس سره من لاشنة الالامية الى الالاشنة لالاشنة

روح پنهان کرده فرو پرو بال

بك دو روز از پرتو من زیستی

باش تا که من شوم از تو جهان

طعمه ملوان و مودات کنند

که به پیش تو همی مردی بسی

پرتو آتش بود در آب جوش

(١) تن همه نارد بخوبی و جمال

(٢) گویدش ای مزيله تو کیستی

(٣) غیج و نازت می نگنجد در جهان

(٤) گرم دارافت نورا گوری کنند

(٥) بینی از کند تو گیرد آن کسی

(٦) بر تو روح است بطق و چشم و گوش

(١) مِثْلًا لِلرُّوحِ فِي الْجِسْمِ اللَّعِ
 سَمِ الْأَتْدَالِ فِي رُوحِي .
 (٢) إِنَّ رُوحَ الرُّوحِ وَيُسَجَّبُ حِينَ
 صَارَ الرُّوحُ كَمِثْلِ نَدْبِ
 (٣) مَا فَوْقَ الْأَرْضِ مِنْ هَذَا سَبَبِ
 كَيْ تَوَمَّ أَيْدِي دِي الْأَرْضِ نَصَبِ
 (٤) فَيَوْمَ الَّذِينَ يُدْرِكُهُمْ
 شَاهِدُ أَحْكَامَاتٍ يُعَذِّبُ عَذَابِ
 (٥) هِيَ جَهَنَّمُ حَدَّثَتْ أَخْبَارَهَا
 بِأَكْلَامِ الْأَرْضِ هَبَّتْ وَأَشْجَرُ

کار و صده به یحیی اعزع^(١)
 ..کان من نور سرور و هدا
 رخنه عن روح المعذبین^(٢)
 من ه روده له تقصیر
 اصع راسی جد و طمس
 شاهی بی وضع و حقیر
 درت دکت به نصایح^(٣)
 عده الارض ما فیها دت
 و دت عام آرها
 به و آشوت و اع ارهر

(١) سجده - امرع (٢) ای روح الروح و هم الارواح الدین سور الروح سرکه
 مطارهم لعلیه لم یسجد رجنه و عده من روح الباتک الروح تکون کذا ای فالین اللدی حرکت به
 لروح لا اعتدال کان الروح من الارواح و ار روح لروح معصده سرکه اصدر لایان اروح
 لاصدی مبی نور عشق الی و مار جنة ظهرت سبب بعد المرشد و د وقع سبب لایان به
 استتر نور مطارهم بعد عیوم الکثرة فترجع روح الباتک کالین لندی لا روح له و لم کان سبب
 مول الروح لایانیه و لاستک و قان مولانا (سر از دو سهم من بر دمن) (٣) لایه می
 سور الواعیه دارلرت لاریس دیرالها و اخر حد الارض اندلها و ول الاسان مالها یومشد تعذت
 اخبارها بان ربک اوحی لها -

پرتو اندال بر جان من ست
 جان چمن گردد که سجان من ندان
 تا گواه من یود در یوم دین
 بن دمن اشد گواه حالها
 در سخن آمد زمین و خارها

(١) آتچان که پرتو جان من تن است
 (٢) جان جان چمن و اکشد پاراز جان
 (٣) سر از بن رو مینهم من بر دمن
 (٤) یوم دین کو دلرب دلربا
 (٥) کو تعذت جهنة اخبارها

(۱) لَا نَكَ كَالْمُسَمِّي بِالظُّرِّ
فَمِنَ الْبُذْهِيرِ قَطُّ مَا حَرَّحَ
(۲) فَمَكْرٌ وَطَرٌ قَدْ فَسَدَ
قُلْ لَهُ رُوحٌ دَاكٌ فِي ذَا لِحْدَارِ
(۳) نَطَقَ مَاءٌ نَطَقَ أَرْضٍ نَطَقَ طِينٌ
كَانَ مَحْسُوسًا بِسَرٍّ وَعَدْنِ
(۴) إِنْ ذَلِكَ أَعْتَمَى أَمَّكَرَا
بِحَوَاسٍ لَا تَبْصَرُ وَدَرِي
(۵) قَالَ دَاكُ أَرْضٍ أَسْوَدَاءُ كَانَ
كَمْ خِيَالٍ عَلَى رَأْيٍ وَدَرِي
(۶) نَى لِمَكْرٍ كَانَ مِنْ ذَلِكَ أَسْوَدُ
ذَا الْخِيَالِ لَهُ فِي الْأَفْكَارِ قَدْ

مَنْ إِلَى الْمُتَقُولِ فِي الْحَكْمِ نَظَرُ
عَقْلُهُ لِلشَّيْءِ وَالْوَهْمِ عَرَّحَ
أَمَّكَرَ ذَا الْمُسَمِّي مَا وَرَدَ
بُصْرَتِ أَنْتَ مَكْرٌ شَمْسُ السَّهَارِ
لِحَوَاسٍ نَصْفُوهُ عَيْنِ الْيَقِينِ
تَعْرِفُ كَشَرِّحَ لَهُ تَدْرِى الْبَيَانِ
مَا مِنْ الْخَنَاطَةِ قَدْ ظَهَرَ
بِهَا قَاسٍ بِحَاسَاتِ الْوَرَى
فِي آوَرٍ فِي رَأْسِهَا الْمُتَقُولِ بَانَ
أَوْرَدَتْ مِنْ دَا وَكَلَّ مَا دَرِي
وَلَكْفَرٍ شَدِيدٍ وَالْعَمَادِ (۱)
صَرَبَ فَوْقَهُ وَالْأَرْشَدَ فَقَدْ

(۱) ای اثر سوء عودۀ اسمعی و حدّ حدّ المکر صرب علیه یعنی نطق الحماة جمعی علی حس

اسمعی بحیوانی فطن لامداد کفیه واکر کل ما حتی عینی حسه -

عقل از دهیبر می باشد بروی
گو برو سر را بدان دیوار زن
هست محسوس حواس اهل دل
از حواس انبیا بیگانه است
سبب خیالات آورد در رأی حق
این خیال مکرری را زد برو

(۱) فلسفی گوید در عقولات دور
(۲) فلسفی مکرر شود در مکر و طر
(۳) نطق آب و نطق خاک و نطق گل
(۴) فلسفی گویند مکرر حیوانه است
(۵) گویند او که بر تو سودای خلق
(۶) بلکه عکس آن مباد و کفر او

(١) وَإِذَا مَا الْقَلَمُ يَبْحَثُ كَافٌ
أَنْتَكِرَ عَنْ مَسْنَدِ الْمَرْوَحِ بَازٍ (١)
فِي ذَلِكَ الْآيِ صَارَ وَالْمَعْنَى

(١) لأن الله تعالى اوضح عنه في القرآن في مواضع منها في سورة الجن فوجود الجن وآم كثير من اعوام ماعدى الخواص فان للثلاث سبع مراتب (١) مرتبة الدلت لان كل قول وفعل اثرأ تاماً فاداء عمل به يظهر الاثر سودعة تحت لاعمال والافعال والخواطر فاداء فعل لضعاف والمسام واعتزل عن لزام وجميع المظاهر عما لا يرى بصيره الكشاف لمصور ويقف على حال كل واحد ويصل الى باب الشعور الى حيث اضر وأسب مع حسن ولا غدر على العروج الى الافلاك وهو الكشف يشترط فيه الرهبان واداءت على هذه العناية بعشر الاول من رتبة اهل الله فيحتاج ان سلك الى المرتبة الثانية (٢) وهي مرتبة النفس من يرى على سبع شريعة المصطفى ويسعى طلبه انواع المجاهدات والرياضات فاداء حصل على له ومرتبة المتكوبة يرى الروحانيات ويميز صكاً من الكرامات يرى المعنى لو فقه من لدرج اى العرش وفي هذه المرتبة المرمى للشريعة وكلمات هل الله ولقاء شيعى من لنكون به مدح الى النبوك الى المرتبة الثالثة (٣) وهي مرتبة القلب وهي لا تيسر الا سرية مرشد شواقي حواء عطسية قواء حسنة ويصح عنه اصلاق به هل قلب متمكن باستعبات الانانية ويندر بالميوصلات المدوبة ويلحق رتبة الارادة ففتح الى المرتبة الرابعة (٤) وهي مرتبة السرانية داووم على المجاهدات المعينة من الرشيد بالذكر القلى والجهري حصلت لقواء لغنية لطافة فيكون سرّاً مسعد مع المتكويين مشاهد متصاير الاسباء والاعمال فيكون مستجاب الدعوة ملحقاً بمرتبة الاولاد متصاير البراءة على ادواء درجته من له عدة مدعى الربوبية فتعبد عليه طريق الوحدة ولله يدب الى المرتبة الخامسة (٥) وهي مرتبة الروح فبعض منه ماسوى لله بالحدبة الرحمانية الخامسة من لتوجه لقاء واستديم الى المرشد فتعبد روحه فلا شائق الى حنة ولا يخاف من سار فتعبد روحه بالعبادات الصعبة بحمالية بكل ما خطر له تعبد له صورة عيائراً من كدالاته فيسمى برداً وكل من يحب هذا يكون مقبول لغواص ويكون علمه ليداً يكتم مع ملائكة وروحانية الاسباء فتعبد الى المرتبة السادسة (٦) وهي مرتبة العبد وهي نهاية مرتبة السالكين وبداية مرتبة الوصيين وهي مرتبة الجبروت والعباد الاول وعقل الكل وحس الكل ولا توجد فيها انسية ولا يكون رؤيه بل الحجة على ولا يكون علماً بل عين العلم فيكون مظهر علم الله ويقال لها مرتبة الفناء بالله لاحس الفناء بالله وهي مرتبة الاقطاب فيسير الى المرتبة السابعة (٧) وهي مرتبة غيب الغيوب عبارة عن الفناء بالله والفناء بالله ولا يكون بها شعور قطعاً لكونها محواً مطعناً وهي عبارة عن المقام المحمدى فيوسم نام ابرهمن فاداء علمت هذه فاعين ان شردمة افلاسة المنكرين لوجود الجن اهل مقداراً من الرهبان واداء ثم سر رؤية الجن وصدق الجباء فيقول لها (كربديدي ديورا خودرا به بين)

(١) فلسفى مر ديورا منكر شود درهمن دم سخره ديوى بود

- (١) وَإِذَا الشَّيْطَانُ لَمْ تَنْظُرْ إِلَى
فَالْجَوْنُ فِيكَ لَوْلَا أَنْ يَبِينُ
(٢) كُلُّ مَنْ فِي قَلْبِهِ شَكٌّ عُدِيَ
قَلْبِي فِي الدُّنَا قَدْ سَتَرَا
(٣) رَبُّمَا أَبَدَى اعْتِقَادًا وَفَقَّ مَنْ
عَرَّقَ ذَاكَ الْقَلْبِي سَوْدَا
(٤) حَذَرَا يَا مُؤْمِنُونَ هُوَ كَانَ
عَالَمٌ فِيكُمْ وَبِيعَ لَا ابْتِهَاءَ
- تَفَيْسِكَ .. أَنْظُرْ زَمَنًا بَيْنَ الْمَلَأِ (١)
لَمْ تَكُ الزَّرْقَةُ ذِي فَوْقَ الْجَيْنِ
وَأَعْتَقَادٌ لَهُ بِالضَّعِيفِ بَدَى
هُوَ قَصْدُ الدِّينِ قَوْلًا أَظْهَرَا
أَيُّقِنِ الدِّينَ وَ الشَّرْعَ رَكْنٌ
وَحَقُّهُ .. وَ الْمُصَرَّ فِيهِ بَدَى
فِيكُمْ سَمَ تَخْطُصُوا مِنْهُ زَمَانٌ (٢)
لَهُ صَمِ الْأَرْضِ كَلَا وَالسَّمَاءِ

(١) قل ابو العباس بر تبييه لم يحالف احد من المسلمين في وجود الحق وعلمه محبوب طوئ
لكفار من اليهود والنصارى وان وجد فيهم من شك كالجهنية والمترلة وهم ثلاثة انواع (١) عماريت
لا يقدر على السجود بين الاسلام والمسيح بل يسكنون الآسدة واجرائر وصورتهم مهيبة لا يقدر على
تعمل رؤيتها لاسان (٢) ارادل ولهم نفق بالاسان ومنهم من سكن العرائر وحرمانات الحمام والامكنة
البنية وبعضهم كفرة ومنهم من سكن لدرابل وسن احيوانات يدل لهم بالعربية (ديو) مكسر الد
يسبقون بوجود كل حيوان ويسجدون لله بالاسان يرون صورة الارادل ولا خلاف (٣) ان ابرق جنتهم
مؤمنون واكثرهم اهل سلوك منهم حيوة وجنوة و مولوية و تشدية و برامية يعنون الصلوة ولا
قدرون على قرب اهل الكمال لحرارة بوزهم حملوا من قوى العناصر الارسة لكن البارية غالبة عليهم
والاعتقاد بوجودهم ركن من اركان العقائد (٢) اي ان مشرب الفلسفة فيكم موجود لان فيكم عالما
كثيرا جدا لانهاية لست ومن المشهور ان الاسان عالم اكبر نسخة جامعة عقله ملك محيط وعياه شمس
وقمر وبقية حوامه كوكبه وعاصره الارسة العراحو السوداء والبيعمو لدم وعروقه ابرو ومصوله الارسة ثم
ومعته وفرح وعشرة وشعره نبات وعظامه جبال وروحه ملائكة ولحمه لامدة شيطان وغضبه سباع

- (١) گریدبندی دیورا خود را به یس
(٢) هر که را در دل شک و یی جای است
(٣) می نماید اعتقادی گاه گاه
(٤) العنر ای مؤمنان کو در شماست
- بی جون نبود کدودی بر جبین
در جهان او فسخی پنهانی است
آن رگ فلسف کند رویش میاه
در شماس عالمی بی منتهاست

- (۱) مِلَلٌ سَعُونَ وَاثْمَانٌ تَمَامٌ
وَيَاكَ مِنْ شَرِّ يَوْمٍ فِيهِ لَيْتُ
(۲) كُلُّ مَنْ كَانَ مِنَ الْإِيمَانِ دَا
فَكَمِثِلِ الْوَرَقِ مِنْ خَوْفِهِ
(۳) فَمَنْ أَيْسَ وَاشْطَبَانِ أَتَتْ
أَنْ رَأَيْتَ نَفْسَكَ مَرَّةً حَسَنَةً
(۴) وَإِذَا مَا الْفَرُّ لَمْ يَرْجُحْ قَبْلَ
كَمْ لِأَهْلِ الدِّينِ حَاءٌ . وَرَأَيْتُ
(۵) فَعَلَى الدُّكَّانِ كُلِّ مَا أَمْسَتْ
ضَحِكَتُ لِمَا مَحَكَتُ الْإِمْسَحُوتُ
- فِيكَ يَا مَنْ أَتَتْ قَرْدُ فِي لَأَنَامٍ (۱)
مَعَهُ يُمْدِي يَدًا طَوْبِي وَشَكَ
وَرَقٌ فِي كَمَةٍ حَافَةِ الْإِدَى
رَحِمٌ يَرْحُوا دُؤُو حَتْمِهِ .
كُنْتُ مِنْ دَاغِ عَجَبٍ وَضَحِكْتُ
صَاحِبًا بِشَيْتٍ حَيِّمَا مَا رَكُنْتُ .
وَهُوَ أَنَّ الْمُدِي فِيهِ رَيْبٌ (۲)
عَنْهُمْ الْوَيْلُ الْكَثِيرُ وَالْفَرْعُ
طَبِي سَلْدَهَبُ حَمِي الْبَسَاسِ
حَمِي كَأُدهَبِ يَنْ عِيُونُ

(۱) ای ن لعمد و لرحم الله لعمد لعمد ایمن کما موجوده است اذ هم بعد مرثه اعراف
فان وجدته بحوب والا يقول ن سیدنا ومولا ، ول لک من ذلک یوم لندی تطهر نیک اجل
والحل لاعمه نیک یذا ای اعافاً مواضع نیک ن مستمعاً من للاحلاق الدمیه (۲) ای صا بعض
مرو لروح مکتوب ن تطهر العقائد و لصدات حدحروج الروح من لندن کم یأسی من مراهن الدین
ویراهم وین کثیر عال تعالی فی سورة البجدلة (یوم سبهم الله جمعا فیستهم یما عملوا احصاه الله
ورسوله وسوء واهه علی کل شیئی شهید) اخرج الصراهی فی الاوسط عن جابر قال قال رسول الله (ص)
کل نفس تعثر علی هواها من هوی الکمر فهو مع لکفر ولا یسمعه عمله شیء-

- (۱) جمله هفتاد و دو ملت در تو است
(۲) هر که او را برگ این ایمان بود
(۳) بر بیس و دیو زان خندیده ای
(۴) چون کند جان باز گونه پوستین
(۵) بردگان هر زو نما خندان شده است
- وه که آن روری برارد از تودست
همچو برگ از بیم او لرزان بود
که تو خود را نیک مردی دینه ای
چند واویلا بر آید ز اهل دین
را که سگ امتحان پنهان شده است

(۱) یہ استبر لا ترفع

کے لئے فضلا بیوم لا متعاجل

(٢١) ذهب راف التساوي مع ذهب

مطار، سهار، نده

(٣) بِلِسَانِ الْحَالِ طَلُقَ الذَّهَبُ

وقت یامی روز حبس - ۴۸

(۱) ستم شدتی میں لوف میں

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

(۵) من دلائل و بھتہ شیعہ دہ حصہ

[illegible]

معمر شایب حیات فیہ رحمہ

المحير و الملاد و الامان

حاصل الاثر في السير في الدين ضرب (١١)

نقی وہ تہائی اُرس

أب. وخسر. ومأ. بالطب

نظہر . حمی . تحب اُستقار .

كان في ذلك "ليس ذو الكفر الذين"

وہیں لاکھ اصحاب یقین

تاریخ ۱۲۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱) کی دہ قریب ۱۰۰۰ روپے ہر حرف یعنی الف و ب و ج و د کے لئے ایک ایک روپے اور اسی کے

المادة ٢٠ - نظر يوم الثلاثاء (٢٠) من هذا الشهر في المحكمة المختصة في الدعوى، فمع الاستدلال والاحتياط.

وہم کہ مسرتہ الامامہ لا یجوز فیہ

(۱) پرده ای ستار از ما وامگیر

(۶) قلب پہلو میریدہ بازار بہ شب

(۳) باریان حال گوید در کہ ماش

(۴) صد ہزار سال الیوس بعین

(۵) بنده ردنا دم از بازی نه داشت

باش اندر امتحان هارا محبر

تصار روز می درد دهب

ی مرور و برآیند روز فاش

ود رائد و امير المؤسس

گشت رسوا همچو سر لب وقت چاشت

فی بیان دعاء بلعم بن باعورا بأن موسى (ع) وقومه حاصروا هذه

البلدة أرحمهم بلا مراد وفي بيان استجابة دعائه (۱)

(۱) يَا بَنِي بَاعُورَا الْقَدِيمِ بِلَعْمِ كُلِّ خَلْقِ الْعَالَمِ وَالْأُمَمِ
فَتَمُوتُوا عَذْوَةً عَيْسَى الزَّمَنِ لَهُ لَأَدْوَا فِي عَظِيمِ الْمُحَنِ
(۲) اِسْوَاهُ اَبْدَا مَا سَجَدُوا لَهُ فَرْدًا فِي الرِّزَايَا عَمِدُوا
بِدُعَاؤِ حَقِّ الدَّاءِ الدَّوَاءُ لِتَسْقِيهِمُ الرِّءَا صَارَ وَالشَّعَا

(۱) قال تعالى في سورة الاعراف وابل عليهم (ای اليهود) ما الذي اتسده آيات ما سلح بهم
(ای حرج بکمره) وهو بلعم بن باعورا من عماء بني اسرائيل يدعو على موسى واهله له شتى فدعاه
فاقتب عنه وابتلع لسانه على صدره (فدعه) لثقله فكان من بني اسرائيل واوشنا لرفضاء بها ولكنه
اخذ الى الارض واسع هراء) كان يسكن بلدة بلع من ارض الشام وامر موسى (ع) بعد هلاك فرعون
للمعادرة الحدرين معهم وبرزل اصف جبل حبان فرب بلع فثكر الجبارون وركبوا بني بلعم لانه كان
مستجاب الدعوة فالتسوا منه ان يدعو على موسى فتمنع موسي او اليه بروجته ما اطمعوه فاعمال
الكثير فاعتز بكمكرها واراد ان يدعو على موسى فصرف ودعى على نومه فقال (بعد مر الله تعالى) كذا
ذكره في النهج القوي - واما شعر العلوم في شرحه ان باعورا كان من بني اسرائيل ومن الكهنة
وكان عنده الاسم الاعظم الذي من حومه استجابة لدعائه فله النفا اليه الجبارون من موسى (ع)
والنوم الدعاء فتمنع اولائهم ليعو عليه فدعى على موسى وقومه فاستجيب دعائه ووقع الجحش
في قوم موسى فعدلوا له (ادهب است وركب معاتلا ما ههنا دعون) فرجع موسى ثم دعى على بلعم موسى
الاسم الاعظم واسع الشيطان كما ذكر في الالة اللف

دعا کردن بلعم باعور که موسی (ع) و قومش را از این شهر که حصار داده اند از بی مراد

مردمان و مستجاب شدن دعایش

(۲) بلعم باعور را خنق جهان سعه شد مانند عیسی زمان
(۱) سجده نوردن کسی را دون او صحت و تنحور بود افسون او

- (۱) مِنْ كَمَالٍ مَعَ كَبِيرٍ فَذَ ضَرْبٍ
 مِثْلًا أَنْتَ سَمِعْتَ حَالَهُ
 (۲) مِثْلُ إِبْلِيسَ وَمِثْلُ نَلْعَمِ
 مَاءُ الْفَحْمَى أَوْ ظَهْرًا
 (۳) وَكَلَّا الْأَثْنَيْنِ ذَيْنِ أَشْهَرَا
 كَيَّ عَلَى مَنْ بَقِيَ الْأَثْنَيْنِ ذَا
 (۴) وَسَطَ الصَّحْرَاءِ لَوْ هُمْ قَتَلُوا
 وَاحِدًا مِنْهُمْ أَوْ اثْنَيْنِ فَقَطْ
 (۵) كَيَّ إِلَيْهِمْ أَهْلُ تِلْكَ أَقْرِبَةٍ
 رُؤْيَا الْمُصَيَّنِ ذَيْنِ بِأَنْسَلِ
 (۶) فَعَلَى الْمَشَقَّةِ الْعَالِيَاءِ قَدْ
 حَسِمًا مِنْ غَيْرِ ذَيْنِ كَمْ لَصُوصِ
 قَوْقَ مُوسَى كَمَهُ دَامَ الْقَلْبُ
 كَيْفَ ضَلَّ كَدَرَ أَعْمَالَهُ
 فِي الدُّنَا . الْوَاسِعَةِ ذِي الْقَدَمِ
 وَجَدَ مِنْ دُونِ شَكٍّ وَمِرَا
 الْآلَةِ أَظْهَرَ مَا سَتَرَا
 فِي مَرُورِ الْعُلُوبِ يَشْهَدَانِ
 اللَّصُوصِ وَبِهِمْ قَدْ مَنَلُوا
 سَحَوَا لِقَرِيْبَةٍ . شَوَا السَّخَطِ
 تَنْظُرَ دَوْمًا بَعِيْرَ الْعِبَرَةِ
 لَهْمُ السَّجْنِ أَوْ أَقْبَدَ الْأَجَلِ
 عُلُقَ اللَّصِيْنِ ذَيْنِ وَاعَدَ
 فِي حَصِيْبِضِ الْقَهْرِ . لِرَأْسِ تَقْوَصِ

آنچنان شد که شبیستی تو حال
 همچین بود است پیدا و نهان
 تا که باشند این دو بر باقی گواه
 یک دو تر در سدی ده را بشان کشد
 رؤیت ایشان بوشان همچو بند
 ورنه اندر قهر بس نذران دند

(۱) پنجه زد با موسی از کبر و کمال
 (۲) صدهزار ابلیس و بلعم در جهان
 (۳) این دورا مشهور گرداید اله
 (۴) رهنمان را در میان چون کشد
 (۵) تا ببینند اهل ده گیرند پند
 (۶) این دو دزد آویخت بر دار بلند

(۱) وَ لَمَّا رَأَى الْمَلَأَئِكَةُ لَيْتَنَ سَقِ

إِنْ قَتَلْنِي لَقَهَرٌ لَا تَحْصِي بَعْدَ

(۲) أَنْتَ مَقْتُولٌ وَلَكِنْ كُنْتُ فِي

رَحْلِكَ اللَّهُ اللَّهُ يَكَا

(۳) مَعْنَى الْمَقْتُولُ مِنْكَ أَكْرَأَ

وَيَقْعُرُ سَاعِ أَرْضِ إِي

(۴) وَلَمْ يَلَمْ قِصَّةَ عَادٍ وَ ثَمُودَ

لَتَرَى أَنْ أَمِيقِينَ لَمَرِ

(۵) أَنْ هَذَا الْخُشْفُ وَالْقَدْفُ وَمَا

قِيلَ مِنْ عَزْرِ لِنَفْسِ أُنْقَهَ

ذِينَ الْأَتَمِينَ. اللَّصُوصُ الْعِزُّ عَقِ (۱)

. لَا وَلَمْ تَوْصَفْ بَحْضِرٍ وَبَحْدُ

حَدَّكَ بِالْمَدَائِثِ مَقْتُولًا صَعِي

أَنْ تَمُدَّ أَكْرَأَ مِمَّا لَكَ

دَاكُ أَنْ تَصْرِبَ يَدًا... مَقْتَحِرًا... (۲)

أَسْعِدِ نَجْرَكَ. زَهْنًا لِسْلًا...

لَتَ قَصَّ اللَّهُ مِنْ لُطْفٍ وَخُودَ

عَدَبِ أَمَقُولَةٍ وَ الْمُؤْتَمِنِ

حَاءَ مِنْ صَاعِقَةٍ آيِ لِمَا

وَوَكَمَا لَأَسِرَ حَوْتَهَا فَائْتَقَهُ... (۳)

(۱) سَقِ لَكَام مَعْنَى أَنْ يَهْوَلَ فِي الْأَصْلِ (أَنْ دَوَّرَ بِرَجْمٍ سَوِيْدَةٍ مَرْدٍ) سَفْعَةُ تَبِيْعَةٍ

(مَسْحُو الْعَرَبَةِ الْبَيْدِ سَقِ) (۲) أَيْ نَظَرَ إِلَى الْمَسْ لَبِ عَارِضٍ دَمِ (ع) وَاعْتَرِضَ أَيْ مَعَهُ لَبِ عَارِضٍ

مُوسَى (ع) (۳) فَإِنَّهُ لَيْسَ بِمَا جَرَاءَ الْمَلَأَئِكَةُ بِحَارِبُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَدًا أَنْ يَسْجُورَ وَ

يَصْلُحُوا وَفِي الْحَدِيثِ الْقَدْسِيِّ مَنْ دَمَ حَبَّتِ الْأَشْيَاءُ لِأَجْلِكَ وَحَبَّتْكَ لِأَجْلِ مَنْ فَكُنْ أَسْرًا لِي تَكُنْ

الْأَشْيَاءُ لَكَ

کشتگان قهر را تنوان شعرد

لله الله با منه ر تداره بیش

در تک هضم زمین زمر آردت

با مدای بسیار با رکی است

شد مان عمر نفس با طقه

(۱) این دور برچم سوی شهر مرد

(۲) تاریخی بودی در حد حویث

(۳) گریزی بر تاری تر از خود

(۴) قصه عاد و ثمود رهبر چسب

(۵) این شان خسف و قدف و صاعقه

- (۱) كُلُّ حَيَوَانٍ لِإِنْسَانٍ قَتْلٌ
يَالْيَسِيبُ أَقْتُلْ أَتَدْرِي الْعَقْلُ مَنْ
أَنَّ عَقْلَ الْحَيَّةِ عَقْلٌ بِالنَّظَرِ
(۲) كُلُّ حَيَوَانٍ إِلَى أَوْحَشٍ أَنْسَبَ
دُونَ حَيَوَانٍ إِلَى الْإِنْسَانِ قَدْ
(۳) دَمُهُ لِلْمَخْلُوقِ قَدْ صَارَ سَبِيلٌ
قَدْ عَدَى الْوَحْشَى قَرٌّ وَبَرٌّ
(۴) بَرْدُ الْوَحْشَى مِنْ هَذَا النَّسَبِ
وَعَنِ الْإِنْسَانِ رَأْمٌ الْأَنْحِرَافُ
- كُلُّ إِنْسَانٍ لِعَقْلٍ . أَوَّلِي
هُوَ عَقْلُ الْكَلْبِ .. كَمْ حَادٍ وَمَنْ ..
يَحْسَبُ لَكِنْ ضَعِيفٌ بِالْأَثَرِ (۱)
وَمِنْ الْإِنْسَانِ قَرٌّ وَهَرَبٌ ..
عِي . قَرْبُهُ مَا حَبَّ إِنْغَدَ
إِذَا هُوَ حَمَلًا مِنْ الْعَقْلِ الْعَلِيلِ
دَمُهُ حِينَ اسْتَبِيحَ فِي الْخَطَرِ
سَقَطَتْ إِذَا لَمْ يُؤَدِّ مَا وَجِبَ
.. وَلَدَى بَرَّتِهِ أَبْدَى الْخِلَافِ ..

(۱) عقل الكل هو عقل الدود الذي انت به الاساء وورثته لاولياء والمعل لخرى هو عقل
المعش الذي لا يرقى به الى مدرج العلا اصعابه كالهوان منهم مأوسه ومنهم مفره

- (۱) جمله حيوان را بى انسان بکشد
(۲) هوش چه باشد عقل کل ای هوشمند
(۳) جمله حیوانات وحشی زادمی
(۴) خون آنها خلق را باشد سبیل
(۵) عزت وحشی بدان ساقط شده است
- حمله انسان بکشد از بهر هوش
عقل جزوی هوش بود اما گزند
باشد از حیوان اسی در کمی
زاینکه وحشی اند از عقل جلیل
کامر انسان را مخالف آمده است

- (۱) فإِذَا عَزَمْتَ أَتَيْنَ تَكُونُ
إِذْ كَيْفَ الْحُمُرِ الْمُسْتَمِرَّةِ
(۲) أَبَدًا قُلُوبُ الْبُحَارِ لِلصَّلَاحِ
لَوْغَدَى الْوَحْشِيُّ قَرًّا وَرَمَحَ
(۳) هَبَكَ عِلْمَ زَاجِرٍ مَا وَجَدَا
فَالْوَدُودَ لَهُ لَمْ يَعْتَرِ أَبَدًا
(۴) فَإِذَا الْإِنْسَانُ مِنْ دَاخِلِ النَّفْسِ
يَا أَيْمَنِي السَّامِي الْوَصَفِ مَنِي
(۵) فَإِذَا لَا حَرَمَ الْكُفَّارِ كَانَ
مِنْهُمَا الْوَحْشِيُّ قَدَامَ السِّهَامِ
- كُلُّ قَدَرٍ لَكَ مَا يَغْلُوا يَهُونُ (۱)
صُرْتُ فِي ذَا الْعَالَمِ يَا نَادِرَهُ
لَا يَرُوقُ وَالْدَمُ مِنْهُ يَبَاحُ (۲)
وَعَيِ الْحَرَّ لَا تَقَالِ حَمَح..
لِلْحُمَارِ أَنَّهُ يَنْدِي الرِّشْدَا (۳)
صَيْدَةً حَلَلٍ لِلدَّخِ أَعَدَّ..
صَارَ وَحْشِيًّا بِهِ لَمْ يَأْتِ (۴)
كَانَ مَعْتُورًا.. لَهُ الْقَصْعُ أَتَى..
دَمَهُمْ جَلًّا وَمَهْدُورًا مَهَان..
وَالرِّمَاحُ دَمَهُ جِلٌّ مَدَامُ..

(۱) قال تعالى في سورة المدثر (كأهم حبر مستمره) (ای وحشی) مرت من سورة بل سرده
كل امرء منهم أن يؤتى صحفاً مشرة (ای من الله یا تابع الیسی کما قالو) (لن تؤمن لك حتى
نزل علینا کتاما نقرؤه) (۲) ی کذا القوی انماست اوامر الروح باطاعة اوامر الشرع لا یعول
هلاکها لانها آلات لمکاسب العیون و ان استوحشت من الروح معانقه او امر لشریعة معنی الکمل
ان صیدونه مشکة الریاضات لیزلوا اوصافه البیة (۳) نسخة نایة - لقد اعد (۴) لرد من النفس
هو اوحی لاهی و الکلام السوی -

- (۱) پس چه عزت داشت ای نادره
(۲) حتماً گشت از بهر صلاح
(۳) گرچه هر را داشت زاجر نبود
(۴) پس چو وحشی شد از آن دم آدمی
(۵) لا حرم کفار را خون شدن مباح
- چون شدی نوحصر مستمره
چون شود وحشی شود خوفش مباح
همچو معذورش نیدارد ودود
کمی بود معنور ای یار سخی
همچو وحشی دیر نیشاب ورماح

- (۱) زَوَّجَهُمْ وَ التَّوَلَّدَ كُلُّ سَبِيلٍ
 إِدْهَمُ كَانُوا مِنَ الْعَقْلِ التَّجَلُّلِ
 طَرِدُوا مَا لَهُمْ عَقْلٌ عَدُوا
 بِالْأَدْلَاءِ . الطَّرِيقَ مَا أَهْتَدُوا .
- (۲) ثُمَّ عَقَلَ كَانَ عَقْلَ الْعَقْلِ قَدْ
 تَرَكَ وَ اتَّهَمَ مِنْهُ أَبَدٌ (۱)
 فَمِنْ الْعَقْلَةِ كَانَ اتَّعَلَّ
 نَحْوَ حَيَوَانِيَّةٍ . صَارَ الْأَذَلُ .
- (۳) حَالًا اسْتَمَعَ وَسَطَ هَذَا الْكَلَامِ
 قِصَّةَ بِالرُّوحِ وَاسْتَمَعَ تَامٌ
 خَسًا مَا عِشْتَ فِيهَا أَغْنِيَتْ
 وَلَهَا كَالْكَسْرِ صُنْ وَادْخِرْ .

(۱) بی آن دلت لعل للدی عر من عقل العمل ای ساحه و هو السی والولی لعل العمل من العقبة الی العوایة ودخل فی دمره لصوائت البائرة من الانسان - فان عمل بکرم عقل العامة العزلی للدی صحه وسعه موقوف علی الدماغ بل هو لعل للدی فله قدم الاملاک و ثبات الکوبین و جبریل صورته لنشایة و ظهوره مخصوص بالانبياء والاولیاء من لازم اودمرهم عندک و صار عقل الكل .

- (۱) جفت و مردمدانان جمله سبیل
 رانکه بی عقیده و مطرود و ذلیل
 (۲) ناز عقلی کو رمد از عمل عقل
 گردد از عقلی حیوانات نقل
 (۳) بشو اکنون در میان این سخن
 قصه از جان و بیکو گوش کن

فی بیان اعتماد هاروت و ماروت علی عصمة نفسهما و طلبهما

الامارة علی اهل الدنيا

- (۱) مِنْ هَارُوتٍ وَ مَارُوتِ الَّذِینِ
شهرای فی بابل باملکین
مَنْ هُمَا قَدْ أَكَلَا سَبَّ یَدَمَ
لَوْثَ مِنْ طَرِ . رَادَا عِظَمَ
(۲) فَعَبِی قَدْ سِیْهَمَا رَادَا اُتْعَمَدُ
ایتنقا فی وضولا و رشد
یَا تَرِی الْحَامُوسَ مِنْهُ لَا عِیْمَدُ
قَوْقَ لَیْتَ الْغَابَةِ مَا ذَا أَفَادُ
(۳) فَتَوَا حَامُوسَ هَاتَرِی فَعِلَ
بِأَ لَیْتَ أَحَابَ غَضَ فَرَبِ
(۴) وَ لَوْ الْحَامُوسُ نَالَشَوْ یَکُورُ
قَتَهَ الْلَیْثُ وَ اَبْ زَادَ کَمَاخَ
قَاتِلَ لَا بَدَّ لَهْ یَحْشُ اَسْلَاحَ

اعتماد کردن هاروت و ماروت بر عصمت خویش و امیری اهل دنیا خواستن

و در فتنه افتادن (۱)

- (۱) همچو هاروت و چو ماروت شهر
ار بطر خوردند زهر آلود تیر
(۲) اعتمادی بودشان بر قدس خویش
چست بر شیر اعتماد گاو میش
(۳) گرچه او را شاخ حد چاره کند
شاح شاحش شیر را پاره کند
(۴) گر شود بر شاخ همچو حاربشت
شر حواهد گور را ناچار کشت

(۱) از مرتن هویداست که هاروت و ماروت دو مرشد بودند و در بابل فرود آمدند و
سحر را میآموختند و مردم میآمده و بی نصرت مردم را از آموختن سحر منع میکردند - بسیاری
از مورخین میگویند هاروت و ماروت دو مرشدند که غرور و عجب در عادت خویش ایجاب
پدیدار شده از این روی حداد چهار شهوت مبتلا ساخته و در بابل برول کردند و گرفتار گناه
شدند سپس برای رهایی عذاب دنیا را برگزیدند و تا روز رستگاری در چاه بابل زندانی گشته اند -
مولانا برونق همین گفتار قصه را هم نظم فرمودند

- (۱) صَرَصَ الرِّيحُ الْمَدِّيَّ عَلَى الشَّجَرِ
فَمَعَ وَاهِي الْحَشِيشِ وَالْتَبَتَ
(۲) ذَلِكَ الرِّيحُ الَّذِي جَذَّ الشَّجَرِ
رَحِمَ يَا قَلْبَ أَنتَ يَقْوَاكَ
(۳) فَمَنَى الْقِدُومُ مِنْ عَصْنِ الشَّجَرِ
يَحْدُو قِطْعَهُ كَلًّا إِرْبَ
(۴) إِيكَرَ الْقِدُومُ مِنْ فَوْقِ الْوَرَقِ
غَيْرَ فَوْقِ الْأَصْلِ فَطُمَ صَرْبَ
(۵) وَمَنَى الشُّعْلَةُ مِنْ كَثْرِ الْقَطَبِ
وَمَنَى الْقَصَابُ مِنْ كَثْرِ الْغَنَمِ
ومع .. من أصله حر الحطرت .. (۱)
احسن .. كثر وجاد بالحیات ..
مَدَّ إِلَى ضَعِيفِ التَّيَاتَاتِ نَظَرُ (۲)
وَيْكَ لَا تَمَحَرُّ وَقَلَّ مِنْ أَدَاكَ
الكبير الصَّحْبَ مَا رَدَادَ كَرَّ
وله كَرَّ. سَوَاهُ حَطَبُ.
نَفْسَهُ مَا ضَرَبَ أَوْ أَوَّلَى فَرَقُ
حَدَّ حِينًا.. وَلَا رَامَ الْقَطَبُ..
تَجَدَّ غَمًّا وَيَأْتِيهَا الْقَصَبُ
يَمَرُّ .. أَوْ يَحْدُ مِنْ دَا الْم.

(۱) ای و ما کان د لک بمعن الا من الاستنکار والاعتماد علی انحصار و المعصاة (۲) لان
برای و سبیر لایحد لقصاء والفرد من صرصر انقصاء لاروب المعص و اسلا استنکار بمعن ثابتة -
انت من هواك

- (۱) باد صرصر کو دوختان میکند
(۲) بر ضعیفی گیاه آن بلوتند
(۳) تیشه را ز انبوهی شاخ درخت
(۴) لبک بر برکی نکوبد خویش را
(۵) شعله را ز بوهی هرم چه عم
با گیاه بخت احسان میکند
رحم کرد ای دل تواز قوت ملند
کی هراس آید سرد سحت سحت
جز که بر دیشه نکوبد تیش را
کی ومد قصاب زانبوهی غنم

- (۱) قَلَدَى الْمَعْنَى مِنَ الصُّورَةِ كَمْ
 ضَعُفَتْ.. دَانَتْ بِكَيْفٍ وَ بِكَمْ (۱)
 صِيرَ الْمَكُوسُ وَالْقَهْرُ أُنَانُ
 قِسْ.. وَحَدِيثُهُ دَلِيلًا رَاقٍ لَكَ (۲)
 لَهُ ذَا الْعَقْلِ الْمَبِيرُ وَالْمَشِيرُ
 مِثْلُ تَرَسٍ.. وَبِهِ الْخَلْقُ عِلْقُ..
 لَا سِوَاهُ وَبِهِ اللَّهُ أَعْدُ..
 كَانَ مِنْ مَعَاهُ مَعَهُ مُتَّحِدُ
 بِالْأَسِيرِ - مَعَهُ كُلُّ دَمَانُ..
 دَخَلَهُ وَالْخُرْجُ تَعَدَّ عَدَهُ
 بِالْهَوَىٰ يَا وَابِرَ الرَّأْيِ الْخَلِيلِي
- (۲) عَلَى الدُّوَلَابِ أَنْتَ ذَا الْعَمَلِ
 مِمَّ فِيهِ الدُّورَانُ مَا الْمَدِيرُ
 (۳) دُورَانُ الْقَالِبِ ذَا مَنْ خُلِقَ
 كَانَ مِنْ رُوحٍ مَسِيرٍ يَا وَلَدُ
 (۴) دُورَانُ الرِّيحِ ذَا أَنِّي وَجَدُ
 مِثْلُ دُولَابٍ لِمَاءِ الْقَهْرِ كَانَ
 (۵) حَزَرُ هَذَا النَّفْسِ مَعَ مَدَّةِ
 مِمَّ كَانَ عَيَّرَ مِنْ رُوحٍ مَلِي

(۱) قال في الهمج ساء على من تشبه في قوله (معيش) صير راجع الى الجرح فان مكوسة
 الفلك مع عظمتها من الله تعالى هاهنا لقوم متصرف في عالم الصورة بالواسطة وغيرها (۲) عقل كل
 منك معناه ومضى لبعثة ذات الله تعالى لان دور جميعها من حيث المعنى باداة الله تعالى -

- (۱) پیش معنی چیست صورت پس زبون
 (۲) تو قبایس از چرخ دولابی نگه
 (۳) گردش این قالب همچون سپر
 (۴) گردش این مد از معنی اوست
 (۵) جزر و مد و دخل و جرح این نفس
- چرخ را معیش میدارد مگوس (۱)
 گردش از کیست از عقل میر
 هست از روح مستر ای بحر
 همچو چرخ کو اسیر آب جوست
 از که باشد جز زجایای پر هوس

(۱) این بیت در بیان آنست که هر چه از صور عالم یافت میشود همه از معنی است و مرد از معنی
 ذات حق و در صورت معیات است

- (۱) رَبَّمَا جِيئًا تَسْوِيَةً بِجَدَالٍ رَبَّمَا سَوَّاهُ حَاءَ ثُمَّ دَالٌ (۱)
 رَبَّمَا الصَّلَاحَ لَهُ سَوْتُ وَجِيئٌ لِلْجِدَالِ صَيَّرَتْ خُصْمًا يَبِينُ
 (۲) رَبَّمَا سَوَّاهُ يَمْنَى وَالْيَسَارُ رَبَّمَا سَوَّاهُ وَرْدًا وَرَهْرُ
 (۳) وَكَمِثْلُ الْمَيْسِ الْغَالِثُ حُلْ عِنْدَ فِرْعَوْنَ دَا تَمَّا غَيْبُ
 (۴) وَكَمِثْلُ الْمَيْسِ اللَّهُ الْعَلِيمُ صَيَّرَ دَا الْمَضْرُورَ الْأَقْمَى الْعَظِيمُ
 صَيَّرَ ذَا الْمَاءِ مِنْ حَا كَى الْقَسَلِ
 عَمْرُ فِي خَوْفِهِ رَحْبَ التَّسْيِطِ
 مِنْ لَنَا سَوَى وَعَادَ بِالرِّمِيمِ
 عِنْدَ عَادٍ وَالْعَمَّا الْمَرْدِي الْأَلِيمِ

(۱) ای ابرو ح لا سبی من لسان ذاک الهوی المیس تارة بعمل جیئاً وتارة حاء ودالا و تارة عمل صیحا وجدالا ای تارة سطحه بالحروف المعرره و تارة بالبرکة ، تارة تستطغه بالکلمات الباعثة للعرب والحروف المنقطعة کن وحده علی الامراد بدل علی معنی قار الشخ فی الصوحات العجم من عالم الشهادة والحجرات والحاء من ء لم العیب و الدال من عالم الملك و الجحروت فادار کت هذه الکلمات صارت جعداً و بعد الانکار بعمل الروح الفس تارة صیحا و تارة انکاراً (۲) ای ربما سوه معادلات حسة کاروس والرهز معرحة و درساوته مفالات مبهمة کالشوک و انحصار

- (۱) گاه جیمش میکند گاه حاء و دال گاه صلیحش میکند گاه جیدال (۱)
 (۲) گاه یبیش میکند گاه یسار که گلستان میکند گاهیش حار
 (۳) همچنین این آب را بردان پاک کرد بر فرعون خون سهمناک
 (۴) همچنین بن باد را بردان ما کرده بد بر عاد همچون ازدها

(۱) ضمیرشین ماعل بر میگردد موبوی محمد و صاحبین گفته پس هو می است متوج و بر حرفی که تعلق گیرد و بر حرفی که اعتبار کند عین آن حرف و مخرج میشود و همین حال است اما پس در صبح وجدال و غیرها - از حاشیه نسخه لکناهور

- (۱) ثُمَّ أَيْضًا هُوَ ذَا الرِّيحِ جَعَلَ
زَمَانًا صُلْحًا وَ لَطْفًا وَ أَمَانًا
(۲) إِنَّ شَيْخَ الْإِسْلَامِ دَا الْمَعْنَى الرَّبِّعِينَ
وَهُوَ رَبُّ الْعَالَمِينَ الْبَحْرُ كَانَ
(۳) كُلُّ أَطْبَاقِ التَّيْسِطِ وَ السَّمَاءِ
فَوْقَ ذَلِكَ الْبَحْرُ مِنْ دَوْمًا زَخَرُ
(۴) حِمَلَاتِ بَقَرٍ وَ الرِّفْصُ الْكَبِيرُ
مِنْ أَلَمٍ زَمَانِ الْأَضْطِرَابِ
- عِدَمٌ مِنْ آمَنٍ حَقًّا وَ وَصَلُ (۱)
وَ سَخَاءٌ وَ أَمْبَارٌ وَ حَانُ
وَلِ اللَّهِ هُوَ الْبَحْرُ الْعَظِيمُ (۲)
بِالْمَعْنَى كُلِّ شَيْءٍ بِهِ نَأْتِ
مِنْ قَسْرِ رَهْمٍ طَرَهَاءُ
وَ طَمَى مَوْحَا وَ عِبَ بِالْأَدْرُ
فَوْقَ مَاءِ الْبَحْرِ دِي أَمْوَحِ الْكَبِيرِ
كَمِ حَانُ وَ نَأْتِ بِأَقْلَابِ

(۱) فان في الريح الحروف و لا لده اعراض لا تكون لا نفس والعن لا يكون الا
بإرادة الله تعالى وهه فانفس روح المردة داله وحاد زده روح الروح لا بأى سريه بعمل ان
شئى على دعوى القلوب من انفس من اصابع الرحمن نفس كعب يشاء فالانفس و الاولياء هم
كلمات الله و الحروف الدلمات هم لاعن لئامة علمة و الحروف الدقالات هم الوجودات بحسب
تفاوت اندجات لا يصهر لا نفس الرحمن و نفس دمع اللادة و الارادة لئامة لعنم و لعنم تابع
بحيث و جميع الصفات دئامة بالدت (۲) الصهر ان اليراد من شئى لدن معنى اندين ان
عربى المعروف بالسج الاكر فانه قال (لكل عبارة وابت المعنى من هو المقصود منه طهر) و قيل
ان الله د جسد الممدادى اى قول شيخ الدين الله هو المعنى رب العالمين و هو معنى بحر لئامة و نفسى
المتصرف و المتعنى في العالم و واسطة و غيرها لله رب العالمين و المقصود من الاشياء لئامة
انفسى و هو الله من قس و ما في الصور لئامة مقبول (جمله طابق دهن و آسمان)

- (۱) بار هم اين نادرا بر مؤمنان
(۲) گفتم المعنى هو الله شيخ دين
(۳) جمله أطباق زمين و آسمان
(۴) حمله ها و رقص حاشاك اندر آب
- كرده به صبح و مرعت و من
بحر معيهاست رب العالمين
همچو خاشاكي بر آب بحر رو
هم ر آب آمد بوقت اضطراب

- (۱) وَ إِذَا لِلْقَبْرِ تَسْكِينًا أَرَادَ
فَلْيَنْحَوِ السَّاحِلَ الْقَبْرَ قَدَفَ
(۲) لَهُ مِنْ سَاحِلِهِ إِذْ سَحَا
نَعْمَ قَدْ فَعَلَ مِنَ الصَّرَصِ
(۳) ذَا الْحَدِيثِ مَا لَهُ حُشْمٌ فَقَدْ
يَا فَنِي وَأَقْبَسَ الْحَدِيثَ نَابِ
- مِنْ حَدَائِلَ لَمْ فِيهِ وَ عِنَادَ (۱)
... وَ لَهُ أَوْقَفَ مِنْهُ فِي الظَّرْفِ
لِمَحَلِّ الْمَوْحِ عَدَوًا دَهْمَا (۲)
بِالْحَشِيشِ فَمَنْ وَ تَنْطَرُ
سَمَتْ هَارُوتَ وَ مَارُوتَ وَرِدَ
فِيهِ تَنْقَى مَرَامًا كَاوِيَا

فی بیان بقیه قصه هاروت و ماروت و فی بیان نکال عقوبت‌هایم ایضا
فی نشر نایل

- (۴) حَيْثُ دَنَسَ الْخَلْقُ وَ انْهَضَ طَهْرُ
فِي تَدْنٍ عَمْدَهُمُ الْحَدَّ عَدَرُ

(۱) بر سر طرف البحر ای حرجه من بحر الحدیث و طبعه ساحل الممتد یعنی الصورة
عبر منحر کذا (۲) ای لب ان البحر سحب القش من ساحله ليجل و نکال الموح من البحر
لذلك اعش ما منه الصرصر بالحنش کذا ان اراد الله تسكين قلب عاصه شعله ساحل الشرية
فيسكن و دا طبع بحر بکه جده امشق البحره مسهرك فكون امواج التنبات تاره و معاد حری
عسراء و تارة مجنونا و تارة لیلی -

- (۱) چو سکه ساکن خواهدش کرد از مرا
(۲) چو ن کشد از ساحش در موجگاه
(۳) این حدیث آخر ندارد ساز را
- سوی ساحل افکند حاشاک را
آن کند نااو که صرصر با گیاه
جانب هاروت و ماروت ای جوان

- بقیه قصه هاروت و ماروت و نکال عقوبت ایشان هم در دنیا بپناه بابلی
(۴) چون گناه و فسق حلقان جهان
- میشدی روشن نباشان آن زما

(۱) يَدَهُمْ مِنْ غَضَبٍ قَدْ قَرَّكُوا
 لَكِنَّ الْعَيْبَ هُمْ مَا نَظَرُوا
 (۲) ذَٰلِكَ الْمَرْءُ الْقَبِيحُ فِي الْمَرَاتِ
 حَوْلَ وَجْهِهِ عَنْهَا لِلْقَضِ
 (۳) مَنْ يَرَى نَفْسَهُ إِذْ مِنْ أَحَدٍ
 ظَهَرَتْ نَارٌ بِهِ مِنْ سَقَرٍ
 (۴) بَيْرَةُ الدِّينِ هُوَ ذَا الْكَثْرِ كَانَ
 نَفْسَهُ الْكَافِرَةَ لَمْ يَنْظُرْ
 (۵) بَيْرَةُ الدِّينِ لَهَا آيٌ سَوَى
 وَهِيَ مِنْ نَارِ الدُّنَا بَلْكَ أَجَلِ
 (۶) فَلَوْلَا لَهُ تَهَا قَالَ هَا
 فِي الْمَصَاةِ مَنْ هُمْ أَسْوَدُوا عَمَلِ

- (۱) دست خالیست گرفتندی بخشم
 (۲) خویش در آینه دید آن رشت مرد
 (۳) خویش بین چو از کسی جرمی بدید
 (۴) حیث دین خواند او آن کبر را
 (۵) حیث دین را شای دیگر است
 (۶) گفتم حقشال گر شماروش کرد

أَنْ يَهْذَأَ الْخَلْقَ كَلَّا تَرَكُوا
 لَهُمْ «لَعْنَيْنِ» كَيْ يَتَشَرَّوْا
 نَظَرَ نَفْسَهُ مَدْمُومَ الْبِصَافَاتِ
 صَدَرَ الْإِرَاءِ فِي الْبَاسِ ذَهَبَ
 نَظَرَ جُرْمًا لَهُ لَمْ يَرِدْ
 سَتِرت بِهِ «مَرُورِ الْأَعْصَرِ»
 قَرَهُ وَالْوَرَعَ مِنْهُ أَمَانٌ
 هُوَ بِالذَّاتِ «وَلَمْ يُفَسِّرْ»
 بَيْرَةُ الدُّنْيَا اللَّيِّ وَفَقِ الْهَوَى
 بِحَالٍ وَأُحْصِرَارٍ وَحُلٍّ
 أَنْوَرَيْنِ كَسَمًا وَانْدَهَا
 أَبْدَا لَا تَنْظُرُوا «وَأَخْشُوا الزَّلْزَلِ»

- لیک عیب خود بدیدندی بچشم
 رو بگردانید از آن و حشم کرد
 آتشی در وی زدوخ شد بدید
 تنگ کرد در نفس خویش کبر را
 که از آن آتش جهانی اخضر است
 در سپه کاران مفعول منگرید

(۱) يَا عِبَادِي وَجُنُودِي أَشْكُرُوا

فَمِنْ الشَّهْوَةِ مِنْ خَرَقِ الْغِيْظِ

(۲) فَوْقَكُمْ مِنْ ذَلِكَ تَعْنِي أَنَا

فَأَسْمَاءُ لَكُمْ لَا تَقُلْ

(۳) عَصْمَةُ نَزَلَتْ فِي السَّدْرِ

هِيَ مِنْ عَكْسِ أَنِّي مِنْ عَصْمِي

(۴) إِنَّكَ مِنِّي أَنْظُرُوا لَا مِنْكُمْ

كَيْ عَلَيْكُمْ بِالْهَوَىٰ أَيْسَ الْعَيْنِ

(۵) هَكَذَا مَنْ كَتَبَ وَحْيَ الرَّسُولِ

مَعَ نُورِ الْحِكْمَةِ قَالَ أ.

(۶) لِعَلِّيُورِ اللَّهِ بِاللَّحْرِ الْجَمِيلِ

مَا دَرَىٰ ذَلِكَ صَمِيرًا كَالصَّدَا

وَأَحْمَدُوا مِنِّي لِكَثِيرٍ وَاذْكُرُوا

قَدْ حَلَّصْتُمْ مِنْكُمْ الْقَحْصَ بَدَ

لَوْ وَضَعْتَ وَرَكَعْتُمْ لِلْعَصَا

فِي الْقَدِيمِ أَوْ عَلَيْكُمْ تَفِضُلُ

لَكُمْ تَنْدُو بِمِرِّ الزَّمَنِ

وَمِنْ الْغَيْظِ أَيْ عَشْرَةٌ..

أَصْحُوا أَصْحُوا وَأَحْشُوا دَائِبَكُمْ

طَعْمًا لَا يَحْزِي وَهُوَ كَمِينُ

نَظَرُ فِي نَفْسِهِ نُورُ الْوَصُولِ

مِثْلُهُ يُوحِي إِلَيَّ فِي الدُّنَا

نَفْسُهُ عَذُّ الْقَرِينِ وَالْمِثِيلِ

عَكْسُهُ عِنْدَهُ لَا الصَّوْتُ عَذِي

(۱) شکر گوئید ای سپاه و جاگران

(۲) گر ازان معنی فهم من بر شما

(۳) عصمتی که مر شمارا در تن است

(۴) آن زمن بید تر خود هین بوهین

(۵) انچنان که کاتب وحی رسول

(۶) خویش را هم لعن مرغان خدا

رسته اید از شهوتی و از چاک ران

مر شمارا پیش نه پذیرد سما

آن در عکس عصمت و حفظ من است

تا نه چربد بر شما دیو لعین

دید در خود حکمت و نور وصول

میشرد آن بد صفیری چون عبدا

(۱) أَنْتَ كَوْنٌ لَحْنٌ الطَّيُورِ تَصِفُ

فَعَلَى السَّاطِنِ لِلطَّيْرِ مَتَى

(۲) هَبْ تَعَلَّمْتَ صَفِيرَ النَّائِلِ

فَمَتَى أَنْتَ لَهُ تَدْرِي أَحْطَا

(۳) وَإِذَا كُنْتَ عَلِمْتَ الظَّنَّ كَانَ

مِثْلًا الصَّمِّ بِتَعْوِيكَ الشَّمَاهُ

..وَأَهْلُهَا فِي كُلِّ حِينٍ تَأْتَفُ..

تَقِفْ أَنْتِ نَتِ الْعِلْمِ أَنْتِ..

..هِيَ الْيَاسُ وَصَدَافُ الْحُدُودِ..

لِلْمُرُودِ.. مَا يَقُولُ بِالْجَوَابِ..

..لَا يَمَسُّ قَدْرَهُ دَلٌّ وَهَبْ..

رَأَتْ الظَّنَّ كَذَا أَنْتَ رَاهُ

فِي بِيَانِ دَهَبِ الْأَطْرُوشِ لِعِيَادَتِ جَدْرِهِ الْمَرِيضِ

(۴) قَالَ ذُو مَالٍ لِأَطْرُوشِ أَصَمُّ

(۵) قَالَ هِيَ نَفْسُهُ دَا لَأَطْرُوشِ مَعَ

مِنْ مَقَالٍ ذَا الْفَنَى مَا أَفْهَمُ

..رَاهُ هِيَ مَرَضٌ صَغِيرُ الْمِ

صَمِّمْ فِيهِ أَفَاسِيهِ جَزَعُ

..وَعَنِ الْعَدْلِ لَهُ مَا أَعْلَمُ..

(۱) لَحْنِ مَرْغَانِ رَا اَكْرَ وَاصِفِ شَوِي

(۲) كَرِ بِيَامُوزِي صَفِيرِ بِلْبَلِي

(۳) وَرِ بَدَانِي بَاشِدِ آنْ هَمِ اَزْ كَمَانِ

بِرَضْمِيرِ مَرْغِ كَمِي وَاقِفِ شَوِي

تَوِ چِه دَانِي كَوِ چِه كَوِيدِ نَاكَمِي

چُونِ زَلْبِ جَنْبَانِ كَمَانِهِي كَرَانِ

لِعِيَادَتِ رَفْتَنِ كَرِ بِرِ هَمْسَايِه رَنْجُورِ

(۴) آنْ كَرِي رَا كَفْتِ اَفْزُونِ مَاهِي اِي

(۵) كَفْتِ بِحُودِ كَرِ كِه بَاكُوشِ كَرَانِ

كِه تَرَا رَنْجُورِ شَدِ هَمْسَايِه اِي

مَنْ چِه دَرِيَاهِمِ زْ كَفْتِ آنْ جَوَانِ

- (۱) سَبَّحًا مَضَى مَرِيحًا أَسَقَمَ
لِيَكِ الْعُودُ لَهُ قَرَبٌ وَحَسَبٌ
(۲) مَا رَأَيْتَ لَهُ تَحْرِيكَ الشَّعْهَ
أَنَا لِي مِنْ دَقِيقَةٍ قَسَمْتُ
(۳) إِذَا أَقُولُ لَهُ يَا حَبْرِي وَمَنْ
كَيْفَ أَنْتَ هُوَ مُدَانٌ يَحْيِي
(۴) فَأَقُولُ أَنَا شُكْرًا مَا أَكُنْتُ
هُوَ قَالَ أَشْرَبَهُ نَوْءٌ مِنْ أَشْرَا
(۵) أَنَا قُلْتُ أَصْحَبَةُ فِي دَاوَمٍ
عِنْدَكَ يَحْضُرُ فِي هَذَا الْأَوَانِ
- صَعَبَ صَوْتًا وَقَالَ نَالَمَ
عَنَّا لَمْ أَرِ أَوْ مَقْلَبُ
فِي مَعَالِي يَسْكُورٍ وَصَفَةٍ (۱)
مَعَهُ مَا لَمْ يَمُتِ أَفْعَا أَسَدُكَ
حَبْرٌ فِي أَعْمَرٍ سَفَامًا وَمِنْ
حَسَبًا أَوْ حَالِي الْآنَ يَطْيِبُ
رَأَيْتُ أَتَقُولُ لَكَ مَاذَا فَعَلْتُ (۲)
فِي قَدْ صَارَ الْعَدَاءُ وَالْمَعَانِشُ
مِنْ طَبِيعِي أَسَدُ السَّامِي مَعِي
هُوَ لَا تَدْرِي يَقُولُ لِي قُلَانِ

(۱) نسخه نامه - معه . طوق (۲) دل می آید (۳) معج بهر و والا مریه و لاهریه
و بهرزه لست - سده ، مائترکیه آتش و بالعریه قوت و غذاء

- (۱) حاصه در رجور سقیم آور شد
(۲) چون ۹ بسم کان لش حسس شود
(۳) چون مگویم چونی ای محب - کشم
(۴) من بگویم شکر چه حور دی
(۵) من مگویم صبحه نوشت کیست آن
- ایک دید رات آجا بیست بد
من حسسی کبره من ر هم رجود
و جواهره گفت بیکو یا حوشم
و مگوید شرفی ما آش ا
کنز طیشان پیش او گوید ملان

(۱) فَأَقُولُ أَنَا مَيْمُونُ الْقَدَمِ

يَذْهَبُ طَرًّا وَ يَحْتَلُوا شَفْلُكَ

(۲) نَحْنُ مِنْهُ الْقَمَرُ جَرَيْنَا الْقَدَمِ

وَلَهُ عَالَجٌ مِنْ ذَلِكَ الْمَرَضِ

(۳) هَدِيهِ الْأُخُوَّةُ مِنْ الْقِيَاسِ

قَدْ أَعَدَّ عَكْسَهَا كَلًّا وَقَعِ

(۴) وَمِنْ الْأَطْرُوشِ قُلْتُ دَا الْعَلِيلِ

كَدَّرَ حَاطَرُهُ زَرًّا بِسَبْرِ

(۵) دَخَلَ أَنْبَ وَ عَمِدَ دَا الْعَلِيلِ

وَعَنَى رَابِعَهُ بِالْجَلِيلِ مَسَحَ

(۶) قَالَ كَيْفَ حَالُكَ قَالَ أَنَا

قَالَ شُكْرًا صَارَ مِنْ هَذَا الْعَلِيلِ

هُوَ إِذْ يَأْتِي لَكَ عَنْكَ الْقَسَمُ

.. مِنْ عِيَالِ الدَّاءِ تَسْجُو كَمَكًا ..

كُلُّ مَنْ كَانَ بِهِ الْقَسَمُ الْمَ

رَّةُ هِيَ نَمُّهُ نَالِ الْعَرَضِ

عُزْتُ .. نَحَمْتُ نَشْتُ وَ الْقِيَاسَ ..

أَيْهِ الْحَرُّ لَزِعِمِ الْمَتْنُ

بِأَمْجِيدِ الصَّنْعَةِ السَّامِيِّ الْجَلِيلِ

.. وَلَهُ الْأَطْرُوشُ .. لَطْفٌ بِصِيرٍ ..

حَدَسَ قَدَامَهُ مَثَلُ الْجَلِيلِ

بِهِ .. وَ الْقَمَرُ مَعَهُ مَا فَتَحَ

مَيْمَنٌ سَوَفَ أَصِيرُ الْمَفْ

أَصْطِرَابِ مُوَيْحَشِ الْحَالِ ثَقِيلِ

چونکه او آید شود کازت نکو

هر کجا شد میشود حاجت روا

عکس آن واقع شد ای آزاد مرد

اندکی ریخته بود ای بر هر

بر سر او خوش همی مالید دست

شد از آن رنجور پر آزاد و فکر

(۱) من بگویم که مبارک است او

(۲) پای او را آزمودستیم ما

(۳) این جوابات قیاسی راست کرد

(۴) گویند رنجور را خاطر ز کر

(۵) او دو آمد پیش رنجور و نشست

(۶) گفت چونی گفت مردم گفت شکر

فَمَه دَاق و طَاب مَوْتَا
 اَنُوحَا فِيهِ اَرْبَابُكَ وَ اَلْبَتَّاسُ
 قَال سَمَا قَال نَعَمْ مَا فَعَلْتِ
 بِالْاَلْرِ يَضِرَاد و تَشْتَدُ النَّصَبُ
 مِنْ طَبِيبِي اَلْتَلْدِ الرَّاقِي اَلْمُصِيبُ
 ..نَصُكَ يَدْرُكُ حَذَقًا وَ اَلْمَزَاجُ..
 لَيْتَكَ لِي زَمَنًا لَمْ تَقْرَبِ
 جُرَبَّ.. مَا اَتَقَبَّ قَطُّ اَلنَّدَمُ..
 لَكَ وَ اَلْحَدَقُ لَهُ قَمَلَا دَرَيْتِ
 لَا بَحِي .. وَ تَوَافِيكَ اَلْجَرَنُ..
 قَال شُكْرًا مَا حَرَى لِي مَا سَمَنْعُ
 خَاطِرَ جَارِي وَ بِالْخَيْرِ سَعَيْتِ

پس قیاسی کرد آن کج آمده است
 گمت نوشت باد افزون گشت قهر
 کو همی آید بچاره پیش تو
 گمت بایش بس مبارک شاد شو
 کفتم لورا تا نکرده غم خوروت
 شکر که کردم مراعات این زملن

(۱) اَيُّ شُكْرِ كَانَ هَذَا خَصَصَ
 قِيَّاسًا فَعَلَ صَارَ الْقِيَاسُ
 (۲) بَعْدَ ذَا قَالِ الْاَصَمُ مَا اَكَلْتِ
 قَهِيًا لَكَ عَوِفْتِ الْقَصَصَ
 (۳) بَعْدَ ذَا قَال لَهُ اَيُّ طَبِيبِ
 عِنْدَكَ دَوَاءٌ يَحْيِي لِلْعَمَلِخِ
 (۴) قَالِ عِزْرَائِيلُ يَأْتِي اَذْهَبِ
 قَالِ عَوِفْتِ فِكُمْ مَتَّه اَنْقَدَمِ
 (۵) فِي الزَّمَانِ ذَا اَنَا مَتَّه اَنْتِ
 قُنْتُ ذَا حَتَّى لَكَ الْعَمُ رَمِ
 (۶) قَالِ الْاَصَمُ خَرَجَ وَهُوَ فَرَحٌ
 اَنَا فِي هَذَا الزَّمَانِ قَدْ دَعَيْتِ

(۱) کاین چه شکر است این عسوما بد است
 (۲) بعد از آن گفتش چه خوردی گفت زهر
 (۳) بعد از آن گفت از طبیبان کیست او
 (۴) گفت عزرائیل می آید برو
 (۵) این زمان از نزد او آیم بروت
 (۶) کر برون آمد بگفت او شادمان

- (۱) ظَنُّهُ مِنْ طَرِيشٍ بِالدَّائِتِ قَدْ
ظَنَّ هَذَا الصَّرَرَ الْمُحَضَّ عَدَى
(۲) ذَا عَدُوٍّ رَوْحَنَا قَالَ الْعَلِيلُ
مَا عَلِمْنَا أَنَّهُ لِنَهْجَرِ كَانَ
(۳) حَاطِرُ الْمَذِيبِ أَلَمْ يَفْعَلْهُ
وَالْأَدَى حَتَّى لَهُ فَصَبَى الْفَصْرَ
(۴) مِثْلَ مَنْ كَانَ الْأَطْعَمُ لَمْرَعَجَا
وَالْأَدَى حَتَّى هُنَى مَا كَلَّ
(۵) إِنَّ هَذَا الْكَظْمُ يَلْعَطُ مَدَا
لَتَلِيمَ بِالنَّكْلَامِ الْخَسِ
(۶) حَمَثَ مِمَّنْ الصَّرَرَ رَاحَ وَهَذَا
أَنَّ ذَا الْكَلْبِ الزَّيْنِمَ زَوَّجَ مَنْ

- عَبَسَ . وَ الصَّرَرُ مَعَهُ أَتَّحَدُ .
كَأَنَّهُ نَفْعًا وَ يَلْرُجَحُ بَدَى
أَنَّهُ عَمَّ عَلَى الْقَلْبِ ثَقِيلُ
وَالْجَهْدُ الْمَعْدُنُ دَانُ وَ هُنَّ
طَلَبَ دَوْمًا رَضَى بِالْمُحَنَّةِ (۱)
وَيُودِي كُلَّ نَوْعٍ مَا صَدَرَ
أَكَلَ قَلْبُهُ دَوْمًا هَيَّجَا
.. مِنْهُ لِلرَّاحَةِ إِذْ ذَاكَ وَصَلُ ..
لَا عَمَلُهُ وَ تَجَمُّلُ الْوَدَى
فِي نَحْوِهِ وَ يَسِيلُ الْعَمَلُ
تَمَوَّى سَطَا وَ قَوْمٌ وَقَعْدُ
عَمَرَتْ أَيْنَ مَضَى هَذَا الزَّمَنُ

(۱) حتی بصره عن کل نوع و بطون له یا حمار سمعت له اصداوة مکن بربره .
یکون صیه و ذاک ان الریش کما لا یهضم الطعام لا یهضم الکلام

این زبان معض را پنداشت سود
ما ندانستیم کوکان چه‌است
تا که یغاش کند از هر سط
می‌پشوراند داش تا قی کند
تا ییابی دو جزا شیرین سخن
کاین سک زن روسی ناچیز کو (۱)

(۱) خود گمانش از کوی معکوس بود
(۲) گفت رنجور این عدو جان ماست
(۳) خاطر رنجور جویان صد سقط
(۴) چون کسی که خورده باشد آتش بد
(۵) کظم غیش اینست آنرا قی مکن
(۶) چون بودش صبر میبچید زو

(۱) روسی زن فاحشه را گویند .

أَقْدَفُ. ثَوَالِيهِ حَزَنًا وَ كَدْرًا.

لَصْمِيرِي نَائِمًا. مَالِي عَدُو.

.. زنده ای انجلیس من قیدالشحور.

كَانَ تَوْفِيقِي الْعَدُوَّ بِالْأَمَلِ

بِلَادَاهُ يَسْتَقِي مَا يَقْدَرُ

نمروز انحر دوما یستریح

بالمبادیات اتوا عمر هم

ساعت فی دغیه نهج تصواب

كَانَ عَصِيَانًا مُغْطًى بِمَعَانِ

و تَرَاءَ الصَّافِي الطُّهْرَ التَّنْصُرَ

حسم ما فعل وفق المرام

صار. بالخسران جاء والضرر..

كان زمان شر صمیرم حصه بود

این عیادت نیست دشمن کامی است

تا بگیرد خاطر زشتش قرار

تا برضوان و ثواب آن زند

س کدر کان ر نو پنداری صفی

که مکنونی کرد و آن برعکس جسم

(۱) كَيْفِي عَلَيْهِ الْحَالُ كُلُّ مَا ذَكَرَ

فَبِدَاكَ الزَّمَنُ كَانَ الْأَمَدُ

(۲) لِلْمَرِيضِ الْعُودُ يَنْقُصُ السَّكُونُ

أَنْ هَذَا لَمْ يَكُنْ الْعُودُ أَحَدُ

(۳) كَيْفِي بَدَأَ الْخُضْمُ ضَعْفًا يَنْظُرُ

كَيْفِي بَدَأَ خَطَرَهُ الدَّاسِي الْقَبِيحُ

(۴) فَكَثِيرٌ مَا مِنْ النَّاسِ هُمْ

كَيْفِي يَرْضَوْنَ يَفُوزَ وَ ثَوَابَ

(۵) هُوَ فِي الْوَاقِعِ هَذَا فِي الْخَفَاءِ

و لَكُمْ كَانَ كَيْفًا وَ كَدْرًا

(۶) مَثَلُ دَا الْأَطْرُوشِ مِنْ حَسِّ مَدَامَ

وَهُوَ فِي الْوَاقِعِ عَكْسَ مَا أَفْتَكَّرَ

(۱) تا بریزم بروی آنچه گفته بود

(۲) چون هیادت بهر دل آرامی است

(۳) تا به بیند دشمن خود را تزار

(۴) پس کسان کایشان عبادتها کنند

(۵) خود حقیقت معصیت باشد خفی

(۶) همچو آن کر کو همی پداشت است

- (۱) هُوَ مَسْرُورًا مُدَامًا قَعْدًا
 أَنَا حَقَّ جَارِي الْمَصْصِي الْعَلِيلُ
 (۲) فَلَا تَجْلِسْ نَفْسَهُ النَّارَ أَشْبَ
 نَفْسَهُ أَحْرَقَ .. مِنْ جَهْلٍ عَرَضَ
 (۳) لِعِلَاجِ الْخَوْفِ دَا كُلِّ صَلَاةٍ
 (۴) يَا إِلَهِي لِي الصَّلَاةُ أَبَدًا
 لِلضَّلَالِ وَالْإِيَّاءِ لَا تَجْبِطْ
 (۵) مِنْ قِيَاسِ ذَا لِكَ الْأَطْرُوشِ قَدْ
 صُفْحَةً تُشْرِى سَيِّيرَ ظَلَّتْ
 أَن خَدَمْتُ حَارِي مُحْتَبِدًا
 فِي الدَّاءِ أَذِيتُ لِي الْأَجْرَ الْحَرِيلُ
 هُوَ فِي قَلْبِ الْعَلِيلِ فِي اللَّهِ
 لَهُ وَالْعَكْسُ لَهُ كَانَ الْقَرَضُ ..
 إَهْدِنَا جَاءَتْ طَرِيقًا لِلتَّجَاةِ
 مَعَ صَلَاةٍ مِنْ هُوَ قَدْ عَمِدَا (۱)
 بِذِكْرِي مَعَ سَيِّئِهِ لَا تَرْبِطْ
 فَمَنْ مُنْتَحَصًا .. صِدْقًا وَحَدَّ ..
 فِيهِ نَقْصًا وَحَقْدًا خَوْلَتْ

(۱) صلی صاحب الریاء فی حضرته (س) و بعد فرائض مال له قم فصل فامک له فصل فرغم ..
 احصاء و سائب معدلا الارکان ط یا انماها فقال (س) لاساواة الا بصور و لعل ای لا کسل الا ..
 لانه شرط مع النية الغالمة -

حق همایه بجا آورده ام
 در دل رجور خود را سوخته است
 انکم فی العصبه لزددتم
 صل انک لم تصل یا غنی
 آمد انتر هر نمازی اهدنا
 با ملاز ضالین و اهل ریا
 صحبت ده ساله باطل شد بسی

(۱) او نشسته خوش که خدمت کرده ام
 (۲) بهر خود او آتش افروخته است
 (فاتقوا النار التي او قد تم
) گفت پیغمبر یك صاحب ریا
 (۳) از برای چاره این خودها
 (۴) کین نماز مرا میامیز ای خدا
 (۵) از قیاسی که بکرد آن کر گزین

- (۱) سیمایا یا سید ذاك القیاس
 فی عظیم الوحي من لیس بعد
 (۲) حسب السید ان كان أشغل
 ما درى انه بالعیان كان
 (۳) ذا القیاس لك دعه فالقیاس
 من قیاس لك یغدو حرحکا
 (۴) اذن حسبك الحرف ان قدت
 ادر منك الاذن من مسكت
- لضعیف حسبك الوحي الاساس
 بجلال الشان وللقول الاسد
 هو بالطاعة للاجر وصل
 روحه مستحضراً قید انھون
 لك یوليك ارتساکا ولتساس
 مریمیا لم یرح آنا تر نکا..
 رما فادرة فی دا بدت
 عسا الصماء دوما ترکت

اندر آن وحی که شد اوحه برون
 مخر ار معصیت جان میکند
 کاز قیاس تو شود ریشتم کهن
 دان که گوش غیب گیر تو کرمست

(۱) خاصه ای خواجه قیاس حسن دون
 (۲) خواجه پنداری که طاعت میکند
 (۳) این قیاس خویش را رو ترک کن
 (۴) گوش حسن تو بعرف اردد خوراست

فی بیان آن اول من قابل النصر الصریح بالقیاس ابلیس علیه اللعنة

- (۱) اَوَّلَ مَنْ دِيَ الْقَيِّسَاتِ جَعَلَ
 فِي اَمَامِ الْمَوْرِ الْحَقِ الْاَحْلَ
 هُوَ ابْلِيسُ . لَيْلِي . و ما
 (۲) قَالَ لَا شَكَّ يَأْتِ الدَّرْ وَدَ
 كَانَتْ الْاَحْسَنُ بِالْحَلَقِ تَعْدُ
 اَنَا مِنْ نَارٍ وَكَانَ مِنْ تُرَابٍ
 (۳) فَتَقَيَّسَ الْمَرْجُ بِالْاَحْسَنِ لَهُ
 فَمِنْ الظُّلْمَةِ كَانَ وَاَنَا
 (۴) فَالَا إِلَهَ قَالَ لَا بَلَّ فِي الْعَمَادِ
 قَدْ عَدَى الْمَحْرَابَ لِمُعْضِلِ الْوَرَعِ
 وَفِي اَمَامِ الْمَوْرِ الْحَقِ الْاَحْلَ
 كَانَتْ الْاَحْسَنُ بِالْحَلَقِ تَعْدُ
 اَنَا مِنْ نَارٍ وَكَانَ مِنْ تُرَابٍ
 (۳) فَتَقَيَّسَ الْمَرْجُ بِالْاَحْسَنِ لَهُ
 فَمِنْ الظُّلْمَةِ كَانَ وَاَنَا
 (۴) فَالَا إِلَهَ قَالَ لَا بَلَّ فِي الْعَمَادِ
 قَدْ عَدَى الْمَحْرَابَ لِمُعْضِلِ الْوَرَعِ
 وَفِي اَمَامِ الْمَوْرِ الْحَقِ الْاَحْلَ
 كَانَتْ الْاَحْسَنُ بِالْحَلَقِ تَعْدُ
 اَنَا مِنْ نَارٍ وَكَانَ مِنْ تُرَابٍ
 (۳) فَتَقَيَّسَ الْمَرْجُ بِالْاَحْسَنِ لَهُ
 فَمِنْ الظُّلْمَةِ كَانَ وَاَنَا
 (۴) فَالَا إِلَهَ قَالَ لَا بَلَّ فِي الْعَمَادِ
 قَدْ عَدَى الْمَحْرَابَ لِمُعْضِلِ الْوَرَعِ

(۱) الآية می سوره المؤمنون (فدا مع می العمور فلا اسباب یسهم ولا یستلوا)

در بیان اینکه اول کسیکه در مقابل نصر صریح قیاس آورد ابلیس علیه اللعنة (۱)

- (۱) اول کسی که کوفه سکهها بود
 پیش او را حد ابلیس بود
 (۲) گفت بار از حاکم پیشک بهتر است
 من دبار و او رجا که اکثر است
 (۳) پس قیاس مرغ بر اصلش کیم
 او در ظلمت و در نور روشیم
 (۴) گفت حق می بلکه لا اسباب شد
 رعد و نفوی فصل را محراب شد

(۱) قیاس دوبوع است (۱) قیاس دلیلی عقلی که برابری یا هر چه با چیز دیگریست
 (۲) قیاس دینی که برابری کردن مرغی را با اصلی نیست به حکمی که در کتاب و سنت و اجماع ثابت شده
 است و مراد از قیاس در این مورد همان قیاس اولی عقلی که مرا قیاس مذموم هم گویند برای اینکه
 عقل از ادراک حقایق و قسسه قاهر است به خصوص در مقابل من صریح و قیاس ابلیس همین قیاس
 عقلی مذموم بوده است -

مَنْ هِيَ قَيْدَ الدُّثُورِ وَالْقَنَا
بَلْ هُوَ الرُّوحِي بِالْمَعْنَى وَجَدَ
أَسْبَابَ الْعِظَامِ الصَّقْوَةِ

و تَوَابِيهِ وَارْدِيهِ أَلْهَى

صَارَ وَأَنَّ نَوْحَ السَّامِيِّ الْمَكَانِ (۱)

لَا اِتِّبَارَ بِالْكَمَالِ وَالْقَرَبِ..

فَمَرَاتٍ لَا تَنْ كَانِ وَالْحَسْبُ (۲)

أَتَوَدَّ الْوَحْدَ لَكَ حَقَّ الْفَضْلِ

عَالِيَهُ يَوْمَ نَمِيومٍ وَالْمَطَرِ

أَنْزَلَ بِهَا أَهْمَرًا وَامْتَحَنَ

وَلَدَيْكَ الْكَمَّةَ قَدْ ظَهَرَتْ

لَا تُرَمِّمُ إِنَّ كُنْتَ تَهْوَى الرِّشْدَا.

(۱) نَیسِ دَا قَدْ کَانَ مِیرَاتِ اَلْدَّ

کَی بِاَسْبَابِ لَهْ اَنْتَ تَجِدُ

(۲) بَلْ هُوَ کَانَ اَلْمَوَارِیْثَ اَلَّتِی

وَارِثَ دَا رَفِیْحَ اَصْحَابِ اَتَقَى

(۳) مُؤْمِنًا اِنَّ اِبْنِی جَهْلَ عِیَانِ

کَافِرًا صَارَ . فَمَنْ دَا اَلْحَسْبُ

(۴) اَتَمَرِ کَافِرٍ مِنْ بِاَسْبَابِ

اَنْتَ اِنَّ اَلْاَرْضَ اَصْدَقَ مَحَلِّ

(۵) دَا اَلْتَحَرَّیْ وَ اَلْقِیَاسَ اَحْمَرِ

اَوْ لَا اَحْلَ اَلْفِدَیْهِ اَمِیْنُ کَ.

(۶) لَیْکَ اَنْتَ مَعَ شَمْسِ رَهْرِتِ

دَا اَلْتَحَرَّیْ وَ اَلْقِیَاسَ اَلْدَّ

(۱) این ای جمل هو عکرمه (۲) نسخه زب

که با آتش می خابو است
وارث این حایهای انیاست
بود آن نوح می ر گمره
زاده آتش نومی ای روسیه
یا بشب مرقله را کرده است خیر
این قیاس و این تحری را معجو

(۱) این نه میراث جهان فانی است
(۲) بلکه این میراثهای انیاست
(۳) پور آن بو جهل شد مؤمن عیان
(۴) راده خاکی مسور شد جو مله
(۵) این قیاس و تحری روز ایر
(۶) لیک با خورشید و کعبه پیش رو

(۱) فَلِرُؤْيَا الْكُفَّةِ مِنْكَ الْبَطَرُ

مِنْ قِيَاسٍ لَا تُدْرِي بِهَا ذَا اللَّبَابِ

(۲) وَيَطِيرُ الْحَقُّ لَوْ كُنْتَ الصَّغِيرُ

تَعْرِفَ طَاهِرُهُ مِثْلَ الْكَافِ

(۳) بَعْدَ ذَا مِنْ نَفْسِكَ تُدْرِي قِيَاسُ

تَحَسُّبِ الْوَاقِعِ مَا بَشَتْ فَعَمَتْ

(۴) إِبْطِلَاحَاتٍ مِنَ الْإِبْدَالِ لَمْ

(۵) مَيِّطُ الطَّيْرِ بِصَوْتٍ وَيَعْرِفُ

مِائَةَ أَلْفٍ قِيَاسٍ وَهُوسُ

(۶) كَالْمَرِيضِ ذَلِكَ مِنْكَ نَقْلُوبُ

أَنْتَ بِالظَّنِّ بِأَنْ كُنْتَ الْمَصِيبُ

لَا تَحُولُ وَجْهَكَ عَنْهَا كَدْرُ (۱)

لَدَيْهَا وَاللَّهِ أَتَدْرِي بِالصُّوَابِ

تَسْمَعُ يَدْرِي بِهِ مِنْكَ الضَّمِيرُ

تَقْرَأُ مَا بَانَ مِنْهُ بِالْخَطَابِ

وَالْخِيَالِ الْمُحْصَنُ مِنْ زَادِ الْإِمْنَانِ

وَلَهُ الْمَعْنَى قَلِيلًا مَا عَقَلْتَ

يَدْرِي ذُو لَيْبٍ بِهَا مَا أَنْ أَلَمْ

قَدْ تَعَلَّمْتَ لَهُ مَا كُنْتَ ظَرَفُ

قَدْ شَعَلْتَ وَلَكَ الْحَقُّ التَّمَسُّ

جَرَحَتْ قَوِّمًا وَشَبَّتْ بِالْكَرُوبِ (۲)

صَرَتْ سُكْرًا نَالَكَ ذَلِكَ يَعْطِيبُ

(۱) اراد مالکبة و انفس لرشد و لرپی (۲) اراد غروب اولیاء المسکرة لاجل محبوبهم

اجرحت مک باصاحت اعیاس الاضم و لاعی عن الامناس من اقوال اولیاء الله الالهة -

(۱) کسبه نادیده مکن روژو متاب

(۲) چون صغیری بشوی از مرع حق

(۳) وانگهی از خود قیاساتی کنی

(۴) اصطلاحاتیست مر ابدال وا

(۵) منطق الطیری بصوت آموختی

(۶) همچو آن رنجور دلها از تو خست

از قیاس الله اعلم بالصواب

مطهرش را یادگیری چون سیق

مر خیال محض را ذاتی کنی

که نباشد زان خبر عقلا را

صد قیاس و صد هوس افروختی

توبه پندار اصابت گشته هست

(۱) ذَالِكَ الْكَاتِبِ لِلنَّوْحِيِّ الْقَلْبُ
أَخَذَ طَنًا بِأَنِّي ذَا أَلٍ
(۲) ضَرَبَ الطَّيْرُ عَلَيْهِ بَصَاحَ
وَلَهُ الْمَوْتَ الْأَرْوَامُ وَالْوَحْجُ
(۳) قَبْعَسِرَ أَوْ بَطْنِ أَسْمِ
مِنْ مَقَامَاتِ أَسْمَا لَا تَقْمُوا
(۴) هَبَّكَ هَارُوتًا وَمَارُوتًا بِوَصْفِ
وَعَلَى سَطْحِ وَنَحْنُ الصَّافُونَ
(۵) فَعَلَى قَسْحِ الْقَبِيحِينَ الْقَصَاةَ
حَوْلَ حُبِّ النَّفْسِ وَالْقَوْلِ أَمَا

مَنْ يَشِدُّ ذَا لَيْثِ الطَّيْرِ الْوَحِيدُ (۱)
يَدُ هَذَا الطَّيْرِ لَحْمًا وَهَامًا
نَهْ أَعْمَاءُ . فَلَا يَذَرِي السَّحَابَ .
جَرِ بِنَقَرٍ وَتَكُوسًا وَقَعَ
أَصْحُوا أَيْضًا أَيْمًا قَدْ كَتَمَ (۲)
وَأَلَى الْأَسْفَلِ حَهْلًا تَرَعُوا .
أَنْتُمْ مِنْ حَمَلِهِ تَذَتْ بَصَابُ (۳)
فَأَيْمُونَ . وَالدَّيْرِ عَاكِفُونَ .
رَحْمَةً قَوَّوْا أَصْحَوْهُمْ بِالْعِطَاتِ
قَلَّلُوا طُوفَكُمْ فَهَوَّ الْعَنَا

(۱) ای الطیر الالهی و اراد به الی الاکرم (۲) ی لا تسرلوا من مقامات العلویة
السامیة الی البرلة لعدوایة السمة (۳) الایة واما الاله مقام مسوم و البحر الصافون و
اما البحر السبعون

برد ظنی که منم انباز مرغ
نک فرو بردش بقعر مرک و درد
در میفتید از مقامات سما
از همه بر بام نحن الصافون
بر منی و خویش بینی کم تنید

(۱) کاتب آن وحی زان آواز مرغ
(۲) مرغ بری زد مراورا کور کرد
(۳) هین عکسی یا بظنی هم شما
(۴) گرچه هاروتید و ماروت و فزون
(۵) بر بدیهای بدان رحمت کنید

- (۱) اصْهَرُوا وَ اخْشَوْا اَنْ لَكُمْ تَحْتَ الْحِجَاءِ عِزَّةٌ تَنْبِي حَلَّاقِ السَّمَاءِ (۱)
 وَ لَيَقْعِرِ الْاَرْضُ نَكْسًا تَقَعُونَ
 (۲) فُهِمَا قَالَا مَعَا يَا رَبَّنَا
 اَيْنَ لَا اَمِنْ الْاَمَانُ يُوْحَدُ
 (۳) دَا بَكَ فِي الطَّاهِرِ قَالَا هُمَا
 رَحَفَ قَالَا لَنَا انْتَشَحَ بَعِيدُ
 (۴) اِنْ دَيْنَ اَمَلِكَيْنِ مَا عَمَزُ
 بَذَرَحَبِ النَّفْسِ وَالْكَرِّ الْكَبِيرِ
 (۵) بَقْدَ دَا قَالَا مُدَامَا اَنْتُمْ
 مَا لَكُمْ خُشْرَ يَطْهَرُ مِنْ هُمُ
- وَمِنْ الرِّيحِ الْعَظِيمِ تُنْمَوْنَ
 اَمْرُكَ الْاَمْرُ اُتْمَلْنَا مَا لَنَا
 لَوْ لَنَا مِنْكَ الْاَمَانُ يَفْقَدُ
 دَائِمًا فِي الْبَاطِنِ قَلْبُهُمَا (۲)
 لَمْ يَجْئِي اِذْ اُنَّا بِنَمِ الْعَبِيدِ
 اِضْطِرَابًا عَمَّاهَا حَتَّى تَثْرُ
 بِنَا وَ اَلْحَلْ صَارَ وَ السِّمَرِ
 مِنْ مِّنَ الْاَرْدَاكِ قَدْ رَكِبْتُمْ
 نَسَبَ الرُّوحِ كُلِّ مِنْهُمْ

(۱) ای بپهلو لا تا بیکم من اکبر عتره من لحق نمودند و فی دهر الارض سکون و اطمینان

(۲) ای قشما اضطراب و تحریک همه حاکم الشرع

- (۱) هین مبادا غیرت آید از کمین
 (۲) هر دو گفتند ای خدا فرمان تراست
 (۳) این همه گفتند و دلشان می‌طپید
 (۴) خوار خوار دو فرشته می‌نهشت
 (۵) پس همی گفتند کای ارکانیان
- سرنگون افتید در قعر زمین
 بی امان تو امامی خود کجاست
 بد کجا آید و ما نعم العبد
 تا که نعم خویش بی‌را بکشد (۱)
 می‌خسرد از پاکی روحانین

- (۱) تَحْنُ قَوْقُ أَفْلَکِ ذَا تَصْمُرُ
وَعَلَى الْأَرْضِ نَحْيٍ وَالسَّطُ
(۲) وَمَعَا قَالَا هُمَا نَحْنُ مَدَامُ
أَنْ لَنَا أَبْجَدَةٌ مِنْ مَاءٍ وَطِينٍ
(۳) تَجْمَعُ الْعَدَلُ الْعِبَادَاتِ تَذِيعُ
ثُمَّ كُلُّ يَتَبَعُ تَحْوِ عَمَّتْ
(۴) کَیِّ بِمَاءِ الْعَجْوَةِ دَوْرُ آدَمِ
تَجْعَلُ نَهْدِي الْأَنْبَاءُ فِي الدَّهْرِ
(۵) فِقْيَاسُ الْحَالِ هَذَا لِنَسْ
بِأَصْحَابِهِ لَمْ يَكُ الْفَرْقُ الْكَثِيرُ
- لِلْإِسْوَائِ بِحُسْنِ تَهْمُرُ (۱)
الْجَمْعُ نَصْرَبُ نَهْدِي السَّيْرَاطُ
فِي الدَّهْرِ لَا نَسْ فِي ذَا الْكَلَامِ
لَمْ تَكُ لِنَسْ كَمَنْ لِنَسْ
وَبِهَا نَأْتِي وَنَحْقِ نَطِيعُ
نَحْنُ مِنْ نَسْ بَطِيرُ فِي تَحْدِثِ
مَدُو كَيِّ فِي الْأَرْضِ أَمَّا وَمَنْ
لَهُمُ الْآخِرُ جَرُ وَ لَسْ
نَالِ سَيْطِ كَانَ حَقْلًا وَعَمِي (۲)
فِي الْخَفَاءِ .. كَانَ بِهِ لَمْ الْغَيْرُ ..

(۱) ای نحن علی افلاک تعجبک سادات العبادات و سجدت و نأتی الارض و یحیی و یحیی
العدل ای نصر ب علی ه الارض حقه الامور و سجدت لهم سجدت و لا یخرج من النصة
(۲) کأنه یقول یاس ک ال رقیبت فیه عجزک و اشکر لله انی حجت من شهود العبادیه
ولا یکن باطراً لمحبوب معنوی لشهود ولا سلی بالمعصیه کهاروت و ماروت و لا یظهر کمات
القدسه مکیهات لعلق لادیه هل ال رقه -

- (۱) ما برای گردون تنفها می نسیم
(۲) هر دو شان گفتند ما را ناک نیست
(۳) عدل و دریم و عبادت آوریم
(۴) ما شویم آعجونه دور زمان
(۵) این قیاس حال گردون بر زمین
- بر زمین آئیم و شادروان ز نیم (۱)
کو سرش ما را آب و خاک نیست
بازهر شب سوی گردون بر پریم
تا نهیم اسر زمین امن و امن
راست باید فرق دارد در کیمین (۲)

(۱) تن پرده است و شادروان پرده بزرگی را گویند مقصود اینکه بر آسان حیه مزیم
و بر زمین ساط می گسترانم - (۲) هر شعر مذکور صفت عکس تشبیه که از علم بدیع است رعایت شده
زیر که در حقیقت مقصود قیاس حال زمین بر حال آسان به حال آسان بر حال زمین

فی بیان اللائق بأهل الحال أن یستر حال نفسه وسکر نفسه

عن الجہال حتی لا یطعنوا فیہ

- (۱) اِسْمَعُ الْفَاطَ الْحَکِیمُ الْمُسْتَمِرُّ السَّائِیُّ الدَّیْبُ الْمَشْتَهَرُ (۱)
 فی محلّ فیہ عِلَّتْ الشَّرَابُ
 (۲) فَمِنْ الْحَاثَةِ سَكَرَانُ إِذَا
 سَخِرَ الْأَطْفَالُ صَارَ الْمَلْعَبَةُ
 (۳) هُوَ فِي كُلِّ طَرِيقٍ یَقَعُ
 یَقَعُ فِي الطِّینِ مَنفُورًا طَرِیدُ
 (۴) هَكَذَا كَانَ هُوَ الْأَطْفَالُ وَیَہُ
 مَا لَهُمْ خَرَّ بِصَفْوِ سَكْرِهِ
 رَأْسُكَ ضَعُ فَبِذَا تَلَقَى الصَّوَابُ
 خَرَجَ ضَلُّ وَدَاحٍ لِلَّذِی
 فِي الرِّقَاقَاتِ وَفَوْقَ الْمَتْرَبَةِ
 طَرَفًا فِي طَرَفٍ لَا یَتَجَمُّعُ
 وَعَلَيْهِ یَضَعُ كُلُّ بَلِیدٍ
 یَلْعَنُونَ كِبَیْدٍ وَسَمِیَةِ
 لَا وَلَا عَنَّمْ بِدُوقِ حَمْرِهِ

(۱) تلاوتحاور مقاماً بکشف مه لار باب العمود سكر ك ی صغ رأس نلیك فی المعل
 وهو المرشد -

در بیان آنکه حال خود و مستی خود باید پنهان داشت

- (۱) بشو الفاظ حکیم پرده ای
 چونکه از میخانه مستی ضال شد
 (۲) میفتد او سوبسو در هر روی
 او چنین و کودکان اندر پیش
 سرهم آنجا نه که باده خورده ای (۱)
 سخره و بازیچه اطفال شد
 تو گل و می خنده دش هر ابلهی
 یحیر از مستی و ذوق عیشی

(۱) یعنی حکیم پرده اسرار و یا حکیمی که در پرده است و شعر حکیم ستائی اینست -
 (برمدار از عدم پستی پی سر همانجا به که خورده می)

- (۱) كُلُّ هَذَا الْخَلْقِ أَطْفَالٌ عَدَا
غَيْرُ مَنْ قَدْ كَسَرَ فِيهِ الْهَوَى
(۲) قَالَ فَالْدُّنْيَا لَكُمْ لَعْنٌ وَ لِهَوَى
وَ الْإِلَٰهَ جَلَّ ذَا الْقَوْلِ الصَّحِيحِ
(۳) ائْتِمْظِ مِنْ لَيْسٍ لَمْ تَخْرُجْ
فَإِذَا مَا الرُّوحُ لَمْ تَزْ كَوْحَسَنَ
(۴) كَجَمَاعِ الْبُطْخِ عَدَا الْجَمَاعِ
إِذْ حَقًّا يَا فَتَى أَهْلَ الدُّنْيَا
(۵) فَجَمَاعِ الْبُطْخِ هَذَا مِنْ جَمَاعِ
مَا يَكُونُ نَيْرَ لِهَوَى وَ لَعْنِ
- مَنْ بَحَثَ اللَّهُ سَكْرَانًا عَدُو
لَسْتَ تَلْقَى بِإِلْفًا مِنْ ذَا الْوَرَى
أَنْتُمْ الْأَطْفَالُ فِيهَا مَا دَرَوَا (۱)
قَالَ مَنْ دُنْيَاهُ حَلَى يَسْتَرِيحُ
أَنْتَ يَطْفُلٌ.. لِلْعَلَى لَمْ تَقْرَحِ..
فَتَنَى الزَّاكِيَةَ عَدَّتْ زَمَنَ
وَ الدُّنْيَا لَشَهْوَةٍ يَمْزَى إِيْتَاعِ (۲)
كَلِّمَهُمْ سَارُوا عَلَى هَذَا هُنَا
غَازِي أَوْ رَسَمَ رَبِّ الْقِرَاعِ
« الْجَمَاعِ الصِّدِّيقِ بِالْكَذِبِ سَبَّ.. »

(۱) «ارد با الحاة محسن العادة و محسن صحة النفس» و لانه فی سورة الحديد (ما العیة لدنیا لعب و لهو و زمة و تقاع و تکافر فی الاموال و الاولاد فب عاقل لا تدعی لشیخوخته کما یقول مولانا) (از لعب بیرون رفتی کودکی) (۲) ای بملون هذا الجماع لاجل اللعب ولا یفقدون توقان النفس بل یقصد اصحاب الوجد تکثیر العادة واصحاب الهوی العلیل

- (۱) خنق اطفالند جز مست خدا
(۲) گفت دنیا لهو و لعب است و شما
(۳) از لعب بیرون رفتی کودکی
(۴) چون جماع طفلان این شهوتی
(۵) آن جماع طفل چه بود بازی
- بیست بالغ جز وهیده از هوا
کودکید و راست فرماید خدا
بی ذکلت روح کی باشی ذکی
که همی راسد آنجا ای فتی
با جماع رستی و غازی

- (۱) إِنَّ حَرْبَ الْخَلْقِ حَرْبَ الْبَصِيَّةِ
کینه عاری من المبر حقیق
- (۲) كُلُّهُمْ حَارِبٌ بِالسَّيْفِ الْخَشَبِ
کُلُّهُمْ قَدْ رَكَبُوا فَوْقَ الْقَصَبِ
- (۳) أَنْ لَنَا هَذَا التَّرَاقِ فِي الدُّنَا
حَامِلُونَ وَمِنْ الْجَهْلِ هُمْ
- (۴) وَالطَّرِيقَ رَكَبُوا دَوْمًا عَلَيْهِ
إِنِّي لَأَيُّومٍ أُنَدِي عُدُوًّا يَسِيرُ
- (۵) عَابِرَ الْأَقْرَاسِ وَالنِّسْعِ الطُّسُقِ
(يَعْرِجُ الرُّوحُ إِلَيْهِ وَالْمَلَكُ
- أَشْتَه فِي وَصْعِهِ بِالْمَرَّةِ
مَا لَهُ لَبٌّ وَالنَّشِيرُ يَصِيرُ
كُلُّهُمْ نَبٌّ لَا يَنْبَغِي ابْدَؤُا صَحْبُ
عَدُوِّ الْفَرَسَانِ حَثُّوْا بِالطَّلَبِ
أَوْ هُوَ كَالَّذِلْدِلِ السَّامِيِّ ثَمَّا
حَسِبُوا أَنْ رَفَعَ شَأْنَهُمْ
حَمَلُوا مَا سَلَكَوا إِلَّا إِلَيْهِ
فِيهِ رَكَبَ الْحَقِّ كَأَنَّهُ الْمِيرُ
يَنْدُرُ وَالْوَصْلُ يَنْبَغِي وَالْتِمَاقُ
مِنْ غُرُوجِ الرُّوحِ يَهْتَرُ الْعَلَكُ^(۱)

(۱) لایة می سورة المعارج (تفرس الثلاثة به و لروح می يوم کل مقداره حسب المراسیة)
میا هد اشتعل بح الدت و امرع من احدث الطون حتی لانعی معرراً من مروج لمت اوحدة
ولا تقتر بالدنيا التي هي لعبة الاطفال -

- (۱) جنگ خلعن همنو جگ کودکان
(۲) جمله باشمیر چوبین جنگشان
(۳) جمله شان گشته سواره برشی
(۴) حاملند و خود ز جهل افراشته
(۵) باش تاروژی که محمولان حق
- جمله بی معنی و بی مغز و مهان
جمله در لاینبغی آهنگشان
کاین براق ماست یا دلدل پشی
راکب و محمول ره پنداشته
اسب نارن بگنوند از نه طبق^(۱)

(۱) دراین بیت اشاره است باینکه پرهیزکاران در روز قیامت بامر حق بر مرکب خاصی حمل
میشوند یا اشاره است بمعراج عرفاست که بامر حق ارواح ایشان بر براق اعمالشان مروج میشوند -

- (۱) كُلُّهُمْ كَالْصَّيَّةِ الدَّيْلِ رَكَبَ
 طرف الدَّيْلِ كَمَثَلِ الْقَرَسِ
 (۲) فَمِنْ الْحَقِّ الَّذِي عَرَّوْجَلُ
 (۳) فَمَتَّى الْمَرْكَبِ الْطَّيْنِ رَكَضَ
 «فَإِذَا كَانَ لِشَيْئِي طَرَفَانِ»
 (۴) أَغْلَبَ الطَّيْنِ عِنْدَ الْعَمَلِ
 بِمَثَلِ شَمْسٍ الْأَفْقِ دَعِ مِنْكَ الْإِمَادَ
 (۵) إِنْ شَمْسُ الْحَقِّ حُلْ إِذْ تَصِيرُ
 فِي الْإِمَادِ فَوْقَ مَنْ ظَلُّ وَمَنْ
 (۶) ذَالِكَ الْوَقْتُ تَرَوْنَ أَنْتُمْ
 مَرْكَاتًا سَوَيْنًا مِنْ رَحْلِكُمْ
- وَيَه .. وَتَدَأْ سِيرَ وَحَسَبَ
 مَسَكٌ .. يَضَعِي لِدَقِّ الْحَرَسِ
 لَكَ أَنْ الظَّنُّ لَا يَقْبِي وَصَلُ (۱)
 فَوْقَ أَفْلَاكِ بِهَا اتَّحَقَّ عَرْضُ ..
 وَطُنْتُ فِيهِمُ الرَّجَحَانُ كَانَ (۲)
 تَأْخُذُ أَوْ كَانَ مُوْجَهُ الْعَلْبِي
 لَا تَشْكُ فَالْشَّكُّ خَصْمٌ وَقَسَادُ
 لَا سِوَاءٍ قَرَصَهَا السَّامِي الْعَمِيرُ
 رَشْدٌ سَاوَتْ عَلَى التَّهَجِّ الْحَسَنُ
 وَاقِعَ مَرْكَاتِكُمْ مَا حِثَّمُ (۳)
 وَفَوْقَ مَا حَاءَ لَكُمْ فِي وَهْمِكُمْ

(۱) الآية فی سورة یونس بدون واو (ان الص لا یسمی من الحق شیا) و فی سورة العنکبوت (او و ان یسمون الا الطن وان الطن لا یسمی من الحق شی) (۲) دل فی اوج می نمیدهد، البت ما به الهی دادا كان لشیئی طرفین و طننت فیها، عمل با غلب الطین و ان كان كاشمس فی الطهور لا تمامه و لا ثبات فان الشك موجب الغدلا - والترجمة لهذا البيت هـ، المعنى (۳) ای وقت ركوب معنوی الحق مرس له • تعلمون انكم صغیر من طونكم مراكب غير مقولة عند الحق بدلی لان (وهم وحس و فكر و ادراك شما)

- (۱) همچو طفلان جمله شان دامن سوار
 (۲) از حق ان الطن لا یضی رسید
 (۳) (اغلب الطین می ترجیع دا
 (۴) آفتاب حق چو گردد مستوی
 (۵) آنکهی بینند مرکبهای خویش
- گوشه دامن گروه اسوار
 مرکب طن بر فلکها کی دويد
 لا تمار الشمس فی توضيحها
 در قيامت بر رشيد و يرعوى
 مرکبی ساریده اید از پای خویش

- (۱) وَهَمُّكَ وَالْحِسُّ وَالْفِكْرُ وَمَا
إِذْرَهُ كَالْقَصَبِ وَالْمَرْكَبِ
(۲) عِلْمٌ أَهْلِ الْقَلْبِ حَمَلٌ لَهُمْ
(۳) بِإِذَا مَا الْعِلْمُ فَوْقَ الْقَلْبِ كَانَ
وَإِذَا مَا الْعِلْمُ فَوْقَ السِّدْرِ
(۴) قَالَالَهُ الْحَقُّ قَدْ قَلَّ جَهْرًا
جَمَلَ الْعِلْمِ الْبَدِيِّ مَا كَانَ مِنْ
(۵) وَإِذَا الْعِلْمُ يَغِيرُ وَبَسْطُهُ
كَانَ لَمْ يَشْتِ وَيَمْحَى نَجْدًا
(۶) لَكِنْ إِذَا الْعِلْمُ كُنْتَ حَسْبًا
أَخَذُوا بِحَمْلِكَ أَعْطَوْكَ حُضُورًا
- لَكَ مِنْ دَرَكٍ تَرَاهُ قَدْ سَمِيَ (۱)
لِلصَّبِيِّ وَبِمَتَّ لَا تَعْجَبُ
عِلْمٌ أَهْلِ الْجِسْمِ أَحْمَالٌ لَهُمْ
ضَرْبَ صَارَ الصَّدِيقَ الْمُسْتَعَانَ
صَرَ الْحَمْلُ غَدَى فِي الْعِصَى
يَحْمَلُ أَسْمَارَهُ مِثْلَ الْحِمَارِ (۲)
حَائِبُ اللَّهِ وَفِيهِ لَمْ يَبْنِ
لَمْ يَكُ مِمَّنْ كَانُوا أَمَّا بَشْطُهُ
«عِلْمُ الْعِلْمِ مِنَ الْحَقِّ الْأَجَلِ»
قَدْ حَمَلْتُ وَعَمِلْتُ زَمَانًا (۳)
أَحْدُ بِهِ سَرِيحًا وَسُفُورًا

(۱) هلا فی الاصل حرف سه معنی الا فی العریة رد اند مکنده (ویدت لاتعجب) فی معنی
(۲) لانه فی سوره الحنعة (مثل اللدس حملوا النوزاة) علم بهملوها کمثل حمار بعن اسمعرا
ای کسب فی عدم الشفعة - احلا احد (۳) ای بر اعوث معمار م عملت قل عابه السلام (من احسن الله
اربعین يوم عیبرت بیا مع الحکمة من فقه علی لسان فیصل لی تحقیقه)

- (۱) وهم وحس وفکر وادراک شما
(۲) علمهای اهل دل حاملشان
(۳) علم چون بر دل زند یاری شود
(۴) گفت ایزد یحمل اسقاره
(۵) علم کان نبود ز هو می واسطه
(۶) لیک چون این بار وا نیکو کشی
- همچونی دان مرکب کودک هلا
علمهای اهل تن احمالشان
علم چون بر تن زند یاری شود
بار باشد علم کان نبود ز هو
آن نیابد همچو رنگ ماشطه
بار گیرند و بغشنت خوشی

- (۱) اَصْحِرْ هَذَا اَجْمَلُ لِعَيْنِمْ اَحَدَر
لَرَى فِي قَلْبِكَ الْخَالِي الْحَسَنُ
(۲) كَيْ يَهْدَا رَاكِمًا تَاتِي عَلَى
عَدَا عَنْ كَتَمِكَ لَحْمَلُ يَقَعُ
(۳) فِيمَنْ اَلْهَوَاءُ يَا هَذَا يَا
تَخْلَصُ يَا مَنْ هُوَ مِنْ هُوَ قَعُ
(۴) فَمَنْ اَلْاَسْمُ نَهْ وَ اَصْمَه
وَلَيْخِيَلُ يُوَدُّ مَنَّهُ لِحَيَالُ
- لَهْوَى النَّفْسِ تَحْرُ وَ اَعْدَر
مَخْزَنَ الْعِلْمِ وَ اَنْوَاعَ الْعِلْمِ
قَرَسَ الْعِلْمِ السُّوْحُ فِي الْمَلَأُ
وَعَلَى رَحْلِ السَّمَاءِ الْعِلْمُ تَضَعُ..
قَدَحٍ مِنْ هُوَ مَتَى قُلُ فِي الْمَلَأُ (۱)
بِاسْمِ هُوَ الْمَقْصَى لَهُ كَلَا وَضَعُ
يُتَرَى مَا يُوَلَّدُ بِالْمَرَّةِ (۲)
دَاكُ دَلَالُ الْاَجْمَالُ وَالْوَصَالُ

(۱) هو صبر له لم يجد عبد الله الطاهر الى صفة واما عبد اهل لكشف هو قائم فيه غير محتاج الى صفة لانه اذا كنت هو لم يسبق الى ملوهم عبد ذكر الحق وهو مركب من حرفين الهاء اللثمي مخرجها من الحلق وهو مدد لغرض ومن لوازم التي مخرجها من اللثة وهو منتهى لمخارج اشارة لو ان كل حدث من الله ابتدئه واي الله اياته كذا في شرح لاسماء لفتشيري وبالجملة هو الاسم الاعظم .. اي اسمه السلام رايه العصر في لسانه فعلت له عيسى شتاتنصره على الاعداء قبل من دمن هو لادله الا هو عندما اصعب فصنته على رسول الله (ص) فقال يا علي علمت الاسم الاعظم ولكن المحجوب رايه الف مره لا بعد حتى يلاحظ تصدات لعدائيه والعلالية فينتدى بها الى المعنى ولهذه من (ارصوبه رايه رايه حباب) - لفظة هو ذكرت في هذه الايات تشكيك الواو سواء على ما هو المتداول في ورد لمراد من قولهم ما هو تشكيك الواو (۲) اي كما لا يحصل من لا لاطا نتيجة لدا من الا ... وضعه لا يحصل من احدى يتعرف اليه فيجد من حباله دلال القرب و لوصال لانه نظر لعاقيه و رايه و رايه بينه وكرهه .. لصدق على قلبه يحصل في قلبه شوق الله تعالى -

- (۱) هين مكش بهر هوا ابن بار علم
(۲) تا كه بر رهوار علم آهي سوار
(۳) ار هواها كي رهي بي جام هو
(۴) ار صعت و رايه چه رايه حبال
- تا به يسي در درون اسار علم
بعد از آن امتد ترا از دوش بار
اي زهو قانع شده تا نام هو
وان خيالش هست دلال وصال

- (۱) هَلْ رَأَيْتَ أَنْتَ دَلَالًا وَ لَمْ
فَادَا مَا الشَّارِعَ مَا وَجِدَ
(۲) هَلْ رَأَيْتَ اسْمًا بِلَا مَعْنَى وَ هَلْ
أَوْ مِنْ أَلْوَاوٍ وَرَاءِ ثُمَّ دَالٌ
(۳) قَدْ قَرَأْتَ الْأِسْمَ لَفْظًا فَاذْهَبِ
فِي السَّمَاءِ الْقَمَرَ أَدِرْ زَهْرًا
(۴) أَنْتَ عَنِ اسْمٍ وَ حَرْفٍ لَوْ تَشَاءُ
فَسَاكَ مِنْ نَفْسِكَ لَمَرَهُ
(۵) كَالْحَدِيدِ تَخْلَعُ لَوْنُ الْحَدِيدِ
بِأَرْوَاضٍ لَمْ يَسْ وَ أَحْمَدًا حَسَنُ
(۶) صَفِّ مِنْ أَوْحَاكَ الْمَقْسُ الْكَا
- بِكَ مَدْلُولٌ لَهُ .. كَلَّا ائْتَدَمُ ..
لَا يَكُونُ الْقَوْلُ بَيِّنًا فَقَدْ
مَهْمَلٌ اللَّفْظُ عَلَى الْمُعْجَمِ دَلٌ
كَنْ لِنُورِدِ وَطَفَتْ لِنُورِدِ حَالٌ
وَلَهُ الْمَعْنَى وَ الْذَاتُ أَطْلَبُ (۱)
لَا سَمَاءَ الْمَهْرَ . ائْتَمِنْ نَظْرًا
نَسِيْبِي وَ الْحَمْدُ تَمْنَى وَ ائْتَمَنْ (۲)
تَصَحَّحَ طَهْرٌ وَ تَصَحَّحَ عَنْ بَكْرَةٍ .
كَنْ أَلَا لَوْنٍ قَدِيمٍ أَوْ حَدِيدٍ
كَنْ كَمَرَةٍ آتٍ تَعْرِتُ مِنْ دُونِ
أَمْرِي دَائِمًا بِكَ طَائِفٌ بِكَ

(۱) ای من طلب شده اخرج لی سماء ملاکوت الصدقات رکت و حودک لهوهم و طایف
حلی شمس اندک تحلیص من سوهمات و من مدون لاسم عن مسمی و غیره (۲) ای کن نظیف
من لون الوجود کما ان الحديد اذا وضع فی النار یصل امرتة یخرج بها من لونه و یدخل بلون النار
و کن فی اریضة مرا . لیس به صند مسمی لاس منک ابر من حب سوی لتکون مظهر اندک العلة

تا باشد خار به سود عول هیچ
یا رنگاف و لام کن گر چیده ای
مه به بالا دان نه اندر آب جو
پاک کن خود را ر حود هن یکسری
در ریاضت آینه یی رنگ شو
تا بهیسی دات پاک صاف خویش

(۱) دیده ای دلال بی مدلول هیچ
(۲) هیچ نامی بی حقیقت دیده ای
(۳) اسم خواندی رو مسمی را بجو
(۴) گر ریم و حرف خواهی یکسری
(۵) هیچو آهن ز آهنی بیرنگ شو
(۶) خویش را صافی کن از اوصاف خویش

- (۱) لَتَرَى مِنْ دُونِ دَرِّسٍ وَكَتَابٍ
لَكَ فِي قَلْبِ عُلُومِ الْأَنْبِيَاءِ
(۲) فَاتَّبَعِي الْأَكْرَمَ مِنْ أُمَمِي
مَنْ هُوَ فِي الْجَوْهَرِ وَالْهَيْمَةِ
(۳) رُوحَهُمْ مِنْ دَايِثِ الثُّورِ يَا
وَأَنَا فِي دَايِثِ الثُّورِ نَهْمُ
(۴) لِرَوَاهِ وَأَحَادِيثِ أَبَدِ
بَلْ قَلْبِ مَشْرَبِ الْمَاءِ الْحَيَاةِ
(۵) فَأَنَا الْكَرْدِي أَمْسَيْتُ أَكْرِيفِ
بِسَرِّ أَغْرَابِ ضَمَحْتِ إِذَا

- و مُعْبِدٍ وَ مَسْئُولٍ وَ حَوَابِ (۱)
و دُرُوسِ الْأَوَّلِيَاءِ الْأَصْغِيَاءِ
فَلِ مَوْحُودٍ وَ خَيْرِ صَهْوَتِي (۲)
كَانَ مَشِيٍّ وَ الْعَيْنِ وَ الرِّمَةِ
نَظَرُ تَدْرِي يَكْمُهُ مَا بَا
أَنْظَرُ أَذْرَى الْحَمِي مِثْلَهُمْ
و صَحِيحِينَ رَمَانًا مَا تَسْتَدِ
قَدْ رَأَى آهَهُ وَ اسْمِ الْأَصْغِيَاءِ
بِمَرَّةٍ وَ الْكَمَةِ مِنْهُ وَ صَفِ (۳)
أَذْرَى وَ أَقْرَابِ فِيهِ تَلَقَّى الْهَمَا

(۱) قال قلت لأعلم موقوف على أموه له حال حيث أن العلم المراد به علم الحال لا يعرف ما يقال
من العلوم كما ذكره الشيخ في النوحه (۲) قال (من) موجود من أممي من هو على قدمي في
الجوهرة والهيئة - أممي أممي كعصا منجى و صل إلى الله عبوداً رسول مزار من واحد مصدق
و فاحص فوثر علوم طريفة له زوى عن أممي در (من) قال قال عليه السلام و شؤده أبي أحواسي
نكويون من عدى شأهم شأن الاله و هم عدى الله له اشهاداً بطله الله أسفه في كل يوم سبعين مرة
ما اذدر اي لهم مشدق - (۳) قال بعد العلوم في شرحه اله رسي كان اوانوفاء اسد رجل أممي
يرعى القسم في الصحراء فاتفق انه وجد كعداً مخزفاً مكتوب فيه (سم الله الرحمن الرحيم) فبش من رجل
عابر ما هو المكتوب في الكاعده فعرقه ما فيه منجى الكتابه من وضعه على معن مرتفع و وقف صادق
له ما بي طلوع العجر فوصت اله جده من حدبات لعق عبد الصباح وقال الحمد لله وأهله لسان لعربي
و مكشفت له حمة علوم مرعي له مر و قال الحمد لله امست كردنا و صبح اعرابا -

بی کتاب و بی معبد و اوستا
که بود هم گوهر و هم همت
که من ایشان را همی بینم بدان
بلکه اندر مشرب آب حیات
راز اصبحت اعرابا بخوان

(۱) بیسی اندر دل علوم انبیا
(۲) گفت پیغمبر که هست از اتم
(۳) مر مرا زان نور بیند جانسان
(۴) بی صحیحین و احادیث و رواة
(۵) سر امسیت کرد با بدان

- (۱) سِرِّ اَمْسِيْنَا وَاصْصَحْنَا اَعْلَمَ
 قَدَكَ يَوْصِلُ مِنْ سَمِيَةِ الطَّرِيقِ
 (۲) وَلِيَعْلَمَ الْبَاطِلُ الْخَافِي الْمَسَالِ
 لِرِجَالِ الرُّومِ وَالصِّينِ اِذْ كَبُرَ
 فِي بَيَانِ الْعُنَادِ وَالْخُصُومَةِ لِلرُّومِيِّينَ وَالصِّينِيِّينَ فِي الْقُشِّ وَالتَّصْوِيرِ (۱)
 (۳) فِرِحَالُ الصِّينِ قَالُوا مِنْ مَرَحٍ
 وَرِجَالُ الرُّومِ قَالُوا كَمْ لَنَا
 (۴) قَالَمَلِيكَ قَالَ تَحْنُ الْاَمْتِحَانُ
 مِنْ هُوَ الْمَحْتَارُ فِي الدَّعْوَى لَنَا
 (۵) قَالَ اَهْلُ الصِّينِ تَحْنُ بِالْمَعْلُ
 قَالَ اَهْلُ الرُّومِ تَحْنُ كَمْ لَنَا
 وَآهَ الرَّمَزِ وَمَقَرَّاهُ أَفْهَمَ
 لِلْأَلِهَةِ وَبِهِ تَلَقَّى الْمَرِيقُ
 وَارْدَتْ وَتَحَرَّيْتُ الْمَقْلُ
 قِصَّةَ وَالسَّمْعِ وَاللَّبِّ خُصِرَ
 تَحْنُ بِالْقُشِّ أَحَلَّ وَاصْحَ
 فِيهِ لَطَمٌ وَاتَّكَارٌ فِي الدَّأِ
 تَجْعَلُ فِي دُ بِنْدُو فِي لُغِيَانِ
 مِنْكُمْ فَهُوَ الْأَجْدِيرُ بِالْمَا
 حُدُمَاتٍ تَحْنُ وَفَقِ الْأَمَلُ
 فِي الدَّأِ مِنْ حِكْمَةِ رَاقِبٍ نَمَا

(۱) لادری از الطامعین تراعا می حضور سلطان والعهدة من هذه العصة الی سمن معتم
 لطهری والتصویر لعلم الباطنی

- (۱) سر امسیا واصله ترا
 (۲) ودر مثل حواهی از علم بهان
 میرساند جانب راه جدا
 قصه گو از رومیان و چینیان

قصه مرا کردن رومیان و چینیان در قاشی و صورت گیری

- (۳) چینیان گفتند ما قاشی را
 (۴) گفت سلطان امتحان خواهم در این
 (۵) چینیان گفتند ما خدمت کنیم
 رومیان گفتند ما را کز و فر
 کز شما ها کیست در دعوی گریب
 رومیان گفتند در حکمت نسیم

(۱) إِذْ رَجَالُ الصِّينِ وَالرُّومِ جَمِيعٌ

كَانَ أَهْلُ الرُّومِ فِي الْعِلْمِ آدَقَ

(۲) قَالَ أَهْلُ الصِّينِ فَالْتَيْتَ لَ

وَلَكُمْ بَيْنَهُ سَوَاءٌ عَمِيُوا

(۳) كَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْوَاحِدِ

أَتَخَذَ الْوَاحِدُ أَهْلَ الصِّينِ وَالْ

(۴) يَأْتِي لَوْنٌ مِنَ السُّلْطَانِ قَدْ

لَهُمُ السُّلْطَانُ ذُو الْحَقِّ أَسْمِيْدُ

(۵) فَمَنْ الْمَخْرُجُ فِي كُلِّ صَبَاحٍ

لِرَجَالِ الصِّينِ جُودًا وَتَعَفُّؤًا

حَضَرُوا انْعَانَهُ كَلَّا يُدِيعُ

وَادْعُوا بَأْسَهُنَّ نَأَى وَاحِقُ

عَمِيُوا وَرَدُّهُ خَصُودُهُ

وَاحِدٌ مَثُوفٌ بَيْنَ الْخَسَنِ

فِي قَسْرِ الْآخِرِ الْوَارِدِ

آخِرُ أَهْلِ الرُّومِ وَالْكُلُّ اشْتَقِلُّ

طَلِبَ أَهْلُ الصِّينِ حُسْنًا لَا يُعَدُّ

فَمَنْ الْمَخْرُجُ فِي كُلِّ صَبَاحٍ

كَمْ مِنْ الْأَوْدِيَةِ لَشَيْبِ الْعَالِيَةِ

أَتَتْنِي لِيَأْتِيَنِي أُنَا

(۱) المراد بالسفطان اسكندر الرومي والجمعة دعوى حل وعلا مع هم و... اوضاع قبوضاته

من لغوه وقد صمد به عصبه انما عا دهرى صمدى دى ش صمد عودى واد كره عودى دى عودى
شك من احياء الموم مع خلاف يسير وهدى ليدمر نى ... دى دى ... واد عودى

روميان در علم واقف تر بدید

خاصه بسپارید ویک خانه شما

زان یکی چینی ستد رومی دگر

بس خزانه باز کرد آن اوجمند

چسبان را راته بود و عطا

(۱) اهل چین و روم چون حاضر شدند

(۲) چینیان گفتند یک خانه ما

(۳) بود دو خانه مقابل در بنر

(۴) چینیان صد رنگ از شه خواستند

(۵) هر صبحی از حریته رنگها

- (۱) یا ای رؤوفهم عموقه
 تبت من فی عتمها مضمونه
 لا شکر و کتاب لا ولا
 تسمه ل یموی کائلا
 (۲) یا یهی منها تسمو و تقاب
 و ی من صدق و حبیب
 و هی من حرس و صل و دعو
 تسمه ظهرت منها اوسود
 (۳) بعد از آیت تبت یا محمد
 کاب و ضا اتمت من منه الکمال (۱)
 فلی و دعه من یست بعد
 (۴) سوید من صوره حات لا
 حد للغیب لها الشان علا (۲)
 و من حد علیه داعی
 مر مر - قد موسی موت

(۱) ای ان القلب اذا حقل صار مره آنا الیه (۲) صوره عالم الغیب الکی لا صوره لها
 و لا حد است می موسی و محاسن آیت فیه (۳) و صیه بدک ی حد ح جرح
 یصاء من غیر سوه)

- (۱) در میان آن صوفیانه ای پدر
 لیست بعد کرده من سعه
 (۲) آن صفای آینه وصف دل است
 (۳) صورت بی صورت بی حد عیب
 (۴) صورت بی صورت بی حد عیب
 بی تکرار کتب و ی هر
 پاک و آرزو حرس و بغل و کینه ها
 صورت بی منتها را قابل است (۱)
 رآینه دل تافت بر موسی ز جیب

(۱) مراد از صورت بی منتوی داد حد و در این آیات مضمون حدیث قدسی معروف میباشد
 (لا یسمی رعی و لایه فی ولیکن سعی فیه عیدی مؤمن)

- (۱) وَ لَوْ الصُّورَةُ تِلْكَ بِاتِّفَاقِكَ
لَا يَمُرُّ لَّا بِأَرْضٍ بَلْ لَهَا
(۲) سَكَتَ الْعَقْلُ هُمَا أَوْ ضَلَّ لَا
أَنَّ هُوَ الْقَلْبُ أَوِ الْقَلْبُ مَعَهُ
(۳) كُلُّ نَقْشٍ عَكْسُهُ حَقًّا وَ قَدْ
مِنْ سِوَى الْقَلْبِ هُوَ مَعَ عَدَدٍ
(۴) كُلُّ نَقْشٍ فَوْقَهُ أَوْ يَرُدُّ
يُظْهِرُ فِيهِ جَلِيًّا لَا حَذَبَ
- لَا تُحَاطُ لَا بِبَحْرِ وَ سَمَكِ (۱)
قَلْبُ عَنَدِي وَ مَعَ فَازَ بِهَا
يُذَرِّي حَيْرَانَ الطَّرِيقَ جِهَلًا (۲)
كَانَ مَجْهُولًا لَهُ وَ أَتْبَعَهُ
مَا بَقِيَ لَا يَلْتَمِعُ حَتَّى الْآنَ (۳)
أَوْ يَنْتَبِهُ عَدَدٍ مُعْتَمِدٍ
مِنْ جَدِيدٍ أَبَدًا مَا يُوجَدُ
لَهُ... فَاعْرِفْ وَأَسْأَلُكَ النَّهْجَ الْقَوَابِلَ

(۱) ای ولو كانت تلك الصورة اه في الخارج لا يسمها الفلك و هي التعدت الالهية ولكن يسمها قلب المؤمن عني يعنى (لا يسمي ارضي و لا سماوي و لكن سمي قلب عدى المؤمن الذى القى الورع) و لهذا فان في الشطر الذى لا يسمها العرش والعرش والبحر و سميت (۲) اي مضل او ساكت حيرن لا يعلم ان القلب معه او هو مع القلب او القلب هو تعالى فملم ان المراد من نقب غير قطعة نعم المصوري الشكل بل ذات المتجلي ماواع لتجليات في قلب القلب و لهذا فالوا لا نعم ان حال حسته عكس قلبه او انقلب عكس حال وجهه العكس او القلب في وجهه او هو في القلب و لهذا المعنى قل (عكس هر عني ساعد تا اند) (۳) اي عكس كن نقش عمو لا يلزم ولا يند حتى الابد غير القلب فانه محل انعكاس الانوار الالهية ايضا باعتبار الانعكاس مع العدد في الممكنات او يلاعد من الواجب باعتبار التجليات -

- (۱) گرچه آن صورت نگنجد در فلك
(۲) عقل اینجا ساکت آید یا مضل
(۳) عکس هر نقشی تشابه تا اند
(۴) تا ابد هر نقش نو کايد يرو
- بی بهرش و غرش و دریا بی سمک
ز اسکه دل ما اوست یا خود اوست دل
جز ز دل هم یا عدد هم بی عدد
مینماید بی حجابی اندرو

- (۱) اِنَّ اَهْلَ الصِّيقْلِ مِنْ كُلِّ رِيحٍ
وَيُكَلِّدُ نَفْسٍ حَسَنَةً هُمْ
(۲) هُمْ نَفْسُ الْعَنَمِ وَالْقَشْرَ لَهُ
رَايَةٌ عَنِ الْيَقِينِ رَفَعُوا
(۳) دَهَبَ الْفِكَرِ وَعَنْهُ فِي عَمِي
وَحَدُّوا نَحْرًا لَا حِلَّ الْمَعْرِفَةِ
(۴) ذَالِكَ الْمَوْتُ الَّذِي قَدْ دَعَرُوا
(۵) فَقَلَى الْقَلْبُ لَهَا مِنْ أَحَدٍ
إِذْ عَلَى الْأَصْدَابِ قَدْ جَاءَ الْفِرَارُ
(۶) هَبْ هُمْ نَحْوًا وَفَقَهَا وَصَعُوا
(۷) مَا لِحَبَاتِ ثَمَانٍ قَدْ بَدَى
قَبْلَ ذَلِكَ لَوْحٌ قَلْبِهِمْ

(۱) نسخه ندره - ما هر عوا -

- (۱) اهل صیقل رسته اند از بو و رنگ
(۲) نفس و فشر علم را بگذاشتند
(۳) رفت فکر و روشائی یافتند
(۴) مرگ کز وی جمله اندر وحشتند
(۵) کس نیابد بر دل ایشان ظفر
(۶) گر چه نحو و فقه را بگذاشتند
(۷) تا نفوس هشت جنت یافته

- كَانَ أَوْ لَوْ أَنْجُوا غَمْرًا فَيَسِيحُ
تَطَرُّوا مِنْ غَيْرِ صَبْرٍ لَهُمْ
وَصَعُوا بِالْمَاطِبِ كَمْ وَلَهُوا
.. بِسَوَاهَا أَيْدًا مَا تَرَعُوا.. (۱)
وَحَدُّوا أَنْوَرُ لَكِنِيرٍ وَالسَّاءِ
إِذْ بِهَا اللَّهُ الْعَظِيمُ شَرَفَهُ..
بِهِ كُلُّ هُمْ بِهِ قَدْ سَجَرُوا
ظَفَرًا لَمْ يَكُنْ لَهُ يَحْدُ
لَا عَمِي أَنْوَأُ وَالنَّعْمَ صَبْرًا
نَكْرَةً مَجُورًا وَفَقَرًا رَفَعُوا
لَمَعَ شَعْبٌ أَنْوَارُ الْهَدَى
وَعَدَى مَطَاهِرُ نَوْرٍ رَهْمُ

- هر دمی بسد خوبی بی درنگ
راه عس ایقین اقرار شد
حر هر آشائی یافتند
میکنند آن قوم بروی ریشخند
بر صدف آید ضرر نی بر گهر
لیک مجو و فقر را برداشد
لوح دلشان را پذیرا یافته

- (۱) قَوْقُ كُرْسِيِّ وَعَرْشٍ وَحَلَا
 هُمْ كَانُوا.. لَا كَأَمْثَالِ الْمَلَأِ
 (۲) مَقْعَدُ صِدْقٍ أَلَا هِ سَكَنُوا
 مِمَّا آيَ لَهُمْ بَنَ وَهُمْ
 جَلَّ عَنْ آيِ هُمْ عَيْنَ النَّظَرِ

فی بیان شوال الرسول (ص) ازید (رض) کیف است و کیف نمت

(من الموم) وجواب قوله (اصبحت مؤمناً حقاً یا رسول الله) (۳)

- (۳) قَبْرِيْدِي فِي صَاحِ دَا لِرَسُولِ
 قُلْ يَا حِلَّ الصَّهَاءِ وَالْقَمُولِ
 كَيْفَ أَصْبَحْتَ فَقَالَ بِالْحَوَابِ
 صِرْتُ عِنْدَ الْمُؤْمِنَاءِ أَرْحُو الْتَوَابِ

(۱) لآلة فی دوة لقبر ام المصطفى فی حدیث و بهر فی مقعد صدق عند من است مع ر
 (۲) روی او علیه السلام در صبح روزی که کیف اصبحت ازید قال اصبح مؤمناً یا رسول
 الله قال و اسكن حقیقه حقاً انك قال عززت نفسي عن الدنيا فاطمأت بهاري و اسهرت ليلي
 فكأني اقدر و عرش ربي اررا و كأني طراني اهل الجنة يشعرون و يمددون و اهل النار يتعاونون
 و هي روية بعدد من قال لي صحت فالرم - قال كمال الدين في كتابه النسي في شرحه ليهود و يدين حادثة
 من شراجل الكندي مولى رسول الله صدى في حليل مشهور من اولاد اسلاف استشهد و م مؤفة في
 حدیث النبی (ص) روی ان من كتب ابو جح قتل العترة فاحرقوا امامه فاني سبي (ص) و دل ان احديته
 ريد و يقطر في حجاب حشره فان اعنارك منبه لك فرضي و احصروه و ازاله النسي احبارك بيديك
 و شئت مع مد و شئت مع فقال في حدیث اراحتار علك حدیث فاب ابى و عني فاحرجه الى الحجر
 و كان من حصرة من قرش اشهدوا و زيد اني اريه و يرضي فاما استشهد في مؤفة بكى عليه بكاء شديداً
 و واهد البكاء فحاج شوق لعين الى حبيبه و كان سيدنا و مولانا متصباً له مني هذه الحداث

- (۱) برتراند از عرش و كرسى و حلا
 (۲) صد بشأن دارود و محو مطلقه
 ساكان مقعد صدق حلا
 چه شان دل عن ديدار حقد

پر حیدرین پیغمبر (ص) ازید را که امروز چونی و چون بر خاصتی و بجواب گفتن او
 (اصبحت مؤمناً حقاً)

- (۳) گفت پیغمبر صحابی ازید را
 كيف اصبحت ای ربيو باصف (۱)

(۱) اس آیات در بیان حدیثی است که شیخ شهاب الدین سهروردی در آداب رشاد الدربین
 کر بوده و در (ص) لریدن حادثة کیف صحت قال اصبح مؤمناً حقاً قال لكل حقیقه حق هم
 حقیقه ایمانث یا حادثة فاحاب و قل صرت نفسي عن الدنيا فاسوى حجره و مندره و ذهب و فعتها
 اصمات نهاری و اسهرت ليلي و كأني اطر الى عرش ربي اررا و اري اهل الجنة شرا و ارون و اري اهل
 النار يتعاونون قال نسي (ص) اصبت فالرم -

- (۱) قَالَ أَيْضًا لَهُ مِنْ بَعْدِ السُّؤَالِ
 زَهْرُ ابْنِ أَوْسَامٍ لَكَ مِنْ
 (۲) قَالَ قَدْ أَظْلَمْتُ أَيَّامِي أَنَا
 وَحَرَارَاتِ سَهْرَتِ قَمْدَامِ
 (۳) صِرْتُ حَتَّى اللَّيْلِ حِرْزَتِ وَالْمَهَارِ
 مِثْلَمَا حَدُّ السِّنَانِ التُّرْسِ كَانَ
 (۴) فَبِذَلِكَ السَّمِيتِ كُلِّ الْبَلِ
 وَمِثْلَاتِ لَا تُؤْفِ سَنَةِ
 (۵) يُوحَدُ لِلْأَزَلِ وَالْأَبَدِ
 لَيْسَ لِلْعَقْلِ لِدَا السَّمِيتِ أَتَدُ
- تَوَلَّىكَ الْإِيمَانُ بِالْحَقِّ تَعَالَى
 ذَلِكَ السُّتَابِ .. أَوْضَحَ وَأَيَّنَ ..
 فِي لَيَالِي لِعَشْقٍ وَ غَمَا
 أَنَا فِي صَوْمٍ كَثِيرٍ وَقِيَامِ
 وَافْتَرَقْتُ عَنْهُمَا الْعَمْرَ جِهَارًا
 حَارًا .. عَنْهُ افْتَرَقَ دَوْمًا عِيَانًا ..
 وَاحِدًا كَانَتْ وَ كُلِّ الْبَلِ
 وَحَدَتْ مَعَ سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ (۱)
 إِتْحَادَ مَا بِهِ مِنْ عَدِيدِ
 مِنْ طَرِيقٍ وَ اعْتِقَادٍ مُعْتَمَدِ (۲)

(۱) ای ان الفبل والكثير و غريب والعبد والسر و الاخلاص و المحبة و العدة في عالم
 الناسوت متعددة وفي عالم اللاهوت متعددة على محوى (لامساء عبد الله ولا صباح ولا ايام ولا شهور
 ولا اعوام - (۲) ای لم يكن للعقل الجرنى معارفة سالم الامكان ولا بحالم اللاهوت

- (۱) گفت عباداً مؤمناً باز اوش گفت
 (۲) گفت نشنه بوده ام من روزها
 (۳) تا ز روز و شب جدا گشتم چنان
 (۴) که از آن سو جلوه ملت یکیت
 (۵) هست ازل را و آبد را اتحاد

کو نشان از باغ ایمان گر شکفت
 شب نطفستم ز عشق و سوزها
 که ز اسیر بگذرد نوک سنان
 صد هزاران سل و یک ساعت یکیت
 عقل راره نیست زان سو ز اعتقاد

- (۱) قَالَ مِنْ هَذَا الطَّرِيقِ مَا أَتَيْتَ
تُحْفَةً رَأَيْتَ لِقَتَهُمْ ذِي الدِّيارِ
(۲) قُلْ مِثْلَ مَا أَلْزَمُوا كَانُوا السَّمَاءَ
أَنْظُرَ الْعَرْشِ أَمْ مَعَ مَنْ عَدَى
(۳) تَبِعَ نِيرَانٍ وَجَنَّاتٍ ثَمَانٍ
كَطَهْورِ الصَّنَمِ مِمَّنْ عَبَدَ
(۴) أَنَا كُلُّ الْخَلْقِ فَرْدًا بَعْدَ فَرْدٍ
مِثْلَمَا أَعْرِفَ رَأً وَشَعِيرَ
(۵) فَمِنْ السَّارِي كَانَ الْجَنَسِي
عَبْدِي كَالْحَبِيءِ وَالسَّمَكِ
(۶) هِيَ الرَّمِيمُ دَا لَدَى هَذَا الْفَرِيقِ
يَوْمَ تَنْصَبُ وَتَسْوَدُ وَحَوَّةٌ
- أَنْتَ مِنْ تُحْفَةٍ إِنْتِ قَدْ حَظَّيْتُ
وَالْعَقُولَ لَهُمْ لَأَقْتِ شِعَارَ
يَطْرُؤُا عَيْنًا بِلَا أَيْ عَمَاءَ
بِالصَّمَا الْغَرِيشِي بِالْمَحْوِ بَدَى
فِي أَمَامِي طَهَرْتُ كَلًّا عِيَانِ
صَمًّا كَلَّةً بِالْفِعْلِ وَحَدَّ
أَعْرِفَ أَذْرِي بِهِمْ كَيْفًا وَعَدَّ
أَرْ فِي الطَّاحُورِ زُرًّا وَكَبِيرَ
مَنْ يَكُونُ الْقَدَّةُ الْقَدَّةُ
طَهَرْتُ هِيَ الصُّحُورُ فِي الْحَدَثِ
مِنْ صَمًّا نَفْسًا وَسَاءَ فِي الطَّرِيقِ (۱)
طَهَرُ وَهِيَ بِهِ حَالًا تَقْوَهُ .

(۱) الآية می سورة آل عمران - (یوم نیس وجوه و تسود وجوه اما اللدین اسودت وجوههم اکثرتم بعد ایمانکم فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون) -

- (۱) گفت از این ره کوره آوردی بیار
(۲) گفت خلقان چون به بینند آسمان
(۳) هشت جت هفت دوزخ بیش من
(۴) يك بیک و امیشاسم خلق را
(۵) که بهشتی که و ییکانه کی است
(۶) این زمان پیدا شده بر این گروه
- در خود فهم و عقول این دہار
من بینم عرش را با هرشیان
هست پیدا همچو بت پیش شمن
همچو گنسم من ز جو در آسیا
پیش من پیدا چو ملو ماهی است
یوم تیص و تسود وجوه

- (۱) قُلْ هَذَا مَا أَنَّمَلَى الرُّوحَ وَزَادَ
 انْتَهَى فِي الرَّحِمِ عَنْ دِي الْوَرَى
 (۲) فَذَعَى الْجِسْمَ كَأَمَّ بِالْمَلِ
 وَالرَّدَى الْجَارِي عَلَى مَنْ شَمَلَهُ
 (۳) جُمْلَةُ الْأَرْوَاحِ مَنْ قَدْ سَلَفَتْ
 إِنَّ هَذَا الرُّوحَ دَ الْأَيْسَ الْبَطَرِ
 (۴) هُوَ مِمَّا قَالَتْ الزَّوْجُ .. إِلَى
 قَالَتْ الرُّومُ إِلَى مَلِكِ الْبَحْرَانِ
- عَمِيًّا أَمَّا زَ بَحْهَلِ وَ فَسَادُ
 سُرَّ وَالْخَلْقُ فِيهِ مَا دَرَى (۱)
 وَيُطْفِلُ الرُّوحُ فِي النَّظَرِ حَمَلِ (۲)
 وَجَعِ الْوَضْعِ عَدَى وَ الرِّارَلَهُ
 بِالنَّظَرِ النَّدَى قَدْ أَلَمَتْ
 أَيَّ نَوْعِ يَنْدَى لِمَنْ تَطَرِ
 مَلِكِ النَّارِ وَ حَزَابِ الْأَسْلَا (۳)
 حَسَنَ ذَا كَثْرَةً هَدَى أَمَّحَانِ

(۲) فان السی (من) (السعد سعد فی طهر م، و لدی شقی فی طهر م) د، براد من بطر
 الام رحمہ الدی مرد اعل بمسها او ام الکتاب والدوح المحفوظ ویدل ل الاصل ام فعلى هذا المعنى
 اشقى من شقى فی طهر ا، ای رحمہ و فی طهر ام اسکت کذا الروح عند معارضة الجسم من علامات
 محسوس بعدم حالها فی الدنيا (۲) ای مثال من مات مسد کأمرأة حاملة اذا احدث و جميع لوضع بتطهر
 معارضها ابو بود بطهر بود لوج، فامس کد مقارن من فی حکم الیب تنصر حاله و بعدم من سمه
 شقی هو ام سعید کد تنصر من احدته الود (۳) لرسکیون ای ارواح لاشقیاء یقواون لملائکة
 لملاب هو منا والرومیون ای ارواح السعداء، وراون لملائکة الرحمة هو حسن جدائری فی رحم لاسلام
 فکدوا علی فعوی کل حزب بما لديهم فرحون -

- (۱) پیش او این هر چند جان پر عیب بود
 اشقی من شقی فی طهر ام
 (۲) تن چو مادر طفل جان را حامله
 (۳) جمله جنهای گذشته مسطر
 (۴) ز نسکیں گوید خود از ماست او
- در رحم بود و ز حلقان عیب بود
 من سمات لجسم عرف حالهم (۱)
 مرگ درد زادتست و زلرله
 چگونه باید این روح بطر
 رومیان گوید من زیباست او

- (۱) ویداماهی الدنا رُوحُ الرُّحودِ
فاختلافَ البیضِ والسود ارتفع
(۲) إِنْ یكُ الرُّومیُّ لَوّاً فالزُّنوحُ
إِنْ یكُ الرُّومیُّ أهلُ الرُّومِ فیه
(۳) هُوَ مَا لَمْ یُولَدْ وَالْمَشْكَلَاتُ
وَالنَّدی یَعْرِفُ مَنْ لَمْ یُولَدْ
(۴) لَیْسَ عَبرَ مَنْ یُورِی اللهُ كَانَ
مَنْ مِنْ لَحْدٍ لَهُ الْمَاطِی
(۵) أَصْلُ مَا یُطْفِئُ النَّفْسَ كَانَ
وَالرُّوحُ النَحْشِیُّ الْعَكْسُ قَدْ
- وُلِدَتْ . إِمَّا شَقَاءُ أَوْ سَعُودٌ . (۱)
وَأَقْعُ الْأَمْرِ كَمَا كَانَ یَقْعُ .
دَهْوًا فِیه . وَكَانَ كَالْعَلَوِجِ .
دَهْوًا . وَالتَّدْبِ كَأَنَّ النَّبِیَّةَ .
وَصِغَتْ فِی عَالَمٍ وَالْمَعْصِلَاتُ (۲)
فَالْقَلْبِیْلُ . مِثْلَ مَنْ لَمْ یُوجِدْ .
نَظَرَ ذَاكَ لَهُ الْمَسْتُورُ بِأَنَّ
الطَّرِیقَ . وَالتَّخْفِیَّ الْكَلِمَ
وَاللَّطِیفَ لَطَافُ بِالْوَحْدَةِ بَأَنَّ (۳)
كَانَ وَالرُّومِیُّ . فِی رَسْمٍ وَحْدَ .

(۱) ای در حرح روح وجود من فسیحة الدنيا لی وسیع الروح فلا سعی اختلاف اسمی وادود
ی تظهر حقيقة احدی ویقطع اسراع - (۲) ای مادام موجود من روح الام فی هذا عالم مالم یولد
مکون فی هذا عالم مشکلات لظن العالم لا یعلمون بأی حاله وادی صفة یولد وذاك یدعی - م ای
یمهم لندی لم ولد وندری به شعی ام سمع فیل مل هو احسن لغو من و من سرقة (ای مصر) لهدیه
مال (و مگر مصر بنور الله ود) (۳) کأنه یقول عطی الرومی مدس الوجه ، ان یحمله من احسن
لهداية و عطی العشی سواد الوجه بالافعال لستة بأن یحمله من أهل اسرار وما کان مدس وجوههم
وسواره، يوم اقامة من مادتهم الحساسة بل من مادتهم الروحانية -

پس نمائند اختلاف بیض و سود
روم را رومی برد هم از میان
زانکه نازاده شناسد او کم است
کامدرون پوست او را ره بود
لیک عکس جان رومی و حش

(۱) چون بزیاید در جهان جان وجود
(۲) گر بود زنگی بر بندش زنگیان
(۳) تا نژاد او مشکلات عالم است
(۴) او مگر بنظر بنور الله بود
(۵) اصل آب نطفه اسپید است و خوش

(۱) وَهَبَ التَّنْزِيلَ لِمَنْ يَخْلُقُ قَدْ

و اهدا النصف حتى الاسفل

(۲) يَوْمَ تَبْيَضُّ وَتَسْوَدُ الْوُجُوهُ

فيه تركي و هندی شهر

(۳) فِي أَمَامِ كُلِّ حَرْبٍ تَطْهَرُ

انت هندی ام التركی وال

(۴) مَا نَدَى الْهِنْدِي وَالْتُرْكِي اَنْ

وَ اِذَا مَا وَلَدَ الْخَلْقِ رَاوَه

(۵) ذَا الْكَلَامِ مَا لَهُ حَدٌّ فِى

عَنْ قَطَارِ الْقِيَرَوَانِ بِأَعْيُنِ

(۱) میدهد ریت احسن التقوم را

(۲) یوم تبیض و تسود وجوه

(۳) فاش گردد که موکاهی یا که کوه

(۴) در رحم پیدا میگردد هند و ترک

(۵) این سخن پانان ندارد بار را

كَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ يُعَدُّ

ذهب اذنه عمراً منزلاً..

من جماعات به حائت قوه

و جهازاً بان منه ما يسر

و على الأشهاد جهراً تذكر

بسه انت يصنع ام جن

الدا في الرحم أو فيه ان

بالصميم و القوي و دروه

ثابت حتى لقطه لا نصير

بحديث ران عر و اريد

تا باسل میرد ابن بیم ر

برک و هندو شهره گردد ران گروه

هندو می یا ترک پیش هر گروه

چونکه زاید بیدش زار و سترگ

تا نمایم از قطار کاروان

فی بیان جواب زید الرسول الاکرم بانی لست جاهلا باحوال

الخلق و هی عی غیر مستورة و اعرفهم کلاماً

- (۱) اِنَّ كُلَّ الْخَلْقِ هَذَا وَالْإِمَادُ
أَنْظُرْ جَهْرًا بَيَانًا لِّلرَّحْلِ
(۲) قَتَلْتُكَ أَأَقُولُ أَمْ يَا
فَالْمَيِّ لَهُ قَدْ عَسِ الشَّعْه
(۳) يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ تَسْمَعُ حِينَ
أُظْهِرُ الْيَوْمَ كَمَا أَهْدِي أَنَا
(۴) دَعْنِي حَتَّى أَنَا يَتْلِكَ السُّتُورُ
جَوْهَرُ ذَاتِي يَشْعُ سَاطِعُ
(۵) كَيْ يَبِي بَانِي عَنِ شَمْسِ لَمَازِ
كَيْ أَنَا الْفَضْصَافُ وَالْمَحَلُ أَيْسَ
- مِثْلًا يَوْمَ الْحِسَابِ وَالْإِمَادُ
مِثْلَهُمُ وَالْمَرَأَةُ رَرًا وَحَلُ
نَفْسًا أُرِيطُ أَخْبِي مَا يَبِي
يَعْنِي لَا تَسْرُ وَلَا تَشْه
أَنَا سِرَّ الْحَشْرِ أَفْشِي وَأَيْسَ
يَسْتَشُورُ وَالْإِمَادُ فِي الدُّنَا
أَهْبِثْ حَتَّى كَشَمْسٍ فِي الظُّهُورِ
وَوَكُتْخِمْ لَأَقْفُ زَهْوُ لَا مَعَا
بِالْكُفُوفِ وَأَنَا أَبْدُو جِهَارُ
أُظْهِرُ مَا كَانَ مَسْتُورًا كَيْمِينُ

جواب گفتن زید رسول خدا (ص) که اسرار خلق بر من پوشیده نیست و همه را میشناسم

- (۱) جمله را چون روز رستاخیز من
(۲) هب بگویم یا فرو سدم نس
(۳) یا رسول الله بگویم سر حشر
(۴) هل مرا تا پرده ها را بردم
(۵) تا کسوف آید از من حورشید را
- فاش می بینم حیان از مرد و زن
لب گزیدش مصطفی یعنی که بس
در جهان پیدا کنم امروز بشر
تا چو خورشیدی بتابد گوهرم
تا سایم محل را و بید را

- (١) أَظْهِرْ أَيْدِي أَصْحَابِ الشَّامِ
أَبْدِي لَوْنِ الْكَفْرِ مِنْ لَوْنِ إِلَى
(٢) أَظْهِرْ سِرَّ الْعَادِ لِلْمَلَا
(٣) أَظْهِرْ السَّمْعَ الثَّقُوبَ لِلْمَقَاتِ
لَا وَلَا حَسَفَ لِكُلِّ مَنْ لَهَا
(٤) أَظْهِرْ السِّرْبَالَ مِنْ ذِي الْأَشْقِيَاءِ
(٥) فِي أَمَامِ أَهْلِ الْكَفْرِ عِيَانِ
آتِي بِالْبُرْخِ جَهْرًا فِي الْوَسْطِ
- وَالَّتِي جَدَّتْ عَلَى قُبْحِ الْفِعَالِ
آلِكَ أَظْهِرْ وَ سَادَاتِ الْمَلَا
أُظْهِرْ التَّقْدَ وَ تَقْدًا زَغَلَا
فِي ضِيَاءِ الْبَدْرِ مَا فِيهِ مِحَاقُ (١)
.. كَانَ أَهْلًا وَ قَضَى الْعَمْرَ بِهَا..
أُصْبِحُ مَعْظَمَ طَبْلِ الْأَنْبِيَاءِ
أُظْهِرُ الْأَسْرَارَ فِي هَذَا الزَّمَانِ (٢)
أُظْهِرْ مَا رَمَتْ فِي هَذَا الْمَوْطِ.

(١) «رَاد ثَقُوبَ سَمْعِ السَّبْعَةِ أَوْ حُجْرَةِ الْعَيْنِ الْمَسْمُوعَةِ لِقَوْلِهِ (ص) اجْعَلُوا السَّمْعَ أَسْمَعًا وَغَدَّ الشَّرْكَ
وَالصَّعْرَ وَ قَتْلَ الْعَيْنِ الَّتِي عَرَفَ اللَّهُ إِلَّا مَا لَعَنَ وَ أَكَلَ الرَّمَا وَ أَكَلَ مَا فِي الشَّمِّ وَ انْتَوَلَى دُمَّ بَرَحَفَ
وَ قَتَلَ الْمُحَصَّنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ» (٢) قَبْلَ إِزَارِ الْبُرْخِ فِي الْوَسْطِ أَيْ وَسْطِ حَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْأَعْرَ وَ
قَبْلَ إِزَارِ بِي الْأَهْرَافِ عِيَانًا لِيُرَوِّهُ وَ لَا تُظْهِرُوا حُلِيَّ انْتَاوَهُ -

- (١) دَسْتَهَا بِرِيدِهِ أَصْحَابِ شَمَالِ
(٢) وَ أَسَابِمِ دَارِ رَسْتَاخِيرِ رَا
(٣) وَ أَسَابِمِ هَفْتِ سَوْرَاخِ هَقِ
(٤) وَ أَسَابِمِ مِنْ يَلَاسِ اشْقِيَا
(٥) دُوزَخِ وَ جَنَاتِ بَرُزَخِ حَرْمِيلِ
- وَ أَسَابِمِ رِيكَ كَفْرِ وَ رِيكَ آلِ
تَقْدَرَا وَ تَقْدَ قَلْبِ آمِيَزِ رَا
دَرِ ضِيَائِ مَاءِ بِي خُسْفِ وَ مِحَاقِ
بَشْتَوَانِمِ طَبْلِ وَ كُوسِ أَنْبِيَا
بِي شِمْ كَاخِرَانِ آدَمِ عِيَانِ

- (۱) أَظْهَرَ فِي الْحَالِ حَوْصَ الْكَوْثَرِ
وَحَمَّهُمْ مِنْهُ الْخَيْرُ وَالصَّخْبُ
(۲) وَالدِّينَ هُمْ حَوْلَ الْكَوْثَرِ
أَسْمَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِحَذِّ
(۳) هَاهِي أَكْثَانَهُمْ حَفَّتْ عَلَى
أُذُنِي هُمْ مِثْلُ الْحَالِ أَمَا
(۴) فِي أَمَامِ عَيْبِي دَوْمًا حَهَارُ
سَحَبَ وَاحِدَهُمْ بِالْآخِرِ
(۵) دَارُ كُلِّ وَاحِدٍ بِالْآخِرِ
مِنْ شَفَاهِ الْخَوْرِ أَذْءُ هُمْ
(۶) أَذُنِي صَمَاءٌ صَارَتْ مِنْ صَحْبِ
لَبِّي مِنْ صَوْتِهِمْ وَاحْشَرْدَهُ
- ضَارِبًا فِي مَائِهِ الْمَنْقَعِ
يُوقِرُ السَّمْعَ لَهُ اللَّبُّ اضْطَرَبَ
رَكْعَتَا ظَامِينَ شَوْهُ الْمَطَرِ
أَذْكَرُ أَوْ صَفَهُمْ فَرْدَ فَرْدِ
كَتَفِي أَصْوَاتَهُمْ حَادَتْ إِلَى
حَضَرُوا بِمِثْلِ الدِّينِ فِي الدُّنَا
إِنَّ أَهْلَ الْحَقَّةِ بِالْإِحْتِيَارِ
حَسَنَةً يَنْدِي سُرُورَ الْخَاطِرِ
يَدُهُ كَالْقَرِيرِ الْمَاطِرِ (۱)
عَارُهُ كَمِ قَتْنَةٍ قَدْ عَمَمُوا
آه آه لِلْأَذَانِي وَدَهَبِ (۲)
مِنْ مَعَالِ فَرَطَتْ حَسْبَ لَأَلَّةِ .

(۱) هذا ما اخبر به زيد بن حارثة عن اهل لثة و اما احوان اهل لدر فان سيدنا ومولانا
عون عن لسان زيد (كرشدين گوشم ز مانك آه آه) (۲) قال تعالى (ان تقول نفس يا
سرتنا على ما فرطت من حباقة و ان كنت لمن العاجزين)

- (۱) و ا ساييم حوص كونورا جعوش
(۲) واسكه شنه گرد كونر ميدوند
(۳) می بساید دوششان بر دوش من
(۴) اهل جنت پیش چشم ز اختیار
(۵) دست همدیگر زیارت میکنند
(۶) كرشدين گوشم ز مانك آه آه
- كباب برروشان زند یاكش بكوش
يك ييك را نام گویم كه كه اند
نهره هاشان میرسد بر گوش من
در كشیده يك دگر را در كار
در لسان هم بوسه غارت میكند
از خسان و نهره و احسرتاه

- (۱) وَ الَّذِي قُلْتُ الْإِشَارَاتِ أَقُولُ
أَحْدَرُ الْإِيذَاءِ أَوْ أَنَّ الْفَصْ
(۲) هَكَذَا قُلْ عَلَى حَالِ حَرَاتِ
وَأَمِّي الْأَكْرَمِ إِذَا دَا قُلْ
(۳) قُلْ أَصْحَبِ الْمَقَسِ أَسْعَفَ مَقَسِ
ضَرَبَ الْعَكْسُ لِقَوْلِ الْعَقْرِ لَا
فَالْحَيَاءُ صَادِرٌ مِنْ سَامِي أَيْضَاتِ
(۴) فَمِرَاتِ رَوْحِكَ بَطْ خَرَجَ
وَهَلِ الْبِرَاءَاتِ وَالْمِيزَانِ حَبْنِ
أَنَا بِالتَّحْقِيقِ لِيَكُنْ لِلرَّسُولِ (۱)
لَهُ بَأْتِي . قَالَا أَرَعَى الْأَدَبَ .
هَائِمًا سَكَرَانِ فِي أَحْمَى شَرَابِ
جَيْبَ زَيْدٍ زَيْدَ الْأَمْرِ أَمْتَلِ
حَبْنِكَ هَاجَ كَمَشْوَبِ الْقَسِّ (۲)
يَسْتَحْيِي اللَّهُ الَّذِي جَلَّ فَلَا
دَا عَدَى لَعْنِيدِ نَوْرًا وَ حَيَاتِ
عَنْ مَلَابِ . . لِلْسَّمَاءِ فَدَ عَرَجَ .
فِي خِلَافٍ أَوْ خَطًّا يَا ذَا يَمِينِ

(۱) و لیعلم ان النیامة عند اهل لشهود موعود معه و نامة وکل منها سفری و وسطی و کبری و عظمی داصیری من لامعی موت نفس الموحده علی موجب مونا قتل ن تنووا و اوسطی عبود السالك من عالم املک لملکم لملکوت و الکسوف فصع الص . عن الادق و العظی السماء من جیم کثرات بحماية و تثبت الروحانية و سر عن هذه لارمة دلقهات الالهية . واما التعلمات الالهية د اصیری منها احوت و الوسطی اطاعوا و قتل لعدم و مات هبها . الکبری کطوفون روح و العظمی استهلاك لآحرم فی بوم الموعود و من شاهد هذا داق سر لوحدة بمشاهدة الوعد و الوعد و الحیات و البران لو کان کرید بن حارثه (رس) (۲) الایة فی سورة الاحزاب (ان دالک کان یؤدی النبی یتحیی منکم و الله لا یتحیی من العقی)

- (۱) وین اشارت نه است گویم ار بقول
(۲) همچنین میگفت سر مست و حرات
(۳) گفت هین دمکش که اسبت گرم شد
(۴) آینه تو جست بیرون از غلاف
لیث میترسم ز آزار رسول
دار پیغمبر گریباش بقتاب
عکس حق لا یتحیی زد شرم شد
آینه و میزان کجا گوید خلاف

- (۱) وَ مَنَى الْغُرَبَاءُ وَالْمِهْرَانُ أَنَّ
لِحَيَاءٍ أَوْ لِإِيْدَاءٍ أَحَدُ
(۲) يَا سَمِيَّ فَأَمَحْكَاكِ هُمَا
قَدْ حُدِمْتَ أَنْتِ كَالْعَدِّ مُطْبِعُ
(۳) أَنْ لِأَجْبِي تَسْتُرُ الصَّدُوقَ رَمَانُ
أَمْرِيذَ أَطْهَرُ وَلِي الْقُصَّاصُ لَا
(۴) يَا ثَرَى قَدْ أَتَى لِحَيِّكَ
مِرْمَرَاتٌ مَعَ مِرْمَرٍ وَوَلَا
(۵) حَيْثُ أَنْ اللَّهُ سِوَاكَ أَعْلَى
أَنْ بِنَا يُقَدَّرُ يَذَرِي الْوَاقِعُ
(۶) وَإِذَا مَا كَلَّ هَذَا يَفْئِي
نَعْدُوا مِرْمَرَاتٍ أَوْ حَوْصٍ حَيْثُ
- نَفْسًا قَدْ رَطَطَا عَنْهُ النَّاسُ (۱)
تَنْتَهُ مَا رَطَطَا عَنْهُ الْأَنْدُ
لَوْ سَمِيًّا بِمَاتَنَ لِهَمَا (۲)
إِمْدَى رَامَاهُ لَسْتُ سَرِيْعُ
بَلْ عَلَى مِرَادٍ خَمْرًا وَ غَيْرُ
تَظْهَرُ أَكْثَرُ سِرِّ تَيْنَ أَعْلَى
وَسَالِيكَ أَنْتِ أَنْ تَمَحْكَا
لِهَمَا ذَاكَ حَرْعٍ وَ هُوَ
نَحْنُ بَلْ لَعَدِّ فِي هَدْيِي أَحَدَاتُ
لَا أَنْ هُوَ حَلَّ السَّمْعُ
مَا هُوَ الْقَدَرُ مَا نَحْنُ مَنَى
وَأَجْلَاحُ أَسْمَاءَاتٍ مَرْنَةُ

(۱) ای خرج من غلاف الشریة - (۲) بل يظهر ان الحق و بقولان ولا ينظر ان لا بداء
احد او الحياء منه هداست من مودة الرسول الاكرم و موقوف سرجه لست ان الحق آینه بو
جست بیرون از غلاف)

- (۱) آینه و میزان کجا بندد نفس
(۲) آینه و میران محکها ای سنی
(۳) کز برای من بیوشان راستی
(۴) اوت گوید ریش و سبیل بر مخند
(۵) چون خدا ما را برای آن فراخت
(۶) این نباشد ما چه اذیم ای جوان
- بهر آزار و حیای هیچ کس
گر دوحده ساش تو خدمتها کنی
بل فزون بشما و منما کاستی
آینه و میزان وانکه دیو و بند
که بما بتوان حقیقت را شناخت
کی شویم آینه‌های ییگران

(۱) لَكِنَّ الْمَرْءَاتِ فِي الْإِطْطِ اسْحَبِ

لَوْ لَكَ الصَّدْرُ التَّجَلَّى صَبْرًا

(۲) قَالَ زَيْدٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ

لَشَرُوقِ الْحَقْرِ مَعَ شَمْسِ الْأَزَلِ

(۳) وَ هِيَ الْإِطْطُ جَمِيعًا وَ الْقَبْدَنُ

لَا جُنُونَ عِنْدَهَا يَتَقَى وَ لَا

(۴) قَالَ فَلَا ضَمْعَ فَرْدٍ لَوْ تَضَمَّ

تَبْصُرُ الْعَالَمَ مِنْ شَمْسٍ بَدَتْ

(۵) إِنْ رَأَى أَصَمَّ قَرْدٍ حِجَابُ

ذَلِكَ آيُ الْبَسْرِ لِلَّهِ الْقَدِيرِ

لِسَوَى مَا قُلْتَهُ لَا تَذْهَبِ

بِمِثْلِ سِبَاءَ مَدَامًا تَوْرًا

وَسِعَ الْإِطْطُ الَّذِي صَاقَ وَ قُلْ

مَنْ يُوَسِّعْ حَذَاهَا لَنْبَابُ الدَّهْلِ

تَحْرِقُ أَيْضًا وَ تَوَلِّيَهَا الْحَزْنَ (۱)

عَقْلٌ أَوْ كَوْنٌ وَ سَمِيعٌ وَ مَلَأَ

نُورٌ عَنِّي وَ سَتَرَتْ مَا طَلَعَ (۲)

خَالِيًا وَ الْخَلْقُ ظُرًّا مَا هَدَتْ

صَارَ لِلتَّدْرِ قِيَارَبِ الْمُنَابِ (۳)

سَاتِرِ الْعَيْبِ قَلِيلًا وَ كَثِيرًا

(۱) لَمَرَدِ بَدْعٍ مِیْ لَا صَمْعَ قَالَ بَدْعُ لَانِ الدَّعْلُ مِیْ صَدْرِ بَطْنِهِ لَا بِوَادِقِ طَاهِرِهِ

(۲) مِیْ كَدِ لَكَ اِدَا سَكْتِ كَاثَ وَ صَمْعَ لِسُكُوتِ عَنِّي عَنِ صَوَابِ الدَّسِ وَ سَتَرَتْ عَنِّيهِمْ شَمْسِ لَا مَرَرِ

(۳) مِیْ اِدَا وَ صَمْعَ صَادِرِهِ عَنِّي عَنِ وَ صَمْعَ لَا بَعْدَ عَلَیْ اِدَاكَ اِنْوَارِ تَحْلِيَّتِهِ لَاهِرَةِ عَمَلِ لُوبِی

نِ تَصَفِّ بِصَفَةِ السَّتَارَةِ مَانِ يَتَعَامَى عَنِ اِطْطَاوَاهَا

(۱) لیک در کش دو بغل آمینه را

(۲) گفت آخر هیچ گنجد دو بغل

(۳) هم دغل را هم بغل را بر درد

(۴) گفت يك اصبع که بر چشم نهی

(۵) يك سر انگشت یرده مله شد

گر تحلی کرد سینا سینه را

آفتاب حق و خورشید ازل

نی جنون مابد به پیشش نی خرد

بینی از خورشید عالم را تهی

وین نشان ساتری الله شد

- (۱) کُنْ بِهَذَا الْحَقِّ حُلَّ دِي الدَّ
وَكُنْ شَمْسَ الصَّحَى مِنْ سَقَطَةِ
(۲) شَفْتِيكَ أَحَبِّمْ وَغَوَّ النَّجْرَ حِينَ
فَالْأَلَّةَ الْبَعْرَ مَحْكُومَ الْبَشَرِ
(۳) بِمَثَلِ مَا فِي حُكْمِ دِي الشَّرِّ أَجْلِيلِ
عَدَّتِ الْقِيَانُ عَيْنَ السَّنْسَلِ
(۴) إِنْ أَنْهَارَ الْجِنَانِ الْأَرْبَعَةَ
لَسْتُ دَا مِنْ قُوَّةٍ كَانَتْ بِنَا
يَسْتَرُ فِي نَقْطَةِ يَحْيَى الْمَسْ (۱)
تَكْهَفُ بِأَكْمَلِ النُّقْطَةِ
أُنْظِرِ الْأَمْرَ نَحْوَ حَقِّ يَسِيرِ (۲)
حَلَّ الْحُكْمِ لَهُ فِيهِ أَسْتَقَرَّ
فِي لَهُ لَسْجَةِ رَحْبِ السَّيْلِ
دَائِمَةُ الْقَمَرِ وَ عَيْنُ الرُّجْمِ
حُكْمُ يَشْ مُنْصَعِفَةُ (۳)
بَلِّ بِأَمْرِ اللَّهِ قَدْ بَأْتَتْ لَنَا

(۱) ای ای الحق مای بستر العالم . مصلحت و هی راس لاصح و کد ک المهر ای شمس
بعضها مکسفة من سقطه والسفحة قرص القمر و الشمس فان الشمس او القمر و سقط حدها من
مداره و حادی لواحدة منها الامر کان من قرص الشمس او القمر له حد و کد حدوة عن المهرود
المهوية اذا مرقت من سمت رأس خط الوجود الدوهومة علی مین حرم قمر اعلا و مع شمس لحدوة
نقطة التین لوهی عن الشهور بحولاه علی قرص شمس او حده فکان در اعلا معجونا بحدوات
الکثرة عن اشعة جویات شمس الوحدة و هو الخسوف و الکسوف المهوي (۲) ای نظر الی
غور بحر لغت لان الله تعالی حمل البحر محکوم الشر و هی ممره لا نکون اضطرب (۳) و
مادی (تک الحق للی وعد المذنون منها انهار من ممر غیر نس (غیر منطلعه) و هر من اس
لم یعیر طعمه و انهار من بحر ملة لک رین و انهار من عمل مصفی)

مهر گردد مکسب از سقطه ای
بحر را حق کرد محکوم بشر
هست در حکم بهشتی حیل
این به دور ما یفرمان خداست

(۱) تا پوشاند جهان را نقطه ای
(۲) آب سند و غور دریائی نگر
(۳) همچو چشمه سفیل و زنجیل
(۴) چار جوی جنت اندر حکم ماست

- (۱) نَحْنُ فِي أَيِّ مَكَانٍ نَطْلُبُ   حَرِيْبٌ نَحْرِي وَ فِيهِ نَذْهَبُ
 مِنْ سِخْرِ فِي مُرَادِ السَّاحِرِ فِي   قَطْعُهُمْ كَأَنَّ شَيْئًا وَ بَيْنَ
 (۲) أَلْ عَيْنُ رُوحٍ بِ رَدِّ الْبَطْرِ   حَكَمْتُ الْفَيْسِقِ دُونَ بِالْأَثَرِ (۱)
 فَحَكَمْتُ لِقَلْبِ دَوْمًا قَدْ نَدَتْ   وَ بِنُورِ الرُّوحِ لَا يَتَرَدَّدُ
 (۳) لَوْ يَشَاءُ نَحْوُ سَمِّ الْحَيَّةِ   دَهْشَتُ طَائِفَةٍ فِي سُرْعَةِ (۲)
 لَوْ يَشَاءُ نَحْوُ شَانٍ وَ اَعْتِمَارِ   دَهْشَتُ بَقْوَرٍ مِنْ غَيْرِ اِقْتِمَارِ
 (۴) لَوْ يَشَاءُ نَحْوُ مَحْضُوسِ تَسِيرِ   أَوْ يَشَاءُ نَحْوُ مَلْمُوسِ تَصِيرِ

(۱) من فی لایح فی عصر هند است (محلی) هذا الموضع کتب حارس موجودین
 فی حکم علم و امر روح بخواب و مصداق کتب شاه - (۲) ارد بسم بحیة
 لاجل ان الحساسة و شهودان الحساسة و ان را در خواب حیات الاعمار لمعد علی محوی (ن
 فی جسد الحساسة اصبع صبح لجمه که وادادند صد احمد که)

- (۱) هر کجا بخواهیم درخش روان   همچو سحر اندر مراد ساحران
 (۲) همچو این دو چشمه چشم روان   هست محکوم دل و مرمجان
 (۳) گر بخواهد روح سوی دهر مار   ور بخواهد رفت سوی اعمار
 (۴) گر بخواهد سوی محسوسات شد   ور بخواهد سوی ملموسات شد (۱)

(۱) مراد از ملموسات موزان محسوسات که پدید است و بی در بین محسوس کلیات و
 جزئیات است و باید حس کبیث این نحو است که عقل چون بواسطه حس جزئیات را درک کرده
 پس در آن اندیشیده و کین ترا در ع - حوده و در مصرع دوم فرموده که اگر بخواهد بر جزئیات
 توقف کند هم میتواند و از آنها انتزاع امر مشترك نماید -

- (۱) لَوْ يَشَاءُ نَحْنُ كَلْبٌ يُسَوقُ
 (۲) وَكَيْفَ نَبْلُغُ الْعَيْنَ دِي الْحَمْسِ الْحَوَاسِ
 وَفَقِ امْرُ الْقَلْبِ كَانَتْ وَالْمَرَامِ
 (۳) كُلِّ سَمِيتِ لَهُمْ لَقَلْبِ اشْرَ
 ذِي الْحَوَاسِ الْخَمْسِ كُلُّ يَذْهَبُ
 (۴) فَيَأْمُرُ الْقَلْبُ بِرَجُلٍ وَ يَدُ
 كَالْعَصَا فِي يَدِ مُوسَى اَمْتَنَتْ
 (۵) لَوْ يَشَاءُ الْقَلْبُ وَنَرَجُلُ لَهُ
 اَوْ يَشَاءُ تَهْرُبُ عَنْ الْكَثِيرِ
 (۶) لَوْ يَشَاءُ انْقَلَبَ تَأْتِي بِالْحِصَابِ
 تَكْتَبُ فِيهِ اَنْ فِي كُلِّ حَالِ
 لَوْ يَشَاءُ عِنْدَ جُزْبِي يَعْقُوقُ
 كُنْ كَالنَّاسُورَةِ اعْرِفْ بِالْقِيَّاسِ (۱)
 قَدْ عَدَّتْ حَارِثَةً تَسْرِي مَدَامُ
 اَذْهَبُوا سَرْعَى يَمِينًا وَ يَسَارِ
 رَافِعِ الدَّلِيلِ اِلَى مَا يَطْلُبُ
 اَقْلَمْتُ عَنْ طَوْعِهِ لَا تَبْجُدُ
 اَمْرَهُ مَا رَامَهُ قَدْ قَعَمْتُ
 تَرْقُصُ فِيهَا يَشُبُ الْقَوْلُ
 وَ الْقَبِيلِ طَوْعَهُ دَوْمًا تَسِيرُ
 دِي اَيْدِ اَوْ اَقْلَمُ حَتَّى الْكِتَابِ (۲)
 لِلَّذِي دَامَ يَطْوَعُ وَ اَمْتَنَالِ

(۱) لحس الحواس - لسمع ، والعمر ، والشم ، والدوق ، واللمس (۲) ای اليد الطاهرة
 می حکم العبد سخمی و آله نصبها لامضاء او امره ای ن القلب داخل البس ، صب اليد الطاهرة خارجة
 فتكون له آله و کذا خية الجوارح والحواس تابة له -

- (۱) ور بخواهد سوی کلمات راند
 (۲) همچنان این پنج حس چون باره
 (۳) هر طرف که دل اشارت کردشان
 (۴) دست و پا در امر دل شد مثلا
 (۵) دل بخواهد پا در آید رو برقص
 (۶) دل بخواهد دست آید در حساب
 ور بخواهد سوی جرمیات ماند
 بر مراد و امر دل شد جابره (۱)
 میبود هر پنج حس دامن کشان
 همچو اندر دست موسی آن عصا
 یا گریزد سوی افروبی و نقص
 یا اصابع نا نویسد او کعب

- (۱) وَاَيْدٍ قَيْدٍ يَدٍ مَسْمُورَةٍ
هِيَ فِي الْمَاضِي كَانَتْ وَانْمَدَتْ
(۲) لَوْ يَشَاءُ دَمَلَى الْحَصْبُ غَدَتْ
لَوْ يَشَاءُ قَلَى الْاَلْفِ الْوَلِيَّ
(۳) لَوْ يَشَاءُ قَهِي لِّلْاَكْلِ غَدَتْ
لَوْ يَشَاءُ قَهِي دُبُوسٍ كَبِيرٍ
(۴) صَبَا مَا يَذْكُرُ الْقَلْبُ لَهَا
فَالْعَجِيبُ وَصَلَتْ سُرَّرُ نَسَبٍ
(۵) لِّسَلِيمَانٍ هَلِ الْقَلْبُ وَجَدَ
وَالْحَوَاسِ الْخُمْسُ قَهْرًا قَيْدًا
- اَتَمَّتْ بِالطَّوْعِ كَالْمَا سُورَةٍ
اَحْمَسُ فِي حَارِجٍ لِّسُرِّ عَلَنٍ
حَتَّى نَسَمَ وَ التَّسْمِ نَدَتْ
غَدَيْتِ الْخَلَّ الْمَعِينُ وَالْوَفِيَّ
دَائِمًا مَنَعَةً فِي دَا نَدَتْ
عَشْرَةَ ارْطَالٍ بِالْوَزْنِ يَصِيرُ
مَا يَقُولُ اَللَّبُّ حَارًا وَلَهَى (۱)
بِالْعَجِيبِ وَ يَذَا اَللَّبُّ اَتَسَلَّبُ
حَارًا لَمَ حَبِشٍ وَ عُدَّ
وَعَدَى دَوْمًا عَلَيْهَا اَلْاَسِيدَا

(۱) . عجب است ما بگوید لایصاء و الحور و لاصاهرة ما عجب است و ما عجب
سببه المعنى او اتصالة عجيب و سه لعمى عجب العمل حیران من عجب و ع اجر عن ادوات كهينه
و لو كان في الظاهر بطله نعم صوري السهل لكن هو صرف احوال الانبي

- (۱) دست در دست نهانی مانده است
(۲) گر بخواند بر عدو ماری شود
(۳) گر بخواند کفچه در خوردنی
(۴) دل چه میگوید بدیشان ای عجب
(۵) دل مگر مهر سلیمان یافته است
- او درون تن را برون نشانده است
ور بخواند بر ولی یاری شود
ور بخواند همچو گرز ده منی
طرفه وصلت طرفه پنهانی عجب
که مهر پنج حس بر تافته است

- (۱) فَأَحْوَأَسُ الْخُمْسُ فِي الْخَارِجِ لَهُ
وَالْحَوَاسُ الْخُمْسُ فِي الْبَاطِنِ لَهُ
(۲) فَحَوَاسُ عَشْرَ أَغْصَانٍ أُخْرَى
عَدُّ مَا لَمْ يَأْتِ بِالْقَوْلِ وَلَمْ
(۳) كَسَلَتَيْنِ أَحْكَمَ قَاهِرِ
فَعَلَى جَبَرٍ وَشَيْطَانٍ صَعِ
(۴) مِنْ جَدَاعِ آتٍ فِي مَلَكٍ دَا
قَسِيدٍ وَخَاتَمِ الْمَلِكِ كَا
قَدْ غَدَتِ مَأْمُورَةٌ مُعْتَقَلَةٌ (۱)
قَدْ غَدَتِ مَأْمُورَةٌ مُعْتَقَلَةٌ
سَعَةً كُلِّهَا أَحْكَمَ أَسْقَرُ (۲)
يَحْصُ بِالْعَدِّ وَلَا فِي الْفِكْرِ لَمْ
أَيُّهَا الْقَبْ وَمَلِكٍ بَاهِرِ (۳)
خَاتَمًا وَأَضْرِبْ إِلَى الْقَهْرِ أَنْزِعِ
لَوْ بَرَقَتْ دَمَتْ لِلنَّفْسِ الْأَدْنَى
أَبَدًا لَا يَنْزِعُ مِنْ يَدِكَ (۴)

(۱) حواس الصادرة السمع والبصر والشم والذوق واللمس والحواس الداخلة القوى المحيية والمتصرفة والوهم والخيطة والحس المشترك والاعضاء لسعة المعبر في البتاتقالی عنها هفت ایدام لرأس ولسدرو لیس والیدان والرجلان وهفت ایدام اسم العروق المعروفة بالعربية سهرالبدن که در کتب می شرح لری در ۲۹۱۹ من هذا الکتاب - (۲) دی وکل ماکل می البدن من العروق والامعاء وغيرها می حکم الملك وسبطته ولهد شرع مبادئ العبد ويقون (چون سمع می دلادر مهتری) (۳) ای اسرار صمعا وخاتما علی عفاريت اقوى الامانة وشياطين الشهوات بعدة اندام ضررهم عن سکان اسمکه بروحانية بالامدادات والرباضات (۴) سديو اسم المعرب لندی حسن خاتم سليمان وبعثتم به کما هو مذكور في هذا الکتاب وغيره والمراد به هه مصنف المعرب والشیطان وهه می اسبح ما بهه خاتم القلب لا یأجده من يدك ثلاثة عفاريت وهی النفس والشهوان وحس لدوی) عقل ان سديو اسم مرکب من سه بمعنی الثلاثة ودیو بمعنی الشیطان -

- (۱) پنج حسی از بیرون مأمور او
(۲) ده حس است و هفت ایدام دیگر
(۳) چون سیمایی دلا در مهتری
(۴) اگر درین مکتب بری باشی زدبو
پنج حسی از درون مأمور او
آنچه اسرار گفتم نام می شمار
بر بری و دیو در نگشتی
خاتم از دست و ستاند سديو

- (۱) بَعْدَ هَذَا الْعَالَمِ طَرّاً شَمَلْ
ظُورَ حُكْمٍ لَكَ مِنْ جِسْمِكَ
(۲) وَلَوْ الْفَقِيرِيتِ مِنْكَ الْخَاتَمُ
فَلَكَ السُّلْطَانُ فَاتَ الطَّالِعُ
(۳) بَعْدَ ذَا وَاحِشَرَتَاهُ لِلْعِبَادِ
(۴) أَنْتَ مَكْرٌ نَفْسِكَ لَوْ تَبَكَّرَ
فَعِنَ الْمِرْءَاتِ وَالْمِيزَانِ لَكَ
إِسْمُكَ وَ الْعَالَمَانِ بِالْعَمَلِ
إِدْعَى بِالْعَدْلِ تَحْتَ حُكْمِكَ.. (۱)
أَخَذَ صَارَ الْقَوِيَّ الْعَالِ كَمَا (۲)
مَاتَ .. مَا لَحْزَنَ عَلَيْهِ نَافِعٌ..
وَجِئْتَ دَوْمًا إِلَى يَوْمِ التَّنَادِ
وَلَكَ الطَّاعَةُ دَوْمًا تَظْهَرُ
كَيْفَ تُجِى رَوْحُكَ .. يَأْمَنُ هَذَا..

(۱) ای عالم دنیا و عالم الاخره محکومت مثل جسمت له عدلت فی رعایاء دیکه العالم
پالتوجه و انقول کالانبياء و الاولاء مکمل کن محکومت صدر لک عالم لدنيا و لاحرة محکومت
(۲) ای اطمت الشيطان و دعت روحت و علامتک من لا وار و حرمت من القرب

- (۱) بعد از آن عالم بگیرد اسم تو
(۲) در ز دست دیو خاتم و اببرد
(۳) بعد از آن یا حسرتاشد للعباد
(۴) مکر خود را اگر تو انکار آوری
دو جهان محکوم تو چون جسم تو
پادشاهی غوت شد بختت برود
بر شما محتوم تا يوم التناد
لز ترازو و آیه جان کی بری (۱)

(۱) نسخه دوم - در تو دیو خویشتن را منکری -

فی بیان اتهام الغلمان والرققاء لقمان بأن ذاك الشعر الرطب

الذى اتينا لقمان اكله (۱)

(۱) كَانَ لَقْمَانُ أَمَامَ السَّيِّدِ لَهُ يَرْعَاهُ بِكُلِّ مَوْرِدٍ

يَبْنِي عَسَدِيهِ كَانَ بِالْحَقِيرِ قَدَرُهُ ضَاعَ لَهُ الشَّانُ الْخَطِيرُ

(۲) وَإِلَى نَسَابِهِ تَنَكَّ الْعَبِيدُ أَرْسَلَ يَوْمًا لَهْمٌ قَالَ يُرِيدُ

لَمْرَاعِ الْمَالِ أَتَوَاعِ الشَّعْرِ .. بِهِ يَأْتُونَ كَمَا كَانَ أَمْرُ

(۱) قال وهب هو ابن اخت ايوب وقال آخرون كان عبداً وقال معاوية لقمان اسود عظيم

الشعرين مثقّق القدمين وقاله لئلا يرى كان عبداً حبساً جراً وقال سعيد بن المسيب حاملاً - و اعني المعناه على انه كان حكيماً ولم يكن سيده لا عكرمة وقال معصوم خير من السوء والحكمة وهو عبد لواحد من صنفه لعرب نعم العمود بالثام واشهر سيدب الاحلاق وذالك ان سيده امره ان يزرع مسماً فزرع شعيراً فلما حصد دل ازرعت شعيراً فانهم كتب انصوره بنت مسماً فدل له هذا وهم باطل قد استعمل لقمان وبتوهم لجهه دعتهم وولد داود (ع) فكان دائماً في حصوره وكان يقول له طوبى لك يا لقمان وبيت الحكمة وصرفت عث البنة - روى عكرمة ان سيده سئ مع مديك له لى سنان لا أتون له شمر فأكمو الثمر وجنوا واحاوا اكله على لقمان فقال لسواه ان دا الوحيين لا يكون عند الله أمياً فسقى و يههم ماء حبيبا فحموا يتعيشون الثمر و جل لقمان بفشى ماء بحق فقال سيده ومولانا

متهم کردن فلامان وخواججه تا شان مر لقمان را که آن میوه های فرونده را

که میآوردیم او خورده است

(۱) بود لقمان پیش خواججه خویشش در میان سدگاش حوارین

(۲) میفرستاد او علامان را ماع تا که میوه آیدش بهر فراغ

- (۱) كَانَ لَقْمَانٌ لَدَىٰ ذَاكَ الْعَبِيدِ
كَانَ كَالذَّلِيلِ مَلِيًّا بِالْعَمَانِ
- (۲) ذَا الْعَبِيدِ أَكَلُوا ذَاكَ الشَّعْرَ
مِنْ هَجُومِ الْخَرِصِ فِيهِمْ وَالطَّمَعِ
- (۳) وَلَدَىٰ سَيِّدِهِمْ قَالُوا أَكَلْ
وَعَلَىٰ لَقْمَانَ ذَا السَّيِّدِ حِينَ
- (۴) حَيْثُ لَقْمَانٌ لِهَذَا السَّبَبِ
فَتَمَوَّلَاهُ الْقَمَّ قَدْ فَحَا
- (۵) قُلْ لَقْمَانٌ لَهُ يَا سَيِّدَاهُ
لَا يَكُونُ الْعَمْدُ لَوْ خَالَ الْأَمِينُ
- (۶) اِمْتَحَنًا نَحْنُ كَلًّا يَا كَرِيمُ
مِنْ عَطَاءِ لَكَ كَمْ رَوَى السَّحَابُ

كَطَعْلِيٍّ عَلَى الضَّعِيفِ يَزِيدُ
أَسْوَدَ الصُّورَةِ مَذْمُومًا مَهَانُ

الَّذِي جَمَعَ مِنْ دُونِ حَذَرِ
اِكْتَوَهُ قَتَدَ طَيِّبٍ وَوَلَعَ

ذَاكَ لَقْمَانٌ لَهُ يَشْسُ الْعَمَلُ
كَانَ عَصَانًا بِهِ الثَّقَلُ يَمِينُ

فَحَصَّ لَمْ يَسِرَ الْقَضِيبُ
بِالْعَثَابِ الْحَالُ مِنْهُ شَرَحَا

أَنَدَا فِي حَالِهِ عِنْدَ الْإِلَهِ
لَا وَلَا الْمَقْشُولُ بِالنَّسْخِطِ يَمِينُ

أَنْتَ أَشْفَعَا مِنْ الْمَاءِ الْحَمِيمِ
وَوَهْمِي فَوْقَ الْقِيَارِ وَالْيَسَابِ

- (۱) بود لقمان در غلامان چون طفیل
(۲) آن غلامان میوه های جمع را
(۳) خواجه را گفتند لقمان خورد آن
(۴) چون تفحص کرد لقمان آن سبب
(۵) گفت لقمان سیدای پیش خدا
(۶) امتحان کن چله مارا ای کریم

بر معانی تیره صورت همچو لیل
خوش بخوردند از نهیب طمع را
خواجه بر لقمان ترش گشت و گران
در عتاب خواجه اش بگشاد لب
ندم خائن قیاسد مرتجی
سیرمان در ده تو از آب حمیم

- (۱) بَعْدَ هَذَا نَحْنُ لِلصَّحْرَاءِ سَقٍ
وَأَجْلُونَ نَحْنُ خَلْعًا بِالْمَسِيرِ
(۲) بَعْدَ ذَلِكَ أَنْظِرْ قَبِيحَ الْعَمَلِ
كَاشِفَ الْأَسْرَارِ صُنْعًا نَهْرًا
(۳) فَبَيْنَ الْمَاءِ الْحَمِيمِ الْمَبِيدِ
وَالْمَبِيدِ الْمَاءِ خَوْفًا غَرِبُوا
(۴) مَدَّ هَذَا سَاقَهُمْ نَحْوَ الصَّحَارِ
يُرْكَصُونَ هَوْلًا الْقُرْ
(۵) وَقَعُوا فِي الْقِيِّ كَلًّا مِنْ سَا
وَأَتَى الْمَاءُ بِذَلِكَ الثَّمَرِ
(۶) وَإِذَا مَا الْقِيِّ مِنْ لَقْمَانٍ كَانَ
خَرَجَ مِنْ جَوْفِهِ الْمَاءُ الزَّلَالُ

تو سواره ما پیاده میسوان
صنمهای کاشف الاسرار را
مر غلامان را و خوردند از بیم
مسودان نفر تحت و علا
آب می آورد زایشان میوه ها
می پر آمد ازدو و نش آب صاف

(۱) بعد از این ما را صحرائی کلان
(۲) آنکها بنگر تو بد کردار را
(۳) گشت ساقی خواجه از آب حمیم
(۴) مدد از ان میراند شان در دشتها
(۵) قی در افتادند ایشان از عنا
(۶) چونکه لقمان را درآمد قی ز ناف

(۱) حکمة اَقَمَّانْ هَدِي بِالْأَثَرِ

قَادَا حَكَمَهُ دِرِّي الشَّرِّ

(۲) وَلِهَذَا السَّيِّبُ أَمَرُ أَتَتْ

فَأَمْتَحَانُ الْحَجَرِ بِنَارِ كَانَ

(۳) إِنْ هَذَا لَقَلْبٌ مَنْ مِثْلُ الْحَجَرِ

كَمْ وَ كَمْ نَضَحَّاهُ قَلْبًا وَلَمْ

(۴) قَدْ عَلَيَّ أَخْرَجَ قَبِيحًا وَالدَّوَاءُ

فَالِي رَأْسِ الْحِمَارِ بِأَمَلِ

إِذْ غَدَّتْ تَظْهَرُ مَا كَانَ اسْتَشَرَّ

وَلَوْحُودٌ هِيَ بِالطَّرِ

لَعَابِ أَكْبَرِينَ مُدَّتْ

لَا سِوَاهَا وَبِهَا زَادَ امْتِحَانُ

كَانَ بَلِّ أَقْسَى وَلِلشَّرِّ مَقَرُّ

يَقْلُ نَضَحَ لَجْهٍ فِيهِ لَمْ

بِالْقَبِيحِ وَجَدَا عِرْقًا سِوَاهُ (۱)

رَأَى مِنَ الْكَلْبِ فِي سِوَةِ الْعَقْلِ

(۱) شبه القلبي برأس الحمار و دل همدانوں لیس بکتاب عبود سار و قوله فی لاصل (بافت رگ)

کلمه عن لواصل الى الواقع و جدمه یس الخرج و ج لزمه الدر و ج لا کان حسی یصدو و ج
الخرج به و هكذا المعبر لزمه النار حتی یفتت به

(۱) حکمت لقمان چو تانده این نمود

(یوم تبلی السرائر کلها

(چون سغوا ماء حیما ططعت

(۲) نار اَرَّآن آمد عذاب کافرون

(۳) این دل چون سنگسرا تاچند چند

(۴) ریش بد را دارو بد یافت رگ

پس چه باشد حکمت رب الوجود

(۱) مان منکم کامن لا یشتهی (۱)

(۲) جملة الاستار مما افضحت (۲)

که حجروا نار باشد امتحان

بد گنیم و سی بدست بد

مرسر خررا سزد دلان سگ

(۱) قل عدلی فی سورة الصادق (یوم تبلی السرائر فماله من قوة ولا دسر) و لهذا قال

مان منکم کامن لا یشتهی قل تعالی (الوم یحتم علی دو عهم و تشمیا یدبهم و شهد ارجلهم ما

کاموا یکسبون) (۲) قل تعالی فی سورة محمد (کس هو حاله فی النار و سغوا ماء حیما فقطع امعائهم)

حکمه را بری و العقل است
 كان والوقوف له وصفاً وحده
 وأليه انت قلباً ترغب
 له فيما شاء حقاً نعم
 وبنور الشمس اشمس استمد
 وأبتعد... كالبليس والشر اختر
 طرقة أنت لم تهو الأذى
 نو وتجد وئرب لا كالأمل
 مبي عذاب كان حقاً هم
 دائم والله أهدى بالصواب
 زيد في علم به انت تلم
 ربط القيد يكون عتقه

زشت را هم زشت جفت و بابت است
 مجو او بش و صواب او بد
 دور خواهی خویش بین و دور شو
 سر مکش از دوست و اسجد و اقرب
 سر به و الله اعلم بالصواب
 بر براق ناطقه بر بند قید

(۱) لتحيثت المحسوس
 و تفتح لتفتح الروح و
 (۲) فإذا حده كل روح خط
 يحيي به انصبت قبل
 (۳) تطيب نور فلتور تستعد
 تطلب بعداً لك النفس أنظر
 (۴) ومن السجن الغراب إذا
 قن المحبوب منك الرأس لا
 (۵) فجميع من أو رأياً
 طرطاً الرأس بخوف وأصطر
 (۶) ذا الكلام ما له حد فقم
 وعلى جري براق الناطقة

(۱) للحيثات المحسوس حکمتست
 (۲) پس تو هر جفتی که میخواهی بگیر
 (۳) نور خواهی مستعد نور شو
 (۴) و در روی خواهی ازین سجن خرب
 (۵) سر کشان را بین سراسر در عذاب
 (۶) این سخن پایان ندارد خیز زید

فی بیان بقیة قصة زید فی جواب الرسول (ص) (۱)

- (۱) و مبدی لم یطقة قد حرقته
 حجب العیب و کلا معرفت
 من ندع ففی الغیب انصور
 حرفت باقهر فی مر العصور
 (۲) کم عدی الغیب و ما به امرام
 ثلاثه حق و بین لایله (۲)
 ضارب ذا الطلح و الطریق
 سندفوه لا تصح بین الیف
 (۳) لا یبقی بالسرعة او لغت
 کان ملک شتر وای تمیت
 اذ من لظن به کل حد
 انزور حسن و ان فصد
 (۴) یطلب الحق بان من حرموا
 فی مدی الارمین منه ان هم
 لا یدرو الوحه عن ان مدون
 له فی د شحو و لا یقصدون (۳)

(۱) هذه الحکمة سمعها لولای قدس سره عن ائمة الرضا و الامام (۲) ای ماقت لارده
 لا یمیه ، و ما عیوب اربس و لا به سدر العیوب و عذر الدوب لا یمس کاسم و مع هذا انصرت له طبع
 ربه و طریق ای ابرک الیطلق ثلاثه مک امته (۳) ای دان لا یقصدوه بان مرصو عنه -

بقیة قصة زید در جواب رسول (ص)

- (۱) باطله چون واضح آمد عیب را
 مبدی به پرده های عیب ر
 (۲) غیب مطلوب حق آمد چنگاه
 اس دهلیون را برن بر سدره
 (۳) نک مران در کش صبان مستور به
 هر کس ز بدار خود مسرور به
 (۴) حق همی خواهد که تو میدان او
 رین عادت هم بگرداند رو

- (۱) هُمْ فِي الْبَحْرِ الَّذِي قَدْ شَرَقُوا
 أَنَّهُمْ كَانُوا جَمِيعًا شِعْبًا
 (۲) هُمْ أَيْضًا بِالرَّجَاءِ وَالْأَمَلِ
 فِي رُكَابٍ لَهُ كَمِ يَوْمٍ هُمْ
 (۳) يَطْلُبُ لِرَحْمَةِ ثَمَّتِ الْمَجْمُوعِ
 وَالْقَيْحِ الْعَمَلِ كَلَّا وَالْحَسَنِ
 (۴) يَطْلُبُ أَحَدُ الْأَمِيرِ وَالْأَسِيرِ
 لِرَجَاءٍ وَالْخَوْفِ مِنْهُ فِي حَذَرٍ
 (۵) لِلرَّجَاءِ وَالْخَوْفِ ذَا لِقَاءِ الْإِسْتِثْنَاءِ
 كَيْ وَرَاءَ دِاسِ الْبُشْدِ
 (۶) وَذَا مَدَّ حَرْفَ نَسَبِ
 عَمْدٍ هَدَّ غَيْبِ شَيْ عَدُوٍّ رَحِمَهُ

- بِالْعَادَاتِ لَهُ قَدْ عَرَفُوا
 نَهَ بِالطَّاعَةِ فِيهَا عَمَلُوا
 شَرَقُوا حَادُوا بِحَبْرِ عَمَلِ
 رُكُصُونَ فِي رَحَائِ لِهْمِ
 تَشْرُقُ حَتَّى الشَّرِيفِ وَأَوْصِيعِ
 مِنْ عَيْمِ الْمَطِيفِ مِنْهُ وَالْمَنْ
 كَاهَمِ دَوْمَ نَهَ طَلُوعًا يَصِيرُ
 تَمَلُّ الْمَنْعِ نَهَ بَحْشَى قَصْرُ
 لَا إِسْوَاءَ فَهَوَ الْأَوَّلَى ائْتِبَارِ (۱)
 وَرَبِّي رَجَعَ مَا تَقَسَّدَ
 وَرَجَاءُ وَخَوْفٌ يَدَا تَقْ صَارَ
 طَاهِرٌ مَدَّ مِنْ شَانِ حَطَبِ (۲)

(۱) اردناك من لاصل وارجحه لخوف وارجاء (۲) لان لصدقه الامر بالاسره دا
 هت لاسر صهر الموجود وام و خوف ولا رجاء على عدوى (او صهرت لعة نى لمطت لشرائع)

مشتغل گشته بطاعتهای او
 چند روزی در رکابش میشوند
 برید و نیک از عموم مرجمه
 با رجاء و خوف باشد و حذیر
 تاپس این پرده پرونده شود
 عب را شد کروم و مری در ملا

- (۱) هم مشرف در عاداتهای او
 (۲) هم بامیدی مشرف میشوند
 (۳) خواهد آن رحمت بتابد بر همه
 (۴) حق همی خواهد که هر میر و اسیر
 (۵) این رجاء و خوف در پرده بود
 (۶) چون در پیدی پرده کو خوف و رجاء

حکایه

- (۱) فعلی صفة بهر مطرد   رحل طن بهر نم یرد^(۱)
 " سمنار عدی سا که   فب فی کفہ اشرا کما
 (۲) " هو کان امدا "مرد"   وأحمی عا وما دا اعتندا
 واداما ان یك "سما" انی   لسان ه لیم اثب
 (۳) هو قد کان بهدی المکره   حثر ما علم "اعمره"
 " دان حتی سمنار عدی   مکا فی سفلوه رادت ندا
 (۴) ومد الشطان من خوفه هرب   له من ملک ونحب ودهق
 له سنف التالیع تسعد او   دم دا الشیطان من سر الشاق
 (۵) حام منکه فی اضعه   وضع عاد الی موضعه
 انشاهن و محن لحدود   حمت تصه فی دا السعود

(۱) ی که در فنی رای سمنار بم سمنار نه رتبه دهان حاده من شده سمنار سمنار
 هذا يشبه سمنان اظنه هو -

تفاوت

- (۱) بر سه جو برد طلی يك فنی   که سمنارست مای گبر ما
 (۲) گروی است این رچه مرد است و حقی است   وره سمنای سمنایش چیست
 (۳) اندرین اندیشه او ود و دودل   تا سمنان گشت شاه مسهل
 (۴) دیو رخت از ملک و نجب او گریخت   بیغ بخش خون از شیطان ریخت
 (۵) کرد در انگشت خود انگشتی   حتم آمد لشکر دیو و بری

(١) فَلِرُؤْيَاهُ أَتَوْا إِذْ ذَا الرِّجَالُ

(٢) إِذْ رَأَى الْخَاتَمَ فِي أَصْبَعِهِ

فكره وانظر كلاهما

(٣) دالک الوقت عدى انوهم إذا

تَوَاهُ الرُّؤْيَا حِينَا قُدَّتْ

(٤) قَلَّ دَوُّ حَبِيلِ الْعُتْبِ

فإذا ما حضر الغائب رآه

(٥) لَوْ سَمَاءُ النَّوْرِ مِنْ عَيْرِ مَطَرُ

أَيْضاً الْأَرْضَ الَّتِي الظُّلُمَاتُ

بِهِمْ قَدْ كَانَ أَيْضاً ذُو الْحَيَاةِ

وضع عدد إلى موضعه (١)

نقص المرأة من حبس

سنة احوال النخري هـ

وَأَسْحَرِي نَاطِلًا تَوَّ وَحِدَتِ^(٢)

صدر في المصدر قوي العبد

دا الجبال انه لم شهد بحال

۱۰۰ کتاب و ۲۰ ورقه مختصر (۳)

1. 2. 3. 4. 5.

(١) أي يقع به الذي هو لا سمك هو لا عمة وحمه ، يعرف أنه كان منسجرا أحمر ،
و عامه كد حال الس في الد (٢) مثلا كلمة ر حول جهنم ، الد البحري في محله قد رأها
بعض سمري وكذا نك الد لك إذا جعل هذه الحديقة بحري في لغوي ورجاء قد شاهدت طين
بحرية (٣) أي الكا ن الد البحر والشهود لم يسمع ونور قطارة العمة والثالث قد في بحر واحتدل
وفي الشرحين المرسي و العربي البحر الميموم وعند الأصعب قد حر لهد الست لالهم بالظنوب اقدم
لوهوف على معنى كلمة (باليد) وهي مغارسية بمعنى الإبحار والاحتفال كما هو المراد في المعجم

(۱) آمدن از بهر نظاره رجال

(۲) چوں در گشتش سید انگشتری

(۳) وهم آن گاهت کو پوشیده است

(۴) بد خیال عائب اندر سیتہ رخت

(۵) گر مسای بود بی نارند نیست

مر میاشان اسکندریه صاحب خیال

رفت اندیشه و گمش بکری

این تخری از پی ناپذیده است

چونکه شد حاضر خیال او رفت

ۛ. رمیب تار بی بالہ یست

- (۱) هَكَذَا الْأَظْهَارُ أَيْضاً بِنَاكِمَالٍ
(۲) لَزِمْتُ لِي آتَهُ هُمْ يُؤْمِنُونَ
وَبِهَذَا أَلَسْتُ فِي دِي أَلَدِ
(۳) لَكِنِ الْإِيمَانُ بِالْعَيْبِ عَدَلٍ
إِدْرَدَا وَالْعَيْبِ وَالشَّرُّ وَرَحِيمِ
(۴) بِالْظُهُورِ لَوْ أَنَّ هِدْيَ السَّعَاءِ
أَبْدًا لَا يَصْنَعُ مَدَّ الظُّهُورِ
(۵) كَيْ نَدَا فِي الظُّلُمَةِ هِدْيَ أَمَلَا
كُلِّ فَرْدٍ مَتَّعَ فِي سَب
- كَانَ وَالْأَرْوَاحُ يَنْجِي مِنْ خِيَالٍ^(۱)
أَبْدًا بِالْعَيْبِ فِيهِ يُؤْمِنُونَ
قَدْ سَدَدْتُ التَّمَقُّدَ كَلَّا^(۲)
مَاءً وَبَحْدٍ طَرَأَ فَصَلَّ
دَحَّ فِي الْمَاطِطِ مَدَّ يَسِينِ
أَحْرِقُ الْكُشْفَ السَّرَّ الْإِعْطَاءَ^(۳)
أَنْ قَوْلَ هَلْ تَرَى فِيهَا قُطُورَ
يَجْرُونَ رِي مَ أَهْلًا^(۴)
وَحَهُ وَجْهًا يَعْزِمُ ثَقِيبِ

(۱) هَذَا قَوْلُ مَوْلَانَا حِكَايَةً عَنْ سَوْدَةَ (س) فِي حِصَاةِ أَرَدَ (۲) عَدَا الْأَوَّلُ حِكَايَةً عَنْ سَوْدَةَ
عَالِي وَجْهِ لَمَّا رَأَى سَوْدَةَ وَجْهَ سَوْدَةَ وَجْهَ الْأَوَّلِ هَذَا قَوْلُ سَوْدَةَ فِي الْحَدِيثِ عَالِيَةً كَسَدَ
لِلْمَرْكَاةِ دَلَّ عَلَى فِي وَجْهِ الْمَرْكَاةِ (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ) (۳) لَابَهُ فِي سُورَةِ مَلِكٍ (۴) هَارِجِ
لَمَّا رَأَى فِيهِ مِنْ قُطُورِ (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ) (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ) (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ)
يَقَالُ لَهُ تَمَّ لَحْمُهُ لَمَّا رَأَى سَوْدَةَ (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ) (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ) (لَمَّا سَمِعَ يَوْمَئِذٍ سَوْدَةَ)
وَبِهِذَا الصَّادِقِ مِنَ الْكَلَامِ وَالْمَوْسُوعِ فِي الْحَدِيثِ عَالِيَةً وَجْهَ سَوْدَةَ

- (۱) گرچه هست اظهار کردند هم کس
(۲) یؤمنون بالعیب میباید مر
(۳) لیک لک در صد بود ایمان بعیب
(۴) چون شکاف آسمان را در ظهور
(۵) مادرین ظلمت نجر میبکشد
- میرسد حدیث را از خیال
را از به سم زورن قانی سرا
شدن و بگردن و ترور و ریب (۱)
چون بگویم هل ترى فيها قطور (۲)
هر کسی رو حاسی میاورند

(۱) یعنی يك ایمان بعیب برابر صد شهود است چنانکه اولاد اول ایمان بعیب بود و ر قوت
پس آمدن و ر قوت موجب آن منجر شهود گشته و اگر بخت ایمان بعد بود این مره از شهود
بدست می آمد (۲) کسی که آسمان را در دزد شکاف چنانکه در آخرت شکاف شود چگونه گویم
(هل ترى فيها من قطور) پس چونکه من گفتم غرمد این بود که شکاف در آسمان دیده شود و اسرار
پنهان شده مؤمن ظاهر میگردد

- (۱) زَمَّةٌ تَعْكَسُ أَعْمَالُ الشَّرِّ
مثلاً و تِلْصُ بِأَشْجِهِ حَاةٌ
(۲) كَيْ مَدَّ كَمَ مِنْ مَبِيتٍ مُقَدَّرِ
رَمَّ بِأَتُونِ عُنْدَانِ مُعِيدِ
(۳) وَنَعُودِيَّةٌ فِي لَعَبٍ تَتِ
فِي أَعُودِيَّةٍ حَسَنَةٍ حُدِّ
(۴) أَيْسُ مِنْ أَلَمَاتٍ فِي حَالِ الْخَصُورِ
كَانَ يَمُنُّ بِشَجِي عِنْدَ أَلَمَاتِ
(۵) حَارِسُ الْقَمَّةِ فِي السَّيِّئِ الْبَعِيدِ
وَعِنِ السُّطُوطِ وَطَلِّ أَمَدِ
- تَلَبَّ بِأَقْطَرِ عَصْرًا مِّنْ ظَفَرٍ
لَحْلَحَ الصَّبِيبُ أَوْ دَارِ الْجَزَاءِ
عَالِي السُّلْطَانِ فِي الدُّنْيَا شَهْرًا (۱)
لَهُمْ طَائِعُوا لِكُلِّ مَدَّ رَيْدِ
حَسَنَةٍ أَحْسَنُ وَ الْأَطْلُبُ مَدَّ (۲)
حَاةٌ حَمْدٌ أَحَبُّ فِيمَا أَمَدِ
مَدَحٌ مَدَى بَقِيَّةِ الْخَمُورِ
مَدَّ رَحْوِ الْأَخْرِ سَجْدِي الْوَوَابِ
كَانَ بِمَدَّ مَعَ حَمْدِ مَرْدِ
مَدَّ قَدْ كَانَ عَمَى مَدَّ مَرْدِ

(۱) ای بعد مدته یا تون عند عینه کمال و سبب و صفت مد عند انکه در مد موا بر سوا
رسیده و سبب او مد سلاطین و مدات علی مد چه انکه در (۲) مد و مدی بر سبب اعود
و آرد مد با حفظ و اهراسه و صهر المبت مکنون مکن عند مدیکه من بخدمه فی الخصور لخدمه و طاعة
الانبياء و الاولیاء لله مد

- (۱) مدتی معکوس باشد کارها
(۲) تا که من سلطان عالی مدی
(۳) مدگی در عیب آید خوب و کش
(۴) کو که مدح شاه گوید پیش او
(۵) قلعه داری کر کنار مملکت
- شجره را درد آورد بر دارها
مدد مدد خود آمد مدتی
حفظ عیب آمد در سبب خوش (۱)
ما که در عین بود او شرم رو
دور از سطون و مدد سطون

(۱) وَمَنْ الْأَعْدَاءُ فِي جَهْدٍ مَدَامْ

لَا يَبِيعُ أَعْمَهُ جُهْدًا وَحَدَّ

(۲) فَمَنْ السُّلْطَانُ غَابَ وَابْتَعَدَ

خَدَمَ السُّلْطَانِ مِثْلَ مَنْ حَضَرَ

(۳) قَدَمِي السُّلْطَانِ كَانَ دَلَّارَ

عِنْدَهُ بِالْخِدْمَةِ الرُّوحُ تَنَزَّرَ

(۴) فَإِذَا قَدْ كَانَ يَحْفَظُ الْخِدْمَةَ

أَحْسَنَ مِنْهَا حَسُورًا بَعْدَ

(۵) تَحْمَدِ أَمَانَةِ وَالْإِيمَانِ حَالِ

رَدِّهِ بَعْدَ تَسْلَا مِنْ حَدِّ

(۶) فَإِذَا مَا الْغَيْبِ وَالْغَائِبِ صَارَ

وَالَهُمُ أَوْ تَرِيطُ أَسْهَةِ

(۱) پاس دارد قلعه را از دشمنان

(۲) غایب از شه درکنار نفرها

(۳) نزد شه بهتر بود از دیگران

(۴) پس بعد از بیم دره حفظ کار

(۵) طاعت و ایمان کدو محمود شد

(۶) چونکه غیب و غائبی رو پوش به

حَرَسَ قَلْعَهُ عَيْمًا لَا يَمَامْ

هَذَا مَسُودَ نَسْرِ لَا يُجَدُّ

وَبِاطِرَافِ شُعُورٍ مَزْدُودِ

وَبِوَدِّ حَفَظِ مِثْلِ مَنْ قَدَّ

أَحْسَنَ مِنْ عَرِهِ مَنْ حَضَرَ

لَا تَنْتَبِهُ لِمَا أَمَرَ

فِي الْغِيَابِ هَبْ بِبُصْفِ الْبَدْرِ

مِنْ أَلُوفٍ فَصَلُّهَا بِأَنْصِفَاتِ

بَعْدَ مَوْتِ فِي أُمُورٍ وَاقْتُلْ

فَعَلْ أَعْيَنَهُ دَا أَعْمَدُ

سَرَّهُ أَوَّلَى بِهِ رَأَى الْبَسْرَ

لَوْ تَسَدَّ أَحْسَنَ الْبُصْفَةِ

قلعه فروشد بهمال پیکران

همچو حاصر او نگهبانان

که خدمت حاضرید و حاضریان

به که اندر حاضری زان صد هزار

بعد مرگ اندر عیان مردود شد

پس دهان بر بند و لب خاموش به

- (۱) عَنْ كَلَامٍ يَا اِجِي رَفَعَ يَدَكَ
لَوْ يَشَاءُ يَطْهَرُ عَنْهُ اُذُنٌ
(۲) فَاِذَا يَشْمَسُ وَجْهَ الشَّمْسِ صَارَ
اَعْظَمَ مِنْ اَنْ يَكُونَ اَشْهَدًا
(۳) لَا اَقُولُ اِنَّا نَعْدُوْكَ قَرِيْنٌ
اِذْ عَلَيْهِ اللّٰهُ اَيْضًا وَاَمَلْتُ
شَهِدُوْا كَلَامًا فَاَوْفِيْ اِلٰهًا
(۴) فَاِذَا مَا اَلْحَقَّ حَسْبُ شَهِدًا
كَيْ يَكُوْنَ اَلَهُ فَيَمَّا فَذَسِبَ
(۵) اِذْ شَمَاعَ الشَّمْسِ حَيَّةً وَتَحْتَمَوُ
لَا يَطْلُقُ الْعَيْنُ وَالْقُبُ الْحَرَاتِ
- فَاِلَّا اَلَهُ نَفْسُهُ جَلَّ لَكَ
وَعَيْنُكَ بِهِ مِنْ لَطْفٍ يَفْقَهُ
شَهِدًا اَي حَلَالٍ وَاقْتِدَارَ
لَا اَلَهُ . وَالْحَبِيْرُ الْوَارِدُ .
صَرَ اَنْ يَكُوْنَ لَهُ التَّوَصُّفُ يَسِيْرٌ
اَيْضًا الْاَعْلَامُ اَيْضًا مِنْ سَلَمَتِ
. مَا هُوَ حَمْدِي وَشَكَرِي وَالْمَاءُ .
مَنْ يَكُوْنَ اَمَلْتُ مَقْصِدًا (۱)
وَالشَّرِيْكَ مَعَهُ قَوْلًا يَنْتَحِدُ
لَهُ مَنْ عَزَّ الْبُضْيَاءُ وَالطُّهُورُ
لَهُ . يَا مَنْ صُلِحَ مِنْهُ الْبَابُ .

(۱) احوال شهادت الله تعالی و ان کلمات ام لکن لا یفهمها کل حدیثی لعن و لعن اسامی مثل الضمیر
لا یطبق نور الشمس و املاک و هل العلم مثل الامر و لخدم و بوره من الحق تعالی و احوال شهادت هم
بمکن ان تعلم و بعد لك شرك الله تعالی و لا یفهم و اهل العلم بالشهادة

- (۱) ای برادر دست و اوار از سخن
(۲) پس بود حورشید را رویش گواه
(۳) نی بگویم چون قرین شد در بیان
(شهد الله و الملك و اهل العلوم)
(۴) چون گواهی داد حق که بدملت
(۵) زانکه شعشاع و حضور آفتاب
- خود خدا پیدا کند علم لعن
ای شیتی اعظم الشاهد اله
هم خدا و هم ملک هم عالمان
انه لا رب الا من یدوم (۱)
تا شود انور گواهی مشترک
بر تناید چشم و دلهای خراب

(۱) الاية في سورة آل عمران (شهد الله به لا اله الا هو و لا ملئكة و اولو العلم قائما بالسط
لا اله الا هو العزيز الحكيم -)

- (۱) مِثْلَ حَافِشٍ مِنَ الشَّمْسِ أَصْبَحَ
 (۲) مَسَا الْأَمْلاكَ أَذْرَ الْأَصْبَدَاءِ
 نَسَا الشَّمْسُ لَهَا هُمْ شُرَكَاءُ
 (۳) كُلُّهُمْ قَالُوا يَا بَنَ ذَا الْأَلْغِيَاءِ
 نَحْنُ كَالْقُطْبِ عَلَى مَنْ ضَعُفَا
 (۴) كَحَدِيدِ الْقَمَرِ الرَّاهِي حَمَلًا
 أَوْ يَكُونُ التَّدْرُ كُلُّ مَنْزِلَةٍ
 (۵) لَهُمْ أَجْبَحَةُ النُّورِ رَسْعٌ
 فَبِكُلِّ مَذَكٍ فِي الْمَنْزِلَةِ
 (۶) أَشْهَتُ أَجْبَحَةُ عَقْلِ لَشَرِّ
 (۷) فَبِكُلِّ شَرِّ الْعَالَمِ
 كَانَ ذَاكَ الْمَلَكُ مَنْ مِنْهُ
- لَا يُطِيقُ يَقْطَعُ مِنْهُ الرَّجَاءُ
 هُمْ أَصْبَا مُحْتَلِينَ بِالسَّمَاءِ (۱)
 مَعَهُ أَوْ يَشْهَدُونَ بِالسَّوَاءِ
 حَسَّ مِنْ شَسِّ وَحْدِهِ فِي السَّمَاءِ
 فَرْدٌ شَرِيفٌ وَرَبٌّ فَرْدٌ بَطْلَانُ
 كَانَ فِي لَعْمٍ ثَلَاثًا مِنْ لِيَالٍ
 كَانَ فِي قَدَرٍ وَرُبَّ حَسْبٍ لَهُ
 أَوْ ثَلَاثًا قَسَمَ دُرِّ شَعَاعٍ (۲)
 وَهَبَ... كَانَ هُدًى هُوَ لَهُ
 بَيْنَهَا كَمْ بَانَ فَرْقٌ وَظَهَرَ
 وَاقْبَحَ فِي مُرُورِ الزَّمَنِ
 صَدْرٌ وَصَفٍ وَحَاكِي بِهِ

(۱) ای کما ان الامساں انواع کدا الملائكة عددهم ومؤمومهم وحواسهم وواجبهم و... هم يصيغون بنزاهته قاتلون بامرهم - (۲) لانه في سورة صدر (لعمري) طر اسسوت و لارس جاعل الملائكة رسلا اولي اجنحة مشي وثلاث ورباع -

بر نقاب بگسند امید را
 جلوه گر خورشید را بر آسمان
 چون خلیفه بر صیغان تافتیم
 مرتبه هریک بود در نور و قدر
 بر مراتب هر ملک را آن شعاع
 که بسی فرق ست شان اندر میان
 آن ملک باشد که مانندش بود

(۱) چون خفاشی کوتف خورشید را
 (۲) پس ملائک را چو ماهم یلزدان
 (۳) کاین صداما ز آسمانی یافتم
 (۴) چون مه نویا سه روزه یا که بدر
 (۵) ز اجعه نور ثلاث او رباع
 (۶) همچو پرهای عقول انسیان
 (۷) پس مرین هر بشر در بیک وید

(۱) حَيْثُ عَيْنُ الْأَعْمَشِ لَمْ تَطِقْ طَاعَةَ الشَّمْسِ لَهَا لَمْ تَلْقَ (۱)

وله، النجم عدی الشمس لآن انطریق نهیدی مر لزم

فی بیان قول السبی (ص) نرید لا تقل هذا السر اللاهوتی أكثر مما

اظهرته واحفظه متاعاً للشریعة ووافق السنة

(۲) وَلَمْ يَسْأَلْ صَحَابِي مَحْوَةً هُمُ اسْأَلُوا شَمْعَ وَالرَّحْمَ

اَسْأَلُوا طَسَ بَنِي مِنْهُمُ اَسْأَلُوا بَنِي اَسْأَلُوا بَنِي

(۳) كُلُّ مُرِدٍّ وَ لَهُ ذِكْرٌ مَطْرُزٌ اَمْوِي كَانُ دَوْمًا ذَا اَطْمَرٍ

نَ هُوَ حَدِيثُ شَمْسِ اَمَاتُ زَاهِي الْمَوْرِ وَ بَحْيِي اَلْمَحْدَثُ

(۴) يَا دَاوُدَ مَسَى بِسُجْمٍ كَانُ نَحْبِيحُ مَا رَهَى وَحَهَا وَ بَانَ

كَبِي عَلَى اَمْوَرِ شَمْسِ اَمَاتُ نَدَابِلُ يَغْدُو عِنْدَ اَحْمَدُ

(۱) عنی معوی الامیر، مصباح الارض وسمیت امسره سرن به لدرشد الفایه و يكون شمع

برسجد الطریق بواسطه نور رساده و بظهر سر صحابی کاسجوه و بهم امسیرم افشده

(۱) چشم اعمش چونکه حور را بر سافت اختر اورا شمع شد تاره یامت

گفتن پیغمبر (ص) هر زید را که ابن سر را داشنر از این مکن و متابعت نگه دار

(۲) گفت پیغمبر که اصحابی معوم رهرو ابراشمع و شیطان را رحوم

(۳) هر کسی را اگر بدی آن چشم دور کو گزمتی ز آفتاب چرخ نور

(۴) کی ستاره حاجتمنی ای دلیل که بود بر نور خورشید او دلیل

(١) قُلُوبٌ وَسَحَابٌ وَتُرَابٌ

أَنَا مِنْ مِّلْكِكُمْ كَمَا بَشُرُ

(٢) مِنْكُمْ فِي الْأَوَّلِ كُنْتُمْ مُطِيعِينَ

(٣) طُمَّةٌ لِي لَوْ أَقْسَمُ بِشَمْسٍ

(٤) قَدْ ضَعُفْتُ أَنَا مِنْ هَذَا السَّبَبِ

فَلشَّمْسُ الْمَوْرِ اَنْتَ رَحُلْ

(٥) تكمل الشهد في الحل ١

وَالطَّرِيقُ لَهُ نَقَبٌ وَحَدٌّ

(٦) يَا رَهِيْنَ السَّقْمِ لَوْ تَحَلَّصَ مِنْ

نفساً يدخل حياً العباد

قمر الأفق يقول: لخطاب^(١)

لَيْكِنَ الْوَحْيِ أَنَا نِي وَأَطَقَرُ

وحي شمسي السور هداً اسماً

و ی نو معظلم المفسر (۲)

لَطِيقٌ أَنْتَ لَا تَدْرِي أَنْصَبُ

أَمَّا أَنْتَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ

أقرب حب دائماً حتى الأمل (٣)

وَشَهْمَتٌ دَائِدٌ ۖ هُمَا أُرْدَتُ .

عِدَّةٌ فِيهِ تَبْقَى وَفِيهِ تَبْقَى وَفِيهِ تَبْقَى

شرب : القہو من ترکی عملاً (۴)

(١) الآية في آخر سورة الكهف (من ما .. ثم منك) وحى الى ما اهلككم له واحد) فيقول
قمر الحقيقة وهو النبي والولي المرشد للارباب والسعد و محل اي ليس كان مكسباً له .. ثمكم بشر
ولكن يوحى الي - (٢) البراد ، الشمس الدار الاية او اللآلئة لمفردون ولاسبغ البسة ليهم
اقتدار وهم شمس الاول ، و لثلاث - (٣) اي اقترحت بالروحانية والمشرية مثل اسراج الشهد والغيث
(٤) الآية في سورة طه (الرحمن على العرش اسوي) اي اسوي على عرش فمست ليكون لك
معه وقت لا يبعث فيه منك مقرب ولا يبي مرسل -

(۱) ماه میگوید بار و خاک و می

(۲) چو شحاته تاريك يودم در همد

(۳) صلحی دارم به دست ماموس

(۴) ران صعیعہ تاکہ توتاب آوری

(۵) همچو شهد و سرکه در هم تافتم

(۶) چون رعلت وارھیدی ای رهیی

من بشر بودم ولی بوحی الهی

وحی خورشیدم چنین موری باد

نور دارم بہر ظلمات ہوس

کہ نہ مرد آہستہ آہوری

با سوی روح جگر ره یافتم

سرکہ را بگندار دمی حوراسگین

- (۱) صَارَ تَحْتَ الْقَلْبِ مَعْمُورًا لِأَنَّهُ
إِذْ هُوَ جَرَدٌ مِنْ قَيْدِ الْهَوَى
(۲) نَمَدُوا أَحْكَامَهُ عَلَى نَقَبِ السَّيْطِ
إِذْ حَطَى الْقَلْبَ يَتْلِكَ الرَّايِطَةَ
(۳) ذَا الْكَلَامِ مَا لَهُ حَدٌّ قَائِنٌ
كَيْ لَهْ أَتَّصَحَّ لِلْأَسْرَارِ لَا
(۴) مَا مِنَ الْحُكْمِ فِي الْأَسْرَارِ إِنْ
يَحْدُثُ الْفَوْغَاءُ فِي هَذِي الدُّنَا
مِنْ هَوَى يُطْفِئُ مِنْ كُلِّ هَرَنَ
صَدَقَ اللَّهُ (عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى)
لِأَنَّهُ كَارٍ مِنْ عَيْرِ وَسْطِ
حُكْمِهِ فِي يَدُونِ وَاسْطِهِ
ذَهَبَ رَيْدٌ وَهَلْ تَرْتَوُهُ عَيْنُ
تَرَمِ الشَّهْرِ مَا تَرَى الْمَلَا
تَقْشِرُ وَالْمَكْثُومَ مِنْهَا إِنْ تَبْنُ
يَجْلِبُ لِلْعَالَمِ الرَّحْبِ الْقَنَا

فی بیان الرجوع لحکایت زید (رض)

- (۵) أَنْتَ حَالًا يَا تَرَى رَيْدٌ تَحْدُ
هُوَ مِنْ صَفِّ الْعَمَلِ أَنْهَرَمَا
لَا وَغَيْبِكَ مِنَ الْعَيْنِ وَقَدْ
حَلَّ الْعَمَلُ وَعَيْنَا نَصْرًا (۱)

(۱) ای ترک الوجود و مطعم السارل و جمع دل البشرية والصورة -

- (۱) تخت دل معبود شد پاک از هوی
(۲) حکم بر دل بعد ازین بی واسطه
(۳) این سخن پایان ندارد زید کو
(۴) نیست حکمت گفتن این اسرار را
بروی الرحمن علی العرش استوی
حق کند چون یافت دل بی رابطه
تا دهم پندش که رسوائی مجو
چون قیامت میرسد اظهار را

رجوع بحکایت زید (رض)

- (۵) زید را اکنون نیای کوکریخت
جست از صف نمل و نمل ریخت

- (۱) اَنْتَ مَن كُنْتَ فَرِيدٌ اَنْ رَدَّ
هو مثل اتجيم وانشمس السدا
(۲) لَمْ يَجِدْ قَشًا رِيْدٍ اَوْ وَسْمٍ
اَوَّلًا فِي مَقْبَرِ اَمْرِ النُّحُومِ
(۳) قَلْبًا اَلْعَشْرُ اَلْحَوَاسِ وَ اَلْاَبْيَانِ
وَلِنُورٍ لَعَمْرٍ مِّنْ سُلْطَانِ
(۴) هُمُ الْاَحْسَاسُ طَرَأَ وَ اَلْعَقُولُ
مُزْنَعًا فِي مَوْجِ كُلِّ مَحْضُرُونَ
(۵) وَاِذَا اللَّيْلُ اَلْبَهِيْمِي حَضَرَ
مَجْجُومٌ سَمَرَتْ نَحْوُ اَلْعَمَلِ
- نَفْسُهُ نَالَتْ اَيْضًا اَمْ يَجِدُ
قُوَّةً مَدَّتْ لَهُ اَلنُّورُ فَتَنِي
.. لَمْ يَجِدْ مِنْهُ خِيَالًا فِي الْاَنَامِ ..
يَجِدُ الْبَشَرُ الْقَلِيلُ لَوْ تَرَوْهُمْ
دَا اَلْمَدْيِ مَا حَذَّ فِي وَصْفِ السَّمَاءِ (۱)
حصار مخوفا راد في امان ما
كان في البطن في غرض وطول
هذه الدنيا كل حين اجمعون (۲)
حان وقت تحمل انفسا والسير
تهضمت .. تَطْلُبُ نَجْعًا بِالْاَمَلِ .. (۳)

(۱) للحديث العدسي المروي عن ابي هريرة (ومر ان عدسي يتقرب الى ... وامل حتى كون
سمعه الذي يسبح به ويصره الذي يصره ... وبنه الذي يصره ... وبنه الذي يصره ... وبنه الذي يصره ...
بطلوه - (۲) لاية في سورة ياسين (ان كانت الاصححة واحدة فدا هم جميعا لدنيا محضرون) (۳) ي
لم يسر بحسب الحققة و يظهر ليل لشربة ... في وقت حمل التكاليف والايجم المحممة ككون
عني لشغل والاشتغال باداء الاوامر بحسب ظهور الحققة تختفي الحواس من المشرق كالحواء ككوكب
عند ظهور الشمس ولما يختفي تجلي شمس الحقيقة نصبر اجمع الحواس وشمع باداء الاوامر -

- (۱) تو که باشی زید هم خود را بیاف
(۲) نی از و نقشی بیایی بی شان
(۳) شد حوس و طلق بی پایان ما
(۴) حسها و عصبها شان در درون
(۵) چون شب آمد بار وقت بار شد
- همچو اختر که بر و خورشید نافت
به کهی بایی براه کهکشانشان
مخو نور دانش سلطان ما
موج در موج لدیبا محضرون
اجم پنهان شده بر کار شد

- (۱) کُلَّ خَلْقِ الْعَالَمِ بَتًّا عَدَى
وَعَلَى أَوَجِّهِمْ جَرَّوَا السُّورَ
(۲) وَأَدَامَا الصُّمَّ فَنَزَحَ النَّفْسَ
عَلَّمَ النُّورَ وَمِنْ طَيْبِ الرِّقَادِ
(۳) لِعَلِيمِ اللَّيْلِ لَبًّا خَلَقَا
فَسَمِعَ كُلٌّ مِنْ فَنِّ حَقِّهِ
(۴) بَقْدَ هَدٍ صَرَّوْ رَحْمَتِهِ
قَرَّبِينَ مِنْ ذَلَالٍ
۱. اِهْ وَكَزَّ وَبَسْتَهْ سِی (۱)
وَعَدُوْ فِي رَقْدَهْ مَقْهَمْ نَدُوْر
شَرَتْ شَمْسُ الصُّحْحِ فَوْقَ الْعَلَسِ
فَمَتَّ ارْتُوْسَهْ كُلِّ اَعْدَا
۲. اِهْ صَاغْ مَهْ حَقِّهْ (۲)
عَلَى اَوْسَعْ مَهْ حَقِّهْ
لَا تَهَاجْ هَدُوْ تَعْلَمَهْ (۳)
فِي اَسْفَلِ اَحَدِهْ

(۱) اشاره بهدالست والایب می رسد الی عالم احشر و خاصه من جمیع احوالی می سر ج
و دوح همه الاوی مسوونو النور و در مقام العقلة و در ماصح العشر و در جانه کن و در
قوم من میده و یسده و وعده اله (۲) ای الله مطی الحق نمائی للمسرورین الا من هم بهم
در عطی کن مسلوب عقله را بی لحد و مکرور بعدی می لادن حاکم کونها حلقه حلقه (۳) ای الله
مخبرهم من المعری بصور من الله بی له و والایه فی سوره المؤمن (۴) عدا تبیین الحقیقه تبیین
و عرود الله و سده من الی حروج من سبیل و لکن سیدنا و مولانا اراد المعنی الباطنی و هو ان الامامة الواحدة
موتة الغیب لحد السوی و الامامة الهیه بقاء لحد بعد النور بلا منته و المراد من لحد لا ولی
بطاقة الغیب من سوی الله من العدا آتایة التبعه من العدا

- (۱) خلق عالم جدیدگی بی هشر شوند
(۲) صبح چون دم زد علم افراش خور
(۳) بی هوشان را و ادهد حق هوشها
(۴) پای کوبان دست افشان در نا
- برده ها بر رو کشد و عبود
هر تنی از جواب خود بر داشت سر
حلقه حلقه حلقه در گوشها
بار بران (رسا احیشتا)

(۲) دِي الْحُلُودِ وَالْعِطَاءِ لِدَائِرَةِ
عَدَتِ الْقُرْسَانَ نَقْعًا وَعَارًا
(۲) كَلِمَتُهُمْ مِنْ عَدَمٍ تَحْوِ الْأَوْجُودَ
فِي الْأَعْيَادِ مِنْ شُكُورٍ شُكْرًا
(۳) لِمَ تَبْنِي الرُّأْسَ لِمَ تَمْسُكُ النُّعْرَ
أَنْتَ فِي الْأَوَّلِ قَبْلًا فِي الْقَدَمِ
(۴) قَدْ ضَغَطْتَ رِجْلَكَ فِي الْعَدَمِ
عَنْ مَحَلٍّ أَنَّهُ حَيْثُ يَنْقَلُ
(۵) صَنَعَ رِئَايَتِكَ يَا هَذَا أَلَمْ
حَرَ شَعْرَ رَأْسِكَ بِالنَّاصِيَةِ
(۶) مَنْ لِحَالَاتٍ عِدَادٍ جَرَّكَ

مِنْ أَبْدَانِهَا لِنُصُوفِ الدَّائِرَةِ
كَجَمِّ أَثَارَتِ وَعَلَيْهِ أَحْطَبُ دَارِ
قَدْ أَتَوْا فِيهِمْ لَدَى رَبِّ الْوُجُودِ
أَوْ كَتَوَدُّ بِهِ حَقْدُ كَهْرًا
لَا يَرَى يَمُّكَ أَلَيْسَ مَرًّا (۱)
مَا أَوَيْتَ أَرَأَيْتَ مَنْ فِي الْعَدَمِ
وَأَمَّا مَنْ يَسْتَطِيعُ هَدْمِي
هَذَا أَلَمْ أَحْكُمُهُ مَنْ يَعْمَلُ
تَرَكَيْتُ الْوُجُودَ مِنْ عَدَمٍ (۲)
أَحْذَرْتُ نَافِثَ قَاضِيَةٍ
مَنْ دَرَاهُ وَهَمُّكَ أَوْ طَمَعُكَ (۳)

(۱) یا مسکرم لعنت العدمه منی لای شنو رأست لموی او، رأیت صبح الله و منی اعدامه اولاً ما لو ت
رأست ای می عدم الدم لما کنت مأیوساً به قبل اتیانک اعدام الوجود کتب مرمصاً (۲) قال مبدی
وما من دابة الا وهو آخذ بها - (۳) ایانی ممت من بعده الی الباقیه ثم الی الجوده ثم الی
ماء منی ثم کان الی عفة و ثلعة مضمة والضعة عظما والمطاء ساء طلالا ثم صبا ثم رجلا ثم
کمالا ثم شیخا فهداه الی احوال صبح الله تعالی بها لم تک فی طمک و خیالک قل ثم الی (کما یقوله کرم
نمودن)

درسش گشته غبار انگیزته
در قیامت هم شکور و هم کبود
در عدم زول نه سر پیچیده ای
که مرا که بر کند از جای خویش
که کشید از موی پیشانی را
که بودت در گمان و در خیال

(۱) آن خلود و آن عظام ریخته
(۲) جمله آرند از عدم سوی وجود
(۳) سر چه میبچی چرا نادیده ای
(۴) در عدم امشده بودی پای خویش
(۵) می نه یسی صنع رنایت را
(۶) تا کشیدت اندرین انواع حال

- (۱) أَنْ دَالَهُ الْعَدَمُ دَوْمَ مِطْمَعٍ
وَيْتِكَ يَا شَيْطَانُ أَعْمَلُ بِسَلَامٍ
(۲) وَجِفَانًا كَالْحَوَابِ عَمَلًا
مَا لَهُ تَقْدَرُهُ فِي دَفْعٍ وَلَا
(۳) نَفْسِكَ تَنْظُرُ كَيْفَ مِنْ حَوَافٍ اِنْد
إِذْ أَرِ الْعَدَمُ دَوْمًا رَحِمَ
(۴) وَإِذَا مَا أَنْتَ مُجَادِدُ الْيَدَا
فَعَلَيْهِ أَنْتَ أَصَابًا مِنْ حَدِّ
(۵) كُلِّ شَيْءٍ عَنَّا عَشَقَ اللَّهُ هَبْ
إِنْ يَكُ كَالشَّكْرِ طَعْمًا حُلًى
(۶) مَا هُوَ التَّرُّعُ وَرُءُ الْإِحْتِضَارِ
هُوَ رَفَعَ الْيَدَ عَنْ مَاءِ الْحَيَاتِ
- اَه عَدَم و تَمِیْه سَرِیْع (۱)
فُسْمَان عَدَى حَیْ مَدَامَ
ذَالِكَ الشَّیْطَانُ وَهُوَ فِی الْاَمَلَا (۲)
فِی حَوَابِ طَوْعَه مَا فَعَلَا
تَرْحِفُ اَمَدٍ مِنْ لَهِ لَا اَحَدَ
وَالِی اَمَرِه مِنْ حَوَافٍ رَحِمَ
تَصْرَبَ وَالْمَتَّكَ سَعِیْ بَدَا
تَقْلَعُ رَوْحَكَ تَهْوِیْ فِی خَطَرِ
اِحْسَن کَانَ وَاحِدِی وَاحِدِ
كَانَ تَزَعُ الرُّوْحِ اَنْوَاعِ الْاَبْلَا
اَقْتَرَابِ بِحَمَمِ وَ النُّوَارِ
وَصَعَدَ اَتَجَنَّبُ فِی رِ الْمَمَاتِ .

(۱) ای یا نفس لا برسی عن الامر لاهی واطیبی سلمی جعتمی فهو حی لا موت (۲) الابه
فی سور قس (۳) یعملون له مات من معاد بدو سائل وحقان کالجواب بدو در سات اهلو آن راودشکراً
وهمین من عادی لشکورد

- (۱) آن عدم او را هماده بنده است
(۲) دیو میسازد جفان کالجواب
(۳) خویش را اینچون همی لرزی رسم
(۴) ور تو دوست اندر متعصب میزنی
(۵) هرچه جز عشق خدای احسن است
(۶) چیست جان کندن سو مرگ آمدن
- کار کی دیو اسلمان رسده است
زهره بی تادفع گوید یا جواب
مرصم را نیز لرزان دان مقیم
هم ز ترس است آنکه جانی میکشی (۱)
گرشکر حواریست آن جا کس است
دست در آب حیاتی نازدن

(۱) یسی درخواست متعصب هم برای ترس هر ست و چون فقر رسوی حق می آید پس این ترس
هم از حق خواهد بود

- (۱) النوری تعیناً دوماً فی الترات
 ماء ظنّ نجهل و سأت
 (۲) حد حتى ماء هدی الطور
 یش فی الذیل و لوأت ماء
 (۳) فیلیل مطیم دات المهار
 قدیم العقل اللیدی للظلمة
 (۴) فیلیل مطیم و فصح
 فرب ماء الحیات اطلال
 (۵) قمتی تقدّر رأسی ترفع
 مع مثل ماء بدر سرت
- لنمیت. صبعوا المنح الصواب.. (۱)
 لهم قد کان فی ماء الحیات
 لك یالهیة تسعیناً تكون
 ممرصاً فانیل یشی و اطلال (۲)
 اطلب احیی لك بالجد الفار
 محرقه كان شدید القيمة (۳)
 كم به یوحد من فعل فلیح
 .. واخفی الفیث بمسود الفقام
 لك عن نوم زماناً تمنع
 انت لفقلة عنه ما نفرت

(۱) کسی داور ب لیسات عن جمو الفس من امین الا
 (۲) ای مش می لیل الشریة
 (۳) ی قدم عمل لیه اد اهدیه لسل الشریة
 واجعله دلیلاً لك

- (۱) حلق در دودبه در خاک ممات
 (۲) جهد کی ۱۰ صد گمان گردد بود
 (۳) در شب تارمك جوی آروز ر
 (۴) در شب بدرنگ سس یکی بود
 (۵) سر رخفتن کی توان برداشتن
- صد گمان داربد در آب حیات
 شب برو و ر نو خسی شب دود
 پیش کی آن عقل طلعت سوز
 آب حیوان حوت ناریکی بود
 با چنین صد تحم غفلت کاشتن

- (۱) اَنْ نَارَ اُخْرَاجَ نَدَّتْ حَمُودَ
اَنْ نَارَ شَهْوَه قَر سَقَر
(۲) اَنْ نَارَ شَهْوَه نَارِ اَم
حَيْثُ قَدْ كَانَ بِهَا طَمَعٌ سَمِعَ
(۳) وَلَمَّا رَ شَهْوَه نَارِ اَم
(۴) مِنْ اَمِّهِ اَلْبَرِّ بِهَا لِحْمُودَ
نُورِ اَبْرَاهِيمَ حَمْدُ سَمْعِ
(۵) كَمِّي بِهِ مِنْ نَارِ شَمْسٍ اَنْ قَدْ
بَحْنَصَ حَمْدُكَ مِنْ نُورِ سَمْسِ
(۶) اَنْ نَارِ طَمَعِ اَبْرَاهِيمَ
مِنْ طَمَعِ اَلْبَرِّ اَمِّهِ
- بِقَلِيلِ الْمَاءِ كَمْ قَلَّتْ وَقُودُ
تَحْمِلُ صَاحِبَهَا فِيهَا اسْتَقَرَّ
تَنْطِفِ مَا اَنْ يَهَافُضَ وَ كَمْ
بِالْعَذَابِ وَاللَّهْيَبِ وَالزَّفِيرِ
عَرَّوْرُ اَنْدِيسَ وَصَايَ اسْرَاجِ (۱)
نُورِ رُبِّ الْعَرَّةِ بَرِّي اَلْوُجُودِ
اَنْ شَمْعًا بِهِ قَانِ عَمَلِ
اَشْهَتَ نَمُودَ فِي طَمَعِ وَوَقْدِ
اَشْهَ وَالْمُورِ يَعْدُو وَالْقَمْسِ
صَرَّ كَلَّا تَشْبُ وَلَهَا
نَحْمِي اَوْ صَرَّ فِيهِ اَتَى

(۱) حراج صدر می و بن عدی عن عی بن میر عن السی (س) تقول نَارِ یَوْمِ الْعَسَةِ لِمُؤْمِنٍ
جَرَّ مُؤْمِنٌ مَعَهُ جَعْلًا وَرَكَ لِهَوِّهِ وَنَارُ الصَّلَاةِ عَلَى نُورِ عَلَى سِرَاجٍ -

- (۱) نَارِ یَرُونِی بَآئِی بَشَرِ
(۲) نَارِ شَهْوَتِ مِی نِیلَ اَمِّ بَآبِ
(۳) نَارِ شَهْوَتِ اِی چَه چَاره نُورِ دِینِ
(نُورِ کَمِ طَعْمِ نَارِ الْکَافِرِینِ)
(۴) چَه کَشْدِ اِینِ نَارِ رَا نُورِ خَدَا
(۵) تَا نَارِ نَفْسِ چُونِ نَمُودِ تُو
(۶) نَارِ بَاکَانَ رَا سَادَرِ حُودِ دِیَانِ
- نَارِ شَهْوَتِ تَابَعُوزِ مِیَرِ
زَاکَه دَارِدِ طَمَعِ دُوزَخِ دَرِ عَذَابِ
نُورِ کَمِ اَطْفَاءِ نَارِ الْکَافِرِینِ
وَدَلِیلِ الْعَارِفِینِ اَلذَّاکِرِینِ
نُورِ اِبْرَاهِیمِ رَا سَازِ لُوسْتَا
وَادَه دِ اِینِ جِسْمِ هَمِچُونِ هُودُتُو
کِی زَخْشَاکِی شُودِ دُریَا بَهَانِ

(۱) كُلُّ مَنْ أَقْبَوْنَ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 أَكَلَ أَحَدٌ أَنْ يَقُولَ لَهُ مَاتَ
 (۲) فَالْسَّقِيمَ الشَّمْسُ تَنْبِيهِ أَشَدَّ
 (۳) أَكْثَرَ الْمَعْمُورِ مِنْهَا جَعَلَا
 لَكَ يَا مَعْصِي صَبِيحٍ أَحَدٍ
 (۴) فِي أَجْوَابِ هِ مِنْ حَقْلِ إِد
 لَمْ أَكُنْتَ نَت لَا حَوْفَ لَكَ
 (۵) قَالَ فِي لَقِيبِ الْأَطْيَبِ الْمُشْفِقِ
 (۶) مَثَلُ مَنْ كَانَ سَدَّ فِكَ
 مَعَ الدَّارِ أَدَا أَنْتَ الْخَطَرِ
 (۷) فَمِنْ الدَّارِينَ ذِينَ سَنَّا

أَكَلَ فَالْقَسَمُ لَوْ مَعْدُ يَمِينِ
 دَا لَكَ السَّمُ لَهُ مَاءُ الْحَيَاتِ
 سَقَمًا مَنْ كَانَ مَعْمُورًا يَعْدُ
 فَالْطَّبَسُ لَوْ يَقُولُ عَسَلَا
 تَأْكُلُ حَيَاتًا لَهُ لَا تَحْتَرِ
 يَا سَقِيمَ قُنْتُ مِنْ تَبْرِ ادِي
 لَا وَلَا رَعْبَ أَنَا مِنْ مِثْلِكَ
 لَكَ فَنَتَ عِلْطَا . أَحْمَقُ
 عِنْدَ رَأْدَتِ وَكَالْبَارِ لَكَ
 لَا تَوَدُّ فِدَا تَنْقَى الْقَطْبِ
 حَرْبَ وَ الْقَالِبِ الْحَيِّ لَكَ (۱)

(۱) تمهید است می اول المصنوع تالیف

گر خورد زهری مگوش که بسد
 وانکه معورست زو معورتر
 از صیل پرهیز کن هین هوشدار
 که چرا تو میخوری بی ترس و بیم
 کج قیاسی کرده ای جوں ابلهان
 پس مکن یا ملو هیزم را تو بلا
 غالب زغنه ازو بی جان شود

(۱) هر که ترباک خدایی را بخورد
 (۲) خور کند رنجور را رنجورتر
 (۳) گر طبیعت گوید ای رنجور زار
 (۴) گر جوابش گوئی از جهل ای سقیم
 (۵) گویند دودل حکیم مهربان
 (۶) در تو علت میفرزد همچو نلر
 (۷) زین دو آتش خانه ات ویران شود

- (۱) خُرَبِ مِنْهُ لَا رَوْحَ عَدَى
فَهُوَ كَالثَّوَرِ فَمَارِ الصَّحَّةِ
(۲) أَنْ تَارِ الصَّحَّةَ فَوْقَ الدَّنِ
مَاءَ نَفْعٍ يَرَى مَا مِنْ صَرَدٍ
(۳) شَهْوَةٌ بَارِيَّةٌ لَا جَرِيَّ
بِهَا بِالْمَكْثِ يَقِيماً نَقْصُ
(۴) أَنْتَ مَا دَمْتَ عَلَى النَّارِ لَحَطَبٌ
فَمَتَى ذِي النَّارِ مِنْ مَسْجِبِ الْقَطَبِ
(۵) فَإِذَا مَا أَنْتَ أَخْرَجْتَ الْقَطَبِ
حَيْثُ نَحْوِ الدَّارِ بِأَلْمَاءِ ذَهَبِ
(۶) وَمَسَى سَوْدٌ دَلَامٍ رَمَى
بَلْ عَلَيْهِ هِيَ مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ
- فَإِذَا مَا فِي نَاراً قَدْ بَدَى
تَوَرَّثَ الْجِسْمَ مَرِيدَ التَّهْجَةِ
أَنْ تَشَبَّ ذَا الدَّنِ كُلَّ زَمَنٍ
لَهُ وَالْقَوَى يُلَاقِي وَالظَّفَرِ..
نَقَصَتْ زَادَتْ لَهَا الْقَوْدَ سَمَى
وَلَهَا الْقَوْدَ الشَّدِيدُ يَحْدُصُ
تَصَعُّ بِالْقَوْدِ يَا تَبِي وَاللَّهَبِ
فَوْهًا تَذَرُكَ مَوْتًا وَعَظَبِ
مَاتَتِ النَّارُ وَوَعَاهُ الْعَطَبِ
وَرَعَ أَطْقًا مِنْهَا مَا التَّهَبِ
أَبْضُ الْمَطْلَعَةِ وَالْوَجْهَ الْحَسَنِ
تَصَعُّ الْحَمْرَةَ تُهْدِيهَا الشُّوَبِ

- (۱) درمن ار نار بست هست آن همچو نور
(۲) نار صحت چون فروزد در وجود
(۳) شهوت ناری برانمن کم بشد
(۴) تا که هیزم عینوی بر آتشی
(۵) چو سکه هیزم بار گری نار مرد
(۶) کی سیه گردد بآتش روی خوب
- «ار صحت در من افزاید سرور
بی زیان این تن بود صد گونه سود
آن بمانمن کم شود بی هیچ بد
کی ببرد آتش از هیزم کشی
ز آنکه تقوی آب سوی نار برد
او نهد گلگونه از تقوی القلوب (۱)»

فی بیان وقوع النار فی المدينة أيام عمر

(۱) کُنتُ كَالْحَشِيبِ صَدَدُ الْحَجَرِ وَبِرِيشِ الطَّيْرِ مَعَ أَوْكَالِهَا خَافَ مِنْهَا الْمَاءُ نَهْأً وَجَمَدُ صَبَّ ذُو الْعُظْمَةِ وَالْكُلُّ اشْتَمَلَ عَوْنًا نَأْبِي مِنْ الرِّبِّ الْقَدِيرِ رَ . ثُمَّ يَطْمَعُ الْمَاءُ أَنْ عَمُرَ آيَهُ لَمْ يَطْمَعِ الْمَاءُ الْعَمِيرَ هِيَ - وَالْخَيْرُ أَرَاهُ لَكُمْ	(۱) لَهَبَتْ نَارٌ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ (۲) أَضْرِمْتُ فِي الدُّورِ مَعَ حُدْرَاهَا (۳) شَبَّ مِنْ شَعْلَتِهَا رِضْفُ الْمَدِينَةِ (۴) وَعَلَيْهَا قَرِيبًا مَاءٌ وَخَلَّ (۵) وَبِحَرْبٍ رَأَيْتُ الْمَاءَ رَ بَرِيرَ (۶) رَكُضَ النَّاسِ وَقَالُوا لِعُمَرَ (۷) قَالَ هَذِهِ الْمَارُ لِلرَّبِّ الْقَدِيرِ شَعْلَةً مِنْ نَارِ نَحْلٍ لَكُمْ

آتش افتادن در شهر ایام عمر

(۱) همچو چوب حشمت معجورد او حجر تا زد اندر پر مرغ و لاله ها آب میترسید از آن و میشکفت بر سر آتش کسان هوشمند میرسید او را مدواز صنع رب کانش ما می نمید هبج و آیه (۱) شعله ای از آتش بغل شهابست	(۱) آتشی افتاد در عهد عمر (۲) درفتاد اندر بنام و خانه ها (۳) نیم شهر از شعله ها آتش گرفت (۴) مشکهای آب و سرکه میزدند (۵) آتش از استیزه افزودی لهب (۶) حلق آمد جاب عمر شتاب (۷) گفت این آتش و آیات خداست

(۱) در نسخه لکناهور این بیت چنین ذکر شده است

(۲) عمر کردند مردم روشتاب   کانش ما خود نمی میرد و آب

- (۱) أَتْرَكُوا الْمَاءَ وَخَضَرًا قَسَمُوا
 أَتْرَكُوا نَحْسَ إِذَا الْآلَ لَمَّا
 (۲) فَتَنَّهُ قُلُوبُ الْوَرَى الْمَنَابِ لَمَّا
 نَحْسَ أَهْلُ قُوهِ طَرَا وَحَاةُ
 (۳) قَالَ فَالْعُتْرُ لِجَادٍ نَسَحُونَ
 (۴) لِإِحْتِفَالِهِ وَلِكُفْرِ وَذُلِّهِ
 (۵) أَشْبَهَ الْمَالُ الدُّوْرَ وَالْأَصْوَاتُ
 فَكَمَ كُلُّ نَحْسٍ لَا تَضَعُ
 (۶) مِيزَ أَهْلِ الدِّينِ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا
 مِنْهُ أَحْسَنُ لَا سَوَاءَ لَا وَلَا
 (۷) فَإِنِّي قَوْمُهُ كُلُّ حَدٍّ
 لَكُنِ الْآخِمْ قَدْ طَرَا أَحْسَنُ

- وَلَمَّا حَافَ طَعْمَهُ فِدَمُوا
 كَسَمَ تَرَعُونَ مَا بَانَ بِهَا
 بَفْتَحَ نَحْسَ لِحُودٍ وَنَا
 فِي لَمَّا لَا نَسْمِي شَيْئًا سَوَاءَ
 بِأَبْكَمَ لِلْخَالِقِ مَا تَفْتَحُونَ
 لَا تَقْوَى لَا لِحُودٍ وَكَمَالُ
 لَكِ لَا تَسْرَهُ فِي تَقَرُّ ثِيَابُ
 سَفَكَتْ هَبْ لَانِ قَوْلًا وَحَصَمُ
 وَتَطْلُبُ مَنْ مِنْ أَهْلِ دُنْيَا
 تَنْتَهِي حَلَا وَوَدَا فِي الْمَلَا
 فَعَلِ الْأَسْرَ أَتْرَ لَمْ تَجِدْ
 وَحَدَّهُ ذَا فَعَلْ كُلُّ زَمَنٍ

(۱) ای آن لایق غیر معینی می آید و لهذا مال سودا و دولا در میان حسن اعیان (حدود)
 انداختن خصم الخ

- (۱) آب بگذارد و نان هست کند
 (۲) خلق گفتندش که در بگشوده ام
 (۳) گفت نان بر رسم و عادت داده اید
 (۴) بهر ضرر و بهر بوش و بهر بار
 (۵) مال تخم است و بهر شوره مه
 (۶) اهل دین را بار دان از اهل کین
 (۷) هر کسی بر قوم خود ایشان کرد

- بعل بگذارد گر آل میدهد
 ماسجی و هل قوت بوده ام
 از ری حق دری بگشاده اید
 به بری ترس و تقوی و نیاز
 تبع را در دست هر رهبرنده
 همشین حق بخو با او بش
 کاهه پدید که او خود کار کرد

- (۱) فعلى القوم عبي وصعا
 معه في الحرب قد اندي كسل
 (۲) حار ذلك البطل من ذا العمل
 (۳) ليلي قال سيفاً يعجل
 بهم لقيته حللت ليا
 (۴) اي شينى م من حربي نظرت
 انت عن صيدى اوضح المسب
 (۵) اي شينى قد نظرت محمد
 من ذلك انرو اما طهر
 (۶) اي شينى قد رات من نظرت
 شعله في القلب و الروح ليا
- سيمه .. لكه .. فرع
 لا لخور واضطراب وفش
 ومن القوم العدم المجل
 قد شهرت واتيت بالاجل
 حائر صرت اما ام يا
 احسن هي وضعه حتى فترت
 و لم اراى لك في القلب
 لك ذلك الغضب لما اتقد
 ثم ايضاً عك فوراً صر
 ي في عكسه فوراً لاثر
 ظهرت سنت كل م

- (۱) در زمان انداخت شمشیر آن علی
 (۲) گشت حیران آن مبارز در عمل
 (۳) گفت بر من بیع بر اداشتمی
 (۴) آن چه دیدی بهتر از پیکار من
 (۵) آن چه دیدی تاچین حشمت شست
 (۶) آن چه دیدی که مرازان عکس دید

کرد او اندر خراش کاهلی
 از بودن عفو و رحم بی محل
 از چه افکنیدی مرا بگذاشتی
 تا شمی و بست در اشکد من
 تاچینی برقی نمود و بار جست
 در دل و جان شعله ای آمد پدید

(۱) اَيُّ شَيْءٍ كَانَ كَوْنًا وَ مَكَانًا

من سَمِی تَرُوح و روحاً ای

(۲) فَبَحَزِمَ وَ بَعِزِمَ اسد

و باحسان و جود من دی

(۳) فی العطی و انجود دینک السحاب

و المذی مِنْهُ الْخَوَانُ وَ الطَّعَامُ

(۴) فَالْتَحَابُ الْكَبِيرُ الْبَرُّ وَ هَبْ

تَطْلِحْ حُدُوءًا سَوِيَهُ لَأَنْ

(۵) وَ التَّحَابُ لَطْفٌ مِنْ مُوسَى مَنَحَ

تَأْضِجًا مَطْبَهِي حُلُوءًا لَا تَصْبُ

(۶) كَرَمًا كَالْأَحَدِ مِنْ أَكْلِ

وَلَهُ الرَّحْمَةُ فِي كُلِّ الدُّنَا

فَضْلٌ - وَ الْعَالَمُ أَنْسًا وَ حَارًا

فَدُ وَ هُنْتُ وَ حُلْتُ فِي الدُّنَا -

أَنْتَ رَأَيْتَ عِلْمًا حَدَّ

أَنْتَ مِنْ أَنْتَ مِنْ بَيْنِ الْوَرَى

مِنْ لِمُوسَى لَهُ فِي نَتِيهِ تَسَابُ

حَذُوءٌ وَ الرَّحْمَةُ صَدْرُ الْإِنَامِ

مِنْ لَهُ الْخَوَانُ بَعْدُ وَ تَعَبُ

تَأْكُلُ مِنْهُ لَطْفٌ وَ رِمْ

رَحْمَةُ مِنْهُ الْخَوَانُ وَ مَنَحُ

أَنْتَ فِيهِ وَ حُجْدُ وَ تَعَبُ

لَطْفٌ لِمُوسَى حُدُوءًا شَمْلُ

عِلْمًا مِنْهُ بَعْدُ وَ تَعَبُ

که به از جان بود و بخشیدیم جان

در مروت خود که داند کیستی

کامد از وی خوان و مان بی شبیه

بخته و شیرین کند مرهم چو شهد

بخته و شیرین وی زحمت بداد

رحمتش افراشت در عالم ظلم

(۱) آن چه دیسی بهتر از کون و مکان

(۲) در شجاعت شیر را با نیستی

(۳) در مروت ایر موسایی به تیه

(۴) ایرها گنیم دهد کان را بجهد

(۵) ایر موسی پر رحمت برگشاد

(۶) از برای بخته خواران کرم

- (۱) اَوْصِيَنَ سَفَّةً دَلَمْتُ وَ لَمْ
لَا وَلَا يَوْمًا إِلَى أَهْلِ الرِّحَاةِ
(۲) دَامَ حَتَّى شَهِمَ مِنْ طَمَعٍ
وَأَسْفَوْا حَسًّا وَكَرَّمْنَا وَ قُلْ
(۳) أُمَّةً اتَّخَذَ مِنْ أَنْتُمْ كِرَامَ
(۴) إِذْ أُنِيتَ عِنْدَ رَبِّي أَشْهُرًا
عَنْ طَعَامٍ كَثَى فِيهِ نَدَا
(۵) أُنِدَا مِنْ دُونَ دَوِينِ حُد
كَثَى إِلَى الْحَقِيقِ شَهْدًا وَسْ
- يَنْقُصُ الرَّاغِبُ ذَاكَ وَالْكَرَمُ
ذَاكَ مِنْ جُودٍ وَمِنْ وَسْخَاةٍ
بِحُسَّةٍ قَامُوا يَطْعَمُ هَلِجَ (۱)
مَا رَعُوا نَفْسَهُ جَرَصًا وَجَهْلُ
لِلْعَمَادِ بَقِيَ هَذَا الطَّعَامُ
يَطْعَمُ مَعَ يَسْقَى كَلَا ظَهَرَ (۲)
هُوَ عِنْدَ اللَّهِ الْبَعِيدِ مَعْدَ
ذَا وَمِنْكَ الشَّكُّ وَالرَّيْبُ أُنِيتَ (۳)
يَأْتِي مَا فِيهِ غَمَارٌ وَخَرْنُ..

(۱) شارقاللهادالب و... من لدن سده فی صفة (۲۲) من هذا الشعر بقوله: (در میان قوم موسی چند کس - بی ادب گفند که سر و حدس) «لا حاجة بکرام لثرحمة» - (۲) اشاره الی الحدیث فی الصبیحین ان السبی (من) بی عن الوصال من اعیوم معارضین است یا رسول الله واصل بقول ایکم مثلی است بعد ربی طعمی ویهیسی هلم به کثی عن الطعام، المعوی الدقی لسی فیهام لسهه وهو التحلیات الریبة - (۳) در اهل الظاهر هذا الخبر بان الاطعم و الاسقاء هنا لیس حقیقیاً لانه بنامی الصیام واما ادبی است مو صلا للصوم و عند ربی اظهر باطعامی و سقائی و مولانا یعول ان هذا الکلام لا أول لانه کلام صحیح و سأل یأنی لخصه منه و یرد هل بعد من الاکل معطر بصوم جوانه من معطر بصوم اکل الطعام لدیوی ولان لاصاک عن الطعام لدیوی و ابع فالصوم صحیح ما لا طعام لالهی فهو من عالم حر و کله لیس بمعطر الصوم فی هذا العالم -

- (۱) تا چهل سال آن وطیفه وان عطا
(۲) تا که ایشان از خسی خاستند
(۳) اامت احمد که هسند از کرام
(۴) چون ایت عند ربی عاش شد
(۵) هیچ بی تاویل این در دوبر
- کم شد تک روز زان اهل رجا
گندما وتره و حس حواسند
هست باقی تا قامت آن طعام
بطعم ویسقی کسایت را آش شد
تا در آید در گلو چون شهد و شیر

(۱) لَمِنَ التَّأْوِيلِ تَأْخِيرَ لِمَطَاةٍ
إِذْ هُوَ فِي الْوَاقِعِ الْحَقِّ قَظَرٌ
(۲) رُؤْيَا دَاكَ خَطَا قَدْ ظَهَرَا
إِنْ عَقَلَ الْكَلَرِ لُبٌ وَالْقَشُورُ
(۳) نَفْسَكَ أَوَّلَ بِأَخْبَارِ الرَّسُولِ
لَمْكَ الْهَاضِرِ قُلْ عَنْهُ الْقَسْحُ
(۴) يَدِ عَلِيٍّ أَنْتَ مِنْ يَدِي نَشْرُ
شَمَةً مِمَّا رَأَيْتَ فِي يَدِي
(۵) رُوحَهُ مَرَوْ سَفَ حَلِيمَا
(۶) كَرَّرَ أَتَقُولُ مَدْمَا بَقِيَتْ
حَيْثُ أَنْ الْعَقْلُ مِنْ دُونِ حُسَامِ

يَحْصُلُ وَالْحُودِ دَاكَ وَالْمَطَاةُ
خَطَا بِالْخَلْفِ لَنْ وَطَهَرُ
لَهُ مِنْ صَعْبٍ عَقْلٍ قَصْرَا
هُوَ عَقْلُ الْحَرَمِ صَا وَطَهَرُ
لَا تَوَلَّ لَهُ احْصَارَا طَوَّلُ
لَا تَقْصَحْ مَحْصَعِ الرُّوسِ الْمَسْحُ
جَمَلَةُ الْعَقْلِ التَّوَسُّعِ وَالْمَطَرُ
قَصْرَامُ حَبِيكَ هَاجِ بِهَا
رُوسَا نَطَفِ مَاءِ عِلْمِكَ
مَلِكُ اسْرَارِ (هُوَ) الرَّبُّ الْآمِنُ
صَمْعُهُ قَدْ كَانَ لَا صَمْعَ الْأَمَامِ

(۱) زانکه تأویل است واداد او عطا
(۲) آن خطا دیدن رضعف عقل او است
(۳) خویش را تأویل کن به احصار و
(۴) ای علی که جمله عقل و دیده ای
(۵) تیغ حلمت جان ما را چاک کرد
(۶) «زگو دایم که این اسرار هوست

چونکه بید آن حقیقت و خطا
عقل کل معر است و عقل جزء پوست
منز را بد گوی نی کلزار را
شمه ای و اگر از آنچه دیده ای
آب علمت خلك ما را چاك كرد
زانکه می شمشیر کشین کار او است

- (۱) صَانِعٌ لَّا آلَآةَ أَوْ جَارِحُهُ
 (۲) مَذَّةَ آلَافِ رُوحٍ قَدْ دَاقَ
 (۳) مِآةَ آلَافِ رُوحٍ وَهَبَ
 وَ بَدَا الْعَيْنُ وَالسَّمْعُ الْحَسْرُ
 (۴) كَرَّرَ لَقَوْلَ أَعَدَّ مِنْ بِلَطْفِهِ
 أَيَّ شَيْءٍ أَنْتَ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ
 (۵) عَيْنُكَ أَنْتَ بِإِدْرَاكِ الْغُيُوبِ
 وَ عِبُورِ أَعْيَانٍ صَرِيحٍ وَ صَرَفِ
 (۶) ذَلِكَ الْوَاحِدِ دَوْمِ مَعْرَا
 ذَلِكَ الْوَاحِدِ كَانَ لَعَالِمَا
- لَهُ وَهَاتِ الْهَدَا الرَّاسِخَةَ (۱)
 وَ حَرِيحُ الْقَلْبِ مَا حَسْرَ وَ فَاقُ
 مَهْيَ وَ أَلْبَ سِرِّ وَ حَسَا (۲)
 ائِدَ أَمْ تَذَرُ بَالْتَمِ اسْتَمَرَّ
 كَانَ صَفَرُ الْعَرْشِ بَالْتَمِ اسْتَمَرَّ
 الْمَعْمَلِ قَدْ دَائِتَ الْكَ سَرِّ
 عَمِمْ مَهْيَ لَكَ دَوْمِ تَوْبِ
 حَرِيحُ طَمَّ مَ نَعْمَ مَ بَصَرِ
 طَرَّ حَرِّاً أَمْ مَ اسْتَمَرَّ
 طَرَّ لَمَطَمِ وَ حَسَا قَالَا

(۱) من هذا البيت مقولة - مدحاً و مولداً - عن الحسن بن نصر (۲) و يمكن أن نقرأ الكلمة من قول
 قوله من يشاهد معنى العمرة فيكون المعنى داق الروح مئة آلاف حبرة أي لغة و لطف

- (۱) صانع بی آلت و بی جارحه
 (۲) صد هزاران می چشاید روح را
 (۳) صد هزاران روح بخشد هوش را
 (۴) باز گوای در عرش حوش شکار
 (۵) چشم تو ادراک عیب اموخته
 (۶) آن یکی مهی همی پسد عیان
- و هب من هدیه های راجحه
 که حسر سوددن معروض ر
 که خبر نمود دو چشم و گوش ر
 با چه دیدی آن زمان از کردگار
 چشمهای حاضران بر دوخته
 و آن یکی تلذیک میسید جهان (۱)

(۱) در صفحه ۲۶۲ جزء ۱ در شرح بحر العلوم بوجهائی برای این بیت و بی حد نقل کرده است
 و بی نظر نگارنده توحیه مؤلف کتب السج الفوی که در صفحه بعد ذکر شده صحیح تر است

- (۱) ذَاكَ لَوْ جَدَّ قَمَارٌ ثَلَاثَ
طَرَحِمَعْنٍ مِنْ بَيْتِ الْكُتْرَاثِ
دِي الثَّلَاثِ الْفَرْقِ مِنْ دَا اَمَلَا
فِي مَجِي وَ حِدِ حَاتِ مِي (۱)
(۲) دِي الثَّلَاثِ الْفَرْقِ كُلِّ عَدَدِ
عَيْنُهَا مَفْتُوحَةٌ فِيهَا هُدَّتْ
أَدَا هَدِي ثَلَاثَ الْفَرْقِ
كَلِمَةً سَبْعَةً فِي فَرْقِ
هِيَ بِأَتَدِيلُ لَكَ فَدَّ عَلَّقَتْ
مِنْ فَرَّتْ وَعَبِي أَفَرَّقَتْ
(۳) سَمْعَرُ عَمِبِ دَا هُ سَرِ عَرِبِ
كَلِمَةً اِهْ خَطَفَ حَقِي وَ عَجِبِ (۲)
لَكَ رَسْمٌ أَتَدُلُّكَ كَانَ الْمَوْسَمُ
بِي صَرْدُ اِهْ الْخَطَفِ الْحَقِي .

(۱) المعنى لهذا البيت الذي فيه ن لا س فرق بث لفرقة الاله في احدى هذه الماصرون موجودة
وترى الفهر جبار والفرقة اسم المعنى هذه صر جبار مطابقة في اسم الام حات من السور الا في
والفرقة لثلاثة عصب مفتوحة وعلفها مور ور لعب الاله في معنى في غير لثلاثة وفسر صر جبار
وهو الحققة في آن واحد هم راها : اقامت هذه لاص في هذه في مكان واحد غير محدود لحدوث
المروى عن من به عنه لثلاثة في د كال آخر بر من سرب في لث فرق فرق معدون الله
حالها (وهي افرقة نبي يرى لاهدر لثلاثة او حتم في معنى واحد) و فرقة معدون لثلاثة (وهي
فرقة استنى يرى القمر واحد) و فرقة معدون الله ستمأ كدو : والاس (وهي فرقة التي يرى لاهدر
مطابقة) يكونها لثلاثة من نور الصغيرة : قوله (بين سه كس شدة : بث موضع نهم) المعنى في
هذا المصراع على هو لشرط والاستفهام : الجواب نعم وهو (اصح : قد ورد في نفس البيت (واه)
(رعم) (۲) المراد من رسمه انما صورة السجدة وما ارسمه انوسفي السورة سجدة كان
لما درس يقول : على هذا العمل لا يثبت منه ولا يملك منه في عينك سجدة وعلى هذا وهذا ركبت
د منه دمي -

- (۱) وان نكي سه منه مسببه بهم
ان سه كس ستمه بث موضع نهم
(۲) چشم هر سه نار و گوش هر سه ببر
در و آوران وار من در گرو
(۳) سحر عباست ابن عجب لطفي حقي است
بر نقش گرو بر من موسفي است

(۱) أَنْ يَكُ الْعَامَ عَشْرَ وَ ثَمَانِ

كُلِّ عَيْنٍ لَا يَطِيقُ فِي الْبُرْجَانِ

(۲) أَكْشَفَ الْبُيُوتِ عَلَى الْمَرْتَضَى

وَجَدَ حُصْنَ الْقَضَا الْبُيُوتِ لَهَا

(۳) أَنْتَ أَمَا أَنْ تَقُولَ مَا وَجَدَ

أَوَّلِي تَسَحَّحَ مِنْ تَطْفِئِ بِكَ

(۴) فَعَلِي مِنْكَ نُورَ لَمَعَا

أَنْتَ بِمِثْلِ الْقَمَرِ كُلِّ زَمَانِ

(۵) أَكْرَأَ حَيَاةً اتَى وَرِصَ الْعَمَلِ

حَدَّ فِيمَنْ سَارَ فِي اللَّيْلِ عَجَلِ

أَوْ هُوَ الْأَكْرَبُ بِسَرِّ وَ عِيَانِ

عَدَدِ الْفُشْرَةِ كَلَا وَ الثَّمَانِ

أَنْتَ يَا مَنْ عَدَّ سُوءَ الْقَضَا

وَصَحَّحَ أَحِبِّي مَا مِنْ الْمَهْتِ بِهَا

عَقَلْتُ مَا لَهْ أَنْكَوَرُ فَقَدْ

أَنْ أَقُولَ مَا يَبِي شَعْنُ لَكَ

كَيْفَ تُخْفِيهِ مُدَامًا طَلَعَا

تَمَرُ نُورًا وَ اِثْمُ تَبْدِئَانِ

لِلْمَقَالِ وَ لَهُ الْقَوْلُ ظَهَرَ (۱)

الطَّرِيقِ أَذْهَبَ عَنْهُ الْوَجَلُ

(۱) ای آن امر د اصداء و در کشف بصوئه الطریق کلامه ای الکلام دالا علی الطریق مسکن

اجل کند قمر الضریفة دارعت ابواره بعد سلاک الضریفة لی الطریفة

هر نظروا نیست این هیجده زیون (۱)

ای پس سوء القضا حسن انقضا

یا بگویم آنچه بر من تافتست

معشای نور چون مه هر رمن

شب روانرا زودتر آرد پراه

(۱) عالم از هیجده هزار است و فزون

(۲) راز بکشا ای علی المرتضی

(۳) یا تو و اگو آنچه عقلت یافتست

(۴) از تو بر من تافت چون داری نهان

(۵) لک اگر در گشت آید و رس ماه

(۱) مراد از هیجده هزار کائنات کثرة انواع میباشد و خصوص عدد هیجده هر اوست

- (۱) مِنْ ذَهُولٍ أَمِنُوا هُمْ وَعَظَ
غَالِبٍ إِذْ ذَاكَ صَوَّتَ الْقَمَرُ
(۲) فَلَا نَطْقُ إِذَا كَانَ الْقَمَرُ
فَإِذَا مَا نَطَقَ كَانَ الْبَصِيرُ
(۳) حَمَّ بِالْفَضْلِ وَبِالْزُهْدِ الْكَبِيرِ
حَيْثُ فِي نَوْبِكَ أَنْتَ وَالْمَلِكُ
(۴) أَفْتَحْ يَا بَابَ مَنْ أَلْمَبِ هَدِ
لَكَ إِذْ ذَاكَ قُشُورُ فِي الْمَلَبِ
(۵) أَفْتَحْ يَا بَابَ تِلْكَ الرَّحْمَةِ
أَفْتَحْ يَا بَابَ مَا مِنْ أَحَدٍ
- سَلِمُوا مِنْ ضَحْبٍ أَوْ مِنْ لَغَطٍ (۱)
صَوَّتَ غُولٍ ظَاهِرٍ فِي الشَّرِّ
بِالضِّيَاءِ وَالذَّلِيلِ أَوْ سَفَرٍ (۲)
فِي الضِّيَاءِ.. وَ لَهُ زَادَ الْهَاءُ
أَنْتَ بَابُ الْبَيْدِ الْبَعِيدِ الْغَزِيرِ
نَوْبُ شَمْسِ الْحَمْدِ مَنْ رَأَى ثَمًّا
طَلَبَ حَتَّى يَفْضَلَ لَا يَحْذَرُ
أَنْ يَمُوتَ بِغَلَبِ يَهْدِي الصَّوَابَ (۳)
الْمَلِكُ لِلْأَيْدِ وَالْبِقْمَةِ
لَهُ كَفُو لَمْ يَلِدْ لَهُ يَوْمٌ

(۱) کانه ببول قدس سره ادا اصدت مره لصر مع ربه عسی فانه حج علی الملائک نور علی نور فیری فساد و بطلان صوت القول المسبب بشل الحق فبطله ولا یسه (۲) ای یاعلی ست ارشدی حالت فکرت ادا اصدت لیه حالت (۳) ای حتی یصل من می می دشر الحسابیه الی ب الحقیقه فیسلم بالصدق ویقی فی الإحلاس

- (۱) از غلط ایمن شدند و از ذهول
(۲) ماه می گفتن چو باشد رهسار
(۳) چون تو بایی آن مدینه علم را
(۴) بلز شو ای باب بر جویای باب
(۵) باز باشی ای باب رحمت تا اند
- بانگ مه غالب شود بر بانگ غول
چون بگویند شد ضیا انور ضیا
چون شعاعی آفتاب حلم را (۱)
تارسد از تو قشور انور لیل
بلوگاه ماله کفو احد

(۱) اشاره است بحديث معروف که نرمدی و حاکم از رواة مسمره اهل سنت نقل کرده اند
(۱) انا مدینه العلم و علی بابها

- (۱) مَا بَدَىٰ مِنْ ذَرَفٍ أَوْ مِنْ هَوَاءٍ   كَلَهُ مَنَظَرَةٌ رَّبِّ السَّمَاءِ .
 فَبَدَأَ مَا النَّاسُ لَمْ يَفْتَحْ قَفْنُ   كَانَ أَقْبَىٰ الْقَبْرِ هَلْ قُلْ بَانَ
 يُوْحِدُ بَابَ هَذَا كَلَّا أَنْ   حَمَّتْ نُورَ الثَّعِينِ لَلْقَبْرِ فَقَدْ
 (۲) فَبَدَأَ النَّوَابُ بَادُ مَا فَتَحَ   وَأَلَى الطَّالِبِ نُورًا مَا مَنَحَ (۱)
 أَبَدًا فِي السَّطْرِ دَا أَطْلُ لَمْ   تَحْرَكَ أَنْ هُنَا بَابُ أَلَمْ
 (۳) فَبَدَأَ مَا فَتَحَ النَّاسُ عَدَى   حَائِرًا مَهْوَتَ وَالرُّوحِ فَدَى
 لَهُ طَيِّقُ الطَّمَعِ وَالْأَمَلِ   طَارَعَهُ مَسْرَعًا فِي عَجَلِ
 (۴) تَابِعِ بِالْصَّدْقَةِ الْكَثْرَ وَجَدَ   فِي الْحَرَائِثِ لَدَى بَعْدَ عَمَدِ
 هَاتِ كُلِّ الْحَرَائِثِ رَكْعَ   أَنْ عَسَى كَمَزَا يُرَى وَقَى الْقَرْصِ (۲)

(۱) ای مادام که بفتح الدمدمان (الو ب) وهو المرشد دانی لعوف اصلا لا تلتحق ههنا
 من ان ههنا بابا ما هذا علیث بلایمه لمرشد حی سرکه همت المدته تحصل لك حدة الهية بصر بها
 مظهر الاله و لصفات فسطر من کل باب صمد اسر رأ علیة (۲) نسخة دابة - و هو العرش

- (۱) هر هوا و دره خود منظر است   ماگشده کی گوید کوردل که عبادت
 (۲) تانه نگشاید دری در دیده بان   در درون هر گز انجمن بن گمان (۱)
 (۳) چون گشاده شد دری حیران شود   مرغ امید طمع بر آن شود (۲)
 (۴) غافلگی مانگه بویران گنج یافت   بوی هر ویرانه زان پس میشتافت

(۱) دیده بان کسی را گوید که بر بلندی بنشسته و همه جهات را از دور نگاه میکند و از این
 روی رهسور کشتی دیده بان گوید (۲) این حیرت سنده است بری آنکه از مشاهده و علم
 ناشی میگردد و معنی مصراع دوم آنستکه چون در گشاده شود حق مدعی دهنده میشود و طمع و امید
 دیده بر میخیزد برای اینکه مطلوب حاصل میشود

- (۱) أَأَنْتَ مِنْ دَرَوِشِ أَنْ تَمْ تَجِدَ
فَتَنِي كُنْتُ دَرَوِشِ بِسَوَاءِ
(۲) وَلَوْ أَطْنُ بِرَجْدِيهِ رَكْصَ
رَكْمَةٍ لَمْ يَغْدَ خَرَقَ أَتِيهِ
(۳) فَأَذَا لِلْأَنْفِ مِنْ غَيْبِ لَكَ
غَيْرَ أَنْفٍ لَكَ هَذَا ذَكَرَ
- حَوَّهْرًا قَرْدًا كَثِيرَ الرِّشْدِ
تَسْتَلُّ الْحَوَّهْرَ أَوْ تَرْحُو دَادَه
فِي الْيَسِي الْكَثْرَةِ يَرْحُو الْعَرَصَ (۱)
هَكَذَا طُلَّ لِحَبْنِ حَنْفِهِ
لَمْ تَصِلْ رَائِحَةً هَتَّ بَكَ
هَلْ تَرَى شَيْئًا أَيْتَهُ وَاطْهَرِ
فِي بَيَانِ سُؤَالِ ذَالِكَ الْكَافِرِ مِنْ عَلِيٍّ (ع) بَانَكَ لَمَّا كُنْتَ غَالِبًا عَلَيَّ

لای شیئی درمیت صیفک من یدک

- (۴) بَعْدَ ذَلِكَ قَالَ هَذَا الْمَسْنَمُ
قَالَ مِنْ سَكْرِهِ بِهِ ذَلِكَ الْوَلِيُّ
- الْجَدِيدُ وَتَشْعَاعُ الْمَعْلَمِ
وَأَرْتَاحٍ وَسُرُورٍ يَا عَلِيَّ

(۱) ای مادام صاحب الظن لم يجد مرتبة ایفوس لایتم راتعة لعدلات الروحانية

- (۱) تا درویشی نبایی تو کهر
(۲) سالها گر طی دود نایای حوش
(۳) تا به یسی نایدت از عیب تو
- کی کهر جوئی درویش دگر
مگذرد و اشکاف یسهای حوش
غیر یسین هیچ می یسی مگو

سؤال کردن آن کافر را علی (ع) که چون بر من مظفر شدی شمشیر را

از دست چون انداختی

- (۴) پس بگفت آن و مسلمان ولی
از دست سر می ولست با علی

(١) يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قُلْ لِيَا مُفَضَّلًا حَتَّى يَبْدَأَ الرُّوحُ يَا (١)
تَبْدِي فِي الْجِسْمِ الْحَيَاكَ كَالْحَيَاتِ وَ بِهِ تَسِيرِي الْحَيَاةَ وَتَبِينُ .

(١) قالوا اد امزجت قطعة الذكر والانثى في رحم الام تكون شكلا مستديرا كسرعة بيضاء كالجسد دانا حركتها لله تعالى لتصوره ظهرت فيها ثلاث عظم هكذا ( ) الواحدة مستقرة في الوسط هي محل لعقل وجاسد الجسم محل للكبد ثم تظهر بقطة دموية معدة امرة ثم يسحب عنى ليريد المذكور بخارج كالصار رجع من سح المنكوت ليعقبها ثم يسحب في صورة سريفة ثم تكون عمة ثم تكون مصفة كما دل على في سورة المؤمنين (ولما جاء الانسان من سلاة من طين ثم جعلناه نطفة في قرار مكين ثم خلقنا النطفة عمة ثم حسبا لينة مصفة فخلقنا البعثة عظاما فكلوا العظام نوحا ثم بشاوه بعد تحر) فكان وفوق الحق في ثلاثة اواع الاول لطيف محض كالافلاك والاملاك والاعدم والثاني كسب بعض كالعادات والصفات والركب من الذهب والكنيف كالحيوان والانسان يكن للانس عدل تاه مخرج من الماء واللب كالدور دا وصفته في الارض وصفت عليه الماء ذهب عده لاه الارض وصفت الاعني ترفع في الهواء فالظف هزولي شجرة اشترى د اكمه لاسن خرج بعضه من الارض ووجع لاصه وبعضه كان يد ماسن فكان بعض الطبيعة المذكرة منذ دعوى الروح حادة وردة لما كوت طعة مسفرة في صلب الانسان فخلقنا مع ماء لام على قول الحكماء دح من تحت ترربة رجل شيرا وشهرا تحت برسة الشرى فكان عمة وظهرت حراره الاحتلاج وشهر تحت برسة لم ينج منكون مصفة تفضل له شحابة وظهر فيه دعوة لعصاة وشهرا تحت برسة الشمس فتخرج منه الروح وتبقى لعصاة وشهرا تحت ترربة عذارد وظهر له دية شكل والشايل وشهرا تحت برسة اهر فيه سعة اشهر ثم بها اوجود الانساني وظهرت في الظاهر والباطن ولطو به قدر ماسه مع عبياه ان تولد منه ان كان اعس حاله العفة ولفاء وان لم يخرج تكرر في اناس دح وانكون رحن بارد با س حرج كان مراجه ماسة لموت وان سمر الى الشهر التاسع دحل تحت تربيه مشترى من ولد فيه يقع معرا لان المشرى حار في طبعة العفة فادخله حد لدوع وصادف العاية الالهية ولم يدل الى لدا فحيى روحه بسفيس من شمس العفة الانسية وعطى الروح الاصافية وامدا فان (ع) (من لم يولد مرتين لم ينج ملكوت السموات) ولما فان (هفت اختر هرجين والخب)

(١) كه مرمر يا امير المؤمنين يا يجيد جان بن همچو جين

- (۱) قَالَ جُومُ السَّعَةِ الزَّهْرُ الْجَبِينُ
خَدَمْتُ بِالرُّوحِ رَبَّتَهُ كَمَا
(۲) حَيْثُ يَأْتِي الْوَقْتُ أَنْ فِيهِ الْجَبِينُ
فِي الرَّمَايِ ذَلِكَ وَفَوْقَ التَّوْنَةِ
(۳) لِتَجْبِينَ نُبَّةَ التَّدْيِيرِ إِنْ
مَنْ أَنْفَحَ إِلَى نَشْطِيسٍ
(۴) فَمِنْ الشَّمْسِ عَدَى هَذَا الْجَبِينِ
أَنْ مَدَامَا شَمْسُهُ رَوْحُ النَّمِيرِ
(۵) ذَا الْجَبِينِ بِالْجُومِ الْآخِرِ
أَبْدَأَ مَا الشَّمْسُ لَمْ تَلْمَعْ عَلَيْهِ

- خَدَمْتُ بِالنُّوبَةِ حِينًا فَجَبِينُ
قَرَّرَ فِي حَلْقِهِ رَبَّ السَّمَاءِ
يَسْبُكُ رَوْحًا لَهُ الشَّمْسُ تَمِينُ
الَّتِي كَانَتْ لَهَا وَالْجَدْمَةُ
تَأْتِ وَالْقُوَّةُ فِيهِ إِنْ تَنْ
طُوعَ أَمْرٍ نَحْوَهَا وَحَهَا يُدِيرُ
فِي جِرَالِكِ لَهُ يَسْرَى وَيَمِينُ
تَهَبُ لَطْفًا وَفِي طُوعِ يَصِيرُ (۱)
غَيْرَ نَشْطِيسٍ لَمْ يَحْدُ أَوْ صُورُ
وَلَطِيفُ الرُّوحِ لَمْ تَهْدُ إِلَيْهِ

(۱) سطره نایه - آن مداما شمس روح نمیر

له بهدی وهو بالطوع یصیر

- (۱) هفت اختر مر جبین را مدعی
(۲) چونکه وقت آید که جان گیرد جبین
(۳) چون جبین را نوبت تدبیر رو
(۴) این چنین در جنبش آید ز آفتاب
(۵) زان دگر انجم بجز نقشی نیافت
مسکند از جان سوبت جمعش (۱)
آفتابش آزمون گردد معین
از ستاره سوی خورشید آید او (۲)
کافتاش جان هجی بخشد شتاب
این چنین تا آفتابش بر تافت

(۱) نرد حکم، ای ستاره شاسان قدیم مسلم است که ستاره های سیاره هفتگانه جبین را خدمت میکنند و نوبت پرورش میدهد و دوا را ادر میکی از آنها نقشی بدیدار میشود و پس از همه آنها نوبت تربیت آفتاب است - (۲) در برخی ارسخ (از ستاره جوی خورشید روی او)

- (۱) هُوَ مِنْ أَيْ طَرِيقٍ قَدْ وَحَدَ
 مَعَ شَمْسِ انْفِكَ انْزَاهِي الْحَسَنَ
 (۲) مِنْ طَرِيقٍ خَفِيَ عَنْهُ انْتَعَدَ
 فَبَشَمَسِ انْفِكَ كَمْ مِنْ طَرِيقٍ
 (۳) مِنْ طَرِيقٍ فِيهِ بِاشْمَسَ انْدَهَبَ
 مِنْ طَرِيقٍ فِيهِ بِالشَّمْسِ انْحَجَرَ
 (۴) مِنْ طَرِيقٍ خَفِيَ وَاللُّغْلُ فَنَدَ
 مِنْ طَرِيقٍ فِيهِ ظَهَرَ وَكَرَمَ
 (۵) مِنْ طَرِيقٍ انْصَحَ فِيهِ اُنْمَرُ
 اِلْمَلِيْمِ الْحَائِفِ اُسْدَى الْعَجَبِ
 (۶) تَعَدُّ قُلْ يَا اَيُّهَا الصَّقْرُ انْجَبَاحُ
 اِدْمَعَ السُّلْطَانُ وَالسَّاعِدُ نَهْ

- (۱) از کدامین ره تعلق یافت او
 (۲) از ره پنهان که دور از حس ماست
 (۳) آن دهی که زر یابد قوت ازو
 (۴) آن دهی که سرخ سازد لعل را
 (۵) آن دهی که پخته سازد میوه را
 (۶) بار گو ای بار برامروخته

- وَصَلَّةٌ فِي الرَّحِمِ الدَّاجِي الْعَقْدُ
 وَجْهَهَا قَالَتُ حَارٌّ وَافْتَتَنَ
 حَسَنًا - الرَّشْدُ اِلَيْهِ مَا وَحَدَ
 «خَفِيَ كَثْرًا بِهِ سَارَ الْفَرِيقُ»
 وَحَدَّثَقُوتُ وَفِي التَّرْبِ احْتَجَبَ
 صَارَ بِاقُوْتًا لَهُ اللَّبُّ يَهْرُ
 صِرَ الْاَحْمَرُ كَالنَّارِ انْقَدَ
 وَهَبَ لِلنَّعْلِ رِقًا وَصَرَّمَ
 مِنْ طَرِيقٍ وَهَبَ الْقَلْبَ الْحَجَرَ
 حَجَبِيعَ مَا هُوَ لُطْفًا وَهَبَ..
 لَهُ شَبَّ يَهْمَةٌ «لَا قَى النَّجَاحُ»
 عَلَّمَ الْعِلْمَ بِهِ اَزْدَادَ وَلَهُ

- در رحم با آفتاب خوب رو (۱)
 آفتاب چرخ را بس راهب است
 وان دهی که سگ شد باقوت ازو
 وان دهی که برق بخشد نعل را
 وان دهی که دل دهد کالیه را (۲)
 باشه و با ساعدش آموخته

(۱) معادطامع این آیات تشبیه آفتاب چرخ در این موجودات و چنین اثر بخش میشود ولی
 مراد آفتاب حقیقت است و اینکه برای آفتاب و ستارگان اسباب مغنیه است و بیان اسباب تأثیر
 خود را در کائنات میسراند (۲) کالیه نادان و سرگشته

- (۱) تَدَّ قُلْ يَا أَيُّهَا الضُّعْفُ الْحَسَنُ
يا مِرَّ الْحَيْشِ يَدَاتِ كَسْرَا
(۲) أُمَّةٌ وَحَدَّكَ أَنْتَ وَمِثَاتِ
نَعْدَقُ إِلَى يَا مِرَّ الْعُتْدَا
(۳) فِي مَقَامِ الْقَهْرِ مَادَا الرَّحْمِ كَا-
شَقْلُ مَرَّ كَا عَنْ الْأَفْعَى رَفْعُ
صَائِدُ عَقَاءَ سُلْطَانِ الزَّمَنِ (۱)
لَا يَجِيْشُ وَ مَدَّتْ بَصْرَا
مِنْ الْوَفْرِ كُنْتُ عَزَمًا وَ ثَبَاتِ (۲)
صَيْدُ صَقْرِ لَكَ جِصْرَتِ فِي الدَّمَا
وَلِمَ الصَّمَحِ لَكَ فِي أَنْفِكَ بَانَ
كَمَهْ وَ الْغَفْوَادُ دَاكُ وَ صَعِ

فی بیان جواب امیر المومنین علی (ع) للمبارز عن سبب رمی السیف
من الید فی تلك الحالة ولم كان

- (۴) قَالَ لِلْحَقِّ أَنَا السَّيْفُ سَدَّتْ
أَنَا عِنْدَ الْحَقِّ فِي هَدَى الدَّمَا
وَلَمْ خُصِرَ آءَ مَا مَدَّتْ
أَسْتُ مَمُورًا أَحْمَى دَا

(۱) نسخه: ایة: اب: ماس: عزمه: العنشد: الموم: کسر من دون جش و جسد

(۲) اشاره الى الحديث النبوی (ان ابراهيم (ع) كان امة وحده)

- (۱) بارگو ای باز عفا گیرشاه
ای سپاه اشکن حدود بی ماسپاه
(۲) امت و حدی یکی و صد هزار
سرگو ای شده بارت را شکار
(۳) در محل قهر این رحمت رچیب
ازدهارا دست ددن کار کیست

جواب گفتن علی (ع) که سبب شمشیر افکندن از دست چه بود در آن حال:

- (۴) گفت من تیغ از بی حق میرم
سده حقم به مامور نم

- (۱) اَنَا لَيْتُ اللَّهُ لَا لَيْتُ الْهَوَاءَ
 (۲) اَنَا مِنْ السَّيْفِ وَالضُّلَيْبِ قَدْ
 مَا رَمَيْتُ إِذْ رَمَيْتُ فِي الْعَرَابِ
 (۳) مِنْ طَرِيقٍ قَدْ رَعَيْتُ لِي الْبَاسَ
 أَمْ تَبْرَ الْحَقُّ حَلَّ مَا حُدِّمَ
 (۴) اَنَا كَالسَّيْفِ بِأَسْمَى حَوْهَرِ
 فِي الْقِتَالِ أَبَدًا لَا أَقْتُلُ
 (۵) اَنَا ظُلٌّ وَلِي الْحَقُّ الْأَجَلُ
 أَلَيْسَ بِأَحَدٍ لَهُ بَلْ
- شاهدي في الدين فلي والصلوة
 كَانَ كَالشَّمْسِ يَهْدِي النَّوْرَ أَقْدَمَ (۱)
 اَنَا وَاللَّهُ رَمَى وَهُوَ أَصَابَ
 . اَنَا مِنْ دُونِ رَأْيٍ وَالْأَنَاسِ (۲)
 أَهْرِي وَالرُّوحَ يِي فِيهِ أَتَمُّمَ
 مَلَى التَّوَضُّعِ رَاهِي الْمَطَرِ (۳)
 بَاسٌ أَحْيَى وَرَوْحُ أَهْلُ
 كَانَ شَمْسًا وَلِي نَوْرًا شَمَلُ
 حَاجِبٌ أَمْرَهُ بِالطُّوْعِ امْتَثَلُ

(۱) لما قصد الكفار حرب المؤمنين اتى جبريل الى النبي (ص) ان ياخذ من الارض حصاة
 ، يرمى بها وجوه الكفار فعلة ثلاث شأنت لوحوه وملتكت اعينهم وابهرموا - (۲) اي رهبانوارم
 وعودى من طريق الدرس والكثرات وادلت على طريق الوحدة ماكشف الى سر كل شئ هــ بك لا
 وجهه وعدوت غير الحق عدوا معصيا (۳) ي اسوق السلاك سيف المعاهدات لمعاديات النفس -

- (۱) شیر حقم نیستم شیر هوا
 (۲) من چو تنم وان زنده آید
 (۳) رخت خود را من زده برداشتم
 (۴) من چو تیغم پر گهرهای وصال
 (۵) سایه ام من کد خدایم ز آفتاب
- فعل من بر دین من باشد گواه
 ما رمیت از رمیت در حراب (۱)
 غیر حق را من عدم انگاشتم
 زنده گردانم به کشته در قتال (۲)
 حاجم من نیستم اورا حجاب

(۱) حراب جنگ و درم است (۲) بهرین توحیهات ممرع دوم این بیت است که غرضم در جهاد
 کشتن نیست بلکه مردم را از ترس شمشیر زنده کنم و سوی ایمان و حقیقت آورم

وَمَنَّى الرِّيحَ أَشَدَّيْدَ الْمَرِّمِ (۱)
 قِصَّةَ آوَنَةِ مَا انْقَطَعَا -
 قَامَ مِنْ عَذْلٍ وَحِلْمٍ بَلْ أَحَلَّ
 حِلًّا بَلْ دَانَ مَنَّهُ وَخَضَعُ
 وَلِحَسَسِ الْوَعْدَ كَانَ وَالْمَهَانَ
 دَا كَمَى دَلَا وَمَوْتًا وَعَطَا
 بَلْ رِجْ حَرَصَ مَا مِنْهَا عَسَا
 مَ يَكْ وَأَكْزَرَ فِي هَدْيِ الْحَيَاةِ
 بَلْ رِجْ انْظَلَمَ آيِنَ مَا تَدَوَّرَ
 مَ يَكْ وَالْعِلْمِ مَنَقُورَ الْخِلَالِ
 هُوَ قَدْ كَانَ الْأَسَاسَ وَالْبَسَا
 لِي هَوَاةٍ وَاشَاءَ مَا يَشَاءُ -

(۱) جوهر سیفی ، غط اندم
 من محلّی لی السحاب قضا
 (۲) نَست نَسًا انا بَلْ اَسْمَى حِل
 وَمَنَّى الْعَاصِفُ لِلرِّيحِ قَلْع
 (۳) مِنْ هَوَاةٍ مِنْ لَه حَتَّى الْمَكَانِ
 فَاتَهَوَا اَنْ يَحَالَفَ وَبِ
 (۴) اَنْ رِجْ الشَّهْوَةِ رِجْ انْعَسَبَ
 تَدَهَبُ دَاكِ الْمَدِي اَهْلَ اَصْمُوهُ
 (۵) اَنْ رِجْ اَنْكُرَ اَوْ رِجْ لِمُرُورِ
 تَدَهَبُ دَاكِ الْمَدِي اَهْلَ اَكْمَلِ
 (۶) اَنْ طُوْدَ وَوَحْدِي فِي
 اَنْ اَكْ كَاثَمِبِهْ كَا اَهْوَاةٍ

(۱) جوهر سیفی ای سیف قلبی او سیف لسانی -

ناد ر حاکی برد مع مرا
 کوه را کی نورباند تند ناد
 رامکه باد ، موافق خود بسی است
 برد او را که سود اهل مبار
 برد او را که نبود از اهل علم (۱)
 و در شوم چون کاه نادم باد اوست

(۱) حور پوشد گوهر تنع مرا
 (۲) که نیم کوهم رحیم و عدل و داد
 (۳) آنکه از نادی رود از حاحی است
 (۴) ناد حشم و باد شهوت ناد آر
 (۵) ناد کسر و باد عجب و ناد حلم
 (۶) کوهم و همتی من سدا اوست

(۱) غلم پسنای غضب است

- (۱) أَنَا فِي عَيْرٍ هَوَاهُ نَد
مِیْیَی مَ حَرَكْ أَوْ وَحْدَا
قَدْ حَشِي فِي الْكُورِ الْمَد
كَانَ سَطَاً وَحَنَ نَأْتَتْ
قَدْ رِبَطْتُ الْقَضْبَ أَيْضاً مُدَامَ
صَرَبَ صَرَتْ عَطِيهِ الْوَرَبَ^(۱)
أَشْبَهَ وَالْكَرَمَ وَالْبَقْعَةَ
كَانَ لِلْمَوْتِ يُولُ وَالْذَهَابِ
سَرَبَ عَيْرَهُ طَمَعِي أَيْ
هَ الْوَحْيِ حَلَا نَدَرْتُ
سَرَبَ وَالْعَصَبِ أَدَامِي بَ
- (۲) قَتَلِي السُّلْطَانُ وَالْمَلِكُ الْقَضْبُ
عَدَدَ كَانَ هَ نَحْتِ نَحْمَ
(۳) سَنَبَ حَلَمِي لَعَمِي مِ عَصِي
نَقَضَبُ الْحَقِّ عَلَيَّ الرَّحْمَةَ
(۴) أَنَا غَرِقُ النَّوْرَ هَبْ سَقَمِي الْغَرَابِ
رَوْضَةً عُدْتُ أَنَا هَنِي الْأَبَا
(۵) عَدَدَ فِي أَحَزَبِ دَلِي شَهَرِ
مَرِيتُ الْآحْزَرِ أَسِيفِ أَ

(۱) ای من این که در این عیر است و این عصبه بعد و در این عین
رحمه لان الرحمة و الرحمة بالسهة بعملاء و اما ایست بمراتب بعد و به در رحمة عن الرحمة
و المضرة عن النعمة -

- (۱) جز باد او نهجند میل من
(۲) خشم بر شاهان شه و ما را غلام
(۳) تیغ حلمم کردن خشمم زده است
(۴) غرق نورم گرچه سقم شد خراب
(۵) چون در آمد هللی اندر عزا
- سبب جز عشق احد سر خیل من
خشم را هم بسمه ام ز بر لکم
خشم حق بر من چو رحمت آمده است
روضه گشتم گرچه هستم بو تراب (۱)
تیغ را دیدم نهان کردن سزا

(۱) مر د از حرب شنس سبب و برن کردن و صرف شربت است که مانند سبب است و حاکم را
از فرا گرفتن آفتاب جلوگیری مینماید

يَا أَيُّهَا النَّحْدُ أَحْوَزُ وَاللَّهِ

لِي يَا أَيُّهَا لُرَشْدًا حَوِي وَأَسْدَادُ

يَا أَيُّهَا لَا أَفْصِلُ أَسْمَى مَقْصِلُ

عَبْرَهُ يَا أَيُّهَا بَلَقَى أَمَلَا

كَانَ اللَّهُ فَحَسْبُ وَبَدَايَ

سَبَّ يَدُكَ عَبْرَهُ فِي دِي الدَّهْ

بَسَّ تَقْلِيدُ أَفْرَدُ فِي لَدَا

بَسَّ لَا رُؤْيَاهُ اللَّهُ لَا أَحَدُ

وَأَعْرَبِي لَهُ فَوْضَا الْفَرِيقُ

وَمَنْ أَلْحَقَ كَمَى قَدْ عَقَدَتْ

بُنْ أَدْرُ دَوْمَا بِي أَرْوُ أَمْدَارُ

تا که اعمس لله آید کم من (۱)

تا که امسك لله آید بود من

جمله لله ام نیم من آن کس

بیست تحبیل و کما جر رید بیست

آستین بر دامن حق بسته ام

ور همی کردم همی بینم مدار

(۱) كَمَى أَحَبَّ اللَّهُ اسْمِي فِي الدَّهْ

كَمَى أَنَا أَبْغَضَ لِلَّهِ أَمْرَادُ

(۲) كَمَى أَنَا اللَّهُ أَعْطَى الْخُودَ لِي

كَمَى وَخُودِي مَسَتْ لِلَّهِ لَا

(۳) عَطَايَ لِلَّهِ مَثَرُ عَطَايَ

كَمَى اللَّهُ حَلَّ وَ

(۴) وَالْمَدِي أَقْلَ لِلَّهِ

بَسَّ دَلَّتْ خَبِيلُ وَظَرُ نَدُ

(۵) أَنَا مِنْ كُلِّ أَحْيَاهِدُ فِي أَنْطَرِي

فَوْضَا حَوْتِ فَرِيقِ وَوَحْدَتِ

(۶) أَنَا أَطْرَدُومَا بِي أَرْوُ لِمَطَارُ

(۱) تا احب لله آید نام من

(۲) تا که اعطی لله آید جود من

(۳) بغل من لله عطا لله و بس

(۴) و آنچه لله میکنم تقلید نیست

(۵) زاجتهاد و از تحریر رسته ام

(۶) گر همی برم همی بیم مطار

- (۱) إِنْ حَمَلْتُ الْجَمَلَ أَقْدِي أَمَا أَيْنَ
قَمَرِ الْأَفْقِ أَمَا الشَّمْسُ الْأَمَامَ
(۲) أَكْثَرَ مِنْ ذَا الْمَقَالِ الْقَوْدَى
لَيْسَ لِلشَّعْرِ بَنْهَرٍ مِنْ مَجَالٍ
(۳) قَقْصِرَ الْقَوْلِ فِي قَدْرِ الْقَوْلِ
شَفْلَهُ ذَا كَانَ مِثْلَ مَا سَقَى
(۴) لَيْسَ لِي مِنْ عَرْضِ حَرٍّ
لَكَ إِنْ يَشْهَدُ قَاقُولُ الْعَبِيدِ
لِلشَّعْرِ لَا تُوَاظِي لَا وَلَا
(۵) لَمْ يَكِ الْعَبْدُ فِي الشَّرْعِ إِنْ شَهِدَ
(۶) لَوْ أَنَّكَ آلاَفَ عَمِيدٍ شَهِدُوا
مَا شَرَى قَوْلَهُمُ الشَّرْعَ الْأَجَلَ
- آدهب فيه ولا ترثوه عين
لي فيها أقدي أجلي الطلام
لا يحور السر منه ما دري
لا ولا وسع ققصر ذا المقال
ذكر لم يك عينا قالرسول
مع ريد إذ له القول استنق
أسمع الحر التقي في الدنا
إن هم قد شهدوا عمرا مديد
كان من سحر لها عند الملا
عند حكم وقصا قدر أبد
لك كل خلقوا واحتهدوا
لا ولا في تسيه عند العمل

- (۱) ور کشم باری بدانم تا کجا
(۲) پیش ازین باخلق گفتن روی نیست
(۳) پست میگویم باندازه عقول
(۴) از عرض حرم گواهی هر شنو
(۵) در شریعت مر گواهی بنده را
(۶) گر هزاران بنده باشند گواه

ماهم و خورشید یشم پیشوا
بحر را گنجائی اندر جوی نیست
عیب نبود این بود کار رسول
که گواهی بندگان نرزد بچو
نیست قدری وقت دعوی وقصا
شرع بدبرد گواهی شان نگاه

أَسْوَأَ بِالْحَالِ فِي شَأْنِ وَجْهِ
 ..عِنْدَ مَا الْمَالِكُ شَاءَ عَتَقُوا..
 صَارَ حَرًّا وَمِنَ الرِّقِّ عَتِيقُ
 وَبَمَوْتِ مَرٍّ صَعْبًا نِكَاحًا
 أَنَّهُ كَلَّا لَا وَلَا يَلْقَى مَنَاصُ
 لَهُ خَصَّتْ . مِنْ سَحَابٍ وَكَرَمِ ..
 وَبِلا حَدٍّ وَجَهْدٍ مَا طَلَعَ
 هُوَ حَوْرٌ وَنُفْثَامٌ وَبِلا
 قَالَ فِي الْقَمْرِ لَهُ وَارْسَا
 . فَاَرْنَ الْوَحْشَةَ الْفَا لِلظَّلَامِ ..
 يَا قَرِي مَا أَقْعَلُ حَتَّى أَنَا
 اسْتَلَّ . اتَّبَعِي لَهُ عَنْهَا مَنَاصُ ..

(۱) قَعِيدُ الشَّهْوَةِ عِنْدَ الْآلَةِ
 مِنْ مَمَالِكِ عَمِيدِ سُرِقُوا
 (۲) قِلْعَطٍ وَاحِدٍ هَذَا الرِّقِيقُ
 ذَلِكَ يُولَدُ حُلُوقًا طَيِّبًا
 (۳) بِنَ عَمْدِ الشَّهْوَةِ مَا مِنْ حَلَاصِ
 يَسْوَى قَضِ الْآلَةِ وَالْبَعْمِ
 (۴) هُوَ فِي بَشَرٍ بِلا قَمَرٍ وَقَعَ
 ذَلِكَ كَانَ دَنَّةً لَا حَرَّ لَا
 (۵) نَفْسُهُ فِي الْبَشَرِ الْقَتْلَى وَأَنَا
 قَدْ قَعَدْتُ فَهُوَ فِي الْبَشَرِ مَدَامُ
 (۶) ذَنُّهُ إِذْ كَانَ يَا رُوحَ الدِّ
 لَهُ مِنْ قَمَرٍ لِبَدِي الْبَشَرِ الْخَلَاصِ

از غلام و بندگان مسترق
 وین زید شیرین و میرد سخت مر
 جز بفضل ایرد و انعام خاص
 دان گناه اوست جبر و جور بیست
 در حور قمرش نمی یابم رسن
 که ورا از قمر چه بیرون کنم

(۱) بنده شهوت بتر نزدیک حق
 (۲) کاین یک لفظی شود آزاد و حر
 (۳) بنده شهوت ندارد او خلاص
 (۴) در چهی افتاد کائرا غور نیست
 (۵) در چهی انداخت او حور را که من
 (۶) چون گناه اوست ای جان چون کنم

- (۱) أَخْتِمُ الْقَوْلَ فَمَا الْقَوْلُ إِنْ يَزِدُّ
مَا هُوَ الْقَلْبُ الصَّافِ وَالْعَرْمَرُ
(۲) لِلْعَبِيدِ الْقَوْلُ إِنْ هُمْ شَهِدُوا
عَادِلُ ذَلِكَ اللَّذِي مَا عِبَادُ
(۳) قَالَ أَرْسَلْنَاكَ يَا طُهْ نَذِيرٌ
حَيْثُ حُرّاً وَابْنِ حَبْرٍ قَدْ غَدَى
(۴) وَإِذَا مَا كُنْتَ حُرّاً وَغَضَبَ
وَصِفَاتُ أَخِي لَا عِزَّ لَهُ
(۵) فَهَلْهُمُ الْفَضْلُ لِلْحَقِّ لَكَ
حَيْثُ أَنْ الرَّحْمَهُ مِنْهُ الْعَصَبُ
- أَكْثَرَ مِنْ ذَا وَلَلنَّسِيطُ إِنْ أَعَدُّ
فِي قَسِي عَادِ دَمًا يَنْفَجِرُ
حَيْثُ رَدُّ وَبِهِمْ مَا اعْتَمَدُوا
بِالْهُوَى الشَّيْطَانِ عَنْهُ اتَّعَدَا
شَاهِدًا أَخِي بَلْ نَعْمُ الشَّيْخِرُ (۱)
هُوَ فِي الْأَكْوَانِ وَلِحَقِّ هَدَى
يَ أَيُّ يَرْطُ يُؤَيِّبُ أَصَبُ
وَبِهَا مَقْصِدُ كَلَامُ
أَعْقَى حَزْزُ مِمَّا كَا
تَبَقَّتْ أَعْطَاكَ مِنْ أَسْمَى الرَّتَبِ

(۱) الآية من سورة اد فتحد (۱) ارساك شاهد و مشراً و بدراً {

- (۱) بس کنم گر این سخن افزون شود
(۲) چون گواه بندگان مقبول نیست
(۳) گفت ارسلتاك شاهد و زنده
(۴) چو سكه حرم حشم كی سد مر
(۵) اندر آ كازاد كردت فضل حق
- خود جگر چه بود كه حاراحون شود
عدل او باشد كه بنده قول نيست
زانكه بود از كون او حر بن حر
نيست اينجا جز صفات حق مرا (۱)
زانكه رحمت داشت برخشمش سبق

(۱) این ایات باز مقوله حضرت علی است (ع)

(۱) قَهْلُهُمْ أَمِ حُرَّتِ أَنْطَارُ

حجرًا كُتِبَ عَلَيْهِ

(٣) ومن الكُفَر و من شوك النجس

صرت فی حقلِ هو کالورد

(۳) وا، انت و انت من

وَعَدِيَا اَنْتَ كُنْتَ وَ

(٤) فذعصيت و لك العصيان كان

أب آلف

(٥) قَادَا مَعْصِيَةً بِالْمَعْرُوفِ قَدْ

[illegible]

(١) نسخة ثانية - وعرضا بالصفا -

(۱) اندر آ اکون که رستی از خطر

(۲) رسته ای از کفر و خوارستان او

(۳) نو معنی و من تو با و من خوشه

(۴) معصیت کردی به از هر طاعتی

(۵) پس خجسته معصیت کان مرد کرد

وَنَقَبَ الْأَعْمَى وَالْأُفْطَرَا

حَوْهَرًا صَبْرًا قَرِيدًا بِالْإِصْفَاءِ^(١)

لَهُ صِرْتٌ نَاجِيًا رَهْنُ النِّعَمِ

نور عیسیٰ می نشر و مد

و . معنٰی طلب و ہما

فَسَحَّ عَيْنًا فِي الدُّنْيَا

کے کئے کے لئے

فَقَدْ طَوَّيْتُ اَنْعَمَ بِهَا مِنْ طَاعَةِ

قُرْبُ وَاَلْحَادُ قَصْدُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سنگ بودی کیچیا کردت گهر

چون گلی بشکفته درستان او

تو علی بودی علی را چون کشم

سمال بهودہ تی در صباغی

یہی زخا دی بردمد اوراق ورد (۱)

(۱) از این بیت بار مقوله عرلوست و عرس آست که کالای معصیت سبب توبه میشود

- (۱) اَوَلَيْسَ عِندَ صَاحِبِ الرَّسُولِ
 اَوَلَيْسَ لَهُ مِنْ بَابِ الْقَوْلِ
 (۲) اَفَلَا كَانَ يَحْجِزُ السَّحَرَةَ
 جَيْشَهُ وَالْذِيْنَةَ الْقَوْنَ لَهُ
 (۳) فَاِذَا مَا السِّحْرُ كَانَ وَالْحُجُوْدُ
 مِنْ لَدُنْهُمْ كَاَنْ رَءَوْهُمْ سَحَابًا
 (۴) وَمَتٰى هُمْ لِلْعَصَا وَالْمُعْجَزَاتِ
 طَاعَةٌ وَاِذَا صَارَتِ الْمَقْصِدَةُ
 (۵) اِذْ هُوَ كَانَ اَتَمُّوْرَ اَسِيْثَاتٍ
 فَعَالٰى غَمٍّ اَنُوشِدَ اَسِيْثَاتٍ
- فَصَدَّ شَمْرُ الثَّقَلَيْنِ الدَّيْوَلِ
 سَحَبَ عَنْ اَبْنِهِ جَنَى الْخَمُوْلِ
 سَحَبَ فِرْعَوْنَ دِيْمًا دَبْرَةً
 صَارَتْ كَمَا وَاَعْنَى شَاهِمٍ (۱)
 اِهْمُ دَاكُ فِرْعَوْنَ الْعَنُوْدُ
 وَاهْمُ هَذَا اَمَامُ وَهْمَا
 عَظُرُوا اَنْفُسَهُمُ الْقَوْمُ الْقَصِيَّةُ
 مِنْكُمْ وَالْمَقْمَةُ الْمَعْرُوْبَةُ
 اَدُلُّ مِنْ رَحْمَةِ اَلْحَسَنَاتِ (۲)
 رَدَّ عَنْ الطَّاعَةِ وَالْحَسَنَاتِ

(۱) لایة فی سورة الاعراف (وایرسمی الذی فی حاشیین یا تون بکل ساحر علیم و جاء السحرة فرعون و اولوان له لاجر و کذا یحیی اعدایه و یمنع و انکم ادا لمن اعدیهین قالو القواء ما نعوا سعرو عین الناس و استرهم و هم و جاثوا سحر عظیم و اوحی الی موسی ان الق عصاک و اذا هی تلعب و اذا یکون موقع لعی و یطلم ما کادوا یعمدون یملو هانت و یعدو ساعری و یعی لیسحرة ساجدین قالو ما رب مالک یقطع ایدیهم و رجلیهم فرعون تم فینهم فلهوار له الشهادة و دوله - (۲) قال « لی فی وصف الناس (فاولئک یدعی الله سنایهم حسنت و کان الله عوداً رحماً)

- (۱) نئی عمر و اقصی آزار رسول
 (۲) نئی به سحر ساحران غر هوشان
 (۳) گر نبودی سحرشان و آن جحود
 (۴) کی بدیدندی عصا و معجزات
 (۵) چون مبدل میکند لوسیه آت
- نی کشیدش تا بدرگاه نبول
 میکشید و گشت دولت هوشان
 کی کشید ایشان بفرعون عود
 معصیت طاعت شدای قوم عصاة
 عین طاعت میکند رغم و شاة

- (۱) فَالْقَسْوَطُ اللَّهُ مِنْهُ الْقَسَا
 حَيْثُ أَنَّ الدُّنْبَ كَالطَّاعَةِ كَانَ
 (۲) وَلِهَذَا السَّبَبُ إِبْلِيسَ الرَّجِيمِ
 وَهُوَ مِنْ بَحْقِدٍ وَبَحْلٍ وَحَسَدٍ
 (۳) قَبِيحٌ هُوَ حَتَّى أَنْ لَنَا
 وَبِذَاكَ الدُّنْبُ لِلشَّرِّ لَنَا
 (۴) إِذْ هُوَ بِالدُّنْبِ ذَلِكَ نَظَرًا
 سَاعَةً عَادَ بِلَا يُعْمَرُ عَلَيْهِ
 (۵) فَهَلُمَّ الْمَاءَ مِنْ لَطْعَةٍ فَتَحَتْ
 مَدَّ بَصَقَتْ أَنْتَ فِي وَحْشِي
 (۶) أَنَا الْمَجْنُونُ حُودًا وَكَرَمًا
 عِنْدَ رَجُلٍ أَحَبَّ رَأْسِي أَضْعَ
- ضَرَبَ " وَلَّى وَمَاتَ فِرَقًا.
 " وَبِهِ الْإِحْسَانُ وَالْعَفْوُ أَيَّانَ
 كَانَ مَرْحُومًا وَوَعْدًا وَذِمِّمَ
 طَقَّ بِضَمِّينَ بِهِ الْقَطْضُ أَقْدَ
 يَخْلُقُ الدُّنْبَ الْكَبِيرَ وَالْعُضَا
 يَسْحَبُ وَالْمَوْتُ تَلْقَى وَأَنَا
 طَاعَةٌ سَارٍ وَفِيهِ بَصَرًا
 حَرَّتِ الْأَحْزَانُ بِالرَّغَمِ إِلَيْهِ
 ائْتِ وَالْجَنَّةُ مِنْ جُودٍ فَتَحَتْ
 نَعْمَةً أَعْطَاكَ رَأَدَتْ ثَنَا
 هَكَذَا أَحْسِنُ أُعْطِيهَا النِّعَمَ (۱)
 أَيَّ نَحْوٍ وَلَهُ أَتَّبِعُ

(۱) جاء الصراع الذي في نهج القوي هكذا (شش پای چپ چنان سر می نهد) و قد می
 تعبیر می قدام رجلي الشمال یعنی عصا و پای چپو اصبع راساً و لصحيح (شش پای چپ) «اعطاء النعمة»
 والهاء الواحدة الساكنة وهو بمعنى العيب -

چون گنه مانند طاعت آمده است
 وز حسد او بطرقه گردد دونیم
 زان گنه ما را بجای آورد
 گردد اورا نا مبارک ساعتی
 تف زدی و تحفه دادم مرترا
 پیش حب چه سان سر می نهد

(۱) نا امیدي را خدا کردن زده است
 (۲) ذین شود مرجوم شیطان و جیم
 (۳) او بکوشد تا گناهی پرورد
 (۴) چون به بیند کان گنه شد طاعتی
 (۵) اندر آمن درگشادم مرترا
 (۶) مرجفا کر را چنینها میدهم

- (۱) دَدِرِ اَنْتَ سَدَّ مَا اَعْطَيْتَنِي اَه
 مِنْ لِي وَاَمِي وَمَنْفِي قَدْ دِي
 هَبْ . اَقْرِبْهُ مَخْفِي الرُّمُوزِ
 (۲) لَيْتَ حَيٍّ وَمَتَكَ بِلَانْدِ
 وَاهُ عَطَيْتَ مِنْكَ لَا يَنْجِدُ
 اَهْ اَعْطَاهُ رَمِي وَسَلَامُ
 (۳) اَلَا كُلُّ الرُّحُلِ ذَاكَ الْوَحِيدُ
 مِنْ عِي طَلِ دَمِي دَوْمًا يَرِيدُ
 عَمَلُ لُطْفِي فِي اَنْقَهَرِ زَمَنُ
 لَمْ يَكْ سَمَّ اِلْجُودُ وَلَمْ
 فِي بَيَانِ قَوْلِ الرَّسُولِ (ص) فِي اِذْنِ مَاسِكِ رِكَابِ سَيِّدِهِ عَلِي (ع)

فَلْ عِي كُلِّ وَقْتِ يَجْرِي عَلَى يَدِكَ اَعْطَيْتَكَ الْحَمْرَ (۱)

- (۴) فَالرَّسُولُ الْاَكْرَمُ فِي نَفْسِهِ
 قُلْ فِي نَفْسِهِ بِسْمِ عِي دَمِي
 هُوَ نَوْمًا يَشْفَعُ مِنْ عَدُوِّي
 رُسِي ذَا آهٍ شَقِي شَهِي

(۱) روی آن پادشاه عی و جان صاحبش را در آن رسول نشاند (ص) و ایمنی من استحقاق الاواب
 فَمَنْ اَلْمَدَى عَقْرَالِ عِي دَمِي مَدَدِ مَسْ اَشْفِي لَاحِرْسِ دَمِ لَا دَرِي دَمِ مَدَدِ عِي هَذَا (ک اوده)
 وَبِفَضْلِ هَذِهِ عِي (دیه) هُوَ عَمَلُ رَحْمَتِ مِي مَدَدِ مِي قَسَلَةُ مَرَادِ وَاصْطَحَجَ يَجْرِي عِي يَدِهِ لَا يَدُكَ كَمَا دَكِرَ
 فِي الشَّرْحِ رُسِي لَا اَهْ بَلْ عَلِي (ع) لَمْ يَرَهُ اِلْسِي (ص) حَتَّى يَحْصَهُ

- (۱) پس و در گری را چه چشم نویدان
 گنجها و مشکهای جاودان
 (۲) جیودانه پادشاهی چشمش
 آنچه اندر وهم بید بدهش
 (۳) من چنان مردم که مرحومی حوس
 بوش نصف من شد در قهر امش

گشتن پیغمبر بگوشی رگبار دل (ح) که هر آینه گشتن ملی (ع)

لَدَمِ تُو حَوَاهِدُ بُوَد (۱)

- (۴) گفت پیغمبر بگوش چاکرم
 کو مرد دودی ز گردن این سر (۱)

در شرح بحر الملوچ حسن نگاشته (و صحتیح سر هم است) صاهر تنگه ایجا کاتب سهو کرده
 ست و جدی آن که در اوص (بدست او) بوده بدست نو نگاشته است زیرا که قاتل عی (ع) را پیغمبر
 کرم ندیده اند

(۱) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَنْ وَحْيِ الْغَيْبِ
أَنْ قَسِي آجِرُ الْأَمْرِ عَنِي
(۲) هُوَ فَمَلَا قَالَ دَقَسِي مَدَامَ
كَيْ عَنِي دَاحِظًا وَاسْكَرَ
(۳) وَأَنَا قُلْتُ مَدَامًا فَالْحِمَامُ
فَعَلَى صَرْفِ الْقَضَا مَاذَا أَنَا
(۴) فِي أَمَامِي هُوَ دَوْمًا يَا كَرِيمُ
قَدَسِي بِصَبْرٍ عَجَلٍ بِأَعْدَا
(۵) كَيْ عَنِي هَذِهِ الْقَبِي الْأَتِي
كَيْ عَنِي دَوَّحِي دَوَّحِي مِنْ عَنَّا
(۶) وَمَدَامًا أَنَا قُلْتُ أَذْهَبَ قَلَمٌ
وَلَكُمْ مِنْ عِلْمٍ مِنْ ذَا الْقَلَمِ

خَصَر رَقَمَ الْقُدُورَ وَالرَّقَبَ
يَدِهِ يُحْصَلُ فِي هَذَا الْمَلَا
وَأَيُّ مَا حَظَّ عَدُوٌّ وَاجِدٌ
لَا يَحْشَى أَنَا مِنْهُ خَصَرٌ
لِي مِنْكَ إِذْ أَنَا مِنَ الْأَمَامِ
عَنْ مِنْ حَيْدِهِ فِي دِي الدُّنَا
وَلِي رَحْمَةً لِنَحْقِ الْعَظِيمِ
قُلْتُ دَا عَادَ الْقَلَمُ فِي الدُّنَا
قَحْتُ لَا تُكْسِبُ بِأَعْدَا
وَحْمَةً لَا تَحْرُقُ أَيْمًا بِأَعْدَا
يَجِدُ ذَا قَلَمًا فَقَدْ جَفَّ الْقَلَمُ
عَادَ مَسْكَوْمًا بِهِ الْقَلَمُ

(۱) کرد آگاه آن رسول از وحی دوست
(۲) او همی گوید بکش پیشین مرا
(۳) من همی گویم چو مرگ مر رست
(۴) او همی افتد به پیشم کای کریم
(۵) تا بیاید بر من این انجام بد
(۶) من همی گویم برو جف القلم

که هلاکم عاقبت بر دست اوست
تا نیاید از من این منکر خطا
با قضا من چون توانم حيله چست
مر مرا کن از برای حق دو نیم
تا سوزد جان من بر جان خود
زان قلم پس سرنگون گردد علم

- (۱) أَبَدًا فِي رُوحِي نَفْصِي لَكَ
 حَيْثُ أَنِّي دَاكُ مِنْكَ لَمْ أَحْضَ
 (۲) آتَهُ لَلْحَقِّ أَنْتَ الْفَاعِلُ
 كَيْفَ فَوْقَ آتِهِ الْحَقُّ أَمَا
 (۳) قَالَ أَوْصَحُ دَا الْقَصَاصُ لَمْ وَحْصَ
 قَالَ أَيْضًا دَا مِنْ الْحَقِّ الْآخِذُ
 (۴) لَوْ عَلَى فِعْلِهِ كَانَ اعْتِرَاضًا
 رَحْمَةً مَا لَهُ مِنْ اعْتِرَاضٍ
 (۵) فَاَعْتِرَاضُ لَهُ قَدْ كَانَ حَقِيقِي
 حَسْتُ فِي فِئْرِهِ وَالْمَطْفِ الْفَرِيدُ
 (۶) وَالْأَمِيرُ هُوَ فِي هَذَا الْمَلْدُ
 مَا لَكَ التَّنْذِيرُ فِي كُلِّ الْمَلْدِ
- لَمْ يَكْ لَمْ أَرِ مِنْ شَيْئِي يَكَا
 "وَبِهِ رُوحِي مِنْكَ لَمْ أَرِدْ"
 قَالِيدُ لَلْحَقِّ وَهُوَ الْقَائِلُ
 أَضْرِبْ دَقًّا وَطَفًّا زَمَا
 "مَا هِيَ الْعِنَةُ فِيهِ وَالسَّبَبُ"
 وَهُوَ سِرٌّ خَفِي عَنَّا أَبَدُ
 هُوَ أَوْزَدُ عَلَى مَا افْتَرَضَا
 عَوَصًا أَنْتَ حَقْلًا وَرِيَاضُ
 مِنْهُ لَا يَفْعَلُ لَهُ مِنْهُ يَبْقَى
 وَالْوَحِيدُ كَانَ كَيْفَ مَا يُرِيدُ
 مِنْ عَدَى مَأْوَى الْخَطُوبِ وَالْمَسْكَدُ
 "هُوَ وَالسَّائِسُ فِي كُلِّ الْعِبَادُ"

زانکه آن را من نیدام ز تو
 چون ز منم بر آلت حق طمن و دق
 گفت هم ارحق و آن سر خفی است
 ز اعتراض خود برویاند ریاض
 زانکه در قهرست و در لطف او احد
 در ممالک مالک تدبیر اوست

(۱) هیچ بخشی نیست در جانم ز تو
 (۲) آلت حقی تو فاعل دست حق
 (۳) گفت او پس این قصاص از بهر چیست
 (۴) گر کند بر فعل خود او اعتراض
 (۵) اعتراض او را رسد بر فعل خود
 (۶) انفسرین شهر حوادث میراوست

- (۱) آله تقيه لو حينا كسر
هو والكسور سواء الحسن
(۲) يا كبير رمز ما نسخ من
نات خيراً خلفها اذ ذاً ولا
(۳) كل شرع له كان الحق قد
ان حبشياً اذهب عنه عوض
(۴) قدأما نسخ الليل التهميم
فأصح وانظر لجناد كيف قد
- الآله فيقياً قد نحر
لطفه في دارك القهر أكن
آية او نيسها انت استبن
تقرض ما مر منه كم حلى
نسخ أحسنه بلا رد و قد
حاة بالورد فيهم ما فرض
لنهار الشغل والكسب العظيم^(۱)
ور القمل به الفكر اتقد

(۱) قال في لبح المعنى لد نسخ شغل وحكم نور النهار دليوم والعملة بان معضل الحق
عن الكسب انظر لجناد اي يوم صور لسبق والعواس مذهب للظور والكل - ودكر بحر معلوم في
شرحه الفارسي سخاً مضطه لهذا الت و دكر له معنى او اسعاداً وقاب في «ضها ان المراد في قوله
في الاصل (خود امروز را) الا ان الكامل لا كما ذكره في البح

- (۱) آلت خود را اگر خود بشکند
(۲) رمز نسخ آیه او سها
(۳) هر شرعت را که حق منسوخ کرد
(۴) شب کند مسوخ شغل روز را
- آن شکسته گشته را نیکو کند
نات خیراً در عقب میدان مها
او گیا برد و عوض آورد ورد
بین جمادی خرد امروز را^(۱)

(۱) سخته های دیگر این مصراع که تشریح بحر الموم ذکر شده بدین قرار است :

(۱) بین جمادی دان خرد امروز را (۲) چون جمادی آن خرد امروز را (۳) بین جوادی

خرد امروز را -

- (۱) ثُمَّ أَيْضًا تَسَحَّ اللَّيْلُ نَوْرًا
 سَحَّ حَتَّى الْجَمَادُ دُ اخْتَرَقَ
 (۲) هَكَذَا أَنْ الظُّلْمَةُ بَنَتْ أَسَاتِ
 أَوْ لَيْسَ بِإِطْرِ الظُّلْمَةِ قَدْ
 (۳) أَفْلَا كُنْ بِنْتُكَ الظُّلْمَةُ
 أَفْلَا التَّسَكُّنَةُ لِلصَّوْتِ الْحَسَنِ
 (۴) فَمِنْ الْأَضْدَادِ أَضْدَادُ تَبِينِ
 فِي سَوِيدَا الْقَلْبِ نَوْرًا قَدْ خَلَقَ
 (۵) فَمَدَارُ الصَّحْحِ حَرْبُ الْمُصْطَفَى
 فَلَيْسَ بِكَ الْحَرْبُ يَتَمَى وَيَصِيرُ
- لَسْهَارٍ أَقْرَ الشَّمْسِ يَدُورُ^(۱)
 بِلَهَيْبِ الدَّارِ يَتَشَقُّ مِنْ فَرْقِ
 كَانِ وَالسُّومَ حَكَهَ بِأَبْصَهَاتِ
 سَبَرُ مَا الْعَيَاتِ الْمُطَرَّدِ
 دِي لَمَقُولِ حَبَدَّتْ عَنْ بَكَرَةِ
 دَاسِ مَا صَبَرَتْ مَرَّ الرَّمَنِ
 وَبِهَاتِ لَدَى الْبَكَرِ يَقِينِ
 بِهِ وَجْهَ لَشَمْسِ ضَاءٍ وَأَسْفَى
 صَارَ مِنْ سِرِّ بِهِ اللَّهُ أَصْطَفَى
 صَلَحَ هَذَا الرَّمَنِ الْحَالِ الْآخِرِ

(۲) اراد غوله (باز شب منسوخ شد) است ترجمه له (ثم ايضا سح الميل) اي سح شغل الليل
 كما سح شغل النهار و الجماد و بواقع به وهو السوم واللمة يعرق من تحت الدار المستنة .

- (۱) باز شب منسوخ شد از نور روز
 (۲) گرچه ظلمت آمد آن نوم و سبات
 (۳) نی در آن ظلمت خردها تازه شد
 (۴) که ز ضدها ضدها آید پدید
 (۵) جنگ پیغمبر مدار صلح شد
- تا جفا دی صوخت زان آتش فروز
 نی درون ظلمت است آب حیات
 سکنه سرمایه آوازه شد
 در سویدا روشنائی آفرید
 صلح این آخر زمان زین جنگ شد

- (۱) وَ مِنْ الْحَيَوَانِ بِالتَّعْدِلِ لِأَنَّ
حَلْقَ ذَا الْإِنْسَانِ مِنْ مِطْعَمِ حَلِصٍ
(۲) وَإِذَا مَا الْحَقِّ لِلْإِنْسَانِ قَدْ
ذَلِكَ قَسْرَ أَنْتَ عَلَى هَذَا أَعْلَمُ
(۳) يُولَدُ إِذْ ذَاكَ حَلْقٌ نَائِلَتْ
وَشَرَابَ الْحَقِّ مَعَ انْوَارِهِ
(۴) إِنْ حَقًّا قُطِعَ يَسْقَى الشَّرَابَ
لَكِنْ أَعْلَمُ أَنَّهُ حَقٌّ حَلَا
قُطِعَ الْحَقُّ وَذَلِكَ وَوَهْنٌ (۱)
فَسَمِي قَصْلًا وَذِيَاكَ نَقَصَ
قُطِعَ أَنْظِرْ وَاصْبِرْ مَا يُولَدُ نَقْدَ (۲)
مُ لَهُ مِنْ وَصْفِ حُكْمٍ مُتَرَمِّمٍ
لَهُ لِلتَّخْيِيرِ الْكَثِيرِ وَارِثٌ (۳)
حَمَطَ عِدَاهُ مِنْ أَسْرَارِهِ
الْمُدْبِي لِلْحَقِّ سَلَابُ الْبَابِ (۴)
وَعَجَى مِنْ لَا وَمَاتَ فِي بِلَى

(۱) یعنی ان الحيوان اذا مضى في وجود الانسان ولقى حكم العزة رداد فضلا وشرى
سبحه نبيه - واذا خلق من الانسان كان قطع بالعدل بالطاعة بان
هوذا الحلق للانسان قد خلص واذا زاد فضلا لا يبعد

(۲) ي قس ذلك الحيوان احدى صار حراً للانسان على هذا الانسان المقبول في سبيل الله
(۳) هذا السب من لاصل والترجمة بغير للمصراع الثاني من البيت احدى قدره (۴) ان
الحق لا سبى لما ذهب من الطعم و شراب تم يحصل له الحق الروحى وينسب بالشهادة ينفقه
الحق اشرب المهرى وسكن هذا ليس الحق قطع بل بشره الحلق المقطوع لى حسن من
قول لا ومن لا سبى ومات ، قول سبى مطلقاً لىء حق يده و محى ، لاقرار على فهو سبى (رجعتا من
العهد والاصمرا لى جهاد الاكبر) ومن اعطى عن شئ وصل الى علاه -

- (۱) خلق حيوان چون بریده شد عدل
(۲) خلق انسان چون سیرد همین سبى
(۳) خلق ذلك زید و تیمار او
(۴) خلق بریده خورد شربت ولى
خلق انسان رست و امرا ئید فضل
تا چه را بد کى قیاس آن باین
شرت حق باشد و انوار او
خلق از لا رسته مرده در بلى

- (۱) یا قَصِيرَ الْيَدِ وَالْعِزِّ الْحَمِيرُ
فَأَيُّ مَكَانٍ لِلرُّوحِ الْحَيَاءِ
(۲) وَلِذَا الصِّفَافُ أَشْبَهَتِ الثَّمَرُ
وَلَا حِلَّ أَيْضَ الْخُزِّ أَرَقْتُ
(۳) إِنَّ رُوحَ الْحَيِّ مِنْ ذَا الْخُرِّ أَنْ
كَيْمِيَاءَ خُذْ وَأَبْرِزْ الذَّهَبَ
(۴) قَلَوِ الْغَسَّالَ يَا ذَا الْبَاطِلِ
عَنْ مَحَلِّ كَلِّ قَصَارٍ نَدَّ
(۵) هُنْتُ مِنْكَ الصَّوْمَ ذَا الْخُرِّ كَسْرُ
لِذِي بَدَلِ جَابِرِ الْكُسْرِ الْوَلِيِّ
حَلْ مِنْكَ الْأَكْلَ وَالشَّرْبَ الْكَثِيرُ
لَكَ الْخُزِّ الْقَرِيبِ لَتَمَاتَ
مَا لَكَ، فَذُحِرْتُ وَضَعًا مَقْتَرُ
مَاءَ وَجْهِ - وَلَكُمْ بِأَنَا ظَرَفْتُ
لَمْ تَكْ صَابِرَةٌ فِيهِ اسْتَعِينَ^(۱)
لَتَحَاسِرَ مِنْكَ حَوْلَ الْبَاطِلِ
لَوْ أَرَدْتُ وَدَعَنْتُ بِالْمَصْرِ
وَحَمَلْتُ لَا تَسْبِي كَيْ تَنْقِي الْأَرْشَدَ^(۲)
وَبِكَ النُّهْمَةُ وَالْجُوعُ أَقْرُ
وَبِهِ أَصْعَدُ فَوْقَ أَسْمَى مُنْزِلِ

(۱) ای امست کیمیا دارنده آن لازم مجال الاولیاء واجمل العبادس دهی ای ارباب العبادس
معناك الدمية وبدلها بذهب حصرت الملكية - (۲) لا تعرض عن مقام الصابرين لضعفك من دس
لسوى بقاء المحية -

- (۱) بس کن ای دون همت کوتاه بنان
(۲) زان نداری میوه ای مانند یید
(۳) گر ندارد صبر زین نان جان حس
(۴) جامه شوئی گر بخوامی ای فلان
(۵) گرچه نان بشکست مر روزه ترا
تا کیت باشد حیات جان بنان
کابر و بردی بی نان سپید
کیمیا را گیر و زر گردان تو من
رو مگردان از محله گازدان
در شکسته بند پیچ و بر تر آ

يَدُهُ يَأْتِدُ لِنَحْرِي يَدَتْ
 دَائِمًا لِنَحْرِي عِنْدَ الْأُمْتَحَانِ
 أُنْتِ وَأَجْرُهُ وَأَصْلِحْ مَعَهُ حَالُ
 تَبَسُّكَ لَكَ لِنَحْرِ هَدْيٍ
 -فَهُوَ النَّحْرُوقُ يَذِرِي رَشَقَهُ-
 -فَهُوَ أَوْلَىٰ لَوْ أَرَادَ كَسْرَهُ
 كُلُّ مَا بَاعَ هُوَ الْأَسْمَىٰ شَرَىٰ
 رَدَّ فِي عِمْرَانِهِ وَابْتِهَاجَةٍ
 لَهُ فَوْقَ الْفَلَكَ أَذْ عَمْرًا
 أَتَقَلُّ فِي سَاعَةٍ بَلْ فِي أَقَلِّ
 -يَفْعَلُ بِالنَّحَالِ وَفَقْ مَا يَرِيدُ-
 قَطَعَ بِالنَّوْرِ فِي ذَا الزَّمَنِ
 لَهُ وَالشَّانُ أَزَادَ وَرَفَعَ

(۱) یادا ما جابر الکسر عدت
 قبیلاً کسره الاصلاح کار
 (۲) انت تو کسر داک لك قال
 اقلست انت رجلا ویدا
 (۳) فلذاک الکسر کان حقه
 وهو لنمکسور یدری حسره
 (۴) من یرتو علم الفنی دای
 (۵) هدم البیت ومن الجنة
 حقر شأنه ثم صیرا
 (۶) هدم بیتا واعلاه جعل
 هو ذاک البیت عمرا فایزید
 (۷) لو لرأس واحد من مدن
 ماه آلاف رأس قد وضع

پس رفو باشد یقین اشکست او
 بود رستی کن نداری دست و پا
 مر شکسته گشته را داند رفو
 هرچه او بفروخت نیکوتر خرید
 پست کرد و بر ملک افراخت او
 پس یک ساعت کند معصوم تر
 صد هزاران مر برآرد در زمین

(۱) چون شکسته شد آمد دست او
 (۲) گرتو آنرا بشکنی گوید یا
 (۳) پس شکستن حق او باشد که او
 (۴) اسکه داند دوخت داند او درید
 (۵) خانه را کند و چو جنت ساخت او
 (۶) خانه ویران کند زیر وزیر
 (۷) گر یکی سر را برد از بدن

- (۱) قَلَى الْجَانَيْنِ لَوْ لَمْ يَأْمُرْ
 لَمْ يَقْلُ أَرَأَيْتَ هِيَ الْبِصَاصُ
 (۲) مَنْ لَهُ الْقُدْرَةُ حَتَّى هُوَ حِينَ
 يَضَعُ سَيْفًا وَفَوْقَ رَأْسِهِ
 (۳) نَحْتُ يَدَيِ كُلِّ مَنْ عَيْنُهُ كَانَ
 أَنْ كُلُّ عَائِلٍ إِنَّمَا بَدَى
 (۴) كُلُّ مَنْ كَانَ عَلَى رَأْسِهِ قَدْ
 عَلَى رَأْسِ آتِهِ أَيْضًا ضَرَبَ
 (۵) أَنْتَ خِفَ وَالظَّنُّ قَلِيلٌ فِي الْقِيَاحِ
 لَا تَرْمُ وَالْعَجَزُ وَالضَّفَّ لَكَ
 (۶) عِنْدَ حَكْمِ الْحَقِّ بِالرُّوحِ اخْضَعِ
 وَيَاكَ لَا تَطْعَنَ وَلَا تَسْخَرْ أَبَدَ
- بِالْقَصَاصِ فَهُوَ بِالْأَثَرِ
 قَدْ.. أَنْتَ لَيْسَ لِهَذَا مِنْ مِصَاصٍ
 هِيَ أَسِيرُ الْحَكْمِ الْمَحْقُوقِ الثَّعِينِ
 يَضْرِبُ مُتَبَدِّراً مَنْ تَقِيبُهُ
 فَتَحَّ اللَّهُ لَهُ الْوَاقِعُ بَانَ
 سَحْرَةُ التَّقْدِيرِ لِلَّهِ عَدَى
 حَاءَ هَذَا الْحَكْمِ وَاللَّهُ عِنْدَ
 سَيْفِهِ.. اللَّهُ فِي ذَلِكَ أَقْتَرَبَ
 عِنْدَ فَحِ الْحَكْمِ يَا هَذَا الْبِكَامِ
 أُدِرْ.. فَهُوَ الْعَمْرُ مَكَرَ الْكَارِ
 وَعَلَى الْفَاسِدِ قَلْبًا لَمْ يَحْ
 -لَوْ لَكَ رَمَتْ السَّدَادَ وَالرَّشْدَ-

خود نگفتی در قصاص آمده حیات
 بر اسیر حکم حق تینی رید
 کان کشید سحره تقدیر بود
 بر سر فرزند هم تینی زدی
 پیش دام حکم هجر خود بدان
 تسخر و طعنه مزن بر گمراهان

(۱) گر نمرودی قصاصی بر جنات
 (۲) خود کرا از هره بدی تا او ز خود
 (۳) را سکه را سهر که چشمش را گشود
 (۴) هر که را آن حکم بر سر آمدی
 (۵) تو بر سر و طعنه کم زن بر بدان
 (۶) پیش حکم حق نه گردن ز جان

فی بیان تعجب آدم من ضلالة ابليس وعذره من هذا العجب وتوبته

- (۱) عندما ابليس الشقي ظمأ آدم مزدرياً مختقراً
 (۲) نفسه اختار ومن عجب طرأ نفسه ابدي اختيلاً وطرأ
 وعلى الفعل لا ابليس التبعين ضحكاً ليكره قد صار رهين
 (۳) غيره الحق له نادت الا يا صبي الله ما بين املا
 انت بالاسرار لله المهي خفيت لم تعلم بالعرف
 (۴) فتو ان اقرو حياً ولد لطفه بالقهر آتاً حجاً (۱)
 قلع من اصله رأس الجبل وله درى هاء بالوحد
 (۵) فحجاب ما من دم يهتك في الحال في دا العالم
 مائة ابليس سوى من حدد مسلياً واللفظ للقهر بعيد

(۱) وهذا ضرب مثل ای لو ارسل محل لطفه مهر آلفاق الحد من اسعه ای لو تعبت از رتبه
 باصلاح و معادله نشی هی کانه دروسی لا بعد لان الله تعالى تجلی علی عسده اسمائه وصفاته
 المتصادة فحمل بعضهم مظهر سمه الفعل و بعضهم مظهر اسمه الهادی -

تعجب کردن آدم از گمراهی ابليس و عذر آوردن و توبه کردن

- (۱) تا که آدم بر بیسی کو شقی اس
 (۲) خویش بینی کرد و آمد خود گرین
 (۳) با سکه برد غیر حق کای صبی
 (۴) پوستی را نار گونه گر کند
 (۵) پرده حد آدم آن دم بر دود
 از حقارت و ز زیانت بگریست
 حده زد بر کار ابليس لعین
 تو نمیدانی ر اسرار خفی
 کوه را از بیخ و از بن بر کند
 صد بلیس تو مسلمان آورد

(۱) آدَمَ قَالَ أَنَا مِنْ ذَا النَّظَرِ

بِمِثْلِ سُوءِ الْأَدَبِ ذَا وَالْقَضَا

(۲) رَبِّي ذِي الْجَرَاةِ انْفَرَلِي فَقَدْ

(۳) قَلْنَا الْأَرْوَاحَ مِنْ سُوءِ الْقَضَا

وَعَنِ الْإِخْوَانِ إِخْوَانِ الصَّفَا

(۴) يَا إِلَهَ أَنْتَ يَا مَنْ فَضَّلَكَا

مَعَكَ مَا سَاعَ دِكْرُ أَحَدٍ

(۵) لَا أَمْرَ مِنْ فِرَاقِي آتَا

وَفَرَّ بِحِفْظِكَ عِزِّ عُنْدِ

(۶) قَلْنَا مَثْنُونَنَا أَيْضًا غَدَى

جِسْمَنَا مِنْ رَوْحِنَا النَّوْبَ حَلَمَ

تَتَّ عِنْدَ لَكَ تَتَذَنَّبُ أَقَرَّ

رَبِّي لَمْ أَفَكِّرْ حِينَ أَنَا.

تَتَّ مِنْ هَذَا الْقَمَالِ لِلْأَبَدِ

نَحْ وَأَسْعِدُهُ بِطَلَبِ وَرِضَا

رَبِّي لَا تَتَعَدَّ أَعْمَ بِشَيْءَا

أَتَعَزَّ الْحَاجَةُ عَمَّ عَدْلُكَ

لَا وَلَا يُطْلَبُ أَيَّ مَدَدِ

لَكَ شَيْءٌ هَهُ حَلَّ رَشْدِ

وَأَعْوَجَاجِ مَا رَأَى شَيْئًا أَحَدِ

لُصِّ مَسْنُونِ لِمَا فِي دَا مَيِّ

بِقَبِيحِ فَعَلِكَ الْخَطْفِ انْقِطَعِ .

ایچین گستاخ ندیشم دگر

توبه کردم من اگیرم زین سخن

لا افتخار بالعلوم والفنی

واصرف السوء اللذی خطا القلم

وا مبر مارا زاخوان الصفا

باتو یاد هیچکس نبود روا

بی پناهت غیر پیچا پیچ نیست

جسم ما هم جان مارا جامه کن (۱)

(۱) گفت آدم توبه کردم زین نظر

(۲) یارب این جرأت زبده عفو کن

(با غیث المستنشین اهدا)

(لا تزع قلباً هدیت بالکرم

(۳) بگذران از جان ما سوء القضا

(۴) ای خدای فضل تو حاجت روا

(۵) تلخ تر از فرقت تو هیچ نیست

(۶) رخت ما هم رخت مارا راهزن

(۱) یعنی این رحمت دبیوی رحمت اخروی را راهزن است و این تن پروری که داریم کمال و پروری اخروی را میراید - نسخه دیگر - جسم ما هم جان مارا جان کن -

- (۱) يَدَا إِذَا تَأَكَّلَ الرِّحْلُ لَمَّا
كَيْفَ يَنْجُو أَحَدٌ لَوْ يَهْرَبُ
(۲) وَإِذَا رَوْحُهُ مِنْ كُلِّ خَطَرٍ
لَهُ بِالْأَذْيَارِ وَالْخَوْفِ حَصْلٌ
(۳) حَيْثُ أَنَّ الرُّوحَ لَمَّا يُلْجِيبُ
فِيهِ فِي نَفْسِهَا حَتَّى الْآنَ
(۴) أَنْتَ لَوْ لِلرُّوحِ لَمْ تَعْطِ طَرِيقَ
أَنْ رَوْحًا أَمْ تَكُ بَيْتَ أَنْ
(۵) لَوْ صُرِّبْتَ طَعْمَةً فَوْقَ الْعَيْدِ
فَمَتَّ قَدْ لَاقَ هَذَا يَا عَمِي
(۶) لَوْ عَلَى الشَّمْسِ تَقُولُ وَأَقْمَرُ
وَلَقَدْ الْبَآنُ لَوْ قُلْتَ أَنْجَاءُ

- فَيَغَيِّرُ أَمِيكَ فِي ذِي الدُّنَا (۱)
رَوْحَهُ أَنْتَ وَأَنْتَ الْمَهْرَبُ
مَوْجِشٌ قَدْ خَلَصَ كَانَ الْأَثَرُ
رَأْسُ مَالٍ رَادٌ عَجْزًا وَفشل
لَمْ يَصِلْ طَوَّعَ الْمَدْوِلِ وَالرَّقِيبِ
عَوْرَةً عَمِيًّا بِلَا تَوَرُّقٍ تَمْدُ
نَفْسَهَا أَقْسَمَتْ لَهَا الْمَوْتُ يَلِيقُ
حَيَّةٌ مَيِّتَةٌ خُذَهَا بَعْدَ
لَيْلٍ وَالْفَهْرُ لَهَا أَنْتَ تُرِيدُ
تَرْغَمُ فِي قَهْرِكَ الْعَبْدَ الَّذِي
بِالْحِمَاءِ النَّوْرُ مِنْهَا مَا سَمُرُ
أَطْهَرُ بَعْدَ اعْتِدَالِ وَأَسْتَوَاةِ

(۱) ای ان اسیایه الدبیوة ایضا ماطحة لاسامیها لاهرویة واجامعا قالمة لاسباب ارو حنا ای
جسمانیة خالقة لعالمتا الحاضرة -

بی لمان تو کسی کی جان برد
برده باشد مایه ادبار و بیم
تا ابد باخوش کورست و کبود
جان که بی تو زنده باشد مرده گیر
مر ترا آن میرسد ای کامران
ور تو قد سرورا گوئی دوتا

(۱) دست ما چون پای مارا میخورد
(۲) و در برد جان زین خطرهای عظیم
(۳) زانکه چون جان واصل جانان نبود
(۴) چون توندهی راه جان خود برده گیر
(۵) گر تو طعنه میزنی بر پندگان
(۶) و در تو ماه و مهر را گوئی غفا

(۱) لَوْ عَلَى الْعَرْشِ تَقُولُ وَالْمَلِكُ
 لَوْ تَقُولُ أَنْتَ لِلنَّحْرِ الْغَزِيرِ
 (۲) كَانَ ذَا بَالِيسَةٍ وَفَقِ الْكَمَالِ
 فَلَكَ الْأَقْبَالُ وَالْمَلِكُ الْعَظِيمُ
 (۳) حَيْثُ أَنْتَ طَاهِرٌ مِنْ حَظَرِ
 مُوْجِدِ الْمُعْدُومِ أَنْتَ بَعْدُ
 (۴) فَالَّذِي نَمَى عَلَى الْأَحْرَاقِ كَانَ
 وَالْمُدَى خَرَقَ بِالرَّبِّي عِلْمُ
 (۵) أَخَرَقَ النَّسْتَانِ حَيْثُ دَلْحَرِيمِ
 ثُمَّ أَيْضًا بَعْدَ نَمَى الْوَرْدِ مَنْ
 (۶) قَالَ يَا مَخْرُوقَ فَأَخْرَجَ وَتَعَالَى
 مَرَّةً ثَانِيَةً كُنْ حَسَنًا

وَلَحَقِيرِ السَّاقِطِ الدَّارِي التَّمَكُّ
 وَعَظِيمِ الْمُعْدُنِ الْعَانِي الْغَزِيرِ
 لَكَ أَنْتَ لَا يُقِ قَوْلًا وَحَالِ
 وَابْنِي وَالْحَكْمُ وَالْعَمَلُ الْجَسِيمُ
 وَفَاءُ أَوْ أَدَى أَوْ ضَرَرِ
 كُنْتَ مَغْنِيهِ وَلَا رَبُّ سِوَاكَ
 قَادِرًا دَلَّ لَهُ ذَلِكَ وَهَنْ
 وَلَهُ الدَّرَجَتِجِ وَالذُّرُجِ فِيمُ
 أَيْسَ مَا فِيهِ مِنْ رِيحِ وَرَيْفِ
 كَانَ صَاعًا وَذَا لَوْنِ حَسَنِ
 وَحَبِيدِ كُنْ دُوصَافِ الْحَمَالِ
 حَسَنِ الصَّوْتِ لَطِيفًا زَمْنَا

(۱) در تو جرح و عرش را گویی حقیر
 (۲) آن به نسبت با کمال تو رواست
 (۳) که تو پاکی از خطر و ز نیستی
 (۴) آسکه رو یابند تابد سوختن
 (۵) می بسورد هر خزان مر باغ را
 (۶) کدی بسوریده برون آماره شو

و در تو کان و بحر را گویی فقیر
 ملک و اقبال و غناها مر تراست
 نیستان را موجد و مغنیستی
 واسکه بسوریدست تابد دوختن
 ناز رو یابد گل صباغ را
 بار دیگر خوب و خوش آواز شو

- (۱) إِنْ عَيْنَ الْوَحْشِ نَعْدُ أَعْمَى
خَرَقَ الْأَشْوَابَ يُحْلِقُ وَ نَعْدُ
(۲) نَحْنُ مَصْنُوعُونَ أَذْكَأَ أَوَّلًا
نَحْنُ لَسَا فُطْ عَيْرَ الْعَا حَرِينِ
(۳) نَحْنُ كُلُّ نَصْرٍ عَنْ نَكَرِهِ
أَنْتَ لَوْلَمْ تُهْدِنَا نَحْنُ جَمِيعُ
(۴) وَإِذَا نَحْنُ مِنَ الشَّيْطَانَةِ
حَيْثُ مِنَ الرُّوحِ مِنْ كَفِّ الْمَصْرِ
(۵) أَنْتَ مَنْ حَرَّ عَصَاهُ كُلُّ مَنْ
مَنْ هُوَ الْأَعْمَى الْبَدِي حَرَّ الْمَصْرِ
(۶) مَا سِوَاكَ كُلُّ مَنْ كَانَ الْعَصْرِ
مُحَرَّقِ الْأَنْسَانِ عَيْنِ الْمَدِيرِ كَانَ

- فَتَحَ صِيرَهَا الشَّهْلَا كَمَا
رَتَقَ زَيْتَهُ مِنْ عَيْرٍ حَدَّ
صَانَعُونَ بِنْتَهُ فِي ذَا الْمَلَا
وَالْأَدْلَاءِ الْبُصَافِ أَقَابِعِينَ
نَفْسِي عَنْ نَفْسِي بِالْمَعْرِ
وَالشَّيْطَانِ وَالنَّفْسِ بِطَيْعِ
قَدْ حَلَصْنَا وَمِنْ الْمَلْعَةِ (۱)
أَشْتَرَيْتَ وَ سَا الدُّورَ سَمَرُ
كُلُّ حَسَا وَ بِهِ السَّعْدُ اقْتَرَنَ
وَالْعَصَا قَدْ قَقَدَ الْعَقْلُ عَصَى
وَأَقْبَحُ وَصْفُهُ مَرُّ الزَّمَنِ (۲)
طَعْنَهُ الْأَحْرَاقُ كَمْ دَلَّ وَهَانُ

(۱) سطره ثانیة - وید من (۲) داد بقوله (ما سواك) من كان عمله لغير الله او عمله لله مع عدم الغاوس مخرج بهذا الاء والاولاء فان معنهم عين محبة الله تعالى

حق می بفرید و بار او را نواخت
جز زبون و حر که قانع نیستیم
گر بخوای ما همه اهریمنیم
که حربی چن مارا از عی
بی عصا و بی عصا کثر کور چیست
آدمی سور است و عین آشت

- (۱) چشم و وحش کور شد بارش مساحت
(۲) ما چو مصنوعیم و صانع بیستیم
(۳) ما همه نفسی و نفسی مریم
(۴) دان ز اهریس رهبدستیم ما
(۵) تو عصا کثر در که که زدگی ست
(۶) غیر تو هر چه خوشست و بد خوشست

(۱) کُلُّ مَنْ قَدْ كَانَ الْبَارِ اعْتَمَدَ   وَالتَّجَا فِيهَا وَلَاذٌ وَاعْتَقَدَ

فَمَحْوسِيًّا وَزَرْدَشْتِ بَدِينِ   كَانَ اَيْضًا وَهُوَ بِالْبَارِ يَدِينِ

فی بیان الرجوع لحکایة أمير المؤمنين علی (ع)

و مصاححه مع قائله

(۲) لَعَلِّي عَدَّ مَعَ قَاتِلِهِ   وَ لَدَاكَ الْخُودُ أَوْ بَابِلِهِ

مَعَ هَذَا الْقَاتِلِ وَأَفْصَحُ الْقَاتِلِ   مِمَّنْ فِيمَا لَهُ مِنْ سَامِي الْجَلَالِ

(۳) قَالَ وَأَنْحَضُمُ بِسَيْدِي وَبَهَارِ   نَظَرُ فِي عَيْبِي دَوْمًا حَهَارِ

لَيْسَ لِي قُطْعٌ عَلَيْهِ مِنْ عَضَبِ   أَبَدًا أَوْ أَظْهَرَ أَدْنَى عَقَبِ

(۴) حَيْثُ نَنْ مَوْتِي كَأَنْ رُوحَ كَانَ   بِاللَّطِيفِ الطَّيِّبِ وَأَصْفُو بَانَ

مَوْتِي هِيَ نَعْنِي مَنَّهُ أَلَدَا   صَرَبَ أَتَقَتَّ أَحْيَى أَدَا

(۵) إِنْ مَوْتُ عَدَمٍ أَمْوَتْ أَمَا   الْحَلَالِ الطَّيِّبِ كُلُّ أَلَمَا

بَنْ رَادَّ عَدَمٍ الزَّادُ لَهُ   رَحْمَةً مَنَّهُ الْوَالِ وَالْفَسَى

(۱) هر که را آتش پناه و پشت شد

(۲) که شینی ماحلا الله ناطل

باز گشتن بعد حکایة أمير المؤمنين (ع) و مصاححه و افاضه او

(۲) بار روسوی علی و خویش

(۳) گفت دشمن را همی بستم به چشم

(۴) زانکه مرگم همچو جگر خوش آمده است

(۵) مرگ بی مرگی بود مارا حلال

وان کرم ماحوی و امرویش

روز و شب بر وی ندارم هیچ چشم

مرگ من در بخت چنگ اندر رداست

مرگ بی مرگی بود مارا حلال

- (۱) إِنْ رَأَى رَأْدَ عَدَمِ الزَّادِ لَكَ
خَالِدًا رُوحٍ وَحَذَبٍ وَالْحَمَاءُ
(۲) كَانَ مِنْهُ الظَّاهِرُ الْمَوْتُ الرُّؤْمُ
أَثَرُ الظَّاهِرِ لَكِنْ فِي الْخَفَاءِ
(۳) الْمَجْبِينِ الْفَرْقَةُ الْمَرْحَمِ
أَنْ لَهُ يَأْتِي حَدِيدُ الْإِفْتِاحِ
(۴) مِنْ نَمَامِ رُوحِهِ الْمَوْتُ الرُّؤْمُ
أَمَّا لَا تَلْقَوْا بَأَيْدِيكُمْ تَرْكُ
(۵) إِذَا لِي عَشَقٌ أَنَا نَحْوُ الْأَحْلِ
نَهَى لَا تَلْقَوْا بَأَيْدِيكُمْ لِيَا
(۶) حَيْثُ أَلَّ الْمَهْيُ يَأْدَا الْعَطْشِ
وَمِى الْمَعْرَ بِالْدَابِ احْتِصَابِ
- إِذْ عَدَى رَأْدُكَ قَدْ قَامَ بِكَ
لَكَ صَارَ وَبِهِ تَحْيَى مَدَامُ (۱)
وَهُوَ فِي السَّرِّ حَيَاةٌ وَسَلَامُ
الْحَيَاةِ وَالْخَاوِدُ وَالْهَمَاءُ
تَأْتِي لَمَّا يَوْلَدُ ثُمَّ أَعْلَمُ
فِي الدُّنْيَا يَحْطَى بِلَطْفِ وَارْتِيَاخِ
قَدْ عَدَى التَّهْلُكَةُ عِنْدَ الْأَنَامِ
يُونَهُ بِالْيَدِ آتَا مِاسِكَ
وَعَرَامُ وَهَوَى نَسَمَى أَحْلُ
كَانَ مَاتِيًا لَمَّا حُلَّ بِيَا
كَانَ لَا غَيْرَ أَحْلُو الْهَضَّةِ
كَانَ الْقَهْمُ لَهُ رَدُّ الْبِرَاحِ

(۱) ویمکن آن معرکه شد می بحر الصراع انسانی فی الاصل معنی دهبای دهب العمام.

- (۱) مرگ می برگی نور چون برگ شد
(۲) طهرش مرگ و باطل و بدگی
(۳) در روحم زادن جبین را رفتن است
(۴) آنکه مردن پیش حالش تهلکه است
(۵) چون مرا سوی اجل عشق و هواست
(۶) رانکه می از دانه شیرین بود
- جان ناغی یافتی و مرگ شد
طاهرش اثر جهان یابندگی
در جهان او را ز تو شکفتن است
امر لا تنفوا بگیرد او بدست
می لا تلقوا بایدیکم مراست
تلخ را خود نمی حاجت می شود

- (۱) حَبَّةً بِالْأَلْبِ وَالْقَشْرِ غَدَّتْ
طَعْمَهَا الْمَكْرُوهَ وَالْمَرُّ بِذَاتِ
(۲) حَبَّةً لِلْمَوْتِ لِي قَدْ جُعِلَتْ
لِي هُمْ أَحْيَاءٌ عِنْدِي يَرْدُقُونَ
(۳) رَاجِعٌ مَنْ كَانَ أَيْضًا لِلْمَدِّ
وَمِنَ التَّفْرِيقِ لِلدَّهْرِ رَجَعٌ
(۴) ذَا الْكَلَامِ عِنْدِي لَا حَدَّ لَهُ
أَذْهُهُ الْمَسِيدُ هَذَا الْمَعَالِ
- مَرَّةً بِالذَّاتِ إِنِّي مَا تَدَّتْ
نَفْسَهَا إِلَهِي لَهَا مَرُّ الْحَيَاتِ
حُلُوءَةً وَالْآيَةُ بِي زِلَّتْ (۱)
لَيْسَ أَمْوَاتًا كَمَا هُمْ يَزْعُمُونَ
قَدَاتِي مِنْ بَعْدَانِ كَأَنَّهَا
حَابُّ أَوْحَدِهِ شَوْقًا وَوَلَعٌ
كُلُّهُ حُبٌّ وَعَشْقٌ وَوَهْ
سَمِعَ مِنْهُ أَنْحَى بَعْدَ أَعْمَالِ

(۱) ایله فی سورة آل عمران فی حق الشهداء (ولا يحس الذين قتلوا فی سبب الله أموالاً بل احياء عند ربهم يرردون مرجین بما تاهه الله من فضله)

- (۱) دانه کش سح باشد مغرو پوست
(۲) دانه مردن مرا شیرین شده است
(۳) افسوس یا نفاة لانما
(۴) من می موتی حیاتی یافتی
(۱) کم امارق موطنی حتی متی
(۲) لم یقل انا الیه راجعون
(۳) راجع آن باشد که باز آید شهر
(۴) این سخن پایان ندارد چاکرم
- تلخی و مکروهیش خود معراوست
(بل هم احياء) پی من آمده است
ان می قتلی حیاتی دائماً
کم امارق موطنی حتی متی (۱)
لم یقل انا الیه راجعون (۲)
سوی وحدت آید از تفریق دهر
چون شید این سرزید گشت خم

(۱) اراد بالموطن عالم الانبیاء ولا یصل الیه احد الا بالموت الاختیاری وهواماء لوجود الموهوم والعلام من الکثرة (۲) قوله فی ذالکون ای تكون سبب الیکون لامتناع مرة عالم الارواح ولهدان الله تدلی عن لسان الصابرين (اما لله وانا الیه راجعون)

فی بیان وقوع تابع علی امیر المومنین (ع) وهو ابن ملجم بعد

منعه له کل مرة قائلا یا امیر المؤمنین اقتلنی حتی اخلص من هذا القضاء

- (۱) ثُمَّ اَيْضًا حَاءَ يَدْعُوا يَا عِبِي
كُنِي اِنَّمَا تَمِ اَتَقِي دَاكِ الْعَسَا
(۲) اَنْتَ حِلٌّ فِي دَمِي اَهْرَقَهُ اِنَّمَا
كُنِي دَا عِبِي لَمْ تَنْظُرْ اَنْدَ
(۳) قَلْبَ لَوْ سَدَمَ كُلَّ دَرَّةٍ
اَزِمْتَ فِي كَيْفِهَا الْقَصْدَ لَكَا
(۴) بِمَنْكَ رَاسَ شَعْرِهِ لَا تَقْدَرُ
اِذْ عَاذَكَ الْقَلَمُ الْجَارِي سَحَبَ
- قَتَلِي عَجَلٌ فَخَيْرٌ هُوَ لِي
لَا وَلَا الْوَقْتُ اَقْبَحُ النَّصَا
لَكَ حَلَلْتُ رَضِيتُ بِالْعَنَا
ذَلِكَ الْحَشَرُ الْعَهْوَلُ وَالْعَمَدُ
لَطَحْتُ وَالْحَشَرُ بِالْمَرَّةِ
صَمَمْتُ فِي الرِّمْسِ اَنْ تَهْلِكَا
تَقْطَعُ اَوْ لَكَ عَزْمًا تُكْسِرُ
مَنْ لَ ذَا الْخَطِّ يَهْ قَتَلِي كَتَبُ

افتادن رکابدار در بای علی امیر المؤمنین (ع) کای امیر مرا بکش

و از این بلیه برهان

- (۱) باز آمد کای علی زودم بکش
(۲) می حلال است میکم خونم بریز
(۳) گفتم او هر ذره خونی شود
(۴) یکسر مو از تو نتواند برید
- تا نه بینم آن دم و وقت ترش
تا نه بیند چشم من آن دستخیز
خنجر اندر کف بقصد تو بود
چون قلم بر تو چنین خطی کشید

- (۱) لَكِنِ الْقَمَّ لَكَ اخْلَعْ قَانَا
 مَا لَكَ رَوْحِي وَ مَمْلُوكَ الْبَدَنُ
 (۲) عِنْدِي ذَا الْبَدَنُ لَا اَعْتَبَارُ
 وَالْفَتَى وَابْنُ الْفَتَى لَا فِي بَدَنُ
 (۳) خَنْجِرِي وَالسَّيْفُ رِيحَانُ اَنَا
 وَ مَحَلُّ الرِّيحِ وَ لَا قُحُورُ
 (۴) قَالَتُ لِي الْحَسَنُ عَلَي هَذِهِ الْمَوَاقِفُ
 قَمَّتِي يَحْرُصُ لِلْمَلِكِ الْكَبِيرِ
 بِالشَّيْعِ لَكَ فِي يَوْمِ الْعَمَا
 لَمْ اَكْ اَلْاَمِيرُ نَحْمِي لِي غَمٌّ
 لَهُ اَوْ يَمُرُ حَقِيرُ مُسْتَعَارُ
 اَنَا - وَالْمَرْءُ الْقَرِيدُ فِي الزَّمَنِ
 مَوْتِي صَادُ لِي اَدَى الْاَهْلِ
 وَهُوَ لِي شَرْحُ الصَّوْلِ لَعْنُفَانُ
 قَدْ اَبَادَ لَا لَخُوفٍ وَفَرَقُ (۱)
 ن - نَدُو اَمْلِيكَ وَالْاَمِيرُ

(۱) نسخه ثابته - مر علی دال و ر و ی البدن
 فتی کان بملک و مقام

و ر ا و الموت ابرور لا لعن
 بالحرص او له العاه المرام

- (۱) لیک بی غم شو شعاع بوم
 (۲) پیش من این تن ندارد قیمتی
 (۳) خنجر و شمشیر شد ریحان من
 (۴) آنکه او تن را بدین سان بی کند
 خواجه روحم نه ملوک تنم (۱)
 بی تن خویشم فتی ابن الفتی
 مرگ من شد بزم نرگستان من
 حرص میری و خلافت کی کند

(۱) معاد این بیت ماحر معروف (شعی الاخرین ملدی یعرب عینی هدا فیحسب هذه) مضاف دارد
 مگر اینکه بگوئیم حر مذکور غیر صحت ندارد و علی (ع) هم فرموده است شعاع تو منم ولی این
 داستان در کتب تاریخ و اخبار بدست نشود و ممکن است که مولانا خود یافته باشند

(۱) هُوَ فِي الطَّاهِرِ فِي حُكْمٍ وَحَادٍ

كَيْ طَرِيقَ الْحُكْمِ فِي دَامِ أَمْرٍ

(۲) كَيْ لِكُلِّ بَدَنٍ ثَوْبًا يَحِيطُ

كَيْ لِكُلِّ أَحَدٍ مِنْهُ كِتَابٌ

(۳) كَيْ إِلَى الْأَمْرِ رَوْحًا ثَانِيَةً

كَيْ لِجَلِّ الْحُكْمِ يُعْطَى لَشَمْرًا

(۴) فَالْهُ الْأَمْرُ فِي بَدَنٍ الدَّرَجَةِ

فَكُرَّكَ الْمُسْتَوْرَ أَذْذَاكَ يَصِيرُ

(۵) أَصَحَّ يَا ذَا اللَّبِّ وَالظَّنَّ الْقَبِيحَ

أَبْ مَعَ رَوْحٍ لَكَ يَا ذَا اللَّبَابِ

جَدَّ فِي الْمَاطِنِ حَدٌّ يَسْوَاهُ

يَهْدِي - وَالْمَوْزُونَ بِهِمْ وَالْأَطْمَرُ

- وَبِآدَابٍ وَتَدْبِيرٍ يَحِيطُ

يَكْتُبُ - يَهْدِي رَشَادًا وَصَوَابًا

يَسْمَعُ - يُعْطَى صِفَاتًا سَمِيحَةً

مِنْ حَدِيدٍ وَزَيْدٍ الْأَثَرِ

تَنْظُرُ أَنْتَ وَاتَّوَاعَ الْهَمَا

طَاهِرًا كَالْمَذَرِ وَالْمَجْمُ الْمَمِيرِ

لَا تَنْظُرُ دَعَا حَدِّ الْأَرَايِ الصَّامِحِ (۱)

وَاتَّعِظْ فَالْهُ أَذْرَى بِالْصَوَابِ

مَعَكَ ائْتِافُ أَذْرَى بِالْصَوَابِ

(۱) نَسْخَةُ ثَانِيَةٍ - لَا تَنْظُرُ السَّوْءَ يَا رَبَّ اللَّبَابِ

الظَّاهِرُ أَنَّهُ يَرِدُ بِهَذَا السَّوْءِ عَلَى الشَّيْءِ الْعَائِسِ بِهِ (ع) نَاسِخِ الْأَمْرِ تَقَرُّ لِعُضُوفِهِ وَهُوَ

خَلِيفَةُ اللَّهِ الْعَقْدُ -

تَا امیرانرا نماید راه حکم

تَا نویسد او بهر کس نامه ای

تَا دهد نخل خلافت را نمر

فکرت پنهانیت گردد هیان

باخود T والله اعلم بالصواب

(۱) او بظاهر کوشد اندر جاه و حکم

(۲) تا بیاراید بهر تن جامه ای

(۳) تا امیری را دهد جان دگر

(۴) میری او بینی اندر آن جهان

(۵) هین گمان به میر ای فولیب

فی بیان ان فتح الرسول (ص) مکه و غیرها لم یکن لمحمة الدنيا

لا نه قل (الدبا حیفه و طلابها کلاب) (۱)

- (۱) وَلِفَتْحِ مَكَّةَ كَانَ الْمَصِيبُ
الْمَسِي بِمِثْلِ هَذَا وَالْتَعَبُ
فَمَسَى بِالْعَجَبِ لِدُنْيَا أَتَاهُ
وَمَتَى الْمَيْلُ لَهَا فِيهِ عِلْمُ
(۲) فَالْمُنْدَى مِنْ مَحْزَنِ السَّعْيِ الشَّدَادُ
كَانَ يَوْمَ الْأَمْتَحَانِ لِلْوُدَادِ
شَدَّ عَيْنَ الْقَتَبِ عَنْ كُلِّ عَرَبٍ
لَا رَى شَيْئًا سِوَى وَضَلِ الْحَبِيبُ
(۳) طَلَبَ رُؤْيَاهُ مِنْ حُورٍ وَجَانِ
بِمَنْبِ عَدَا صَاقَتْ بِأَمْكُنِ (۱)
كُلَّ آفَاقِ السَّمَوَاتِ الْمَسِي
سَمِعَهُ الْعَدَدُ عَنْ كَرِهِ
(۴) كُلِّ أَهْلِ الْقُدْسِ فِي رَبِّهِ الْخَبِيرِ
لَهُ حَدًّا وَقَعُوا فِي أَعْرَافِهِ
يَا مَاءَ مَنْ وَسِيفٍ فِي نَثَرِهِ
وَقَعُوا بِرُحُونِ قَبْضِ رَهْ

(۱) ن كان دمر الهي وهو (يا ايها لسي حاهد الكور والمسلمين و عظماءهم)

فتح طالبين پيغمبر (ص) مکه را و فتح مکه را حجت دومنی مالک دنیوی فردی

چون فرموده است (الدبا حیفه و طلابها کلاب) بلکه نامر حدائی بود

- (۱) چون پیغمبر فتح مکه هم
کی بود در حب دنیا مهم
(۲) آنکه او از محزون هوای آسمان
چشمش بر پشته روز امتحان
(۳) از بی طایره او حور و جان
پر شد آفاق هر همت آسمان
(۴) قدسیان افتاده بر خاک رهش
صد چو یوسف اوقنداره در چش

(۱) دیمت آنمسه بن حله
 غیر مخصوصه نه لایر کان
 ۲ قص الا حلال الحق اعد
 به آل حق یتمه مدو
 ۳ فل مهلا حق ما مع امر
 سکران کان بصاع و
 (۴) اذ انی محرو افلاک عقول
 (۵) فاد ما مکة مدا عراق
 ریدی و اجرب ایا و

هل هو من عشقه أو میده
 زافهی لغرض جاء الا متحان
 اتملی فی وصفه اللب یحیر
 طریق الرحب عنه اسعدوا
 لا کمن اربع استین مر (۱)
 سکران دلساع هب لطفه سحر
 کحیر دان من عین الرسول
 عمده و الشام حسی الاشتیاق
 و اتملی و العباد ویه تطیب

(۱) ی علی حدة الحدیث الا به مع صریح من عن معنوسا و سب کالراغ
 والحق را الى ای التی و لجمعة من الداء و شعور الحق البلون لا کون و سب کالخلق عشمین
 دهره لسیه

(۱) خویشتن آواسته از بهر او
 (۲) آن چنان برگشته از اجلال حق
 (لا یسم فینا لی مرسل
 (۳) گفت ما زانیم همچون زاغ نی
 (۴) چو سکه متحرکهای افلاک عقول
 (۵) پس چه باشد مکه و شرم و عری

خود ورا پروای غیر دوست کو
 کاندرو هم ره نیابد آل حق
 و اشد و الروح ایضا ما عقنو (۱)
 مست صباغیم و مست باغ بی
 چون خسی آمد بر چشم رسول
 که شاید او فیرد و اشتیاق

(۱) اشاره ام الحدیث (لی مع الله و لا یسعی فیه ملک مقرب و لا یسر فی من حیث
 لقین و الشعمی و لا اسمعها من جهة کونی ب مرصلا فلزم ان یسوها من حیث کونهم فی مقام
 العناء باله

(۱) ذَالِكَ الظَّنَّ الَّذِي فِيهِ الضَمِيرُ
إِذْ هُوَ بِالتَّجْهِيلِ وَالْإِعْرَاضِ يَقِيسُ
(۲) فَمِنْ الْمُنْطَرِقَةِ الصُّفْرَاءُ إِنْ
كُلَّ نُورِ الشَّمْسِ بِأَهْدَا تَجِدُ
(۳) ذَا الزَّحَاجِ الْأَسْوَدَ وَالْأَصْفَرَ
كَبَى بِهِ الْقَمَرُ تَكُونُ وَالْقُبَارُ
(۴) فَمُنَارُ فَارِسِ الرَّاسِ رَقَعَ
رَحْلُ الْحَقِّ تَصَوَّرَتْ الْمَاسُ
(۵) نَظَرَ بَلِيسَ لَقَدَرٍ مِنْ حَسَدٍ
كَيْفَ يَرْدَادُ عَلَيَّ وَالْحَسَدُ
(۶) أَنْتَ مَا دُمْتَ الْأَعْرَاءُ الْمَشْرِ
كَانَ مِيراثًا لِأَبْلِيسَ وَصَلَ

(۱) رای ابلیس لعیار و هو، نعم و البشره

الْقَبِيحَ يَعْمَلُ مِنْهُ يَصِيرُ
لَهُ فِعْلُ الْغَيْرِ بِالرَّأْيِ الْقَبِيحِ
نَضْمُ الْبَسْرِ وَمِنْهَا تَسْمَنُ
أَصْفَرًا بَانَ وَهَكَذَا تَمَّ تَرَدُّ
إِكْسَرُ الْأَبْضِ خُذْ وَالْأَتُورَا
مَائِرًا وَالْقَلِيلُ تَدْرِي وَالنَّهَارُ
وَالْعَمَارُ أَنْتَ مِنْ دُونِ وَرَمٍ
أَنْتَ مِنْ شَيْءٍ تَأْكُلُ وَالْبَلِيسُ
قَالَ قَرَعَ الْبَطِينُ هَذَا مِنْ زَهْدٍ (۱)
يَا نَسَارِي لَا أَطْلُبُ التَّهْمِينَ
تَنْظُرُ أَعْلَمُ أَنَّ لَكَ هَذَا النَّظَرَ
لَكَ مَا فِيهِ أَتَى فَيْكَ حَصَلَ

کو قیاس از چهل و حرم خود کند
زرد بینی جمله نور آفتاب
تاشناسی گردد را و مرد را
گردد را تو مرد حق پنداشته
چون فزاید بر من آتش جبین
دافکه میراث بلیس است آن نظر

(۱) آن گمان بروی ضمیر بد کند
(۲) زابگینه زرد چون سلازی نقاب
(۳) بشکن آن شیشه کبود و زرد را
(۴) گردد فارسی کرد سر افراشته
(۵) گردد بد ابلیس و گفت این فرع طین
(۶) تا تو می بینی عزیزانرا بشر

(۱) أَنْتَ لَا تَهْتَدِ إِلَّا بِالْوَلَدِ

وَلَدَتْ مِيرَاثَ ذَا الْكَلْبِ الْكَلْبِ

(۲) تَلَسْتُ كَلْبًا أَسَدُ الْحَقِّ أَنَا

أَسَدُ الْحَقِّ الْمَدِّي لَصُورِهِ قَدْ

(۳) أَسَدٌ لَدُنَا لَصِيدٌ وَرَدِي

أَسَدٌ أَحْمَدِي بِعَفْوِي وَعَدَاةُ

(۴) فِي التَّوَجُّودِ أَذْهُو لَفٍ وَحُودِ

كَأَفْرَاشٍ حُرِّقَ مِنْهُ أَوْ حُودِ

(۵) صَارَ حَبِّ لَمُوبِ صَوْفٍ صَدِيقِي

حَيْثُ أَنَّ النَّفْسَ ذَا الْإِلَهُودِ

(۶) قَالَ فِي الْقُرْآنِ يَا قَوْمَ الْيَهُودِ

صَارَ مَوْتُ لَصَادِقِي لَا تَرِ

يَا عَمُودَ لَمْ تَكُ بِالْحَسَدِ

كَيْفَ حَاءُ وَعَيْثُ قَدْ عَسَ

عِنْدَ الْحَقِّ بِهِ تَهْوَى لَمَدِ

تَرَكْ مِنْهَا نَجِي حَتَّى لَا يَدُ

طَلَبَ لِمَعَانِي شَوْقًا عَدِي

طَلَبَ رَادِ أَسْهَلًا وَدَعَا..

ظُرُ وَانْحَطْ لَأَفِي وَأَسْمُودِ

وَرَى إِلَهُ عَدِي الْأَلْفَ الْوَدُودِ

وَبِهِ كَانُوا الْهَدَاةُ الْوَأَثَقِينَ (۱)

أَمْتَحَانًا كَانَ مِنْهُمْ بِالْجُودِ

مِنْ لَكُمْ رَأَى الْعُنَادُ وَالْجُودِ

لَهُمْ كَثُرَ وَرَجَحَ مُدَحَّرِ

(۱) قال تعالى (يا ايها الذين آمنوا ان رعبكم كما اولى الله من دون الله منكم ولا يضرهم ولا يضرهم ولا يضرهم ولا يضرهم)

پس تو میراث آن سگ چون رسید

شیر حق آنست که صورت پرست

شیر مولی جوید آزادی و برگ

همچو پروانه بسوزاند وجود

که جهودانرا بد آن دم امتحان

صادقانرا مرگ باشد گنج و سود

(۱) گر نه فرزند بلیسی ای عنید

(۲) من نیم سگ شیر حقم حق پرست

(۳) شیر دنیا جوید اشکاری و مرگ

(۴) چونکه اندر مرگ بند صد وجود

(۵) شد هوای مرگ طوق صادقان

(۶) خدایی فرمود کای قوم یهود

- (۱) مِثْلَمَا قَدْ كَانَ فِي هُنِي الدَّنَا
كَانَ حُبُّ لَمُوتٍ عِنْدَ الصَّادِقِينَ
(۲) يَا يَهُودُ حَقُّ نَامُوسِ كِتَابِ
أَجْمَلُوا هَذَا التَّمَنِّي فِي اللِّسَانِ
(۳) قَيْهُودِي لَهُ هَذَا الْقَدَرُ
عِنْدَمَا أَحْمَدُ كَانَ دَا الْعَمَةِ
(۴) قَالَ لَوْ أَحْرَقَهُ حَبَا هَالِاسَانِ
قَيْهُودِي يَذَاتِ فِي الدَّنَا
(۵) فَالْيَهُودُ لِمَالِ اعْطَوْا وَتَخْرُجْ
يَا سَرَاخُ لَكُونِ لَا تَقْصَحْ
- حُبُّ تَقَرُّ وَ تَرَوِي وَ هُنَا
أَحْسَنُ مِنْهُ عِلْمٌ وَ يَقِينُ
وَعِبَادٌ مِنَ الْحَقِّ بِكُمْ
لَكُمْ وَاطْلُبُوا الْمَوْتَ رِمَانِ
لَمْ يَكْ مِنْ طَائِفَةٍ مَا قَدْ ذَكَرُ
رَفَعِ وَ انْمُوتْ حُبُّ وَالْأَلَمِ
وَذَا التَّكْبِيرُ دَوَا بَالِيَسَانِ (۱)
مَا بَقِيَ قَطُّ لَهْمَ عَمِّ الْعَنَاءِ
وَلَهُ قَالُوا اصْطَهَدَا وَ ارْعَانِ
سَدَلْ مَا كَمَا مَرَّ

(۱) اشاره الى لعديت الشرف او سموا الموت حسن گل اسان بر همه موت مکنایه ولاستی

یهودی علی وجه لایس

- (۱) همچنان که آرزوی سود هست
(۲) ای یهودین بهر ناموس کسان
(۳) يك یهودی اینقدر زهره نداشت
(۴) گفت اگر دانند آرا بر زبان
(۵) ای یهودان مال بردید و خراج
- آرزوی مرگ بر من زان به است
بگفرا نید این تمنا بر زبان
چون محمد این علم را بر فراشت
يك یهودی خود نماند در جهان
که مکن رسوا تو ملوا ای سراج

(۱) قَبِلُوا الْجِزْيَةَ وَازْدَادُوا فِرْحًا

هَكَذَا وَاللَّهُ أَدْرَى دَارَ شَاد

(۲) ذَا الْكَلَامِ لَا ظُهُورَ لِإِنْشَادِ

يَدُكَ يَا دَا أُعْطِي أَذْ نَطَرَتْ

(۳) إِيَّتِي مِنْ مَزْبَلَةِ الرُّوضَةِ

أَذْ رَأَيْتَ فِي الظُّلَامِ الْمَشْعَلَةَ

(۴) فَلَا مَكْثَ سَرِيحًا قَدَمَا

وَلَا قَمَرِ أَسْمَاءِ أَرَمَ

۵ فَلَا حِلَّ لِلَّهِ أَنْ يَصْنَعَهُ قُلْ

يَا فَتَى دَا اشرحْ فَايَنِي قُلْ

أَذْ لَهْمُ فِي ذَالِكَ لَطْمًا سَمَحُ

وَهُوَ الْأَعْلَمُ مِنَّا بِالْإِسْدَادِ

أَيْتِمَ سَارِ بَدَى نَحْوِ سَوَاهِ

عَنْكَ الْمَحْنُوبِ فِيهِ بَصُرَتْ

فِي زَهْوٍ وَوَرْدٍ غَضَّةٌ

وَسَمِعَتْ فِي الْبِيَّاحِ الْهَلَهَلَةَ

ضَعَّ وَ مِنْ ذِي الْبُيُوتِ زَاوَتْ ظُلْمًا

أَتَتْ وَاشْتَبَا الْعَلَّةُ مِنْ دَا الْأَصْرَمَ (۱)

حَرَمَهُ وَالْكَفَّ عَنْهُ بِالْمَثَالِ

لَهُ وَالتَّفْصِيلُ عِنْدِي أَجْمَلُ

(۱) نسخه نایه - آت واشتبا العلة من دَا الصرم

همچنان والله اعلم بالرشار

دست بامن ده چو چشمت دوست دید

چونکه در طلعت بدیدی مشعله

زین چه بی بن سوی باغ ارم

شرح کن این را ویندیرم فتی

(۱) جزیه بپذیرفتند و میبودند شاد

(۲) این سخن را نیست پایانی بدیده

(۳) انسر آ در گلستان از مزبله

(۴) بی توقف رودتر در به قدم

(۵) هم تیردش گفت از بهر خدا

فی بیان قول الامام علی (ع) فی الحرب لقربینه و محاربه لما
بصفت فی وجهی من الحال الواقع مک اضطرت و سسه لم یبق عمل الاخلاص
واختلط الغرض (۱)

- (۱) قَامِرُ الْمُؤْمِنِينَ بِالْجَوَابِ قَالَ مَنْ لَطِيفٌ لَدَيْكَ الشَّابُّ
أَنْ يَوْقِتَ الْحَرْبُ ذَاكَ يَا بَظْلُ حَيْثُ مِنْهُ الْجَاشُّ هَاجَ لِلْعَمَلِ
(۲) أَذْ عَلَيَّ وَجْهِي بَصَفَتْ مِنْ غَضَبٍ بَعْسِي حَاشَتْ أَيْ قَلْبُ اضْطَرَبَ
خُلُقِي الْعَادِي قَهْرًا غَيْرًا صَفْوٌ رُوحِي "مَنْ عَنَا قَدْ كِيدَرَا"
(۳) نَصْفُهُ لِلْحَيِّ صَارَ لِلْمَوْتِ نَصْفُهُ الْآخِرُ وَالْعَزْمُ التَّوَيُّ
أَذْ لَشَغْلِ اللَّهِ وَالْحَقُّ الْمَسْتُ اتَّ لَلْحَقِّ بِكَ الْحَقُّ حَقِيقُ
(۴) أَنْتَ نَفْسٌ أَبَدُ الْمَوْتِ تَبْقَى عَدَمًا مَحْضًا لَكَ الْوَصْفُ فَنِي

(۱) ومنع فلتك ولو املكك ذك الوقت لزم ان لا يوجد رصده فله ساقى (دل احمد لاجلاس
سر بين الله ومن احد لاجله مدد بكنه ولا شطط وعنده وروى محمد)

گفت امير المؤمنين با قرين خود چون خدو انداختی در روى من نفس من جنيد
واحلاص عمل نماید مانع گشتن تو آن شد

- (۱) گفت امير المؤمنين با آن جوان که بهنگام سرد اى بهلوان
(۲) چون خدو انداختى بر روى من نفس جنيد و تبه شد خوى من
(۳) نيم بهر حق شد و بسى هوا شرکت اندر کار حق نمود روا
(۴) تو نگارنده کف موبستى آن حق کرده من بسنى

(۱) فَأَمِرَ الْحَقُّ نَقْشَ الْحَقِّ أَنْتَ
وَعَلَى صَافِي الْأَرْحَاحِ الْحَبِيبِ
(۲) فَأَلْحَوْسِي لَدَا أَمَّا أَسْمَعُ
طَاهِرٍ حَتَّى لَهُ الرِّبَارُ قَدْ
(۳) قَالَ كُنْتُ أَعْرَسُ نَدْرَ الْخَفَا
أَنَا تَوْعَا آخِرًا كُنْتُ أَرَاكَ
(۴) أَنْتَ بِمِرَانِ امْنِ الْخَلْقِ كَانِ
تَلِ لِسَانِ كُلِّ مِيزَانٍ يَفْقَدُ
(۵) أَنْتَ أَصْبَى وَرِقَوْمِي لِمُحَمَّدٍ
أَنْتَ نُورٌ شَمْعُ دِينِي وَالنَّسَا
(۶) أَنَا عَبْدُ ذَلِكَ الْإِصْبَاحِ مَنْ
دَاكَ مَنْ يَصْبَحُكَ أَرَاهِي قُلْ

(۱) نقش حق و تو بلر حق شکی
(۲) گبر این بشنید و نوی شد پدید
(۳) گفت من تنم جفا میکشتم
(۴) تو ترازوی احد خو بوده ای
(۵) تو تبار و اصل خویشم بوده ای
(۶) من غلام آن چراغ چشم جو

أَكْرَ أَرْعَاهُ بِكُلِّ مَا قَعَلْتُ
الْحَبِيبِ الْحَجَرِ أَضْرَبُ لَا تَحِيبُ
شَبَّ فِي قَلْبِهِ نُورٌ وَلَمْعُ
وَصَلَ مِنْ وَسْطِهِ حَدٌّ وَقَدْ
أَنَا لَا أَرَعِي إِحْفَاطًا وَوَفَا
وَإِظْنُ.. لَسْتُ أَهْرِي مَا عَرَاكَ..
لَهُ خَلْقُ اللَّهِ فِي ذَالِكَ بَانَ
يُقَسِّمُ مَا شَاءَ مِنْ أَلْطَفٍ وَفَصْلٍ..
كُنْتُ وَالْحَضَرِ الْأَكْبَرِ الْكَبِيرِ
وَحَيَاتِي وَسُرُورِي وَالْهَنَا
يَطْلُبُ الْقَيْنَ لِلنُّورِ بِهِ مَنْ
مَنْهُ نُورًا عِنْدَهُ النُّورُ خَيْلُ

بر رجاچه دوست سنگ دوسترن
دردل او تا که زناری برید
من ترا نوعی دگر پنداشتم
دل زمانه هر ترازو بوده ای
تو غرورغ شمع کیشم بوده ای
که چراغت روشنی پسرمت رو (۱)

(۱) أَنَا عِنْدَ مَوْجِ ذِيكَ الْقِيَابِ

مَنْ لِهَذَا الْخَوْهَرِ الْفَرْدِ الْمُسَيَّبِ

(۲) أَقْرِصْ لِيَدَيَّ عَلَى وَدَّ

أَنَا فِي الْإِثْرِ رَأَيْتُ وَأَمْسَ

(۳) قُرْبِ حَمِيسٍ أَمْرًا مِنْ قَوْمِهِ

جَانِبِ الْيَدَيْنِ هُمْ قَدْ وَجَّهُوا

(۴) فَسَيْفِ الْجَنَمِ عَنْ كَتِفِ عَدُوِّ

هُوَ كَمْ حَقِّي مِنْ سَيْفِ شَرِّ

(۵) أَرْسَفَ الْحَلَمُ مِنْ سَيْفِ جَدِّ

بَلْ هُوَ بِالْفَقْرِ زَادَ عَلَى

مَنْ مَوْجِ نَوْرِهِ يَرْوِي السَّحَابَ

مَنْهُ فِي الْعَالَمِ يَنْدِي وَيَسِي

نِعْمَتِ عَيْنِي بِكَ زِدْتُ هُنَا

مَاكَ نَاجِ الشُّرُفِ فَخَرِ الرُّمَى

كَلَّمْتُمْ مِنْ شَغَبٍ فِي يَوْمِهِ

وَجْهَهُمُ وَالْعَمْرُ فِيهِ تَوَهَّوْا

يَلُودِي فِي الْقَضِيبِ وَالْجُدَّةِ

يَنْ مِنْ حَصَى نَمَادَهَبِ دَرِي (۱)

كَانَ مَصِي وَعَيْنُهُ كَمْ رَدَّ

مَاةَ حَبَشٍ إِيَّاهُمْ فِي الدَّلَا

(۱) اراد بكلمة خلق في الاصل العلقوم -

کو چین گوهر برآرد نو ظهور

مر ترا دیدم سر افراز ز من

عاشقانه سوی دین کردم رو

واحرید از تبع چندین خلق را

بل ز صد لشکر ظفر انگیز تر

(۱) من علام موج آل دویای نور

(۲) عرضه کن بر من شهادت را که من

(۳) قرب پنجه کس ز خویش و قوم او

(۴) او تیغ حلم چندین خلق را

(۵) تیغ حلم رتبع آهن تیر بر

- (۱) بِإِذَا مَا أَخْضَرُ كَالْمَعْنَى تَدْنِي
وَأَيُّ مَا انْصَوْرَةَ عَنْ انْخُودُ
(۲) مَثَلُ شَوْلٍ تَحْضِرُ مِنْهُ انْجَبَل
بِمَةِ دَوْفٍ وَكَمْ نَعْمَ غَزِيرَ
(۳) وَلَوْ أَنَّ الْأَخْضَرَارَ ذَهَابًا
عَادَ صَارَ بِمَثَلِ مَا مِنْهُ انْجَبَل
(۴) بِشِدْقِهِ وَانْشَمَةِ وَالْحَمَا
مَثَلُ دَا الْوَرْدِ الْمَرْبِيِّ وَالْأَسْفَ
(۵) فَإِذَا مَا أَخْضَرُ كَالْمَعْنَى تَدْنِي
وَإِذَا مَا صَارَ صُورِيًّا يَكُونُ
- بِأَنَّ لَهُ كَمْ نَعْمَ تَدْنِي
الْأَخْضَرُ وَالْقَضْرُ تَدْنِي وَالصَّدُودُ
أَكَلٌ فِي أَكْبَهْ هُدُ حَصَلُ (۱)
بِهِ مَدَّ الْقَمَرُ مَرَّاحًا يَسِيرَةً
ذَلِكَ مِنْهُ بِبَسَا مَلِيهَا
كَانَ فِي الْقَضْرَاءِ وَالْقَمَرُ أَكَلُ
خَرَقَ وَالْجَسَمُ مِنْهُ انْهَكَ
عَادَ صَيِّفًا وَبِهِ الْقَلْبُ قَلَفُ (۲)
مَثَلُ دَا الشَّوْلِ الَّذِي أَخْضَرُ تَدْنِي
يَا سَا صَادًا صَحِيمَ لَحِيمِ دُونَ

(۱) جاء في لغت الشرف المؤمنون هينون لدون كاحين لام - (۲) و سکن ان تقرأ
کلمة (المربی) بالكسرة مع الياء التحنة

- (۱) مان چو معنی بود حور دوش سود بود
(۲) همچو خار سر کاش میخورد
(۳) چو سکه آن سبزش رفت و دشت گشت
(۴) می دراند کلام و لجنش ای تو بنگ
(۵) مان چون معنی بود آن خلا سبز
- چو سکه صورت گشت اکیرد جعود
راں حورش صد نفع و لذت میرد
چون همان را میخورد اشتر بدشت
کاشچان ورد مربی گشت تیغ
چو سکه صورت شد کون خشک است و گنز (۱)

كُنْتُ فِي دِي الْمَادَةِ وَالْخَلْقِ (۱)
 ذَالِكَ الْخَرْ عَلَى الْمَعْنَى حَصَلَتْ
 أَنْتَ هَذَا الْيَاسَ فِيهِ حَصَلَتْ
 صَارَ مَعَ أَوْصَافِهِ الْقَرِّ الْعَذَابُ
 قَاطِعَ اللَّحْمِ رَدِيئًا دَامَا
 أَحْتَمِي حُلَاوَكُنْ قَدْ الْوَجَلُ
 بِالنَّارِ السَّاطِعِ الْمَعْنَى قُرْ (۲)
 عَنْهُ رَأْسُ الْخَرْ دَوْمًا وَانْبَعِدَ
 صَافِيًا وَاللَّطْفَ فِيهِ يَحْصُلُ
 لَهُ صَفَوًا وَبِهِ الْحُسْنُ يُرِيدُ
 أَصْطَبِرُ فَالْصَّبْرُ مِرْقَاةُ الْأَمَلِ
 - وَآلِيهِ الْأَمْرُ بَدْءٌ وَمُنَابٌ

(۱) أَنْتَ يَا رَبِّ الْوُجُودِ الْآتِقِ
 قَبْلَ هَذِهِ الْحَالَةِ دَوْمًا أَكَلْتُ
 (۲) فَصَلَّى الرَّائِحَةَ تِلْكَ أَكَلْتُ
 بَعْدَ الْمَعْنَى حَلِيطًا الْتَرَبُ
 (۳) عَادَ بِالتَّرَبِّ خَلِيطًا يَاسًا
 أَنْتَ مِنْ هَذَا الْخَشِيشِ يَا جَمَلُ
 (۴) فَالْكَلَامُ الْقَصْفُ حَاءٌ حَيْثُ أَنْ
 عَمَرَ دَا الْمَاءُ صَارَ فَاشْدُدْ
 (۵) كَبِي لَهُ رَبِّهِ أَيْضًا يَحْمِلُ
 فَالْمَدِي كَذَرَهُ أَيْضًا يُمِيدُ
 (۶) بِالنَّارِ الصَّبْرُ يَأْتِي لَا الْعَجَلُ
 أَصْطَبِرُ وَاللَّهُ أَذْرَى بِالصَّوَابِ

(۱) ای امت بپنده ماده من قبل هذه الحالة یا احسان الدین بوجودك لطیف اکت حر کلام
 المعنوی علی وفق العادة القديمة والرائحة الطيبة - (۲) ای صار ماء الکلام الملوث بالنراب بلا
 اعداد الهمی و ماء المعنی انقطع من بشر القلب فصار مطر بشر قلبك اذ لا يجوز الکلام مع التكلف و بلا
 اوصاف رابية

خورده بودی ای وجود بازمین
 بعد ازان کامیخت معنی با نری
 ران گیاه اکنون بیرهیز ای شتر
 آب تیره شد سرچه بند کن
 او که تیره کرد هم صادش کند
 صبر کن والله اعلم بالصواب

(۱) تو بدان عادت کنانرا پیش از این
 (۲) بر همان بو میخوری آن خشک را
 (۳) گشت خلك آمیز و خشک و گوشت پر
 (۴) سخت خاک آلوده میآید سخن
 (۵) تا حدایش باز صاف و خوش کند
 (۶) صبر آرد آرزو را نی شتاب

ثم بعون الله تعالى ونوفيقه طبع الاصل و الترجمة للدكتور الاول من المشوى لمولانا
جلال الدين المنفى عن نسخة خطية بقلم المترجم فى تاريخ ٢٢ من الشهر الفارسى (مردادماه)
سنة ١٣٣٢ شمسية فى ٦٢٤ صحيفة نقاب كبير معطوبة فى مكتبة الكلية (دانشگاه) فى طهران
وتعتار النسخ المطبوعة على النسخة المعطوبة بتعاليق فائدة ومحسنات فى تغيير بعض
الكلمات وغيرها .

طبع ترجمة الدكتور الثانى من المشوى مستمر على سوق طبع ترجمة الدكتور الاول منه
و اول الاصل والترجمة -

مدتى ابن مشوى تأخر شد	مهلتى نابىنى ناخون شير شد
مُدَّةُ أَحْرَ هَذَا أَهْمِيَّوِي	وَأَكْمَبُ الصَّيْقَلِي الْمَعْنَوِي
تَلَزَمَ الْمَهْلَةُ وَالصَّيْرَ زَمَنُ	لِبَصِيرِ الدَّمِ فِي السَّيِّئِ الْمُسْنُ

دائرة معارف الشيعة الاثني عشرية

ایران

- راجع بمقائد و افکار و ادوار سیاسی و دینی و تاریخ بلاد و ممالک و آثار ادبی و مادی و شرح حال مردمان باطنی و ظاهری و کسانهای خاص و چایب از آغاز تشکیل این مرله تا عصر حاضر با تفسیر طرر و روش مطابق اصول علمی تألیف و مرور کفک و مسجید که در حدود چهل سال موالی از کسانهای عراق و ایران و هندوستان و غیرها با مراران کجکوی گردآوری شده است

دو مجزده از هشت مجزده که تمام کذاب است اشیراً منتشر شده است
جزء اول از حرف الف تا الف و معث (حروف تهجی و الفبای پارسی) تا پایان حرف الب با ث و کلمه (اثنی عشریه) -
جزء دوم از حرف الف تا جیم و کسه (أحالة السؤال) تا پایان حرف الف با هین و کلمه (ا هین) -

فهرس مختصر شرح حال مولانا و تصاويره

ابوه بهاء الدين ولد	٢٥١	التصاوير
شمس الدين السررى	٦-٣	تصوير مولانا - اول الكتاب
حمام الدين چدى	٧	مسودة شمس الدين السررى ٣
صلاح الدين رركوب	٨	البقرة لسوية لشمس الدين ٦
مولانا - مولده ونسبه	٩	لباد مولانا ٩
تحصيله	٩-١٠	الفلسفات الليلية لمولانا ١٠
وعظه وارشاده و ملاقاته مع شمس الدين ١٠	١٠	نادى اعمار الرقص للصوفية ١١
تركه الوعظ	١١	الغزة الحصراء لسوية لمولانا ١٦
صورته وسيرته	١١-١٢	اثوب المسوب لسلطان ولد ١٧
آثار مولانا - المشوى وشرو ١٢-١٣	١٣	بهاء الدين ولد چلبى حاتمة خلفاء
عدة آيات دفاتر المشوى	١٣	بيت مولانا نفسه ١٨
الملحقات للمشوى واحلاف لسح ١٣-١٤		
الشروح والمالبق على المشوى ١٤-١٥		
قراء المشوى	١٥	
ومن آثار مولانا	١٥-١٦	
وفات مولانا ومدفنه	١٦	
سلطان ولد بن مولانا	١٧	
أبناء سلطان ولد	١٧	

المصادر - اهمها - المقدمة المرسدة من كتاب جواهر الاسرار و شرح المشوى - المقدمة من كتاب
 الهج اقوى و مسامب اندر عين الاملاك و روحية اس مطروقة و تدكره مع افليم لامين احمد الرادى وستان
 السباحة لزين العابدين الشروانى و جمع القصائد لهدايت و معدة نسخة لك، مور و ملقطات من
 عدة كتب مسوعة عرسة و فارسية و شرح حال مولانا و منها مقدمة مختصر النسخة المطبوعة اخيراً
 في طهران من غزلياته في شمس الدين السرى -

فهرست ترجمه دفتر الاول من المثنوی

رقم الصفحة

- ۱۸-۱ شرح حال مختصر مولانا و تصاویر
- (۱) مقدمة المترجم
- (۵) (۲) آیات للمترجم فی الباطن والظاهر
- (۶) (۳) آیات للمترجم فی مديح المثنوی و باطنه
- (۱) (۴) ترجمة ايلت من المثنوی فی مديح المثنوی
- (۲) (۵) مقدمة الناظم مع شرحها
- (۱) (۶) مطلع دفتر الاول
- (۱۲) (۷) حديث عشق السلطان الامة وحديث الصانع والاطباء
- (۱۷) (۸) صغر الاطباء عن معالجة الامة وتوسل السلطان بسده السلطان الحقيقي
- (۲۳) (۹) طلب التوفيق للادب ورعايته و مساوي تركه
- (۲۶) (۱۰) ملاقات السلطان للطيب الميبي الذي رآه في منامه وشر قدمه عليه
- (۲۷) (۱۱) احضار السلطان الطيب القبي على رأس المريض

فهرست ترجمه دفتر اول از مثنوی

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) مقدمه مترجم
- (۲) آیاتی از مترجم در توصیف دو طریق طاهر و باطن
- (۳) آیاتی از مترجم در مدح مثنوی مولانا
- (۴) ترجمه آیاتی از مثنوی در مدح مثنوی
- (۵) مقدمه ناظم با شرحش
- (۶) مطلع دفتر اول
- (۷) حکایت عاشق شدن پادشاه بر کنیزک و خریدن او آن کنیزک را و بیمار شدن کنیزک و درمان بیماری او
- (۸) عاجز شدن شدن طبیب از معالجه کنیزک و صاهر شدن بر پادشاه و روی آوردن او بدرگاه پادشاه حقیقی
- (۹) درخواستن توفیق ادب و خلعت بی ادبی
- (۱۰) ملاقات پادشاه با طبیب الهی که درخواست دیده بود
- (۱۱) بردن پادشاه طبیب عیبی را بر سر بیمار

فهرس ترجمه دفتر الاول من المشوى

رقم الصفحة

- (۱) طلب الطيب من السلطان تغلبة البيت لاستعلام حالة الامة (۳۷)
- (۲) وقوف دالك الولي وهو الطيب الالهى على مرس الجارية وعمره على السلطان (۴۴)
- (۳) ارسال السلطان الرسل الى سمرقند لاحضار الصائغ (۴۶)
- (۴) فى بيان ان قتل الرجل الصائغ كان باشارة الهبة لا بجمال باطل (۵۱)
- (۵) حكاية الرجل البقل و اراقة البغاء الدهن فى الدكان (۵۲)
- (۶) فى بيان افرق بين المحق و المدعى و المعق و السطل (۷۰)
- (۷) قصة سلطان اليهود اللئى كان يقتل المصارى تعصا و حكاية دالك الاستاد والتمبلة (۷۱)
- (۸) حكاية وزير لسلطان ومكره فى نشئت النصارى (۷۴)
- (۹) تدير التليس له مع المصارى و مكره لهم (۷۵)
- (۱۰) تجمع امصارى حول الوزير ومفاوضتهم معه بالسر (۷۹)
- (۱۱) متابعة النصارى للوزير (۸۱)
- (۱۲) تمثيل الرجل لعارف وتفسير آية (ان الله يتولى الاغس حيمونها) (۸۶)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) خلوت طلبیدن طیب از پادشاه جهت دریافت مرض کبیرک
- (۲) دریافتن آن طیب الهی و فتح کبیرک را
- (۳) مرستادن پادشاه رسولان ب سمرقند در طلب زرگر
- (۴) در بیان آنکه کشتن زرگر با اشاره الهی بود
- (۵) حکایت مرد بقال و دوغن ریختن طوطی
- (۶) در فرق میان محقق و مدعی
- (۷) داستان پادشاه جهودان که نصرانیان را میکشت
- (۸) حکایت وزیر پادشاه و مکر او در تربیق ترسایان
- (۹) تلیس و مکر سلطان با ترسایان
- (۱۰) جمع آمدن نصاری ماوریر و رازگمن او با ایشان
- (۱۱) متابعت کردن نصاری امروزیر
- (۱۲) تمثیل مردعارف و تفسیر آیه (ان الله يتولى الاغس حيمونها)

فهرس ترجمه الدفر الاول من المثنوى

رقم الصفحة

- (١) سؤال الحديعة من ليلي و جوابها له (٨٩)
- (٢) في التحريض على متابعة الولي المرشد (٩٣)
- (٣) في بيان حسد الوزير اليهودي (٩٦)
- (٤) وقوف اولياء الصاري على مكر الوزير (٩٧)
- (٥) رسالة السلطان سرأ الى الوزير المزور (٩٩)
- (٦) في بيان احوال الاساطير الانبياء لعلهم يشاركون (١٠٠)
- (٧) تخليط الوزير في احكام الانجيل ومكره (١٠١)
- (٨) في بيان ان الاختلاف في الصورة و صح لامي لعنيفة (١٠٩)
- (٩) بيان خسارة الوزير في هذا المكر والخدع (١٤١)
- (١٠) مكر الوزير بالعرلة والفاكهة العود، بين لصاري (١٢٠)
- (١١) صد الوزير محبيه واتباعه (١٢٣)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (١) سؤال كردن خبيثه از ليلي و جواب او را
- (٢) در تحريض متابعت ولي مرشد
- (٣) در بيان حسد كردن وزير جهود
- (٤) فهم كردن حاذقان نصاري مكر وزير را
- (٥) پيغام پنهاني شاه بسوي وزير بر تزوير
- (٦) در بيان احوال دوازده سبط نصاري
- (٧) تخليط وزير در احكام انجيل ومكر آن
- (٨) در بيان آنكه اختلاف در صورت و روش است به در حقيقت
- (٩) بيان خسارت وزير در اين خدعه و مكر
- (١٠) مكر كردن وزير و در خلوت نشستن
- (١١) دهم كردن وزير مریدان و اتباع خود را

فهرست ترجمه الدفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) تکرار القول من المریدین بان اکر الخلوۃ
- (۱۲۶)
- (۲) جواب الوزير بانه لا یتروک الخلوۃ
- (۱۲۸)
- (۳) اعتراض المحبین ثابۃ علی فرد الوزير
- (۱۲۹)
- (۴) فی بیان قطع الرعاء للمریدین من رقص الجموع
- (۱۳۸)
- (۵) خدع الوزير الامراء کل فرد منهم بمی نحو خاص
- (۱۳۹)
- (۶) قتل الوزير نفسه فی الخلوۃ
- (۱۴۱)
- (۷) فی بیان ان جشم الانبیاء علی الحق ومصادق قوله لا یفرق من احد من رسله
- (۱۴۴)
- (۸) منازعة الامراء فی ولایة العهد
- (۱۴۸)
- (۹) تعظیم النصاری تحت المصطفی النبی کن مضوراً فی الانجیل
- (۱۵۴)
- (۱۰) حدیث السلطان الاخر فی آئدة دین عیسی
- (۱۵۶)
- (۱۱) فی بیان اصرام سلطان اليهود لدر ووصفه لضم حاء تا لا کن من سجد لهذا الصنم
- (۱۶۱)
- نجی و خلص من النار

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) مکرر گفتن مریدان که حدوث را دشمن
  - (۲) جواب گفتن وزیر که حدوث را بنی شکم
  - (۳) اعتراض کردن مریدان از خلوت وزیر بار دیگر
  - (۴) نومید نکردن وزیر مریدان را در نقص حدوث خود
  - (۵) فریض وزیر امیران را بر یک نوع و طریق خاصی
  - (۶) کشتن وزیر خود را در خلوت از مریدان
  - (۷) در بیان آنکه جمله پیغمبران حقند که لا یفرق بین احد من رسله
  - (۸) منازعت کردن امرا با یکدیگر
  - (۹) تعظیم ترسانان مت مصطفی را که در انجیل بود
  - (۱۰) حکایت پادشاه جهود دیگر که در هک دین عیسی جهل کرد
  - (۱۱) آتش امروختن پادشاه مت در پهلوی آتش نهادن که هر که سجود بکند از آتش
- و هائی باید

فهرس ترجمه الافتر الاول هن العشوى

رقم الصفحة

- (١) احضار السلطان اليهودى امرأة مع طفل لها وقدمه الطفل فى وسط اسار (١٦٥)
- (٢) لقاء الناس انفسهم فى النار طرية وسروراً (١٦٦)
- (٣) بقاء مملوك الرجل اللذى قرأ اسم لى بلاسنهرا، اعوجاً (١٧٠)
- (٤) عتاب سلطان اليهود النار (١٧٢)
- (٥) فى بيان قصة الريح فى عهد هود واهلاكه لقوم عاد (١٧٧)
- (٦) فى بيان طعن وانكار سلطان ليهود وعدم قوله نصيحة الصبح وحواسه من حاشيته و توامه (١٨٠)
- (٧) فى بيان قول جميع الوحوش للاسد بالوكل و ترك السمى (١٨٥)
- (٨) جواب الاسد للوحوش و بيان خاصية الجهد (١٨٦)
- (٩) ترجيح الوحوش ايضاً التوكل على الجهد (١٨٧)
- (١٠) ترجيح الاسد الجهد على التوكل و تسليم (١٨٧)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (١) آوردن پادشاه جهود زبى را با طفل و انداختن او در آتش و سخن آمدن طفل در میان آتش
- (٢) انداختن مردمان خود را در آتش از سر ذوق
- (٣) کژ مایدن دهان آن شخص که نام پیمر را شمع برد
- (٤) عتاب کردن جهود آتش را که چرا نمى سوزى و جواب او
- (٥) قصه هلاک کردن ماد قوم هود (ع)
- (٦) طنز و انکار کردن پادشاه جهود نصیحت ناصحانرا
- (٧) قصه تعجیران و بیان توکل و جهد ترك کردن
- (٨) جواب شیر تعجیرانرا و بیان خاصیت جهد
- (٩) باز ترجیح نهادن تعجیران توکل را بر جهد
- (١٠) باز ترجیح نهادن شیر جهودرا بر توکل و تسلیم

فهرست ترجمه دفتر الاول من المثنوی

رقم الصفحة

- (۱) ترجیح الوحوش ابعاً التوکل علی الجهد والكسب (۱۸۹)
- (۲) بیان لاسد ثاباً ترجیح الجهد علی التوکل (۱۹۱)
- (۳) ترجیح الوحوش ابعاً التوکل علی الجهد والكسب (۱۹۵)
- (۴) فی بیان نظر مردئیل الی دجل و انهرام ذلك الرجل الی دار سلیمان و تقرير ترجیح التوکل علی الجهد و فائدة الجهد (۱۹۶)
- (۵) ترجیح لاسد ابعاً الجهد علی التوکل و فائدة الجهد (۱۹۹)
- (۶) فی بیان تقرير ترجیح الجهد علی التوکل (۲۰۳)
- (۷) اسکار الوحوش علی الارض بتأخیر ارواح نحو الاسد و حواب الارض للوحوش (۲۰۵)
- (۸) جواب الارنب لطائفة الوحوش (۲۰۶)
- (۹) اعتراض الوحوش علی کلام الارض (۲۰۶)
- (۱۰) فی بیان ذکر علم الارض و منافع العلم (۲۱۱)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) بار ترجیح بحدیثان توکل را از جهد و کسب
- (۲) دیگر بار بیان کردن شیر ترجیح جهد بر توکل
- (۳) بار ترجیح بهاد بحدیثان بر توکل را مر جهد
- (۴) مکرر بن عررائیل علیه السلام بر مردی و گریختن دو سرای سلیمان (ع) و تقرير ترجیح توکل بر جهد و کوشش
- (۵) بار ترجیح شیر جهد را بر توکل و فوائد جهد بیان کردن
- (۶) مفرد شدن ترجیح بر توکل
- (۷) نکار کردن بحدیثان بر حرکوش در تأخیر رفتن بر شیر
- (۸) جواب گفتی خرکوش بخجیر را و مهت حواس
- (۹) اعتراض کردن بحدیثان بر حرکوش و جواب خرکوش ایشارا
- (۱۰) ذکر دانش خرکوش و بیان فصیلت و منافع دانش

فهرست ترجمه الفبا از الاول من المثنوی

رقم الصفحة

- (۱) فی بیان طلب الوحوش ایضا من لاریت سر مکره هل هو مقبول ام لا (۲۱۳)
 (۲) فی بیان مع لاریت لطيفة اوحوش عن الاری طلبه (۲۱۴)
 (۳) تهمة مکر الارنب مع الاسد (۲۱۶)
 (۴) سفاهة الاول الواعی للذباب (۲۲۱)
 (۵) غضب الاسد من تأخیر مجئ الارنب (۲۲۳)
 (۶) ایضا فی بیان مکر الارنب وتأخیر الذئب (۲۲۶)
 (۷) ورود الارنب الی الاسد وغضب الاسد (۲۳۶)
 (۸) فی ان غدر الارنب للاسد من التأخیر واضرع به (۲۳۷)
 (۹) فی بیان جواب الاسد للاریت ودمعه مع لاریت احباب اسد عکس صفات اسد
 الفس الامارة (۲۴۱)
 (۱۰) فی بیان قصة الهدد مع سلبه (ع) و بیان ادعاء نقد الاعین اهوره صیرمستورقه (۲۴۵)
 (۱۱) فی بیان طعن الغراب فی الهدد من حسد (۲۴۸)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) باز جستن نخبیران سر و اندیشه خرگوش را
 (۲) پوشیده داشتن خرگوش راز را از نخبیران
 (۳) قصه مکر کردن خرگوش با شیر و سر بردن
 (۴) زیانت تأویل رکیک مکس
 (۵) رنجیدن شیر از دیر آمدن خرگوش
 (۶) هم در بیان مکر خرگوش و تأخیر او در رفتن
 (۷) رسیدن خرگوش بشیر و خشم شیر بروی
 (۸) علیر گفتن خرگوش از تأخیر و لایه کردن آن
 (۹) جواب گفتن شیر از خرگوش را و روان شدن در راه
 (۱۰) قصه سیدان (ع) و همدردی آنکه چون مصائب چشمها بسته شود
 (۱۱) طعمه زدن زاع در دعوی همدرد

حاشیه فارسی که در مثنوی و شرح فارسی دارد میشود

صفحه	سطر	صحتیح
۱۱	۷	مثنوی - بر شکل خیال
۲۹	۵	• - شه بجای حاجیان در پیش رمت
۲۹	۴	• جمله می بداحب صد حد رحم کرد -
۵۵	۵	• نگذار کم -
۵۵	۵	• دور حسی
۵۵	۶	• - نیم جان بستاند
۵۶	۶	• - فهر جو
۵۶	۲	• - شاد کام
۵۶	۳	• - قیاس از خویش
۵۶	۳	• - دور دور افتاده
۵۶	۴	• - مشنر آ
۵۹	۲	• - شسته به -
۵۹	۳	• - کی آید
۷۵	۴	• - گفت ای شه گوش و دستم را ببر -
۹۶	۵	هر که ویش ست ی بیی بود بوی آن نویست کان دینی بود
		این بیت، ترجمه مصرع او و در افتاده است و در فهرست شده های دوم ترجمه ذکر شده است
۹۶	۴	مثنوی - شماره (۶) لازم است
۹۶	۷	• شماره (۷) لازم است
۱۰۳	۴	در کمی گفته که عز و قدرت نگذر و از هر چه اندر مکریت
		در شرح بحر العلوم گفته شد شرح بالحق شدن این بیت اتفاق دارد
۱۰۹	۴	حاشیه فارسی این بیت (جمله صد و یک ازین خم صفا گفته چون ص ۱۰۰ در پانان حاشیه عربی صفحه بعدی (۱۱۰) آمده است اوش در غالب نسخه ها چنین است

صحیح ادلای که در مشنوی و شرح فارسی نذرت میشود

صفحہ	سطر	صحیح
۱۱۷	۲	حاشیہ فارسی (و چون در شومی فعل زور رد گشته و توبہ کرده از شومی فعل مسخ شده ستاره و ہرہ تبدیل شدہ - مشنوی - تاسکفت و گوی بیداری اندری -
۱۲۴	۲	۱ - نم - نمط مصطفی کہ در اجل بود - (افندہ است)
۱۵۴	۵	این صبیب را محرم آمد عقل ما -
۱۷۶	۱	۱ - (سخنہ البہج و بد خلق) بہ سخنہای دوم عربی و جوع شود
۱۹۷	۶	۱ - کس مسلمان و بحشم از چہ سبب حاشیہ - کہ از سلب قدرت باشد -
۱۹۸	۳	۱ - ہون مفتوحہ و بای فارسی -
۲۲۰	۱	مسنوی - شاح و برگ از حس خود آرد شد -
۲۶۸	۱	حاشیہ - وانکہ خرق است در حق در خیال آورد -
۲۷۴	۴	۱ - مشنوی - ہر کور -
۳۵۸	۴	۱ - و رنگ کی خالی بود از قیل و قال -
۳۶۹	۲	در مقام سر کہ گئی ہم الادام
۴۹۹	۱	مشرف و اہل قلم
۵۱۵	۱۵	تا نقوش ہشت جنت نائت
۵۴۴	۳	۱ - حامد و خود را چہ اور شتہ را کہ و محمول رہ پند شتہ (۱)
۶۶۵	۳	۱ - ہس ملایک را چہ و ہان بار دان - ما ہر سخنہ و ہر اہم -
۷۳۸	۲	۱ - بہ سخنہ دوم ترجمہ جوع شود -
۷۶۶	۶	۱ - مشنوی - دان صمصم تا کہ توتاب آوری -
۷۷۰	۲	۱ - اشد گوا -

(۱) معنای این بیت تلمیح است تا بہ شریعہ (بہمدون اورا ہم عنی ظہور ہم) یعنی لذاتند بیویہ را مانند ہر کوب خود صاحبہ و بر آنہا مرامند تا عالیہ ترین رتبہ رسو در حقیقت در روز فیہمت این پنداشت بار گون میشود و حامل آنہا جوہد شد -

صحيح الاخلاط الرافدة في الترجمة وشرح العربي

رقم الصفحة	المطبعة الصحيح	
١٠	٨	- من شرح مولانا - انه بقي بعد وفاة آية
١٣	٢	- الدفاتر الخمسة الأخر
٢		- من موصفه مترجمه من ١٧ من - في لاف في سي اميدول
٢	١٤	- لا فقيهه تحريه
٢	٨	- من شرح في كتب لفردي
١٦	١	- ال كنز تشر في و لدر
٤٨	٥	- . . .
٦٠	١	- من حاشيه - حوى كاشى و جبرى
٧٢	٨	- باليواء انت آيا لهما -
٨٢	٤	- طار و اعتناء اللذره لا
٨٨	٦	- فعى ارحبه قيدا طويلا
٩٠	٦	- كل من . . . ق شهر - الحج - طاهر هد سيب يناقص
		مافيه ولا يوجد في نسخة حواهر الاسرار في شرح امشوى
		ولا في بعض نسخ الاخر - والمقصود فيه وفي الايات اللتى

بعد مدحه اليفطة لمير نعلشق اعرف كما في شرح

بحر العلوم

١٠٠ ٨ - في بيان احوال الأسياط

١٢٦ ٣ - دالمكار

١٣٦ ٤ - ابن أبي في الفريضة

١٥٣ ٨ - في صميم الروح

١٥٩ ٨ - من الشرح - وعندئذ تكون الترجمة:

م إلى المريح يمي اعصب لا تمد عصا عنه ذهب

تد عاباً الأخرى عيب كان فمد مادديما حجب

سب شاي من دين من دخل شمس في أول الصفحة

اسي مد هذه الصفحة ١٦٠ وسبب ذلك ركب

الأرقام في تلك الصفحة فيلاحظ بدقة

١٢٧ ١١ احضر ح شاي الله من ذلك وصر على أمشال او ترجمه

مد كوره ساء على ن كامة ريد ا بياء احسنه و سون

كما في نسخة النهج وهي اشتباه

٢٢٨ ٨٩٦ - منها - عنها

رقم الصفحة	السطر - الصحيح
٢٤٧	٦ - ما البدي قل -
٢٥٥	٦ - دي الأتباء -
٢٧٢	١ - كلها نوراً وضوء وسنا
٢٨٧	٦ - ورد القيب لم العتر آتوم -
٣٠٧	٦ - هو خرائي -
٣٤٤	٥ - اذ من قطب ورد مركز ورد مع ووال خنرب وست المذكور بهذا المعنى عبران كلمة الاقطاب فيه على جمع وسوق الكلام بقصى المرديه
٤٠٤	٥ - عن دكاء العود عن فهد الحضر -
٤٢٦	١ - حاشه هـ ابيب د حبه في آخر حاشه ص ح ح ٢٥ ح و ح ان الدنب للشجر نفسه -
٤٧٩	٣ - لم يره شيخه
٥٠٧	٣ - ويؤمن بها الجاهل
٦٤٢	٥ - ومن طريح
٦٤٣	٨ - حطفت القلوب
٦٥١	٢١ - يا إلهي أنت دناء المقام زيه يتروح من فيه الكلام دائه من غير حرف يست و به من دون صوت تست

رقم الصفحة	المطر - الصحيح	
٦٥١	٨ - فَأَحْمَلَاتُ عَدَّتْ بِأَنْسَبِ	
٦٥٧	٧ - وَصَعَ الْبَكْرُ وَعَجَبَ نَفْسِهِ	
٦٦٩	٥ - عُرِيَ قَرْهَ حَسْبِ اتَّعَدَ	
٦٨٢	٢ - الرَّسُولُ	
٦٨٤	- سطر (١) او (٢) من حاشية - رقم ٢١ وحاشيته في السطر الاول لسطر ربع رقم ٣١ او رقم ٣٣ وحاشيته في السطر الرابع للسطر الاول برقم (٣) -	
٦٨٦	٨ - عَرِيَّةٌ - حَارِيَّةٌ	
٧٠٦	٣ - ابْنُ شَيْخِ الْيَسِينِ ذَا الْمَعْنَى الزَّعَمُ قَالَ قَالَمَعْنَى هُوَ اللَّهُ لَمَعْنَى	
٧٢٥	٦ - فَمَعْنَى أَرَاكِي فَدِصْرَتِ رَمْنٍ - وَلِتَرْحَمَهُ الْمَدْكُوبَةُ -	
	عَمِيَّةٌ لَسَجَةٍ سَيِّرَكَ رُوحَ كِيٍّ شَدْرَكِي	
٧٣٤	١ - فَرِحَ آلُ الرُّومِ قَاوَا مِنْ وَلَعٍ -	
٧٥٥	٦ - رِيَّهَا الْقَلْبُ -	
٧٦١	٢ - وَانْمِصِحْ إِنْ قَمِيحِ الرُّوحِ قَدْ -	
٨١٦	٢ - مِنَ الْحَشِيَّةِ عَرِيَّةٌ - وَإِذَا خُلِقَ مِنَ الْحَيَوَانِ كَانُ -	

فهرست، ترجمه دفتر الاول من المشوي

رقم الصفحة

- (۱) می بیان قصه آدم (ع) و در حد القعدة الالهی بصره عن مراعات الهی الصحيح (۲۵۱)
- (۲) سحب الاراب رحله عن الاسد اللدی دعی به فی البئر لما قرر من البئر (۲۵۶)
- (۳) سؤال الاسد من الاراب عن السب فی سحب رحله و تأخره عن انذهاب و جواب الاراب (۲۶۴)
- (۴) نظر لاسد فی الشروزة عکس نفسه و عکس ذلك لاراب (۲۶۶)
- (۵) می بیان تشیر الاراب لطرف طائفة الوحوش بوقوع الاسد فی البئر (۲۷۳)
- (۶) می بیان جمع طائفة الوحوش من قرب لاراب و مدحهم و نوائهم (۲۷۷)
- (۷) صیحة الاراب للوحوش ان لا یخرجوا بیوت لعدو (۲۷۹)
- (۸) تفسیر قول (من عذر جوعه من عروہ قدر حصا من لجهاد الاصر الی الجهاد الاکبر) (۲۸۱)
- (۹) می بیان معشی رسول قیصر روم لی عمر رسالة و رؤیة رسول کرامات عمر (۲۸۵)
- (۱۰) وجد أن رسول الروم عمراً نائماً تحت النخلة (۲۸۸)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) قصة آدم عليه السلام و حسن قصه چشم و دار مراعات صريح بهی و ترك بهی و تأویل
- (۲) پای و پس کشیدن خرگوش از شیر چون نزدیک چاه آمد
- (۳) بر میدن شیر سب پای و پس کشیدن خرگوش را و جواب او
- (۴) نگاه کردن شیر در چاه و دیدن عکس خود و عکس خرگوش
- (۵) مؤده اردن خرگوش بسوی مخجیران که شیر در چاه افتاد
- (۶) جمع شدن مخجیران برد خرگوش و ثنا و مدح گفتن او را
- (۷) پس دیدن خرگوش مخجیران را که از مردن حصم شاد شوند
- ۸ تفسیر رجعا من الجهاد الاصر الی الجهاد الاکبر

(۹) آمدن رسول قیصر روم نزد عمر بر سالت

(۱۰) یافتن رسول قیصر روم عمر را حفته در زیر خرما بن

فهرست ترجمه دفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) معالة عمر الرسول فيصر الروم وسؤال الرسول عمراً (۲۹۲)
- (۲) في بيان اصابة آدم (ع) بك لالة لعنه واصابة الشيطان بدسه الله تعالى (۳۰۳)
- (۳) تمثيل (۳۰۶)
- (۴) تفسير آیه وهو معكم ايما كنتم ويدين ذلك (۳۰۹)
- (۵) في بيان سؤال رسول الروم من عمر عن سبب ابتلاء لارواح في هذا الجسم (۳۱۱)
- (۶) في بيان حديث من اراد أن يجلس مع الله فيجلس مع أهل التصوف (۳۱۵)
- (۷) في بيان قصة الشاعر اللذي ذهب بتجارته الى الهند والسعاه المحبوسة في دمه فالت له وقت دهانه ستم الى هي جميع سقاوت الهند (۳۱۹)
- (۸) في بيان صفة اجتهه طيور العقول المسبوة للاله (۳۲۴)
- (۹) في بيان رؤية الشاعر في صحراء الهند لبقاوت واصل الخمر من سمائه (۳۲۷)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) سخن گه بن عمر و رسول فيصر وسؤال رسول فيصر با عمر
- (۲) اصافت کردن آدم عليه السلام دل خود که در طلب طاعت بهما واصفت کردن انيس بن ماري تعالى که ربي ما اعوتبي
- ( ) تمثيل
- (۴) تفسير آیه وهو معكم ايما كنتم ويدين آن
- (۵) سؤال کردن رسول روم از أمير المؤمنين عمر
- (۶) در بيان حديث من ار دأن يجلس مع الله فيجلس مع أهل لتصوف
- (۷) قصه نزر گانی که هندوستان سخاوت ميرفت و پندام دادن طوطی محبوس بطوطيان هندوستان
- (۸) صفت اولی اجتهه طيور عقول الهی
- (۹) دیدن خواجه نردشت طوطيان را و پندام رسانیدن

فهرست ترجمه دفتر الاول من المشوى

رقم الصفحة

- (۱) فی بیان تفسیر قول فرید الدین عطار ما عاقل لم تنج من مشبهات العس لامرأة الح ۳۳۰
- (۲) فی بیان معصم السجرة لموسی (ع) ما تقول أنت اولا یعنی بعد اام حق ۳۳۲
- (۳) فی بیان قول الشاعر عذر جوعه من اهدت لی اسعاه ماراه ۳۳۸
- (۴) فی بیان اشباع دشت اسعاه حرکه اسموات و موت السقاء فی العفس و نکاه و وح
التاجر عليها ۳۴۶
- (۵) تفسیر قول الحکیم السامی قدس سره ۳۶۲
- (۶) فی معنی قول البی (س) ن سمد میود و لا نعر منه والله اعبر منی و من عر به حرره
الفواش ما طهر منها و ما باطن ۳۶۳
- (۷) فی بیان ارجوع اسی حکایه سید الشاعر ۳۷۴
- (۸) فی بیان جرح الرجل الشاعر السع من العفس و صد ان السماء لفتی هی فی
صورة البيت ۳۷۶
- (۹) وداع السقاء الشاعر و طیرانها ۳۸۰

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) تفسیر قول شیخ فرید الدین عطار
- (۲) تعظیم کردن سحران موسی را که اول توغصا بسداز
- (۳) باز گفتن بدر گان طوطی آنچه در همدوسان دیده
- (۴) شبیدن آن طوطی حرکت آن طوطی را و مردن و بوجه خواجه براو
- (۵) تفسیر قول حکیم سامی
- (۶) در معنی قول پیغمبر (س) اسکه سمد عبور است و من اعبر
- (۷) رجوع حکایت خواجه تاجر
- (۸) بیرون انداختن مرد تاجر طوطی را از قفس او پریدن آن
- (۹) وداع کردن طوطی خواجه را و پریدن آن

فهرست ترجمه الاخر الاول من المثوى

رقم الصفحة

- (۱) فی بیان مصره تعظیم الخلق و لا شهر (۳۸۱)
- (۲) تفسیر ماشاء الله كان وما لم يشأ لم يكن (۳۸۷)
- (۳) تفسیر قول حکیم السنائی قدس سره (۳۹۳)
- (۴) فی بیان حکایه الشیخ المسوب الی الجک می زمان عمر (ص) و ذهاب الی المقابر (۳۹۵)
- (۵) تفسیر من كان لله كان الله له (۴۰۱)
- (۶) فی بیان معنی الحدیث ان لکم فی ايام دهر کم نعمات الا فتمروا بها (۴۰۴)
- (۷) ستوار عائشه من الرسول (ص) بأن قالت یا رسول الله انی لما ذهبت الی طرف المقابر برل المطر لای شئنی ثم تبدل ثبات و جواب (ص) لها
- (۸) تفسیر ایوب لحدیث حکیم السنائی روح الله روحه (۴۲۳)
- (۹) می سان لحدیث اعتمادوا بر الدریع فانه يعمل ما بداکم كما عمل شجار کم لاج (۴۲۶)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) مضرت تعظیم خلق و انگشت نما شدن
- (۲) تفسیر ماشاء الله كان وما لم يشأ لم يكن
- (۳) تفسیر قول حکیم سنائی قدس سره
- (۴) داستان بر چسبی که در عهد عمر از بهر خدود تنائی در گورستان در روز یمنوائی چنگ میزد
- (۵) تفسیر من كان لله كان الله له
- (۶) در معنی حدیث ان لکم فی ايام دهر کم نعمات
- (۷) سوال کردن عائشه از پیغمبر (ص) که باز شد و حمة مبرک تو تر بگشت و جواب او
- (۸) تفسیر بیت حکیم سنائی
- (۹) در حدیث اعتمادوا بر الدریع فانه يعمل ما بداکم كما عمل شجار کم و احتنبوا بر الدریع

فهرست ترجمه دفتر الاول من العشوي

رقم الصفحة

- (۱) سنول عائشة من رسول الله ما يكون سر المضر في هذا اليوم (۴۲۹)
- (۲) بقية قصة الشيخ المضرب في رمل عمر و خلاصه (۴۳۲)
- (۳) قول هات لعمر في مقامه خدمه و من ادب من دال و عصاه لذكر الرحمن الباقى في المقابر (۴۳۸)
- (۴) في بيان اسم الجمع المعروف بالجمعة من رسول الله (س) الخ (۴۴۰)
- (۵) في اظهار لرسول المعجزة لاني حرمه و في يده حبيب الله وشهادة الحصاد بآية رسول الله (س) (۴۵۱)
- (۶) بقية قصة الشيخ المضرب و حرمه لاني هات لعمر (س) (۴۵۹)
- (۷) في بيان رجاء عمر في مضرب من مقامه لاني عمومه لوجود الامور لا عمر و اللذي هو مقام السكر (۴۶۵)
- (۸) تفسير دعا، الملكين اللذين سر لاني كن يوم في اخر احدث (۴۶۷)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) برسيم عائشه که با رسول الله سر بران مروده چه ود (۱)
- (۲) بقية قصه پير چنگي در زمان عمر و مفضل آن (۲)
- (۳) در جواب گفتن هات با عمر که چه در و من امان من مروده که در گورستان حفته است (۳)
- (۴) نالیدن ستون حبابه از عمر و پيغمبر (س) (۴)
- (۵) اظهار معجزة محمد (س) سخن و گواهي دادن سگر بره در دست ابو جهل برسات آنحضرت (۵)

- (۶) بقية قصه پير چنگي و پيغام رسانیدن عمر باو (۶)
- (۷) گردانیدن عمر نظر او را از مقام گريه که هستي است مقام اسعراق (۷)
- (۷) تفسير دعای آن مرسته که هر روز بر سر دراز منادي کند (۷)

فهرست ترجمه دفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) نصیحة رؤساء العرب وتقریرهم بالفرانین مرجاء الرسول (۴۷۰)
- (۲) قصه الحلیة اللدی کان فی کرمه فی زمانه فائقاً علی حاتم الصائی (۴۷۱)
- (۳) حدیث لاعرابی لدرویش وماجره بسب الفقر والدروشة (۴۷۵)
- (۴) فی بیان غرور المریدین المحتاجین الارشاد وضمیمه فی المدعیس انهم سبکون الحج (۴۷۹)
- (۵) فی بیان اللدی یقل وقوعه وهو ان مریداً سبکون طالباً صادقاً یعتقد شیخه مـروراً بصدق ویسلط علی بیه و بسب هذا الاعتقاد یصل الی مقام لم یره شیخه فی مقامه والامام و اماز لا یستعده لا یفسره و یصر شیخه
- (۶) بیان قول الاعرابی لامرأه فو لد العسر (۴۸۲)
- (۷) نصیحة لروجة لروح لاعرابی الحج (۴۸۵)
- (۸) نصیحة الرجل الاعرابی لزوجه (۴۹۰)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) در بابی کردن سرور ان عرب مامید قبول امداد
- (۲) قصه حلیه که رمان خود در کرم از حاتم طائی گذشته بود
- (۳) قصه عرابی درویش و ماجره کردن دن تا او از فقر و درویشی
- (۴) مغرور شدن مریدن محتاج و تشبه مدعیان مرور
- (۵) در بیان آنکه مادر اعتد که مریدی در مدعی مرور اعتقاد کند بصدق و بسب این اعتقاد مقامی رسد که شیخ و در جواب ندیده است و آب و آتش بری استعدادی که دارد زیانی نه کند و شیخش را زیان رساند
- (۶) صبر فرمودن اعرابی زن خود را
- (۷) نصیحت کردن دن مر شوی را که سخن افرون از قدم و مقام خود مگو
- (۸) نصیحت کردن مرد زن را که در فقرای خوار می مگر

فهرس ترجمه دفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) فی بیان ذلك الحال الذي حركة كل واحد من ذلك المعجل المدي هو به و فی دأرتة و حوده و علم من الرجاح الارز فانه يرى لشمس ررقا و من الزجاج الاحمر فانه يرى لشمس حمرا و لما تخرج الرجاحات عن الالون تصير بيضاء و من جميع الرجاحات الاخر ذلك الرجاح الاليص يتكدم مستقيما و يكون سرة امام و اصل جميعهم (۴۹۴)
- (۲) مراعات المرأة زوجها الاعرابي و استغفارها عن القول الذي قاله (۵۰۰)
- (۳) فی بیان الحديث السوي أنهم جماعة النساء يعلنن العاقل و علمهن الجاهل (۵۰۷)
- (۴) فی بیان سليم ارجل لما طلبه امرأه من المعيشة و علمه ذلك الاعتراس إشارة من الحق تعالى لانهم قالوا لكل دائر مدور و لكل متحرك محرك (۵۰۸)
- (۵) فی بیان أن كلا من موسى و فرعون مسخر للمشيئة الالهية مثلا اسم القائل و الور و الظلمات و بیان مساحات فرعون في الخلق حتى لا يسكر باموسه (۵۱۱)
- (۶) فی بیان سبب حرمان لاشقياء من العالمين بان حرموا الدنيا و الاخرة (۵۱۵)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) در بیان آنکه چنینیست هر کسی از آنجاست که وی است هر کسی از چنینه وجود خود پیدا نماید که خود آفتاب را که خود مانند وقته سرح و چون ماه ها از رنگ بیرون آمد سپید شود و از پاره ماه ها دیگر او است گویا باشد
- (۲) مراعات کردن زن زن شوی را و استغفار نمودن
- (۳) در بیان حدیث آنها یعلنن العاقل و یعلمهن الجاهل
- (۴) تسلیم کردن خود را بامر زن از طلب همیشه و آن اعتراس زن شاره حق دانستن
- (۵) در بیان آنکه موسی و فرعون هر دو مسخر بیک مشیت است
- (۶) سبب حرمان اشقیاء از دوحهان

فهرست ترجمه الفصحی الاول من المثنوی

رقم الصفحة

- (۱) می نامد رفته اسفندنا صبح و باده حقیراً دانسته تعالی د آزادان بهلک عسکراً
بربهم ذلك الخشم فی اعینهم حقیراً (۵۲۴)
- (۲) می تفسیر قوله تعالی می سوره ارحم الراحمین الله لا اله الا هو برزخ غیب
لابیغیان (۵۳۵)
- (۳) می بیان معنی اللہی بعمله الوبی الكامل ولان و ان درت لعل لا یبق الممتدی لا
مه فیه أدب ولان اجنوی لا تصر بالضرب و صر ما امر من و الرد و لنج لا یصر
بعب و لکن یصرن و یحصرم لانه فی لطاریق و لم یطلع مظهریه (بمعرفه الله ما
تقدم من ذنبك وما تأخر) (۵۴۵)
- (۴) بیان حکایه ماجری از عرانی و روحه و خلاصه قصه (۵۴۸)
- (۵) می بیان وضع الاعرابی علیه علی التماس و حیو و در صلاه عیب و حمله بانه لا حیده له
ولا امتحان بهذا التعليم (۵۵۴)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) حمبر دین حاصل صالح باده را چون جو هد حق تعالی لشکری هلاک گردد بدر
نظر شان حصان در حفر بنامد (و منکم فی اعداءه لنفسی لله مرأ کان معمولاً)
- (۲) تفسیر آیه کریمه مرح البحرین یلتقیان بینه برزخ لاسعین
- (۳) در بیان آنکه آنچه وای کامل کند مرید را را شاید کساحی کردن و همان فعل کردن
که حلوا طیب را ندارد اما بیمار درین دارد و سرما و برف انکود رسیده و اربابان
ندارد اما غوره را درین دارد که در همت و داخل (بمعرفه الله من ذنبك و ما تأخر)
شده است
- (۴) ملخص ماجرای عرب و جغت او در فقر و شکست
- (۵) دل نهادن مرد عرب بر التماس دلبر خویش و مسافه بودن که مرا در این تسمیم و حیل
امتحانی نیست

فهرست ترجمه‌های اول من العنوی

رقم الصفحة

- (۱) فی سان ان عاشق الدیبا که عاشق الحائض من لعلت عنده الشمس من بعد ما حتی یفهم
أن البطانة لم تک من الحائط بل کانت من ورس الشمس الذی هی فی العبدک الذی راع
وهدا السمت وضع فله عنی الحائض مکینه بعد ما فصل نور الشمس بالشمس به روپها
صار عاشق الحائط محروم اذ اوحل یسهم وین ما شهمون (۵۸۹)
- (۲) فی بین نسلیم الاعرابی الهدیه عنی اینه لعلین الحدیة (۵۹۳)
- (۳) ماجری امر حل العنوی فی السبعة مع لموی وحواله له ۵۹۷
- (۴) فی بین نور الحلیفه الهدیه لاعرابی واعطائه له مع کون سمائه عن الفده واسمه (۶۰۶)
- (۵) فی صفة المرشد ومطاوخته (۶۱۶)
- (۶) فی بین وصیة الرسول (ص) لعنای (ع) اذ طلب کل احد ان یسرد لی لی الله ما یالی
بوع طاعة ات تقرب لی الله بصحة وصیحه لعادل عنه اعاس حتی تکون سقیم
الی الله تعالی (۶۲۱)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) در بین آنکه عاشق دیبا برصال عاشق دیوار است که بر آفتاب بافته و عهد نکرد تا قدم
کند که این آفتاب از دیوار نیست از صواب آسمان چهارم لایحرم کلی در بر دیوار
بهداد و چون بر تو آفتاب و شب بیوست و محروم به هدایت (و حیل) مهم و من به شهمون
- (۲) سپردن عرب هدیه خود را به علاء بن حلیفه و شرح آن
- (۳) اجرای امر خداوند عوی در کشتی ناگشتیان و جواب دادن او
- (۴) قبول کردن حلیفه هدیه را و عطا کردن ناگهان بی بازی آن هدیه
- (۵) در صفت مرشد و مطاوخت کردن با او
- (۶) وصیت کردن رسول خدا (ص) مر علی را که چون هر کس بوع ضاعی تقرب حوید
حق تو تقرب جو بصیحت عادل و مده خاص تا از ایشان هم پیش قدم باشی

فهرست ترجمه دفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) می بین ضرب العروبی عی کفه و صدره علامه و صوره الاسد و بدنه سبب رصح الایرة و وجهها (۶۲۶)
- (۲) می بیان دهان الدب و لثمت می حده الاسد لصید (۶۳۳)
- (۳) می بیان استعمال الاسد للدب و قوله تعدم و قسم الصید بیدا (۶۳۹)
- (۴) می بیان قصه دلت الدب دو باب حجب فعل له الصدیق من لدخل من هذا فقا ال آنا فقل له لما یكون بت أنت لا أصبح الدب لانی لا عنه احدا من لاصدا یكون هو الایورده (۶۴۲)
- (۵) صفت الصدیق صدقه بعد برست ناسه و زیناصه (۶۴۷)
- (۶) می بیان سبب سحب لوحه عن الکلام لاله الہتمعین (۶۴۹)
- (۷) می بیان تأویب الاسد للدب بان فعل له فعلت می انفسه فیه الادب (۶۵۴)
- (۸) می بین تهدید یوح (ع) لقومه و لا یوم لایمانی لای عاب لخصره الالهة و انتم لاتمانیون بل تمانو الله تعالی - (۶۵۲)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) کبودی زدن قزوینی بر شانه گاه و شبیه شدن بجهت زخم
- (۲) رفتن گرگ و روباه در خدمت شتر شکار
- (۳) متعجب کردن شیر گرگ را و گمان که این صدها قسمت کن
- (۴) قصه آنکس که دریاری بگوید گفت گشت گشت منم گفت چون تونی درو بکشایم که کسی از یاران نشناسم که من باشد -
- (۵) خواندن آن یار یار خود را پس از تربیت یافتن
- (۶) دوی کشیدن از سجن از ملازمت مستمعان
- (۷) ادب کردن شیر گرگ را بجهت بی ادبی
- (۸) تهدید کردن یوح علیه السلام مرقوم را که ما من بچند

فهرس ترجمه دفتر الاول من العثنوی

رقم الصفحة

- (۱) می بیان اجلاس السلاطین لصوفیه دعاه وجوههم لسور مصرهم به (۶۶۵)
- (۲) می بیان محتوی الصنف من السفر لرؤیا یوسف (ع) (۶۶۶)
- (۳) می بیان طلب سید یوسف (ع) من صیغه تحفه (۶۶۹)
- (۴) فی بیان فور الحد لیسف (ع) أتبتك تحفة سرآت كل مرة بطرت به، رأی و حمت الحسن قتله کرنی (۶۷۴)
- (۵) می بیان ارساد کاتب الوحی لا یمکنس شمله امع علیه و قرأ الایة قل اسی و قال انا محل الوحی (۶۸۷)
- (۶) می بیان دعاء المعلم من بن ماعور بأن موسی و دمه حاصروا عدد اسلحة ارجعهم الامراد و فی بیان استجابة دعاه (۶۹۶)
- (۷) می بیان اعتماد هاروب و مازوت علی عدمه افسه و حشم الاماره علی هل الدس (۷۰۲)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) شادن پادشاهان صوفیان را پیش روی خود (۱)
- (۲) آمدن آشاهی ز سفر بغداد حضرت یوسف علیه السلام (۲)
- (۳) طلب کردن یوسف علیه السلام ارمغان از آن مرد مدار ملاوت (۳)
- (۴) گفتن مهمان یوسف علیه السلام را که زعمال مهر تو آئینه و دمام تا چون در آن بسکری مرا یاد آوری (۴)
- (۵) مرتد شدن کاتب وحی سبب آنکه بر تو وحی بروی رد آن آ، را پیش از مفسر خواند و گفت محل وحیم (۵)
- (۶) دعا کردن معلم ماعور که موسی (ع) و قومش را از این شهر که حصار داده اند بی مراد باز گردن و مسحاب شدن دعایش (۶)
- (۷) اعتماد کردن هاروب و مازوت بر عصمت خویش در هر من (۷)

نہر، ترجمہ دفتر الاول من مثنوی

رقم الصفحة

- (۱) فی بیان قصہ عاروت و ماروت و بیان مکان عہد شہد اصفیٰ فی الدنیا (۷۱۰)
- (۲) فی بیان ذہاب الاضروش بعدہ حرم الکبر (۷۱۸)
- (۳) فی بیان اول من قابل الدنیا الصریح بعباس بدس (۷۲۴)
- (۴) فی بیان آن الاثنی یاہل لہا ان ہمیر ح ان قصہ و سکر قصہ عن الجہل ال حتی لا یسوں فیہ (۷۳۲)
- (۵) فی بیان لحدومۃ بین الروم و العرب و بعض و منصور (۷۳۹)
- (۶) فی بیان سنوں الرسول من رید کف کت الیوم و ح و اب ر د ا ی اصبحت مؤمنًا حقًا
- (۷) فی بیان جواب رید لرسول أن احوال الخلق غیر مسورہ علی (۷۴۵)
- (۸) فی بیان تہم اعمال و ارفعا، ان ذلت المراد فی 'کلاہ' (۷۵۷)
- (۹) فی بیان قصہ رید فی جواب الرسول (س) (۷۶۲)

شمارہ صفحہ برابر شمارہ ترجمہ است

- (۱) بقیہ قصہ عاروت و ماروت و سکاں عقوبت انہیں
- (۲) بعدات رفتن بر جناۃ ہمسائے بہار و ریختن مار
- (۳) در بیان کہ اول کسیکہ در معاش من صریح بدس آورد ابدس عہدہ للعمہ بود
- (۴) در بیان کہ حال خود و مسمی خود بزم بد شد
- (۵) قصہ ہمسری کردن رومین و چینیان در صفت بدشی
- (۶) پر رسیدن پیہمر (س) مرید را کہ مرور چوبی و چگونہ برجاسی از حواب و حواب او
- (۷) جواب گھن رید رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ حوں خلق بر من پوشیدہ یست و ہمہ را میسالم
- (۸) متہم کردن علامان و حواجہ تاشان القمار را کہ میوہ عہی حوب خوردہ
- (۹) بقیہ قصہ رید در جواب رسول اکرم

فهرست ترجمه دفتر الاول من المتنوی

رقم الصفحة

- (۱) حکایه (۷۶۵)
- (۲) می سان قول السی (س) لرید لا سج هذا السر لاحد واحفظ متانة الشريعة (۷۷۱)
- (۳) رجوع لحکایه زید (۷۷۳)
- (۴) می سان و هوع النار فی المدينة ایدم عمر (۷۸۳)
- (۵) فی بیان رمی الحکم الصفاق عی وجه عی (ع) و رمی علی السیف من یده (۷۸۵)
- (۶) می بیان سنوول امکرم من علی (ع) بانک ما کنت عدلسا عدی لای شنی رمیت سهوئ من یدک (۷۹۵)
- (۷) حو ب عی (ع) لذلک المحدث بأنه لم رمی السیف من یده (۷۹۹)
- (۸) می سان قول الرسول من می کدر ماسک رکاب عی أن قتل علی یکون علی یدک أعطیک الضیر (۸۱۰)
- (۹) تعجب آدم ع من فعل ابنی و عدوه و موته (۸۲۰)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) حکایت
- (۲) گفت پیغمبر (س) مرده را که این سر را من در دست می گیرم
- (۳) رجوع به حکایت زید
- (۴) آتش افتادن در شهر در ایام هجر
- (۵) حدو بداحتی خصم بر روی امیر المؤمنین عی (ع) و بداحتی آنحضرت شمشیر را در دست
- (۶) سؤال آن کافر از آنحضرت (ع) که چون بر من طغر یافندی چرا از قتل من عراض فرمودی و مر نکشی
- (۷) جواب گفتن عی (ع) که سب شمشیر امکنم از دست چه بود در آن حال
- (۸) گفتن پیغمبر (س) بگوش رکابدار امیر المؤمنین (ع) که هر آینه کشتن عی (ع) بدست تو خواهد بود
- (۹) تعجب کردن آدم از فعل ابنی و عدو او و توبه کردن

فهرست ترجمه دفتر الاول من المثنوی

رقم الصفحة

- (۱) رجوع احکایه عی (ع) و مـ معنه مع مجازه (۸۲۵)
 (۲) می بیان وقوع ماست رکاب عی (ع) عی رجله دلا و ملی حتی احمس (۸۲۸)
 (۳) می بیان قول لامع عی (ع) می الحرب مره لما صنعت لی و حیی اح (۸۳۰)
 (۴) می بیان آن فتح الرسول مکة و عمرها لم تات امحة الدم - (۸۳۱)
 (۵) خاتمه دفتر الاول من المثنوی (۸۴۰)

شماره صفحه برابر شماره ترجمه است

- (۱) قصه امیرالمؤمنین عی (ع) و مـ مـ و اعلماس و ناحوی و رکابدار حوش
 (۲) انشاد رکابدار در پی امیر المؤمنین عی (ع) که ای امیر مرا نکش و ازین برهان
 (۳) گفت امیر المؤمنین درین خود چون خدو انداختی در روی من الخ
 (۴) بیان آنکه فتح طمد - بمصر و مکة و عمره جهت دوسری ملک دسا سود
 (۵) خاتمه دفتر اول از مثنوی

بهر من أبيه إلى أبيه، و من المعاني العامة، المعنى هو الفرق بين الحرية والادوية

رقم الصفحة

- (١) موضح لا بد، لا أصل له (مشواري) بحرف الاء
- (٢) المراد من الساي في هذا المصراع
- (٢) المراتب الكلية الست بنظر العرفاء
- (٢) المراد من (نستان ومرد وزن في الاصل)
- (٧) المراد من كلمة راس في الاصل ومعه لمو - هو عبد العرفاء
- (١٢) طريق روضه قصه عشق لستصل اذنه فانه حبة في مصمم الكتاب (مشواري) (١٢)
- (١١٢٠) تحقيق في ترجمة اسيت (ن حداثه كه روم والاء)
- (٣٤) معنى الوقت وابن الوقت عند المنصوفة
- (٣٨) لارواح ارسون فرقة
- (٨٧) موحدة في ترجمه لاصل (در صفحي دام در سر كشي)
- (١٠٩ و ١١) حابة الصف اوحب الصف سيد، عسى كما في الاصل
- (١١٧) شتاه مؤلف السبع في شرح قوله في الاصل (اسب همت سوي اختر تاختي) (١١٧)
- (١٢٠) السوفسطائية
- (١٢٥) معجو في اصلاح العرفاء
- (١٣٤) الجبرية وفرقها
- (١٣٩) معراج غمسي (ع) الى السماء لثابة لا سمع الرعه
- (١٤٤) اتحاد الانبياء واسماء والادب من حسب المعنى
- (١٤٧ و ١٤٦) مراتب الازواح و التعصبات لست والصور العلمية وامتيارها لست
- (١٥٦) اصحاب الاحدود
- (١٦٧) اختلاف مع مؤلف السبع في تفسير الاصل (بك جيبى بست شكى هست ذات) (١٦٧)

فهرست اسماء الى بعض رؤوس المعاني العلمية المتنوعة في المعاشي العربية و الفارسية
 رقم الصفحة

- الاسباب الصورية والاسباب المنوية (١٧٦ و ١٧٥)
- بقاء الاعطاف عليها في طر شح معنى الدين بن عربي ومعنى (اليه يصعد الكلم الطيب) (١٨٢)
- احد الاف مع مؤلف السهج في ترجمه قوله (چون درين ره بدي خود شكسته امي)
- اشياء مؤلف السهج في ترجمة الاصل (اسب خود را باوه داند آن جواد)
- مشاهدة الانوار وتلوها وأن الاشياء تكشف باضدادها (٢٣٢ و ٢٣١)
- القدرية وحررها (٢٥٠)
- تريه آدم (ع) وأن الهى توهيمى لانحرى (٢٥٤)
- اصطلاحات فلكية (٢٥١)
- لاشكال الطاهر على قوله (س) المؤمنون كالمرايا بعضهم بعض المعلوم في الاصل
- (مؤمنان آينه يكديگرند) (٢٧٠)
- اشياء مؤلف السهج في شرح قوله (عيب مؤمن و رهه چون نمود)
- (٢٧١)
- الجهاد الاصغر والجهاد الاكبر (٢٨١)
- اشياء مؤلف السهج في تفسيره قوله (بازر موجود اسموني چوخواند)
- رود اوراد عدم دوسه راند (٢٩٥)
- معنى البحر المتوسط و بحر الموم و اشياء مؤلف السهج في تقرير لمصراع الثاني
- (وانكه عاشق مست حس حمر كرد) (٢٠٩ و ٢٩٨)
- الارواح المسوية للشر عقور ولها مراتب (٣٢٤)
- اشياء مؤلف السهج في تقرير قوله (من كسى تو ما كسى دريا حتم)
- (٣٥٦)
- المراد من كلمتى (من وما) في الاصل اى انا و نحن الاعيان الثابتة والممكنات
- اشياء مؤلف السهج في تقرير قوله (تا تو ناخود برد خدمت با حنى)
- (٣٦٨)
- البيت الدل على أن حسام الدين كان يكتب لمولانا الشنوى و انه قدس سره كان
- مشغولا بنظمه في الليل حتى الصباح (٣٩٦)
- اشتباه مؤلف السهج في تقرير قوله (يا رسائل بود اسرافيل را) (٣٩٦)

فهرس اجمالي لبسي رؤس المسائل الطلعيه المتروكة في الحواشي العربية و الفارسية

رقم الصفحة

- الله لعرس. (٤١٤)
- موجز قصة ايوب (ع) (٤٣٧ و ٤٣١)
- الخدمات لها ارواح عند من عربي وحدث حين احدث (٤٤٠ و ٤٤١)
- اصطلاحات موسيقية عربية وفارسية (٤٥٧)
- حديث السامري (٤٧٢)
- تفسير الشراح لقوله (برنو حبي است ابن معشوق بيست حبايق اصب و گوويي) (٥٨٠)
- مخلوق بيست) وهل قول ابن العربي في التفويحات - (٥٨٠)
- مسئلة اتعين واللاعين وانتلون وانجاد لالوان (٥١٥ و ٥١٦)
- موجز قصة صالح و ثمود (٥٢٤)
- احسن اشوجيات لقوله (صورت برهم زدن ارحم سگ احلاط رو حها در صلح و جنگ) (٥٣٨)
- تصال الحره، الككل من حيث المصهرية ومن حيث الامكان (٥٨٩)
- مع في اللغة والحو والصرف في قوله (بغة فقه و نحو بدو و صرف صرف) (٥٩٥)
- مسير شطحات أبي زيد المصممي و الحديد و منصور لصلاح (٦٠٣)
- اصل نكار الصوفية على اتصال النفس الصمدية بالعقل السوراني وتوجيهه (٦٠٩)
- في ان النقطة و الحروف المفصلة أمة من الامم يتحاطون و فيهم رسل من حسمهم و قول ابن عربي (٦١٢)
- أول العرفاء لسيمرغ (المنعم) في قوله (صل او اندر من چون كوه قاف روح و سيمرغ بن علي طواف) (٦٢٢)
- قرر في قوله (گر شمار حاجت طاحون سعاد ار در جوی اصلی نادراند) (٦٥٠)
- علة الضيق التركيب والعند (٦٥٢)
- حديث الساخ صدائه بن أبي مروح و ارتداده (٦٨٣)

فهرس اجمالى لبعض رؤس المسائل العلمية المتوفرة فى العراشى العربية و الفارسية

رقم الصفحة

انبات وجود لحى ومراتب السوك السعة وقول ابن بيمية فى ذلك (٦٩٣ و ٦٩٢)

حديث بلعم بن باعورا (٦٦٦)

هاروت وماروت (٧٠٢)

تقرير قوله (كده جيمش ميكنده كده حد و دال كده صلحش ميكنده كاهى حدن)

وتصرف الحروف (٨٠٦ و ٧٠٥)

المراد من شيخ الدين المذكور فى لاصل (٢٠٦)

القياس نوعان عقلى ودينى (٧١٨)

المراد من قول (هو) عند اهل الكشف (٧٢٩)

ابو الوفاء الكردى (٧٣١)

زيد بن حارثة مولى رسول الله (س) (٧٣٩)

القيامة عند اهل الشهود نفسية و آماقية (٧٤٨)

السقطة فى مصطلح الفلكيين (٧٥١)

من هو لقمان

عالم الحشر و مراده (٧٧٦ و ٧٧٥ و ٣٤٥)

عمرو بن ود فى غزوة الخندق (٧٨٥)

هرير الاليت لثثة التى اولها (ان يكى ماهى همى بيد عيل وان يكى

تارث ميبسد جهان) (٧٩١ و ٧٩٠)

بأنثر السيران السعة فى الجين عند قدماء الفلكيين (٧٩٧ و ٧٩٦)

مفسر قوله (ش كده مسوح شكل رود را بين جمادى حرد امرو را (٨١٣)

اصطلاحات فلكية (٨٤٠)

النسخة الثانية لبعض الآيات أو الكلمات مما منحه وضاطر المترجم ثانياً

رقم الصفحة المطر النسخة

- ٢ - ٢ عِنْدَمَا جَدُونِي مِنْ مَنِيَّتِي
- ٣ - ٦٥ تَبْدِيلُ كَلِمَةِ (النَّفْسِ) بِالرُّوحِ
- ٩ - ١ المتراب الجسم فوق لعدت حل بالعشق ومثل المديك
- ١٦ - ٨ بالقصا الحل لها و العمل صاعف الصفره راد وحل
- ٢٠ - ١ ذي لدمنا نطرها حميما كالحل انت صاعفه بحرى ومثل
- ٢٢ - ١ علما العرفان حازا الدررا

و ترجمه بعد كورة قلاسه على انها جران عرفان اسبح سلاسه وهذه ترجمه

سأ على ان كيمه آشد في الاصل سمي اعمده كيمه في لهج

٢٥ - ١٠ طاهر الخلق و مقصوما سمي

٣٥ - ٣ او فست الرجل الصوفي انت

٣٨ - ١ كي هو يستل من تلك الامة قصصا كيف يقول ولمه

هذا البيت نعمة للبيت الاول (فله سلطان لى الطلما) و البيت الذى بعده

(اقرع البيت وعنه دهما) يكون موضحاً او رائداً

- ٢٩ - ٨ ويرأس الأبركة عنها اطلع -
- ٣٩ - ١٠ المصراع الثاني (منه قد سلبه كلا حرج)
- ٤٢ - ١٤ فأنا من مآلآ أم وأب اشفق قوماً عندك وأحب
- ٤٢ - ٤ سقمه عدو الدواء لهم
- ٤٣ - ٨ فالحنوب حيث في الأرض ومن تشر أسرها لطلعا ومن
- ٤٥ - ٧ لمصراع الثاني - (واللجن القلب منه ذهبا)
- ٥٥ - ٨ فليظف عم قهر حص كم حور الشراع فصع منك اقدم
- ٥٦ - ٧ فهم بي اءم لا قول قصة ذات شروح وذول
- ٦٢ - ٦ اله فرق الشهد واليوم اتى - لعموم لغات الحل
- ٧١ - ٣ ختمه المسك وعناق شدا -
- ٨٢ - ٤٥٣ فمجن مسا بعد نفس قد فح لك ضح وعلس
- هـ ما كل فرد في الرمن كان كالنعماء والصقر الحسن
- ٨٢ - ٦ لا صلوة تمة إلا لمن -
- ٨٦ - ٦ خطف القهر
- ٩٥ - ٣ وأدى عنه
- ٩٦ - ٧ تأبي هذا البيت اللدى هو رحمة المصراع الاول من الاصل

رقم الصفحة النظر النحوة

والسب اثباتي بعدة من لاص و ترجمته ساطعه واصحح كما يدكرها

- و المسميه من له كان ذليل   لمحل سبب او خليل
 هر که نویش بسببی می ود   وی ان نویست کان دیبی بود
 کل من ماله ریح اخذع   عنه طیب الورد فمرا ریح
 ریح اریح المدي البلد کان   منه طیب العسروا مسک ان
 ٩٧ - ٨ ذاك فيه ماء قنع ذخيل -

- ١٠٤ - ٤ ولا وج المجذلا تسمو بحال -
 ١٠٤ - ٧ لتری عن واحد انت عوض   به الف و تحظى بالغرض
 ١٠٥ - ١١ كل فرد كان منها ر طبع   منه حمة كآروح و لم
 ١١٢ - ١٢ عاد يشأ

- ١٢٤ - ١١ منیر جسم یا بر فوق الیس -
 ١٣٠ - ١ من كانا قور و المصرا ت   رحمه فی لاصل درسه

معنى لمصرب

- ١٤١ - ٧ عن امان قعل
 ١٦٩ - ٢٥١ صرحت بين الجموع بالمقال   ملات منها النفوس الحلال
 صرحت يا ايها الناس انظروا   ان في النار جناتا تزهر
 ١٧١ - ١٠ يسمي و الروض الايق و الزهر -

- ١٧٦ - ٧ عجا و انصر قد اف فند اعكر ام نهتم -
- ١٧٧ - ١ ف هو و الدرمات واحد فامر حقي كاه اند -
- ١٩٣ - ٤٣٣ قال بل امر الوسى اند بلا صرت و اوصل عدوت س الا
- تعدد لك اوصل صرت قما بومه مت تقدر الحمد
- ٢٤٩ - ٦ يظفوا دا اند دي مثل الخطر -
- ٢٥٠ - ٤ كذت مثل الكاف فوق العبد منزل الشهوة و النسي سدي
- ٣١٠ - ١٠ و الوحيد المقرذ من كملا -
- ٣١٤ - ٧ من طريق و الية و ثما -
- ٣١٧ - ٨ شا كيا يصبو هي سجن نقص
- ٣٢٣ - ١٠ و لا قبل الشوا و نورد حصح -
- ٣٥٧ - ٨ و ٤ طعنا علق -
- ٣٧٣ - ١٠٩٩ من كالمون و مثل الموم و حمل القاب في وصف واحد
- جعل و اند كالموم مت مد يب منه سبي مدرت
- ٣٨٠ - ٠ و حمت و حها لى الاصل انعد -
- ٣٨٢ - ٧ قذف الشيطان -
- ٤١٠ - ٢ كني يد ا من عيت اعل الحبل بقدر من نور له لبحم اشعل

رقم الصفحة السطر السحرة

- ٤٢٥ ١٠ جاء من انفسهم مر الرمن.
- ٤٢٦ - ٢ و لمبد الروح
- ٤٢٦ ١٢ واكشمو اجسادكم
- ٤٢٩ - ٥ يد من النسان دا لأرواح لا غيره تعي لها الشان علا
- ٤٦٢ - ٢ روح ذاك انشاب ايقظ من يومه بان به ما لم يس
- ٥١٨ -- ٧ دي نسا النبصه والصح المسيط.
- ٥٢١ - ٨ ان دلس واحد روح لالف الف الفم سرت صم وصف
- ٥٢٨ ١ فمن الجسم الكفيف الضيق صورة حرب السعيد و اشفي
- ٥٤٦ - ١٠ ان يجلي بته مع لف الف
- ٥٥٢ - ١٠ ضرب المورته كالميت
- ٥٦٨ - ١ تحري كالحجر تسمى مط
- ٥٦٨ - ٦ ذلك اصح فلك السر جعي
- ٦٦٠ -- ١ هو من نحن وما قد حرجنا

ذكر كلمه اما ه كما هو مسطور في التعليقة اعريه والارسيه

ص ٢٦٥ و ٣٦٦ وانها بمعنى شئى وغيره -

- ٦٦٩ ٥ كل حيوان لصلب آدم كان وحشياً و غير عالم
- فمن الحيوان ايساً اقل شأنه حط له القدر سقل

رقم الصفحة المطر السحرة

- ٦٩٣ - ٦ عِرْقُهُ أَحْسَنُ ذَلِكَ الْعَاسِي سَوْدُ أَوْحِهِ لَهُ كَالسَّيْفِ
- ٧٢٥ - ٧ تَطَلَّ أَوْ رَمَمَ رَبُّ الصَّرَاحِ
- ٧٢٦ - ١ تَشَدَّى وَضَعَهُ بَرْتَمَ
- ٧٧٠ - ٣٥٢ وَكَافَمَدُ السَّمَاءِ كُلِّ مَلَكٍ إِذِ انْ قَدْ شَعَّ فِي شَمْسِ الْعَالَمِ
- هذه ترجمة بناء على نسخة بحر العلوم (بس ملائكة را چو ماهان بازدان جلوگر خورشید را را آسمان وقال فی شرحه ما ترجمه - جمع ماه عنی ماهان باعتبار انه يكون هلالا ثم بدرأ وانه حتى معان يكون دالاه و مسوعة والترجمة أسالة ماه عنی ما فی نسخة المهج وسياق الايات التي بعد هذا البيت من لاصل يؤيد ما فی نسخة بحر العلوم

ملحق: بظلماته فارسی و عربی و النسخة الثانية

صفحة	سطر	موضوع	صحیح
١٧٦	١	ترجمة النوى	والعناء يظهر ان نرم
		الشرح العربى	فى الاقضاء يمكن ظهوره
٢٧٨	٤	منوى	در مرد
١٩	٧	•	بر شكل خيال
١٧	٢	•	بيچيد شكر
٧٠٠	٢	•	نشايد كشت
١٥٨	٣	نسخة ثانية	

لَوْ نَطَرْتُ النُّجْمَةَ كَأَنَّ بَيْنَ طَلَبِ الْعَقْرِ لِلطُّفِّ فِيهِ مَنْ

انتشارات دانشگاه تهران

- ۱ - وراثت (۱)
- ۲ - A Strain Theory of Matter
- ۳ - آراء فلاسفه در باره عادت
- ۴ - کالبدشناسی هنری
- ۵ - تاریخ بیهوشی جلد دوم
- ۶ - بیماریهای دماغ
- ۷ - بهداشت و باررسی حوراکیها
- ۸ - حماسه سرانی در ایران
- ۹ - مزدیستا و تأثیر آن در ادبیات پارسی
- ۱۰ - نقشه برداری جلد دوم
- ۱۱ - گیاه شناسی
- ۱۲ - اساس الاقتصاد - و احده نصر منوچهری
- ۱۳ - تاریخ دیپلوماسی عمومی جلد اول
- ۱۴ - روش تجزیه
- ۱۵ - تاریخ افضل - بذایع الازمان فی وقایع کرمان
- ۱۶ - حقوق اساسی
- ۱۷ - فقه و تجارت
- ۱۸ - راهنمای دانشگاه
- ۱۹ - مقررات دانشگاه
- ۲۰ - درختان جنگلی ایران
- ۲۱ - راهنمای دانشگاه نانکلیسی
- ۲۲ - راهنمای دانشگاه بفرانسه
- ۲۳ - Les Espaces Normaux
- ۲۴ - موسیقی دوره ساسانی
- ۲۵ - حماسه ملی ایران
- ۲۶ - زیست شناسی (۲) بحث در نظریه لامارک
- ۲۷ - هندسه تحلیلی
- ۲۸ - اصول گداز و استخراج فلزات جلد اول
- ۲۹ - اصول گداز و استخراج فلزات « دوم
- ۳۰ - اصول گداز و استخراج فلزات « سوم
- تألیف دکتر عزت الله خیرى
- « « محدود حسابی
- ترجمه « برزو سپهری
- تألیف « نعمت الله کیهانی
- تصحیح مجدد نوی
- تألیف دکتر محمود سیاسی
- « « سرهنگ شمس
- « « دیبج الله صفا
- « « محمد مومن
- « « مهندس حسن شمس
- « « حسین گل کلاب
- تصحیح مدرس و روی
- تألیف دکتر حسن ستوده دهرای
- « « علی اکبر پارس
- « « آورده دکتر مهدی بیانی
- تألیف دکتر داسم داده
- « « زین العابدین ذوالجهدین
-
- « « مهندس حبیب الله تابشی
-
- تألیف دکتر هشترودی
- « « مهدی یرکشلی
- ترجمه « بزرگ علوی
- تألیف دکتر عزت الله خیرى
- « « علینقی وحدتی
- تألیف دکتر نکته حاجری
- « « «
- « « «

- ۳۱- ریاضیات در شیمی
۳۲- جنگل شناسی جلد اول
۳۳- اصول آموزش و پرورش
۳۴- فیزیولوژی گیاهی جلد اول
۳۵- حر و آتالیز
۳۶- گزارش سفر هند
۳۷- تحقیق انتقادی در عروض فارسی
۳۸- تاریخ صنایع ایران - طروف سعالین
۳۹- واژه نامه طبری
۴۰- تاریخ صنایع اروپا در قرون وسطی
۴۱- تاریخ اسلام
۴۲- جانورشناسی عمومی
۴۳- Les Connexions Normales
۴۴- کالبد شناسی توصیفی (۱) استخوان شناسی
۴۵- روان شناسی کودک
۴۶- اصول شیمی پزشکی
۴۷- آرحمه و شرح تبصرة علامه جلد اول
۴۸- اکوستیک صوت (۱) ارغافات - سرعه
۴۹- جنگل شناسی
۵۰- نظریه توابع متغیر مختلط
۵۱- هندسه تریسمی و هندسه رقومی
۵۲- درس اللغة والادب (۱)
۵۳- جانورشناسی بیستامایک
۵۴- پزشکی عملی
۵۵- روش تهیه مواد آلی
۵۶- مامائی
۵۷- فیزیولوژی گیاهی جلد دوم
۵۸- فلسفه آموزش و پرورش
۵۹- شیمی تجزیه
۶۰- شیمی عمومی
۶۱- امیل
۶۲- اصول علم اقتصاد
۶۳- مقاومت مصالح
۶۴- کشت گیاه حشره کش بیرتر
۶۵- آسیب شناسی
نگارش دکتر «ورم»
«مرحوم مهندس کریم ساعی»
«دکتر محمد افر هوشیار»
«اسمعیل راهدی»
نگارش دکتر محمدعلی مجتهدی
«غلامحسین صدیقی»
«پرویز بان حادری»
«مهدی بهرامی»
«صادق کیا»
«سپید بهنم»
«دکتر میاس»
«فاطمی»
«هشترودی»
«دکتر بهرامی»
«دکتر حکیم»
دکتر گیاهی - دکتر نعم آبادی - دکتر بیث بس - دکتر باغی
نگارش دکتر مهدی خلای
«آ. واردتانی»
«روح الله دین ذوالعنه»
«دکتر ضیاء الدین اسمعیل»
«ناصر انصاری»
«صلی نور»
«احمد سرشک»
«دکتر محمدی»
«آ. رزم»
«نعم آبادی»
«جعفری گنباگی»
«آهی»
«رهدی»
«دکتر فتح الله امیر هوش»
«علی اکبر پر»
«مهندس سعیدی»
ترجمه مرحوم غلامحسین زیر که زاده
نائب دکتر محمود گیاهی
«مهندس گوهر بن»
«مهندس میردآبادی»
«دکتر آومین»

۶۶- هكائيك فيزيك
۶۷- كالبدشناسی توصیفی (۴) - مصل شاسی

۶۸- درماشاسی جلد اول
۶۹- درماشناسی «دوم
۷۰- گیاه شناسی - تشریح عمومی نباتات
۷۱- شیمی آنالیتیک
۷۲- اقتصاد جلد اول

۷۳- دیوان سید حسن عز نوب
۷۴- راهنمای دانشگاه
۷۵- اقتصاد اجتماعی

۷۶- تاریخ دیپلوماسی عمومی جلد دوم
۷۷- زیبا شناسی

۷۸- تئوری سمبلیک گارها
۷۹- کارآموزی داروسازی

۸۰- قوانین دامپرشی

۸۱- جنگل شناسی جلد دوم

۸۲- استقلال آمریکا

۸۳- کنجکاوهای علمی و ادبی

۸۴- ادوار فقه

۸۵- دینامیک گازها

۸۶- آئین دادرسی در اسلام

۸۷- ادبیات فرانسه

۸۸- از سرین تا یونسکو - نوام و پارس

۸۹- حقوق تطبیقی

۹۰- میکرو ب شناسی جلد اول

۹۱- میز راه جلد اول

۹۲- « « دوم

۹۳- کالبد شکافی (تشریح عملی دست و پا)

۹۴- ترجمه و شرح تبصره علامه جلد دوم

۹۵- کالبد شناسی توصیفی (۴) - عضله شناسی

۹۶- « « (۴) - رگ شناسی

۹۷- بیماریهای گوش و حلق و بینی جلد اول

۹۸- هندسه تحلیلی

۹۹- جبر و آنالیز

۱۰۰- حقوق و برتری اسپانیا (۱۶۶۰-۱۵۵۹)

تألیف دکتر کمال جناب

« « « امیراعلم - دکتر حکیم -

دکتر کیهانی - دکتر نجم آبادی - دکتر یک نفس

تألیف دکتر عطائی

« « «

« « « مهندس حبیب الله ناپتی

« « « دکتر گامگی

« « « علی اصغر پورهایون

تصحیح مدرس رسوی

—

تألیف دکتر شیدفر

« « « حسن شوده نوربی

« « « علامی و درری

« « « دکتر روش

« « « جنیدی

« « « میمندی ژاد

« « « مرحوم مهندس ساهی

« « « دکتر محمدر شاسی

—

« « « محمود شهابی

« « « دکتر عزاری

« « « محمد سنگینی

« « « دکتر سپیدی

« « « علی اکبر سیسی

« « « حسن اشاز

تألیف دکتر سهرارد کتر مروری

« « « حسین گلز

« « « « «

« « « قسمت الله کیهانی

« « « زین المابدین ذوالمجدین

« « « دکتر امیراعلم دکتر حکیم

دکتر کیهانی - دکتر نجم آبادی - دکتر یک نفس

« « « « «

تألیف دکتر جمشید اعم

« « « کامکار پارس

« « « « «

« « « « «

- ۱۰۱- کالبدشناسی قوصینی - استغفران شاسی اسب
- ۱۰۲- تاریخ عقاید سیاسی
- ۱۰۳- آزمایش و تصفیه آبها
- ۱۰۴- هشت مقاله تاریخی وادی
- ۱۰۵- فیه مافیه
- ۱۰۶- جغرافیای اقتصادی جلد اول
- ۱۰۷- الکتریسته و موارد استعمال آن
- ۱۰۸- مبادلات انرژی در گیاه
- ۱۰۹- تاجیص البیان عن معجرات القرآن
- ۱۱۰- دو رساله - وضع اقلاد و قلعه لاصرد
- ۱۱۱- شیمی آلی جلد اول تئوری و اصول کلی
- ۱۱۲- شیمی آلی دارمایدت جلد اول
- ۱۱۳- حکمت الهی عام و خاص
- ۱۱۴- امراض خلق وینی و حشره
- ۱۱۵- آنالیز ریاضی
- ۱۱۶- هندسه تحلیلی
- ۱۱۷- شکسته بندی جلد دوم
- ۱۱۸- باغبانی (۱) باغبانی عمومی
- ۱۱۹- اساس اتوجید
- ۱۲۰- فیزیک پزشکی
- ۱۲۱- اکوستیک صوت (۲) محضات صوت - صوت - نور
- ۱۲۲- جراحی فوری اطفال
- ۱۲۲- فهرست کتب اهدائی (ادی مشکوه) (۱)
- ۱۲۴- چشم پزشکی جلد اول
- ۱۲۴- شیمی فیزیک
- ۱۲۶- بیماریهای گیاه
- ۱۲۷- بحث در مسائل پرورش اخلاقی
- ۱۲۸- اصول عقاید و کرامت اخلاق
- ۱۲۹- تاریخ کشاورزی
- ۱۳۰- کالبدشناسی انسانی (۱) سر و گردن
- ۱۳۱- امراض واکیر دام
- ۱۳۲- درس اللغة والادب (۲)
- ۱۳۳- وازه نامه عمرگانی
- ۱۳۴- نک یاخته شناسی
- ۱۳۵- حقوق اساسی چاپ پنجم (اصلاح شده)
- ۱۳۶- عضله وریبائی پلاستیک
- ۱۳۷- طیف حدیثی و اشعه ایکس

تألیف دکتر میر بابائی

- ۱ « محسن عزیزی
- ۲ نگارش « محمد جواد جنبیدی
- ۳ « نمرالله حسینی
- ۴ « بدیع لرمای فرور نمر
- ۵ « دکتر محسن عزیزی
- ۶ « مهندس عبدالله ریاضی
- ۷ « دکتر اسماعیل مهدی
- ۸ « سید محمد باقر سبزواری
- ۹ « محمود شهابی
- ۱۰ « دکتر عابدی
- ۱۱ « « شیخ
- ۱۲ نگارش مهدی قشقه
- ۱۳ « دکتر عظیم مروسی
- ۱۴ « « منوچهر وصال
- ۱۵ « « احمد حقانی
- ۱۶ « « امیر کیا
- ۱۷ « « مهندس شیبانی
- ۱۸ « « مهدی آشنایی
- ۱۹ « « دکتر فرهاد
- ۲۰ « « « اسماعیل یگی
- ۲۱ « « « مرعشی
- ۲۲ « « عسقی صروی چرمی
- ۲۳ « « دکتر صربی
- ۲۴ « « « باؤرگان
- ۲۵ « « « حیری
- ۲۶ « « « سپهری
- ۲۷ « « « دین الدین دوالمدین
- ۲۸ « « « دکتر تقی مهرمی
- ۲۹ « « « حکیم و دکتر گنج بخش
- ۳۰ « « « « دستگار
- ۳۱ « « « « مهدی
- ۳۲ « « « « صادق ک
- ۳۳ « « « « عزیر رحیمی
- ۳۴ « « « « فاسم راده
- ۳۵ « « « « کهنایی
- ۳۶ « « « « ماضی رمندی

۱۳۸- مصنفات افضل الدین گاشانی	نگارش دکتر مسوی و یحیی مهدوی
۱۳۹- روان شناسی (در لحاظ ترست)	« « علی کریم سیسی
۱۴۰- فرمودینامیک (۱)	« مهندس بازرگان
۱۴۱- بهداشت روستائی	نگارش دکتر رومی
۱۴۲- زمین شناسی	« « دکتر سیدی
۱۴۳- مکانیک عمومی	« « مجیدی زیدی
۱۴۴- فیزیولوژی جداول	« « کاتودی
۱۴۵- کالبدشناسی و فیزیولوژی	« « نصرالله بیگ حسن
۱۴۶- تاریخ تمدن ساسانی جداول	« سعید تقیسی
۱۴۷- کالبدشناسی توصیفی (۵) مستاول	« دکتر مرادعلی د. حکیم
سلسله اعصاب محیطی	دکتر کبیری، دکتر محمدرضا د. دکتر بیگ حسن
۱۴۸- کالبدشناسی توصیفی (۵) مست دوم	» » » » »
سلسله اعصاب مرکزی	» » » » »
۱۴۹- کالبدشناسی توصیفی (۶) عصبی حواس پنجگانه	» » » » »
۱۵۰- هندسه عالی (گروه و هندسه)	نایب دکتر اسدالله بیگ
۱۵۱- اندام شناسی گیاهان	« « پارسا
۱۵۲- چشم پزشکی (۴)	نگارش دکتر ضرابی
۱۵۳- بهداشت شهری	» « اعتمادیان
۱۵۴- انشاء انگلیسی	» بازارگادی
۱۵۵- شیمی آلی (ارگانیک) (۴)	» رکرشج
۱۵۶- آسیب شناسی (کانگلیوت استر)	» « رحمن
۱۵۷- تاریخ علوم عتی در تمدن اسلامی	» « دسج الله ص
۱۵۸- تفسیر حواحه عبداللّه انصاری	مصحح علی صبر حکیم
۱۵۹- حشره شناسی	نایب حلال افشار
۱۶۰- نشانه شناسی (علم الامارات) جلد اول	دکتر معبد حسن مهدوی بزرگ
۱۶۱- نشانه شناسی بیماریهای اعصاب	» « صادق صا
۱۶۲- آسیب شناسی عصبی	» « حسن رحمتان
۱۶۳- احتمالات و آمار	» « مهدوی اردبیلی
۱۶۴- الکترونیک صنعتی	» « معبد صفری رنگه
۱۶۵- آئین دادرسی کیفری	» « معبد علی هدایتی
۱۶۶- اقتصاد سال اول (چاپ دوم اصلاح شده)	» « علی صبر پورعیان
۱۶۷- فیزیک (تابش)	» « روشن
۱۶۸- فهرست کتب اهدائی آقای مشکوة (جلد دوم)	» عینی مروتی
۱۶۹- » » » » » (جلد سوم قسمت اول)	» معبد تقی داشنژوه
۱۷۰- رساله بود و نمود	» معبودشاهی
۱۷۱- زندگانی شاه عباس اول	» نصرالله فلسفی
۱۷۲- تاریخ بیهقی (جلد سوم)	مصحح سعید عیسی
۱۷۳- فهرست نشریات ابوعلی سینا بر نان قرانیه	» » » » »

- ۱۷۴- تاریخ مصر (جلد اول)
 ۱۷۵- آسیب شناسی آذربائیجان سیستم ریکولو آلدو تلیال
 ۱۷۶- نهضت ادبیات فرانسه در دوره رومانیک
 ۱۷۷- فیزیولوژی (طب عمومی)
 ۱۷۸- خطوط لبه های جذبی (شعایکس)
 ۱۷۹- تاریخ مصر (جلد دوم)
 ۱۸۰- سیر فرهنگ در ایران و مغرب زمین
 ۱۸۱- فهرست کتب اهدائی آقای مشکوة (جلد سوم - قسمت دوم) دکتر محمد تقی دانش پژوه
 ۱۸۲- اصول فن کتابداری
 ۱۸۳- رادیو الکتریسته
 ۱۸۴- پیوره
 ۱۸۵- چهار رساله
 ۱۸۶- آسیب شناسی (جلد دوم)
 ۱۸۷- یادداشت های مرحوم فروبی
 ۱۸۸- استخوان شناسی مقایسه ای (جلد دوم)
 ۱۸۹- جغرافیای عمومی (جلد اول)
 ۱۹۰- بیماری های واگیر (جلد اول)
 ۱۹۱- بتن فولادی (جلد اول)
 ۱۹۲- حساب جامع و فاضل
 ۱۹۳- ترجمه فمده و معاد
 ۱۹۴- تاریخ ادبیات روسی
 ۱۹۵- تاریخ تمدن ایران ساسانی (جلد دوم)
 ۱۹۶- درمان تراحم با الکتروکوت آگولاسیون
 ۱۹۷- شیمی و فیزیک (جلد اول)
 ۱۹۸- فیزیولوژی عمومی
 ۱۹۹- داروسازی جالبیوسی
 ۲۰۰- علم العلامات شاه شناسی (جلد دوم)
 ۲۰۱- استخوان شناسی (جلد اول)
 ۲۰۲- پیوره (جلد دوم)
 ۲۰۳- علم النفس ابن سینا و تطبیق آن با روان شناسی جدید
 ۲۰۴- قواعد اخلاقه
 ۲۰۵- تاریخ سیاسی و دیپلماتی ایران
 ۲۰۶- فهرست مصنفات ابن سینا
 ۲۰۷- مخارج الحروف
 ۲۰۸- عیون الحکمه
- تألیف احمد بهمنی
 > دکتر آرمن
 > مرحوم ربرکر
 نگارش دکتر مصباح
 > > رندی
 > احمد بهمنی
 > دکتر صدیق علم
 > محمد تقی دانش پژوه
 > دکتر محسن صبا
 > > رحیمی
 > > محمود ساسی
 > معبد سنگلی
 > دکتر آرمن
 مرحوم آورده آقای ارج افشار
 تألیف دکتر میردانی
 > > مستومی
 > > علامه سی شش ور
 > مهندس حلبی
 نگارش دکتر مجتهدی
 ترجمه آقای محمود شهابی
 تألیف > معبد تقیسی
 > > >
 > دکتر پرورد شمس
 > > نوسلی
 > > شیانی
 > > مقدم
 > > میندی
 > > نعمت له کمپانی
 > > محمود میاسی
 > > علی اکبر سیاسی
 > آقای محمود شهابی
 > دکتر علی اکبر ساسی
 > > مهدوی
 تصحیح و ترجمه دکتر پرویز ناتل حاسری
 از ابن سینا - چاپ عکسی

۲۰۹- شیمی بیولوژی

۲۱۰- میکروبشناسی (جلد دوم)

۲۱۱- حشرات ریان آور ایران

۲۱۲- هواشناسی

۲۱۳- حقوق مدنی

۲۱۴- ماحد قصص و تمثیلات مثنوی

۲۱۵- مکابیک استدلالی

۲۱۶- ترمودینامیک (جلد دوم)

۲۱۸- گروه بندی وانتقال خون

۲۱۸- فیزیک، ترمودینامیک (جلد اول)

۲۱۹- روان پزشکی (جلد سوم)

۲۲۰- بیماریهای درونی (جلد اول)

۲۲۱- حالات عصبانی نور

۲۲۲- کالبدشناسی توصیفی (۷)

(دستگاه گوارش)

۲۲۳- علم الاجتماع

۲۲۴- الهیات

۲۲۵- هیدرولیک عمومی

۲۲۶- شیمی عمومی معدنی فلزات (جلد دوم)

۲۲۷- آسیب شناسی درد کبیری - رسول «عده فوق کدوی»

۲۲۸- اصول الصرف

۲۲۹- سازمان فرهنگی ایران

۲۳۰- فیزیک، ترمودینامیک (جلد دوم)

۲۳۱- راهنمای دانشگاه

۲۳۲- مجموعه اصطلاحات علمی

۲۳۳- بهداشت غذایی (بهداشت سل)

۲۳۴- جغرافیای کشاورزی ایران

۲۳۵- ترجمه الهایه «معجم و مقدمه» (۱)

۲۳۶- احتمالات و آمار ریاضی (۲)

۲۳۷- اصول تشریح چوب

۲۳۸- خون شناسی عملی (جلد اول)

۲۳۹- تاریخ ملل قدیم آسیای غربی

۲۴۰- شیمی تجزیه

۲۴۱- دانشگاهها و مدارس عالی آمریکا

۲۴۲- پانزده گفتار

۲۴۳- بیماریهای خون (جلد دوم)

تألیف دکتر مهدی

آقایان دکتر سهراب

دکتر میردامادی

دکتر عباس نواچی

دکتر محمد منجی

دکتر سید حسن امامی

مکاشش آقای فروزانفر

دکتر پرویز دهانی

دکتر مهندس مازرگان

دکتر یحیی پویا

دکتر روشن

دکتر میرسپاسی

دکتر میسندی نژاد

ترجمه دکتر چهارزی

تألیف دکتر امیر اعلم - دکتر حکیم

دکتر کیانی - دکتر نجم آبادی - دکتر نیک نفس

تألیف دکتر مهدوی

دکتر فصل تومی

دکتر ریاضی

تألیف دکتر فضل الله شروانی

دکتر حسن

دکتر علی کرشاهی

تألیف دکتر حسن کی

مکاشش دکتر روشن

—

مکاشش دکتر فضل الله صدیق

دکتر حق بهرامی

آقای سید محمد سیزواری

دکتر مهدوی اودیلی

دکتر سید رضا حجاری

دکتر رحمتیان دکتر شمس

دکتر بهمنش

دکتر شیروی

دکتر سید احمد اسعدی

دکتر حاج محمدی مهدوی

دکتر یحیی پویا

- ۲۴۴- اقتصاد کشاورزی
- ۲۴۵- علم‌العلامات (مجموعه)
- ۲۴۶- بتن آرمه (۲)
- ۲۴۷- هندسه دینامیک
- ۲۴۸- فیزیولوژی گل ورده سدی تک لپه‌ایها
- ۲۴۹- تاریخ زندگی
- ۲۵۰- ترجمه الهایه با تصحیح و مقدمه (۲)
- ۲۵۱- حقوق مدنی (۲)
- ۲۵۲- دفتر دانش و ادب (چهارم)
- ۲۵۳- دداشتهای قزوینی (مجموعه ۱۰ جلد ۱ تا ۱۰ ج)
- ۲۵۴- تفوق و برتری اسپانیا
- ۲۵۵- تیره شمسی (مجموعه)
- ۲۵۶- کالبد شناسی توصیفی (۸)
- دستگاه - روستا - رده معنی
- ۲۵۷- حل مسائل هندسه تحلیلی
- ۲۵۸- کالبد شناسی توصیفی (مجموعه ۱۰ جلد ۱ تا ۱۰ ج)
- ۲۵۹- اصول ساختمان و مصالحه ماشینی (۸)
- ۲۶۰- بیماریهای خون و لطف (بررسی علمی و تجربی)
- ۲۶۱- سرطان شناسی (جلد اول)
- ۲۶۲- شکسته بندی (جلد سوم)
- ۲۶۳- بیماریهای واگیر (جلد دوم)
- ۲۶۴- انگل شناسی (بندپایان)
- ۲۶۵- بیماریهای درونی (مجموعه)
- ۲۶۶- دامپروری عمومی (جلد اول)
- ۲۶۷- فیزیولوژی (جلد دوم)
- ۲۶۸- شعر فارسی (در عهد شاه رخ)
- ۲۶۹- فراگشت نگاری (مجموعه ۱۰ جلد ۱ تا ۱۰ ج)
- ۲۷۰- منطق التویحات
- ۲۷۱- حقوق جنائی
- ۲۷۲- میموئوژی اعصاب
- ۲۷۳- کالبد شناسی توصیفی (۹)
- (دستگاه تولید صوت و نقش)
- ۲۷۴- اصول آمار و کلیات آمار اقتصادی
- ۲۷۵- گزارش کنفرانس علمی ژنو
- ۲۷۶- امکان آلوده کردن آبهای مشروب
- نگارش دکتر احمد هومن
- ۱- میمیدی بزرگ
- ۲- آقای مهندس حبیلی
- ۳- دکتر بهروز
- ۴- راهدی
- ۵- هادی هادی
- ۶- قادی سروری
- ۷- دکتر امامی
-
- ۸- یرح افشار
- ۹- دکتر حاسنا ساری
- ۱۰- محمد نازک
- تألیف دکتر محمد عماد - دکتر حکیم - دکتر کیوی
- دکتر محمد آمانی - دکتر بیاض
- نگارش دکتر غسقی و حدادی
- ۱۱- میر دامادی
- ۱۲- محمد حسن احمد رحمدی
- ۱۳- دکتر رحمدی
- ۱۴- آرمین
- ۱۵- امیر کیا
- ۱۶- پیشرو
- ۱۷- عزیز رفیعی
- ۱۸- میمیدی ۱۰
- ۱۹- بهرامی
- ۲۰- علمی کانونیان
- ۲۱- پاز شاطر
- نگارش - صرفی و نسر
- ۲۲- دکتر قیاض
- تألیف آقای دکتر عبدالعزیز علی آدی
- ۲۳- چهارای
- تألیف دکتر امیر عماد - دکتر حکیم - دکتر کهنایی
- دکتر محمد آمانی - دکتر بیاض
- نگارش دکتر معین صبا
- ۲۴- جناب دکتر بزرگان
- نگارش دکتر حسین سهراب - دکتر میمیدی بزرگ

۲۷۷- مدخل منطق صورت
۲۷۸- ویروسها
۲۷۹- تالیفات (الکها)
۲۸۰- گیاه شناسی سیستماتیک
۲۸۱- تیره شناسی (جلد دوم)
۲۸۲- احوال و آثار حواجه نصیر الدین طوسی
۲۸۳- احادیث منتهی
۲۸۴- قواعد النحو
۲۸۵- آرمایشهای فیریک
۲۸۶- پندنامه اهواری یا آئین پزشکی
۲۸۷- بیماریهای خون (جلد سوم)
۲۸۸- جنین شناسی (دریان شناسی) جلد اول
۲۸۹- مکانیک فیریک (اندازه گیری مکانیک محاسبه مادی و فرضیه سی) (چاپ دوم)
۲۹۰- بیماریهای حراری قفسه سینه (درمان، مرئی، قفسه سینه)
۲۹۱- اکوستیک (صوت) چاپ دوم
۲۹۲- چهار مقاله
۲۹۳- داریوش یکم (در دوره ویرسها)
۲۹۴- کالبدشکافی شرح علمی سروکریل - محمد علی محمدی - کرمان
۲۹۵- درس اللغة والادب (۱) چاپ دوم
۲۹۶- سه گفتار حواجه طوسی
۲۹۷- Sur les espaces de Riemann
۲۹۸- فصول حواجه طوسی
۲۹۹- فهرست کتب اهدائی آقای مشکوة (جلد دوم) بخش دوم
۳۰۰- الرسالة المعیبه
۳۰۱- آغاز و انجام
۳۰۲- رساله امامت حواجه طوسی
۳۰۳- فهرست کتب اهدائی آقای مشکوة (جلد سوم) بخش دوم
۳۰۴- حل مشکلات معینه حواجه نصیر
۳۰۵- مقدمه قدیم اخلاق ناصری
۳۰۶- بیوگرافی حواجه نصیر الدین طوسی (در دو جلد)
۳۰۷- رساله بیست و نهم در معرفت اسطرلاب
۳۰۸- مجموعه رجال حواجه نصیر الدین
۳۰۹- مرگدشت و عقائد فلسفی حواجه نصیر الدین طوسی

۳۱۰. فیریک (پدیده‌های فیریک در دماهای بسیار خفیف) « دکتر دوس

کتاب معجم

۳۱۱. رساله جبر و معادله خواجه نصیر طوسی

۳۱۲. آلرژی بیماریهای ناشی از آن

۳۱۳. راهنمای دانشگاه (شراعه) دوم چاپ

۳۱۴. احوال و آثار محمد بن حریری طبری

۳۱۵. مکانیک سینماتیک

۳۱۶. مقدمه روانشناسی (بست ول)

۳۱۷. دامپروری (جلد دوم)

۳۱۸. تمرینات و تجربیات (شمی آلی)

۳۱۹. جغرافیای اقتصادی (جلد دوم)

۳۲۰. پاتولوژی منایه‌ای (سازیمی مشترک انسان و دام)

۳۲۱. اصول نظریه ریاضی احتمال

۳۲۲. رده بندی دوله‌ای ها و بار داتگان

۳۲۳. قوانین مالی و محاسبات عمومی و مصاحبه موردی

از برای مشروحت و حد

۳۲۴. کالبدشناسی انسانی (۱) سر و گردن

(موصی - موصی - طور شریح)

۳۲۵. ایمنی شناسی (جلد اول)

۳۲۶. حکمت الهی عام و خاص (جلد چاپ)

۳۲۷. اصول بیماریهای ارثی انسان (۱)

۳۲۸. اصول استخراج معادن

۳۲۹. مقررات دانشگاه (۱) مقررات استخدام و مالی

۳۳۰. شلیمر

۳۳۱. تجزیه اذرار

۳۳۲. جراحی فک و صورت

۳۳۳. فلسفه آموزش و پرورش

۳۳۴. اکوستیک (۴) صوت

۳۳۵. الکتریسته صنعتی (جلد اول چاپ دوم)

۳۳۶. سالنامه دانشگاه

۳۳۷. فیزیک جلد هفتم - کارهای آزمایشگاه و مسائل ترمودینامیک « دکتر روش

« دکتر فیاض

« « وحدتی

« « محمد محمدی

« « کوشش اگر دانه سرش

تألیف دکتر هادی

—

تألیف آیدی علی کرشی و

« دکتر احمد ویری

« دکتر مهدی جلالی

« « تقی بهرامی

« « دو لغت شج

« « هریری

« « سمندی و

تألیف دکتر فاضل و

« « راهبی

« « هریری

« « موجه حکم و

« سندیس کج بهش

« « میردامادی

« آقای مهدی الهی قشای

« دکتر محمد علی مولوی

« « مهندس معنوی

« « جموری دکتر کی

« « دانشکده پزشکی

« « مرحوم دکتر ابوالقاسم بهرامی

« « تألیف دکتر حسین مهدوی

« « امیر هوشمند

« « اسماعیل یسگی

« « مهندس رنگ

—

۳۴۰. آداب اللغة العربیة و تاریخها (۱)

- ۳۴۱ - حل مسائل ریاضیات عمومی
- ۳۴۲ - جوامع الحکایات
- ۳۴۳ - شیمی تحلیلی
- ۳۴۴ - اراده معطوف بقدرت (انرسجه)
- ۳۴۵ - دفتر دانش و ادب (جلد سوم)
- ۳۴۶ - حقوق مدنی (جلد اول تجدید چاپ)
- ۳۴۷ - نمایشنامه نوسید
- ۳۴۸ - آب شامی هیدرولوژی
- ۳۴۹ - روش شیمی تجزیه (۱)
- ۳۵۰ - هندسه ترسیمی
- ۳۵۱ - اصول الصرف
- ۳۵۲ - استخراج نمت (جلد اول)
- ۳۵۳ - سخنرانیهای پروفیسور رنه وسان
- ۳۵۴ - کورش کبیر
- ۳۵۵ - فرهنگ عماری فارسی فرانسه (جلد اول)
- ۳۵۶ - اقتصاد اجتماعی
- ۳۵۷ - یولوژی (وراثت) (تجدید چاپ)
- ۳۵۸ - بیماریهای معرو روان (۳)
- ۳۵۹ - آئین دادرسی در اسلام (تجدید چاپ)
- ۳۶۰ - تقریرات اصول
- ۳۶۱ - کالد شکافی توصیفی (جلد ۴ - عملیه - سراسر است) تألیف دکتر میرزا حسن
- ۳۶۲ - الرسالة الکتابیه فی الحقائق الالهیه
- ۳۶۳ - بی حسی های ناحیه ای دردندان پزشکی
- ۳۶۴ - چشم و بیماریهای آن
- ۳۶۵ - هندسه تحلیلی
- ۳۶۶ - شیمی آلی ترکیبات حلقوی (چاپ دوم)
- ۳۶۷ - پزشکی عملی
- ۳۶۸ - اصول آموزش و پرورش (چاپ سوم)
- ۳۶۹ - پر تو اسلام
- ۳۷۰ - جراحی عملی دهان و دندان (جلد اول)
- ۳۷۱ - دود شناسی دندان (۱)
- ۳۷۲ - مجموعه اصطلاحات علمی (جلد دوم)
- ۳۷۳ - تیره شناسی (جلد سوم)
- ۳۷۴ - المعجم
- تألیف دکتر کامکار پارسا « « محمد مصدق
- « « مهندس و سیمی
- ترجمه دکتر هوشیار
- مقاله دکتر مهدوی
- تألیف دکتر امامی
- ترجمه دکتر سپهری
- تألیف دکتر جدی « « فخرالدین خوسرویان
- « « جمال عصار
- « « عی اکبر شهبازی
- « « دکتر جلال الدین جوان
- ترجمه دکتر سیّد دکتر سمیعور
- تألیف دکتر مهدی هاشمی
- مهندس میرجلال الدین عبادی
- رکب سید شمس الدین حرابی « « حسینی
- « « حسن رضاعی
- آقای محمد سنگینی « « محمود شهبازی
- تألیف دکتر میرزا حسن « « سرورای
- « « دکتر محمود مستوفی
- « « دستن
- « « مصطفی کامکار پارسا
- « « ابو الحسن شیخ
- « « ابوالقاسم نعم آبادی
- « « هوشیار
- بقلم عباس خلیلی
- تألیف دکتر کاظم سمیعور
- « « محمود میامی
- « « احمد پارسا
- بتصحیح مدرس رضوی

انتشارات دانشگاه تهران

۳۷۵

جَوَابُ الْأَشَارِ

فی ترجمه مشنوی مولانا حسد اوندگار

محمد جمال الدین الباقی الرومی

شعراً
الترجمة

تحقیق و تلخیص نواب شیخ حسینیه الفارسیه

عبد الغنی رضا صاحب الجواهر

الدفتر الاول

من سنة ۱۳۱۰

892.88

T23

375

BOUND

JUL 29 1858

